21 C 987.

Digitized by Google

21 C 987.
Digitized by Google

21C987

Národní knihovna ČR
Historické fondy
21C
Národní
10026

Digitized by Google

10 C. 90

Digitized by Google

Digitized by Google

KAMEN PRAVI

SMUTNYE VELIKE

ILLITI

POCSETAK, I UZROK ISTINITI

RASTAVLYENYA

CERKVE ISTOCSNE OD ZAPADNE

PO

MLOGO POSCTOVANOMU GOSPODINU

ANTUNU KANISLICHU

NYIHOVE EXCELLENCIE PRISVITLOGA

GOSPOD.

BISKUPA ZAGREBACSKOGA SVETE STOLICE U POXEGI

NAREGYENE VISCE OD DVADESET GODINAH

CONSISTORIALU;

NIGDASCNYE PAKO DRUXBE ISUSOVE MISNIKU,

JURVE POKOINOMU,

ZA XIVOTA OBILATO ISPISAN.

S-BLAGODARNOSTJOM PAKO UZVISCENE, I PRISVITLE

KRALYEVSKE MAGYARSKE KOMORE NA SVITLO DAN.

U OSIKU

KOD IVANA MARTINA DIVALTA.

GODINE MDCCLXXX.

SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU

Digitized by Google

21 C 987.

Digitized by Google

KAMEN PRAVI
SMUTNYE VELIKE.
ILLITI
POCSETAK, I UZROK ISTINITI
RASTAVLYENYA
CERKVE ISTOCSNE OD ZAPADNE.

ULAZAK U IZISKIVANYE KAMENA PRAVOGA.

KAmen pravi, illiti iſtiniti pocſetak, i uzrok ſmutnye one velike iziskivati pocſimam, po kojoj jurve od ſceſtdeſet i ſedme godine vika devetoga Cerkvu Iſtocſnu illiti Gercsku, od Latinske illiti Rimske neſrichno raſtavlyenu, kada i dan danaſcnyi vidimo, ſveſerdno xalechi, kakono Gerci, tako i mi Latini, alli razlicſitih zarad uzrokah, za ſrichnom i blaxenom ſtarinom uzdiſcemo. Znano jeſt ſvima pravovirnim, da kakonoje po nauku Pavla Apoſctola a) *jedan Goſpodin, jedna Vira, jedno Kerſctenye*, tako jeſt po nauku Simbola, illiti Virovanya Nicenskoga ſamo *jedna, ſveta, Katolicſanska, i Apoſctolska Cerkva*: Koja premda od pocſetka ſvoga zarad

a) Epheſ. 4. v. 6.

Digitized by Google

razlicſnoſti jezikah, i ceremoniah, to jeſt Cerkvenih obicſajah, biaſce razdilyena u dvi glaſovite skupſctine, illiti oſebne Cerkve, jednu Zapadnu, to jeſt Latinsku, illiti Rimsku, a drugu Iſtocſnu, illiti Gercsku; niſctanemanye jer obidve po iſpovidanyu iſte jedne ſvete Vire ſjedinyene biau u jedno otajſtveno vidiono tilo, zato po ti nacſin biau one jedna ſveta Katolicſanska Cerkva vidiona, koje takojer jedna ſamo nevidiona glava jeſt Iſukerſt, a na miſto nyegovo Papa Rimski glava vidiona, koi ſcnyome, kakono vidionim otajſtvenim tilom, po vidioni, i izvanski nacſin upravlya, i vlada.

Znanoje takojer pravovirnim podpunie razumiuchim nauk Cerkveni, da drugoche rechi nauk, illiti *cslanak Vire*; a drugoche rechi *obicſaji Cerkveni.* Nauk, illiti *cslanak Vire*, jeſt nauk od iſtoga Boga po ſvetih Piſmih, i po ſvetoj Cerkvi objavlyen, i zapovigyen, koga ne ſamo ovi, illi oni narod, i puk, nego ſvi kolici temelyito, i ſa ſvim ſerdcem jeſu duxni virovati, i uſtma izpovidati, nitiſe moxe od Cerkve dignuti, illi prominiti. *Obicſaji Cerkveni* jeſu razlicſna izvanska dillovanya, illiti nacſini, ne od Boga, nego od moguchſtva lyudskoga, od Apoſctolah, i Poglavicah Cerkvenih naregyeni, za ucſiniti uredno, i doſtojno sluxbe Boxje, i za probuditi bogolyubnoſt u ſerdcu oniu, koi ova izvanska vide, da i oni izvansko poſctenye ukaxu Bogu.

Ovi

Digitized by Google

Ovi obicſaji megyu ſobom razlicſiti ne ſamo u Cerkvi Rimskoj, i Gercskoj; nego i u iſtih Cerkvah Rimskih, i Gercskih nahodeſe, buduchi od razlicſitih Poglavicah naregyeni, i neprominivſci Viru prominiti: ſcto i Gerkom odmetnikom valya rechi, koi nikoje ſtare obicſaje prominili jeſu. I ovoje uzrok, da premakoſuſe dvi ove Cerkve Rimska, i Gercska, kakoje ozgor recſeno, razlicſitima obicſaih sluxile: na priliku u poſvetiliſctu otarskomu, to jeſt u Liturgii, illiti Miſi; u sluxenyu ſvetih Sakramenatah, u obsluxavanyu ſvetkovinah, i poſtovah, nijednaſe toga radi nie zametnula megyu Gercih, i Latinih u ſtaro vrime ſmutnya. Svidocſenam ovo iſti Gerci piſaoci, iz megyu koih dva donoſim Episkopa. Pervi jeſt ſveti Ireneo Otac ſtari ſtolitta, illiti vika drugoga, to jeſt godine ſto i oſamdeſete, koi piſcuchi Viktoru Papi Rimskomu od Poſta korizmenoga, kojaje bila razlicſnoſt u obderxavanyu iſtoga poſta, knyigu ſvoju na ovi nacſin doverſcuje b). *I niſctanemanye kako ovi*, u razlicſnoſti poſta, *mir*, *i sloxnoſt obderxavaſce megyu ſobom*, *tako i mi megyu nami obderxavamo*: *i ova razlicſnoſt od poſta*, *Vire sloxnoſt primlogo priporucſuje.* Drugi jeſt Firmilian Episkop Ceſareenski u Kapadocii, koi Ciprianu Episkopu piſce: *Oko mlogo otajſtvah ſtvarih Boxjih nahodeſe kod nyih*, kod Rimlyanah, *nikoje razlike*, *nitiſe*

b) Apud Euſeb. Hiſt. Eccl. C. 24.

Digitized by Google

onde obderxavaju, kojise obderxavaju u Jeroſolimi: mloga, kakonoſu razliciſiti Naredbenici, prominujuſe; i ſa ſvim tizim od mira Cerkve, i jedinſtva niſmo odſtupili. Znadiau navlaſtito ſtari mudri Gerci, da razlicſnoſt Cerkvenih obicſajah nedvoſtrucſi Viru, nekvari jedinſtvo ſvete Cerkve; da pacſe nyezino velicſanſtvo joſc lipſce reſi, i kitti, prikazujuchi nam takvu, kakvuje u duhu okrunyeni Prorok vidio, pivajuchi nyezinu zarucſniku Iſukerſtu c) *Stadde Kralyica obdeſnu tvoju u odichi pozlachenoj*, zlatom ſvete lyubavi, u jednoj iſtoj pravoj Viri utemelyene, *obſterta razlicſnoſtju* ſvetih obicſajah Cerkvenih, kaono razlicſnoſtju plemenitoga cvitcha, illi dragih kamencſichah, nagizdana, i nakichena.

Scta radi u ſtaro vrime oniu deſet lyutih ſvete Cerkve progonſtvah, kada Cari neznaboxci mukom od ſvake verſte, kojuje mogla paklena, i lyudska filla izmisliti, naſtojaſce zakon Iſukerſtov izkoreniti, tada pod vladom vidionih glavah opchinske Cerkve, to jeſt Papah Rimskih, iz megyu koih biloje ſedam od gercskoga roda, ſveti Anaklet, ſveti Thelesfor, ſveti Higin, ſveti Elevtherio, ſveti Anter, ſveti Xiſto drugi, i ſveti Euſebio, u ova kervnicska vrimena, Latini, i Gerci, premako razlicſite obicſaje slidechi, zavezom jedne iſte ſvete Vire, i lyu-

c) Pſal. 44. v. 11.

Digitized by Google

lyubavi Kerſtjanske megyu ſobom sjedinyeni, kao jedno ſerdce, i jedna duſca, ukazaſceſe daſu jedne iſte matere, nepridobitne Cerkve Katolicſanske viteſcki ſinovi. Onibo tako kripka, i neſtraſciva ſerdca biau, da xelyni potverditi zakon Iſukerſtov, ſami ſebe od ſvoje volye u ruke nevirnikah pridavaſce, od koih na neizrecſene nemille nacſine ſmicſeni ſmertju ſvojom neznaboxtvo nadjacſaſce, i prolitjem slavne kervi, kao plodnim ſimenom, Latini u Zapadu, Gerci u Iſtoku, ſvaki vlaſtite obicſaje obderxavajuchi, jednu iſtu ſvetu Katolicſansku Viru razplodiſce, i zajedno poſvidocſiſce, da s-razlicſnoſtju obicſajah Cerkve Rimske, i Gercska jedna iſta ſveta, i pravoslavna Vira cilovita, i neoskernyena obſtajati moxe.

Blaxeno ovo jedinſtvo, i sloxnoſt Cerkve Iſtocſne ſa Zapadnom, koju niti razlika chudi ovih dviu narodah, niti razlika obicſajah Cerkvenih nemogaſce ſmutiti, nenavidechi otac od nesklada duh pakleni, drugimaſe nacſinih pocſe sluxiti, od koih piſce slavni mucſenik Biskup Kartaginenski ſveti Ciprian d) *Videchi djavao, daſu oſtavlyeni krivi Bogovi po mnoxtvu virujuchih, daſu nyihove ſtolice prazne, i cerkve zapuſctene, izmislioje novo lukavſtvo, iznaſcaoje ereſie* (to jeſt, krivovirſtva) *i skiſme* (to jeſt, razkolniſctva, il-

d) Lib. de Vnit. Eccl.

Digitized by Google

illiti odmetnuchja) po ovima nacſinih zametaoje razlicſite, i najposli zametnuoje ſmutnyu veliku, *Viruje ukinuo*, *iſtinuje izvernuo*, *jedinſtvoje razkinuo*, Iſtok od Zapada, Cerkvu Iſtocſnù od Zapadne raſtavio.

Ja, oſtavivſci drugim ſve pervanyih vrimenah ſmutnye, one ſamo, kojaſe okolo godine oſamſto ſceſtdeſet i ſedme u Iſtoku uxexe, i joſc dan danaſcnyi gori, kamen, illiti pocſetak, i uzrok u ovoj knyigi mojoj iziskivati odlucſio jeſam. I jerbo ſmutnya ova ſvetu onu Vire, i lyubavi zavezu, kojaje toliko godinah Cerkvu Iſtocſnu ſa Zapadnom sjedinyenu uzderxavala, priko razkinu, ſudim, daju prama proſcaſtima ſmutnyam Iſtocſnim moxemo iſtinito nazvati *ſmutnyu veliku.* A onoga, po kojemu nyu duh pakleni zametnu, *kamen ſmutnye velike*; koja ne ſamo Cerkvi Rimskoj, nego i Gercskoj xaloſt veliku, i veliku rannu zadade.

Xali doiſta, i devetoje veche ſtolitto, ſcto ſveta i pravoslavna Cerkva Rimska, glava ſviu pravovirnih Cerkvah, xali cſetiri Patriarſtva Carigradsko, Alexandrinsko, Antiokinsko, i Jerozolimsko, kaono cſetiri plemenita uda, od nye kanoti glave razſtavlyena. Xali ſtarica mati tolike kcheri, i ſinove izrodne; i oſobito xali, zaſctobo cſeternaeſt puta e) po-

e) Poſſev. & alii. Vide Spondan. qui ad an. 1274. ait, in Conc. Lugd. II. decima tertia vice Graecos a Latinis in communionem receptos. S. Antonin. 3. P. Chron. T. 22. C. 13. appellat duodecimam in Con. Florent.

Digitized by Google

povrativſciſe u nyezino ſpaſonoſno krilo, opet po novomu nauku neſrichno zavedene od nye odbigoſce. Xali paſtirica ovcſarnice Iſukerſtove tolike ovce, i jance, i prid nyima paſtire, daleko od ovcſarnice bludeche. Xali, reko, ſveta Rimska Cerkva, i ſctoſe zadoſta oplakati nemoxe, xali ginuchje tolikih duſcah u slipochi ſvojoj: cſeſto pogledajuchi u nebo zaziva milloſerdje Boxje, i xaloſno uzdiſce: o ſrichna, i blaxena ſtarino! kada Gerci i Latini razlicſne ſvoje obicſaje obderxavajuchi pod jednom na zemlyi vidionom glavom, u Petru od Iſukerſta naregyenom, biau jedno tilo otajſtveno, jedno ſerdce, jedna duſca. Ah dache tavnomu Iſtoku skoro proſinuti uzdiſani oni danak, u koicheſe izpuniti ono paſtira Boxanſtvenoga radoſno proroccſanſtvo: *Druge ovce imam, koje niſu od ove ovcſarnice: alli i one imam priveſti, i slidiche glas moj, i bitiche jedna ovcſarnica, i jedan paſtir.*

Xale takojer Gerci, i gorko xale; alli ne ſctoſu uda od glave raſtavlyena, ne ſctoſe kao izrodni ſinovi, i kcheri od ſtarice majke odiliſce, ne ſcto kao ovce, i janci od prave ovcſarnice daleko zabludiſce; nego xale, zaſctobo po ſilli nevirnikah zaroblyeni jaſnu Iſtocſnu krunu, tolikima kralyeſtvih, kaono dragim kamenyem, nakichenu, i ſjajuchu izgubiſce. Xale Gerci, i vecheje proſclo viſce od triſta dvadeſet i ſedam godinah, ſcto pod turskim jarmom xaloſno cvile; i ſa ſvim tizim joſc, o xaloſti velle veche! joſc neſi-

Digitized by Google

chajuſe, daje ovo bics raſergyene pravde Boxje, koja nyihovih ſtarih odmetnikah otverdnutu oholoſt ponizivſci zabacilaje pod noge nevirnikah, i nepriatelyah glave one, kojeſe oholo uslobodiſce s-glavom ſvega Kerſtjanſtva od Iſukerſta naregyenom iſporediti, i ſverhu nye joſc podizati.

Nikki Gerci okrivlyuju Latine, daſu oni krivi, ſcto narod gercski tolike nevolye dopade; alli, da najmanye recſemo, okrivlyuju neumitno. Jedali pravda Boxja, koja daje ſvakomu, ſctoje nyegovo, Gerke u ovu, tako rekavſci, neſrichu je utopilo, jerbo Latini jeſu ſagriſcili. Alli vidichemo, tkoje tomu kriv; tkoje tako lyute pedepſe uzrok, kada najgyemo onoga, ſuproti komu, kao nekda ſuproti Ariu, mogaobiſe opet Iſukerſt tuxiti: *Ovaj je razkinuo odichu moju*, Cerkvu Iſtocſnu od Zapadne raskinuvſci. I da joſc ocſitie govorimo: kada najdemo onoga, koi je bio kamen velike ſmutnye, pocſetak, i uzrok; illje Patriarha Carigradski Ignatia? illje Focio? illi tko drugi, vidichemo: nedadeboſe prava, i ocſita iſtina zaſtorih Gerkah nikoih prikriti, zaſctoboſu slabo tkani, i mudrih Latinah perom jurve razaderti.

Iz megyu oſtalih ovakovih piſaocah gercskih izajgye na ſvitloſt iziskaoc kamena ſmutnye, imenom *Ilia Meniata*, naukom naucſitely ſvetoga Evangyelya; do-

Digitized by Google

doſtojanſtvom u Morei Episkop Cernikianski, i Kalabritski, perom prioſctar protivnik Cerkve Rimske, a od ſvoizih oſobito poſalyen. Nadpis nyegove knyige, kojuje sloxio, jeſt slidechi: *Kamen ſmutnye, illiti izkazanye pocſetka, i uzroka raſtavlyenya dviu Cerkvah Iſtocſne, i Zapadne.* Procſativſci ja s-oſobitim promotrenyem ovu ſalyenu knyigu, vidioſam da ona neodgovara ſvomu nadpiſu; da ovi piſaoc nie naſcao, ſctoje traxio; da pacſe nie ni traxio, ſcto obechaje po nadpiſu ſvomu, nego je trudio, kakobi Focia ocſita krivca ſahraniti mogao; i zato ſpodobnie biaſce ucſinio, da bude nazvao knyigu ſvoju: *Branopis Focia ſuprot Latinom.* Tadda ja, premako poznajem kolicſak jeſam, ſa ſvim tizim uſudiſe pero moje veche ſtaro, i slabom rukom, ſuproti ovomu mlogo ſalyenomu piſaocu podignuti toliko slobodnie, kolikoje laſcnye za ocſitu iſtinu, nego ſuproti nyoj, boj knyixevni biti. I ſctoje viſce, jurve naſcavſci kamen pravi ove ſmutnye, i po ti nacſin nadvladavſci Meniatovo pero, nadpis nyegovoj knyigi nepriſtojan uslobodiſe ja oſvoiti, i kaono zadobitim plinom nakititi cſelo knyige moje, u kojojcheſe najchi kamen pravi velike ſmutnye, illiti iſtinito izkazanye pocſetka, i uzroka raſtavlyenya Cerkve Iſtocsne od Zapadne.

Uffamſe pako, da ja odgovarajuchi Meniati, nechu uvriditi oſtale naslidnike zakona gercskoga, ka-

Digitized by Google

konoſu Slavonci, Serblyi, Roſnyaci, i Moskovi. Polyublyena bratcho moja! niſte vi niſte ni rodom, ni jezikom, ni chiudom Gerci, ſuprot koima piſcem, nego jeſte plemeniti liſt slavne Illyrianske gore. Dalekoje to od odluke pera moga, dabiſe ja ſcnyime Gerke, koi vas zavedoſce, a kamoli vas uſudio uvriditi. Spominamſe od one beſide ſada, kojuſam od nikoih iz megyu vas cſuo: *Bog ubio onoga, koi nas je raſtavio.* Scta radi, virujem, da kolikovam je drago jedine vaſce duſce ſpaſenye; tolikoche vam biti drago pravu iſtinu cſuti, i razumiti. Pocſimam dakle od Ignatie Carigradskoga Patriarhe, i Focia, u tomu slidechi Meniatu, alli nyi obilatie iſpiſujuchi, nego Meniata. Oviu dvoice, kaono na pridvorju izkazanya moga, dvi ikone prid ocſih dobroſtivih ſctiocah ſtavlyam.

KA-

Digitized by Google

KAZILLO

ILLITI ZABILJEXENYE STVARIH, KOJESE U OVOJ KNYIGI NAHODE.

DIO PERVI.

OD PATRIARSTVA SVETOGA IGNATIE, PATRIARHE CARIGRADSKOGA.

POGLAVJA. Na Liſtu.

PERVO. Tko, kakvilie bio Ignatia? 1
DRUGO. Tko, kakvilie bio Focio? 5
TRECHE. Stanye Carſtva u vrime Ignatia, i Focia posli ſmerti Cara Theofila. 15
CSETVERTO. Ignatia za Patriarhu obran. 19
PETO. Tko, kakvilie bio Grigoria oſugyen od Sinoda? 22
SCESTO. Pravdanye Ignatie, i Grigorie na ſudu Pape Rimskoga. . 24
SEDMO. Scto ucſini Grigoria Asbeſta, od Pape Benedikta obuſtavlyen? 27
OSMO. Vichja Focia, i Grigorie ſuprot Ignatii. 30
DEVETO. Tko, kakvilie bio Barda Fociov priately? 32
DESETO. Barda od Ignatie ocſito pokaran. 33
JEDANAESTO. Po koi je nacſin Ignatia s-Patriarske Stolice ſverxen? 35

DIO DRUGI.

OD PATRIARSTVA FOCIOVA.

POGLAVJA. Na Liſtu.

PERVO. Napaſtovanye Ignatie, da Patriarſtvo oſtavi. 38
DRUGO. Smiſcno naſtojanye Barde za Patriarſtvo Focia. 40
TRECHE. Kako opet Focio biaſce obran za Episkopa Carigradskoga? 42
CSETVERTO. Scto Meniata piſce od obranya Focia? 44
PETO. Kako Meniata brani Focia? 48
SCESTO. Kakoſe novi Episkop Carigradski Focio vladaſce? 56
SEDMO. Scto Episkopi u ovoj ſmutnyi ucſiniſce; ſctoli Focio? . 58
OSMO. Kako Meniata brani Focia krivca ocſitoga? 62
DEVETO. Car, i Focio piſcu Papi, Nikoli pervomu. 68
DESETO. Tko, kakvilie bio Papa Nikola pervi? 77
JEDANAESTO. Scto Meniata piſce od Pape Nikole Velikoga? . . 79
DVANAESTO. Odgovori na ſvidocsbe Meniatove. 82
TRINAESTO. Nikola Papa primivſci Carigradske Pokliſare, ſvoje u Carigrad ſcalye. 92

Digitized by Google

POGLAVJA. Na Liſtu.
CSETERNAESTO. Kakoſu Pokliſari Pape u Carigradu primlyeni? 95
PETNAESTO. Kakoſe Ignatia zvan u Sinod, i u Sinodu podneſe? . 97
SCESTNAESTO. Ignatia na ſudu opet mudroſe podneſe. 99
SEDAMNAESTO. Ignatia nepravedno oſugyen. 102
OSAMNAESTO. Koje nevolye joſc Ignatia dopadde? 105
DEVETNAESTO. Ignatia opet novo progonſtvo terpi. 107
DVADESETO. Kakoſeje Focio u oſtalih poslovih vladao? . . . 111
DVADESET I PERVO. Scto ucſini Papa, kada ſtigoſce Pokliſari? . 114
DVADESET I DRUGO. Papa, poznavſci lukavſtvo Carigradsko, odpiſa Caru, i Fociu. 119
DVADESET I TRECHE. Fociovo lukavſtvo. 125
DVADESET I CSETVERTO. Oſudda Nikole Pape ſuprot Pokliſarom, i Fociu. 126
DVADESET I PETO. Kako Meniata prigovara ovomu Sinodu? . 130
DVADESET I SCESTO. Odgovor Pape na knyigu Cara. . . . 132
DVADESET I SEDMO. Scto Meniata ſudi od ove knyige? . . 137
DVADESET I OSMO. Focio izgubi Bardu najvechega priatelya. . 140
DVADESET I DEVETO. Od obrachenya Bulgarah na pravu Viru. 144
TRIDESETO. Zaſcto Pokliſari Bulgarski biau doſcli u Rim? . . 147
TRIDESET I PERVO. Knyige Caru, i oſtalim piſane. 152
TRIDESET I DRUGO. Kakoſe Pokliſari Pape u Bulgarii, i u Carigradu podneſoſce? 155
TRIDESET I TRECHE. Focio razjidjen uslobodiſe Nikolu Papu skinuti, i prokleti. 157
TRIDESET I CSETVERTO. Scto posli Fociove ſmutnye kraly Bulgarski, i Papa Rimski ucſiniſce? 162

DIO TRECHI.

RAZJIDJENOGA FOCIA POGERDE PROTI LATINOM.

POGLAVJA. Na Liſtu.
PERVO. Focio nepravedno pogergyuje Latine zaradi Bulgarah obrachenih. 166
DRUGO. Focio po nezakonitima ſvidocih nepravedno pogergyuje Nikolu Papu. 171
TRECHE. Sctoche rechi, izhogyenye Duha S. od Otca, i Sina? . 176
CSETVERTO. Izhogyenye Duha ſvetoga od Otca, i Sina, jeſt ſtari ſvete Cerkve nauk. 181
PETO. Tkoje pocſetnik zablugyenya, da Duh ſveti ſamo od Otca izhodi; a ne zajedno, i od Sina? 184
SCESTO. Perva Fociova pogerda: Latini govore da Duh ſveti ne ſamo od Otca, nego i od Sina izhodi. 189
SEDMO. Scto Latini ſude od Fociove knyige? 200
OSMO. Druga Fociova pogerda: Latini poſte Subote. 202
DEVETO. Trecha Fociova pogerda: Latini odbacuju xenidbu, zabranyujuchi nyu Sveſctenikom. 209

DE-

Digitized by Google

POGLAVJA. Na Liſtu.
DESETO. Cſetverta Fociova pogerda: Cerkvenici u Latinah briu bradu. 222
JEDANAESTO. Peta Fociova pogerda: Latini zabranyuju priproſtim Miſnikom krizmati. 229
DVANAESTO. Sceſta Fociova pogerda: Latini s-vodom ricſnom miſcaju krizmu. 242
TRINAESTO. Sedma Fociova pogerda: Latini u oſmu Nedilyu prid Uskers meſo jidu; a uz Korizmu ſir, i jaja. 248
CSETERNAESTO. Oſma Fociova pogerda: Latini na Uskers prikazuju na otaru jaganca s-tilom Goſpodinovim. 245
PETNAESTO. Deveta Fociova pogerda: Latini Djakona, brez primita miſniſctva, za Episkopa poſvechuju. 246
SCESTNAESTO. Deſeta Fociova pogerda: Pokliſari Rimski necſine iſpovidanye Vire prid Patriarhom Carigradskim. 247
SEDAMNAESTO. Scto Latini od ovih Fociovih tuxbah ſude? . . 250
OSAMNAESTO. Smert Cara Mihaila. 252

DIO CSETVERTI.

OD POVRACHENYA IGNATIE NA PATRIARSTVO POD CAROM VASILIOM.

POGLAVJA. Na Liſtu.
PERVO. Odkud, tkolie bio Car Vaſilia? 254
DRUGO. Vaſilia na Carſtvo uzviſcen, Focia s-Patriarske Stolice dixe. 256
TRECHE. Ocſitovanye zlotvorſtvah Fociovih, i Grigorie Sirakuſkoga. 260
CSETVERTO. Ignatia na Patriarsku Stolicu povrachen. 262
PETO. Car Vaſilia, i Ignatia poslaſce u Rim Pokliſare. 265
SCESTO. Tuxbe Meniatove. 268
SEDMO. Sctoſe dogodi, kada Carigradski Pokliſari u Rim dojdoſce? 275
OSMO. Sinod Rimski pod Hadrianom Papom ſuprot Fociu. . . . 277
DEVETO. Scto Meniata ſudi od ovoga Sinoda? 284
DESETO. Hadrian Papa odlucſi poslati Pokliſare u Sabor Carigradski. 285

DIO PETI.

OD OPCHENOGA SABORA OSMOGA, DO BLAXENE SMERTI IGNATIE.

POGLAVJA. Na Liſtu.
PERVO. Kako Pokliſari, u Sabor poslani, u Carigradu biau od Cara primlyeni? 289
DRUGO. Sidenye pervo: procſatenaje opomena Cara, i razlicſne knyige. 291
TRECHE. Sidenye drugo: Pokornici primlyeni. 298
CSETVERTO. Sidenye trechе: odtverdnuti u Sinod zvani. . . . 301
PETO. Sidenye cſetverto: jelli Focio po ſvoima Pokliſarih od Pape, illi od oſtalih Patriarhah bio primlyen? 302

SCE-

Digitized by Google

POGLAVJA. Na Liſtu.
SCESTO. Sidenye peto: Focio u Sinodu. 308
SEDMO. Sidenye ſceſto: Car u Sinodu. 311
OSMO. Sidenye ſedmo: Focio, Grigoria, i oſtali Focianci od Sinoda ofugyeni. 319
DEVETO. Sidenye oſmo: Saxexene Fociove knyige, i ocſitovana lukavſtva. 322
DESETO. Sidenye deveto: Pokliſar Aleksandrinski dogye u Sinod. . 325
JEDANAESTO. Sidenye deſeto: ſverha Sinoda. 330
DVANAESTO. Lukavſtvo Gercsko. 333
TRINAESTO. Oſobito od Bulgarah prigovaranye. 335
CSETERNAESTO. Kako Pokliſari Rimski iz Carigrada u Rim dojdoſce? 341
PETNAESTO. Sabor oſmi, jeſt Sabor opchinski. 343
SCESTNAESTO. Sabor oſmi jeſt Sabor zakoniti. 345
SEDAMNAESTO. Scto Meniata od Sinoda ovoga ſudi? 353
OSAMNAESTO. Sctó Car, i Ignatia u Rim piſaſce, i ſctojim je odgovoreno? 359
DEVETNAESTO. Kakoſe Focio vladaſce u ſvomu izagnanyu? . . 362
DVADESETO. Papa na mólbu Cara poslaoje u Carigrad Pokliſare. . 365
DVADESET I PERVO. Kakoſe Focio utiſnu u Carigrad, i u volyu Cara Vaſilie? 369
DVADESET I DRUGO. Scto ucſini Focio posli u Carigradu? . 373
DVADESET I TRECHE. Sveto priminutje, ſvetoga Ignatie. . . 374

DIO SCESTI.

OD POVRACHENYA FOCIA NA PATRIARSTVO, DO PATRIARHE MIHAILA CERULARIA.

POGLAVJA. Na Liſtu.
PERVO. Kakoſeje vladao Focio posli Ignatiove ſmerti? 377
DRUGO. Neſricha Cara, vragotvorſtvo Santabarena. 380
TRECHE. Focio, i Car piſcu Ivanu Papi. 382
CSETVERTO. Po koi nacſin Ivan Papa priſtadde na molbenu knyigu Cara, i Focia? 383
PETO. Lukavſtvo Fociovo, ... 387
SCESTO. Saboriſcta Fociova dillovanye pervo: Pokliſari Rimski u saboriſcte primlyeni. Poſala Focia. 391
SEDMO. Dillovanye drugo: procſatene razlicſne knyige: govorenye Focia. 393
OSMO. Dillovanye treche: procſatenye drugih knyigah; i prigovaranye od nyih. 400
DEVETO. Dillovanye cſetverto: dogye Pokliſar Antiokenski. Naredbe Pokliſarah Rimskih. 402
DESETO. Dillovanye peto: potvergyen Sabor ſedmi. Metrofan zvan u Sinod. Ucſinyeni kanoni. 403
JEDANAESTO. Dillovanye ſceſto: lukavſtvo Focia rad Simbola . 405
DVANAESTO. Dillovanye ſedmo. Sverha Sinoda. Protreſujeſe knyiga Ivana Pape od ricſi: *I Sina.* 407

TRI-

Digitized by Google

POGLAVJA. Na Liſtu.
TRINAESTO. Scto Gerci, ſctoli Latini ſude od ovoga Fociansk oga Sinoda ? 409
CSETERNAESTO. Scto posli ovoga ſaboriſcta ucſini Ivan Papa ? . . 413
PETNAESTO. Scto ucſini u Carigradu Focio , i Santabaren ? . . . 416
SCESTNAESTO. Sctoſeje dogodilo posli ſmerti Ivana Pape pod nyegovima nadſtolnicih ? 417
SEDAMNAESTO. Leo ſin Cara Vaſilie iz tamnice izvagyen. Smert Cara. 419
OSAMNAESTO. Novoga Cara Leona perva briga. 421
DEVETNAESTO. Focia, i Santabarena neſrichna ſverha. . . . 424
DVADESETO. Car Leo , i Metropolita Stylian piſcu Stipanu Papi. . 428
DVADESET I PERVO. Scto Meniata od ovih ſtvarih biljexi ? . 435
DVADESET I DRUGO. Jedinſtvo Cerkve Carigradske s-Rimskom. 439

DIO SEDMI.

OD PATRIARSTVA MIHAILA CERULARIA.

POGLAVJA. Na Liſtu.
PERVO. Tko biaſce, ſctoli ucſini Mihail Cerulario ? 447
DRUGO. Sctoje Leo Papa odpiſao na knyigu Cerularia ? 449
TRECHE. Koje joſc knyige je piſao Leo Papa ? 455
CSETVERTO. Scto Pokliſari u Carigradu opraviſce ? 459
PETO. Podbunyenye od Cerularia zametnuto. 462
SCESTO. Car, i Cerulario odiliſceſe od Cerkve Rimske. 464
SEDMO. Kakoje Cerulario ſverſcio ? 467
OSMO. Kadaſuſe Moskovi na pravu Viru obratili ? 470
DEVETO. Jeſuliſe Moskovi s-Cerulariom od Cerkve Rimske odmetnuli ? 477

DIO OSMI.

OD TUXBAH MIHAILA CERULARIA SUPROTI CERKVI RIMSKOJ.

POGLAVJA. Na Liſtu.
PERVO. Cerulario nerazborno okrivlyuje Latine. 486
DRUGO. Pravo poſvetiliſcte cſiniſe i u kruhu kiſelu, i u priſnu. . . . 489
TRECHE. Perva Cerulariova tuxba: Latini poſvechuju u priſnu. . 493
CSETVERTO. Od ſtaroga Vazma. 501
PETO. Od Vazma Iſukerſtova: Scto Gerci, ſcto Latini govore ? . . 507
SCESTO. Iſukerſt prid dan ſmerti ſvoje blagovaoje Vazam u zakonito vrime, kada i oſtali Xudie. 514
SEDMO. Latini odgovaraju na protigovore iz ſvetoga Evangyelya, i ſvetih Otacah doneſcene. 523
OSMO. Scto Latini odgovaraju na oſtale protigovore Gerkah ? . . . 531
DEVETO. Jelli Iſukerſt u kruhu priſnu naredio Sakramenat priſvetoga tila ſvoga ? 536
DESETO. Jelli u perva vrimena Cerkva Rimska vazda poſvechivala u kruhu priſnu ? 542
JEDANAESTO. Odgovori na protigovore. 548

Digitized by Google

POGLAVJA. Na Liſtu.
DVANAESTO. Druga Cerulariova tuxba: Latini udavlyene xivine, i kerv blaguju. 557
TRINAESTO. Trecha Cerulariova tuxba: Latini jizbine od necſiſtih xivinah blaguju. 562
CSETERNAESTO. Cſetverta Carulariova tuxba: Latini ucſe, da dva brata, mogu dvi ſeſtre uzeti. 564
PETNAESTO. Peta Cerulariova tuxba: U Latinah jedan drugomu prid pricſeſctje celov daje. . . . . —
SCESTNAESTO. Sceſta Cerulariova tuxba: Episkopi u Latinah noſe perſtene. 566
SEDAMNAESTO. Sedma Cerulariova tuxba: Episkopi u Latinah na vojsku idu. . . . . —
OSAMNAESTO. Oſma Cerulariova tuxba: Latini nekerſte po trojemu umocſenyu. 568
DEVETNAESTO. Deveta Cerulariova tuxba: Latini kerſtechi u uſta dicſice ſol mechu. 578
DVADESETO. Deſeta Cerulariova tuxba: Latini nepoſctuju Mochi, ni Prilike Svetih. 579
DVADESET I PERVO. Jedanaeſta Cerulariova tuxba: Latini uz Korizmu nepivaju: *Alleluja*. 582

DIO DEVETI.

OD NASTOJANYA ZA SJEDINYENYE CERKVE GERCSKE S-RIMSKOM, DO SABORA FLORENTINSKOGA.

POGLAVJA. Na Liſtu.
PERVO. Jelli bilo koje naſtojanye za sjedinyenye do uzeta od Latinah Carigrada? 585
DRUGO. Kakoſu Latini, nadvladavſci Carigrad, za sjedinyenye naſtojali? 592
TRECHE. Naſtojaſceli Gerci za sjedinyenye u novomu Carſtvu? . . 595
CSETVERTO. Car Theodor Laskar sjedinyenyu protivan. 600
PETO. Kako Mihail Paleolog uzigye na Stolicu Carsku? 602
SCESTO. Kakoje Mihail Paleolog za sjedinyenye naſtojao? 605
SEDMO. Novo, i ſveſerdno naſtojanye Cara Mihaila za sjedinyenye. . 610
OSMO. Kako Car na ſvoju ſtranu obrati Ivana Veku? 613
DEVETO. Scto Meniata od Cara Mihaila piſce? 616
DESETO. Sjedinyenye Cerkve Gercske s-Rimskom, u drugomu Saboru Lugdunskomu. 622
JEDANAESTO. Kako ovi Sabor biſce u Carigradu primlyen? . . 625
DVANAESTO. Cara Mihaila neſmetena u sjedinyenyu ſtalnoſt. . . 628
TRINAESTO. Car Andronik od sjedinyenya odſtupi. 632
CSETERNAESTO. Briga Andronika Paleologa mlagyega za sjedinyenye. 635
PETNAESTO. Jelli Ioann Kantakucen za sjedinyenye naſtojao? . . 638
SCESTNAESTO. Car Ioann Paleolog sjedinyen s-Cerkvom Rimskom. 641
SEDAMNAESTO. Jelli Manuel slidio izgled otca ſvoga Ivana Paleologa? 643

DIO

Digitized by Google

DIO DESETI.

OD SJEDINYENYA CERKVE GERCSKE S-RIMSKOM, U SABORU FLORENTINSKOMU.

POGLAVJA. Na Liſtu.

PERVO. Kakoje bio skuplyen Sabor Florentinski, i ſcto Meniata od nyega piſce? 646

DRUGO. Kojaſu ucſinyena do ſidenya pervoga? 651

TRECHE. Sidenye Pervo, Drugo, Treche, Cſetverto ovoga Sabora opchimskoga u Ferrari. 655

CSETVERTO. Sidenye peto: razlozi Gerkah ſuproti nadoſtavku: *I Sina.* 658

PETO. Sidenye ſceſto: Latini ſvoj nadoſtavak, *I Sina*, brane. . . . 663

SCESTO. Sidenye ſedmo: Latini odgovaraju na razloge Marka Efeskoga. 667

SEDMO. Sidenye oſmo: Govorenye Beſſariona Metropolite Nicenskoga, ſuprot nadoſtavku. 678

OSMO. Sidenye deveto: Prigovaranye Beſſariona s-Andriom Koloſſianskim. 679

DEVETO. Sidenye deſeto: Ivan Biskup Friulski odgovara Metropoliti Beſſarionu. 681

DESETO. Sidenye jedanaeſto: Juliana Kardinala govorenye oſobito od nadoſtavka. 691

JEDANAESTO. Sidenye dvanaeſto: Prigovaranye Marka Efeskoga s-Julianom Kardinalom. 702

DVANAESTO. Sidenye trinaeſto: Pokliſari Hercega Burgundie u Sabor ſtigoſce. 706

TRINAESTO. Sidenye cſeternaeſto: Pokliſari poklonicſeſe Caru. Marko Efeski opet pocſe prigovaranye. 707

CSETERNAESTO. Sidenye petnaeſto: prigovaranye Marka Efeskoga s-Julianom Kardinalom. 710

PETNAESTO. Sidenye ſceſtnaeſto: proglaſcenye prinoſcenya Sinoda u grad Fiorencu. 717

SCESTNAESTO. Sidenye ſedamnaeſto: naregyenye od prigovaranya. 718

SEDAMNAESTO. Sidenye oſamnaeſto: prigovaranye Ivana Forolivienskoga s-Markom Efeskim od izhogyenya Duha ſvetoga. . . 719

OSAMNAESTO. Sidenye devetnaeſto: produlyenye pridnyega prigovaranya. 725

DEVETNAESTO. Sidenye dvadeſeto: oſobito prigovaranye od jedne beſide ſvetoga Vaſilie 729

DVADESETO. Sidenye dvadeſet i pervo. Prigovaranye od pervanye beſide S. Vaſilie, i od beſide S. Athanaſia. 734

DVADESET I PERVO. Sidenye dvadeſet i drugo: ponovlyeno prigovaranye od beſide S. Vaſilie. 741

DVADESET I DRUGO. Sidenye dvadeſet i treche: Marka Efeskoga razloſi ſuprot izhogyenyu Duha ſvetoga od Sina. 743

DVA-

Digitized by Google

POGLAVJA. Na Liſtu.
DVADESET I TRECHE. Sidenye dvadeſet i cſetverto: Ivan Bogoslovac odgovorivſci na oſtale razloge, pokazuje, da Duh ſveti, i od Sina izhodi. 754
DVADESET I CSETVERTO. Sidenye dvadeſet i peto: Ivan Bogoslovac potvergyuje nauk Latinah novim razlogom, i ſvidocſanſtvom Otacah Gercskih. . . . . , 771
DVADESET I PETO. Razlicſni ſaſtanki, i prigovaranya od izhogyenya Duha ſvetoga; i od ujedinyenya s-Cerkvom Rimskom. . . 778
DVADESET I SCESTO. Smert Patriarhe. Protreſanye oſtalih megyu Gercih, i Latinih nesloxnih cslanakah. 788
DVADESET I SEDMO. Sidenye dvadeſet i ſceſto: Proglaſcenye odlucska od ujedinyenya. 793
DVADESET I OSMO. Kojaſe posli odlucska proglaſcena dogodiſce u Fiorencii. 769

DIO JEDANAESTI.

OD STANYA CERKVE ISTOCSNE U GERCSKOJ, I DRUGIH DERXAVAH, POSLI SABORA FLORENTINSKOGA.

POGLAVJA. Na Liſtu.
PERVO. Sctoſe dogodi, kada Marko Eſeski u Carigrad doigye? . . 799
DRUGO. Uzroci, zaradi koihſe Marko, i drugi odmetnici protiviſce Saboru Florentinskomu. 802
TRECHE. Sctoſe dogodi posli ſmerti Marka Eſeskoga, za xivota Cara Ioanna Paleologa? 808
CSETVERTO. Kakvi je bio novi Car Konſtantin: i ſcto od izmiſclyena pod nyime ſaboriſcta? 811
PETO. Kakoſe Car Konſtantin podneſe, i pod nyegovom vladom puk Carigradski? 814
SCESTO. Muhamed Car doſcavſci, obſide Carigrad. 817
SEDMO. Kako Muhamed Carigrad oſvoi? 822
OSMO. Izgublyenye Carigrada, pokaranye Boxje. 827
DEVETO. Stanye Cerkve Carigradske posli izgublyena Carigrada. . 832
DESETO. Stanye oſtalih Cerkvah Iſtocſnih. 847
JEDANAESTO. Stanye Cerkve Moskovske posli Sabora Florentinskoga. 852
DVANAESTO. Nacſin prikazan od Sorbone Caru Petru velikomu za ujediniti Cerkvu Moskovsku s-Rimskom. 859
TRINAESTO. Stanye Cerkve Ruske u Polyskoj, i Litvanskoj posli Sabora Florentinskoga. 869
CSETERNAESTO. Stanye Cerkve od naslidbe Gercske pod viſokoslavnom Apoſctolskom Magyarskom krunom. 884
PETNAESTO. Doverſcenye Iskazanya. 889
PONUKOVANYE OSOBITO. 899

DIO

DIO PERVI.

OD PATRIARSTVA SVETOGA IGNATIE, PATRIARHE CARIGRADSKOGA.

POGLAVJE PERVO.

Tko, kakvilije bio Ignatia?

Ignatia, na kersctenyu nazvan Niceſom, imaoje prijasne roditelye, otca Cara Mihaila, prizimenom Ranghabea *Kuropalatu* a); a mater Prokopiu, kripoſnu kcher Cara Nicefora *Logothete* b). Bogomilli roditelyi tako kripoſno fincficha 1

a) Ante Imperium *Curopalates*. Hoc nomen a Latinis derivatum, ſignificat curae Palatii Praepoſitum.

b) *Logotheta* ſignificat aerario publico Praefectum, qui praeerat rationibus exigendis. Componitur hoc nomen ex voce λόγος, *ratio*, et τίθημι, *pono*, quaſi *rationes pono*. Diverſae erant claſſes Logothetarum, majorum, & minorum. Exprimit etiam apud Latinos *Cancellarium* in Aulis. Vide Allatium, & Gretſerum in Notis ad Codinum.

Digitized by Google

cha Nicetu uzdigoſce, daje i u cvitu ditinſtva nika zlamenya davao; kakobi on u doſcaſto vrime Carſtvom ſrichno vladao, i upravlyao, da provigyenye Boxje nebude inacſie ſcnyime naredilo; da navlaſtito ſvetu, i pravoslavnu Cerkvu vlada, i brani.

2 Dogodilòſeje, da Car Mihail nemoguchiſe podpiſati ugovoru od mira s Bulgarskim Kralyem po imenu Krumom, uſillovan biſce vojsku sakuppiti, koju on iſti glavom ſuprot Bulgarom povede. Ove dvi vojske, ne daleko od Drinopola grada gdiſe ſuſritoſce, tuſe i udariſce; alli po Gerke neſrichno, i pogerdno. Kada Bulgarske perve cſete ſvitle ſablye povadiſce, ſcto Gerci? udily, kao dajih nika lyuta munya opali uplaſceni okrenuſce plechja. Zacſudiſe iſti Krumo, i bojechiſe potajne privare Gercske, zabrani ſvojizim u potiru ichi. Videchi pako da tu nejma privare, buduchi Carevci ſve skokom natrag udarali, dadde cſetam ugovorito zlamenye, kojeſe profuſce, i po bojnomu polyu letechi, ſctogodi mogahu doſtignuti, pod lyutu ſablyu okrenuſce. Poghibe mnoxtvo Gerkah; a Car Mihail jedva ſrichom izmacſe, i glavu cilu izneſe. Procinyujuchi poglaviti od vojske Naredbenici ovu neſrichu, i pogerdu, da navlaſtito ſricha od Cara k Bulgarom odbixe, a Car od Bulgarah pobixe, odlucſiſce prominiti Cara, nebili i ſrichu prominili ſcnyime. Obraſce dakle za Cara nikojega verſna i kripoſna u boju viteza imenom Leona, rodom Armenina, cſovika pripakoga, koji posli na boj ſvetogardni ſuproti prilikam Svetih uſtade Carſtvo i Cerkvu uzbunivſci. Dogodiſe ovi rat godiſcta 812. Od koga razlicſiti razlicſito piſcu. Onoje iſtina, daſe obranye novoga Cara Mihailu nimallo neraxali. Svitovaſcega priatelyi, a oſobito Carica Prokopia ponoſna Goſpoja, da on krunu ſvoju, i do kervi brani; alli izverſnij Kerſtjanin nego vojnik, kerſtjansku kerv ſvoje radi ſláve nekti prolivati. Scta radi priloxivſci volyu ſvoju Boxjoj poslaoje udily Carsko ruho, i krunu novomu Caru; kojiſe velle neuljudan, i nemilloſtiv ukaza pridobromu pridſtolniku Mihailu; onbo nyega, Caricu Prokopiu, i ſvu obitil. Carsku prognao jeſt u otok, illiti adu imenovanu Proten, u ſiromaſcne Manaſtire: prie toga pako, bojechiſe da tko od kolina Mihaila s vrimenom nyemu, illi dici nyegovoj neotme krunu, za utergnut pleme Mihaila, dva ſina nyegova Theofilakta, i Nicetu ucſini hachume, da poroda nejmaju.

Niceta

Digitized by Google

Niceta bivſci Mladich od cſetarnaeſt, illi kako drugi ſzcine od ſceſtnaeſt godinah, u ovomu ſvoga roda neſrichnomu dogagyaju vi- 3
dechi taſctad nevirnoga ſvita, koji ſcto daje, ono opet otima: polak toga razmiſclyajuchi, damuje laſcnye Carſtvo nebesko, kojemu nitko nemoxe oteti, nego Carſtvo iſtocſno ſtechi, po izgledu bogomilloga Otca, oſtrigavſci vlaſe, ime kerſteno prominivſci, nazvan Ignatiom veſeo u Manaſtiru *Satyra* ſveſerdno poſvetiſe Bogu. Neprojgye mlo. go vrimena, i novak Ignatia kaono mladica u plodnu zemlyu uſagyena, razlicſnih kripoſtih plodom nakichen ukaza, daje Manaſtir ſrichna, i plodna Duhovnih dobrih dillah zemlya. Pocſeoje nacſin ſvetiega xivlyenya od prioſctre pokore, tilo ſvoje ſuhim poſtom mucſechi umertvujuchi: provodiobi pako vrime u ucſenyu, i ſctienyu ſvetoga Piſma, i ſvetih Otacah; illi u pivanyu Davidovih Piſmah. Obicſavaſce molitve ſvete klecſechi tako produlyiti; damu, kako *Niceta David* c) ſvidocſi, i kolina od xulyah otverdla biahu. Iz megyu oſtalih kripoſtih omilloyalamu biaſce kripoſt uſterplenya, kao daje privido, kakochemu u niko doba potribna biti. I imadiaſce prigodu ucſiti ovu kripoſt, buduchiſe namirio na Nadſtojnika ſverhu ſebe cſovika neulyudna i nemilla, koji za ugoditi progonitelyom ſvetih prilikah, kao znajuchim, dache Ignatia biti nyihov progonitely, na ſvaki nacſin kako bilixi Niceta d) jeſt progonio nyega: mlogo oſctre ricſi, i lyute udarce od Nadſtojnika s-poniznim uſterplyenyem, kao daje uiſtinu krivac bio. Mucſnoje oſtale kripoſti, kakobi bilo doſtojno, iskazati: kojibiga ugledao, onbiſe u nyega zagledao. Iz megyu oviziu bioje ſveti Theofan e) Sigrianskoga Manaſtira Stareſcina, koji uvrativſciſe jedan put u Manaſtir *Satyra* poſtidna, i ponizna kalugyerca, kao daje u nyemu, niſcto doſtojno zacſugya ſmotrio, dademu blagoſov, prorokujuchimu uzviſcenye na ſtolicu Patriarsku.

Buduchi Ignatia na ti nacſin u godinah, u nauku napridovao; 4
a oſobito u obderxavanyu naredbah ſvoga ſtanya duhovnicskoga u

c) Niceta David Paphlago in certamine ſeu vita S. Ignatii Patriarchae apud Binium Tom. III. CC. Par. 2. Editionis Colon. Anno 1606.
d) Loco citato.
e) Colitur 12. Martii.

Digitized by Google

ponixenſtvu u posluh Starjih; kadaſeje s-ovoga ſvita na drugi preſtavio iſtoga Manaſtira f) Iguman, tadda Ignatiu, kako ſvitloſtju Carskoga plemena, tako i ſvetinyom oſtalu bratchu nadſivajuchega, ſvi kolici jednoduſcno za Vladaoca obraſce. Ukazaſe on nyima, kakoſe i nadaſce, blagh, i lyubezlyiv; ſverhu toga joſc tako ponizan, kao da zato Stareſcinom poſtadde, da imade od ſviuh najmanyi biti. Obicſavaſce pako cſeſto ſvoju bratchu, tako uxgano na duhovniſcku izverſnoſt, i ſvetinyu ſvitovati, da kolikobigodi od nyega beſidah sliſcali, tolikobi ſpaſonoſnih, u ſerdce udarajuchih ſtrilah ochutili. Svitloſt nyegova i izvan Manaſtira proſinu, i za tobi k-nyemu mlogi ſvitovni dolazili za naucſiti izverſnij nacſin xivlyenya kerſtjanskoga. Buduchi pako nyima, i oſtalima njihov izgled slidechim odraxalo ſtanye duhovnicsko; a Manaſtir tiſan za primiti toliko mnoxſtvo duhovnicskih novakah, ſagradioje tri nova Manaſtira u otocih, illiti adah, kojeſu zvane u ono vrime *Principove*, naredivſci; da oni Duhovnici molechi i pivajuchi Boga ſvemoguchega slave, i od puka bicſe pokaranya Boxjega odvrachaju.

Naſtupivſci na vrime od ſvetoga Regyenya, primioje ſve Redove u zakonito vrime od Epiſkopa Pareonskoga, glaſovitoga Iſpovidnika, u ono neſrichno vrime progonſtva prilikah Svetih. U ovo iſto vrime buduchiſe glas od nyegove ſvetinye proſuo do gradovah Bithinie u manyoj Aſii, pravovirni kojiſe po planinah i ſcpilyah biahu razbigli, k-nyemuſe ſa ſviuh ſtranah uticaſce, dajih ſvituje, ucſi, razgovori; da njihovu dicſicu po kerſctenyu Bogu priporodi. Ukazaſe onda Ignatia, daje nevolynih opchinsko utocſiſcte: ſvakogabi kao od Iſukerſta poslana, kako piſce *Niceta*, docſekao, i primio: nitkomu nebi dodiao, u kojebigodi vrime doſco. Najpriebi na ſveferdnu pokoru, zatim na uſterplenye ſvitovao; i ſpaſonoſnim naukom ſuproti krivovirſtvu Ikonoborskomu oruxao: prognate, ſuxnye, i ſirote duhovnim razgovorom, i blagodarnom rukom poutiſcio; koji nyegov izgled i mater Prokopia sligyaſce. Evo ikone Ignatie Duhovnika, kakvi biaſce prie uzviſcenya na ſtolicu Patriarsku. Kakvi pak biaſce na nyoj poslie ſidechi, ſcnye skinut; kojaje pocſinio, kojalije podnio vidichemo poslie obilato. Da pako za ſad ſvakolika u mallo rieſih kaxe-

f) Hegamenus, ab ἡγέομαι, *praeſum*, *duco*.

kaxemo; ſpominjaoſeje on, daje na iſtoj ſtolici nepridobitni cerkveni Vitez ſveti Ivan Zlatouſti fidio, i on nepravedno uſugyen, i prognat; zatoſeje po nyegovomu nauku, i izgledu vladao. Slidi ſada, da kakoſam obechao, i Focia ikonu prid ocfi ſtavim.

POGLAVJE DRUGO.

Tko, kakvilije bio Focio?

Rodioſeje Focio od ſvitla, i bogata kolina od koga izajgye ſveti 6
Tharaſia Patriarha Carigradski, kakoſe on iſti dicfi, nadodavſci joſc troicu okrunyena krunom mucſeniſctva. Nikoji od ove nyegove dike mucſechi, druga donoſe, to jeſt priatelyſtvo s-Carskom kuchjom, da navlaſtito jedna kchi Cara Mihaila, imenom Irene jeſt udata bila za brata druge Irene, kojaje bila Fociova mati. Drugi piſcu drugacſie. Alli od kogamudrago plemena nicſe Focio, doiſta on iſti ucfini ſebi veliki glas vridan, kako nyegovi Gerci govore vikovitoga ſpomenutja, a uſuprot katolici Gerci vridan vikovitoga zaboravlyenya. Ovdi imam opomenuti Sctioca, da kakonoſamſe sluxio perom Nicete Davida u iſpiſanyu ikone Ignatie, takochuſe i ſada sluxiti perom uzajmitim od prinaucſnoga Simeona Logothete, za iſpiſati ikonu Focia, to jeſt za ukazati tkoj, kakvilije on bio. Zaſctobo pako bojimſe, dacheſe prie ſmutnya zametnuti zarad ovoga plemenitoga Piſaoca, negoli ja ikonu ſverſcim, zatoſam ſzcinio za koriſno ovde nikoja od nyega zabilixiti.

Simeon ovi rodom Carigragyanin viſoka plemena, i razuma bio. 7
je cſovik ſvitovni, i zatoje drugi i razlicſiti od Simeona mlagyega Arhimandrite. Oni ſtarji Simeon za velikoje derxan od Cara Leona Filoſofa, to jeſt Lyubomudraca, i zatoje od nyega darovan nazivkom Meſctra, i doſtojanſtvom Logothete. Onje poznao i vidio Focia ne ſamo u dvoru Cara Vaſilie, nego i u dvoru falyenoga Cara Leona, od kogaje Focio skinut, i izagnan, a Simeon mladich od dvaeſt godinah, poslanje s-Himeriom Primorske vojske Naredbenikom ſuproti

Digitized by Google

Saracenom. Od ovud slidi, daje Simeon poznao Focia, tko kakvilije on bio. Od Simeona Logothete prinaucsni *Allatio* ff) Csuvar knyigaonice Papinske obilato pisce i temelyito ukazuje, daje on isti *Metaphrastes*, tako imenovan zarad osobitoga nacsina, kogaje slidio u ispisanyu xivota Svetih: falechi nyega zarad osobitoga nauka, izskuje s velikom pomoyom nyegova pisma, illiti knyige, kojeje sloxio, i po imenu broji; alli dvi nemogasce ni po jedan nacsin, na kojesteje posli u Parisinskoj Kralyevskoj Knyigaonici namirio prinaucsni *Francesko Kombefis.* Jedne knyigeje Nadpis: *Godisone knyige od stvorena svita;* a druge: *Godisone knyige od Leona Armenina, do Nicefora Foke.* Ovu drugu knyigu iz Gercskoga jezika u Latinski jezik prinesscenu na svitlost po Kralyevskoj Pritiskoslovici dadde godisscta 1685. g) Od oveje knyige, i zaradi nye inada, unyojbo Simeon piscuchi od Cara Mihaila, i od Carice Theodore, pisce i od Focia, donosechi od nyega nikoja zlamenya csudnovata, po kojima roditelyi od Focia mogadiahu s razlogom posumnyiti, tko kakviliche on biti; a Setioci mogu poznati, tko kakvilije on bio.

8 Pisce dakle Simeon Logotheta h) na ovi nacsin. Dogodilosteje jedan put, da nikoji Duhovnik imenom Mihail Sinadenski priately Sergia Fociova otca doscavsci k nyemu; kada ugleda nosechu Irenu nyegovu xenu, kao rasergyen dixe svoj sctap govorechi: *o dabise tkogod nascao, kojibi nyu, i dite kojeje ponila, umiriti mogao! Vidimbo drugu Evu nosechu u utrobi zmiu, i dite muxko. Vidim po dopusctenyu Boxjemu dache Patriarhom postati, i pricsastni krix svakoga posctenya pridostojan pogerditi: dache on isti po zlu pochi, i mloge nakrivokletvu nave sti; i na razlicsne nacsine po svojima majstoriami od Carstva nebeskoga odbiti.*

---

ff) In Diatriba de Scriptis Symeonum.

g) Vide in Corpore Historiae Byzantinae Patris Philippi Labbe S. J. Tomi IX. Tit. Historiae Byzantinae Scriptores post Theofanem.... cura et studio τῦ μακαρίτυ Patris Francisci Combefisii, Ordinis Praedicatorum, ex Typographia Regia. Anno 1685. Sub finem hujus Tomi Tit. Symeonis Magistri Logothetae Annales a Leone Armeno ad Nicephorum Phocam.

h) In iisdem Annalibus §. 29.

Digitized by Google

odbiti. Ova kada Sluga Boxji, kao u duhu zanesćen, izusti; recse Sergio: *Moj dragi priatelyu Duhovnicse, akoche on takvi biti, jachuga isti s-materom ubiti.* Na to Mihail: *Necheſe mochi ono, ſtoje od Boga pripuſcteno zabraniti, dakle cſuvajſe:*

Na Bilixki §. 30. pisce ovo: kadaseje Focio rodio, mati nyegova Irene dozvavsci Jakova Manastira Makſimine, Igumana, groznim ſuzami oblivena molyasćega, da diteſcce kersti; i uzdiscuchi kazivasce: *Ah moj ſveti Otco! kadati ja nesrichna josć biha nosecha, vidilasam u ſinu, da iz razichene utrube moje izagye axdaja. I dati josć nisćto, cerna, i xaloxna kaxem, ſveti Ispovidnik Hilarion iz Manastira Dalmote rekaomije, jao! ſtrahmeje kazati, rekaomije, da ja u utrobi nosim ſotonu tilom obucsenu.* Jakov kersstechi dite, nazva Fociom; a nyoj najposlie, za utiscitiju recse: *Moxebiti mimochiche od nyega ſercsba Boxja.* Velike posctenye roditelyi ukazivasce Duhovnikom, osobito ussanye u nyihove bogomolye imajuchi. Zato i Sergio povede sobom josć malascna Focia na planinu Olympa k-svetomu Joannicju glasovitomu Pustinyaku, da sverhu nyega Boga moli. Joannicio ugledavsci Focia recse udily: *Necheſe dati Focio uputiti, da slidi pute tvoje Gospodine;* na to Sergio: *Setomi to uzaoćas, moj ſveti Starcse recse?* Odgovorimu Joannicio *Starac: Sctoche on pocsiniti, tebi navisctujem.* A Sergio vas smuchen, posipavsci vlase pepelom s-planine xalostan sajgye.

Na Bilixki 31. donosi ovi dogagyaj: Kada Focio biasce poodrastao, dadoscega roditelyi na nauk. U ovo vrime ucsenya nyegova, namirioseje na jednoga Xidova Csaratara; kojimu govorasce: *Mladichu! ſctocheſcmi dati, i jachu ucsiniti, da u tvojih ustah bude znanye sviuh Gerkah; i da nadigyesć ſvekolike u mudrosti, i znanyu.* Komu veseo djaesich Focio odgovori: *Dacheti moj otac polovicu dobarah.* Na to Xidov: *Nejmam ja nikakve potribe od dobarah, niti vascih novacah, niti ja hochu, dabi ſctogod od toga znao otac tvoj: nego hajde amo ſamnom, i zataji zlamenye, na komuſmo mi Hrissa propeli; a jachuti pokloniti jedan lik, po komucheſe tvoj xivot veſelo i srichno provoditi, blagom obilovati; u mudrosti, i nauku ſvekolike nadichi, i nadvladati.* Csuvsci ovo Focio, izversćio, sve po volyi ovoga Csaratara. Od toga vrimena nepristadde csatiti razlicsite, i opake knyige. Ovako falyeni Simeon. Priterzajumi ovde zapocseto ispisanye ikone nesamo Focianci, nego i drugi govorechi, dabi od ovud slidila ikona jedne nakaze, a ne csovika,

i za-

i zatoſeje inad zarad ove knyige zametnuo, od koga ovde u kratko donoſim.

9 Branitelyi Focia govore, da ova Godiſcna knyiga jeſt od koga-godi laxca sloxena za omrazit Focia, a ne od prinaucſnoga Simeona Logothete, negoje podmetnuta pod imenom Simeona, da Sctioci ova viruju. Razlog jeſt, zaſctobo prinaucſni Allatio iziskujuchi piſma, i donoſechi Simeona Logothete, niscta od ove knyige Godiſcne nebilixi: i doiſto nie prilicſno iſtini, dabi ona knyiga, za toliko godinah u knyigaonici zapuſctena lexala, i na nyubiſe pervi Kombefis namirio.

10 Odgovoraju Branitelyi knyige Simeona, kakono prave i zakonite od nyega sloxene knyige: Ako vi ſudite, da ova Godiſcna knyiga nie prava, i vlaſtita Simeona Logothete knyiga; a nam kaxite onoga laxca, od koga velite daje sloxena: tkoje chjako ovoga knyixevnoga cſeda? Mi derximo Simeona za otca, doklem vi drugoga nenajgyete, i s-razlogom nepokaxete. Razlog oni vaſc od Allatia niſcta vas nepomaxe, iſtina jeſt, daje s-oſobitim najſtojanyem iziskivao piſma Simeona, i nie nashao ovu Godiſcnu knyigu; alli i ovoje iſtina, ſumnyi on, i ſzcini, da ima joſc nyegovih piſmah xelechi, dabi tko nyih prid ocſi mudroga ſvita iznio, i izneſe ſalyeni Kombefis, poslie ſmerti Allatia naſcaſtu. Na ono scto rekoſte: nie prilicſno iſtini dabi ona Godiſcna knyiga tako dugo za puscſtena u Knyigaonici lexala, rekoſte, ſctobi rekli oni, koji niſu ni vidili Knyigaonicah velikih: Znadu od Knyigaonicah Naſtojnici, kakoſe mloga ſtara piſma nahode cſekajucha blagodarnu ruku dajih po Pritiskoslovici na ſvitloſt ſtavi, koja molyi jidu, kakono, scto piſce Kombefis ovu iſtu Godiſcnu knyigu pocſeſce griſti. Nevelimo pako mi daſeje pervi na nyu on namirio, nego daje pervi na ſvitloſt iznio. Mlogiſu more biti prie nyega nyu u rukuh imali, i cſatili. Jedali pak ſvaki, kadaſe namiri na koje ſtaro piſmo, udily na ſvitloſt ſtavlya? Cſatioje Kombefis Simeona Godiſcne knyige od ſtvorena ſvita, i oſtavioje na ſvomu miſtu, jerbomu za nyegov poſao nebiaſce potribna; drugu pako jerbomuje bila potribna za sloxiti Immenik Piſaocah Iſtorie Carigradske, nyu kakono novu, od prinaucſnoga, i iſtinskoga Piſaoca Simeona Logothete sloxenu, i zato doſtojnu, daſe u Latinski jezik prineſe; po Kralyevskoj Pritiskoslovici prid ocſi izneze.

Pro-

Digitized by Google

Protigovore branitelyi Focia ovoj knyigi joſc na ovi nacſin: Znano jeſt da prie naſcaſte Pritiskoslovice bioje obicſaj viſce putah pripiſati knyige, za nakititi mnoxtvom razlicſnih knyigah Knyigaonice, i za koriſt mudrih Sctiocah, kojiſe na razlicſnih miſtih nahode. Ove pako Godiſcne knyige nigdi nenahodiſe pripis; dakle valya rechi, daje ona knyiga od kogagod zlotvora, i nepriatelya Zakona Gercskoga, razumiuchega izverſno Gercski jezik na ſtarih koxicah piſana, i u Knyigaonicu ſtavlyena, da kojiſe na nyu namire, poviruju po ſtarini koxicah privareni, daje iſti rukopis Simeona, illi pripis. Nadoſtavlyamo joſc ovo: Piſaoci oſtali, koji od Focia piſcu, niſcta neſpominyaju od onih nakaznih ſtvarih; dakle valya rechi, da ona ſvakolika, koja ozgor doneſoſte jeſu laxljive pripovidke izmiſclyene od zlobne na Focia glave, za omrazit, i ozloglaſit nyega.

Na ovi Protigovor branitelyi knyige Simeona odgovaraju: iſtina 12
jeſt, da prie Pritiskoslovice naſcaſte ſtopervo godiſcta 1440. jeſt bio obicſaj viſce putah pripiſivati knyige; alli daje to iſtina od ſviuh knyigah? mucſnochete ukazati, kakono i ono, daſe nigdi u nijednoj Knyigaonici nenahodi pripis Simeonove knyige; i doklam ovo neukaxete, nemoxete rechi, daje koji zlotvor na ſtarih koxicah onu knyigu piſao, slidechi Focia, koji sluxechiſe ovom majſtoriom iſpiſaoje rodove Cara Vaſilie privariviſci nyega, da on od kralyevskoga kolina izhodi. Alli davam ovo propuſtimo, nekaje iſtina, daje ſvaka knyiga viſce putah u ſtaro vrime pripiſana; daſe nigdi nenahodi pripis Simeonove knyige, ſcto od ovud slidi? Slidi daſu pripiſi izginuli. Pitate po kojibiſe nacſin to dogodilo? Odgovaramo: ſcto, akoliſeje koji Focianac gdidod namirio na ovi pripis nieli naſtojao u ſvih Knyigaonicah iziskizati, i pokupiti, da nedogyu na drugu, nego ognyenu ſvitloſt. Rechichete: jeddaje oni po ſvih Knyigaonicah hodao, i iziskivao pripiſe? A i mi pitamo vas: jelli tko iz megyu vas po ſvih Knyigaonicah hodao uſudechiſe rechi, daſe nigdi ove knyige pripis nenahodi. Scto na to? Ovi pako pripis naſcaſt u Pariſu ſacſuvanje oſobito od provigyenya Boxjega, za dat razumiti naslidnikom Focia, da vochka u korenu otrovana nemore zdrava ploda doneſti, da iz pogana vrutka nemoxe cſiſta voda techi, to jeſt, od nakaznoga Focia pravi i ſpanoſni nauk izachi. Evovam odgovora na vaſc protigovor. Alli jerbo on neche biti

Digitized by Google

ſvima po volyi, dajemovam drugi, komuſe nemorete protiviti. Znate vi da knyige oniuh Piſaocah, iz kojih Focio u ſvoju glaſovitu Knyigaonicu prineſe, jeſu izginule, i zatoje Knyigaonica Focia za veliko derxana: pitamo vas kakoſe to dogodi? odgovorichete: tko znade, kako? tako i mi, vami pitajuchima, kakoſu izginuli pripiſi Simeona Logothete? odgovaramo: izginuliſu, a tko znade kako?

13 Na ono pak ſcto najpoſli nadoſtaviſte govorechi, da one nakazne ſtvari od Focia u knyigah drugih Piſaocah nenahodeſe, pitamo vas pervo, jeſteli kada ſctili Sabor ofmi prineſcen od prinaucſnoga *Mattea Radera* iz Gercskoga jezika u Latinski? Piſce on i) na ovi nacſin: Focio bioje ona zmia, koju da u utrobi noſi, u nochnoj prikazi ſzcinilaje Fociova Mati: da neſamo onu Derxavu, nego da vas skoro Iſtok truje. Ovoje, ſcto mlogi ſveti lyudi zarad ocſitovanya ſtvarih doſcaſtih glaſoviti iſtoj materi kazivaſce, daje ona jednu neviru i kugu Cerkve ponila. Od kojih prorocſanſtvah ona uſtraſcena, hotiaſce ſebi, i ditetu ſmert zadati, allijoj Boxji sluge, i nyezin mux zabraniſce, opominyajuchi, daſe puſti na provigyenye Boxje. Ova, *Radero*, koji je oſamdeſet godinah prie Kombefiſia piſao k). Pitamo vas, jeſteli ſctili ſvetoga Antonina, koji poſtade Arcibiskupom Florentinskim godiſcta 1446.? On ova iſta piſce l) od noſeche Fociove matere hotiuche umoriti dite. Evo ocſito jeſt! daſe i u drugih Piſaocah nahode ona, koja Simeon Logotheta piſce. Odkud pako oni ova uzeſce? valya vam rechi, daſu uzeli od pridnyih Piſaocah, illi naſcaſtoga Simeonova pripiſa. Alli ſctochemoſe viſce inaditi od ove Simeonove knyige? Imase znati, da prinaucſni Frances Filip Labbe, koji je prie Kombefiſia naſtojao na ſvitloſt dati Imenik Piſaocah od ſtvarih Carigradskih, on poznaje Simeona Logothetu za Sloxnika ove knyige, kakoje ocſito iz oſobite nyegove knyige m) u kojoj on donoſi imena Pi-

i) In praefat. ad VIII. Synod.
k) Apud Binium Tom. III. Parte 2.
l) Par. 2. Chron. Tit. 22. C. 13. N. 10.
m) In Apparatu.

Digitized by Google

Pisaocah; i pisce: *Simeon Metaphrastes Mesctar Logotheta* spominyajuchi dvi one knyige godisene. Buduchi dakle za sloxnika one knyige Simeona Logothetu derxali ovi prinaucsni Pisaoci Franceski Labbe, i Kombefisio, kojise nista neusudisce, scto prie osetrom svojom pametju nisu protresali, znajuchi oni, dache i nyihova pisma protresana biti; nemorete sada rechi, da je oni pripis, illiti knyiga od koga laxca pod imenom Simeona podmetnuta, nego imate ispoviditi, daje prava, i zakonita knyiga sloxnika Simeona Metaphrasta Mesctra Logothete; koga zasctobo Gerci za Sveta derxe, i sctuju dvadeseti i osmi dan Miseca Studena, potribno jest, da i ona viruju, koja on od Focia pisce. Na ovi nacsin prigovarajuse megyu sobom recseni knyixevnici, koji imadu pravo, pervili, drugili? neka razumni Sctioci budu ove pravde sudci: a jase povracham na pocseto ispisanye ikone Fociove, sluxechise i ostalih Pisaoca virnih perom, dase koja nova smutnya zarad Simeona nezametne.

Svidocse svi Pisaoci, daje bio Focio osctra, i srichna razuma, komu on pridruxivsci pomnyu neumornu provodiobi iste nochi u sctienyu svakoverstnih knyigah za zasititi pohlepno za slavom serdce. I doisto kakomuje Xidov Csaratar obechao, nadiscaoje u nauku svakoverstnomu svekolike jednovrimene Gerke, i kakoga *Niceta David* sali, mogaoseje i sastarima Gercskima Mudracih isporediti. Biasce on, kako *Meniata* govori, jedna priduboka propast od svakoga znanya: i sctoje zacsugyenya vridno, sam brez Mesctra jest ova naucsio po kriposti svoga plodnoga razuma. Alli, kako bilixi *Baronio* n), u nauku Bogoslovskomu, i cerkvenom mallouman jest bio: nego kadaga podxexe ona na cerkveno vladanye poxuda, tadda i o ovima Naucih s-obicsajnom pomnyom brez Mesctra pocse nastojati; alli ne s-onom poniznostju, s kojom biasce potribno, derxechi sebe za Mesctra, kojibi i druge udily ucsiti mogao. Ovako *Baronio.* 14

n) Ad an. 858.

Digitized by Google

15 Dolaziliſu k'nyemu na nauk primlogi od ſvitle kervi mladichi, kakono k'jednomu cſudnomu Naucſitelyu, kojeje on lyubeznivo primao. Onoje niſcto oſobito, ſcto piſce *Anaſtaſio* o), da navlaſtito nyegovi priplemeniti ucſenici imadiahu pod zakletvu obechati, i ſverhu toga rukopis dati, dache nyegovu viru sliditi. Cſudnaſe cſiniaſce ova ſtvar roditelyom mladicah, govorechim: ſcto, akoli Focio od prave Vire odſtupi, jedache i nasci ſinovi slidechi Focia od nye odſtupiti? Poſumniti doiſto mogadiahu s-razlogom, da je niſcto Focio za doſcaſto vrime zakuvao. Mlogaje on pocſinio, koja, zaſctoboſe ticſu Patriarſtva Ignatie, donitichemo poslie.

Svidocſanſtva nyegovoga razuma jeſu knyige od nyega sloxene p), a od drugih pofalyene; iz megyu kojih dvi oſobite donoſim. Jedne nadpis Gercski jeſt μυριοβίβλος, to jeſt *Hilyadoknyiga*, alli neodgovara ova knyiga ſvomu slavnomu nadpiſu, buduchi daſe u nyoj nahodi ſamo dviſto, i oſamdeſet knyigah, illiti Piſaocah; morebiti druge izginule jeſu. Ova knyiga zoveſe takogjer *Bibliotheca*, to jeſt, *Knyigaonica*, zasctobo u nyu iz drugih knyigah, illiti Piſaocah jeſt prineſao Focio, kojaje on ſudio, daſu oſobita. Mudri ſale oſobito ovu knyigu, i derxe za jedno knyixevno blago, zasctoboſu one knyige izginule, nitiſe gdi mogu najchi, iz kojih, kako rekoſmo, Focio u ſvoju Knyigaonicu vridnia prineſe. U sloxenyu iſte knyige ukaza Focio oſctrinu, biſtrinu i plodnoſt razuma, i daje u ſvakoverſtnomu znanyu izverſtit bio. Opomina niſctanemanye prinaucſni Poſſevin, daſe ſaſvim tizim u nyoj pomanykanya nahode, i zatoſe s-opazom imade ſctiti. Nahodeſe, ſctoje oſobito, u nyoj ſale Papah Rimskih, Celeſtina, Leona, Gergura, i oſtalih: nahodeſe ocſita ſvidocſanſtva od oblaſti, i velicſanſtva Cerkve Rimske; koja kolikoje posli uskok, i odmetnik Focia bio zlobnii na Cerkvu Rimsku, tolikoſu jacſje oruxje, i kripoſtnii razlozi ſuproti nyemu, i unukom, illiti naslidnikom nyegovim. Druge knyi-

o) In Praefat. ad VIII. Synod.

p) Scripſit Epiſtolas 248., inter illas ſingularis eſt ad Michaël. Reg. Bulg. dè officio Principis. Vide alia apud Caſim. Oudin. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

Digitized by Google

knyige oſobite nadpis jeſt *Nomocanon*, to jeſt, *Skuplyenje Kanonah*, illiti *Naredbah*. U ovomu Skuplyenu nahodeſe Kanoni, kojiſe zovu Apoſctolski; kanoni Saborah Opchinskih; koje Sabore u kratkopisje sloxi: Naredbe takogjer Carske s cerkvenima ſaſtavlyene. Nahodeſe takogjer nadoſtavlyeni Kanoni nyegovoga opakoga Saboriſcta. Knyigu ovu poslie iſtomacfioje Theodor Balſamon na Cerkvu Rimsku velle zloban.

Bivſci on na glaſu zarad oſobitoga ſvoga nauka, laſno najgye vrata otvorena neſamo u dvor Carski, nego i u ſerdce Cara Theofila znajuchega, daje on verſtan ſvaki poſao opraviti. Ucſini dakle nyega najpervo *Protoſpathariom*, illiti dvorne cſete Poglavicom q), zatim Otajſtvenikom ſvojim, illiti Sekretarom, i Vichnikom; potomtoga najpoglavitiim Staroſtom, illiti Senatorom; najposli poslaogaje kao ſvoga Poklisara u Aſſyriu. Ove on poslove srichno, i s oſobitom falom ſvoje mudroſti jeſt izverſcio. Allimu nie tako posli ſricha godila pod Carom Mihailom, Vaſiliom, Leonom, kada, pohlepan za Patriarſtvom, s Ignatiom Patriarhom zakonitim inad jeſt zametnuo, i Cerkvu uznemirio, kakochemo viditi. A za ſad, da i od nyega, kako i od Ignatie rekoſmo, u kratko kaxemo. Na tugyoj ſtolici ſidechi vladaoje fillovito, i kako Sabor oſmi u drugomu Sidenyu recſe: *Jednoje govorio, a drugoje mislio: bioje tako moguch privariti, da nie bilo cſovika, nitiche takva biti.* Evo dvi ikone, illiti prilike Ignatie, i Focia, koje obecha prikazati, alli kakoſu neprilicſne ſebi! Jeſuli pako prave, koje nyi iſtinito, i kakvi biahu, prikazuju? koji neviruje, neka miruje, dok procſati, kojaje on pocſinio. Svakije ſvoj ikonopiſac, ikona jeſt xivot, boja jeſu vlaſtita dilla. 16

Sverſcivſci ikonu Focia, zaderxami pero *Meniata*, zaſctobo neupiſa, da Focio nie bio *hadum* illiti *Eunuk*, to jeſt, da nie uſckoplyen bio. Allimi nemoxe zamiriti Meniata, zaſctoboſam ja obechao iſpiſati tko kakvilije bio Focia? a ne kakvi nie

q) Σπάθα eſt genus latioris gladii a ſpatha inſtrumento, quo Pharmacopolae pharmaca in olla miſcere ſolent.

Digitized by Google

nie bio. Znadem daſu nikoji Focia skopcem nazvali, alli jerbo nepodobno, i ludo, zato niſcta nekti ſpomenuti. Buduchi pako daſe *Meniata* xeſtoko prigovara, da niſcta neoſtavim, ſcto on za braniti Focia donoſi, nadoſtavlyam ovo prigovoranye, neka bude tako rekavſci za okvir Fociove ikone. Od potribeje znati da pervi Kanon, illiti naredba, pervoga Sabora Nicenskoga Opchinskoga zabranyuje uſckoplyenim ſvete Redove primiti, koje niſctanemanye zabranyenye illiti zaprika, nejmaſe razumiti od oniuh, kojimje to po filli, kaonoje Ignatii Patriarhi ucſinyeno. Ova zabiljexivſci; koji govore, daje Focio *Eunuk*, illiti uſckoplyen bio, donoſe knyigu Joanna Staroſte *Sacellaria*, to jeſt, Nadſtojnika od blaga cerkvenoga. U ovoj knyigi Joann Staroſta oſctroje izkarao Focia, kako bivſci *hadum* uslobodiſe utiſnuti u doſtojanſtvo cerkveno, komuſe vechma priſtoji kako *hadumu* pribivaliſcte xenah ſtraxiti, nego Cerkvu vladati.

17 *Meniata* na Liſtu 5. za obxanit Focia piſce, da ona knyiga nie piſana od Joanna Staroſte Fociu, nego uſuprot od Focia Joannu Staroſti cſoviku opakomu, koji bivſci *hadum*, i Naſtojnik od blaga Carskoga, pocſeoſeje miſcati u ſtvari cerkvene. Za ukazat pako, daje ona knyiga od Focia Joannu piſana, govori da ova knyiga s-oſtalima, uzeta iz rukopiſah Makſima Margunia Epiſkopa, od Daniela Hoeſchelia u Auſpurgu godiſcta 1601. pritiskana jeſt s-ovim Nadpiſom: *Joannu Staroſti Sacellariu:* i opet poslie godiſta 1691. izvagyena iz ſtarih rukopiſah od Rikarda Montakutia Ingleſa, ova knyiga s-recſenim nadpiſom u Gercski i Latinski jezik dataje na ſvitloſt od Rogeria Daniela u gradu Londinu. Nadoſtavlya joſc *Meniata* drugi razlog, da Focio nie uſckoplyen bio: Theognoſt Arhimandrita, Niceta David, Metrofan Metropolita Smyrnski, Stylian Neocefarenski, onoga vrimena Piſaoci, ocſiti Focia nepriatelyi, kako ſvidocſe nyihove knyige, kojiſu znali i mogli Focia oſvaditi, niſu ſmili rechi, daje Focio uſckoplyen bio. Ovako *Meniata*. Na to odgovaram: Illi bio Focio, illi nebio uſckoplyen, nechuſe prigovorati slidechi ore jednovrimene Piſaoce ozgor imenovane, koji premako biahu Focia nepriatelyi, kako recſe *Meniata*, niſcta od uſckoplyenya ſuprot Fociu nezabiljexiſce. Zato nyih on ima derxati u napridak za takve Piſaoce, kojiſe niſcta neuſugyuju zabiljexit, ſcto neznadu, da je ſtanovita iſtina.

Knyi-

Digitized by Google

Knyigu onu od Joanna Staroſte, illi Focia piſanu, buduchi potreſao jurve *Baronio* r), i *Kombefiſio.* Sctioca k'nyima ſcalyem.

POGLAVJE TRECHE.

Stanye Carſtva u vrime Ignatia, i Focia posli ſmerti Cara Theofila.

PRemako ni Ignatio, ni Focio nejmaju miſta u ovomu poglavju od ſtanya Carſtva, niſctanemanye korisnoche biti navlaſtito priproſtitim za razumiti biſtrie ona, koja slide, akoli znali budu, tko, kakolije posli Theofila vladao, o Cerkvi, i Carſtvu naſtojao? Obicſajubo lyudi po pocſetku novih Vladaocah od ſtvarih doſcaſtih ſuditi, illi bojechiſe, illi uffajuchiſe. Godiſcta 841. dillechiſe s-ovoga ſvita Car Theofil najposlidnyi progonitely prilikah Svetih, koji nikada na vojski nejmajuchi ſriche, vazda navladan povratioſeje doma, oſtavio Carſtvo jedinomu ſincſichu, jurve prie okrunyenomu, i za Cara proglaſcenomu imenom Petru. Buduchi pak on u ono vrime joſc nejako od tri, illi kako drugi ſzcine, od ſceſt godinicah diteſcce, zatogaje Car Theofil ſveſerdno priporucſio materi Theodori Carici, i velikomu Dvoranu Bardi nyezinom po materi bratu. Sverhu toga joſc dvima poglavitim Dvoranom Theoktiſtu i Manuelu. Theoktiſt biaſce tadda Naredbenik od *Kaniklia* s) to jeſt od poſudice za rumenilo, kojom Cari na oſobitim knyigama obicſavaſce podpiſati ime ſvoje. A Manuel bioje ſve vojske Carske Poglavica, i Vladalac. Nyimaje dakle priporucſivao Theofil, da onoga jedinoga ſincſicha kako okq ſvoje cſuvaju: megyu to, doklem on ſtigne na vrime od

18

r) Ad annum 868. et Combefis apud Pagi in Critica Baron. ad an. 868. N. 8.

s) Erat ad formam canículi: cura ejusdem fuit praecipua dignitas.

Digitized by Google

od razuma, i na godine od vladanya, neka Theodora Carſtvom, i nyime upravlya.

19 Posli ſamerti Theofila Theodora ſtupivſci na carevanye, kakõ no pravoslavna Carica pocſelaje vladanye od ſvete Vire, daſe navlaſtito povrati poſctenye prilikam Svetih. Oſugyeni biahu u drugomu Saboru Nicenskomu, Opchinskomu ſedmomu, Eretici illiti krivovirci, nazvani *Ikonoborci* t) *Ikonomaki*, *Ikonoklaſte*, to jeſt progonitelyi i oruxitelyi prilikah Svetih. Alli tadda ovo krivovirſtvo pod Irenom Caricom i Carom Konſtantinom zaſuto, i umertveno uſkrifioje opaki Car Armenin, koje pod slidechima Carih duboko xille ſvoje pruxilo biaſce; Theodora dakle, ono ſcto odavna xelyaſce, imajuchi oblaſt, temelyito odlucſi u dillo ſtaviti, i ſa ſvom pomnyom Ikonoborſtvo iskoreniti. Ovu odluku ſvoje ocſitovalaje falyenim ozgor Dvoranom Theoktiſtu, i Manuelu, zapovidivſci, daſe imade Synod, u komuche biti prigovaranye Ikonoboracah i Pravovirnih. Proſinuloje tadda ſunce Episkopom i Duhovnikom, koji u tamnicah zatvoreni, illi u puſta miſta izagnani, mloge nevolye podnoſiſce: iz megyu oſtalih doſtojanje ſpomene Sveſctenik Methodio, koji od Cara Theofila lyuto izbicſevan, u grobnici zatvoren, na nikoliko godinah kruſccem, i vodicom ſvoj xivot od ſmerti branyaſce. U ovomu Synodu narazloxeniſu Ikonoborci. Joann ovoga imena ſedmi Patriarha, koji na Patriarſkoj ſtolici devet godinah jeſt ſidio utiſnut, u krivovirſtvu ſvomu otverdnut, ſcnye skinut od Theodore i pravovirnih, a miſto nyega, kakoje ſvitovao glaſoviti Puſtinyak ſveti Joannicio, na iſtu ſtolicu ſtavlyen biſce falyeni Methodio nepridobitni u progonſtvu Ispovidnik. Vechi dio krivoviracah poznajuchi iſtinu katolicſansku ucſinioje izpovidanye po naredbi Sabora Opchinskoga ſedmoga od koga ucſinyena naredba, daſe ima poſctenye noſiti prilikam Svetih, jeſt opet potvergyena, i proglaſcena. Svi pravovirni ovo naſtojanye bogomille Carice pofaliſce, i proslaviſce, iſta doſtojna poſtadde, daſe u nyezinoj priliki nyoj poſctenye ukazuje, kada u broj Svetih bisce upiſana. Ova naredba daſe poſctovati imadu prilike ucſinyena jeſt illiti ponovlyena dvanaeſti dan Miſeca Februara illiti Velya-

cse

t) A graeco εἰκων, *imago*, vnde Ikonoborci *borimſe ſuproti*, vel obaram. *Iconomachi* a μαχομαι, *pugno*. *Iconoclaſte* a κλάω, *frango*.

Digitized by Google

lyacſe perve nedilye korizmene, koju Gerci ſvake godine ſvetkujuchi zovu ὀρθοδοξίας ἑορτὴ kao rekavſci: *Blagdan Pravovirnoſti* u).

Doverſcivſci ſrichno ovi poſao Cerkveni, s-Bardom, i s dvima Nadſtojnicih okrenu brigu ſvoju za cſeſtitoſt Carſtva, i opchinsku koriſt uzmnoxati, i ukaza, da o mudroj i razbornoj slavi budi ona muxka, illi xenska, Carſtva ſricha viſi. Bivſci pako Mihail poodraſto, i ona ſmotrila, daje chjudi razpuſctenie, uzbojaſe, da nebude tern, ſcto jurve ternak bode, i zato nemoreſe iskazati, s-kolikomgaje pomnyom, kao nikada s-oka neſmetnuvſci, pazila, ſadabiga opominala, ſada molila, ſada karala. I morebiti iicobi bio i poslie onom ſtazom, na kojuga ona cſeſto prigledajuchi biaſce uputila, i on takogjer poſcao; daſe ne bude neſrichom namirio na nikojega Mudrolyubca, komuje kao Meſctru od nauka i dvornoga derxanya izrucſen bio. Licumirac iz pocſetka ukaza veliko uffanye, dache iz nyegove dvorne ucſeonice izajchi Mihail takvi, kakvi biti ima oni, kojiſe za vladu i cſeſtitoſt Carſtva rodi. Alli buduchi ſvaka himba do vrimena. Posli nikoliko nedilyah izdadde ucſenik licumirſtva ſvoga Meſctra, i nyegovo ucſenye. Prignut od naravi mladich na xivlyenye slobodnie, laſnoje primio, i naucſio ona, kojaſu velle nepriſtojna ſvakomu, i mlogo vechma jednomu Vladaocu, koji je ſvojih podloxnikah izgled, i xiva naredba. Videchi Theodora, na ſctoje nyezina pomnya doſpila, priporucſiga Bardikogaje kako brata vazda za virna ſebi derxala, daga on kao ujak, i oſobiti ſverhu nyega Naſtojnik, prigleda, i upravlya. Priporucſalaje janye vuku, zaſctobo Mihail po iſtomu Bardi u zlo, a Theodora posli u neſrichu propade. Prigledaobiga Barda, nebiliſe ſaſma izopacſio, da akoli on neuzumie ni ſobom ni Carſtvom vladati, taddabi on, najblixji u rodu, Iſtoku zapovidao Samoderxac. Po ti nacſin ſnilazechi on od zla na gorje, puſtioſeje u pitje, igre izprazne, i u oſtala raskoſcja nedoſtojna, koja Gercski piſaoci donoſe v) Nepriſtade-

20

u) Ab ὄρδος *rectus*, & δόξα *opinio*. Vnde *Orthodoxi* recte opinantes, ſentientes, ſeu credentes. Item δόξα *gloria slava*. Hinc Orthodoxa Eccleſia: *Pravovirna, Pravoslavna* Cerkva.

v) Vide Continuatorem Theophanis p. 92.

Digitized by Google

ſtadega mati Theodora karati, alli on jurve biaſce uzdu oteo, u vitarje nyezine opomene zabacivao, i chjud izopacſenu slidio.

21 A ſcto ona dva druga Nadſtojnika Manuel, i Theoktiſt, kojimaje tákogjer priporucſen od Otca bio? Akoga mati nemogaſce uztezati, kakobi oni? Manuel oſtavivſci dvor Carski, domaje ſveto, kao u Manaſtiru, xivio; a Theoktiſta lyuta ujidde zmia. On kao Naſtojnik ukazivaobi naoblacſenim licem, i pooſctrim okom, damuje veche ono Cara mladicha raſpuſctenye omerznulo, i zatoſeje nyemu, i Bardi zamirio. Polak toga Meſctar Mihaila zaiska od Theoktiſta niko doſtojanſtvo, kao za dar ſvoga truda, i nauka. Theoktiſt kako i vridno biaſce, odbiga od ſebe, naplativſci morebiti pogerdom oſctrom trud nyegov. Onoje iſtina, da on Theoktiſta jeſt obtuxio ucſeniku ſvomu Mihailu laxuchi brezobrazno, i to po vichju Barde, kako piſcu nikoji, da navlaſtito o nicſemu Theoktiſt neradi u Carskomu dvoru, nego da Theodoru Caricu, illi nyezinu kcher uzme za druga vincſana, i Carom poſtane. Razumivſci ovo Mihail razjidiſe xeſtoko, i nepromotrivſci, jelli iſtina, nieli? zapovidioje Dvoranom, daſe Theoktiſt imade pogubiti, koji kervnicsku ovu zapovid iſpuniſce, i kada on iz dvora doma igyaſce, lyutom nenadanom ſmertju umoriſce. *Konſtantin Porfirogenit*, ovako piſce z) Barda pohlepom na vladanye uxexen, i u tomu nektiuchi druga imati, najprie po Theoktiſtu dixe iz dvora Manuela, a Barda iſti odlucſi Theoktiſta iz dvora izagnati, i najposli daſe imade pogubiti. Ovi nenadani dogagyaj cſuvſci Theodora Carica, tolikaju xaloſt obuze, daje nitko nemogaſce utiſciti. Vapiaſce ronechi ſuze, Bardu brata, i Mihaila izrodna ſina korechi, kojiſe neuzboja plemenitom, i pravednom kervju ruke Dvoranah, i ſvoju duſcu oskvernuti, prorokujuchimu; dache i on neſrichno ſvoj xivot zaverſciti. Evo kakvo biaſce ſtanye Carſtva! koje akoli tko uſpromotri, poſumnyiti moxe s-razlogom, dache laſno nikoji pod takvom vladom neſriche dopaſti. Hocheli Theodora? hocheli Ignatia? vidichemo posli. Povratimoſe k-Ignatii.

PO-

---

x) In vita Michaelis N. 7. & ſeqq.

Digitized by Google

POGLAVJE CSETVERTO.

Ignatia za Patriarhu obran.

POſcavſci s-ovoga ſvita na ſtrichnij ſveti Methodio Patriarha Ca- 22
rigradski, godiſcta 846. s-velikom brigomje naſtojala Theodora Carica, daſe obere toliko kripoſtan, kolikoje bio pokojni, kojibi Derxave Carigradske, Methodia Otca i Paſtira pridobroga xaleche, utiſcio; Cerkvu od krivovirſtva neoskvernyenu neoskvernyen ucſuvao. Uzrok nyezine falyene brige jeſt, zaſctobo znadiaſce mudra Carica, koliko Patriarhe ne Paſtiri, nego vuci razdiraoci, Macedonio, Neſtorio, Sergio, Pyrrho, i najposli progonitelyi ſvetih prilikah ſctetu Cerkvi Carigradskoj zadadoſce. Nahogyahuſe u ono vrime doſtojni ſtolice Carigradske, kako piſce *Niceta David*, alli ſcto morebiti xelyahu, nedobiſce zarad uzrokah razlicſitih y). Iz megyu kojih donoſi ovi: daſe iſpuni odregyenye Boxje, daſe priſveti Sveſctenik Ignatia, koga ſviuh uſta proslavlyahu, na iſtu ſtolicu uzviſi. Falyena od ſviuh Ignatia xelyaſce i Theodora iz Manaſtira, kao iz pod uborka izniti, i na ſvichnyak Cerkve ſtaviti Carigradske, da ſvemu Carſtvu ſviti kripoſtima ſvojima; alli zaſctobo neznadde, ſctobi bilo u ovomu dogagyaju Boxjoj volyi ugodno, kojoj ugoditi naſtojaſce, zatoje u molitve ovi poſao priporucſila glaſovitomu u ono vrime slugi Boxjemu Samoxivcu Joanniciu prie, negoje iziskivala volyu Episkopah, i puka. Joannicio porucſivſci nyoj ocſitova: volyaje Boxja, da Ignatia Patriarha bude. Tadda ona da po obicſaju bude zakonito obranye, zapovidalaje daſe ſabere Synod. U Synodu Epiſkopi, i puk ſudiſce, da Ignatia Sveſctenik zaradi oſobite mudroſti, i ſvetinye, iz megyu oſtalih jeſt najdoſtojnij doſtojanſtva ovoga. Obran on s-privolyenyem Episkopah, i puka za Patriarhu Carigradskoga, otimaoſeje obranyu ovomu, za ſctobomu omillovalo biaſce daleko od ſvitovne bukke u manaſtirs

y) In vita Ignatii apud Binium fol. 864.

Digitized by Google

komu pokoju xivot provoditi, u komuje veche trieſt i cſetiri godine Duhovnik s-duhovnom radoſtju proveo. A drugi, i oſobitij nyegov uzrok, da on nie verſtan ſvoja ramena velle slaba pod tako veliko brimme podmetnuti, kakvo, i kolikoje paſtirſtvo od tolikih duſcah; allife ni po jedan nacſin oteti nemogaſce. Dakle ſpomenuvſcife, ſctomuje joſc mladichu ſveti Theofan prorokovao, volyi Boxjoj po ſvetomu Joanniciu ocſitovanoj podloxivſcife, poſvechen jeſt za Patriarhu godiſcta 846. u Nedilyu cſetverti dan miſeca Julia, illiti Serpnya.

23 Theodora Carica, mladich Car Mihail, i oſtala Goſpoda duhovna, i ſvitovna cſeſtitovaſcemu doſtojanſtvo ovo, radujuchiſe Cerkvi Carigradskoj, kojoj Bog takva Paſtira mudra, i ſveta jeſt dopuſtio: Car iſti piſaoje Leonu Papi Rimskomu, falechi novoga Patriarha Ignatiu. Naſcaſtiſu niſctanemanye, koji ſmutnyu hotiahu zametnuti protivechiſe opchinskomu obranyu. Iz megyu oviziuh, kako najpervi, tako najgorji je bio Grigoria priimenkom Asbeſta Arciepiskop Syrakuski u Sicilii, u onobo vrime biaſce Sicilia pod Patriarhom Carigradskim, od Patriarſtva Rimskoga odkinuta pod Carom Leonom Armeninom. Drugi protivnici obranyu Ignatie biahu Eulampio Epiſkop Apameenski, i Petar Sardski ſa ſvojima ſtrancih. Ovi nemogadiahu podniti obranye Ignatie, kao dabi bili ugledali onu ſcipku, od koje govoraſce Jeremia Prorok z) *Scipku bdechu ja vidim;* koja pazi, priti, i niedno zlo brez pokaranya nepropuſcta. Ovi dakle ſmutnyu zametnuſce po ovoj prigodi nenadanoj. Ignatia prie ſvoga za Patriarhu poſvechenya porucſioje nyima, da nejmaju dochi na blagdan od poſvechenya nyegova, dokſe pravda njihova neſverſci. *Ovo Patriarhe u pocſetak dillo*, kako piſce Niceta, *alli brez razloga kudiſce mlogi.* Doiſto brez razloga, zaſctobo niſu procinivali ono, ſcto Ignatia, da navlaſtito ozloglaſcene zarad ocſitih opacſinah nie doſtojno u druſctvo ſvete sluxbe primiti, buduchi da ſveta ſveto i od ſvetih imaduſe cſiniti. Niſctanemanye, za ukazatmu, da ovo nezabrani od omraze, zato za ucſinitimu poſctenye, koje u ovomu dogagyaju mogaſce, poslaomu-

z) Jer. 5. v. 55.

Digitized by Google

muje ſviche od ſvoga poſvechenya. A ſcto Grigoria, jedamuje zafalio? Kaxenam *Niceta David* Paflago: *O tkoche ſmutnyu, koja od mallo ricſih Ignatie izajgye, govorechi iſtomacſiti? tkoche nemir, zavadu, bumu i opacſine Sicilianca (to jeſt Grigorie Asbeſte) izkazati? kako on razumi, ſctomuje Ignatia porucſio, neukazaſe mudroznanac, neznadiaſce ſvoju ſramotu pokriti pametno, nego poslane ſviche baciviſci na zemlyu izgerdi Ignatiu vicſuchi: Vuk, a ne Paſtir poſvechujeſe za Patriarhu. Ovo iſto Petar Sardski, i Eulampio Apameenski, i malloverſtni nikoji Cerkveni Djaci za nyime vicſuchi potvergyivaſce.* Kako providno ucſini Ignatia, zabraniviſci dochi Grigorii na poſvechenye, koji, priuzet od ſercsbe, i ondibiſe morebiti uslobodio s-velikom puka ſmutnyom takve pogerde ſuproti Ignatii rigati.

Sctioje *Meniata* ova, koja piſce *Niceta* jednovrimeni Piſaoc; 24
a ſcto *Meniata?* od Grigorie niſcta, nego Ignatiu potvora, i oſvagya: *Ignatia,* veli, *od tolike omraze uxexen na Grigoriu, nekti imati druga u sluxbi ſvete one Vecſere.* Gdije ovo *Meniata* ſctio? Anaſtaſio Rimske Knyigaonice Cſuvar, i od nye Naſtójnik a) piſce na ovi nacſin: Ignatia *krotkim i zakonitim nacſinom, recſe: da Grigoriu Asbeſtu, Petra Sardskoga, i Eulampia Apameenskoga nemoxe primiti u druſctvo ſvoga poſvechenya zaradi ocſitih nyihovih zlochjah.* Ako krotkim i zakonitim nacſinom, kako uxexen od omraze? *Meniata* zarana izdaje chjud ſvoga zlobnoga na Ignatiu pera: za manye derxi Ignatiu, koga derxi za Svetca i ſctuje, nego Grigoriu. Kakva? vidichemo poslie; a prie od Ignatie.

Ignatia za Patriarhu poſvechen unigye kako pravi Paſtir kroz vrata u Ovcſarnicu ſvoju, to jeſt kako zakoniti Patriarha, pocſeoje naſtojati ſveſerdno za ſpaſenye puka ſvoga. Iſpiſuje *Niceta* pod imenom Paſtira Duhovnoga, nyegov pozor na ovce, damu koja nepogine; da ſve privede na deſnu k-Paſtiru najvechemu. Odvra-

a) Hic Anaſtaſius Abbas Romanus floruit ſub Nicolao I. P. R. et Hadr. II. Male confunditur a Voſſio cum Anaſtaſio S. R. E. Card. S. Marci Bibl. Gregorii IV., qui a Leone exauthoratus eſt an. 850. Vide Anaſtaſii Rom. Abb. Synodum VIII.

Digitized by Google

chaoje od ſtrave nahudlyive opakoga, i vodioje na zelene paſce kriposſtih kerſtjanskih. Ucſioje nacſin od izverſnoga xivlyenya kerſtjanskoga ricſma, i velle vechma dillovanyem, ucſinyen izgled dobrih dillah. Ono oſobito ſalyeni *Niceta* biljexi, daje kripoſna, i slobobna ſerdca bio, nebojechiſe uſtah oniziuh, kojiſe na ovomu ſvitu zovu moguchi. Pokaraobi griſceche ocſito, dabiſe drugi ſtrahom pedipſe od zla uztezali. Necſiniaſce nikakve razlike megyu ſvilom i vunom, megyu bogatim i ſiromaſcnim, buduchi da ſvi jednako imadu posluſcni biti Zakonu Boxjemu, i Cerkvenomu. *I ovoje bio uzrok, za ſcto nikoji raſpuſctniega, i slobodniega xivlyenya uslobodiſceſe kuditi Paſtira u iſtinu krotka, i Cſuvara Zakona Boxjega.* Jedalije ovi vridan bio, daſe vukom, a ne Paſtirom naziva, kao govoraſce Grigoria.

POGLAVJE PETO.

Tko, kakvilije bio Grigoria oſugyen od Synoda?

25 TKo, kakvilije bio Grigoria, kojiſe uslobodi, kako vidiſmo, ſmutnyu zametnuti, i od ſviuh proslavlyena Patriarhu pogerditi, od potribeje znati, buduchi dachenam joſc on pod pero dolaziti. Sctieſe u iſpiſanyu xivota S. Nicefora Patriarhe Carigradskoga, kadaſe joſc mladich Asbeſto za Sctioca regyen nahogyaſce u Carigradu, ukazivaoſeje, daje pridoſtojan ſtanya Cerkvenicskoga, alli kada posli nadſtupio biaſce na vrime Reda Podjakonita, Nicefor Exhomologeta, ſuprotivan tomu, ni cſuti nektiaſce b). Nikojimaſe cſiniaſce, da nie pravo, mladicha tako poſtidna i izgledna, i veche Sctioca, od ſvete nyegove odluke odbiti. Razumivſci ovo Nicefor onima, kojiga priporucſivaſce odgovori na nacſin Proroka: *Nemojte Bratcho moja po licu ſuditi: vamiſe cſini, daje on oſobito dobar, a meni ne,*

b) Alex. Monach. in vita S. Nicephor. P. C.

Digitized by Google

ne. *Vidim ja u nyemu, koja vî nevidite, o da nebudu iſtinita! Mladich ovi koga toliko ſalite, akoſe na viſce podigne, ſtolicu ovu uznemiritiche, i ſvu koliku ſvetu Cerkvu uzbunitiche.* Iſpunioje Grigoria prorocſanſtvo posli, kada licumirac skinuvſci ono oblicsje poſtidnoga Cerkvenicskoga derxanya, uvedeſe u priatelyſtvo krivoviracah progonitelyah ſvetih prilikah, i ſcto xelyaſce, primioje u kratko vrime ſve Redove od Theodora c) Melliſena, i poslie od Patriarhe Ikonoborca Kaſſimate na ſtolicu Episkopsku jeſt uzviſcen. Opoganivſci ſvojim opacſinama ovu ſtolicu, ſctoche, kamoliche? Posli ſmerti Kaſſimate, i skinutja Joanna ſedmoga, utecſeſe pokornik k-novomu Patriarhi ſvetomu Methodiu. Buduchi tadda primlyeni ſvi Ikonoborci, Methodio ovu bludechu ovcu, iſtinitie govorechi, pitoma vuka, kako dobroſtivi Paſtir primio jeſt u ſtaddo Pravovirnih; alli buduchi posli odivjao zarad zlochjah ſvojih izbaciogaje iz skupſctine Pravovirnih. Asbeſto za niſcto derxechi ono pokaranye Cerkveno, pridruxiſe Eulampiu Apameenskomu, Petru Sillei, i oſtalima od Methodia skinutim. Koja pak on pocſini, moxemo razumiti iz tuxbe prinaucſnoga Gerka Joanna Komnena d). O da budu Nadſtolnici Nicefora nyegovo vichje, i prorocſanſtvo prid ocſima imali, nebi bio Focio imao pomochnika Ignatia progonitelya, Barda podbunitelya! i ſadabi morebiti mi uxivali mir. Od nyegaje pocſelo Focianſtvo, i ona neſricha kojaje Gerke, i Carſtvo u robſtvo uvalila. Alli ſctochemo tuxiti? nie tuga, i xaloſt neſriche likaria: ſzcinyaſce mudri Piſaoc, daje Grigoria Asbeſto barem po izdaleka bio prigoda ſve neſriche, koju i ſada podnoſe Gerci.

Buduchi pako naſcaſti Grigoria, Eulampio, i Petar, kako piſce *Anaſtaſio*, da neopravſci pervanye zloche, zamechu nove ſmutnye, Ignatia kako, i prie govoraſce, skupioje Metropolite, i Episkope u Synod, u komuje ucſinyeno zakonito izvigyenye Grigoriovih zlochjah, i nyegovih ſtranacah. Nemogadiahu tajiti, ſctoje ocſito bilo, nemogadiahuſe ni po jedan nacſin izgovoriti, i opravda- 26

c) Joſeph. Methon. in Antireth. contra Marcum Epheſinum.
d) In Praenot. Myſtagog. Reſp. V. Sect. 2.

Digitized by Google

dati: Petar, i Eulampio e) uſtma ſvojima zlotvorſtva iſpovidiſce. Taddaſu ſvi poznali, daje Ignatia imao zakoniti razlog odbiti Grigoriu od ſvoga poſvechenya. Dakle s-privolyenyem Synoda, kako Zakon naregyuje takve zloche pokarati, izuſti ſuproti nyemu i nyegovim druxbenikom skinutim oſuddu od prokleſtva. Prividioje Grigoria krivac, udarac ovi *Scipke bdeche*, od koje rekoſmo na Broju 23., i zatoſeje obranya Ignatie za Patriarhu na ſvaki nacſin protivio.

POGLAVJE SCESTO.

Pravdanye Ignatie, i Grigorie na ſudu Pape Rimskoga.

27 IGnatia od Synoda ſvoga, i oſudde piſaoje Papi Leonu cſetvertomu, alli s-koga uzroka? Kaxe *Meniata* na liſtu 7. da navlaſtito skinutje Grigorie od Cerkve Iſtocſne, i zajedno od Zapadne ucſinyeno glaſovitie bude. Nikoji Latini podſmihujuchiſe govore: Oſctroumno pricſaſtni *Meniata;* kako ne? Jeddaje Grigoria bio jedna od perve velicſine zvizda, koje pomercſanyu zacſudicheſe vas Iſtok, i Zapad? Kako to Ignatia nepiſa, i oſtalim Patriarhom, da joſc bude glaſovitie ovo skinutje? Pitaju Latini *Meniatu*, u koga Piſaoca, onoga vrimena, knyigi jeſt ſctio ovi uzrok? Doiſta nie primudroga Ignatie ovi uzrok bio, negoje od *Meniate* izmiſclyen, koji u ſvojoj knyigi, izmiſclyajuchi razloxce, iz pod oblaſti, i ſuda Cerkve Rimske Cerkvu Iſtocſnu otima; allichega iſti Grigoria zaſtiditi. Uzrok pako pravi biaſce ovaj; zaſctobo u ono vrime, prie odmetniſctva f) i Gerci slidiliſu obicſaj Cerkve Zapadne, da brez oſobitoga dopuſctenya Pape, ni Arcibiskuk Biskupa, ni Arcibiskupa Exarcha, illiti g) Pervaſtnik; nitije u Gerkah nyega mogao Patriarha oſuditi najposlidnom oſuddom,

e) Nicol. P. Ep. 10. ad Clerum Conſtantinop.

f) Chriſtianus Lupus Diſſert. de Synodo VIII. C. 9.

g) Id eſt, *Primas.*

Digitized by Google

dom, koja pravdu ſverſcuje. Ovije bio uzrok Ignatie, i zato bivſci priminuo Leo Papa godiſcta 858. piſaoje i poslao dillovanya ſvoga Synoda Leona Nadſtolniku Benediktu trechemu, kakoje ocſito iz knyige Pape Nikole pervoga, koji u vrime Leona, i Benedikta biaſce Kardinal, i dionik ovih poslovah. Piſce on h) ucſinyen Papa: *Pridſtolnici moji Leo Papa, i Benedikt obderxavajuchi nacſin Stolice Apoſctolske, nektiahu jednu ſtranu tako cſuti*, to jeſt Ignatie, *da nebi i drugu slijcali*, to jeſt Grigorie. Scto on dakle ucſini? Razumnij on u tomu poslu znadiaſce, ſcto nie hotio razumiti *Meniata*, da izvan skuplyenya Kanonah, kojiſe zovu Apoſctolski, iz megyuh triuh, kako ſveti Marcello Papa Mucſenik ſvidocſi i), pervi Kanon illiti naredba Apoſctolska jeſt; da od kogamu drago Suda slobodnoje Episkopom pozvatiſe na ſud Pape Rimskoga. Znadiaſce, kako Athanaſio skinut od Synoda Tyrskoga, i drugi Episkopi Iſtocſni skinuti od Arianah, utekliſe jeſu k-Papi Juliu pervomu, koji, kako iſti Gerci piſcu k), zarad doſtojanſtva ſvoje Stolice, imajuchi brigu na ſve kolike Cerkve, vlaſtite Stolice ſvima jeſt povratio. Znadiaſce, kako iſti Patriarha Carigradski S. Joan Zlatouſti, skinut od Theophila Patriarhe Alekſandrinskoga, pozvaoſeje na ſud Rimski k-Innocentiu Papi, i Flavian takogjer Patriarha Carigradski k-Leonu Papi. Dakle i Grigoria odlucſi izgled oviuh ſvetih Patriarhah sliditi; illi ſzcinechi morebiti, damuje krivica ucſinyena od nenavidnih i zlobnih obtuxitelyah, illi, ſctoje iſtini prilicſnie, zaſctoboſeje pouffao, premako krivac, u milloſergye ſuda Rimskoga. Zatoje poslao k-Papi Benediktu trechemu Pokliſara ſvoga imenom Zakariu, kako piſce falyeni ozgor Nikola Papa; a *Meniata*, koji je ſctio nyegove Knyige, mucſanyem prolazi. Sctoje pako Zakaria za Grigoriu kod Pape opravio? Iſtina jeſt, da on nekti oſuddu Synoda Carigradskoga potverditi, alliju nekti ni odbaciti; niſctanemanye Grigoriu jeſt ſvezao, illiti obuſtavio, to jeſt, digaomuje oblaſt cſiniti obicſajne sluxbe Cerkvene; zapovidiv-

ſci

h) Epiſt. 10. ad Clerum Conſtantinop.

i) Cabaſſut. in Notit. CC. C. 4.

k) Sozom. Hiſt. Eccl. L. 2. C. 8. et 10.

Digitized by Google

ſci, da Grigoria joſc s-Petrom, i Eulampiom imade na ſud docbi, kakono i ſtranci Ignatie.

28 *Meniata* od ovih ſtvarih mucſi; nego naſtoji lukavo neumitnim ukazati, daje Grigoria od Pape Benedikta za pravedna poznan. Piſce on: ni Leo Papa, ni Benedikt nektiſcefe niſcta miſcati u skinutje Grigorie, kako ſvidocſi knyiga piſana Caru Mihailu l) premako uſuprot piſce Stylian Metropolita Neoceſareenski m) i nyega slidechi Baronio. Ovako *Meniata.* Pitajuga Latini: Zaſcto i Leo Papa, i Benedikt obuſtavivſci Grigoriu, zapovidiſce, da joſc Grigoria, i ſtranci Ignatie na ſud u Rim dogyu, nego za razviditi ucſinyenu ſuprot Grigorii oſuddu od skinutja, i prokleſtva? Kako dakle moxe rechi *Meniata*, daſe ovi Pape niſcta nektiſce miſcati u skinutje Grigorie? Zaludo *Meniata* brani Grigoriu, koji, kakochemo u slidechemu poglavju kazati, nekti ni pojedan nacſin u Rim dochi, i zato po ovomu ſvomu neposluhu otverdnut s-Petrom, i Eulampiom u skinutje i prokleſtvo upadde n). I ovoje jedan iz megyu oſtalih uzrokah, s-kogaſeje Stylian ſtarac privario piſcuchi, daje Grigoria od Pape Benedikta skinut, imajuchi piſati, daje pod Benediktom Papom skinut. Polak toga Stylian, koji je ova posli trideſet godinah piſao Papi Stipanu, ſctioje knyigu od Nikole Pape piſanu Fociu o) u kojoj govori Fociu: *Iz nenada oſtrixen, od Grigoria Syrakuskoga davno Episkopa, od Synoda oſugyena, od Stolice Apoſctolske nadrazloxena*, to jeſt, naſcaſta ocſito, daje krivac, *puſtioſiſe za Episkopa rediti.* Od ovud, i iz oſtalih knyigah izvede Stylian, kogaje Baronio slidio, daje Grigoria skinut od Pape Benedikta, imajuchi piſati, daje ovo od Ignatie, alli Nikole Pape ucſinyeno. Alli kakoje, daje; onoje ſuprot *Meniati* iſtina, daſu i Leo Papa, i Papa Benedikt hotili ſtaviti ruku u poſao od skinutja Grigorie, i kako kazaſmo ſtavili jeſu: i onoje takogjer iſtina, daje Grigoria od Stolice Apoſtolske poznan, i derxan za skinuta, i prokle-

l) Epiſt. 9.
m) Ad Stephanum P. Rom.
n) Chriſt. Lupus Diſſert. de Syn. VIII. C. 1.
o) Epiſt. 11.

Digitized by Google

kleta, premda nebiaſce joſc od nye ova oſudda izuſlita; piſcebo Nikola Papa Caru Mihailu: Grigoria dakle, koji zakonito jeſt bio skinut, i proklet p) razumiuchi, od Synoda Carigradskoga.

POGLAVJE SEDMO.

Scto ucſini Grigoria Asbeſta od Pape Benedikta obuſtavlyen?

BUduchi Benedikt Papa prie ſvoj xivot, nego ovu pravdu ſver- 29
ſcio, zato nyegov Nadſtolnik Papa Nikola pervi, obran godiſcta 858. imadiaſce ovu pravdu ſebi poznanu ſverſciti, alli on takogjer hotiaſce, daſe obidve ſtrane ſaſtanu na ſudu Rimskomu. Grigoria Syrakuski, razumivſci od ſvoga Pokliſara Zakarie, da nektiuchi Papa Benedikt oſuddu Carigradsku ni potverditi, ni odbaciti, nyega jeſt obuſtavio, i opet s-Ignatie ſtranom na ſud pozvao; razjidiſe, i odlucſi, da neche nikoga u Rim ſlati, a manye on iſti u Rim ichi. Govoraſcebo: kudachu ja po obuſtavlyenu cernim uglyenom zabiljexen, nejma tu uffanya u milloſergyu Stolice *Apoſtolske*: ſcto da ja u Rim igyem, i da mene po potvergyenyu oſudde Carigradske opet oſramoti Papa, nedao Bogh, znam ja ſctochu. Uſuprot Ignatia posluſcan zapovidi Stolice Apoſctolske, naredio veche biaſce ſtrance ſvoje, i kada gotovi biahu, da putuju, nepriatelyimu izvernuſce ovu odluku, na ſvaki nacſin nyega progonechi, i o nyegovomu skinutju radechi. Iz megyu ovih nepriatelyah najvechi je bio Grigoria, koji, kako piſce Nikola Papa q), na miſto, ſcto imadiaſce zafaliti, sluxechiſe on opako dobroſtivoſtju Boxjom, uſterplyenyem Stolice Apoſtolske, koja joſc nebiaſce potverdila oſuddu Ignatie, ſuproti ſvomu Patriarhi nove ſtrile jeſt naoſctrio. Koje pako, kakveli ſtrile? To jeſt pogerde, kojeje ſuproti

p) Epiſt. 9.
q) Epiſt. 10. ad Clerum Conſtantinopol.

Digitized by Google

Ignatii izrigao, iz megyu kojih je ona, kako pisce *Niceta* r), derxa-ſcega kao za nedoſtojna, daſe imenom Kerſtjanina naziva. Poti nacſin pocernivſci, i opoganivſci Ignatiu, hotioje obiliti, i ocſiſtiti ſebe.

30 Nemogu ovde oſtaviti nezabiljexivſci ono, ſcto nyegov bra-nopiſac *Meniata* na liſtu 8. od ovoga dogagyaja piſce: *Po ti na-cſin Grigoria na ſercsbu uzbugyen, mogaoje slobodno, i po pravici ſu-proti nyemu*, Ignatii, *kojije nyega progonio, ja ſvom ſnagom uſtati.* P-taju Latini, i Katolici Gerci *Meniatu:* Moxeli biti ſercsba oſvetlyi-va uzrok zakoniti, da tko ſuproti drugomu uſtane, damuſe oſvetii? Kada po kojili je nacſin Ignatia progonio Grigoriu? jedda zabr a-nivſcimu dochi na nyegove poſvechenye? Nie bio doſtojan, ka-koje u Synodu poznano, kadaſu ſvima ocſitovane opacſine nyego-ve, i po niki nacſin poſvidocſioje Papa Benedik, digavſcimu oblaſt cſiniti ſluxbe Boxanſtvene, i Cerkvene. Jedda izuſtivſci ſuproti nyemu oſuddu od skinutja, i prokleſtva, nyegaje progonio? ucſi-nioje s-privolyenyem ſvega Synoda, naſcaſt krivac, kakva on iſti ſebe poznajuchi neſmie u Rim ichi, daga Papa novi Cerkvenim gromom neudari. Jeddaje pak progoniti, naſcaſta ocſita krivca po karati? Jelli slobodno, i po pravici zlotvoru ſa ſvom ſnagom uſtati ſuproti zakonitomu ſudcu, nyega brezobrazno pogergyivat zato, zaſctobogaje on, da zadovolyi pravdi, po Zakonu oſudio? Neka kaxe Episkop *Meniata*, gdiſe ta pravica nahodi? U komu Evangyelyu kaxe Iſukerſt, daje to slobodno? Cſudeſe doiſta La-tini, i Gerci, kako *Meniati* Naucſitelyu Evangyelya, ovim ime-nom nazvanu od Gavriela Patriarhe Carigradskoga, kako ſvidocſi nyegov cſaſtni Otac Protopop; kako one ricſi nyemu iz pera ute-koſce znajuchemu, tko kakvili je bio Ignatia, koga on za ſveta derxi, i ſctuje; i znajuchemu, tko kakvili je bio Grigoria, koga on ſuproti Ignatii brani nepravedno, i tolikoſe vechma cſude nyemu, nego Grigorii, kolikoje laſcnye pero, nego jezik uſtezati. A ſcto pro-gonyen Ignatia? znadiaſce on, kako nyega grize, i ruxi Grigoria, zatomuſeje i on oſvetio, alli na Evangyeoski nacſin, kako kaxe *Ni-*

ceta

r) Apud Binium fol. 866.

s) Matth. 5. v. 49.

Digitized by Google

ceta ff) *Naſlojaoje ſa ſvom pomnyom, da Grigoria ſaſma u zlo nepropade, ne ſamo blagim ricſma, nego i blagodarnom rukom Grigorie Jercsbu ugaſiti; i za jedanaeſt godinahje naſlojao.* Evo Naucſitelya ſvetoga Evangelya.

Nadoſtavlya joſc *Meniata* onim ozgor doneſcenim ricſma slidechе: *U kojoj ſtvari davaſcemu pomoch Poglavice Sveſctenikah, i drugi Cerkvenici, i velika ſvitovna Goſpoda, kojimaſeje i Focio priloxio, kako on iſli piſce* t). Ovako *Meniata*, kao za potvergyenye, daje Grigoria zakonito, i po pravici ſuproti Ignatii uſtati mogao. Protreſimo ovi nadoſtavak. Veli on: *U ovoj ſtvari.* U kojoj? U progonſtvu, u pogerdah, ovobo Grigoria cſiniaſce: *davaſce pomoch Poglavice Sveſctenikah, i drugi Cerkvenici.* Koju, kakvuli pomoch? Jedaſu, i Poglavice Sveſctenikah, i drugi Cerkvenici Ignatiu progonili, i pogergyivali? Koji Poglavice, i Cerkvenici? cſudna ſtvar! neka kaxe *Meniata*, alli mucſi. Pitajmoga joſc s-Nikolom Papom: *Nieli Eulampio, i Petar, koji zarad opakih ſvojih dillah vlaſtitim uſtma iſpovigyenih u skimutje, a posli u prokleſtvo padoſce, i oſtali, koje kazati jeſt pridugo. Evo kakvi megyu oſtalima biahu, kojiſe neuzbojaſce uſta otvoriti ſuproti cſaſtnomu ſvomu Otcu . . . i bivſci u ſvojih nutarnyih ſmerdechi, cſovika po ſvemu ſvitu miriſcajuchega uslobodiſceſe ſmradom zlog glaſa opoganiti* u). Ovako *Nikola* Papa Caru Mihailu, a ja *Meniati*, koji buduchi ova ſctio, znaoje nyih, alli nemogaſce imenovati. Biahu, da ocſito kaxem, Focianci, koji, kako piſce *Niceta*, Grigoriu kako cſovika nebeskoga, ſipajuchega iz uſtah otajſtva, ſctovaſce. Kolika zlochja Focianske tragge! Koja pako biahu ona velika Goſpoda ſvitovna, koja Grigorii pomoch davaſce? morebiti, koja iz pocſetka nepoznaſce Focia ovcſiom koxom zaodivena? morebiti prilicſna onima Poglavicam Cerkvenim? Nikoga neuſudiſe *Meniata* imenovati, oſim Focia, koga imenom ovi ſvoj branopis za Grigoriu jeſt zapecſatio 31

ff) In Praefat. ad VIII. Synod.

t) Epiſt. III.

u) Epiſt. 9. ad Mich. Imperat. in Collectione CC. Harduini Edit. Paris. Colum. 181.

Digitized by Google

izdajuchi po nyemu, da ona ſvitovna Goſpoda, kojimaſeje on priloxio, biahu prilicſna nyemu. Buduchi pako *Meniata* oſobito imenovao Focia, slidi, da izvidimo, kakoſe s-priatelyiſce Focio i Grigoria, kakvu i oni Grigorii pomoch davaſce.

POGLAVJE OSMO.

Vichja Focia, i Grigorie ſuprot Ignatii.

32 NIkoji ſzcine, da Focio, kojije razumio od roditelyah ſvojih, damuje prorokovano Patriarſtvo Carigradsko, uxganu ſvoju pohlepu izdadde tadda, kadaje od plemenitih ucſenikah iskao rukopis, dache nyegovu viru sliditi, to jeſt, nyemu virni biti. Drugi govore: tko zna, ſctoje po tomu lukavi Focio hotio, koji kako recſe od nyega Sabor oſmi v) *Bioje moguch privariti, da nie bilo, nitiche biti takva cſovika.* Onoje ocſito, da on ocſitova onu pohlepu ſvoju, kadaſeje Grigoria s-Ignatiom zavadio; onda Grigorie ſtranci poſtadoſce Focianci, kakoji s Nicetom gori imenovaſmo. Videchibo Focio, daje ſercsba, i oſveta Grigorie neugas'yiva, daſe neche utiſciti, doklem on od Ignatia skinut, nyega skinuta nevidi, ſzcinaſce, da u ovoj ſmutnyi mogaobiſe na Stolicu Carigradsku popeti. Ovoje uzrok, zaſctoſe oni, kako piſce *Anaſtaſia*, u vichje faſtavlyaſce, i, kako ſvidocſi *Simeon*, k-Fociu dolaziſce. Ovi Vichnici ſcto kuhauchi zakuvaſce, moxemo slobodno rechi, daje ſve bilo ſuprot Ignatii. Focio raſtavivſciſe od nyega, zakonitoga ſvoga Patriarhe, pocſe odmetniſctvo; pocſe nyega ocſito progoniti; pravovirne od nyega raſtavlyati; i ovoje ono, ſcto piſce *Meniata*, da i Focio Grigorii pomoch davaſce. Kadabi ſveti Patriarha u cerkvi Sluxbe Boxanſtvene cſinio, nekti nikada unichi; koja ſtvar kako Grigorii po volyi, tako pravovirnim za cſudo biaſce. Kojima

Fo-

v) Anaſt. in Praefat. ad VIII. Synod. Symeon in Annal. §. 32.

Digitized by Google

Focio govoraſce, da on ſvomu Pridſtolniku S. Methodiu neukazuje doſtojno poſctenye. Alli ocſito jeſt bilo, daje Ignatia vazda s-oſobitom falom od nyega govorio, nyega u Liturgii x) ſpominyao; daje po obicſaju ſvakolitno ſpomenutje cſinio. Ovo kazivajuchima Focio, Ignatiu po ſebi ſudechi, recſe: Ignatia jedno misli u ſerdcu, a drugo ukazuje dillom.

Za uznemiriti Ignatiu, i puk, kako piſce *Anaſtaſio*, izneſe Focio novo, i necſuveno krivovirſtvo, da ſvaki cſovik dvi duſce imade: koje buduchiſe u Carigradu po jezicih proſulo, Konſtantin glaſoviti Mudrolyubac neuzbojaſe Focia oſctro iskarati. Odgovorimu Focio: ja neizneſo ovi nauk, da u nyega tko poviruje; veche za iskuſcati, kakobiſe Ignatia podnio, kadabiſe krivovirſtvo zametnulo. Na to Konſtantin, znajuchi da Focio omrazu na Ignatiu noſi: Hitaoſi ſtrilami u mnoxſtvo puka, a niſiſe ſitio, da moxeſc ſvakoga ranniti. Znano jeſt ſvima, da kakono ocſi, premako velike i otvorene, akolibiſe prid nyima dim od uxexene plive podigao, nebi od dima mogle daleko viditi; tako i ocſi razuma tvoga, premako velike i otvorene, buduchi zasliplyene dimom nenavidoſti ſuproti Patriarhi, niſi prividio, da moxeſc koga ranniti, niſi put pravice vidio. 33

Nekami dopuſcteno bude s-puta koracſiti: ovi *Konſtantin* jeſt iſti S. Cyrill, brat ſvetoga Methodia Arcibiskupa Moravskoga, koji ſebe nazva Cyrillom y) kada poſtadde Redovnikom ſvetoga Vaſilie, illi ſcto drugi piſcu, prid ſmert po opomeni Boxjoj. Od nyegaje izmiſclyena ona *Abecevica*, kojaſe zove *Churulica*, da dicſica ſctiuchi, berxje i izverſtnie naucſe nauk Kerſtjanski. Onje od Pape Hadriana drugoga iſprosio, daſe moxe ſveta Miſa u Slavinski jezik govoriti; koje dopuſctenye posli potverdio jeſt Papa Ivan oſmi po ovi nacſin, daſe prie piva ſveto Evangyelye u Latinski 34

je-

x) Ex λειτός, *publicus*, et ἔργον, *opus*, quaſi miniſterium publicum.
y) Vide Pagi ad Annum 857. Diocleat. in Hiſt. Regni Slav.

Digitized by Google

jezik, a posli u Slavinski z). Ova dva Biskupa biahu Apoſctoli ne ſamo Moravskoga, nego i drugih Narodah Slavinskih, koje iz tmine neznaboxtva na ſvitloſt prave vire privedoſce. Cſudichieſe tko, kako Cyrillo obrativſci toliko pukah na put od ſpaſenya, nemogaſce Focia obratiti na put od *iſtine*; alli nejmaſe cſuditi, zaſctobo od dima poxudah, omraze, i polhepe uxgan nie mogao put od iſtine viditi. Ove poxude, Grigorii lyuta omraza, a Fociu uxgana na Patriarſtvo pohlepa priuzeſce pamet, da na drugo i nepomisle, nego kakobi, ſcto namisliſce, u dillo ſtavili. Scta radi znajuchi, da brez volye Cara nie moguche Ignatiu skinuti, odlucſiſce po Bardi ujaku Cara ovi poſao opravlyati, po koga oblaſti Grigoria ſtolicu ſvoju jeſt uzderxao.

POGLAVJE DEVETO.

Tko, kakvilije bio Bardo Focia Priately.

35 MUdraje bila ova Fociova odluka, zaſctobo, kakochemo viditi, priatelyſtvo s-Bardom biloje ona miſcica, kojaje Focia na ſtolicu Patriarsku podigla, i na nyoj uzderxavala. Kolikoſe pako Focia doticſe, Barda ujak Cara i pripoglaviti Dvoranin, cſovik plemenita i biſtra razuma, bioje u ono vrime Nadſtojnik od glaſovite one Ucſionice, koju on vlaſtitim troſckom jeſt podigao. On, kako ſvi Piſaoci fale nyega, jeſt uskriſio slavu nauka, u vrime Leona Iſavranina Cara ugaſcenu, i zaſutu, kada ovi progonitely ſvetih Prilikah uxexe glaſoviti Manaſtir Studinski, u komu Naucſitelyi, i Vladaoci od nauka izgoriſce, i blago od Iſtoka, to jeſt glaſovita Knyigaonica, u kojojſeje viſcje od tri ſtotine hilyadah knyigah nahodilo, poginu. Sazvavſci on iz ſvega Carſtva Naucſite-

te.

z) Bolland. 9. Martii pag. 22. et 24. Baron. ad an. 880. §. 19. Timon in Imag. antiqu. Hungar. Cap. 16.

Digitized by Google

telye od ſvakoverſtnog nauka, obechanyem obilate plachje, obicſavaſce u Ucſinionicu dolaziti za viditi kakoſe Meſctri, i Ucſenici podnoſe. Linebi iskarao, i protirao; slabe svitovao, i slobodio; napridujuche pofalio, i zlatom podario. Buduchi on toliki lyubitely nauka, laſnoſe Focio ſcnyme u priatelyſtvo uvede, jerbo jednakoſt chudi illi nahodi, illi cſini priatelye. Alli nebiahu ſamo jednake chudi. Barda koji Carſtvom vladajuchi, i videchi Mihaila nepodobna za Carevanye, bivſci u rodu najblixi Caru, hotioje po pervoj priliki i iſtu Carsku krunu oſvoiti, gotov na ſvako zlocſinſtvo, akolibi ſamo koga imao, kojibi opaku nyegovu pohlepu podpomogao. I tada ſebi slika priliku najgye, Barda Focia. Obadvoica na viſoko pohlepna, Barda na priſtolye Carsko, Focio na Stolicu Patriarsku. Znadiaſce da Focio jeſt himbena, i plodna razuma, kojibi mogao iznachi nacſine za dignuti ſvé zaprike, kojebi nyegovoj odluki put ſmetale, i zato ucſiniga dionikom velikih poslovah Carskih. Znadiaſce i Focio, da Barda ne ſamo Carſtvom, nego i Carom vlada, i zatoſeje temelyito uffao u nyega; i najposli na nenadani nacſin po Bardi ovi dvoſtruki poſao, ne Bardi, nego Fociu, i za ruke izajgye.

POGLAVJE DESETO.

Barda od Ignatie ocſito pokaran.

BUduchi Car Mihail ſve brime i oblaſt Carevanya na Bardu 36
naslonio, videchi on ſebe toliko mogucha, ſctobi ktio, onobi i cſiniti ſmio: ſzcinechi, da nikoga ſverhu ſebe ſtarjega nejma, kojibiſe uslobodio nyega opomenuti, a manye pokarati; alliſe privari. *Zamillovaoſe* on biaſce u jednu mladu udovicu neviſtu ſvoju, skojom xiviaſce odagnavſci zakonitoga druga. Buduchiſe ovi bludni ogany prodimio, i po Carigradu raziſcao. Ova ſmutnya veliku xaloſt zadadde Patriarhi Ignatii, koji je toliko na necſiſtochu merzio, da u nyegovu dvoru nie bilo od obiteli ni imena takva cſu-

Digitized by Google

ti a). Zato Ignatia nepripusti niedne prigode, ni nacsina za odvratiti Bardu nesrichnoga prilyubodinca od one gardobne zloche. Alli zaludo; ukaza tadda Barda, daje Iascnye Carstvom, nego jednom neustegnutom poxudom vladati; onbo gluh na sve nauke, opomene, molbe i pritnye, nedadese ni krenuti iz necsistoga blata. Dakle sveti Patriarha najposli videchi, dase ni ulyem, ni melemom ocsinskih opominah, i ponukovanyah ona pogana, i po svemu Carigradu smerdecha ranna nemoxe izlicsiti, odlucsi sluxitise lyutim octom, i akoli potriba bude usjanim gvozdjem pokaranya Cerkvenoga. Dogodilosje na blagdan Bogojavlyenya, illiti Vodokerstja za Carom i Barda uslobodise pristupiti na Sveto Pricsesctenye. Scto zacsugyen ucsini sveti Patriarha? Vladajuchise po nauku svetoga Joanna *Zlatoustoga*. *Ako koji Vojvoda, ako koji Vichnik, akoli i kojise krunnom kruni, nedostojno pristupi; odbijga, zabranimu, vechu od nyega oblast imasc:* odbioje Ignatia Bardu od terpeze Boxanstvene, zabranioje ocsitomu, i ozloglasenomu prilyubodincu, i rodosquerncu, prisveto Tilo neosqvernyenoga jaganca blagovati. A scto Barda? Osramochenu uzavri od jida serdce, zapritimu macsem, dachega prosti. Allise nisceta Ignatia neuplasci. Ovo nyegovo, za poscetnye Tila Isukerstova, vitescko dillo za dosta biasce, daga ne samo munya opali, nego daga i grom najposli udari.

37 Scto od ovoga dogagyaja sudi *Meniata?* Nemoxe tajiti rodosqvernstvo Barde, niti Ignatiu kudi; ono nisctamanye na listu 9. nadostavlya: Barda za ucsiniti sebi blaga, i millostiva Patriarhu, natiojaoje iz pocsetka; alli jerbo izprosit nemogasce, da oprosti, uxexese xexchjom sercsbom suproti nyemu. Isti Ignatia u svojoj knyigi pisce Nikoli Papi, dagaje kadkad isti Car molio, kadkad pritio, da ujaka Bardu u millost primi: svidocsi takojer Joann Thracesio, priimenkom *Scylitza*, daje Barda visçje puta oproscsenye od Ignatie prosio. Scto dakle? jeddaje Ignatia tako tverda serdca bio, da ni na molbu Cara, ni Barde istoga, nekti nyemu milloserdje ukazati? Doisto mucsnoje to virovati, da Ignatia, koji, nahodechise josc u Manastiru, dolazeche tako lyubeznivo jest primao, na pokoru je svi-

a) Niceta pag. 867.

Digitized by Google

ſvitovao; koji iſtoga Bardu prie na ſvaki nacſin od onoga gerdobna zlocſinſtva jeſt odvrachao, nebi on hotio oppроſctenye nyemu dati, kadabi bio od Barda u pokornoſti oproſctenje zaiskao; lyubu onu neſrichnu od ſebe najprie odagnao; zakonitoga druga primio, za grih ſvemu Carigradu ocſiti doſtojnu pokoru ucſiniti hotio, i po Kanonih za prilyubodinſtvo, za rodoſqvernſtvo, za datu opaku priliku ponizno zadovolyiti: pacſe brez ikakve ſumnye valyanam rechi, dabi joſc iz daleka ugledavſci Bardu, pritekao k-nyemu, i, kao razmetnoga ſina, zagerlivſci, primio u milloſt, i ocſito ucſinio dionika Boxanſtvene terpeze. Alli damu nekti dati oproſctenye neproſechemu u poniznoſti, i u pokornoſti, kakono i nepiſcu oni Piſaoci, daje po ti nacſin proſio, nie cſudo, damu nekti dati; da pacſe bilobi cſudo, damu nedoſtojnu oproſctenye, ſuproti Kanonom Cerkvenim, bi bio dao. Scta radi, kako rekoſmo, razjigyen Barda, damuſe oſveti, nie dotle mirovao, doklem nie nyega s-Patriarske ſtolice digao.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Po koji je nacſin Ignatia s-Patriarske ſtolice ſverxen.

UVrigyen Barda, jedno zaſctoboje ocſito od ſvetoga Pricſeſtenya odagnan; a drugo zaſctobomu, kako rekoſmo, Ignatia nekt dati oproſctenye; mislioje, po kojiſe nacſin oſvetit moxe. Da Barda ovu ſvoju miſao, i odluku jeſt Grigorii Asbeſti ocſitovao, ſvidocſinam Anaſtaſia piſcuchi, daſeje on vichjem Grigorie sluxio za odagnati s Patriarske ſtolice Ignatiu. Niti dvoumiti moxemo, jeliſe vichjem Focia sluxio, buduchiga ucſinio dionika Carskih poslovah; a i Focio iſti otisnuobiſe bio u ovi poſao videchi, da imade najlipſcu priliku uvaliti Ignatiu u jamu, kojuje njemu s-Grigoriom odavna kopao, i po ti nacſin miſto nyega na usdiſanu ſtolicu ſtupiti. Dakle u ſvomu dogovoru jedan iz megju nyih na zlo mudrii, illi je Grigoria, illi je Barda, illi Focia bio, iznagye jednu velle gerdobnu lax. Znadiahu oni, a oſobito Barda, da Theodora mati, i Thekla ſeſtra, dionice vladanya, Caru dodiaſce. Zato Barda otiſcavſci 38

Digitized by Google

nyega pocse svitovati, da jedan put veche otisne od sebe, i od Dvora Mater, i sestru. Dase pak nebi povratile, i nyega smetale, neka Zapovidi Ignatii, dajim vlasi ostrixe, i u manastiru obidve namisti. Uzrok ovoga svitovanya, kako pisce *Niceta*, i *Meniata* netaji, dadeh: *Csesliti Care*, govorasce, *nisi veche nejako dite, oxenyen stupiosi na godine od vlade. Vrime ti je pokazati, dasi sam verstan carevati. Doista nie spodobno, da u napridak Mati s-tobom caruje; dase ti po nyezinoj chudi vladasc; buduchi ona namislila udatise, i novomu xenitbenomu drugu vladanye pridati, sluxechise u ovomu poslu vichjem Patriarhe nascega.*

39 Car slabe pameti, udily povirova ujaku Bardi, i dozvavsci Ignatiu zapovidimu; da Theodori Materi, i Thekli sestri vlasi ostrixe, i obidve u Manastiru zaduhvni. Zacsudise Ignatia, i s jednom Cerkvenicskom slobodom odgovorih, da on to ni po jedan nacsin nemoxe ucsiniti. Jedno, zasctobose ovo zakonu protivi, koji zabranyuje volyu nejmajuche u Manastir, i u stanye Dnhovnicsko silliti. A drugo, zasctoboje ovo nyegovoj zakletvi suprotivno, po kojoj on, kao sviuh Patriarhah jest obicsaj, podvezavsise daje rukopis, da neche nisceta, i nikada, sctobi bilo suprotivno prijasnoj Carskoj kuchi snovati, illi pocsimati. Ovako odgovorivsci, jerbo poznadde, dase tu mechava kuha, kojachese na nyegovu glavu zgrominyati, ukloniše u Cerkvu obicsajno utocsisce svoje. Znaoje Barda, da Ignatia neche ni Theodoru, ni Theklu u Manastir silliti; zato sluxechise ovom prigodom, da u zlo uplete Ignatiu zarad ovoga neposluha, osvadihga prid Carom kano uvriditelya istoga Carskoga Velicsanstva, govorechi: *Csesliti Care! nisili barem sada smotrio, da tvoga Velicsanstva zapovidi neposlusean Patriarha je namislio z-drugim Mater tvoju po vincsanyu zdruxiti, tebi kruni, i xivot otteti?* Tada Car illi od jida, illi od straha derxchuchi, damu Ignatia o kruni neuzradi, udily dade zapovid, dase brez svakoga otezanya, Theodori i Tekli ostrixu vlasi, i dase u Manastir zatvore; a Ignatia da skinut s-Patriarske stolice izagnatise imade. Zapovid ovu Barda z-drage volye je izpunio: Theodori, i Thekli po nikojemu Episkopu vlasi ostrigavsci, poslaih u Manastir Karianski; a sctomu josc velle draxje biasce, Ignatiu odagna u Otok, illiti Addu Morsku imenom Therebint, gdi od otca nyegova plemenit Manastir biasce sagragyen, u komu on i prie xivot duhovnicski provogyasce.

Ovo

Ovo izagnánye Theodore Carice, i Ignatie dogodiſe jedne 40
iſte godine, to jeſt Oſamſto pedeſet i ſedme, kako ſuproti Baroniu biljexi Pagi x) Baronio ſzcini, daje Theodora izagnana godine oſamſto petdeſet, i pete; a Ignatia oſamſto petdeſet, i oſme: alli prilicſnie iſtini jeſt, daſeje ovo izagnanye zajedno dogodilo, zaſctobo kojibi uzrok bio takva krivca, kakvi on od privarena Cara jeſt ſugyen, za dulye derxati? Vladalaje Theodora s-Mihailom trechim, ſinom ſvojim, ſceſt godinah; a Ignatia Patriarha zakoniti ſidioje na ſtolici Carigradskoj jedanaeſt godinah, cſetiri miſeca, i dvaeſt danah, to jeſt, do dvadeſet, i trechega dana Miſeca Novembra, illiti Studena, u koji biſce skinut, i protiran. Evo od kud, kao iz daleka, pocſima velika ſmutnya, megyu Cerkvom Iſtocſnom, i zapadnom. Pocſima od prilyubodinſtva Barde, oſvete Grigorie Sirakuskoga, i od ohole pohlepi Focia. I premda nemoguſe pod puno nazvati kámenom velike ſmutnye, niſctanemanye jeſu kao biljezi, i ocſita zlamenya, dacheſe iz megyu ovih troice nachi, daje pravi kamen velike ſmutnye.

SVERHA DILA PERVOGA.

x) Vid. Pagi ad ann. 855. n. 16. et ann. 858. n. 12.

Digitized by Google

DIO DRUGI.

OD PATRIARSTVA FOCIOVA.

POGLAVJE PERVO.

Napaſtovanye Ignatie, da Patriarſtvo oſtavi.

1 KOliko ſvi dobri cſudechiſe xaliſce izagnana Paſtira ſvoga, tolikoſe oni obradovaſce, kojima ovi opaki poſao za rukom izajgye. Obradovaſe Car, komuje od onoga izpraznoga ſtraha odahnulo ſerdce. Obradovaſe Barda, odbivſci od ſtolice Patriarske Ignatiu, koji je nyega od terpeze Boxanſtvene odbio. Obradovaſe Grigoria, videchi skinuta od kogaje prie on skinut bio. A ſcto Focio? nieliſe pohlepom ſvojom na praznu ſtolicu propinyao uffajuchiſe, dacheſe izpuniti prorokovanye od nyegova Patriarſtva, buduchi posli tolikoga naſtojanya, i tolikih otajnih vichjah s-Grigoriom, s-nyegovima ſtrancih, i s-iſtim Bardom, kadaſe ſvitovaſce po kojiche nacſin Ignatiu skinuti, jurve onda odregyen biaſce za iſtu ſtolicu, kao najdoſtojnii, koji Caru privirni nyegov Otajſtvenik jeſt ugodio, i naukom ſvojim ſverhu ſviuh uzvelicſao. Alli joſc nebiaſce nyihovo obradovanye podpuno. Znadiahu Grigoria, Focio, i Barda, da Ignatia nezakonito dignut, joſc jeſt Patriarha zakoniti. Scta radi odlucſiſce Ignatiu naveſti, da on od ſvoje volye Patriarſtvo oſtavi. Prividiſce oni, dache ovdi poſao, ovdi muka biti; alli Grigoria u ovomu dogagyaju kollovogya od omraze na Ignatiu, i za lyubav Focia, odlucſi dacheſe xivo priſatiti ovoga posla.

Za-

Digitized by Google

Zapocſeoje on ovo lukavſtvo od onih Episkopah, kojiſe cſe-
ſto u dvoru Carskomu nahogyaju, iſctuchi ne ona, kojaſu Iſuker-
ſtova, nego ſvoja. Znadiaſce Grigoria, na kaku udicu nyih moxe
laſno uffatiti. Obechivaoje dakle nyima od ſtrane Barde, i Focia,
Bardi, i Caru velle draga, ſva ona, koja oni trudechi zaludu u
Carskomu dvoru iſctu, i cſekaju. Obechivaſce pak pod ovi ugo-
vor, daſe imadu Ignatie ſverxena Patriarhe odrechi; nyega po ko-
jigod nacſin naveſti, da brime Patriarſtva s-drage volye od ſebe
odmetne; i najposli, miſto skinuta Ignatie, obranyu Focia za Pa-
triarhu Carigradskoga privolyiti. I najgye Grigoria nike Episkope,
koji ovu udicu veſelo proxderſce. Ne projdoſcebo tri dni, i evo!
kako piſce *Niceta*, nikoji dojdoſce k Ignatii izagnanu, kao za raz-
govoriti ucvilyena a). Ovi Licumirci xalechi nyega, najposli po-
cſeſcega napaſtovati, ſvitujuchi, da kada veche nemoxe inacſie bi-
ti, kako on iſti vidi, neka od ſvoje volye odbaci brime Patriar-
ſtva. Sctocheſe inaditi? bolyemuje brez inada u miru ſtaroſt, ko-
jagaje veche pritisla, provoditi, i Bogu sluxiti. Ovoſu oni Episko-
pi, kako biljexi falyeni *Niceta*, koji imenom priſvete Troice biahu-
ſe zakleli; da brez zakonite, i opchinske oſudde, neche nigda pri-
ſtati skinutju Ignatie; i zatojih on nekti ni sliſcati. Mallo posli,
evo opet *nove* napaſti! oni iſti Episkopi, i ſcnyima Vichnici, i
oſtali dvorani Poglaviti, Fociovi priatelyi, ſtigoſce, i na Ignatiu
navaliſce. Znadiaſce Ignatia, od koga biahu poslani. Nagovaraſce-
ga i oni, da rukopis dade od odmetnuta od ſebe Patriarſtva. Jed-
nimu napominyaſce, kakoſeje verlo Caru, i Bardi zamirio, i zato,
akoli od ſvoje volye neuzktie dati rukopiſa ſada, datichega poslie
uſillovan, i vechega zla dopaſti. Drugi opet govorahu; daſe pri-
kloni vrimenu u ovomu xaloſnomu dogagyaju, i Cerkvenoj ſmut-
nyi, kojaſeje zametnula. Pouzdaſceſe more biti, dache Ignatia slidi-
ti izgled ſvetoga Gargura Nazianzena, koji od pervog Sabora Cari-
gradskoga obran za Episkopa iſte ſtolice, videchi nesklad, i ſmut-
nyu zametnutu, oſtavioje od ſvoje volye ono Doſtojanſtvo govo-
rechi: *Baciteme u more, daſe vi od pogibili izbavite*, Alli ni Epi-
sko-

a) Niceta apud Binium fol. 865.

Digitized by Google

skopi, ni Dvorani napaſtujuchi na ſvaki nacſin, i cſeſto prigibajuchi Ignatiu, nemogaſce ni po jedan nacſin prignuti.

3 Stajaſce, veli *Niceta*, u ſvomu odlucſku jak, i neganut, kaono u moru nepomicſna ſtina, u koju udarajuchi, razbijauſe valovi, illiti talaſi. Premako, kako vidiſmo, nyega Dvorani plaſciſce, nekti pravi, i dobar Paſtir, kao uplaſcen Najmenik oſtaviti vuku ſvoje ſtaddo; gotov, i xivot poloxiti za ovce ſvoje. Nektiſe raſtaviti od Cerkve Carigradske Duhovne Zarucſnice ſvoje, s-kojom da vlada ſtavlyen biſce od Duha ſvetoga. Znaoje, tko kakvili Zarucſnik, po cſiemu vichju, i dogovoru za nyom odavna, i otajno hlepi. I zato, kako piſce *Anaſtaſia*, izagnan iz Carigrada zakoniti Patriarha, imajuchi Cerkvenu oblaſt zabranioje, daſe nikakve Sluxbe Cerkvene necſine u Velikoj Cerkvi Carigradskoj brez nyegova dopuſctenya.

POGLAVJE DRUGO.

Smiſcno Naſtojanye Barde za Patriarſtvo Focia.

4 BArda, koji je veche odredio na ſtolicu Patriarsku Focia poſaditi, videchi da Ignatia od ſvoje volye neche oſtaviti Patriarſtva, premako tolikima napaſtima obaſtert: polak toga razumivſci tuxbe nikojih Episkopah govorechih, da oni nemogu, kakoſu jedni namislili, primiti drugoga za Patriarhu, buduchi da izagnan Ignatia, za ſvim tizim jeſt pravi Patriarha; poznadde dabiſe mogla velika ſmutnya zametnuti, kadabi Car i on Focia, i nektiuchim Episkopom za Patriarhu dao. Zato illi iſti Barda, illi Grigòria, illi od obodvoice oſctroumnii, i lukavji Focia iznagye ſmiſcan nacſin, da ſvi Episkopi odvernuſe od Ignatie, i Focio Patriarhom poſtane. Biaſce pak ovi nacſin b) Sazva jedan put Barda ſve Episkope Ca-

ri-

b) Fleuri Tom. II. Hiſt. Eccl. L. 50. §. 2. ſub finem.

Digitized by Google

ſigradske Derxave, i ſa ſvakim na poſe razgovorajuchiſe, kazaoje nyemu, damuje Car obechao Patriarſtva doſtojanſtvo, akoliſe hoche Ignatie skinuta, i izagnana odrechi, alli da to nikomu neocſituje. Nitkoſe nenajgyé, koji tomu nepriſtade, illi kojibi drugomu ocſitovao, bojechiſe damu nebi put ſmeo na ovo doſtojanſtvo. Nadoſtavi joſc Barda; da kadaga Car uſponudi Patriarſtvom, neukaxeſe pohlepan za Patriarſtvom, nego kao da nebi imao volye, neka izvanskim derxanyem u poniznoſti ovo brime Patriarſtva od ſebe odmeche: kolikoje moguche. Svaki je pofalio ovo Barde viche ſzcinechi, da po ti iſti nacſin odmetajuchi od ſebe Patriarſtvo, ugoditiche vechma Caru, i ukazatiſe doſtojnii. Nitkoſe neoſiti, kudache to izachi, niti drugomu ocſitova ovo veſelo otajſtvo. Svaki nadhut uffanyen, i gladechi bradu teſckoje cſekao, daga Car pridaſe zovne. Megyu to Barda ocſitova Caru ovo lukavſtvo, kakoche privariti ſvekolike, da Focio Patriarhom poſtane, i kaza Caru. kakoſe ima vladati, kada budu Episkopi kmyemu dolazili. Pofali Bardu Car, komu takve ſtvari ugodne biahu. Kada dakle u dan od Barde odregyeni Episkopi dojdoſce, onjih opomenu, da po redu ſvoga doſtojanſtva na poſe k- Caru ulaze na veliko viche. Car, kakogaje Barda naucſio, pitaoje ſvakoga: Hocheliſe Ignatie skinuta odrechi, nepoznajuchi viſce nyega za Patriarhu Carigradskoga? I ſvakiſe odrecſe, nektiuchi Ignatiu za Patriarhu poznati. Zatim pitaoje ſvakoga: bili hotio primiti doſtojanſtvo Patriarſtva Carigradskoga buduchi, da Ignatia nie viſce Patriarha? Svaki po vichu Barde vladajuchiſe, izgovoraobiſe ponizno, i toliko brime od ſebe odmetao. Sverſcivſci Car pitanye, izajgye iz Palaca prid Episkope skuplyene, i pogleda na nyi od pervoga do najposlidnyega. Svakomu tadda uzigra ſerdce mislechemu: Sadache mene Car nazvati Patriarhom Carigradskim. Alli on ſvekoliko u kratko odpravi govorechi: Svakogaſam iz megyu vas ponudio Patriarſtvom, ſvakomuſam davao ovo najveche Doſtojanſtvo; ſvaki iz megyu vas jeſt odmetao od ſebe: a ni ja, da znate, nechu nikoga filliti. Ovo rekavſci odde u Palac. Sviſe zacſudiſce jedan na drugoga pogledajuchi, ſctoſe dogodi; poznadoſce, daje ovo lukavſtvo od Barde zakuhano. Onbo veche znajuchi, da nitko neche poznati Ignatiu za Patriarhu, kakoje ſvaki obechao; da nitko nie hotio Patriarsko doſtojanſtvo primiti, skupioje u Palacu, kako ſvidocſi je-

dnovrimeni Pisaoc c) Sinodich, u komu nikoji Episkopi, i Kalugyerci Ignatii suprotivni, Focia Careva Otajstvenika za Patriarhu obrasce.

POGLAVJE TRECHE.

Kako opet Focio biasce obran za Episkopa Carigradskoga?

5 OSitivsciše Episkopi, kudaje Barda svojim razgovorom niscanio, i smirao, i zato od nyega uvrigyeni, nektisce Focia za Patriarhu poznati nezakonito obrana. Scta radi skuplyeni, a osobito nikoji starji, koji i biahu vridni ovoga dostojanstva odlucsisce, dase po zakonu troica imenuju, iz megyu kojih nekase najdostojnii za Patriarhu izabere. Imenovasce troicu, i u svomu odlucsku volyi Cara i Barde suprotivnu za niko vrime obstajasce, inadechise megyu sobom, i svitujuchise, kako svidocsi *Niceta*, i *Meniata*. U ovomu broju troice, nebiasce Focio. Barda, koji je jurve Focia postavio Patriarhom, hoti na svaki nacsin da oberu Focia. Protivisceše Episkopi, buduchi, daga ni u broj onizih nestavisce, kojesu derxali, dasu Patriarstva dostojni. Najposli volyi Barde pristadosce. *Metrofan* Smyrnski d) u Ionii Metropolita, ispovidajuchi svoju slabost pisce, da svi Episkopi od pervanyega svoga odlucska, da neche Focia za Patriarhu primiti, odstupisce osim peterice, iz megyu kojih, i jasam bio. Videchi pak dase toliko mnoxtvo za Fociom povede, i privolyi nyegovome obranyu; najposli, i mi pri-

c) Auctor Libelli Synod. apud Christoph. Justellum. Vide Pagi ad An. 858. N. 14.

d) Metrophanes Epist. ad Manuel. Patrit. Logothetam *Dromi* seu Praefectum Tabellariorum, et Cursorum, a δρόμος, *cursus*. Extat Epist. Graece in Synodo VIII. Generali. Apud Baron. ad An. 870. N. 45.

Digitized by Google

prikloniſmoſe neſrichi vrimena, pod ovi ugovor; dacheſe Focio odrechi odmetniſctva; dache s Ignatiom opchiti, i ſcnyime opchenye uzderxati; da neche sliſcati nikada one, kojibi Ignatiu kudili, i oſvagyali; dache nyega za Patriarhu zakonitoga poznavati, dache nyega miſto otca poſctovati, da neche niſcta brez nyegova privolyena pocſimati. Uſillovani Episkopi izmisliſce ovi nacſin za izbavitiſe onda od vechega zla, koje dajim naſtaje ocſito vidiſce. Svidocſi opet *Metrofan*, kojiſe u ovom ſaſtanku nahogyaſce: ſzciniſmo, i derxaſmo za koriſno, ako mi naſcim privolyenyem, i rukopiſom proglaſili budemo Focia naſce Cerkve ſina, druxbenika Ignatie, i iſte Cerkve Episkopa; daſe po ovi nacſin neukaxemo volyi Barde ſuprotivni.

Znadiahu ſvi da Ignatia nepravedno ſverxen, jeſt Patriarha 6
zakoniti; alli opet, bojechiſe Barde, kojije Carſtvom vladao, nemogadiahu ſa ſvim Focia odbiti, zato za zadovolyiti, i Bardi, neuvridivſci oblaſt zakonitoga Patriarhe Ignatie, obraſce Focia za druxbenika Ignatie. Nitiſeje Focio tomu protivio, mislechi morebiti, dache Ignatia biti u Terebintu u izagnyanyu Patriarha, a on u Carigradu; i akobi bio Ignatia Carigradski Patriarha, uffaoſeje, dachega laſno od ſebe, i od ſtolice Patriarſke otiſnuti. Priſtadde dakle Focio, i ſverhu ſvega ſcto zaiskaſce Episkopi, pod zakletvu rukopis dadde, dache ſva obderxavati. Barda dakle ne *u jedan dan*, kako *Meniata* nepravedna kudi *Stiliana*, da on to piſce; nego Barda, od skinutoga Grigorie poſvechena jeſt *udily* na Patriarſtvo utiſnuo. Hoche rechi *Stilian:* i Barda, daſe koja ſmutnya nezametne, *udily* ſcto najberxje hotioje, daſe Focio redi. Zato u ſceſt danah ſva jeſu ſverſcena. Dvadeſeti dan miſeca Decembra illiti Proſinca Focio ucſinyen bi Kalugyer; dvadeſet i pervi dan Sctioc; dvadeſet i drugi Podjakon, dvadeſet i trechi Djakon; dvadeſet i cſetverti Sveſctenik; dvadeſet i peti, to jeſt na Blagdan Boxicha poſvechen bi za Episkopa od Grigorie Sirakuſkoga, Petra, i Eulampia. Poſvechen on na Boxich, kada ſpominamo Angyele, lyudma na zemlyi mir naviſtujuche, naviſtioje takojer puku mir, niſcta nemislechi od mira, kako biljexi *Niceta* e) *zaſctobo od*

F 2 *Gri*

e) Niceta l. cit. f. 866.

Digitized by Google

Grigorie Sirakuskoga regven, od nyegaje ſvu onu ſercsbu u ſe pritegnuo, kao da zato biaſce poſvechen za Patriarhu, da pravedna Ignatiu pogubiti radi, zaſctobomuſeje tako protivio, da ne ſamo Sveſcteniſctvo, nego daje moguche, i xivot bimu digao.

7 Na ovi nacfin Focio, koji ſebe za Patriarhu jeſt derxao, poſvechen ſvete Kanone illiti Naredbe cerkvene jeſt pogazio. I pervo derxechi ſebe, kako rekoſmo, za Patriarhu, pogazioje Kanon Sabora Nicenskoga, koji zabranyuje rediti za Episkopa kojegodi Cerkve drugoga, kadaje joſc xiv Episkop iſte Cerkve; Ignatia pak Patriarha Cerkve Carigradske joſc xiv biaſce, koga, dache takva derxati Focio, mallo prie pod zakletvu jeſt obechao. Pogazioje Sabora Sardikskoga Kanon, koji zabranyuje lajka illiti ſvitovnoga za Episkopa rediti, i ſcto slidi redove ſvete primiti: Focio pak bioje lajk, Cara Otajſtvenik. Pogazioje Kanon Sabora Antiokinskoga, koji zabranyuje primiti Redove od oſugyenih Episkopah, kakvi biahu ſva tri, Grigoria, Petar, i Eulampio. Pogazioje Kanon Sabora Carigradskoga, i Kanon imenovan Apoſctolski, koji zabranyuju regyenye od Episkopah inoſtranih; vazdaſcnyibo obicſaj biaſce, daſe redi Patriarha Carigradski od Episkopa Herakleenskoga Pervaſtnika Thracie f). Evo, koliko opacfinah u jednoj ſvetogerdnoj opacfini Fociovoj nahodiſe! Akoje takvi pocſetak, kakviche biti napridak?

POGLAVJE CSETVERTO.

Scto Meniata piſce od Obranya Focia?

8 PIſce gizdavo i slavno *na liſtu 11.* Iſpiſanye ovo ima dva dila. U pervomu govori: Svi ſudiſce da Focio, koji u ono vri-

f) Chriſt. Lupus T. III. Differt. de VIII. Syn. Gener. p. 324. Edit. Venetae.

Digitized by Google

vrime ne ſamo zaradi mudroſti, nego i zaradi bogolyubnoſti na velikomu glaſu biaſce, jeſt od ſviuh najdoſtojnii ovoga Patriarskoga najvechega doſtojanſtva. I zato u ſaſtanku Episkopah, i Cerkvenikah, u komuſe Car iſti, i Barda nyegov ujak nahogyaſce s privolyenyem ſviuh za Episkopa grada, kralya gradovah, jeſt obran.

Latini protreſujuchi ovu ſalu, kojom *Meniata*, kitti Focia, 9
nedvoume, daje Focia radi ſvoga nauka, i mudroſti na glaſu bio, i radi toga najdoſtojnii bio doſtojanſtva Patriarskoga; alli daje bio na velikomu glaſu, i *radi bogolyubnoſti*, i radi nye najdoſtojnii doſtojanſtva Patriarskoga, nedaduſe ni po jedan nacſin uputiti. Tko bi to virovao, govore oni, daje takvi bio Focio? od koga recſe Hadrian Papa g) da odmetnuvſciſe od Ignatie zakonitoga Patriarhe, odmetnuoſeje od ſvete Opchine cerkvene: od koga piſce ſalyeni *Metrofan* Manuelu, *daje od pocſetká* h) *do ſverhe opaki ſvetogerdnik bio:* od koga Kratkopis Sinoda oſmoga govori, da joſc ſvitovni jedanaeſt godinah jeſt bio proklet opchechi s Grigoriom Syrakuskim, davno prokletim i) od koga Joan Thraceſio Scilitca Kuropalat k) piſce daje *cſovik opak:* od koga knyiga Sinodska okoliſcna oſmoga Sabora govori: *Prikazu, a ne kripoſt bogolyubſtva slidechi tavni Focio* l) . . . *neſamo on nieſe od opacſinah uztezao, nego kripoſti, i bogolyubnoſti naslidnike od bogolyubſtva jeſt odvrachao.* I onbi radi bogolyubnoſti na velikomu glaſu bio; i zaradi nye od ſviuh najdoſtojnii Patriarſtva bio? nemorele ovo rechi brez velike krivice, i pogerde oniuh Episkopah i Cerkvenikah, koji u onomu ſaſtanku i obranyu biahu. Razlog jeſt, zaſctobo da Focio takvi, kakva oni ſvidoci ukazuju, ſaſvim tizim biaſce bio od ſviuh bogolyubnii, valyalobi rechi, daſu oni Episkopi bili kao garavi gavrani prama Fociu bi-

g) In VIII. Syn. Gen. Seſſ. VIII.
h) Apud Binium fol. 858.
i) Breviarium Synodi VIII. Conſtantinop. ad ingreſſum magnae Eccleſiae in Porticu affixum apud Binium f. 985.
k) In Baſil. Mac.
l) Epiſt. Encyclica S. et Oecum. Synodi apud Bin. f. 897.

Digitized by Google

loj vrani. Ovo pak nitko nemore povirovati; zaſctoboſe doiſta nabogyahu mlogi Episkopi i mudri, i bogolyubni; zaradi bogolyubnoſti hilyadu putah doſtojnii od Focia; i zato premakoſuſe imali Barde bojati, daga neuvride; niſctanemanye, niſuga ni trechega metnuli u redu, dabiſe obrati zakonito za Patriarhu mogao. Izpraznaje dakle ova ſala, s-kojom *Meniata* uzviſuje Focia.

10 Po iſti nacſin Latini neviruju *Meniati*, daje bio Focio s privolyenyem ſviuh obran. *Zaſctobo Metrofan* drugacſie piſce Manuelu u recſenoj ozgor knyigi: *Akobi tko rekao, daje od nas Focio primlyen za druxbenika Ignatie, iſtinubi rekao; alli od ſviuh nas nektiuchih, i pod ſillu; i po zapovidi onoga, koji jeſt zapovidao.* Ovako piſce *Metrofan* jedan iz megyu Obiraocah, kojiſe nebi bio uſudio piſati lax tolikomu Goſpodinu. Jeddaje tak ovo privolyenye ne hotechih, i pod fi'lu, pr.volyenye zakonito? Jeddaje vridno, daſe zove privolyenye?

11 U drugomu dilu iſpiſuje *Meniata*, kakoſe Focio obran podneſe. Ova ſtvar jeſt oſobita tako, od koje na ſalu Focia nieſe mogla uſpomenitija dogoditi, i zato od nye *Meniata* viſce putah piva; allijoj ſamo jedno manyka: *Focio ucſinyenu od nyih odlucsku*, od onih kojiga za Patriarhu obraſce, *nepriſtaje, moli i proſi, placſe, neche ni pojedan nacſin, oblaſt Patriarsku, kojumu davaſce, primit'. Alli buduchi Car veche temelyito odlucſio, razumivſci, da Focio od ſvoje volye neche primiti doſtojanſtvo Patriarsko, Car nektiuchega uſillova, zaſctobogaje Car zatvorena derxao, doklem nie obranyu privolyio.* Veliko doiſta ponixenſtvo Focia, velika ſilla! kako nie? akoli nemanyka iſtina.

12 Nikibo Latini veſelie chudi, koji *Meniati* brez ſvidoka piſcuchemu neviruju, podſmiujuſe placſuchemu Fociu ſcalechiſe: Aj! aj! kamo ſrecha, daſe tkogod u onomu ſaſtanku bude oſitio, i oni ſuzni biſer, kojiſeje niz Fociova lica proſipao, bude lipo pokuppio u jednu ſvilenu maramicu, i posli na zlatni konac nanizao kakobi to plemeniti vinac bio, za nakittiti, i okruniti ovo oſobito ſalyeno Focia ponixenſtvo? Doiſta okrunyenyaje pridoſtojno. Zaſctobo ako Patriarha Ignatia poſtadde doſtojan krune nebeske, koji nekti ni po jedan nacſin Patriarſtvo oſtaviti, kolikoje vechma do-

ſto-

ftojan Focio, koji iſto Patriarſtvo ni po jedan nacſin nekti primiti? Nieli priſtojno, daſe zajedno okrune, kojiſu zajedno Patriarhe biti? vechakobi tko rekao, da kako ni na ovomu ſvitu, tako ni na drugomu nebiſe mogli sdruxit. Recſe drugi: Iſtina jeſt, i zato nyega valya okruniti s-rogyakom nyegovim ſvetim Tharaſiom, kojiſeje takojer otimao od Patriarſtva, prem ne toliko, koliko Focio. Allimu recſe onaj: nemore ni to biti; zaſctoboje Tharaſio, kako, i Nicefor ujedinyen bio s-Papom Rimskim, ſadaſu, i oni zajedno u raju s-Nikolom, i s-Adrianom Papom, a Focioje u drugomu raju, ſvitlomu, zelenomu, i punomu raskoſcja miſtu m). Ondeſe on ſvitli, kakonam iſto nyegovo ime zlamenuje, *Φώτιος* Gercski rechiche *ſvitao.* Ima on veche krunu ſvoju govoraſce trechi. Pervo slovo Φ imena nyegovog jeſt slovo otajſtveno. Oni ſtup zlamenuje, daje on pocſetak, i ſtup Raſtavlyenya Gercskoga; a oni vinac, koji nyega opaſuje, jeſu nyegovi unuci, i naslidnici; jeſu one duſcice, kojeſe ſvitle oko nyega, kao ſvjtle muſcice. Ondeſu duſcice Cerularia, Niceta Pektorata, Leona Akridanskoga, Marka Eſeskoga, Mihaila Ankiola, Niceta Zigabena, Nila Theſalinocskoga, Balſamona, Doxopatra, Margunia, i tkochejih izbroiti? valya, daje ondi duſcica *Meniate*, buduchi na poſctenye Focia pero ſvoje poſvetio. O kakoſe ſvitli Focio! kao Miſec megyu zvizdami, govorechi duſcicam: vi radoſt, i kruna moja! Ovu ſvitlu slavu on zasluxioje po ſvomu ponixenſtvu, i po tminah kada nektiuchi primiti Patriarſtvo zatvoren biaſce. Nieli ovo iſtina? tkobi ſumnyio? Alli projdimoſe ludovanya, i k-Meniati povratimoſe.

Nikoji ſzcine, da i ono moxe biti iſtina, ſcto *Meniata* od 13
onoga ponixenſtva Fociova na slavu nyegovu piſce. Razlog daju. Ocſito jeſt, daje Focio bio, jedan cſudnovati licumirac, viſct pritvoritiſe u ſvaku kojumu bi drago priliku, kako nahodimo u Saboru oſmomu recſeno: *daje bio cſovik jedno mislechi, a drugo govorechi; moguchi privariti, da nie bilo, nitiche biti takva cſovika.* Nebili dakle bilo iſtini-prilicſno, kadabi rekao; daſeje Focio na izvanski nacſin od Patriarſtva otimao, daga fille primiti; od ſebe ricſma odmetaoje, a xelyom za nyime leptio; ſuzeje iz ocſiu prolivao a ſerdcemuje poigravalo. Znadiaſcebo, ſctoje od Cara, i Barde odregyeno. Prilicſn je ovo Fociovoj chjudi; niſctanemanye, neu, ſudile ja tomu prillati, bojechile, dami tko neuſiati pero u neiſtini

jer

Digitized by Google

jer morebiti inacſie piſcu knyixevnici onoga vrimena, i najgyo, da piſce *Niceta.*

14 Iſpiſuje on n) ovi dogagyaj od Focia, prikazujuchi Cerkvu Carigradsku pod prilikom jedne zarucſnice, i mudro; zaſctoboſu Biskupi duhovni zarucſnici ſvojih Cerkvah. Ukazavſci *Niceta*, daſe po razbornoſti, i ponixenſtvu, kao po pravoj ſtazi dolazi na pravu mudroſt, i milloſt nebesku, govori od Focia: *Od ovih ſtvarih ovomu Mudrómu* (Fociu) *niſcta nedogye na pamet. Drugoje on mislio, ſverhu slaba, i piskovita temelya izprazne mudroſti; a ne ſverhu nauka Iſukerſtova, ſtaviwſci ſvoje ſerdce: izpraznom od lyudih falom nadhu', po oholoſti, upaoje u onrazu Boxju. Scta radi davaoje prigodu ſvakoga zla i uzrok ſmutnye . . . . Nie Sveto Doſtojanſtvo od ſebe odmetao, kao od ſvitovne oblaſti ſebi ſvetogerdno dato* (po ufillujuchemu Bardi) *nitiſeje protivio, da vincſana s-drugim* (Cerkva Carigradska s Ignatiom) *nezarucſiſe ſcnyime, nego uſuprot, radujuchiſe pohlepno, i brezobrazno padde nyu zagerliwſci, tugyu kao vlaſtitu oſvoji, dicſechiſe ſvojom ſramotom, i prilyubodiuſtvom, i u nepravdi falechiſe.* Evo zakonitoga ſvidocſanſtva od Fociova bogolyubſtva, i nyegova otimanya od ſtolice Patriarske. Rekoh zakonitoga ſvidocſanſtva; ovobo piſce Piſaoc jednovrimeni, prikazujuchi Fociovu poxudu na Patriarſtvo pod prilikom jednoga neuztegnuta, i brezuzdana prilyubodljivca.

POGLAVJE PETO.

Kako Meniata brani Focia?

15 BRanopiſac Fociov *Meniata*, znajuchi, ſcto Gerci jednovrimeni Piſaoci, *Niceta* i oſtali od Focia piſcu, ſa ſvom ſnagom Focia obraniti naſtoji. Piva on, kako ozgor rekoſmo, viſce putah od Focio-

m) Niceta apud Binium fol. 865.

Digitized by Google

ciova otimanya, alliſe nemoxe sloxiti s-Nicetom nyegova ſlavna, od Focia piſma, jerbomu, kako vidiſmo, drugacſije u ſvoje pero ſvira Niceta. Piſoe *Meniata na Liſtu 13. Mucſnoje virovati ona, koja kaxu Metrofan Smyrnski, Stylian Neoceſareenski, Niceta, i Theognoſt ocſiti Focia nepriatelyi: koji doiſla kao ſtranci Ignatie, mloga govore, pokuppivſci ſtraſcne pogerde ſuproti Fociu, okrivlyujuchi nyega, u onih ſtvarih, od kojih on nije znao, a kamoli, dabi pocſinio. Na priliku, kada govore, da Focio jeſt uzrok izagnanya, i ſviuh nevolyah, koje Ignatia podneſe, bivſci on uxgan pohlepom za Patriarskim doſtojanſtvom. Alli pervo ono nje iſtina, zaſctoboje Car, i Barda izagnao Ignatiu rad uzroka kazana. A posli Focio, ſa ſvom, kojom mogadiaſce ſnagom, molyaſce, daga neucſine Patriarhom, koje doſtojanſtvo primioje uſillovan, ſcto on iſti u knyigah, illiti poslanicah, neſamo Nikoli Papi, nego i Bardi jeſt piſao, komu ſvaka znajuchemu, miſto iſtine nebi ſmio laxi piſati. Nepriatelyi pak Focia, kako nepriatelyi, niſu doſtojni, dajim virujemo: a oſobito buduchi, daſe jedan drugomu u nikojih ſtvarih protivi.* Ovoje branopis *Meniate*, u komu on premda u kratko mlogo recſe, ne ſamo za odbiti ona, kojaſu doſada ſuprot Fociu i nyegovima ſtrancem recſena; nego i ona, kojachemo, falyene Piſaoce slidechi, u napridak iskazati. Pouzdaſe *Meniata*, dache ovim branopiſom, kao lyutim kopjem u jedan mah ſva ſvidocſanſtva ſtarih jednovrimenih Piſaocah ſatariſati, allichemo ukazati, daje pero nyegovo jedna slaba i ſcuplya terska, a ne kopje: i ukazatichemo tako, da i malloumni razumiti moguh; akoli onim Piſaocem jeſt mucſno virovati, mlogo mucſnije, pacſe nejmamo ni po jedan nacſin *Meniatovu* peru virovati.

Pervo dakle veli *Meniata: Mucſnoje onim Piſaocem virovati.* Vi 16
nije to Latini; jer kako nebi bilo mucſno *Meniati*, i oſtalim naſlidnikom Focia, ona virovati, to jeſt: kako veli *Meniata, one ſtraſcne pogerde;* buduchi da pogerda otacah jeſt pogerda ſinovah i unukah. Alli tkoje tomu kriv? Oni falyeni Piſaoci, i ne ſamo oni, nego i oſtali jednovrimeni, Simeon Logotheta, Sloxnik Kratkopiſa oſmoga Sinoda, Otci Gerci u Sinodu oſmomu, Anaſtaſia, kojije Fociu priatelyio; ovi ſvi pokuppiſce pogerde one, koje Focio jeſt proſipao; to jeſt: kakvi biaſce Focio, takva doſcaſtomu naraſctaju, illiti poslidku Gercskomu i Latinskomu iſpiſaſce, i prikazaſce. Znade *Meniata*, da od ovih Piſaocah ni jedan negovori,

Digitized by Google

daje Focio priprostit, slabe pameti, tupa razuma, i mallouman bio, pacse osobito fale nyegov nauk, svakoverstno znanye, i po imenu *Niceta* uzvisujuchi nyega, i prilikujuchi nyega starim Mudracem. Scto od ovud slidi? nego da Focio kako u nauku, tako i u kriposstih, bogolyubstvu, krotkosti, ponixenstvu, uzderxanyu poxudah svojih bude bio izverstit, na prilicsni nacsin, kakosuga falili zaradi nauka, biga posalili bili rad kriposstih. Dakle isti Focio jest svemu tomu kriv.

17 Niti moxe biti prilicsno istini, scto nadostavlya *Meniata*, da Focio od ovih stvarih nie ni znao, a kamoli, dabi pocsinio. Pitajuga Latini: Odkud znade *Meniata*, da nie ni znao od ovih stvarih? Kakose on uslobodi ovo pisati? Svidoka nejma, a inacse nemoxe znati, vech ako Focio doscavsci iz zelenoga Raja ove *Meniati* ocsitova? Jedda *Meniata* sebe derxi za novoga Pitagoru Cesaleenskoga, da kakono, kadabi oni stari Mudrolyubac Pitagora scto rekao, ucsenici nyegovi nebi ni posumnyili, da nebi bila istina negobi obicsavali rechi; *αὐτὸς ἔφα*, *onje rekao*, dakle istina jest brez ikakve sumnye; takoje i *Meniata* sudio, da Sctioci, sctiuchi nyegovu knyigu, rechiche: *Meniata rekaoje*, *Meniataje pisao*, nejma tu sumnye, akoje i brez svidoka pisao, pravaje istina. Alli Latini ne derxe za toliko *Meniate* pero, za koliko derxasce ucsenici, ricsi mesctra svoga Pitagore. Tkobi virovao, da Focio nebi za ono znao, sctoje bilo svima ocsito, sctosu znali ovi jednovrimeni Pisaoci s-Fociom? Na ono pak scto pisce Meniata; da Focio nie bio uzrok izagnanya Ignatie, i nevolyah od nyega podnesctenih, odgovorase, da Car jest sudac bio, a Barda lax'y vi obtuxitely, koje laxi, kako rekosmo, jest bio zajedno majstor Grigoria pomochnik Fociov, kakoga *Joann Komnen* imenuje, i isti Focio, kako ukazasmo; dakle i Focio biasce uzrok izagnanya Ignatie, i scto iz toga slidi nevolyah od nyega podnesctenih. I sctochemose visce inaditi, Sinod osmi opchinski, koji je svа dillovanya Fociova protresao u finodskoj okolisctnoj knyigi govori: *Nastojaoje zakonitoga i pravoga svoga Episkopa, prisvetoga Patriarhu Ignatia izagnati: a sebe na nacsin razbojnikah, sillom na stolicu nyegovu utisnuti.* Evo zajedno svidocsanstva, da jest pohlepan za Patriarstvom bio! Zaludu dakle *Meniata* dovodi Focia za svidoka, daje on

Pa-

Digitized by Google

Patriarſtvo od ſebe odmetao, i takojer Bardu. Jedda tko moxe biti zaſe zakoniti ſvidok, a navlaſtito kakvi biaſce Focio? jeddamuje Nikola Papa virovao? doiſta *Meniata* imaobiſe zaſtidit ſpominyajuchi onu knyigu. A ſctoſe doticſe Barde; drug u zlocſinſtvu nemoxe biti zakoniti ſvidok: zato mogaſce piſati Bardi jednoducnomu drugu u ovomu opakomu poſlu, jerbo on ſvaka znadiaſce, i poznavaoje iſtoga Fociu, koji kakoje, jedno mislio, a drugo govorio, takoje i jedno cſinio, a drugoje piſao.

Zabavlya joſc *Meniata* donoſechi dva razloga proti onim Pi 18
ſaocem; da niſu doſtojni, dajim virujemo. I *pervo* veli, daſu oni Piſaoci *nepriatelyi Focia, i kako nepriatelyi niſu doſtojni, dajim virujemo.* Pitaju Latini, odkud znade *Meniata*, da oni Piſaoci jeſu nepriatelyi Focia? neka kaxe; ako ne on, neka kaxu nyegovi ſtranci? Mucſe; ne znadu odgovoriti; vech akobi rekli, daſu nepriatelyi, zasctoboſu ſuprot Fociu piſali; alli ovo nemogu rechi, zasctoboje i *Meniata* proti Cerkvi Rimſkoj piſao: dakleje nepriatelyi, i kako nepriatelyu nie doſtojno virovati. Valya dakle ukazati *Meniati* po drugomu razlogu, daſu oni nepriatelyi Focia, i kako nepriatelyi piſali ſuproti nyemu, kakoche Latini poslie od *Meniate* ukazati. *Drugi* razlog *Meniate* jeſt, zascto oni Piſaoci niſu vridni, dajimſe viruje, zasctoboſe oni Piſaoci megyu ſobom neslaxu. Odgovaraju Latini, scto piſce prinaucsni *Radero* m) koji je xivot Ignatie Patriarhe iz Gercskoga jezika u Latinski prinio. Ako, govori on, ovo moje prineſcenye neslaxeſe, s-onim, koje ucſinyeno jeſt od Friderika Metia-Biskupa, kakoſe u Baronia nahodi, valya znati, daſeje ovo dogodilo rad razlicsnih pisnah Gercskih, megyu ſobom nesloxnih, iz kojiſmo u Latinski jezik prinesli; dakle i Gercka pisma megyu ſobom niſu sloxna. *Drugo* jedniſu obilatije a drugi u krache piſali, zato sctoje oni piſao, ovaje oſtavio; illi prie, illi poslie upiſao, kakomuje na pamet piſcuchemu dolazilo. Najposli, premakoſe neslaxu u manyih ſtvarih, nisctane manye slaxuſe u poglavitih tako, da illi tko sctio Nicetu, illi Styliana, illi Metrofana, illi Anaſtafia, da nebi ni imenovali ovi

m) Raderus in Praefat. Synodi VIII. ſub finem.

Digitized by Google

Pisaoci Focia, svaki koji znade, tko, kakvillje bio Focio, rekaobi: Evoti Focia! vidiscliga, kakvije.

19 Odgovorivsci na ova *Meniate* zabavlyenya, od potribeje, ovde biljexiti za priproste, sctoche rechi *Istoria*, illiti Iskazanye? i rechiche, da jest ispisanye stvarih, kakosuse one dogodile, a ne kakosuse mogle dogoditi, illi kakobi tko hotio, dabise dogodile bile; scto valya dobro znati: u ovojbose stvari csesto potiplye *Meniatovo* pero, koji neznajuchi obraniti Focia izmiscliya nikoje stvari, koje nisuse u Carigradu u staro vrime; nego za nyegova xivota, i u nyegovoj glavi dogodile. Buduchi, da mi nemoremo virno ispisati ona, kojasuse prie toliko vikovah dogodila, kaonoje ovo Raztavlyenye Cerkve istocsne, dillovanya Focia, i Ignatie; od potribeje nam sliditi virne Pisaoce onoga vrimena, jednom ricsju *sakonite*. Zatochu sada ukazati; da oni salyeni Pisaoci, Metrosan, Stylian, Niceta, i Theognost, zakoniti svidoci jesu.

20 Pisaoci ovi jesu zakoniti svidoci: jeresu svidoci jednovrimeni s-Ignatiom, i Fociom; svidoci od vida, i csuvenya, kojisu one dogagyaje vidili, illi csuli. Svidoci ovi biahu mudri, naucsni, i kriposni; i zato na stolice Cerkvene uzvisceni, *Metrosan* bioje Metropolita Smyrnski, *Stylian* Neocesareenski, *Niceta* Episkop Dabyrenski n) *Theognost* glasoviti Iguman Carigradski. Svidoci ovi, da ovako piscu, ne biahu zavedeni, ni mitom, ni strahom; zasctobose od uboga Ignatie nemogadiahu niscta uffati, nitigase bojati, buduchi navlastito nikoji posli nyegove smerti pisali; nitije itko iz megyu Focianacah osvadio Ignatiu, dasje on mitom, illi pritnyom sluxio za primamiti koga na stranu svoju, scto od Focia nahodimo. Svidoci ovi jesu istinolyubni, kojise niti obechanyem darovati, koje mogahuse uffati od Focia; niti pritnyom nedadosce od istine odvratiti; nitije itko u ono vrime nascast, dabise tko uslobodio nyih laxju potvoriti. *Stylian* najposlie pridruxise Fociancem, alli on nigda neuze natrag ricsi svoje, da nije istina sctoje od Focia pisao. Svidoci ovi nebiahu rodom Latini, nego Gerci, koji

n) Papadopoli in Indice: *Nicetas Præsul Dabyrorum, seu Paphlago.*

Digitized by Google

koji od urogyene lyubavi prama ſvomu domorodcu, vechna biahu prignuti piſati ſale, nego pogerde Focia. Alli imajuchi prid ocſima Boga, uſillovani biahu iſpiſati, i prikazatinam ſvakolika, kakoſuſe u ono vrime dogodila, zato nazvani od *Meniate* nepriatelyi Focia, jerbo priatelyi iſtine. Buduchi dakle ovi Piſaoci, ſvidoci zakoniti, doſtojniſu, dajim virujemo, dajih piſcuchi slidimo. I ovoje uzrok zasctojih plemeniti Latinski Piſaoci Baronio, Natalis Alekſander, Poſſevin, Binio, Radero, Allacio, Kombefis, i oſtali, prama kojim, sctoje Ilia *Meniata?* nenaſcavſci niscta neprilicsna iſtini slidiſce. Doiſto osctroumni Pagi o) koji iskazanya ſtvarih Cerkvenih, sloxena od velikoga Baronia, protreſajuchi, uslobodiſe biljexiti, da nikoja niſu prilicsna iſtini, scto i od drugih glaſovitih Piſaocah govori, nebi on ni Niceti, i Metrofanu, ni Stylianu, koje ſpominya, bio proſlio; da bude naſcao, scto nije iſtini prilicsno. Dakle, i po ſudu ovih velikih Piſaocah Gercskih oni ſvidoci vridni jeſu, dajim virujemo.

Cſudeſe Latini, scto *Meniata* toliko brixan za Fociu, koliko 21
moxe, i nemoxe, nedovede ſvidoke *Guilielma Cave*, koga on u ſvojoj knyigi na drugomu miſtu ſpominya, *Montakutia*, *Hanckia*, i oſtale, iſte naslidbe; ovibo buduchi nijednoſtrani, koji ni Rimsku, ni Gercsku Cerkvu neslide, bilibi morebiti zakoniti ſvidoci piſcuchi ſuprot Niceti; vech akoſe uzboja, damu tko iz ruke neizbie pero beſidom ſvetoga Jeronima p). *Eretici*, illiti krivovirci, *neslaxuſe megyu ſobom, alli u boju proti Cerkvi Rimskoj slaxuſe polak onoga: Irud, i Pilat, megyu ſobom neskladni, na muci Goſpodina, ucſiniſcese priatelyi.* Kao dabi ſveti Otac rekao: Buduchi, da nemoxe biti, nego ſamo jedna prava Cerkva, i ova jeſt Rimska, odmetnici Ariani, Kalviniani, i oſtali, premda megyu ſobom u nauku jeſu protivni, ſaſvim tizim ſuprot Cerkvi Rimskoj u jedan rog puſcu, ſzcinechi, dacheſe i ona oboriti, kakono u ſtaromu zakonu na puhanye, i zvek trublyah zidovi grada Jerika oboriſcese, i na zemlyu padoſce. Alli i ovima potribnoje meni odgovoriti, buduchi

o) Pagi ad An. 858. N. 13. et ſeqq.
p) In Cap. 7. Iſaiae.

daſe ja oſobito nyime sluxim, a i *Meniata* kad kada; kada ſuproti Fociu nepiſce. Da Nicetu branim, opominame prinaucsni *Kombefis* govorechi: da toliko za veche imaju Katolici Nicetu derxati, koliko za manye nyega derxe krivovirci.

22 *Montakutio* piſce ſuprot Niceti, daſeje Focio izgovorao, i Patriarsko doſtojanſtvo od ſebe odmetao. Nadoſtavlya *Hanckio*, da Nicetaje vrutak ſviuh pogerdah ſuproti Fociu izmiſclyenih; daſe nejma manye virovati Fociu, za ſe govorechemu, nego Niceti, za Ignatiu piſcuchemu, koji bivſci ucſenik Ignatie, zatoje tako piſao. Na ovi nacſin, i drugi nepriatelyi Cerkve Rimske govore: *Montakutio* rodom Ingles, zakonom Kalvinian, Episkop Nervicenski, na koga, kako biljexi *Labbe*, i ſvoji iſti merze, brez razloga govori, kakono i oſtali: zato Prinaucsni Pagi recſe q): Ova ſpomenuti, jeſt raſuti, i raſpuhati. Razlog ovo rechi, jeſt; zascto, kakobi ovi Piſaoci mogli bolye znati, onomadne, tako rekavſci, prama Niceti rogyeni, nego on jednovrimeni Piſaoc? S-koga uzroka uslobodiſe *Hanckio* rechi, daje Niceta vrutak ſviuh pogerdah ſuprot Fociu izmiſclyenih? Nepiſculi ova iſta od Focia i oſtali Piſaoci? Zaſcto nejmamo manye Fociu, zaſe govorechemu, virovati; nego Niceti, za Ignatiu piſcuchemu? Jedda more tko za ſe, i za ſvoju pravdu biti ſvidok? Odgovoritiche: Nicetaje bio ucſenik, i ſtranac Ignatie. Alli akobimu rekli Latini; da nie bio. Scto na to? Doiſto daje *Niceta* bio ucſenik Ignatie, za ukazatiſe zafalan, ovobi iſto bio ſpomenuo dicſechiſe tolikim meactrom. Alli neka igye i to, daje Niceta bio ucſenik Ignatie, jedda iz toga slidi, da on ſalechi Ignatiu ſuprot Fociu, nie iſtinu piſao? Jeddaſu i oſtali ucſenici Ignatie bili, koji ono iſto piſcu, scto Niceta? Akoje *Hanckio* sctio iſpiſanye xivota Ignatie, obilato od Nicete ucſinyeno, i motrio, scto on piſce, mogaoje ſmotriti, kako on iz pocſetka, zove slobodno za ſvidocſanſtvo xivujuchu u ono vrime iſtinu, to jeſt joſc xive u ono vrime ſvidoke, kojiſu vidili, cſuli, i znali, kojaſe u ono vrime dogodiſce. Ovako piſati, i zvati za ſvidocſanſtvo, nebiſe nikada pouzdao Niceta; da hotiaſce piſati, scto nie iſti-

q) Pagi in Crit. ad An. 658. N. 11. Item ad An. 878. N. 21.

Digitized by Google

iſtina. Buduchi pak daſe onda jednovrimeni nitko nenajgye, koji bi ſe protivio nyegovome iſpiſanyu xivota Ignatieva, slidi, da ovi Ingleſi nepravedno okrivlyuju Nicetu potvergyujuchi ſamo, daje iſtinita beſida ſvetoga Jeronima. I ovoje more biti uzrok, zascto neſpomenu od ovih Piſaocah, jerbo ſzcinyaſce, daga oni ſvojim izpraznim ricsma, i razlozima niscta nemogu pomochi.

Valya dakle kako Ingleſom ovim, tako i *Meniati* rechi, daje 28
Niceta iſtiniti Piſaoc. Kardinal *Baronio* zove Nicetu *privirna Piſaoca*, a iſpiſanye xivota Ignatie zove *plemenitu ſtarine uſpomenu*. Po iſti nacſin *Kombefiſio*, koji je duhovna govorenya Nicete u Latinski jezik prinio, zove nyega *pripomnyiva, i privirna Piſaoca*. Oſtavlyam ſale, nyemu od drugih Latinah date, alli nemogu onu, kojom nyega kitti ne Latin; nego Gerk, otverdnuti Focianac, Makſim Margunto, Episkop Citerenski. Ovi glaſoviti Episkop imenuje Nicetu cſovika megyu Gercih primudroga, *uſta iſtine* r). Velika ſverhu oſtalih Piſaocah virnih, i iſtinitih ſala. Scto od ovud slidi? nego daſu ona, kojaje Niceta piſao, iſtinita.

Szcinim, da i neumitni jeſu razumili, da oni Piſaoci ſuproti 24
Fociu jeſu doſtojni, dajim virujemo. Buduchiſe pak *Meniata* uſudio protreſati one Episkope vechega doſtojanſtva negoje on, piſculi *oni* iſtinu? dopuſctenoche i Latinom biti, da protreſu, piſceli on iſtinu, jelli doſtojan, damuſe viruje? Nechemo dirati u nyegov ſctap Episkopski, illiti doſtojanſtvo, negochemo ſamo nyegovo pero protrefti, jelli pero iſtine? Za razumiti ovo, od potribeje ſpomenutiſe, daje *Meniata* mladich u Mlecih primlyen u Staniscte Flanginiansko, u komu dica Gercska ucſe Gercski, Latinski, i Italianski. Slide oni ſvoje Gercske obicſaje ujedinyeni s-Cerkvom Rimskom. Za poſvidocſiti ovo ujedinyenye, obicſaju ſvake godine prid dvojicom od Starovichja, illiti Senata poslanim ucſiniti iſpovidanye vire Katolicſanske. Ova zabiljexivſci, pitamo *Meniatu*: Jelli on ſvake godine govorio, i iſpovidao pod zakletvu iz ſerdca, da viruje, i derxi ſva ona, koja viruje, i derxi ſveta Cer-

r) Apud Papadop. in Praenot. Myſt.

Digitized by Google

Cerkva Rimska Katolicſanska, obechivajuchi, dache u iſtoj viri xiviti, i umerti; illi nije iz ſerdca govorio, i iſpovidao, veche iſtom uſtima, a u ſerdcuje Focianac i neujedinyen oſtao? Akoje iſtom uſtima iſpovidao, a u ſerdcu Focianac oſtao, slidi ocſito, da premda nije privario Boga, privarioje one, kojiſuga sliſcali, i zato nije vridan, dabi tako bogogerdnomu laxcu virovali. Akolije pak iz ſerdca govorio, i iſpovidao, da viruje i derxi ſva ona, koja viruje, i derxi ſveta Cerkva Rimska Katolicſanska, obechivajuchi, dache u iſtoj viri xiviti, i umerti; buduchi on posli uskocſio, to jeſt odmetnuoſe od ſvete Cerkve Rimske Katolicſanske, i ſverhu toga joſc ſuprot nyoj, kojagaje ſpaſonoſnim mlikom zadoila, i uzdigla, kao ocſiti nepriately, i glavni, ſvoje pero naosctrio; slidi, daje zakletvu pogerdio, da kako uſta nyegova niſu *uſta iſtine*, tako nipero nije *pero iſtine;* dakle nije doſtojan, damu virujemo. Ovo razloxenye zoveſe *Rogato*, zasctobo *Meniata* megyu dva roga ſtiſnut, illiſe na deſnu, illi na livu okrenuo, naboſticheſe, to jeſt: illi na pervo, illi na drugo pitanye odgovorio, najchicheſe ocſiti krivac, i nedoſtojan, damu virujemo. Scta radi, neka *Meniata* traxi ſvidoke, ne Focia, ne Bardu dionika himbah Fociovih, koji, kako vidiſmo, za oſvetitiſe, uslobodioſeje nepravedno, i gerdobno Ignatiu obtuxiti: neka *Meniata* dovede ſvidoke jednovrimene, illi one, kojiſu ona, koja piſcu, od nyih uzeli.

POGLAVJE SCESTO.

Kakoſe novi Episkop Carigradski Focio vladaſce?

21 SIdioje Focio za niko vrime na miru, akoliſe i ovo moxe rechi, buduchi o nemiru mislio, i jid zakuhao, kogache na Ignatiu izliti. Znadiaſce on, da nemoguh dvojica zajedno biti Partriarhe Carigradski; daje pod zakletvu obechao, dache Ignatiu za zakonitoga Patriarhu poznavati; daje ſamo za druxbenika Ignatie obran, premakoga ſtranci nyegovi Patriarhom nazivaju: ſcta radi da bude on zakoniti Patriarha, od potribeje bilo, da illi Ignatia od ſvo-

je

je volye oftavi Patriarftvo; illi da naſcaft ocfiti krivac zakonito sbaciſe s Patriarske Stolice. Vidioje, da Ignatia premako tolikò napaſtovan, nekti dati rukopiſa od odverxena Patriarſtva, sctò dakle ucfini? Kaxe *Niceta*, neprojdoſce s) dva Miſeca, i Focio dadde zapovid, daſe metnu u uzu Cerkvenici Episkopi, Ignatie priatelyi, i bicfih izbiu. Evo na ſcto izajgye Focia zakletva, da neche niscta brez vicha Ignatie pocfimati. Zascto to ucfini? vidichemo. Prominivſci ovu kervnicsku chud, pocſe lipim, i blagim ricsma modrice od bicſevanya oftavlyene mazati, to jeſt, obilatim obechanyem, na ſvoju ruku pritezati, za izmamiti od nyih kakvigod rukopis ſuprot Ignatii, dabiga okriviti mogao. Alli oni nektiſce za ovu lyubav novoga Patriarhe lagati. Sctoche tadda, kudaliche? Od zla na gorje. Za cſudo ima biti sctoſe uslobodi. Nalagaoje Bardi, i po Bardi Caru, da Ignatia radi o zaſidi ſuprot Carſtvu; i neka poſcalye ſtraxu za iſtraxivati osctro ovu odluku opaku Ignatie. Ocfitova lax ovu Caru Barda. Evo! kakva, ſvidoka, za Focia, *Meniata* dovodi. Car udily posla ſtraxu u otok Therebint, u komuſe Ignatia izagnan nahogyaſce. Zacſudiſe ove goſte ugledavſci Ignatia, mislechi po scto dojdoſce? Alli evo! oni razjdjeni zgrabiſce udily ſiromaſcne sluxice Ignatieve; od zaſidah iſpitivaſce mucſechi, i kinyechi. Zacſugyeni oni, kako iz nenada tolika zla dopadoſce, neznadſahu niscta kazati ſuproti ſvetomu Patriarhi. A oni biſni kervnici, kao da lax Fociova, jeſt ocfita iſtina; kao daje Ignatia naſcaft krivac ocfiti, nyega i sluge u otok Hiera, to jeſt ſveti, odvedoſce, i metnuta u klade u tor kozah zatvoriſce.

Odanle opet Ignatiu u Carigradski Podgrad Promethea po- 86
vukoſce, gdi nikoi Carski Naredbenik Leo imenom, primenkom *Lalakon*, takoje pobiſnio, da, udarajuchi u cſaſtno lice ſvetoga Patriarhe, dvamuje kutnya zuba izbio. Zatim u gvozdje okovana metnuoje u tavnicu, s dvima sluxicami, kojibimu posluxili. Zascto pak Ignatia tolika zla, i nevolye dopade? Kaxe *Niceta*, ne za drugi uzrok, nego da ovima nevolyami ufillovan od oftavlyena dra-

s) Apud Binium fol. 866. Item T. 8. CC. p. 1199. et pag. 1202.

Digitized by Google

dragovolyno Patriarſtva rukopis dade. Evo kakoſe ovi novi Episkop, illi Patriarha vladaſce! Nieli iſtina ono, scto na *broja ſceſloga* ſverhi recſe *Niceta*, daje Focio vas jid ſuproti Ignatii u ſe pritegnuo tako; dabimu ne ſamo ſvescteniſctvo, nego i xivot, daje moguche, digao. Ova ſvakolika priletiloje *Meniatovo* pero, i mudro poſe, zasctoboſe od ovud ocſito izvodi, jedno, daje Focio uzrok nevolyah, koje Ignatia podneſe; a drugo, daje Focio kervnickim nacſinom naſtojao utemelyitiſe na Patriarskoj Stolici. Dakle nemore biti iſtina, daje Patriarsko doſtojanſtvo, kako piſce *Meniata*, od ſebe odmetao.

POGLAVJE SEDMO.

Scto Episkopi u uvoj ſmutnyi ucſiniſce; sctoli Focio?

27 NEmoguchi viſce podniti ſtolika progonſtva Episkopi Derxave Carigradske, ſabraſceſe u cerkvu ſvete Irene, gdi za eſetedeſet danah prigovaraſceſe, i ſvitovaſce, po kojibi nacſin ovu ſmutnyu, od Focia zametnutu, dignuli. Znadiahu, kakoſuga od Barde zavedeni, i uſillovani, za druxbenika Ignatie primili; takochenoga, govorahu, uſillovani od nyega poznavati za Patriarhu. Neche Barda, neche Focio oſtavitiſe lyutoga progonſtva, doklem Ignatia od drage volye neoſtavi Patriarſtvo: a on neche nikada priſtati, i u cſelyuſti vuka rexechega ſvoje ovce pridati. Sctochemo dakle? Jedda iz megyu nas koji nahodiſe, komu nie xao gledati tako obnevolyena, i izgergyena ſtarca, naſcega zakonitoga Patriarhu, komuſmo zadali viru, daga nechemo nikada zapuſtiti? Najposli procinyujuchi, daſe nemogu nikakva dobra od Focia nadati, koji ſvetogerdno ſvoju zakletvu pod noge metnuo jeſt; Focia oſudiſce, skinuſce, i prokleſce: Anatema Fociu od Otca, i Sina, i Duha ſvetoga! i onima, kojibiga odſele za Patriarhu poznavali, anatema! t).

A scto

t) T. VIII. CC. p. 1287. Metroph. apud Bin. fol. 898.

Digitized by Google

A scto Focio? razumivſci sctoje ucſinyeno, i on uſuprot po oblaſti Barde ſakuppi Sinod u cerkvi ſvetih Aposctolah ſuprot 28
Ignatii, u koji ſtrahom od Barde zadatim, uſillovani Episkopi dojdoſce.. Sidavſci obtuxitely zajedno, i Sudac tri tuxbe Focio izneſe u) *Perva*, daje Ignatia utisnut od Theodore Carice. Ovoje perva lax. Hotioje Focio okriviti Ignatiu, ucſenuje on bio krivac, od Barde utisnut. *Druga* tuxba, daje Ignatia knyige od Leona Pape Cſetvertoga i Benedikta Trechega poslane radi pravdanya s-Gregoriom Asbeſtom odbacio, i za niscta kao drugi Dioskor derxao. Ovoje druga lax, kakoje ocſito iz Poglavja ſceſtoga pervoga dila. Iz ove pako laxi izvodiſe iſtina, daje i od Focia u ono vrime poznana oblaſt Pape Rimskoga, kao ſtarjega, i ſudca Patriarhe Carigradskoga. *Trecha* tuxba, daje Ignatia jurve prie radi ſtaroſti, i nemoguchi vladati Patriarſtvom, i radi nemochi oſtavio Stolicu ſvoju. I ovoje trecha lax, kojaſe i rukom, tako rekavſci, opipati moxe. Ove tri laxi na ovomu Kajſinomu ſudu biahu ona tri uzroka, radi kojih Focio obtuxitely, ſvidok, i ſudac izuſti oſuddu ſuprot Ignatii, dixe nyega s-Patriarske Stolice, i za ukazat, daje vridan ovoga Cerkvenoga pokaranya, uslobodiſe na nyega anatemu metnuti.

Znadiahu Episkopi, i tko nebi znao? daje nepravedna, i ti 29
nebo vapiucha oſudda, alli ſaſvim tizim, buduchi bojazlyiva, i slabiega ſerdca, vidiſcebo onde Bardu, i znajuchi, scto od iſtoga Focia priatelyi Ignatie terpiſce, priſtadoſce ovoj opakoj oſuddi Focievoj, i po ti nacſin, buduchi mallo prie u cerkvi ſvete Irene rekli anatemu, kojibi Focia za Patriarhu zakonitoga poznavali, ſebe iſte prokleſce. Alli, i jacsjega ſerdca Episkopi u ovomu ſaborisctu biahu, kojiſe neuzbojaſce Fociu ocſito protiviti. *U koje vrime* piſce Metrofan Metropolita Manuelu Staroſti, *i ni nyega radi ove nepravde pokaraſmo.* Polak toga zapovidaoje, scto hotiaſce, i oſobito, daſe nyegov rukopiſ, kogaje prie dao, nego biſce obran za druxbenika Ignatie, izmakne ſillom iz rukuh Arhiepiskopa Ci-

u) Lupus T. III. CC. de Syn. VIII. C. 1. ſub finem.
v) §. 32. Annalium.

Digitized by Google

zickoga. *Simeon Logotheta* piſce v) ſtranci-Fociovi, knyigu od nyega datu ſillom oteſce, koja da nebi mogla Focia oſvaditi, i oſuditi, razderſceju s-Fociom na najmanje dilke, koji recſe: *Niti ja vas za Episkope derxim, niti Ignatiu.* Arhiepiskopa pak Cizickoga, i oſtale Episkope, koiſe brezobraznoj Fociovoj oſuddi protiviſce, ſa ſtolicah nyihovih sbacene, u tamnicu *Noumera* nazvanu, miſto pogano, verxe. U ovoj iſtoj tamnici biaſce Ignatia okovan u gvozdju, odveden poslie u otok Mitelin: a oſtali u razlicsnih tamnicah zatvoreni za pravdu progonſtvo terpili jeſu. Oni, od kojih ſumnya biaſce, damuſe protive, izagnaniſu iz Carigrada, Blaxu Otajſtveniku Ignatie, koji nyega braryaſce, odrizan bi jezik, da iſtinu nebi mogao govoriti: u kratko od kervnisctva nyegova u Rimskomu Sinodu, kakoje posli cſateno u osmoga Sinoda dillovanyu ſedmomu, recſe Hadrian Papa, daje on neznaboxca Rimskoga Ceſara, progonitelya Cerkve, imenom Diokleciana nemilloſtivoſtju nadiſcao. Na oviſeje nacſin Focio onda, i poslie vladao. A uſuprot ſtrance ſvoje, koji zakletvu ſvoju pod noge metnuvſci, knyemuſe priloxiſce na Cerkvena doſtojanſtvaje uzviſivao. Ovakonam ſvidocſe zakoniti ſvidoci *Metrofan*, *Niceta*, *Anaſtaſia*, i oſtali. Sluxioſeje Focio dvima kripoſtnima miſcicami za pritegnut ſebj Episkope, jednaje kervnicsko i uſilno progonſtvo; a druga miti, obechanya plemenitih Stolicah. Nieli ovi Sinod bio Sinod razbojnicski, kzo i Dioskora? Evo kakoſeje Focio od Patriarſtva otimao, kakoje bio vazda gotov Patriarsku Stolicu oſtaviti? Hotioje morebiti, kakoje i prie naſtojao, po ovoj oſuddi i anathemi illiti prokleſtvu na Ignatiu metnutomu, puk Carigradski od Ignatie odvratiti, i raſtaviti; alli kakonam ſvidocſi *Anaſtaſia* x) uxexeſe joſc vechma lyubav puka pram Ignatii, i toliko ſtalnie ovce ſvoga paſtira iskaſce, kolikoje himbenie vuka Focia bis na Ignatiu rexao. Omrazioje Focio, ne Ignatiu, nego ſebe s-pravovirnim pukom, s-razbornom Goſpodom, i s-Duhovnicih, koiſuſe viſce Boga, nego Barde, i Focia bojali.

Iz

x) Anaſt. in Praefat. VIII. Synodi.

Digitized by Google

Iz megyu oſtalih, doſtojanje oſobite uſpomene, zaradi oſobite ſvetinye, glaſoviti oni u Carigradu Arhimandrita y) Studinski, imenom Nikola. Sveti ovaj ſtarac, videchi ſcto pocſini Focio, ni cſuti nemogaſce tolika zlotvorſtva, i zato za uklonitiſe od opchenya s Fociom, otigye s bratom ſvojim u grad Preneſte, u komuſe nahogyaſce ſtaniscte, illi goſtionica manaſtira Studinskoga. Razumivſci ovo Car, i Barda raſerdiſceſe; illiim biaſce xao, a joſc vechma Fociu. Razlog jeſt, jerbo znadiahu, ſctoche rechi Carigragyani da navlaſtito Focio ima biti krivac, i opak cſovik, buduchiſe od nyega uklonio iſti Stareſcina Studinski. U onobo vrime Arhimandrite Studinski za veliko biahu derxani, i ſctovani, ne ſamo od puka, nego i od velike Goſpode; a oſobito ovi ſtarac Nikola na velikomu glaſu biaſce zaradi oſobite mudroſti, i ſvetinye. Zato Car, i Barda odoſce u grad Preneſte, gdi na ſvaki nacſin ovoga ſlugu Boxjega nagovaraſce, daſe u Carigrad povrati. Alli on zaradi progonſtva, i zlotvorſtva Fociova, nedaddeſe odanle ni krenuti. Razjidjen Car zapritimu; i povrativſciſe u Carigrad drugoga poſtavi Arhimandritom; a daſe on ima uffatiti, zapovid dadde. Docſuvſci ovo ſtarac, bixaoje od jednoga miſta do drugoga; alli najposli dopade Caru u ſcake, i zatvoriga u manaſtiru. Ondi provogyaſce xivot ſvoj u uſterplyenyu i molitvi, do ſmerti Cara Mihaila. Tadda od novoga Cara Vaſilie, i Patriarhe Ignatie uſillovan primioje vladanye manaſtira, i u nyemu ſtarac od oſamdeſet i pet godinah xivot ſvoj, cſudeſih proslavlyen, jeſt doverſcio, cſetverti dan miſeca Velyacſe z). Tkoche ſada rechi, daje Focio bio pravedan? buduchi od nyegovih progonſtvah, i zlocſinſtvah ovi ſluga Boxji Nikola Arhimandrita uklanyaoſe; koga Gerci za ſveta derxe, i sctuju. Tkocheſe uſuditi Focia braniti? Hoche *Meniata.*

30

y) Archimandrita omnium monaſteriorum regiæ urbis praefectus. Priſci Monachi incolebant eremos ἐν ταῖς μάνδραις, *in mandris*, ſeu ſpeluncis habitantes. Monaſterium Studienſe, a Studio conditore vocatum.

z) Pagi ad An. 858. N. 17. Item ad An. 868. N. 17.

Digitized by Google

POGLAVJE OSMO.

Kako Meniata brani Focia, krivca ocſitoga.

31 BRanjga onim nacſinom, kojim doſada; niſctanemanye, ne onim, kojim prie perom, nego drugim piſce od Ignatie, kao damuje xao, ſctoje proti nyemu piſao. Na liſtu 15. ſctiemo ovo: *Doiſlo Ignatia nie bio kriv, da tolike nevolye podnoſi: po iſti nacſin nepravednoje u izagnanye protiran, nepravednoje bio pedepſan: pacſe poſctovanya, kako Episkop, i poxalenya, kao ſtarac, doſlojanje bio.* Iſtinu doiſla piſce: nadoſtavlya pak: *Alli kako po drugima izgledih ucſinoſe, ſercsba Poglavicah nevladaſe ni nacſinom, ni zakonom.* I ovoſe, velle Latini, dogagya, kako vidimo ne ſamo u Caru, i Bardi, koje ovde *Meniata* razumie; nego i oſobito u Fociu Poglavici Cerkvenomu. Alli Latini govore *Meniati:* Akoje Ignatia nepravedno izagnan bio; slidi, daje Focio nepravedno na nyegovoj Stolici ſidio: akoje nepravedno ſidio; *Meniata* nepravedno Focia brani. Ako Ignatia nepravedno pedepſan tolike nevolye podneſe; slidi opet, da *Meniata* nepravedno Focia brani.

32 Alli *Meniata* ukazuje, daſu drugi tomu krivi, i zato neslidi, da on nepravedno Focia brani. Za obraniti Focia, uslobodiſe on okriviti iſtoga Cara, Bardu, i Episkope, daſu oni uzrok ſviuh nevolyah, koje Ignatia podneſe. Ovo ukazuje na slidechi nacſin: Car, i Barda poſumnyiſce na Ignatiu, da ova ſmutnya od nyega izajgye, hotiuchega opet oſvojiti Carigradsku Stolicu; i zato ſudiſce, da onaj ſaſtanak u cerkvi ſvete Irene, u komuje skinut, i proklet bio Focia, jeſt na ſramotu Cara, i Bardi najvechih priatelyah Fociovih ucſinyen. Latini iſctu od *Meniate* jednovrimena ſvidoka; jer on nemoxe znati, ſctoſeje prie toliko vikovah dogodilo; vech akobi novu pripovidku izmislili, da kao u Rimlyana biaſce Bog od godinah, i miſecah, imenom *Janus* *), imajuchi dva obraza, je-

*) Ianus vetus rex Italiae, Deus annorum et menſium.

Digitized by Google

jednoga na prida, a drugoga o tragu, tako i *Meniata* Gercski *Janus* imadiasce dva obraza, i ocsima onoga obraza otragu vidioje, kojase davno u Carigradu dogodisce. Isctu dakle Latini svidoka, zasctobo ovo razloxenye nevalya: Mogloje biti, dakleje bilo. Nadostavlyaju josc Latini: nekaje istina; da Car, i Barda posumnyisce, daje ona buna zametnuta na sramotu nyihovu; alli od kogaje ova sumnya uzbugyena? nieli prilicsnie rechi, da od Focia, koji, kako vidismo, tolikoje Ignatiu, i nyegove strance progonio? Alli neka i to igye; nekaje istina, scto pisce *Meniata*, sa svim tizim Focio jest krivac ocsiti. Ukazuju Latini na ovi nacsin razloxechi.

Da Focio kako iz pocsetka za dva misеca, tako i poslie bu- 33
de mirovao, ono svoje pod zakletvu ucsinyeno obechanye obderxavajuchi: da Focio Bardi priatelyu svomu, i svidoku i po nyemu Caru, nebude na Ignatiu nalagao, da on o zasidah radi; nebi bio Car kervnicsku onu straxu suproti nyemu poslao u Terebint, i da nebude Car onu straxu poslao, nebi Ignatia u addu Hiero odveden, u klade metnut, i u tor kozah zatvoren bio, nebi posli toga od bisnoga Lalakona zausenicami, i scakkami izbien, i izgergyen bio: da nebude Ignatia tako nedostojno, kao jedan razbojnik, izbien, i izgergyen bio, nebi Episkopi svoga Episkopa, i starca xalechi u cerkvi Irene Sinod skupili, nebi bili Focia dignuli, ni prokleli: da nebudu oni Episkopi oni Sinod skupili, ni Focia prokleli, nebi bio Car, ni Barda posumnyio, da ova smutnya jest od Ignatie izasela; nebi bio skuplyen Sinod u cerkvi Apostolah; nebi bio Ignatia, ni nyegovi stranci onih nevolyah dopali, nebi bio Blaxu odrizan jezik, nebi bio Ignatia u addu Mitelin odveden, nebi Episkopi bili u tamnicah zatvoreni, niti u izagnanye poslani. Dakle od pervoga do poslidnyega, da nebude Focio Bardi, i Barda Caru, na Ignatiu nalagao, nebi bili ni stranci Ignatie, ni on tolikih nevolyah dopao. Evo nieli Focio krivac ocsiti? nieli uzrok sviuh nevolyah od Ignatie podnesenih? ocsitoje ovo; i zato, kako rekosmo, na pogl. 6. ono mudrohimbeno *Meniate* pero, sva koja Focio pocsini, jest priletilo. Sctioje ova kod Nicete *Meniata*, i na sverhi lista 14. spominya, daje Ignatia, zausenice, i tamnice podnosio; alli pisce, dasuse poslie sumnye Cara, i Barde dogodila, da nebi mogli Latini izvesti po onomu razloxenyu, daje Focio

uz-

uzrok ſviuh nevolyah. Sctoche to rechi? nego dabi rad privariti ſctioce, koji niſu *Nicetu* ſctili. Nemoxe dakle *Meniata* okrivlyujuchi Cara i Bardu, Focia krivca ocſita obraniti,

34 Niti moxe na drugi nacſin okrivlyujuchi Episkope, priatelye Ignatie. Piſce on: od potribe biaſce onim dobroga ſtarca priatelyom drugi put i nacſin derxati. Podſmiujuſe Latini: kamo ſricha, daſeje *Meniata* Vichnik nahodio u cerkvi S. Irene u onomu Sinodu, nebiſe barem tolika buna zametnula; illi da barem od vicha otajſtvo bude ocſitovao, dabiſe mogli ſctioci u prilicſnomu dogagyaju mudro, i ſrichno vladati; alli nekti ocſitovati, nego okrivlyuje Episkope, kojiſu s-velikom omrazom Focia progonili, i nenavidili; buduchibo oni iz ſtanya duhovnoga, i Cerkvenicskoga, na Stolice Cerkvene podignuti, nemogadiahu dobrovolyno podniti Focia iz ſtanya ſvitovnoga na Patriarsku Stolicu uzviſcena. Latini govore: mogloje biti; alli ne slidi, daje bilo; zato iſctu ſvidoka, jerbo uzrok ovi nie iſtini prilicſan; zaſctobo, kako iſti *Meniata* ſvidocſi: radi mudroſti, i bogolyubſtva s-privolyenyem ſviuh jeſt bio obran Focio; nitie tko onda, niti poslie ſctogod od ove zaprike ſpomenuo do Nikole Pape. Iſctu dakle Latini ſvidoka, i opet pitaju: po kojiſe nacſin imadoſce oni Episkopi vladati? koji put slidiți? Jedda imadiahu ocſi zatvoriti, i uſci zatiſnuti; da nevide, i necſuju ona lyuta, i u nebo vapiucha progonſtva? Jedda imadiahu ſtarca nepravedno oſugyena, kakoga iſti *Meniata* xali, ſvoga prid Bogom zakonitoga Patriarhu, komuſu zadali viru, zapuſtiti, da on od nevolyah, koje ſcto dalye, to xexche na nyega naſerchu, gine, i pogine: a da Focio joſc za xivota nyegova, priatelye nyegove mucſechi, i nemillo mucſechi, kao jedan uſillnik goſpoduje? Iſtina jeſt, nemogadiahu viſce oni Episkopi nyega podnoſiti, ni gledati; ne zaſctoboje iz ſtanya ſvitovnoga na cerkvenu Stolicu uzviſcen; znadiahu oni, da ovi dogagyaj nie pervi i novi u Cerkvi Iſtocſnoj: nego nemogadiahu viſce podniti, ni gledati *pogergyenye raſutja ſtojeche u miſtu ſvetu*, Focia ſillovita tugye Stolice oſvojitelya, Focia ſvojih zakletvah, i naredbah Cerkvenih potlaſitelya; Focia laxlyivoga po Bardi Ignatie obtuxitelya; Focia lyuta *ſtojechega u miſtu ſvetu*, u cerkvi Carigradskoj Cerkvenoga prilyubodnika, po Bardi prilyubodniku, po nyegovome lukavſtvu, i ſilli, na ſvetu Stolicu uzviſcena nemogadiahu gle-

da-

Digitized by Google

dati. Scta radi istinito vikasce, daje Focio uzrok sviuh nevolyah, koje na pravedna Ignatiu napadosce. Nemoxe dakle na ovi nacsin Focia ocsita krivca obraniti.

Donosi josc nikoja na listu 16. *Meniata* Branopisac. Govori 35
on: da Focio nie bio dionik oniziuh stvarih, kakoje on pisao Bardi; pacse xaliobi one, koi progonyeni biahu, i zatoje molio Bardu za Blaxa ozgora spomenuta, komu jezik odrizan biasce; i josc karaoje Bardu, okrivlyujuchi nyega, daje on sviuh nevolyah pocsetak, da on (Focio) usillovanje primio Patriarstvo, i zato jerboje prividio ove smutnye, i zato iz pocsetka nekti primiti Patriarstva, koje vazdaje pripravan ostaviti. Ova, veli *Meniata*, pisaoje Focio, ne komugdi neznancu daleko pribivajuchemu, koi nebi niscta od ovih stvarih mogao znati, nego Bardi, koi je ova znao, i csinio. Scta radi, da Focio nie lukavo, nego istinu kazivajuchi rekao, stanovito jest.

Odgovaraju Latini, daje *Meniata* mlogo nakuppio za Focia, 36
kojaga niscta nemogu pomochi. Govori: da Focio nie bio dionik oniziuh stvarih. Ovusmo slamu veche promlatili *na broju 33.*, gdi ukazano jest, da Focio nie bio dionik, nego pocsetak, i vrutak sviuh smutnyah, a Barda dionik. Nitiga moxe pomochi knyiga Bardi pisana; kazanoje jurve na *broju 17.*, da on nemore biti svidok, kakono ni Fociova knyiga. Istina jest, daje pisao Bardi; allisuse oni veche razumili megyu sobom. Focio, kako svidoc si Baronio a) riesjom, i pismom ukazivaoje niku osobitu svetinyu; i zato, kako veliki licumirac biasce, za odvratiti od sebe pogerdno ime kervnika, pisaoje knyigu punu lyubavi, i krotkosti Isukerstove, da onima nevolynikom, koi radi nyega terpe, oprosti, premakobi krivci bili. Hotioje stechi ime Pastira dobroga, i krotkoga, sluxechise Bardom, po nyemu, kao da nebi niscta znao, pedipsajuchi, i mucsechi strance Ignatie, kakonoseje i pervi put sluxio Bardom, kadaje po nyemu oblagao Ignatiu, da on o zasidah radi su-

a) Vide Bar. ad An. 858. N. 85.

Digitized by Google

ſuproti Caru. Alli nemogaſce zaodiven ovom ovcsjom koxom ſakriti okervavlyenih vucsjih zubah; to jeſt po onomu licumirſtvu nie mogao pokriti lyutu, i nemillu chud ſvoju. Vidiliſmo na *broju 25.*, kako on iſti jeſt zapovidio, daſe Episkopi, i priatelyi Ignatie mucſe, i vidichemo, sctoje posli ſmerti Barde ucſinio.

37 Piſaoje joſc Bardi Focio, kako govori *Meniata*, daje on ove ſmutnye prividio, i zatoſeje iz pocſetka otimao od Patriarskoga doſtojanſtva. Iſtina jeſt, vele Latini, daje mogao prividiti, jer kakoje rics obicſajna: koi zlo cſini, nekaſe dobru nenada. I o! da prividivſci toliku bunu, nebude hotio primitſ ni po jedan nacſin, uxivalabi mir i dan danaſcnyi Cerkva Iſtocſna s-Rimskom sjedinyena. Alli ona prixeſtoga pohlepnoſt, premakoje prividio ſmutnyu, i nemir Cerkve, nedademu mira, kao uſillujuchiga, daſe i po raſutju Cerkve popne na Stolicu Carigradsku. I zato tkobimu mogao povirovati, daſeje otimao; daje bio pripravan Patriarsku Stolicu oſtaviti, koju po tolikomu progonſtvu, i kervniſctvu, po potlacſenyu naredbah Cerkvenih, i ſvoje zakletve, da poſiduje, jeſt iskao. Kudcheſe, kakolicheſe pohlepa viſce pruxati? Kada tko pogazivſci zakon Boxji, i lyudski, hotiobiſe popeti na koju Cerkvenu Stolicu, koimbiſe nacſinom sluxio, nego onim iſtim, koim Focio? Jednoje joſc manykalo, da nie Ignatii xivot digao; alli i tobi ucſinio, da moguche biaſce, kako ſvidocſi Niceta ozgor na *broju 6.*, i vidichemo poslie.

38 Ova ſva kolika doſad kazana prinaucſni Baronio u kratko ukaza, i zato s-nyegovim kratkopiſom, ovo poglavje zaglavlyujem b). Piſce on: *Cſuvſci kervniſctvo od Haduma ucſinyeno, daſe ovo progonſtvo po razlogu prilikovati moxe ſvakomu drugomu, koje illi odmetnici, illi krivovirci, illi neznaboxci ſuproti Cerkvi podigoſce. Alli joſe ovo progonſtvo tolikoje gorje, kolikoje prinemilli progonitely ricsma nikoju ſvetinyu ukazivao; i kolikoje manye imao bogolyubnih dillah, toliko visce ſebe ricsma, i pismom priporucſujuchi, naſlojaſce ukazatiſe, daje ſvet, pravedan, i vas Apoſctolski. Po momu ſudu, doiſta ni jedan pro-*

b) Baron. ad An. 858. N. 55. et 85.

Digitized by Google

progonitely nie tako Cerkvu oborio, kao Focio. Ovde prinaucſni Kardinal Baronio ukaza velicſinu, i xeſtinu progonſtva: licumirſtvo, koimſeje sluxio govorechi; i piſcuchi Bardi, Nikoli Papi, i oſtalima: ſctetu, kojuje ſvetoj i pravoslavnoj Cerkvi uzrokovao.

Pomislitiche morebiti tkogod, daje primudri Kardinal odviſce 39
rekao, ſudechi; daje Focio toliku ſctetu ſvetoj Cerkvi uzrokovao. Alli nie: razlog jeſt. Zaſctobo, kada u perva vrimena neznaboxci na ſvetu Cerkvu navalyivaſce, progonechi nyu ſa ſvakom mukom, kojuje mogla zemalyska, i paklena filla izmisliti, po ovomu iſtomu progonſtvu uzmloxavalaſeje Cerkva vojujucha; zaſctobo kerv mucſenikah bilaje ſimme Kerſtjanah: uzmloxavalaſeje takogjer Cerkva slavodobitna, po tolikima slavnima cſetama krunom mucſeniſctva okrunyenim. Navalyivaſce na ſvetu Cerkvu odmetnici, i krivovirci *u ovcsjih koxah, vuci razliraoci*, kako veli Apoſctol, *poslenici himbeni, priobrazujuchi ſebe u Apoſctole Iſukerſtove* c) zadadoſce oni veliku ſctetu Cerkvi odkinuvſci, i odilivſci od nye derxave, i kralyeſtva; a Focio dio ſvita, raskinuvſci priko nefaſcivenu ſvittu Iſukerſtovu, kojaſe nedadde za toliko vikah opet ſaſtaviti premako o tomu i Gerci, i Latini naſtojali jeſu. Ova procinivſci, nemoxe nitko rechi, daje Baronio odviſce rekao.

Iz ovih odgovorah, ocſito jeſt, da *Meniata* Focia krivca ocſitoga zaludo brani, i cſiſti: Arapina pere, akolibi *Meniata* ſve ſvoje domorodno Moreansko more, i joſc Carigradsko izlio polivajuchi, umivajuchi, i peruchi Focia, neopraga nikada.

c) Gal. 1. V. 11. 2. Cor. 11. V. 13.

Digitized by Google

POGLAVJE DEVETO.

Car, i Focio piſcu Papi, Nikoli pervomu.

40 VIdechi Focio veliku ſmutnyu, daga ſtranci Ignatie nepoznaju za Patriarhu, znajuchi, dache ono nyegovo obranye slabo biti, akoli neuzimade kripoſt, i potvergyenye od Cerkve Rimske, kojoj u ono vrime Cerkva Iſtocsna podloxna, i posluſcna biaſce; odlucſi poslati Pokliſare u Rim, i od Nikole Pape Pokliſare proſiti, pod prilikom za izkoreniti oſtanke od ikonoborſtva, i ſmutnye dignuti; a u iſtinu pako za potverditi skinutje Ignatie, i obranye Focia. Ovo ſvoje viche ocſitovaoje Caru i Bardi, komu i privolyiſce, a oſobito Car uloxivſci ruke u ovi poſao, za lyubav Focia. Dakle Car Mihail od ſvoje ſtrane posla Pokliſare Methodia Metropolitu Gangrenskoga, i Samuela Episkopa Konanskoga, koga Focio imenom Arhiepiskopa nareſci. Pridruxioje nyima Arſabera Protoſpatharia, illiti ſvoga Pervooruxnika d), Fociova, kako nikoji ſzcine, ne rogyaka, nego priatelya, koije darove od velike cine Papi noſio, cſaſcu, illiti kalex od ſuhoga zlata, dragim kamenyem nakichen, i oſtala, koja Anaſtaſio knyigopomnik iſpiſuje e). Od ſtrane ſvoje Focio poslaoje Pokliſare Theofila Metropolitu Amorienskoga, i Zakariu, koi jurve prie od Grigorie Sirakuskoga biahu poslani, i od Pape Benedikta trechega obuſtavlyeni. Nikoji piſcu, daſu ſva cſetiri od Cara, i zajedno od Focia poslani bili, kao ſva cſetiri obodvoice Pokliſari. *Anaſtaſio* ocſigledni ſvidok govori, daſu ſva cſetiri od Focia knyigu donili.

41 Focio piſaoje Papi, da Ignatio nemoguchi od ſtaroſti i nemochi cſiniti Patriarskih cerkvenih sluxbah, Patriarſtvo jeſt oſtavio,

i

d) Protoſpatharius a σπάθη eſt genus gladii latioris in ſimilitudinem ſpathae, ſeu inſtrumenti, quo pharmaca in olla miſcentur.

e) in vita Nicolai p. 409.

Digitized by Google

i primiſtioſeje u Manaſtir, kogaje on iſti dao ſagraditi : u komu Car, vas Carigrad, i iſti Focio nyemu poſtenye, i ſluxbu doſtojnu ukazuje ? Scto *Meniata* ſudi od ove knyige, koi znade, i xali Ignatiu, da pravedan tolikih nevolyah je dopao ? jelli doſtojno pero Fociovo, damu virujemu ? jelli iſtinito ? nekaga brani *Meniata.* Doiſta, moglabiſe ſva pera Latinah slobodno tako rekavſci podveſati, dacheſe peru *Meniatovu* kao najmudriemu, i kralyujuchemu, do cerne zemlye pokloniti, akoli Fociovo pero od laxi obrani. Kakoſe uslobodi Focio piſati ovako Papi ? doiſto on iſti biaſce vridan onoga poſctenya, i sluxbe, kojuje Ignatii ukazivao.

Prinaucſni *Fleuri*, koi je sloxio ſvoje Iskazanye Cerkveno, protreſujuchi s-velikom pomnyom, i iziskujuchi ſtara piſma, piſce f) daſe ova knyiga Fociova ſada nenahodi. Sctoje to ? Jeddajuje ſtid kao laxicu na ſvitloſt izichi, i zatoſeje u kojegodi knyigaonice kutu kao ſova u duplyu ſaverla, bojechiſe, akobi jziscla na ſvitloſt, taddabi Piſaocah Latinskih naoſctrena pera na nyu navalila, kao na ſovu oſtalih pticah klyunovi. Alli zaludoſeje ſakrila, znamo kakvaje, i po nyoj znamo kakvije Focio. 42

Naſcaſtaje pako druga knyiga, kako biljexi ſalyeni *Fleuri*, i Nikoli Papi poslana. Jeſt one perve ſakrivene prava ſeka, ſvaſeje u chaku Focia, to jeſt u nyegovu chud uvergla. Ovu knyigu iz knyigaonice Kardinala Sirleta, i od prinaucſnoga Morina iz Gercskoga na Latinski jezik prineſcenu Kardinal Baronio g) prid ocſi ſvita iznese: Pocſima na ovi nacſin: *Kada promiſclyam velicſimu doſtojanſtva Episkopskoga ; a cſovicsju, i na poſe moju slaboſt : kadaſe ſpominjam kakoſam ja vazda ne brez ſtraha, i zacſugyenya na one pogledao, koiſu naſe brime tako ſtrahovito primali, nemogu zadoſta iskazati, kolika xaloſt name napadda, kolikame tuga obuzima, kada vidim, daſe i ja iſti ſada pod ovim brimenom uffachen nahodim.* A nixje. *Dakle onomadne, buduchi ovo doſtojanſtvo moj Pridſtolnik oſtavio, Cerkvenici i Metropolite skuplyeni, i oſobito Car ſvima blag i dobroſtiv, a meni ſamomu ne-* 43

f) Tomo 11. Hiſt. Eccl. §. 4.
g) ad An. 859.

Digitized by Google

milloſliv, i ſillovit neznam s-koga uzroka kmeni dojdoſce, i navaliviſci name nektiuchi sliſcati moja izgovaranya, niti dati vrime, dabiſe promislio, rekoſceni, da brime Episkopſtva imadem primiti. Niſctami nebiasce koriſno otimanye, ni uzdiſanya ſerdca, ni grozne ſuze, zaſctobo ſcto naminili biahu, ono i ucſiniſce. Nadoſtavlya joſc Focio iſpovidanye vire pravo, i cilovito Katolicſansko; gdi oſobito prima ſedam Sabora opchinskih. Nieli ova knyiga po chudi Focia sloxena? Nieli Baronio pravo rekao, daſeje Focio ricſma i piſmom ſvet, pravedan, i vas Apoſctolski ukazivaq?

44 Tergami ovde *Meniata* konac Iskazanya; neinadiſe mlogo od otimanya Focia, od nyegova placſa, od nyegovih ſuzah; i pametno cſini; jerbiga poslao, da opet ſctie *broj 14.*, gdi *Niceta* malenom maramicom, alli pooſctrom jeſt otro ſuze Focia, hochu rechi, kako jednovrimeniti ſvidok, ukazao jeſt ne otimanye, nego xeſtoku nyegovu pohlepnoſt na Patriarſtvo.

Piſce dakle on, da Car Mihail, po vichu Barde ujaka ſvoga, je naminio piſati Papi, da poſcalye Poklifare za dignuti ſmutnyu zametnutu megyu Episkopih od ſtrane Ignatie, i od ſtrane Focia, mislechi, da kadabi Papa po ſvoima Poklifarima priſtao skinutju Ignatie, i obranyu Focia, taddabi laſcnye i oſtali protivni tomu Episkopi izgled Poklifarah slidechi privolyili, i poti nacfin utiſcilabiſe buna Cerkve Iſtocſne. Neſpominya niſcta od Focia, jerbo, veli, on nie nikakve Poklifare slao, i zato nepriatelyi Focia, Niceta, Metrofan, i Stylian nepravedno pogergyuju Focia, kada piſcu, daje on od Pape iskao Poklifare, koibi nyega u doſtojanſtvu Patriarſtva potverdili. Ovako *Meniata* piſce po ſvomu obicſaju slobodno, kao daſe on u onomu vichu nahogyaſce.

45 Latini iſctu ſvidoka, alli barem razlog, daſuſe ova dogodila, kako on piſce. Govore Latini, da Focio je bolye razumio, ſctoje u takvomu, i prilicſnomu dogagyaju potribno jednomu Episkopu cſiniti, nego Barda: i ſverhu toga, ovi poſao doticaoſeje viſce Focia, nego Barde; dakle nie prilicſno iſtini, daſu ova brez vicha Fociova ucſinyena. Cſudo, da i ovde *Meniata* ne recſe, da za ova Focio nie ni znao, kako recſe na *broju 17.* alli morebiti nedojdemu na pamet; illiſe uzboja, akobi tako bio piſao, pitalibiga

La-

Digitized by Google

Latini: kakoje dakle pisao Papi, ako nie nisćta znao? I to isto pitajuga sada. Ocsitoje doista, daje Focio bio dionik, pacse i upravitely onoga vicha.

Pisce josc *Meniata*, i kaxe uzrok, zascto Car hoti Poklisare imati? zato navlastito, da akobi privolyio Papa skinutju Ignatie, i obranyu Focia, taddabi i ostali Episkopi Fociu, suprotivni slidechi izgled Poklisarah, privolyili. Govore Latini, odkud to zna *Meniata?* isctu svidoka. *Meniata*, koi, kakoje kazano, vazda nastoi oteti iz pod oblasti Cerkvu Carigradsku, nisćta negovori od oblasti Pape, i Poklisarah, nego samo od izgleda. Ocsitie pisce na *listu 21.* Patriarha, i Car nektisce Poklisare imati kao izviditelye illi sudce; nego kao pomochnike, i druxbenike. Zascto ne? zasctobo moglibi Latini izvest oblast Cerkve Carigradske, i istina jest. Alli Latini isctu svidoka, da Car, i Focio nektisce Poklisare Rimske za sudce imati, jerbo vele ovo nemore biti, zasctobo slidilobi, daje i Focio u onomu vichu bio, kadaje odlucseno bilo, dase u Rim pisce; dase Poklisari iz Rima poscalyu: slidilobi daseje jurve bila Cerkva Carigradska otela po odmetnisctvu iz pod oblasti cerkve Rimske, scto nie istina. Ovoje istina, da Nikola Papa, kakochemo viditi, nie hotio, da Poklisari budu sudci, nego samo izviditelyi, kakose ove stvari u Carigradu nahode, buduchibo ova jedna od vechih pravdah, sam Papa hotioje sudac biti. Alli Car hotioje Poklisare za sudce imati, kakochemo viditi na *broju osamdesetomu:* Hotioje i Focio, ocsitoje ovo iz knyige Sinodske Sabora osmoga h) u kojoj sctiemo: *Buduchi Focio nyega*, Nikolu Papu, *on isti za sudca obrao, koibi nyegovo nastojanye, kakoseje pouffao, pomogao, i Ignatiu osudio, poslaoje nyemu Poklisare svoje knyigom.* Evo ocsita svidocsanstva, ne jednoga Barde, nego Sabora Gercskoga, koi sva dillovanya Fociova jest protresao. Scto na ovo *Meniata?* ima visce negoje hotio. 46

Slidi pervo. Nie istina da Car, i Focio nektisce Poklisare za sudce imati. Slidi drugo: nie istina, da Focio nie Poklisare svoje po- 47

h) Vide Binium T. 3. P. 2. fol. 898.

Digitized by Google

poslao u Rim; iſtinitoſu dakle piſali Niceta, Metrofan, i Stylian jednovrimeni s-Fociom Piſaoci, koje *Meniata* nerazborno zove nepriatelye Focia, jerbo za lyubav, i poſctenye Focia nelaxu. Da pako zadovolyimo *Meniati*, odgovoritimu valya na razloge, koje on donoſi, da Focio nie Pokliſare od ſvoje ſtrane u Rim slao. Donoſi on pervo na *liſtu 18.* knyigu, koju Focio jeſt piſao Nikoli Papi, i koju Francesko *Kombefis* posli dadde po pritisku na ſvitloſt u Pariſu gradu godine 1672. Donoſi drugo, da nitiſe ſcto nahodi od toga u knyigi Nikole Pape piſanoj Fociu, dabi on proſio Pokliſare, koibiga potverdili u doſtojanſtvu, nego daſe nerazvexe ona zaveza od lyubavi u Iſukerſtu, i opchenya, obicſavaſce jurve od pocſela Cerkve Episkopi megyu ſobom piſati, a oſobito kada biahu poſvecheni, davaliſu Bratchi na znanye ſcalyechi, iſpovidanye vire, za ukazat daſu ujedinyeni; zato i Focio piſaoje Nikoli, i poslao Iſpovidanye vire.

48 Odgovaraju Latini: Da *Meniata* nie ni vidio onu knyigu, kod *Kombefiſia*, jerboſe niſcta nenahodi, oſim nadpiſa, na Nikolu Papu i) niti oſtalih Fociovih knyigah, nego ſamo poſetak. One knyige, od koje govori *Meniata*, nenahodiſe ni kratkopis. Ovo iſto biljexe u knyigi *Meniatovoj Nikola Mothoniz, i Grigoria Kozitski*, koi prinoſechi nyu iz Gercskoga u Latinski jezik, gledaliſu u *Kombefiſia*, alli oſim nadpiſa niſcta nenajdoſce: niti nagye onaj, komuſam ja piſao, da gleda, kako piſa Focio Papi, da znadem odgovoriti. Svitniebi bio ucſinio *Meniata*, da ovo ſvidocſanſtvo bude oſtavio; dajebo prigodu od ſumnye ſctiocem imajuchima takve knyige, da nyegovo pero znade ſcarati. Na ona ſcto *Meniata* nadoſtavlya, daſe u odgovornoj knyigi Nikole Pape nenahodi, daje Focio Pokliſare slao, alli proſio. A ſcto zato vele Latini? Nikola Papa na onomuje odgovorio, ſctoje Focio xelio, premako ne, kakoje xelio. Od nyegova *Regyenya* i) piſcemu: *Nemoxemo ni poiedan nacſin nyemu priſlati, doklem od nyih, kojeſmo u Carigrad poslali, necſujemo kakvie tvoj xivot, i vruchoxelynoſt za obranyenye Vire.* Doiſto nejma razloga *Meniata* dvoumiti, jelli Focio slao Pokli-

i) Vide Epiſt. Nicol. 2. & 3.

Digitized by Google

klisare Papi, zascto ukazasmo, da oni salyeni ozgor Pisaoci vridni jesu, dajim virujemo. Ocsitoje takogjer iz Sabora osmoga, u komu k) Theofil Poklisar recse ocsito: *Od Cara, i od Sinoda Fociova poslan jesam*, razumiuchi, u Rim; dakle i od Focia; i zasctobo u osmomu Saboru nastojasce ukazati, da u Rimu jesu s-Nikolom Papom opchili, kakono pravi i zakoniti Episkopi, i po ti nacsin, i Focio u opchenye po nyima, to jest po Theofilu, i Zakarii, jest primlyen, slidi ocsito, dasu od Focia bili poslani. Najposli ovo ista knyiga Nikole Pape l) pisana Cerkvi Carigradskoj svidocsi.

Daje pako Focio iskao Poklisare od Pape za potvergyenye, ni od toga dvoumiti nemoxemo. Isti *Meniata* pisce, da Patriarha, i Car nektisce Poklisare imati za sudce, nego za pomochnike: dakle istina jest, daje Focio hotio imati Poklisare, zascto pako, nego daga potverde, osudivsci Ignatia, kako svidocsi Sinod osmi na *broju 46.* Ovonam svidocsi, i *Anastasia* Pisaoc jednovrimeni, od Focia: *Uffaosseje, dache po privolyenyu, illi odlucsku Pape sviuh usta zatvorena zamucsati, i svi prolazi otvoreni biti; da kudamugodi drago bude, mochiche hodati.* To jest, da potvergyenyu po odlucsku Pape, nitkose neche usloboditi, dabise protivio; a on scto uzktie, bude mogao csiniti. Najposli akobi i bila istina, scto nie, da nie Focio slao Poklisare, da nie iskao Poklisare iz Rima za potvergyenye, za ukazat lukavo, da nie za Patriarstvom pohlepan, negoje ova svakolika Car ucsinio; nemoxega josc *Meniata* obraniti, zasctobo po zakonu: scto tko po drugomu csini, ono po sebi csini. 49

Scto pako *Meniata* pisce od knyigah, dasu slali ove knyige Episkopi, kada biahu posvecheni, istina jest. Od ovoga staroga obicsaja svidocsi Papa Gergur Veliki. Knyige ove, kojesu Episkopi, Patriarhe, i Pape Rimski slali razlicsnim imenom, zaradi razlicsitih uzrokah nazvane biahu zakonite, okolisene, mirotvorne, 50

k) Act. 4.

l) Epist. 16. ad Clerum Constantinopol.

Digitized by Google

ne, ſvidocſbene, Latinski *Formata* m). Po ovim knyigama zlamenovana jeſt megyu onima, kojiſu megyu ſobom piſali, jedinoſt vire, opchenye, i sloxnoſt; alli razlicſnim nacfinom. Razlog jeſt, zaſcto buduchi Papu Rimskoga ifti Episkopi nazvali *glavom* u Sinodu Kalcedonskomu, a ſebe *udami* u Sinodu pervomu Carigradskomu n) slidi da one knyige jeſu zlamenovale sloxnoſt megyu Episkopih, kakono bratche s-bratchom, udah s-udih; a sloxnoſt i opchenye s-Papom, kakono ſinovah s-otcem, illiti udah s-glavom otajſtvenoga tila ſvete Cerkve Katolicſanske. I zato ovo slanye knyigah biloje iskanye potvergyenya od Pape; a primanye od Papah iftih knyigah i odgovor, zlamenovaoje potvergyenye.

Meniata nepriſtaje tomu, zaſctobo slidilobi, da Papa Rimski ima oblaſt ſverhu Cerkve Gercske; i zato Latinimu govore ono, ſctoje *Optat* Biskup Milevitanski o) piſao Parmenianu Eretiku: *Nemoreſe tajiti, da znadeſc, da u gradu Rimskomu pervo Episkopsko Sidaliſcte jeſt poſtavlyeno, na komuje ſidio ſviuh Apoſctolah glava Petar, nazvan Cephas, illiti kamen; dabiſe na nyemu jednomu Sidaliſctu jedinſtvo obderxavalo; da oſtali Apoſctoli nebi ſvoje vlaſtite podigli: tako dabi bio ſcismatik, i griſcnik, kojibi ſuproti nyemu drugo ſidaliſcte podigao. Jednoje dakle ſidaliſcte . . . na komu pervi jeſt ſidio Petar, kogaje Lino slidio.* Ovdi broji oſtale Pape do Siricia, nadoſtavivſci: *s-koim po zakonitim knyigama vas okoliſc ſvita u jednoga opchenya druſctvu slaxeſe.* Hoche rechi ſveti Otac, da kaonoje Petar glava Apoſctolah bio, tako i slidechi Pape jeſu glava Episkopah, koji Pape poznaju za glavu po slanyu recſenih knyigah; akolibi pak neuzktili poslati podignuvſci ſebi ſuproti Stolici Rimskoj drugu Stolicu, daſu derxani za ſcismatike, i griſcnike. Scto na ovo *Meniata?*

Zna-

m) *Canonica, communicatoria, eccleſiaſtica, pacifica.* Vide Baron. ad An. 142. §. 6. 7. Sirmond. in Sidonium Apollinar. L. 5. Ep. 8. Ducang. in Gloſſ.

n) in Ep. Synod. Item Epiſt. ad Damas. P.

o) L. 2. de Schiſm. Donatiſt.

Digitized by Google

Znaoje ova Focio; i ſcto piſce Baronio p) daje ovi obicſaj 51
obdarxavan u ſtaro vrime od Episkopah, i Patriarhah, kadaſa Stolice Alekſandrinske Patriarha Timotheo priminu, i za Patriarhu obran bi Joan; Simplicio Papa odpiſaoje Akaciu q) *Niſcta nemanyka, nego da Bogu zafalivſci, buduchi obran Katolik, s-privolyenyem takojer Apoſctolskoga vladanya primi zaxelyeno potvergyenye.* Alli da i *Meniatu* ubaviſtimo, akoje moguche, doneſtichemo nikoje priliciſne dogagyaje. *Pervo*, kada Nektario Episkop Carigradski biaſce obran *godiſcta 381.*, ſugyenoje, da ovo obranye nie temelyito, ni zakonito, dok Papa Rimski neprivolyi, kako ſvidocſi Papa Bonifacio r) *Princip Theodoſio regyenye Nektaria, jerbonam nebiaſce dato na znanye, ſudechi da nie kripoſno, poslaoje Episkope za dobiti zakonitu knyigu od Stolice Apoſctolske, kojabi nyemu Patriarſtvo potverdila. Drugo*, posli umorena Flaviana Patriarhe Carigradskoga, na iſto priſtolye biaſce podignut Anatolio regyen od Episkopah Eutikianacah; alli Leo Papa nie primio ono regyenye, nitigaje hotio za Patriarhu poznati; najposli kadaje poslao iſpovidanye vire Katoliciſanske, na proſcnyu Cara Marciana, poslaomuje Papa knyigu *mirotvornu*, to jeſt, za dignuti ſmutnyu, da na miru kao zakoniti Patriarha vlada, potverdiga na Stolici Patriarskoj; kako iſti Papa piſce Caru Marcianu: *Neka bude zadoſta recſenomu Anatoliu, da po vaſce dobrote pomochi, i moje milloſtivoſti privolyenyu Episkopſtvo tolikoga grada je zadobio. Treche*, da oſtale dogagyaje oſtavim, Tharaſio laik illi ſvitovnik obran za Patriarhu Carigradskoga, piſaoje priponiznu knyigu Papi Hadrianu pervomu, uzviſujuchi priſtolye, i oblaſt Pape, iſctuchi potvergyenye po iſpovidanyu vire poslanu; alli Papa nektiga udily primiti, ni poznati za Patriarhu zakonitoga Carigradskoga, nego ſtoperv poslie, kadaje vidio nyegovu oſobitu vruchoxelynoſt za slomiti krivovirſtva Ikonoborskoga fillu. Ovakoje piſao Nikola Papa Fociu. Poslie Fociova odmetniſctva, kadaſeje opet bila Cerkva Gerceska ſjedinila u vrime Cerularia Odmetnika novoga, Petar Patriarha Antiokenski piſaoje Papi Leonu devetomu, i po-

p) Ad An. 482.
q) Epiſt. 14. et 17.
r) Epiſt. ad Ruffum Theſſalonicenſem.

slaoje iſpovidanye vire, iſctuchi potvergyenye s) Papa ovi uzviſcen na Rimsko priſtolye *godiſcta 1049.* odgovorioje na nyegovu knyigu falechi nyega, koi po ſtaromu obicſaju ukazuje poſctenye priſtolyu Apoſctolskomu: prima nyegovo obranye za Patriarhu, ako nie ſuprot kanonom, illiti naredbama Cerkvenim ucfinyeno: prima iſpovidanye vire, i ſcalyemu ſvoje; ovobo kadkad i Pape Rimski cfiniſce, da Patriarhe, i Episkopi znadu, ſcto Papa glava opchinske Cerkve viruje, da po ti nacſin kao uda s-nyime u viri sloxena budu. Evo! ocſitoje *Meniati*, i nyegovim ſtrancem, daſu Patriarhe slali iſpovidanye vire Papi Rimskomu, za poſvidocſit, da iſctu potvergyenye, i daſu uda sloxna u viri s-otajſtvenom glavom ſvete Cerkve, to jeſt, s-Papom Rimskim. Drugo ocſitoje, daje Cerkva Rimska imala oblaſt nad Cerkvom Iſtocſnom, kako i ſada imade, premakoſe primlogi Iſtocſnici izneviriſce, i imatiche do ſverhe ſvita: zaſctobo ſctoje u Petru Papam Rimskim, Nadſtolnikom ſvetoga Petra, dato od Iſukerſta, nijedna oblaſt ſvitovna ono nemoxe izvernuti, ni oteti.

52 Focio dakle, kakono i oſtali Patriarhe, slidechi obicſaje Gercske, i ujedinyen s-Cerkvom Rimskom, poslaoje, kako rekoſmo, ſvoje Poklifare, i kakoje obicſaj, iſpovidanye vire s-knyigom, u kojoj nektiſe sluxiti nazivkom Patriarhe Ekumenika, illiti opchinskoga, nego ſamo Patriarhom novoga Rima. Pouffaoſeje, dache po ſvojoj knyigi, i Poklifarih zadobiti privolyenye od Nikole Pape; allimu neizajgye poſao, kako xelyaſce. Dogodimuſe niſcto prilicſno onomu, ſcto po namiri najgyo od Patriarhe Carigradskoga Anaſtaſia. Car Leo Iſauranin lyuti progonitely ſvetih Prilikah, izagnavſci ſvetog Germana Patriarhu *godiſcta 730.*, utiſnuoje Anaſtaſia na iſtu Patriarsku Stolicu. Anaſtaſio slidechi i on ſtari obicſaj, piſaoje od ſvoga na Patriarſtvo uzviſcenya Papi Gerguru drugomu. Naſcavſci Papa, daje on oſqvernyen zablugyenyem progonſtva ſvetih Prilikah, odpiſamu, akoſe ſveſerdno neodrecſe zablugyenya, dachemu i ſveſcteniſctvo dignuti. Ono pak ſcto zaradi

s) Epiſt. Leonis P. ad Petrum Antioch.

Digitized by Google

di Focia osobito biljexim, jest. Papa ff) u odpisu svomu, za ukazat, daga nepoznaje za Patriarhu, i nepotvergyuje, nenazvaga Patriarhom, premako regyen biasce, ni zajednosvesctenikom, ni bratom, kako Pape Rimski obicsavasce pisati. Po isti nacsin Nikola Papa nektiuchi poznati Focia, ni primiti za Patriarhu zakonitoga, premako regyena, nitiga Patriarhom, niti zajednosvesctenikom, niti bratom, nego kako laika, illiti svitovnoga nazva *csovikom pripametnim.* Nemogasce on, premako i pripametan, Nikolu Papu od pripametna Focia pametniega privariti. Poznade on udily, dase u onomu dogagyaju nikoje himbe Gercske nahode, buduchi, da Ignatia nisscta nie pisao. Dostojnoje, i potribno ovoga Papu poznati.

POGLAVJE DESETO.

Tko, kakvilije bio Papa Nikola Pervi.

NIkola Papa ovoga imena Pervi, domovinom Rimlyanin, otimaosseje na svaki nacsin od ovoga najvechega Cerkvenoga dostojanstva, allise oteti nemogasce; zascto Kardinali, doista Duhom svetim nadahnuti, nyega za ono vrime potribna usillovasce, da pod ovo najtexje brime ramme podmetne. Posvechen dakle *godisscta 858.*; okrunyen bisce prid Cesarom Ludovikom drugim, koji za ukazat posctenye Isukerstu u nyegovome Namisniku, konya za uzduje derxao, na komu Papa sigyasce. Kakoje obranye Nikole Pape bilo ugodno, svidocsinam *Anastasia* t) *Veselise grad Rimski, radujuse Cerkvenici, i svitovna Gospoda s-pukom, csestitujuchi nyemu* 53

ff) Anastas. Bibliothec. in Vita S. Nicolai apud Pagi in Crit. ad An. 730. N. 9.

t) Anastas. in Vita Nicolai p. 262.

Digitized by Google

ovo doſtojanſtvo; i zafalyujuchi Bogu, koiſeje doſtojab dopuſtiti ſvojoj Cerkvi takva Paſtira, i Vladaoca.

Nazvan bi poslie Nikolom Velikim, zaradi velikih Apoſtolſkih dillah, po koima on ukaza ſvitu, da neſamo viſokim od naravi razumom; nego i velle vechma, nadahnut Duhom ſvetim, Duhom od mudroſti, i jakoſti, vlada, i upravlya Cerkvu Katolicſansku. Ocſitovaoje ovu ſvoju veliku mudroſt u mlogoſtrukih dogagyajih: Kadabi k-nyemu ſa ſviuh ſtranah dolazili, dolaziſce pak viſcje, nego ikomu prid nyime Papi, iſctuchi viche od nyega u razlicſnih velikih poslovih, nitkoſe nenajgye, komu, da hotiaſce nyegovo viche sliditi, nebi zadovolyio: odlazilibi od nyega veſeli, falechi nyegovu veliku mudroſt pokazanu u odgovoru. Iz megyu takvih odgovorah, nahodiſe knyiga od ſto, i ſceſt poglavjah u) Bulgarom piſana na pravu viru obrachenim, i zato kako Papu Gregura Apoſctolom Ingleskim, tako nyega Bulgarskim prozvaſce.

14 Po iſti nacſin ukaza, daje doſtojan nazivka Nikole *Velikoga* po nepridobitnoj jakoſti Cerkvenicskoj. Oruxan on ſcnyome za obderxavanye zakona ſvete Cerkve Katolicſanske, odolivaoje nepravednoj ſilli Gerkah nikoih; nepravednoj ſilli Lotharia mlagyega Kralya Francie, Guntharia Arcibiskupa Kolonienskoga, i Theutgavda Arcibiskupa Trevirskoga, kakochemo na ſvomu miſtu vidiſti. Tko, kakvilie bio Nikola Papa, u kratkonam kaxe opchinaki Sinod oſmi, koiga nazva: *Cſovikom nebeskim, Angyelom zemalyskim, drugim Iliom, novim Fineom, novim Martinom*, v) i zato biaſce doſtojan, daſe naziva: *Nikola Veliki.* Evo! tko, kakvilie bio Nikola Papa. Alli drugacſie *Mæniata* od nyega ſudi.

PO-

a) Ad Conſulta Bulgarorum.

v) Harduinus Tom. VIII. CC. Act. 1. et 7. pag. 757. 768. 878.

Digitized by Google

POGLAVJE JEDANAESTO.

Scto Meniata piſce od Pape Nikole Velikoga?

PIſce pogerdno. Na *liſtu 12.* iſpiſuje nyega na ovi nacſin: Nikola Papa imadiaſce ſerdce na goſpodovanye pohlepno, i poxudu nezaſitlyivu, nadiſcavſci ſve kolike, koji prid nyime biahu, za pruxiti ſvoje vladanye od zapada, kogaje skoro ſvega pod jaram metnuo, do iſtoka, za ucſiniti opchinsko Cerkveno Samovladanye, i raſciriti; na koje jurve odavna pogledalaje *Cherva zapadna*, tako imenovana od ſvetoga Vaſilie Velikoga. Ovu nyegovu chud, i ſerdce ukaza poslidku, illiti naraſctaju doſcaſtomu, oſim drugih Hulderik Episkop x) u knyigi ovomu iſtomu Papi prikaznoj od neoxenyenya Cerkvenikah, i takogjer godiſcne Francuzke knyige od godine 865. i od godine 868 y). Od ovudſe vidi, koliko ſillovitom oblaſtju hoti goſpodovati. Scta radi s-velikim veſelyem primivſci Poklisare, i darove od Cara poslane, odlucſi udilyſvoim poxudam zadovolyiti, uzdajuchiſe, daje ova najbolya prigoda, za ſtaviti ono u dillo, ſcto biaſce namislio; da Cerkvi Zapadnoj Iſtocsnu podjarmi. Scta radi poslaoje u Carigrad ſvoje Poklisare Zakariu, i Rodoalda. Evo kakvanam prikazuje Nikolu Papu *Meniata*. Nikoi Latini ſctiuchi ovo iſpiſanye, nemoguchi podniti toliku nedoſtojnoſt pera *Meniatova*, razjidjeni tuxeſe: Nuto! ſcto jedno Gercſe, jedan cſovicſac, jedan Episkopac, ſuproti Papi imenom, i dillih Velikomu, od tolikih Otacah mlogoſtrukom ſalom nakichenu, koga da Cerkva Rimska za ſveta derxi, i ſctuje, *Meniata* znade. Nuto! ſcto brezobrazno piſce! ſcto, piſce? nepiſce, jerboſe nesluxi perom, nego tolyagom, i ſcnyome tucſe po gla-

56

x) In monumentis orthodoxographis SS. PP. latinis. p. 401. et ſeqq. Baſileae, a Jacobo Grinao.

y) Annal. Metenſes apud Ducheſne T. III. pag. 307. et 310.

Digitized by Google

glavi ſvetu, i pravoslavnu Cerkvu Rimsku, to jeſt pogergyuje ſvete Otce Pape Rimske, i potvora pohlepom za goſpodovanye, i vladanye; piſce daſeje Papa obradovao, kadaſu Pokliſari doſcli, kao daje bio onde, i vidio; kakoſeje Papi lice razvedrilo, vidioje ſerdce nyegovo, ſctoje mislio, ſctoje odlucſio. Jedaje iz pameti tadda iziſcao, kadaje ovo piſao, i bio u Rimu, i gledao, daſe cſini, ſcto piſce?

§6 Daje ova *Meniatova* pogerda neúlyudna, i nepravedna, mogu slobodno rechi. Piſce on, daje Nikola Papa imao nezaſitlyivu poxudu za goſpodovati, vechu nego itko iz megyu Papah Rimskih. Pitamo *Meniatu*, koji to Pape Rimski biahu pohlepni za goſpodovanyem, neka kaxe. Nemoguli Latini iſtinitie u tomu oſvaditi Cerkvu Iſtocſnu, i Cerkvu Carigrad ku nazvati *Obervom iſtocſnom*. Znade *Meniata*, daje Episkop Carigradski bio podloxan Metropoliti Herakleenskomu, i u Sinodu pervomú Carigradskomu ſctoſe dogodi, znade, da za raſciriti goſpodovanye Cerkve Carigradske neſamo oteoſeje iz pod oblaſti Metropolite Herakleenskoga, nego joſc derxave Thraciu, Pontisku, i Aſiansku pod jaram metnuo, i ſuproti Saboru Nicenskomu, u koje vrime jurve biaſce prineſcena Stolica Carska iz Rima u Carigrad, s-bacivſci s-vlaſtita miſta Episkopa Alekſandrinskoga, i Antiokenskoga, popeoſeje na pervo miſto za Rimskim Papom.

§7 Pitamo opet *Meniata:* koja ta biaſce nezaſitlyiva Nikole Pape poxuda na goſpodovanye? Odgovora: za ucſiniti Cerkveno Samovladanye, to jeſt; da jedan ſa ſvom Cerkvom po okoliſcu ſvita razplogyenom vlada, i upravlya. Zaſctobi, vele Latini, o tomu on naſtojao; buduchi daje od pocſetka ſvoga Cerkva ſveta vazda od jednoga ſamo vladana? Nitko iz megyu Katolikah nieſe protivio opchinskoj oblaſti Pape Rimskoga, to jeſt, da on nie glava Cerkve. Sinod Kalcedonski, koga najviſce rechuju na ſvoje zablugyenye razkolnici, illiti odmetnici, zove Leona Papu, *opchinske Cerkve Papu*. Otci nazivaju Papu *glavom*, a ſebe *udami*, skojimje on po ſvojima Pokliſarih vladao: proſe daſe doſtoi Papa potverditi, kojaſu u Sinodu naregyena. Stoche ovo rechi? nego daje Papa Rimski glava ſve Cerkve, ſviuh Kerſtjanah otac, i Naucſitely, to jeſt Samovladaoc Cerkveni, alli tako, da i oſtali

Epi-

Digitized by Google

Episkopi jesu pravi Episkopi, i Poglavice svoih derxavah. Pokazanoje, dasuse Patriarhe uticali k-sudu Pape Rimskoga, od nyega potvergyenye iskali. Alli jerbo nie mislo ovde od toga prigovaratise, nitise isti *Meniata* prigovara, zatochu samo za lyubav *Meniatacah* jedno svidocsanstvo doniti, koje Gerci nemogu odbaciti. Focio govori : *Cerkva sveto vladanye uzelaje od zarucsnika svoga Isukersta. I ovo sveto vladanye jest* Monarchia, *to jest, Samovladanye . . . buduchi da nas ista narav ucsi, da jednomu udu ostala uda podloxna jesu* z). Doista Katolicsanski, dabi i razlog bio Katolicsanski. Govorasce on, daje iz Rima s-Carstvom prinesćena Cerkvena oblast Pape Rimskoga u Carigrad, i zato kaono Car pruxa svoju svitovnu oblast po svemu svitu, kako on malloumno recse, tako i Patriarha Carigradski Cerkvenu : Car samoderxac svitovni, Focio samoderxac Cerkveni. Ovu pripovidku slidioje i Cerulario, koi nikoih Manastirah Staresćine, jerbo biau pod Patriarhom Antiokenskim, i zato nektisce Cerulariu biti posluscni, jest prokleo zz). Alliim padde pod Turske noge s-Carstvom ono sanyano samovladanye Patriarhe Carigradskoga. Nieli ova pripovidka zlamenye ocsito poxude nezasitlyive na samovladanye? Kako *Meniata* ova znajuchi uslobodise Rimske Pape, a osobito Nikolu Papu izgerditi? koga plemeniti Pisaoci Gerguru Velikomu prilikovasce, zasctoboseje i Nikola Papa, kao i Gergur Veliki kriuchi, i bixajuchi otimao od ovoga najvechega dostojanstva, to jest, samovladanya Cerkvenoga.

Onoje istina, daje ovi Papa pisao Caru Mihailu, damu povrati ocsevinu Cerkve Rimske u Kalabrii, i Sicilii, derxave Illirianske do Thracie. Razlog pak, zasctoje ovo od Cara iskao, jest, zasctobo Car Leo Isauranin, svetogerdni progonitely svetih Prilikah, od Pape Gergura drugoga jest zaradi ove svetogerdnosti bio 58

z) In Encyclica, extat inter Orationes Palamae, et Libros Philothei P. C.

zz) Cerul. in Synodo contra Abbates rebelles apud Diplovat. Tit. de Exempt.

Digitized by Google

bio pokaran. Zato on razjidjen za oſvetitiſe, imenovane gori derxave je oteo, i Patriarſtvu Carigradskomu podloxio, radi koje ſillovite krivice i Papa Hadrian pervi tuxioſeje Karlu Velikomu. Jeddali je poxuda, i pohlepnoſt na goſpodovanye iskati ſvoje, ſctoje po nepravdi oteto? Dabi tko od *Meniatova* Episkopata odkinuo Kernikſu derxavu; a onbi naſtojao, damuſe povrati; jeddabiga tko oruxiti mogao potvorajuchi, daje pohlepan za goſpodovanyem, da od nezaſitlyive poxude naſtoi pruxiti vladanye?

Alli drugi jeſt uzrok, radi kogaſe od jida razkipi ſerdce *Meniate.* Znadiaſce kakoje vladao Nikola Papa. Branioje pravednoga Ignatiu, i nyegove ſtrance od lyute Fociove ſille: naſtojaoje oholih odmetnikah rogove slomiti; otimajucheſe iz pod jarma Iſukerſtova ſilliti pod nyegov jaram, nezaſitlyivom xelyom Iſukerſtovo vladanye pruxiti, i raſciriti, jednom ricsju Gerke ſrichne u vike ucſiniti. I ovoje uzrok, zaſcto ńyega Otci u oſmomu Saboru mlogoſtrukim, i plemenitim imenom nazvaſce, kakoje recſeno na *broju 54.* Slidi ſada, da odgovorimo *Meniati* na ſvidocſanſtva. Poznatiſmo do ſada mogli, daje *Meniatovo* pero jedna tekia izpraznih, od nyega izmiſclyenih razlogah, ſada pak, kao damuje tekia priſanula, donoſi tugye razloge, to jeſt, ſvidocſanſtva, ne toliko ſuproti Nikoli Papi, koliko ſuproti Cerkvi Zapadnoj, s-koimaſe on, damu tiho kaxem, nepromotrivſci sluxi.

POGLAVJE DVANAESTO.

Odgovori na ſvidocsbe Meniatove.

59 PErvo, gdi *Meniata* kudi, i kara Nikolu Papu, naſtojechega, kako on recſe, ucſiniti *Monarchiu,* illiti ſamovladanye Cerkveno, pridaje: *na koje odavna pogledalaje Oberva zapadna, od velikoga Vaſilie tako imenovana.* Ovde valya biljexiti; da one ricſi: *pogledalaje na ſamovladanye,* niſu ricſi S. Vaſilie, negoje rics nyegova: *Oberva zapadna.* Rics ova *Oberva* rechiche: *Oholoſt,* kao dabi rekao:

Digitized by Google

kao : *Oholoſt Cerkve Zapadne.* Iſtina jeſt, daje ona rics S. Vaſilie, alli valya znati, u komuje dogagyaju recſena ; po ovojbo ricſi ovdi utisnutoj naſtoi *Meniata* ſvu Cerkvu Zapadnu pogerditi, koje glava nazva ſebe *slugom slugah Boxjih*, kada glava Cerkve Carigradske ovomu slugi podloxna bi, nazva ſebe *Patriarhom Ekumenikim*, illiſi opchinskim. Za odgovoriti pak na ſvidocsbe *Meniate* , da i proſti razumiu, od potribeje ove dogagyaje iſpiſati.

Kada Patriarha Eudokſio iz Stolice Antiokenske biaſce prineſcen na Carigradsku, Katolici, i takogjer Ariani obraſce za Patriarhu Meletia, koi je Arianah priately bio. Kada pervi put pocſe pripovidati, govoraſce ocſito ſuproti zablugyenyu Arianah, da Sin Boxji jeſt jedne iſte naravi s-Otcem. Arhidjakon, i on Arian, za nyime ſtojechi, zatiſnumu rukom uſta; a Meletio nemoguchi govoriti, dixe tri perſta, i opet ſtiſnu za zlamenovati, daſu u Bogu tri ſobſtva jedne iſte naravi. Arhidjakon tadda uffati Meletia za ruku, a on slobodnim uſtma pocſe tomacſiti, ſcto digavſci tri perſta hotiaſce zlamenovati. Zacſugyeni, i razjidjeni Ariani, kojiſe tomu nikada nenadaſce, obraliſu za Patriarhu Evzoja, tverda Aria na. Zametnuſe buna u Antiokii, jerbo ni Katolici megyu ſobom nebiahu sloxni. Jedan dio Katolikah derxaoje Meletia za Patriarhu, a drugi nekti , zaſctobo , kako govorau, priatelyioje s-Arianih, i zatoje oskvernyen bio. Ovi dakle ucſiniviſci viche prozvaſce ſebe Euſtatiane, od glaſovitoga Patriarhe Antiokenskoga ſvetoga Euſtatia Mucſenika. Nemoguchiſe ova buna poutiſciti, Iſtocſnici piſaſce Damaſu Papi *godiſcta 370.*, koi nyima dadde odgovor pun lipih ricſih. Megyu to doſcaviſci Lucifer Episkop Kalaritanski, kao Papin Pokliſar , poſveti Katolikom za Episkopa Paulina , taddabo joſc nebiaſce ime Patriarhe u obicſaju; alli Lucifer ovo ucſini nerazborno, vechaboſe tadda ſmutnya uzbudi, zaſctobo tadda biau tri Episkopa Antiokenska. 60

Xao biaſce Iſtocsnikom videchim, daje Paulin od Zapadnih Episkopah ucſinyen Episkop Antiokenski; a joſc vechuim xaloſt zaddadde knyiga Pape Damaſa , po kojoj on ſverxe Meletia od Iſtocsnih Otacah mlogo falyena, i miſto nyega ſvima Katolikom dadde Paulina za Episkopa, velle sloxna s-Damaſom, i ſa Zapadnima Episkopih. Iſtocsni Cerkvenici faſvim tizim joſc neizgubiſce uffa- 61

Digitized by Google

nye ; i zato namisliſce Pokliſare u Rim poslati. Ova odluka nyi-ova nebiaſce Vaſilii Velikomu po volyi, koi toga radi piſaoje Episkopu Euſebiu na ovi nacſin: *Akonamſe Bog ſmilluje, kojanamje potriba od pomochi druge? Akoli pak obſtoi ſverhu nas ſercsba Boxja, kojanamje pomoch od Oberve zapadne? oni niti znadu iſtinu, nitiche nas cſuti, priuzeti neiſtinitim ſumnyamah* a). Hoche rechi ſveti Otac: ako po ſvomu milloſerdyu Bog uzktie, Maletio itako poſtatiche Episkopom Antiokenskim, i zato nie triba slati Pokliſare, ni piſati; akoli Bog neuzktie, kojanamje koriſt piſati Zapadnikom porositim, oni u ſvojoj odluci neprominlyivi, nebi nas usliſcali: oni neznadu, kakoſe ovdi ſtvari naſce nahode, nitinam dadoſce pomoch ſuprot krivovircem Eunomianom, kojusmo profili, viſce virujuchi drugima, nego nami. Xao velle biaſce Vaſilii i oſtalim Iſtocsnim Cerkvenikom, ſcto Damas Papa sluxechiſe Apoſctolskom oblaſtjom, kao Vladalac ſviuh Cerkvah, nekti Meletia, kao xelyau, potverditi, nego i neupitavſci nyih, dadeim Paulina, ſcto Vaſilia i Iſtocſni za oholoſt derxaſce; i zato Vaſilia recſe: *Oberva zapadna*, to jeſt: ovoje jedna oholoſt Damaſa Pape, i Zapadnih Episkopah b).

62 Alli ni Vaſilia, ni oſtali neprociniſce razloge zarad koih ovo ucſini Damas Papa, razlog pak pervi jeſt, zaſctobo buduchi ſamo jedna ſtrana Katolikah obrala Meletia, nekti Papa uvrediti drugu ſtranu, koja nekti nyega za Paſtira imati. Drugi razlog, zaſctobo buduchi veche jedan put od Pokliſara Papina Paulin poſvechen, i dat za Episkopa Antiokencem, nebiaſce priſtojno, daga Papa brez uzroka digne. Trechi razlog, zaſctobo premako Meletio ukazaſe iznenada Arianom Katolik, ſaſvim tizim buduchi prie on s-Arianih priatelyio, mogaoſeje pobojati, ſcto Apoſctol piſce c) daſu nikoji *lukavi poslenici priobrazujuchiſe u Apoſctole:* i premako Meletio mlogo ſalyen, doſtojan biaſce one Stolice, niſctanemanye Paulin nikada neoskvernyen ni najmanyom ſumnyom, dabi s-Arianih priatelyio, do-

a) Epiſt. 239. ad Euſeb. Ep. Samoſat.

b) Vide PP. Maurinos in vita S. Baſilii. Papadop. in Praen. Myſt. Reſp. 6. Sect. 2.

c) 2. Cor. 11. v. 13.

Digitized by Google

doſtojnii biaſce. Polak toga bioje sloxnii s-Episkopih Zapadnima, koi uzrok velle kripoſtan biaſce za ucſuvat Antiokensko ſtaddo, od Iſtocsnih Arianskih lificah, i vukovah, koi u ovcsjih koxah dolazau. Najposli na ono, ſctoim Episkopi Zapadni neposlaſce iskanu pomoch, uzrok jeſt; zaſctobo ſzciniſce, daim illi biti neche koriſna, illi nemogadiau na oni nacſin poslati, na koi oni hotiſce imati.

Od ovud izvodiſe, da *Meniata* ovo ſvidocſanſtvo nepromo- 63
trivſci donoſi; vechmabo na niki nacſin kudi ſvetoga Vaſiliu, nego ſvetoga Damaſa, nemoguchega ugoditi Iſtocsnikom, rad uzrokah recſenih, koje neprocinyujuchemu ſvetomu Otcu, one ricſi: *Oberva zapadna*, od xaloſti velike, od ſumnye, i nagloſti utekoſce. Urogyénaje ſvakomu cſoviku slaboſt, zato i ſveti lyudi kadkad pomanykati mogu. Reko, da *Meniata* na niki nacſin kudi ſvetoga Otca, jerbo brez razlóga ſpominya, i neznajuchim pomanykanye nyegovo. Neka ſctie *Meniata* knyige od Vaſilie Velikoga piſane Papi Damaſu, i oſtalim Zapadnim Episkopom, i poznatiche, za koliko on derxi Papu Damaſa, i Zapadne Episkope; odkud slidi, da one ricſi, *Oberva zapadna*, Vaſilii utekoſce u nagloſti. U knyigi poslanoj po Sabinu piſce Damaſu Papi: *Tvomu bogolyubſtvu datoje od Goſpodina ono, ſcto je iſtina razabrati, i razlucſiti, od onoga, ſcto nie zakonito, i ſcto nie cſiſto; i Viru slobodno pripovidati.* Jelli kada Vaſilia Iſtocsnomu Patriarhi tako plemenito piſao? damuje dato od Goſpodina nauk krivi od pravoga razlucſiti; damuje dato od Goſpodina, dache iſtinu pripovidati, to jeſt, daje ſudac nauka od Vire. Prilicsne ſale nahodeſe u poslidnyih nyegovih knyigah piſanih Damaſu, i Zapadnikom. Jednu ſpominyam. Piſce Zapadnim Cerkvenikom: *Svima lyudma od vas pripovidaſe; da u Viri neoskvernyenoj ſtoite, i Apoſctolski oſtavak neuvrigyen, i cilovit cſuvate, nenahodeſe tako ſtvari naſce* d). Evo! ſcto Vaſilia od Cerkve Zapadne ſudi. Nepromotrivſci dakle *Meniata* sluxiſe Vaſiliom ſuproti Cerkvi Zapadnoj.

d) Epiſt. 1. in Additionibus data ad Occidentales Anno 373.

Digitized by Google

64 Ukazujeſe ovo joſc ocſitie: *Meniata* naſtoi ukazati na ſvaki naçſin, da Cerkva Rimska nejma oblaſti ſverhu Cerkvah Iſtocsnih, i zato Nikolu Papu potvora, kako vidiſmo, pohlepnoſtjom na ſamovladanje; allimu Latini iz ovoga iſtoga dogagyaja ukazuju, daſu Gerci poznali ovu Pape oblaſt. Pitaju Latini, kadaſeje ova ſmutnya u Antiokii zametnula, zaſctoſe utekoſce Iſtocsnici k-Damaſu Papi? Zaſcto kada Damas Papa dixe Meletia, i potverdi Paulina Iſtocsnici ne rekoſce: Nejma Papa oblaſti ſverhu Cerkve Iſtocsne: nego naminiſce Pokliſare ſlati, i moliti, daim dopuſti Meletia? Jeddai odgovori Vaſilia govorechi: kojanamje potriba ſlati, i pi ſati Papi? on nejma oblaſti nikakve ſverhu Cerkvah Iſtocsnih? doiſta ne. Scto ovo zlamenuje? nego daſu Iſtocsnici Papinu ſverhu ſebe ,oblaſt poznavali, i zatoſe neuſudiſce toliko falyena, i priporucſena Meletia za ſvoga Episkopa derxati. *Meniata* dakle nepromotrivſci, ovi dogagyaj proti Cerkvi Rimskoj donoſi, kakono i ſlidechi.

65 *Meniata*, kao da veche nejma doma cernila, uzajmioje od krivoviracah: to jeſt donioje nikakvu knyigu, ſloxenu od nepriatelyah Cerkve Rimske, i cſiſtoche Cerkvenicske pod imenom Hulderika, illiti S. Udalrika Biskupa Auguſtanskoga Piſaoca mudra i virna, koju na ſvitloſt dadde po pritiskopiſu Jakov Grineo, ſin Thome Grinea, protivnika Cerkve Rimske; knyiga ova na pogerdu Cerkvenicske cſiſtoche jeſt ona glaſovita pripovidka, koju kada glaſoviti Piſaoci, Bellarmin, Baronio, Gotti e) Scherer, i oſtali protreſaſce, kakono iz ſtare gnyile koxe ſcibane cervi, tako iz iſte pripovidke ſaxi padaſce. Nahodiſe u ovoj knyigi, da Papa Gergur Veliki je ſtavio zapovid, i Cerkvenike podvezao na obderxavanye cſiſtoche; alli on iſti mallo posli uſillovan biſce iſtu zapovid dignuti zaradi nenadana, i nikada joſc necſuvena dogagyaja. Zapovidio on biaſce, daſe u nyegovome ribnyaku fataju ribe, i nuto xaloſti! Ribari izvukoſce ſceſt hilyadah dicsjih glavicah, koja dicſica po otaj-

e) Bell. Controv. de Coelib. Baron. ad An. 591. §. 19. et 21. Gotti Colloq. Theol. Pol. de Coelib. Cler. Coll. 11. Scherer Tomo 2. Opuſc. fol. 180. ſpecialiter in Concione Anni 1577.

Digitized by Google

otajnomu prilyubodinſtvu, i bludnoſti Cerkvenikah biau rogyena. Ova laxlyiva zapovid nigdiſe nenahodi u knyigah Gergura Velikoga: onoje iſtina, da nyegov pridſtolnik Papa Pelagio zapovidioje Podjakonom u Sicilii, daſe uzderxe od xenah, skoima prie vincſani biau; illi da ni po jedan nacſin neuslobodeſe cſiniti sluxbe Cerkvene. Ovoſe neprilicſno cſiniaſce Gerguru Papi, kako on iſti piſce f). Radi ſcta pridſtolnika Pelagie zapovid oblakſcaoje na ovi nacſin Siciliancem; neka oxenyeni Podjakoni derxe ſvoje xene, alli tako, da veche Redove, kakono Djakonat neuslobodeſe primiti. Polak toga zapovidioje Biskupom; da u napridak nerede za Podjakona, ako prie neobecha, dache neoxenyen u cſiſtochi ſvoj xivot provoditi. Ovoje odlucſak ſvetoga Gergura Pape, dat za Cerkvenike Sicilianske. Vidichemo ſada ſcto piſcu oni, koiſu ovu pripovidku oſnovali. Nikoja ſamo biljexim.

Pervo Sloxnik one knyige pod imenom Hulderika laxe, daje Gergur pervi dao zapovid Cerkvenikom, da obsluxivaju cſiſtochu, ovibo ſtari obicſaj ima ſvoj pocſetak od Apoſctolah, kakochemo ukazati odgovarajuchi na tuxbe Fociove. A joſc gerdobnie laxe govorechi; daje iſtu zapovid Papa digao posli onoga dogagyaja. Buduchi ona zapovid data za Siciliance, kakoje moguche, daſeje od Podjakonah, i od Duhvnah u jednomu manaſtiru toliko dicſice moglo roditi? kakoſu one glave iz Sicilie u ribnyak Rimski skocfile. Luthero ff) govori, daje oni ribnyak u Rimu bio. *Alli* gdie oni ribnyak, illiti, kod koga manaſtira Duhvnah? nejma takve lokve u Rimu. Zato drugi od prilicſne naslidbe rekoſce, daje izvan Rima daleko oſam millyah; a drugi, daje u Scvabskoj; a jedni u Bavarskoj; sloxni ſvidoci, kao oni ſtarci kod Daniela na *poglavju 13.* Po iſti nacſin razlicſno odgovaraju, illiti laxu, kadaſu pitali Katolici, kakobi to moguche bilo, dabiſe toliko mloxtvo, to jeſt, ſceſt hilyadah, u jednomu manaſtiru moglo roditi, ſmotrivſci pripovida Matteſio, daje odviſce laxih, upiſa ſamo tri 66

hi-

f) Gregor. M. L. 1. Epiſt. 44. alias 42. ad Petrum Siciliae Subdiaconum. Item L. 4. Epiſt. 36. alias 34. ad Leonem Epiſc. Calarit.

ff) In Coloquiis Menſalibus.

Digitized by Google

hilyade; a Eraſmo Sacerio ſudechi, da i tri hilyade laxih jeſt primlogo, recſe ſamo triſta. Ovako jedan od drugoga naſtojaoje mudrie lagati.

67 Drugo Sloxnik one knyige laxe, zaſctobo i vrime Hulderika, illiti ſvetoga Udalrika neſaſtajeſe s-vrimenom Nikole Pape. S. Udalrik poſtadde Biskupom godiſcta od Iſukerſta 924., illi, kako drugi piſcu, godiſcta 903., a Nikola pervi umroje godiſcta 867.; kakobimu dakle piſao. Niti valya rechi, daje prie piſao negoje Episkopom poſtao; zaſctobo u ſvojoj knyigi naziva ſebe Biskupom. Drugiſu izmislili novu lax, daſu bila dva Udalrika Biskupa Auguſtanska jedan g) jednovrimeni s-Nikolom Papom, koije ovu knyigu piſao; a drugi poslie; alli brez razloga, i temelya, zaſctobo nemogu ukazati, daje oni pervaſcnyi bio jednovrimeni s-Nikolom Papom, nego iz ove laxlyive knyige. Polak toga u Imeniku Biskupah Auguſtanskih, od *Miniſtera* sloxenu, nenahodiſe ni jedan Hulderik prid ſvetim Udalrikom, niti ovi Piſaoci, kakoje obicſaj, piſcu ſcto od nyegove domovine, alli roditelyah, niti koga Piſaoca za ſvidoka dovode, nego, kako od *Meniata* rekoſmo, piſcu ſctobi moglo biti. A joſc ocſiſia lax jeſt rechi, daje ona knyiga piſana Nikoli drugomu ovoga imena Papi, zaſctobo ſveti Udalrik umroje godiſcta 953., illi, kako drugi ſzcine, godiſcta 973.; a Papa Nikola drugi uzviſcen biſce na priſtolye Rimsko godiſcta 1058. dvadeſeti i oſmi dan miſeca Decembra. Najposli niti koi onoga vrimena Piſaoc Ivan Djakon, Beda, Sigberto, Ado, Freculpho scto ſpominya od ovoga dogagyaja. Dakle ova pripovidka jeſt jedna mlogoſtruka lax, od koje piſcuchi umorimiſe, tako rekavſci, pero.

68 Od ovud opet slidi, daje *Meniata* nepromotriviſci ovo ſvidocſanſtvo donio; neſamo, ſctoje cſetu toliku laxih na pomoch uzajmio od protivnikah neſamo Rimske, nego i Gercske Cerkve; nego zaſctobo piſce, daje *Hulderik chud Nikole Pape iſpiſao poslidku*, to jeſt, nyegovu pohlepnoſt. Alli pitamoga, dabi i bilo u ovoj knyigi toliko iſtinah, kolikoje laxih, ſctobi slidilo ſuprot Niko-

g) Kemnitius in 3. P. Examinis pag. 72. Col. a. Item pag. 343.

Digitized by Google

koli Papi? Doiſta ſvitniebi bio ucſinio, da bude oſtavio, zaſctobo u ovoj iſtoj knyigi nahodiſe ſuprot *Meniati* na ſverhi, da Papa Rimski jeſt glava ſviuh, i damu ſvi imadu posluſcni biti: da Papa imade filliti ſveſctenike illiti miſnike, daſe ni po jedan nacſin nexene, i akoſuſe oxenili, ucſiniviſci zavit cſiſtoche, imaduſe raſtaviti h).

Treche ſvidocſanſtvo, koje donoſi *Meniata* za ukazat, da Ni- 69
kola Papa je hotio ſillovitom oblaſtju goſpodovati, uzeoje iz Francuzkih godiſnih knyigah, to jeſt: Metenskih od godine 865., i takojer od godine 868., Sloxnik oviuh knyigah jeſt nikoji Duhovnik manaſtira Metenskoga ſvetoga Arnulfa; kojeſe nahode u knyigah prinaucſnoga Franceſa. Ducheſne; onboje skupio Iskazanya Francuzkih Piſaocah. U ovih, i oſtalih knyigah nahodimo slidechi dogagyaj, kogaje potribno ſpomenuti, i zaradi Fociove tuxbe, kakochemo viditi. Lothario mlagyi kraly Iſtocſne Francie podxexen opakom lyubavju, odlucſi Theutbergu, zakonitoga druga, otirati, da uzme nikoju goſpoju imenom Valdradu. Radi ſcta potvori Theutbergu *) rodoſkvernyenyem, da ona ſagriſciviſci s-bratom ſvojim Cerkvenikom, po imenu Humbertom, zacſeto diteje umorila, i zatoje na ſudu okrivlyena, na komuje naſcaſta cſiſta, jer kada nyezin Branopravdaſc, za poſvidocſiti nye cſiſtochu, po obicſaju onoga vrimena, miſto nye unigye u vrillu vodu; na onomu ſudu, kojiſeje zvao ſud *od vrille vode*, poznanoje, daje Theutberga prava, jerbo nyezine pravde branitely iz one vrille vode neopuren izajgye, kao daje bio u ſtudenoj vodi. Svi tada zavapiſce: Cſiſtaje Theutberga! pravaje Theutberga. Nemogaſce ni Lothario drugo rechi. Alli zaſctobomu biaſce od bludnoſti ſerdce uxegloſe, neimadde mira, kao dagaje lyuba Valdrada, kako jedni rekoſce, ucſarala, zato:

Izgubiviſci pravdu na ovomu ſudu Lothario, uſudiſe Nikoli 70
Papi piſati, koji zaſctobomu udily neodgovori, Lothario ucſini, da-

h) Vide de eadem materia Lupum P. 4. Synod. Diſſertat. prooemiali, et Ludovicum Thomaſſinum de vet. et nova Eccleſ. diſcipl. P. 1. L. 2. C. 3. 61. 62. 63.

*) Thietbergu. Tiebergu.

Digitized by Google

daſe skuppi Sinod, obechavſci Gunthariu Arcibiskupu Kolonienskomu, dache nyegovu unuku uzeti, akoga Sinod s-Theutbergom raſtavi. Gunthario najprie Theutgarda *) Arcibiskupa Trevirskoga, za nyime oſtale Episkope na ruku ſvoju pritegnu; ſve prignute za ugoditi xelyi Lotharia. Skuplyen Sinod u gradu Aquisgranu *godiſcta 863.*, buduchi dovedeni ſvidoci ſuprot Theutbergi u pervomu Sidenyu kao krivu po ſvidocih naſcaſtu oſudioje Tkeutbergu. U drugomu Sidenyu oſugyenoj Kralyici Theutbergi pokoru je naredio. U trechemu Sidenyu, dopuſtioje Sinod Lothariu, da moxe drugu uzeti, zadovolyivſci na drugi nacſin unuki Guntaria, uze Valdradu. Nevolyna Theutberga Boga za ſvidoka zazivajuchi utecſeſe k-Nikoli Papi, i iſti Lothario proſioje od Pape Poklisare; da po zakonu razvide ovu pravdu od raſtavlyenya, zaſctobo ſtricſevichi nyegovi radi recſenoga raſtavlyenya uvrigyeni biau. Poslaoje Papa Poklisare zapovidivſci, daſe u gradu Metenskomu ova pravda razvidi. Poklisari od Lotharia podmicheni s-Gunthariom, i s-onima Sudcih, koji na pervomu ſudu biau, pravdu Lothariu priſudiſce, i pervanyu oſuddu potverdiſce. Papa po knyigah odaſviuh ſtranah doneſcenih; i od dolazechih u Rim razumivſci, kakoje ſverſcen ovi ſud nepravedni s-uvrigyenyem, i ſmutnyom mlogih, kada dva Arcibiskupa Gunthario, i Theutgardo u Rim dogyoſce, da brane ſvoju oſuddu, Papa ſabravſci Sinod, najgye ocſito, daſu nepravedno ſudili, zato obodvoicu, kao ugoditelye prilyubodinſtva, je oſudio, i ſa Stolicah nyiovih digao. Razjidiſe Gunthario, i podbuni Ludovika Ceſara govorechi: Buduchi u Rim od brata nyegovoga Lotharia oni, kao Poklisari, poslani, daje po skinutju nyiovomu, i iſtomu Ludoviku ſramota ucfinyena. Sctaradi i Ludovik raſergyen s-obodvoicom otigye u Rim, za uſilliti Papu, dajih povrati na Stolice Arcibiskupske. Koja zla lyudi Ceſarovi, koju ſillu, koja ſvetogerdja ucfiniſce? iſpiſuje Piſaoc Bertinenski. A ſcto Nikola Papa? Ukaza on Cerkvenicsku jakoſt za obraniti pravdu, i naredbe Cerkvene, i zato niſcta neuſtraſcen, nekti onu Cerkvenu pedepſu, to jeſt, skinutje dignuti. Povrativſciſe iz Rima Gunthario, kao daje iz pameti od ſercsbe iziſcao,

na-

*) Tietgavda.

Digitized by Google

napiſaoje knyigu za izgerditi Papu, u kojoj nahodeſe ſedam poglavjah, kako piſce Bertinenski Piſaoc, *djavaoskah*, i necſuvenah. Ovu knyigu poslaoje Biskupom, i takogjer u Rim po bratu Hilduinu Cerkveniku, zapovidivſcimu, da akoliu Papa neuzktie uzeti, nekaju baci na grob ſvetoga Petra i).

Iz ovoga dogagyaja, akoli *Meniata* ſva kolika procini, ne- 71
more izveſti, daje Nikola Papa ſillovitom oblaſtju goſpodovati hotio, niti iz godiſcne knyigye Bertinenske, kojaje na falu Nikole Pape. Iſtina jeſt, daſe u nyoj nikoje ricſi nahode, na pervi pogled neugodne Nikoli Papi; alli ne, akoliſe promotre. Piſce ovi Bertinenski knyixevnik k) na ovi nacſin: *Nikola priſveti, i priblaxeni Papa, posli mlogoga truda za Iſukerſta, i za neoskvernyeno ſtanye ſvete Cerkve, pogye u nebesko Kralyeſtvo. Od vrimena Gergura Pape, do danaſcnyega, ſzcinimo, daſe nemoxe ni jedan Biskup grada Rimskoga ſcnyime iſporediti. Zapovidaoje Kralyem, i uſilnikom: ſcnyimaje, kao da biaſce Goſpodin okoliſca zemalyskoga, s-oblaſtju zapovidao.* Ovoſu one ricſi, koje za ſvidocſanſtvo *Meniata* donoſi, za ukazat, daje Papa ſillovitom oblaſtju goſpodovati hotio. Alli valya znati, da ove ricſi imadu sloxne biti s-pridnyima; dakle kako oni redki jeſu na falu, tako imaju biti i ovi, i doiſto jeſu. Ukazao jeſt Cerkvenicsku duhovnu onu oblaſt, datu od Iſukerſta ſverhu okoliſca zemalyskoga; zapovidaoje Kralyu Lothariu prilyubodniku sjednom Cerkvenicskom slobodom, ono govorechi, ſcto Ivan Kerſtitely Kralyu Irudu: *Nieti slobodno imati*, nieti slobodno za xive tvoje Kralyice, drugu imati. Nekti ni na molybu Ludovika Ceſara Stolice povratiti dvima Arcibiskopom nepravednim ſudcem, ugoditelyom prilyubodinſtva i branitelyom, jerbo nedoſtojni biau. Sillioje s-oblaſtju od Iſukerſta datom, kada ponukovanyem nemogaſce, na obsluxivanye zakona Boxjega, komu, i Lothario, i Ludovik podloxni biau; a dobrim, i posluſcnim je naſtojao ugoditi.

i) Annal. Bertin. ad An. 863. et 864. Anaſtaſ. in vita Nicolai. Fleuri Tom. 12. Hiſt. Eccl. §. 23. 28. 32. 33.

k) Vide Ducheſne To. III. in Annal. Franc. Metenſ. ad An. 868. fol. 310. et Bertin.

Digitized by Google

Ova ſva u kratko recſe knyixevnik oni Bertinenski, koji iſti, kao iſtomacſivſci one redke nadoſtavlya: *Bogolyubnim, i onim kojiſu ob. derxavali zapovidi Goſpodina Boga, ponizan, blag, i krotak ukazivaoſeje; a zlim, i s-pravoga puta zahodechim, ukazivaoſeje ſtrahovit, i oſctar.* Jedda od ovud slidi, ſcto veli *Meniata*, daje Nikola Papa fillovitom oblaſtju goſpodovati hotio? iſtina jeſt slidi, daje hotio ſa ſvom oblaſtju, kao opchinski vladaoc Cerkve, ſa ſvom ſnagom, kojom mogadiaſce, naſtojati, kako i naſtojao jeſt smlogim trudom za Iſukerſta, za neoſkvernyeno ſtanye Cerkve, za obluxivanye zakona Boxjega, i Cerkvenoga. Alli ovo nie hotenye, ni pohlepnoſt fillovitom oblaſtju goſpodovati.

72 Najpoſli, da niſcta mucſanyem neprojgyem, *Meniata* na *liſtu 20.* piſce, da *oſim drugih* je Hulderik piſao. Sctoche to rechi: *oſim drugih?* ocſitoje, daſu i drugi ſuprot Nikoli Papi piſali. . Koji pako? ne imenuje *Meniata*, ni *Anaſtaſia.* Scto, da niſu oni, alli onakovi, od kojih, i od kakvih piſce *Anaſtaſia*, dajuch na znanye ſmert Nikole Pape Adonu Arcibiskupu 1). *Jao! naſc Nikola trinaeſti dan miſeca Studena poſcavſci s-ovoga ſvita oſtavionasje brez ſvakoga utiſcenya. Sada oni, kojeje on karao rad prilyubodinſtva i oſtalih zlochah, ſa ſvom ſnagom naſtoje nyegova dilla, i piſma pomerſiti.* Alli poslie ove duge ſtranputnice, na koju nas nepromotriviſci zavede *Meniata*, zaludo traxechi pametno, i kripoſtno ſvidocſanſtvo ſuprot Nikoli Papi, povratimoſe k-Pokliſarom Carigradskim, koji megyuto u Rim jeſu ſtigli.

POGLAVJE TRINAESTO.

Nikola Papa primivſci Carigradske Pokliſare, ſvoje u Carigrad ſcalye.

73 KAda Pokliſari od Cara i Focia poslani u Rim dojdoſce, primioje nyih Papa, kako opchinski Paſtir ovce ſvoje, alli ne ka-

1) Epiſt. ad Adonem Archiep. Viennen. in Delphinatu. Tom VIII. CC. pag. 568.

Digitized by Google

kako Episkope, nego kako lajke illiti ſvitovnike, premako po obicſaju iſpovidanye Vire ucſiniſce, jerbo Fociovi ovi Pokliſari, biahu od Pape Benedikta trechega obuſtavlyeni. Velle mudro, i providno Papa ovo ucſini, kakochemo u Saboru oſmomu viditi. Procſativſci knyige od Cara, i Focia doneſcene udily poſumnyi, daſu nike ſmutnye u Carigradu zametnute, buduchi da od ſtrane Ignatie nitko neſtixe, komu nepriatelyi zapricſili put biahu. Tadda Papa primudri, koga nemogaſce lukavſtvo Focia privariti, ſakupivſci Sinod, odredi dva Pokliſara u Carigrad Rodoalda Biskupa Portuenskoga, i Zakariu Anagnienskoga, alli s-prikrachenom oblaſtju. Zaſctobo, kako ſvidocſi *Anaſtaſia*, neposlajih kano ſvoje Namiſnike, i ſudce, kao daje doſcaſta prividio. Scta radi daddejim nikoje naredbe, po kojimaſe imadu vladati. I pervo, daſe u poslu od ſvetih prilikah vladaju po odlucsku Sabora ſedmoga opchenoga. Drugo, ſctoſe doticſe Ignatie, i Focia; neka ſamo ucſine podpuno izvigyenye, niſcta nenaregyujuchi, buduchi ova pravda, od Patriarſtva, jednaje od vechih ſtvarih, i pravdah, kojeſe imadu ſudu Apoſctoskomu prikazati, i na nyemu protreſti. Zabrani nyima opchenye s-Fociom, i s-Episkopih, kojibi nyega za Patriarhu derxali, kakono ni on nekti opchiti, niti dopuſtiti drugim opchenye s-Episkopih od Focia, i Cara poslanih.

Izrucſi takogjer Papa ovim Pokliſarom dvi knyige, jednu na Cara, a drugu na Focia m). Piſce Caru, daje Iſukerſt Petru po vikovitomu nadſtolniſctvu, illiti slidenyu Papah dao vladati opchinsku Cerkvu: daje viſce putah bio obran Sinod, alli brez Rimske Stolice privolyenya niſcta nie verſtan bio: da u Sinodu Carigradskomu Focio laik miſto Ignatie, nepravedno skinuta, je na iſtu Patriarsku Stolicu uzviſcen proti naredbam Cerkvenim n) i oſobito Celeſtina Pape, i Leona, i zato nemore ovomu lajka jednoga uzviſcenyu, dok nerazumie od ſvojih Pokliſarah, kakoſu ove ſtvari ucſinyene, privoliti o). Za iſpuniti pak zakoniti nacſin, ne- 74

m) Epiſt. 2. et 3.

n) Caeleſti. ad Fppos Apuliae et Calabriae. Tom. III. CC. Leo Epiſt. 82. ad Anaſt. Epiſc. Theſal.

o) Epiſt. 2.

Digitized by Google

ka Ignatia dogye u Sinod prid Poklisare, i kaxe zasctoje sebi priporucseno staddo ostavio? i kakoje dignut? Nadostavlya josc u kratko od Ikonoborstva szcinechi, dase josc u Carigradu nahodi, kakoje Car pisao, da pod ovim zastorom dobiu iz Rima Poklisare, nesumnechi, dache Focia potverditi. Nadostavlja josc; da Car ponovi stari obicsaj, kogaje Cerkva Rimska uxivala; dase Stolici Aposctolskoj povrati stara oblast Arhiepiskopa Thessalonicskoga, Namistnika Pape Rimskoga sverhu Illyrika, Epira, Macedonie, Akaje, Dacie, Messie, Dardanie. Polak toga dase povrati ocsevina svetoga Petra u Kalabrii, i Sicilii, i oblast rediti Episkopa Sirakuskoga, koga Car Leo ovih derxavah filloviti osvoitely ucsini Metropolitom, da podloxne sebi Episkope redi, a nyega Patriarha Carigradski p). Ova knyiga je uzrok, radi koga, kakoje kazano na *broju 57. Meniata* nepromotrivsci potvara pohleplyenyem na gospodovanye, i rascirenye oblasti svoje Nikolu Papu. Znajuchi pak Veliki Papa, kakosu nikoi Gerkichi lukave chudi, zapovidioje, dase dva puta pripiscu knyige, koje scalye; da akolibise dvi od koga zlotvora prominile, sctogodi nadostavivsci, alli ostavivsci, dase vazda najgye u Rimu prava, i zakonita. Zato pervopis u Rimu zaderxa, a pripise dadde Poklisarom, dase jedan Caru pridade; a drugi, akoli nisceto Car neuzktie svoga dati, nekase po obicsaju u Sinodu sctie.

75 Drugu odgovornu knyigu Papa dadde na Focia. U nyoj pisce, da poslano ispovidanye Vire, istinito jest, i katolicsansko alli sa svim tizim, da neprima nyegovo regyenye za Episkopa suprotivno kanonom, illiti naredbam Cerkvenim; doklem ne razumie od Poklisarah, kakvie nyegov xivot, i pomnya za obranyenye Cerkve. Scta radi nektiuchiga primiti za Episkopa, to jest, potverditi nenazvaga u nadpisu knyige bratom, ni Svesctenikom; nego laikom, kakoje recseno na *broju 52*. Obidve ove knyige sctienesu bile u Sidenyu csetvertomu Sabora osmoga. Na ovi nacsin Papa svoje Poklisare je odpravio. Mudro i providno svaka ucsini, allichese drugom majstoriom Focio sluxiti.

PO-

p) Nicol. Epist. 2. Tomo 8. CC. p. 270.

Digitized by Google

POGLAVJE CSETERNAESTO.

Kakoſu Pokliſari Pape u Carigradu primlyeni.

FOcio jurve prle negoſu Pokliſari u Carigrad doſcli, razumivſci od ſvojih zatim poslom Naſtojnikah, ſctoje u Rimu naregyeno, poslaoje darove Pokliſarom, kadaſe u Gradu Redeſtu joſc nahogyau. Megyu to Focio odredi nyih na dva nacſina pritnyom, i mitom na ſvoju ruku pritezati. Zato po ſvomu jednoduſcnomu Bardi nagovori Cara, daſe oſveti, kada dogyu Pokliſari Rimski; buduchi daſu i Pokliſari Carigradski pogerdno oſramocheni od Pape, koi nekti nyih primiti kao Episkope, za niſcto derxechi Carsko Velicſanſtvo, i plemenite darove. Car, kogaje Barda vichem ſvoim vodio, kudje hotio, laſno Cara na oſvetu navede. Dogagyaj ovi derxechi on za pogerdu ſvoga Velicſanſtva, zapovidioje, kada dojdu Rimski Pokliſari, daſe u oni cſas u ſtraxu, kao u tamnicu metnu: i kakoje Car zapovidio, tako Carigragyani, plemenite Rimske goſte pozdraviſce, i docſekaſce zacſugyene, ſctoimſe dogodi. Tako oſctro cſuvani biau, da nikomu nebiaſce slobodno ſcnyima opchiti, oſim nyiovih domachih, illi onih, kojebi illi Car, illi Focio poslao. Ucſinyeno pak ovo bi zato, jedno da nebi mogli raſpitati, ſcto, kakoliſeje s-Ignatiom dogodilo; a drugo da nebi tko ſcnyima opchechi, Fociovu odluku po koigod nacſin izvernuo. Zatvoreni visce nego tri miſeca tugovaſce q) alli nebiau ſaſvim zapuſcteni. Pohodilibi nyih od Cara poslani Dvorani, koji po vichu Focia xalechi, licumirski nyiovo ſtanye neſrichno, kazivaſce, ſctoje Car neprominlyivo odredio, da imadu u doſcaſtomu Saboru privolyiti skinutju Ignatie, i obranyu Focia; illi ako neuzktiu, dache zla, koja mogu zamisliti, u komugodi otoku podnoſiti, i od tuge i glada zapuſcteni umerti. S-druge ſtrane dolaziliſu poslani 76

q) Epiſt. Nic. 6. et 9. Metroph. ad Joan. Patritium. Fleuri Tom. 12. §. 11.

Digitized by Google

ni od Focia Vichnici, ne kao od Cara ſtraſcnom priſnyom oruxani; nego velle ulyudni, i blagi, koji uſtraſcene Pokliſare lipim ricſma, i obechanyem od Focia blagodarnim, navodiſce, da Ignatie skinutju, i Focia obranyu priſtanu, komuche i tako vas Sinod brez ikakve ſumnye privolyiti. Doiſto mucſnoje ſvemu Sinodu protivitiſe, ſcto i tako nemore biti brez nove velike ſmutnye, i bune. Radi toga uzroka nemoguſe bojati, dabi tko s razlogom mogao kuditi nyih; pacſe bitiche falyeni, daſe u takvomu dogagyaju mudro, i razborno vladaſce. Poti nacſin i za toliko vrimena Pokliſari Rodoaldo, i Zakaria najposli prikloniſceſe volyi Focia, to jeſt doſtojanſtvo Pokliſarſtva izdadoſce, i oſramotiſce, ſvojih poxudah, i Fociove oholoſti gerdobni ſuxnyi. Obradovaſe Focio, i primivſci od nyih knyige doneſcene, dajih promini, i izopacſi s-oſobitom ulyudnoſtju veſelo, i doſtojno nove priatelyeje pocſaſtio.

77 U to vrime Ignatia, koi ſceſt miſecah u otoku Mitilenu prie je tugovao, doveden biſce u Terebint, i posli u Carigrad. Koja pak on s-kuchanih ſvoima progonſtva, pogerde, i udarce podneſe od lyutoga *Vrife* za ugo iti Fociu, tkoche, govori *Niceta*, iskazati r). Tadda Car, i Focio zapovidiſce, daſe udily Sinod ſakuppi. Alli dokſe ſakuppi, niſctochemo zabiljexiti. *Pervo.* Nemoxe biti iſtina, da Focio nie za Patriarſtvom hlepio: daje vazda gotov Patriarſtvo oſtaviti; buduchiſe recſenima nacſinih sluxio, da Pokliſari priſtanu skinutju Ignatie; i nyegovu obranyu. Zaludoſe on izgovara, zaludoga *Meniata* zagovara; nyegova dilla nyega, Bardu, i *Meniatu* oſugyuju. Na ovo Fociovo lukavſtvo niſcta nezna *Meniata* odgovoriti. *Drugo* biljeximo, daje Focio, kakono, i Asbeſta prie, poznao Papu, za ſtarjega, i ſudca, i zatoje toliko naſtojao, dabimu u ovomu dogagyaju priatelyili Rimski Pokliſari bili. Virovaoje on, da po obicſaju, i ovi Pokliſari imadu oblaſt ſuditi ovu pravdu, neznadiaſcebo, ſctoſe u knyigi Cara nahodi.

PO-

r) Nicetas l. citato f. 866.

Digitized by Google

POGLAVJE PETNAESTO.

Kakoſe Ignatia zvan u Sinod, i u Sinodu podneſe?

Sinod ovi ſabran je bio u Cerkvi ſvetih Apoſctolah, u komuje 78
viſce Otacah, nego u pervomu Saboru Nicenskomu bilo, kakoſeje dicſio Car Mihail. Nahogyaſceſe Car, Barda ſa ſvim dvorom, i veliko mloſtvo puka, cſekajuchega izhodak ove ſmutnye: Car tako rekavſci, po vichu Fócia vladáoje s-ovim Sinodom, niſctanemanye, kakochemo ſuprot *Meniati* viditi, Pokliſari nebiau ſamo pomochnici, nego i ſudci. Ovo Car, i Focio hotiau imati, daſe ovi ſaſtanak razbojnicski bi mogao nazvati *opchinskim Sinodom*, u komuſu po obicſaju Pokliſari Rimski pitali, ſudili, i oſuddu izrekli. *Meniata* u kratko piſce, *daje Ignatia oſugyen, jerboje s-neslogom Episkopah obran, a Focio je proglaſcen, daje pravi, i zakoniti Patriarha. Ovo iſto i Pokliſari Nikole Pape ſudiſce, nyegovu zapovid za nemar dèrxechi.* Ja ſzcinioſam, dache biti ugodno ſctiocem, akoli obilnie ovi Sinod iſpiſcem.

Najpervo dakle poslaoje Sinod po Ignatiu Staroſtu Bahana, i 79
ſcnyime nikoje druge, koji doſcavſci k-nyemu, rekoſce; *Veliki i ſveti Sinod zovete na ſud: ajde udily, da odgovoriſc na ona, kojaſu ſuproti naſcaſla, illi bila iſtinita, illi nebila.* Ignatia, premako nebiaſce zvan zakonito, kakoche posli kazati, odgovori ponizno: *Molim vas, kako odiven imam dochi, jedda kao Episkop, illi kao Kalugyer, illi kao sluxica?* Na to Bahan: *Mi ſami neznamo, negochemòti ſutra kazati.* Dakle ſutra dan doſcavſci, rekoſcemu: *Pokliſari Rimski Rodoald i Zakaria, po nami nèdoſtojnim zapovidajuti, da brez otezanya imaſc dochi u opchinski Sinod onako odiven, kako ti ſudiſc.* Pouzdaſceſe morebiti Pokliſari, dache on u priproſtoj duhovnicskoj odichi dochi, i po ti nacſin nyega uffatiti, i nadrazloxiti, daje s-Patriarskim ruhom i doſtojanſtvo od ſvoje volye oſtavio. Alli primudri Ignatia, znajuchi, kud ſcto igye, zaodivſciſe Patriarskim po obicſaju ruhom, otigye s-Episkopih, Sveſctenicih, i mnoxtvom

Digitized by Google

puka, koi nyega za ſvoga zakonitoga Paſtira derxechi pratiſce. Kada dogye prid vrata Cerkve Svetoga Grigoria Nazianzena, ſufritivſciga nikoi Joann priimenkom *Kokſes*, recſemu: *Car zapovida, daſe nejmaſc za glavu u drugoj odichi prikazati na ſudu, nego u kalugyerskoj.* Posluſcan skinuvſci Patriarsko ruho, odde kako Kalugyer metnuvſci naſe Petrahil *). Buduchi pak blizu Cerkve ſvetih Apoſctolah, evo opet nove napaſti! Ugleda, da opet igyu novi od Sinoda poslanici Lovrinac Sveſctenik, i dva Stefana, jedan Djakon, a drugi ſvitovnik; kojiga neulyudno pozdraviſce: *Nuto! kakoſe uslobodi Cerkvenicskom opravom za oditi ti jurve oſugyen; i zaradi tolikih zlochah skinut.* Tadda zgrabiſcega iz rukuh oniu, koiſuga pratili, i prid Cara u Sinod odvedoſce. Car razjidjen, kada Ignatia prid nyega dogye, izkaraga cſctro, a on poniszno, i tiho odgovori: *Kicſi premda oſctre, niſu toliko oſctre, koliko ſu oſctre muke.* Car poniznim odgovorom poutiſcen, zapovidimu na dervenoj klupi ſiſti, i dopuſti s-Pokliſarih beſiditi mislechi, dachega oni udily prignuti na oſtavlyenye Patriarſtva.

80 A Ignatia, kako pravi obicſaju govoriti ſlobodnie, zapita Pokliſare Rodoalda, i Zakariu: *Zaſctoſe iz Rima u Carigrad potrudiſce?* Odgovoriſcemu: *Da znadeſc, miſmo Pokliſari Nikole Pape, koinasje poslao tvoju pravdu razviditi.* Pita Ignatia: *Imateli na me koju knyigu?* A Pokliſari: *Mi nejmamo na te nikakve knyige, zaſctobo niſmo doſcli k-Patriarhi, nego k-oſugyenu od Carigradskoga Sinoda, da te po naredbah Cerkvenih najposli oſugyena izuſtimo. Dakle*, recſe Ignatia, *prie izbacite prilyubodnika. Akoli ovo nemoxete ueſmiti, ni ſudci nemoxete biti.* A Pokliſari pruxivſci na Cara ruku: *Evo! hoche onaj da ſudci budemo.* Zatim Dvorani Carski blagim ricſma prigibaſce nyega, i pritnyom ſtraſciſce, daſe odrecſe Patriarſtva, alli zaludu. Ovo pravednoga Ignatie slobodno govorenye nikoim biaſce povolyno, ſcto ſmotrivſci Dvorani ſcnyimaſe priricſiſce. *Zaſcto*, rekoſce onim Episkopom, *vi koiſte prie nyegovome skinutju priſtali, ſadaga hochete za Patriarhu imati?* koima oni: *A ſctochemo? evonam*

dva

*) Genus ſtolae, ſicut pars anterior ſcapularis aliquorum Religioſorum id geſtantium.

Digitized by Google

dva zla naſtaju, jednoje ſercsba Cara; a drugoje buna puka. Iz megyu oviuh mainye obraſmo. Vi Ignatii povratite Patriarsku Stolicu, a za nas nebrinite ſe. Obaſterſcega opet razlicſna Goſpoda, Carski Naredbenici, napaſtujuchi: Sctocheſe veche toliko inaditi? ſvitnieje jedan put dati rukopis od oſtavlyena Patriarſtva, da ti u ſtaroſti, u Focio na Patriarskoj ſtolici mir uxivate, alliga, i ovi zaludu napaſtovaſce.

Biljexiti ovde nikoja je potribno. *Pervo*, da Ignatia s) po onomu Lovrincu, i po Stefanu Djakonu, i Stefanu drugomu ſvitovniku, od koih mallo prie govoriſmo, je poslao Nikoli Papi knyigu, na znanye dajuchi; u kakvomuſe ſtanyu nahodi, koga Lovrinca, i ona dva Stefana Ignatia je zaklinyao, da onu knyigu iſtomu Papi u ruke pridadu; alii oni niſcta neucſiniſce. Od ovud ſalidi, da ona troica biau iz Rima s-Pokliſarih. *Drugo*, nemore biti iſtina, ſcto recſe *Meniata*, da Car nie hotio imati Pokliſare, za ſudce, zaſctobo kako vidiſmo, pruxivſci ruku na Cara rekoſce: *Onaj hoche, da budemo ſudci*, nitiſe tko ovomu odgovoru jeſt protivio. Ono more biti iſtina, ſcto veli *Meniata*, da Car s-Fociom nekti imati, daſe ova pravda ſudi u Rimu, alli ne zato, jerebiſe ſudila na tugyemu ſudu, zaſctobo Papa jeſt opchinski ſudac vechih pravdah; nego zaſctobo Focio nebi tako mogao mitom, niti pritnyom, na ſvoju ruku zavesti ſudce u Rimu, kako zavede u Carigradu. 81

POGLAVJE SCESTNAESTO.

Ignatia na ſudu opet mudroſe podneſe.

MEgyu to Dvorani Carski mlogo doſagyivaſce Ignatii zaradi toliko putah imenovana rukopiſa; alli on, kako i prie, nekti 82

s) Libellus Ignatii apud Binium f. 877.

Digitized by Google

pridati rukopisa, da scnyime vuku staddo svoje nepridade. Kada pak opet Sinod posla po nyega Lovrinca, i ona dva Stefana, da igye na sud slobodnoim odgovori: *Ja nechu ichi, zasctobo vidim, da sudci nisćta necsine po zakonu.* I kao dabise u Sinodu nahodio govarasce: *Osvoitelya tugye Stolice, i prilyubodnika josc nisste digli, pacse csaslitese josc scnyime. Kada biasle u gradu Redestu, poslaovamje darove razlicsne, odiche, i svete Mochi. Nepoznajem vas za sudce zakonite. Voditeme k-Papi! k-Papi voditeme! onje sam najvechi, i zakoniti sudac ove pravde; nyegovomuse sudu s-drage volye podlaxem.* Ovo i stranci scnyime vapiau: *k-Papi, k-Papi voditega.* Znajuchi pak, dacheše knyiga nyegova Papi pisana zaderxati od Poklisarah, recše Lovrincu, molechiga, dase u Sinodu sctie. Nahodese u ovoj knyigi naredbe Inocencia Pape ff) pisane Ivanu Zlatoustomu da prie, nego na Stolicu svoju povrachen bude, nejma u Sinod ichi. Nahodioseje josc u nyoj kanon Sardikski csetverti: kada koi Episkop, skinut od blixjih Episkopah, pozovese, dache u Rimu svoj posao opravlyati, nekase neredi drugi za nyegovu Stolicu, doklemse pravda u Rimu nesversci.

83 Biljexiti opet ovde imamo, daje Papa zakoniti sudac pravde Carigradske, i zato sud Rimski, nie sud tugyi. Bolyeje ova razumio Ignatia, nego *Meniata.* Biljexiti imamo takojer, da Sabor Sardikski je od Gerkah bio primlyen. Ovi uzrok biasce, koga radi nekti Ignatia u Sinod ichi; buduchi nisctanemanye zvan opet, dase brani suprot nepravdi, za ocsitovati svima, dase nepravedno okrivlyuje, otiscavsci u Sinod recše: *Kakomise vidi Otci moji, nitisle vi kanone sctili, niti znate odlucsak Cerkveni. Odlucsak je ovi: kada Episkop zovese u Sinod, daga zovu dva Episkopa, i drugi, i trechi put, vi mene po ovima zovete, iz megyu koi jedan je Djakon, a drugi svitovnik.* Nisćta neodgovorisce nyemu na ovo, nitimu scto od knyige zaderxane spomenusce, negomu rekosce, dasu nascasti svidoci, koiche posvidocsiti pod zakletvu, da on nie zakonito obran za Patriarhu, ni posvechen. Na ovo Ignatia: *Koisu to svidoci? tkocheim virovati? Koi kanon ucsi, da Car svidoke dovede?*

Ako

---

ff) Epist. 30. ad Clerum, et populum Constantinop.

Digitized by Google

Ako ja nisam Arhiepiskop, ni ti nisi Car, ni ovi Episkopi, nisu Episkopi, jerhoste svi moima premda nedostojnim rukama posvecheni. Da ovi prilyubodnik nebi bio izbacen iz krila Cerkve, morebiti privolyiobi. Sada pak izmetnuta iz Cerkve, kakobiga mogao dati Pastira ovcama moim? Mlogase tomu protive. Focio esovik dvornicski opchioje s-onima, koi biau anatemani, i od Cerkve odsicseni: koi prie postadde Pastirom, negoje ovca bio. Koi je od prokleta, i dignuta regyen, kada on navede Metropolite, daga primu za Episkopa, Pomochnika, i Namistnika moga, onda rukopis pod zakletvu dadde, da neche nischta brez moga privolyenya csiniti; dame hoche vazda za Otca derxati. Alli scto? neprogye csetereszt danah, kada podbunivsci Episkope u onomu razbojnicskomu szastanku, uslobodise mene, s-dostojanstva sbaciti, i name prokleszstvo metnuti. Po nyegovoj zapovidi pripis nyegova rukopisa iz rukuh Arhiepiskopa Cizickoga, mallo damu dva perszta neulomisce, takvom szillom je otet, koga on zato s-Arhiepiskopszstva dixe. Jedne progonechi, druge mitechi jeszt primamio, da ona pomersze, kojasu za me pisali, i daszе neszpominaju od nyegove zakletve.

Na ovi branogovor Ignatie, nischta neizusti Focio, niti mogasce, buduchi svima znana, i ocsita; nego dovede svidoke gotove zakletise, da Ignatia nie zakonito obran. Tadda on znajuchi, dachese nesrichni bogogerdnici krivo zaklinyati, sctoche kudaliche? videchi sebe od sviuh, i od istih Rimskih Poklisarah zapustena, pogledavsci na nyih xalosnim ocsima, s-velikim glasom zavapi: *Dopustitemi Otci! i ovu jedinu molitvicu, nevolynoga i zabacenoga starca usliszite. Molim vas, da amo k-meni pristupite.* Dakle Poklisari, i Poglavice, prie nego on progovori, pocseszce starca moliti, da ostavi s-dobre volye Patriarstvo: nektiuchemu pritiscese; alli on po obicsaju neganut, i molybe i pritnye odbioje. Ostavivsci oni nyega, navalisce nikoji Episkopi isctuchi rukopis, koim on odgovori: Prievamje potribno znati, u komuse stanyu nahode moje stvari i pravda; i posli ako moxete, isctite rukopis. Ovo pak moje pravde stanye, ni od koga nemoxete razumiti, nego od mene. Razlog est, zasctobo nitko, koise u velikomu mloxtvu Staresсinah, Kalugyerah, Popovah, i svitovnih lyudih nahodi, neusugyujese izustiti ono, scto znade, i sudi. Vidilisu kakva zla dopadde Metropolita Ancirski, koi kada branyasce istinu, takoje od Focia po glavi udaren, daje vlastitom kervju odichu polio. Vidilisu sctoseje 84

Digitized by Google

drugima dogodilo. Jedda nemoxe ſtrah zadati takvo kervniſctvo, da neſmiu ocſitovati iſtinu? Na oviſe nacſin ſverſciſe napaſti Ignatie, i ſvi oddoſce doma. Cſudicheſe tko, zaſcto toliki, i toliko napaſtovaſce Ignatiu zaradi rukopiſa od oſtavlyena dragovolyno Patriarſtva? Nieli skinut, i od Focia proklet? Sctoche rukopis Focin ſidechemu veche na Stolici Patriarſkoj? Alli nejmaſe nitko tomu cſuditi; znadiaſce i Focio, i oſtali, da Ignatia premda skinut, jeſt prid Bogom, i razumnim lyudma zakoniti Patriarha; jerbo za nyegova xivota drugi nemore biti, vech akobi on od ſvoje volye oſtavio Patriarſtvo, i zato pripohlepan za Patriarſtvom tolikoje trudio za imati ovi rukopis. Od ovud slidi da *Meniata*, kada Focia nezakonitim Patriarhe imenom kitti, zaludo nyega kadi, ovobo nie pravi tamjan.

POGLAVJE SEDAMNAESTO.

Ignatia nepravedno oſugyen.

85 FOcia znajuchi, da i za xivota jednoga Episkopa, akoli on radi ſvoih zlotvorſtvah, zakonito oſugyen, digneſe, moxe drugi zakonito nyegovu Stolicu dobiti; zato ovim nacſinom jurve prie odredioſeje sluxiti. Skinuoje on bio Ignatiu; i zatoche ſada on iſti ſebe oſuditi, i ocſitovati, daje nepravedno oſudio nyega. Kada dakle minu deſet danah, Ignatiu opet u Sinod, na Kajſinski ſud, kako iſti piſce, potegnuſce, na komu Focio izvede proti Ignatii ſedamdeſet, i dva ſvidoka, iz megyu kojih dva poglavita biau Theodor Naredbenik od Carske cſete, i Leo Vichnik, a oſtali od razlicsnog ſtanya hergye, i otribine, koje Focio je mitom kuppio, i i pokuppio, kakochemo viditi u devetomu Sidenyu osmoga Sabora. Ovi ſvi na poſe rekoſce, i pod zakletvu potverdiſce, da Ignatia nikad nie bio zakonito obran; nego po ſvitovnoj oblaſti utisnut: da na ti nacſin oſvoivſci Stolicu, nemiloſtivo kao jedan ufillnikje vladao: da ſvetoga Methodia Pridſtolnika ſvoga je nedoſtojno pogergyivao. A ſcto onda ſudci, od koih David govoraſce: *U*

ka

kojih rukuh nepravde jeſu, deſnica nyihova napunyena je darovih t) za ukazat, da po zakonu ſude, zapovidiſce, daſe procſati kanon, illiti naredba dvadeſet i deveta, kojaſe zove Apoſctolska: *Koiſeje ſluxio oblaſtju ſvitovnom, da po nyoj dobie vladanye Cerkveno, nekaſe skine, i od opchine Cerkvene raſtavi.* Tadda Ignatia zavapi, nekaſe ſctie, i ono ſcto slidi; slidi pak: *i ſvi ſcnyime opchechi.* Zaſtidi nyih Ignatia ocſitujuchi ſvima, daſe lukavo, i nepravedno s-kanonih sluxe; zaſctobo iz onih ricſih, koje biau oſtavlyene, slidilobi daſu ſvi kolici Episkopi, koji jedanaeſt godinah s-Ignatiom jeſu opchili, u iſtu pedepſu skinutja upali. Ovi dogagyaj iſpiſavſci *Niceta* vapie: *O opacſme! o ludoſti! tko nie vidio, daje Ignatia s-privolyenyem ſviuh Episkopak, i radoſtju puka zakonito obran bio; a Focio ſuproti Zakonu, i pravici, od Barde oruxana ſillom, na Stolicu utiſnut bio? Alli nepoznaſce, koji u lakomoſti, oholoſti, u tminah hodaju, daſu a iſte zancſice uffacheni, kojeſu Ignatii zapinyali* u).

Mlogo joſc, i zadugo Poklisari, i Episkopi razgovaraſceſe. 86
Znadiau ſvi, daje Ignatia zakonito obran; a oſobito Car, koi je ovo piſao Papi Leonu cſetvertomu, falechi Ignatiu; nitkoſe nie protivio obranyu nyegovomu, ofim Grigorie Asbeſte, i nyegovih ſtranacah, koi i tako nemogadiau pokvariti ſviuh drugih obranye. Znadiau ſvi takogjer, daje Ignatia za jedanaeſt godinah mirno, i vruchoxelyno vladao. I zato znadiau, da oni ſvidoci jeſu laxci, od Focia navedeni, daſe krivo zakunu. Poklisari s-razlogom ſumnyau, da neche najposli biti dobar izhodak ovoga posla. Alli ni oni, kao ni oſtali uſtraſceni neſmidoſce protivitiſe ni Caru, ni Fociu. Sugyeno dakle jeſt, daſe Ignatia po ſvidocſanſtvu tollikih ſvidokah naſcaſt krivac imade skinuti. Posli izuſctene oſudde, skinutje ovo na ovi nacſin bi ſverſceno od Prokopia Djakona, koga zaradi opakoga xivlyenya iz Cerkve nyegove biaſce izbacio. Najprie obukoſcega u jedno ſtaro Patriarsko ruho. Zatim Prokopio skinuvſci ſcnyega plaſct vapiaſce: *ἀνάξιος*, to jeſt, *Nedoſtojan;* za plaſctom jednu odichu za drugom skinuvſci, za ſvakom vapiaſce:

Ne-

t) Pſal. 25.

u) Nicet. fol. 867. Anaſt. in Praef. ad VIII. Synod.

Digitized by Google

Nedoſtojan, ſcto Poklisari, i oſtali Episkopi vicſuchi nepravednu oſuddu potvergyivaſce. Nemoreſe pako iskazati, kako oſtali ovo zlotvorſtvo kudiſce. Isti priatelyi Focia govorau nyemu, dacheſe ova krivica kadgod na nyegovu glavu oboriti. Na ovi nacsin doverſceno biſce dillovanye pervo.

87 U drugomu dillovanyu oſugyenoje, i prokleto zablugyenye progonitelyah ſvetih prilikah, kojeſe, kako govorau, uzbudilo u Carigradu biaſce; a u istinu niſcta nie bilo, nego ſamo zaſtor jedan, daſe s privolyenyem Pape Sinod ſakuppi, i potverdiſe skinutje Ignatie, i obranye Focia. I zato zapovidio jeſt, daſe po obicſaju ſctiu knyige Papine, koje on na mlogih miſtih je iskrivio, oſtavivſci ona, kojaſu bila piſana, ſuprot nepravednomu Ignatiu skinutju, i ſuprot ocſitomu Focia utisnutju, koju pravdu, kakoje recſeno, kao oſobitu hotioje na ſvomu ſudu protresti i ſverſciti v). Ovo Saboriſcte, kako biljexi Francesko Pagi, skuplyenoje poslie Uskerſa *godiſcte 861.*

88 Za ukazat pak, daje ovo Saboriſcte zakoniti, i oſobiti Sinod, ſedamnaeſt kanonah, illiti naredbah ucſiniſce, koje posli Focio u ſvomu *Nomokanonu*, to jeſt, skuplyenyu kanonah jeſt nadoſtavio na ſverhi Sabora opchinskoga ſedmoga, Nicenskoga drugoga. Kanoni ovi naregyeniſu za manaſtire, a dva pervi i poslidnyi za koriſt Focia. Pervi Kanon jeſt proti Cerkvenikom i Duhovnikom, daſe nitko neuſudi raſtaviti od opchenya ſvoga Patriarhe. Uzrok ovoga kanona ucſinyena jeſt, da Focio Patriarha nezakoniti, imade razlog progoniti, kakonoje i prie progonio one, koi od nyega raſtavlyeni nektiauga poznati za Patriarhu zakonitoga. Najposldni kanon jeſt takogjer na falu Focia, koi naregyuje: Premdaſeje kadkad, i ovo velle ritko dogodilo, daje koi laik illiti ſvitovnik, zaradi nyegovih oſobitih vridnoſtih, illi potribe, bio na Episkopſtvo uzviſcen, ovo niſcta nemanye u napridak nejma za priliku, i izgled biti; nego ſcto ſtari kanoni zapovidaju, potribnoje, i doſtojno, da ſvitovnici sluxechi Cerkvi u manyih redovih, kao po ska-

v) Nicol. Epiſt. 9.

Digitized by Google

skalinah uzilaze na dostojanstvo Episkopa. Ovi je kanon Sabora Sardikskoga, koga i Focio ovde ponavlya, da po niki nacsin zadovolyi onima, koisu hotili, dase ovi kanon obsluxuje, i da sebe opravda, kao daje i on zaradi vridnosti, illi potribe, bio za Patriarhu obran; kako prid nyime Nektario, Ambrosio, i nikoi drugi. Evo! ovoje istinito ispisanye ovoga Sinoda, koga nekti obilno ispisati *Meniata*, premako u nyemu skinutje Ignatie, i Foccia obranye je potvergyeno, znadiascebo scto od nyega recse Theodósia Patriarha Jerosolimski u knyigi pisanoj Ignatii, i u osmomu Saboru csatenoj: *Sinod Kaisin, zlovolynih skupsctina, scpilya razbojnikah, viche kervnisctva.* Ovima imenih on ovi Sinod nazva x).

POGLAVJE OSAMNAESTO.

Koje nevolye josc Ignatia dopadde?

SCto tadda Focio? Jeddaseje lyudih, i Boga lyubechega pravdu uzbojao? Jeddaje onu nenavidost na Ignatiu ugasio? Pacse josc omrazu omrazi, nenavidosti nenavidost nadodavsci, uzmloxavsci zlotvorstvo, nastojaoje kao krivca pogubiti y). Dakle kao osugyena, i skinuta pridadosce nyega u ruke lyutim, i nemillim kervnikom, da rukopis od ostavlyena Patriarstva, koga ni pritnyom strascen nekti dati, usillovan mukom dade. A scto oni bisne tragge kervnici Theodor, Gorgonit, Joann, i Nikola ucsiniscse? Kako Ispovidnika Isukerstova vezasce, zausivasce, na svaki nacsin mucsiscse, i izgerdiscse? strahotaje i kazivati. Za dvi nedilye danah u tamnici gladom moriscse: zatim na mertvacski mramorni sanduk Ca. 89

x) Christ. Lupus Differt. da VIII. Syn. c. 2. f. 227.
y) Nicet. f. 867.

Digitized by Google

Cara Konſtantina Kopronima z) ozgor uzak, i oſctar uzdigoſce; da na nyemu ſidi, i za zadatimu veche muke, veliko kamenye za noge privezaſce, i cilu noch pogergyujuchiga kinyiſce. Nebi ovo zadoſta biſu ovih kervoliah, nego joſc, cſudeſe Piſaoci Gercski a) vapiuchi: *Gola, i ſvezana, o ſunce! o zemlyo! u ſludeni mramorni grob opoganyen blatom, i ſmerdechi, u komuje pogano, i gerdobno tilo Konſtantina Kopronima lexalo, metnuſce.* I ſcto neucſiniſce? lancih vezana, okovana, na pod mramorni proſterta na krix razteza-ſce. Najposli, kadaſe i oni nyega mucſechi izmucſiſce, tako nyime kruto, i nemillo o tle baciſce, daje iz nyega, joſc od ſerdobolye nemochna, kerv udarila. Videchi Theodor kervolia teſcko xiva, i bojechiſe, da neizdahne, zgrabivſci fillom ruku ſvetoga Patriarhe, na podmetnutoj hartii ucſini krix, i odneſe Fociu. A ſctoche Focio? na onoj hartii, na kojoj Theodor s-rukom Ignatie ucſini krix, napiſa ricſi ove: *Ja Ignatia, nedoſtojni Patriarha Carigradski iſpovidam, da ja neobran po zakonu uiti s-privolyenyem Episkopah, Episkopſtvo jeſam primio: i daſam uz ove proſcaſte godine, kao uſillnik nemillo vladao.* Ovo piſmo poslaoje Focio Caru. Evo ſvidocſanſtva! evo rukopiſa! Alli Ignatii ovo piſmo biſce koriſtno, jerboga iz one grobnice puſtiſce, a on otigye u dvor materin, gdi jeſt opocſinuti, alli do mallo vrimena, mogao b).

90 Ovde, kako ſzcine mudri Piſaoci, Ignatia imadde prigodu ſlo-xiti, i piſati tuxbenu knyigu Nikoli Papi, koju jerbo on teſcko xiv piſati nemogaſce, piſaoje Thiognoſt Arhimandrita. Nadpis ove knyige jeſt: *Ignatia uſillnoſtju pritisnut, i mlogim nevolyama iznucſen; i takogjer ſamnom oviuh neſrichnih vrimenah Cerkvenici: Metropolitah deſet, Episkopah petnaeſt, Stareſcinah manaſtirskih petnaeſt, Popovah, i Kalugyerah neizbrojeno mloxtvo: priſvetomu Goſpodinu naſcemu Poglavici, Patriarhi Patriarhah, ſvetoga Petra Nadſtolniku, Papi opchinskomu;*

z) Cum baptizaretur per immerſionem, infecit aquam, κόπρος ſtercus, inde Copronymus.

a) Conſt. Manaſſ. apud Binium 876.

b) Niceta apud Binium f. 867.

Digitized by Google

mu ; i prisvetoj Cerkvi Rimskoj u Gospodinu pozdravlyenye c). Na ovi pak nacsin pocsima : *Tkoche dati glavi mojoj vode, kakorje u svetomu Pismu ; i vrillo suzah ocsima moim, i plakatichu zla, kojamise dogodisce ; i oniah, koime progonisce lyuta nemillost.* Ispisuje ovde, kojaje terpio; kakosmo do sada kazali, a osobito ovo najposlidnye mucsenye. Pisce, daje po Lovrincu, i dvima Stefani Papi pisao knyigu, koja u ruke nyegove nie doscla: Kakoje sugyen, osugyen, i skinut. Doversćuje knyigu s-ovima ricsma : *Ti prisveti Gospodine, pokaxi u meni serdce pomillovanyah tvoih, i s-velikim Apostolom i ti isti reci : Tkose prinemaxe, i jase neprinemaxem? Pogledaj na pridstolnike tvoje Patriarhe Fabiana, Julia, Imocencia, i Leona za Viru, i istinu viteszki vojujuche : slidi nyih, i za nas, koismo tako nedostojna terpili, na sud ustani.* Ovu knyigu Theognost, priobucsen u svitovnu odichu kao putnik, odnese srichno u Rim. Iz nadpisa ove knyige more razumiti *Meniata*, i ostali neujedinyeni, za kolikosu stari Gerci Rimskoga Patriarhu Papu opchinskoga derxali, kakosu poznavali oblast Pape sverhu Carigradske, uticsuchise k-nyemu. Jesuliše kada Pape Rimski uticali k-Patriarhi Carigradskomu, od nyega pomoch, i pravicu iskali? Doisto ni jednoga neche najchi *Meniata.*

POGLAVJE DEVETNAESTO.

Ignatia opet novo progonstvo terpi.

NEdadde Focio Ignatii u dvoru materinu za dugo opocsinuti: 91
kadamuse smuchena od poxude na Patriarstvo glava razbistri, poznadde, da ono pismo Caru poslano, nie Ignatie, nego nyegovo svidocsanstvo, i zato nejma od nyega koristi. Scta radi nagovori Cara, dase Ignatia u Cerkvu svetih Apostolah dovede, i

c) Libellus Ignatii apud Binium T. III. Par. a. f. 877.

Digitized by Google

najprie neka on iz naviſtionikah prid ſvima cſati ſvoju oſudju skinutja; a zatim neka ſam ſebi anatema rekme, illiti neka ſebe prokune; i ſcto joſc? O nemillo viche! mislioje, damuſe obadva oka izbodu, i ruka odſicſe? Takoga djavaoska na Ignatiu omraza, i na Patriarſtvo poxuda uxexe; nemoguchibo u ovomu dogagyaju Ignatia Patriarske sluxbe cſiniti, Fociu oſtaviobi Stolicu. Evo! ovo kervnicsko viche nie Barde, koga *Meniata* okrivlyuje, da Focia obrani. Focioje ovo namislio. Dogodiſe, da na blagdan Duhovah, iznenada doſcavſci pod vecſer ſtraxa okoli kuchu, u kojoj biaſce Ignatia: ſpazivſci on to, ofitiſe, buduchi u ono doba doſcli, da nyega traxe. Sctoche dakle, kudaliche? Po nadahnutju Duha ſvetoga priobucſeſe berzo u halyetak ſvoga sluge, obiſi dvi torbice na palicu, i na rame metnuvſci, po mraku ſrichno izmacſe.

92 Igyaſce Ignatia obliven ſuzami nemochan, i teſcko xiv, sjednim ucſenikom ſvoim Ciprianom; i u onomu poderanu halyetku od lagyarah nepoznan, ſidavſci u korablyu, pobixe u adde Poglavicah, a odanle u Propontske. Nemoguchi pak ni ondi za dugo oſtati, prominivaobi razlicſna miſta. Bixaſce od jedne planine do druge, iz jedne ſcpilye u drugu, od nemilla do nedraga tuxan, i xaloſtan ſtarac. Od nemochi, umora, i glada omlohavlyen, u onomu puſtexu udilyenim u ime Boxje od firotah kruſccem od ſmerti iſtinitieſe branyaſce, negoli hranyaſce Patriarha, i od Carskoga kolina Patriarha, prilicſan onima, od koih govori Apoſctol d) *Potribiti, ſliſnuti, obnevolyeni, koih ſvit doſtojan nebiaſce, trudechiſe gori, i doli, u gorah, u ſcpilyah, u jamah zemlye.* A ſcto Focio? razjidjen, ſcto Ignatia u ſcakke ſtraxanah nedopadde, zapovidioje udily, daſe po ſvima gradovih, i varoſcih iziskuje. Polak toga poslaoje naredbenika od brodovah, lyutoga onoga Orifu, i ſceſt berzolagyarah, daga po ſviuh addah, illiti otocih iſctu, i gdigagodi zaſtanu, nekaga onde kao uzbunitelya Carſtva ubiu. Ovi Fociovi herti viſce putah Ignatiu ſuſritoſce, alliga u onomu halyetku firomaſcnomu nemogadiahu poznati. Ovakonam ovo progonſtvo iſpiſuje jednovrimeni Piſaoc Niceta David e).

Ne-

d) Ad Hebr. 11.
e) Apud Bin. f. 868.

Digitized by Google

Nekti viſce pravda Boxja brez pokaranya podniti opacſinah 93
Fociovih u nebo vicſuchih, niti iſta zemlya nyihovu, tako rekavſci, texinu, daſe neſtreſe. U iſto vrime, u koje Focio posla one kervnike, da pogube Ignatiu, ukaza Bog raſergyene ſvoje pravde oſvetu, po ſtrahovitoj treſcnyi zemlye, koja treſuchi kuchami, i drugima zidovih za cſetereſt danah udarilaje u ſerdcah gragyanah, i veliki ſtrah zadala. Uzbojaſceſe, dache zemlya proſidnuti, i xive proxderti. Scta radi bojechiſe viſce ſercsbe Boxje, nego Fociove, vapiaſce: Ovoje bics oſvete Boxje: ovoje ocſito pokaranye progonſtva: pruxilaje pravda Boxja deſnicu za razoriti Carigrad, iz koga naſc ſveti Patriarha izagnan, i posli tolikih mukah, na ſmert iskan, uſillovan bi pobichi. Jelli pak i Focia ſtrah obujmio? ako i je; on neukazaſe uſtraſcen; zaſctobo, kada jedne nochi dogodiſe treſcnya vecha, i ſtrahovitia, on, koi imadiaſce puk na pokoru ſvitovati, i kazati, daje pokaranye Boxje, kako David govoraſce: *Gibalaſeje, i uzdartalaje zemlya, jerboſiſe raſerdio na nyih* f) uziſcavſci na pripovidaonicu vapiaſce: *Pucſe! ſctoſiſe to pripao? nobojſe. Niſu griſi uzrok treſcnye, veche mloga pod zemlyom voda* g). Hotiſe ukazati, daje Mudroznanac, a ne pripovidaoc. Poznaoje ſebe krivca po grizoduſcju ſvomu on iſti, i poznaliſu drugi, i zato da ſuproti nyemu neviceſu, oni razlog, za puk utiſciti, doneſe.

Car pak, i Barda, jedno bojechiſe nepriſtajuchega potreſa; a 94
drugo bune puka obechaſce pod zakletvu, i proglaſiſce, nekaſe Ignatia ſlobodno u Carigrad povrati, i u manaſtiru ſvomu odſele mir uxiva. Ignatia, koi od miſeca Svibnya do Kolovoza bixajuchi, ſvoj xivot ucſuva, razumivſci od ſvoih priatelyah Carevo, i Bardino pod zakletvu obechanye, doſcavſci u Carigrad, ocſitova ſebe Staroſti imenom Petroniu, koimu za obilixje od ſlobodnoſti, doneſe Carevu zlatnu navratnicu. Ignatia, ovu verixicu na vrat metnuvſci, prikazaſe Bardi, koiga pozdravi govorechi: Zaſcto ti, kao jedan uskok, od jedne derxave bixaſc u drugu? Odgovorimu

f) Pſ. 17. v. 9.
g) Simeon. §. 34.

Digitized by Google

ponizno Ignatia: zapovidionamje Goſpodin, i Spaſitely naſc h) *Ako vas uzprogone u ednomu grada, bixite u drugi.* Taddaga posla u manaſtir, i treſcnya priſtadde. Tkoche ſada povirovati, da Focio nie hlepio za Patriarſtvom, daje on bio vazda gotov Patriarſtvo oſtaviti? Poznaoje on, da nie zakoniti Patriarha, i da nemore biti za nyegova xivota, i zatomuje najposli i xivot dignuti hotio. Ocfitaſu ova, i zato *Meniata* zaboravioje ova zabiljexiti.

95 Iſpiſavſci ova *Niceta*, da navlaſtito posli mucſenya, i progonſtva Ignatie Focioje Pokliſare u Rim poslao, kadabi ova bila iſtina, slidilobi, daſeje joſc Focio uffao rukopis od Ignatia, tolikim progonſtvom uſillovana dobiti; i zatoje Pokliſare u Carigradu zaderxao, za dati na znanye po nyima Papi, daje Ignatia Patriarſtvo oſtavio. Alli ſctomu drago, onoje iſtina, daje on Pokliſare plemenito i obilato podario, i polak toga himbeno naucſio, ſcto, kakoli imadu od ovoga Sinoda Papi kazivati, uzdajuchiſe, dache Nikolu Papu privariti. Slidioje Pokliſare Leo, Carev otajſtvenik, noſechi dillovanya ovoga Sinoda od Focia, kakoje hotio sloxena, i joſc dvi knyige, jednu od Cara, a drugu od Focia. Car piſaoje ſalechi ovi Sinod, i zatoſeje uffao, dachega po obicſaju, i po oblaſti ſvojoj potverditi, to jeſt Ignatie skinutje, i Focia obranye. Focio takojer piſaoje, alliſe joſc neuſudi nazvati Patriarhom Ekumenikim, illiti opchinskim. Knyiga ova od Focia piſana jeſt branopis jedan oſobiti od nyega, kao od zakonitoga Patriarhe sloxen, doſtojna, daſe ſctie, kakochemo viditi. Megyuto dok Pokliſari u Rim ſtignu, ſzcinioſam, da za podpuno iskazanye joſc nikoja od Focia doneſem, kojaſe od nyega pocſinyena nahode u ova vrimena.

PO-

h) Math. 19.

POGLAVJE DVADESETO.

Kakoſeje Focio u oſtalih poslovih vladao?

ZNadiaſce Focio, daje Car cſovik prominlyive chudi, komubiſe on rad tolikih ſmutnyah u Carigradu zametnutih laſno zamiriti mogao; zatomuje na ſvaki nacſin ugoditi naſtojao. Scto biaſce Caru millo, onobi i Fociu omillilo, i prem dabimu more biti, i priko ſerdca bilo, ukazivaobi, damuje ugodno procinyujechemu, daje laſno Cara uvriditi, o koga volyi nyegovo doſtojanſtvo viſi. Imadiaſce Car oſobito raskoſcje u obilatiemu pitju, i zato dogodiſe, da jedan put Car more biti veſelij pozva Focia na cſaſce. Za uzmloxati kod Cara milloſt, Focio nektiſe mlogo otimati; najposli za ugoditi chudi Carevoj, ovomu mejdanu priſtadde veſeo. Kadaſe dvi Iſtocſne glave veſelo zavadiſce, ſvi kolici ſzcinyahu, dache veche viſct takvomu mejdanu Focia nadvladati, i u sladko cervено more utopiti, alliſe privariſce. I doiſta viteſckiſe Car podneſe, ispraznibo pedeſet cſaſcah, doſtojan dabimu ſvi zdravicu cſeſtitovali. Alli Focio ſa ſvim tizim neizgubi uſſanya, pacse ukaza, daje on deſet putah bolyi junak od Cara, oſuſcibo josc visce deſet cſascah, to jeſt ſceſtdeſet cſaſcah. Ugodi on Caru koiſe obradova, da u ſvomu Carſtvu imade tako ſercſana Viteza, koimuſe uslobodi neſamo na mejdan izachi, nego kao deſet putah jacsji od Cara, nyega ſvlada i). Alli kao u ovomu dogagyaju ukazaſe junacſina, tako u slidechemu ſtraſcivica. 96

Zapovidio biaſce Car, daga nyegovi igraci u odichu Cerkvenicsku obucſeni, ludujuchi razveſele. Iz megyu ovih ludjakah, Caru oſobito biaſce odraxio, jedan hadum imenom Theofil, illi kakoga jedni immenuju, Grillo, koga Car za ſcalyivoga Patriarhu, je 97

i) Simeon in Annal. apud Combefis Tom. IX. §. 19.

Digitized by Google

je obrao, i redio. Ludjaci dakle ovi igraſce jednu prikazu prid Carom, Fociom, Bardom, i oſtalima. Odiveni Cerkvenickim odichami ſvi budaliſce ſvetogerdno, opakim ricſma i rukomicanyem prikazujuchi ſvete sluxbe Cerkvene, koje Patriarha, i Sveſctenici obicſaju cſiniti. Ugodiſce ſvi chudi Carevoj, a najviſce Theofil, koga poſali govorechi: *Sada imamo tri Patriarhe: Theofil je moj, Barde Focio, a Ignatia Patriarha Kerſtjanah.* Za ovoga Cara, doſta mudraje beſida k). A ſcto Bardin Patriarha Focio ovo ſvetogerdje gledajuchi? Jedda on, akoſe i neuslobodi poniznim i blagim ricſma opemenuti Cara, bojechiſe, da neizgubi milloſt, i Patriarſtvo, barem ukaza licem nepovolynoſt, damu niſu po volyi, damu drage niſu takve ſvetogerdnoſti? Niſcta od toga nenahodimo; ukaza on, da nie Patriarha Kerſtjanah, zaſctobo za ugoditi Caru, blagoſivaoje Theofilu, i ſmiuchiſe poſvidocſio, damuje ova igra povolyna, govorechi, daſu ona dillovanya igre ſcaly va mozga za razveſeliti Cara, i kudechi Ignatiu neznajuchega priklonitiſe vrimenu, koije one ſcale kudio. Evo Patriarhe! Doiſta pravo Car nazvaga ne Patriarhom Kerſtjanah, nego Barde. Alliſe neche nitko tomu cſuditi, koije oſtala cſatio piſana od Symeona jednovrimena Piſaoca.

98 Piſce on 1) kadabi Focio, na blagdan nikoi, ſveti Kerſt illiti Krix kod otara dizao, jedan, ſveta xivota Kalugyer, blizu ſtojechi ugleda zmiurinu oko csaſtnoga Krixa, i Fociove ruke obavitu. Od ovoga vigyenya uplaſcen zavapi: *Kyrie eleiſon!* Duhovnici uz nyega ſtojechi, i oni uplaſceni pitaſcega: Otco! Bog ſtobom, ſctotije? Ocſitovaoje posli nyima, ſctoje vidio, i zaſctoſeje uplaſcio. A onda i oni nyemu rekoſce: Otcſe bogomilli! da ti i mi niſcta kaxemo: Mi kako znadeſc cſinechi ſcnyime sluxbe Boxanſtvene, nikada niſmo cſuli, dabi od blagdana, koga ſvetkovaſmo, ſctogod govorio; negobiti nikakve, Bog ſam znade, kakve izprazne beſide mormoroſcao: i da ti joſc niſcto kaxemo, pod otarskom terpezom, s oproſctenyem tvoga ſvetoga obraza, rigaobi pogane i ſmerdeche, ka-

k) Idem ibidem.

1) Idem §. 32.

kakobi rekao? plyuvotine. Dogodiſe ovo druge godine nezakonitoga Fociova Patriarſtva. Sctoje pak ona prikaza zlamenovala, jelli krix zlamenovao doſtojanſtvo Patriarſtva, koje Focio ſpo. mochjom paklene zmie ſtecſeno derxi, niſcta nepiſce Simeon, dabi oni sluga Boxji onim Duhovnikom iſtomacſio. Nikoi ſude, da zlamenuje, ſcto rekoſmo, i izvode iz dogagyaja slidechega.

Piſce Simeon m) Kazivaonamje jedan Samoxivac, nadaren 99
Duhom prorocſanſtva, imenom Joann. Kada ja, govoraſce, nemochan ſigyah u mojoj ſcpilyi jedan put, dogyoſce k-meni Stareſcine dviu manaſtirah, koimiſe gorko prituxiſce, dajih Focio kruto progoni. Ja, kolikomie dopuſtio pridobri Bog, obnevolyene razgovorioſam, i pokripio. Najposli reko: ſctochemo Bratcho bogomilla? koi uzterpi do ſverhe, ſpaſen bitiche. Ovim naukom pokriplyene posla u manaſtire. Slideche nochi ſctoſe dogodi? Prie negome ſan obuze, evo pridamnom ſtadde jedan ſtraſcan Arapin; i pruxivſci ruku, dacheme zadaviti, ja ucſinivſci zlamenye krixa, uslobodiſe, i reko: Tkoſi ti? Kakotie ime? Tkoteje, i po ſcto amo poslao? Odgovori on: jaſam jaki Beliar, imemie Lebuſas, Cſarovnikah pomochnik, Fociov priately, koi je moj otajni ſctovitely. Poslaomeje moj goſpodin za oſvetitiſe zarad oniu ricſih, kojeſi ti ſinoch proti nyemu rigao; i za naveſti tebe, da kajuchiſe nyega primiſc, i Bogaſe odrecſeſc, ſctoje on veche nikoim ucſinio. Alli ti oruxjem krixa ucſinime slaba. Onda ja opet zlamenyem krixa cſaſtnoga odagna nyega, a on izcſeznu iz prid ocſiu moih.

Koibi viſce hotio znati od Focia, nachiche u godiſcnih knyigah Simeona Logothete. Ono nemogu oſtaviti, ſcto nikoi za falu Focia derxe n). Kada Roſsjani *godiſcta 865.* ſa dvi sto brodovih dogyoſce, da okole Carigrad, palechi, i robechi oko Carigrada; veliki ſtrah gragyanom zadaddoſce; zaſctobo vojnici ſuprot Saracenom biau otiſcli; a gragyani nebiau verſni tolikoj ſilli odoliti. Poznajuchi veliku pogibio naſtajuchu, i ſvoju slaboſt, k-Boguſe utekoſce

na

m) §. 24.

n) Continuator Theophan. p. 90.

Digitized by Google

na ovi nachin. Car ifti, Focio, Carski Dvorani s-pukom odoſce u cerkvu Blakvernensku ſvete Bogorodice. Ondi s-velikim bogolyubſtvom, i uſſanyem uzamſci rizu, illiti ſvittu Bogorodicſnu, iduchi na redu, i po Bogorodici pomoch od Boga proſechi, k-moru poneſoſce. I usliſca Bog nyiovu molitvu: kada kraj ſvitte Bogorodicſne u more umocſiſce, nuto cſuda! Nebo prie vedro oblaci prikriſce, uzavri more dixuchiſe na talaſe, duhnuſce ſilloviti vitrovi, koi Roſsjanske brodove prikobacajuchi, nikoje razbiſce, nikoje utopiſce, a nikoje daleko od Carigrada odbiſce. Spoznadoſce ſvi ocſito cſudnovatu pomoch Boxju. Nikoi rekoſce, da Bog na molitvu Focia je ovo cſudo ucſinio; i koi biau ovi? Biau ſtranci, i ulizaoci nyegovi; alli nikoi ni dan danaſcni neviruju govorechi: kakobi Bog Focia ſctovitelya Lebuſe paklenoga usliſcao? Nieli priliſnie rechi, da Bog hoti pokarati po Roſsjanih Carigrad, radi zametnute od nyega ſmutnye, i toliki zakletvah, koje on ſa ſvoima ſtranci ſvetogerdno neuzbojaſe priſtupiti? ſmillovaoſeje niſctanemanye po odvitovanyu Bogorodice, koju puk je zazivao, da grad, na nyezino poſctenye prikazan, i iſte gragyane ſacſuva. Alli kakoje daje, nekaſe od toga Piſaoci megyu ſobom prigovaraju, michemo sliſcati, kakoche Poklifari Rimski od ſvoih dillovanyah razlog Papi pridati, i ſctoje Focio piſao.

POGLAVJE DVADESET I PERVO.

Scto ucſini Papa, kada ſtigoſce Poklifari?

100 KAda Rimski Poklifari Rodoaldo, i Zakaria u Rim ſtigoſce, naucſeni od Focia pridaddoſce razlog Nikoli Papi od poslovah ſvoih. Kazivaliſu, ſcto, kakoliſe u Sinodu dogodi; da Ignatia obran nezakonito od ſvega Sinoda, komu nie bilò moguche protivitiſe, je skinut, a Focio potvergyen, komu mlogo vikovah prilicsna cſovika, tako mudra, i u ſvemu izverſtita nie Iſtok vidio. Nadoſtaviſce takojer, daſeje na ſvaki nacſin izgovorao, i otimao donoſechi ſtanye ſvitovno, alliſe ni stime obraniti nemogaſce, buduchi prie nye-

Digitized by Google

nyega takojer drugi bili obrani, koiſu tako doſtojni Patriarske Stolice bili, kako Focio. Pitajuchi Papa od nikoih ſtvarih, uſſatioje nyih u ricſi, i poznao udily, daſu nyegovu zapovid priſtupili. Posli dva dni dogye Otajſtvenik Cara imenom Leo, koi jednu knyigu od Cara, a drugu od Focia Papi pridadde. Polak toga joſc dvi druge knyige, to jeſt dillovanya Sinoda. U jednoj knyigi ispiſano biaſce skinutje Ignatie; a u drugoj naredbe za poſctenye ſvetih prilikah. Car piſao jeſt, da potvẹrdi oni Sinod opchinski, u komu nie manye bilo Episkopah, nego u Sinodu Nicenskomu pervomu, i s-koim Papa po ſvoima Poklifarih Rodoaldu i Zakarii je vladao. Od ovud slidi, da iſctuchi potvergyenye Sinodu, onda takojer Cerkva Iſtocſna jeſt poznavala Papu za Vladaoca Cerkve Carigradske.

Focio pak piſaoje mlogo kripoſnie: Nahodiſe ova knyiga u 101
Baronia o) iz koje nikoja oſobitia donoſim: *Svi iſpovidaju, daſe niſcta nenahodi od veche cine i vridnoſti, negoje lyubav. Ona ſinove s-roditelyih, priatelye s priatelyih, i cſovika s-cſovikom daleko pribivajuchim ſaſtavlya, i sjedinyuje. Ova iſta lyubav priteglãje slaboſt moju, da dobrovolyno primam pokaranya ona, koja od ocſinske Svetitoſti tvoje kao ſtrile u me udariſce. Onaje ucſinila, da iſta pokaranya, ne za ſercsbu ſuproti meni, nego za bogolyubnu vruchoxelynoſt derxim, s-kojom naredbe Cerkvene, i obicſaje xeliſc neoskvernyene ucſuvati. Sluximſe pak onom slobodom, koja neſamo megyu bratchom, nego i megyu roditelyih, i ſinovih miſlo imade. Piſcem, ne daſe inadim s-tobom, nego da branim ſebe. Doiſlo neimadiaſce ti uzroka mene karati, nego i velle vechma poxaliti, koiſam ſuproti volyi mojoj uſillovan na ono doſco, ſctaſamſe najviſce ſtraſcio. Bog, komuſu ocſite ſve lyudske ſtvari, znade, damie najvecha ucſinyena ſilla. Poslanſam kao veliki krivac u tamnicu, metnutiſu ſtraxani, pod ſillu obran jeſam. Plakaoſam, udaraoſam u perſa, xaloſtioſamſe, ſcto ſvi znadu. Niſamli dakle bio vechma vridan utiſcenya, nego pokaranya?* Lipo Focio piſce, dabi tako iſtinito. Od ovoga otimanya, i placſa zadoſtaje veche kazano na *broju 13. 14. drugoga di.a.* Zatim joſc piſce

o) Ad An. 861.

Digitized by Google

Alli zaſcto ja ova piſcem? Akomiſe viruje, krivicamiſe cſini; jerbome nexali nikto. Akomiſe pak neviruje, krivicamiſe opet cſini; jerbo nevirujeſe piſcuchemu, ſctoje iſtina. Govore: nie bilo potribno tebe ſilliti; ovo kaxite onima, koiſame ſillili. Alli priſtuplyeniſu kanoni, to jeſt naredbe Cerkvene zabranyujuche, daſe tko iz ſtanya laikah, to jeſt ſvitovnih, *uzdixe na verh Episkopſtva. Alli tkoje priſtupio, onili, koiſu ſillu ucſinili, illi koi nehotechi, i ſillom jeſt potegnut? Alli od potribe biaſce odoliti: odolivaoſam doſta, i viſce nego od potribe biaſce; i da budem prividio tolike ſmutnye i bune, odolivaobi bio i do ſmerti. Od ovih pak kanonah, od koih je govorenye, daſu primlyeni, nie nyih ni do danaſcnyega dneva Cerkva Carigradska primila.* Allatio primudri p) ukazuje, daje primila, i vidichemo na *broju slidechemu.* Piſce joſc Focio.

102. *Zadoſtabi bila ova, koja reko; nitiſam piſao, daſe po pravednomu branopiſu priporucſim; zaſctobo kakonoſam ſillom na Patriarſtvo uniſcao, tako i uſillovan na Stolici Patriarskoj ſidim. Negomie potribno braniti Otce naſce Nektaria, Tharaſſia, i Niceſora, koiſe mene radi kude, Ove nahodimo ſuprot kanonom, i obicſaju Cerkvenomu iz ſtanya ſvitovnoga u red Episkopah primite. Alli nebiau ovi kanoni nyima poznani; a kojeſu primili, oneſu virno obderxavali. Svakoga zaduxuju naredbe, kojeſu nyemu pridate. Mlogi kanoni od jednih jeſu primlyeni, koih kanonah ni ime drugi neznadu. Tako briatiſe nikoimaje domorodno; a drugimaje zabranyeno. Po iſti nacſin poſliti Subote, oſim jedne, u nas vridnoje pokaranya; a drugi ſve kolike poſte. Sveſctenik vincſan ſa zakonitom xenom nenahodiſe u Rimu; a u nas imajuchi jedan put zakonitu xenu, moxe ſvete redove slobodno primiti. Nitko nie duxan zapovid, koju nie primio, obsluxivati, akoliſe iſtom ni Vira, ni opchene Cerkvene naredbe nepriſtuplyuju.*

103 *Nejmaſe ni po jedan nacſin onaj kuditi, koiſe iz ſtanya ſvitovnoga na Episkopſtvo uzviſuje. Pacſe doſtojniſu fale, koi tako ſvoj xivot provode, daſu vridni, daſe onima pripoſtave, koi prie nyih Sveſctenici biau. Necſini odicha, ni oſtrixenye vlaſih, ni dugo vrime, nego upravno*

i

p) Allat. de Interſtitiis, pag. 91. et ſeqq.

Digitized by Google

i uredno xivlyenye cſini, da tko doſtojan Episkopſtva poſtane. Ovo govorimo, ne kao ſebe falechi, koi kako po hodichi, tako i po xivlyenyu daleko od nyih biahamo, nego Tharaſia, Nicefora, i Ambroſia branimo, koga, kako dobro znadem, diku Latinah, bilobi ſtid Latine, dabiga okrivili, i oſudili. Niti mogu Latini Nektaria kuditi, vech akobi, i opcheni Sabor kudili, koi je nyemu doſtojanſtvo Episkopa potverdio. Evo! ova dvoica joſc nekerſtena, biau doſtojna doſtojanſtva Episkopskoga. Niſcta nechu ſpominati od Grigorie Otca Bogoslovca, od Thalaſſia Ceſareenskoga, i od oſtalih Episkopah, koje na recſeni nacſin podigmute, nitkoſe neuslobodi okriviti. Nepiſcem ova, kao dabiſe hotio pravdati, buduchi privolyio, daſe nejma nitko u napridak, kakoje ſvima dato na znanye, i proglaſceno q) *ni ſvitovnik, ni duhovnik na Episkopſtvo uzviſiti, akoli prie u manyih redovih po obicſaju nie sluxio Cerkvi. Zaſctoſam vazda pripravan ſmutnyu, kada brez griha mogu, dignuti. Ovu pak naredbu, na proſcaſla vrimena produlyiti, bilobi one Otce pogerditi, a za doſcaſlo vrime narediti nehudi nikomu.* Ovoje bilo jurve u Sinodu Sardikskomu, u trinaeſtomu kanonu naregyeno, i zato Focio ovi kanon ſamo potvergyuje.

Fali joſc Focio ſebe; daſuga ſa ſviuh ſtrana opaki obaſterli, od koih on brani Cerkvu. *Jedni plyujuchi pogergyuju Hriſtovu priliku; drugi govore, da u nyemu niſu dvi narave, i s-ovima boj biemo. Mlogiſuſe Hriſtu podloxili. Polak toga i liſice iz ſcpilyah izilaze; i priproſte himbeno, kao piliche, xderu. Odmetnicske, velim, liſice, koih potajna zlochja je pogibilnia, nego oniu, koiſe ocſito protive. Ove kao uzdom uſtegnuli jeſmo* (Ikonoborce) *ucſinivſci odlucſak u Sinodu, u komuſi ti nami po tvoima Namiſtnicih u pomoch bio: joſc mloga s-privolyenyem iſtih Namisnikah proglaſiſmo: nitibi koi odlucſak, od priblaxenoga Vaſcega u Bogu Ocſanſtva naregyen bili oſtavili, daſe Car nebude protivio. I zato s-cſaſtnima Namiſtnicih ſudiſmo, daje ſvittnie nikoje kanone pripuſtiti, nego ſve izgubiti.* Koi znadu kakveje Car Mihail chudi, nemogu virovati, daſeje on u ovi poſao miſcao, i akoſeje miſcao, ovoje ucſinyeno po vichu Focia; vech akobi tko rekao, da to Focioje razumio od povrachenya Derxavah, koje 104

q) Canon 17. Pſeudo-Synod. Phot.

Digitized by Google

Papaje iskao, alli ni ovo nie prilicſno iſtini, znano jeſt, kakvuje pomnyu Car na vladanye imao. Od ovih Derxavah piſce Focio na ovi nacſin: *Mibi povratili, daje to u oblaſti naſcoj, alli ovi poſao od Derxavah, i krainah neticſeſe nas, nego Vlade ſvitovne. A ja ne ſamo xeliobi dati drugima, i povratit ſctoje nyihovo, nego joſc, i dio oniuh, kojaſu ovoj Stolici data, voliobi profechemu dati, nego uzderxati. Koi oblaſti moje dio naſe prima, onaj meni ukazuje milloſt, brigah moih oblakſcajuchi brime. Doſla dalekoſam ja od toga, da ja komu iſctuchemu, kojaſu nyegova, uskratim, a oſobito tolikomu Otcu, koi ova po tvoima cſaſtnima, i bogomillima Poklisarih iſcteſc. Ovibe Vaſce ocſinske izverſtitoſti Namiſtnici, u iſtinu mudroſtjom, kripoſtjom, i ſvakoverſtnim znanyem sjaju; i derxanyem ſvoim Hriſtovim ucſenikom prilicſni, nyemu, od koga jeſu poslani, poſctenye cſine. Nyimaſam takojer mloga, koja potribno biaſce piſati, kazao, zaſctoboſam ſcinio, i virovao, dache oni kazati ova, kojaſu iſtinita, i velle vechma doſtojniſu, nego itko drugi, daimſe viruje.*

105 *Jedno joſc mallo nezaboravi, ſctoje potrĭbno kazati: buduchi daſe nikomu vechma nepriſtoi, nego tebi cſuvati kanone illiti naredbe Cerkvene (drugi inacſie imadu: nego onima, koimaje pervaſtvo dato) nemoj one, koi brez knyige od priporuke, illiti od ſvidocsbe, k Cerkvi Rimskoj dolaze laſno, i nepromotrivſci primati. Ako tko uzktie u Rim ichi* i uxivati ſtoppe tvoje (to jeſt, u noge polyubiti) *dragochenam biti; alli da igyu nejavivſciſe nami, i brez znanya naſcega, ovo nechemo. Mlogibo zlotvori pod prilikom, i zaſtorom bogolyubſtva, to jeſt putovanya naſtoje po ti nacſin utechi od pedepſe, kojuſu ovde po kragyi, prilyubodinſtvu, lyudomorſtvu zasluxili. Oviche ſvoje opako uffanye izgubiti, da mogu izbavitiſe pedepſe, akoli dolazeche ktebi brez knyige naſce amo poſcalyeſc.*

106 Ovoje ona glaſovita knyiga, kako gizdavo, tako i lukavo sloxena, od koje primudri Baronio piſce na ovi nacſin: Focio po ovoj knyigi, illiti branopiſu obilato, i podpuno je iſpunio chud Fariſeah, od Goſpodina u Evangyelyu pokaranih. Oniſu ſa ſvom pomnyom naſtojali ona cſiſtiti, kojaſu manya, i izvanska: a najvecha zlotvorſtva, kao nevidechi propuſctaſce. Po iſti nacſin, i Focio naſtoi ſebe opravdati, i pofaliti, damu ſtanye ſvitovno nemogaſce biti zaprika, daſe neobere za Patriarhu, bivſci i drugi prie nye-

Digitized by Google

nyega iz ſtanya ſvitovnoga obrani; a propuſcta mucſanyem, daje od odmetnutih iz Cerkve regyen za xivota Ignatie za Patriarhu Carigradskoga. Ova Focio oſtavioje, neznajuchi premako mlogoricslyiv na to odgovoriti. I zatò oni razlog Fociov nemoxe nyega opravdati: *Nitko nie duxan zapovid onu obsluxivati, koju nie primio, akoliſe ni Vira, ni opchene naredbe Cerkvene nepriſtaplyuju.* Ovaje pako opchena naredba Cerkvena, daſe nitko nejma rediti, za xivoga, i zakonitoga Episkopa na nyegovo miſto. Na ovi razlog branopiſzci Fociovi joſc niſu odgovorili, nitiche mochi igda odgovoriti, i zato ſada govore, daje Ignatia od ſvoje volye Patriarſtvo oſtavio: a kadaim Latini govore; akoje od ſvoje volye oſtavio, zaſctoje Focio hotio imati rukopis od nyega po tolikomu progonſtvu? Na ovo neznajuchi odgovoriti, skacſu na drugu granu, dovode laxlyive ſvidoke, i iſtoga Cara potvoraju laxjom, koi je ſvidocſio, daje Ignatia zakonito obran.

POGLAVJE DVADESET I DRUGO.

Papa poznavſci lukavſtvo Carigradsko odpiſa Caru, i Fociu.

NIkola Papa oſctroga razuma, koi i prie s razlogom poſumnyio biaſce, kadaſu iskali Carigragyani Pokliſare, da oni niſcto liſcſe, buduchi, da nikakve knyige nie Ignatia piſao; a ſada ſctoje ſumnyio poznadde iz Careve, i Fociove knyige, a joſc ocſitie iz dillovanyah Saboriſcta, daſe navlaſtito Pokliſari nevirno podneſoſce. Poznadde, da u pervomu dillovanyu nie nyegova knyiga ſctivena, u kojoj piſano biſce, kakoſe Pokliſari imaju vladati, da ni po jedan nacſin, nejmaju pravde Ignatieve ſuditi. Poznadde, da u drugomu dillovanyu ſamo jedan dio knyige od Focia izopacſene je cſaten bio r). Oſtavlyena ona biau, kojaſu bila ſuprot nepravednomu Ignatie skinutju, i Focia utiſnutju, buduchi iſti Papa hotiq 107

ovu.

r) Epiſt. Nicol. ad Mich. Imper.

Digitized by Google

ovu pravdu ſuditi. Zato odlucſivſci u drugo vrime ova iz temelya ſva kolika protreſt, i ſuditi, skupivſci tadda nikoje Episkope Rimske, prid iſtim Leonom Pokliſarom Carevim ocſitovaoje, da on nie poslao u Carigrad Pokliſare s-oblaſtjom, da oni ſude, da Ignatie skinutje, i Focia obranye potverde, i zato da on tomu ſudu nepriſtaje, nitiche igda priſtati.

108 *Meniati* ova ſctiuchemu uskipilaje tinta, i zato ſcto nekti Nikola nepravednoj oſuddi nevirnih Pokliſarah privolyiti, piſce na ovi nacſin na *liſtu 24. broju 15. Videchi Papa, da izhodak Stvarih neodgovara uffanyu, i xelyi nyegovoj, uzavrivſci od jida, oholo pritechi, i poxudom najviſcega goſpodovanya uznemiren ocſiti Fociov nepriately, Ignatie zaſct tite'y, najvechega ſamovladanya Cerkvenoga branitely, piſce pervo Caru.* Ovako *Meniata* piſce, a nepiſceli brezobrazno? Jeddaje on gledao Nikolu Papu tadda, i poznao, damuje od jida uskipilo ſerdce? Iſti nacſin piſanya ſvidocſi, da razjidjen na Nikolu Papu, ſctomu on nedadde, da, gazechi po xivoga Ignatie glavi, popneſe na Stolicu Carigradsku; i jerbo Latini zato oſvagyaju Focia pripohlepna za Patriarſtvom, za oſvetitiſe, oſvagya on Nikolu Papu, i potvara poxudom najvechega goſpodovanya; badka u priſtolye Rimsko ſverhu ſviuh Stolicah od Iſukerſta uzviſceno, kao uſſajuchiſe, dachega on tupim ſvoim perom podrovati, i oboriti. Iſtina jeſt, poznajuchi Papa, da Pokliſari nyegovi, ocſitu nyegovu zapovid priſtupiſce, uxexeſe kao novi Ilia, kako Sinod osmi nyega nazva, to jeſt razlyutiſe, alli razloxitom lyutoſtju; jerbo, kako iſti *Meniata* piſce, za nemar derxaſce Pape, ſvoga ſtarjega zapovid: i nevirno ſvoj poſao opravlyaſce; koju nevirnoſt kao zlochu najvechma Pokliſarah nedoſtojnu, iſti Leo Pokliſar Carski, bacivſciim u ocſi, oſramoti nyih, i izgerdi. Scto na ova *Meniata?* Podſidame xelya znati ovde, da niſcto *Meniata* bude Pokliſar Fociov bio, koga on neſamo brani, nego joſc, i fali; da potlacſivſci Fociovu zapovid, nevirno ſvoj poſao bude ucſinio? i kako posli bi *Meniata* od Focia piſao?

109 Piſaoje dakle Papa dvi odgovorne knyige, jednu Caru, a drugu Fociu s), i pridao Leonu Pokliſaru. Piſce Caru od knyige u Ca-

s) Epiſt. 5. et 6.

Digitized by Google

Carigrad poslane; da iz megyu onih, kojasu csatena, nikojasu prominyena, nikoja ostavlyena, nikoja nadostavlyena; daje takva ucsinyena, kao da nie nisćta, alli velle mallo, od Ignatie naredio. Ovoje Fociova majstoria. Scto od nye *Meniata* sudi? jelli Focio dostojan, damu virujemo? scto da bude Nikola Papa, alli Ignatio ovo isto ucsinio s-Fociovom knyigom, i nyu u Sinodu csatio? kakobi *Meniata* izgerdio Papu? Alli neche Papa ni Cara, ni Focia. Zasalyuje Nikola Papa Bogu, po koga nadahnutju pervopise istih knyigah jest u Rimu zaderxao, i po koga millosti josc nahodese xivi u Rimu, koisu iste knyige pisali.

Pisce josc Caru: *U rukuhsu nasćih knyige vasce, Leonu Pristolniku nascemu, i nami takogjer pisane, u koima xivlyenye Ignatie salite, i daje zakonito obran potvergyujete. A sada govorite, da od primlogi obtuxen, skinut jest, i izagnan. Uzrok dajete, zasctoboje po oblasti svitovnoj na Patriarstvo uzisćao.* Scto *Meniata* szcini, illi pervim knyigama, illi ovoj valya virovati? illi svidocsanstvu, dvojemu, illi jednomu? *Najposli govorite, da u ovomu Sinodu, u komuje Ignatia skinut, tolikoje bilo Otacah, koliko u Sinodu Nicenskomu. Alli mi nepazimo na broj Episkopah, nego ucsinyene osudde pravicu protresujemo.* 110

Imase znati, da u ovomu Saborisctu Fociovu, nebiau Poklisari ostalih Patriarhah, kakoje ocsito iz Sabora opchinskoga osmoga, i zato Car nemogasce ovo Saborisćte prilikovati Saboru Nicenskomu. Nahogyahuse u Fociovomu Episkopi Carigradski, koihje bilo veliko mloxstvo, kakoseje posli tuxio Papi Innocenciu trechemu Patriarha Latinski Carigradski, kada Latini Carigrad uxesce t).

Druga odgovorna knyiga pisanaje Fociu. Nadpis knyige biasce: *Fociu csoviku prirazboritomu*, za datmu razumit, daga za svitovnoga derxi, da nepristaje obranyu nyegovomu, ni skinutju Ignatie. Pocsetak knyige je na ovi nacsin: *Buduchi da sve koliko mnoxtvo pravovirnih od ove svete Cerkve Rimske, kojaje glava sviuh Cerkvah, nauk prima, i podpunu izverstitu Viru iscte, oprosctenye prosi; po-* 111

t) Christi. Lupus. Diss. de VIII. Syn. c. 2.

Digitized by Google

potribnoje, da i mi veliku pomnyu imademo, koi na ovo zvani jesmo, da vuka na Cerkvu naterkujechega odbiemo.

112 **Zatim odgovara na izgovaranye Focia, sctoje iz stanya laikah obran:** *Potribaje usillila Nektaria obrati za Episkopa Carigradskoga, jerbose onda nenahogyasce nitko iz megyu Cerkvenikah Carigradskih, koi nebiasce krivovirstvom oskvernyen. Obranyu Tharasie za Patriarhu Carigradskoga iz pocsetka protivioseje Pàpa Hadrian pervi; nitibi posli igda bio privolyio, da nebude poznao nyegovu osobitu vruchoxelynost, i nastojanye za saterti, i iskoreniti zablugyenye poruxenya svetih Prilikah. A sveti Ambrosio csudnovato je obran, buduchi od diteseca u cerkvi imenovan Episkop, kadase biasce puk skuppio za obrati novoga Episkopa, i Pastira. Otimaoseje on, i bixao, i sakrivao, alli zaludu; zasctobo svi Cerkvenici navalivsci s-pukom na nyega, kao od Boga csudom prokazana, hotisce na svaki nacsin za Pastira imati. A ti u csemusi prilicsan Ambrosiu, ja doisto nisceta nevidim? Ti koisi ne samo iz megyu laikah zvan na Patriarstvo; negose josc uslobodi za xivota Ignatie kao razbojnik nyegovu Stolicu oteti, i osvoiti. Scta radi nemoxemo, ni po jedan nacsin takvomu obranyu privolyiti. A ono scto govorisc, da niti Sinod Sardikski neprimate, ni Papah Rimskih knyige naredbene* u), *nemogu virovati, buduchi Sinod Sardikski u vascih stranah skuplyen bio, i od sve Cerkve Rimske primlyen. Naredbene pako knyige izasclesu od pristolya Apostolskoga, po koga oblasti potvergyujusse isli Sabori.*

113 *Govorisc josc: dasi po silli na dostojanstvo Patriarstva uzdignut. Zascto dakle jedva stupivsci na Patriarsku Stolicu ukazase ne blag, i krotak otac, nego nemilli, i lyuti usillnik, Arhiepiskope, Episkope, i pravedna Ignatiu skinuvsci? Alli doklemgodi ocsito nepoznademo, nyegovo pomanykanye; nitichemo nyega za skinuta, niti tebe za Patriarhu derxati. A ono scto donosisc proti nami od Cerkvenih obicsajah, akose nyima zakon neprotivi, neprotivimose ni mi: nego hochemo pomnyu imati, dase kod vas neutemelyi ovi obicsaj iz laika udily Episkopa ucsiniti.*

Ove

u) Id est Epist. Decretales. Vide Papebroch. in conatu Chron. Hist de Nicol. I.

Digitized by Google

Ove knyige dateſu dvanaeſti dan miſeca Oxujka *godiſcta 862.* U iſto vrime poslaoje Papa knyigu ſvima pravovirnim u Iſtoku, dajuchi na znanye nevirnoſt Poklisarah; i da ni po jedan nacſin nepriſtaje skinutju Ignatie, ni obranyu Focia. Zapovida oblaſtju Apoſctolskom Patriarhi Alekſandrinskomu, Antiokenskomu, Jeroſolimskomu: da, ſctoſe pravde megyu Fociom i Ignatiom doticſe, imadu s Papom biti sloxni; i iſtu knyigu u ſvih ſvoih Derxavah proglaſiti.

A ſcto *Meniata* na ova? Zabavlya on niſcto Papinoj knyi- 114
gi, alli malloumno. Piſce na *liſtu 25.* Papa niſcta neodgovara Fociu od Niceſora, po koga izgledu on brani ſebe, zaſctobo buduchi on iz ſtanya ſvitovnoga obran, zaſcto nebi, i Focio? Hoche *Meniata* ovde priproſtitim ſctiocem pokazati, da Papa nie odgovorio, jerbo neznadde. Pitaju dakle Latini *Meniatu*, kakono Focia Nikola Papa od Ambroſia: U cſemuje Focio prilicſan bio Niceforu Patriarhi, mi doiſta niſcta nevidimo. Ovoje oni Nicefor, koi, kaono i Tharaſio, naſtojaſice za poſctenye ſvetih Prilikah u ono ſvetogerdnoga progonſtva vrime. Ovoje oni Nicefor, koi zarad obranyenya ſvetih Prilikah od Leona Armenina protiran u izagnanye, u komu ſverſciviſci cſeternaeſt godinah, ſveti ſvoj xivot jeſt ſverſcio. Ovoje oni Nicefor, koga ſveto tilo posli devetnaeſt godinah naſcaſto cilo, i cſitavo Methodio Patriarha prineſe u Carigradsku cerkvu ſveti Apoſctolah. Ovoje najposli oni Nicefor, koga Cerkva Zapadna, i Iſtocsna za ſveta derxi, ſctuje, i moli drugi dan miſeca Marca, illiti Oxujka. U cſemuje Focio Niceforu prilicſan? *Focio, koi ne ſamo je iz megyu laikah zvan na Patriarsku Stolicu, negoſe joſc uslobodi za xivota Ignatie, kao razbojnik, nyegovu Stolicu oteti, i oſvoiti,* Evo odgovora *Meniati:* Focio za xivota Ignatie popeoſeje na Stolicu Carigradsku, a Nicefor, posli ſmerti Tharaſie obran za Patriarhu, je na nyegovu Stolicu ſtupio.

Buduchi *Menãata* ſpomenuo Niceſora ovde, damu joſc niſcta 115
kaxemo od nyega kao po namiri, ſcto akoli primi u glavu, bitiche mlogo mudrii, i naucſnii. Ovoje oni Nicefor Patriarha Carigradski, koi u knyigi piſanoj Papi Leonu trechemu iſpovida, da Cerkva Rimska jeſt ſviuh Mati x), i Papa Rimski i

x) Pagi ad An. 811. N. 4.

Digitized by Google

Paſtir imajuchi oblaſt ſverhu Cerkve Carigradske. Piſce on iſtomu Papi od Joſefa Naſtojnika ſverhu dobarah Cerkvenih na ovi nacſin y). *Mi niſmo niſcta razlicſna od tvoih zapovidih ucſinili, kogaſte ſudili, daſe ima iz Cerkve izmetnuti, nyega izmetnuſmo. Znamo obicſaj kanonah ucſechih, da je potribno vaſc glas sliſcati, da nebudemo tugye ovce nesliſcajuchi glas Paſtira.* Evo ſvetca ſvidoka od oblaſti Pape Rimskoga. Ovo za nauk *Meniati.*

116 Biljexiti joſc imamo, premako Nicefor radi kripoſtih z) skoro od ſviuh uſillovan biaſce primiti Patriarſtvo, niſctanemanye dva poglavita Duhovnika protivna biau. Jedan biaſce imenom Plato, a drugi Theodor ſtareſcina ſverhu ſedam sto Duhovnikah u manaſtiru Studinskomu. Iz megyu oſtalih uzrokah, zaſcto nyemu protivni biau, je bio ovi, jer lajk nemoxe udily poletiti na verh Episkopſtva. Od ovud slidi proti Fociu, da je ovi kanon Sabora Sardikskoga, i od Cerkve Gerczke primlyen.

117 Zabavlya joſc *Meniata* Papinoj knyigi piſcuchi: Papa nie odgovorio Fociu, daſe neprimaju bixechi iz Carigrada putnici brez knyige ſvidocsbene. Iſtina jeſt; damu nie odgovorio, i nebiaſcemu potribno odgovoriti. Znaoje Focio, da od nyegova progonſtva bixe pravovirni, dache oni ocſitovati zlotvorſtva nyegova, koim doiſta nebi dao ſvidocsbene knyige. Ovim on hoti zapricſiti put u Rim: i zato, nemogu Latini virovati Fociu piſcuchemu: *jedno joſc mallo nezaboravi:* ovoje oſobita Fociova briga bila, daſe neproglaſi progonſtvo pravednih od nyega ucſinyeno. Smotrioje mudri Papa, kudaje Focio ſmirao, i zato nieſe doſtojaq odgoriti.

PO-

y) Albaſpinaeus Epiſcop. Aurelian. in Sill. Epiſt. Antiq. Epiſt. 8.
z) Ignat. Diacon. magnae Eccl. Conſtant. poſtea Niceti Metrop. in vita S. Nicęph. c. 11.

Digitized by Google

POGLAVJE DVADESET I TRECHE.

Fociovo lukavſtvo.

VIdichemo, kakve Angyele, i poslanike Focio ſcalye, kakve 118
ſvidocsbene knyige daje putnikom u Rim. Vridnaje ſtvar ſmia. Hotiuchi Focio joſc vechma Ignatiu s-Carom omraziti, da ga nejma na ſvitu, a da on na oſvojenoj Stolici, na miru ſidi; i takogjer za ukazat da Papa neprima one, koibi Focia obtuxili, i po ti nacſin odbiti obtuxitelye, iznagye ſmiſcnu himbu, alli neimade izhodak, koga xelyaſce. Lukavſtvo ovo iſpiſuje falyeni *Niceta* a). Nikoi Inoſtranac imenom Euſtratio kalugyerskim halyetkom kao putnik zaodiven, doſcavſci u Carigrad, unigye uprav u dvor Patriarski k Fociu, poklonise, i recse onde prid ſvima: Poslaomeje bio Ignatia s-ovom knyigom u Rim, daju pridadem Nikoli Papi, alli kadju hoti nyemu podati govorechi: Evo knyigu imadem od Ignatie Carigradskoga; Papa nekti na nyu pogledati, i zatoju amo doneſo; jerbomi Papa dadde drugu knyigu, daju tvojoj ſvetitoſti pridadem, i evo obidve. Nitko nepoznadde ovoga kalugyerca, oſim Focia, koi obidve knyige je u Carigradu sloxio, jednu pod imenom Ignatie, u kojoj on iſpiſuje ſvoje nevolyno ſtanye; i krivice od Cara ucſinyene; a drugu pod imenom Nikole Pape, u kojoj govori, daſeje nikoi nesklad megyu nyime i Fociom zametnuo, alli ſa ſvim tizim dache u napridak s-Fociom opchenye, i nepriterglyivo priatelyſtvo derxati. Focio dakle primivſci ove knyige, i procſativſci, kao da nebi niſcta od toga znao, novine ove Rimske odneſe Caru, i Bardi, za uzbuditi joſc vechma nyiovu ſuprot Ignatii omrazu, i ſercsbu. Evo vaſce Velicſanſtvo; govoraſce, kako Ignatia, i kod drugih narodah vaſcu slavu pogergyuje! Da i bude uzrok imao, joſcbi bio vridan, damuſe xivot

a) Niceta apud Binium fol. 868.

Digitized by Google

uzme. I evovam za ſvidocſanſtvo nyegova vlaſtita knyiga, koja potvergyuje, ſcto ja govorim. Imam i drugu od Pape knyigu, po kojoj on potvergyuje megyu nami priatelyſtvo. Ova hoti dati na znaye Velicſanſtvu, zaſctoboſam ſzcinio; da je ovo jedna nedoſtojna i ſtvar brezobrazna, jedno gerdobno ozloglaſcenye vaſcega Velicſanſtva.

119 Razjidjen Car, zapovidioje, daſe Ignatia iznova naſcaſt krivac oſctrie ſtraxi, i knyigonoſca dovede. Iſpitan on, od kogamuje ona knyiga na Nikolu Papu data? Odgovorioje kako i biaſce od Focia naucſen: datami jeſt ona knyiga od Cypriana Ignatie ucſenika, koimi je i troſcak na put dao. Dobroſe Pokalugyerac doſada podneſe; alli kakoche u napridak? Zapovidimu Car, da iſcte Cypriana; ſctoche tadda? Focia nie ſmio izdati, bojechiſe nyega. Kadabi za cio miſec tirao Fociovu liſicu, najposli iſtiraoje vuka, koiga lyuto ujide, naſcaſtbo on, da niti Cypriana, niti koga drugoga iz Ignatieve druxbe nepoznaje, kao varaoca Carskoga Velicſanſtva, premako Focio za nyega molyaſce, lyuto izbiſce, i na nyegovih legyih Fociovo lukavſtvo progangyiaſce. Nie prividio to Focio, koi za popogladiti legya knyigonoſce, iſprosimu nikku sluxbu ſverhu ſtraxanah. Najposli iſtirana biſce i liſica Fociova, to jeſt, da je ova majſtoria nyegova. Scto je ſudio *Meniata*, kadaje ova cſatio? Nieliſe Focio zaſtidio? I kako ne? Zatoje i *Meniatu* ſtid bilo ova piſati. Sadanam slidi, da procſatimo, i protreſemo ono nepriterglyivo priatelyſtvo megyu Papom, i Fociom koimſe on fali.

POGLAVJE DVADESET I CSETVERTO.

Oſudda Nikole Pape ſuprot Pokliſarom, i Fociu.

120 TOlika Focia zlotvorſtva, kako piſce tjednovrimeni s-Fociom Piſaoc, ocſito ucſinyena b) nemogoſce ſvitu otajna biti. Do-

la-

b) Author Libelli Synod. apud Pagi ad An. 863. N. 1.

Digitized by Google

ſaziſce u Rim iz razlicſnih miſtah priſcaoci, ne ſakvi, kakvi Euſtratio biaſce, ne zlotvori od pravedne pedipſe, nego pravedni od nepravedne Fociove ſille bixechi, i ſvi jednako od ſtvarih Carigradskih ſvidocſechi. Nikola Papa jurve prie razumivſci, kako Pokliſari nyegove zapovidi priſtupiſce, uxexen ne od jida, kako piſce ludujuchi *Meniata*, nego ganut vruchoxelynoſtju za pravdu, za poſctenye Cerkve, za ſpaſenye tolikih duſcah, koje zavedene od Focia ginuſce, ſazva, i ſakuppi Sinod od primlogih Biskupah u Cerkvu Lateransku. U komu Papa ocſitova uzrok ſazvanya, i ſaſtanka, da navlaſtito, kao opcheni Paſtir, koiche od ſviuh ovacah najvechemu Paſtiru Iſukerſtu razlog davati, nemore viſce mucſati, ni propuſtiti, daſe tolika zla cſine brez pokaranya oniu, koi ſtarjega zapovidi tlacſe, pravde pritiskaju, Cerkvu uznemiruju, i ſmuchuju. Najpervo dakle zapovid dadde, daſe procſate dillovanya Saboriſcta Carigradskoga, knyiga Cara Mihaila, po Leonu poſlana, u Latinski jezik prineſcena. Zatim dozvan bi Zakaria, koi kao Pokliſar od Pape biaſce poſlan u Carigrad, drug nyegov Rodoaldo biaſce poſlan u Franciu zarad pravde Kralya Lotharia, gdiſe tako neviran, kao i u Carigradu ukaza. Iſpitan po tanko Zakaria od izrucſena ſebi poſla, da pravo kaxe; ſcto, kakoliſeje u Carigradu dogodilo? Scto hoti cſiniti? Znajuchi da Fociove i nyegove zloche poſvuda zvecſe, i da nieſe moguchè izgovoriti; iſpovidi, i nezataja, da je krivac; da je s-Rodoaldom po pritnyi, i mitu naveden u nepravdu: da je s-Fociom opchio, da je privolyio skinutju Ignatie, i obranyu Focia, kako i Rodoaldo drug nyegov. Dakle buduchi on iſti vlaſtitu zlochu, i ſvoga druga, uſtma ſvoih iſpovidio, i portverdio, tadda ſveti Sinod po zakonu Cerkvenomu ocſita krivca s-Episkopata ſverxe, i iz opchine ſvete Cerkve izmetnu.

Po iſti nacſin Fociova dilla, premako ſvima ocſita, protreſo- 121
ſce, daſe po ſvojoj knyigi opravdati nemoxe; zato odlucſiſce, da tolika opacſetina na Stolici Carigradskoj fillovito goſpodujucha, imaſe pokarati, i dignuti rad uzrokah, koiſe u iſtoj oſuddi ocſituju. *Pervo*, zaſctobo odilivſciſe od Ignatie opchenya, opchioje s-odmetnicih. *Drugo*, zaſctoboje laik primio redove od Grigorie Syrakuskoga, cſovika davno oſugyena. *Treche*, zaſctoboje za xiva Ignatie nyegovu Stolicu oſvoio, i na ovcſarnicu kao razbojnik udario, i

u

u nyu utiſnuoſeje. *Cſetverto*, zaſctoboje ſvoj rukopis pod zakletvu, koga biaſce dao Metropolitam, priſtupio, i pogazio. *Peto*, zaſctobo joſc im. jichi biti Ignatii posluſcan, uslobodiſe brezobrazno zakonitoga Patriarhu oſuditi, dignuti, i prokleti. *Sceſto*, zaſctobo priſtupivſci zakon narodah, kao Akacio, Pokliſare Papine je natirao, da ſtareſcine ſvoga Pape zapovid potlacſe, da s otmetnicih opche, da ocſitoj krivici ſuprot Ignatii priſtanu, i nyu potverde. *Sedmo*, zaſctobo kako Ignatiu, tako i oſtale nyemu, i ſvetoj Cerkvi virne Episkope, i pravedne jeſt progonio, ſa Stolicah nyiovih skinuo, i druge nezakonite ſtavlyao. Najposli, zaſctobo i dan danaſcnyi Ignatiu, i Cerkvu progoni.

129 Zarad tolikih ocſitih opacſinah Nikola Papa opchenî ſudae s-privolyenyem ſvega Sabora, s-oblaſtju Boga ſvemoguchega, ſvetih Apoſctolah Petra, i Pavla, i ſviuh ſvetih, ſudom Duha ſvetoga po nyegovim uſtma izrecſenim, dixe Fociu ſve doſtojanſtvo miſnicsko, i oblaſtCerkvenicsku, da u napridak nejma nikakve oblaſti cſiniti sluxbe Cerkvene. Akoli pak on doſcavſci u poznanye ovoga odlucska uslobodiobiſe joſc uzderxati Stolicu Carigradsku, illi Ignatii u vladanyu Cerkvenomu ſmetati, illi koju ſveſctenicsku sluxbu cſiniti, nekaje proklet nejmajuchi uffanya, dache igda primiti tilo i kerv Iſukerſtovu, izvan na cſas ſmerti. Ovoje pervi cslanak oſudde. Evo nepriterglyiva priatelyſtva Pape s-Fociom; od kogamu Papa je piſao, Fociovom rukom, kako recſeno na *broju 118*, vidiſmo.

Drugi cslanak jeſt ſuprot Grigorii Syrakuskomu. Offudda proti nyemu jeſt ova: Grigorii Syrakuskomu odmetniku skinutu, i od Benedikta Pape od sluxbah Cerkvenih obuſtavlyenu, koi uslobodiſe Focia za Episkopa poſvetiti, dignuta jeſt za vazda oblaſt ſveſctenicska. I akoſe odſele uſudi koju sluxbu cſiniti, illi ſuprot Ignatii koju ſmutnyu zametnuti, neka je proklet, i koigode bude ſcnyime opchio, neka je proklet. Zabranyenaje takogjer oblaſt miſnicska ſvima od Focia regyenim.

Trechi, i cſetverti cslanak jeſt od Ignatie, od koga Papa govori, da je on od Cara po filli izagnan iz Stolice ſvoje; damuje po neviri Pokliſarah ſvucſena Patriarska odicha: da on nikada nie

biq

Digitized by Google

bio skinut, ni proklet, buduchi oni nejmali nikakve oblasti, koi to ucsinisce: i ovo mi s oblastju Isukersta ocsitujemo. Zato povrachamoga na nyegovo dostojanstvo. Koigodirse u napridak nyemu usuprotivi, illi smutnyu zametne suprot svete Stolice odlucsku, akoje Svesctenik, nekase skine; akoje svitovnik, nekase prokune.

U petomu cslanku ticse u Cara istoga. Hochemo, veli Papa, da svi Episkopi, i Cerkvenici izagnani, illi posli nepravednoga izagnanya Ignatie skinuti, povratese na svoje Stolice i Cerkvene sluxbe: akose tko usuprotivi, anathemamu: akose tko iz megyu nyih najgye kriv zaradi drugih zlochjah, sa svim tizim, nekase na svoju Stolicu povrati, dokse na sudu Rimskoga pristolya nyegova pravda sversci.

U sceftomu cslanku ovi Sinod potvergyuje pridanye od svetih Prilikah, dase posctovati imadu. Potvergyuje takogjer metnut anathema na Joanna Carigradskoga sverxena Patriarhu, pogerditelya svetih Prilikah, i na nyegove naslidnike. Sinod ovi bioje skuplyen u pocsetak *godine 863.* Od nyega Papa pisaoje Caru, Bardi, Fociu, i Ignatii. U knyigi nyemu pisanoj ocsituje Papa veliko svoje poxalyenye c). *Iskazati nemogu ricsma, pripostovani brate, kolikose suzama oblivam, koliki bol chutim, zarad tvoih nevolyah neizbrojenih.*

Ova osudda nahodise, i u knyigah pisanih Metropolitam, Ar- 123
hiepiskopom, i Cerkvenikom Istocsnim d), u kojoj Papa govori: akobi tko rekao, da Grigoria Syrakuski, usillovan od Cara, je Focia za Patriarhu redio, neka kaxe, po komuje zakonu to ucsinio? Po svitovnoj oblasti nitise moxe odvezati, niti svezati Svesctenik, a po kanonih moxe. Akobi pak Grigoria rekao, daje odrisen od drugih Episkopah, zaludoje odrisen, jerbo ni od jednakih, ni od manyih nemorese odrisciti, nego od starjega, kako nas ucse naredbe Aposctolske, to jest od onoga, koigaje skinuo; illi od oblasti

c) Apud Bin. f. 879.
d) Epist. 10.

Digitized by Google

ſti najvechega ſuda, illi ſcnyegovim dopuſctenyem od jednaka, illi manyega, imadiaſce zakonito odriſcen biti.

POGLAVJE DVADESET I PETO.

Kako Meniata prigovara ovomu Sinodu?

124 *Meniata* razſidjen ſcto je Focio oſugyen od Sinoda, prigovara nyemu po obicſaju brezobrazno, i malluomno, to jeſt donoſi niſcto ſlamme, nebili mogao kakogod ſramotu chake zaterpati, i pokriti. Piſce on na *liſtu 27.* okrivlyujuchi Nikolu Papu, jerboje on, kakoje i prividio Focio, bixeche u Rim zlotvore od zasluxene pedepſe primao, koi neizbrojene pogerde, i laxi ſuprot Fociu doneſoſce. Scto ucfinivſci on, brez ſumnye priſtupioje kanone Cerkve Zapadne, i oſobito Cerkve Afrikanske e) koi zabranyuje zlotvore brez knyige ſvidocsbene primati. Kanon govori: *Ako zlotvor Otce, i Episkope obtuxi, nekaſe neprimi.* Alli gdi poxude vladaju, laſnoſe za nemar derxe, i pogergyuju kanoni.

125 Cſudeſe Latini, kudaſe to propinya *Meniata?* A ſcto? Kada je ovo piſao, jelli mislio, da ima prid ſobom jednoga Kalabritskoga Popicha? On velikoga Papu ſuditi, i oſuditi, kaono *brez ſvake ſumnye* priſtupitelya kanonah. Valya rechi, daje niſcto od xaloſti zarad oſramochena chake, a niſcto od ſercsbe xeſtoke ſuprot Nikoli Papi krenuomuſe mozak, i brez ſumnye pomeo; i zato nie razumio, ſcto kanoni govore. Scta radi hochemo iſtomacſit, za datmu razumit, da Papa nie priſtupio kanone. Iſtina jeſt, daſu mlogi iz Carigrada bixali, i tko nebi od one kervnicske Carigradske axdaje bixao? Alli iſctu Latini, neka kaxe *Meniata* jednoga zlotvora, koi bixechi od zasluxene pedepſe je Focia tuxio, i je lax-

e) Can. 8. et 9.

Digitized by Google

laxlivo ſuxio, i od Nikole Pape primlyen bio? Neka kaxe *Meniata*, od ovakvibo kanon govori, i razumitiſe imade. Alli ſctoga pitamo, on nikada nenajde takva, negochuga ja pomochi. Dvaſu takva zlotvora, koimaje u zao cſas Focio dao knyigu od priporuke, kakvu nie niednomu u Rim putujuchemu dao: Falioje nyih oſobito, *da mudroſtju, kripoſtju, i ſvakoverſtnim znanyem sjaju, i ſctoje oſobito: koiſu viſce vridni, daimſe viruje, nego itko drugi.* Ovima je Papa virovao, i doſtojnoje bilo, daim viruje. Koiſu pak ovi zlotvori? Znade *Meniata;* jeſu oni, koje Focio priſtupivſci zakon narodah navede, da pogerde zapovid ſtarjega, da izdadu doſtojanſtvo ſvoje, da proti grizoduſcju oſude Ignatiu: jednom ricsju, Zakaria i Rodoaldo Poklisari Rimski. Zakaria, kakoje recſeno na *broju 120.* ocſitovaoje ſva zlotvorſtva Fociova, a drug nyegov Rodoaldo ova iſta je potverdio: onbo poznajuchi ſebe krivca, oplinivſci Cerkvu ſvoju, pobixe. I ſctochemoſe viſce prigovarati, dolaziliſu u Rim neſamo Carigradjani, nego takogjer iz Alekſandrie, Jeroſolima, i drugih Derxavah. Nemogaſce biti ſvitu otajno, ſctoje ocſito ucſinyeno, kako jednovrimeni Piſaoc kaza na *broju 120.*

Nadoſtavlya joſc *Meniata* na *liſtu 28. broju 17.* da ona pro- 126
kletſtva, koima od Zapada u Iſtok ſtrilyaoje Nikola Papa, jeſu derxana, kao daſu ſlabe dicsje ſtrile od tugyega ſuda bacane. Latini neviruju *Meniati*, nego govore, da za ruglo velikoga Pape i Cerkve Rimske prokletſtva ona dicsjim ſtrilam prilikuje *Meniata*, bradato od cſeterdeſet i oſam godinah dite. Zaſcto pak neviruju? Razlog pervi jeſt, zaſctobo (kako piſce jednovrimeni ſvidok f) Anaſtaſia) razumivſci Carigradjani oſuddu ſuprot Fociu, i videchi, da on ſa ſvim tizim uslobodiſe cſiniti sluxbe Cerkvene, zacſudiſcese ſvi pravovirni, bixaſce od nyega, kao u zlu otverdnuta, i prokleta. Jedda oni prokleſtva za dicsje ſtrile derxaſce? Jedda nepoznaſce, da ſud Pape nie ſud tugyi, nego zakoniti ſverhu Cerkve Carigradske? Razlog drugi jeſt, zaſctobo Car, i Focio primivſci knyigu od Pape xeſtokoſe razjidiſce, kako ocſito je iz odgovorne Careve knyige od Focia sloxene, koju, kako ſvidocſi Nikola Pa-

f) In Praef. VIII. Syn.

Digitized by Google

pa g) Car piſaoje *perom u cſelyuſli axdaje umocſenim:* a i *Meniata* iſti po nacſinu piſanya ukazuje, daje razjidjen. Doiſto dicsje ſtrile nemogoſce tako lyutu rannu zadati ſerdcu *Meniate*, ni ſerdcu Cara, ni Focia, vech akobi, daje ſerdce *Meniate*, ſerdce Cara, i Focia bilo dicsje, i tako slabo ſerdce, koje i najmanya ſtvar duboko, i kruto ranniti moxe.

POGLAVJE DVADESET I SCESTO.

Odgovor Pape na knyigu Cara.

127 NAmislio biaſce Papa Poklisare u Carigrad poslati, zatoje i knyigu bio pripravio Caru punu ocſinske lyubavi. Alli buduchi iz Carigrada novi Poklisar ſtigao, imenom Mihail, Pervooruxnik *godiſcta 865.*, i donio pogerdnu proti Papi knyigu, ne tintom, nego bisnom xucsju piſanu, hotiuchi da Papa oſuddu ſuprot Fociu opogovori, illiti pokvari, i promini odluku ſvoju. Opaka ova, i brezobrana knyiga nenahodiſe ſada. *Meniata* piſce, da je i ovo Car piſao, da navlaſtito drugi Patriarhe Focia jeſu u Sinodu poznali za Patriarhu; i zato niſcta nehudi akoga i nekti poznati za takva Nikola Papa. Alli nie iſtina, daſu ſvi Patriarhe Iſtocsni bili u onomu Saboriſctu, kakochemo viditi u Sabora osmoga iſpiſanyu; nitiſu oni znali, ſcto od toga Saboriſcta. Sctoje Car piſao, moxemo poznati iz odgovorne knyige Papine, kojuje on na ſverhi iſte godine poslao. Knyigu ovu sloxioje iz nova Papa, velle mudru i kripoſtnu, premakoſe nemochan nahogyaſce; komu joſc vechi bol neulyudan Poklisar Mihail zadadde, nektiuchi pocſekati, doklemſe podigne, kakoſeje iſti Papa tuxio h).

Za

g) Epiſt. 10.

h) In Epiſt. 7. ad Eppos Galliae.

Digitized by Google

Za odgovoriti na ovu knyigu Carevu, kojuje Focio pogerdami nakitio, Papa najpervo prosi od Boga pomoch za upisati ona, kojasu podobna za prosvitlyenye Careve pameti. Zatim opominaga, da ima Papam Rimskim posctenye nositi, buduchi zapovidio Gospodin i) dase i Farisеom ukaxe posluh, jerbo sigyau na Stolici Mojsievoj, od koih dasu gorji Rimski Pape, sidechi na Stolici svetoga Petra, neche ni Car rechi. 128

Odgovoramu pako na ovi nacsin: *Govorisc, da od scesloga Sinoda nijednom od pridstolnikah moih nie toliko posctenye ukazano, koliko meni, buduchi dami ti isti pisces; alli ovo isto jest na veliku sramotu tvoih pridstolnikah Carah: jer buduchise toliko godinah u vas razplodila razlicsna krivovirstva, nektisce oni zaiskati lika od Cerkve Rimske; pacse i gotovu pomoch odbacivasce. Scta radi od onoga vrimena mallosеje Carah nahodilo* (govori od Ikonoboracah) *pravovirnih; a Cari krivovirci znadiau, da mi scnyima nemoxemo opchenye imati. Pravovirni pak Cari izkatisu od nas pomoch, kakoje ocsito iz Sinoda pod Carom Konstantinom, i Irenom skuplyena; i iz mlogih knyigah pisanih nascim pridstolnikom Leonu, i Benediktu.*

Szciniscda jezik Latinah, illiti Rimski, jest Barbarski, to jest neulyudan; morebiti zato, jerboga nerazumiesc; alli pazi, da sama sebe ne oruxisc, koise hochesc nazivati Carom Rimskim, koih jezika nerazumiesc. Akotise csini neulyudan nasc jezik, zasctoga iz dvora, i iz Cerkve neizbacisc? buduchi da, kako kaxu, u Carigradu na stajalistih priese csati Epistola, i Evangyelye Latinski, a posli Gercski..

Govorisc josc, da, nisi iskao Poklisarah Rimskih, dase opet drugi put Ignatia sudi. Zasctosi dakle zapovidio, dase sudi? Mismo poslali nasce Poklisare samo zato, da iziskuju, i izvide, kakose stvari Ignatieve nahode. Akoje dakle, kako velisc, sugyen bio, zasctosi hotio suproti svetomu Pismu, dase opet sudi k)? *Alli ocsito jest svima, da vi poznajuchi vascega pervascnyega suda krivicu, hotiaste po nascima Poklisarih ondibitju, i oblasti nyu pomerstiti.*

i) Mat. 23. 2.

k) Nahum. 1.

Digitized by Google

129 Zatim Papa obilato ukazuje, da ſud Focia proti Ignatii niſcta nie verſtan, kao da nie ni bio. Razlog daje, zaſctobo biau nezakoniti ſudci; nikoi nyegovi ocſiti nepriatelyi, nikoi prokleti, illi skinuti: nikoi ſtanya manyega, koi zato nemogadiau ſudci biti. Pokazuje joſc, da u dillovanyih proſcaſtoga vrimena, mallo koi Episkop Carigradski nahodiſe, koibi brez privolyenya Pape bio skinut; i za potverdit ova, donoſi za ſvidocſanſtvo razlicſite dogagyaje. Na dalye opet od ſuda piſce:

Kaxitemi, molim vas, gdiſte cſatili, daſu vaſci Pridſtolnici Cari nahodiliſe u ſinodskima Saſtankih? vech ako more biti u onima, u koim biaſce poſao od Vire, koja buduchi opchinska, nyu ſvi kolici jednako, kako Cerkvenici i Duhovnici, tako i ſvitovnici imadu derxati, i obsluxivati. Ti pak neſamo u Sinodu nahodioſe jeſi, na pravdi Sveſctenika; negoſi joſc nikoliko hilyadah ſvitovnikah ſakuppio, za viditi pogergyenye nyegovo. Potom toga izveden jeſt iz dvora Carskoga obtuxitely; datiſu ſudci podmicheni, vechi i ſtarji podloxeni ſudu manyih. Na onoſe pako naſmiaſmo, ſcto za uzmloxati oblaſt vaſcega Sinoda, govoriſc, daſeje navlaſtito u nyemu nahodilo toliko Otacah, koliko u ſvetomu Sinodu Nicenskomu. Zaſcto joſc ovu skupſctinu nenazivaſc Sinodom ſceſtim illi ſedmim opchinskim? Nehudi niſcta manyi broj, gdi obiluje bogolyubſtvo, niti vechi broj koriſtuje, gdi opacſina vlada. Ovoje odgovor na pervi dio knyige Cara; koi joſc buduchi za nemar derxao priſtolye Apoſctolsko, odgovoramu na ovi nacſin.

Ako uſtajeſc ſuprot Cerkvi Rimskoj, pazi, da ſuprot tebi oruxje neobratiſc; jer ako nas neposluſcaſc, ſcto slidi? nego da i tebe za takva derximo, za kakveje zapovidio Goſpodin derxati one, koi Cerkvu neslusſcaju 1) Cerkve Rimske m) oſobitnoſti, illiti povlaſtice, Iſakerſtovim uſtma u Petru potvergyene, u Cerkvi iſtoj naregyene, u ſtaro vrime obderxavane, i od ſvetih opchinskih Sinodah falyene, i od ſve kolike Cerkve ſctovane, nemoguſe ni pojedan nacſin skratiti, ni pokvariti, ni prominiti; zaſctobo temely, kagaje Bog ſtavio, lyudska ſtila nemore dignuti...

Ove

1) Matth. 18. v. 17.

m) Priuilegia.

Digitized by Google

Ove dakle osobitnosti ovoj svetoj Cerkvi od Isukersta darovane; od Sinoda nisu darovane, nego samo falyene, i sctovane. . . Osobitosti ove jesu vikovite, proti koima moguse nepriatelyi dizati, i na nyih udarati, nadvladati nemogu: koje i prie Carstva tvoga biau, i bitiche, kada tebe nestane, doklegodise pripovidalo kerstjansko imme bude.

Ova pak, koja slide, obilatie ispisuje: *Sveti Petar, i sveti Pavao nisu posli smerti u Rim prinesceni od svitovnih Poglavicah, kakose je kod vas dogodilo, koi ostale Cerkve od nyiovih Vladaccah oteli jeste, dase nyiovim plinom, i blagom obogati Carigrad; nego Apostoli doscavsci xivi, u ovomu gradu pripovidasce Evangyelye, i svojomga kervjom posvetisce: Aleksandrinsku Cerkvu po Marku svome sinu zadobisce, kakono i Petar prie po ovome ondibitju Cerkvu Antiokenssku je osvoio. Po ovim trima Poglavitim Cerkvam, Petar, i Pavao ostale Cerkve vladasce.* 130

Posli ukazane oblasti Cerkve Rimske, na ostale odgovara: *Pisalonamje Carstvo tvoje, da ti poscalyemo Theognosta, i druge nikoje Kalugyere krivce, uvriditelye tvoga Velicsanstva.* (**Ovi biau, koi Fociu nektisce pristati.**) *Znademo mi, zascoih isctesc; dase navlastito pedepsaju, premakoih morebiti nisi ni vidio, niti znadesc, kakose podnose. Imadesc znati, da nikoi iz megyu nyih od ditinstva svoga Bogu sluxe. Theognost pako proti tebi nikada nie govorio, veche on kao i ostali ovdi neizbrojeni Kerstjani, jest pokoj nascao. Svakibo dan mlogo hilyadah lyudih uticsuse k-svetomu Petru, i sverhu svoga xivota csekaju, kao dasu u Rimu svi narodi skuplyeni.* 131

Dakle misliss Care, daje pravo pridati Poglavicama nevolyne, koisu svoja dostojanstva, i dobra za nisscto derxali, illi progonstvo podnili? Ne, ne! nechemo mi gorji od opakih Neznaboxacah biti. Polak toga imademo mi oblast, ne samo Kalugyere, nego i sve Cerkvenike, iz koganamgodi drago Episkopata, akonam triba bude, sazvati. Akoli pak sumnyisc, da Theognost ovde tebe ogovara, i kudi, a Ignatiu fali; neka znadesc, da on od obodvoice negovori drugo, nego scto i ostali vapiu, i mi isti od neizbrojenih lyudih iz Aleksandrie, iz Jerosolima, iz Carigrada, Gore Olympa u Rim dolazechih, od tvoih Poklisarah, i iz iste tvoje knyige razumismo. **Evo svidokah suprot Fociu!**

Vi-

Digitized by Google

Virujeſc ti morebiti, dacheſc nas tvoima pritnyami uplaſciti: dacheſe Derxave naſce porobiti, i grad razruſciti. Uffamoſe u Goſpodina: a doklenam xivot dopuſti, ſcto duxni jeſmo, cſinitichemo. Scto zla mi tebi ucſiniſmo? Jeddaſmoti neizbrojene Derxave Gercske tvojoj oblaſti podloxne oteli? Jeddaſmoti Carigradske podvaroſce popalili? Niſteli ſva ova od Nevirnikah podnili? i ſa ſvim tizim nepedepſane propuſctate; a nami pritite, koi, ſala Bogu, pravi Kerſtjani jeſmo. Sctoje ovo nego sliditi Xidove, koiſu Barabu puſtili, a Iſukerſta propeli?

132 U iſtoj knyigi zapovida Papa Ignatii, i Fociu, da u Rim dogyu. Akoli pak oni nebi mogli, neka dadu na piſmu uzrok, i poſcalyu ſvoje namiſtnike. Od ſtrane Ignatieve, neka dogye Arhiepiskop Antonia Cizicki, Vaſilia Theſalonicski, Konſtantin Lariski, Theodor Syrakuski, Metrofan Smirnski, Pavao Herakleenski u Pontu: Hegumeni Niceta Krifopolitanski, Nikola Studinski, Doſtheo Oſidenski, i Lazar Kalugyer. Ako ove neuzktie Car poslati, dache prigodu, i uzrok ſumnye dati od ſebe; oviboſu, od koih razumitiſe moxe iſtina. Focio pak, i Grigoria Sirakuski mogu poslati, kogaimjegodi drago; a Car dvoicu iz ſvoga dvora. Nadoſtavlya joſc, da Car poſcalye zakonite knyige, iz Rima poslane po Zakarii, i Rodoaldu; i takogjer dillovanya zakonita onoga Sinoda, u komu pervi put skinut biaſce Ignatia; najpoſlie i knyige po Leonu Poklifaru poslane. Ova je Papa od Cara iskao, koja akoli tko procini, ima brez ſumnye rechi; da je po ſvojoj ocſinskoj dobroti hotio opet nyiove razloge cſuti, i ocſito pokazati zatim, da je pravedna oſudda ſuprot Fociu ucſinyena.

133 Najposli opomina Cara, da neticſe u oblaſt Cerkve Rimske: *Kralyi, prie doſcaſtja Iſukerſtova biau zajedno duhovni vladaoci. Ovoje posli po Neznaboxnima Carih slidio djavao; zaſctobo i oni biau vladaoci neznaboxſtva. Alli posli, kada na ovi ſvit dogye poslan od Otca oni, ko je Kraly iſtiniti, i vladalac duhovni, niſuſe viſce Cari sluxili oblaſtju duhovnih vladaocah; niti vladaoci duhovni oblaſtju Carskom. Goſpodin Iſukerſt ove dvi oblaſti jeſt razlucſio, i raſtavio, tako, da Cari ſvitovnim lyudma zapovidajuchi, iſctu pomoch od duhovnikah za ſlechi xivot vicsnyi; a vladaoci duhovni u poslovih sluxeſe naredbama Carskim.*

Poz-

Digitized by Google

Poznavſci pak mudri Papa, kakoſu nyegove knyige u Carigradu ixopacſene, zato na ſverhi opomina: *Ako tko u Carigradu uſctie ovu poslanicu, illiti knyigu, komu dopuſcteno jeſt prid Cara dochi, i on neuzktie Caru kazati, ſctoſe u ovoj poslanici nahodi; illi tajechi, illi prominyujuchi, illi oſtavlyajuchi; nekaje proklet. Po iſti nacſin, koi bude iſtu poslanicu tomacſiti, akoſe uslobodi ſctogod prominiti, alli oſtaviti, alli nadoſtaviti, vech akobi po neznanyu, alli po nerazumlyenyu to ucſinio, illi zaſctobo vlaſtitoſt Gerckoga jezika to iziskuje: nekaje proklet.* Ovaſu izvagyena iz glaſovite one poslanice, illiti knyige, Velikoka Pape, kojoj knyigi ni krivovirci, ni odmetnici, joſc niſu temelyito odgovorili, nitiche igda odgovoriti.

POGLAVJE DVADESET I SEDMO.

Scto Meniata ſudi od ove knyige?

Meniata, kogaje kao jedina pomnya protivitiſe oblaſti Pape Rimskoga, i oteti iz pod nyegove oblaſti Cerkvu Iſtocsnu, ovo iſto i ovde cſini. Piſce on na ſverhi *liſta 30. Scto ucſinivſci Papa*, to jeſt, poslavſci recſenu knyigu u Carigrad, *dadde prigodu Iſtocſnikom, dabi oni oblaſt, i oſobitoſti, kojeje Papa iz ſvetoga Piſma s-izpraznom slavom cſeſto pivao, za nikakve derxali, i pokazali. Protivi ſceſe oni, daje navlaſtito Cerkva Rimska ueizmirnom oblaſtiu ſverhu ſviuh oſtali Cerkvah od Iſukerſta darovana. Nadoſtavlyau joſc, daje zato Rim bio poſctenyem nakichen, zaſctoboje ſtolica Carska bio.* Biljexka u *Meniatovoj* knyigi ſvidocſi, daſu oni ovo izvodili iz kanona dvadeſet i oſmoga Sabora Kalcedonskoga. *Alli posli, kada dvor Carski biaſce iz Rima u Carigrad prineſcen, tadda zajedno s-Carskom oblaſtju i poſctenye, illiti doſtojanſtvo Episkopsko u Carigrad prigye. I zato premda nekti priſtati Episkop Rimski, ſa ſvim tizim Fccio primlyen biſce za Patriarhu opchenoga.* Ovako *Meniata*, kao podrugujuchiſe, piſce, daje Nikola Papa od oblaſti Pape Rimskoga *cſeſto pivao.* 134

Digitized by Google

135 Pitaju Latini: koi biau oni Iſtocsnici? doiſta nebiau drugi, nego Focianci otimajuchiſe od zakonite oblaſti, nerazumiuchi kanon Sabora Kalcedonskoga, niti oſtalih Saborah, a joſc manye ſveto Piſmo. Akolibimi Goſpodin Bog dopuſtio xivot, i zdravje; ukazaobi obilato, daje s-razlogom Papa od oſobitnoſti Cerkve Rimske popivao. Sada u kratko: Jedda Iſukerſt, kada ucſini Petra vladaoca opchinske Cerkve govorechi nyemu, i u nyemu nyegovim nadſtolnikom: *Paſi ovce moje*, nadoſtavioje, illi razumio: *po kanonih, kako Sabori odlucſe?* doiſto ne. Niti Sabor Kalcedonski govori; da oblaſt Pape jeſt iz Rima u Carigrad prineſcena s-Carſtvom; niti Papi otima oblaſt. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo iſti Sabor zove Cerkvu Rimsku n): *Glavu ſviuh Cerkvah.* Po iſti nacſin Otci Saborni Papu imenuju: *Glavu Cerkve; a ſebe uda* o). Agatho Papa, zove Cerkvu Rimsku *mater duhovnu Carſtva iſtocsnoga* u knyigi ſvojoj, od Sabora ſceſtoga primlyenoj. Nieli ovo ſvidocſanſtvo oblaſti, i oſobitnoſti Cerkve Rimske? Papa Hadrian pervi piſcuchi knyigu Konſtantinu Caru, Ireni Carici, i Tharafii Patriarhi popivaoje takogjer od oſobitnoſti, i oblaſti Cerkve Rimske, daje ona oblaſtju ſverhu ſviuh Cerkvah od Iſukerſta darovana; kakoje i Nikola Papa Caru Mihailu popivao: kada pak ove knyige Hadriana Pape u ſedmomu Sinodu opchinskomu procſatene biau p), Rimski Pokliſari pitaſce: Primajuli ona, koja piſce Hadrian Papa? Jedda rekoſce, daje oblaſt Pape Rimskoga s-Carſtvom u Carigrad priſcla? illi, da drugacſie naregyuje Sabor Kalcedonski? doiſto ne; nego ſvi kolici rekoſce: *Primamo, ſlidimo, priſtajemo* onima, koja Hadrian Papa piſce. Evo u kratko pokazano jeſt, daſe zaludo otimaju Focianci iz pod oblaſti Cerkve Rimske; zaludu donoſe onu od Fociove oholoſti, i nenavidoſti izmiſclyenu pripovidku, daje oblaſt Pape Rimskoga s-Carſtvom u Carigrad priſcla.

136 Od ovud ſlidi, da neumitno piſce *Meniata* od Nikole Pape; daje on s-izpraznom ſlavom popivao oſobitnoſti Cerkvi Rimskoj od

n) Act. 1. in Syn. Chalced.

o) In Ep. Synod. ad P. Leon.

p) Act. 1. Syn. VII.

Digitized by Google

od Iſukerſta darovane; buduchi daſu iſte oſobitnoſti nyoj date toliki Otci poznali, i iſpovidili. Popivaoje cſeſto; nebili po ti nacſin gluhih ſerdcah uſci probio. Slidioje Nikola Papa pomnyiva otca obitili, koi tverdu zemlyu oruchi, i cſeſto prioruchi cſini, da omekſcana primi ſimme, kojecheſe u obilni klas razploditi. Po iſti nacſin ucſini Nikola Papa Otać, i Naſtojnik od nyive Iſukerſtove, t jeſt ſvete Cerkve. Naſtojaoje on cſeſto od oblaſti Cerkve Rimske pivajuchi, kano oruchi, i prioruchi, dabi ſerdca nikoih Iſtocsnikah Carigradskih omekſcala, i primila ſpaſonoſno ſimme ricſih nyegovih, kojebi proraslo, i ucſinilo plod poſluha, i podloxnoſti, dabi navlaſ to oni Iſtocſnici poznali Papu Rimskoga za takva, za kakva ſvi ſtari pravovirni Gerci jeſu nyega poznavali, to jeſt, za Vladaoca ſve opchinske Cerkve, i Cerkvu Rimsku za mater i meſctricu ſviuh Carkvah. Alli ſctoſe dogodi? moxemo rechi, daſe ono na niki nacſin dogodi, ſctoſe dogodi ſimmenu Evangeoskomu q) pod koga prilikom je ukazano, kako jedno iſto ſimme, jedan iſti nauk plodi, illi neplodi. Simme ovo duhovno Nikole Pape pivajuchega, to jeſt, piſcuchega Iſtocſnikom, pallo jeſt pokraj puta, i pogaxeno jeſt. Ovo jeſu oni Iſtocſnici, koi nektiuchi promotriti, za niſcto jeſu derxali, koja on govori; i zato dojgye djavao, koi ovo ſimme od ſerdcah nyiovih odneſe. Simme ovo Nikole Pape palloje na kamen, i niknuvſci uſanu. Ovoſu oni Iſtocſnici, koi poznajuchi, premako tverda ſerdca, daje iſtina ſcto Nikola Papa izvodi iz ſvetoga Piſma od Cerkve Rimske; niſctanemanye otverdnuti poznanoj iſtini protiviſceſe. Simme ovo duhovno Nikole Pape palloje megyu dracsje; koje premako biaſce proraslo, i plodilo obilato, najposli od dracsjaje podavlyeno. Ovoſu Iſtocſnici od Methodia joſc, illi od Ignatie regyeni, s-Cerkvom Rimskom ujedinyeni, i s-Ignatiom; koi najposlie mitom, i progonſtvom Fociovim, odſtupivſci od Ignatie, Fociuſe priloxiſce. Najposli ovo ſimme duhovno Nikole Pape palloje na dobru zemlyu. Ovoſu oni Iſtocſnici ſtranci Ignatie, koje niti miti, niti progonſtva Fociova nemogadiau od zakonitoga Patriarhe, ni od Cerkve Rimske raſtaviti; koi slucſajuchi, ſctoje Nikola Papa pivao, ricſi

q) b), Lucae 8.

Digitized by Google

nyegove u ſerdcu uzderxaſce, i plod doneſoſce u uſterplyenyu. O da bude i *Meniata* cſatechi ona, kojaje Nikola Papa popivao, o da bude sluſcao! alli ſctochemomu mi popivati? Zaludoje veche; jerbo nejma uſciu za sluſcati; nego kakono Iſukerſt govorechi od ovoga ſimmena vapiaſce, tako i ja piſcuchi vapiem: *Koi ima uſci za sluſcati, neka posluſca*, ſcto Pape Rimski Namiſtnici Iſukerſtovi, Nadſtolnici ſvetoga Petra, ſcto ſtari ſveti Otci Gercski od Cerkve Rimske popivaju.

POGLAVJE DVADESET I OSMO.

Focio izgubi Bardu najvechega priatelya.

137 KAdaje Nikola Papa po ſvojoj knyigi opominao Cara, Primilloſtivi Bog po ſnu opomenuoje Bardu nemilloga Ignatie progonitelya. Iſtinaje, da od onih ſtvarih obicſajemo ſanyati, koje ob dan cſinimo; od koih viſce misimo, alli viſce putah i duh pakleni ſan uzrokuje; a kadkad i Bog za prikazati nami ſtvari doſcaſte. Tako nahodimo u ſvetomu Piſmu od ſna Faraonova, kogaje iſtomacſio Joſip; od ſna Nabukodonoſorova, kogaje iſtomacſio Daniel. Ovonam potvergyuje ſan Barde, kogaje on uzdiſcuchi, i cvilechi kazivao nikojemu priatelyu ſvomu imenom Filoteu, na ovi nacſin: Sanyaotiſam, moj Filoteo, ſan tako ſtrahovit, dami od nyega ſerdce terne. Vigya ja u ſnu da igyuchi u veliku Cerkvu s-Carom, i dvornom Goſpodom, ugleda, kako Arhangyeli na gornyih, i dolnyih oblocih ſtojechi gledaju u Cerkvu. Kada pak ulizavſci u Cerkvu priſtupiſmo k-Naviſtioniku, evoti dogyoſce dva ſtrahovita, i ſerdita haduma; iz megyu koih onaj na deſnoj ſtrani Cara ſvezana, a onaj na livoj nemilloje potezao mene. U to iſto doba ugledaoſam u Svetioniku ſidechega ſtarca licem takva, kakva na ikoni vidimo ſvetoga Petra: uz nyega ſtajau dvoica, kano dva dvorna Naredbenika; a prid nyime klecſechi, i ſuzami obliven Ignatia, koga oni ſtarac, kakomiſe cſiniaſce, millo gledajuchi xalyaſce. Tadda Ignatia zavapi: *O ti! komu ſu dati klyucſi Carſtva nebeskoga; koiſi kamen, ſverhu koga ſagragyenaje*

Digitized by Google

naje Cerkva Iſukerſtova, buduchi tebi poznano, ſcto ja podnoſim, utiſci, molimte, tuxnu, i xaloſnu ſtaroſt moju. Zapitaga ſveti Petar: *Tkoteje uvridio?* A Ignatia obazrivſciſe, i perſtom na me kaxuchi, odgovori: *Eno! onaj, onajmeje najviſce uvridio.* Onda ſveti Petar davſci zlamenye onomu s-deſne ſtrane Naredbeniku, podadde angyarich govorechi: *Zgrabi Bardu nepriatelya Boxjega, i vani prid Cerkvom iſſiciga.* Kadame on zgrabio biaſce, ſpazioſam, da deſnicom zapritivſci Caru recſe: *slidi opaki ſinu;* a meni takva xaloſt, i bol ſerce progye, kao daſam chutio, kakomiſe tilo na komadiche ſicſe r).

Kada Barda ſuze ronechi ovi ſtraſcni ſan izkaza Filoteu, re- 138
cſemu Filoteo: Goſpodine! proſti nevolynomu ſtarcu, promiſclyaj ſud Boxji, i nemojga viſce uvridyivati. A ſcto Barda na ovo ponukovanye, i viche? Jeddaje uſtraſcen ſpaſonoſnu koju bolyu miſao u ſerdcu zacſeo? Jeddaje na ſud Boxji pomislio; bojechiſe, damuſe nedogodi ono, ſctoje u ſnu vidio? Neſrichan cſovik, kano dabi hotio iſpuniti broj grihah ſvoih; kano daje Ignatia kriv onoj ſtraſcnoj prikazi u ſnu vigyenoj, razjidiſe iz nova proti nyemu, i posla Leona Pitademona, Fociova rodyaka, cſovika za takvi poſao podobna; da igye u addu, u kojoj Ignatia izagnyan tugovaſce, zapovidivſci da s-vojnicih Ignatiu oſctrie ſtraxi, damu nepuſti liturgiu ſluxiti; da nedade nikomu k-nyemu ulaziti, niti od nyega izlaziti. Podnoſioje Ignatia ovu ſtraxu, i mukku tri miſeca; alli velle vechu mukku podnoſioje Barda; mucſilagaje nyegova griſcna ſvieſt, i oni veliki ſtrah, koi na nyega napadde; daſe neuslobodi ni koracſiti iz Carigrada. Scta radi, kadaſe Car s-vojskom podixe na Saracene, za oſvoiti Kandiu, koju oni zarobiſce, Barda bojechiſe iz Grada izajchi, izgovaraoſeje na ſvaki nacſin, da nemore Cara na vojsku ſliditi. Prilicsnoje iſtini, daje i Caru ſvoj ſan ocſitovao; zato Car za dignutimu oni ſtrah, otigye ſcnyime, s-Fociom, i Vaſiliom u cerkvu ſvete Sofie. Ondiſe najpervo zaklelce Car, i Vaſilia prid Fociom kalex derxechim, i umocſivſci pero u priſvetu kerv Iſukerſtovu podpiſaſce, daſe nejma Barda niſcta bojati s).

r) Nicet. loco cit. p. 869.

s) Hamartol. apud Binium loco cit. p. 876. Symeon Logoth. 335. Leo Grammat. p. 370.

Digitized by Google

Na ovi nacſin uslobogyen Barda odde s-Carom, koi nikoje ſumnye ſuproti Bardi, kao zaſidniku imadiaſce. Dogodiſe joſc, daſu vojnici ſcator Barde na viſcjemu miſtu raztegnuli, a Cara na nixjemu. I ſcto iz toga izajgye? nepriatelyi Barde priſcaptalce Çaru, da Barda hoche viſcji od nyega biti, i zatoje nyegov ſcator na viſcjemu miſtu ſtavlyen. Razumivſci ovo Car, pun ſumnyah ſuproti Bardi, odlucſi, i naredi, daſe ima pogubiti. Dakle ſutra dan, kada neſrichan Barda unigye pod ſcator k-Caru za razgovoritiſe od puta vojnicskoga; Vaſilia, i vojnici ſtupiſce za nyime u nutra s golima macſih. Spazivſci Barda ofitiſe, da nyega iſctu; zato padde udily na kolina prid Carom, molechiga, alli zaludo; jerbomu nedadoſce toliko vrimena, dabi od Cara milloſt iſproſiti mogao, vechega zgrabiſce iz prid ocſiu Cara, i izvan ſcatora umorivſci, tileſinu na komadiche izſicavſci, po taboru rugajuchiſe razneſoſce. Drugi t drugacſie ovi dogagyaj iſpiſuju. Na ovi nacſin ſan neſrichnoga Barde je iſpunyen. Posli toga Car, kao daje Saracene nadvladao, oslobogyen od ſumnye povratioſeje u Carigrad. Videchi pak da ſam nemore vladati, za druga od vlade, uze Vaſiliu Viteza, zarad mudroſti, i jakoſti glaſovite, koga i okruni u Cerkvi ſvete Sofie na blagdan Duhovah.

139 A ſcto ucſini Focio posli ſmerti Barde, koi biaſce nyegov najvechi pomochnik u oholoſti, u uzviſcenyu na Patriarſtvo, i kervniſctvu? Kudioje mertva, komuſeje xivu, kao robcſe ſvoih poxudah ulizivao, i klanyao. Ovaboje bila oſobita majſtoria Focio-va priklonitiſe vrimenu, i onima, koi moguchi biau pomochi nyega. Zato izgubivſci Bardu, kako i prie, naſtojaoje ugoditi Caru, i novomu vladaocu Vaſilii omillovati, za uxderxati Patriarſtvo; i doiſta providno; neznadiaſcebo, ſctoſe moxe dogoditi s-vrimenom, tkoche Samoderxac biti?

140 Megyuto videchi Focio, daſe mlogi od nyega odvergoſce; koiſu znali, daje od Nikole Pape oſugyen, zato nyih pocſe kervnicskim nacſinom proganyati. Iſpiſuje ova prinaucsni *Fleuri* u). Ni-

t) Vide Continuator. Theophanis p. 94.
u) T. 11. Hiſt. Eccleſiaſt.

Digitized by Google

Nikoimje nyiova dobra, i imanya oteo; nikoje u izagnyanye je protirao; u tamnice metao; i na razlicsne mukke potezao. Nijednomu ſtanyu, illi bilo duhovno, illi ſvitovno, illi muxko, illi xensko, nie praſctao. Puſtinyake iz gore Olympa iſtiravſci, nyihova pribivaliſcta poxegavſci; jednoga do pojaſa u zemlju je ukopao. Alli zaſcto? Scto ovi neſcrichni tako nemillo pedepſani ſagriſciſce? Kazanoje ozgor: odvergoſceſe od Focia, zaſctoboje bio od Pape Rimskoga oſugyen, i skinut. Scto od ovud slidi? Slidi *pervo:* Nemore biti iſtina, ſcto *Meniata* govori; da Iſtocſnici niſu poznavali oblaſt Pape Rimskoga ſverhu Cerkve Carigradske; buduchi oni prie hotili ſvoja dobarca izgubiti, i takva progonſtva podnoſiti, nego oſuddu Pape Rimskoga priſtupiti. Slidi *drugo:* Da Focio po ovomu progonſtvu ſvoju kervnicsku chud je ocſitovao; i zato nemore biti iſtina, ſcto *Meniata* za zagovoriti, i braniti Focia, je piſao, daje Barda, a ne Focio priatelye Ignatieve progonio, i mucſio; zaſctobo, buduchi i po ſmerti Barde ova pocſinio, koja mallo prie kazaſmo, daje Barda s-privolyenyem Focia ona cſinio, ocſito jeſt.

Oſim ovoga kervniſctva iznajgye Focio joſc drugi nacſin, za uzderxati u opchenyu ſvomu Carigradyane. Izmami on od Cara jedan novi odlucſak; da koibi u teſtamentu, illiti u najposlidnyemu naregyenyu od ſvoih dobarah hotio drugomu oſtaviti; onobi Focio imao ſvojom rukom dati, i razdiliti. I zato koi hotiau, daſe posli ſmerti nyiova volya iſpuni, uſillovani biau nyegovo opchenye zagerliti; kakono i oſtali, koiſe uffaſce ſctogod od ſvoih rodyakah, i priatelyah zadobiti. Ovi ſvi kolici Focia za-blagodarna Goſpodina jeſu derxali, nemarechi mlogo, tugyeli, ſvojeli daje. Polak toga, kako *Anaſtaſia* ſvidocſi jednovrimeni piſaoc, i kazano je na *broju 14.* pervoga dila; pobrinuoſeje uzderxati u opchenyu ſvomu mladiche od plemenite kervi, kojeje ucſio, i ſillio, daſe rukopiſom podvexu, dache nyegovu viru sliditi, i kao meſctra ſvoga nyega braniti. Ovi biau nacſini, po kojmaſeje vladao Focio.

Digitized by Google

POGLAVJE DVADESET I DEVETO.

Od obrachenya Bulgarah na pravu Viru.

141 NIkola Papa prividivſci, dache Focio joſc vechu ſmutnyu zametnuti; odlucſi opet Caru Mihailu piſati. Zato u Rim ſazva blixnye Biskupe, za ucſiniti viche od ſtvarih Carigradskih, i od Pokliſarah, koje namini u Carigrad poslati. Ono pak zadaddemu veliku brigu, kako, koimlibi putem Pokliſare u Carigrad poslao. U to vrime doidoſce nenadani Pokliſari iz Bulgarie, skoima je, kakochemo viditi, ſvoje Pokliſare poslao. Radi ovih Pokliſarah, i Bulgarah buduchiſe posli velika buna zametnula, ſzcinioſam da nechu s-puta zajchi od nyiovoga na pravu Viru obrachenya govorechi; pacſe ſudioſam, daje potribno znati.

Bulgari, dio naroda Slovinskoga, imadiau ſvoje pribivanye priko Iſtra rike, illiti Dunava, kod rike imenom Volge, illiti Bulge; od kojeſe i prozvaſce Bulgari; a od nyih dolyna Myſia nazvanaje Bulgaria, koje ime i ſada ona Derxava noſi. Bulgari biau neznaboxci; koi kada, i po kojojli prigodi Viru Iſukerſtovu primiſce, neslaxuſe Piſaoci. Jedni piſcu, daſuſe neznaboxtva odrekli x) *godine 845.* pod Methodiom Patriarhom, i Theodorom Caricom, cſetvertog godiſcta vlade Mihaila Cara s-Theodorom Caricom materom. U to vrime Bogor Kraly Bulgarski potverdivſci mir s-Theodorom Caricom, zaiska ſeſtru ſvoju Bogoridu, u Carigradu zaroblyenu, koja po naſtojanyu bogomille Carice kerſctena, i knyigu biaſce naucſila. Miſto nye pak Bogor povratioje jednoga Plemicha Carigradskoga, duhovnika imenom Kufaru, koi je Bogoru od prave kerſtjanske Vire pripovidao; alli gluhu, i u odmetniſctvu otverdnutu. Kada Bogorida povratiſe iz Carigrada u Bulgariu, kano

x) Porphyrog. in vita Michael. N. 14. Curopalat. Cedr. Zonar. Baron. ad An. 845. Henchen. ad diem 11. Jan. et alii.

Digitized by Google

no jednā ſtara, i izverſtita Kerſtjanka, nepriſtade bratu kazivati od prave Vire, od jednoga pravoga, xivoga, Goſpodina Boga; alli i ovo ſpaſonoſno ſimme paddaloje na kamen; alli poslie ſrichno nicſe. Napadde glad, i kuga na Bulgariu; Bogorida sluxechiſe ovom prigodom, opet pocſe Bogoru bratu od jednoga Boga Goſpodina, i Vladaoca ſviuh ſtvarih pripovidati, ſvitujuchi, dabiſe neznaboxtva odrekao, i obechajuchi, dache oni Bog, od kogamuje pripovidala, ſmillovatiſe, i ova dva bicſa, glad i kugu dignuti. Bogor xalechi pomor ſvoga puka zazvaoje u pomoch Boga, od kogamuje ſeſtra pripovidala. Smillovaſe Bog; a Bogor videchi, da pomor priſtaje, zagerlioje Viru Iſukerſtovu. Primioje Kerſctenye od jednoga Episkopa, kogaje Methodio Patriarha poslao, nazvan na Kerſctenyu Mihail, za ſvidocſanſtvo priatelyſtva, i mira s-Carom ucſinyena. Na obrachenye berxje Bogora podpomoxe mlogo ikona, od Methodia brata ſvetoga Cyrila iſpiſana. Biaſce Methodio, u ono vrime, glaſoviti Ikonopiſac; zato dozva Methodia Kraly, damu jednu ikonu prilikuje, u kojuje ſtrah i pogledati: onbo joſc divje chudi u takvih ſtvarih naslagyivaoſeje. Methodia dakle nadhanut Duhom ſvetim s-velikom pomnyom prilikovaoje ikonu najposlidnyega ſuda; koju kad ugleda, i Methodio nyu iſtomacſi, obuze Kralya niki ſtrah ſpaſonoſni, i brez odmicanya zaiska ſveto kerſctenye. Theodora Carica poslie mloxtvu Bulgarah, u tiſnu miſtu pribivajuchemu, daſe raſproſtraniti mogu, dadde Derxavu kod Debelta grada Thracie, na megyi Myſie, i cernoga mora, koju Bulgari *Zagorje* imenovaſce.

Drugi piſcu, daſeje Bogor na pravu Viru obratio y) *godine* 142
861. to jeſt godine cſetverte ſamovladajuchega Cara Mihaila, na ovi nacſin. Car Mihail po ſuhu, i po moru podixe vojsku ſuproti Bogoru. Cſuvſci ove glaſe Bulgari, od domachega nepriatelya, to jeſt neizkazana glada moreni, prie boja uſillovani od glada odlucſiſce podloxitiſe Caru, po kojoj prigodi podloxiſceſe i Iſukerſtu. Car Mihail Bogora, i oſtalu Goſpodu povede u Carigrad,

gdi

y) Leo Grammat. p. 462. Symeon Logoth. in vita Michaëlis Imp. §. 25. Georg. Monachus. N. 16.

Digitized by Google

gdi ſvi kolici ſveto Kerſctenye primiſce. Car Mihail, koi je Bogoru kumovao, nazvoga Mihailom. Povrativſciſe novi Mihail u Bulgariu dozva Methodia, koimu ozgor recſenu ikonu najposlidnyega ſuda iſpiſa. Po nyoj on pokripiſe u primlyenoj ſvetoj Kerſtjanskoj Viri; alli Bulgari neznaboxci, videchi nyu u dvoru, zametnuſce bunu ſuprot novovircu Kralyu. Prinaucſni *Pagi* ſzcini, daje Bogor od Focia u Carigradu kerſcten z), i zato Focio piſcuchi nyemu, nyega a) ſina *polyublyenoga*, *duhovnoga ſvoga poroda pravo cſedo* zove.

143 Nechuſe prigovarati od vrimena, u koje Bogor odrecſeſe neznaboxtva; onoje iſtina, kojoi ſvi knyixevnici priſtaju; da Mihail novovirac ukazaſe kerſtjanski vitez. Razumivſci neznaboxni podloxnici, daje on novi zakon primio, razjidjeni obſidnuſce grad, u komuſe on nahogyaſce. Niſctaſe on od nyih neuplaſci; nego Krix metnuvſci na perſa, ſa ſvoima ſamo cſeterdeſet i oſam vojnicih na konyih, izleti iz grada; i ono nevirnih podloxnikah mloxtvo nadvlada, i raſtira. Zatim iziskujuchi, koi biau pocſetnici ove bune, cſeterdeſet i dva ucſini poſichi, a oſtalomu mloxtvu oproſti, koje on ſvitujuchi, dabiſe neznaboxtva odrekli, mloge od nyih na pravu Viru obrati. Ovi dogagyai za jedno cſudo ſvi pravovirni derxaſce, jer kakono kazivaſce Pokliſari Bulgarski Ludoviku Kralyu Nimacskomu, kada izajgye Kraly iz grada, vigyeniſu Cerkvenici, prid nyime noſechi ſviche goruche, vigyeniſu konyi vojnikah Bogorovih na ſtraxnih noguh ſtojechi, a prid nyima udarajuchi po glavi Neznaboxce, koimaſe cſiniaſce, da jedna velika kucha gori, i na nyih pada; i zato tako velik ſtrah na nyih napadde, daſe neznadoſce ſmeteni ni braniti, ni bixati.

PO-

z) Pagi ad An. 861. N. 11.

a) Epiſt. 1. de officio Principis.

Digitized by Google

POGLAVJE TRIDESETO.

Zaſcto Pokliſari Bulgarski biau doſcli u Rim?

POsli obrachena na Viru Kerſtjansku Bogora, Focio poslaoje u- 144
dily u Bulgariu naucſitelye, koibi na pravu Viru Bulgare obrachali. Za nyima dogyoſce i drugi Apoſctoli razlicsni, Gerci, i Armeni, koi razlicsnim naukom puk jeſu ſmuchivali. Videchi Miſnici Katolici, kako ſvidocſi mudri Pagi b) na znanye Papi Rimskomu dadoſce, da od Focia poslani Sveſctenici opakim naukom Bulgare truju. Tadda valya daſe dogodi ono, ſcto piſce *Anaſtaſio* Knyigopomnik, nahodechiſe u Rimu, ſvaka od Pokliſarah je razumio: Nikoi Miſnik, imenom Pavao Rimlyanin ne rodom, nego zakonom, ſvitovaoje Kralya; da proſi od Apoſctolske Stolice ne ſamo naredbu Vire, nego i ſvetoga Zakona obicſaje, ſcto i ucſini Kraly, ne ſamo po vichu Pavla, nego i po ocſitovanyu Boxjemu naucſen. Ovako ſvidocſi c) *Anaſtaſio.* Kraly dakle poslaoje dvoſtruke Pokliſare *godiſcta 866.* Jedne k Ludoviku Kralyu Nimacskomu, s koimje priatelyio mir, i sloxnoſt uzderxajuchi, koga molyaſce, dabimu poslao Episkope, Sveſctenike, i Pripovidaoce ſvetoga nauka. Ludovik Kraly za ugoditi priatelyu ſvomu, u tako oſobitoj ſtvari, zaiska od brata ſvoga Karla ruho Cerkveno, ſudje, i knyige potribne Cerkvenikom, koibi u Bulgariu iſcli za obrachati oni narod na pravu Viru. Slideche dakle *godine 867.* poslaoje Kraly Ludovik Ermenrika Biskupa, Miſnike, i Djakone u Bulgariu; koi, kada dojdoſce, videchi, daſu prie nyih doſcli od Pape poslani, koiſu ſveto Evangyelye pripovidali, i primloge na Viru Iſukerſtovu obratili, natragſe povratiſce d).

b) Pagi ad An. 867. N. 4.
c) Anaſt. in Praef. VIII. Synodi.
d) Ann. Bertin. et Metens. ad An. 866.

Digitized by Google

145 Kakoſe pak ovo dogodi? Imaſe znati, daje Kraly Bulgarski Mihail druge, i velle plemenitie Pokliſare u Rim poslao; navlaſtito iſtoga ſvoga ſina, rodyaka ſvoga Petra, i dva oſobita Bulgarska plemicha. Ovi doſcavſci u Rim *godiſcta 866.* miſeca Kolovoza, pozdraviſce priponizno Nikolu Papu, i poslane od Kralya darove prikazaſce; a oſobito ono slavno oruxje, koje Kraly na ſebi imadiaſce, kada zazvavſci u pomoch ime ſvetoga Petra, kako piſce *Anaſtaſio* e) nadvlada nepriatelye ſvoje. Ocſitovaſce ovi Pokliſari najpervo dogagyaj, kakoſeje Kraly na pravu Viru obratio: kako ſuprot nyemu podloxnici nyegovi uſtadoſce: kakoje nyi cſudnovato nadvladao. Zatim kazaſce uzrok ſvoga Pokliſarſtva, da navlaſtito k-nyima dolaze Armeni, Gerci, i drugi, koi razlicſne nauke pripovidajuchi, puk ſmuchuju. Scta radi Kraly moli Otca Papu kao Namiſtnika Iſukerſtova; dabi on poslao naucſitelye, Biskupe, i Miſnike, od koibi mogli pravi, i cſiſti nauk primiti. Obradovaſe Nikola Papa nenadanu doſcaſtju Pokliſarah Bulgarskih. I *pervo*, zaſctobo ovi narod iz daleka dogye k-Naſtolniku ſvetoga Petra, opchenomu Paſtiru ſvega Kerſtjanſtva; da od nyega, kano od pricſiſtoga vrutka, more primiti pravu, i neoskvernyenu Viru. *Drugo*, zaſctobo imadiaſce prigodu ſvoje Pokliſare u Carigrad poslati; a *treche*, zaſctoboſe pouzda, dà po ovomu narodu, od Iſukerſta proſvitlyenu, Illiranske Derxave od Patriarſtva Rimskoga fillom odkinute, moguſe laſnie povratiti. Zato nekaſnechi u ovomu ſvetomu poslu obra za naucſitelye onoga naroda, dva velle kripoſna Biskupa Pavla Populienskoga u Hetrurii, i Formoſa Portuenskoga, pridruxivſci nyima druge verſne Miſnike, kakono i oſtala za poſao ovi potribna. Naredioje takogjer Pokliſare u Carigrad Donata Biskupa Oſtienskoga, Leona Miſnika Cerkve S. Lovrinca, i Marina Cerkve Rimske Djakona.

146 Doneſoſce joſc Bulgarski Pokliſari nikoja pitanya, za znati, kakoſe imadu vladati? Na koja Papa odgovori po onoj glaſovitoj od sto i ſceſt poglavjah knyigi f). Puna je lipih naukah, i ſta-

rih

e) In Praefat. VIII. Syn.

f) Reſponſa ad conſulta Bulgarorum.

Digitized by Google

rih obicsajah ova knyiga. Nikoja pitanya donosim, i najprie, najosobitie: *Jelli pravo, i dobro kersctenye od Xidova, alli od Neznaboxca dato?* Na ovo pitanye, odgovorioje Nikola Papa: Ovi akosu kersceteni u ime svete Troice, illi u ime Isukersta, kako u Csinyenih Aposctolskih sctiemo, (jerbo jedno isto jest, kako tomacsi sveti Ambrosio) znano jest, dase nejmaju opet kerstiti: nego najpervo valya pitati: jelli onaj, koi je kerstio, bio Neznaboxac, illi Xidov, illi poslie postao Kerstjanin? Premako nejmamo pripustiti ono, scto blaxeni Augustin od Kersctenya govori: *Dosta veche od Kersctenya kazasmo, kojese posvechuje po ricsma Evangyeoskima, damu nisca nehudi, niti primajuchega, niti davajuchega zablugyenye; premako on drugo od Otca, i Sina, i Duha svetoga viruje, nego nas ucsi nauk nebeski.* Zarad ovoga odgovora prigovarajuse Bogoslovci, kako mogasce rechi sveti Papa, daje dobro Kersctenye *u ime Isukersta;* buduchi Isukerst naredio u Evangyelyu, *u ime Otca, i Sina, i Duha svetoga?* Na ovo, razlicsito Bogoslovci odgovoraju. Doista nemoxemo rechi, dabi ovi prinaucsni Papa sudio; dabi bilo dobro Kersctenye, kadabi tko rekao: *Ja te kerstim u ime Isukersta.* Nebi to bilo otajno Fociu, koi sctogod mogasce, iziskivaoje suprot Nikoli Papi, i Cerkvi Rimskoj; nitibi bio pripustio neokrivivsci Nikolu Papu. Scta radi nejmamoga ni mi okriviti, nego nyegov odgovor istomacsiti.

Prinaucsni Harduin, ukazavsci g) da po onim ricsma, u Csinyenih Aposctolskih u poglavju drugomu: *Nekase svaki iz megyu vas kersti u ime Isukersta*, nerazumjuse ricsi potribne za ucsiniti pravo Kersctenye; nego Vira u Isukersta oniziu, koise hotiau kerstiti, ne dicsice stoperv rogyene, nego lyudih veche vrimenitih, kakvi biau oni u Csinyenyih Aposctolskih, kakvi biau Bulgari, i oni, od koih govori sveti Ambrosio. Ovi, veli Papa, akosu po obicsaju kerstjanskomu oprani, to jest na Kersctenyu pitani, i ispovidili, da viruju u svetu Troicu, illi samo u Isukersta, ovoboje sve jedno, kako veli sveti Ambrosio, zasctobo kako nahodimo u Csinyenyih Aposatolskih, kada Hadum Kralyice, imenom Kandace, upitan od

g) In Quaest. de Bapt. in nomine Christi.

Digitized by Google

Filipa Apoſctola, odgovori: *Virujem, da Sin Boxji jeſt Iſukerſt*, u-dily bi kerſcten, ovi, veli Nikola Papa, nejmajuſe opet kerſtiti, zaſctoboſu iſpovidili, kolikoje potribno poradi Vire. Ovakoſe ima razumiti odgovor Pape, da negovori od ricſih potribnih za Kerſctenye, nego od iſpovidanya Vire.. Ovakoſe imade razumiti ſveti Ambroſio, koga Papa ſpominya; zaſcto ſveti Ambroſio govori h): *Virujemo novovirac u Krix Goſpodina naſcega Iſuſa, jerboſe ſcnyime zlamenuje; alli ako nebude kerſcten u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga, nemore primiti odpuſctenye griah.* Daſe na ovi nacſin ima razumiti odgovor Nikole Pape, slidi iz ricſih ſvetoga Auguſtina, koje on ſpominya, daſe navlaſtito Kerſctenye poſvechuje po ricſima Evangyeoskih, to jeſt: *U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Dakle kakono ſveti Ambroſio, tako i Nikola Papa ucſi; da ricſi za ucſiniti pravo Kerſctenye jeſu potribite od Iſukerſta naregyene ove: *U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga;* a niſu zadoſta one: *U ime Iſukerſta;* oveboſu ſamo za pitanye oniu, koiſe xele kerſtiti. Opomina pak ſveti Papa, daſe ima iſpitivati, jelli bio Xidov, illi Neznaboxac, koi je kerſtio, ne zato kao, da nebi bilo dobro Kerſctenye od nyih dato, akoſu ſva potribna ucſinili; nego zaſctobo moxe biti, niſu znali pravo kerſtiti; illi zaſctobo Neznaboxci jeſuſe sluxili nikoim bogogerdnim opranyem; po koi nacſin, akoſu oprani Bulgari, potribnobi bilo daſe kerſte i). Drugi tomacſe Ambroſia, i Nikolu Papu, da po onima ricſih: *U ime Iſukerſta*, razumili jeſu, da Kerſctenye pravo jeſt, koje od Iſukerſta jeſt naregyeno; a ne ono, koimje Ivan Kerſtitely kerſtio.

147 Nikoi drugi odgovori, kano na pervi pogled, videſe ſuprotivni opchinskoj pravdi, i zakonu. Na priliku: kada u odgovoru oſamdeſet i ſceſtomu zabranyuje ſudcem zlotvora na mukke potegnuti, da on iſpovidi ſvoje zlotvorſtvo. Alli valya znati, s-kogaje uzroka na to odgovorio na ovi nacſin: hotioje navlaſtito on neznaboxni, i joſc divje chudi narod iz pocſetka upitomiti, i u obicſaj ſvete krotcſine kerſtjanske priveſti.

Ni-

h) De iis, qui myſteriis initiantur. C. 4.

i) Vide Harduinum T. V. CC. p. 757. 765. et 873.

Digitized by Google

Nikoiſu odgovori ne pod grih zaduxujuchi, nego za upravlyenye xivota, kakonoje odgovor cſeternaeſti: Slobodnoje uz korizmu ſvaki dan primati ſveto Pricſeſtje. U odgovoru cſeterdeſet i cſetvertomu: Alli uz ovo ſveto korizmeno vrime nie dopuſcteno u lov ichi, ni igrati, ni ricſi ſcalyive sluſcati. U odgovoru dvadeſet i ſceſtomu: Slobodnoje blagovati meſo xivinah, od ſvake verſte; zaſctobo razliku jecxekah ſtaroga zakona ſada mi na duhovni nacſin razumiemo. Od ovud slidi, daſu od Focia poslani Gerci hotili zaduxiti Bulgare, da nyiove obicſaje slide. I zatoim joſc recſe Nikola Papa, ſcto govorite, da vam Gerci zabranyuju brez pojaſa primiti ſveto Pricſeſtje, i da griſcite, ako prikrixenim rukama u Cerkvi nemolite; takve obieſaje illi obsluxivati, illi neobsluxivati, nie grihota; vech akobi tko od jedne otverdnoſti nektio cſiniti ono, ſcto ſvi oſtali cſine. U odgovoru ſceſtdeſetomu veli: Obicſaj jeſt u Cerkvi Kerſtjanskoj, daſe nejide do devete ure jutarnye. Pitaliſu takogjer Bulgari od ſtvarih nijednoſtranih, to jeſt koje po ſebi niſu zle, ni dobre. Na priliku: Cſinili Kraly dobro, ako ſam blaguje? Moguli xenske glave dimie nofiti?

Na pitanye: Moxeliſe tko u Bulgarii za Patriarhu rediti? Od- 148
govori Papa k) ſadaſe od toga nemore niſcta narediti, dokſe naſci Poklisari nepovrate, od koichemo razumiti, kolikie broj Kerſtjanah. Sadachemo pak vami dati Episkopa; a poslie kadaſe broj Kerſtjanah bude uzmloxao, ucſinichemoga Arhiepiskopa.

Oni pako 1) *imaduſe za Patriarhu iſtinito derxati, koi vladaju one Cerkve, i upravlyaju; od koih znano jeſt, daſu od Apoſctolah naregyene; kakve jeſu Cerkva Rimska, Alekſandrinska, i Antiokinska. A Carigradski, i Jeroſolimski Episkopi, premakoſe zovu Patriarhe, niſctanemanye nejmaju takvu oblaſt, kako oni. Zaſctobo Cerkvu Carigradsku nitie tko od Apoſctolah naredio; nitie Sinod Nicenski ſcto od nye ſpomemuo, vech buduchi Carigrad novim Rimom nazvan, iſtoga Carigrada Episkop imenovan jeſt Patriarha, vechma po milloſti Poglavicah, ne-*

go

k) Reſp. 72.
l) Reſp. 92.

Digitized by Google

go po razlogu. *Jerosolimski Episkop, premdase Patriarhom naziva, i po staromu obicsaju, i izgledu Sinoda Nicenskoga imase sctovati; nyemu nisctanemanye Sinod Nicenski nazivak Episkopa samo dadde, neuvridivsci oblast Metropolite Cesareenskoga u Palestini. Patriarha pak Alekszandrinski ima za Rimskim pervo misto.*

U najposlidnyemu odgovoru ovako pisce m). *Govorite da u Derxavah vascih, na mlogih, i razlicsitih mistih Kersczjani, Armeni, i Gerci, i drugi jesu doscli, koivam mloga, i razlicsna govore; i zato molite, da vam pricsisti nauk kaxemo. Cerkva Rimska vazdaje brez oskvernyenya bila: scalyemovam Poklisare nasce, i pisma, iz koihchete istiniti nauk primiti; a mi nigda nechemo ostaviti brigu, koju na vas kao na novi sad pocsmamo imati. Najposli akoli samo istina Vire k-vami dojgye; mi nemarimo, po cstemugodi pripovidanyu doscla.* Na ovi nacsin Nikola Papa Poklisarom odgovori.

POGLAVJE TRIDESET I PERVO.

Knyige Caru, i ostalima pisane.

149 PO ovoj istoj prigodi, Nikola Papa s-jednom Apostolskom slobodom pisaoje Caru Mihailu n), da knyiga po Zakarii, i Rodoaldu u Carigrad poslana jest prominita, i izopacsita: da nie bila u pervomu sidenyu onoga Sinoda procsatena; kakoje davnascnyi obicsaj, dase csate knyige od Pape poslane, kako u Sinodu Kalcedonskomu, i Efeskomu jest ucsinyeno. Pokazuje Caru ocsito ona, kojasu u knyigi prominita, od oblasti pristolya Apostolskoga, od pravednosti Ignatie, od oholosti Focia; i zato govori, daga neche nikada za Patriarhu zakonitoga poznati, nego Ignatiu; akoli-

m) Resp. 106.

n) Epist. 9.

Digitized by Google

lise nerazvidi nyegova, i Fociova pravda na sudu Apostolskomu; nitiche igda s-Fociom opchenye imati, akose neodvergne zlochah svoih.

Jedda mogasce Papa pravednie, i razloxitie pisati? Alli Fo- 150
cio, jerbo znadiasce, da jest nepravedno utisnut na Patriarstvo, zatoseje suda uklanyao. Nadostavlya josc Papa, da regyenye Focia nie dobro bilo; zasctoboje regyen od Grigorie Sirakuskoga, koi bivsci skinut, nemogascega rediti. Znati ovde valya, kada Papa govori, da Fociovo regyenye nie bilo dobro, razumitise ima; da nie bilo zakonito, ni slobodno: zasctobo Grigoria bivsci skinut, nemogasce slobodno, i zakonito rediti, kakono ni ostale sluxbe Cerkvene csiniti; a negovori Papa, da ono regyenye je bilo tasco, da nisca nie bilo verstno, da nie Focio Episkopom postao. Postaoje Focio Episkopom, alli nezakonito, i grisno; i zato ni on nemogasce zakonito, i slobodno csiniti Cerkvene sluxbe. Na prilicsni nacsin imase razumiti, kada Nikola Papa, i Sinod osmi govori, da Focio nikada nie bio Episkop: to jest, da nikada nie bio Episkop zakoniti, koibi imao zakonitu, i slobodnu oblast ona csiniti, koja csini Episkop zakoniti. Najposli takose imade razumiti i ono, scto Nikola Papa, i Hadrian recse; da Focio nisca nie od regyenya dao onima, kojeje redio: to jest, da nisca nie dao zakonita regyenya, dabi oni mogli slobodno csiniti sluxbe onoga Reda, kogasu primili; a ne, da nisu Red primili. Ova ovde po namiri, jerbo i na drugomu mistu od toga odgovoreno jest *Meniati.*

Zatim Papa obrachase Caru, koi je pisao, dache Focio i brez 151
privolyenya Pape uzderxati Stolicu svoju, i opchenye s-Cerkvom imati. Na to odgovaramu: *Mi usuprot virujemo, da Cerkva Isukerstova neche odbaciti naredbe Sabora Nicenskoga, koje zapovidaju, dase nejmaju oni primiti, koisu od opchine Cerkve odsicseni. Uffamose takogjer, da udo od tila rastavlyeno nemoxe za dugo obstajati csitavo; i dache najposli svoju glavu sliditi. Ucsiniloje pristolye Apostolsko, scto biasce duxno ucsiniti; a ostala jesu u volyi Boxjoj. Koigodir biau jedan put od pristolya Apostolskoga udareni, i odbaceni, nemogadiau nikada onu xiggu pomersiti, ni oterti; premda i pomoch od Poglavicah svitovnih imadiau. Tako Simuna Csarovnika je sveti Petar stermoglavio;*

vio: Papa Viktor Aſiane nektiuche primiti odlucſak Papin, kadaſe imade obsluxivati Uskers, iz opchenya Cerkve je izmetnuo, illi doiſla izmetnuti hotio, koi odlucſak Pape je posli od Sinoda Nicenskoga primlyen; Feliks Papa Carigradskoga Patriarhu Akacia; a Papa Agapet Antima Patriarhu, takogjer Carigradskoga, oſudiſce, premakoſe nyih branechi, protiviſce Poglavice ſvitovni.

152 Spominya joſc oſobito knyigu drugu, kojuje Car po ſvomu Poklisaru Mihailu piſao, od iſtoga Focia brez ikakve ſumnye slozenu; na nyu Papa odgovara: *Primiliſmo proſcaſte godine knyigu s-podpiſom imena tvoga, tolikim pogerdama, i pſovkama nagergyenyu; kao daje onaj, koi je nyu piſao, u gerlo axdaje ſvoje pero umakao. Tako brezobraznu knyigu, i izgergyenye naſcega doſtojanſtva propuſtiti nemoxemo. Sctaradi velle ſvitujemote, da zapovidiſc, nekaſe tvoja gerdobna knyiga ocſito, i prid ſvima u vatru baci; i po ti nacſin, buduchi ti nyu zapovidio piſati, tvoju ſramotu ocſiſliſc, i otareſc. Scto akoli ti neuzktieſc, imadeſc znati, dachemo sloxnike ove knyige, u opchinskomu ſvega Zapada Sinodu prokleti; a knyigu na motki obiſcenu, naloxiviſci xeſtoki ogany, prid ſvima u Rim dolaxechima narodih ſaxechi.* Oſctro doiſta Papa Caru piſa; ſzcinaſcebo, da koga po razlozih nemogaſce od ſtranputnice odvratiti, mochichega morebiti pritnyom na bolyu ſtazu priveſti.

153 Piſaoje takogjer Papa Episkopom, i Cerkvenikom cerkve Carigradske o). U ovoj knyigi nahodiſe ſud u Sinodu Rimskomu; i pooſctra tuxba, zarad uzviſcenya lyudih ſvitovnih na doſtojanſtvo Episkopa, ſuprot kanonu trinaeſtomu Sinoda Sardikskoga: *Iz ſtanya ſvitovnoga*, govori, *obiraju Episkope, koiſe neuſugyuju nyiovo opaka dilla pokarati ſpominyajuchiſe; daſu mallo prie od nyiovoga ſtanya, i po nyiovoj milloſti ucſinyeni ono, ſcto jeſu. I po ti nacſin biva, da tugyine ſtecſena po trudu Cerkvenikah dobra jidu: niti imaju Cerkvenici kakvu koriſt, ſcteſu toliko godinah Bogu, i Cerkvi sluxili, i na viſcje po zakonitomu primlyenu ſvetih Redovah uzilazili; buduchi da drugi iz nenada, i skocſice ſvekolike priticſu, i poglavarſtvo Cerkve-*

no

o) Epiſt. 10.

Digitized by Google

no dobivaju. Pisaoje takogjer Theodori materi Cara, i Eudokfii Carici p), da Ignatii budu u pomoch: Fociu q) uffajuchise josc, da-che omekscati nyegovo tverdo serdce: Ignatii r) daga utisci, i razgovori: Bardi, neznajuchi s), daje poginuo: Staroftam Carigradskim t), kojebi Poklisari nascli, da od Focia odverxeni, derxe s-Ignatiom. Najposli pisaoje Patriarhom oftalim, Metropolitam, Episkopom, Cerkvenikom, i svima pravovirnim. Ovaje knyiga osobita, u kojojse sve ostale od Ignatie, i Focia pisane, to jest od nyiove pravde, zderxe. Ove sve knyige datesu u trinaesti dan miseca Novembra, illiti Studena, i Poklisarom u Carigrad odregyenim pridate. Iz tolikih knyigah svaki moxe poznati neumorne Pape Velikoga pomnyu, koju imadiasce za uzderxati padajuchu Cerkvu Carigradsku, za dignuti smutnyu, i Cerkvu umiriti.

POGLAVJE TRIDESET I DRUGO.

Kakose Poklisari Pape u Bulgarii, i u Carigradu podnesosce.

PApa dakle brez otezanya posiaoje s-Bulgarskima Poklisarih svoje Donata, Leona, i Marina u Carigrad, a Pavla i Formosa u Bulgariu iste *godine 866.*, i zato prie dojdosce u Bulgariu, nego Kralya Ludovika, onibo stopervo slideche *godine 867.* stigosce. Papini Poklisari u Bulgarii od Kralya Mihaila, i od Bulgarske Gospode s-velikim poscstenyem i veselyem docsekanisu, i primlyeni. Pavao, i Formos vruchoxelyni Episkopi, udilyse u svoj du- 154

U s ho-

p) Epist. 14. Epist. 15.
q) Epist. 12.
r) Epist. 13.
s) Epist. 11.
t) Epist. 16.

Digitized by Google

hovni poſao ſtaviſce, i videchi daje dobra zemlya, neizkazanom pomnyom ſiaſce ſimme Evangyeosko. I odgovori nyihovomu trudu plod ſtoſtruki; velikobo mnoxtvo po iſtomacſenyu Vire, i nauka Kerſtjanskoga poznadde pravu Viru, koje oni Bogu zafalyujuchi kerſtiſce, i ne ſamo nyih, nego i od Fociovih Sveſcteni kah krizmane krizmaſce.

155 Alli Pokliſari u Carigrad odregyeni nebiau tako ſrichni: kada oni na megyu Gercsku dogyoſce, najdoſce onda Nadſtojnika od kraine imenom Theodora, cſovika neulyudna i brezobrazna, koi pogergyujuchi Pokliſare, i konye po glavi udarajuchi, nekti nyih ni po jedan nacſin puſtiti u Derxave Carigradske, govorechi: Car nejma nikakve od vas potribe. Tolikoſeje bio Car razjidio, daje rekao Pokliſarom Bulgarskim; da Pokliſari Rimski nebiau bili po Bulgarii doſcli, nebi za xivota ſvoga ni moga lica, ni Rima viſce vidili. Stojechi dakle ondi cſeterdeſet danah, i razumivſci, daje tako Car naredio, vratiſceſe natrag. Ova ſva iſpiſuje Anaſtaſio u) i iſti Nikola Papa tuxiſoſeje poslie Francuſom x). Jedni piſcu, da radi priatelyſtva Pokliſarah Bulgarskih biloje najposli i Rimskim Pokliſarom dopuſcteno u Carigrad dojchi; koi videchi razjidjena Cara, i Focia, jerbo niſcta u ovomu dogogyaju opraviti nemogau, po ſvomu odlucsku cerkvu ſvete Sofie zatvoriſce, doklem neprivolye naredbi Nikole Pape y).

156 Megyuto Pokliſarah u Bulgarii trudu nyiovu obilatoje Bog blagoſovio. Scto videchi Kraly, da tako veſelo cvate u nyegovomu Kralyeſtvu bogolyubnoſt Kerſtjanska, za ukazat lyubav, posluh, i podloxnoſt prama Cerkvi Rimskoj, jedan put kako ſvidocſi Anaſtaſio z), uzamſci prid ſvima vlaſi rukom, i pridavſci Pokliſarom, recſe: *Svi Poglavice, i ſvi puci Bulgarske zemlye, neka znadu, daſam ja od dana danaſnyega sluga za Bogom ſvetoga Petra, i nye-*

u) Anaſtaſ. in Vita Nicolai Pont.
x) Ep. 7. ad Epiſ. Franciae.
y) Leo P. IX. Ep. ad Mich. Cerul. C. 22.
z) Anaſt. in Præf. VIII. Syn.

Digitized by Google

nyegovoga Namiſtnika Pape Rimskoga. Na ovi nacſin ſebe, i ſvoje Kralyeſtvo, podloxioje ocſito, i prid ſvima Cerkvi Rimskoj. I ſcto joſc ucſini? Ono cſemuſe nitko nie nadao. Izagnaoje iz Bulgarie ne ſamo Fociance, nego i ſve kolike, illi od Methodia, illi od Ignatie biau regyeni: ne zato, kao dabi ovu dvoicu za nezakonite Patriarhe derxao; nego zaſctobo primudri Kraly ſzcinyaſce, da zaradi razlicſnih obicſajah premako ſvetih, moglabiſe laſno ſmutnya zametnuti, i novovirci uznemiriti. Na ovi nacſin povidocſioje Kraly, daſeje on Cerkvi Rimskoj cilovito priloxio, i podloxio.

POGLAVJE TRIDESET I TRECHE.

Focio razzijdjen uslobodiſe Nikolu Papu skinuti, i prokleti.

FOcio najposli jid oni, koi je dugo kuvao, ſuprot Nikoli Papi, 157
i Cerkvi Rimskoj je izrigao. *„Videchi on, daje s.Grigoriom Sirakuskim, i ſvoima ſtrancih od Nikole Pape oſugyen, i od ſvega Latinskoga Kerſtjanſtva: daje zatvorena od Pokliſarah Rimskih Cerkva ſvete Sofie: daje Ignatia po Rimskoj oſuddi na doſtojanſtvo povrachen: da puk Carigradski, i oſtale Stolice Patriarske jeſu s.Rimskom sloxne: da nyega nazivaju prihodnikom Antikerſta, i iſtim Antikerſtom; zato izmislioje nikoi Sinod, i ſuproti Nikoli Papi pſovku skinutja, i prokleſtva je lajao.* Ovako piſce prinaucſni Bogoslovac Lovanienski a). Oſobiti joſc uzrok biaſce, koi nyegovu na Latine omrazu vechma uxexe, daſu Pokliſari Rimski od Nikole Pape u Bulgariu poslani ſveto Evangyelye pripovidali, kerſtili, i od Fociovih Sveſctenikah krizmane iz nova krizmali, i proglaſili, da Focio nie pravi, ni zakoniti Patriarha Carigradski. Dakle kako ſvidocſi *Niceta* b) na-

a) Chriſt. Lupus Diſſert. de VIII. Syn. C. 4.

b) Niceta fol. 870.

Digitized by Google

vede Cara, jurve razjidjena na Nikolu Papu zarad knyigah pisanih, dase sakupi Sinod. Po koi pak nacsin bisce ovi Sinod skuplyen, kakolie u nyemu sugyeno, kaxunam jednovrimeni Pisaoci *Niceta* imenovani, *Metrofan* c) i *Anastasia* d).

158 Sabra dakle u ovaj razbojnicski Sabor Episkope od svoje naslidbe osobito. Nahogyause onde Carski Dvorani, Duhovnici ulizivaoci, i usillovani, putnici, texaci, i drugi od takva stanya. Nemoguchi pak Poklisari od Patriarhah dochi; niti on bisno razjidjen csekati (oviboje Sinod bio skuplyen *godisста 867.*) stvorioje Focio udily tri Poklisara triuh Patriarhah, kakochemo viditi u dillovanyu osmomu Sabora opchinskoga. Naredioje obtuxitelye, koisu imali Nikolu Papu tuxiti, donosechi suproti nyemu zloche od Focia izmisclyene. Naredioje takojer svidoke, koibi one laxi potvergyivali. A Focio, kao dabi hotio po zakonu suditi, lukavo govorasce; dase Nikola Papa nemoxe suditi, buduchi, daga nejma ovde, scto i drugi himbenici rekosce. Nisctanemanye slusca-juchi tuxbe, i sideche uzase Episkope, pocse protresati ovu pravdu kao usillovan, i najposli kao daje Nikola Papa nascast ocsiti krivac, izrecse suprot nyemu osuddu skinutja, i proklestva, i suprot onima, koibiga za Poglavara Cerkve poznali, i opchenye scnyime imali. Csuvsci ovu brezobraznu drugoga Dioskora osuddu, nikoi, premako opaki Episkopi, protivitcese govorechi: nie pravo, da suproti najvechemu i pervomu Episkopu, illiti Papi, a navlastito od manyega, po koigodi nacsin osudda izustise. Podpisaoje ovomu razbojnicskomu Sinodu Focio, premakose nebiau podpisali, nego samo dvadeset, i jedan Episkop, podpisaoje reko, imena Cara Mihaila, Vasilie, Starostah, Igumanah, i ostalih skoro hilyadu. Svidocsi onoga vrimena Pisaoc od Sinodah: Focio skupivsci otajni Sinod, ucsinioje podpise sviuh Episkopah, Svesctenikah, Djakonah, Hegumenah podloxnih Stolici Carigradskoj, i Starostah, nisctа nesnajuchih, kada, zasctoli biasce skuplyen oni Sinod e).

Ne-

---

c) Metroph. ad Manuel. Patrit. apud Binium f. 899.

d) Anast. in Præf. VIII. Syn.

e) Author de Synodis in Synodo. 180. apud Pagi ad An. 867. N. 12.

Digitized by Google

Nezadovolyan s-time Focio, da i Cerkvu Iſtocſnu od opche- 159
aya s-Papom Rimskim odvrati, po govorenyu ſvomu, kakoje him-
benogovorlyiv bio, navede ſtrance ſvoje, i oſtale kojegodi moga-
ſce, da s-podpiſom ſvoim poznadu i iſpovide, i derxe nyega *za*
Otca Otacah Patriarhah, za najvechega od ſviuh Cerkve Sveſctenikah,
kako posli u dillovanyu drugomu oſmoga Sabora Episkopi pokor-
nici kazivaſce. Sillioje takojer nyih, i oſtale, da nyegovu viru
derxe. Govoraſce, da oblaſt Pape Rimskoga priscla je iz Rima
s-Carſtvom u Carigrad, kako tuxiſe proti nyemu Nikola Papa f).
Za ukazat pako, da nie brez razloga odſtupio od Cerkve Rimske,
i za prignuti Patriarhe, i Metropolite; da dogyu u Sabor opchin-
ski ſuproti Cerkvi Zapadnyoj, piſaoje nyima knyigu okoliſcnu, u
kojoj tuxiſe, kako Pokliſari Rimski, Antikerſta sluxbenici, narod
Bulgarski na pravu Viru stoperv obrachen, zablugyenyem ſvoim
otrovaſce. Okrivlyuje Cerkvu Rimsku donoſechi ſuproti nyoj ni-
koja poglavja: Latini poſte Subote: uz korizmu jidu jaja: na
Sveſctenike mechu jaram uztezanya od zakonitih xenah. Ucſe, da
Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi, i oſtala; na kojachemo u sli-
dechemu dilu odgovoriti g). Nadoſtavio je takojer pogerde Arkiepi-
skopa Trevirskoga, i Kolonienskoga, koje je imenovao; tuxbe iz
Italie piſane ſuprot Papi, koga uſilnoſt nie moguche podniti. Za-
radi ovih uzrokah poziva nyih u opchinski Sinod, za dignuti od
Cerkve toliko zlo. Alli nitiſu Patriarhe ovu okoliſcnu primili, ni-
ti mogadiau oni u Sinod dochi; zaſctobo mallo poslie poginuoje Car
Mihail, i Focio s-Carigradske Stolice je upao.

Piſcu nikoi, da Focio za potverditi ſvoju omrazu na Cerkvu 160
Rimsku, i od nye ſvoje odmetnutje po oblaſti Cara Mihaila, ko-
gaje vodao, kuda hotiaſce, je opet Sinod skupio, i pomamno Ni-
kolu Papu prokleo, i one koibiga za Poglavara Cerkve poznali,
da po ti nacſin raſtavi vas Iſtok od Cerkve Rimske. Onoje ſta-
novito, da dillovanya ſvoga Sinoda opakoga, komuje on ſam pri-
dao pedeſet odlucaka jeſt izrucſio Zakarii Metropoliti Kalcedon-
ako-

f) Ep. 70. ad Epp. Franciae.

g) Vide apud Baronium hanc Epiſt. ad An. 863. §. 34.

Digitized by Google

skomu, i Theodoru Episkopu Laodicenskomu, da u Italii proglaſe ſuprot Nikoli Papi. Piſaoje takogjer po nyima Ludoviku drugomu Kralyu Francie, i Kralyici Ingelberti, poslavſci oſobite darove. Falioje Ingelbertu, da kakono Pulkeria Carica u Sinodu Kalcedonskomu, tako i ona u Sinodu Carigradskomu je proslavlyena. Molyaſce nyu oſobito, da na ſvaki nacſin naſtoi Ludovika nagovoriti; da on Nikolu Papu od opchinskoga Sinoda Carigradskoga jurve skinuta, i prokleta iſtira iz Rima. Scto akoli ucfini, obechaoje nyima Carſtvo Iſtocſno, kako biljexi falyeni *Niceta*. Ova Fociova napaſt mogaſce izvernuti ſerdce Ludovika znajuchega, da Car Mihail nejma od ſvoga kolina baſctenika, komubi Carſtvo oſtaviti mogao.

161 Nazva ozgor Focia drugim *Dioskorom*: da i priproſti ovi nazivak, i uzrok razumiu, imaſe znati, da kakono Dioskor priopaki, i brezobrazni Patriarha Alekſandrinski uslobodioſeje prokleti Papu Leona Velikoga; tako i Focio utiſnuti Patriarha Carigradski uslobodiſe prokleti Papu Nikolu Velikoga. Alli tkobiſe od takvih Saboriſctah, od takvih ſudacah druge oſudde nadati mogao? Kolikaje ova opacſinoſt? Kaxenam Sabor Kalcedonski: Dioskor eretik Eutikianac, mlogaje, i gerdobna zla pocſinio, u iſtomu Saboru ocſitovana. Flaviana Patriarhu Carigradskoga u ſvomu Saboriſctu takoje izpribijao daje do tri dni umro: poxegaoje kuche, i xetve: prilyubodinac otimaoje muxom xene: divojkeje obſillio; i ſa ſvim tizim Poklifari Rimski h) rekoſce: *Drugima opacſinami, pervaſcnya zlotvorſtva je nadiſcao; jerboje ſmio i prokleſtvo izuſtiti ſuproti priſvetomu, i priblaxenomu Arhiepiskopu Velikoga Rima, Leonu.* Evo po ſudu Apoſctolskih Poklifarah moxemo poznati, velicſinu Fociove opacſine, koi je ne ſamo Nikolu Papu prokleo, nego i ſve kolike, s-Papom opcheche, i za Poglavara Cerkve nyega poznajuche; koi je po ſvojoj okoliſcnoj vas Iſtok podbuniti proti Cerkvi Zapadnoj hotio. Scto iziskujemo kamen velike ſmutnye? Nieli Focio pocſetak, i uzrok raſtavlyenya Cerkve Iſtocſne od Zapadne? Sctoche rechi ono ufillovanye Episkopah, daga po ru-

ko-

h) Act. 3. Syn. Chalced.

Digitized by Google

kopiſu poznadu za Otca Otacah Patriarhah, za najvechega Cerkve Sveſctenika, od ſviu oſtalih Sveſctenikah? Sctoche rechi novi nazivak Patriarhe Ekumenika, koimſe nie doſada sluxio? Sctoche rechi oviu nazivakah cſelenka, kojom on je nakitio oholu glavu ſvoju, nego da bivſci sbaćen i proklet Papa Rimski, on pervi iz megyu Patriarhah poznaje ſebe, i derxi za Otca Partriarhah oſtalih, za ſtarjega od nyih, za Samoderxca, i Vladaoca Cerkve?

Scto na ovo *Meniata?* koi, kako vidiſmo, nepravedno, i 162
brezobrazno kudi ſvetoga Nikolu Papu potvorajuchi nyega nenaſitlyivom poxudom za goſpodovati; za raſciriti vladanye po ſvemu Iſtoku, i Zapadu; za podjarmiti Iſtok; za podignuti ſamovladanye Cerkveno? Nieli ovih pogerdah, i pſovkah u iſtinu vridan Focio, koi ſebi, kano Otcu Otacah Patriarhah, hoti podjarmiti Zapad? Tko Nikoli Papi, u Petru od Iſukerſta datu oblaſt, dadde Fociu? Tko novomu Otcu Otacah Patriarhah dadde krila, koja on razaſtervſci od Iſtoka do Zapada na verh Cerkve doleti? Ocſitoje, daje iſtina, ſcto cſeſto falyeni *Niceta* piſce i) od nyegova Saboriſcta. *Ono kojeſeje od ditinſtva upilo u nyegovo ſerdce, oholo ſebe iſtoga za veliko derxanye; ono iſto nyega, na najvechu obiſt, i mahniſtoſt uzdignuta, dabiſe to uslobodio brezobrazno ucſiniti, navede.* Scta radi nikoi prilikuju nyega onomu, koi jeſt mislio: *Sverhuh zvizda nebeskih uzdignutchu priſtolye moje, i hochu prilicſan biti Priviſokomu* k). Razlog daju ovoga prilikovanya, zaſctobo i Focio ſudechi, da ne ſamo s Carſtvom, nego i po proklesſtvu Nikole Pape, jeſt poglavarſtvo Cerkve Rimske priſclo na Carigradsku, naminioje Stolicu ſvoju po ti nacſin uzdignuti ſverhu zvizdah Cerkvenih, to jeſt, Patriarhah, i Episkopah, i biti prilicſan priviſokomu na zemlyi, najviſcjemu Poglavici opchinske Cerkve Papi Rimskomu. Jelli ovo prilikovanye priſtojno, i s razlogom? Nechuſe toga radi prigovarari. Ja ſzcinim, da koi tako Focia prilikuju, cſatili jeſu kod Baronia Fociove slideche nazivke l). *Himbenik, Licumirac, Ugrablyivac,*

i) Apud Binium fol. 870.

k) Iſa. 24. v. 13.

l) Baron. ad An. 869. in Praefat. Libelli prolati ad Synodi Acta.

Digitized by Google

vac, Kurjak, Razbojnik, ne macſie, nego kano Poglavica tminah Lucifer, najgorji od ſvihh djavao.

163 Biljexiti najposli ovde imam, ſcto nikoi piſcu, da Focio za raſploditi odmetniſctvo, nagovorio jeſt Cara, da proglaſi odlucſak od Vire, u komu nauk Latinah od Izhogyenya Duha ſvetoga od Otca, i Sina; i ona ſuproti Cerkvi Rimskoj poglavja ozgor ſpomenuta oſctro iſpiſana jeſu. Ovi odlucſak ni kod Gercskih Piſaocah ſada nenahodiſe; niſctanemanye jednovrimeni Piſaoc Latinski *Ratramno* Duhovnik manaſtira Korbejenskoga, koi je u cſetiri knyigah odgovorio na ona Fociova ſuproti Latinom poglavja, u pocſetak ima, daje oni odlucſak dat od Cara Mihaila, i Vaſilie za ozloglaſiti Cerkvu Rimsku. I zato piſce, da nejmajuſe miſcati u ſtvari Cerkvene. Prilicſno je iſtini, daje Focio imena Cara Mihaila, i Vaſilia nadoſtavio, za uzvelicſanye, i kripoſt ſvoje okoliſcne knyige.

POGLAVJE TRIDESET I CSETVERTO.

Scto posli Fociove ſmutnye Kraly Bulgarski, i Papa Rimski ucſiniſce?

164 PRimioje i Mihail Kraly Bulgarski iz Carigrada onu Fociovu knyigu, pod imenom Cara Mihaila, i Vaſilie, kano naredbu od Vire, u kojojſe, ſcto ozgor ſpomenuſmo, nahogyaſce i ovo: buduchi Cerkva Rimska radi zablugyenyah razlicſnih odpala od ſvete pravoſlavne Cerkve, zato poglavarſtvo Cerkve Rimske priſcloje na drugu Stolicu, koja po kanonih Sinoda Carigradskoga, i Kalcedonskoga nie druga, nego Carigradska. Alli nemogaſce Focio Bulgare privariti, koi, premako novovirci, poznadoſce, daje od razjidjene nenavidoſti piſana. Stalnoſt nyiovu u Viri, i obicſajah Cerkve Rimske ſali Anaſtaſia m) *Gerci* ova *videchi ſvaki dan, nenavide,*

m) In Praef. VIII. Syn.

Digitized by Google

de, i xelyni tolike slave, za odvratit Kralja Bulgarskoga, darove i za darovah ſcalyu, i razliciſne razloge, i zapletene nauke za privariti izmiſclyaſtu. Alli on kao ſtup neganut ſtoi.

Procinyujuchi joſc bogomili Kraly, daje mloga xetva, a mallo poslenikah, poslaoje opet Poklisare k-Nikoli Papi, i sloxenu od Focia knyigu. Molyaſce pak velle, da Episkopa Formoſa ucſini Arhiepiskopom Bulgarskim, i viſce poslenikah duhovnih poſcalye, buduchiſe uzmloxalo, i ſvaki dan uzmloxaje Kerſtjanſtvo, komu Duhovnici nahodechiſe u Bulgarii zadovolyiti nemogu. Razumivſci ove dvoſtruke novine Papa, kolikoſe obradova uzmloxanyu Kerſtjanah u Bulgarii, tolikoſe zacſudi ſmutnyi od Focia u Carigradu zametnutoj. Dakle najpervo za zadovolyiti xelyi Kralya, i dvoſtrukoj ſvojoj duxnoſti, to jeſt Patriarhe Zapadnoga, i poglavara opchinske Cerkve, po iskuſcanyu velle pomnyivomu, skupioje verſne za Apoſctolski poſao Duhovnike mloge, koi, kako ſvidocſe godiſcne knyige Fuldenske, Bulgariu napuniſce. Alli ſcto xalyaſce Papa, niemu, kakoje Kraly xelio, mogao Formoſa za Arhiepiskopa dopuſtiti. Razlog jeſt, zaſctoboſe mucſno cſiniaſce Papi Formoſa od ſvoga ſtadda dignuti, buduchi da u ono vrime joſc nebiaſce obicſajno Cerkvi Rimskoj prineſcenye Episkopah s-jedne Stolice na drugu. Za ugoditimu niſctanemanye, koliko mogaſce, poslaoje Episkoga Triventinskoga imenom Dominika, i Grimoalda Polimartenskoga, zapovidivſci nyima, da iz megyu nyih, koi Misnici biau, jednoga doſtojna izaberu, i poſcalyu u Rim, daga Papa za Arhiepiskopa poſveti. Polak toga naredioje joſc, da Pavao, i Grimoald oſtanu u Bulgarii, i trudom ſvoim oni novi ſad zalivaju; a Formos, i Dominik, neka na ſvaki nacſin naſtoje probiti u Carigrad za utiſciti ſmutnyu. Od ovudſe poznaje goruchnoſt Velikoga Pape, vikovite uſpomene doſtojnoga, koi tolikoje naſtojao pravu Viru u Bulgarii utemelyiti, i novovirce uzmloxati; i zajedno u Carigradu ſtare pravovirce u ovcſarnici Iſukerſtovoj ucſuvati, a bludeche u nyu skupiti. 165

Posli toga promotrivſci Fociovu knyigu n), zacſudiſe, kakoje recſeno, kuda nyega ona omraza na Latine zaneſe, daſe on cſovik 166

X 2 ra-

n) Epiſt. 2.

zuman nezaſtidi one pogerde izniti. Papa dakle ovu Fociovu knyigu, koja pocſima: *Lyudskoga naroda nepriately*, poslaoje Hinkmaru Arcibiskupu Rhemenskomu, i zajednomuje piſao, ſzcinechi, daje i pod Vaſilie imenom data. I zato piſce: *Ovi ſuprot nami omrazom, i nenavidoſtju uxgani, rade potvoriti nas krivovirſtvom. Omrazom uxgani, zaſctobo regyenyu Focia prilyubodnika nepriſtadoſmo; u nenavidoſtju, jerboje Kraly Bulgarski od Stolice priblaxenoga Petra Pripovidaoce, i naucſitelye iskao. Naſtoje oni lukavo pod zaſtorom zakona puk ovi Carſtvu podloxiti; i takve ſtvari od Cerkve Rimske iznoſe, koje Bulgare joſc malloumne, laſnobi mogle od nas odvratiti. Oſvagyaju nas, ſcto nepoſtimo Subote.* Ovde broi oſtale Fociove cslanke ſuprot Cerkvi Rimskoj; i nadoſtavlya, da ſvaki Arcibiskup skuppi ſvoje Episkope, i ucſini ſcnyima viche, ſcto, kakolie triba odgovoriti onim pogerditelyom, i koliko berxje mogu, neka u Rim poſcalyu. Ocſitoje, da nikoja, radi koih Cerkvu Rimsku okrivlyuju, niſu iſtinita; a nikojaſu od ſtarine u Rimu, i u Zapadu obderxavana. Alli, velli, nie cſudo, da ova iznicſe, buduchi rekli, da kadaſe iz Rimskoga grada Cari u Carigrad prineſoſce, tada i Cerkve Rimske poglavarſtvo, i nyezine oſobitoſti u Carigrad jeſu priſcle; i zato Focio piſcuchi Patriarhom, i Metropolitam, ſebe Patriarhom opchinskim nazva.

167 *Prie negoſmo knyima naſce Pokliſare poslali, ſalom ſvojom uzviſivaſce nas ſverhu zvizdah, i oblaſt priſtolya Apoſctolskoga proslavlyaſce; a ſada pak, kako nyiova zablugyenya odbaciſmo, neuzmiruju nas pogerdama ſvoim. Buduchi pak, Bogu fala, da niſcta nenajdeſce, radi ſcta bi mene mogli okriviti, uslobodiſceſe kuditi Pridanya ſtarih naſcih, koja nyiovi ſtari Otci nikadaſe neuſudiſce kuditi. Oneſe ſamo boimo, da ove pogerde po drugih ſtranah ſvita neproglaſe; zaſctoboſe ſale, daſu veche poslali knyigu Patriarhi Alekſandrinskomu, i Jeroſolimskomu za nagovoriti nyih, dabi i oni primili regyenye Focia, i skinutje Ignatie. Neplaſcimoſe mi niſcta nyiove ſuproti nama sloxnoſti, nego xalimo izgublyenye duſcah; zaſctobo buduchi, da pod jarmom Arapinah cvile, uffajuchiſe, dacheim Gerci u pomoch dochi, moglibiſe laſno privariti, i za nyima poveſti* o). Knyiga ova piſanaje od Pape *godiſcta 867.* miſe-

o) Epiſt. 70. ad Hincmar.

Digitized by Google

ſeca Oktobra, illlti Liſtopada dvadeſet i trechi dan, neznadiaſcebo Papa, ſctoſe u Carigradu dogodi; daſu Fociove odluke izvernute posli umorena Cara Mihaila, kakochemo viditi na ſverhi slidechega dila, odgovorivſci prie na Fociove tuxbe, illiti pogerde. Ovu dakle knyigu s-Fociovom, kako rekoſmo, Nikola Papa poslaoje Hinkmaru Arcibiskupu Rhemenskomu.

Hinkmar, i drugi Epiſkopi, premda u ono vrime imadiau nikoja 168
prigovaranya s-Nikolom Papom, ſa ſvim tim nyemu, kao opchinskomu ſviu Cerkvah vladaocu, ukazaſce posluh; a navlaſtito zaſctoboje Focio ne ſamo Cerkvu Rimsku, nego i ſvaku, kojaſe sluxi Latinskim jezikom, izgerdio. Dakle Arcibiskup Hinkmar primivſci na ſverhi *godine 867.* knyigu Papinu, procſativſci nyu prid Kralyem Karlom, i prid Episkopima, i s-privolyenyem ſviu, da na Focie tuxbe Episkopi, i Bogoslovci odgovore; poslaoje oſtalima Arcibiskupom, dvadeſet i deveti dan iſte godine miſeca Decembra p). Nahodimo daſu na nyu odgovorili q). Odo Biskup Belluacenski, Enea Pariſinski, i Duhovnik iz Opatovine Korbejenske imenom Ratramno ſalyen ozgor na *broju 163.* Od ovud slidi, da Gerkich odmetnik *Alchimer* piſcuchi, da Francuzi nektiſce Papi biti u pomoch, ukazuje ocſito ſvoju malloumnoſt; illi zlobnoſt, akoje znao.

SVERHA DILA DRUGOGA.

p) Flodoard. L. 3. Hiſt. Rhem. C. 17. et L. 16.

q) Vide Tom. II. Oper. Hincmari. AEneae Pariſ. apud Dacher. Tòmo III. Spicilegii, et Ratramn. T. II. Spicilegii.

Digitized by Google

DIO TRECHI.

RAZJIDJENOGA FOCIA POGERDE PROTI LATINOM.

POGLAVJE PERVO.

Focio nepravedno pogergyuje Latine, zaradi Bulgarah obrachenih.

BAſc ako Focio, kako piſce Nikola Papa Francuzom, neokrivlyuje nyega zarad oniu deſet cslanakah, kako cſovika poſebnoga, jerbo ſvu Cerkvu Zapadnu u opchini okrivlyuje; niſctanemanye okrivlyuje nyega, okrivlyujuchi Poklisare u Bulgariu poslane, i osobito rad primitih iz Italie proti nyemu tuxbah. I zato prie nego odgovorimo na one cslanke, na ove dvi tuxbe recſene odgovoritichemo.

Tuxiſe, da Poklisari Zapadni, illiti Rimski, puk Bulgarski, od Gerkah obrachen, izopacſisce: *Neprojdoſce dvi godine, kakoje narod Bulgarski pravu Viru zagerlio, kada nikoi opaki, i prokleti lyudi (na kaze koimbi nyih imenom Kerſtjanin nazvao?) lyudi iz tminah doplazivſci: Ahjme! kakochu mochi oſtala izkazati? Oni reko lyudi doſcavſci k narodu, od nove, i onomadne uſagyene bogolyubnoſti, kao munya, kao treſcnya zemlye, kao guſti led; illi da govorim, ſctoje iſtini prilicſnie, kao ljuti divjak, u bogomili vinograd onomadne uſagyen, uſermuvſci, i nogama i zubmi, to jeſt opakima naucih ſaterſce; od cſiſtoga, i pravoga nauka, od neoskvernyene Vire Kerſtjanske odvratiſce, i izopacſisce.* Ovde ſpominya one cslanke, na kojechemo poslie, kako mallo prie re-

Digitized by Google

rekoſmo, odgovoriti. *Ovu zlochu oſim oſtalih zablugyenyah, oni Episkopi u Bulgarii poſtaſce. Od koje ſtvari glaſe kada ja razumi, ſmutilomiſeje ſerdce ne inacſie; nego kakono otcu, koibi gledao, kako zmie, i zviradi ſinove kolyu, i razdiraju. Ali nechemo poſinuti, dcklem privarene na pravi put neprivedemo. Megyu to ove Antike ſlove sluxbenike, i ocſite duſcah varaoce, u Sinodu oſudiſmo, i oſuddu Apoſctolah, i Sinodah, po kojojſu davno oſugyeni, ponoviſmo.*

Nadoſtavlya i *Meniata* od ovoga dogagyaja na *liſtu 36. broju 22.* na ovi nacſin: Ovo Poklifarah Rimskih pripovidanye, i krizmanye Carigragyani za veliko zlotvorſtvo derxaſce; zaſctobo ſzcinyiau, daſuim nyiovi duhovni ſinovi iz nyiovoga krila oteti, koje oni po Evangyelyu priporodiſce, i pervim od bogolyubſtva mlikom zadoiſce. Nadoſtavlya joſc *Meniata* ſvoju obicſajnu popivku, daſeje Focio najviſce tuxio Metropolitam, i Patriarhom, ſuproti Nikoli Papi naſtojechemu ſa ſvom ſnagom oblaſt Cerkve Rimske pruxiti. 2

Scto Latini na ovu pogerdnu knyigu? Odgovaraju, daje ſt na ſcto Nikola Papa Biskupom Franciskim piſa, da Gerci omra zom, i nenavidoſiju uxexeni Poklifare Rimske, i ſcto slidi Niko lu Papu, od koga biau poslani, nepravedno, i brezobrazno, i po nacſinu piſanya okrivlyuju. Razlog ovo rechi, jeſt *pervi.* Zaſctobo Nikoli Papi kako Patriarhi zapadnomu slobodnoje bilo poslati Poklifare u Derxave, koje od ſtarine biau po zakonu podloxne oblaſti Patriarhe Zapadnoga, da oni Poklifari pravi, i neoskvernyen nauk pripovidaju. Bulgaria pako bilaje od ſtarine podloxna Papi Rimskomu, kao Patriarhi zapadnomu, oteta ſillom od Leona Ikonoborca. Zatoje i piſao Nikola Papa r) Caru Mihailu, damu povrati ocſevinu Cerkve Rimske, i vladanye Illyriansko, u komuje Bulgaria; pokazujuchi nyemu ſtarinu Patriarſke oblaſti: *U vrime Pridſtolnikah naſcih, Damaſe, Sricia, Innocencia, Bonifacia, Celeſtina, Sixta, Leona, Hilaria, Simplicia, Felikſa, Hormisde ſvetih Papah; ove Derxave, nyiovima ſvetimah naredbima vladane biau.* Dakle 3

r) Epiſtola 2. ad Michael. Imper.

Digitized by Google

kle Nikola Papa slobodno poslaoje Poklisare svoje u svoje od starine Derxave, podloxne Patriarstvu Rimskomu. Od ovud slidi, da Focio nepravedno pogergyuje Poklisare Rimske, i u nyima Nikolu Papu, koi je nyih poslao. Pacse Latini mogu i s-razlogom tuxitise na Focia, koi pristupivsci megyu svoju, uslobodise u tugye Derxave poslati svoje Svesctenike; i po ti nacsin ono, sctoje nepravedno oteto, i Patriarstvu Carigradskomu podloxeno nepravedno, potverditi. A ono pak, scto Focio nadostavlya, dasu oni Poklisari opake nauke puk ucsili; od neoskvernyene Cerkve odvrachali, nitie Focio pokazao, kakochemo viditi posli odgovarajuchi na nyegove tuxbe illiti pogerde; niti koi nyegov naslidnik josc pokazao, nitiche igda pokazati.

Drugi razlog jest, po komuse ukazuje, da Focio nepravedno okrivlyuje Poklisare Rimske, i u nyima Nikolu Papu. Zasctobo oni Poklisari nisuse fillom utisnuli u Bulgariu, kakonosje Focio utisnuo na Stolicu Carigradsku. Prosioje isti Kraly, i prosioje od Kralya Ludovika, i takojer, kakoje kazano; po plemenitiemu Poklisarstvu od Nikole Pape naucsitelye i Duhovnike. Imadiasce pak razlog prositi, zasctobo razlicsni Pripovidaoci dolazisce u Bulgariu, razlicsnim naukom puk smuchivasce; zato on prosvitlyen doisto od Duha Svetoga, utecsese k-mesctrici svih Cerkvah, zaiska nauk od Stolice Aposctolske, od Nadstolnika svetoga Petra Aposctola, koga zazvavsci ime, csudnovato nadvlada nepriatelye podloxnike svoje. Ova sva kolika razumivsci, i procinivsci Papa, nemogasce Kralyu uskratiti, sctoje prosio; a osobito jerbo Bulgaria, kako rekosmo, biasce dio Patriarstva nyegova.

Trechi razlog, po komuse ukazuje, da Focio nepravedno okrivlyuje Poklisare Rimske, i u nyima Nikolu Papu. Zasctobo da i nebude Bulgaria Papi Rimskomu kao Patriarhi zapadnomu, podloxna; da i nebude Mihail Kraly Bulgarski Pripovidaoce, i naucsitelye prosio, josc Nikola Papa u ovomu dogagyaju, razumivsci kakose stvari Cerkvene u Bulgarii nahode, mogasce, pacse i duxan biasce svoje Poklisare u Bulgariu poslati. Ocsitoje ovo, sctoje Isukerst Petru, onoje u nyemu i Nadstolnikom Petra rekao: *Pasi jance moje.* Buduchi dakle Bulgari po svetomu Kessctenyu postali janci Isukerstovi; Papa Rimski, Namistnik Isukerstov,

Digitized by Google

ſtov, razumivſci, da niki Laxiapoſctoli, kukoly opakoga nauka ſiu, jance illiti novovirce truju, ſcto imadiaſce cſiniti? Jedda mogaſce Iſukerſtove ovce zapuſtiti, da izginu? Jedda Fociu nezakonitomu paſtiru, to jeſt vuku, jance priporucſiti? Scto dakle? Doiſta kao opcheni ſviu janacah, i ovacah Iſukerſtovih Paſtir, duxan je bio ſvoju cerkvenu paſtirsku opchenu brigu na Bulgariu pruxiti; paſtire prave to jeſt Poklifare poslati, novo ono janacah ſtaddo od vukovah braniti, od otrovanya ucſuvati, bludeche na pravu paſcu, na pravu ſtazu uputiti, u ovcſarnicu Iſukerſtovu privoditi; ſcto oni s-velikom koriſtjom onoga ſtadda, kakoje recſeno na poglavju najposlidnyemu dila pridnyega, ucſiniſce. Focio dakle nepravedno okrivlyuje i pogergyuje Poklifare Rimske, i Nikolu Papu.

Po iſti nacſin nepravednoſe tuxiſce Carigragyani, kao daim Rimlyani nyiova duhovna cſeda oteſce, zaſctobo nemoreſe pravo rechi, daſuim oteli. Imaboſe znati, da kadaſu po ſvetomu Kerſctenyu poſtali ſinovi ſvete Katolicſanske, i Apoſctolske Cerkve; poſtaliſu zajedno ſinovi ſvetoga Otca Pape, Otca ſve opchinske po ſvemu ſvitu raſcirene Cerkve. Niſu dakle Rimlyani Carigragyanom nyiova cſeda oteli; nego Papa Rimlyani illiti Poklifari naſtojaſce; da ona budu ſvomu zakonitomu Otcu Papi Rimskomu podloxna, daſe uzdignu u pravomu cſiſtomu ſpaſonoſnomu nauku.

Najposli nepravedno tuxiſe Focio piſcuchi Patriarhom, i Epi- 6
skopom, jerbo kako *Meniata* piſce, hotiaſce Nikola Papa ſvoju oblaſt pruxiti ſverhu Cerkve Carigradske. Alli kazanoje obilato *Meniati*, na *broju* pridnyeg dila *112.* daje Focio u onomu kriv, u cſemu on nepravedno i nerazborito okrivlyuje Nikolu Papu. Ukazanoje takogjer ozgor, daje od ſtarine bila podloxna Bulgaria Patriarſtvu zapadnomu; i ſa ſvim tizim, odgovorioje Papa Bulgarom: *Akoli ſamo iſtina Vire kvami dogye, mi nematimo, po cſiemugodi pripovidanyu doſcla.* Sctoche ovo rechi? Jedache rechi, daje xelio ſvoju oblaſt pruxiti ſverhu Cerkve Iſtocſne? Uzbojaſe s razlogom Papa, da Focio potlacſivſci kanone, i naredbe ſvete Cerkve nezametne kojugodi ſmutnyu, i neodſtupi od ſvete Cerkve; i zato po oſobitomu provigyenyu Boxjemu ucſinyeno bi, daje on Poklifare ſvoje u Bulgariu poslao. Nie bila briga, nie xelya Nikole

Digitized by Google

Pape raſciriti oblaſt; nego da dogye *iſtina Vire* u Bulgarſu. Naſtojaoje, daſe pruxi, daſe raſciri prava vira, i slava Boxja. Ovo ocſito jeſt takogjer iz knyige piſane Hinkmaru, Episkopom Franceskim, od koje govoriſmo na *broju 167.* pridnyega dila. Govori u onoj knyigi ſveti Papa, da premakobiſe i oſtali Patriarhe Alekſandrinski, i Jeroſolimski s-Fociom sloxili, i ſuproti ſvetoj Cerkvi Rimskoj uſtali, niſctaſe toga radi neplaſci, zaſctoboje ſagragyena ſverhu kamena, ſverhu Petra koi je pervi bio Papa, pervi Episkop Cerkve Rimske, komuje Iſukerſt obechao, da ſuproti ſvetoj Cerkvi nikada neche vrata paklena primochi. Scto dakle? Xali izgublyenye duſcah, zaſctobo buduchi pod jarmom Arapinah, od koga jerboſe izbaviti xele, moglobiſe dogoditi, dabi lukavi Focio, s-obechanom od Cara pomochjom mogao nevolyne u ſvoja zablugyenya zaveſti. Evo odluke ſvetoga Pape, koga Focio po ſebi ſudechi okrivlyuje, i *Meniata* da Focia pohlepna za vladanyem zagovori, i obrani, ſvetega Papu brezobrazno kudi. Nexali toliko Papa, akobiſe sjedinili s-Fociom drugi Patriarhe; nexali prikrachenu u tomu dogagyaju oblaſt, nego xali *izgublyenye duscah.*

Neimadiaſce dakle Focio uzroka tako xeſtoko, i neulyudno ſuproti Rimskim Poklifarom u Bulgariu poslanim piſati, nyih nakazami, i sluxbenicima Antikerſtovim nazivati. Nieli on prie joſc po Leonu Carskomu Otajſtveniku s) piſao Nikoli Papi: *Ja pako xeliobi ne ſamo povratit drugima, kojaſu nyihova, nego joſc i dio oniu, koſaſu mojoj Stolici data, proſechenu voliobi dati, nego zaderxati. Koi oblaſti moje dio naſe prinoſi, on meni ukazuje milloſt, brime moih brigah oblakſcajuchi.* Evo! Poklifari Rimski brime nyegovih brigah oblakſcali jeſu u Bulgarii pripovidajuchi, i s-velikim trudom neznaboxce obrachajuchi; zaſctoſe dakle tako razjidi na Poklifare, na Cerkvu Rimsku? I daſe sluxim nyegovim ricsma, zaſcto on na vinograd od ſvetoga Petra i Pavla uſagyen udari *kano treſcnya zemlye, kano guſti led, i da ſctoje blixje iſtini govorimo, kao lyuti divjak* brezobrazno pogergyujuchi, i okrivlyujuchi; pacſe i na iſtoga-

s) Apud Baron. ad An. 861.

Digitized by Google

ga cſuvara ovoga vinograda Nikolu Papu *navernu i zubmi, i nogama hoti pogaziti, i ſaterti*, skinuvſci, i anatema na nyega metnuvſci? Zaſctoſe tako Focio razjidi? S-koga uzroka? Alli ſctochemoga iziskivati? Kazaonamje primudri Nikola Papa dva uzroka; jedanje bio oſvetna omraza, a drugi nenavidoſt, kakoje recſeno na *broju 166.* pridnyega dila t).

POGLAVJE DRUGO.

Focio po nezakonitima ſvidocih nepravedno pogergyuje Nikolu Papu.

FOcio piſcuchi Patriarhom, i Metropolitam, za uzbuditi vechu omrazu na Cerkvu Rimsku, dovodi ſvidoke ſuproti Nikoli Papi, i nyegovome vladanyu. I zato na ovi nacfin u recſenoj knyigi okoliſcnoj piſce: *Oſim toga poslana je nami knyiga Sinodska iz Italie puna zlotvorſtvah, koja nahodechiſe u Italii ſuproti ſvomu vlaſtitomu Episkopu, dajunam na znanye, zaklinyajuchi nas Bogom, i molechi, daih nezapuſtimo; dai od ſille, kojomſu pritiſnuti, izbavimo. Ova ſva kolika joſc prie od Vaſilie, Zozima, i Metrofana Duhovnikah razumili jeſmo, i od drugih takogjer. Vidiliſmo, kako ovi grozne ſuze ronechi molyahunas; da Cerkvam oxaloſtenim u pomoch budemo. Najposli primiliſmo knyige razlicſne, od razlicſnih piſane, tuxbah pune, koje dabi mi poslali razlicſnim Stolicam Metropolitanskim, buduchinas molili; ſcalyemovam pripiſe iſtih knyigah.* 7

Poznajuchi Latini iz izopacſene od Focia, Nikole Pape knyige, kako znade ſcarati Fociovo pero, moglebiti nikoja protreſati; alli oſtavivſci pitaju: od kogaje ona tuxbena poglavita knyiga poslana, s-kojomſe Focio oſobito sluxi ſuprot Nikoli Papi? Kaxe 8

t) Epiſt. 70. ad Hincmarum.

Digitized by Google

Meniata na *liſtu 87.* Poslanoje od Guntharia Arcibiskupa Kolonienskoga, i Theutgavda Trevirskoga: nadoſtavlya joſc on, Ivana Ravenskoga. Da pervo od one dvoice govorimo, od potribe biaſce Fociu, illi barem nyegovome branopiſzcu *Meniati*, ukazati, daſu oni doſtojni, koim imamo brez ikakve ſumnye virovati. Pokazanoje na poglavju deſetomu drugoga dila, *broju 69.* i slidechima, kakvi biau ovi Arcibiskupi, a oſobito Gunthario, koga zove Piſaoc onoga vrimena, i dogagyaja u). *Podxexaoca oſitoga prilyubodinſtva* x) mogaſcega joſc immenovati *podxexaoca Fociova odmetniſctva;* da bude piſao, ne ſamo Franceske, nego i Gercske godiſcne knyige. Ugodioje velle Gunthario s-Theutgavdom Fociu po ſvojoj knyigi, a oſobito Gunthario, ukazavſci, da jeſt chudi nyemu prilicſne. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo kakonoje Focio podbunio Cara Mihaila ſuprot Nikoli Papi, i u Carigradu, i u Rimu ſmutnyu zametnuo; takoje i Gunthario proti iſtomu Papi podbunio Ludovika Ceſara, i ſmutnyu zametnuo u Francii, i u Rimu. Kakonoje Focio onu pogerdnu knyigu piſao ſvoim Metropolitam; po iſti nacſin piſaoje i Gunthario, neſamo Fociu, nego i Biskupom u kralyeſtvu Lotharia *knyigu*, kako govori Piſaoc Metenski, *djavaoſku, i do onoga vrimena necſuvemu.* Kako Focio, premda skinut, uslobodiſe cſiniti ſvetogardno, i brezobrazno sluxbe Cerkvene; po iſti nacſin i Gunthario skinut, na veliki Cſetvertak recſe Miſu, i ulye poſveti; ſcto niſctanemanye neuſudiſe Theudgavdo cſiniti, poznajuchi Pape oblaſt, i ſebe krivca. Ovi dakle Arcibiskupi skinuti od Nikole Pape, zaſctobo kao ugoditelyi, i podxexaoci Lothariova prilyubodinſtva, dva puta krivo ſudiſce u Sinodu, kakoje recſeno na *broju 70,* i *71.* drugoga dila, razjidjeni ſuprot Nikoli Papi, Fociu piſaſce, nyegovu ſercsbu, i oſvetu podxegoſce. Jedda pak takvi po skinutju u Rimu, i u Francii ozloglaſceni rad krive oſudde, mogu biti zakoniti ſvidoci? Zaludoſe Focio nyiovim knyigama po Iſtoku dicſi; onibo iſti poslie poznajuchi, daſu krivi; daſu zakonito od Nikole Pape pokarani,

i

u) Ducheſne Hiſt. Franc. Script. in Annal. Metenſibus. Tom. III. fol. 309. Edit. Pariſ. 1643.

x) Loco cit. ad An. 869. fol. 234.

Digitized by Google

i skinuti, ova ista poznajuchi, posvidócsisce, da nemogadiau biti zakoniti svidoci od onih stvarih, koje razjidjeni hotiuchise osvetit brezobrazno, i nepravedno suprot Nikoli Papi, Fociu pisasce.

I pervo Gunthario, kadamu ostudeni ona sercsbe xestina, i pametmuse biasce razbistrila, promisclyajuchi svoja tolika zlotvorstva, zacse spasonosnu misao u serdcu svomu, od prave, i ocsite pokornosti. Buduchi pako sveti Nikola Papa veliki jurve priminuo, zato prid nyegovim nadstolnikom, Papom Hadrianom drugim, u cerkvi svetoga Benedikta, na berdu Kassinu ispovidioje pokorno zlochu svoju, nà slidechi nacsin: *Ja Gunthario ispovidam prid Bogom, i prid svetim nyegovima, i prid vami Gospodinom Hadrianom, najvechim Biskupom, i opchinskim Papom, i ostalima Biskupih; da osaddu skinutja od Nikole Pape, suprot meni zakonito ucsinyenu nekudim; nego dobrovolyno podnosim. I zato nechuse u napridak nikakve sluxbe Cerkvene dotaknuti, vech akobimi vi po milosergyu dopustili: nitichu igda suproti Cerkvi Rimskoj, niti suprot nyezinomu Papi smutnyu zametnuti; veche hochu nyoi, i Papi vazda posluscan biti. Ja Gunthario ovomu ispovidanyu vlastitom rukom podpisao jesam, pervi dan miseca Julia, godisscta 868. u cerkvi svetoga Spasitelya, kojaje u manastiru svetoga Benedikta na Kassinu.* Zatim Hadrian Papa, od Guntharia megyu laicih ponizno, i pokorno stojechega, uzamsci ono ispovidanye, i prid svima procsativsci y) recse: *Ja ti dopuscam Pricseslje laikah, pod ovi nacsin; da uz vas tvoj xivot obderxavasc tako, kakos rekao.* Biljexiti valya, da Pricseslje laikah, to jest lyudih svitovnih, rechiche ovde osobito pokaranye Cerkveno; kada skinut Biskup, alli Cerkvenik prima sveto Pricseslenye na onomu mistu, na komu svitovni lyudi, koima u staro vrime biasce zabranyeno u svetionik ulaziti z). Ocsitoje dakle, da nemogasce Focio Guntharia dovoditi za zakonitoga svidoka. 9

Drugo. Nemogasce ni Arcibiskupa Theutgavda imati za svidoka zakonitoga; koi je prid ispovidanyem Guntharia s ovoga svi-

y) Annal. Bertin. apud Fr. Pagi ad An. 868. N. 10.

z) De Communione laica. Vide Ducangium in Glossario Tom. II. p. 872. *Svetionik* Sanctuarium.

Digitized by Google

ta poſcao. Theutgavdo poznaoje ponizno ſebe za krivca, i zakonito skinuta; zato, kako mallo prie rekoſmo, neuslobodiſe Miſu govoriti, ni ulye poſvetiti. Koi pakao oni biau, od koih Focio govori, daje razlicſne knyige pune tuxbah primio, nezna ni *Meniata*, koi doiſta nebi nyih omucſao. Alli recimo, da morebiti biau oni Biskupi, koiſu s-Guntharíom, i Theutgavdom u onim dvima Sinodih opako ſudili; daſe moxe Kraly Lothario od ſvoga zakonitoga druga, kralyice Theutberge, raſtaviti; alli ni ovi nemogadiau biti zakoniti ſvidoci; zaſctobo i oni poznajuchi daſu krivci, poslaliſu Poklifare u Rim, i po nyima knyige od pokornoſti, iſpovidajuchi ponizno, daſu s-puta zaſcli, i od ſvetoga Evangyelya.

10 Nepomaxe ni trechi ſvidok Focia, od *Meniate* doneſcen, Ivan Episkop Ravenski. Ako tko hoche znati tko, kakvilie bio, najchiche od Anaſtaſia iſpiſanu nyegovu priliku, i chud, po kojoj jeſt Focia, prilicſan nyemu, prikazivao, i od Nikole Pape bio proklet. Mogaoje i on Fociu ugoditi ſvojom tuxbom proti Papi; alli ſuprot takvomu Papi nemogaſce zakoniti ſvidok biti. Onbo iſti poslie obiſne pameti ſvoje zahod poznadde; alli radi proſcaſtih ſvoih opacſinah neznajuchi, ſctoche, kamoliche? Najposli zaiska pomoch od Ludovika Ceſara. A ſcto Ceſar? Porucſimu: *Neka igye, i ſvoju oholoſt ponizivſci podloxiſe volyi Pape: komuſmo i mi ſa ſvom Cerkvom podloxni: inacſiebo, ſcto xeli, neche zadobiti.* Slidechi primudroga Ceſara viche, otigye u Rim. Papa skupivſci mloge Episkope, dadde zapovid, da Ivan na ſud dogye. Tri puta zvan videchi, daje kao pri ſpaki zlotvor od ſviu zapuſcten, pocſe cviliti: *Molite zame Papu, damiſe ſmilluje; jachu ſve ucſiniti, ſctogodmi zapovidio bude.* Poznajuchi Papa nyegovu ſveſerdnu pokornoſt, odlucſiga primiti u opchenye, kakogaje i primio. Evo! oviſu oni Focíovi ſvidoci, nyegovi podbunitelyi ſuprot Nikoli Papi. Jeddaſe moxe Focio nyiovima tuxbenim knyigama, kao zakonitim ſvidocsbami sluxiti? Buduchi oni iſti ſvoje zloche iſpovidili; da ſcto ſuprot Nikoli Papi jeſu cſinili, nepravedno, i opako jeſu cſinili. Nemogu dakle biti zakoniti ſvidoci; niſctanemanye zaſctobo mogadiau biti ſpaſonoſni izgledi od pokornoſti, zatoſam ova obilatie iſpiſao. O da bude Focio, i za nyime *Meniata* nyi slidio pokoru cſineche! kakoſu obodvoica slidili proti Nikoli Papi bludeche.

Do-

Digitized by Google

Dovodi joſc Focio nikoje Sveſctenike za ſvidoke, Vaſiliu, 11
Zozima, i Metrofana, i joſc nikoje, koje neimenuje. Ovi, kako on piſce, ſuze ronechi molyau nyega; da Cerkvam bude u pomoch. Velika doiſto briga za Cerkvu, i sricha; daſe oni na takva pomochnika namiriſce. Pitaju Latini, imadoſceli oni od ſvoih barem Stareſcinah, ako i ne od Nikole Pape, knyige ſvidocsbene, illiti od priporuke? Da ovi placſuchi licumirci niſu ſcto u Rimu zakrivili, i bojechiſe oſctre pedepſe, kano uskoci pobigli? Razlog pitanya jeſt, zaſctoboje Focio iſti piſao Nikoli Papi, da on nikoga neprima brez ſvidocsbene knyige; takviboſu zlotvori, koima nie doſtojno virovati. I doiſta takvi biau ovi Duhovnici, i drugi akoli joſc biau koi od Focia neimenovani. Ovoſu oni, od koih posli Hadrian Papa piſaoje Caru Vaſilii, daih u Rim poſcalye. Oni od mladoſti ſvoje u Manaſtiru odranyeni, zaradi opacſinah ſvoih, bojechiſe velike pedepſe, kojuſu zasluxili, otajno uskocſiſce. Oni biau one Cerkve, od koih piſce Focio, da od nyega pomoch iſctu. Dakle po ſudu iſtoga Focia nemogu biti zakoniti ſvidoci; nitiſu vridni, daim tko viruje. I zato Focio neimadiaſce primiti nyih brez obicſajne knyige; vech akobi tko rekao, da laxi proti Nikoli Papi Focio, miſto knyige od priporuke, je primio. Od ovudſe izvodi, da Focio sluxechiſe nezakonitima ſvidocih, u ſvojoj okolicſnoj knyigi nepravedno, i nedoſtojno Nikolu Papu pogergyuje.

Slidi ſada, daſe odgovori na poglaviti dio Fociove knyige, 12
to jeſt na ono deſet cslanakah, zaradi koih on Cerkvu Rimsku okrivlyuje, i ſvaku, kojaſe Latinskim jezikom sluxi. Odgovoriliſu prinaucſni Francuzi, kako rekoſmo na *najposlidnyemu poglavyu drugoga Dila;* i posli nyih drugi naucſitelyi a). Buduchi pako, daſe ove knyige laſno nenahode, i nahodeſe ſamo u Latinski jezik, naſtojatichu pokazati obilato, da malloumni mogu razumiti, daſu navlaſtito one Fociove tuxbe nepravedne, daſu pogerde. Perva ſuprot Latinom Fociova pogerda, ne perva u redu, nego u doſtojan-

a) Baronius. Allatius. Natal. Alexander Sec. IX. & X. in fine Part. II. Chriſt. Lupus de VIII. Syn. C. V.

Digitized by Google

janſtvu, radi koje on Latine kao eretike, illiti krivovirce kudi, jeſt: Latini govore, da Duh ſveti od Otca i Sina izhodi. Ovi nauk Latinah od izhogyenya Duha ſvetoga, jeſt poglaviti biljeg, po komuſe oni od Gerkah odmetnikah razlucſuju, koi govore, da Duh ſveti od Otca ſamo izhodi. Ovi inad knyixevni, jeſt inad od Vire; zato potribnoje nikoja zabiljexiti prie od izhogyenye Duha ſvetoga, za poznati ovi nauk kano iz temelya. Rechiche morebiti nikoi, daje ſvittnie, podloxivſci razum virovati ovo otajſtvo, nego protreſati: da nie priproſtima potribno ova viſoka znanya razumiti, niti mogu; ovabo slabu pamet nadviſuju. Ovoſam i ja iſti mislio, i zatoſam nikoja pitanya, kojaſu za oſctroumne, oſtaviti hotio, buduchi joſc daje velle mucſno u naſc jezik iſtomacſiti. Alli drugi ſudiſce, da neoſtavim; neka priproſti ona, koja nerazumiu progyu, i oſtave: dochiche morebiti ova knyiga i u ruke razumſuchih, koimche povolyno biti iſtomacſenye ovoga otajſtva u naſc jezik. Najposli prignume xelya prinaucſnoga Dubrovcſanina, Ignatia Giorgi, Opata Melitenskoga: O dabi! piſce on b) naſci Iyudi moje ſtoppe slidili; da domorodnim govo enyem, viſoke nauke i znanya tomacſechi, Illyricskomu jeziku u mudroskupſctinu vrata otvore. Zato slidechi ova vicha, s pomochju Duha ſvetoga, izhogyenye Duha ſvetoga ſomacſiti pocſimam.

POGLAVJE TRECHE.

Sctoche rechi, izhogyenye Duha ſvetoga od Otca i Sina.

13 KAko Proſok recſe c) od porogyenya Sina Boxjega: *Porogyenye nyegovo tkoche izkazati?* tako i od izhogyenya Duha ſvetoga imamo rechi: *Izhogyenye nyegovo tkoche iskazati?* Nemoxe ſtvo-

b) Pſalmorum Illyrica Metaphraſis p. V.

c) Iſa. 53. v. 8.

Digitized by Google

ſtvorena pamet, ovo otajſtvo biſtro iskazati; niſctanemanye za razumiti barem kolikogod, od potribeje nikoja zabiljexiti.

Imaſe znati, daje u Bogu dvoſtruko dillovanye: jedno *izvansko*, a drugo *nutarnye*. Po dillovanju izvanskomu, razumiuſe dilla ucſinyena u ſtvaranyu neba zemlye, vode, i oſtalih ſtvarih, koje vidimo i nevidimo. Ova *Izvanska* dilla jeſu od ſve Troice, od Otca, Sina, i Duha ſvetoga zajedno ucſinyena. Razlog jeſt, buduchi da ſva tri Sobſtva imadu jednu iſtu kripoſt, i ſvemoguchſtvo, slidi, da ſcto u ſtvaranyu dilluje jedno Sobſtvo, ono ſva tri zajedno dilluju. Scta radi, kada u Virovanyu govorimo: *Virujem u Boga Otca ſvemoguchega, Stvoritelya neba i zemlye;* nerazumiemo, da Bog Otac ſam jeſt ſvemoguch, i ſtvoritely; zaſctobo buduchi, da i Sin, i Duh ſveti ima iſto ſvemoguchſtvo, koje Otac; ocſitoje, da, kako Bog Otac, tako i Sin i Duh ſveti jeſt ſvemoguch, i jedan iſti Stvoritely. Pitaticheſc morebiti, kako dakle govorimo: *Virujem u Boga Otca ſvemoguchega, Stvoritelya neba i zemlye*, niſcta neſpominyajuchi od Sina, ni od Duha ſvetoga. Odgovaraſe na to, da kakonoſe drugomu Sobſtvu, to jeſt Sinu, pridaje oſobito *mudroſt*, u trechemu Sobſtvu Duhu ſvetomu pridajeſe oſobito *dobrota*, premako iſtu mudroſt, i dobrotu imaju ſva tri Sobſtva; tako premako i iſto ſvemoguchſtvo imade, i Sin, i Duh ſveti, koje ima Otac, niſctanemanye pridejeſe oſobito Otcu pervomu Sobſtvu. Buduchi pak, da ſtvaranye jeſt poglavito dillo ſvemoguchſtva; zato neizmetnuvſci Sina, ni Duha ſvetoga govorimo: *Virujem u Boga Otca ſvemoguchega, Stvoritelya neba i zemlye.*

Imaſe znati takogjer, da po dillovanyu *nutarnyemu*, razumiuſe 14
dilla, koja u Bogu bivaju, i u nyemu jeſu. Ovo *nutarnye* dillovanye jeſt dvoſtruko. Jedno, koje biva *po plodnomu razumu*, po komu od vika izhodi, illiti poragyaſe Sin Boxji od Boga Otca: drugo dillovanye *nutarnye* jeſt, koje biva *po plodnoj volyi*, po kojoj od vika diſceſe, illiti izhodi Duh ſveti od Boga Otca, i Sina zajedno, kako od jednoga pocſetka. Po koi pak nacſin, biva ovo dihanye illiti izhodyenye Duha ſvetoga, laſnyecheſe morebiti razumiti, prie razumivſci izhodyenye illiti poragyanye Sina Boxjega, koje iſto, kako rekoſmo, nadviſuje ſtvorenu pamet; nemogubofe ſtvari Boxanſtvene, po prilici ſtvarih tileſnih, kako govori

Digitized by Google

Kardinal Bellarmin, iſtomacſiti. Za razumiti pak kakogodir otajſtvo poragyanya Sina Boxjega, govori falyeni prinaucſni Kardinal: Uzmi ogledalo; kadaſe ti u ogledalo ogledaſc, udily brez ikakva truda, ſamim pogledom poragyaſc u nyemu jednu ſamoga ſebe priliku, u ſvemu tebi prilicſnu tako, daſe nemoxe niſcta najchi tebi prilicſnie; ne ſamo u obrazu, nego, i u dillovanyu. Na priliku, akoſe ti micſeſc, micſeſe i ona; ako ti uſtajeſc, uſtaje i ona: ovako dakle imaſc misliti; da navlaſtito Bog Otac gledajuchi ſebe ſamoga, okom plodnoga Razuma ſvoga, u ogledalu ſvoga Boxanſtva, poragya, i izvodi priliku ſebi u ſvemu prilicſnu. Buduchi pak da Bog Otac onoj prilici ſvojoj daje iſtu ſvoju Boxanſtvenu narav; zato ona prilika jeſt pravi Sin Boxji. Kakono uſuprot; jerbo mi gledajuchi u ogledalo, onoj naſcoj prilici nedajemo narav naſcu; ona naſca prilika nie naſc fin, nego jedna izvanska, i izprazna slika. Evo! ſctoche rechi poragyanye, illiti Izhogyene Sina Boxjega. Od ovud pak slidi buduchi da onoj ſvoj prilici, to jeſt Sinu ſvomu Bog Otac daje ſvoju iſtu narav Boxanſtvenu, ocſito jeſt; da i Sin jeſt Bog kako Otac, i jedan ſamo ſcnyime Bog; jerbo ſcnyime jednu iſtu narav imade.

15 Sctoche pak rechi izhogyenye Duha ſvetoga od Otca i Sina, kako od jednoga pocſetka? *Za* i ovo kakogod razumiti, misli opet; da Bog Otac Sina ſvoga, koga od vika po plodnomu ſvomu razumu poragya, on iſti po neizmirnoj plodne ſvoje volye lyubavi od vika nyega lyubi; i po iſti naccſin Sin, onom iſtom lyubavju, skojom nyega lyubi Otac, i on takojer od vika lyubi Otca; i lyubechiſe megyu ſobom, diſcu, i izvode iz ſebe Duha ſvetoga treche Sobſtvo; dajuchi nyemu ſvoju jednu iſtu narav Boxanſtvenu. Evo! po naſcemu ſlabomu iſtomacſenyu, ſctoche rechi izhogyenye Duha ſvetoga od Otca i Sina, kako od jednoga pocſetka. Od ovud opet slidi, buduch da Bog Otac i Sin, daju ſvoju iſtu narav Boxanſtvenu trechemu Sobſtvu, koje lyubechiſe diſcu, i iz ſebe izvode, ocſito jeſt; da i treche Sobſtvo, Duh ſveti, jeſt Bog, kako Otac i Sin, i jedan ſamo iſti ſcnyima Bog, jer imade ſcnyima jednu iſtu narav Boxanſtvenu.

16 Zaſctoſe pak drugo ſobſtvo zove *Sin*, a treche *Duh*, pitajuchemu Makſiminu Arianu odgovorioje S. Auguſtin: *Evo od-*

go-

Digitized by Google

govoram tebi, illi ti razumio, illi nerazumio. Od Otca jeſt Sin, od Otca jeſt Duh ſveti; alli onaj rogyen, ovaj izhodechi. Zato jeſt onaj Sin Otca, od kogaje rogyen; a ovaj jeſt Duh obadvoice; jerbo od obadvoice izhodi. Kojaje pak razlika megyu roditi, i izhoditi? Od ove priuzviſcene naravi govorechi, tkoche iſtomacſiti? Niſctanemanye Bogoslovci nahode razliku, po razlogu razlicſna izkogyenya. Za razumiti ovo, valya znati, ſctoche rechi, *poroditi?* Poroditi, rechiche: izveſti iz ſebe po kripoſti dillujuchoj, ſebi u naravi prilicſno, ſctoſe veli rogyeno. Buduchi da Bog Otac po kripoſtl plodnoga ſvoga razuma ragya drugo ſobſtvo u naravi ſebi prilicſno; ovo drugo ſobſtvo imaſe Sin zvati. Rechicheſc morebiti: Bog Otac, i Bog Sin lyubechiſe meyu ſobom, izvode iz ſebe treche ſobſtvo, ſebi u naravi prilicſno; dakle i treche Sobſtvo imadeſe zvati Sin. Odgovaraſe, da to neslidi; zaſctobo, kako rekoſmo, drugi je razlog izhogyenya Sina, a drugi Duha ſvetoga. Sin Boxji, drugo Sobſtvo, izhodi od Boga Otca po plodnomu razumu, koga vlaſtitoſt jeſt prilikovati; Duh ſveti, to jeſt treche Sobſtvo, izhodi po volyi plodnoj, koje vlaſtitoſt nie prilikovati, nego onoga koi lyubi, s-onim, koga lyubi, sjediniti. Scta radi ſveti Otci nikoi radi razloga razlicſnoga izhogyenya Sina Boxjega, nazivaju *prilikom Otca, prilikom nyegova biſtva;* a Duha ſvetoga nenazivaju prilikom Otca, i Sina, nego *lyubavjom Otca, i Sina.*

Pitaticheſc: zaſcto treche Sobſtvo zoveſe Duh, buduchi Otac, i Sin pricſiſti Duh? Nikoi ſveti Otci tomacſe po diahnyu, illiti dahnuchu uſta naſcih. Tako Grigoria Niſſen, Ciril, Anaſtaſio Sinaita; zaſctobo kada mi rics izuſtimo, tadda i diſcemo zajedno, i ono dahnuche naſce, izvodi tako ſekavſci, rics iz uſta naſcih. Zato Anaſtaſia govori d). *Buduchi, da rics* Boxanſtvena *jeſt Sin, zajedno ſobom Duha ukazuje.* Ovima beſidami sluxeſe odmetnici, govorechi, da kakono rics, i dahnuche iz uſtah naſcih zajedno izhodi, tako, vele oni, od ſamoga Otca Sin, i Duh ſveti izhodi. Alli vele opako, zaſctobo ovi Otci ocſito govore, da Duh ſveti i od Sina izhodi. Dakle valya rechi; da ovi Otci hotiau uka- 17

d) In Sermon. Dogmat.

Digitized by Google

zati, daje obadvoice Sina, i Duha ſvetoga izhogyenye od vikà; kakonoje vrimenito izhogyenye ricſi, i dahnucha zajedno iz uſtah naſcih. Na ovi nacſin tomacſi ove Otce S. Auguſtin, koi je ſmotrio, da po *dahnuchu* zlamenovanoje izhogyenye Duha ſvetoga *i od Sina. Kadaje*, veli e) *uskerſmuo od mertvih, ukazavſciſe ucſenikom: dahnu, i recſe: Primite Duha ſvetoga, za ukazat, da i od nyega izhodi.* Po iſti nacſin i ſalyeni ozgor Anaſtaſio govori: *Goſpodin ukazujuchi, da Duh ſveti od nyega izhodi, dahnuvſci u ucſenike, govoraſce: primite Duha ſvetoga* f).

19 Drugi na drugi nacſin tomacſe, zaſctoboſe treche Sobſtvo zove Duh. Govore oni, da ova rics *duh*, rechiche *giblyenye;* zatoſe, i ſtvarma tileſnim priſtoi. Tako u Cſmyenih Apoſctolah ſctiemo g) *Ucſinyen jeſt iz nenada zuk, kako dolazechega duha nagloga:* ovdi po ovoj ricſi *duha* nerazumieſe Duh ſveti, nego naglo giblyenye vitra. Buduchi dakle da ova rics *duh*, zlamenuje giblyenye; a vlaſtitoſt lyubavi jeſt, da volyu onoga, koi lyubi, giblye na onoga, koga lyubi; i viſce puta tako giblye; da oni, koiſe megyu ſobom xeſtoko lyube, jedan za drugim uzdiſce; i kadaſu zajedno, od one ſille lyubezlyive, jedan u drugoga ſebe, tako rekavſci, diſce; zato ova rics *duh*, priſtojna jeſt za imenovati treche Sobſtvo; jerbonam zlamenuje onu neizmirnu Otca, i Sina Boxanſtvenu megyu ſobom lyubav, po kojoj oni uſe, i iz ſebe diſcu treche Sobſtvo Boxanſtveno, koje zato Duhom ſvetim nazivamo. Scta radi premakoje i Bog Otac, i Bog Sin, pricſiſti Duh, niſctanemanye jerbo od Otca i Sina zajedno po lyubavi izhodi, priſtojnoje, da imenom obadvoici priſtojnim, i opchenim; on imenom ſebi vlaſtitim zoveſe, i imenuje Duh ſveti. Od ovu ocſito slidi, da Duh ſveti jeſt Duh Otca, i Duh Sina; i zato pitaju Latini Gerke: Jelli drugi Duh Otca, a drugi Sina? Doiſto ne. Dakle akoje jedan iſti Duh Otca, i Sina, slidi ocſito, da izhodj zajedno od Otca, i Sina. Ovi jedini razlog, kako S. Auguſtin h) ſzcinya-

e) de SS. Trinit. C. 26.
f) L. I. de rect. Dogmat.
g) Act. 2.
h) Tract. 99. in Joan.

Digitized by Google

nyaſce, jeſt velle kripoſtan za ukazat izhogyenye Duha ſvetoga od Otca, i Sina: *Zaſcto, veli, nebi virovali, da i od Sina izhodi Duh ſveti, buduchi i Sina Duh ſveti?*

Ovoje joſc triba nadoſtaviti, da kakono Bogoslovci izhogyenye Sina zovu vlaſtitim imenom *porogyenye;* po iſti nacſin, oni piſcuchi, i govorechi, nacſin izhogyenya Duha ſvetoga zovu vlaſtitim imenom: *diahnye, dahnuche, dahnyenye*, illiti *duhovanye*, kako biljexi *della Bella* u ſvomu *ricſniku*, za razlucſiti ſtvari Boxanſtvene od tileſnih. Bogoslovci dakle obicſaju govoriti, da Otac i Sin niſu dva pocſetka, to jeſt dva diahtelya, dva dahnitelya, dva duhovitelya; nega obadvoicaſu ſamo jedan pocſetak, jedan diahtely, jedan dahnitely, jedan duhovitely, i jednim iſtim diahnyem, danuchem, dahnyenyem, diſcu, i duhovuju obadvoica Duha ſvetoga jednonaravna ſobom, i ſamo po razlogu Sobſtva, to jeſt po dihanyu, illiti duhovanyu razlucſena. Ovo iſtomacſenye illi ſctioc razumio, illi nerazumio, neka bude zadoſta.

POGLAVJE CSETVERTO.

Izhogyenye Duha ſvetoga od Otca, i Sina, jeſt ſtari ſvete Cerkve nauk.

DA jeſt ovi nauk, ſtari Cerkve nauk, ſvidocſenam Otci Gercski i Latinski, koiſu u ſtara vrimena ſvetinyom, i naukom cvali; i iſti nauk ucſili. Nikoje imenujem. Iz megyu Gercskih i) Athanaſio cvaoje *god. 340.* S. Vaſilia Veliki *god. 370.* Brat nyegov S. Grigoria Nyſſen *god. 380.* S. Epifanio *god. 370.* S. Ivan Zla- 19

i) Athan. Epiſt. ad Serap. N. 20. et 21. Baſil. L. 2. adverſus Eunom. Nyſſ. L. 1. contra Eunom. Epiph. in Ant. N. 62. Chryſ. Hom. 2. de Symb. Cyril. L. 10. in Joan.

Digitized by Google

toſti *398*. S. Cyril Alekſandrinski *god. 430*. Nieli ſtari nauk Otacah Gercskih? Iz megyu Latinskih: S. Hilario *god. 355*. S. Ambroſio *god. 374*. S. Auguſtin *god. 420*. S. Leo Veliki *god. 440*. On piſcuchemu Turibiu Biskupu Aſturienskomu, od zablugyenyah, koje krivovirci Priſcillianiſte u Scpanyi jeſu iznili; da u Bogu niſu tri Sobſtva razlucſena, nego ſamo jednoga Boga tri imena razlicſna; odgovorioje: *Pokazujeſe ocſito, da opako' ſude, koi govore, da jeſt Otca, i Sina, i Duha ſvetoga ſedno Sobſtvo; kano daſe iſti jedan Bog ſada Otcem, ſada Sinom, ſada Duhom ſvetim naziva; da nie drugi koi je rodio; da nie drugi, koi je rogyen; da nie drugi, koi od obadvoice izhodi* k). Knyigu od Leona Pape primivſci Turribio, skupioje Sinod *godiſcta 447*. u komu rics onu, *i Sina*, u Virovanyu nadoſtaviſce; daſe pravovirni, od krivoviracah Priſcillianiſtah razlucſuju l).

Godiſcta 589. nauk izhogyenya Duha ſvetoga od Otca, i Sina, i ovi nadoſtavak u Virovanyu, u Sinodu Toletanskomu trechemu, pod Kralyem Rekaredom jeſt primlyen; da narod imenovan Gothi, koi je odbacio krivovirſtvo Ariansko, znade ſcto ima virovati; da navlaſtito, kako jeſt Sin s-Otcem, takoje i Duh ſveti s-Otcem, i Sinom jednoga iſtoga biſtva, i naravi. U onomu Sinodu Kraly iſti imadiaſce govorenye, u komu skuplyenim Otcem recſe: *Potribnonamje iſpovidati, i pripovidati, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi; i da jeſt jednoga s-Otcem, i Sinom biſtva.* Zatim govorioje Virovanye Nicensko, za nyim Carigradsko s-cnim ricſma: *koi od Otca, i Sina izhodi.* Za utemelyiti pak nauk ovi od Duha ſvetoga, naredioje Sinod ovi u drugomu odlucsku, *da u ſvih Scpanyskih, i Galecianskih Cerkvah po nacſinu Iſtocſnih Otacah, Simbol illiti Virovanye od puka jednokupno imadeſe govoriti na glas u vrime priſvetoga Pricſeſctenya*, razumiuchi, daſe ima govoriti virovanye Carigradsko s-onim nadoſtavkom *i Sina;* buduchi iſti Kraly tako govorio, i Otci u trechemu prokleſtvu rekli: *Ako tko neviruje Duha ſve-*

k) Hil. L. 2. de Trin. Am. L. de Symb. C. 3. Aug. L. 15. de Trinit. C. Leo Epiſt. 93. C. 1. ad Turib.

l) Baron. ad An. 447.

Digitized by Google

ſvetoga, illi ako neuzviruje da od Otca, i Sina izhodi; alli neuzktie rechi, daje jednovicſnyi s-Otcem, i Sinom, i jednak, neka bude proklet. Ovi iſti nauk nahodiſe, u slidechima Sinodih, jerboje ono Carigradsko Virovanye s-nadoſtavkom *i Sina* govoreno u Sinodu Toletanskomu cſetvertomu *godine 633.*, u osmomu *godine 653.* U Sinodu Emeritanskomu *godine 666.* I takojer u Sinodu Toletanskomu jedanaeſtomu, dvanaeſtomu, trinaeſtomu, petnaeſtomu, i ſceſtnaeſtomu pod Kralyem Egikanom *godine 694.* Virovanye s-nadoſtavkom je piyano.

Ovi izgled slidiliſu Francezi, i posli Nimci. Svidocſinam *Walafrid Strabo* m) da *godine 794.* u Sinodu Frankofordienskomu zarad oſugyenih zablugyenyah krivovirca Felikſa Urguletanskoga, i Elipanda naregyenoje, daſe na Miſi Virovanye piva s-nadoſtavkom: i joſc prie toga Sinoda, u Sinodu Forolivienskomu pod Pavlinom Biskupom Akvilejenskim *godine 791.* je primlyen ovi nadoſtavak, zarad nikoih, koi govorau, da Duh ſveti jeſt ſamoga Otca, i da od ſamoga Otca izhodi. Najposli ovi nadoſtavak u drugomu Sinodu Akvisgranskomu, pod Karlom Velikim, skuplyenu potvergyen jeſt *godiſcta 809.* Od ovud slidi, da neſamo nauk izhogyenya Duha ſvetoga od Otca, i Sina, jeſt ſtari nauk ſvete Matere Cerkve, nauk vazdaſcnyi, i nepritergnuti; nego daje i ſtari obicſaj u nikih Cerkvah bio, Simbol illiti Virovanye s-onim nadoſtavkom govoriti, i pivati. Biljexiti joſc potribno jeſt, da nikoi Gercski Otci miſto ricſi *od Sina*, govore, *po Sinu izhodi;* alli akochemo pravo rechi, ſve jedno jeſt, nego ſctonam oni nacſin govorenya *po Sinu*, zlamenuje, da Bog Otac jeſt poglaviti pocſetak izhogyenya Duha ſvetoga; to jeſt da Bog Sin, koi narav Boxanſtvenu uzima od Otca, uzima i kripoſt po kojoj on zajedno s Otcem, kao jedan pocſetak, jedan dihately jednim iſtim dihanyem, diſce Duha ſvetoga. I zato kakono ſtari Otci Gercski kadkad govore *od* illiti *od Sina;* tako i Latinski govore *po Sinu*, premako obicſaju govoriti *od Sina.* Slidi ſada, tkoje ovu duhopſovku, da Duh ſveti ſamo od Otca izhodi, iz pakla iznio? 21

PO-

m) L. de Rebus Eccleſiaſticis C. 22.

Digitized by Google

POGLAVJE PETO.

Tkoje pocſetnik zablugyenya, da Duh ſveti ſamo od Otca izhodi; á ne zajedno, i od Sina?

82 NEslaxuſe megyu ſobom piſaoci iziskujuchi otca ove nakaze, illiti pocſetnika ovoga zablugyenya. Nikoi pocſetak izvode od krivoviracah Neſtorianacah n); a nikoi od Theodoreta Episkopa Circskoga, Neſtoriova priatelya; a nepriatelya ſvetoga Cyrilla Episkopa Alekſandrinskoga. Dogodiſe, da ſveti Cyrill ſabravſci Sinod od ſtrane derxave Egipske, napiſa Neſtoriu Patriarhi Carigradskomu onu glaſovitu knyigu o) Sinodsku, u kojoj on od Duha ſvetoga govori ocſito, na ovi nacſin: *Niſctanemanye Duh ſveti nie izvanski* p) *nyemu* (Sinu), to jeſt nie razlucſen od nyega po razlogu biſtva, *buduchi Duh iſtine imenovan; a iſtina jeſt Kerſt*, to jeſt Iſukerſt, *i zato od nyega, kako od Boga Otca izhodi.* Ovoj knyigi Cyrill nadoſtavioje dvanaeſt anathemah, illiti prokleſtvah ſuproti Neſtoriu. Iz megyu koih u devetomu govori: Akobi tko rekao, daſeje Kerſt sluxio Duhom ſvetim, kaono izvanskom kripoſtju u cſinyenyu cſudeſah, i da *Duh nie nyega iſloga vlaſtiti* q), anathemamu. Na ovo odgovorioje Theodoreto: *Ako Cyril govori, da Duh jeſt iſloga Sina vlaſtiti, kao da iz nyega, illi po nyemu biſtvo imade, ovo kako opaku rics, i bogopſovku odbacujemo.* Nikoi brane Theodoreta, razumiuchega na ovi nacſin: Ako govori Cyril, da Duh ſveti iz Sina, illi po Sinu biſtvo imade, kako govoraſce krivovirac Eunomio, daje od Sina ſtvoren, ovu bogopſovku odba-

cu-

n) Bellarmin. LL. 2. de Chriſto. C. 21. Petauius, et alii.

o) *Cum Saluator.*

p) *Non eſt alienus ab eo.*

q) *Si quis non proprium eſſe illius ait Spiritum.*

Digitized by Google

cujemo. Alli, kakoje, daje. Onaje iſtina, daje Theodoreto u Sinodu Kalcedonskomu za Katolika poznan *godine 491.* r).

Drugi ſzcine, da krivovirci Monothelite s) jeſu pocſetnici 23
ovoga zablugyenya. Onibo oſugyeni, kadaſe namiriſce na Sinodsku knyigu Martina Pape, i u nyoj najgyoſce, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi; pocſeſce kuditi Cerkvu Rimsku, kako piſce ſveti Makſim, ſlavni mucſenik s).

Jaad ovi ponovlyen jeſt od Cara Konſtantina Kopronima, *go-* 24
diſcta 767. Razumivſci on, da radi progonſtva ſvetih Prilikah jeſt od Stolice Apoſctolske proklet, nazva on, ſa ſvoima ſtrancih, Latine krivovirce; zaſctobo ucſe, da Duh ſveti, i od Sina izhodi. Zateje poſli skuplyen Sinod Gentiliacenski pod Kralyem Francezkim Pipinom, Octem Karla Velikoga; u komu Sinodu protreſanoje dvoje pitanye: Izhodili Duh ſveti i od Sina? Imajuliſe Prilike Svetih, daſe poſctuju, u cerkvi ſtavlyati?

Posli toga zametnuſe ſoſc vecha ſmutnya pod ſinom Pipina 25
Karlom Velikim Ceſarom prinaucſnim. Nikoi Kalugyer iz Manaſtira ſvetoga Save u Jeroſolimi, imenom Ivan, cſuvſci, da Duhovnici Latini, koi pod zaſctitenyem Karla Velikoga ſtanovaſce nagori Maslinskoj, Simbol, illiti Virovanye pivaju s-onim nadoſtavkom, *i Sina:* koi *od Otca, i Sina izhodi*, pocſe nyih radi toga nadoſtavka pogergyivati, i imenom krivoviracah nazivati. Duhovnici oni na gori Maslinskoj nemoguchi podnoſiti ove pogerde, ucſinivſci megyu ſobom viche napiſaſce knyigu tuxbenu, s-podpiſom ſviu Duhovnikah onoga Manaſtira, i po dvima Duhovnicih Agamu, i Rakulfu poslaſce onoga vrimena Papi Leonu trechemu. U nyoj kazivaſce, kakoih Gerk, Ivan Kalugyer, radi nadoſtavka u Simbolu nazivkom krivoviracah pogergyuje: kako jedan iz megyu nyiovih Duhovnikah, imenom Leo, je cſuo, daſe u Kapeli Kar-

r) Le Qvien in Diſſert. Damaſc. 1. N. 3.
s) Epiſt. ad Marinum Cypri Presbyt.
t) Addo in Chronico.

Digitized by Google

Karla Velikoga s-onim nadoſtavkom Simbol piva. Nadoſtaviſce joſc za opravdati ſebe; daimje iſti Karlo poslao govorenye ſvetoga Gergura Pape Velikoga, u komu on od Duha ſvetoga govori: *Nyegovo slanye jeſt izhogyenye, po komu izhodi od Otca, i Sina*: ſcto iſti jeſt i u *Viri* ſvetoga Athanaſia (to jeſt u Simbolu). Najposli mole, daim zapovidi ſctaſe imadu u onoj ſmutnyi derxati. Ovi knyigonoſce za veche povirovanye, i potvergyenye ſvoje tuxbene knyige, od Thome Patriarhe Jeroſolimskoga, uzeliſu po obicſaju knyigu ſvidocsbenu, illiti od priporuke. Od ovudſe dovodi, da nie bio nauk Cerkve Jeroſolimske, da Duh ſveti od Otca ſamo izhodi, kako Ivan Kalugyerac govoraſce; jerbo nebiim dao Thoma Patriarha knyigu od priporuke.

a6 Leo Papa primivſci od knyigonoſcah ovu poslanicu, illiti knyigu, i procſativſci; da znadu ſvi ocſito, ſctaſe imadu derxati, ſctoli virovati, poslaoje Episkopom Iſtocſnim Patriarſtva Jeroſolimskoga *iſpovidanye Vire*, u komuſe ove ricſi ocſito nahode: *Virujem ſvetu Troicu. . . Duha ſvetoga od Otca, i Sina izhodechega.* Na ſverhi ovoga iſpovidanya nahodeſe ove ricſi: *koi po ovoj viri neuzviruje, nyega oſugyuje ſveta Katolicſanska Apoſctolska Cerkva.* Alli niſcta nie odgovorio od pivanya s-nadoſtavkom.

a7 Buduchi pak Thoma Patriarha u ſvojoj knyigi molio Leona Papu, dabi knyigonoſce Karlu priporucſio Papa iſtu ovu knyigu po nyima poslaoje Karlu; koi razumivſci uzrok nyiovoga doſcaſtja, skupioje Sinod u Akvisgranu, od koga u pridnyemu poglavju rekoſmo. U ovomu Sinodu iſti prinaucſni Ceſar ukaza iz ſvetoga Piſma, iz ſveti Otacah, da Duh ſveti, i od Sina izhodi. Odlucſi Pokliſare u Rim poslati, kakonoje i poslao Bernaria Episkopa Vormacienskoga, i Adalarda Opata Manaſtira Korbejenskoga za iſproſiti, illiti iſtinitie potverditi; daſe s onim nadoſtavkom Simbol, illiti Virovanye piva, kakoje i prie u nyih obicſaj bio. Ovih dviu Pokliſarah razgovor s-Leonom Papom, iſpiſuje Opat ſvetog Mihoila u Lotharingii po imenu *Smaragdo*, i Baronio u). Koliko po ra-

a) ad An. 810. N. 54. et ſeqq.

Digitized by Google

radi cslanka: izhodili Duh ſveti od Otca, i Sina zajedno? Odgovorioje ocſito: Tako ſudim, tako derxim. Buduchi pak ovi cslanak od izhogyenya Duha ſvetoga, jedan iz megyu onih, koje ſvi nemogu razumiti podpuno, nadoſtavio jeſt: koigodir ovo oſctrim razumom dokucſiti bude mogao, i znajuchi neuzktie virovati, neche mochi ſpaſen biti. I nemogaſce Poklifarom drugacſie odgovoriti, buduchi po iſti nacſin piſao u Iſpovidanyu Vire poslanu Iſtocſnim Episkopom prie. Kolikoje poradi nadoſtavka, hotioje, daſe brez nyega Simbol Nicenski, illiti Carigradski piva. *Daſe ja nyima, nevelim, pripoſtavim; nego daſe uſudim ſcnyima ſjednacſiti: to ne*, to jeſt s Otcih Sabornima. Kadaga pak Pokliſari pitaſce: jelli dakle potribno oni nadoſtavak oſtaviti? odgovorioje: *Tako mi od naſce ſtrane odlucſujemo; a da i vaſca ſtrana tomu priſtane, ſvitujemo. Mi iſti Simbol nepivamo, nego ſctiemo, i ſctiuchi, neuſugyujemoſe ſctogodi nadoſtaviti.* Nezapovida dakle Poklifarom, nego ſvituje; daſe najpervo oſtavi u Kapeli Karla Ceſara; ſzcinechi dache s vrimenom ſvi ovi nacſin sliditi x).

Nekti dakle Leo Papa dopuſtiti, ne zato zaſctobo ſzcinyaſce, 28
da nejma oblaſti, dabi potribno bilo Sabor opchinski ſazvati: zaſctobo, i Sabor Carigradski, kada ovi Simbol je ucſinyen, nadoſtavivſci nikoja Simbolu Nicenskomu, nie tadda joſc bio Sabor opchinski; nego zaſcto joſc nebiaſce tolika potriba. Zato za poſvidocſiti, da oni nadoſtavak neprima, jerbo joſc nebiaſce tolika potriba, i za ukazat poſctenye ſtarini, zapovid dadde; daſe ovi Simbol napiſce na dvi plocſe ſreberne brez nadoſtavka, na jednoj Gerceski, a na drugoj Latinski, i ſtavi ocſito u cerkvi ſvetoga Petra. Evo kako Rimski Pape ſtarinu neoskvernyenu cſuvaju, neprominyujuchi niſcta brez golema razloga! Alli posli kada Focio okrivi Cerkvu Zapadnu, kadaſe, pocſe razploditi ovo zablugyenye, i Gerci otverdnuto derxaſce i braniſce; Papa Rimski Nikola pervi, koga brigi izrucſena je Cerkva; daſe ona ovim zablugyenyem neoskverne; daſe Katolici od Eretikah razlucſe, slidioje Saborne Otce

x) Vide Eginhard. de Concil. Aquisg. ad An. 809. Cointium in Annal. Franc. ad An. 810.

Digitized by Google

u Nicenskomu i Carigradskomu Sinodu; primioje oni nadoſtavak. I zato kakono nitko neoſvagya one Otce u Sinodu Nicenskomu, i Carigradskomu, daſu priſtupnici ſtarine, tako ni Gerci nemogu Latine zaradi onoga nadoſtavka ucſinyena y).

Francezi niſctanemanye niſu slidili ſvitovanye Leona Pape; onibo ſzcinyau, premako nie bila protriba, daſe ſvakolika Cerkva onim nadoſtavkom sluxi, ſa ſvim tizim potribaje bila, da ſvoj obicſaj uzderxi Cerkva Franceska. Poznaoje Karlo, poznaliſu Francezi puka ovoga chud; koi kadabi cſuo, daſe Simbol brez nadoſtavka piva, cſudechiſe ovoj novini, mogaobi povirovati, daje zato oni nadoſtavak oſtavlyen, zaſctobo Duh ſveti neizhodi od Sina. Scta radi daſe koja ſmutnya i zablugyenye u iſtomu cslanku nezametne, ſvoj obicſaj ſtari slidiſce.

29 Iz ovoga dogagyaja obilato iſpiſana izvodiſe *pervo*, da oni Ivan Jeroſolimski nie bio Ivan Damaſzcen, kako nikoi ſzciniſce, buduchi on s-ovoga ſvita poſcao *godine 731.* ſcesti dan miſeca Maja illiti Svibnya; a ovaſe dogodiſce okolo *godine 808.* Izvodiſe *drugo*, nemoxe biti iſtina, ſctoje posle Focio piſao Arhiepiskopu Akvilejenskomu, i ſctoſu slidili unuci Focia; da Papa Leo Veliki, i Leo mlagyi illiti trechi jeſu derxali, da Duh ſveti ſamo od Otca izhodi. Razlog rechi, da nie iſtina, jeſt, zaſctobo Leo Veliki piſaoje ocſito Biskupu Turibiu, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi, kakoje recſeno na *broju 17.*, a Leo trechi kako vidiſmo ovo iſto ocſitovaoje Franceskim Pokliſarom, i Episkopom Iſtocſnim u iſpovidanyu Vire. Izvodiſe *treche*, buduchi ovo zablugyenye iſteklo od krivoviracah, kako nikoi ſzcine od Neſtorianah, illi Monothelitah, i primito od Ikonoboracah prokletih, nejmamo dvoumiti, jelli zablugyenye; jer koibi nauk iz poganih vrillah iſtekao? Ovo zablugyenye zaſuto, Focio od Nikole Pape proklet iskopaoje, i na ſvitlo iznio, kakochemo viditi u pervoj nyegovoj pogerdi.

PO-

y) Vide Anaſtaſ. in vita Leonis III. N. 410. Harduin. Tom. IV. CC. Colum. 969. Anno 809.

Digitized by Google

POGLAVJE SCSESTO.

Perva Fociova pogerda: Latini govore, da Duh ſveti ne ſamo od Otca, nego i od Sina izhodi?

TUxbe Fociove na Cerkvu Zapadnu, nazivam pogerdami, kako 30
i drugi piſaoci; zaſctobo Focio po nyima nepravedno Cerkvu Zapadnu okrivlyujuchi naſtoi nyu pogerditi; a oſobito po ovoj pervoj tuxbi Latine nazivajuchi Eretike. U ſvojoj okoliſcnoj knyigi piſanoj Patriarham, govori: Otci Carigradski oni cslanak, *koi od Otca izhodi* uzeliſu iz ricſih Goſpodina iſtoga, kojeſe nahode u Evangyelyu ſvetoga Ivana u *poglavju 15. redku 26.* Kakoſe dakle Latini uslobodiſce onu rics *i Sina* utiſnuti? Odgovoraju Latini, da ni Otci Carigradski niſuſe sluxili onim ricsma, kakoſe nahode, u Evangyelyu; jerboſu oni pridſtavak παρὰ, to jeſt *od* prominili na ἐκ, to jeſt *iz.* U Evangyelyuſe nahodi: ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται *koi od Otca*, a u Simbolu Otci rekoſce τὸ ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον *od Otca izhodechega.* Zaſcto dakle nebi bila ſmila Cerva Rimska za iſtomacſenye jednu ricſicu nadodati, buduchi navlaſtito, da u iſpovidanyu Vire od Tharaſia Patriarhe sloxenu, nahodeſe dvi ricſi *po Sinu* nadoſtavlyene ricſma Goſpodinovim; koje iſpovidanye kadaje procſateno bilo u Sinodu opchinskomu ſedmomu, nitkoſe nie protivio. Nejma dakle razloga Focio okriviti Latine. Alli niti nie ovi nyegov Poglaviti protigovor, i zatochuga doniti iſpiſana tako, kao damuje od jida uskipilo ſerdce.

Piſce na ovi nacſin: *Oſim drugi opacſmah, oni* Biskupi i Du- 31
hovnici od Ludovika Ceſara, i Nikole Pape u Bulgariu poslani, *bogocſaſni, i ſveti Simbol, koi po privolyenyu ſviu Sinodah ima neprotivlyivu vridnoſt, i potvergvenye, po nikima nezakonitima, i laxlyivima razlozih brezobraznom slobodom nedvoumiſce izopacſiti. O zla diavla majſtoriah! Da Duh ſveti neſamo od Otca, nego i od Sina izhodi, iz nova ucſechi. Tkoje igda takvu rics cſuo, i od onih izuſctenu, koi i prie opako govoriſce?* to jeſt od Eretikah i krivoviracah. *Koja u-*

Digitized by Google

krivna zmia ove u nyiovo ſerdce dahnu, i uli? Tko iz megyu onih, koiſu kerſtjani, mogaobi podniti u priſvetu Troicu uvedena dva pocſetka, illiti uzroka govorechi; da Sina, i Duha ſvetoga Otac, jeſt pocſetak: i opet, da Duha ſvetoga Sin, jeſt pocſetak, i uzrok; u dva vrutka Boxanſtva razdilyujuchi jedinſtvo Boxanſtva. Ovako Focio. Iſtomacſimo ovu nyegovu Bogoslovicu, i poglaviti protigovor, da i priproſti razumiu.

Focio na ovi nacſi prigovaraſe: Latini govore, da Otac jeſt pocſetak, illiti uzrok Duha ſvetoga, to jeſt da Duh ſveti od Otca izhodi. Latini opet govore, da Sin jeſt Pocſetak, illiti uzrok Duha ſvetoga, to jeſt da Duh ſveti i od Sina izhodi. Dakle Duh ſveti imade dva pocſetka illiti uzroka, Otca, i Sina. Sctoje pak ovo, nego razdiliti jedinſtvo Boxanſtva u dva vrutka Boxanſtvena? Jedan vrutak jeſt Otac, a drugi vrutak jeſt Sin.

32 Odgovoraju Latini: iſtina jeſt, da Bog Otac, i Bog Sin jeſt pocſetak Duha ſvetoga, i uzrok, to jeſt da Duh ſveti od Otca, i Sina razlucſenih Sobſtvah izhodi; alli iz toga neslidi, daſu dva pocſetka, illiti dva uzroka Duha ſvetoga, to jeſt da Duh ſveti od dva pocſetka izhodi. Zaſctobo premako Otac, i Sin jeſu dva Sobſtva razlucſena, niſu dva pocſetka, nego ſamo jedan, buduchi, da ova obadva Sobſtva imadu jednu iſtu kripoſt dihati Duha ſvetoga, po kojoj izhodi od Otca, i Sina Duh ſveti. Zaradi ove jedne kripoſti, koja iſta jeſt u Otcu, i Sina, Duh ſveti izhodi od Otca, i Sina, ne kao od dva, nego kao od jednoga pocſetka illiti uzroka. Ovocheſe biſtrie razumiti po priliki. Recſenoje *na broju 12.*, da ſva troica, to jeſt Bog Otac, Bog Sin, i Bog Duh ſveti, jednim iſtim dillovanyem dilluju dilla izvanska. Od ovud slidi, pocſetak, i uzrok, i Stvoritely ovoga ſvita jeſt Bog Otac pervo Sobſtvo: pocſetak, i uzrok, i Stvoritely ovoga ſvita jeſt Bog Sin, drugo Sobſtvo: pocſetak, i uzrok, i Stvoritely ovoga ſvita jeſt Bog Duh ſveti treche Sobſtvo; i niſctanemanye niſu tri potcſetka, tri uzroka, tri ſtvoritelya ovoga ſvita; nie jedinſtvo Boxanſtva u tri vrutka razdilyeno. Zaſcto nie? Zaſctobo ova ſva tri Sobſtva premakoſu megyu ſobom razlucſena, ſa ſvim tizim imadu jedno iſto moguchſtvo, i kripoſt ſtvoriti od niſcta ovi ſvit; i zaſctoboſu ova ſva tri Sobſtva, jednim iſtim dillovanyem; to jeſt ſtvaranyem ovi

ſvit

ſvit ſtvorila, zatoſu ſva tri ſamo jedan pocſetak, jedan ſamo Stvoritely ovoga ſvita. Po iſti nacſin, premakoje Bog Otac pocſetak, uzrok, i dihately Duha ſvetoga; premako Bog Sin jeſt pocſetak, uzrok, i dihately Duha ſvetoga, iz toga neslidi, daſu dva pocſetka, dva uzroka, dva dihatelya, daje jedinſtvo Boxanſtva u dva vrutka Boxanſtvena razdilyeno. Zaſcto nie? Zaſctobo obadva ova Sobſtva, premakoſu megyu ſobom razlucſena, ſa ſvim tizim imadu jednu iſtu kripoſt diati, illiti duhovati Duha ſvetoga, i jednim iſtim dillovanyem, to jeſt dihanyem, illiti duhovanyem diſcu illiti duhovuju Duha ſvetoga. Dakle kakoſu ſva tri Sobſtva Bog Otac, Bog Sin, Bog Duh ſveti, jedan pocſetak, jedan uzrok, jedan Stvoritely ovoga ſvita; tako Otac, i Sin obodvoica jeſu ſamo jedan pocſetak, jedan uzrok, jedan dihately Duha ſvetoga. U kratko, kako ovaj ſvit jeſt ſtvoren od Otca, Sina, i Duha ſvetoga, ne od nyih, kako jeſu troica, illi u cſemuſu troica, nego kakoſu jedno, i u cſemuſu jedno; tako i Duh ſveti izhodi od Otca i Sina, od nyih, ne kakoſu dvoica, illiti u cſemuſu dvoica, nego kakoſu jedno, i ucſemuſu jedno: i zato kakono u pervomu dogagyaju nerazdilyujeſe jedinſtvo Boxanſtva u tri vrutka, tako ni u ovomu drugomu nerazdilyujeſe u dva vrutka. Ova prilika od ſtvorenya, jeſt prilika ſvetoga Auguſtina, kripoſna za odbiti prilicſne razloxce Focianske. Na priliku, kada govore.

Pervo, imali Bog Otac podpunu, i ſverſcenu kripoſt dihati 83
Duha ſvetoga, illi nejma? Ako ima, nie potribno, da Sin diſce Duha ſvetoga; ako nejma, slidi, daſe u Bogu nahodi pomanykanye kripoſti. Odgovoriti valya Gerkom: imali Bog Otac podpunu, i ſverſcenu kripoſt ſvit od niſcta ſtvoriti, illi nejma? Ako ima, tako nie potribno, dabi Sin, i Duh ſveti ovi ſvit od niſcta ſtvorio, ovabo nyiova kripoſt Sina, i Duha ſvetoga bilabi zaludna. Ako pak Otac nejma podpunu, i ſverſcenu kripoſt ovi ſvit od niſcta ſtvoriti, slidi, daſe u Bogu nahodi pomanykanye kripoſti. Ovo pak nemoreſe rechi, buduchi da u Bogu jeſt ſvaka kripoſt neizmirna. Dakle kako Gerkom valya odgovoriti, da premako Bog Otac imade podpunu, i ſverſcenu kripoſt ovi ſvit ſtvoriti, niſctanemanye buduchi da iſtu kripoſt imade i Sin, i Duh ſveti, nemoxe inacſie biti, nego da Sin, i Duh ſveti zajedno s Otcem kao jedan Stvoritely jeſt ovi ſvit ſtvorio. Po iſti nacſin govore

La-

Digitized by Google

Latini, premako Bog Otac imade podpunu, i ſverſcenu kripoſt dihati Duha ſvetoga; niſctanemanye buduchi da jednu iſtu kripoſt ima i Sin Boxji, nemoxe inacſie biti, nego da i Sin s Otcem kao jedan dihately diſce Duha ſvetoga.

34 *Drugo*, kada opet Gerci govore, ako Duh ſveti izhodi i od Sina; slidi, daſu dva dihatelya, jedan Otac, a drugi Sin. Ukazuju na ovi nacſin. Iſtinito jeſt rechi, daſu dva dihajucha: dakle takogjer iſtinito jeſt rechi, daſu dva dihatelya. Odgovoriti opet valya Gerkom po recſenoj priliki: Ako ovi ſvit jeſt ſtvoren od Otca i Sina, i Duha ſvetoga, kako i jeſt, iſtinito jeſt rechi, daſu tri ſtvarajucha: dakle takogjer iſtinito jeſt rechi, daſu tri ſtvoritelya. Scto na ovo Gerci Focianci? Dakle kako nyima valya rechi, da premako moxeſe iſtinito rechi, daſu tri ſtvarajucha, neslidi iz toga, daſe moxe iſtinito rechi, daſu tri ſtvoritelya. Razlog jeſt, zaſctobo po ovomu imenu tri ſtvarajucha, razumiuſe tri Sobſtva megyu ſobom razlucſena, i zato kakonoſu tri Sobſtva, takoſu i tri ſtvarajucha. Po ovomu pako imenu *ſtvoritely* razumieſe ſamo kripoſt ſtvoriti, a ne tri Sobſtva: koja kripoſt buduchi jedna iſta nerazlucſena u Otcu, Sinu, i Duha ſvetomu, nie iſtinito rechi tri ſtvoritelya, nego jedan ſtvoritely. Po iſti nacſin govore Latini, premakoje iſtinito rechi, dva dihajucha, neslidi iztoga; daſe moxe rechi dva dihatelya. Razlog jeſt zaſctobo po ovomu imenu dihajucha, razumiuſe dva Sobſtva, Otac, i Sin, megyu ſobom razlucſena; i zato kakoſu dva Sobſtva, takoſu i dva diajucha. Po ovomu pak imenu *dihately* nerazumiuſe ona dva Sobſtva, nego ſamo kripoſt dihati, koja buduchi jedna iſta nerazlucſena u Otcu, i Sinu, nie iſtinito rechi: dva dihatelya, nego ſamo jedan dihately. Za razumiti ovo joſc bolye, uzmimo ovo ime *Bog*, premakoſe moxe rechi tri Sobſtva Boxanſtvena, nemoreſe rechi tri Boga, zaſctobo ovo ime Bog zlamenuje ovu izverſtitoſt *Boxanſtvo*, koja buduchi daje jedna iſta nerazlucſena u Bogu Otcu, u Bogu Sinu, u Bogu Duhu ſvetomu, nemoreſe iſtinito rechi, daſu tri Boga, nego ſamo jedan Bog. Knyixevnici na ovi protigovor u kratko odgovoraju; da navlaſtito, iſtinito jeſt rechi dva dihajucha, tri ſtvarajucha za ſctoboſu ova imena priloxena; a ova imena *dihately*, *ſtvoritely*, jeſu imena poſobita. Da i ovo iſtomacſimo.

Digitized by Google

Biljexiti valya *pervo*, da *ime* jeſt od dvi verſte: ime *poſobito*, i ime *priloxeno*. Ime *poſobito*, Latinski *ſubſtantiuum*, jeſt, kojemi po ſebi zlamenuje iſverſtitoſt, i kripoſt. Tako na priliku ovo ime *Bog* zlamenuje izverſtitoſt Boxanſtva. Ime *ſtvoritely* zlamenuje izverſtitoſt, i kripoſt *ſtvoriti*. Ime *dihately* zlamenuje izverſtitoſt, i kripoſt dihati Duha ſvetoga. Ime *priloxeno*, Latinski *adjectiuum*, jeſt ono, kojeſe imenu poſobitomu prilaxe, illiti pridaje; i ukazuje nam, daſe ona izverſtitoſt, illiti kripoſt nahodi u imenovanu imenu poſobitim, koju izverſtitoſt, illiti kripoſt zlamenuje ime priloxeno. Na priliku: kada velimo Bog *ſvemoguchi*, ovo ime priloxeno *ſvemoguchi* ukazujenam, daſe u Bogu nahodi kripoſt, illiti izverſtitoſt ſvemoguchſtva. Tako kada velimo Bog Otac *ſtvarajuchi*, ovo ime priloxeno *ſtvarajuchi* ukazajenam, daſe u Bogu Otcu nahodi izverſtitoſt illiti kripoſt ſtvoriti. Po iſti nacſin, kada velimo Sin Boxji *dihajuchi*; ovo ime priloxeno *dihajuchi*, ukazujenam, daſe u Bogu Sinu nahodi izverſtitoſt, illiti kripoſt dihati Duha ſvetoga. 85

Biljexiti joſe valya, daſu dva broja, u koimaſe izgovaraju imena. Jedan jeſt *broj od jednoga*; na priliku: Bog, Stvoritely, dihately. Ovdiſe razumie jedan Bog, jedan Stvoritely, jedan dihately. Drugi *broj* jeſt od *viſce*; na priliku: Bogovi, ſtvoritelyi, ſtvarajuchi, dihajuchi, Angyeli, Sobſtva. Ovdiſe viſce razumie, nego jedan. 86

Ova biljexivſci imaſe znati, da u Bogu imena *poſobita*, kakono jeſt ovo iſto ime *Bog*, *goſpodin*, *ſtvoritely*, *dihately*, nemoguſe rechi u *broju od viſce*: Bogovi, goſpoda, ſtvoritelyi, dihatelyi. Razlog jeſt, zaſctobo daſe ova *poſobita* imena mogu rechi u *broju od viſce*, potribnobi bilo, daſe uzmloxi, illiti moxe rechi u *broju od viſce* ona iſverſtitoſt, illiti kripoſt, po oſobitomu imenu zlamenovana; buduchi pako da one izverſtitoſti, illiti kripoſti po onima poſobitima imenih zlamenovane, nemoguſe uzmloxiti, illiti nemoguſe rechi u *broju od viſce*, zaſctobo jedno iſto Boxanſtvo jeſt u Otcu, i Sinu, i Duhu ſvetomu; jedno iſto goſpoſtvo, jedna iſta kripoſt ſtvoriti, jeſt u Otcu, Sinu, i Duhu ſvetomu; jedna iſta kripoſt dihati Duha ſvetoga jeſt u Otcu, i Sinu; zato ni ona imena poſobita nemoguſe rechi u *broju od viſce*: bogovi, goſpoda, ſtvoritelyi; nego u *broju od jednoga*: Otac, i Sin, i Duh ſveti,

Digitized by Google

jedan Bog, jedan goſpodin, jedan ſtvoritely; Otac, i Sin jedan dihately. Uſuprot pako govorimo: Otac, Sin, i Duh ſveti, jeſu tri *Sobſtva.* Ovdi ova rics: *Sobſtva* jeſt u *broju od viſce*, zaſctoboſu iſte ſobſtvenoſti u *broju od viſce*, to jeſt tri: ocſanſtvo, finovſtvo, dihanſtvo, illiti duhovſtvo.

37 Ime pak *priloxeno* govoriſe u *broju od viſce*, kada imena poſobita, koimaſe pridaje ime priloxeno, moguſe rechi u *broju od viſce.* Tako na priliku: tri Sobſtva Boxanſtvena, tri ſveta, tri ſtvarajucha. Otac, i Sin, dva dihajucha. Ovdi imena ova *priloxena* govoreſe u *broju od viſce;* jerbo i imena poſobita jeſu u *broju od viſce.* U kratko, imena priloxena od Boga moguſe rechi u *broju od viſce*, zaſctobo ſpadaju na Sobſtva; zato moxemo rechi: Otac, Sin, i Duh ſveti jeſu tri ſtvarajucha, gdi razumiuſe tri Sobſtva razlucſena Otac, Sin, i Duh ſveti. Po iſti nacſin moxemo rechi: Otac, i Sin jeſu dva dihajucha; gdi razumiuſe dva Sobſtva razlucſena. A u ſuprot nemoguſe od Boga rechi imena *poſobita* u *broju od viſce;* zaſctobo ova imena poſobita ſpadaju na iſto biſtvo, illiti narav Boxanſtvenu, kojaje jedna; i zato nemoremo rechi: Otac, Sin, i Duh ſveti jeſu tri Boga, tri ſtvoritelya: Otac, i Sin jeſu dva Boga, dva dihatelya.

38 Ove niſctanemanye dvi naredbe od imena poſobitoga, i priloxnoga, niſu vazda od ſtarih Otacah obderxavane; i zatoih valya iſtomacſiti, daſu oni ime *poſobito* na nacſin *priloxna* uzimali; kakono na priliku, kada govori S. Hilario: *valyanam iſpoviditi, da Duh ſveti jeſt od Otca, i Sina pocſetnikah* z). Ovdi ovo ime *pocſetnikah* ime *poſobito* jeſt u *broju od viſce;* i zato, valya iſtomacſiti, daje ſveti Hilario ovo ime poſobito *pocſetnikah* uzeo na nacſin imena priloxnoga, razumiuchi dva Sobſtva dihajucha, illiti dajucha bitje Duhu ſvetomu. Po iſti nacſin S. Athanaſio u ſvomu Simbolu, illiti Virovanyu govorechi: *vicſnyi Otac, vicſnyi Sin, vicſnyi Duh ſveti; a niſctanemanye, ne tri vicſnyi. Svemoguchi Otac, ſvemoguchi Sin. ſvemoguchi Duh ſveti; a niſctanemanye ne tri ſvemoguchi.*

Ova

z) L. 1. de Trinit.

Digitized by Google

Ova imena priloxena *vicſnyi*, il *ſvemoguchi* uzima na nacſin imena poſobitoga, kada veli, *jedan vicſnyi, jedan ſvemoguchi*, kako S. Thoma naucſitely govori. Zaſcto pak ſtari Otci imena *priloxena* na nacſin imena *poſobitoga* uzimali jeſu, govorechi u *broju od jednoga*, razlog jeſt, zaſctobo hotiau pokazati oſobito, da Sobſtva Boxanſtvena jeſu jedno iſto, gdiſe nenahodi razlog od izhodyenya. Alli posli ovoga iſtomacſenya, daſe povratimo na ona, od koih gori prigovaraſmoſe.

Iſtina dakle jeſt, da dva Sobſtva Otac, i Sin, od koih izhodi 39
Duh ſveti, premakoſe mogu zvati dva dihajucha, nemoguſe zvati dva dihatelya; buduchi, da obodvoice jeſt jedna iſta izverſtitoſt i kripoſt dihati Duha ſvetoga. Gdi takojer valya biljexiti: nie iſtini prilicſno, ſcto Gerci govore proti nami; da u Bogu niedna izverſtitoſt nepriſtoiſe dvima Sobſtvom, nego illi jednomu, illi ſvima trima. Ovobo nie iſtina, zaſcto *slanye* Sobſtvah Boxanſtvenih priſtoiſe dvima Sobſtvom Otcu, i Sinu: Bog Otac ſcalye Sina; Otac, i Sin ſcalye Duha ſvetoga.

Akobi pako tko joſc rekao, da Otac, i Sin nemogu biti jedan dihately, protigovorechi na ovi nacſin: premako Bog Otac imade dvi kripoſti, jednu poragyati Sina, a drugu dihati Duha ſvetoga; nemoreſe zato rechi, daje Bog Otac dva pocſetka, jerboje Bog Otac ſamo *jedno Sobſtvo:* dakle uſuprot, jerbo Otac, i Sin jeſu *dva Sobſtva*, premakoje u nyima jedna iſta kripoſt dihati Duha ſvetoga, valya rechi, daſu dva pocſetka, dva dihatelya. Na ovo valya odgovoriti: iſtina jeſt, da Bog Otac premako ima dvi kripoſti, buduchi daje jedno Sobſtvo, nemoreſe rechi daje on dva pocſetka, razlog jeſt: zaſctobo daſe ime *poſobito* uzmloxi, i recſe u *broju od viſce* nie zadoſta, akoſe uzmloxi kripoſt, niti je zadoſta, daſe uzmloxi ſamo ime poſobito; negoje od potribe daſe obodvoje uzmloxi i moxe rechi u *broju od viſce*, i tako uzmloxi, daſe one kripoſti megyu ſobom razlucſuju. Ova pako ovdiſe nenahode, zaſctobo ove kripoſti: kripoſt poragyati Sina, kripoſt dihati Duha ſvetoga niſu poſebi u Bogu razlucſene, nego ſamo po razlogu naſcemu, jer u Bogu ſva jeſu jedno; nitiſe ime *poſobito*, to jeſt, ovo ime *Sobſtvo* uzmloxaje. I zato kakono na priliku cſovik premako znade dvi majſtorie razlicſne, *ſciti*, i *z dati*, nemoreſe pravo rechi,

Digitized by Google

da on jeſt dva majſtora; tako, i velle manye moreſe da Bog Otac jeſt dva pocſetka, u komu one izverſtitoſti i kripoſti niſu po ſebi, nego po razlogu naſcemu razlucſene. A premako Otac, i Sin jeſu dva Sobſtva megyu ſobom razlucſena, niſctanemanye, jerbo ona kripoſt dihati nie razlucſena, to jeſt, nie druga u Otcu, a druga u Sinu, nego jedna iſta u obodvoici; zato obodvoica jeſu jedan dihately.

40 Pitatiche tkogod: ono dihanye, illiti duhovanye, koje iſto jeſt u Otcu, i u Sinu, kakvaje vlaſtitoſt illiti izverſtitoſt, jelli biſtvena, illi ſobſtvena? Na ovoſe odgovara, da nie biſtvena: jer daje biſtvena, imaobi nyu i Duh ſveti, i zatobi od ſebe iſtoga izhodio; ovo pak nemoreſe rechi. Niti je ſobſtvena: zaſctobo vlaſtitoſt ſobſtvena ſamo jednomu Sobſtvu priſtoiſe, koje jeſu ove tri: Ocſanſtvo, Sinovſtvo, i Izhodyenye, to jeſt dihanſtvo. I zato valya rechi, da dihanye jeſt vlaſtitoſt *obznanyajucha* Latinski *notionalis*. Vlaſtitoſt pako obznanyujucha, jeſt jedan biljeg, po komuſe poznaje, kakvoje koje Sobſtvo; i daſe jedno od drugoga raziucſuje. Ovih biljegah jeſt pet: *Ocſanſtvo*, po komuſe poznaje Otac pervo Sobſtvo, i razlucſujeſe od Sina. Drugi biljeg jeſt *Sinovſtvo*, po komuſe poznaje drugo Sobſtvo Sin, i razlucſujeſe od Otca. Trechi biljeg jeſt *Dihanye dillotvorno* Otca, i Sina, po komuſe poznaje Otac, i Sin jedan dihately, i razlucſujeſe od Duha ſvetoga. Cſetverti biljeg jeſt *Dihanſtvo*, illiti Duhovanſtvo, po komuſe poznaje treche Sobſtvo Duh ſveti, da jeſt dihan illiti duhovan, od Otca, i Sina kako od jednoga pocſetka, to jeſt, da od obodvoice zajedno izhodi: po ovomu biljegu poznajeſe, daſe Duh ſveti od Otca, i Sina razlucſuje. Peti biljeg jeſt *Nerogyenlyivoſt*, koiſe priſtoi pervomu Sobſtvu, da ono od nikoga neizhodi, jerbo po Ocſanſtvu poznajeſe, daje pocſetak Sina; a nepoznajeſe, da od nikoga neizhodi.

41 Za ova, kakono i ona, kojaſu prie recſena, i slidecha bolye razumiti, imaſe znati, da u Bogu jeſu ſva jedno iſto, gdiſe nenahodi razlog od izhodyenya; zaſctobo, gdiſe nahodi razlog od izhodyenya, ondiſe nahodi i razlucſenye jednoga od drugoga, to jeſt, po onoj ſobſtvenoj vlaſtitoſti, razlucſujeſe jedno Sobſtvo od drugoga, premako u ſvemu jeſt jedno iſto ſcnyima. Tako Bog Otac daje ſve biſtvo ſvoje, i ſve izverſnoſti, koje ima,

ima drugomu Sobſtvu Sinu; niſctanemanye buduchi, daſe megyu Otcem, i Sinom nahodi razlog od izhodyenya, jerbo Sin nemoxe biti ſvoj Sin; to jeſt buduchi, da Otac ragya Sina, Otac pervo Sobſtvo razlucſujeſe od Sina po otcſanſtvu vlaſtitoſti ſobſtvenoj, koju nedaje nyemu. Po iſti nacſin Sin prima ſva ona od Otca, koja on ima; niſctanemanye buduchi daſe megyu nyima nahodi razlog od izhodyenya, jerboſe od Otca ragya, nahodiſe i razlog razlucſenya; i zato Sin drugo Sobſtvo, po ſinovſtvu vlaſtitoſti ſvojoj ſobſtvenoj razlucſujeſe od Otca. Zaradi ovoga razlucſenya Sobſtvah obicſaju Bogoslovci govoriti, daſe jedno Sobſtvo protivi drugomu, na priliku: otcſanſtvu protiviſe ſinovſtvo: Otac kako poragyajuchi protiviſe Sinu; ſcto niſcta drugo neche rechi, nego daſe razlucſuju, i zato buduchi da u onomu, po cſemuſe razlucſuju, nemogu biti jedno iſto, zato govore, daſe jedno drugomu protivi. Na prilicſni nacſin imamo razumiti od izhodyenya Duha ſvetoga, komu Otac, i Sin daje zajedno ſve biſtvo, oſim kripoſti dihanya, po komuſe Otac i Sin zajedno razlucſuju od Duha ſvetoga, od nyih izhodechega. Iz recſenih doſada izvodiſe buduchi da Otac pervo Sobſtvo po razlogu izhodyenya ſamo, to jeſt po otcſanſtvu razlucſujeſe od Sina, a dajemu iſtu narav ſvoju, i iſte ſve kripoſti ſvoje oſim otcſanſtva; slidi, damu daje takogjer kripoſt dihati Duha ſvetoga, onu iſtu, koju on imade: dakle, ako Otac diſce Duha ſvetoga, valya, daga diſce i Sin drugo Sobſtvo s-Otcem zajedno; buduchi jedna iſta obodvoice kripoſt.

Niti valya rechi: ako zato i Sin Boxji diſce Duha ſvetoga, 42
zaſctobo Bog Otac nyemu ovu iſtu kripoſt daje, slidilobi, da Bog Otac daje Sinu oni iſti biſtveni razum po komu ragya Sina; i takogjer, da onu biſtvenu volyu daje Duhu ſvetomu, po kojoj diſce Duha ſvetoga; i po ti nacſin Sin Boxji mogaobi drugoga Sina roditi, a oni drugi Sin trechega, i ovako brez ſverhe: Duh ſveti mogaobi takojer drugoga Duha ſvetoga dihati, a drugi trechega, i tako brez ſverhe: illi ako razum u Sinu nebi imao kripoſt roditi; zaſctobi imao u Otcu? Ako volya u Sinu, koju nyemu daje Otac, ima kripoſt dihati; zaſcto nebi imala i u Duhu ſvetomu? Latini odgovoraju, da na ovi protirovor valya i odmetnikom odgovoriti, s-koim jedan Goſpodin Gercskoga zakona nejedinyen sluxioſe jeſt, pitajuchi jednoga prinaucſnoga Goſpodina Biskupa, koi znaju-

Digitized by Google

chi, da ovo pitanye nie iz nyegove glave, jerbo nie ni omirifcao Bogoslovicu, odgovorimu, i zadovolyi u kratko: otajftvo prifvete Troice jeft privifoko, koje ftvorena pamet nemore podpuno razumiti, i zato nejma ona ni iftraxivati, nego ponizno virovati, fcto nas ucfi fveto Pifmo, dafu famo u prifvetoj Troici kako jedan Otac, tako jedan Sin, i jedan Duh fveti. Bogoslovci drugacfie odgovoraju, da ifti razum na drugi nacfin je u Otcu, a na drugi u Sinu. Razum u Otcu, ima razlog plodnofti, jerboje Otac; i zato ima kripoft ragyati, fcto nejma u Sinu, buduchi da Otac nedaje Sinu otcfanftvo; i zato Sin, neragya drugoga Sina. Po ifti nacfin volya u Otcu, i Sinu jerbo ima razlog dillotvornoga, i plodnoga dihanya, imade kripoft dihati, fcto nejma volya u Duhu fvetomu, jerbo premako Otac, i Sin daje nyemu fve biftvo, nedaje kripoft dihanya; i zato nemore dihati drugoga Duha fvetoga. Drugi drugacfie odgovaraju, da Sin nemoxe roditi drugoga Sina, zafctobo plodnoft razuma fva, tako rekavfci, je izpraznyena po ragyanyu Sina neizmirne izverftitofti: i takojer plodnoft volye po izhodyenyu Duha fvetoga neizmirne izvertitofti; i zato nemore ni Duh fveti dihati drugoga Duha fvetoga. Niti od ovud slidi, daje manye izverftan Sin, i Duh fveti, nego Otac: zafctobo tolikeje izverfnofti finovftvo, kolikeje otcfanftvo; tolikeje takojer dihanftvo, illiti izhodyenye Duha fvetoga, kolikeje jedno ifto Otca i Sina dillotvorno dihanye; zafctobo ove fve izverftitofti jefu nefverfcene, to jeft neizmirne. Polak toga jofc fvako Sobftvo ima ono ifto, fcto drugo po naravi: zafctobo buduchi da fva tri Sobftva imadu jednu iftu narav Boxanftvenu; slidi da imadu i one izverftitofti, koje s naravju jefu ujedinyene.

43 Jofc nikoje protigovore Focianci donofe, na koje da fcto nemanyka odgovoritichemo. Govore oni: Bog Otac, govorechi po nacfinu razumlyenya nafcega, prie izhodyenya Duha fvetoga ima punu, nefverfcenu, to jeft neizmirnu kripoft, i plodnoft ragyati, i dihati Duha fvetoga, kako govori fveti Auguftin a) i razlog jeft, zafctobo kripoft dihati on Sinu daje ragyajuchi: dakle valya rechi, [da-

a) L. 3. contra Maximin. C. 14.

Digitized by Google

daju on prie ima. Dakle u oni iſti, tako rekavſci, cſas, u onoj pervlyini izhodyenya, kada ragya Sina, zajedno diſce i Duha ſvetoga. Ako ovo pak je iſtina, oſobito jeſt, da Duh ſveti neizhodi od Sina. Daje iſtina pak, razlog jeſt, zaſctobo, kako Bog Otac od one neizmirne plodnoſti nemoreſe, tako rekavſci, uzderxati, da neragya Sina; tako valya rechi, nemoreſe uxderxati, da nediſce Duha ſvetoga. Niti mogu rechi Latini, daſe koja zaprika nahodi; zaſctobo, kakoje recſeno, u oni, tako rekavſci, cſas prie izhodyenya, niſctaſe nerazumie, nego puna i neizmirna kripoſt ragyati, i dihati: i kojabi mogla biti zaprika kripoſti neizmirnoj?

Odgovoraju Latini, da ovo razloxenye nemoxe biti iſtinito, 44
ni po nauku Focianacah govorechih, da Duh ſveti po Sinu izhodi; zaſctobo nemoreſe razumiti, kakobi po nyemu izhodio, kadabi zajedno ſcnyime izhodio. Odgovarajuchi pak uprav, iſtina je, da Bog Otac prie izhodyenya Sina, i Duha ſvetoga, ima punu neizmirnu kripoſt kako ragyati Sina, tako i dihati Duha ſvetoga, niſctanemanye kada ragya Sina, nediſce zajedno Duha ſvetoga: zaſctobo kripoſt razuma u ſvomu dillovanyu, po kojojſe ragya Sin, jeſt pervlya po naravi oviu kripoſtih u ſvomu dillovanyu, negoje kripoſt volye; pervlyeboje razumiti, nego hotiti. Buduchi dakle da Sin izhodi po plodnomu razumu, koi je pervlyi u ſvomu dillovanyu, nego volya plodna, po kojoj izhodi Duh ſveti; u oni, tako rekavſci, cſas, illiti u onoj pervlyini, u kojoj izhodi Sin, nemoxe izhoditi Duh ſveti. Zaprika dakle, da zajedno neizhodi Duh ſveti, jeſt naravni red oviu dviu kripoſtih u ſvomu dillovanyu.

I zato Latini od ovud kripoſtan razlog ſuproti Gerkom izvode na ovi nacfin: premako izhodyenye Sina, i Duha ſvetoga jeſt od vika; niſctanemanye po nacfinu naſcega razumlyenya pervlye jeſt izhodyenye Sina, nego Duha ſvetoga, buduchi da po redu naravnomu, pervlyi jeſt u ſvomu dillovanyu razum, po komu izhodi Sin, nego volya, po kojoj izhodi Duh ſveti. Akoje pak pervlye izhodyenye Sina; slidi da Bog Otac, prie nego od nyega izhodi Duh ſveti, u onoj pervlyini, kakono ragyajuchi Sina, daje nyemu ſve biſtvo, i ſvu narav ſvoju, tako daje i onu plodnu volyu dihati Duha ſvetoga. Dakle ako Duh ſveti po volyi plodnoj

iz-

Digitized by Google

izhodi od Otca, valya rechi, da izhodi i od Sina, buduchi daje ifta plodna volya u Sinu, koja jeft u Otcu.

45 Najposli govore Focianci: dabi Duh ſveti izhodio neſamo od Otca, nego i od Sina, slidilobi *pervo*, da Sin blixji jeft Otcu: slidilobi *drugo*, da Duh ſveti jeft unuk Boga Otca; buduchi, da izhodi od nyegova Sina. Odgovaraju Latini, da ova iſta slide iz nauka Focianacah govorechih, da od Otca po Sinu Duh ſveti izhodi; zaſctobo ſcto izhodi po drugomu, valya rechi, da on drugi jeft blixji onomu, od koga izhodi. Odgovaraſe dakle, da Sin nie blixji Otcu; zaſctobo kako Sin izhodi od Otca, tako i Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi kao od jednoga dihatelya, po jednomu iſtomu dihanyu. Iftinaje pak, da Sin uzima kripoft onu od Otca, i po ti nacſin prie po nacſinu naſcega razumlyenya ragyaſe Sin, nego izhodi Duh ſveti; alli ovo iziskuje red oniu kripoftih, kako rekoſmo, i po ti nacſin Sin blixji jeft Otcu nego Duh ſveti. Na drugo odgovoraſe, da Duh ſveti nie unuk pervoga Sobſtva Otca; zaſctobo unuk zoveſe Sin, koiſe ragya od Sina. Na prilika Abraham rodi Iſaka, Iſak Jakoba. Jakob jeft unuk Abrahama; Jakob unuk neragyaſe od Abrahama, nego od Iſaka ſama. Duh ſveti pak najprie neragyaſe, nego izhodi: drugo, neizhodi od ſama Sina, nego izhodi zajedno od Otca, i od Sina. Nepravednaje dakle ova perva Fociova pogerda. Fociove razloge razmervioje, i raſuo prinaucſni Carigradski Patriarha Veko b) i oſtali c).

POGLAVJE SEDMO.

Scto Latini ſude od Fociove knyige?

46 LAtini protreſavſci protigovore Focia, i Focionacah, i takojer odgovore Latinah, a zatim dio okoliſcne knyige nyegove, u po-

b) Joannes Veccus, vel Beccus L. 1. de vnione T. I. Graeciae orthodoxae.

c) Ratram. L. 4. contra Graecos. Manuel. Calecaſ. L. 4. contra eosdem. Hugo Etherian. L. 2. de Haereſ. C. 20.

Digitized by Google

pocsetak pridnyega poglavja na *broju 31.* donesceń, sude, da ona knyiga pisana suprot Biskupom u Bulgarii, i scto iz toga slidi proti Cerkvi Zapadnoj, jest brezobrazno pisana. Govori on, kako vidismo, da nauk izhogyenya Duha svetoga od Otca i Sina Biskupi ucsechi, jesu s-laxlyivima razloxih Simbol izopacsili, daje nauk novi, daje zla djavla majstoria, daje ovi nauk ukrivna zmia u nyiovo serdce ulila. Alli govore brezobrazno: ocsito jest, da ovi nauk starih Otacah, nesamo Latinskih, nego i Gercskih, koi premakosu razlicsni od Otacah Latinskih u ricsma; nisctanemanye u nauku jesu sloxni. Otci Latini govore, da Duh sveti *od* Sina izhodi, Otci Gerci, da *po* Sinu; scto jedno isto hoche rechi, akolise dobro razumie. Pacse i Otci Gerci Epifanio, Cyril, Ivan Zlatousti jesu pisali, kao i Latini, da Duh sveti *od*, illi *iz* Sina izhodi. Jeddasu i sveti Otci Latinski, i Gercski s-laxlyivima razlozih Simbol brezobrazno izopacsili, ucsechi ono, scto Latini? Jeddali je ovi nauk novi nauk? Nieli brezobrazno ona knyiga Fociova pisana, buduchi pisana i suproti nauku starih Otacah. Ocsito takojer jest, dasu znali Gerci, scto Latini viruju od Duha svetoga. Pisaoje Hormisda Papa *godisćta 514.* d) Caru Justinu starjemu ispovidanye Vire, u komuse ove ricsi ocsito nahode: *Vlastito jest Otcu, da Sina ragya; vlastito jest Sinu Boxjemu, dase ragya od Otca: vlastito jest Duhu svetomu, da od Otca, i Sina izhodi pod jednim bistvom Boxanstva.* Pisaoje takojer Epifanju Carigradskomu Patriarhi e), da on isti Simbol ispovidajuche bludnike, misto Pape, prima u opchenye svete Cerkve. Jeddaseje tadda tko ovomu nauku iz megyu pravovirnih protivio? Jeddagaje tko novim naukom, illi majstoriom djavla nazvao? Nieli dakle ona Fociova knyiga brezobrazno pisana?

Scta radi nemogulise Latini Fociovim ricsma suproti nyemu 47
istomu sluxiti, i zavapiti: *O zla djavla majstoria!* kakose usudi Focio *s-nikoima izpraznima razlozih sveti Simbol izopacsiti, ucsechi iz nova* suproti starini, da Duh sveti samo od Otca izhodi, i po ti na-

d) Epist. 89.
e) Bar. ad an. 521.

Digitized by Google

nacſin ſvete ſtare Otce Latinske, i Gercske pogerditi? T*koje takvu rics igda cſuo, i od onih, koiſu opako govorili*, oſim Neſtorianah, Monothelitah, Ikonoboracah prokletih? *Koja ukrivna zmia ovo uli u nyegovo ſerdce*, daſe on neuſtraſci ovu zaſutu bogopſovku ſuproti Duhu ſvetomu iz pakla opet izniti? *Koja ukrivna zmia?* Doiſta ne druga, nego ona, kakoje kazano na *broju 98. dila drugoga*, kojuje niki sluga Boxji po ocſitovanyu Boxjemu vidio, oko krixa, i ruke Fociove obavitu. Ona iſta zmia paklena, (i kojabi bila nego paklena?) kadaje Focio ovu bogopſovku u okoliſcnoj knyigi piſao, obavita oko ruke, i pera Fociova po majſtorii djavaoskoj ulilaje jid proti Cerkvi Rimskoj u ſerdce Focia, u tintu, i u pero nyegovo? Ovu bogopſovku izveoje, kako ſude nikki knyixevnici, iz nakaznoga nauka Aria Focio, proti komu, kakono ſuprot Ariu, moxeſe tuxiti Iſukerſt, daje neſaſcivenu nyegovu odichu razdro, to jeſt jedinſtvo ſvete Cerkve. Ario ucſioje, da Sin drugo Sobſtvo jeſt manyi od Otca pervoga Sobſtva. Nezslidili ovo i iz zablugyenya Fociova? Sveti Otci govore, da Bog Otac daje Sinu ſva, koja imade oſim ocſanſtva, i iſti Iſukerſt recſe: *Sva, koja ima Otac, moja jeſu;* a Focio ſa ſvim tizim govori, da Bog Otac nedaje Sinu kripoſt dihati Duha ſvetoga; ſctoche to rechi, nego da Bog Sin, nejmajuchi ovu oſobitu kripoſt, jeſt manyi od Otca? Evo nieli bio zadahnut Focio od paklene zmie? Zaſctobo, odkudbi ovo zablugyenye, nego iz pakla izaſclo? Alli zadoſta od ove perve pogerde, i priobilato.

POGLAVJE OSMO.

Druga Fociova pogerda: Latini poſte Subote.

48 ISstina jeſt, vele Latini; alli jeſu vridni, dajih Focio oſvagya, i kao krivce pogergyuje? Iſti on piſaoje Nikoli Papi: *Svakoga zaduxuju naredbe, kojeſu nyemu pridate . . . poſliti Subote oſim jedne, u nas vridno jeſt pokaranya, a drugi ſve kolike poſte . . . Nitko nie duxan obsluxivati zapovid, koju nie primio.* Buduchi dakle da Latini ni-

Digitized by Google

nisu primili zapovid postiti Subote, nezaduxuje nyih; i zato Focio po istomu svomu nauku, nepravedno nyih okrivlyuje. Niti je tko Latine prie Focia zato okrivio, kako Grigoria *Protosyncellus*, illiti pervi Namisnik, poslie Patriarha Carigradski, pisce u odgovoru Marku Efeskomu, na ovi nacsin: *Premako kanon* (Apostolski) *zapovida, dase u Subotu ne immade postiti, Sokrat, koi xiviasce prid trechim Sinodom govori: u Zapadnih stranah posle Subotu, i sa svim tizim nitkoih u ono vrime zato neokrivi; zastobo znadiau, da razlicsni nacsini poslovah, i obicsajah necsine razlicsitu Viru.* Niti valya rechi, scto opet Sokrat pisce: *u Rimu obicsavasce pravovirni postiti korizmu, osim Subote, i Nedilye* f). Ovo neumitno, i proti drugim pisaocem, znajuchima bolye obicsaj Rimlyanah, pisa Sokrat, kakoga protresajuchi, ukaza prinaucsni Pagi g).

Ovabi zadosta bila za odbiti ovu Fociovu tuxbu; nisctanemanye, da priprosti josc bistrie, i ostali iz temelya ovi inad razumiu i zato valya znati, da iz pocsetka pravovirni od svoje volye jesu postili Sride, Petke, i Subote. Istocsnici ostavivsci post subotni, obrasce postiti Sride; a Zapadnici misto Sride obrasce postiti Subote, i tadda obicsaj u zakon prigye. Petke postilisu Gerci i Latini na uspomenu muke Isukerstove: Gerci Sride, zasctobo u Sridu obechaoje Juda Isukersta Xidovom pridati; a Zapadnici obrasce post subotni, na uspomenu ukopanya Isukerstova, i tugujuchih, i postechih s-Divicom Mariom Apostolah u Subotu, radi koga i Gerci poste Subotu prid Uskers. 49

Zasctо pak Istocsnici nektisce postiti Subote osim jedne prid Uskers? Osim drugih, razlog ovaj jest poglaviti. U perva josc vrimena izajgyosce krivovirci govorechi, da Bog Csifutski, koi je zakon dao Mojsii, jest zao, buduchi ovi svit tolikima nevolyama podloxio; i zato oni, zasctoboje Bog zapovidio na svoje posctenye svetkovati Subote, kakono, i sada Csifuti svetkuju, i obilatie blagúju, odlucsisce na sramotu, i pogerdu Boga Csifutskoga u Subotu 50

f) Socrates L. 5. Hist. Eccl. c. 21.
g) In Crit. ad an. 55. N. 7.

Digitized by Google

poſtiti, po ti nacſin provodechi u xaloſti dneve ſubotne. Ovoga zablugyenya, u iſto vrime Apoſctolah, bioje pocſetnik Simun Cſarovnik, kogaſu slidili Menander, Saturnin, Cerinto, Karpokrat; posli nyih Marcion, i Cerdon, kako nam ſvidocſi S. Ireneo, i Epifanio h). Scta radi za ukazat omrazu na ovo krivovirſtvo, daſe nerazplodi, Apoſctoli, i nyiovi nadſtolnici, narediſce, daſe ni pojedan nacſin nejmaju poſtiti Subote, oſim jedne prid Uskers; pačſe daſe imadu ſvetkovati kao Nedilye niſcta neposlujuchi i); i zato S. Gergur Nicenski Subotu, i Nedilyu, ova dva dni zove dva brata. Obicſaj ovi slidileſu i nikke Cerkve Zapadne, a oſobito Milanska, kako ſvidocſi S. Ambroſio piſcuchi: *Kadaſam ovde u Milanu, nepoſtim u Subotu; a kadaſam u Rimu, poſtim. U kojagoder Cerkvu dojdete, nyezin obicſaj obderxavajte; ako nechete ſmutnyu dati, ni priniti.* Ovo iſto piſaoje S. Auguſtin Januariu k).

51 Rimska pako Cerkva, i nikoje druge, koje ovim zablugyenyem niſu bile oskvernyene, nie ovu zapovid nepoſtiti Subote nikada primila, nitiſeje podvezala na obsluxivanye ovo; nego po pridanyu Apoſctolskomu poſt ſubotni je vazda obderxavala. Izgled Cerkve Rimske slidileſu Scpanske, i Francuske, kako ſvidocſi Sinod Agathenski u naredbi 12; i Eliberinski, skuplyen *godiſcta 305.* u kanonu illiti naredbi 26. ovi obicſaj daſe poſte, Subote, kakoſu i ſtari Kerſtjani poſtili, jeſt ponovio. Nadoſtavlyaju joſc Latini, da i bude Cerkva Rimska primila ovi obicſaj poſtiti Subote, moglaje posli oſtaviti, buduchi ona zapovid ucſinyena, zaradi uzroka vrimenita, zaradi onoga ozgor recſena krivovirſtva; zato kada neſtade uzroka, kada ono krivovirſtvo biſce zaſuto, neſta i zapovidi, daſe poſt ſubotni obsluxuje. Scta radi, i Gerci, premakoje ona zapovid nepoſtiti Subote zabranila Subotu ſvetkovati, to jeſt uzderxatiſe od ſvakoga posla, koiſe texakom priſtoi, ovo obderxavanye ſvetkovanya ſubotnoga oſtaviſce, cſinechi poslove, kao i oſtale poslene dane.

Raz-

h) Iren. L. 1. C. 20. et ſeqq. Epiphan. ab Haereſi 23. ad 28.
i) Clement. Conſtitut. L. 27. C. 24. Euſebius Hiſt. Eccl. L. 3. Socrates L. 6. C. 8.
k) Aug. Ep. 118.

Digitized by Google

Razlozi pak, zaſcto Cerkva nie primila obicſaj Gercski, jeſu ovi: *pervi,* kako gori ſpomenuſmo, da slidi Apoſctole, koi u vrime ukopana Iſukerſta, u ona dva dni jeſu tugujuchi poſtili, kako ſvidocſi S. Auguſtin l) i Papa Inocencia m). Od ovoga poſta imaduſe razumiti ricſi one Goſpodina Iſukerſta, kadaga nikoi upitaſce: *Zaſcto tvoi ucſenici nepoſte* n)? Odgovori nyima: *Dochiche dnevi, kadaſe od nyih digne zarucſnik, tadache i oni poſtiti.* Ovo iſpunyeno jeſt, kada Iſukerſt iz prid ocſiu Apoſctolah biaſce dignut, to jeſt, kada u Petak ukopan, u Subotu lexaoje u grobu, tadda Apoſctoli s-Divicom Mariom, kakoje recſeno, jeſu poſtili. Ovoje pervi uzrok, radi koga poſte i Gerci u Subotu prid Uskers, a Latini priko ſve godine. Zaſcto pak Latini priko ſve godine poſte, razlog daje Innocencio Papa o) piſcuchi Decenciu Biskupu Eugubinskomu: ako, veli on, ſve Petke poſtimo na poſctenye muke, i ſmerti Iſukerſtove, i ako ſve kolike Nedilye ſvetkujemo na uſpomenu prislavnoga ukerſnutja Goſpodinova, doſtojno jeſt, da i ſve kolike Subote poſtimo na uſpomenu ukopana, i lexechega tila Goſpodinova. 52

Drugi razlog Latinah, illiti Cerkve Rimske jeſt, za ocſitie ukazati odverxenye od Cſifutah uboicah Iſukerſtovih, koi ſvetkujuchi Subote, obſlatie blaguju jiduchi meſo. Trechi razlog jeſt, da pravovirni poſtechi Subote, po poſtu pripraveſe za doſtojnie poſvetiti Nedilyu, i primiti tilo Iſukerſtovo p). Evo razlogah! zaſcto Rimska Cerkva poſti Subote. Niſuli kripoſni razlozi? Scto na ova Focio? 53

Protigovori *pervo,* Latini poſtechi Subote priſtuplyuju kanon, illiti naredbu Apoſctolsku ſceſtdeſet i petu, koja ovako ima: *Akoſe najgye koi Cerkvenik, da u Nedilyu, illi u Subotu poſti oſim jedne* Velike Subote, *nekaſe digne od nyega sluxba Cerkvena: akoſe najgye ſvi-* 54

l) Epiſt. 86. ad Caſulanum.
m) Epiſt. 1. C. 4. ad Decentium.
n) Matth. 9. v. 14. et 15.
o) Loco prius cit.
p) Vide Binium in Notis ad Can. Apoſtol. 65.

Digitized by Google

tovnik, nekaſe od Cerkve razlucſi. Ovim kanonom, illi naregyenyem Klementa Pape ovoga imena pervoga q) sluxioſeje Niceta Pektorat Kalugyer ſuproti Umbertu Kardinalu, Poklisaru Pape Leona devetoga, pod Mihailom Cerulariom Patriarhom Carigradskim.

55 Odgovaraju Latini, da oni kanoni nisu pravi kanoni Apoſctolski, i zatoſu od Gelaſia Pape odverxeni; niti viſce, nego ſamo pedeſet Cerkva Rimska je primila. Alli dabi i bili ſvi oſtali kanoni pravi, i zakoniti Apoſctolski, niſctanemanye oni ſceſtdeſet i peti nemore biti zakoniti, kako pokazuje Baronio r) *pervo*, zaſctobo iz megyu ſvetih Otacah ni jedan nenahodiſe, ni Epifanio, koi ſamo od poſta korizmene Nedilye iznimlye, koibi ovi kanon Apoſctolski ſpomenuo, premako cſeſto ſpominyaju kanone Apoſctolske. *Drugo*, zaſctoboje Cerkva Rimska od Apoſctola Petra, i Pavla poſt ſubotni primila, na uſpomenu pokopa Iſukerſtova, kako ozgor rekoſmo: kakobi dakle mogla biti iſtina, da ovi kanon jeſt Apoſctolski kanon, buduchi, kako ſude Gerci, ove kanone, koje oni zovu Apoſctolske, skuppio ſveti Klement Papa. Jeddabi on znajuchi obicſaj Cerkve Rimske mogao piſati, daſu Apoſctoli zabranili poſte ſubotne? Dakle imenovani ozgor kanon, illiti naredba, nie zakonita Apoſctolska naredba, nego od nikojega Gerkicha podmetnuta.

56 Ovo iſto valya rechi, i od onih naregyenyah Klementa Pape, kojeſe zovu Latinski, *Conſtitutiones Apoſtolorum.* Ove knyige nie on sloxnik, negoje pod imenom nyegovim podmetnuta, i zato Umberto Kardinal prigovarajuchiſe s-Nicetom od poſta ſubotnoga recſe nyemu: *Ovo naſtojiſc ukazati iz nezakonitih knyigah, i kanonah, od ſvetih Otacah odbacenih: mi ſve, ſcto jeſt nezakonito, odbacujemo; nitiſe doſtoimo sliſcati vaſca izmiſclyena pridanya.* Da pak ona knyiga, nie zakonita knyiga Klementa Pape, razlog ovo rechi, jeſt, zaſctobo ni Euſebio, ni Jeronim piſcuchi od nyega, niſu ſudili, daje ona knyiga nyegova, i zaſctoboſe u onoj knyigi neprilicſna iſtini na-

q) L. 7. Conſtit. Clem. P. C. 24.

r) Baron. ad an. 102. N. 15.

Digitized by Google

nahode s); dakle valya rechi, da nie prava, i zakonita nyegova knyiga. Niſctanemanye nikoi ſzcine kao prilicſno iſtini, daje S. Klement Papa nikoje naredbe Apoſctolah skuppio kojeſu posli krivovirci izopacſili, i mloga nadoſtavivſci uzmloxali t).

Protigovori opet Focio s-odmetnicih: Latiniſu priſtupnici op- 57
chenoga Sinoda ſceſtoga, koi u kanonu pedeſet i petomu govori: *Da oni Apoſctolski kanon zabranyujuchi poſle ſubotne, i u Cerkvi Rimskoj neprominlyivu kripoſt imade: ſudioje ſveti Sinod.* Odgovaraju Latini, da oni kanon, nie kanon ſceſtoga Sinoda opchinskoga, nego Trullskoga od Cerkve Rimske odbacena, koga naredba toliko valya, koliko trulla jabuka. Nuto oholoſti! Tkoje dao Gerkom oblaſt, da oni cſine naredbe za Cerkvu Rimsku. Tuxeſe neumitno, i zlobno, da Cerkva Rimska pruxa ſvoju oblaſt ſverhu Cerkve Carigradske; a nieli pruxati oblaſt ſverhu Cerkve Rimske, za nyu, i ſuproti nyoj naredbe cſiniti? Zaludu trude Gerci: Cerkva Rimska ſamo petdeſet kanonah, koiſe zovu Apoſctolski, prima, kakoje recſeno.

Trechi protigovor, koga Gerci kao slavodobitnici za mlogo- 58
derxe, a Latini za niſcto, jeſt ovi: S. Ignatia Mucſenik, Patriarha Antiokinski piſce, da *jeſt uboica Iſukerſta, koi Subotu oſim jedne poſli* u) jerbo Bogu uzima poſctenye, kojemuje duxan dati. Odgovaraju Latini: ſumnyaje, jelli ova knyiga prava i zakonita knyiga Ignatie? Prinaucſni piſaoci x) derxe, daje nezakonita, i podmetnuta. Iz megyu drugih razlogah donoſe: Ignatia znadiaſce, da Rimlyani poſte Subote, i piſcuchi Rimlyanom, fali oſobito Cerkvu Rimsku; kakobi pak mogao one, koje fali, zvati uboice Iſukerſta? I zato nemoxe biti prava nyegova. Uſuprot drugi prinaucſni piſao

s) Elias Dupin in Biblioth. nova. Natalis Alex. in Hiſt. Eccl. Seculi I. Diſſert. 19.

t) Bellar. Scriptor. Eccl. Du Meſnil Tom. I. Doctrinae et Diſcipl. Eccl. L. 3. N. 11.

u) Epiſt. 8. ad Philip.

x) Du Meſnil ad an. 108. Natal. Alex. Sec. I. C. 12. Dupin in Biblioth. nova.

Digitized by Google

ſaoci ſzcine y) daje ona prava, i zakonita Ignatie knyiga. Niti ſcto iz onih ricſih, daje uboica Iſukerſta, koi poſti Subote, slidi ſuprot Cerkvi Rimskoj, zaſctobo on negovori od Cerkve Rimske, koja nie primila zapovid od zabranyena poſta ſubotnoga; nego govori od Cerkve Iſtocſne, koja ovu zapovid primivſci, podvezalaſeje na obsluxivanye, nektiuchi, kako mogaſce, ovi obicſaj oſtaviti, i zato obicſaj prigye u zakon. Dakle Focio neimadiaſce uzroka, zaradi poſta ſubotnoga oſvaditi, i pogerditi Cerkvu Rimsku.

Ova niſu recſena, kao dabi Latini kudili obicſaj Cerkve Iſtocſne; nego za ukazat, da nas Gerci, naslidnici Focia, zaradi falyena ſubotnoga poſta nepravedno oſvagyaju, i kude. Mi slidimo nauk ſvetoga Jeronima. Ovi ſveti Otac jednomu knyixevniku plemichu, po imenu Liciniu iz Scpanye, pitajuchemu, jelli duxan Subote poſtiti? Odpiſao jeſt na ovi nacſin: *Pridanya Cerkvena, akoſe neprotive Viri, imamo onako obderxavati, kakoſmo od ſtarih primili; niti obicſaj oviu po obicſaju oniu izvernuti, i dignuti. I o dabi mogli u ſvako vrime poſliti! Svaka Derxava neka obiluje u ſvomu ſudu, i neka ſzcini; da naredbe ſtarih, jeſu zakoni Apoſctolah* a). Po ovomu nauku vladajuſe Latini, po komu imalibiſe i Gerci vladati u obicſaju poſta, i u oſtalima; buduchi daje i Fociov ovi nauk, kako rekoſmo na *broju 48*. Alli zaſctoboga on iſti nie slidio, zatoga u tomu slide nyegovi u odmetnutju unuci.

PO-

y) Bellarm. de Script. Eccl. Baron. Spond. ad an. 109. Bolland. ad diem 1. Febr. Vide Baron. ad an. 52. N. 202. Bellarm. L. 2. de Bonis Operibus in particulari C. 18.

z) Epiſt. 86.

Digitized by Google

POGLAVJE DEVETO.

Trecha Fociova pogerda: Latini odbacuju xenidbu zabranyujuchi nyu Svesctenikom.

U svojoj okolisnoj knyigi pisce Focio od Latinah na ovi nacsin: *Oni s-pravoga puta zahodechi, zablugyenya Maneta krivovirca slidechi, merze na Svesctenike po zakonitomu vincsanyu zdruxene: oni isli, kod koih mloge divojke brez muxa bivaju matere; i mloge matere hrane sinove, koih otce nemogu viditi.* Ovako Focio malloumno, i brezobrazno. Reko, malloumno, zasctobo Episkopi Gercski, i Kalugyeri, a i Popovi, kadaimse prestavi Popadia, xivu brez xenah obderxavajuchi cilovito csistochu, kao i Latinski Cerkvenici; i nitkoi neokrivlyuje, da oni zahodechi s-pravoga puta slide Maneta krivovirca, da odbacuju xenidbu, i merze na Svesctenike po zakonitomu vincsanyu zdruxene: dakle ni Latine nitko nemore okriviti. Reko, da Focio brezobrazno okrivlyuje Latine piscuchi: da u nyih *mloge* divojke bivaju brez muxa matere. Kakose on uslobodi rechi, *mloge?* Hotiasce on po ovi nacsin okriviti, i nagerditi Latine, da *mlogi* Cerkvenici jesu bludnici, jerbo nejmaju zakonitih xenah. Alli nechuse od ove laxi inaditi, ukazasce, fala Bogu, Cerkvenici Latinski, dasu po millosti Boxjoj uztegnutie chudi; jerbo od staroga obicsaja uzderxatise od xenah neodstupisce. Ovobi za dosta bilo, za odbiti ovu pogerdu Fociovu; nisctanemanye za ukazat ocsito, dasu Latini osobite sale dostojni, ukazatichemo obilatie. 59

Imase znati, da ovo obsluxivanye podpuno i sverscno csistoche, nie po zakonu Boxjemu, nego po Cerkvenomu naredyeno, za stanye svesctenicsko illiti Cerkvenicsko. Zato koi hoche od svoje volye primiti svete Redove, imase podvezati, dache svoj xivot u sverscenoj csistochi provoditi, illi bilo ovo podvezanyesamo po zapovidi Cerkvenoj, illi po zavitu s-Redom svezanu, od togasebo prigovarati nie ovde misto. Uzrok pakq Cerkvenoga za- 60

Digitized by Google

kona jeſt, zaſctoboje priſtojno, da oni koi, sluxe oko ſvetoga poſvetiliſcta, neſamo duſcom, nego i tilom budu cſiſti, i neoskvernyeni. Scta radi jurve iz pocſetka Cerkve u Latinah Episkopi, Miſnici, i Djakoni biau podvezani obderxavati podpuno, cilovito, i izverſtito cſiſtochu tako, da ne ſamo posli primitih ſvetih Redovah nebiſe mogli xeniti; nego takogjer, akoſu i prie primitih ſvetih Redovah imali zakonite xene, nebi mogli ſcnyima po obicſaju xenidbenomu xiviti, nego imalibiſe raſtaviti, ne po onomu raſtavlyenyu, po komubiſe zaveza xenidbena raztergla (ovobo ſama ſmert moxe ucſiniti) nego imalibiſe raſtaviti illi raſtavlyenyem pribivanya, to jeſt, da zajedno u jednoj kuchi nepribivaju; illi barem raſtavlyenyem ſaſtanka xenidbenoga, to jeſt, da akobi i pribivali zajedno ſa zakonitom prie uzetom xenom, xivilibi kao brat i ſeſtra. Ovakovo raſtavlyenye dogagyaloſeje u perva vrimena u Cerkvi Zapadnoj, i Iſtocſnoj, kada Cerkva imadiaſce potribu od verſnih, i kripoſnih sluxitelyah Cerkvenih. Ovo raſtavlyenye jezikom Latinskim biaſce nazvano *converſio conjugatorum*, to jeſt *obrachenye vincſanih*, na ovi nacſin. Kadabi mux hotio obrati ſtanye Cerkvenicsko, i ſvete Redove primiti, mogaoje ne inacſie, nego s-ocſitim privolyenyem zakonite xene primiti Redove, koja zakonita xena imalaje obechati, dache i ona u cſiſtochi xiviti tako, da ni po ſmerti druga Cerkvenika neche za drugoga pochi. Radi toga kako biljexi Baronio a) xene oviu muxevah zvane biau Biskupadie, Popadie, Djakonadie.

61 Daſu pako u Latinah Biskupi, Miſnici, i Djakoni brez ſaſtanka ſa xenama u cſiſtochi xivot provodili, ſvidocſenam Sabori razlicſni, i ſveti Otci. I pervo Sabor Eliberinski u vrime progonſtva imena kerſtjanskoga naregyuje u kanonu 33., da Biskupi, Miſnici, Djakoni, Poludjakoni, uztexuſe od xenah ſvoih, i neragyaju ſinove pod pedepſu skinutja s-Cerkvenicskoga doſtojanſtva. Sinod Turonenski drugi u kanonu 20. i Antioſodorenski u kanonu 21. narediliſu: *Akoſe najgye, da ſpavaPop ſa ſvojom Popadiom, illi Djakon s-Djakonadiom, illi Poludjakon s-Poludjakonadiom, za cilu godinu nekaſu prokleti.*

A

a) Ad an. 34.

Digitized by Google

A oſobito Sabor Kartaginenski drugi u kanonu drugomu, koga i odmetnici slide ovako govori: *Tako povolyno biloje, i priſlojno jeſt, da priſveti Biskupi, Boxji Miſnici, i Levite, illi koi Boxjima Sakramentom sluxe, uzderxeſe u ſvemu; da mogu, ſcto od Boga proſe, iſproſiti; da ſctoſu Apoſctoli ucſili, obderxavalaje iſta ſtarina, i mi takogjer cſuvamo. Od ſviu Biskupah recſeno jeſt: ſvima jeſt povolyno, da Biskupi, Djakoni, i koi doticſuſe Sakramenatah, cſuvari cſiſloche, i od xenah takogjer uzderxajuſe.* Evo ſtarine! Evo nauka Apoſctolskoga! Ovi Sinod skuplyen jeſt bio *godiſcta 390.* Obicſaj potvergyuje Sinod Kartaginenski peti u trechemu kanonu, skuplyen *godiſcta 398.* Svi skoro ſtari Sinodi zabranyuyu Cerkvenikom xenidbeni ſaſtanak ſa xenami prie uzetim. Ovonam ſvidocſe ſtari Otci b) S. Ambros, S. Auguſtin, S. Syricio Papa, Leo Veliki Papa, S. Gergur Papa Veliki c) piſcuchi od jednoga Popa imenom Urficina, koi posli regyenya ſvoga, premakoje ſvoju Popadiu millovao kao rogyenu ſeſtru; niſctanemanye cſuvaoſeje od nye kao od nepriatelya tako, dajoj nedadde ni blizu k-ſebi priſtupiti, kako ukaza na ſamerti ſvojoj. Priſtupivſci tadda Popadia, prignu uho uſtma nyegovim, za poznati diſceli, illi jelli veche izdahnuo? Starac skupivſci najposlidnyu ſnagu, ove ricſi, kako mogaſce, izuſti: *Odſlupi xeno, joſcje iskrica xiva. Odnimi slammu.* Ova doſad recſena imaduſe od Biskupah, Miſnikah, Djakonah razumiti; jerbo od Poludjakonah razlicſiti biau obicſaji. Najposli, i za Poludjakone Urban Papa ovoga imena drugi u Sinodu Melſitanskomu godiſcta hilyadu i devetdeſetoga u kanonu drugomu, i dvanaeſtomu, naredio jeſt, daſe imaju uzderxati od zakonitih xenah. 62

U Iſtocſnoj takogjer Cerkvi cvalo jeſt ovo ſalyeno uzderxanye od zakonitih xenah, oſim Djakonah oniu, koi prie regyenyah bi oſobito, i ocſito Episkopu kazali, da nemogu brez xene biti; kakonam ſvidocſi kanon deſeti Sinoda Ancyranskoga, po komu dru- 63

b) Am. L. 1. de Offic. C. 50. Aug. L. 2. de adulterin. conjug. C. ult. Syric. Epiſt. ad Himer. Ep. Tarrac. C. 7. Leo ad Anaſt. in Ep. 82. C. 3. et 4.

c) L. 4. Dial. C. 11.

Digitized by Google

druge Cerkve nisuse vladale, kakochemo viditi. Svidocsenam stari Otci od ovoga uzderxanya: Origen govori d): *On sam imade Bogu posvetilisćte prikazivati, koisseje pod nepristajuchu, i vikovitu csistochu podvezao.* Nie dakle slobodno Svesctenikom saftavlyatise sa xenom prie uzetom, jer s-time stati nemoxe nepristajucha, illiti nepritergnuta, i vikovita csistocha. Sveti Ivan Zlatousti e) *Potribno jest, da Svesctenik sa svom podpuno csistochom nakichen bude.* Jeronim sveti, koi je za dugo u Istoku pribivao, suproti Vigilantiu ovako pisce: *Sctoche csiniti Cerkve Istocsne, scto Egipta, i Stolice Apostolske? koje za Cerkvenike illiti divce primaju, illi uzderxajuchise, illi akosu xene imali, pristaju muxi biti.* Sveti Epifanio f) na ovi nacsin pisce: *Svetò svesctenistvo najvisce od divacah, alli od pustinyakah, illi ako ovi nebudu dosta za sluxbu, od ovih postaje, koise od vlastitih xenah uzderxaju. I akose tko iz pocsetka je uzderxao, illije udovac; moxe imati mislo Episkopa, Svesctenika, illi Djakona, illi Poludjakona.* I opet g), *Alli josc ragyajuchega dicu Cerkva nie primila, nego onoga, koiseje od jedne uzderxao; illi u udovistvu je xivio za Djakona, Podjakona, Episkopa, illi Svesctenika; a osobito gdisu pravi kanoni, illiti odlucski Cerkveni, Cerkva je primila. Allicheścmi rechi, da u nikoih mislih ragyaju smove Svesctenici, Djakoni, i Poludjakoni. Alli ovo nie po kanonih, nego po lyudskoj pameti, kojaje oslabila.* Ovako ovi sveti Otac, koi je priminuo *godisćta 380.* Od ovudse vidi, daje po kanonih nesamo u Zapadnoj Cerkvi zapovigyeno bilo uztegnutje od xenah prie uzetih: od koga obicsaje illiti uztegnutja jurve u vrime S. Epifania neuztegnuti priko kanona pocsesce odstupati, i obicsaj, koga sada derxe, sliditi; a posli Sabora Trullskoga sa svimse rasputisce. Ovoj slobodi nie Cerkva Rimska pristala; nisctanemanye ni u Saboru Lugdunskomu, ni u Florentinskomu nie od toga bilo nikakva prigovaranya. Klement Papa ovoga imena osmi dopustio jest ujedinyenim h) Gerkom nyiov obicsaj,

za-

d) Hom. 22. in Num.
e) Hom. 2. de patientia Job.
f) Ad finem Operis contra haereses.
g) Haeresi 59. quae est Catharorum.
h) Constitut. 34.

Digitized by Google

zapovidivſci, da radi ſluxbe Otarske, illiti Liturgie, prie oſam dni illi najmanye tri dni imajuſe od xenah vlaſtitih uztegnuti; buduchi daje Bog i u ſtaromu zakonu po Mojſii uztegnutje zapovidio, daſe po ti nacſin i ono xidovsko poſvetiliſcte ſctuje.

Slidi ſada da odgovorimo protigovorom Focia, i nyegovima 64
po nauku unukom. *Pervo* govore oni, da mi slidimo Maneta Eretika, koi je odbacivao xenidbu. Po iſti nacſin, da slidimo zablugyenya Euſtatia Metropolite u pervoj Armenii, oſugyena u Saboru Gangrenskomu, koi govoraſce, daje xenidba ſuprotivna S. Evangyelyu, i zato ſvakomu zabranyena. Odgovoraju Latini: dakle po Fociovoj pameti toliki ozgor imenovani ſveti Otci, i Sabori, iſti Gerci nedopuſctajuchi Episkopom ſaſtanak xenidbeni, odbacuju xenidbu i slide Maneta, slide Euſtatia Sebaſtenskoga Metropolitu. Nieli ovo ludo i mahnito rechi? Dakle ludo je i mahnito rechi, da Latini odbacuju xenidbu, i imenovane Eretike slide. Latini neodbacuju xenidbu, kao ſuprotivnu Evangyelyu: viruju oni, daje xenidba od Iſukerſta na Sakramenat uzviſcena, daſe ſvaki u ſtanyu xenidbenomu ſpaſiti moxe; nego ſamo zabranyuju Cerkvenikom putteni ſaſtanak ſa xenamih vlaſtitima, kako i Gerci zabranyuju Episkopom.

Drugi protigovor Focianci vade iz kanona trinaeſtoga Sabora 65
Trullskoga, u komuſu Gerci brezobrazno odbacili obicſaj Cerkve Rimske na ovi nacſin: *Razumivſci mi, daje pod kanon, illiti naredbu Cerkvi Rimskoj pridato, da hotiuchi primiti red Djakonata, illi Svesctenisctva imadu obechati, daſe odſele neche viſce ſaſtajati ſa ſvoim zakonitim prie uzetim xenama: mi ſtari kanon Apoſctolske izverſtitoſti obderxavajuchi, hochemo, da oniu, koiſu ſvete Redove primili, zakonite xenidbe budu kripoſtne, i ſtalne nerazkidajuchi nyiovo ſa xenama ſaſtavlyenye, niti zabranyujuchi u priſtojno vrime nyiov megyu ſobom obicſajni ſaſtanak. Scta radi akoſe tko naigye doſtojan, daſe illi za Poludjakona, illi za Djakona, illi za Svesctenika redi; nekamuſe nebrani takvi Red primiti, akoche ſa zakonitom xenom pribivati.* Razlog daju ovi Otci Trullski ſvoje naredbe govorechi: *Daſe neuſillujemo zabranivſci ovi ſaſtanak xenidbeni od Boga naregyen, i po ſvomu ondibitju blagoſovlyen* (u Kani Galilejskoj na piru) nyemu *krivicu ucſiniti, i pogerditi; buduchi da vapie Evangyelye: Sctoje Bog ſaſtavio, neka cſovik ne-*

Digitized by Google

raſtavi. I Apoſctol ucſi: daje doſtojna poſctenya xednidba, i poſtelya neoskvernyena. I opet: Zdruxenſi ſa xenom? neiſcti razdruxenya.

66 Odgovaraju Latini, da ovi kanon nesloxno sloxen, kakochemo viditi, kanon *Putteni*, kakoga zove prinaucſni Bogoslovac i), kao i drugi Trullski kanoni, jeſt odbacen od Cerkve Rimske. Alli da protreſemo ovi kanon. Pi aju Latini, po koi nacſin mogu zvati kanon *Apoſctolske izverſnoſti;* daſe Cerkvenici neuztexu od puttenoga ſaſtanka ſa zakonitim xenama? Jeddaſu Apoſctoli ove izverſnoſti nauk, i izgled dali? od koih piſce Tertullian k) *Petra ſama megyu Apoſctolih nahodim muxa po punici, a oſtale nenahodim: zatomi valya rechi, daſu, illi hadumi, illi zavitni divci, illi uzderxajuchiſe.* Po iſti nacſin S. Jeronim govori l) *Oſim Petra Apoſctola, nie od drugih ocſito kazano, daſu xene imali; i akoſu imali, obrani na Apoſctolſtvo, obicſaj xenidbeni jeſu oſtavili.* I opet m) *Apoſctoli illi divci, illi uzderxajuchiſe: Episkopi, Sveſctenici, Djakoni, illi divci obirajuſe, illi udovci, illi doiſto posli ſveſcteniſctva u vike cſiſli.* Evo Apoſctolske izverſnoſti! Evo ſtaroga obicſaja! od koga dvoumiti nemoxemo. Razlog jeſt, zaſctobo ako Apoſctoli nektiau primati udovice za sluxbu Cerkve, od koje hranu imadiau, akoſe nebi prie podvezale na obderxavanye cſiſtoche, kakobi oni primali za Sveſctenike, Djakone, i Poludjakone, ako nebi prie obechali obderxanye cſiſtoche, i uztezanye od zakonitih xenah, buduchi daje velle vechma ſvetia nyiova sluxba Cerkvena, negoje udovicah. Najposli akoje ſaſtanak xenidbeni izverſtitoſt Apoſctolska; zaſctoga Gerci Fpiskopom zabraniſce?

67 Znadem, dache odgovoriti Gerci: Kanon Apoſctolske izverſtitoſti jeſt kanon ſceſti Apoſctolski, koi naregyuje: *Episkop, illi Sveſctenik pod imenom bogolyubſtva vlaſtitu xenu neka neodbaci: akoli pa-*

i) Chriſtianus Lupus Diſſert. de Synodo Trullana in Scholio ad Canonem 13.

k) Tertul. L. de Monogamia C. 8.

l) L. 1. contra Jovini.

m) Apol. pro Libris contra Jovinianum ad Pamachium.

Digitized by Google

pako odbaci, nekaſe prokune: i ako u ovomu odbacenyu obſtoi, nekaſe skine. Alli na ovi odgovor odgovaraju Latini, da kanon oni ne zapovida Episkopom i Sveſctenikom xenidbeno pribivanye s-vlaſtitima xenami, da ragyaju dicu; nego zapovida, da neodbacuju brigu na vlaſtite xene; to jeſt, da oſtaju duxni Episkopi, i Sveſctenici providiti ſvoim xenama, daſe poſcteno hrane, odivaju, i xivu; a ne daih neodbace, da mogu iſpuniti ſvoju puttenu volyu. Razlog, daſe imade oni kanon na ovi nacſin razumiti, jeſt *pervo*, zaſctobo toliki Sabori, i Otci poslie Apoſctolah, kako ozgor vidiſmo, zabranyuju Cerkvenikom putteni ſaſtanak s-vlaſtitima xenamih; tkoche pako rechi, da toliki mudri, i ſveti Otci jeſu ſctogod naredili, i zabranili ſuprot Apoſctolskomu kanonu, to jeſt odlucsku? *Drugo*, slidilobi, da ovi kanon ſceſti nie kanon izverſtitoſti Apoſctolske, jerboſe protivi ſvitovanyu Iſukerſtovu, koi je rekao n) *Svaki, koi bude oſtaviti dom, alli bratju . . . alli xenu, alli ſinove, alli polya rad imena moga, ſtoſtrukoche primiti, i xivot vicſnyi uxivati. Treche*, slidilobi, kako rekoſmo, i joſctchemo ocſito pokazati, daje oni kanon Trullski nesloxno sloxen. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo kanon Apoſctolski govori jednako od Episkopa, i od Sveſctenika; da nejmaju pod pedepſu vlaſtitu xenu odbaciti, a Otci Trullski u kanonu dvanaeſtomu Episkopom zabranyuju ſaſtavlyenye s-vlaſtitim xenama. I opet u kanonu 48. naregyuju, da kadbiſe tko za Episkopa obrao, i poſvetio, akobi imao xenu zakonitu, ona imade u manaſtir unichi daleko od Episkopa, i hranitiſe po provigyenyu nyegovome. Niſuli kanoni Trullski megyu ſobom, i s-kanonom Apoſctolskim nesloxni? Kanon Apoſctolski, ſcto od Episkopa, ono i od Sveſctenika naregyuje; a Otci Trullski ſcto zabranyuju Episkopom, ono dopuſctaju Sveſctenikom. Dakle da sloxno govorimo, valya rechi, daſe razumiti ima kanon Apoſctolski na ovi nacſin: kako nie Episkopom slobodno xiviti po xenidbomu obicſaju ſa ſvoima xenami, tako nie ni Sveſctenikom: kako duxni jeſu Episkopi neodbaciti brigu na uzete prie xene, nego nyima providiti, tako i Sveſctenici. Na ovi nacſin moreſe zvati kanon Apoſctolski Apoſctolske izverſtitoſti, kanon velike ſvetinye ra-

n) Matth. 19.

Digitized by Google

radi cſiſtoche, i uztezanya od vlaſtitih xenah; radi koga uzteza-nya piſaoci Gercski Balſamon, Theodor, i Zonara, dva ona ka-nona Trullska zabranyujucha ſaſtanak s-vlaſtitima xenami, zovu na-redbe od velike ſvetinye. Da pako jednako od Episkopa, i Sveſc-tenika Apoſctoli narediſce, razlog jeſt; zaſctoboſe jednaka cſiſto-cha tileſna od Episkopa, i Sveſctenika iziskuje, buduchi da obod-voica jednako cſine ono, ſctoje najdoſtojnie u Cerkvi Katolicſan-skoj, to jeſt, poſvechuju tilo, i kerv Iſukerſtovu, i doticajuſe pri-ſvetoga, i neoskvernyenoga jaganca Iſukerſta.

68 Na razloge ozgor na *broju 65.* Trullski Otacah doneſcene, od-govaraju Latini, daſu nesloxni, i nerazloxni. Govorebo, ako ne-mogadiau zabraniti Sveſctenikom, ni Djakonom, ni Podjakonom ſa-ſtanak putteni s-vlaſtitima xenami, jerbo zabranyujuchi bi ucſinili krivicu xenidbi, i nyu pogerdili, koja jeſt od Boga naregyena; je-rebiſe protivili Evangyelyu, koje govori: *Sctoje Bog ſaſtavio, neka cſovik neraſtavi;* i Pavlu Apoſctolu govorechemu: *Sdruxenſi, neiſcti razdruxenya: poſctenya doſtojna xenidba, i poſtelya neoskvernyena;* ka-ko dakle mogadiau zabraniti Episkopom xenidbeni ſaſtanak, jedda ucſiniſce krivicu xenidbi od Boga naregyenoj? Jedda priſtupiſce za to zapovid Evangyelya, i Pavla? Evo! kako nerazloxno ovi ka-noni ucſinyeni jeſu. Nejmaju dakle ovde miſta ſvidocsbe one Evan-gyelya, i ſvetoga Pavla, pacſe protiveſe Gerkom.

69 Valyaſe ſpomenuti, koja rekoſmo na *broju 60.*, daje od dvi verſte raſtavlyenye. Pervo, po komuſe zaveza xenidbena razterguje, dabi moglo jedno za xiva drugoga vincſatiſe s-drugim; ovo raſtavlyenye nie slobodno. Zato od ovoga imajuſe razumiti ricſi Pavla Apoſctola: *Sdruxenſi ſa xenom? neiſcti razdruxenya;* i takogjer ricſi Iſukerſta: *Sctoje Bog ſaſtavio, neka cſovik neraſtavi:* zaſctobo zaveza xenidbe, jeſt vazdaſcnya do ſmerti tako, da premdabi mux xenu zakonitu, alli ona muxa oſtavila, nebiſe zato raztergla zave-za xenidbena, i radi toga nebi ona za drugoga moglaſe udati, niti on s-drugom oxeniti. Drugo raſtavlyenye jeſt, kada mux i xena dogovoreſe megyu ſobom, da jedno s-drugim nepribiva, illi ako i pribiva, u cſiſtochi xivu, kao brat i ſeſtra. Ovo raſtavlyenye nezabranyuje ſveto Evangyelye, ni ſveti Pavao; pacſe doſtojnoje oſobite fale. Tako xiviaſce s-Carom Marcianom S. divica Pulke-

ria

Digitized by Google

ria Carica, koju Gerci, i Latini za ſvetu derxe, ſctuju i mole Oviu je xenidba oſobito doſtojna bila poſctenya, i poſtelya neoskvernyena. Ova zabiljexivſci, govore Latini, daſu one ſvidocsbe proti Gerkom: zaſctobo oni zdruxeni iſctu razdruxenye, ſctoje Bog faſtavio, raſtavlyaju, dopuſctajuchi da mux more zakonitu xenu oſtaviti, i drugu uzeti. Alli nie cſudo, ſcto Gerci ovo raſtavlyenye druga od druga dopuſctaju, buduchiſe i oni od Cerkve Katolicſanske raſtavili, koje ſjedinyenye s-Iſukerſtom zlamenuje xenidba, kako S. Pavao piſce Efeſianom od xenidbe o) *Sakramenat ovi je velik, ja pako velim u Iſukerſtu i Cerkvi.* Kakonoſe Iſukerſt od Cerkve zarucſnice neche nikada raſtaviti, takoſe ni xenidba raſtaviti nemoxe.

Najposli na ſverhi ovoga trinaeſtoga kanona govore Otci 70
Trullski: *Znademo pako, kao i oni koiſuſe u Kartagini skuppili, imajuchi pomnyu na poſctenye xivlyenya Cerkvenicskoga, rekli jeſu; da Podjakoni, koiſe doticſu ſvetih otajſtvah, Djakoni, i Sveſctenici po vlaſtitih naredbah, imajuſe uzderxati od xenah, da ſctoje od Apoſctolah pridato, i od ſve ſtarine obderxavano, i mi takogjer obderximo.* Ovi Trullski kanon protiviſe kanonu drugomu drugoga Sabora Kartaginenskoga, koga ozgor doneſoſmo na *broju 62.* Onbo govori, daſe imadu *u ſvemu*, to jeſt, *cilovito* uzderxati, a neſamo kada naſtaje vrime otaru sluxiti. Nikada neukazaſce Gerci, dabi to bilo od Apoſctolah pridato, daje to od ſtarine obderxavano, ovojbo puttenoſti protiveſe i ſtari Otci, i kanoni. Trullski Otci ſpominyaju takogjer ovde kanon trechi Sinoda Kartaginenskoga petoga, koi ovako ima: *Oſim toga, buduchi od nikoih Cerkvenikah, premako ſa ſvoima xenami kazano neuzderxanye, povolynoje bilo daſe Episkopi, Sveſctenici, i Djakoni, po pervanyih naredbah od vlaſtitih xenah uzderxe, a oſtali Cerkvenici daſe na to neuſilluju; nego nekaſe ſvake Cerkve obicſaj obsluxuje.* Gerci na miſto oniu ricſih, *po pervanyih naredbah*, prineſavſci iz Latinskoga u Gercski jezik metnuſce, *po vlaſtitih naredbah*, to jeſt daſe ſamo uzderxe, kada otaru sluxe. Alli nerazloxno, zaſctoboje vechma virovati pervopiſu Latinskomu, *po pervanyih naredbah*.

o) 5. 32.

Digitized by Google

redbah, to jeſt Sinoda drugoga Kartaginenskoga, nego ovomu prineſcenyu Gercskomu. Po ovomu Sinodu daje cilovito, i ſvako uzderxanye od xenah zabranyeno, ſvidocſi nam S. Auguſtin p) koiſe u ovomu Sinodu nahogyaſce. Evo kakoſu ovoga kanona nerazloxni ovi razlozi, i iſti kanon brezobrazno ucſinyen, zapovidajuchi, da koi zabranyuje Sveſctenikom, i Djakonom ſaſtanak ſa zakonitom xenom, nekaſe skine. Dakle Pape Rimski, i ſvi Latini Episkopi imaduſe skinuti. O ſcuplyoglavine!

71 Nepravedno dakle Focio pogergyuje Latine. Latini imadu oſobite razloge falyenoga vazdaſcnyega uzderxanya, i od zakonitih vlaſtitih xenah. *Pervi* razlog jeſt. Oſobita cſiſtocha, koju iziskuje sluxba otarska, i ſvetih Sakramenatah, radi koje Cerkveni sluxitelyi imadu vazda duſcom, i tilom biti cſiſti, jerbo imadu ſvaki dan, ſvaku noch pripravni biti; da nemochnikom, i umirajuchima sluxe ſvete Sakramente. Cſiſtochu ovu iziskuje izgled Apoſctolah, odlucski tolikih Sinodah, a oſobito Sinoda opchenoga pervoga Nicenskoga, koi u trechemu kanonu, illiti naredbi govori: *Zabranyuje po ſvaki nacſin veliki Sinod; da ni Episkopu, ni Sveſcteniku, ni Djakonu, niti komu drugomu Cerkveniku nie slobodno imati uvedenu xensku glavu oſim matere, illi ſeſtre, illi ſtrine; alli one more biti, od koje nemoxe nikakva ſumnya biti.* U Gercskomu συνείσακτος zoveſe *uvedena xena.* Iz ovoga kanona dovodiſe, da u ono vrime je zabranyeno Cerkvenikom i s-vlaſtitom xenom pribivati. Razlog rechi jeſt, jer da nebude zabranyeno, Sinod bi nyih bio broio megyu onima, koima dopuſcta pribivanye s-Cerkvenicih: polak toga nebi bilo triba ovu naredbu ucſiniti od uvedenih xenah; zaſctobo i brez ove naredbe nebi vlaſtite xene puſtile, dabi nyiovi muxi uvodili druge xene. Dakle u ono vrime zabranyenoje bilo i pribivanye s-vlaſtitim xenama. Potvergyujeſe ovo iz knyige S. Vaſilie, piſane q) Sveſcteniku ſtarcu od ſedamdeſet godinah imenom Paregoriu, koi u ſvojoj kuchi imadiaſce vlaſtitu xenu, damu po slu-

p) L. 2. de adulterinis conjugiis. Vide Binium in Notis ad Concil. Cartag. 5. mihi pag. 558. Item Bellarm. L. 1. de Clericis C. 21. etc.

q) Epiſt. 198.

Digitized by Google

sluxi. Razumivſci ovo S. Vaſilia, premako nebiaſce nikakve zle ſumnye, ni od Popa Paregoria, ni od nyegove Popadie; ſa ſvim tizim piſamu Vaſilia: *Iſtiraj nyu iz kuche tvoje, i u manaſtir poſcalyi, neka ona bude s-divicami; a ti megyu muxkima glavami sluxi. Cſati kanon od ſvetih Otacah u Sinodu Nicenskomu naregyen.* Dakle ne ſamo ſaſtanak, nego i pribivanye s-Popadiom u jednoj kuchi ovi kanon zabranyuje. Niti mogu rechi Gerci, daſe nerazumie Popadia, nego druga nikoja xena, koju daſe iſtira, zapovida S. Vaſilia: zaſctobo premda ova Gercska rics γυνὴ zlamenuje i udatu i neudatu; ovde niſctanemanye zlamenuje nyegovu Popadiu, buduchi zapovidio Vaſilia, daju u manaſtir poſcalye, i onabo prie, negoje Paregorio nyezin mux Redove primio, imalaje obechati obderxavanye cſiſtoche, kakoje recſeno na *broju 60.*

Prinaucſni Francesko Turrian ſzcini, da po ovomu kanonu 72
Nicenskomu nie zabranyeno Cerkvenikom pribivanye ſa xenama ſvoima, kao ſa ſeſtrami. Razlog daje, zaſctobo kanon ovi dopuſcta pribivanye ſa ſeſtrom, ſtrinom, i s-takvom, od koje nemoxe biti nikakva ſumnya: buduchi dakle, da kakono nemoxe biti nikakva zla ſumnya rad rodſtva naravnoga, ako i pribiva Cerkvenik ſa ſeſtrom, illi ſtrinom, i zato kanon dopuſcta Cerkvenikom ſcnyima pribivati; tako nemoxe biti nikakva zla ſumnya, rad primita ſvetoga Reda, i obechane cſiſtoche, ako i pribiva zajedno ſa ſvojom Popadiom, zato veli *Turrian*, ovi kanon nezabranyuje Cerkveniku s-Popadiom kao ſa ſeſtrom zajedno pribivati r). Na zapovid datu od ſvetoga Vaſilie Popu Paregoriu odgovara, da pribivanye ſcnyome biaſce uzrok ſumnye. Potvergyuje ovi naucſitely ſvoj nauk po kanonu drugomu, drugoga Sabora Arelatenskoga, koi je iſtomacſio ovu naredbu Nicensku na ovi nacſin: *Ako koi Cerkvenik pocſmajuchi od Djakona u ſvomu cſardaku uslobodiſe imati xenu oſim babe, matere, keheri, ſeſtre, illi izvan obrachene ſvoje xene, nekaſe derxi za izmetnuta iz opchine Cerkvene.* Govori *obrachene*: zaſctobo kadaje privolyila ſvetomu regyenyu ſvoga muxa, i ona zajedno

r) Franciſcus Turrianus in canonibus Conc. Nicaeni ex Arabico converſis apud Binium Tomo I. pag. 370.

Digitized by Google

obechala uztezanye od ſaſtanka, od onda ona ucſinyena jeſt iz druga ſeſtra, a on brat nyezin. Ovako *Turrian.*

73 Kakoſe ima ovi kanon razumiti, illi s-Turrianom, da nezabranyuje pribivanye, nego ſamo ſaſtanak xenidbeni s-obrachenom xenom; illi s-Vaſiliom ſvetim, da i pribivanye zabranyuje, nechuſe ovde inaditi, onoje vechma nego ocſito, daje zabranyen ſaſtanak xenidbeni. Od ovud slidi, da nie iſtina, ſcto piſce Sokrat, i iz nyega Sozomen s), Kaſſiodor, i Gelaſio Cizicki: kada Otci u Sinodu Nicenskomu hotiau ovi kanon illiti naredbu ucſiniti, daſe Cerkvenici imadu uzderxavati od vlaſtitih prie uzetih xenah, i u cſiſtochi xiviti; uſtadde tadda Pafnucio Iſpovidnik protivechiſe, daje ovó ſtvar velle mucſna, kojache morebiti joſc velika zla uzrok biti, da nyiove xene raſtavlyene ſvoj xivot neprovedu cſiſto. Zato Sabor nekti ucſiniti nikakve naredbe, negoje oſtavio, da ſvaki cſini, ſctomuje volya.

74 Alli vidimo, daje ucſinyena naredba ſuprot Pafnuciu, zato valya rechi, da ovo dopuſctenye nie od Sinoda, nego iz laxlyive glave Sokrata iziſclo. Razlog ovo rechi jeſt. *Pervo*, zaſctobo Sokrat, koi posli ſto godinah ovoga Sabora xiviaſce, nedonoſi nikakve ſvidocsbe. *Drugo*, piſaoci, kakonoje Euſebio, iſpiſujuchi xivot Cara Konſtantina, i dillovanya iſtoga Sinoda, niti Theodoreto niſcta neſpominyaju od ovoga dopuſctenya, koima imadiau bolye poznana biti, kojaſu u onomu Saboru ucſinyena, nego Sokratu. *Treche*, zaſctobo od ovoga uzderxanya zapovigyena toliki Sinodi, S. Jeronim, S. Epifanio, S. Vaſilia, kako vidiſmo, ſvidocſe, koima viſce imamo virovati, nego Sokratu. *Cſetverto*, zaſctobo Otci u Sinodu Trullskomu, za utemelyiti ſvoj putteni trinaeſti kanon, bi donili bili ovo dopuſctenye, kakono, iskrechuchi na opako, kanon Apoſctolski donoſe. Najposli nebiga ni Focio bio oſtavio u pogerdi ſvojoj ſuprot Latinom. Od ovud slidi, daje ovu lax Sokrat, illi koi drugi Gerkich iznio za opoſcteniti obicſaj Gercski, uffajuchiſe, dache mlogima Gerkom ugoditi.

Dru-

s) Socrates L. 1. Hiſt. C. 8. Sozomenus L. 1. C. 22.

Digitized by Google

Drugi razlog, po komu ukazuju Latini, daje uzderxanye ovo od vlaſtitih xenah priſtojno Cerkvenikom, jeſt ovi; zaſctobo Cerkvenici po primlyenyu ſvetih Redovah oſobito poſvechujuſe, i prikazuju Bogu, i zato o nyemu, i o ſtvarih Duhovnih, i ſcnyime izverſtnie ujedinyeni biti imaju, nego lyudi ſvitovni. Ovu pako duxnoſt nemogu tako podpuno obderxavati Sveſctenici Gercski, kako Latinski. Svidocſi nam, i potvergyuje ovu iſtinu ſveti Pavao t). *Koi jeſt brez xene, brineſe o onima, koja Goſpodinova jeſu, kakobi ugodio Bogu: a koi ſa xenom jeſt, brineſe o onima, koja ſvitovna jeſu, kakobi ugodio xeni, i razdilyen jeſt* na mloge brige, na brigu za xenu, na brigu za dicu, za hranu, i odichu.

Trechi razlog jeſt. Zaſctobo potribno jeſt, i vridno, da Sve- 76
ſctenik ima poſctenye od ſvoga puka, koje Gercski Popovi nemogu imati od ſvoih podloxnikah. Govorebo oni: ſctoſu naſci Popovi bolyi, nego mi? Imadu xene, kao i mi: xivu ſcnyima, kao i mi. Zato i Bulgari videchi oxenyene Popove Gercske, pitaliſu Nikolu Papu: jeſuli duxni Popa, koi imade xenu, hraniti? A mudri Papa: na to vam odgovoram u) *Premdaſu pokaranya vridni; niſctanemanye vama priſtojno jeſt sliditi Goſpodina, koi ſunce ſvoje, kako jeſt u Evangyelyu, cſini proſivati ſverhu dobrih, i ſverhu zlih.* Ovakoim ſveti Papa odgovori, po nauku ſvetih Otacah, kako ozgor vidiſmo, i po nauku ſvetih Saborah.

Alli od ove cſiſtoche ſveſctenicske doſta i viſce, negoje tri- 77
ba, prigovaraſmoſe, ne zato, kao dabi Latini kudili ſadaſcnyi obicſaj Gercski, znajuchi, daſeje nyiovoj ſlaboſti u tomu priklonila, u Saboru Lugdunskomu Cerkva Rimska, koja za uzderxati ſloxnoſt, i jedinſtvo s-Cerkvom Iſtocſnom, nikad nie uskratila, ſctoje mogla dopuſtiti. Razlog dakle, zaſctoſu ova obilatie iſtomacſena, jeſt *pervi*, da navlaſtito ſvakomu bude ocſito, kako nepravedno oni Otci u Trullanskomu Sinodu oſugyuju Cerkvu Rimsku, i neſamo nyu, nego i Iſtocſnu ukazujuchi ſvoju neumitnoſt; zaſctobo kako ſvido-

t) Ad Hebr. 13.
u) Ad Conſulta Bulg.

Digitized by Google

cſi Epifanio, i Cerkvenici Iſtocſnici jeſu cſiſtochu derxali: kako Focio zlobno okrivlyuje i pogergyuje Latine, koi, rad izverſnie cſiſtoche, ſale oſobite vridni jeſu. *Drugi* razlog jeſt, za ukazat Gerkom, da oni ſtarinu, kojomſe toliko dicſe, jeſu oſtavili, a Latini do danaſcnyega dneva jeſu obderxavali; i ne ſtarinu, od kakvegodi, i nijednoſtrane ſtvari, nego ſtarinu od tolikih Sinodah ſalyenu, i zapovigyenu: ſtarinu, koja nas prilicſnie cſini iſtim Angyelom: ſtarinu od kripoſti mucſne, kojaje naſcoj naravi na naslagyenye prignutoj ſuprotivna. Ove, reko, kripoſti ſtarinu Latini viteſcko hervechiſe s Boxjom pomochom uzderxaſce, a Gerci, kakoſe nikoi podruguju, u ovomu boju od xenah pridobiti, od ſtarine odſtupiſce. Ovako govore Latini, ne za kudit Gerke, nego za branit ſebe proti Gerkom, koi rad ſcto kakvih ſtvarih neulyudno pogergyuju Latine, kao daſu radi obriane brade xenama prilicſni. Alli vidiſmo, daſu Latinski Cerkvenici brez brade dalecſnii od xenah, nego Gerci s-bradom.

POGLAVJE DESETO.

Cſetverta Fociova pogerda: Cerkvenici u Latinah briu bradu.

78 KOlikoje bradatim Gerkom draga duga brada, koju nikol, od nikoje tako rekavſci dragoſti, cſeſto glade, toliko i velle vechma je nyima merska obriana brada. Kada *godiſcta 1204.* Latini Carigrad oſvoiſce, i Thomu Mavrocena rodom, Veneciana, za Patriarhu obraſce, Gercski Piſaoc x), koiſe tada onde nahogyaſce, videchi Mavrocena brez brade, nazva nyega *pogergyenyem raſutia* ricſma od Daniela recſenim, po koima on govori od raſutja, illiti ſtanya Jeroſolime, i Cerkve, prid ſudnyi dan. Alli nieli ovi na-

x) Niceta Choniates.

Digitized by Google

nazivak ſmiha vridan? Kao dabi oni Piſaoc rekao: poginuche Cerkva, poginuche Carigrad, jerbo Patriarha nejma brade. Doiſto pravoje joſc prie Nikola Papa piſao Francuſom y), da ova tuxba Fociova nie vridna odgovora; nego ſmiha. Iſtina je, da u Latinah Cerkvenici briu brade, premda nahodeſe, koi i nebriu. Alli ſcto zato, ako i briu? Jedda u neobrianoj bradi ſtoi nikoja oſobita izverſnoſt, i Cerkvenicska ſvetinya, kao i u vlaſih Samſona oſobita jakoſt z)? Govore Focianci, ſcto ozgor ſpomenuſmo, da Cerkvenici u Latinah brez brade jeſu priliceni xenama. O velike mudranie! odgovaraju Latini nikoi veſelie chudi: niſuli, po vaſcemu razloxenyu, i vaſci Cerkveni djaci divojkama priliceni? Doiſto koriſnobi bilo, da onima, koiſu priſtaliega lica, ſctogod brade obiſite, za uſtraſciti napaſti, daſe kojagod millica u koga nezamilluje, kaono obicſaju u xitu obiſiti kerpe za uplaſciti vrebce. Ovako odgovaraju podſmiuhjuchiſe veſelyaci.

Alli i brez ſcale govorechi, nieli izprazan ovi razlog Gerkah, koga niſctanemanye oni za mlogo derxe? Kao daſe Cerkvenici nemogu inacſie od xenah, nego po bradi razlucſiti. Doiſto kako rekoſmo, ovoje ſmiha vridno, buduchi navlaſtito daſuſe opet protivnim nacſinom rugali Gerci Latinom, kako nahodimo u knyigi Carigradskoj a), *da u Latinah briu brade Sveſctenici na priliku ſvoih vojnikah*, koima Latin u iſtoj knyigi odgovori: *Gercski Sveſctenici na priliku Cſiſutah puſctaju bradu, kojeſuim od kervi Goſpodina mokre, kadaju na Liturgii piu.*

Drugi razlozi Gerkah jeſu slidechi. *Perve*, ſveto Piſmo govori: *Nitichete brade briati* b). Odgovaraju Latini: ſtari zakon jeſt od Iſukerſta dignut, u komu biaſce zabranyeno ovo brianye za odvernuti puk od ſctovanya krivih Bogovah, koima neznaboxci obicſavaſce na poſctenye prikazivati vlaſe, i pervi mah brade c). 79

Do-

---

y) Epiſt. 70.
z) Jud. 16.
a) Tract. Conſtantinop. P. P. Praedic.
b) Levit. 19. v. 27.
c) Vide a Lapide loc. cit.

Digitized by Google

80 Donoſe Gerci *drugo*, naſc obicſaj puſtiti bradu jeſt po pridanyu Apoſctolskomu, kako ſvidocſi Klement d), Sveſctenik Alekſandrianski: ſvidocſe ſtare prilike Apoſctolah. Sveti Jeronim Otac Cerkve Latinske protiviſe brianyu brade, S. Epifanio govori, daje po naregyenyu Apoſctolskomu zabranyeno briati brade.

Odgovaraju Latini: nemogu nam ukazati Gerci, da jeſt pridanye Apoſctolah puſtiti brade; i ako jeſt, jeſt ſamo u nikoih derxavah. Valyadebo znati, da Apoſctoli nahodechiſe u razlicſnih miſtih, razlicſne takogjer obicſaje slidiſce, priloxivſciſe razlicſnim narodom, i derxavama; da po ti nacſin, ne kao inoſtranci, nego kao domachi pritegnu k-ſebi puk, i na pravu Viru obrate. I zato kako u Iſtocſnih derxavah obicſaju lyudi ſvitovni, tako i Apoſctoli, i nyiovi naslidnici Cerkvenici brade puſtiſce; a uſuprot u derxavah Zapadnih, kao ſvitovni lyudi, tako i Cerkvenici brade briaſce. Sctoſu pako Apoſctolah prilike s-bradom, nie cſudo. Zaſctobo bivſci rodom Xudie, koi brade nebriu, slikaoci, illiti ikonopiſzci bradate nam prikazuju.

81 Recſenoje ozgor nemogu nam Gerci ukazati, daje pridanye Apoſctolah, nebriati brade. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo nam ſtari *Piſaoc* ſvidocſi e), da brade ſtrichi, alli briati, jeſt naredba ſvetoga Petra, koga kada neznaboxci uffatiſce, i za pogerdu Vire kerſtjanske bradu obriaſce, koſe oko glave oſtrigoſce, tadda naredi on, daſe po ti nacſin Cerkvenici noſe? Ovo nam potvergyuje oni dogagyaj, od koga piſce ſveti Petar Damian Biskupu Parmenskomu y), daſeje ſveti Petar obrianom bradom ukazao.

82 Na ono, ſcto govore Gerci, daje S. Jeronim g) ocſito piſao ſuprot brianyu brade; odgovaraju Latini: iſtina jeſt, alli zaſcto? Zaſctobo u Iſtoku ſvoj xivot provodechi, i on sligyaſce obicſaj Iſto-

d) L. 3. Paedagogi. C. 3.

e) Incognitus auctor in compilatione Chronol. an. 56. apud Chriſtian. Lupum Differt. de VIII. Syn. Generali *Calumnia VIII.*

f) Epiſt. 20.

g) Hieron. in Ezechiel. C. 44.

Digitized by Google

Iſtocſnih Duhovnikah, i Cerkvenikah. A ono pako, ſcto nadoſtavlyaju Gerci, da po ſvidocsbi Epifania h) je po naregyenyu Apoſctolskomu zabranyeno briati brade, nemore biti iſtina. Zaſctobo ona naregyenya Apoſctolska, pod imenom Klementa podmetnuta, niſu zakonita, i zatoſu od iſtoga Sinoda Trullskoga odbacena. Drugi ſzcine, da onde Epifanio govori ſuprot Cerkvenikom Gercskim, koi ſuprot Gercskomu obicſaju obriavſci bradu, zavercſivaſce vlaſi. Onoje iſtina, daſu nikoi Otci piſali ſuprot nikoim, koiſu briali brade, ne zaſctoboje bio obicſaj one Derxave, illi zaradi cſiſtoche obraza, nego od nikoje izpraznoſti, i razpuſctenya, daſe vide lipſci, pacſe neſamoſu briali, nego dlake iz brade izterzali. Na ovu opacſinu, kao na neznaboxacah mekoputnoſt, vazdaje merzila, i karalaſe Cerkva Zapadna. Alli iz toga neslidi, daje Cerkva Zapadna imala zabraniti brianye brade, zaſctobo moglibi Cerkvenici briati od poxude izprazne lipote; kakono neslidi, da Cerkva Iſtocſna ima ſvoima Cerkvenikom zapovidati brianye brade, zaſctoboſe u nyima moxe ugnyiditi oboloſt nika, za ukazati niko velicſanſtvo po dugoj, i fidoj bradi.

Uzrok dakle, ſcto Latinski Cerkvenici brade briu, jeſt raz- 83
licſni obicſaj jednoga naroda od drugoga, kaonoje razlicſni obicſaj ſctoſe inacſie Latini, a inacſie Gerci odivaju. Daje ovi obicſaj ſtari Cerkve Rimske, ſvidocſi nam Gergur Papa ſedmi ovoga imena, premako ne u ſvakomu miſtu, i vazda obderxavan bio. U vrime ovoga Pape, buduchi otok Sardinia podloxan Iſtocſnomu Caru, Cerkvenici po obicſaju Gercskomu puſtiſce brade, za ukazat niko obraza velicſanſtvo, i za zadati gledajuchim ſtrah dugom bradom, kao repatom zvizdom. Razumivſci ovo Papa, piſaoje knyigu vladaocu Sardinie imenom Orzku i), da kako ſvi Cerkvenici Zapadni od pocſetka Vire Kerſtjanske obicſavaliſu bradu briati po obicſaju Cerkve Rimske, tako neka i naſc brat Jakob, vaſc Arcibiſkup Kalaritanski obrie bradu, i ovo iſto oſtalim Cerkvenikom zapovidi; Cerkvaboje Rimska ſviuh mati, i oſobito Sardinianske, bu-

h) Epiph. in Panar.
i) L. 8. Epiſt. 10.

Digitized by Google

buduchi ona vazda Patriarſtvu Rimskomu, a ne Carigradskomu podloxna. Svidocſi nam od obicſajna Cerkvenikom brianya Sabor cſetverti Kartaginenski skuplyen *godiſcta 398.* koi u kanonu cſeterdeſet i cſetvertomu govori: *Cerkvenik neka nepuſcta vlaſih, ni brade.* U nikoih knyigah nahodiſe nadoſtavak: *nego neka brie, illi ſtrixe.* Ovi kanon ſa slidechima je ucſinyen zarad naslidnikah Eukaitanskih, i Maſſilianskih krivovirnikah. Ovibo govorechi, daſe nejma rukami poslovati, neobriani duge vlaſi, i bradu imadiau (kako ſvidocſi Epifanio) puſtivſci vlafi, kao xene skitafceſe. Iſpiſuje nyih lipo ſveti Auguſtin, iz koga ricſih izvodiſe, da ne ſamo Cerkvenici, nego i Duhovnici niſu obicſavali dugu bradu nofiti k). Svidocſi nam od Cerkvenikah knyiga ſvetoga Jeronima, koi, kada Jovinian, bradati Duhovnik, poſtadde Cerkvenikom, i zato obria bradu, piſcemu na ovi nacſin: *Akoſi i obriao bradu, jarcem bradatim,* koiſu l) prilika prokletih, *pribrojencheſc biti.* Od ovudſe vidi, daſu Cerkvenici brade brſiali. Najposli, da oſtale ſvidocsbe oſtavimo, ſvidocſe nam ſtare knyige, kojeſe zovu potrebnici, illiti obicſajnici Cerkveni, u koimaſe nahodi, ſcto Biskup govori, kada ſvete Redove daje. U iſtih knyigah ſctiemo: *Na ſtrixenye koſah. Na obrianye, illiti oſtrixenye brade. Na oſtrixenu bradu* m). Alli ſctochemoſe rad brade inaditi? Toliko putah, a oſobito u Saborih opchenih, biau zajedno Otci Gercski bradati, a Latinski obriani, i nikadaſe radi brade neinadiſce. Znadiau mudri Otci, da nie vridno radi toga zavaditiſe, i prigovarati, buduchi ovo jedna ſtvar niednoſtrana, i razlicſni ſamo obicſaj puſtiti, illi obriati bradu. Pervomu Fociu padde na pamet, da toga radi okrivi, i pogerdi Latine, i ſmutnyu zametne. Alli zaluduje trudio, niebo naſcao ni tanke dlake, to jeſt ni najmanye pomanykanye, radi kogabi mogao pravedno Cerkvu Rimsku okriviti. Nie ona xena, premako nyezini Cerkvenici brade briu, negoje divica cſiſta, i neoskvernyena zarucſnica Iſukerſtova, od koje on po Oſeu proroku je rekao n) *Zarucſichu tebe meni za vike,* daſe nikada neodiliſc od mene.

Iſu-

k) Vide Binium T. I. in Notis ad Concilium Carthag. pag. 556. Epiph. Haereſi 8. Aug. de Oper. Monach. C. 31.

l) L. 2. C. 13.

m) Vide Lupum loco cit.

n) Oſeae 2. v. 19.

Digitized by Google

Hotiosam sversciti ovo poglavje, alli evo srichom namirise na jedan rukopis od zlatne brade u Moskovski jezik sloxen na pogerdu Pape, i Cerkve Rimske; szcinioſam, da on ovde ima mixto kao jedan pridavak, illiti brada ovoga poglavja, za to recseni rukopis, alli ne cilovit, u nasc jezik istomacsen donosim.

Pripovidka od zlatne brade.

Nadpis ove pripovidke jest ovi: *Slovo od Rima jako odpade* 84
od pravoslavnija vjere Hristjanskija. U ovomu slovu, illiti govorenyu nikoi dugousczina ispisuje, daje Rim, illiti Cerkva Rimska odpala od svete i pravoslavne Cerkve godisczta devet sto i csetvertoga na ovi nacsin. Doscavsci jedan put u Cerkvu Papa Rimski imenom Jermon, koi je, kako veli ovo slovo, slidio Gergura Velikoga na Stolici Rimskoj, ugleda jednu divojku Rimlyankinu, i u nyuse zamillova. Alli ona nekti inacsie za nyega pochi, nego akoli on zlatnu bradu, i zlatne berkove obrie. Privolyi Papa, i za nye lyubav pustioje, damuse zlatna brada, i berkovi obriu. Ova divojka s-Papom od svetoga Vasilie vincsana, napisa sto knyigah, i zapovidi svojoj obiteli, da sidavsci na sto konyah proglase, daje Jermon Papa zlatnu bradu obriao, i zlatne berkove. U isto vrime niki Petar Gugnivi napisa takogjer knyigu, da svi kolici Reda S. Petra imadu bradu obriati, dase csastno telo Hristovo po bradi nerasipa, kadase pricsestuju. A scto tadda nevolyan Jermon? zatvorise u jedan otajni Palac, nesmiuchi na dvor izachi, doklemu brada nenaraste. Megyu to padde kocka na Ivanna Zlatoustoga, i postadde Patriarhom Carigradskim, koi nikomu ucseniku svetoga Vasilie recse, csuvajse brate; jerboje Prorok Jeremia prorokovao, dache Rim rad jedne divojke od pravoslavne Cerkve odpasti, i evo odpade. Sloxnik ovoga govorenya donosi josc druge budalasctine, na priliku, daje sedamdeset erefiah, illiti krivovirstvah izasclo; daje od ostalih Patriarhah skuplyen opcheni Sabor sedmi, u koi pozvan biasce i Papa, alli jerbomu za tri godine nie narasla brada, nie isczao u Sabor. Scta radi ostali Patriarhe i Episkopi kako ostale krivovirce, tako i Papu Jermona prokleſce. Evo u kratko, viscebosam ostavio, nego donio, scto nam ova pripovidka kaxe, koju nikoi tupoglavi za jednu mudraniu osobitu derxe.

Digitized by Google

Valyalobi ſada ovu zlatnu bradu procſeſclyati, illiti ovo govorenye protreſti, u komuſe toliko laxih tako rekavſci nahodi, kolikoſe dlakah nahodi u onoga bradi, koi je ovo slovo izmislio, i sloxio; zaſctoboje jedna ſamo duga nepritergnuta lax. Lax jeſt, daje ikada koi Papa Rimski nazvan Jermon, alli prilicſnim imenom. Laxje, dabi on slidili mogao na Stolici Rimskoj Gergura Velikoga, jerbo za nyim poſtadde Rimskim Papom Sabinian, Djakon S. Gergura. Laxje, daje koi Papa u ono vrime bradu noſio, zaſctobo pervi iz megyu Papah je puſtio bradu Papa Julio drugi, uzviſcen na Stolicu *godiſcta 1503.* i zato je lax, daje oni izmiſclyeni Jermon obriao zarad divojke zlatnu bradu; i zato je lax, daje Petar Gugnivi zapovidio, da Cerkvenici u Latinah bradu briu. Laxje, da Vaſilia je vincſao Jermona, jerbo po ovomu laxlyivomu govorenyu imaobi bio Jermon poſtati Papom *godine 604.*, jerboje S. Vaſilia poſcao sovoga ſvita na bolyi *godiſcta 380.* to jeſt, viſce nego dvi ſto godina prie. Laxje, daje ſedamdeſet ereſiah od Zapadne Cerkve tadda izaſclo; nitkobo joſc to od Cerkve Zapadne nie rekao. Laxje, daje Jermon bio pozvan u ſedmi Sabor; i rad obriane brade nie ſmio doehi; zaſctobo Sabor je skuplyen *godiſcta 787.* a oni laxlyivi Jermon imaobi bio poſtati Papom *godine 604.*, i da bude poſtao ſtar od dvaeſt i pet godinah, slidilobi, daje pozvan u Sabor ſtar blizu od dvi ſto godinah. Znadu ſvi koiſu omiriſcali Cerkvena Izkazanya, daje tadda Papa bio Hadrian pervi, a Patriarha Carigradski Tharaſio, i u onomu Sinodu prokletiſu progonitelyi ſveti prilikah. Nieli ovo slovo jedna mlogoſtruka lax od jednoga, jerbomu imena neznamo, recimo iſtinu, od jednoga magarcſetine sloxeno.

85 Evo kako nikoi, paklenom omrazom uxexeni, laxuchi nāſtoje u puku probuditi omrazu na Cerkvu Rimsku, i nyu izgerditi. Priproſti puk cſuvſci, daje Papa Jermon obriao bradu za lyubav divojke, i da rad toga Cerkvenici u Latinah briu brade, kada vidi, da naſci Cerkvenici nenoſe brade, udily viruje govorechi: va iſtinu naſc Popo pravo kaxe, evo ovi Popovi nejmaju brade; valya daje Rimski Papa za lyubav djevojke obriao zlatnu bradu. Po iſti nacſin laxu, da naſca ſveta voda jeſt naravna cſovicsja voda, u koju Duhovnici u Latinah mechu ſol, da neſmerdi. Ovako budale neznajuchi, kakoje Prorok Eliſeo, ſcto u ſvetomu Piſmu

Digitized by Google

nahodimo, ufuo ſol u vodu, nyu izlicfio o), i gorcfimi digao, ſvetogerdno pogergyuju naſcu ſvetu vodu, koju kakono i iſtu ſol po molitvi, i ricſi Boxjoj blagoſivamo, po kojoj Bog toliko cſudeſa jeſt ucſinio, i cſini. Nemogu ni onu ludoſt mucſanyem prochi, po kojoj plaſce puk, akoli tko prigye u krilo ſvete matere Cerkve Rimske, da neche mochi vodu puſtiti. Koi to ſveti Otac ucſi? Gdi jeſt ovo upiſano? O manitoſti! Tolikoſeje hilyadah u Magyarskoj, i u Erdelyu s-Cerkvom Rimskom ſjedinilo, i nikad nie cſuveno, dabiſe to komu dogodilo: ſlipci ſlipce u propaſt vode. Znadem, da ovi nauci niſu ni razumnij Gerkah, ni Moskovah, ni Roſnyakah; pacſe joſcji je velle ſtid, kada cſuju, da nikoi nyiovi laxi tako budalaſte iznoſe, koiſu za kozami iduchi Bogoslovicu pokuſali, derxechi ſebe za knyixevnike, akoli znadu ſctogod Moskovski procſatiti, premda i nerazumiu pravo, ſcto cſate. Tkoje pako ono slovo od zlatne brade iznio? nie vridno iziskivati. Koigodir je bio, ona je rics priſtojna nyemu: onomu za ruglo puna, i duga brada, komuje prazna glava, i pamet kratka. Ovo po namiri brade.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Peta Fociova pogerda: Latini zabranyuju priproſtim Miſnikom krizmati.

RAzumivſci Focio, da Biskupi Pavao, i Formos od Nikole Pape u Bulgariu poslani, Bulgare od Gercskih Popovah krizmane krizmaſce, razjidiſe, i ovo takogjer piſa u ſvojoj okoliſcnoj knyigi: *Krizmom pomazane od Sveſctenikah, neuzbojaſceſe opet Kriznom pomazati, falechiſe daſu Episkopi, i da Krizmanye od Sveſctenikah dato nie verſno, ni koriſno.* Pravoſu Episkopi odgovorili. Za razumiti pa- 86

F f 3 ko,

o) L. 4. Reg. C. 2.

ko, daſu pravo odgovorili, i ſcto iz toga slidi, daje nepravedna Fociova pogerda, valya zabiljexiti prie, koi jeſt nauk Latinah od sluxitelya ovoga Sakramenta, to jeſt tko ima zakonitu oblaſt slobodno, i koriſno krizmati. Nauk Latinah jeſt, daje od dvi verſte oblaſt krizmati. Jedna jeſt zakonita, naredna illiti obicſajna, koju Cerkvenici po ſvomu Redu primaju; i zato, premako imadu ſverhu ſebe ſtarjega, mogu verſno i koriſno po vlaſtitoj, i ſverſcenoj ſvojoj oblaſti krizmati: i ovi jeſu Biskupi zakoniti, naredni, i obicſajni sluxitelyi ovoga Sakramenta. Druga oblaſt jeſt izvanredna, i neobicſajna, koju Sveſctenik po ſvomu regyenyu neprima ſverſcenu, i podpunu, nego ſamo pocſimajuchu, i neſverſcenu; i zato da Sveſctenici illi Miſnici mogu verſno, i koriſno krizmati od potribeje, da imadu dopuſctenye, po komuſe nyiova oblaſt pocſimajucha i neſverſcena nadopunya, i poſtaje zakonita, da i oni verſno krizmati mogu. Oblaſti ove date priproſtim Miſnikom, illiti Sveſctenikom, nahodeſe mlogi dogagyaji ne ſamo u Cerkvi Iſtocſnoj, nego i u Zapadnoj. Ova zabiljexivſci.

87 Latini protiva Gerkom govoré: ſam Biskup jeſt zakoniti, naredni, i obicſajni sluxitely Sakramenta, koiſe zove Krizmanye. Ocſitoje ovo iz cſinyenyah Apoſctolskih p) kada Apoſctoli u Jeroſolimi razumiſce, daſu nikoi Samaritanci od Filipa Djakona kerſcteni, u ovomu dogagyaju odlucſiſce, i poslaſce, ne kogagod od ucſenikah ſvoih, iz megyu koih, daſe i Miſnici nahogyau, nemoxemo razloxno dvoumiti, buduchiſe ovo dogodilo druge godine posli uzaſcaſtja Iſukerſtova q) nego poslaſce Apoſctole Petra i Ivana, da ſverhu nyih ruke poſtave, i daduim Duha ſvetoga. Biljexiti ovde valya *pervo*, da po ſtaromu nacſinu govorenya, po *poſtavlyenyu rukuh* razumieſe Sakramenat Krizmanya, a po davanyu Duha ſvetoga razumieſe ona milloſt, koju krizman prima, milloſt oſobita pokriplyujucha, i nadopunyajucha, illiti ſverſcujucha milloſt onu, kojuſmo na Kerſctenyu primili, za slobodno iſpoviditi Viru Iſukerſtovu. *Drugo* biljexiti valya u ovomu dogagyaju, da jeſt raz-

p) Act. Apoſt. C. 8.
q) Tirin. in Chron. C. 50.

Digitized by Google

razlucſen Sakramenat Kerſctenya od Krizmanya, to jeſt nie potribno, daſe udily posli Kerſctenya daje Krizmanye. *Treche*, premako Apoſctoli u Jeroſolimi biau zabavlyeni puk ucſechi, prigovarajuchiſe s-Fariſeih, i oſtalima Xidovih, oni za pokripiti kerſctene novovirce, niſu poslali ucſenike, nego Petra poglavicu Apoſctolah, i Ivana; da oni ovi Sakramenat sluxe novovircem. Alli zaſcto? nego zaſctobo ſami Apoſctoli jeſu od Iſukerſta naregyeni zakoniti, i naredni sluxitelyi ovoga Sakramenta. Od ovudſe dovodi, da ſami Biskupi imadu zakonitu narednu oblaſt krizmati, zaſctoboſu oni nadſtolnici Apoſctolah, a ne priproſti Sveſctenici, illiti Miſnici, koiſu nadſtolnici ucſenikah. Ovim razlogom sluxeſe ſtari Otci, i Sabori, kakochemo viditi, i zato valya rechi, da jeſt ovo ſtaro pridanye.

I *pervo* S. Kornelio trechega vika, illiti ſtolita, Papa piſce 88
od Novata Sveſctenika uzbunitelja Cerkve Kartaginenske na ovi naciſin r) *Alli posli oslobogyen od nemochi* (radi koje na poſtelyici lexechi biaſce kerſcten) *nie oſtala primio, niti jeſt od Episkopa zlamenovan. Neprimivſci pako ovo zlamenye; kakoje mogao primiti Duha ſvetoga?* S. Cyprian, od Samaritanacah, koiſu od Filipa Djakona kerſcteni, ovako piſce s) *Samo ſctoje manykalo, ono od Petra, i Ivana ucſinyeno bi; da za nyih molechi, i ruku poſtavivſci, zazoveſe, i ulieſe Duh ſveti ſverhu nyih: ſcto i ſad u nas cſine, da oni koiſe u Cerkvi kerſte, prikaxuſe poglavicam Cerkve, i po naſcoj molitvi, i po poſtavlyenyu rukuh primu Duha ſvetoga* t). I S. Jeronim: *Jedda neznaſc, daje ovo obicſaj Cerkve, da ſverhu kerſctenih poslie poſtavlyaſe ruka od Episkopa, i zazivaſe Duh ſveti? Pitaſc gdie ovo upiſano? U Cſinyenyih Apoſctolskih* u). Sveti Auguſtin: *Moliau ſveti Apoſctoli, da Duh ſveti ſverhu onih dogye, ſverhu koiſu ruke poſtavlyali: koi obicſaj u ſvoima poglavicami i ſada uzderxaje Cerkva* x). Koiſu Cerkve pogla-

r) Epiſt. ad Fabium Antiochen. apud Euſeb. L. 6. C. 93.
s) In Epiſt ad Jubajanum.
t) Cyprian. in Epiſt. ad Jubajanum.
u) S. Hieron. in Dialogo aduerſus Luciferianos.
x) L. 5. de Trinit. C. 26.

Digitized by Google

glavice? nego Biskupi. S. Ivan Zlatousti takogjer pisce od onoga dogagyaja u Csinyenyih Apostolskih: *Filip, jedan iz megyu sedam Djakonah, biasce drugi za Stefanom; i zato kerstechi nie davao Duha svetoga: zasetobo i neimadiasce oblast. Ovoboje dar samih Apostolah bio: ovoje bilo u Apostolih osobito: i zato vidimo, da ovo osobiti csine, a ne drugi* y). Koi osobiti? nego Episkopi Apostolah nadstolnici. S. Papa Innocencio pervi po isti nacsin govori: *Od zlamenovanya dicsice* (illiti Krizmanya) *ocsito jest, dase necsini slobodno od drugoga, nego od Biskupa. Zascto premakosu Popovi Misnici, sasvim tizim nejmaju uzvisceneost Episkopstva. Daje pako samih Biskupah oblast zlamenovati, i dati Duha svetoga, ne samo obicsaj Cerkve ukazuje, nego i ono sctivenye Csinyenyah Apostolskih, koje govori, da Petar, i Ivan biau poslani, za dati kerscstenim Duha svetoga* z). Evo ovi Otci od csetvertoga, i petoga vika svidocse nam od staroga pridanya, da navlastito sami Episkopi biau zakoniti, i obicsajni sluxitelyi ovoga Sakramenta. Ovu istinu potvergyuju i ostali Otci sveti: Leo Papa ovoga iména pervi, S. Gergur Veliki, S. Isidor Arcibiskup Hispalenski a). Svidocse takogjer Sinodi: Eliberitanski u kanonu 38. Hispalenski drugi, skuplyen *godisscta 619.* u kanonu sedmomu: Parisinski sceSti, skuplyen *godisscta 829* b). Ova procinivsci, tkobi s-razlogom dvoumiti mogao, jelli sam Episkop zakoniti, obicsajni, i naredni sluxitely Krizmanya? Ovoje, kako vidismo, derxala Cerkva Rimska, kako svidocse Pape Rimski. Ovoje derxala, i virovala Cerkva Afrikanska, kako svidocsi S. Cyprian, i S. Augustin. Ovoje derxala Cerkva Palestinska, kako svidocsi Jeronim zadugo u Palestini pribivajuchi. Ovoje i Cerkva Carigradska derxala, kako nam svidocsi S. Ivan Zlatousti.

89 Proti ocsitima svidocsbama protivise Focio, hotiuchi pokazati, da i priprosti Misnici jesu zakoniti, obicsajni, i naredni sluxitelyi Krizmanya, kao i isti Episkopi, i zato zlo, i opako Poklisari Rimski

---

y) Chrysost. Hom. 18. in Acta Apost.

z) Innoc. Ep. 1. ad Decent.

a) Leo ad Epp. Germ. et Gall. Gregor. M. ad Januar. Isidor. de offic. Eccl. L. 2. C. 26.

b) L. 1. C. 27.

Digitized by Google

ski u Bulgarih krizmaſce krizmane od Popovah Gerckih. Na ovi pako nacin on razloxi: koi moxe ucſiniti ono, ſctoje viſce, i veche, moxe ucſiniti i ono, ſctoje manye; Miſnici pako priproſti mogu ucſinit, ſcto jeſt viſce, i veche, to jeſt, mogu poſvetiti tilo Iſukerſtovo, ſctoje viſce, i veche, nego krizmati: dakle i krizmati mogu. Odgovaraju Latini, da ovi priproſti razlog nedoſtojan jeſt naucſne glave. Iz ovogabo razloxenya slidilobi, da priproſti Miſnik moxe Redove davati, zaſctoboje viſce, veche, i uzviſcenie poſvetiti tilo Iſukerſtovo, nego Redove ſvete davati. Indiſe ovako razumiti ima: koi moxe cſiniti ono, ſctoje viſce, i veche, moxe ucſiniti i ono, ſctoje manye, ako ono viſce, i manye jeſt od jedne verſte, i jednoga reda. Tako koi moxe rediti drugoga za Miſnika, ſcto jeſt veche, i viſce, moxe rediti i za Djakona, ſctoje manye. Ako pako ono viſce, i veche nie s-manyim od jedne verſte, i reda, kako nie poſvetiti tilo Iſukerſtovo, i krizmati, alli rediti; tadda ako i moxe tko ucſiniti ono, ſctoje viſce, i veche, neslidi, da i ono ucſiniti moxe, ſctoje manye.

Protigovore drugo Gerci: Ananía u Cſinyenyih Apoſctolskih na *pogl. 9.* govoraſce Saulu, illiti Pavlu: *Saule brate, poslaomeje Goſpodin Iſus, koiſeje tebi na putu ukazao, da vidiſc, i daſe napuniſc Duhom ſvetim.* Ovo pako govoraſce, poſtavivſci ruke ſverhu nyega. *I udily kao lyuske padoſce s-ocſiu nyegovih, i uſtavſci kerſcten bi.* Evo Anania poſtavivſci ruke ſverhu Saula Sakramenat Krizmanya, i Kerſctenya nyemu dadde, premako nebiaſce Episkop, nego ucſenik; indi niſu Episkopi sluxitelyi Krizmanya. Odgovaraju Latini, razlicſno biaſce poſtavlyenye rukuh, na priliku: poſtavlyenye rukuh krizmajuchi: poſtavlyenye rukuh dajuchi Redove: poſtavlyenye rukuh primajuchi pokornike: poſtavlyenye rukuh ozdravlyujuchi, kakoje Iſukerſt rekao: *Na nemochnike budu ruke poſtavlyati, i dobrocheſe imati* c). Iz megyu ovih poſtavlyenah rukuh, imaſe ovo najposlidnye razumiti; jer kada poſtavi Anania ruke ſverhu Saula, udily on ozdravi, i progleda, i zatim kerſcten bi. Odovud slidi, da ono poſtavlyenye rukuh nie bilo Krizmanye, buduchi prie Kerſctenya ucſinyeno; jer nemoreſe ni jedan Sakramenat da-

c) Marci ultimo v. 18.

davati prie Kerſctenya. Scta radi i ono, ſcto prie recſe Anania Saulu, dacheſe napuniti Duhom ſvetim, illiti milloſtjom nyegovom, imaſe razumiti, dacheſe napuniti ne pokriplyujuchom, kojaſe daje na Krizmanyu, nego milloſtjom priporagyajuchom na Kerſctenyu, po kojoj poſtajemo ſinovi Boxji, uda tila Iſukerſtova, i S. Cerkve.

90 Profigovore Gerci *treche*, hotiuchi ukazati, daje i priproſti Miſnik zakoniti, i naredni sluxitely ovoga Sakramenta na ovi nacſin: S. Jeronim piſce Evagriu: *Scto cſini, izvan regyenya, Episkop, ſcto necſini i Miſnik* d)? Indi ako ſva oſtala priproſti Miſnik cſini, izvan ſcto nemore ſvete Redove davati, kako moxe Episkop, tako moxe i priproſti Miſnik krizmati; ovako govori i S. Ivan Zlatouſti: *Megyu Episkopom, i Sveſctenikom mallaje razlika; zaſctobo i Sveſctenikom briga na Cerkvu je priporucſena, i ona, kojaje Pavao rekao od Episkopah, priſtojeſe i Sveſctenikom, buduchi po ſamomu regyenyu od nyih viſcji, i vidiſe, da viſce ovo ſamo, nego Sveſctenici inadu* e). Dakle kako Episkopi, tako i priproſti Sveſctenici mogu zakonito, i vlaſtitom oblaſtju krizmati.

Odgovaraju Latini: valya znati, u kojoj prigodi ovo piſa S. Jeronim. Nahogyauſe niki Djakoni oholi, koiſe propinyaſce, hotiuchiſe s-iſtima Sveſctenicih illiti Miſnicih iſporediti, kao da niſu niſcta od nyih manyi; zato S. Jeronim, za poniziti onu oholoſt Djakonah, uzviſuje Sveſctenike, prilikujuchi nyih s-Episkopih, da izvan oblaſti rediti mogu i krizmati, premako ne vlaſtitom, i zakonitom, niſctanemanye mogu oblaſtju dopuſctenom, ſcto nemogu Djakoni. Ovakoſe ima i S. Ivan Zlatouſti razumiti, da navlaſtito u nyegovo vrime priproſti Sveſctenici s-dopuſctenom od ſtarjega oblaſtju krizmaſce, a ne zakonitom, i vlaſtitom; buduchi on rekao, kakoje kazano na *broju 88.* od Krizmanya: *Ovoje bilo u Apoſctolih oſobito, i zato vidimo, da ovo oſobiti cſine*, to jeſt Episkopi, *a ne drugi.* Indi ni iz nauka S. Jeronima, ni S. Ivana Zlatouſtoga neſlidi, da priproſti Miſnici jeſu zakoniti, i naredni ſluxitelyi ovoga

d) Hier. ad Evag. Epiſt. 85.

e) Hom. 11. in Epiſt. 1. ad Timoth.

Digitized by Google

ga Sakramenta, kao Episkopi, nego ſamo izvanredni s-dopuſctenom oblaſtju, ſcto i Latini govore.

Niſctaſe dakle neprotivi Latinom S. Jeronim, niti takogjer kada piſce: *Na mlogih miſtih ovo iſto*, to jeſt Krizmanye od Episkopah *ucſinyeno najdoſmo vechma za poſctenye Episkopſtva, nego jerbo zakon zapovida.* Imaſe razumiti, da akoſu na oſtalih miſtih, gdi nebiau Episkopi, Krizmu davali priproſti Miſnici, niſu davali oblaſtju vlaſtitom, nego dopuſctenom od Episkopah, koi ovo mogu dopuſtiti. Onibo ſami imadu zakonitu, i narednu oblaſt krizmati, kojuje nyima dao Iſukerſt za uzmloxati, i uzviſiti poſctenye, i doſtojanſtvo nyiovo, kao poglavicah Cerkve. I doſtojnoje bilo, da Biskup veliki Paſtir, u ſvojoj Derxavi illiti Biskupii imade ſam oſobitu, i narednu oblaſt barem jedan Sakramenat ſluxiti, i dati, daga podloxnici za vladaoca poznadu. Koi pako drugi Sakramenat priſtojnie? Doiſto Sakramenat Krizmanya. Razlog jeſt; jerboje priſtojno, da oni ſluxitely, koi imade podpunu oblaſt, ſluxi, i daje oni Sakramenat, po komuſe podpunoſt milloſti prima.

Protigovore Gerci joſc: dabi ſami Biskupi bili zakoniti, i na- 91
redni ſluxitelyi Krizmanya, ſlidilobi, da Iſukerſt nie jednako providio za dobiti ſpaſenye ſvoim pravovirnim, navlaſtito kada nikoi Episkopi za ukazat ſvoje doſtojanſtvo, i oblaſt, nebi hotili dopuſtiti ovu oblaſt priproſtim Miſnikom. Ovi razlog vadiſe iz nauka S. Jeronima, koi govori: *Ako ſamo na molitvu Episkopa ſnilazi Duh ſveti, imamo xaliti one, koi daleko pribivajuchi kerſcteni od Sveſctenikah, prie negoih Episkopi pohodiſce, jeſu priminuli* f). I ovo jeſt uzrok, kako govori Gavriel Episkop Filadelfienski, zaſcto i priproſti Sveſctenici Gercski krizmaju, da navlaſtito dicſica, kakoſe moxe laſno dogoditi, nepogyu s-ovoga ſvita brez milloſti, kojubi na Krizmanyu dobili. Viſce joſc uslobodiſe rechi Simeon Arhiepiskop Theſſalonicenski: *Kakoje od potribe ſvakomu, daſe kerſti, takoje od potribe pomazanye s-krixom*, to jeſt Sakramenat Krizmanya, *primiti* g). Indi

f) Dial. aduerſus Lucifer.

g) De Sacram. C. 43.

Digitized by Google

daſe ne tuximo ſuproti provigyenyu Boxjemu za ſpaſenye duſcah, valya rechi, da priproſti Sveſctenici imadu zakonitu, vlaſtitu, i narednu oblaſt krizmati, buduchi i priproſti Miſnici nadſtolnici Apoſctolah.

Odgovaraju Latini: premako priproſti Miſnici niſu zakoniti, i naredni ſluxitelyi ovoga Sakramenta, iz toga joſc neslidi, dabiſe tko toga radi tuxiti mogao ſuprot provigyenyu Boxjemu: buduchi Iſukerſt dao Cerkvi oblaſt, daju more i priproſtim Miſnikom dopuſtiſti, kadbi potriba tolika bila od Krizmanya, koje premako pravovirni, kada mogu duxniſu primiti, niſctanemanye zadoſtaje provigyeno pravovirnim za ſpaſenye po Sakramentu Kerſctenya, po komu ocſiſctenih od ovakoga griha duſca uprav u nebo igye. Ovoje nauk S. Jeronima, akoſe pravo razumie. Govori S. Otac: *Da i na Kerſctenyu primamo Duha ſvetoga*, po koga milloſti duſca od ſviu grihah opiraſe. Ovo da nebi bilo, nego dabi ſamo po molitvi Biskupa primali Duha ſvetoga na Krizmanyu, taddabi *imali xaliti one, koi daleko pribivajuchi, kerſcteni od Sveſctenikah, prie negoih Episkopi pohodiſce*, i krizmaſce, brez Krizmanya *primili jeſu*. Alli ſada buduchi primili Duha ſvetoga na Kerſctenyu, i po nyemu poſtali dionici ſlave nebeske, nejmamoih xaliti. Od ovud slidi, da nie tako potribno pod ſpaſenye Krizmanye, kakoje Kerſctenye; ſcto poznajemo iz ſvetoga Evangyelya, u komu recſe Iſukerſt: *Koi uzviruje, i kerſcten bude, ſpaſenche biti* h). Indi koi posli primita Kerſctenya umre, brez ſvake ſumnye ſpaſiſe. Ovo pako nebi bila iſtina, dabi tako pod ſpaſenye bilo potribno Krizmanye, kako jeſt potribno Kerſctenye. Bludi dakle Simeon neznajuchi, ſcto ucfi S. Evangyelye, i oſtali Otci. Premakoje pak iſtina, da nekrizmani nedobivaju ono uzmloxanye ſlave nebeske, koje odgovara uzmloxanyu milloſti po Krizmanyu dobitoj; niſctanemanye ako procinimo uzroke, rad koih Latini prie ſedam godinah neobicſaju ſada krizmati, nemoguih odmetnici kuditi. Vidichemo ove uzroke posli.

92 Najposli na ono, ſctoſe nadoſtavlya, da i priproſti Miſnici jeſu nadſtolnici Apoſctolah, Latini odgovaraju, da i priproſti jeſu nad-

h) Marci 16.

Digitized by Google

nadſtolnici Apoſctolah, alli ne u ſvemu, i ciloviſo, kako Epiſkopi; nego ſamo u nikoim ſtvarma, kojeſe Miſnikom ſamo priſtoje kakono nyima vlaſtite. Apoſctoli biau neſamo Miſnici, nego i vladaoci Cerkve imajuchi veche doſtojanſtvo, i oblaſt, nego ucſenici, i zato pravo govorechi, Episkopi jeſu nadſtolnici Apoſctolah; priproſti Miſnici nadſtolnici ucſenikah, koi nebuduchi imali oblaſti krizmati, neimaju, ni priproſti Miſnici oblaſt vlaſtitu, i zakonitu.

Iz razlogah, ſvidocsbah ſvetih Otàcah, i odgovorah na protigovore Gercske ocſitò jeſt, daſe Focio neſamo nepravedno tuxi, nego da i mahnito piſce ſuprot Latinom: *Jelli cſuo tko od koga ovu mahnitoſt, illiti ludoſt takvu, kojuſe ovi mahniti neuſtraſcſiſe cſiniti, jedanput ſvetom pomaſtju pomazane opet pomazati?* Ovako Focio u ſvojoj okoliſcnoj knyigi. Alli kako rekoſmo mahnito, illiti ludo. Niſu *opet*, illiti drugi put Bulgari od Latinah pomazani, illiti krizmani: zaſctobo dato Krizmanye od priproſtih Popovah Gercskih niſcta nie bilo verſno, ni koriſtno; i zato nemoreſe u iſtinu zvati pervo pomazanye, illiti Krizmanye. Priproſti Sveſctenici neimaju zakonitu oblaſt krizmati, kako pokazaſmo, nego ovo mogu cſiniti s-dopuſctenyem Cerkve, kakoje recſeno na *broju 87.* Kada pak Latinskim priproſtim Miſnikom biaſce ovo dopuſcteno, prilicſnoje iſtini, da najpervo u Francii, u pervomu Sinodu Araufikanskomu, skuplyenu *godiſcta 441.* U Sinodu Epanienskomu *godiſcta 517.* U Barcinonenskomu drugomu *godiſcta 599.* Izatoga pako, kadaſe uslobodiſce ovom oblaſtju oholo ſluxiti Chorepiskopi i) illiti namiſnici Episkopah, dignutoje ovo dopuſctenye. Scta radi Rimski Pape ritko, i rad velike potribe, posli mlogo godinah ovu obitu ſamim Episkopom priſtojnu oblaſt dopuſtaſce; kakono najposli Papa cſeſtite uſpomene Benedikt XIIII. dopuſti otcu, i cſuvaru S. Groba, Gvardianu Reda S. Otca Franceska u onih miſtih, gdiſe nenahode Latinski Episkopi k). U Iſtocſnoj Cerkvi da priproſti Sveſctenici

i) Chorepiſcopi alii, qui ſunt ordinati in Epiſcopos, non tamen habent ſuas Dioeceſes. Alii non ordinati adjutores Epiſcoporum, ſicut Decani in pagis.

k) Conſt. 10. et 87. Tom. I. Bullar.

Digitized by Google

krizmaju, oblaſt ova poſelaje na ſverhi vika ſetvertoga, ako virujemo Hilarii Cerkve Rimske Djakonu, koi pod imenom S. Ambroſia jeſt na ſvitloſt izneſcen. Piſce on: u Egiptu Sveſctenici krizmaju, ako onde neima Episkopa l). Odanleſe pruxi ova oblaſt u Carigrad, u vrime S. Ivanna Zlatouſtoga, ſcto on videchi, zato morebiti i piſa: *Megyu Episkopom i Sveſctenikom neima nikakve razlike* m) oſim ſcto Episkopi Redove daju. Po koi pako naſin u obicſaj prigye ova oblaſt u Cerkvi Iſtocſnoj, prilicſnoje iſtini rechi, da na ovi naſin: kada Episkopi, koi iz pocſetka obicſavaſce kerſtiti i udily krizmati, rad mloſctva dolazechih na Kerſctenye, i oſtalih poslovah, imadoſce oſtaviti priproſtim Sveſctenikom, da oni miſto Episkopah kerſte, tadda i oni pocſeſce kako i Episkopi poſtaromu obicſaju, i nauku ſvetih Otacah onoga vrimena, kerſctene odma krizmati, ſzcinechi, daſe ova dva Sakrramenta nemogu raſtaviti. Ovo videchi Episkopi niſuſe niſcta protivili, kao ni Rimski Pape, koi brez ſvake ſumnye znajuchi, ſcto cſine Gerci, ni u jednom Saboru ſuprot ovomu obicſaju negovoriſce propuſtivſci mucſanyem ſvoim, da i Sveſctenici Gercski u ſvoih Derxavah slobodno, i verſno krizmaju, ne pako u Rimskoga Pape Derxavah.

Rechiche ovde koigod odmetnik: akoſe ni Rimski Pape neprotiviſce Gercskim Sveſctenikom krizmajuchim, derxechi, da jeſt dobro, i verſno nyiovo Krizmanye, zaſcto poslani iz Rima Episkopi Bulgare jurve od Gercskih Sveſctenikah krizmane opet krizmaſce? Nieli pravedna tuxba ſuprot Latinom? Odgovaraju Latini: nie pravedna Fociova tuxba; jer, kako rekoſmo, Rimski oni Episkopi, ne *opet*, nego pervi put Bulgare krizmaſce; zaſctobo ono Krizmanye od Gercskih Sveſctenikah Bulgarom sluxeno niſcta nie bilo verſno, ni koriſno. Razlog jeſt; zaſctobo oni krizmaſce u Bulgarii Derxavi Patriarſtvu Rimskomu, a ne Carigradskomu, podloxnoj; zato Focio nemogaſce dati ovu oblaſt nyima. I da i bude Bulgaria podloxna Carigradskomu Patriarſtvu, Focio nemogaſce dati Sveſctenikom ovu oblaſt; zaſctobo nie bio pravi, nego utiſnuti, i ne-

1) In Cap. 4. ad Epheſ.

m) Hom. 11. in 1. ad Timoth.

Digitized by Google

nezakoniti Patriarha, obuſtavlyen od ſvake Patriarske ſluxbe; pacſe da i biaſce zakoniti Patriarha, on nebi bio hotio dati, derxechi, daſu i priproſti Sveſctenici naredni ſluxitelyi ovoga Sakramenta.

Odgovoriſmo obilato na Fociove tuxbe; alli nyegovi naſlidnici, joſc rad drugih razlogah kude Latine; i *pervo* zaſctobo Latini brez razloga Krizmanye od Kerſctenya raſtaviſce, proti nauku tolikih Otacah ſtarih govorechi, daſe imadu kerſcteni udily krizmati. *Drugo*, daſe cſini dicſicam krivica, koja nekrizmana s-ovoga ſvita odlaze brez milloſti, kojaſe daje na Krizmanyu: i odlaze ne pravi, i ſverſceni, nego ſamo na po Kerſtjani, kako ſveti Cyril govori. Najposli zaſctobo, kakono i u drugima ſtvarma, izmiſclyajuchi novine cſaſtnu ſtarinu odbacuju. 93

Odgovaraju Latini na pervi protigovor Focianacah, da imadoſce viſce razlogah Latini raſtaviti ova dva Sakramenta. *Jedan* jeſt, koga dade Marku Efeskomu Metropoliti Georgia Protoſyncell, illiti Pervonamiſtnik n). *Da Latini krizmaju vrimenitie, kada po nauku ſſobitoga Bogoslovice Naucſitelya Gregoria, i ono ſctoje otaiſtveno cſuti, i odgovoriti mogu*, to jeſt, zaſctobo dicſica doſcavſci na vrime razuma, mogu poznati doſtojanſtvo ovoga Sakramenta, i s-vechim pripravlyenyem, i bogolyubſtvom ovi Sakramenat primiti. *Drugi* razlog jeſt, zaſctobo ovi Sakramenat jeſt naregyen za pokripiti po milloſti Kerſtjanina, da kripko vojuje za viru Iſukerſtovu, nyu, kadbi zaiskala potriba, jezikom, i dillih prid lyudma slobodno iſpovidajuchi; dicſica pako buduchi da joſc niſu do ſedam godinah na razum ſtupila, nemogu po ti nacſin vojevati; zato Cerkva Zapadna s-razlogom jeſt naredila, daſe dicſica od ſedam godinah krizmaju. Polak toga joſc ſada fala Bogu, nejma progonitelyah Vire Kerſtjanske, i zato neima ni poghibili, dabiu tko zatajao, kako u perva vrimena: akobiſe pako dogodilo takvo progonſtvo, taddabi ſvaki mogao priſtupiti k-Biskupu; ako pako nebi mogao rad koje zapril., doiſtobiga pokripio Bog, koi naſtojechima, kolikoje od nyiove ſtrane mo-

n) In Reſp. ad Marcum Epheſ. f. 722.

maguche, neuzkrachuje dar milloſti ſvoje. Po ifti nacſin primilloſtivi Bog daje milloſt ſvoju kerſctenim, da mogu odolivati napaſtima duha paklenoga protiva Viri, buduchi daſu nyu na Kerſctenyu pokumovih ſvoih iſpovidili. *Trechi* razlog jeſt, rad Eretikah Albigenskih vika trinaeſtoga, i rad Lutheranah, i Kalvinah vika ſceſtnaeſtoga, koi ſveto Krizmanye pogergyivaſce govorechi, da nie pravi Sakramenat, nego ſamo jedan nadoſtavak Kerſctenya. Scta radi za ukazat pravovirnim, daje Krizmanye pravi Sakramenat, razlucſen od Kerſctenya, razlicſni Sinodi narediſce, da roditelyi dicſicu nevode na Krizmanye prie ſedme godine; kakono Sinod Kolonienski *godine 1536.* Turonenski *godine 1583.*, a prie oviu Milanski *godine 1280.* Tadda u Francii, Italii, i u Nimacskoj oſtavivſci ſtari obicſaj, pocſe ovi novi. Procinivſcibo mudri, i pametni Otci toliki ſudiſce, daje kripoſtan uzrok raſtaviti Krizmanye od Kerſctenya za uputiti pravovirne ſuprot Eretikom, daje Krizmanye pravi Sakramenat.

94 Na drugi protigovor Focianacah govorechi, daſe dicſici cſini krivica, koja nekrizmana s-ovoga ſvita odlaze, odgovaraju Latini: kerſcteni, ako posli Kerſctenya ſmertno neſagriſce, ſtanoviti jeſu, dache dochi u kralyeſtvo nebesko i brez Krizmanya. Nemogu nas razloxno Focianci kuditi, kako i mi nekudimo Gerke, ſcto oni neprimaju obilatiu milloſt, koju Latini posli krizmani primaju, kojubi primili, da ne budu udily posli kerſctenya Krizmani: i polak toga joſc obilatiu milloſt primaju zaradi bogolyubnoga pripravlyenya. I akoſe joſc Gerkom cſini, daje koja ſcteta; ona neprilazi uzroka ozgor doneſcena. Niti valya ſuprot rechi: dakle i Kerſctenye moxemo odvlacſiti do ſedam godinah; da primivſci tadda s-vechim pripravlyenyem, i bogolyubnoſtju vechu milloſt primimo. Razlog jeſt, da ovo nevalya, rechi; zaſctobo, kakoje recſeno, Krizmanye nie pod ſpaſenye toliko potribno, kolikoje Kerſctenye, i zatoſe nejma odvlacſiti, da koga nekerſctena iz nenada ſmert nepritiſne, i brez nyega nepogine.

95 Na ono ſcto Focianci govore, da dica kerſctena, a nekrizmana, niſu pravi, i ſverſceni, nego ſamo napo Kerſtjani; odgovoraju Latini da nie iſtina. Sveti Cyrill, koga Focianci zaſe dovode, ovako govori: *Ovoga ſvetoga Krizmanya dar primivſci zoveteſe doſtojno Ker-*

Digitized by Google

Kerſtjani, ucſinivſci iſtiniti ovi nazivak na priporogyenyu, to jeſt Kerſctenyu primlyen; priebo nego vam ova milloſt bi darovana, nebiaſte vlaſtito doſtojni ovoga imena, nego putujuchi dotle ſtigoſte, daſte poſtali Kerſtjani o). Evo, po nauku ſvetoga Cyrila, primamo ime Kerſtjanina na Kerſctenyu: dakle niſmo na po Kerſtjani. Onbo neveli, da mi niſmo doſtojni ovoga imena, nego da niſmo vlaſtito, to jeſt podpuno, i izverſno doſtojni; i ovo zaſctobo ovo ime *Kerſtjanin* izhodi od imena *Kerſt* Gercski χρίσος, ſcto hoche rechi *pomazan*: pomazani pako bivamo na Krizmanyu. Na Kerſctenyu priporogyeni poſtajemo xiva uda Iſukerſtova; i upiſujemoſe kao novaci pod zaſtavu Iſukerſtovu, dakle poſtajemo pravi Kerſtjani. Na Krizmanyu primivſci obilatiu milloſt, koja primlyenu milloſt na Kerſctenyu iſpunya i ſverſcuje, poſtajemo vojnici izverſtiti pod zaſtavom Iſukerſta, Viru ſvetu slobodno iſpovidajuchi. I ſctochemoſe viſce inaditi od toga? Apoſctol govori p) *Koi kerſcteni u Iſukerſtu jeſte, Iſukerſta obukli jeſte.* Ako Kerſcteni Iſukerſta obukli jeſu, ſlidi, daſu pravi, premako ne izverſtiti, Kerſtjani.

Na ono pak, ſcto najposli Focianci nadoſtavlyaju; da Latini izmiſclyajuchi *novine* cſaſnu *ſtarinu* odbacuju, Latini odgovaraju Gerkom: u cſemuſte vi krivi, u tomu nas okrivlyujete izmislivſci, da i priproſti Miſnici imadu oblaſt krizmati. Doiſto dabiſe hotili inaditi od Krizmanya, vechmaſe Latini ſtarine, nego Gerci derxe. Razlog ovo rechi jeſt; zaſctobo raſtavlyenye Krizmanya od Kerſctenya jeſt ſtarje, illiti davnaſcnie, negoje ſaſtavlyenye. Vidiliſmo u pocſetku ovoga poglavja, da Samaritanci prie biau od Filipa Djakona kerſcteni, a poslie od Petra, i Ivana krizmani. Ocſitoje takogjer, da Apoſctoli za xivota Iſukerſtova nikoje kerſtiſce, kako S. Auguſtin piſce, alliih nekrizmaſce: pacſe Apoſctoli iſti prie kerſcteni, ſtoperv kada ſverhu nyih dogye Duh ſveti, ne ovi Sakramenat, niſctanemanye milloſt, i kripoſt ovoga Sakramenta jeſu primili. Dakle po razlogu raſtavlyenya Krizmanya od Kerſctenya vechmaſe Latini, nego Gerci derxe cſaſne ſtarine. Po iſti nacſin 96

po

o) Cyrill. Hieroſol. Catech. de Confirmat.

p) Ad Gal. 3.

Digitized by Google

po razlogu sluxbenika ovoga Sakramenta Latini primajuchi ovi Sakramenat od Episkopa ſtari obicſaj slide, a neslide Gerci. Zato *Pachimer* rodom Gerk cſudiſe, kako Gerci od ſtaroga obicſaja odſtupiſce: *Kako*, veli, *Sveſctenici kerſte? niti Kerſctenye podpuno neſverſcuju, jerboje potribno imati Episkopa, koi kerſctena imade pomazatii ovoboje ſtari obicſaj* q). I priſtojnoje doiſto, da Episkop, koi u ſvojoj Derxavi ima podpunoſt oblaſti, ovi Sakramenat daje, po komuſe daje podpunoſt milloſti. Ovaſu obilato doneſcena za braniti obicſaj Latinski, koga illi od neumitnoſti, illi od zlobe Focianci kude; a niſu doneſcena za okriviti, i kuditi Gerke. Znadubo Latini, da kada u Saboru Florentinskomu Gerci upitani biau, zaſcto kod nyih priproſti Sveſctenici krizmaju, buduchi ova oblaſt Episkopom data? Episkop Mitelenski ovomu pitanyu je podpuno zadovolyio.

POGLAVJE DVANAESTO.

Sceſta Fociova pogerda: Latini s-vodom ricſnom miſcaju Krizmu.

97 RAzumivſci Focio, da Latini Krizmanye dato Bulgarom od Popovah Gercskih za nevalyalo derxe, za oſvetitiſe proglaſi i on, da od Episkopah Rimskih dato Krizmanye niſcta nie koriſno, koliko dabiga nebilo; zaſctobo Krizma jeſt jedan ſok, koiſe ſamo u Gercskoj zemlyi nahodi: buduchiſe pako Latini zavadili s-Gercih, niſcta ne ſcalyu Gerci Latinom od ovoga ſoka, to jeſt balſama. Scta radi Latini niſcto priliciſna balſamu s-vodom kuhaju za Krizmu, i po ti nacſin puk varaju. Ovako Focio. Alli odgovori Nikola Papa, da nie iſtina r) Bulgarom od toga pitajuchim; i oni, kako Papa re-

q) Pachimer. in Paraphra. in C. 3. Dionyſii de Ordin. Episcop.
r) Ad Conſulta Bulg. C. 94.

Digitized by Google

recſe, mogadiau znati; priebo Bulgari od Episkopah krizmani biau, negoſe Gerci s-Latini zavadiſce.

Od potribeje znati, da ſtabla od balſama nahodeſe u Xudinskoj zemlyi, u Egiptu, u Arapskoj, u Zapadnoj Indii, s-koim balſamom sluxeſe ſve kolike skoro u Europi cerkve. Krizma pak, od koje govorimo, jeſt pomaſt, kojaſe cſini od dviu ſtvarih, od balſama, i od ulya masline ſmiſcana s-balſamom od Biskupa na veliki Cſetvertak poſvechena. Gerci oſim ulya i vina obicſaju primiſcati trideſet i tri miriſavih ſtvarih. Ovom pomaſtju sluxeſe udily, kako rekoſmo, posli Kerſctenya; ondabo krizmaju maxuchi cſelo, uſci, noſnice, uſta, ocſi, perſa, ruke, i noge, kakoſe nahodi u nyiovome *Euchologiu*, illiti *Potrebniku*, to jeſt, obicſajniku Cerkvenomu. U Latinah pako obicſaj jeſt ſamo cſelo pomazati, ricſi naregyene govorechi. Ovoj Gercskoj Krizmi neprigovaraju Latini, kaono ni Gerci pametnii Krizmi Latinah. Pervi Focio ovu lax izneſe; da Latini s-vodom Krizmu kuhaju.

POGLAVJE TRINAESTO.

Sedma Fociova pogerda: Latini u oſmu Nedilyu prid Uskers meſo jidu; a uz Korizmu ſir, i jaja.

OKrivlyuje Focio Latine govorechi, da oni nepoſte Korizmu, kakoſu duxni; jerbo prid Nedilyom pokladnom, one nedilye danah meſo jidu, pacſe dopuſctaju uz Korizmu ſir, maslo, jaja, kojaſu plod, i porodak oniu, koih blagovanye jeſt uz Korizmu zabranyeno. Na ovo odgovaraju Latini ſa ſvetim Jeronimom s) *Mi ſvake godine po pridanyu Apoſctolskomu jednu Korizmu poſtimo*, to jeſt, cſetereſt danah pocſimajuchi u Sridu cſiſtu, i po ti nacſin slidimo izgled 98

s) Ad Marcell. contra Montan.

Digitized by Google

gled Iſukerſtov, koi cſetereſt danah, i toliko nochih poſtechi provede. I ovoje, da i priproſti razumiu pervi uzrok poſta korizmena. Drugi uzrok jeſt, da za grihe naſce priko godine ucſinyene, kao opchenu i ocſitu pokoru cſinimo t). Trechi uzrok jeſt, da poſtechi pripravimoſe za primiti doſtojnie uskerſno opcheno pricſeſtenye u). Ovi poſt obderxavaju Latini, a uztezanye od meſa one nedilye prid poklade nepoznaju, daſu zaduxeni obderxavati.

Na ono pak ſcto Focio nadoſtavlya, da Cerkva Rimska ſir i jaja, i oſtale takve ſtvari, od proxderloſti dopuſcta, nemore ukazati Focio; zaſctobo i Cerkva Zapadna oviu ſtvarih blagovanye zabranyuje. Onoje iſtina, daſu takve jiſtvine dopuſctene u nikoſh Derxavah, ne od proxderloſti, nego zaſctoboſe nenahode verſte od poſtnih jiſtvinah, kolikobi zadoſta bilo. Imadiaſce Focio ſpomenuti, da poſt jeſt Cerkvena, to jeſt lyudska zapovid, i zato kako Cerkva ima oblaſt takve zapovidi ſtaviti, tako i oblaſt ima, akoje triba, od nyih osloboditi. Poſt naregyen jeſt za pokoriti tilo, a ne za oslabiti tako, da cſovik nie verſtan ſvoih poslovah opraviti. Cerkva Gercska neche ni na ſmert bolesnim oblakſcati poſta, a uſuprot Cerkva Rimska, kada iziskuje velika potriba, i meſo dopuſcta kako milloſtiva mati, znajuchi da texko nemochnim nedajuſe ona kao jizbina, nego po nacſin likarie u onomu nevolynomu ſtanyu potribne.

99 Ova donoſechi Latini, nekude Gerke, pacſe ſale rad oſobitih poſtovah prid Boxich, Petrovo, i Veliku Goſpoinu; akoli joſc po ſvome ſtaromu obicſaju uz Korizmu niſctaſe neokuſe do vecſera; a u Sridu, i u Petak priko godine, dok nemine trecha ura po podne, i *xerophagiu* x) izverſno obsluxuju, to jeſt ſuſce. Fale takogjer doſtojniſu Episkopi Gercski, i Kalugyeri, kao i u Latinah nikoi Duhovnici, Paulani, Kartuſiani, koiſe nikada neokuſuju meſa. Jedali pak zato mogu za manye derxati one, koi tako oſctro ne-

t) Leo Serm. 4. in Quadrag.

u) Bellarm. de Bonis Oper. in particul.

x) Xerophagia a ξυρὸς *aridus*, et φάγω, *edo*.

Digitized by Google

nepoſte? Doiſto ne. Neſtoi cilovita izverſnoſt Kerſtjanska u poſtu. Iſukerſt, i Apoſctoli blagovaliſu meſo, s-koimaſe ni jedan poſtnik izporediti nemoxe. Oſtavioje Goſpodin Bog ſvojoj pravoslavnoj Cerkvi razlicſite od xivlyenya nacſine, da ſvaki ono ſtanye ſebi obere, koje po nadahnutju Boxjemu ſudi, daje za ſpaſenye nyegovo.

Od ovud slidi, daſe niki Gerci varaju, falechiſe izprazno rad ſvoih poſtovah, kao dache doiſto ſuſcechi kroz uska vrata u Kralyeſtvo nebesko dochi, i akoli navlaſtito joſc za veche derxechi zapovid ovu Cerkvenu od poſta, nego Boxju, vechmabiſe bojali ſvoj obicſajni poſt priſtupiti, nego krivo zakleti, ukrafti, tugye oteti, oſvetitiſe. Dojſto daleko ovi od iſtine zahode, zaludo oni ſuſce. Nie ovo nauk ſvetih Otacah Gercskih. Jednoga od nyih ovde dovodim, i oſobitoga Otca ſvetoga Ivana Zlatouſtoga, koi na ovi nacſin puku ſvomu govoraſce: *Ova reko, ne jerbomi poſt nie ugodan, koga ja velikom falom obechajem uzviſivati; nego jerbo xalim, akoli druga oſtavivſci mislite, da vamje doſta za ſpaſenye poſt, koi u redu kripoſti najposlidnye miſto imade. Oſobite kripoſti jeſu lyubav, poniznoſt, milloſergye* y) i oſtala. Koja pako je najpotribnia? Kaxe ſveti iſti Otac: *Vira zakona Kerſtjanskoga, koja jeſt ſvitloſt duſce, vrata xivota, temely vicſnyega ſpaſenya* z).

POGLAVJE CSETERNAESTO.

Oſma Fociova pogerda: Latini na Uskers prikazuju na otaru jaganca s-tilom Goſpodinovim.

OVoje ocſito lax. Cſuoje niſcto Focio, illi vidio, kako Latini imadu obicſaj blagoſoviti nike ſtvari, a oſobito janeche meſo, na

y) Hom. 47. in Matth.
z) Hom. 11. in Matth.

Digitized by Google

na uſpomenu Jaganca Iſukerſta, koi je ſebe na otaru krixa prikazao Otcu vicſnyemu za ſpaſenye naſce. Ovo meſo janeche, i druge ſtvari, a oſobito one, od koiſuſe Latini uz Korizmu uztezali, blagoſovlyene obicſavaju blagovati; daim po molitvi Cerkve bude na koriſt duſce, i tila. Ovoje iſtina, i ſcto ſuproti tomu Focio ima? Neblagujuli i iſti Gerci ſtvari blagoſovlyene? Alli nie iſtina, daſe one ſtvari, i jaganac prikazuje na otaru s-tilom Goſpodinovim. Akoliſe pak kadkad dogodi; da priproſti one ſtvari na otar metnu za blagoſivanye, jedda iz toga slidi, da prikazuju s tilom Goſpodinovim, illi daje obicſaj u Latinah ove ſtvari na otar metati, illi da ovo ucſe Latini? Nepravedno dakle i laxlyivo okrivlyuje Focio Latine, rad nikoih priproſtih. Mlogo cſiſtie, i doſtojnie Latini cſine ſvoje sluxbe kod otara; nego Focio rigajuchi, kakoje kazano na *broju 121.* drugoga dila.

POGLAVJE PETNAESTO.

Deveta Fociova pogerda: Latini Djakona, brez primitæ Miſniſctva, za Episkopa poſvechuju.

101 NIticheFocio, niti Focianac koi pokazati temelyito, daſeje tko u Latinah po priskocſenyu Miſniſctva za Episkopa redio. Nahodimo pako dogagyaj u Gerkah od onoga pogerditelya S. Athanaſie, imenom Iſchyre, koi neprimivſci Miſniſctvo skocſioje na Stolicu Episkopa, kako S. Athanaſia ſvidocſi u branopiſu drugomu, i Otci Sabora Sardikskoga u knyigi ſinodskoj jeſu ſudili, da Episkopſtvo, brez primita prie Sveſcteniſctva, nie niſcta verſno; i zato da Iſchyra niti jeſt, nitiſe moxe zvati Episkop. Takvi biaſce Timoteo Elura, koi nemillo umorivſci Proteria Alekſandrinskoga Episkopa utiſnuoſeje u iſtu Stolicu. Alli oſtavimo ove pogerde Gercske.

Onoje iſtina, daje Cerkva Rimska viſce putah obrala Pape iz ſtanya Djakonah, nego iz ſtanya Miſnikah. Razlog jeſt, zaſctobo Djakoni imadiau oſobitu brigu ne ſamo na duhovne, nego i na vri-

me-

Digitized by Google

menite ſtvarl illiti dohodke Cerkvene, i zatoim bolye poznane biau, nego Miſnikom. Zatoſu laſno oſtalih Cerkvenikah volyu k ſebi pritezali, i ſcto slidi, akoſu doſtojno ſvoje poslove opravlyali, i rad oſtalih kripoſtih ovoga doſtojanſtva doſtojni bili, za Pape obrani biau a). Alli od ovud neslidi, da ovi Djakoni nebi prie red Miſniſctva primili b), negobi u jedan iſti dan i regyeni za Sveſctenike, i za Episkope poſvecheni bili. Imamo dogagyaj od ſvetoga Epifania, koga Episkop Pappo na jednoj iſtoj Miſi ucſinioje Djakona, Sveſctenika, i za Episkopa poſvetio c). Na ovi nacſin imajuſe razumiti Piſaoci, koi, neſpominyajuchi red Miſniſctva, piſcu, daſu Djakoni poſtali Episkopi.

POGLAVJE SCESTNAESTO.

Deſeta Fociova pogerda: Pokliſari Rimski necſine iſpovidanye Vire prid Patriarhom Carigradskim.

OVoje najposlidnya, i priohola Fociova tuxba. Hotiaſce Focio, 102
da Pokliſari Rimski kada dogyu u Carigrad, prikaxu Patriarhi Carigradskomu knyigu od iſpovidanya Vire; da zna Patriarha, ſcto oni viruju. Od ove oholoſti piſaoje Nikola Papa tuxechiſe Francuskim Episkopom d), daſe ovo nie nikada dogodilo, nitiſe u knyigah nahodi, nitiſe lyudi ſpominyaju, dabi Pokliſari Rimski knyigu od iſpovidanya Vire dali Patriarhi Carigradskomu, negoſu Rimski Pape od Carigradskih Episkopah iskali, kako ſvidocſi obicſaj vazda obderxavan: zaſctoboje poglavarſtvo u Petru dato Cerkvi Rimskoj, i zato nejma nitko pravdu Cerkve Rimske ſuditi. Nejma manyi i mlagyi oblaſt od ſtarjega razlog iziskivati; nego ſtarji od manyega, i mlagyega. Za

a) Papebroch. in Conatu Chron. Hiſt. ad Cat. Rom. PP.
b) Ludovic. Thomaſſin. P. 1. L. 2. de Vet. et Nova Eccl. Diſcipl.
c) In vita S. Epiph. Surius 12. Maji.
d) Ep. 70.

Digitized by Google

Za razumiti biſtrie opacſinu Fociovu, imaſe znati, daje od ſtarine bio obicſaj, koibigodi u Rim doſcao, illi on bio Metropolita, illi Patriarha iſti, od potribemu biſce knyigu od iſpovidanya Vire pridati, i ondamu biaſce slobodno u Cerkvu S. Petra unichi, i sluxbe Boxje cſiniti, kakochemo viditi u cſetvertomu Sidenyu osmoga Sabora opchenoga. Od ovoga obicſaja u prigovaranyu s-Opatom Makſimom, ſpominyaſe Pyrrho Patriarha Carigradski, koi naſcaſt krivac, da slidi zablugyenye Monothelitah, govoraſce: *Ovo ſamo proſim, du doſtojan budem Cerkvi Apoſctolskoj, illiti poglavicam Apoſctolskim poklonitiſe: a zatim viditi lice priſvetoga Pape, i pridati nyemu knyigu od onih, kojaſu opako naregyena.* Od ovoga takogjer obicſaja, ſvidocſi nam i ſtari oni dogagyaj, kada Papa S. Stipan pervi nekti primiti Poklisare od S. Cypriana Episkopa Kartaginenskoga poslane; zaſctobo u iſpovidanyu Vire nektiau iſpoviditi, da kerſcteni od Eretikah illiti krivoviracah, nejmajuſe e) opet kerſtiti. Tolika biaſce oblaſt Pape i pod neznaboxnim Ceſarom. Ukazanoje jurve tadda, to jeſt od ſtarine; daje Cerkva Rimska meſctrica ſviu Cerkvah, da Papa Rimski jeſt ſudac ſviu pravdah Cerkvenih, i poglavica ſviu Episkopah f).

103 Znaoje ova Focio, i ſa ſvim tizim, nebivſci zadovolyno nyegovoj oholoſti, ſctofeje popeo na tugyu Stolicu Patriarsku, hotiaſce na nyoj ſidechi joſc oblaſt, Papi Rimskomu od Iſukerſta datu oſvoiti; damu i Poklisari Rimski kao ſverhu ſvih Cerkvah imajuchemu oblaſt podloxni budu, i ovu podloxnoſt po iſpovidanyu Vire ocſituju. Nieli ovo poxuda ona, zaradi koje *Meniata* toliko putah Nikolu Papu nepravedno, i brezobrazno kudi, i blati? Nieli ova Fociova poxuda nezaſitlyiva otimati datu Papi od Iſukerſta oblaſt, nyu ſverhu Cerkve Zapadne pruxiti, koi bivſci Patriarha nezakoniti, i ſverhu Cerkve Carigradske neimadiaſce oblaſti? I ſctoje joſc biſnie, hotiaſce, da Poklisari Rimski, koiſe joſc u Bulgarii nahogyau, da ovo deſet nyegovih cslanakah imadu primiti, Latine prokleti? Neokrivlyujeli ova tuxba nyega? Neocſitujeli nyegovu

do

e) Firmil. in Epiſt. ad Cyprianum.

f) Vide Lupum Diſſert. de VIII. Syn. C. 5. ſub finem.

Digitized by Google

do onoga vrimena necſuvenu oholoſt, i pohlepu na pruxanye opaka goſpodovanya. Iſtina jeſt, da posli Gerci nyegovim duhom zadahnuti u Saboru Florentinskomu zaiskaſce iſpovidanye Vire od Pape Eugenia cſetvertoga, i dadde nyima Papa, kako on iſti ſvidocſi: *Rekoſte, davam Virovanye naſce na piſmu damo, ſcto doiſlo vazdaje bilo daleko od Cerkve Rimske. Znate i vi dobro, kolikoje poſctenye vazda Cerkva Iſtocſna Rimskoj noſila, kolikiſu nyoj posluh Iſtocſnici vazda ukazivali? Miſe i tomu priklonifmo. Piſafmo knyigu od Virovanya naſcega, i vama poslafmo.* Nitko to do nyega neucſini; alli on negledajuchi na ſvoje doſtojanſtvo, daſe znadu Gerci u Saboru vladati, priko reda priſtade nyiovoj xelyi. Tolika biaſce nyegova xelya za bludeche ovce na put od ſpaſenya priveſti, i Cerkvu umiriti.

Druguje joſc kerpu, illiti tuxbu recſenoj tuxbi Focio priſcio. 104
Tuxioſeje, jerbomuſe Latini protive hotiuchemu piſati ſvima Cerkvam knyige naredbene. Allimuſe protiviſce razloxno; ovoboje oblaſt ſamoga Pape Rimskoga, komuje Iſukerſt u Petru rekao: *Paſi ovce moje;* a nie ni zakonitoga Patriarhe Carigradskoga, a kamoli nezakonitoga, i prilyubodinca Focia. Jeddaliſe, govore Latini, Fociu cſiniaſce popetomu na Stolicu Carigradsku, kao na jednu priviſoku planinu, da ſcnye on gleda, kakomuſe vas Zapad, i Iſtok, kao metaniſcechi klanya, cſekajuchi od nyega ſctoche zapovidati? Po koi nacſin, pitaju Latini, on zadobi oblaſt ſverhu ſviu Cerkvah, daim piſce naredbe, koje imadu obsluxivati, buduchiſe on protivio Papi, da on nejma nikakve oblaſti ſverhu Carigradske? Neka izvede iz ſvetoga Piſma, illi iz Sabora opchenoga, datu ſebi ovu oblaſt? Ova imadiaſce *Meniata* promisliti, kadaje brezobrazno, i laxlyivo pogergyivao S. Nikolu Papu rad nezafitlyive poxude za goſpodovanyem. Imadiaſce misliti, ſctoche Latini od Focia rechi?

Digitized by Google

POGLAVJE SEDAMNAESTO.

Scto Latini od ovih Fociovih tuxbah ſude?

105 SUde, kakoje recſeno, daſu nepravedne; daſu u iſtinu pogerde, radi koih imadeſe iſti Focio ſa ſvoim ſtrancih zaſtiditi; jerboje ſebe, i nyih oſramotio. Razlog ovako ſuditi, i govoriti jeſt, zaſctobo ona, koja proti Cerkvi donoſi, nikoja jeſu ocſite laxi, kaono na priliku: Latini odbacuju xenidbu, jerbo ſvoima Cerkvenikom zapovidaju cſiſtochu: Latini miſcaju vodu s-Krizmom: poſvechuju Djakone za Episkope. Nikojaſu ſamo razlicſni Cerkveni obicſaji, po koimaſe nekvari, i neoskvernyuje Vira, kakonoje na priliku: Latini poſte ſubote: u nikoih Derxavah uz Korizmu ſir, i jaja jidu; Sveſcte nici brade briu. Oviſu, reko, ſamo razlicſni obicſaji, kako iſti Focio poznaje piſcuchi Nikoli Papi. Nikojaſu pako ſale vridna, na priliku: virovati, da Duh ſveti od Otca, i Sina zajedno, kao od jednoga pocſetka izhodi, i daſu one ricſi: *i od Sina*, ſlobodno, i razloxno u Virovanyu nadoſtavlyene: da Poklisari Rimski nejmaju prikazivati iſpovidanye Vire Patriarhi Carigradskomu, jerboje nerazborno, mater, to jeſt, Cerkvu Rimsku kcheri, to jeſt, Cerkvi Carigradskoj podloxiti. I ſa ſvim tizim radi oviu cslanakah uslobodiſe Focio rechi, daje Cerkva Rimska u krivovirſtvo upala. Kudcheſe vecha pogerda, i takvom pogerdom ne zaſtidiſe on Latine oblatiti. Doiſto akoli ove tuxbe procinimo, niſu drugo niſcta, nego kerpe, i zaſtori, za pokriti nyegovu oholoſt, i nenavidoſt, i zatoje ſebe i ſvoje ſtrance oſramotio. Reko, daje oſramotio ſebe; zaſctobo okrivlyujuchi Latine, okrivlyuje pervaſcnye Patriarhe kao malloumne i slipe. Jedda oni neznadiau, ſcto Latini viruju, i derxe, i po ovomu neznanyu nyima ujedinyeni nikada radi onih cslanakah niſu mogli Cerkvu Latinsku okriviti? Znadiau doiſto, niti je itko iz megyu pravovirnih Patriarhah do Focia radi onih cslanakah Latine okrivio; jerbo po razlogu nie mogao okriviti. Okrivlyuje takogjer Focio ſebe iſtoga, ſcto valya oſobito biljexiti. Znadiaſce on, ſcto viruje, i po koimaſe obicſaih vlada Cerkva Rimska, kada, nezakonito popevſciſe na Patriarſtvo, posla u Rim knyigu od iſpovidanya Vire, za ukazat,

Digitized by Google

zat, da viruje ono, ſcto viruje Cerkva Rimska, i daje ſcnyome ſjedinyen. Posli toga piſa on opet po Leonu Otajſtveniku Nikoli Papi za opravdati ſebe, daſu navlaſtito razlicſni obicſaji Cerkve Iſtocſne, i Zapadne; daſe i jedna, i druga Cerkva po ſvoima obicſaih, koje je primila, imade vladati. Koi je dakle uzrok, da Focio skinut od Pape, ſuproti Cerkvi Rimskoj ove pogerde iznese? Jeddali je u ono kratko vrime ſvoj ſtari nauk, i obicſaje prominila odbacivſci, ſctoje prie slidila, i slidechi ſctoje odbacivala? doiſto ne; negoje Focio ſvoju chud prominio videchi, daga Papa neſamo nekti potverditi, vechega joſc s-tugyega Patriarſtva opako oſvojena dixe. Tadda on omrazom i nenavidoſtju uxexen one tuxbe, illiti pogerde proti Cerkvi Rimskoj proglaſi. Alli zaludo zloche ſvoje pokriva; tuxbebo one zaſtorciſu proderti, kroz koje ſvako od pameti oko, akoli nie nenavidoſtju, oholoſtjom, i odmetniſctvom zaſinuto, vidi biſtro, i poznaje, da Focio neimade razloga, oſvaditi, i okriviti Cerkvu Rimsku, budüchi ona ſcto prie, ono iſto i tadda virovala. Iſte nyegove knyige piſane Papi oſugyuju nyega.

Poznaoje ova i Focio iſti, i kako nebi cſovik razuman po- 106
znao? Alliga ona xeſtoka na Cerkvu Rimsku omraza, nenavidoſt, i pohlepſyenye za Patriarskim doſtojanſtvom, skinutje s Patriarske Stolice, i zato velika i ocſita ſramota; ovega, reko poxude, zaneſoſce, i uzdu razlogu oteſce. Radovaoſeje ſzcinechi, da dignuvſci u Saboriſctu ſvomu s-priſtolya Nikolu Papu, on po ſvemu ſvita okoliſcu, ſa ſvima Cerkvih, kao Samoderxac vlada. Radujſe Focio, raduj! uxivaj slavu doſtojanſtva tvoga, koju nijedan do tebe Patriarha Carigradski nie uxivao: priſeloje, kako ti ſzciniſc, ono najveche ſverhu ſviu poglavarſtvo Cerkve Rimske na Carigradsku, koje, kakoſi ti ſudio, Cerkva Rimska premako nie imala, ti ſada od nye otetu imadeſc, i uxivaſc. Kudcheſc viſce? Kudcheſc dillye? Pruxioſi ruke oblaſti tvoje; ſcnyimaſi Cerkvu Iſtocſnu, i Zapadnu okruxio, i ſtiſnuo. Alli ſumnye mlogi, dache do skora pomercſati slava tvoja. Pouffaoſiſe ti ova pocſiniti, Cerkvu Rimsku izgerditi, i tako viſoko popetiſe naslonyen na oblaſt Cara Mihaila, i Vaſilie: da vidimo izhodak uffanya tvoga.

Digitized by Google

POGLAVJE OSAMNAESTO.

Smert Cara Mihaila.

107 NEmogadiau veche Carigragyani, a oſobito Goſpoda gledati dobrim okom Cara Mihaila radi nedoſtojnih kervnicskih dillah nyegovih. Kadabiſe prinapio, taddabi zapovidio; daſe ovomu oko izbode; onomu nos, alli uho odrixe; a kadkad, daſe i glava odſicſe. Scta radi Vaſilia, posli Bardine ſmerti, kako rekoſmo, u druſctvo vladanya uzet kao mallo manyi od Cara, uslobodiſe nyega opominyati; daſe oſtavi oniu dillah, po koimaſe Carsko imepogergyuje. Na ovi nacſin opominyajuchi, premako s-oſobitim razlogom, dodia on Caru. Megyu to Focio ſmotrivſci, da Car na Vaſiliu, a Vaſilia na Cara merzi; prividioje, dache jedan od nyih skoro zla dopaſti. Alli neznadiaſce, koi. Zato za uçſuvati doſtojanſtvo Patriarſtva, naſtojaobi ugoditi obodvoici. Obskakivalaje liſica ſada oko priſtolya Carskoga, ſada oko Vaſilie. Kadabiſe Focio kod Cara nahodio, taddabi za ugoditi nyemu, kudio Vaſiliu; a kadabiſe razgovarao s-Vaſiliom, ondabi pogergyivao Cara g). Razumioje Vaſilia dvoſtruki Fociov jezik, da on navlaſtito liſicſi; zatoſe on u razgovoru veoma opazan, i mudar ukaza tako; daga nemogaſce Focio, vech ako kao Ignatiu, laxuchi s-Carom omraziti.

108 Alli buduchiſe jurve iſti Vaſilia s-Carom omrazio pò ſvojemu opominyanyu, nie otomu imao Focio mlogo naſtojati. Nemoguchi viſce podniti Car doſadlyivoga opomenitelya, odredi Vaſiliu poniziti, i s-doſtojanſtva dignuti. Scta radi dadde zapovid, daſe dovede u dvor jedno priſtalo momcſe, imenom *Baſilicin*, Carskoga broda brodar, koga Carskim ruhom nakichena i okrunyena, Car Staroſtama, i oſtaloj Goſpodi prikaza govorechi: Potribno jurve odavna biaſce, ovoga momka, koga vidite, uzvifiti na miſto Vaſilie, koi-

g) Nicet. in vita Ignat.

Digitized by Google

koiſe ucſini nedoſtojan ſvoga doſtojanſtva. Sviſe zacſudiſce ovoj promini; alli naſmiatiſe, illi protivitiſe neuſudiſe nitko h). Buduchiſe pak Car uzbojao, da Vaſilia skinut za oſvetitiſe, neuzradi o Carſtvu, i glavi Cara; zato jednomu, koga za najvirniega derxaſce, zapovidioje, da u lovu, kao hotiuchi zvirku kopjem udariti, ſmert Vaſilii zadade. Drugi drugacſie ovi dogagyaj iſpiſuju i). Alli onaj, komu ona kervnicska zapovid data biaſce, virnii Vaſilii, nego Caru Mihailu, ocſitovamu odluku Cara. Daſe niſctanemanye, i Caru viran ukaxe, u lovu baciſe kopjem na Vaſiliu, koi znajuchi, ſctocheſe dogoditi, opaznoſe od udarca ukloni.

Vaſilia posli procinyujuchi ovu odluku Cara, i nyegovu chud; 109
dache on najposli izverſciti, ſctoje naminio; odlucſimu on prie xivot dignuti, i po ti nacſin ſebe od poghibili, i Carſtvo od zla opchenoga osloboditi. I dogodiſe ovo, kada Cara, jedan put iza vecſere napita, u Palac S. Mamanta odneſoſce na poſtelyu, mallo poslie Vaſilia s-virnom ſvojom ſtraxom ſtixe. Oſitivſciſe udily Carevi ſtraxani, po ſcto oruxnici Vaſilievi u to vrime dogyoſce; zaviknuſce, i buka ucſiniſe. Probugyen Car, kada pruxi ruke, jedan iz megyu Vaſilievih vojnikah odficſemu ruke obidve; a drugi udarivſci kopjem ſmacſega *godiſcta 867.*, dvadeſeti i cſetverti dan miſeca Septembra, illiti Rujna. *Porfirogenita* piſce, daje Car umoren po vichu Staroſtah, illi priatelyah Vaſiliovih, od iſtih Carskih ſtraxanah. Alli kakomu, damu. Buduchi zlo ucſinio, kako piſce Niceta, prid ocſima Cerkve Boxje, poginu. Razumivſci Carigragyani u jutru, ſctoſe dogodi Caru, nyegovoje ſmerti obradovaſce, falechi Vaſiliu, i blagoſivajuchi. Na ovi nacſin Mihail oſtavivſci Carſtvo Vaſilii, xivot ſvoj, kakomuje Theodora mati prorokovala, neſrichno zaverſci; s-koim neka bude i

SVERHA TRECHEGA DILA.

h) Continuator.

i) Vide Symeon. Logoth. p. 338. Leon. Grammat. p. 372.

Digitized by Google

DIO CSETVERTI.

OD POVRACHENYA IGNATIE NA PATRIARSTVO POD CAROM VASILIOM.

POGLAVJE PERVO.

Odkud, tkolie bio Car Vaſilia?

VRidnoje, i kakochemo viditi, potribnoje znati, odkud, kakvalije roda bio Vaſilia u Macedonii rogyen, i zato priimenkom Macedonac. Nikki Gerci ulizaoci govore, daje on rogyen od jafnoga kolina Arſacidah, koje Car Leo Veliki, protiravſci Perſiane, namiſtio je u Macedonii. Drugi piſaoci, koi prid ocſima iſtinu gledaju, ſvidocſe; daje ſiromaſcnih roditelyah cſedo. Nahodeſe zlamenya doſcaſte nyegove ſriche. Kadabiga jedan puť radechi u polyu mati, ſpavajuchega na ſuncu oſtavila, doleti orao, i zaſtrega krilih, branechi od xarkoga ſunca. Ugledavſci mati pobojaſe, da ona golema ptica, diteſccu nenahudi; i zato baciſe na orla kamenom, i otiraga. Odleti orao, i opet doleti: otiraga opet mati drugi, i trechi put. Alli joſc povratiſe ova Carska ptica, i razaſtervſci krila, zasloni nyezina ſincſicha, daga ſunce nexexe. Obradovaſe ſirota mati mislechi; da ovo ima biti zlamenye nikke goleme ſriche, buduchi da diteſccu tako golema ptica ſluxi. Nahodeſe joſc takvi od Vaſilie kobni dogagyaji, koi buduchi izprazna doſcaſte ſriche zlamenya, zatoih oſtavlyam k).

Ono-

k) Vide Zonaram, obſcuros Baſilii natales et auguria narrantem.

Digitized by Google

Onoje vridno uſpomene, ſctoſe u Carigradu dogodi. Kada 2
Vaſilia jedno ſirotcſe u ovi grad, iſtuchi po sluxbi kojugod ſrichi-
cu, dogye, neimadiaſce ni novca, da kupi kruſcca za umorno
tilo pokripiti. Lexe dakle u vecſer umoran, i gladan prid vrati
Cerkve ſvetoga Diomeda Muſcenika. Dogodiſe, da u pervomu ſnu
Stareſcini onoga manaſtira ukazaſe ſveti Diomed, Mucſenik, zapovi-
dajuchi, da jednu ſirotu lexechu prid cerkvenih vrati, imenom Va-
ſiliu u manaſtir uvede, i nahrani; onboche Carom u nikko dobba
poſtati, onoga manaſtira, i Cerkve blagodarni dobrocſinitely biti.
Derxaoje ovo probudivſciſe Stareſcina za izprazni ſan. Kada
opet zaſpa, opet ukazamuſe u ſnu ſveti Diomed pritechimu. Uſtra-
ſcen probudiſe, i ſajgye k-vratam cerkvenim; onde hocheliſe tko
ozvati, zavapi: Vaſilio! Vaſilio! Na ovi glas probudiſe Vaſilia, i
odgovori: ſctoje? Tadda Stareſcina poznajuchi, da ona prikaza u
ſnu nie izprazna, povedega lyublyeno u manaſtir, i premako veche
kaſno biaſce, nahrani gladna, i napoi, koliko u ono dobba moga-
ſce; i joſc za nikoliko danah priderxaga, i pocſaſti s-velikom lyu-
bavju.

Cſugyaſceſe Vaſilia ovoj lyubavi mislechi, ſcto to ima biti, 3
da nyemu jednoj ſiroti oni Stareſcina ne ſamo lyubav, veche i
nikko poſctenye ukazuje? a i Stareſcina iſti ſmotrioje, daſe Vaſilia
cſudi onoj lyubavi, kojumuje Stareſcina ukazivao. Najposli dakle
ocſitovamu ſan, molechiga, kada ſrichom, illi govorechi iſtinitie po
Boxjemu provigyenyu ſtupi na Carsko priſtolye, nekaſe tadda do-
ſtoi od Cerkve, i onoga manaſtira ſpomenuti. Na ovo ocſitova-
nye zarumeniſe poſtidni mladich, i naſmia za ſcalu derxechi; zaſa-
livſcimu na lyubavi, koju nyemu nevigyenoj, i nedoſtojnoj ſiroti
ukaza. Videchi pak Vaſilia dobroga ſtarca, daſe ſcali ſcnyime, uslo-
bodiſe profitiga, dabiſe doſtojao nyega za kojugod sluxbu u Cari-
gradu jednomu dobromu cſoviku priporucſiti. Stareſcina, imajuchi
u pameti ono obechanye S. Diomeda, priporucſiga ſveſerdno priate-
lyu ſvomu Staroſti imenom Theofilu, obechajuchi, dachemu podpu-
no ugoditi, i omillovati. I mogaſcemu ovo s-razlogom obechati,
zaſctobo Vaſilia mladich od dvaeſt godinah, viſoka ſtruka, i velle
priſtao po govorenyu, i derxanyu ukaza, daje za ſvaki poſao ver-
ſtan. Niſcta oſim one ſiromaſcne odiche nebiaſce u nyemu; ſcto
nie bilo plemenito, i oſobito. Iz lica, ocſiu, i vedra cſela nik-

ke

Digitized by Google

ke zrakke profivaſce, kao zlamenya chudi, i ſerdca plemenita. Priporucſen Theofilu, i posli drugoj Goſpodi, ukazaſe ſvake ſale pridoſtojan. Scta radi i u dvor Cara Mihaila ulize, komu ſvoim ulyudnim, i mudrim derxenyem, a oſobito cſudnovatom ſnagom, i berzinom omillova. S-vrimenom pak uzilazechi s-jednoga Goſpoſtva na drugo, najposli uzigye na Carsko priſtolye, i iſpunivſci onu u ſnu prikazu, ukaza, da ſricha jeſt druga kripoſti.

POGLAVJE DRUGO.

Vaſilia na Carſtvo uzviſcen, Focia s-Patriarske Stolice dixe.

4 VAſilia prid dvorom, i Staroſtam laſnoje ſebe opravdao radi umorena proſcaſte nochi Cara Mihaila, koga nitko nie oſim Focio xalio. Scta radi u iſti oni dan Vaſilia s-privolyenyem opchenim na priſtolye Carsko je ſtupio; ſudiſcebo ſvi kolici, daſu nyegove kripoſti okrunyenya doſtojne. Poznavſci pak on ſctoje bio, kakvi prie nikoliko godinah je u Carigrad doſcao, ſctomuje od Boga po ſvetomu Diomedu obechano bilo, ſpoznaoje, da ova ſricha jeſt dar Boga ſvemoguchega; zato damuſe zaſalan ukaxe, namini prie ſvega, Cerkvu Carigradsku, za toliko vrimena ſmuchenu, umiriti. Znadiaſce on, kakoje Carigradska ſmutnya zametnuta, i uzmloxana; niſctanemanye, za poznati joſc temelyitie, i biſtrie toliki poſao, pocſe, kako ſvidocſi *Anaſtaſia* 1) razvigyivati knyige, i ona, koja biau od priſtolya Apoſctolskoga naregyena za Cerkvu Carigradsku od Cara zabacena, niebo ni Focio prividio, da ono ſctoje skrovito, i ſctobiga zaſtidilo, i oſudilo, hoche na ſvitloſt izachi. Kada dakle Vaſilia cſatechi knyige, namirioſe biaſce, daje Ignatia u iſtinu zakoniti Paſtir na Patriarskoj Stolici potvergyen;

a

1) Anaſt. in Praefat. Syn. VIII.

Digitized by Google

u ufiſnuti Focio, kao prilyubodnik skinut u broj ſvitovnih lyudih zabacen; odlucſi udily naredbe Apoſctolske iſpuniti. Najprie pak posla vojnike u grad Kalcedon za Zakariom Metropolitom, i Episkopom Laodicenskim, zabranivſci, da onih knyigah nenoſe, koje dadeim Focio, daſe proglaſi po Italii oni nyegov razbojnicski Sinod ſuprot Nikoli Papi, dabiga navlaſtito Ludovik Kraly Francuski iz Rima protirao.

Dakle ſutra dan, ſcto ſpaſonoſno odlucſio biaſce, onoje i izverſcio. Focia na Patriarsku Stolicu nepravedno utiſnuta, uzbunitelya Cerkve Iſtocſne i Carſtva, od Nikole Pape skinuta, poslaoje u manaſtir imenom *Scepe*, da posli zametnuta i produlyena tolikoga nemira opocſine, i miruje. Polak toga zapovidi pomorskomu Vojvodi imenom Ilii, da iz otoka Propontskoga u Carskomu brodu s-doſtojnim poſctenyem zakonitoga Patriarhu Ignatiu doveze. Kakvaje ovo promina! *Meniata*, kao daje u neſviſtnicu upao, na *liſtu 32. broju 23.* cſudiſe Cara novoga tolikoj ſuprot Fociu ſercsbi, kogaje, kako veli *Meniata*, za veliko vazda Vaſilia derxao, i ſerdcſano lyubio: komuje ſvoja vicha ocſitovati obicſavao: kogaje kuma na Kerſctenyu ſvoga ſina imao, i po ti nacſin ulazechi ſcnyime u duhovno rodſtvo, priatelyſtvo potverdio. 5

Odgovaraju Latini, nie prilicſno iſtini, dabi Vaſilia, cſovik oſctroga razuma, Focia oholicu, i licumirca ſerdcſano lyubio; a manye dabimu potajna ſvoja vicha ocſitovao. Znaoje Vaſilia, kakoſeje Focio nyemu ulizivao, prid nyime ſuprot Caru govorio, i ſuprot Bardi, kudechi nyega posli nyegove ſmerti; koi nyegovi pomochnici najvechi, i branitelyi biau, od koih je i ono nezakonito doſtojanſtvo imao: kakoje dakle iſtini prilicſno, dabi Vaſilio takvi priately Fociov bio, kakvaga iſpiſuje *Meniata*. Doiſta akoje i bilo koje megyu nyima priatelyſtvo, moxe znati *Meniata*, koi je po Venecii, Carigradu, i Becſu hodio, kakvaſe u velikih dvorovih priatelyſtva nahode, priatelyſtva navlaſtito izvanska, na ocſi, u ricſi; a ne od ſerdca. Bojaoſeje Vaſilia himbah, i laxih Fociovih, znajuchi kako po nyima Ignatia u zlo propade. Bojaoſeje i Focio Vaſilie, znajuchi dabiga on laſno mogao kod Cara okriviti, koi buduchi prominlyive chudi, a oſobito kada napit biaſce, mogaobi 6

nyemu Patriarſtvo, kako nikoima xivot, uzeti. Ovo mogadiaſce biti uzrok nyiovoga izvanskoga priatelyſtva.

7 Alli neka bude iſtina, da biau pravi, i ſerdcſani priatelyi. Jedda nezna Episkop *Meniata*, da ſerdca Kralyah, i vladaocah jeſu u ruci Boxjoj, koja on, kakomuje drago, obratiti moxe? Jeddali je dakle cſudo, ſcto Vaſilia, kako piſce *Stylian* Neoceſareenski m) ganut Duhom Boxjim, za viſce derxechi zapovid Iſukerſtova Namiſtnika, pravednoſt Ignatie, i umirenye ſvete Cerkve, nego priatelyſtvo Focia, nyega nezakonito utiſnuta, tolikih pravednih progonitelya, uzbunitelya Cerkve s-Patriarſtva dixe? Promina ova nenadana, jeſt dillo deſnice Priviſokoga, jeſt dillo pravde, koja daje ſvakomu ſcto jeſt ſvoje, a ne dillo ſercsbe Vaſiliove.

8 Niti je ono iſtina, ſcto piſce *Meniata*, daje Focio piſao potajno nikojemu Kalugyeru Theodoſiu, od nikoih domachih *Vaſilie* poxudah, razumiuchi oſvetu Vaſilie ſuprot Focſu; ovoboſe iz knyige Fociove izveſti moglo nie. Piſce Zonara, i nikoi Gerci za opravdat Focia slidechi dogagyaj n). Kada posli umorena Cara, Vaſilia okrunyen u cerkvu dogye, hotiuchi biti dionik ſvete terpeze, odbiga od nye Focio, kao nedoſtojna, i opakoga uboicu Cara Mihaila. Scta radi Vaſilia, daſe oſveti, skupivſci Sinod, sbaci Focia s-Patriarske Stolice, kao daje Ignatia s-Patriarske Stolice nepravedno od Barde dignut bio. Alli drugi uzrok donoſi Stylian, kako ozgor rekoſmo, i takogjer Anaſtaſia jednovrimeni Piſaoc. Zato Baronio ocſito govori, da Zonara laxe o). Starji od oſtalih Gercskih Piſaocah Konſtantin Porfirogenita, niſcta od toga nebilixi p). Iſta Fociova knyiga posli iz izagnyanja Vaſilii piſana protiviſe Zonari: piſce Focio: *Cſuj o pridobroſtivi ſvima Care! neſpominyam ſada ſtaro priatelyſtvo, niti ſtra-*

ho-

m) Epiſt. ad Steph. Papam.

n) Zonaras ad an. 867. Leo Gramat. Joel in Compend. Hiſt.

o) V. Pagi ad an. 867. N. 14.

p) *Porphyrogenitum* appellarunt, quia natus Imperat. quae dicebantur Porphyra. Item filii, patre Imperatore nati, *πορφύρα purpura γέννητος natus.*

Digitized by Google

hovite zakletve, niti ulyem ucſinyeno pomazanye; niti po ſlavlyenyu rukuh moih dato tebi potvergyenye Carſtva; niti, da priſtupivſci, koja xelio jeſi, iz rukuh naſcih primioſi neoskvernyene ſvete Sakramente q). Knyiga ova Fociova, kakoje ocſito, imadeſe razumiti od onoga dogagyaja, kada Vaſilia okrunyen u cerkvu dogye, i kakoje obicſaj bio, pomozan biſce ulyem, i po pomozanyu potvergjen, u doſtojanſtvo Carſtva primio jeſt iz rukuh Focia priſveta otajſtva. Nemore dakle biti iſtina, dagaje tadda Focio, zabranyujuchi ſveto Pricſeſtje, odbio.

I premako Vaſilia, akoli je krivac bio, vridan pokaranya biaſce; niſctanemanye tkoche povirovati, koi znade, tko kakavlie bio Focio, dabiſe on uslobodio novoga Cara tako pogerditi, uboicom nazvati, od poſvetiliſcta odbiti, koga puk blagoſivajuchi, Staroſte, i oſtala Goſpoda jednovolyno, ſ s-radoſtjom za Cara primiſce? Jeddabiſe Focio uſudio Cara oſramotiti? Focio, koi bojechiſe prie, daga Car Mihail ne sbaci ſa Stolice Patriarske, kao gluh, i slip sliſcaoje, i gledao pogergyenye obicſajah Cerkvenih od Ludoigracſah ucſinyeno, neſmiuchi ni ricſice izuſtiti, da neuvridi Cara; i onbiſe uslobodio Vaſiliu uboicom nazvati? Focio, koi kada Car Mihail nemillo ſmacſe Bardu najvechega priatelya Focia, za omiliti Caru, poſali ono kervnicskó dillo? Focio, koiſe toliko prie oko Vaſilie ulizivaſce, za uzderxati Patriarsku Stolicu; a ſada videchi, da o volyi novoga Cara Vaſilie viſi doſtojanſtvo nyegova Patriarſtva; onbiſe ſmio protiviti pogerdno Caru, nyega od poſvetiliſcta odagnati? Tkobi to povirovao? Doiſto tako slobodno ſerdce, biloje ſerdce Ambroſia, Ivana Zlatouſtoga, i Ignatie, a ne Focia, robba, kako vidiſmo, oholih poxudah ſvoih. Zaluduga Focianci zagovaraju: kakoſeje ſuproti Cerkvenoj naredbi na Patriarku Stolicu popeo; tako i po naredbi Cerkvenoj ſcnye upade.

A onim ricſma, koje *Meniata* nadoſſavlya: *Focio velle dragovolyno bi podnio ovo dignutje s-Patriarske Stolice, da u miru xivot provodi*, cſudeſe Latini, kakoih *Meniata* uſudiſe upiſati; koi znadu, kako doſad u nemiru uznemiren od pohleplyenya za Patriarſtvom

q) Epiſt. 97. p. 136.

Digitized by Google

jeſt xivot provedio. O da bude on sluxioſe ovom prigodom, i u onoj ſamochi manaſtira promiſclyao neſrichne godine ſvoga nezakonitoga Patriarſtva u gorcſini duſce ſvoje, i promiſclyajuchi tolika ſvoja zlotvorſtva u ſe doſcao, i grozne ſuze ronechi ſpaſonoſnu pokoru cſinio, jednom ricsju: dragovolyno ovo dignutje podnio; alli kakochemo u napridak vidſti, nedaddemu ſpaſonoſnu miſao zacſeti nyegova oholoſt, i xeſtoka za Patriarſtvom pohlepa.

POGLAVJE TRECHE.

Ocſitovanye zlotvorſtvah Fociovih, i Grigorie Sirakuskoga.

9 PO dignutju Focia s-Patriarske Stolice, nyegove i Grigorie Sirakuskoga, pogerde, i pomamna zlotvorſtva na ſvitloſt izajgyoſce. Buduchi iz nenada ovi grom Focia udario; on premda u zlu mudar, u onoj vrimena tiſnochi, i ſmetnyi, nemogaſce, kakomuje od potribe bilo, ſvoje opacſine ſakriti. Hotioje navlaſtito primilloſtivi Bog nyegova zlotvorſtva, do onoga vrimena otajna, ſvitu ocſitovati; da vide doſcaſti nyegovih ſtopah naslidnici, koga, kakvali vogyu zavedeni slide. Vaſilio kako od Duha ſvetoga nadahnut Fociu dixe, tako i proſvitlyen od nyega zapovidimu, da ſve knyige, i piſma iz dvora Patriarskoga uzeta, udily povrati. Focio zazvavſci Boga za ſvidoka govoraſce; da u onoj hitnyi, i nagloſti nemogaſce niſcta uzeti. Kada on jednomu Carskomu nadſtojniku ovo govoraſce, u iſto vrime Fociove sluge ſedam zapecſatenih vrichicah u tersku, i u germje baciſce. Ugledavſci ovo Bahanove sluge, skocſiſce, oteſce vrichice, i Caru odniſce. Kakoſe tadda Focio zaſtidi u ocſitoj, i joſc vruchoj laxi uffachen? Kakoſe razjidi mislechi, dache opacſine nyegove, i zlotvorſtva ocſitovana biti? A ſcto *Meniata* od ovoga dogagyaja? Kao daje i nyega ſtid, ſcuti.

10 Car Vaſilia razloxno ſumnyechi, dacheſe u onih vrichicah nikoje oſobite, i skrovite ſtvari nachi; buduchiſe Focio najvechma bri-

brinuo, daih iz ſvoga dvora izmakne; zapovidioje, daſe razpecſate, i otvore. I otvorivſci, iz megyu oſtalih ſtvarih, evo ugledaſce dvi kraſne nakaze, to jeſt, dvi knyige u ſvillenih koricah, izvana zlatom i ſrebrom nareſcene; a u nutra oſobito lipim slovih iſpiſane. U jednoj knyigi iſpiſana biau dillovanya onoga razbojnicskoga ſuprot Ignatii Sinoda; a u drugoj Kajfaski Sinod ſuprot Nikoli Papi skuplyen. Sinod ſuprot Ignatii biaſce u ſedam dillovanya razdilyen, a u pocſetak ſvakoga dillovanya biaſce Ignatie prilika na razlicſni nacſin slikovana, od glaſovitoga ikonopiſaoca Grigorie Sirakuskoga, u pervomu dilu viſce putah imenovana. Perva prilika prikazivalaje Ignatiu potezana nemillo, i lyuto bicſevana, s-nadpiſom ſverhu glave: *Djavao.* Po iſti nacſin druga prilika prikazivalaje Ignatiu terzana, i plyuvotinami nagergyena, s-nadpiſom: *Pocſetak griha.* Na trechoj priliki biaſce Ignatia s-Patriarske Stolice bacen s-nadpiſom: *Sin izgublyenya.* Na cſetvertoj protiran Ignatia u izagnyanye s-nadpiſom: *Lakomoſt Simuna Cſarovnika.* Na petoj: Ignatia u ogerlyacſih, kao u terlici ſtiſnut, s-nadpiſom: *Koiſe uzviſuje ſverhu ſvega onoga, ſcto govoriſe, i ſctujeſe Bog.* Na ſceſtoj Ignatia oſugyen na ſmert s-nadpiſom: *Pogergyenye raſutja.* Na ſedmoj Ignatia poſicſen, s-nadpiſom: *Antikerſt.* Ovakvima ikonih majſtor Grigoria nareſioje Fociovu knyigu, kako ſvidocſi *Niceta David* r). Amo ocſi vaſce Gerci! gledajte, promislite, dajte slavu iſtini, i kazite, jeſuli ove prilike Ignatie? Scto ſudite, jelli Focia, illi Grigoria ove nakaze izmislio? Niceta kaxe, daſu nyima od majſtorie djavla narecſene, i kazane. Pravo doiſto kaxe, i zato morebiti na nyegovo poſctenye pervi nadpis jeſt: *Djavao.* Nadoſtavlya ovde Niceta: *Ova ja brez ſtida nekaxem, i neſpominyam; i zato da znate, biobi mucſanyem proſcao, da nebudem vidio, kako oviu pogerdah pocſetnici, i naslidnici ne ſamo neſtideſe, negoſe ocſito slave, kao daſe u Fociu nikka ſvetinya nahodi.* U ovima dillovanyih napiſano biaſce joſe obtuxenye Ignatie, u pedeſet i dva cslanka razdilyeno, a za ſvakim oſtavlyeno miſto prazno; da ako Focio, koga podmiti, illi ſillom natira, moreſe onoj laxi, kao ſvidok podpiſati.

r) Niceta in Vita Ignatii apud Binium.

Digitized by Google

10 Drugaje knyiga bila od onega Kaifaskoga, illiti fotonskoga Sinoda puna laxih, pfovkah, i pogerdah, vridna, kako pifce Niceta majftorie djavaoske, i dillovanya Fociova, sloxena fuprot Nikoli Papi, kako. Focio uslobodife pomamno nyega fuditi, dignuti, i prokleti. U ovoj knyigi ono velle razjidi Vafiliu, kada ugleda, daje i nyegovo ime upifano, kao daje i on bio dionik Fociova zlotvorftva. Zatim Vafilia, da fvi poznadu zlotvorftva Fociova, i Grigorie, ukaza najpervo one nakaze, cfudilife jefu, nefamo fctoje Focio s-Gregoriom tako pobifnio; nego i velle vechma fctoga ufterplyiva pravda Boxja jofc nie lyuto pedepfala.

POGLAVJE CSETVERTO.

Ignatia na Patriarsku Stolicu povrachen.

11 CSudnovato provigyenye Boxje, vifce putah pripufcta opakim progoniti dobre, i pravedne: alli zafcto? Gofpodin jeft, i pripravedni, i primilloftivi Gofpodin, koi u protivfctinah, kao u ognyu zlato, izkufcanu pravednih kripoft, ne famo na drugomu, nego i na ovomu fvitu uzvifuje, i kruni. Evo! posli tolikih nevolyah, i vitefcko podnefcenih progonftvah Ignatia Patriarha iz ovoga nevolynoga izagnyanya, na Carskomu brodu ftixe; koga, kakono prie fvi dobri s-velikom xaloftjom izgubili biau, tako fada s uxganom xelyom cfekajuchi, s-velikim vefelyem docfekafce, i primifce. Opocfinuvfci za niko vrime, u ocfinomu dvoru *Moptan* imenovanu, Car Vafilia, za ukazatimu pofctenye, kojefe zamisliti moxe, dovedega u dvor *Magnaure*, i onde prid fvom Gofpodom Carigradskom, cfeftitujuchimu frichno dofcaftje, mudrim i gizdavim govorenyem pofaliga, i proslavi.

12 Odanle povedofcega u cerkvu; alli s-kolikim pofctenyem, lyubavju, i radoftjom, tkoche doftojno ovu pratnyu izkazati. Doifto da cfefto imenovani Pifaoc nyegova xivota, *Niceta David* biafce ikonopifac, kano Grigoria Sirakuski, inacfiebi nami u razlicfnih iko-

Digitized by Google

Ikonah Ignatiu u cerkvu iduchega prikazao, negoli Grigoria s-Fociom, kako ozgor vidiſmo, pogergyena i oſugyena. Na pervoj cſinimiſe ikoni letilabi diva imenom *Glaſnica*, ſa zvecſanyem trublye naviſtujuchi slavu povrachena Ignatie, s-nadpiſom: *Cſeſliti glaſi!* Na drugoj velikoj ikoni ſidiobi u gizdavih, i nakichenih kocſiah Ignatia Cerkvenim ruhom odiven, kao govorechi: *Ne nami Goſpodine, ne nami; nego imenu tvomu daj slavu.* Miſto konyah vozilebi ove kocſie cſetiri *opacſine*. *Oholoſt* Focia, ſpuſtivſci krila, i glavu prignuvſci. *Oſveta* Grigorie Sirakuskoga, uzdu kervavim zubma grizuchi. *Nenavidoſt* Petra Sardskoga, ſva blida, i poruſcena. *Sercsba* ocſima plamenitim Eulampia Apameenskoga, s-nadpiſom: *Vichnice Fociove*, s-koimaſeje on sluxio, daſe popne na Stolicu Patriarsku. *Slavodobitje* pako lovorom okrunyeno, derxechi na uzdi ove *opacſine*, i pucajuchi bicſem, tiralobi s-nadpiſom: *I ticheſc goſpodovati nad nyima.* Uz ove slavne kocſie, iſclebi s-jedne, i druge ſtrane *kripoſti* Ignatieve ſcnyime iz Carigrada izagnane, kraſno kao dive odivene: iz megyu koih biau dvi oſobite. Jedna *jakoſt* u zlatnih oklopih, koje niedna Fociova ſtrila projchi nemogaſce; a druga *uſterplyivoſt* okrunyena ruxicami, koje ona na ternyu progonſtva nabrala biaſce, s-nadpiſom: *Druhge Ignatieve.* O tragu pak za kocſiami iſclobi kao vogya, *prilyubodinſtvo* Barde dimechiſe; a za nyime u verigah oſtale nakaze, kao cſoraci, anathemom opalyene: *kervniſctvo*, noſechi bicſe, i lance, koimaje Ignatia, i nyegovi priatelyi, bio mucſen. *Zakletve krive* za pokoru zauzdane i klip u uſtih imajuche. *Laxi* kratkih noxicah, koje zato utechi nemogadiau, i *himbe* liſicom odivene. *Pritnye*, i *nagle ſille*, s-nadpiſom: *Pomochi Fociove.* A najposli razdiruchi odichu odmetniſctvo hromo, s-nadpiſom od Focia uzajmitim: *Djavao.* Na trechoj ikoni prikazaobi ſverhu dva ſtupa duhgu, kuda imadu kocſie prochi, ſverhu koje s-deſne ſtrane ſidilabi *xiva Vira* zlamenovana po plavoj boji one duhge; a s-live ſtrane *kripko uſſanye* zlamenovano po zelenoj boji; a u ſridi lyubav gorucha zlamenovana po rumenoj boji, s-nadpiſom ſverhu ove duhge: *Naviſtitelyica mira*, kogaje Ignatio po ovima kripoſtih ſtekao; pod iſtom dugom imaobi biti ovi nadpis: *Nepridobitnomu Cerkvenomu vitezu Ignatii Patriarhi.* Na jednomu ſtupu ozdol prilikovana bilabi *radoſt Carſtva Iſtocſnoga*, s-nadpiſom: *Novomu Caru mlogo godinah*, koi je Ignatiu povratio; a na drugomu ſtupu *radoſt Patriarſtva*, s-nadpiſom: *Staromu Paſtiru mlogo godinah.* Na cſetver-

toj

Digitized by Google

toj ikoni, pod prilikom ſerdca krilata, letilebi prid Ignatiom *xelye* Cerkve Carigradske, s-nadpiſom: *Dogyi polyublyeni moj* s). Na petoj ikoni prikazanabi bila *Cerkva Carigradska* tugujuchi, nasloniviſci glavu na ruku, kojojbi Ignatia govorio: *Uſtani priatelyice moja; vecheje zima proſcla* t). Na ſceſtoj ikoni zarufcnica duhovna Ignatieva, to jeſt *Cerkva Carigradska*, kazivalabi Ignatii perſten zlamenye od virnoſti, da nie priſtala ſilli prilyubodnika Focia, s-nadpiſom: *Polyublyeni moj meni, a ja nyemu* u). Na ſedmoj ikoni letilabi *veſelya puka Carigradskoga*, nikoja ſtara, nikoja mlada, a ſva kolika vedra lica, i cſela, s-nadpiſom: *Dobro doſcao.* Najpoſli na oſmoj ikoni ſtajalabi *kripoſt opchinske zafalnoſti* ruke sklopiviſci, i ocfi digaviſci, s-nadpiſom: *Falu uzdajmo Goſpodinu Bogu naſcemu.* Na ovi illi priliefni nacfin, da, kako rekoſmo, Niceta ikonopiſac biaſce, kao Grigoria, iſpiſaobinam bio, i prikazao na razlicſnih ikonah, ſlavu Ignatie.

13 Alli on hitechi oſtala od Ignatie piſati, ſpominya u kratko od ove ſlave Ignatieve, igyaſce, veli, mnoxtvo puka prid Ignatiom, a mnoxtvo za nyime sligyaſce. Sviſe ſvomu Paſtiru obradovaſce, i veliko, i malo; kao da hoche, kako ja ſzcinim rechi: ſvaki naſtoi k-nyemu blixje priſtupiti, da tolikih progonſtvah slavodobitnika lice ocſima uxiva: ſtarci, i bogolyubne ſtarice Bogu zaſalyuju, koi je nyih do onoga vrimena joſc xive priderxao, da mogu joſc xiva zakonitoga Paſtira ſvoga viditi; matere podigaviſci dicſicu kaziva ſce perſtom govorechi: eno naſcega Patriarhe, eno Ignatie! a bebe bleskajuchi iſte ricſi izuſtivaſce. Prid Cerkvenima vrati, kako piſce *Niceta*, ſuſritoſcega Staroſte, i Vlaſtelini, i pozdraviſce; a kad u Cerkvu ulize, ſvimuſe priponizno poklonifce. Dogodiſe pak da Sveſctenik Liturgiu sluxechi u iſto vrime zapiva: *Falu uzdajmo Goſpodinu Bogu naſcemu*, a puk odpiva: *Doſtojno, i pravo jeſt.* Ovu ſtvar Gerci za cſeſtitu kob, illiti zlamenye derxaſce. Povrachen Ignatia s-ovim poſctenyem i velicſanſtvom, i ſverhu ſvichnyaka

s) Cant. 7. v. 11.
t) Cant. 2. v. 11.
u) Cant. 2. v. 16.

Digitized by Google

ka fvoje Cerkve poſtavlyen opet slavno profinu. Poznade Paſtir ovce ſvoje, i ovce ſvoga zakonitoga Paſtira poznadoſce. Ovo slavno povrachenye Ignatie na ſvoju Stolicu dogodiloſeje dvadeſeti i trechi dan miſeca Studena, illiti Novembra. Ukaza Bog i na ovi nacfin, daje Ignatia pravedan, koi, kako biljexi prinaucſni Pagi i) prie jedanaeſt godinah nepravedno jeſt izagnan bio.

Oſobitoſe pako obradovaſce oni, koi s-Ignatiom biau, illi radi 14
nyega zatvoreni u tamnicah tugovaſce; illi od Focia uplaſceni, kao ovce od vuka biauſe razbigli, i poſakrivali. Onibo natrag dozvani kakono prie dionici xaloſti, tako onda dionici radoſti pocſeſce mir uxivati. Ignatia pako na Stolici Patriarskoj namiſcten, s-koje nebiaſce nikada zakonito dignut, ne ſamo Fociu, i od nyega regyenim, nego, i ſvima, koiſu ſcnyime opchili, zabranioje cſiniti sluxbe Cerkvene, buduchi u Cerkvene zaprike upali. Zabranioje pak ſamo za vrime, doklem Rimski Papa po ſvojoj oblaſti od nyih nenaredi.

POGLAVJE PETO.

Car Vaſilia, i Ignatia poslaſce u Rim Pokliſare.

IGnatia buduchi po oblaſti ſvitovnoj povrachen na ſvoju Stolicu, 15
hotiaſce daga zakonito na nyoj potverdi Papa Rimski; zato odredi u Rim piſati. Polak toga joſc procinyujuchi ſtanye Cerkve Carigradske, daje ona jedan veliki nemochnik, kojoj potribaje od velika likara, kakav jeſt Sabor opchinski, ucſiniviſci s-Carom viche, odlucfiſce poslati u Rim Poklifare, i Nikolu Papu profiti; dafe po nyegovome privolyenyu Sabor opchinski ſakuppi, za izlicfiti tolike ranne, koje Focio Cerkvi Carigradskoj zadadde. Od ovud

Ger-

x) Pagi ad an. 867. §. 15.

Gerci poznati mogu, da u ono vrime Cerkva Carigradska s-Rimskom je opchenye imala, poznajuchi Papu Rimskoga za najvechega Poglavicu, koi kako ſvaki paſtir ovce ſvoje, tako i on buduchi Namiſtnik Iſukerſtov Episkope, ovce Iſukerſtove, imaoje oblaſt u Sabor opchinski ſabrati.

16 Ignatia dakle od ſtrane ſvoje poslaoje Pokliſara Ivana Silley Metropolitu, ſvoga u progonſtvu virna druhga. Focio takogjer poslaoje s-knyigom Metropolitu Petra Sardskoga, koi je pervi s-Grigoriom Sirakuskim u Cerkvi Carigradskoj ſmutnyu zametnuo. Od ſtrane Cara Vaſile iſcaoje Vaſilia Pinoka nyegov Pervooruxnik, koi megyu Pokliſarih Ignatie, i Focia, kao Sridoſtavnik, bi sliſcao, i kazao Caru posli, kakoſuſe oni Pokliſari na ſudu Rimskomu prigovarali. Car u ſvojoj knyigi, kojaje posli u trechemu dillovanyu osmoga Sabora opchenoga cſatena, piſce na ovi nacſin: *Kadaſmo primili Carſtvo, imaliſmo Cerkvu naſcu brez zakonitoga Paſtira, podloxnu uſillnoſti jednoga najmenika. I zato dignuvſci Focia zapovidiſmo, da miruje. Natrag pako dozvaſmo Ignatiu otca naſcega, ocſito i nepravedno pritiſnuta. On daje pravedan, ukazano jeſt ocſito, po vaſcih mlogih knyigah, koje nepriatelyi s-velikom pomnyom biau ſakrili. Sadaje u oblaſti vaſcoj ona, koja mi ucſiniſmo, potverditi, i oſtala narediti.* Piſce, da naſcaſte knyige dviu ſotonskih Fociovih Sinodah ſcalye.

17 Nadoſtavlya joſc dogagyaj od razlicsnih Episkopah, Hegumenah, i Cerkvenikah. Iz megyu koih nikki od Methodia Patriarhe, nikki od Ignatie, nikki od Focia regyeni k-nyemuſe priloxiſce, i naredbe Cerkvene priſtupiſce. Proſi, da ovima milloſtiv, i dobroſtiv bude. Najposli moli, da ſvoje Pokliſare u Carigrad poſcalye. Ova knyiga piſana Nikoli Papi nezatecſe nyega xiva.

Poslaoje takogjer Ignatia ſvoju knyigu. U nyoj ocſito pozna je, i iſpovida iz pocſetka poglavarſtvo Pape Rimskoga y) po ricſih Petru Poglavici Apoſctolah recſenim: *Tiſi Petar, i ſverhu kamena ovoga ſagraditchu Cerkvu moju; i vrata paklena neche primochi pro-*

y) Epiſt. ad Nicol. P. *Eorum vulnerum.*

Digitized by Google

proti nyoj. Tebichu dati klyucſe Kralyeſtva nebeskoga, i oſtala. *Ovakvebo blaxene ricſi nie ſamomu Poglavici Apoſctolah govorio ; negoje po nyemu ſvima, koiſu posli imali biti najvechi Paſtiri Boxji, i ſveti Pape ſtarjega Rima.* Zaſalyuje Papi na datu odlucsku, daſe ima na Patriarſtvo povratiti. Fali Cara Vaſiliu, koi, kako pravi, i posluſcan ſin Cerkve Rimske, iſpunioje naredbu priſtolya Apoſctolskoga. Pita joſc ponizno, ſcto ima cſiniti s-onima, koi od nyega, illi od Focia regyeni za nyimeſe povedoſce? Priporucſuje Pokliſara ſvoga Metropolitu Ivana Silley, i nyegova druhga Petra Episkopa Troadenskoga, koi ſcnyime progonſtva podnoſechi, ſvaka mogu ukazati obilatie jezikom, nego on moxe iſtomacſiti perom. Moli joſc za Pavla Arhiepiskopa Ceſareenskoga u Kapadocii, koi od Focia regyen, premda u pervomu Saboriſctu Fociovu, ukazaſe Ignatii protivan, posli niſctanemanye u drugomu Saboriſctu, poznajuchi iſtinu, protivioſeje ſveſerdno, i ocſito ſvima, koiiu Ignatiu oſudili. Najposli piſce ſcto i Car, da poſcalye ſvoje Pokliſare za narediti ona kojaſu potribna, i koriſna za mir Cerkve Carigradske.

Knyiga pak Focíova nedogye u Rim, jer nyegov Pokliſar 18
Petar u moru Adrianskomu s-knyigom i druxbom ſvojom utopiſe, oſim jednoga Kalugyerca imenom Methodia, kako ſvidocſi *Anaſtaſia*: Petar Sardski pocſetnik ſmutnye, i razdilyenya, koi je lagyu illiti Cerkvu Iſukerſtovu razdvoio, ſpodobnim pokaranyem u razdvojenoj, i razbitoj ſvojoj lagyi, premako s-opazom novu biaſce obrao, neſrichno poghinu, i pravdu Fociovu utopi. Carevi takogjer i Ignatievi Pokliſari biau u ſtraſcnoj poghibili ; alliih ſacſuva milloſergye Boxje. Igyaubo u Rim za umirenye Cerkve Iſukerſtove, komu more i vitrovi posluſcni jeſu.

Da pako Sabor, koga Car, i Ignatia xelyau, daſe skuppi, bu- 19
de u iſtinu opchinski, po komubi bila podpunie ocſita ſvitu Fociova zlocha, i pravednoſt Ignatieva, Car s-Ignatiom poslaſce takogjer Pokliſare k-trima Patriarhom Alekſandrinskomu, Antiokenskomu, i Jeroſolimskomu, pozivajuchi nyih u Sabor opcheni. Buduchi pak ono vrime Cerkve one pod jarmom Saracenah, Car po Pokliſarih Iſaii, i Spiridionu, rodom iz Cipra, poslaoje knyigu, i plemenite darove Ameri, to jeſt, Poglavici Saracenah, dabi dopuſtio Pokliſarom od oniu Cerkvah u Carigrad dochi. Theodoſia

Digitized by Google

Patriarha Jerosolimski videchi, daga Car isti, i Ignatia s-velikom lyubavju u Sabor poziva, izprosi od Amere dopustenye, da more poslati u Carigrad nikoje Cerkvenike: i izprosi lasno, buduchi obechao, dache ovi Poklisari nastojati za odkupiti Saracene suxnye, koise u Carigradu nahogyau. Theodosia dakle od strane svoga Patriarstva posla Iliu versina Kalugyera domachega Namistnika. Buduchi pak poscao s-ovoga svita Patriarha Antiokenski, poslaoje Tomu Arhiepiskopa Tirskoga, pervoga Namistnika Patriarhe Antiokenskoga. Dostojno jest ovde biljexiti, da Theodosia za ukazati lyubav, i posctenye Ignatii, poslaomu jest za dar plasct svetoga Jakoba pervoga Episkopa Jerosolimskoga. Nisета ugodniega nemogasce Ignatii Theodosia darovati; za tolikoje Ignatia ovi plasct derxao, da kadabi vidio, cfiniascemuse, kao da vidi Aposctola istoga scnyime zaogernyena. Xelyasce jose Theodosia, dabise oni Poklisari berzo vratili, bojechise; da Amera nebi posumnyio od kojegodi izdaje, i dogovora s-Carom, kadabise za dugo u Carigradu zaderxavali; zatoih molyasce, da imadu pomnyu osobitu, za dovesti mlogo suxanyah. Alli ova dva Poklisara za cilu godinu i visce csekasce na doscastje Poklisarah Rimskih. Alexandrinski stixe stoperv na sverhi Sinoda, kakochemo viditi.

POGLAVJE SCESTO.

Tuxbe Meniatove.

VIdechi *Meniata*, daje Focio sasma propao, i nepromatrajuchi, scto, kakoli pisce, uslobodise tuxiti na Cara Vasiliu, za visce derxechi jednoga podbunitelya Cerkve, i prilyubodnika Focia, nego okrunyenu glavu Cara Vasiliu, i svetoga Nikolu Papu. Csetiri stvari donosi. Protrestichemo na rescetu, i vidichemo, dasu nyegovi razlozi prazna pliva.

Pisce on na *listu 45. broju 24. Svakiche lasno poznati, za koju sverhu pravdu ovu Fociovu Car Vasilia pridadde u ruke Nikole Pape, koi*

koi biaſce naſvechi Fociov nepriately. Hotiaſce navlaſtito Car Focia na ſvaki nacſin pritiſnuta, oſugyena, i izagnana.

Odgovaraju Latini: zaſctoje Car Vaſilia ovu pravdu u ruke Nikole Pape pridao, kaxe on iſti piſcuchi Papi, kako vidiſmo na *broju 16.* Hotioje dakle obznaniti Papi ſudcu zakonitomu, ſeto je ucſinio; daje navlaſtito iſpunio naredbe Priſtolya Apoſctolskoga; a ne zaſctoje hotio Focia pritiſnuta i oſugyena: jer da ovo hotiaſce, nebi bio dopuſtio Fociu, da on ſvoje Poklisare, i branitelye u Rim ſcalye, nego za ukazati, daje pravi ſin ſvete Cerkve, pravdu ovu Cerkvenu zakonitomu ſudcu jeſt podloxio. 21

Alli *Meniata* tuxiſe, ſctoje Car pridao u ruke Nikole Pape? Pitajuga Latini: komubi dakle imao pridati? Jedda Grigorii Sirakuskomu mudromu ikonopiſcu, illi Petru Sardskomu? komu? neka kaxe *Meniata.* Nezna odgovoriti: jer da bude znao, upiſaobi bio. Mogaobi rechi: ſudu opchenoga Sinoda; alli nekti ovo rechi, zaſctoboje znao, daje Focio od opchenoga Sinoda pritiſnut, oſugyen, i izagnan. Nadoſtavlya *Meniata:* Nikola Papa je nepriately Focia: dakle nemore biti zakoniti Sudac. Daje nepriately, ocſito jeſt, jerboje jurve prie Focia oſudio. Takoli je vele Latini? Dakle kadabi Episkop *Meniata* ſvoga Cerkvenika naſcaſta ocſita krivca oſudio, taddabi zato *Meniata* bio nyegov nepriately, i nezakoniti ſudac? Doiſta ni *Meniata* neche tomu priſtati; i s razlogom neche; zaſctobo ſudac, koi za zadovolyiti pravdi zlocſinca pokara, nie nepriately zlocſinca, nego zloche nyegove. 22

Na dalye piſce *Meniata* od Cara Vaſilie. *Alli na ovi nacſin, po koi je on ovu ſtvar pocſeo, nie prividio; dache Nikola Papa uffatiti prigodu, za iskati joſc vechma oblaſt ſverhu Carigradske Cerkve, koju da ima mislio jeſt: i ſverhu koje poxudu nyegovu vechmaje probugyivalo ono pervanye poklisarſtvo Cara Mihaila.* 23

Podſmihujuſe Latini: velika neſricha! ſcto Car Vaſilia neimadiaſce ocſale, Fociova razuma! na nyih on gledajuchi prividiobi o cſemu Nikola Papa hoche raditi. Doiſto ſvaki i brez ocſala viditi moxe, kako *Meniata* neznajuchi ſvoga Focia zagovoriti, i obraniti, neſpodobno na ovomu miſtu obracha ſvoje pero ſuprot Nj- 24

Digitized by Google

koli Papi, i oblasti Pristolya Rimskoga. Niese sluxio ni ön ocsalima; jerbo nie prividio, dachemu Latini iz ovoga istoga dogagyaja izvesti tri velika, i dostojna svidoka, za uputit nyega, akoli je moguche u zlu otverdnuta uputit; da Papa Rimski imade oblast sverhu Cerkve Carigradske.

25 Pervi svidok jest isti Car Vasilia, komu doisto bolye poznano biasce, nego *Meniati*, sctosu tadda pravovirni od Cerkve Rimske virovali, i derxali. Car Vasilia u svojoj knyigi govori Nikoli Papi: *O boxanstvena, i sveta, i kako Aaron csastna glavo!* Sctoche rechi ove ricsi od mudroga Cara pisane? Bili nam znao *Meniata* istomacsiti? alli illi znao, illi neznao, da drugi od nyegove naslidbe razumiu, istomacsiti valya. Car ovde prilikuje Nikolu Papu Aaronu, koi u staromu Zakonu biasce najvechi Poglavica duhovni, i zatomu ostali duhovni sluxbenici biau podloxni i posluscni. Mojsia, kako nahodimo u svetomu Pismu, po zapovidi Boxjoj pomaza ulyem glavu Aarona, za dat nam razumit, da kako ondascnye Cerkve jedna glava Aaron, takoje sadascnye Cerkve jedna glava Papa Rimski, od koga, kako uda tilesna od glave kripost, tako i od Pape Rimskoga ostali Cerkvenici kripost imadu.

U istoj knyigi josc brez prilike, i otajstva bistrie kaxe Car oblast Pape Rimskoga, piscuchi, da Nikola Papa oproscstenye, i odriscenye Episkopom i ostalim Cerkvenikom od Focia privarenim, i zavedenim dade, *koise k-zakonitomu, i najvechemu Misniku uticsu.* Poznaoje dakle Car, poznalisu Episkopi, i ostali Cerkvenici oblast Pape Rimskoga nad Cerkvom Carigradskom. Na sverhi Car nadostavlya: *Tako duhovni, i po Bogu poscstovani najvechi Episkope potexise za Cerkve nasce ispravlyenye.* Nieli ovo Papine oblasti svidocsanstvo, daju imadde nad Cerkvom Carigradskom?

26 Scto na ovo svidocsanstvo *Meniata*? Scto Gerci od Rimske Cerkve odilnici? Kadaih s-razlozih svoima Latini stisnu ukazujuchi ocsito, daje Istocsna Cerkva podloxna Papi Rimskomu, i daje on vladalac sve po svitu pravovirne Cerkve; tadda oni na razloge, i svidocsanstva obicsaju rechi: Tako pisçu, i govore ulizaoci, i klanyaoci Pape Rimskoga, uffajuchise scto od nyega zadobiti. Alli ovi odgovor nyiov nejma ovde mista. Car Vasilia Samoderxac,

od

Digitized by Google

od ſve goſpode, i puka za takva primlyen, nitiſe imadde od Pape ſcta uffati, nitiſe nyega bojati: i zato neimadde uzroka piſati, na nacſin ulizavca, alli klanyaoca. Valya dakle rechi, daje piſao profvitlyen ſvitloſtju prave Vire, naukom ſvetih Otacah, i opchinskih Saborah, i obicſajem ſtare Cerkve Gercske prignut. Po iſti nacſin nejma miſta odgovor oniu, koi obicſaju u takvomu dogagyaju branitiſe, daje Car od ulyudnoſti ſamo ovako piſao. Znanobo jeſt mudrim knyixevnikom, koiſu cſatili Iskazanya Cerkvena, da i pravovirni, bogomilli Cari, koiſu Papam Rimskim, kao ſvoima duhovnim otcem, i Poglavicam ſve Cerkve poſctenye ukazivali, ſa ſvim tizim vazdaſuſe brinili za doſtojanſtvo, i uzviſcenye Cerkve Carigradske. Od ovud slidi, da ni Car Vaſilia, ni drugi Cari niſu od ulyudnoſti ſamo piſali, podlaxuchi Cerkvu Iſtocſnu Rimskoj, nego zaſctoboſu znali, daje vazda podloxna bila.

Drugi Svidok jeſt ſveti Ignatia Patriarha, koi Nikolu Papu naziva Katolicſanske, Apoſctolske Cerkve priuzviſcenim Likarom. Protivitichefe *Meniata* ovomu nezakonitomu ſvidoku. Buduchi daje Papa nyemu pravdu priſudio, nie cſudo, akoli on i kitti ſalom Nikolu Papu, uzviſujuchi nyega ſverhu Cerkve Carigradske. Alli nemore odbiti *Meniata* ovoga ſvidoka. Nie on, nego ſveto Evangyelye jeſt ſvidok Papina doſtojanſtva, i oblaſti, kakono vidiſmo na *broju 17.* koje ricſi on iz pocſetka udily donoſi, znajuchi ſctoche odilnici rechi; alliche zaludo rechi: zaſctobo ako vrata paklena neche primochi ſuproti Cerkvi onoj, kojaje ſagragyena ſverhu Petra, a kamolibi primogla nyiova pera? Ignatia dakle virujuchi, daje Rimskomu Papi data ſverhu ſviu opchinska, i najvecha oblaſt, proſi kao i Car, da ucſini naredbu od onih, koi za Fociom bludiſce. Ovakoje one ricſi razumio ſveti Ignatia, komu doſtojnie jeſt virovati, nego uskoku *Meniati.* 17

Trechi Svidok jeſt Focio, koga premda odilnici nederxe tako ſveta, kao Ignatiu, niſctanemanye vole sliditi nyegov nauk, i izgled, nego Ignatie. Zato nyega kao za zakonita ſvidoka ima primiti i derxati *Meniata.* Evo i Focio iſti poſla ſvoga Pokliſara, i ne kakvagodi, nego viſcta, i za opraviti takav poſao verſna, i iskuſcana, Petra Metropolitu Sardskoga, kogaje, i Grigoria Asbeſta Arhiepiskop Sirakuski slao k Papi Leonu cſetvertomu pravda- 18

ju-

Digitized by Google

juchiſe s-Ignatiom. Za cſudoche biti nikoim, kakoſe uſudi Focio poslati ſvoga Pokliſara k-Papi ſudcu pravde, kojaſe doticſe iſtoga Patriaſtva Carigradskoga: i poslati k-Nikoli Papi, koga Focio prie kao ſverhu nyega imajuchi oblaſt, u ſvomu fotonskomu Saboru ſmidde brezobrazno, kao daje iz pameti iziſcao, dignuti, i prokleti? Zaſctoſe on podloxi ſudu Pape Rimskoga? zaſctoſe nepozva na ſud oſtali Patriarhah. Alli nejmaſe nitko tomu cſuditi; velikaje filla iſtine, kojaſe nemoxe tako prikriti, da barem kao ſunce kroz oblak neprofine. Pacſe dogagyaſe cſeſto, da iſti nepriatelyi iſtine, illi pometeni, illi uſillovani, nyu na ſvitloſt izneſu, illi ocſituju.

29 Videchi dakle Focio, da iz nenada ſtermoglavce jeſt upao, daſu izvernuta ſva kolika vicha nyegova, ſctoche, kudliche? Sctoje i prie poznavao, i s-grizoduſcjem zataivao, ocſitova onda dillom, daje Rimski Papa ſudac Cerkve Carigradske, i zato poslaoje i on, kako rekoſmo, ſvoga Pokliſara. Sctoje Papi piſao, kakvili je nauk dao Petru Pokliſaru, po komubiſe imao vladati, buduchi s-knyigom Pokliſar iſti poghinuo, tkoche znati? Prilicſnoje iſtini, daſeje on pouffao po ſvomu, ako i ne ſerdcſanomu, po izvanskomu ponixenſtvu pervaſcnyu ſvoju brezobraznoſt pomerſiti, i pogergyena ſudca zakonitoga Nikolu Papu utiſciti, koi kako oſctro pravedan ukazivaobiſe onima, koibi Cerkvu uznemirivali, i u vis, to jeſt, na ono, ſctoimſe nepriſtoj, nepravedno penyali; takobiſe pokornim vechma blag, i dobroſtiv otaç, nego ſudac ukazivao. Evo ukazaſmo *Meniati* ocſito, daje Papa poglavar i ſudac Cerkve Carigradske, dovodechi za ſvidoke dvi glave Iſtocſne, Cara Vaſiliu, i Patriarhu Ignatiu, najposli i Focia, koga *Meniata* za veche derxi, nego onu obodvoicu.

30 Scto pako *Meniata* na ova tri ſvidocſanſtva? Otverdnutii od iſtoga Focia nepriſtaje kuditi Nikolu Papu. Na iſtomu ozgor recſenu broju, kazavſci, daſu Pokliſari od Ignatie, i Focia poslani ovako piſce: *I doiſla tko nevidi kakobiſe Nikola Papa bio obradovao, rad ovoga Pokliſarſtva, kadabi vidio prid ſudom ſvoim ſtrane oviu Patriarhah Ignatie, i Focia, kojebi nyegovu oſuddu cſekali; ſcto i prie s-tolikom xelyom na ſvaki nacſin xelyaſce.* Ovako *Meniata* piſce, kao

kao daje on tadda zavirivao u ſerdce Pape, i ſpazio, ſcto on misli, ſctoli xeli?

Iſtina jeſt, da joſc prie Nikola Papa je xelio, i zatoje piſao 31
Caru Mihailu, dabi u Rim doſcli Pokliſari od Ignatie, i Focia. Alli pitajuga Latini zaſcto? Zato navlaſtito, jerbo nemogaſce zakonito ſuditi neslifcajuchi obedvi ſtrane; niti ſeto xelyaſee, na ſvaki nacſin, dignuti ſmutnyu, koju, da bude jednu ſtranu slifcao, joſcbi bio vechu probudio. Evo uzroka! zaſctoje Papa xelio obadva Pokliſara; zakon pravice, illi nacſin zakonitoga ſuda, i xelya umiriti Cerkvu Carigradsku. Alli *Meniata* iz ove pravedne i ſpaſonoſne odluke, kao iz cvita pauk piuchi otrovu, uſudiſe kuditi Papu ſvetoga, kao dabi on bio imao nikoju izpraznu radoſt, kojaſe ragya od oholoſti, kadabi navlaſtito vidio Patriarhah dviu Pokliſare ſvomu ſudu podloxne. I joſc kao daje ova ſtvar ſtanovita, i ocſita, piſce ſlobodno. *Tko nevidi? Tko nevidi*, govore Latini, da *Meniata* brez razloga ſmie ſuditi, i okriviti ſvetoga Papu? Vidi doiſto ſvaki, koi je nyegovu knyigu cſatio, kako on fata prigodu kuditi ſvetoga Papu rad oholoſti, i pohlepe na goſpodovanye. Allimuje zadoſta odgovoreno.

Buduchi pako *Meniata* ſudio, da Papa videchi dva Pokliſara 32
nebi bio imao onu duhovnu radoſt, kojubimu uzrokovalo sjedinyenye Gerkah s Cerkvom Rimskom, nego onu oholu, i izpraznu; protreſujuchi Latini nyegove ricſi, pitajuga: koih dviu Patriarhah Pokliſare xelioje toliko Nikola Papa viditi? Jedan Patriarha jeſt Ignatia; a drugi tko? Veli *Meniata*: Focio. Takolije? govore Latini. Jeddabi Papa xelio viditi, i obradovaobiſe videchi Pokliſara poslana ne od Patriarhe, nego od Focia prilyubodnika Cerkvenika, uſilnika, uzbunitelya Carſtva, i Cerkve progonitelya, i pomamna ſvoga pogerditelya. Jeddabi xelio poslana od nyega Pokliſara viditi, i obradovaobiſe videchi Pokliſara takva, Petra navlaſtito Metropolitu Sardskoga, koi je iz megyu najpervih ſmutnyu proti Ignatii zametnuo? Kakobiſe Papa takvu pogan videchi obradovao? Daleko! od ocſiu takva, i tako gerda nakaza daleko! Nebiaſce on doſtojan prid obraz Namiſnika Iſukerſtova dochi; zatomu ovo Bog nedopuſti, kako piſce Hadrian Papa: *Hotiuchi Bog ukazati, daſe neche Cerkva nyegova na dvoje razdiliti, i hotiuchi takojer, da mi nevidimo*

Digitized by Google

lice pocſetnika ovoga razdilyenya, prie nego k-nama dogye, po pravednomu ſudu ſvomu, prikrioje nyega morom: i koi biaſce raſtavio puk Boxji, raſtavilaſeje ſverhu nyega voda, i propade u dublyinu kao kamen z). I odde prid ſtraſcnoga nebeskoga Sudca pridati razlog od vlaſtitih ſvoih zlochah, i Fociove pravde, koje dionik biaſce.

33 Najposli nadoſtavlya *Meniata: Alli neimadde Papa ove radoſti, da vidi Publiſare, zaſctcbo prie nego ſidde, kako ſudac ſuditi pravlu dviu Patriarhah Carigrádskih, pozvan bi od najvechega ſviu xivih, i mertvih Sudca, to jeſt, diliſe s-ovoga ſvita iſte godine 867. trinaeſti dan miſeca Novembra, illiti Studen, i miſto nyega obran bi Hadrian ovoga imena drugi.* Zabavlya opet *Meniata*, uznemirujuchi Papu do iſte ſmerti po onim ricſma: *alli neimadde Papa ove radoſti.* Allimuje na to odgovoreno, dabi bilo priſtojnie rechi: *da Papa neimadde ove xaloſti*, videchi onu nakazu; vech akobi bio mogao ſmutnyu u Cerkvi Carigradskoj zametnutu dignuti, od koga dignutja nemogaſce uffanye imati. Pozvan bi Nikola Papa od Boga nadaritelya pravednih, da posli neumornoga truda za umirenye Cerkve, posli viteſcke one jakoſti, s-kojom on je odolivao nepriatelyom ſvete Cerkve, nepridobitna Cerkvenoga Viteza megyu drugima ſvetim Papam branitelyom ſvete Cerkve okruni nyega krunom neumerle slave.

34 Nemogu propuſtiti, nezabiljexivſci ono, ſcto mudri Bogoslovci ucſe: i pervo, da blaxene duſce videchi Boxanſtveno bitje, vide takojer u nyemu ſtanye oniu ſtvarih, za kojeſu na ovomu ſvitu naſtojali; kakono na priliku Kralyi vide ſtanye ſvoih Kralyeſtvah, Pape, i Episkopi vide ſtanye ſvoih Cerkvah. Drugo, da one blaxene duſce mole Boga za nas. Ova biljexivſci na ovi nacſin razloxim: buduchi Nikola Papa prie u nebo primlyen, negoje Ignatia na priſtolye Patriarsko povrachen: buduchi takogjer Nikola Papa na ſamerti ſvojoj oſobito priporucſivao pravdu pravednoga Ignatie; ſctomi brani rechi, da Nikola Papa blixji Bogu, videchi ſtanye Cerkve Carigradske, Bogu je priporucſivao, Boga molio, mir Cerkve iſte, i povrachenye Ignatie na nyezinu Stolicu izmolio? O kako dakle od Boga usliſcan Nikola Papa ſada radujeſe videchi umire-

z) Epiſt. 3. ad Imper. lecta Act. I. Synodi VIII.

Digitized by Google

renu Cerkvu Carigradsku, videchi Ignatiu na Stolici Patriarskoj! Podigni *Meniata* oko razuma tvoga! Eno prave radosti! Eno veselya! koje negledajuchi Poklisara Fociova, nego videchi Boxanstveno bitje uxiva Nikola Papa, proti komu uxivajuchemu slavni pokoj viscnyi, neuzbojase ti desnicu tvoju zlobnim perom oruxanu dizati, i boj bitti; brezobrazno okrivlyujuchi, i pogergyujuchi nyega! O da budesc srichom obedvi molbene ruke dizao k-nyemu, kadasi pisao knyigu tvoju! O daga budesc ponizno prosio, dati isprosi od Boga svitlost, po kojoj bi poznao, daje sveta Cerkva Rimska prava Cerkva, izvan koje nejma spasenya! i da Episkop Rimski, to jest, Papa, jest najvechi i najstarji Poglavar sviu Cerkvah.

Alli scto ja kao xalechi *Meniatu* ovo nyemu zaludo govorim? 35
Niese *Meniata* za se, nego za Focia, i nyegovu pravdu, damuse prisudi, brinio. Akoje to tako, vesselo dakle *Meniata!* Vesselo! Pravda Fociova neche dochi u ruke Nikole Pape, najvechega, kako ti sudisc, nepriatelya Fociova, jurvesseje on prestavio. Drugi sada na pristolyu Rimskomu sidi sudac Hadrian Papa. Nebojse krivicsna suda, niebo on nepriately Focia. Nebojse takojer sctoje poghinuo Petar Poklisar Fociov; xivje josc i zdrav druhg nyegov Methodia, znade on kako ima braniti Focia. Scta radi novi sudac Hadrian brez ikakve sumnye prisudiche pravdu Fociu suprot Ignatii, akolise istom na pravednomu i zakonitomu sudu ozloglascena, i ocsita zlocha opravdati moxe.

POGLAVJE SEDMO.

Sctose dogodi, kada Carigradski Poklisari u Rim dojdosce?

STigavsci u Rim Vasilià Poklisar Carev, i Petar Metropolita Po- 36
klisar Ignatiev, najgyosce misto pokojnoga, blaxene uspomene Nikole Pape, obrana Hadriana drugoga, pridostojna ovoga na svi-

Digitized by Google

tú najvechega doſtojanſtva Cerkvenoga. Glaſe ove megyuto ſi Car Vaſilia razumivſci, poslaoje Pokliſara dvornoga Oruxnika Eutimia, koi je Hadrianu od ſtrane Cara ovo uzviſcenye cſeſtitovao, obechajuchi nyemu posluh, i podloxnoſt kakono glavi opchinske Cerkve, i molechiga, da prie poslane Pokliſare doſtoiſe usliſcati.

37 Novi dakle Papa Hadrian u Cerkvi ſvete MARIE imenom *Veche* s-Episkopih, i oſtalom goſpodom, kako ſvidocſi Guilielmo knyigaonice Papinske Naredbenik a) po obicſaju Priſtolya Rimskoga primioje ona dva Pokliſara Carigradska, koi ponizno darove, i knyige od Ignatie, i Cara poslane pridadoſce. Zatim ucſiniviſci iſpovidanye, daje Cerkva Rimska glava, mati, i meſctricą ſviu Cerkvah, zaſaliſce nyoj na pomnyi, i trudu, koga imadde za umirenye Cerkve Carigradske, proſechi joſc; da ona, koja Car po naredbi Nikole Pape ucſinioje, doſtoiſe potverditi. Nadoſtaviſce k-tomu: naſcaſtaje u Carigradu Fociova knyiga, puna pogerdah ſuprot Cerkvi Rimskoj, i Papi Nikoli, kojuſu Car i Ignatia zapecſachenu poslali tebi, da izvidiſc; i, budjuchi daſi najvecha Cerkve glava, kaxeſc, ſcto imamo od Fociova Saboriſcta derxati. Eve kako Gerci poznaju Cerkvu Rimsku, i Papu za Poglavara Cerkve Carigradske. Scto na ovo *Meniata?*

Odgovori Papa, dacheſe ova knyiga razviditi pomnyivo, i protreſti. Onda Metropolita iziſcaviſci doneſe onu knyigu, i baci na tle govorechi: *Ti prokleta u Carigradu, budi i u Rimu prokleta.* A Pokliſar Vaſilia udariviſci petom, i macſem recſe: *Virujem, da u ovomu dillku pribiva djavao; jer ſcto po ſebi on nemogaſce rechi; one po uſtih Fociovih riga.* Scto *Meniata* na ovu od Gerkah falu? ſcuti.

38 Biviſci pako u onoj opakoj knyigi upiſano ſi Cara Vaſilie ime, govoraſce Pokliſar, da oni podpis Cara Vaſilie za imenom Cara Mihaila, koga Focio jedne nochi napita navede, daſe podpiſce, nie podpis ruke Vaſiliove, ſcto ja zakletvom potverditi jeſam gotov. Na ovibo nacſin Focio, i oſtalih Episkopah imena jeſt podpi-

a) In vita Hadriani P.

Digitized by Google

pisao, prominyujuchi ruku, illiti pismo. Nitko nie vidio, daje ovi Sinod bio skuplyen: veche buduchi dase u Carigradu, kao i ovde u Rimu, nahode inostrani iz razlicsnih derxavah Episkopi; Focio nyih, da visce podpisanih imenah bude, za uzvelicsati svoj laxlyivi Sinod, natirivaoje, kakoje glas, obechanyem, i darovima putnike, majstore, dase misto Episkopah podpiscu. Ovako Poklisari kazivasce Papi novomu od onoga Saborisceta sotonskoga, od koga *Meniata* slavno pisce na *listu 37.*, u komuje Focio ukazao svemoguchstvo svoje, stvorivsci Poklisare Patriarhah, i tolike Episkope.

Hadrian Papa kakose zacsudi, csuvsci do onoga vrimena necsuvena zlotvorstva Fociova; takose i obradova videchi bogomilla Cara Vasilie nastojanye za Cerkvu Carigradsku. On dakle u duhu krochine dadde zapovid onima, koi Gercski, i Latinski jezik izversno razumiu; da ona kojase u Fociovoj knyigi nahode, sva kolika razvide, i protresu s-velikom pomnyom, u Latinski jezik virno prinesu za istomacsiti, i ocsitovati doscastomu Sinodu.

POGLAVJE OSMO.

Sinod Rimski pod Hadrianom Papom suproti Fociu.

HAdrian Papa procinivsci, kolikoje pomnye dostojan ovi po- 39
sao, sabraoje Sinod u Cerkvi svetoga Petra, gdise i gospoda s-pukom nahogyau, za slisati kakavche izhodak imati ozloglasceni Focio. U ovomu Sinodu najpervo ocsitovasce Poklisari uzrok svoga doscastja. Zatim donesceneshu knyige Fociove u Latinski jezik prinesscene, i procsatene, kako i knyige Nikole Pape. U ovomu Sinodu ono biasce osobito, da ona, kojasu Otci u Sinodu govorili, prie doma protresscena, na pismu u Sinod jesu donesli. Od ovudse vidi, kakoje razlicsan ovi Sinod bio od Saborisceta Fociova. *Meniata* na *listu 43.* spominya, daje Focio osugyen bio, i nyegova knyiga suprot Nikoli Papi vatre dostojna. U kratko on: zatochu obilatie ispisati ovi Sinod, za dat razumit sctiocem, da

Digitized by Google

Focio rad ſvoih zlotvorſtvah, koje *Meniata* krie mucſechi, jeſt pravedno oſugyen.

40 Sinod ovi imaoje tri dillovanya, illiti govorenya. Od ſtrane Focia, kako biljexi *Guilielmo* doſcaoje Methodia Kalugyer, druhg Poklifara Petra Metropolite utoplyena, koi niti znadiaſce ſctogod za pravdu Focia, niti ſuprot Ignatii rechi, tri puta na ſud pozvan, tri puta naſcaſt neviran laxac, anatemom udaren odde doma. I ſctobi bio mogao za Focia rechi, koga je iſta nyegova knyiga tuxila, ſudila, i oſudila? U pervomu dillovanyu od ſtrane i u ime Pape, Ivan Cerkve Rimske Arhidjakon procſatioje Fociova zlotvorſtva, *pervo*, da za Patriarſtvom pohlepan, buduchi joſc laikom illiti ſvitovnim, vazdaje na Ignatiu zloban bio; zato pridruxivſciſe Grigorii Sirakuskomu, Petru Sardenskomu, Eulampiu Apameenskomu Episkopom, ſmetaoje poſvechenye Ignatie za Patriarhu, i brez uzroka od nyegova opchenya odmetnuvſciſe, u broj odmetnikah ſebe je ſtavio; i po ti nacſin ovo odmetniſctvo, i bunu joſc onda zapocſeo. *Drugo*, da proti trideſetomu, i pervomu kanonu Apoſctolskomu za xiva, i pravedna Ignatie, kao Cerkveni prilyubodnik, po oblaſti ſvitovnoj, jeſtſe na Patriarſtvo utiſnuo. *Treche*, daſeje u vrime nezakonitoga ſvoga Patriarſtva vladao, ne kako Kerſtjanski Episkop, nego kako jedan Dioklecian, ſuprotivne ſvoim opacſinam Episkope, Cerkvenike, Kalugyere, izagnanyem, tamnicami, razlicſitima mukami proganyajuchi. *Cſetverto*, daje rad ovih zlotvorſtvah bio od Nikole Pape opomenut, pokaran, i najposli s Patriarſtva nezakonitoga dignut. *Peto*, da tvergyi od kamena, kao da nie ni ochutio ove udarce, slidechi djavla, koi iſtiran iz neba joſc nepriſtaje oholitiſe; razlicſna opaka Saboriſcta skuppivſci, kao poglavica od razbojnikah, ſmidde ſvoga vlaſtitoga otca Patriarhu Ignatiu brezobrazno oſuditi, daſe na Patriarſtvo popne, kaono lyutica zmia, koja neprogrizavſci utrobu matere ſvoje nemoxe na ſvitloſt dochi. *Sceſto*, daje uſta ſvoja proti nebu podignuo, i proti naſcoj ſvetoj pravoslavnoj Cerkvi; mloga pocſinivſci poſctenye priblaxenoga Nikole Pape izgerdio, i potlacſio, i ſverhu toga joſc proti nami zube naoſctrio.

41 Zatim ukaza Papa Hadrian, kakvi je bio nyegov pridſtolnik Nikola Papa, za dat razumit, kolikaje opacſina Fociova, koiſe uſu-

di

Digitized by Google

di nyegà u ſotonskomu ſvomu Saboriſctu nedoſtojno, i biſno izgerditi, i prokleti. *Bio je*, recſe, *Nikola Papa, u onomu tavnomu, i xaloſnomu vrimenu jaſna zvizda, pacſe i ſunce u oblacih tolikih protivſctinah, neſmuchen, i vazda ſebi jednak. Neka dakle ovi Sinod promisli i ſudi, ſctoje potrìbno od Fociova Saboriſcta narediti, i ucſiniti; i takogjer od nyegovih ſtranacah, kakono i od onih, koiſuſe podpiſali? Ja kolikoje od moje ſtrane, za Boxji zakon, za oblaſt Stolice Apoſctolske, za Cerkvene naredbe, za odlucske Nikole Pape pridſtolnika moga, neùklanyamſe niednih nevolyah; pacſe, po izgledu pridſtolnikah moih, gotovſam i ſmert iſtu podniti.* Nektiaſceſe Papa Hadrian, kako mogaſce, sluxiti ſvojom oblaſtju vlaſtitom, buduchi i ſuprot nyemu Focio zube naoſctrio, i zatoje pitao, ſcto Sinod ſudi?

Alli Sinod, za ukazat poſctenye oblaſti priſtolya Apoſctol- 42
ſkoga, u ovomu dogagyaiu slidioje na niki nacſin izgled Petra Kriſologa Metropolite Ravenskoga, koi upitan od Eutiketa Eretika, rad nikojega nauka, koi tadda u prigovaranyu biaſce, odgovor dadde: *Mi naſtojechi za mir? Viru brez privolyenya Episkopa Rimskoga grada pravdu od Vire sliſcati, i ſuditi nemoxemo* b). Po iſti nacſin, i ovi Sinod ſebe ponizujuchi, brez privolyenya Pape nekti niſcta u ovomu dogagyaju narediti. Scta radi Gauderik Biskup Velirenski od ſtrane Sinoda zafalivſci Papi na odlucsku, dache ſve naredbe Nikole Pape braniti, procſatioje piſmo Sinoda, u komu Sinod molyaſce, da Papa milloſtjom Duha ſvetoga proſvitlyen Saboriſcte Fociovo priliciſno Ariminskomu, i Efeskomu Dioskorovu odbaci, oſudi, i prokune; da nejma ni uſpomene od nyega nikakve; vech akobi morebiti bilo za vechu ſramotu, i pogerdu Focia. Oni pako, koiſe u ovomu razbojnicskomu Saboru nahogyau, illiſe podpiſaſce; illi dillovanya ovoga Saboriſcta derxe za zakonita, i brane; nekaſe opet prokunu. Akoli pak vlaſtitom ricsju, i podpiſom neanatemaju, illiti neprokonu ona, kojaſu u onomu Fociovu razbojniſctvu iz poganih cſelyuſtih rigana, nejmajuſe ni u opchenye laikah Katolicſanske Apoſctolske Cerkve primiti.

Od-

b) P. 1. Concil. Chalced. Epiſt. 21.

Digitized by Google

42 Odgovor ovi Papa razumivſci u drugomu dillovanyu ocſitova oſuddu ſvoju ſuprot knyigi onoga razbojnicskoga Sinoda, koju oſuddu procſatioje Marin Djakon: *Buduchi daſe ovde nahodi knyiga poslana od Episkopa Ignatie, i bogomilla Cara Vaſilia, u kojojſu iſpiſana dillovanya opakoga Saboriſcta, od potribenamje odlucſiti, ſcto imamo od nye ucſiniti. Ja ſudim, buduchi da ova knyiga nie razlicſna od budalaſctinah oſtalih eretikah i odmetnikah, jerboje ſva puna laxih, i opakih naukah; nitije u nyoj, tako govorechi od pete do glave zdravja; daſe dobri, i pravovirni neprivare, i u zlo nezavedu, nekaſe prid ocſima Sinoda, i Gercskih Poklisarah u vatru baci, i u pepeo obrati.* Na ovo Formos Biskup Portuenski od ſtrane Sinoda odgovori: *Oſuda Biskupa opchinske Cerkve ſvima jeſt povolyna. Svi kolici ovo hochemo; ſvi kolici ovo proſimo; ſvi kolici ſa ſvim ſerdcem tomu priſtajemo.*

43 U trechemu dillovanyu Papa ukaza biſnu onu slobodu Focia, koi ſmidde Rimskoga Papu skinuti; daje ona protivna ſviu Cerkvah pridanyu, i poſctenyu. Ovo pak ukaza s trima dogagyajih. I *pervo. Honorio* Papa premako nie ucſio nauk, koibiſe Viri protivio, negoje ſamo nepomnyiv bio za ugaſiti kliuchu u ono vrime ereſiu, zarad ove nepomnye naſcaſt je krivac; i niſctanemanye ni jedan iz megyu Patriarhah, niti iſti ſceſti Sinod jurve mertva nebi bio ſmio oſuditi nyega, da to nepropuſti oblaſt Priſtolya Apoſctolskoga. Drugi dogagyaj jeſt *Simaka* Pape, koga skuplyen od ſve Italie, i otokah blixnyih Sinod, neuslobodiſe oſuditi govorechi: da neſmie pruxiti ruke ſuprot vlaſtitoj zakonitoj glavi: *Hotioje Bog, da oſtalih lyudih pravde ſudeſe, i ſverſce po lyudma, a pravdu Biskupa ovoga Priſtolya zaderxao je Bog ſebi* c). Trechi dogagyaj jeſt S. *Cyrilla* Patriarhe Alekſandrinskoga, koga Joann Patriarha Antiokenski uſudiſe skinuti. Radi ove neuredne nyegove slobode piſao jeſt Sabor opchinski Eſeski Papi Celeſtinu: *Nekaſe doſtojno oſveti tvoja Svetitoſt ſverhu ovih, koja ucſinyena jeſu, zaſctobo akoſe dadde sloboda veche Stolice okriviti, i ſuproti Kanonom, illiti*

na-

c) Eunodius Epiſcop. Ticin. apud Labbe Tom. 4. CC. p. 1344. Natal. Alex. Diſſ. 1. in Hiſt. Ecc. Seculi V.

Digitized by Google

naredbama Cerkvenim ofudde izrechi, fvecheſe ſtvari Cerkvene pomeſti, i ſmutiti d). Po ovomu dogagyaju Papa ukaza ocſito, i oſobito, daje od Focia ucſinyena krivica Priſtolyu Apoſctolskomu, kao daje rekao: nie mogla Stolica Antiokenska, kojaje u redu trecha, brez velike opakoſti ſuditi Stolicu Alekſandrinsku, kojaje u redu druga, kako iſti opchinski Sabor poznaje. Dakle, da i bude Focio zakoniti Patriarha Carigradske Stolice, kojaje u redu druga, nie mogao Rimsku Stolicu ſuditi, kojaje u redu perva. I ovo mlogo manye, zaſctobo u ofuddi ſuproti Alekſandrinskoj priſtuplyujeſe kanon Nicenski, po komuje pervlya Stolica Alekſandrinska, nego Antiokenska; a u ovoj ſotonskoj ofuddi Fociovoj priſtuplyujeſe kanon Boxji, Evangelye Iſukerſtovo, koje u Petru naredilo jeſt, daje Rimski Papa pervi, i najvechi Poglavar opchinske Cerkve, kadamu recſe: *Paſi ovce moje,* nedoſtavlyajuchi, kako narede Sabori, i kanoni. Zatim recſe Papa Sinodu, da i on ſvoje razloge doneſe.

Alli Sinod odgovori, da nie triba viſce razlogah donoſiti; jer koi joſc dvoumi, jelli priopako dillo Focia vridno najoſctrie ofudde, i pedepſe, onaj nie ni Evangyelya cſatio, niti je Paula Apoſctola cſuo. Iſukerſt u Evangyelyu govori: *Nie ucſenik ſverhu meſctra;* a Pavao: *Nekaſe ſvaka u redu cſine* e). Niſuli dakle brezobrazni i priopaki, koi cſelyuſti ſvoje raztvaraju, i raſcirivſci pogerde rigaju ſuprot meſctrici, i vladalici Cerkvi Rimskoj? Nieli ovo ſuprot zakonitomu redu, kada na pervlye drugi za nyima uſtaju? Imamo kanon Afrikanski: *Neka iz megyu nas ſvaki ſebi red od Boga odlucſen poznaje; neka ſtraxnyi pridnye poſctuju, i nekaſe neuslobode brez nyiova vicha ſctogod cſiniti* f). Po ovoga kanona kripoſti, Cyrill Patriarha Alekſandrinski pokazaoje, daga Joann Antiokenski Patriarha nie mogao ſuditi. Po kripoſti ovoga kanona Sabor opchinski Kalcedonski sbacioje s-Patriarske Stolice Dioskora Alekſandrinskoga, koi Papu Leona Velikoga ſmidde ofuditi, i skinu- 44

d) Apud Binium T. 4. Act. Con. Epheſ. C. 17.
e) Marci 24. 1. Cor. 14.
f) Cap. 53.

Digitized by Google

nuti. Rad oviu razlogah ſudioje ovi Sinod, da po iſti nacſin Focio zarad ſvoih zlotvorſtvah imaſe oſuditi, i skinuti brez uſſanya od povrachenya. Za one pako illi Episkope, illi Cerkvenike od Focia regyene, illi koiſe za nyime povedoſce, i po koimu drago nacſin ſcnyimſe zdruxiſce, Sabor molyaſce Papu, da po ſtaromu obicſaju, ukazavſci milloſergye Priſtolya Apoſctolskoga, doſtoiſe nyima oproſtiti; akoli ona ricsju, i na piſmu, kojaſu pocſinili odbacivſci, poniznoſe podloxe pokori onoj, kojuche Sabor narediti. Ovoj molbi nadoſtavioje joſc Sabor drugu: buduchi da zarad ſvagdanyih Cerkvenih poslovah nemoguſe Otci u jedno ſaſtajati, nekabiſe doſtojao Papa prid Carigradskima Poklisarih ucſiniti nikoje naredbe, za utiſciti ovu bunu.

45 Dakle Papa Hadrian, za zadovolyiti proſcnyi Sinoda, oſuddu ſvoju prie mlogo i oſobito promotrenu izuſti. Oſudda ova imade pet cslanakah. U pervomu cslanku govori Papa, da ono Saboriſcte Focia, i Cara Mihaila skuplyeno ſuprot Nikoli Papi, odbacuje, i oſugyuje; buduchi puno laxih, protivno iſtini, i doſtojanſtvu Priſtolya Apoſctolskoga, prilicſno Efeskomu razbojnicskomu Sinodu. Govori takoer, da ſva dillovanya Focianskoga Saboriſcta, piſma, i pripiſi Cara Mihaila, i Focia ſuprot Stolici Apoſctolskoj jeſu prokleta; i zato imaduſe u vatru baciti. U drugomu cslanku govori Papa, da recſena u pervomu cslanku, illiti ona oſudda imadeſe razumiti recſena ſuprot dvima Saboriſctom proti Ignatii skuplyenim, koja dva Saboriſcta zove Saboriſcta od ubojſtva. U trechemu cslanku govori Papa, da Focia od pridſtolnika Nikole Pape oſugyena, i prokleta, opet radi novih zlotvorſtvah, to jeſt, radi onoga ſotonskoga Sinoda oſugyuje, i proklinya; ovo niſctanemanye nadoſtavivſci: akoliſe Focio podvexe ricsjom, illi vlaſtitim piſmom, dache Rimskomu Papi u ſvemu, ſcto illi je od Hadriana Pape, illi od Nikole pridſtolnika naregyeno, biti posluſcan; opaka dillovanya ſvoga ſotonskoga Saboriſcta oſuditi, odbaciti, i prokleti; damu neuskrachuje milloſt opchenya s-laicih. U cſetvertomu cslanku govori, da ovu iſtu milloſt dopuſcta ſvima, koi onomu prokletomu Saboriſctu priſtadoſce, illiſe podpiſaſce; akoli uzktiu ſveſerdno pokoru ucſiniti. Vaſiliu Cara, koga ime laxlyivom rukom u onoj knyigi Fociovoj upiſano nahodiſe, za pravedna poznajuchi ſali, kao pravovirna naredbah Apoſctolskih obsluxitelya, i prima u broj

bo-

Digitized by Google

bogomillih Carah Katolicſanskih. U petomu cslanku govori, da ako tko pripiſe Saboriſcta Fociova uſudiſe zaderxati, ſakriti, braniti, zatajati, i neuzktie ſaxgati; akoje laik, neka bude proklet; akoje Cerkvenik, nekaje skinut. Ova ſvakolika neſamo od Carigragyanah, nego i od Alekſandrinaeah, Antiokenacah, i od ſviu pravovirnih imaduſe razumiti. Oſudda ova izvagyena jeſt iz ſedmoga dillovanya, oſmoga Sabora opchinskoga.

Ovomu Sinodu podpiſafce imena ſvoja Episkopi trideſet i je- 46
dan. Pervi Papa Hadrian; za nyim Ivan Metropolita Pokliſar Ignatie; za Ivanom drugi Episkopi, i Kardinali Cerkve Rimske. Ove odlucske poslaoje Hadrian po glaſovitomu Arhimandriti Theognoſtu, koi je u Rimu ſedam godinah vruchoxelyno naſtojao za umirenye Cerkve Carigradske; i takojer po Eutimiu Oruxniku. Piſaoje Caru i Ignatii, da nie odſtupio, nitiche igda odſtupiti od naredbah, koje Nikola Papa je ucſinio. Zafalyuje Caru, da iſte naredbe je dillom iſpunio; a Ignatii radujeſe, daje na ſvoju Stolicu povrachen.

Ono pak ſctoje u pervomu cslanku naregyeno, jeſt prid Sino- 47
dom ucſinyeno. Knyiga Fociova, i oſtala piſma, potlacſena nogami, bacenaſu u vatru. Dvi ſtvari doſtojnoje biljexiti, kojeſe tadda dogodiſce. Jednaje, kada ona prokleta Fociova knyiga pocſe goriti, kao da jeſt iſtina, ſcto recſe Pervooruxnik Pokliſar Vaſilia, da u nyoj djavao pribiva, podixeſe iz nye niki ſumporni plamen udarajuchi, kao jedna paklena ſmerdecha pogan. Druga ſtvar doſtojna zabiljexenja jeſt, kada prokleta ona knyiga pocſe goriti, premakoje daxd, illiti kiſca padala, neugaſiſe vatra; nego joſc od iſte kiſce, kao dabi vatru ulyem tko zalivao, uzmloxavaoſeje raſtuchi plamen, kao xelyan nyu ſaxgati. Ovo videchi, ne ſamo Latini, nego i Gerci za jedno cſudo derxaſce, ſalechi pravednu oſuddu Papah Rimskih ſuproti prokletu Fociovu piſmu.

Digitized by Google

POGLAVJE DEVETO.

Scto Meniata ſudi od ovoga Sinoda?

48 CSatioje on iſpiſanye ovoga Sinoda, i u kratko, kako ozgor rekoſmo, od nyega piſce. O da bude ona prometrio, koja Hadrian Papa doneſe za ukazat doſtojanſtvo, i oblaſt Pape Rimskoga, kojuſe brezobrazno uslobodi Focio pogerditi! Focia nezagovara, neznajuchi kakobiga branio; niſctanemanye da nepropuſti brez cerne biljexke ovi Sinod, dvi ſtvari biljexi. Jednaſe ticſe Cara; piſcebo, da Hadrian *na nikki oſobiti nacſin praſcta Caru.* Alli piſce nepodobno. Sudi *Meniata*, daje Car kriv bio; alli krivo ſudi: jerboje poſvidocſeno, da Vaſilia nie bio dionik onoga prokletoga Saboriſcta, nie bilo nyegovo ime vlaſtitom rukom podpiſano: nemogaſce dakle *Meniata* piſati, da praſcta, buduchi daga joſc oſobito fali, kakochemo viditi. Druga ſtvar ticſeſe Pape Hadriana, koi krivce u ſvojoj oſuddi ſtavlya u opchenye laikah. Govori *Meniata*, daje bilo *brez razloga;* zaſctobo premako bi bila iſtinita ona zlotvorſtva ſuprot Fociu doneſcena, ſa ſvim tizim oblaſt ona nyima data po Poſvechenyu, illiti Regyenyu, nebiva zaludna, to jeſt, nemoreſe ni po jedan nacſin od nyih dignuti. Ovako *Meniata* na *liſtu 43.*

49 Alli *Meniata* okrivlyujuchi Papu rad onih ricſih; da Focio dopuſcta *opchenye s-laicih*, ſvoju malloumnoſt ukazuje. Iſtina jeſt, i znadiaſce Hadrian bolye, nego *Meniata;* da akoje tko jedan put regyen, vazda oſtaje regyen, primivſci niki biljeg, i zlamenye po komucheſe vazda poznavati, daje regyen, niti more tko primite redove uzeti. Alli, i ovo valya znati, da Cerkva ima oblaſt pokarati, i od pokarana dignuti oblaſt, ne daju nejma veche, nego daſe ſcnyome nemoxe slobodno sluxiti, i zakonito cſiniti sluxbe Cerkvene, kako prie mogaſce. Dakle Papa dignuvſci od Focia, i oſtalih sluxenye one oblaſti, a ne iſtu oblaſt, dopuſcta nyima

op-

Digitized by Google

opchenye s-laicih. Sctoche pak rechi *opchenye* s-lajchih g)? Da *Meniati* iſtomacſimo; rechiche, damuje dopuſcteno opchiti s-laicih u Pricſeſtenyu, illiti primanyu priſvetoga tila Iſukerſtova ſa ſvitovnim lyudma, a ne s-Cerkvenicih. Ovoje ſtara pedepſa Cerkvena, kojaſe nahodi u kanonu petnaeſtomu Apoſctolskomu, u kanonu devetnaeſtomu Sinoda Laodicenskoga, u kanonu trideſetomu i drugomu Sinoda Agatenskoga. Za razumiti ovo imaſe znati, da u ſtaro pervaſcnye vrime u Iſtocſnoj, i Zapadnoj Cerkvi, Cerkvenici jeſu imali u Cerkvi ſvoje oſobito miſto od lajkah, illiti ſvitovnih lyudih razlucſeno, nazvano, *ſvetiſcte, illi ſvetionik* u koje biſce zabranyeno ſvitovnim lyudma ulaziti, i Pricſeſtje ſveto primati. Opchenye dakle s-laicih, rechiche Pricſeſtenye, kojeſe neprima kod otara s-Cerkvenicih u ſvetiſctu, nego kod prigradde, gdi puk obicſavaſce ſtajati, i pricſeſtivatiſe. Ovakoſe ima razumiti ona oſudda Pape Hadriana. Na ovi nacſin pokarani, niſu poſtali laici, Red ſvoj izgubivſci, negoſu bili u broju laikah, buduchi da niſu mogli zakonito ſluxbe Cerkvene cſiniti. Ova jurve kazna jeſu.

POGLAVJE DESETO.

Hadrian Papa odlucſi poslati Pokliſare u Sabor Carigradski.

HAdrian Papa Pokliſare Carigradske Vaſiliu Pervooruxnika, i Ivana Metropolitu zaderxaoje u Rimu; megyu to promiſclyajuchi, bili bilo potribno, i koriſno priſtati proſcnyi Cara Vaſilie, i Ignatie, koi xelyau, dabi Papa u Carigrad poslao ſvoje Pokliſare, i 50

g) Ducangius in Gloſſario T. 2. p. 872.

Digitized by Google

i daſe skuppi Sinod. Najposli ſudechi Papa, dache ovo biti neſamo koriſno, nego da jeſt i potribno u ono vrime ſmucheno, obraoje za Pokliſare Donata Biskupa Oſtienskoga, Stipana Biskupa Nepeſinskoga, i Mariana viſoke pameti, i velikoga ſerdca, Cerkve Rimske Djakona; da oni nyegovi namiſtnici Saborom vladaju, i upravlyaju, davſci nyima na piſmu, kakoſe imadu vladati u oſugyenyu, i pedepſi krivacah, u primlyenju pokornikah, i u oſtalih poslovih.

51 Zato piſaoje Caru Vaſilii h) knyigu doſtojnu oſctra nyegovoga razuma; u kojoj mloga, i razliclna nahodeſe. Fali Papa, kakoje doſtojno, Carevu pomnyu, s-kojom on kao novi Cerkve Salamun za nyezin mir naſtoi, povrativſci Ignatiu na Patriarsku Stolicu po naredbi Apoſctolskoj. Na ono pak, ſctogaje Car u ſvojoj knyigi molio, daſe ukaxe milloſtiv naslidnikom Focia, odgovara mudro; da razliclno ſagriſcenye imadeſe na razliclni nacſin ſuditi, kakoje Ignatii piſao. Focio buduchi jednak s-Makſimom Cinikom Episkopom Carigradskim, u Saboru Carigradskomu oſugyenim, imaſe po iſti nacſin ſuditi, ne po milloſergyu, nego po oſctroj pravici. Evo kako slobodno imajuchi prid ocſima zakon piſce Caru: ſcto ſzcini *Memiata*, bili tako bio ſmio Focio Caru Mihailu govoriti? Od onih pako Episkopah, koiſu od Focia regyeni, obechaje, dacheſe ſmillovati, koliko po nadahnutju Boxjemu bude mogao.

52 Da pako nitko nepoſumnyi, imali Papa Rimski oſobitu vlaſtitu oblaſt Sinode skuppiti, i da nitko nedvoumi, jelli ovi Sinod opchinski, piſce Hadrian: *Hochemo, da po naſtojanyu vaſcega bogolyubſtva ſakuppiſe veliki Sinod, s-koimche naſci Pokliſari vladati, imajuchi podpunu oblaſt ſva ona ucſiniti, kojaſu naregyena.* Kojaſu pako naregyena? Kaxe, *pervo*, da Saboriſcte Focia ſuproti Nikoli Papi, i piſma ſva kolika, imajuſe u vatru baciti. Zaſctobo, oſim ovoga ſax-

h) Epiſt. 3. Hadr. P. ad Baſil. Legationis, *Excellentiae tuae.* Ex Act. 1. Synodi VIII.

Digitized by Google

ſaxgana u Rimu, nahodioſeje joſc jedan pripis iſtoga Soboriſcta poslan od Focia, daſe po Italii proglaſi, koga Vaſilie vojnici ſtigavſci Zakariu Metropolitu u gradu Kalcedonu, doneſoſce u Carigrad. *Drugo*, da nyegov Rimski Sinod imadeſe primiti, i podpiſati od ſvih Episkopah, i ovi podpiſi metnuti u ſarahniſcta Cerkvah ſviu. *Treche*, da Duhovnike, Vaſiliu Petra, Zozima, i drugoga Vaſiliu, koi, oſugyeni u Rimu, pobigoſce k-Fociu, natrag poſcalye. Ovoſu oni, od koih je Focio piſao Metropolitam Iſtocſnim, daſu iz Italie doſcli, koi Nikolu Papu tuxe. *Cſetverto*, moli Cara, da Ignatii bude vazda u pomoch, i ſvitujega, da neodſtupi od Cerkve Rimske. Najposli priporucſivſci Pokliſare ſvoje, fali Ivana Metropolitu, i Vaſiliu Pokliſare Carigradske, koje on biaſce u Rimu rad oſobitih razlogah zaderxao.

Po iſti nacſin piſaoje i Ignatii lyubeznivu knyigu i), i odgo- §3
varamu *pervo* od Pavla Ceſareenskoga u Kapadocii Arhiepiskopa, koga je Focio redio, i za kogaje Ignatia piſao: *Sctoſmo za druge naredili, koiſu regyeni od Focia, ovo iſto i za nyega odlucſujemo. Za ona pak, koja on od Focia podneſe, imatiche od Boga plachu.* Dopuſctamu niſctanemanye, da moxe ſvako doſtojanſtvo manye od Episkopſtva imati, i uxivati. Nadoſtavlya joſc drugo, da od nyega, illi Methodia poſvecheni, to jeſt regyeni, koiſu progonſtvo podnoſili s-velikom lyubavju, i poſctenyem imade primiti; a one, koiſu za Fociom zabludili, a niſuſe podpiſali Saboriſctu nyegovome, ako ucfine pokoru od Pokliſarah naregyenu, i podpiſcu ime ſvoje *knyigi od sloxnoſti*, neka i nyih primi. Imaſe znati, da ova *knyiga od sloxnoſti*, illiti pokornoſti zaderxavalaje u ſebi, da ſvaki uefini iſpovidanye Vire podlaxuchiſe Cerkvi Rimskoj, oſuddi ſuprot Fociu, i nyegovim naslidnikom, kakochemo obilatie viditi od ove knyige.

Knyige ove dateſu od Pape Hadriana *godiſcta 869.* deveti §4
dan miſeca Juna, illiti Lipnya. Polak toga dadde Papa Pokliſarom

---

i) Epiſt. 4. *Nec ſcriptura pandere, nec lingua ſufficit enarrare.*

Digitized by Google

rom knyigu poſebnu, i otajnu, kojaſe zove Latinski *Commonitorium*, to jeſt, knyigu od opomenutja. Ovu knyigu nejmaju Poklisari nikomu ocſitovati; u nyojboſe zaderxava nacſin oſobiti, ſcto imadu Poklisari u ovomu, illi u onomu dogagyaju cſiniti. Na ovie nacſin Papa Poklisare u Carigrad odpravio, s-dvima Carigradskima, za dvi godine u Rimu zaderxanih. Oni mogadiau biti ſvidoci kod Cara, i Cerkve Carigradske, kakoſu ſvaka ne terkomice, nego s-velikim promiſclyanyem naregyena za oſmi opcheni Sabor. Zato od nyega ſada obilatie doſtojno jeſt govoriti.

SVERHA DILA CSETVERTOGA.

DIO

Digitized by Google

DIO PETI.

OD OPCHENOGA SABORA OSMOGA DO BLAXENE SMERTI IGNATIE.

POGLAVJE PERVO.

Kako Poklisari u Sabor poslani, u Carigradu biau od Cara primlyeni?

DIo ovi megyu drugima jest osobitii, nahodibose u nyemu ne samo sud i osugyene Focia, nego zatim lukavo u Carigrad povrachenye. Alli prie negoli pocsmemo od Sabora govoriti, imase znati kakvoje dosastje Poklisarah bilo, kojeje kao jedna priprava za Sabor, i istoga Sabora pocsimanye. 1

Po koi nacsin Poklisare Donata Biskupa Ostienskoga, Stipana Nepesinskoga, i Marina Rimske Cerkve Djakona Gerci docsekasce, ispisuje *Guilielmo* u xivotu Hadriana Pape; a ovdenam nie mochi dostojno ispisati. Kada oni u Carigrad dojdosce, gospoda svitovna, i duhovna s-pukom prid nyih izajdosce, i s-goruchima svichami pratisce. Od ovud poznajese, da Focio sa svojom podmichenom, i usillovanom druxbom jest bio suprotivan Cerkvi Rimskoj, a ne Cerkva Carigradska. Kada pak Poklisari u Carigrad ulizosce, poglaviti Carski dvorani nyih s-velikim posctenyem docsekasce, pozdravisce, i primisce. Ovo docsekanye puka, i gospode, biloje zlamenye srichnoga dosastoga Sabora, i kao pocsetak. Opocsinuvsci pervi dan, kada Poklisari k-Caru dojdosce, i poslanu od Hadriana knyigu pridadosce, on s-velikim posctenyem pridatu knyigu po-

Digitized by Google

lyubivſci, upita lyubeznivo za zdravje Pape, Kardinalah, i novinah Rimskih. Za ovim razgovorom recſeim Car, daſe s-Ignatiom Patriarhom od Sabora obilatie razgovore. Oni dakle knyigu Ignatii takojer od Pape poslanu pridadoſce, i megyu ſobom od Sabora ſvitovaſce.

2 Sutra dan, kada opet Cara pozdraviſce, pocſe on beſiditi na ovi nacſin: *Cerkva Carigradska po oholoſti Focia ſmuchena, i uznemirena, jurve prie po naſlojanyu Nikole Pape primilaje od Stolice Rimske pomoch; alli nie podpuno. Sada pako za dvi godine s-Iſtocsnima Patriarhih, i Episkopih Cerkve Rimske matere naſce ſud cſekamo. Scta radi molimo vas, da za sloxnoſt, i mir Cerkve naſce ſa ſvom pomnyom naſloite.* Odgovoriſce Poklisari: *Ovoje uzrok puta naſcega. Alli nikoga od Iſtocſnikah vaſcih nemoxemo u Sabor primiti, akoli nam prie nezadovolyi prikazavſci, i podpiſavſci knyigu, koje nacſin, i pervopis, iz ſaraniſcta Priſtolya Apoſtolskoga doneſoſmo.* Na to Car, i Patriarha rekoſce: *Ovo, ſctonam od knyige govorite, je nova ſtvar. Zatoje potribno, daju vidimo, kakvaje?* Poklisari u ſvomu poslu providni, imajuchi knyigu, iz Latinskoga jezika u Gercski prineſcenu, ukazaſce Caru. Procſativſci nyu Car s Ignatiom, poznadoſce, da je u onomu dogagyaju potribna, i ſpaſonoſna. Zato Car velle xelyan umirenya Cerkvenoga, odredi ſcnyima, daſe opcheni Sabor otvori peti dan miſeca Oktobra, to jeſt Liſtopada.

3 Biljexiti je ovde doſtojno, da kada Car Rimsku Cerkvu plemenitim, i iſtinitim imenom zove *mater naſcu*, potvergyuje iſtinu, koju ſtari Gerci poznavali, i virovali jeſu; da Cerkva Rimska je ſtarja, to jeſt, da imade brigu, i oblaſt ſverhu Carigradske Cerkve. Cſatioje *Meniata* ovu Carevu beſidu; neznajuchi pak odgovoriti podobno, podixe ſvoje pero ſuprot Caru, koi je hotio, daſe opcheni Sabor skuppi piſcuchi na *liſtu 44. Takoſu po volyi, i poxudi Carah, s-velikom Cerkve ſctetom, vladane ſtvari Cerkvene: i oni Episkopi neb:au probugyeni, i ganuti od bogolyubſtva, illi od vruchoxelynoſti za Viru, da ona cſine; nego i iſtinitie, da zapovidma, i dragovolynoſti Kralyah poslusni budu.* Pitaju Latini: od koih Carah i Episkopah ovo piſce *Meniata?* Akoje piſao, i razumio ne ſamo od Ikonoboracah, nego i od Mihaila, i od Episkopah Fociovih, iſtinuje rekao. Alli nie ovo *Meniata* od nyih, negoje piſao od Va-

ſi-

Digitized by Google

filie Cara, i od Episkopah, koi u osmomu Saboru biau; i pisaoje brezobrazno. Mogaoje znati *Meniata*, i damu posctenye ukaxemo; znao jest, koliku brigu na Cerkvu s-Rimskima Papih imadosce bogomilli Cari, Veliki Konstantin, Veliki Theodosio, Valentinian, Marcian, i bogomille Carice Pulkeria, Irene, Theodora, na nacsin razlicsni za Cerkve pomnyechi; dase Sinodi skuppe, uzbunitelye Cerkve odbiajuchi. Takav biasce Vasilia, kako nam svidocsi knyiga nyegova, i odgovor Pape. I doisto tkobi mogao odoliti silli axdaje onoga vrimena, to jest Focia; nego velicsanstvo, i oblast Cara? Niese on u stvari Cerkvene miscao; nie u Sabor dolazio, nego u sidenye scesto, i uzrok dadde: *Nasee Carstvo u nijednomu sidenyu nie bilo; da tko nebi rekao daje po Carskoj oblasti, i ruci sud izvernyen, i izopacsen.* Neokrivlyujeli dakle brezobrazno *Meniata* Vasiliu Cara? Po isti nacsin kada pisce od Episkopah, koise u Saboru nahogyau, da ona kojasu csinili, nisu od bogolyubstva, nego dase ukaxu posluscni Caru, i za ugoditi nyemu csinisce, brezobrazno pisce. Kako je ovo opako *Meniatovo* pero, koje tolike Episkope brez svidoka, brez razloga pogerditi neuzbojase? Nie on doisto poslie, kakochemo viditi, tako pisao od Cara Vasilie, niti od onoga Saborisca, u komu lukavo, i nezakonito bi postavlyen Focio na Stolicu Carigradsku. Zascto dakle ovde tako daleko s-puta zabasa? Uzrok jest; zasctoboje u ovomu opchenomu Saboru osmomu Focio oframochen, i osugyen bio. Zato na recseni nacsin uslobodise *Meniata* pisati, za obranitiga, kao da nebi bio pravedno osugyen. Vidichemo u slidechima sidenyih, kako skuplyeni Otci mudrose u ovomu Saboru podnesosce, i po pravdi svaka csinechi Focia osudisce.

POGLAVJE DRUGO.

Sidenye pervo: procsatenaje opomena Cara, i razlicsne knyige.

OVi Sabor opchinski osmi, a Carigradski csetverti, sabranje u Sridu peti dan miseca Listopada, godisca Gospodina 4

Digitized by Google

ſto ſceſtdeſet i devetoga, Vaſilie Cara trechega, Hadriana Pape drugoga u velikoj glaſovitoj Cerkvi ſvete Sofie. U ſidenyu pervomu, kakono i u oſtalih Saborih obicſajno biaſce, ſtavlyen je krix, i knyige ſvetih Evangyelyah, kaono neprivarlyive naredbe, po koima Sabori od nauka Vire, i upravnoga xivlyenya imadu ſuditi. Tri Rimska Poklisara Donat, i Stipan Biskupi, i Marin Djakon u Saboru miſto Pape vladaoci, pervo miſto imadiau, i oblaſt ſuditi, *po ſtaromu Cerkvenomu pridanyu*, kako ſvidocſi Niceta u iſpiſanyu xivota Ignatie. Za Poklisarima Rimskim ſidioje Ignatia Patriarha Carigradski; za nyime Toma Metropolita Tyrski, miſto Patriarhe Antiokenskoga; a Ilia Kalugyer *Syncell* k) illiti Namiſtnik, miſto Theodoſia Patriarhe Jeroſolimskoga; a od ſtrane Alekſandrinskoga joſc nitko nebiaſce ſtigao. Nahogyauſe takogjer poglaviti Carski Staroſte od nyega poslani. Dvanaeſtjih biaſce. Iz megyu ovih obra Car Bahana, primudra dvorana, koibi od nyegove ſtrane beſidio, i ona kazivao, kojaſu za opchinsko dobro Cerkve, a oſtali Staroſte biau za ſvidoke, i poſctenye Sabora.

5 Pocſetak Sabora bi na ovi nacſin. Najpervo Poklisari s-Ignatiom zazvavſci Duha ſvetoga u pomoch, i izvidivſci Episkope, koi radi pravde Ignatieve progonſtva Focia podniſce nepridobitni, zapovidiliſu nyima Poklisari, da u Sabor unigyu. I unigyeih dvanaeſt vitezah, pet Metropolitah, i ſedam Episkopah, koje ovde imenovati je doſtojno. Metropolite biau: Nicefor Amaſenski, Ivan Sileenski, Niceta Athenienski, Metrofan Smirnski, Mihail Rodenski. Episkopi pak: Georgia Heliopolitanski, Petar Troadenski, Niceta Cefaludienski u Sicilii, Anaſtaſia Magneski, Nicefor Krotonenski, Antonia Aliſienski, Mihail Korcirenski. Ovi od Poklisarah pofalyeni ſidoſce ſvaki na ſvomu priſtojnomu miſtu. Nebiaſce dakle iz pocſetka viſce nego ſamo oſamnaeſt Otacah u Saboru, komuſu priſtojne one ricſi Iſukerſtove 1): *Nemojſe bojati malaſcno ſtaddo.*

k) Syncelli erant Coadjutores Epp., et quamuis eſſent ſimplices Sacerdotes Monachi, in publico Eccleſiae congreſſu habebant locum ante Metropolitas.

1) Luc. 12.

Digitized by Google

do. Tadda Staroſta Bahan ſtojechi u ſridi, ſidechima Otcem recſe: *Poslaoje Car knyigu, ako zapovidate, nekaſe prid ſvetim Sinodom provſati.* Odgovoriſce Pokliſari: *Dragoche nam biti, akoſe procſati;* koju udily procſatio jeſt Otajſtvenik Carski, imenom Theodor. U ovoj knyigi Car govoraſce: da kakoje ſtupio na priſtolye, udilyſeje pobrinuo za umirenye Cerkve. Zato ſvituje Otce, koiſe u Saboru nahode, i koicheſe joſc pridruxiti; da niednoſtrano, kakono brez lyubavi, i priatelyſtva tako i brez omraze na kogagodi, imajuchi Boga prid ocſima, naſtoje ſvoje poslove za koriſt Cerkve opravlyati. Ovo ſvitovanye Cara ſvi pofaliſce. Scto *Meniata?* Evo kakoſeje Car u ſtvari Cerkvene miſcao! Zatim Bahan zaiska od Pokliſarah Rimskih, da pokaxu knyigu od Pokliſarſtva, i oblaſti, koju imadu, ne za pogerdu koju Cerkve Rimske, illi od duxnoſti; veche daſe Sinod opet neprivari, kakonoje bio privaren od Rodoalda, i Zakarie Pokliſarah, od Nikole Pape poslanih. Odgovoriſce Rimski Pokliſari: *Mi joſc niſmo ſctili, dabi Pokliſari Rimski od ſvoje oblaſti bili u Saboru iſpitivani: mi s-Carigradskima Pokliſarih Joannom Syllei, i Vaſiliom, od Hadriana Pape poslani, doſcli jeſmo, i knyige Caru donili, u koimaſe nahode zapovidi Sinodu 'date, oblaſt naſca, i Sinoda. Niſctanemanye da znade ſva Cerkva, da jeſt ovi Sinod zakoniti, nekaſe ſctiu.* Najpervo dakle Pokliſar Marin procſati piſane Latinski, a Gercski piſane Carski Cerkvenik, i Tomacſitely Damian. Ova sliſcavſci Otci Sinodski, i Staroſte zavapiſce: *Blagoſovlyen Goſpodin, koiſeje doſtojao zadovolyiti nami po nyiovoj Svetitoſti.*

Posli toga Rimski Poklifari rekoſce: nekaſe cſate knyige od priporuke, i pokliſarſtva Iſtocſnih Pokliſarah; ovoboje vazda ſtari obicſaj bio, da Namiſtnici Patriarhah, i Episkopah, Pokliſarom Rimskim ſvoje knyige prikaxu. Tadda Ilia Pokliſar Theodoſia Patriarhe Jeroſolimskoga, jerbo Toma Metropolita Tyrski rodom Sirianac neznadiaſce pravo Gercski, poſce, i miſto nyega beſiditi *Premda znate, koiſmo, i odkaleſmo, davam niſctanemanye zadovolyimo kaxem vam opet: Priſveti Toma Metropolita Tyrski, kakovamje znano, upravlyajuchi po obicſaju s-Antiokenskom Stolicom do obranya Patriarhe novoga, neimade od kogabi mogao uzeti knyigu, buduchi da on iſti ima oblaſt takve knyige davati, veche on iſti kakoga vidite dogye. A jaſam od Theodoſia Patriarhe Jeroſolimskoga poslan, i ovoje knyiga, ne-* 6

Digitized by Google

kaſe procſati. Nadoſtavlyam joſc ovo, bivſci mi u ovomu gradu zaderxani, zamoliſmo Cara, da nam dopuſti doma ichi. I dopuſti nam milloſtivo, zapovidivſci, da prie na piſmu ocſitujemo, ſcto od ſtvarih Carigradskih ſudimo, i ſctobi mi govorili, kadabiſe s-Pokliſarih Rimskih u Saboru ſaſtali? Mi, neka namje Bog ſvidok, napiſaſmo ono, ſcto u ſerdcu imadiamo; i ovachemo proſctiti. Alli nekaſe prie knyiga naſcega Patriarhe procſati.

7 Knyigu ovu Patriarhe Jeroſolimskoga piſanu Patriarhi Ignatii, cſatioje Stefan Djakon, i piſaoc Cerkve Carigradske. U ovoj knyigi piſce *pervo*, da iſti Ignatia znade, zaſctomu cſeſto nepiſce; navlaſtito za to, da neuzrokuje koju ſumnyu od nevirnoſti poglavicam Saracenskim, koi nikakveim krivice necſine; pacſe dopuſctaju Cerkve zidati, i slobodno obicſaje Cerkvene obsluxivati: ſada pako piſce po zapovidi Amire, najvechega poglavice. *Drugo*, xali da ſeje buna u Cerkvi Carigradskoj zametnula, i xeli, daſe do skora ſverſci. *Treche*, da s-podpunom oblaſtju ſcalye od ſvoje ſtrane Iliu Sveſctenika, domachega Namiſtnika, i pomochnika; a od ſtrane Stolice Antiokenske, za ſad prazne, da igye Thoma Metropolita Tyrski, koiche biti obodvojega Patriarſtva Namiſtnici, i Pokliſari. *Cſetverto*, da naſtoi kod Cara, koliko najviſce bude mogao, zaroblyenih Saracenah osloboditi. *Peto*, damu za utiſcenye ſcalye ſvetoga Jakova pervoga Episkopa Jeroſolimskoga plaſct, krunu Episkopsku, i druge darove, koje u iſtoj knyigi imenuje. Knyiga ova Theodoſia Patriarhe Jeroſolimskoga povolyna biſce Pokliſarom Rimskim, koi zapovidiſce, daſe ſctie *knyiga od sloxnoſti* iz Rima doneſcena, kojojſe imadoſce ſvi podpiſati, xelechi u Sabor unichi. Ovakvu knyigu, kako ſvidocſi *Anaſtaſia*, joſc prie biaſce Nikola Papa u Carigrad poslao, allioj Focio himbeni ſuproti ſebi nedadde na ſvitloſt dochi. Sloxena pak na ovi naćſin biaſce.

8 *Pervo za ſpaſenye potrĕbno, jeſt pravoslavne Vire odlucske obsluxivati, i od naredbah Otacah ni po nijedan nacſin neodſtupiti. Jednoſe doticſe Vire, a drugo upravna derxanya. Nemoreſe pripuſtit beſida Iſukerſtova govorecha: Tiſi kamen, i ſverhu ovoga kamena ſagraditichu Cerkvu moju. Ovoje po dillih potvergyeno, zaſctoboje na Stolici Apoſtolskoj vazda ſacſuvana neoskvernyena Katolicſanska Vira, i nauk oderxavan. Mi dakle od Vire, i nauka ove Stolice xelechiſe neodiliti,*

Digitized by Google

i Otacah, a ossobito svetih Episkopah Stolice Apostolske naredbe u svemu slidechi, proklinyamo svaka krivovirstva, i progonitelye svetih prilikah. Proklinyamo takojer Focia, Stolice Carigradske osvoitelya, doklemse nepodloxi sudu svete Stolice Rimske, i svoje saborisćte neprokune. Slidimo pako sveti Sinod, i zagerlyamo, kogaje blaxene uspomene Nikola Papa sabrao, i komusise ti Hadriane Papa podpisao. Po isti nacsin primamo Sinod od tebe istoga skuplyen, i ona kojasu u nyemu naregyena, opchechi s onima, s koima ovi Sinodi opche; a odbacujuchi one, koisu od ovih Sinodah osugyeni, ossobito Focia, Grigoriu Sirakuskoga, i ostale nyiovo odmetnisctvo slideche, i u nyiovome opchenyu obastajuche. Polak toga skupsctine zlovolynih, to jest, dva saborisćta pod Carom Mihailom suprot Ignatii Patriarhi, i trechi suproti Pristolyu Apostolskomu za vike proklinyamo, i sve kolike ova saborisćta derxeche, braneche, i nyiova opaka dillovanya sakrivena csuvajuche. A usuprot slidimo, i sasvim serdcem primamo ona, kojaje sveta Stolica Apostolska naredila od Ignatie, nascega Patriarhe, da budemo nyezina opchenya dostojni, u kojoj jest ciloviti pervoga nauka temely: imena onizuh, koisu od nye razdilyeni, nechemo u svetoj Liturgii spominyati. Ovo ispovidanye ja Episkop N. svete Cerkve N. vlastitom rukom jesam podpisao; i Tebi Gospodinu, prisvetomu velikomu Episkopu, i Papi opchinskomu Hadrianu po tvoima Poklisarih Donatu, i Stefanu prisvetima Episkopih, i Marinu svete Katolicsanske Cerkve Djakonu jesam pridao prosechi svidoke, dase podpiscu, miseca . . . dneva . . . Tadda ustade Staroſta, i zapita: Scto szcinite od ove knyige? Svi kolici rekosce: *Knyiganamje ova povolyna.* Knyigu ovu u Latinski jezik procsatioje Damian, Carski Cerkvenik, i Tomacsitely; a u Gercski Stefan bogomilli Djakon; prie bisce procsatena po obicaju u Latinski jezik, za ukazat poscstenye Rimskoj Cerkvi.

Za nyom procsatenaje knyiga Poklisarah Istocsnih, koju oni naminivsci doma otichi, ostavili biau, dase u Sinodu sctie; alli pouzdajuchise daim Amira neche zamiriti, u Carigradu joscse zaderxasce: *U privelikoj smutnyi stvarih Cerkvenih, kojusmo podnosili po nenavidosti nepriatelya sviu dobarah, djavla paklenoga, dopustioje Gospodin Bog Rimskomu vladanyu Poglavicu bogomiloga Vasiliu, po komuje hotio, dase smutnya Cerkve digne: koi jest i nas iz derxavah istocsnih dozvao; da ovde csekajuchi prisvete, i primudre Poklisare Rimske, scnyima Cerkvene inade sverscimo. Buduchise mi pako za dugo* 9

za-

Digitized by Google

zaderxali; zato rad ſumnye Saracenah, bojechiſe danamſe joſc ſcto gorje nedogodi, i ſve ime Hriſtjansko u poghibio neuvedemo, nemoguchi viſce cſekati doſcaſtje Rimlyanyah, ſctoſmo ſudili, na piſmu pridadoſmo.

Mi dakle ſva kolika protreſavſci, ſudiliſmo najposli; da ſvaki ſvakomu odlucsku Nikole Pape imade poslusan, i podloxan biti, kako i mi jeſmo. Priſveti Pakriarha Ignatia neka na ſvojoj Stolici mir uxiva, i ſvi, koiſuga slidili, nekaſe povrate na ſvoje Stolice, i doſtojanſtva. Pacſe i oni, koiſuſe s-Fociom dogovorili; akoliſuſe u skinntju Focia k-Cerkvi utekli, illiſe k-nyoj u vrime Sinoda uteku, primivſci po ſudu Inatie pokoru. Od Focia pako ſudimo daſe od nyega ſva oblaſt Sveſctenicska imade dignuti; i joſc, akoliſe neuzktie Sinodu podloxiti, daſe ima iz opchine pravovirnih izbaciti. Scta radi ako tko razumivſci odlucske Nikole Pape, i naſcega ſuda podpiſanyu uzſuprotiviſe, i oſtane otverdnut, illi otverdnute bude primio, nekaje proklet. Zavapi tada Sinod: *Evo sliſcaliſmo, da i Stolice Iſtocſne priſtaju ſudu priſvetoga Nikole Pape.* Zatim Pokliſari Rimski pitaſce Iſtocſne Pokliſare: *Jeſuli oni ovu knyigu pridali, i ſudili doiſla tako, kakoſe u nyoj nahodi?* Odgovoriſce: *Doiſla tako.*

10 *Bahan* pako, koi po nadahnutju Focia, i nyegovih ſtranacah, ſve ſctogodbi mogao, donoſiobi, recſe Pokliſarom Rimskim: *Molimo vas, danam joſc jednu ſumnyu iznimite: Kakoſte vi mogli Focia oſuditi, koga niſte ni vidili.* Odgovoriſce Pokliſari: *Blaxenomu Petru Apoſtolu darovaoje Iſukerſt, i Bog naſc govorechi: Jaſam molio zate, da nepomanyka vira tvoja, i ti kadgodi obrativſciſe potverdi bratchu tvoju. Nemogaſce Nikola Papa za toliko produlyiti vrime, da ne potverdi brata ſvoga Ignatiu. Scta radi videchi knyige utiſnutoga ſillom Focia, prem daſe on glavom u Rimu nenahogyaſce, niſctanemanye buduchiſe u Rimu nahodio po ſvoima knyigami, i Pokliſarih, naſcaſt krivac, je oſugyen bio.* Pokazaſce ovdi Pokliſari Rimski, kakoſu pervi put Poklſari Carigradski doſcli u Rim s-knyigom, u kojoj biaſce piſano, daje Ignatia Patriarſtvo oſtavio. Ukazaſce takojer, daje Papa poslao Pokliſare Rodoalda, i Zahariu, koi nepravednoj Sinoda oſuddi privolyivſci, kazaſce u Rimu, daje Ignatia dignut. Ovo iſto razumioje Papa, kada posli Pokliſarah Leo Otajſtvenik doneſe u Rim od Cara i Focia knyigu, u kojoj oni prignuti naſtojaſce Papu, da dignutje Ignatie, i regyenye Focia potverdi;

al-

Digitized by Google

alli on nekti, i ovo isto po Leonu odgovori Caru, i Fociu. Zatim razumivsci podpuno, i ocsito, kakosuse stvari u Carigradu dogodile, skupivsci Sinod, Focia krivca ocsita je osudio. Na ovi nacsin Poklisari ukazasce, da Focio, premda nie bio ni vigyen u Rimu, sa svim tizim jest zakonito osugyen bio.

Posli odgovora data od Poklisarah Rimskih, *Bahan* obratise k-Poklisarom Istocsnim, koi za dvi godine zaderxavajuchise u Carigradu, nektisce s Fociom opchiti; zatoim recse: *A vi koiste ovde tako dugo csekali na Poklisare Rimske, zascto niste pohodili Focia, dabi barem prie csovika vidili, negobiga osudili?* Odgovori udily Ilia Poklisar Jerosolimski: *Znate, daje Duh sveti Patriarske glave na svitu postavio, za dignuti smutnye zametnute. Buduchi dakle da perva Stolica, koja jest stari Rim, nie primila Focia, nitisuga primile ostale Stolice, ni Aleksandrinska, ni Antiokinska, ni Jerosolimska; zasctobiga bilo potribno suditi? Daje osugyen pravedno, svimaje bilo ocsito. Mi nismo nikada drugoga za Patriarhu poznali, nego prisvetoga Ignatiu. I prem dabi onda bio on u izagnyanyu, kada mi u Carigrad sligosmo, nebi mi drugoga za Patriarhu poznali, ni primili. Scto pako nismo s-Fociom besidili, nie nam potribno bilo, razgovarajuchibose s-nyegovima strancih, zadostasmo razumili nyegove sctokakve izprazne razloge, koje on za opravdanye svoje donesi. Govore, da Ignatia skinut, i izagnan pisao jest knyigu, da ostavlya Patriarstvo; koja buduchi proti Kanonom nitijuje Rim, nitismo mi primili.* 11

Biljexiti ovde imamo, da Focio utisnut na Patriarstvo, udily je po obicsaju ostalim Patriarhom pisao istuchi privolyenye svomu regyenyu, i uzviscenyu; alli neprimivsci nikakva odgovora. Posli toga skinut od Cara Vasilie, kako svidocsi Ilia, Poklisar Jerosolimski, pisaoje po nikojemu dvora Carskoga naredbeniku Metropoliti Tirskomu, jelliga primila Stolica Antiokinska? Odgovorimu, daga nie nikada Stolica Antiokinska za Patriarhu poznala. Od ovud slidi ocsito, da u Fociovih Saborisctih, nebiau pravi Poklisari Patriarski, nego od Focia stvoreni, i izmisclyeni. 12

Sidenye ovo po obicsaju je doversceno csestitovanyem. Stefan Cerkve Carigradske Djakon stojechi u sridi zavapi: *Vasilii Caru, Konstantinu sinu, i Leonu, Eudocii Carici mlogo godinah! Nikoli*

Papi Rimskomu vikovita uſpomena! Hadrianu mlogo godinah! Ignatii mlogo godinah! Pokliſarom mlogo godinah!

POGLAVJE TRECHE.

Sidenye drugo: Pokornici primlyeni.

13 Uovomu Sidenyu pocſe govoriti Pavao *Cartophilax* m) to jeſt naſtojnik od Knyigaonice Carigradske. Ovoje oni Pavao poſvechen od Focia za Episkopa Ceſareenskoga, za kogaje Ignatia Papi Hadrianu piſao, daga potverdi u doſtojanſtvu ſvomu; alli nekti ni po jedan nacſin, dopuſctivſcimu ſvako doſtojanſtvo oſim Sveſcteniſctva illiti Miſniſctva. Zato Ignatia ucſiniga naſtojnikom, illi cſuvarom od Knyigaonice, koja jeſt cſaſt oſobita, kakoju *Anaſtaſia* iſpiſuje.

Pavao dakle recſe Pokliſarom: Episkopi, koiſuſe Fociu pridruxili, doſcliſu s-knyigom od pokornoſti xelechi u Sinod unichi. Pokliſari rekoſce: akoſu od Ignatie illi od Methodia regyeni, neka unigyu. Unigyoſce dakle, knyige od pokornoſti u rukuh derxechi. Iz megyu nyih blaſce Theodor Metropolita Karienski, i ſvi oproſctenye pocſeſce moliti. Tadda zapovidiſce Pokliſari, daſe procſati nyiova knyiga od pokornoſti. Uze jednu Stefan Djakon, i procſati: u nyoj oſobito tuxeſe na Focia govorechi: *Focia u majſtorii za lagati, i privariti tako izverſtan, i naucſan; da niti je bilo takva majſtora, nitiche biti, je nas privario, buduchi on iznaſcao ſaxlyive Pokliſare Iſtocſnih Patriarhah, koiſuſe ſcnyime ſuprot Ignatii dogovorili. Nakuppioje ſuproti nyemu neizbrojene laxi, zapovidivſci, daſe mucſi, za uſillitiga, dá oſtavi Patriarſtvo, i od toga piſmo dade.*

Bu-

m) ὁ χάρτης, *charta*, et φύλαξ, *cuſtos*. Chartarum cuſtos.

Digitized by Google

Buduchi pako on ova nektio ucſiniti, zato priſveti Patriarha, kako i ſamiznate, izagnanye tamnice, uze, verige, udarce, glad, i xegyu pod neſe. Evo ſvidokah Gerkah, kakoſeje Focio na Patriarsku Stolicu zakonito podigao! kakoſeje od nye otimao! Od ovoga ſidenya ſcuti Meniata.

Ako, govore u knyigi Episkopi, *cſaſtnomu ſtarcu, ſimu Carevu ſvetomu Episkopu uslobodiſe tolike muke i nevolye zadati, kakobi bio nama nevolynikom on tavni Lucifer, i Focio oproſtio. Nikoiſu iz megyu nas s-Nevirnicih zatvoreni gladom, i xegyom moreni. Nikoi, da mramor ſicſemo oſugyeni, palicami bieni, petami u terbuh udarani, verigami vezani; a posli toga, datonamje ſino za hranu. Ovima nevolyami uſillovani k-nyemuſe priloxiſmo. Alli ſada ne brez ſtida iſpovidamo nepravdu naſcu, i uticſemoſe u duhu poniznoſti u milloſergye vaſce, podlaxuchiſe ſvakoj pokori, i molechi oproſctenye.* Na ovi nacſin biaſce knyiga ona od pokornoſti sloxena.

Biljexiti valya, da ova knyiga od pokornoſti bilaje na Po 14
kliſare Rimske upravlyena, zaſctobo po ſvidocſanſtvu *Nicete* u Iſpiſanyu xivota Ignatie, Patriarha Ignatia neimadiaſce oblaſt cſiniti, ſctobi hotio: *Rimlyanombo po ſtaromu Cerkvenomu Pridanyu puſtioje oblaſt ſuditi*, buduchi oni Saborom vladali. Po iſti nacſin u Saboru Kalcedonskomu u trechemu dillovanyu, knyige od razlicſnih obtuxitelyah ſuproti Dioskoru Alekſandrinskomu Patriarhi oſobito biau upravlyene k-Papi Leonu, kako ſudcu Patriarhah. I u ſvima opchenima Saborih, najprie oſudda od ſamih Pokliſarah Rimskih izuſctena, posli u Saboru od ſvakoga na poſe Episkopa bilaje potvergyena. Sctonam ovo zlamenuje? Nego doſtojanſtvo, i oblaſt Pape ſverhu oſtalih Patriarhah?

Pokliſari videchi poniznoſt, i pokornoſt oviuh Episkopah, 15
tako nemillo od Focia, kao od uſilnika lyutoga mucſenih, rekoſce: *Primamo vas, akoli i vi primate knyigu po zapovidi Pape iz Rima doneſcenu.* Svi ovi Episkopi, jedanaeſtjih biaſce, priſtadoſce Papinoj zapovidi, i zatoim knyiga od sloxnoſti procſatena bih. Razumivſci ſctoje u nyoj zapovigyeno, piſaliſu udily knyigu s-podpiſom ſvidokah. Kada ovo ucſiniſce, Ignatia s-privolyenyem Pokliſarah recſe; da knyige od pokornoſti metnu na kuix, i Evan-

Digitized by Google

gyelye, i opet nyemu donesu. Zatim Ignatia uzamsci one nyiove knyige, svakomu plasct dadde, i najprie Theodoru Metropoliti Karienskomu, govorechi: *Evo zdrav ucsinyen jesi, nemoj visce grisciti datise scto gorje nedogodi.* A oni ponizno zasalivsci, megyu Episko, pih fidosce. Zascto pak Ignatia recseim metnuti knyigu od pokornosti na krix, i Evangyelye, uzrok jest, zasctobo ona knyiga od-pokornosti, biasce jedno ispovidanye; a stavlyenye na krix, i Evangyelye, jedan nacsin od zakletve: stariboje obicsaj zakletise sverhu krixa, i Evangyelya. Pristojnoje takojer bilo knyigu onu u ruke Ignatii pridati, da od nyega regyeni, kakosu ucsinyeno u nyegovih rukuh ispovidanye od posluha posli pristupili, tako opet po ovi nacsin ispovidanye posluha u nyegovih rukuh ponove.

Posli Episkopah pokornih s-dopusctenyem Poklisarah Pavao uvede jedanaest Svesctenikah illiti Misnikah, knyigu od pokornosti nosechih, nikoi od Methodia, nikoi od Ignatia biau regyeni. Za nyima uvedenisu Djakoni, a za Djakonima Podjakoni, koi svi kao Episkopi nosechi knyigu od pokornosti, na recseni nacsin od Poklisarah, i Ignatie primlyeni jesu.

Najposli kakoje Ignatia Episkope, i ostale pokornike, ne vlastitom oblastju, nego datom od Rimskih Poklisarah, na pervasenye dostojanstvo povratio, takoimje i *epitimiu* illiti pokoru n) naredio od svega Sinoda prie razvigyenu, a od Stefana Cerkve Carigradske Djakona procsatenu na ovi nacsin.

16 *Oni, koi obicsaju meso jisti, nekase za pokoru uzderxe od mesa, sira, i jaja. Koi neobicsaju meso jisti,* kakonosu oni, koi od Kalugyerah postadosce Cerkvenici, *nekase uzderxe od sira, jaja, i ribe: a u Sridu, i u Petak neka jidu povertje, i zelye s-mallo ulya, i vina. Neka svaki dan poklekavsci petdeset puta, govore: sto puta, Gospodine pomilluj: sto puta, Gospodine sagrisciosam: sto puta Gospodine oprosti meni grisciniku. Neka takojer govore pismu Davidovu scestu, trideseta i sedmu, i petdesetu. Ova zapovidam obsluxivati do Boxicha; a do to-*

n) ἡ ἐπιτιμία, mulcta, poena, ab ἐπιτιμάω, objurgo.

Digitized by Google

toga vrimena, nejma nitko ni po jedan nacſin sluxiti ni cſiniti ona, koja cſini Sveſctenik. A na dan porogyenya velikoga Boga, i Spaſitelya naſcega Iſuſa Hriſla, primivſci ſveſcteniſctvo, ſamnomche sluxiti neumerlomu Bogu. Ovo ſidenye biloje ſedmi dan miſeca Oktobra, to jeſt, Liſtopada, i ſverſcenoje s-cſeſtitovanyem, kako i pervo ſidenye.

POGLAVJE CSETVERTO.

Sidenye treche: otverdnuti u Sinod zvani.

U Sidenyu trechemu skuplyenu jedanaeſti dan miſeca Liſtopada 17
pocſeſce proſiti Metropolite Nicefor Amaſenski, i Niceta Athenienski po Metrofanu Metropoliti Smyrnskomu, daſe cſate knyige piſane od Cara Vaſilie, i od Ignatie Papi Hadrianu, i takogjer nyegovi odpiſi; zaſctoboſe u nyima nahode uzroci, i nacſin ovoga Sinoda. Alli Poklisari Rimski hotiuchi prie zvati u Sinod otverdnute Epiſkope, rekoſce ovim Metropolitam, da zovnu one, koiſu od Methodia, i Ignatie regyeni za podpiſatiſe doneſcenoj iz Rima knyigi. Otiſcavſci Metropolite, kazaſce Theodulu Ancirskomu Metropoliti, i Niceforu Nicenskomu, ſcto zapovida Sabor; da imaju cſiniti, ako xele na pervaſcnye doſtojanſtvo povracheni biti. Odgovoriſce oni: *Sctoſe doticſe podpiſa, vecheſmoſe umorili cſinechi tolike dobre, i zle podpiſe; i zatoſe podvezaſmo, daſe viſce nechemo podpiſivati. Zadoſtaje, ſctoſmoſe podpiſali iſpovidanyu Vire, kadaſmo regyeni, koje ispovidanye nahodiſe u Patriarskoj knyigaonici. Zato molimo Sinod, akoje moguche, nekanas puſli na miru u naſcemu podvezanyu, i odluki.* Iſtina jeſt, daſu razlicſne podpiſe cſinili u onoj Carigradskoj buni, i takogjer kadaſu regyeni, obechajuchi, dache pravu viru vazda derxati, i Patriarhi poslusſcni biti. Alli drugi uzrok imadoſce, radi koga uklonyauſe od podpiſanya. Ovoſu oni Metropolite, kako ſvidocſi *Anaſtaſia*, kadaſe ſvi veche ovomu Sinodu podpiſaſce, veliku ſmutnyu jeſu zametnuli. Onibo odoſce k-Caru Vaſilii, tuxechiſe, kakoje on Cerkvu Carigradsku po ovomu Sinodu,

Digitized by Google

kao sluxavku, Cerkvi Rimskoj kao Goſpoi podloxio. Vidichemo od toga na ſvomu miſtu.

18 Kada tri Metropolite oni, od Sabora poslani doneſoſce na piſmu odgovor Theodula, i Niceſora, zapovidiſce Poklisari, daſe na glas procſati. Oſtavivſci dakle nyih u Focianskomu otverdnutju, rekoſce; daſe procſate knyige Vaſilieve, i Ignatieve piſane Papi, i poslane po Joannu Sillei Metropoliti, i Vaſilii oruxniku, u koimaje iſpiſana opacſina Fociova, i raſutje Cerkve Carigradske. Za nyima jeſt procſaten odgovor Hadriana Pape u Gercski jezik, od Damiana Cerkvenika Carskoga, a prie u Latinski od Marina Poklisara. Onda pitaſce Poklisari Rimski: *Jelli ova knyiga zakonita?* I odgovoriſce ſvi jednokupno: *Jeſt zakonita, i puna pravice.* Nadoſtavioje joſc Metrofan Metropolita: *Falu uzdajmo Bogu, koinasje ucſinio doſtojne takve priſvete Namiſtnike viditi.* Doverſcenoje Sidenye po obicſajnomu cſeſtitovanyu.

POGLAVJE PETO.

Sidenye cſetverto: Jelli Focio po ſvojmah Poklisarih od Pape, illi od oſtalih Patriarhah bio primlyen?

19 U Sidenyu cſetvertomu, trinaeſti dan miſeca Liſtopada, pocſe Staroſta *Bahan* govoriti: *Dvaſu Episkopa poſvechena od Methodia, koi slidechi Focia proglaſuju, daje nyega primila Cerkva Rimska: akoje vaſcoj Svetitoſti volya, neka u ovi ſveti opchinski Sabor unigyu, i nekaſe ſude.* Ova dva Episkopa biau Zaharia Tavromenienski, i Theoſil Amorienski, koiſu bili od Cara, i Focia u Rim poslani, da iſctu Poklisare od Nikole Pape za potverditi skinutje Ignatie, i obranye Focia za Patriarhu. Poslaſce dakle dva Cerkvenika, i jednoga iz megyu Staroſtah po nyih, koi rekoſceim: *Od kogaſte regyeni, i skime opchite, pitavas ſveti opchinski Sinod?* Odgovoriſce: *Miſmo regyeni od Goſpodina Methodia; a opchimo s-goſpodinom Fociom.* Kada Otci ovaj odgovor razumiſce, ſudioje vas Sinod, da nej-

Digitized by Google

nejmaju ni prid ocſi dojchi, vapiuchi: *Dio Theofila, i Zaharie neka bude s-Fociom.* Na to Staroſta Bahan: *Bogomilli Cari poslaliſunas Staroſte, sluge ſvoje; dà sliſcamo, ſctoſe govori, i gledamo, ſctoſe cſini. Akovamje drago, nekaſe Focio ſa ſvoima Episkopih dovede amo: daſe prid nami po kanonih, i naredbah uſta nyiova zatvore: a inacſie nechemoſe na ſverhi Sinodu podpiſati. Neka i oni prid nami cſuju, ſctoje od ſtaroga Rima ſugyeno, jerbi vazda vikali, daſu oſugyeni, necſuveni, i po ti nacſin nebi bila nikada ſverha ſmutnye.* Zatim i Metroſan Metropolita ſudioje, daſe puſte u Sabor. Zato i Sinod recſe, nekaſe zovu, nekaſe, ako mogu, brane, i ſude. Alli Poklisari Rimski ſzcinyau, daſe nejmaju laſno u Sinod puſtiti, znadiaſcebo Poklisar Marin, kako obiſtni u Rimu biau, dakle rekoſce: *Jedda neznadu ſctoje u Rimu ſugyeno?* Odgovori Bahan: *Neznadu, nego ſctoſu niſcto od drugih cſuli.* Na to Poklisari: *Mi nemoxemo pokvariti oſuddu Papah Rimskih. Imaliſu oni ſvoje Poklisare u Rimu, od koiſu razumili, daje Focio oſugyen. . I kako nebi za toliko vrime doznali, ſtvar ſvima poznanu? Alli neka unigyu, za razumiti ocſitie ucſnyemu od Sinoda, i od Nikole Pape oſuddu. Niſcta drugo oni neiſctu, nego ſamo, daſe mogu po koigod nacſin od ſuda ukloniti. Ne,* rekoſce Staroſte, *jer dabiſe od ſuda uklonyali, nebi vikali iſctuchi ſud, negobi pobigli.* Tadda Poklisari: *Neka dakle unigyu, i ſloje ondi na miſtu najſtraxnyemu.* Molyau joſc Staroſte; dabi puſtili joſc tri, alli cſetiri unichi od ſtrane Fociove, da i oni cſuju ovu pravdu, kao ovi ſvitovni lyudi, koi za nami ſtoje. Na to Poklisari: *Ako hoche unichi od ſtrane ſviuh Focianacah, neka unigyu: ne daſe ovdi inade, nego da i oni cſuju knyigu Nikole Pape.* Nektiſce, jerbo nemogadiau Poklisari dopuſtiti, daſe cſini novo prigovoranye od oſudde Papine, buduchi ovo ſuprot kanonom illiti naredbam Cerkvenim.

Najposli po nyi poslaſce, alli nenajdoſce, nego ſamoga Theo- 20
fila, i Zahariu, i zato rekoſce Staroſte: *Akovamje po volyi, nekaſe nyiova pravda razvidi.* Zapitaſce Poklisari: *Imaſuli knyigu od pokornoſti, illiche ſcto drugo govoriti Sinodu?* Rekoſce Staroſte: *Nejmaju knyige, nego ova dvoica najvechma puk ſmuchuju govorechi, daſu s-Nikolom Papom Liturgiu sluxili. Scta radi, i puk govori: akoje Papa ovu dvoicu primio, i ſcnyima opchio, ocſito jeſt, daje i Focia primio. Od ovud slidi, daje Focio barem za jedan dan bio pravi, i zakoniti Patriarha. Scto akoli je iſtina, imachemo josc mlogo beſiditi.* Razlog

za-

zaſcto rekoſce Staroſte, dache imati joſc mlogo befiditi, jeſt; zaſctobo da bude Focio od Cerkve Rimske i za jedan dan poznan, i primlyen za Patriarhu Zakonitoga, i po ti nacſin od utiſnutja nepravednoga odriſcen, slidi dabi imali Pokliſari inacſie ſuditi Focia, i oſtale poſvechene od nyega Episkope. Jer da Focio doiſta bude jedan put potvergyen, nebi ni Nikola Papa, ni Hadrian mogao brez golemih uzrokah ono potvergyenye pokvariti. I zato znajuchi Pokliſari kuda to igye, rekoſce: *Ne, ne: nikada nie Nikola Papa Focia primio: i koi ovo govore, neka unigyu.* Za one dvoice opravdanye, Staroſte joſc nadoſtaviſce govorechi Pokliſarom: *U vascoj knyigi ſtoi da regyeni od Methodia, alli Ignatie dobitiche ſviu grihah oprosctenye ucſinyenih ſuproti Papi, ako ucſine pokoru.* Na to Pokliſari: *Iſtinaje: alli koja, kakvalie ove dvoice pokora? Nerekosceli mallo prie, da Focia slide?* Biljexiti ovde valya, da ova dvoica vazda biau ſuprotivna Ignatii, oniboſu takojer bili Pokliſari Grigorie Sirakuskoga, kakoje kazano na *broju 27. pervoga dila.* Oniſuſe onomu laxlyivomu, i brezobraznomu Fociova ſaboriſctu podpiſali, i zatoimſe Pokliſari mallo milloſtivi ukazaſce, prividivſci, da neche nikakve koriſti biti, akoli i unigyu u Sinod.

21 Kada dakle Theofil, i Zaharia unigyoſce, Pokliſari po *Bahamu* upitaſce nyih: *Hocheli cſuti knyigu iz Rima doneſcenu?* A oni: *Mi nexelimo te knyige cſuti, niti hotijmo dochi; allinamje Car zapovidio, da u dvor dogyemo.* Onda Bahan: *Rekoſte u dvoru, daſte s-Nikolom Papom Liturgiu sluxili.* A oni: *Rekoſmo, i opet ſada velimo: primionasje Nikola Papa kako Episkope, i ſcnimesmo Liturgiu sluxili.* Tadda Pokliſari: *Nie iſtina, laxu.* Na ovo Theofil, i Zaharia: *Akoſmo laxci, a vi nas nepitajte.* A Marin Pokliſar: *Zarje obicſaj pitati one ſamo, koi iſtinu govore?* Theofil pako na Marina kaxuchi perſtom, recſe: *Eno! onoga pitajte, koimi ſada govori, nieli on u Rimu bio, kadaſe ova dogodiſce? Jaſam bio od Cara, i Sinoda poslan.* Odgovori Marin: *Jaſam bio u ono vrime Podjakon, kada oni s-Arſaberom Carskim Pokliſarom biau doscli, i sluxioſam u Cerkvi Bogorodice Marie Veche nazvane. Ondi je nyih primio priſveti Nikola Papa po prikazanoj knyigi Iſpovidanya od Vire, i knyigi od zakletve; alliim nedadde ſveto Priceſtje na miſtu Episkopah. Nie dakle nyih kako Episkope primio Nikola Papa; ſcto, da virujete, nekaſe cſati knyiga od nyega piſana Mihailu Caru, i iſtomu Fociu.*

On-

Digitized by Google

Onda Stefan Cerkve Carigradske Djakon procſatioje knyigu Caru poslanu, po Rodoaldu, i Zaharii, od koje kazaſmo na *broju 74.* drugoga dila. U nyoj Papa ocſito Caru govori, da neche Focia primiti ni obranye nyegovo potverditi, dokſe Pokliſari Rodoaldo, i Zaharia iz Carigrada nepovrate; od koihche razumiti, ſcto, kakoli je ucſinyeno. Procſativſci ovu knyigu, rekoſce Staroſte: *Zadoſtanam jeſt, jer iz ove knyige, koiuſmo cſuli, poznaſmo, da Nikola Papa nie Focia primio.* Za ovom knyigom procſatenaje druga knyiga po Leonu Otajſtveniku iſtomu Caru poslana, kadaſe biau Pokliſari iz Carigrada povratili. U nyoj Papa piſce, da nemoxe Ignatiu oſuditi, ni Focia primiti. Buduchi pak Papa u iſtoj knyigi oſudio Focia po imenu, kakono i Grigoriu Sirakuskoga, koi nyega za Episkopa jeſt redio niſcta neſpominyajuchi od dviuh Episkopa Petra Sardenskoga, Eulampia Apameenskoga, koi biau zajedno s. Grigoriom u ovoj sluxbi regyenya, zato Theofil Papu kao malloumna kudechi, recſe: *Akoſe Focio oſugyuje, nekaſe i oni oſude, koiſuga redili.* Odgovorimu Sinod: *Dakle i ti jeſi oſugyen, koiſi Focia primio, i ſcnyime opchio.* A Theofil: *Kada je on bio regyen, ja niſam onde bio, vechſamga Patriarhu naſcao, i za Patriarhu primio.* Theodor pako Episkop Karienski cſuvſci ove procſatene knyige recſe: *Doſadaſam temelyito derxao, daje Nikola Papa vridan oſugyenya; zaſcto virujuchi ovim lyudma, ſzcinioſam; daje on izperva Focia primio; a posli odbacio, i pogubiti hotio.* Alli Theofil opet, hotiuchi ukazati, daje Focio od Pape primlyen, recſe brezobrazno: *Nekami Car dade knyigu od ſlobodnoſti, i ſtanovitoſti, dami neche Sinod na put ſtati, jachu (prid Bogom govorim) jachu pokazati, daſam opchio s. Nikolom Papom, i ſcnyime kod otara sluxio. I potvergyujem opet, daſam ſcnyime opchio, i Liturgiu sluxio.* Na ovi nacſin hoti pokazati, daje i Focio od Pape bio primlyen. 22

Nemoguchi viſce podniti Sinod tolike brezobraznoſti ovoga laxca, recſe, daſe cſati knyiga od Nikole Pape Fociu piſana, od koje govoriſmo na *broju 75. dila drugoga.* U ovoj knyigi Papa daje Fociu nazivak, *cſovika pametnoga*, za dat razumit, daga za laika derxi. Ukazujemo takojer, da Cerkva neobicſaje uzviſiti na doſtojanſtvo *novake*, illi bili oni ſtoperv kerſcteni, illi ſtoperv poſtali od laikah Duhovnici. Zaſctoje pako primila Nektaria, i Ambroſia regyenye, daje uzrok. Kadaſeje cſatilo ime Nektaria, i Ambroſia, zavapi Theofil: 23

Digitized by Google

Ovo iſto jaſam u Rimu cſuo; od ovud moxete poznati, kakvi jeſt cſovik Nikola Papa. Kao dabi rekao: *Kakonoje primlyeno regyenye Nektaria, i Ambroſia; takoje primlyeno i Fociovo od Nikole Pape, zato nitiga on, niti posli Hadrian Papa nie mogao pokvariti. Od ovud moxete poznati, kakoje himben, i lukav cſovik Nikola Papa i prominlyiv; ſvoih iſtih pervaſcnih odlucskah priſtupitely.* Ovako brezobrazni, i obiſtni Theofil. Iſtina jeſt, daje primlyeno regyenye Ambroſia, kako on iſti piſce o) Cerkvi Vercellenskoj: *Regyenyu momu priſtalaje Cerkva Rimska po ſudu ſvomu.* Primlyenoje takojer regyenye Nektaria, kako nahodimo u knyigi Bonifacia Pape drugoga p), alli nie Fociovo, zaſctoboje on, kako iſti Papa piſce, za xivoga Ignatie na nyegovu Stolicu navalio. Ovdi kao po namiri biljeximo, daje potribno bilo Episkopom, imati potvergyenye od Pape Rimskoga.

24 A ſcto posli procſatene knyige Theofil? *Siſvim tizim prim'yen je bio goſpodin Focio.* Allimu zaklopi uſta Theodor Episkop Karienski: *Kako govoriſc, daje Papa primio nyega, koga u ſvojoj knyigi zove prilyubodnika?* Buduchi pako Theofil govorio joſc, daje Focio primlyen od Cerkve Antiokenske, i Jeroſolimske, zato Staroſte pitaſce Iliu, i Thomu Poklifare Iſtocſne, jelli to iſtina? Metropolita Thoma Poklifar Stolice Antiokenske recſe: *Mi u Cerkvi Antiokenskoj niſmo nikada Focia primili; nitiſmo od nyega koju knyigu primili, nitiſmo poslali nyemu.* A Ilia Stolice Jeroſolimske odgovori: Ako Focio, i nyegovi naslidnici ſude, daje doſtojno Caru virovati, oncheim po ſvoima Poklifarih Spiridionu, i Iſaii, iz Cipra Episkopih, poſvidocſiti, daſume tako rekavſci ſillom oteli od od Theodoſia Patriarhe naſcega. *A ja pak potvergyujem prid Bogom, i nyegovima Angyelih, da Focia za Episkopa niſmo primili: nitiſmo od nyega knyigu primili, niti nyemu piſali.* Ovako opet Theofil u laxi biſce naſcaſt. Tadda Metrofan Metropolita Smyrnski recſe: *Iz ovih, kojaſu danas ucſinyena, poznajemo, i vidimo; da Focio*

o) Epiſt. 25.

p) Apud Leonem Holſtein Bonifac. II. Epiſt. 10. ad Rufum Archiep. Theſſal.

Digitized by Google

cio nie u Rimu, niti od oſtalih Patriarhah primlyen bio. Scto vi Bratcho moja ſudite? Odgovori Theodor Episkop Karienski: *Fala millomu Bogu! ſadaſam izbavlyen, od goleme brige, i ſmutnye po pomochi ovoga ſvetoga Sinoda; znadembo, da Focio od Patriarhah nie nigda bio primlyen. I zato jerboſam zablugyujuchi nyega slidio, moj grih iſpovidam.*

Joſc nebiaſce Staroſtam podpuno zadovolyeno, kao dabi hoti- 25
li Fociance obraniti, pitaſce Pokliſare Rimske: *Znamo, daje obicſaj Cerkve Rimske, od ſvakoga prie iſpovidanye Vire iskati, negoli on u Cerkvu ſvetoga Petra unigye; jeſuli i ovi Theofil, i Zaharia ovi obicſaj slidili?* Pokliſari rekoſce: *Jeſu i oni.* Smotrivſci Theofil, i Zaharia, kuda to igye, pitaliſu i oni: *Jesmoli dvi knyige, illi jednu piſali?* Pokliſari: *Jeſte dvi. Dakle*, Theofil, i Zaharia rekoſce: *Ni niſu bili ondi.* Alli ſvidocſi takogjer *Anaſtaſia*, koiſe u Rimu nahogyaſce, daſu piſali dvi knyige, jednu iſpovidanye Vire, prie negoſu u grad uniſcli; a drugu od zakletve, prie negoſu megyu laicih Pricſeſtje primili. Od ove druge knyige biloje pitanye oſobito, zaſctobo buduchiſe onoj podpiſali dache sliditi ſud i odlucske Stolice Rimske, nemogadiauſe protiviti odlucsku Pape Nikole. I zato *Bahan* zapita Pokliſare: *Sctoſe u onoj drugoj knyigi zderxi?* Koimu odgovoriſce: *Dache po nacſimu Cerkve Katolicſanske derxati, i braniti iſtinu: dache u ſvemu sliditi ſud ſvete Cerkve Rimske.* Na ovo Bahan. *Ovo iſto jucſer, i oni u dvoru kazaſce.* Buduchi ovako naſcaſti laxci, i krivokletnici, hotiau Pokliſare nyih kako takve ſuditi, i zato rekoſce Staroſtam: *Pitajteih, hocheliſe podpiſati knyigi iz Rima doneſcenoj?* Alli oni na ovo pitanye odgovoriſce: *Nechemo ni cſuti od nye.* Tadda izbaceni biau kao laxci iz Sinoda, i *Bahan* poznade, zaſcto Pokliſari iz pocſetka nektiſceih udily u Sinod puſtiti, zaſctobo navlaſtito znadoſce, dacheimſe zaludo dati miſto, i vrime, daſe braniti mogu.

Najposli *Bahan* recſe: *Joſc niſmo razvidili pravdu Zaharie Tavromenienskoga. Jucſer on iſti kazao jeſt, kakoje obuſlavlyen bio od Pape Benedikta trechega; da nemore Cerkvenih sluxbah cſiniti, dokle nedogye opet s-onima, koiſe biau od Ignatie odmetnuli, da cſuju oſuddu, alli on nekti dochi.* Hotioje *Bahan*, daſe razvide ove ſtvari protivne. Govoraſce Zaharia, daje od Nikole Pape megyu Episkope

Digitized by Google

primlyen, a od Benedikta obuſtavlyen, koga zapovidi neposluſcan ukazaſe. Odgovoriſce Pokliſari, znajuchi ocſito da laxe: *Neka ima dio s-onima, koiſe neslaxu s-Cerkvom. Sada kaſno jeſt ova iſpitivati.* Od ovud ſvima u Saboru poſvidocſeno jeſt, daſuſe Iſtocſnici uticali na ſud Cerkve Rimske. Sidenye s-obicſajnim cſeſtitovanyem je doverſceno.

POGLAVJE SCESTO.

Sidenye peto: Focio u Sinodu.

26 OPomenut biaſce Focio od Cara, da u Sinod dogye; zato u ovomu petomu ſidenyu dvadeſeti i trechi dan miſeca Liſtopada Pavao cſuvar knyigaonice ovo iſto kaza Sinodu. Dakle Pokliſari poslaſce po nyega laike, buduchi megyu nyih odbacen, daga pitaju: hocheli u Sinod ſveti opchi ski dochi? Pitajuchim on odgovori: *Niſteme nikada dosad zvali u Sinod; i ſada cſudimſe ſctome zovete? Ja od ſvoje volye nechu ichi. Rekaoſam: Cſuvatichu pute moje, da neſagriſcim jezikom moim. Metnuoſam uſtam moim ſtraxu* q). *A ſcto slidi, vi cſatite.* Slidi pako u iſtoj Davidovoj piſmi: *kada ſtajaſce ſuproti meni griſcnik.* Po ovoj ricſi *griſcnik*, razumioje Pokliſare. Kada ovi odgovor nyegov biaſce u Sinodu procſaten. Pokliſari Rimski r koſce: *Mi niſmo nyega zvali, da ſcto od nyega naucſimo, nego daſe eid nyime ſverſci pravda, koja toliko posla Cerkvi Rimskoj, i Iſtocſnprj zadadde.* A Ilia Pokliſar Jeroſolimski procinyuchi, daje Focio ovas Sinod, prid koga imadiaſce dochi, pogerdio, nazvavſci *griſcn ikom*, poslamu napiſanu opomenu: *Buduchi ti one, koiſe u Sinodu nahode, Pokliſare, Episkope, Staroſte nazvao griſcnikom, ricſi Proroka opako izkrechujuchi, odgovaramoti, daſi pun tavnih dillah, i zatoſe boiſc u ovi ſveti Sinod, u ſvitloſti iſtine skuplyen dochi,*

q) Pſal. 38.

chi, daſe neocſtituju zloche tvoje. Alli piſano jeſt r) *U oglavniku, i uzdi ſtiſni cſelyuſti nyiove, koiſe nepriblixuju ktebi. I ovocheſe, ſcto govori Prorok po oblaſti Sabora, i Cara iſpuniti u tebi.* Kada ovi odgovor Fociu poslan procſatiſce, odgovori on onima u Sinod Pozovichem: *Akome ſillite, da dojgyem, zaſcto pitajuchime gubite vrime?* Razumivſci ovi odgovor, Pokliſari, poslaſcemu drugu opomenu: *Zvaliſmote po zakonu Cerkvenomu, uffajuchiſe, dachesc ſam od volye ſvoje dochi; alli ti nekti, jerboſi griſcnik, bojechiſe oſugyenya. Zato tebi po ovoj drugoj opomeni zapovidamo; ako i necheſc, daſe imadeſc doveſli u Sinod.*

Uveden u Sinod, ſtadde u ſridi: kadaga ugledaſce Pokliſari, 27
pitaliſu Staroſte: *Tkoje ono, koi tamo o tragu ſloi?* Odgovoriſce: *Focio. Pokliſari: Ovoli je onaj Focio, radi koga za ſedam godinah, i viſce trudilaje Cerkva Rimska? Koi je Cerkvu Carigradsku, tako rekavſci razruſcio, i do danaſcnyega dneva Cerkvam Iſtocſnim doſagyuje, i trud zadaje? Pitajtega, primali odlucske ſvetih Otacah?* I upitaga Georgia cſuvar Palaca; alli Focio niſcta neodgovori. I kadaga opet iſti Pokliſari pitaſce: *Primaſcli naredbe Nikole Pape, i ona kojaje nyegov nadſtolnik Hadrian Papa naredio, primaſcli, kaxi, kaxi?* A on niſcta neodgovori; nemogaſcebo rechi, da prima, jerebi ſam ſebe ſvoim macſem umorio, to jeſt oſudiobi ſebe po ſvomu vlaſtitomu ſudu; a nemogaſce takogjer rechi, da neprima, buduchiſe on podloxio ſudu Pape ſudca opchinskoga. Pokliſari opet: *Cſuliſmo, daſi cſovik plodna jezika, daſi griſcnik, daſi prilyubodnik, kaxi, kaxi.* Na to odgovori: *Bog cſuje glas moj, ako ja i mucſim.* Pokliſari: *Muchechi, neches utechi oſugyenyu.* A Focia kao dabi ſtajao na ſudu prid Kajſom illi Pilatom recſe: *Ni Iſus nie mucſechi utekao oſugyenyu.* Cſuvſci ovi odgovor himbeni, pokaraſcega Iſtocſni Pokliſari: *Ti cſovicſak jedan! tiliſe Iſuſu Hriſtu prilikujeſc? Kojaje prilika tminah prama ſuncu? Na pitanye odgovori.* A on umuknu. Opomenuſcega opet vruchoxelyno Pokliſari: da slomi ſvoju otverdnoſt: da ſvoj grih poznade, i iſpovidi: daſe podloxi Pridſtolyu Apoſctolskomu; a on, kao daje zanimio, ni ricſice neizuſti.

r) Pſal. 31.

28 Poklisari podnosechi s-velikim usterplyenyem otverdnuto mucsanye, zapovidisce, dase procsate knyige, od Cerkve Rimske rad nyega poslane. Tada Stefan Djakon procsati knyige Nikole Pape, u kojoj Ignatiu on ocsito povrachja na zakonitu Stolicu, a Focia odbacuje, i osugyuje. Zatim Ilia Poklisar Jerosolimski, videchi nyegovim mucsanyem nepokornim Sabor uvrigyen, uzisçavsci na pripovidaonicu, daga svi csuti, i razumiti mogu; pocse suproti Fociu besiditi na ovi nacsin: *Nitko nemore bolye od Cara svidocsiti odkudasmo doscli, i od koih poslani jesmo. Da pako znate, isli Car metnuvsci svete Mochi na moj vrat, i Thome Metropolite, zakleo je nas govorechi; da niti za ugoditi komu, niti od omraze na kogagod negovorimo, zasctoboche od nas Bog na dan sudnyi razlog iskati. Scta radi ovo pomukovanye zagerlivsci, neprimamo Ignatiu zato, jerboga s-oblasju sidechega na Stolici vidimo; niti Focia osugyujemo zato, jerboga vidimo, da onde brez oblasti svake sloi usillovan. Prem da nechemoga ni poxaliti, jerbo vidite csovika brezobrazna, otverdnuta, i svoim mucsanyem vas ovi Sinod pogergyujuchega, scto po ono mallo ricsih, koje on izusli, poznajese ocsito. Svidocsimo pako opet, i potvergyujemo; da ga nie ni Cerkva Antiokenska, ni Jerosolimska nikada primila; a scto je Cerkva Rimska naredila, znanno je, i ocsito svima. Zatomu ja, neka uscima slisca, i ocsima vidi, govorim u ocsi: dosla on osugyen jest, koga ni jedna Patriarska Stolica neprima. A nepristojno danas mucsi, za privarit malloumne, kao damu nemanykaju razlogi za braniti se. Nisçta neznade, sctobi za opravdati sebe mogao rechi. Svimanamje ocsito, po koise nacsin on je na Stolicu Carigradsku popeo, i po kakvoj silli namislio. Svitujemoga dakle, da poznade grih svoj: i ako ucsini ocsito, i sveserdno pokoru, nekase primi u Cerkvu Spasitelya, imajuchi, kao svaki pravovirni, uffanye xivota visnyega.* A seto Focio? Kao damu u istinu biau uglavnikom, i uzdom cselyusti stisnute, kakomuje Ilia pritio, nisçta neodgovori. Tadda i *Bahan* recse: *I miga svitujemo.*

29 Za tim Theodor Otajstvenik, i Tomacsitely procsatioje pismo od Poklisarah Rimskih dato. U ovomu pismu Poklisari sale pravdu Papah Rimskih ukazujuchi, dase nemoxe ni Focia regyenye, ni Ignatie nepravedno skinutje primiti. I zato buduchi on od Nikole Pape osugyen, koju osuddu je i Hadrian Papa potverdio, mi nemoxemo novu osuddu suproti nyemu izrechi, nego neka nijedna Cer-

Digitized by Google

Cerkva neprima Focia; zabranyujuchi takojer pod prokleſtvo u napridak dignutje Zakonitoga Episkopa po oblaſti ſvitovnoj, i utiſnutje drugoga. Ovo procſativſci, Sinod zavapi: *Primamo ſva kolika; zaſctoboſu razloxna, i Cerkvenima naredbami sloxna.*

Posli ſvega toga joſc nepriſtadoſce Pokliſari Rimski ſvitovati Focia xelechi nyegovo ſpaſenye, da prigne glavu, i podloxiſe Ignatii Patriarhi zakonitomu; da proſi, po naredbi oproſctenye od Sinoda, i po ti nacſin poſtane udo ſvete Cerkve u skupſctini laikah pravovirnih. Videchi *Bahan* daje opet umuknuo, recſemu: *Govori goſpodine Focio, govori; i kaxi ſcto imasc na opravdanye tvoje. Vasje ſvit ovde ſabran. Govori ſada, jer inacſieſe imaſc bojati; da tebi Sinod posli neuzkrati milloſergye. I kamo onda hocheſc, komuliſe utechi? Jedda u Rim? Evo Rimlyaniſu ovde. Jedda u Iſtok? Evo i od Iſtoka ovdi ſada nahodeſe. Zatvoricheſe vrata, kojati nitko neche otvoriti. Kaxi dakle cſoviſce Boxji, kaxi, ſcto imadeſc za opravdanye tvoje.* Progovori tadda Focio, alli ſcto? *Opravdanye,* recſe, *moje nie od ovoga ſvita, jer dabi bilo od ovoga ſvita, i vi bi vidili.* Na ovomu *Bahan* opet govoraſce: *Vidimo, daſiſe u pameti od ſramote, i ſtraha pomeo, i neznaſc, ſcto govoriſc. I zato ſveti opchinski Sinod dopuſctati vrime, da promotriſc, ſctoje za tvoje ſpaſenye, i zapovida, da opet dojgyeſc.* Odgovori on: *Ja neproſim nikakva vrimena; a mene puſtiti, u vaſcoj oblaſti ſloi.* Opomenuga opet *Bahan,* daſe promisli, jerbo s-Pokliſarih otichiche i vrime od milloſergya. Najposli i Sinod recſe: *Neka igye, i razmiſclya, ſctochemu korisno biti.* Ovako biaſce ſverha ſidenya s-obicſajnim cſeſtitovanyem.

POGLAVJE SEDMO.

Sidenye ſceſto: Car u Sinodu.

SIdenye ovo dvadeſet i peti dan Miſeca Liſtopada, biloje od procſaſtih plemenitie, u komuſe Car nahogyaſce. Metroſan Metropolita Smyrnski imaoje govorenye na falu Cara, i Sinoda. Pri- 30

li-

likovaoje Cara Patriarhi Noe, buduchi on ovi Sinod, novu Kerſtjansku korablyu, ſuprot potopu odmetniſctva, od Focia zametnuta, po nadahnutju Boxjemu ucſinio za ſviu pravovirnih ſaranyenye. Prilikovaoje cſetiri Patriarhe cſetverim rikam, kojeſu iz Raju zemalyskoga izvirivale. Po iſti nacſin, i Poklifari Rimski po Leonu Otajſtveniku Cara poſaliſce.

31 Zatim, kada po zapovidi Cara Episkopi Focianski unigyoſce, Stefan Cerkve Carigradske Djakon, knyige od Nikole Pape, prie cſatene, je procſatio; da Episkopi Focianski cſuju. Pokliſar pako Jeroſolimski Ilia, zafalivſci Caru na naſtojanyu za mir Cerkve; falioje nyega, da kakoje Stolica Apoſctolska naredila, Focia s-Patriarske Stolice je sbacio, a Ignatiu povratio. Ukazaoje, da Ignatia nie dao piſmo od oſtavlyena s-drage volye Patriarſtva, zaſctobo, da on to bude ucſinio, kakoſe nie ſtidio Focio Papi piſati, nebi on bio tolika progonſtva podnoſio. A ono piſmo od Ignatie zlamenyem krixa zabiljexeno, na komuje iſti Focio napiſao, daje Ignatia Patriarſtvo oſtavio, nemore biti zakonito, kakono ni drugo, kojemugodi drago; buduchi lyutim, i nemillim uſillovanyem ucſinyeno. Ovo ukazavſci govoraſce: *Ako koji iz megyu Focianskih Episkopah doneſu temelyit razlog, zaſctoſuſe Fociu priloxili, kakono Metropolite, i Episkopi, koi uſillovani Focia na doſtojanſtvo Episkopsko jeſu podigli, i zato ſzcine, ako Focio nebude primlyen od Sinoda, da nebudu ni oni; a joſc manye oni, koi zajedno skuplyeni jeſu Focia redili; ove mi ſcalyemo u drugi Sabor, koi je biò u ovomu gradu ſabran. U ovomu Saboru, Makſim Cinik, i regyeni od nyega oſugyeni jeſu, i odbaceni; a Timoteo Episkop Alekſandrinski, koi je Makſima za Episkopa redio, i poſvetio, nie bio oſugyen ni skinut, kakono ni oni, koiſu Timothea u pravdi Makſima slidili, nebiau ni oſugyeni, ni skinuti. Po iſti nacſin, kako ja ſudim, Episkopi Focianski, koiſe nahogyau u regyenyu illiti posvechenyu Focia za Episkopa, nejmaduſe odbaciti, ni skinuti; zaſctoboſu uſillovani od Cara ova cſinili. I zato ſamoga Grigoria Sirakuskoga jurve prie od Ignatie, i Cerkve Rimske oſugyena, i skinuta oſugyujemo, i odbacujemo.*

32 Biljexiti ovde valya, da Pokliſar Ilia govorechi, da koi rede, i poſvechuju Episkopa utiſnuta, nejmajuſe skinuti, viſce rekao jeſt, nego nauk Apoſctolski dopuſcta. Onbo naregyuje, da Episkop,

Digitized by Google

skop, koi ſtavlya ſverhu nedoſtojna ruke, to jeſt nyega redi, poſtaje dionik grihu, i nyegove pedepſe. I zato ſva tri Episkopa, jer tri imadu u ovoj sluxbi biti, koiſu redili za Episkopa, Novaciana pervoga Antipapu, biau skinuta, iz megyu nyih jedan posli cſinechi pokoru, bioje primlyen u broj laikah, to jeſt ſvitovnih s). Niti valya ovde prilika od Timotea Patriarhe Alekſandrinskoga, jerbo Makſim nie bio od nyega regyen, nego po zapovidi Petra Patriarhe nyegova pridſtolnika regyen je bio od nikoih Episkopah, koiſu iz Egipta *Carevinu*, to jeſt obicſajnu Dachu u Carigrad vozili. Od ovud slidi, da Petar Sardenski, i Eulampio Apameenski Episkopi, koi biau u druſctvu s-Grigoriom poſvechujuchi Focia, od Nikole Pape jeſu po kanonih oſugyeni, i odbaceni s-Grigoriom, premako nyega ſamo, kakono poglavitoga poſvetitelya, Nikola imenuje. Ovoboje obicſaj Cerkve. Tako, i u iſpiſanyu xivota Kornelia Pape ſctiemo, daje Novacian od Novata regyen, premakoje regyen od troice. Ova biljexiviſci.

Kada razumiſce Episkopi Focianski, da premako Focio ne- 32
more biti primlyen, ſa ſvim tizim mogu biti primlyeni nyegovi naslidnici; tadda mlogi Episkopi utekoſceſe k-Sinodu, knyigu piſaſce, i oproſctenye, kakoje koi vridan bio, od ſvoih ſagriſcenyah zadobiſce. Nikoiſe pako nektiſce podpiſati knyigi Rimskoj govorechi, da nemogu ſvoj rukopis, ucſinyen pod zakletvu, priſtupiti. Na ovi opakoga otverdnutja zaſtor odgovoriſce Pokliſari Rimski, i Iſtocſni: *Od ovih ſviu mi po milloſti Goſpodina Iſukerſta, koinamje dao oblaſt zavezati, i odriſciti, odriſcujemo vas, buduchi daſte na to uſillovani bili. Naſcu dakle odluku, i ſud prid Carom ovde ocſitovaſmo, koga, da nam Bog dugo xiva, i zdrava derxi, xelimo i mollimo.* Onda Car Fociancem: *Cſuliſte ſud Patriarhe Rimskoga, Antiokinskoga, i Jeroſolimskoga; ſcto dakle ſada mislite?* Metrofan Ceſaree Kapadocenske, od Focia regyen Metropolita, odgovori: *Goſpodine Care! poznajemo vaſcega Velicſanſtva uzterplyenye, i proſimo; da namje slobodno s-Vaſcim uſterplyenyem brez priterzanya braniti pravdu naſcu. Uffamoſe ukazati, da knyige, i govorenya ovoga Sinoda, niſu niſcta verſna.* Na to Car: *Vi goverite, vi ono ſcto nie niſcta ver-*

s) Cornel. P. apud Euſeb. Caeſar. L. 6. C. 35.

Digitized by Google

verſno. *Vi vaſca ona Saboriſcta brez privolyenya Patriarskih Stolicah skuplyena, zovete ſveta; a neſlidite ſe ovi opchinski zakoniti Sinod odbacivati, i pogergyivati. Jedda neznate, da Stolice Patriarske po milo ſti Boxjoj nemogu u Viri pomanykati? Akoli znate, dakle ſte duxni nyiovomu ſudu poslu ſcni, i pollo xni biti. Alli vi morebiti nevirujete, da ſe ova c ſine po obla ſti Patriarhah? Zatovas pitam: Virujeteli, da ſe ova c ſine s-privolyenyem, i obla ſtju Patriarhah, illi nevirujete?* Focianci govori ſce: *Od toga ne ſumnyimo. Ako virujete,* recſe Car, *prinite -nyiov ſud, i podloxite ſe; akoli nevirujete, a vi igyite pitati nyiove Patriarhe, jachuvam dati na put tro ſcak.* Focianci: *Ne, ne; ovde valya iziskivati, i protre ſati.*

33 I zato Zaharia Episkop Kalcedonski, od Focia regyen, imade branogovor na ovi nacſin: *Kanoni, illiti naredbe Cerkvene je ſu ſverhu Nikole Pape, i o ſtalih Patriarhah. Ako oni pri ſtuplyuju ove naredbe, ni ſmoim duxni poslu ſcni biti. Julio Papa Rimski, i Sinod Sardicenski od tri ſta Episkopah primioje Marcella Ancyrskoga Episkopa, ſudechi; daje on pravedan, koi ſa ſvim tizim, i danaſcni dan ſugyen je ſt, daje krivovirac. Apiario Sve ſctenik Cerkve Afrikanske od Episkopah Rimskih branyen, i primlyen; od Sinoda Afrikanskoga je ſt odbacen, koi je pi ſao Papi, dache ſvittnie uc ſiniti, ako ſvoja pazechi, nebude ſe dilye izvan megyah ſvoih pruxao. I takvih de ſet hilyadah prilikah imamo. I ſada koja ſe c ſine, dabi ſe po naredbah c ſinila, i mibi privolyili. Govorite, da Focio laik nie ſe mogao za Episkopa rediti, alli buduchi naredbu ovo zabranyujuchu, obic ſaj digao; nemoxete ni nyega, ni one, koi ſuga redili, zato okriviti. Tako ſu regyeni Nektario, Nicefor, Thara ſio, i Eu ſebio; u Milanu Ambro ſio, i o ſtali, koi ako ſu krivci, neka bude i Focio. Niti je i ſtina, daje on od prokletih Episkopah regyen; jerbo ni ſu radi zlochah dignuti, nego za ſctobo ſu Cerkvu uznemirili, s-kojom ſe pomiriv ſci, od nye primlyeni je ſu. Alli da i bude Grigoria Sirakuski dignut, jeddabi po nyegovih ruku Focio regyen zato kriv bio? Petar Moggov, illiti Moggo, koi nektia ſce pri ſtati c ſetvertomu Saboru opchinskomu, od Proteria Patriarhe Alek ſandrinskoga skinut, posli Patriarhe Timotea, po ſladde on Patriarhom; i ni ſctanemanye nitko od oniziu, koi je ſt od nyega regyen, nebia ſce o ſugyen. Akacio Patriarha Carigradski o ſugyen je bio od Pape Rimskoga, alli ovo o ſugyenye za ni ſctoje on derxao, i nyegovi nad ſtolnici u ſpomenu od nyega obic ſajnu c ſinechi primili ſuga, niti ſu zato bili oskuernyeni.* Iz ovi razlo-

gah

gah hotiaſce Zaharia izveſti; da niti Eulampia, niti Petra, niti Focia nie mogao Nikola Papa oſuditi, premakobi bio Grigoria Sirakuski oſugyen. Najposli Zaharia nadoſtavi: *Ako po kojemu kanonu oſugyeni jesmo, podlaxemoſe: a ne inacſie. Zaſctobo Flaviana Patriarhu Antiokinskoga Rimlyani niſu primili; alliga nijedan kanon nie oſudio.* Hoche rechi: mi za Nikole Pape knyige, kojeſu procſatene, niſcta nemarimo, nekanam kaxe po naredbah Cerkvenih, daſu pravedni nyegovi odlucski, i oſudda.

Kada Zaharia ovi brezobrazni branogovor ſverſci, odgovori- 34
mu Car: *Ovi ſvi, koje ſpominyaſte, premakoſu ſagriſcili, od drugih Patriarhah pomock imadoſce; a vas ſvi Patriarhe oſugyuju. Sada za onu brigu, koju imamo za ſpaſenye vasce, xelimo, i ſvitujemo vas; da od Sabora profite oproſctenye. Znamo, daſte laici, nitiſmo vas zvali, da ovdi lajete, ſctogodbo govorite, jeſu laxi za privariti druge.* Na to Focianci kao pobiſnivſci rekoſce: *Ovo ni djavao nie ſmio rechi.* Zatim Eulampio pocſe govoriti: *Goſpodine! Ignatiaſeje odrekao Patriarſtva nahodechiſe vani u otoku, i odrekaoſeje more biti rad ſtaroſti illi nemochi.* Car: *Zar je koga poslao k-Caru Mihailu kazati, dache oſtaviti Patriarſtvo, i zatoje molio, dabi mu poslao kogagod, po komuche poslati rukopis od oſtavlyena Patriarſtva?* Ugledavſci ovo Marin Pokliſar Rimski, recſe: *Tkoje to, koi beſidi prid vaſcim Velicſanſtvom?* Odgovori Car: *Eulampio.* Pokliſari: *Onje skinut i proklet od Cerkve Rimske, mi nechemo s-onima koiſu prokleti govoriti; illi da oni s-kime govore.* Sada nekaſe ſctie knyiga Rimska, da akoli uzktiu pokoru cfiniti, i podloxitiſe, primimo nyih u opchenye laikah; ako neuzktiu, nejmamoim niſcta drugo rechi, nego daſu od nas prokleti, i od ſviu Kerſtjanah odilyeni. Posli proſctivene knyige upitaſce, jeſuli iz megyu vas koi od priſvetoga Ignatie regyeni? Biau pako troica, Joann Episkop Herakleenski, Metropolita Kretenski, i Celerderenski, koje kada ponukovaſce, daſe podpiſcu, odgovoriſce: *Nedao Bog.*

Videchi Metrofan Metropolita Smyrnski tako otverdnute Fo- 35
ciance, i daſe nedicſe, kao da nebi nitko mogao Zaharii odgovoriti, na nyegov branogovor, odgovori po redu na ovi nacfin: *Pervo zakon Cerkveni, i ſvitovni naregyuje, da kada tko obere ſebi koga za ſudca, imade cilovito podloxan biti oſuddi nyegovoj. Buduchi*

dakle vi jedan put priblaxenoga Nikolu Papu za ſudca obrali, thoche vas ſada govoreche podniti, daſe nyegova oſudda kanonom protivi? Dakle vi priſtuplyujete Cerkveni zakon, nektiuchi imati ſudca, kogaſte obrali. Akoje ovo slobodno, neche ni jedan ſud biti pravedan; jer nitko nefali oſuddu, koja oſugyuje nyega. Hoche rechi Metrofan. Buduchi Focio pervi put, i drugi piſcuchi protiva Ignatii, i zaſe, obrao Nikolu Papu za ſudca, da i nebiaſce on opchinski Cerkve ſudac, nego za ovu ſamo pravdu od nyega obran, nemogu Fociani nyega odbiti. Poslaoje bio Focio cſetiri Pokliſara, kakoſmo kazali na *broju 40. dila 2.*, iz megyu koi biau Theofil, i Zaharia, koi na ſvaki nacſin, alli zaludo, ukazati naſtojaſce, daſu od Nikole Pape kako zakoniti Episkopi, a Focio kao zakoniti Patriarha primlyeni, kako vidiſmo na *poglavju petomu.* Posli pako poslaoje Petra Sardenskoga Metropolitu, koi je utoplyen, proſechi Pokliſare, kakono Vaſilia Car, i Ignatia. Poznaoje dakle Papu Rimskoga za ſudca. Videchi pak daje oſugyen, pozivaſe na kanone. Slidioje Focio Euſebia Nikomedienskoga na Stolicu Carigradsku utiſnuta, koi takojer na pravdi s-Athanaſiom biaſce Julia Papu za ſudca odabrao; alli posli u Saboriſctu Filipopolitanskom ſa ſvoim druſctvom od ſuda Pape Julia pozvaoſeje na kanone, hotiuchi oboriti Pervopoglavarſtvo Cerkve Rimske, i druge Patriarhe s-Episkopom Rimskim iſporediti.

36 *Drugo, odgovaram tebi, da kanon Sardicenski, zabranyujuchi rediti laika za Episkopa, joſc jeſt u ſvojoj kripoſti, i obsluxivaſe. Poſvechenye za Episkopa Nektaria, Nicefora, Ambroſia, i oſtalih, kojeſt ſpominyao, buduchi daſe u broju tolikih Episkopah ritko dogagya, neizverche ovi kanon. Poſebni, i oſobiti nikoi dogagyaji nemogu opchenoga Sinoda naredbe dignuti. Reko, oſobiti; zaſctobo, kako moresc znati, iz knyige Nikole Pape Fociu piſane nahodiſe velika razlika megyu Fociom, i onima Episkopih; onibo biau obrani od obiracsah; koi nebiau uſillovani od ſvitovne oblaſti, daih oberu; biau obrani posli ſmerti ſvoih Pridſtolnikah: biau od Patriarhah ſviu primlyeni; a tvoj Focio, za xivota Ignatie Patriarhe zakonitoga, od uſillovanih obiracſah po oblaſti ſvitovnoj utiſnut, od nijednoga Patriarhe nie bio primlyen.*

37 *Treche, rekaoſi, daſu mlogi, koje Cerkva Rimska je odriſcila, ſa ſvim tizim jeſu oſugyeni; a mlogi, koje ona je oſudila, za odriſcene je-*

jesu derxali. Odgovoramti: nie istina. Scto od Marcella Episkopa govorisc, pravosi rekao, dagaje Julio Papa, i Sinod Sardicenski primio; alli imasc znati, daje nyega primio odbacujuchega, i proklinyajuchega sva krivovirstva, i zablugyenya, a osobito ono, radi koga osvagyen biasce. I zato po isti nacsin veliki Athanasia, i Pavao Episkop Carigradski, stupovi pravoslavni Cerkve, primilisu Marcella, i scnyime opchili; kada pak posernu u svoje zablugyenye, proklet jest. Apiario Cerkve Sicenske u Africi Svesctenik, od Episkopa svoga Urbana odmetnut od Cerkve, i od Sinoda skinut, utecsese k-Zozimu Papi; koi opravdana poslacje natrag, dase od sabora na misto svoje povrati. Sabor pako dadde razlog svoih dillovanyah Bonifaciu Papi nadstolniku Zozima, koi nisctanemanye naredi, da zabranyenye sluxbe Cerkvene necsini samo u Cerkvi Sicenskoj, u kojoj Apiario dadde prigodu od smutnye. Naregyenyu ovomu bio je poslucsan Sinod Afrikanski, a niese protivio, kako ti govorics. Rechi pako, da Moggo Patriarha Aekssandrinski, i Akacia Carigradski skinuti biau, a ne oni koisu od nyih regyeni, nisca nekoristuje pravdi tvojoj; zasctobo naredbe Cerkvene drugacsie sude one Episkope, koise od krivovirstva obrachaju, a opet drugacsie one, koisu od utisnutih, i svetogerdnih prilyubodnikah regyeni. Naredbe Cerkvene zapovidaju primiti one Episkope, koi eresu illiti krivovirstvo odbacuju. Tako Sinod istocsni, i Papa Feliks Petra Mogga osugyena, i Akacia sverxe; a suprot onima, koisu od nyih regyeni nie nijedna osudda ucsinyena. Usuprot kanoni illiti naredbe Cerkvene neprimaju one, koi jest regyen kako ti, i tvoj Focio. Ovo isto drugi Sabor opchinski jest naredio od Maksima Cynika, i od sviu onih, sverhu koih on ruke jest stavio, to jest, nyih redio. Grigoria pak Sirakuski, koije redio Focia, nie bio od Ignatie skinut zaradi eresie, nego zarad drugih zlotvorstvah. Istinusi rekao, da oni Episkopi, koi od Grigorie, i Focia usillovani nyega uzdigosce, nisu takvi krivci; alli Focio vazdache ostati krivac, zasctoboje jurve prie bio odmetnik, i brez ikakve sille od svoje drage volye, hotioje daga Grigoria redi, premakose nikoi Episkopi protivisce. A ono scto nadostavlyasc od Flaviana, valyati znati, da on nie mirno mogao siditi na Stolici Antienskoj. Isti S. Ivan Zlatousti nastojacje za nyega, damu isproси privolyenye Pape Rimskoga t). Najposli buduchise Car Theodosio u ovi posao stavio, primlyenje od Cerkve Rimske za zakoni-

t) Vide Sozom. L. 8. Hist. Eccl. C. 3. Theodoret. L. 5. C. 23.

Digitized by Google

toga Patriarhu Antiokenskoga. Od ovud moreſe poznati, kolikaje oblaſt Papah Rimskih, daſe navlaſtito neprotive druge Cerkve Rimskoj, nego iſctu, da i ona nyiovomu odlucsku priſtane.

38 Kada Metrofan biaſce ſverſcio ſvoj odgovor, hotiafce joſc niſcto zabavlyati Zaharia Fociov branitely, alli Poklifari Caru rekoſce, daje zaludu inaditiſe; pozivajuſe na kanone, a ni jednoga neznadu doniti. Stvari ove jurve jeſu protreſane, ſugyene, i odregyene; i zato akoſu zacſeli koju ſpaſonoſnu miſao u ſerdcu, nekaſe podloxe ſvetomu Sinodu, daſe izbave od prokleſtva. Tadda Konſtantin Otajſtvenik Carski, za prignuti otverdnute immade u ime iſtoga Cara sloxno govorenye, velle kripoſno u), i podugo. U pervomu dilu ukazuje xaloſt, kojumu zadadde uznemirena Cerkva Carigradska po zametnutoj ſmutnyi, koja daſe digne, doſcliſu Poklifari Patriarski. Daje Ignatia na ſvoju Stolicu povrachen, ovo je ucſinyeno po zapovidi Nikole Pape, koi ovu pravdu u Rimu pomnyivo je protreſao. Buduchi pako Poklifari i Rimski, i Iſtoſcni u ovi poſao ruke ſtavili, zato on nekti u ni jedno ſidenye dochi, da tko nebi posli rekao, daje ſctogod po nyegovoj oblaſti u Sinodu izvernuto. Najposli moli Poklifare, da akoje moguche nikoga nepuſte poginuti, daſe ukaxu milloſtivi, da traxe izgublyenu ovcu, i onima devedeſet i devet nyu pribroje.

39 U drugomu dilu obracha ſvoje govorenye k Fociancem na ovi nacſin: *Vi pako, koimaje likar potriban, plemenita uda Hriſtova, alli po zlovolynomu od glave raſtavlyena, primite opomenu, i ſcto neſlidimſe rechi, tolikomi je vas millo, primite ovo molbeno govorenye moje. Iskucſajte i izvidite ſvieſt, i unutranya ſerdcah vaſcih, i doiſlochete najchi, daſte ſuprot Cerkvi uſtali, da boj ſuprot nyoj bijete. Najposlidnaje ura bratcho moja; blizu jeſt ſudac. Nedao Bog, da nas raſtavlyene od Cerkve ſmert zaſtane. Nemojte ſzciniti, daje framota, ranmu odkriti, likariu, i pokoru iskati. Nie bratcho framota molechi ponizitiſe, i prikloniti Bogu. Oni pak ponizujeſe Bogu, koi Cerkvi, i Cerkvenim Vladaocem poslufcni jeſu. Akoliſe pako joſc ſlidite poniziti, ja Car,*

u) Binius T. III. CC. P. 2. de Conc. VIII. Oecum. Art. 6.

Digitized by Google

Car, ja lud i mallouman, vami pametnima i mudrim, koi zarad vaſce mudroſti poſctenye imate, jachu vami, daſe neſtidite, izgled ponixenſtva biti. Ja u grifih izvalyan, pervi proſtiramſe na cernu zemlyicu, ovo Carsko ruho za niſcto derxechi, ſtanite na moja ramena, po ovi uſtah, po ocſiu, po ovoj glavi, koju kruna od Boga darovana kiti, gazite nogama, ſvakachu dragovolyno podniti, da iſtom mogu viditi vas ujedinyene s-Cerkvom, i nyu umirenu; daſe neraduje, i neslavi, djavao Kerſtjanski nepriately. Ovo vas ſveſerdno molim, i proſim. Dakle bratcho projditeſe inada, duh sloxnoſti obucite, i s-glavom ujediniteſe. Molichemo za vas Patriarhe, da vam dadu oproſctenye, i ukaxuſe milloſtivi. Sluxiteſe ſada ovom velle ugodnom prigodom, i necſekajte drugoga vrimena ni promine, koju akoli i uzimate, nechevam koriſna biti.

Pokliſari Rimski, i Iſtocſni, poſaliſce, kako je i doſtojno bilo, bogomilloga Cara govorenye. Najposli Car odmetnikom dopuſti ſedam danah; daſe promisle, ſcto imaju cſiniti, zaſcto posli toga vrimena, akoſe neuzktiu Sinodu podloxiti, cſutiche najposlidnyu oſuddu. Doverſcenoje ſidenye s-cſeſtitovanyem.

POGLAVJE OSMO.

Sidenye ſedmo: Focio, Grigoria, i oſtali Focianci od Sinoda oſugyeni.

SIdenye ovo biloje dvadeſet i deveti dan miſeca Liſtopada, u koje uveden bi Focio s-drugom ſvoim Grigoriom Sirakuskim. Ugledavſci Pokliſar Marin, daſe Focio naslanya na ſctap priliſan onomu, koimſe Episkopi sluxe, zapovidi, damuſe uzme, govorechi: *Sctap ovi je zlamenye doſtojanſtva, koga on nie doſtojan: vukje, a ne paſtir.* Pitaſcega Pokliſari: *Hocheliſe pokorit, i molbenu knyigu dati?* Odgovori on, da Pokliſari imadu pokoru cſiniti. Zarad ovoga nedoſtojna odgovora, Pokliſari oſctro, kakoje bio vridan, pokaraſcega. Zatim *Bahan* od ſtrane Pokliſarah Episkope Focianske, koi ulizoſce, zapita: hocheli primiti knyigu iz Rima doneſcenu, Fo-

Digitized by Google

Focia i Grigoriu odſito prokleti? Joann Herakleenski Episkop perſtom kaxuchi na Focia, odgovori: *Koi ovoga Episkopa anatemaje, anatemamu.* A Zaharia Kalcedonski: *Mi onima, kojaſu razlogu protivna, niti moxemo, niti hochemo poslusni biti. Znamo, po koiſuſe naſim ove ſtvari dogodile.* Evſchem pako Ceſareenski u Kapadocii Episkop recſe: *Ja onima, kojaſe protive razlogu i kanonom, nepriſtajem. Illi doſcao tko iz Rima, illi iz Jeroſolime, illi Angyeo iz neba, jaga nechu sliditi.*

41 Zacſudiſe Car tolikoj otverdnoſti, i zato opet *Bahan* u ime Cara recſe: *Kaxite priatelyi, odkudaſte iz nebali, iz zemlyeli? Kaxite, jelli bio koi eretik, illi odmetnik, koi protivechiſe nauku Patriarhak nie bio oſugyen? Buduchi dakle, da vas cſetiri Patriarhe oſugyuju, tkochevas odriſciti?* Odgovoriſce: *Kanoni illiti naredbe Apoſctolske.* Ali nyih opet mudro, i kripoſno ſtiſnu *Bahan* pitajuchi: *Kaxite dakle, koi je to kanon, koichevas pomochi? Gdi je Goſpodin ſtavio kanone, nieli u Cerkvah ſvetih? A gdiſu Cerkve? gdiſe pripovida Evangyelye. Nepripovidaliſe Evangyele u onih derxavah, iz koiſu ovi Poklisari doſcli, illje koje drugo miſlo, kaxite?* Umuknuſce ſvi, ni kanona, ni razloga neznajuchi doniti, po komubi ukazali, da Poklisari proti kanonom, i razlogu ſude. Biljexiti ovde valya, daje ovo ſtari obicſaj eretikah branitiſe, i zato Gelaſio Papa x) piſaoje naſlidnikom Akacia Cerkve Carigradske uzbunitelya i Patriarhe: *Neka vide, ako imadu druge kanone, za braniti ludoſti ſvoje.* Pravi kanoni jeſu oni, koje zajedno primaju Patriarske Stolice; i po nyimaje Cerkva Rimska ſudila Focia, i nyegove ſtrance. Neznajuchi Focianci, kako rekoſmo, ni kanona, ni razloga donití za pravdu ſvoju, rekoſce: *Mi nyih neprimamo za naſce ſudce.* Pitaih *Bahan:* zaſcto ne? *Jedda kanon ſud, i oſudde Patriarhah odbacuje? Kaxite, koi? Illi oni nerazloxno i ſuprot kanonom ſude?* Odgovori Amphilokio Episkop Cizichi: *I velle nerazloxno ſude.* Recſe opet *Bahan: Sideli more biti ovi Poklisari proti pameti, i volyi ſvoih Patriarkah? A vi idite k Patriarhom, i pitajteih.* Car pako recſe: *Neka idu, i druge Poklisare dovedu.* A Focianci: *Nekaſe pravda ovde protreſe.*

Za

x) Epiſt. 4.

Digitized by Google

Za ukazat, daje ovde pravda za doſta protreſana; daje Focio 42
nadrazloxeni krivac; koi je za xiva joſc Ignatie u nyegovuſe Stolicu utiſnuo, nyega oſudio, skinuo, i iſtoga Nikolu Papu brezobrazno prokleo, zapovidiſce Pokliſari, daſe cſate dillovanya Nikole Pape, i Hadriana. Stefan dakle Cerkve Carigradske Djakon, najpervo procſatioje knyigu Nikole Pape piſanu Episkopom, i Cerkve Carigradske Cerkvenikom. U ovoj knyigi nahodeſe odlucski Sinoda u Rimu skuplyena. Procſatenaje takogjer knyiga od Hadriana Pape piſana Caru Vaſilii, i Ignatii Patriarhi. Oſim oviu cſateneſu joſc druge knyige od Hadriana Pape piſane Vaſilii, i Ignatii. Iz koih knyigah bilodano poznanaſu ſvima opaka dillovanya Fociova, i ſtranacah nyegovih. Zatim Niceta Arhidjakon, od ſtrane Pokliſarah Apoſctolskih recſe, da ona, kojaſu naregyena od Focia, i od piſmah nyegovih, ſtaveſe u dillo. Slidiloje govorenye Ignatie, u komu ſpominya darove Boxje, u onih nevolyah udilyene, napominyajuchi da nitko, koi je u Goſpodina uſao, nie ſmuchen oſtao. Posli ovoga govorenya, buduchi Focio neposluſcan i otverdnut oſtao, Stefan Djakon anatheme, illiti prokleſtva iz Sinoda Rimskoga pod Hadrianom Papom ſabrana ſtojechi na pripovidaonici ſuproti Fociu je proglaſio na ovi nacſin: *Fociu dvoraninu, i utiſnutelyu anathema. Fociu ſvitovniku anathema. Fociu novaku, i uſilniku anathema. Fociu prilyubodniku, i uboici anathema. Fociu ſcíſmatiku anathema. Fociu novomu Makſimu Cyniku anathema. Fociu novomu Judi anathema. Fociu novomu Dioskoru anathema. Svima nyegovim naslidnikom, i branitelyom anathema. Grigorii davno Episkopu Sirakuskomu anathema. Eulampiu skinutu, i ſcismatiku anathema.*

Biljexiti ovde imaſe za razumiti ova prokleſtva. Focio nazvan- 43
je Gercski *neophytus*, to teſt *novak*. Ova rics hoche rechi i zlamenuje *pervo* onoga, koi je ſtoperv kerſcten. Takve kanon drugi Sabora Nicenskoga zabranyuje rediti za Episkopa. *Drugo* ova rics *novak* rechiche, i zlamenuje onoga, koi je poſtao ſtoperv Cerkvenikom, i manye Redove primio. Takve Sabor Sardicenski u kanonu trinaeſtomu zabranyuje rediti za Episkopa. Ovi kanon jeſt priſtuplyen od Focia, koi laik u ſceſt danah je za Patriarhu regyen. Moxe pak Cerkva dopuſtit, daſe, i novaci mogu za Episkope rediti, i od jedne, i od druge verſte, kakonoſu regyeni Nektario, Ambroſio, Tharaſio, od koih recſeno je gori. Nazvan je

Digitized by Google

Focio *Makſim;* zaſctobo i Makſim Alekſandrinac Filoſof illi mudrolyubac Cynikski obriavſci vlaſi, ſuprot Grigorii Nazianzenu utiſnuoſe biaſce na priſtolye Carigradsko. Od koga Sabor opcheni Carigradski u cſetvertomu kanonu govori: da Makſim ovi, premako regyen za Episkopa, nikad nie bio, niti jeſt Episkop, niti od ^nyega dati Redovi jeſu od Cerkve primlyeni. Nazvan je Focio *Dioskor;* zaſctobo, kakono Dioskor Patriarha Alekſandrinski progonio jeſt ſvetoga Flaviana Carigradskoga Patriarhu, i u ſvomu razbojnicskomu Saboriſctu Leona Papu prokleo, takoje i Focio progonio Ignatiu, i ſvetoga Nikolu Papu u ſvomu Saboriſctu skinuo, i prokleo. Zato priſtojno jeſt Focio nazvan *novim Makſimom*, i *novim Dioskorom.*

Tolikima Cerkvenim gromovima udaren Focio, niſctaſe nie ſmutio: tako veche okamenio biaſce, da nijedne ſpaſonoſne misli u ſerdcu ſvomu nezacſe; pacſe joſc poſalioſeje piſcuchi Ignatii Episkopu Klavdiopolitanskomu. Na ovi nacſin doverſciſe ovo ſidenye s-obicſajnim cſeſtitovanyem. Suproti Fociu cſateniſu joſc nikoi sloxeni redki y) a on prokletſtvima ſatariſan odde.

POGLAVJE DEVETO.

Sidenye osmo: Saxexene Fociove knyige, i ocſitovana lukavſtva.

44 U ovomu ſidenyu peti dan miſeca Novembra illiti Studena, pocſe *Bahan* od ſtrane Cara govoriti, daſu naſcaſte mloge knyige, i piſma; koima Episkopi, Staroſte, i primlogi drugi, nikoi od Focia uſillovani, a nikoi privareni nahodeſe podpiſani. Ovi rukopi-

y) Duodecim jambici verſus apud Baronium ab Anaſtaſio latine redditi.

Digitized by Google

pisi buduchi nezakoniti, i laxlyivi, imaduse danas u vatru baciti. Alli onima, koi privareni podpisasce ime svoje, pristojnoje ukazati millosergye. Vas Sabor zasalioje Caru na ovomu vichu. Dakle po zapovidi Cara, donesosce jedan sud middeni pun ognya. A Theofilak Djakon donese u vrichici rukopise, koje Focio od svake verste, i stanya lyudih, dai bude visce; od Cerkvenikah velike Cerkve, i ostalih; od Metropolitah, Episkopah takogjer, od plemenitih, i neplemenitih, od dervarah, koxarah, iglarah, i ostalih majstorah, strahom svoje oblasti, i himbom biasce nakupio. Po isti nacsin donesceneshu knyige od Fociovih Saborisctah. Ova sva kolika uzamsci Georgia nastojnik od sirotah, dadde slugam Poklisarovim, koi u vatru bacisce. Ovako majstorie Fociove u dim oddosce. Alli nebi josc tomu sverha.

Da svi ocsito poznadu lukavstva Fociova zapovidi Car, dase 45
uvedu laxni Poklisari i obtuxitelyi, koise biau podpisali Saborisctu suprot Nikoli Papi. Pervi uveden bih nikoi Petar duhovnik, koi kako biasce sumnya, pobixe iz Rima k-Fociu s-drugima, od koih Hadrian Papa pisaoje Caru, damu ove iz manastira uskoke u Rim poscalye. Zatomu *Bahan* recse: *Petre! sctosi ucsinio? nisili, i ti bio u Fociovu saborisctu? nisili dao pismo suprot Nikoli Papi? tvoje ime nahodise ovde upisano.* Odgovori on: nitisam ja u onomu saborisctu bio, nitisam ja scto pisao. Jedase ja sam zovem Petar, koisam amo iz Rima doscao? Imaih, i deset hilyadah, koimje ime Petar. Evo nekase ovo moje pismo sctie, buduchi od mene recseno, dasam ja suprot Cerkvi Rimskoj knyigu pridao, ja govorim sada, i vazdachu govoriti: nitisam ja kakve knyige dao, niti ja scto znadem od toga Sinoda; negovas molim, dopustitemi u Rim slobodno ichi, da nastoim za duscu moju. Imase znati, da Mihail Car, i Focio hotiau pokazati, da oni nisu ono saborisscte suprot Nikoli Papi skupili, od svose volye; nego na molbu obtuxitelyah, koisu u to ime knyige Caru prikazivali. Ovo biasce izmislio Focio; alli zaludo, nascastboje ocsiti laxac .Knyigu Sinod jest povolyno primio, i zatoje Petra od uskocsenya odrisscio, i oprostivsci sve pedepse dopustimu, da slobodno u Rim igye.

Pitanisu i drugi, iz megyu koi bioje nikoi Vasilia, i Leontio. 46
Bahan recse Vasilii: znascli ti, dase tvoje ime nahodi u knyigi

Digitized by Google

dillovanyah Fociovih; kaxi ſada, jeſili i ti dao knyigu ſuprot Cerkvi Rimskoj? Odgovori: *Nedao Bog.* Bahan: *Reci dakle anathema onomu, koi je piſao, i dao knyigu.* Vaſilia: *Anathema onomu, koi je piſao, i dao knyigu proti Cerkvi Rimskoj.* Pitaga opet Bahan: *Odkudaſi?* Vaſilia: *Doſcaoſam iz ſvetoga grada,* to jeſt Jeroſolime, i poznaddega Ilia Poklisar Stolice Jeroſolimske. Iz Tripola iſcaoſam u Rim na proſçtenye. Razbolivſciſe na putu otigyo u Mletke. Dogyo pak amo pod Papom Benediktom, i ovde oſtado za dvadeſet miſecih. A one godine, kada izagnan bi Ignatia, oddo u Rim pod Nikolom Papom, gdi provedo oſam godinah, i opet amo dojdo. Kakobi ja piſao ſuprot Nikoli Papi, komuſam kao blagodarnomu priatelyu bio poznan.

47 Posli toga pitaoje *Bahan* Leontia podmichenoga Poklisara Alekſandrinskoga: *Kakoſi ti naſcaſt Poklisar Alekſandrinski u Fociovoj knyigi ſuprot Nikoli Papi sloxenoj?* Leontio odgovori: *Episkop naſc dao mi je knyigu na Cara; a ja niſam Poklisar, nitiſamſe ja u ove ſtvari miſcao.* Bahan recſe Saboru: *Scto ſzcinite od oviuh lyudih?* Ovaj, kao i onaj pervi govori, niti znadu ſcto, kakoli ucſinyeno bih. *Oviſu tergovci, a ne Poklisari; nego Focio je ova izmislio.* Poklisari rekoſce: *Piſcite knyigu, i prokunite one, koiſu takve knyige piſali, i davali.* Buduchiſe pako od piſanya otimali lyudi priproſti, rekoſce Poklisari: *Pridaſteih nami, neka u Rim s nami igyu.* Tadda Leontio: *Anatema knyigi, i onomu kojhjuje piſao.* A Vaſilia: *Anatema onomu, koi je proti Nikoli Papi knyigu dao.*

Evo! recſe od ſtrane Cara Bahan, *kakoſe ocſtuje iſtina, i u tminah sja ſvitloſt. Ocſiteſu ſvima himbe, i laxi Fociove.* Pitaniſu tako jer Metropolite, koih imena u Fociovoj knyigi naſcaſta biau, jeſuliſe oni vlaſtitom rukom podpiſali? Odgovoriſce ſvi: *Ne, ne, niſmo,* oſim Theodora Metropolite Karienskoga, koi naſcaſt, daje ſvoje ime podpiſao, ſcto i on iſti jeſt iſpovidio, otiſnut biſce megyu laike; i zato nie u napridak u Sinod doſcao. Piſaoc dillovanyah Sabornih rad poſctenya Theodora, nekti niſcta zabiljexiti, biaſcebo Episkop velike vridnoſti; za koga Car Vaſilia, i Patriarha Ignatia naminili biau molbenu knyigu Papi Hadrianu piſati.

48 Najposli zapovigyeno je, daſe pita Theodor, priimenkom *Kriſtin* opaki ikonoborac, illiti Svetih Prilikah progonitely; koi ovo

za-

Digitized by Google

zablugyenye u Carigradu zasuto, opet uzbudi, i iznese. *Bahan* knyemu poslan svitovaoje nyega; a *Kristin* govorasce, da ja prilike svetih poscstujem, nie od Isusa Hrista zapovigyeno. Na to nyemu odgovoreno bisce: onoje od Isusa Hrista zapovigyeno, scstoje naredila sveta pravoslavna Cerkva Katolicsanska. Alli on u zablugyenyu svomu otverdnut ostadde. Uvedeni biau u Sinod naslidnici nyegovi Niceta Cerkvenik, Theofil laik, i nikoi Theopan: Poklisari pitasce: *Proklinyateli vi krivovirstvo Ikonoboracah, i ispovidateli Viru Katolicsansku?* Odgovorisce sva tri: po govorenyu nikoih opaki lyudih zabludilismo privareni. Alli sada videchi svetoga opchinskoga Sinoda sloxnost, odbacujemo zablugyenye Ikonoboracah, i proklinyamo svakoga, koi neposcstuje Prilike Svetih. Tadda oni jedan za drugim uzischavsci na pripovidaonicu prokleisce krivovirstvo neposcstujuchih Prilike Svetih, i pervascnye Ikonoborce, i po imenu otverdnuta *Kristina.* Ovo ucsinivsci, dozvaih Car, i svakoga celova radujuchise nyemu, daje primlyen u krilo svete matere Cerkve. Sidenye ovo sverscioje Stefan Djakon procsativsci dato od Poklisarah prokleistvo proti Ikonoborcem, i Fociu, kako u pridnyemu sidenyu; zatim slidiloje obicsajno csestitovanye.

POGLAVJE DESETO.

Sidenye deveto: Poklisar Aleksandrinski dogye u Sinod.

POsli tri misеca, to jest dvanaesti dan miseca Februara illiti Veljasce *godine 870.* sabrascese Otci u ovo deveto sidenye, u komuse nahogyasce i peti Poklisar Josef Kalugyer, poslan od Mihaila Patriarhe Aleksandrinskoga. Dakle Starosta *Bahan* po obicsaju pocse govoriti, i recse Poklisarom Rimskim: *Evo! doscaoje Poklisar Aleksandrinski; i ovoje brez ikakve sumnye po volyi Boxjoj ucsinyeno. Scto dakle vasca Svetitost sudi?* Odgovorisce Poklisari Rimski. *Vidilismoga jurve prie, i besidilismo scnyime: i on namje zadovolio. Alli po naredbah Cerkvenih, nekase csati nyegova knyiga od* 49

Digitized by Google

priporuke, illiti ſvidocsbe; daſe po ovi nacſin pribroi Pokliſarom Stolicah Patriarskih. Zavapi Sinod: *Pravoje, i zatonamje povolyno, ovoboje od slidenya Cerkvenoga, i Sinodskoga*, to jeſt, ovoje od pridanya Cerkvenoga, i obicſaja Sinodskoga; da Pokliſarom Rimskim Pape namiſtnikom imadu oſtali Pokliſari prikazati ſvoju knyigu od Pokliſarſtva, i oblaſti. Zatim Thoma Djakon procſatioje knyigu od Mihaila Patriarhe Alekſandrinskoga piſanu Vaſilii Caru z). Tri ſtvari u nyoj nahogyauſe. *Perva*, da nie mogao rad Saracenah prie piſati, buduchi pak ſada od poglavice Paleſtinskoga primio cſaſnu knyigu Carevu, kojamu zapovida, da kogagod poſcalyem od Stolice Alekſandrinske u Sinod radi nesloge dviu Patriarhe Carigradskih. *Drugo*, da rad toga ſcalye miſto ſebe Joſeſa s-ovom iſtom knyigom, od mladoſti ſvoje viſcta takvim Cerkvenim poslovom. *Treche*, piſce da dvoica nemogu imati jednu iſtu Patriarsku Stolicu, niſctanemanye dogodiloſeje u Alekſandrinskomu Patriarſtvu, daje i ſam Narciſſo, i posli zajedno s-Gordiom Patriarhom vladao. Ovako piſa Patriarha Alekſandrinski, neznajuchi ſctoſeje u Carigradu dogodilo. Procſativſci ovu knyigu poznadega Sinod za Pokliſara zakonitoga, i daddemu priſtojno miſto.

50 Taddaga Staroſte upitaſce: *Ocſe cſaſni! prie nego ti amo dogye, biloje ſedam dillovanyah, illiti ſidenyah, u koima od potvergyenya Ignatie na Stoliči Patriarskoj, i skinutja uſillnika Focia, i od nikoih drugih ſtvarih jeſu razlicſne naredbe ucſinyene. Jeſi ti ova razumio?* Odgovori Pokliſar: *Svakaſam pomnyivo iſpitivao, i dobromi poznana jeſu; i zato kojaſu ucſinili Pokliſari Rimski, i Iſtocsni, ſva kolika primam. I evo odlucſak moj na piſmu ja u ruci derxim, akovamje volya, zapovidite, daſe ſctie. Ja najposli s-pomochju Boxjom, nitichu ſcto drugo rechi, ni cſiniti; nego ono, ſcto budem ſudio, daje pravo.* Buduchi pako Pokliſari Rimski zapovidili, daſe nyegov odlucſak proſctie; uſtadde on, i prie metnuvſci ſvoje piſmo na krix, i Evangyelye, podadde Thomi Djakonu, koi u ſridi Sinoda ſtojechi procſati. Pocſima: *Joſef Kalugyer, i Arhidjakon, Mihaila priſveto-*

z) *Iam diu Imperator* apud Binium T. III. P. 2. de Conc. OEcum. Art. 9.

Digitized by Google

toga *Alekſandrinskoga Patrihare, u ſveti, i opchinski Sinod Pokliſar ova govori: Pravo jeſt, da po ſvidocſanſtvu Davida govorimo* a): *Goſpodin volyu bojechiſe nyega ucſinitiche.* Fali oſobito Cara, koi je Pokliſare ſakuppio, a od ſebe govori, daje ſvakolika pripomnyivo iziskivao, koja jeſu od bratche Pokliſarah prid nyegovim doſcaſtjem ucſinyena. Od Ignatie Patriarhe, i Focia prilyubodnika Cerkve Carigradske, i od Prilikah Svetih razumivſci veomaſe pripadoſmo. Iſtinitaje rics Spaſitelya: *Niſcta nie skrovito, ſctoſe necſe ocſitovati* b). Od Boga proſvitlyeni Pokliſari iziskujuchi poznaliſu, i naſcliſu iſtinu, i na ſvitloſt iznesli jeſu, koima i mi priſtajemo i nyiovomu ſudu podpiſujemo. Svi pofaliſce ovo piſmo. Tadda Staroſte rekoſce: *Ovaj poſao je ſverſcen; ſctoje ſada potribno cſiniti?*

Pokliſari Rimski odgovoriſce: Cſuliſmo daſu nikoi kriva ſvi- 51
docſanſtva ſuprot Ignatii iznili; akoſe koi ovde nahode, neka i oni unigyu. Ovoſu oni ſvidoci, koi, kakoſu posli kazivali Zaharia, i Rodoaldo Pokliſari od Nikole Pape poslani, pod zakletvu jeſu ſvidocſili, da Ignatia po ſvitovnoj oblaſti Theodore Carice je za Patriarhu obran. Razumivſci ovo, i drugi Pokliſari, rekoſce: Potribnoje, da i oni unigyu. Pervi dakle unigye Oruxnik Carski imenom Theodor, on kaza Pokliſarom, daſeje u cerkvi ſveti Apoſctolah zakleo ſuprot Ignatii uſillovan od Cara, koimi govoraſce: *Tiſi onda sluxbu cſinio u dvoru, kadaje Ignatia bio za Patriarhu obran, i zato niſi mogao viditi ono obranye. Ajde dakle, i zakuniſe. Unigyo ja, i zakleſe, da niſam vidio obranye Ignatie za Patriarhu. Alli ſa ſvim tizim*, rekoſcemu Pokliſari, *znaoſi, daje on za toliko godinah s Patriarſtvom vladao?* Odgovori Theodor: *Znaoſam, allimi Car recſe: Ti niſi ni Metropolita, ni Episkop.* Zatim placſuchi kaza, daſeje iſpovidio, primio epitimiu, illiti pokoru, koju joſc nie ſverſcio. Pokliſari opet pitaſce: *Virujeſcli ti, daje Ignatia pravedno na ſvoju Stolicu povrachen?* Theodor: *Virujem, i zatomu je Bog xivot produlio.* Pokliſari: *Primacsli Sinod, i ſva kojaſu u nyemu odlucſena?* Theodor: *Primaga Car i ſvi Hriſtjani, kako nebi i ja? Doiſla primam, jerboſam i ja pravi Hriſtjanin.*

Za

a) Pſal. 144.
b) Math. 10. Luc. 8.

Digitized by Google

Za nyim Poklisari pitasce uvedena Leona Vichnika, koi takojer kaza, kao i Theodor, daje od Cara usillovan zakletise, da nie vidio obranye Ignatie za Patriarhu; alli dase josc nie od toga ispovidio. Najposli i on recse: *Proklinyam svaka, kojase sveti Sinod prokleo.* Za Leonom dojgye jedanaest plemenitih Carskih naredbenikah, koi ispovidisce, dasu od Cara, i od Barde natirani na zakletvu, bojechise izagnanya, i izgublyenya svoih dobarah, kakoim pritisce, zatose jesu imali zakleti. Nikoi onde primisce pokoru; a svise podloxisce Sinodu, i prokleisce ona, kojaje Sinod prokleo. *Nisu svi ovde*, rekosce Staroste, *koisuse suprot Ignatii zakleli, nikoisu umerli, nikoisu bolesni, nikoi rad drugih uzrokah nedojdosce. Hocheteli nikoje samo, alli sve kolike osuditi?* Poklisari: *Csekachemoih, da dogyu.* Na to Staroste: *Zarad nyih nemoresе drugi Sinod kupiti, veche nekase sada i za nyih naredi pokora.* Ignatia recse: *Od potribeje svakoga na pose izpitivati, mlogisu iz megyu nyih kovasci, konyari.* Najposli za krive svidoke s-privolyenyem Ignatie od Sinoda naregyena je pokora za sedam godinah na ovi nacsin: *Za dvi godine izvan Cerkve na dvoru imadu biti prosterti, a za dvi godine s-novovirci, koi josc nisu Kersceni, imadu slisati sveto pismo, alli ne pricsestitise. Nekase pak za ove csetiri godine zderxe od mesa, i vina, osim nedilye, i i blagdana Gospodina nascega. A slideche tri godine, neka stoje megyu Pravovirnima, i na blagdane Gospodina nascega nekase pricsesle; od mesa i vina nekase uztegnu u ponedilyak, sridu, i u subotu.* Staroste szcinyau, da ova pokora za sedam godinah jest priduga. Zato Sinod dopusti Ignatii, daju on kako bude sudio moxe prikratiti, i oblakscati, alli povechati, i uzmnoxati. Ova oblast zatoje pata Ignatii, da krivci poznajuchi nyega za pastira svoga, prid nyimse ponize, i millosergye prose.

52 Odpravivsci ove krive svidoke, zapovidisce Poklisari, dase ispituju, i pokaraju oni svetogerdnici, koi odiveni ruhom Cerkvenim prid Carom, i Fociom, prikazivasce regyenye sveto, i Cerkvene obicsajne sluxbe. Unigyosce dakle u Sinod Carevi Oruxnici Marin, Vasilia, i Georgia. Pitani: kolikovasje bilo? Odgovorisce: *Mlogonasje bilo; alli sctosmo imali csiniti mi sviromasi imajuchi xene i dicu, buduchinam Car zapovidio. Imadosmo illi ucsiniti, illi poginuti.* Ondaimje recseno, dache i oni pokoru primiti.

Za-

Digitized by Google

Zapovidiſce joſc Pokliſari, neka oni laxlyivi podmetnuti Pokliſari Fociovi unigyu, da i Pokliſar Alekſandrinski vlaſtitim uſcima cſuje lukavſtva, i Fociove himbe. Oviu imena biau upiſana u knyigi ſaboriſcta Fociova, koje on u Rim biaſce poslao za zametnuti ſmutnyu ſuprot Nikoli Papi, i puk podbuniti. Ovoſeje onda dogodilo, kada Focio dillovanya ſvoga ſaboriſcta biaſce poslao Ludoviku Ceſaru po Zakarii Metropoliti Kalcedonskomu, i Theodoru Laodicenskomu, kakoje kazano na *broju 160. dila drugoga.* Ovi podmetnuti Pokliſari pitani iſpovidiſce udily iſtinu, da nebiau od Patriarhah za Pokliſare poslani; nego daſu radi drugih uzrokah u Carigrad doſcli. Pervi biaſce Leontio, koi kaza, dagaje Focio ucſinio Pokliſara Alekſandrinskoga. Zapitaga Joſef pravi Pokliſar Alekſandrinski: *Odkudaje, gdi je kucha Patriarhe Alekſandrinskoga, kakoje u Carigrad doſcao?* Odgovori on, daje rodom Gerk, daje ſuxany iſcao u Alekſandriu, i od Mihaila Patriarhe Alekſandrinskoga kuplyen; koga kucha jeſt blizu cerkve ſvete Bogorodice, a doſcaoſam u Carigrad lemozinu kuppiti. Pitaga opet Joſef Pokliſar: *Jellite poslao amo Patriarha zu ſvoga Pokliſara, i namiſlnika?* Odgovori Leontio: *Kazaoſam veche, dame nie poslao, vecheſam od ſvoje volye doſcao kuppiti lemozinu. A Focio poslaomeje u Rim, zapovidioſci, da ſve ſctogodmi kaxu Metropolite, kojeje slao, imadem ucſiniti. Ja pak, Bog znade! kao jedno govecſe, niſcta neznajuchi poslusaga.* Sabor recſe: *Ovaj ſam iſpovida zlochu ſvoju; nie potribno ſvidoka iskati.*

Zatim Pokliſari rekoſce: *Koiſu ono prid nami ſlojechi?* Staroſte: *Jeſu podmetnuti laxni Fociovi Pokliſari, Georgio Antiokenski, i Sergio Jeroſolimski.* Pitaſce Georgiu, odkudaje knyigu donio? Recſe: *Od Konſtantina naſtojnika od dobarah cerkve Antiokenske. Omneje poslao k Caru Mihailu, i Fociu, da lemonizu kuppim.* Pokliſari: *Jeſiliſe podpiſao knyigi Fociovoj ſuprot Nikoli Papi?* Odgovori: *Niſam.* Na prilicſni nacſin i Sergio odgovori. Zato Pokliſari ovu troicu pitaſce: *Proklinyateli vi one, koje ovi ſveti Sinod proklinya?* Odgovoriſce: *Kakviſmo mi, da druge proklinyamo?* Pokliſari: *Zaſctoſte u Rim iſcli s knyigom onoga opakoga ſaboriſcta?* Odgovoriſce: *Iſcliſmo uſillovani: Focio namje ovako rekao: Jedni u Rimu zarad nikoih ſtvarih Nikolu Papu okrivlyuju; idite za izviditi, jeſuli one ſtvari iſtinite; a mi rekoſmo: Goſpodine kada dogyemo u Rim, ſctochemo govoriti? miſmo*

lyudi ſelyani, i priproſti. A on recſe nam. Kazachevam Episkopi. Pitani, proklinyajuli ono ſaboriſcte, kojeſu u Rim noſili? Rekoſoe? *Anatemamu, koi je ono ſaboriſcte ucſinio, koimuje priſtao, i onomu, koigaje branio.*

Onda Pokliſari Rimski rekoſce Alekſandrinskomu: *Evo polyubluyeni brate! ſadda, i ti poznadde Fociove himbe, i opacſine. A ovi lyudi buduchi priproſti, ſromaſcni, i putnici, od Focia uſillovani, ſudimo daſu doſtojni oproſctenya. Nego zafalimo Iſukerſtu, koi je rekao: Niſcta nie skrovito, ſctoſe neche ocſitovati.* A Ilia Pokliſar Jeroſolimski recſe: *Falu uzdajmo Iſuſu Hriſtu, koinasje posli toliko vrimena u jedno ſakuppio ſve Patriarhe na slavu ſvoju, i ſaharenyenye ſvoje Cerkve.* Iz ovoga dogagyaja viditi moxeſe, kako razjidjena oholoſt uzavriſci u ſerdcu, moxe ſmeſti pamet. Focio, buduchi oni lyudi doſcli iz derxavah Patriarskih, mitioje nyih, i ſillio, podpiſao nyiova imena u knyigi ſaboriſcta. Kakvi Pokliſari, takvi i Sinodi. Hotiuchi druge privariti, privario ſebe ſvikovitom ſramotom ſvojom. Biljexi *Anaſtaſia*, prie negoſeje ovo fidenye ſverſcilo c), dvoſtrukoje Pokliſarſtvo doſclo u Carigrad: jedno od Ludovika kralya Francie, Ceſara Zapadnoga; a drugo, od Mihaila kralya Bulgarskoga. Sctoje posli Sinoda od ovih Pokliſarah ucſinyeno, kaxe Anaſtaſia u xivotu Hadriana Pape, i michemo, ſctoje oſobito, kazati.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Sidenye deſeto: ſverha Sinoda.

53 U ovomu fidenyu skuplyenu dvadeſet i oſmi dan miſeca Februara, oſim Cara, i ſinovah nyegovih, i oniu koiſu i prie

c) V. Binium T. III. P. 2. p. mihi 916.

Digitized by Google

prie u Sinodu bili, nahogyauſe takojer Pokliſari Ludovika Ceſara, i Mihaila kralya Bulgarskoga. Ceſarovi Pokliſari biau prinaueſni Anaſtaſia Knyigopomnik Rimski, razumiuchi podpuno i Gercski jezik. Drugi Ceſarov Pokliſar biaſce Ceſarice Ingelberge ſeſtrich imenom Suppoprim; trechi Eduard Naredbenik od Carske terpeze. A kralya Bulgarskoga biau Petar Staſifzero, Neſundik, i Vagart. Prid ovima dakle *Bahan* zapita Rimske Pokliſare: *Scto ſudi vaſca Svetitoſt, ſcto imamo danas cſiniti?* Odgovoriſce: *Nekaſe najpervo eſate kanoni, illiti naredbe Cerkvene.* Kakoje zapovigyeno, takoie i ucſinyeno. Thoma, Cerkve Carigradske Djakon, dvadeſet i ſedam kanonah procſati, po koima je provigyeno na koriſt, mir, i doſtojanſtvo Cerkve Carigradske. Kanon dvadeſeti i pervi jeſt oſobit. U nyemuje naregyeno, daſe ima ſvima Patriarhom poſctenye ukazivati, a oſobito Cerkve Rimske Papi, od koga ovaſu oſobito zabiljexena: *Nekaſe nitko neuslobodi cſiniti piſma ſuproti priſvetomu Papi ſtarjega Rima, kao za zlooglaſitiga, radi nikoih zlotvorſtvah, ſcto onomadne je ucſinio Focio; i prie nyega Dioskor. Koigoder pako nyih slidechi brezobrazno, alli na piſmu, alli brez piſma izneſe krivicu ſuprot priſtolyu Poglavice Apoſctolskoga, po iſtiche nacſin, kako oni pokaran biti. Akoliſe pako skuppi Sabor opchinski, u komubi iziſcla koja ſumnya, i prigovaranye od ſvete Cerkve Rimske, potribnoje s-doſtojnim poſctenyem od one ſumnye pitati, i odgovor primiti za koriſt; a ne brezobrazno izgovoriti oſuddu ſupret najvechim Episkopom ſtarjega Rima.* Ovi kanon, kakoje ocfito, zaradi Focia jeſt naregyen. Bi-Ijexiti ovde valya, daſu nikoi ovo dvadeſet i ſedam kanona u ſedamnaeſt skuppili. Vidi Baronia, i Binia d).

Zatim procſaſen jeſt primudro sloxen odlucſak Sinodski po obicſaju oſtalih opchinski Sinodah, u komuſe potvergyuju naredbe od Sinoda ucſinyene, prokleſtvo Ikonoboracah nepoſctujuchih Prilike Svetih: potvergyujeſe takojer prokleſtvo Focia, i ſviu dillovanyah nyegovih ſuproti Patriarhi Ignatii, Nikoli Papi, Hadrianu Papi, i oſtalim Cerkvenikom; a uſuprot potvergyujuſe ſva dillovanya Nikole Pape, i Hadriana. Ovi odlucſak kada biaſce pro- 54

d) Bin. fol. 895. et 517.

Digitized by Google

cſaten, Car Vaſilia jedno znajuchi, daje chud Gerczka prominlyiva; a drugo prividechi, da Focianci neche mirovati, pitaoje: priſtajuli ſvi priſveti Episkopi ovomu odlucsku? Zavapioje vas Sinod jednoglaſno: *Svi tako ſudimo. Svi sloxni udily podpiſujemo. Ovoje ſud iſtine. Ovoje odlucſak pravice. Ovoje iſtomacſenye kanonah. Mlogo godinah prisjajnomu Caru Vaſilii, Konſtantinu, Leonu, Hadrianu Papi, Patriarhom, i Poklisarom mlogo godinah. Fociu naskocſitelyu, i prilyubodniku Cerkve Carigradske anathema, Grigorii Syrakuskomu, i Eulampiu Apameenskomu skinutim, od iſtine odmetnikom, i protivnikom anathema. Svima nyiovim naslidnikom anathema. Nikole priblaxenoga Pape ſtarjega Rima, vikovita uſpomena. Branitelya iſtine vikovita uſpomena.*

55 Procſatenoje tadda govorenye Cara, u komu zaſalyuje Episkopom na trudu nyiovu, i nadoſtavlya: *Cſuliſte kojaſu procſatena, ſcto ſada ſude vaſce Cſafnoſti od odlucska i kanonah? da nejmate morebiti koje ſumnye?* I opet: *Ako koi morebiti imade ſctogod proti ovomu ſvetomu opchenomu Sinodu, proti odlucsku, illi proti kanonom, neka ocſituje, budi on Episkop, budi Cerkvenik, budi laik. I premakoſe nepriſtoi laikom od pravde Cerkvene prigovariti, niſctanemanye ſadaim dopuſctamo za zaklopiti uſta opakih: ako koi dvoumi, i ſumnyi; neka kaxe, damu zadovolyima.* U iſtomu govorenyu ſvituje Episkope, i priporucſuje, da naſtoje zablugyenya, i odmetniſctva iskoreniti; da mir u Saboru ucſinyen cſuvaju, i oſtale Cerkvenike na lyubav mira ſvituju. Potom toga obracha govorenye k-laikom, daſe od naredbah Cerkvenih neprigovaraju; ovoboje Episkopah poſao. I premakoſe nahodi laik velike mudroſti, i kripoſti, ſa ſvim tizim laik jeſt, ovca jeſt; a ne paſtir. Opominaji, da paſtirom ſvoim budu posluſcni, da neſude ſudce ſvoje. Sverſciviſci govorenye, opet je pitao; da tko nejma ſumnye od ſtvarih procſatenih? Zavavapiſce ſvi: *Svima jeſu povolyna, kojaſu procſatena. Svi priſtajemo, ſvi dragovolyno podpiſujemo.*

56 Onda Poklisari Rimski rekoſce: buduchi ſva po Boxjemu provigyenyu, i milloſti ſverſcena, nekaſe bogomilli Car doſtoje najpervi podpiſati. Odgovori Vaſilia: Jabi xelio slliditi izgled velikih moih pridſtolnikah Konſtantina, Theodoſia, i Marciana, i poſali ſviu Episkopah podpiſatiſe; alli kada tako hochete, podpiſatichu.

chuſe za Pokliſarih Rimskih, i Iſtocſnih. Pervi dakle Donat Pokliſar Rimski podpiſaſe na peterima pripiſih, da ſvaka Stolica Patriarska ſvoju knyigu illiti pripis imade. Za Donatom druga dva Rimska Pokliſara ſvoje ime podpiſaſce s-nadoſtavkom, *do privolyenya Pape*, zaſctobo jeſt oblaſt Pape Rimskoga potverditi Sinode opchinske. Posli nyih podpiſaſce Pokliſari Iſtocſni, i pervi Ignatia, premda Pokliſari Rimski Alekſandrinsku Stolicu pervu iza Rimske derxaſce. Tadda Car Vaſilia, Konſtantin, i Leo ucſinivſci krix podpiſaſce imena ſvoja rumenillom po obicſaju. Posli nyih, ſto, i dva Episkopa, mallo doiſto: nahogyauſe mlogi Episkopi Focianski, alli nebiau primiti; ovi pak biau od Metodia, alli od Ignatie poſvecheni.

Najposli dvorani Carski, i Staroſte na pitanye Cara odgovoriſce na poſe, da ſva ucſinyena ſuproti Ignatii, i Nikoli Papi proklinyaju, i takojer Focia; a ſveti opchinski Sinod primaju. Piſa neſu joſc dvi knyige Saborne, to jeſt, od ſtrane ſvega Sabora. Jedna okoliſcna ſvima pravovirnim, u kojoj nahodeſe ſva u Saboru ucſinyena, ſa zapovidjom; daju imadu primiti ſvi pravovirni, i nyojſe podloxiti. Druga piſanaje Hadrianu Papi, u kojoj nahodiſe pofala Rimskih Pokliſarah, i priblaxenoga Nikole Pape, koga naredbe Sinod je podpuno slidio. U nyoj takojer ſveti Sinod moli Papu, da potverdi, i proglaſi dillovanya ovoga Sinoda. Biljexiti ovde valya, da u ovomu Sinodu nie bilo nikakva prigovaranya od Duha ſvetoga; ſcto zlamenye jeſt; da ova ſmutnya izajgye iz glave ſmutlyivice Focia ſamoga, i zato nebi niſcta od ovoga cslanka naregyeno: znadiaubo mudri Episkopi, daſe s-onim nadoſtavkom Simbol piva u derxavah Scpanyskih, i Francuskih. 57

POGLAVJE DVANAESTO.

Lukavſtvo Gercsko.

DOgodiloſeje ono, ſctoſeje bojao Car Vaſilia toliko pitajuchi: primajuli dillovanya ovoga Sinoda? Za razumiti ova bolye od 58

Digitized by Google

potribeje biljexiti, ſctoſeje prie dogodilo. Valya znati, da Gerci hotiuchi biti ſvega ſvita vladaoci, i Cari nemogadiau ni po jedan nacſin prigoriti prineſcenye vladanya Zapadnoga na Karla velikoga, od kogaje kolina bio Ludovik drugi kraly Francie, i Ceſar u vrime Vaſilie Cara; i zato Gerci nikada nektiſce nyih nazvati Carom, illi Ceſarom, nego ſamo kralyem, radi koga nazivka zavadioſe biaſce xeſtoko Car Vaſilia s-Ceſarom Ludovikom. Buduchi dakle Poklisari Rimski dali Anaſtaſii dillovanya Sabora, on cſatechi, kakono znadiaſce Gercski ſmotrio jeſt; da Gerci u prineſcenyu knyige Papine jeſu oſtavili ſve ſale, koje Papa je dao Ludoviku Ceſaru, oſtavivſci takojer nazivak Ceſara. Radi ſcta zametnuſe velika ſmutnya zarad nevirnó prineſcene Papine knyige iz Latinskoga jezika na Gercski. Zaſtidiliſe biau Gerci, i za pokriti ovu nevirnoſt vapiau; da u Sinodu nejmaſe iskati lyudsko, nego Boxje poſctenye, i tako otverdnuti biau, da ni po jedan nacſin nektiſce Ludovika za Ceſara poznati. Ovo ſlobodnie rekoſce, jerbo prid Carom Vaſiliom rekoſce, koi toga radi na Poklisare, kao na nepriatelye je gledao e).

59 Znajuchi ovo Episkopi Gercski, a oſobito Theodul Ancirski Metropolita, i Nicefor Nicenski, kakoje recſeno u ſidenyu trechemu, oddoſce k-Caru, i prid Ignatiom pocſeſce govoriti: daſe viſce, i viſce pritiskuje ſloboda Cerkve Gercske: da Papa po onoj knyigi, kojuje ſloxio, Cerkvu Iſtocſnu, kao sluxavku, podlaxe Cerkvi Rimskoj: da Poklisari Rimski, noſechi one podpiſe Episkopah, voditiche u Rim Cerkvu Iſtocſnu, kao slavodobitnici: da Cerkva Gercska necheſe mochi nikada od ovoga jarma osloboditi, kogaje ona ſebi kao slipa nametnula; jerbo oni podpiſi budu ocſiti proti nyoj ſvidoci, daſeje ona ſama od ſvoje volye podjarmila. Zato Car, i Patriarha duxniſu po zakonu Boxjemu, i lyudskomu Cerkvu Iſtocſnu braniti; podpiſe one natrag uzeti; inacſieche biti na vikovitu pogerdu Cara, daje on Cerkvu Gercsku prodao.

Igna-

e) Guiliel. Biblioth. in Hadrian. Anaſtaſ. in notis marg. ad 8. Act.

Digitized by Google

Ignatia poznan od ſvega Sinoda za Patriarhu zakonitoga, daſe opet koja nova ſmutnya ſcnyega nezametne, mucſaoje na ovu tuxbu, i ovi poſao Caru oſtavio. Car tadda, i tako negledajuchi lipo na Pokliſare, i nepromotrivſci ovu Episkopah tuxbu, dadde zapovid; kada Pokliſari otigyu u Cerkvu, da Carski ſtraxani za Pokliſarah cſuvanye i poſctenye naregyeni, ſviu Episkopah Gercskih podpiſe uzmu. Dakle kako Car zapovidio biaſce, takoje i ucſinyeno. Kadaih nebi doma, tadda naredbenici od ſtraxe uniſcavſci u nyiove Palace, pokupiſce podpiſe, alli ne ſve, jerbo Pokliſari, kao daſu znali, ſctocheſe dogoditi, poglavitiih Episkopah knyige poſakriſce. Vrativſciſe doma, udilly ſpaziſce Gercsku kragyu. Sctoche tadda? Dozvaſce Pokliſare Ceſara Ludovika Anaſtaſiu, i Suppoprima i odlucfiſce zajedno k-Caru ichi. Kada prid nyime izkazaſce, ſctoſeje dogodilo, Pokliſari Rimski rekoſce: *Mi neſmiemo ni po jedan nacſin brez ovih knyigah povratitiſe u Rim: a tebiche vas trud, kogaſi za mir Cerkve podnio, i plod truda poginuti.* Slobodnie joſc govorau Pokliſari Ceſarovi: *Nie doſtojno toltkomu Caru ſvoje dillovanye pokvariti. Buduchi oni podpiſi s-tvoim znanyem. i privolyenyem ucſinyeni, i dati. Akoti nie xao, i ſudiſc, daſi pravo ucſinio, ſctoſi ucſinio, kako moxeſc ovu kragyu propuſtiti? Rechichesc, da ovo nie s-tvoim znanyem ucſinyeno. Alli ovo tadachemoti virovati, kada zapoviditi budeſc onima, koi nahodechiſe na sluxbi Pokliſarah, duxni jeſu razlog dati, od ſtvarih ſvojoj brigi izrucſenih; da ono, ſctoſu pograbili, opet povrate.* Car ovim govorenyem ſtiſnut, videchi da inacfie nemore biti, zaſtigyen ucſini, daſe ſvi podpiſi povrate, uſſajuchiſe, dachemu na drugi nacſin u ruke dochi, allicheſe privariti.

POGLAVJE TRINAESTO.

Oſobito od Bulgarah Prigovaranye.

TRi dni posli ſverſcena Sinoda opchenoga, zametnuſe opet nova ſmutnya zaradi Bulgarie. Za razumiti ovo Prigovaranye 60

va-

valyaſe ſpomenuti od onih, kojaſu recſena na *broju 44. dila drugoga.* Bulgaria bila je od ſtarine pod oblaſtjom Pape Rimskoga, kao Patriarhe Zapadnoga, ſverhu koje kakono, i ſverhu oſtalih derxavah Illyrianskih, Pape Rimski Metropolitam Theſſalonicskim davaliſu namiſtnicsku oblaſt Patriarsku. Valya takojer znati uzrok illiti prigodu ovoga prigovaranya, i biaſce ovi. Xelyaſce Mihail kraly Bulgarski imati u ſvomu kralyeſtvu Arhiepiskopa illiti Pervaſtnika, i zato kadaſe iz Bulgarie povratiſce dva Episkopa Formos, i Pavao, poslaoje kraly Petra Vlaſtelina s-darovih i s knyigom molechi Hadriana Papu, damu poſcalye Marina Djakona jurve poznana za Arhiepiskopa poſvechena, illi koga drugoga, koibi Bulgarom ugodio. Buduchi u ono vrime Marin Poklisar u Sinodu Carigradskomu, nemogaſce nyega poslati: zatoim posla nikojega Cerkve Rimske Podjakona imenom Sylveſtra, daga za Arhiepiskopa oberu; alli on nebiaſce po chudi Bulgarom. Poslaſcega dakle natrag s-Leopardom Ankonitanskim Episkopom i Dominikom Tarviſinskim proſechi, damu Marina, illi Formoſa Episkopa Portuenskoga poſcalye. I oh daga bude poslao! Bilaje ova potajna majſtoria, i dogovor Formoſa s-kralyom Mihailom. Alli Papa Marina nie poslati mogao, a Formoſa radi skrovitih uzrokah nie hotio, i zato odpiſa kralyu, da oſim ove dvoice, kogagodi bude drago, hoche poslati. Alli Mihailu vecheje bilo dodialo profiti i cſekati; zato kada Petar Poklisar iz Rima ſtixe neiſprofiviſci, ſcto kraly xelyaſce, znajuchi daje Sinod u Carigradu skuplyen, posla Petra, da pita, komu Patriarhi, Bulgari imadu podloxni biti? Ovaje prigoda slidechega Prigovaranya.

61 Dakle, kada rekoſmo tri dni posli ſverſcena Sabora, Car dozva Poklisare, i zapovidi ſiditi govorechi, damuje Mihail kraly Bulgarski po Vlaſtelinu Petru Poklisaru poslao knyigu s-darovih, i s drugima poglavicami. Poklisarſtvo biloje podmicheno od Cara Vaſilie hotiuchega, da Bulgaria bude podloxna Patriarhi Carigradskomu. Uniſcaviſci dakle Petar s-plemenitom druxbom ſvojom, i prikazaviſci darove, pozdravioje od ſtrane kralya Poklisare Rimske zafalyujuchi, daſuga po knyigi nyemu piſanoj pohodili. Poklisari kao prividiviſci poſctoſu doſcli, odgororiſce: *Mi vas poznajuchi za ſinove ſvete Cerkve Rimske, nemogadiamo projchi nepozdraviviſci, zaſctobovas priſtolye Apoſctolsko kao vlaſtita uda gerli.* Tada

Digitized by Google

da Bulgarski pitaſce: *Buduchi mi ne odavna primili milloſt Vire Kerſtjanske; zato, da u cſemu nezajgyemo s-puta, od vas, koi ovde derxite miſto Patriarhah vaſcih, xelimo znati, kojoj Cerkvi imamo podloxni biti?* Odgovoriſce Pokliſari Rimski: *Cerkvi Rimskoj, kojoj po tebi o Petre tvoj Starji* (Mihail kraly) *blaxenomu Petru Poglavici Apoſctolah, ſa ſvim naroda ſvoga kralyeſtvom je pridao ſebe; i od nadſtolnika nyegovoga Nikole Pape bioje doſtojan primiti Episkope, Sveſctenike, i zapovidi od upravna xivlyenya. Buduchi dakle vi profili, i primili naſce duhovnike, koje i ſada u doſtojnomu poſctenyu derxite, vi iſti po tomu ukazujete, da kakoſte bili, tako i u napridak imate biti podloxni Cerkvi Rimskoj.* Na ovo Pokliſari Bulgarski: *Daſmo mi od ſvete Cerkve Rimske duhovnike profili i primili, i doſada imamo, iſtina jeſt, i dachemo nyoj vazda u ſvemu poslufcni biti obechajemoſe, nego vas pitamo: jelli razloxnie, da Cerkvi Rimskoi, nego Carigradskoj imamo podloxni biti? Sada s-ovima Pokliſarih, i namiſtnicih odredite.* Biljexiti ovde valya, daſu Bulgari poznavali oblaſt Pape Rimskoga kao paſtira opchenoga, i zatoſu ſamo pitali od oblaſti Patriarſke, imajuli biti podloxni Patriarhi ſvega Zapada, illi Patriarhi Iſtocſnomu Carigradskomu?

Odgovoriſce Pokliſari Rimski: *Poslovi radi koihſmo od Rim-* 62
skoga priſtolya poslani, daih imamo s-Iſtocſnima Pokliſarih ſverſciti, s Boxjom pomochjom jeſu ſverſceni. A ſctoſe vas doticſe, nejmamo nikakve zapovidi; nitinamje slobodno ſcto narediti proti oſobitoſti, i oblaſti priſtolya Rimskoga. Nego buduchi vaſca derxava napunyena naſcima Miſnicih; naregyujemo, koliko moxemo, da nejmate nikomu drugomu, veche Patriarſtvu Zapadnomu podloxni biti.

Tadda Pokliſari Iſtocſni pocſeſce ſvoje razloge donoſiti, za uka- 63
zat; da imadu Bulgari Patriarhi Iſtocſnomu podloxni biti. Zato pitaſce Bulgare: *Kada vi vaſcim oruxjem nadvladaſte ove Derxave, Gercili, Latinili ſe tadda u nyih nahogyau?* Odgovoriſce: *Gerci. Dakle,* rekoſce Pokliſari Iſtocſni, *ocſitoje, daje ona derxava bila pod oblaſtju Carigrada, premakoſe i Sveſctenici Gercski nahogyau,* Odgovoriſce Pokliſari Rimski: *Ovi razlog nejmate donoſiti; zaſctobo razlicſnoſt jezikah, nerazdilyuje oblaſt Cerkvenu. Sveto priſtolye Rimsko u mlogih, i razlicſnih miſtih naregyuje Episkope Gercske, i Gercske Sveſctenike.* Pokliſari Iſtocſni: *Premakoſte imali, i ſada imate oblaſt ſverhu Sve-*

ſctenikah Gercskih; ſa ſvim tizim nemorete tajiti; daje Bulgaria bila pod oblaſtju Gercskom. Poklisari Rimski: *Mi netajimo. Alli mi neprigovaramoſe od razdilyenya kralyeſtvah, nego od oblaſti Stolicah Apoſctolskih govorimo.*

64 Biljexiti ovde valya, da one derxave nebiau dio vladanya illiti. Carſtva Iſtocſnoga, zaſctobo vladanye Illiriansko biloje dio Ceſarſtva zapadnoga do Cara Valentiniana drugoga, u komu vladanyu Illirianskomu biaſce Bulgaria. Niti je Illiriansko vladanye bilo razdilyeno, u Iſtocſno, i Zapadno do Theodoſia Velikoga. I zaſctobo, kako nikoi piſcu, on u Teſtamentu, illiti volyi najpoſlidnyoi nebiaſce zadoſta ocſito naredio, zato nyegovi ſinovi Arkadio Car Iſtocſni, i Honorio Zapadni megyu ſobomſe pocſeſce pravdati. Najposli Honorio s-Eudociom za dar xenidbeni dadde Theodoſiu mlagyemu ſve vladanye Illiriansko, koje od Theodoſia s-Valentinianom trechim biſce razdilyeno u Iſtocſno i Zapadno. Tadda derxave Dacia Pravalis, Dardania, i Miſſia druga, koja posli bi nazvana Bulgariom, poſtadde dio Carſtva Iſtocſnoga. U to vrime biaſce Carigradski Patriarha Attik, koi, kakono i nyegov nadſtolnik Epifanio, naſtojaoje ſve Illiriansko vladanye, illi barem Iſtocſno, podloxiti Patriarſtvu Carigradskomu; pacſe i iſti Illirianski Episkopi po Caru Theodoſiu naſtojaſce otetiſe iz pod oblaſti Episkopa Theſſalinicskoga, koi po ſtaromu obicſaju kao namiſtnik Pape ſa ſvim Illirianskim vladanyem je upravlyao. Alli i onda odgovorilaje Cerkva Rimska: *Drugo naregyuje zakon Stolicah Patriarskih; a drugo razdilyenye kralyeſtvah.*

65 Buduchi dakle tako kripoſno, kakoje recſeno, odgovorili Poklisari Rimski, pitaſcei joſc Poklisari Iſtocſni: *Po koi nacſin, i s-koga uzroka Bulgaria imalabi biti podloxna Patriarſtvu Rimskomu?* Odgovoriſce Poklisari Rimski: *Pervo, vi ſami morete znati, iz knyigah, i naredbah Papah Rimskih, daje pod oblaſtjom Pape Rimskoga bio Epir ſtari, i novi, Theſſalia, i Dardania, koja ſada Bulgaria zoveſe. Dakle priſtolye Rimsko nie ovu oblaſt otelo od Cerkve Carigradske, kako vi ſzcinite; nego po nadvladanyu Bulgarah neznaboxacah, izgublyenu, ſada, buduchi oni poſtali Kerſtjani, opet ovu oblaſt kao po ſtarini je dobilo. Drugo, Bulgari one Derxave dobitnici, koju veche toliko godinah derxe, buduchiſe ſami od ſvoje volye podloxili, i nas*

za

Digitized by Google

za ſvoje meſctre obrali; razloxno jeſt, dai u napridak podloxni oſtanu. Treche znanno jeſt, daje priblaxeni Nikola Papa nikoje iz megyu nas, koiſmo ovde, poslao u Bulgariu Episkope, Paula, Dominika, Leoparda, Formoſa, i Grimoalda joſc onde pribivajuchega, s-mlogima Miſnicih, ſcto iſti Bulgari kaxu, kakoſte ſada cſuli. U ovoj Derxavi miſmo poſvetili cerkve, miſmo redili za Sveſctenike, i s-velikim trudom ucſili pravovirne. Dakle Cerkva Rimska po zakonu poſidovanya, koje tri godine uxiva, brez znanya Pape nemoxe ovo poſidovanye, i oblaſt ſverhu Bulgarie izgubiti. Sliſcavſci Pokliſari Iſtocſni rekoſce: *Po komu od ovih razlogu hocheteſe pravdati?* Pokliſari Rimski na to pitanye: *Rimsko priſtolye nie vas za ſudce obralo u ovoj pravdi, vas koiſte manyi, ſamo priſtolye Rimsko ima oblaſt pravdu ſvake Cerkve ſuditi. I zato ovu pravdu, ſverhu koje mi nejmamo nikakva dopuſctenya, oſtavlyamo ſudu Rimskomu. Oſuddu pako vaſcu, kakoju brez razloga laſno izgovarate, takoju i Cerkva Rimska laſno odbacuje za nemar i za niſcto derxechi.* Odgovorom ovim uvrigyeni Pokliſari Iſtocſni rekoſce: *Nie priſtojno, da vi koi odbacivſci vladanye Gercsko, ujediniſteſe s-Franceſih, imadete oblaſt naregyivati u Carſtvu Goſpodina naſcega. Scta radi buduchi ocſito, da Bulgaria je odavna pod oblaſtjom Gercskom bila, i Gercske Sveſctenike imala, da ſada Cerkvi Carigradskoj, od koje biaſce po neznaboxtvu odſtupila, po primitu Kerſtjanſtvu imaſe povratiti, ſudimo.*

Ovoj nepravednoj oſuddi Pokliſari Rimski ſveſerdnoſe proti- 66
viſce, vapiuchi: *Oſuddu ovu, koju vi neobrani za ſudce, niti primlyeni, illi od ſtraha, illi za ugoditi komu, illi s-kogamugodi drago uzroka prinaglo, i nepromotrivſci izrekoſte, po oblaſti Duha ſvetoga do razvigyenya, i naregyenya priſtolya Apoſctolskoga odbacujemo. A tebe Patriarhu Ignatiu, oblaſtju Poglavice ſvetih Apoſctolah, prid Bogom, i nyegovima Angyelih, i prid ſvima koiſu ovde, zaklinyamo; da po naredbi ove knyige piſane od Pape Hadriana, koiteje na tvoju Stolicu povratio, koju knyigu evo tebi pridajemo, nikoga neredиſc, nikoga neſcalyeſc u Bulgariu, da ſveta Apoſctolska Stolica Rimska, kojaje tebi tvoje povratila, po tebi neizgubi ſvoja. Pacſe, ſcto nevirujemo; akolibi ſzcinio, da joſc imadeſc koju pravednu tuxbu, nyu priſtolyu Rimskomu povratitelyu tvomu prikazati neoſtavi* f). Ignatia primivſci knyigu,

f) Anaſtaſius Bibliot. in Praefat. VIII. Syn. Guilielm. Bibliot. in Hadr.

Digitized by Google

prem daga mlogo nagovaraſce Poklifari, nektiu cfatiti, nego odgovori: *Dalekoje to od mene, daſe ja u ovi inad proti cſaſti priſtolya Apoſctolskoga upletem, koi nitiſe vladam tako po ditinski, daſe puſtim laſno privariti, niti tako po ſtaroſti ludujem, da ja iſti ona cſinim, radi koih imam pokarati druge.* Na oviſe nacfin ſverſci ovo prigovaranye.

Najposli datoje piſmo Bulgarskim Poklifarom u Gercski jezik; da Iſtocſni Poklifari ſudci ove pravde, megyu Papom i Ignatiom Patriarhom Carigradskim, jeſu nyu Ignatii priſudili; da navlaſtito Bulgaria, kojaje u vladanyu Illyrianskomu, ima Patriarhi Carigradskomu podloxna biti. Alli nepravedno; jerboje ocſito, daje Bulgaria, jur od pervoga Sabora Nicenskoga Patriarſtvu Rimskomu podloxna bila. Nebiaſce doſta izuſtiti Poklifarom Iſtocſnim ovu nepravednu oſuddu, Gercibo ſverhu toga joſc proglafiſce; daje od Sabora oſmoga Bulgaria priſugyena Patriarſtvu Carigradskomu. Na ovi nacfin mogliſu laſno privariti Bulgare, koi podmicheni mlogima darovih, kako piſce Guilielmo knyigopomnyik, Latine iz Bulgarie digoſce. Bulgari dakle ſa ſvima Rimskima Miſnicih Grimoalda Episkopa odpraviſce, koi s-velikim blagom, oſtaviſci Bulgariu brez dopuſctenya Pape, knyigu od Mihaila Kralya u Rim doneſe. U knyigi ovoj daje razlog, zaſcto ſvekolike Latine dixe, zaſctobo navlaſtito Poklifari, koiſu Saborom vladali, tako doſudiſce: Ignatia Patriarha slidioje ovu oſuddu; onbo po nagovaranyu Cara poslaoje Theofilakta, koga e za Episkopa poſvetio, i druge Sveſcteníke ſcnyime. Ovoje vridno ovde biljexiti, daje tadda prava Vira s-Gercskima obicſaih u Bulgarii utemelyena, buduchi da od Ignatie nebiau poslani naslidnici Focia; nego oni, koi s-Ignatiom Cerkvu Rimsku za mater, i meſctricu jeſu derxali. Vaſilia pako, koi Ignatiu vazda derxao jeſt zakonitoga Patriarhu, damu Focio neſmeta, poslaoje nyega ſcnyegovima ſtrancih u izagnanye, u komuje od ſtraxanah virno, i oſctro cſuvan bio.

PO-

Digitized by Google

POGLAVJE CSETERNAESTO.

Kako Poklisari Rimski iz Carigrada u Rim dojdosce.

STalnost ona Poklisarah Rimskih nektiuchih pristati, dase Bulga- 67
ria podloxi Patriarstvu Carigradskomu, Cara jurve prie rasergyena, kada nascasto bi, dasu po nyegovome znanyu podpisi uzeti, josc vechma je raserdila. Nisctanemanye onu nutranyu sercsbu, ni licem, ni izvanskim dillovanyem neukaza. Pacse, kakono prie rad uzetih podpisah nastojaoje lipim ricsma Poklisare utisciti, tako i na odlazku za svojom terpezom pocsastivsci, Poklisare obilato nadari. Poslaoje pako scnyima Pervooruxnika svoga imenom Theodora, daih prati do grada Drachja. Buduchi pako nedao nyima obicsajne straxe, kojabii dalye pratila, dogodise, da Poklisari brodechi u Ankonu, jesuse nan irili na Slavince pomorske razbojnike, koi nyi oplinivsci sveim uzesce, i sctoje osobito pisma, i zakonita dillovanya Sabora. Buduchise ova nesricha dogodila na moru pod Gercskim vladanyem, i Car Vasilia nektio dati obicsajnu pratnyu vojnicsku Poklisarom Rimskim, sumnyilisu nikoi, i ne brez razloga, daje to ucsinyeno po skrovitoj zapovidi Cara Vasilie, xelechega podpise, i Saborne knyige imati, alli Bog izvernu odluku nyegovu.

Poklisari Cesarovi drugim putem idosce, kako svidocsi Pokli- 68
sar prinaucsni Anastasia. Oni iz Ankone u Sipont, illiti Manfredoniu, odanle po suhu u Rim stigosce g). Ja, pisce Anastasia, ponesо sobom iz Carigrada knyige dillovanyah Sabornih, i prikazah Papi, zascto josc u Carigradu, kako ozgor rekosmo, data biau dillovanya Sabora Anastasii, da razvidi, i isti Poklisari Rimski dadosce nikoje knyige, Poklisarom Cesarovim bojechise, da-

g) Anastas. Bibl. in marginali Scholio.

Digitized by Google

ih tko opet nepokrade. Rimski Poklisari pako po nastojanyu Pape, i Cesara Ludovika izkuplyeni, i knyige, kako svidocsi Knyigopomnik Guilielmo g) od razbojnikah dobisce. Najposli i oni zadugo csekani u Rim dojdosce dvadeset i drugi dan miseca Decembra, illiti Prosinca: gdi Papi, i ostaloj Gospodi iskazasce, kakosu putovali, knyige i pridadosce.

69 Hadrian Papa primivsci svoje Poklisare s-velikim veselyem, zapovidioje Anastasii, da on dillovanya onoga Sabora osmoga iz Gercskoga jezika, na Latinski prinese. Ovo on mudro, i virno ucsini, nadostavivsci na krajih biljexke, u koima on biljexi chud Gerkah, i nikoja osobitia ispisuje. Prid ispisanim Sinodom nahodise Pridgovor upravlyen, i prikazan Hadrianu Papi, u komu ispisuje odmetnisctvo Focia. Najposli nadostavlya: akobi tko morebiti u doscasta vrimena nascao u Gercskih knyigah nikoja nadostavlyena, illi ostavlyena, illi prominita; neka znadu svi kolici, da nisста drugo nie bilo naregyeno, osim oniu, koja u pripisu Gercskomu, u knyigaonici Cerkve Rimske na Latinski jezik jesu virno prinesцena. Opomina josc, ispisavsci ono prigovaranye, od Bulgarie, dache morebiti Gerci rechi, kako i rekosce, daje od Sabora osmoga naregyeno podloxenye Bulgarie Patriarstvu Carigradskomu. Razlog daje svoje opomene, zasctobo ove majstorie jesu Gerkom obicsajne. Tako u drugomu Saboru opchenomu suprot kanonom Sabora Nicenskoga pridadosce nikoje osobitosti, Stolici Carigradskoj; pripostavivsci nyu Stolici Alekfandrinskoj, i Antiokinskoj. U Saboru trechemu nikoje kanone nadostavisce, koise u starih knyigah nenahode. U csetvertomu Saboru nadostavisce nikoje osobitosti Cerkvi Carigradskoj, koje Leo Papa nikada nie hotio primiti. Donose josc nikoje kanone staromu pridanyu suprotivne govorechi, dasu kanoni Sabora sceстoga. Najposli u sedmomu Saboru, ostavilisu iz knyige Hadriana Pape, kojasu pisana od regyenya, i od novakah. Na ovi nacsin prikazujenam Gercsku chud Anastasia.

Doi-

g) Guiliel. Biblioth. in vita Hadr.

Digitized by Google

Doiſto po oſobitomu provigyenyu Boxjemu kako vidiſmo, u ono vrime dogye u Carigrad Anaſtaſia. Mudroſeje vladao, iſctuchi od Cara ukragyene knyige; a joſc mudrie, ucſinivſci u Carigradu pripis dillovanyah ſabornih, koga on ſobom poneſe. Nikoi niſctanemanye premako ſale nyega radi nauka, i poslovah nyegovih, kude nyega. Naſcaſtaje u nyega Fociova knyiga, u kojoj Focio xali, ſcto nie slidio nyegovo viche, uffajuchiſe, da joſc niſu ſve prigode izgublyene. Knyiga ova ſvidocſi, daje bilo veliko otajno megyu nyima priatelyſtvo. Kako pak, po koiliſeje nacſin Focio nepriately Cerkve Rimske ſcnyime ſpriatelyio, tkoche dokuſciti majſtorie Fociove? Ono joſc nikoi ſude, daje Anaſtaſia mlogo podpomogao Focia nagovarajuchi Ivana Papu, daga poslie ſmerti Ignatieve povrati na Stolicu Patriarsku, kakoje i povratio. Od ovud slidi, akoſe ſcto najgye od Anaſtaſie proti Fociu piſano, nemogu Gerci rechi, daje piſano od nenavidoſti, i omraze, nego zaſctoboje to ocſita, i u ono vrime ſvima poznana iſtina iziskivala. 70

POGLAVJE PETNAESTO.

Sabor oſmi, jeſt Sabor opchinski.

ZA zacſepiti uſta Fociancah, branechih Focia, pokazatichemo, da Focio je u Saboru opchenomu, i zakonitomu skinut. U ovomu poglavju vidichemo, da ovi Sabor oſmi jeſt bio opchinski; a u slidechemu, daje bio zakoniti. 71

Daje bio opchinski Sabor, ſvidocſinam Anaſtaſia u pridgovoru ovoga Sinoda, koiſe u nyemu kako rekoſmo nahogyaſce. Piſce on: *Brez ſvakoga protigovora ovi Sinod, imaſe zvati Sinod opchinski.* Za takva poznaſce nyega pravovirni Gerci, i nazvaſcega opchinskim Sinodom, kakoje ocſito iz kratkopiſa ovoga Sinoda oſtavlyena na pridvorju poglavite u Carigradu cerkve S. Sofie, u kojoj biaſce iſti Sabor skuplyen. Daje bio Sinod opchinski, razlog ovo rechi jeſt, zaſctoboje hotio Hadrian Papa, daſe takav skupi, pi-

Digitized by Google

piſcebo Caru Vaſilii: *Hochemo, da po Vaſcega bogolyubſtva naſlojanyu ſakuppiſe mlogobrojni Sabor*, koja knyiga jeſt u pervomu ſidenyu procſatena, da ſvi znadu, kakvi je Sinod. I odgovorioje volyi Pape Car Vaſilia, pozvanibo biau od ſtranah ſvega ſvita Episkopi. Piſaoje Car Patriarhi Alekſandrinskomu, Antiokinskomu, i Jeroſolimskomu. Vladaliſu Saborom namiſtnici Poklisari Pape; pervo miſto, kakoje obicſaj imadoſce. Nahogyauſe ofim zakonitoga Patriarhe Carigradskoga Ignatie, Poklisari oſtalih Patriarhah. Zato i *Bahan* primudri Staroſta govoraſce Fociu: *Vas ſvit je ovde skuplyen:* i Focio iſti, kadaſumu od Sabora poslani rekli: *Hocheſcli dochi u ſveti Sinod opchinski?* Nieſe protivio, kao niti drugi, da nie Sinod opchinski.

72 Nitiſe protivi opchinſtvu *pervo*, ſctoſe ſamo u ovomu Saboru nahogyaſce ſto i dva Episkopa, zaſctobo opchinſtvo neſtoi u broju Episkopah: niti u oſtalima Saborih nie bio broj jednak, i ſa ſvim tizim jednakoſe zovu Sabori opchinski. Uzrok pako, zaſcto nie bilo viſce Episkopah u ovomu Saboru, kako xelyaſce Papa Hadrian, jeſt ovi, jere Focio kervnicskim nacſinom vladajuchi, skinuvſci regyene Episkope od Ignatie, i Methodia, na nyiove Stolice je namiſtio ſvoje ſtrance, iz megyu koih nitko nie u Sabor primlyen. Scta radi oni ſamo naſcaſti biau doſtojni, da ſide u Saboru, i prikazujunam skupſctinu Cerkve, illiti ono ſtaddo, od koga recſe Iſukerſt: *Nemojteſe bojati mallo ſtadda.* Neprotiviſe opchinſtvu ovoga Sabora *drugo*, ſcto nedojdoſce Episkopi drugih Stolicah, nego ſamo Carigradske Stolice; zaſctobo onima pod jarmom Saracenah pritiſnutim, nebiaſce slobodno dochi. Ovo iſto dogodiſe u Sinodu ſedmomu opchinskomu, od koga nefumnye Gerci, jelli opchinski? Razlog jeſt, jer kakono Poklisari Rimski u Iſtocſnih Saborih prikazivaſce Episkope Cerkve Rimske, tako i Poklisari oniu triu Stolicah prikazivaſce Episkope Iſtocſne.

73 Razlog joſc rechi da ovi Sabor osmi jeſt Sabor opchinski, jeſt ovi; zaſctoboſu u nyemu protreſana, i naregyena, koja daſe u Saboru opchinskomu razvide, jeſu doſtojna. U ovomu Sinodu biloje prigovaranye od skinutja Focia, i povrachenya Ignatie na Stolicu Carigradsku; radi ovoga uzroka mogaoſeje Sinod opchinski ſakuppiti; buduchi Patriarha Carigradski, kako hotiau Gerci poglaviti, i pervi

Pa-

Digitized by Google

Patriarha u Iſtoku. Tako daſe povrati na ſvoju Stolicu Athanaſia Patriarha Alekſandrinski, skuplyenje bio Sabor opchinski Sardski: i premako povrachenye Athanaſie ticaloſeje Vire, niſctanemanye i ovo povrachenye Ignatie ticaloſeje upravna derxanya Kerſtjanskoga, i mira opchinske Cerkve. Pacſe u ovomu Saboru protreſana jeſu ona, kojaſe ticſu vire. *Pervo*, zaſctobo naregyenoje od poglavitoga cslanka Vire Katolicſanske, to jeſt, od poglavarſtva Pape Rimskoga, koga Focio kao drugi Dioskor skinuvſci Nikolu Papu, je brezobrazno pogerdio. *Drugo*, naregyenoje, da ſvaki cſovik imade ſamo jednu duſcu proti Fociu, koi, kako ſvidocſi Anaſtaſia u pridgovoru, govoraſce, da ſvaki cſovik ima dvi duſce. *Treche*, zaſctobo opet profivaſce iskre zablugyenya, radi koga je bio skuplyen Sabor ſedmi opchinski; naregyenoje, daſe imadu Prilike Svetih poſctovati. Iz ovih razlogah je ocſito, da ovi Sabor oſmi jeſt Sabor opchinski.

Od ovud slidi, da tomacſnik Sabora Florentinskoga Abraham 74
Kretenski neumitno je piſao, da Sabor Florentinski je Sabor oſmi opchinski, odkudbi slidilo, da ovi Sabor Carigradski skuplyen pod Papom Hadrianom drugim, i Carom Vaſiliom, nie Sabor oſmi opchinski. Reko, daje neumitno piſao; jer da i nebi bio, ſcto nie iſtina, ovi Sabor oſmi opchinski, joſc nemogaſce Abraham rechi, daje Sabor Florentinski oſmi Sabor opchinski, buduchi prid nyime viſce Saborah opchinskih bilo.

POGLAVJE SCESTNAESTO.

Sabor oſmi jeſt Sabor zakoniti.

VIdiliſmo, daje ovi Sabor po zapovidi Hadriana Pape skup- 75
lyen, daſu ſcnyime Pokliſari Rimski vladali, komuſe oni najprie podpiſaſce, za nyima Ignatia i Pokliſari triu Patriarhah, Car, i ſinovi, i oſtali Episkopi, ne u nagloſti, nego s velikim promatranyem, kako vidiſmo na *broju 56*. Od ovud slidi, daje ovi Sabor za zakonita od ſviuh poznan. Zatoje posli od Hadria-

na Pape potvergyen, kako ſvidocſi Anaſtafio, koi je dillovanya ovoga Sabora u Rim donio. Iſti Papa Hadrian ovo ſvidocſi po ſvomu odgovoru datu Caru Vaſilii, i Ignatii, koi molyau za nikoje oſugyene u Saboru. Odpiſa Papa: *Nemoxemo niſcta razlicſna od onoga ucſiniti, ſctoje ucſinyeno, a oſobito od poſvechenya Fociova. Nejmabo u nas jeſt, i nie.* Potvergyenye ovoga Sabora porvergyujenam iſpovidanye Vire, koje Pape Rimski prie ſvoga poſvechenya obicſavaſce cſiniti: *Iſpovidam, da ſvetih oſam opchinskih Saborah, to jeſt, Nicenski .... oſmi Carigradski hochu do slovca cilovito obderxati* h). Dakle ovi Sabor jeſt zakoniti Sabor.

76 Ovoj niſctanemanye iſtini, protigovore Gerci *pervo.* Nitko nemoxe biti zajedno ſudac i pravdaſc, to jeſt, koiſe pravda, zato S. Leo Papa veliki od Dioskora uvrigyen, zaradi Sinoda brez znanya Pape skuplyena, i od iſtoga Dioskora pomamno proklet, oſtavioje opchinskomu Saboru Kalcedonskomu, da on ovu pravdu ſudi. U ovomu pako Saboru oni, koi biau ſudci, biau zajedno pravdasci. Ocſitoje ovo. U ovomu Saboru potribnoje bilo izviditi, i protreſti, jelli oſudda Nikole Pape, i Hadriana pravedna bila, i zakonita? I po ti nacſin daſe Cerkva umiri. Zato i Vaſilia Car po izgledu Konſtantina velikoga, kada Donatiſte odbaciſce oſuddu Pape Melkiada, Konſtantin zapovidi, daſe u Arelatu skuppi novi Sinod; tako i Vaſilia hoti, daſe ponovi pravda Focia. Da pako biau u ovomu Saboru ſudci, koiſu zajedno bili pravdaſci, i ovoje ocſito. Zaſctobo Poklisari Rimski, namiſtnici Pape, kogaje oſuddu Focio odbacio, biau ſudci, koi po naredbi Pape, kako on hotiaſce oſuddu, izuſtiſce. Polak toga Poklisari s-Ignatiom priatelyski opchiſce, koi ſidioje kao ſudac u Saboru megyu nyime, i Fociom zametnute. Buduchi dakle da nebiau ſudci zakoniti, nie ni Sinod bio zakoniti.

77 Ovi razlog Gerci za mlogo derxe, na koi Latini lasno odgovaraju. I *pervo*, nie vazda iſtina, da oni, koi ſudi, nemore biti zajedno pravdaſc, to jeſt, ſvoje pravde ſudac. Reko vazda, zaſctobo najvechi Poglavice mogu biti ſudci ſvoje pravde, na pri-

li-

h) Binius Tom. III. P. 2. in notis ad Conc. VIII. General. p. 908.

Digitized by Google

liku uſtajuche ſuproti nyima, i uvrigyjujuche imadu oblaſt ſuditi, i pokarati. Tako Eſeski Sinod, koi biaſce opcheni trechi imajuchi oblaſt najvechu, Joanna Antiokenskoga Patriarhu, koi biaſce ſuproti iſtomu Sinodu zametnuo ſmutnyu, Sinod u trechemu ſidenyu jeſt iz opchenya Cerkve izmetnuo. Evo u ovomu dogagyaju Sabor jeſt bio ſudac pravde ſvoje. Buduchi dakle da Rimski Papa poglavica Cerkveni imade najvechu oblaſt Cerkvenu, kakoje iſti Focio najprie perom ſamim u ſvojoj Hilyadoknyigi, od koje govoriſmo na *broju 14. pervoga dila*, ovu oblaſt poznao, ſalechi Celeſtina pervoga, Leona velikoga, Gergura velikoga, i oſtale Pape; a poslie i dillom iſctuchi najpervo od Nikole Pape potvergyenye u doſtojanſtvu Patriarskomu; a poslie priminutja Ignatie od Pape Ivana oſmoga, mogao je biti Papa pravde ſvoje ſudac zakoniti, i Focia oſuditi. Ovobo je jedna oſobitoſt najvechih poglavicah. Niti ono pomaxe Fociance, ſcto donoſe od Leona velikoga, jer premakoje on oſtavio Saboru, da ſudi Dioskora, iz toga neslidi, daga on nie mogao zakonito oſuditi; pacſe i ſudio jeſt po Pokliſarih ſvoima, kakoje ocſito, zaſctobo posli razvigyenih nyegovih razliciſnih zlotvorſtvah, u dillovanyu trechemu izuſctena je na ovi nacſin oſudda: *Zato priſveti Arhiepiskop velikoga Rima Leo po nami i ovomu ſvetomu Sinodu, i s-priblaxenim . . . Petrom Apoſctolom . . . ogolioje nyega, i digao od nyega ne ſamo doſtojanſtvo Episkopa; negoje i od nyega ſvaku ſveſctenicsku sluxbu odnimio.* Evo Leo Papa iſti ucfinyenu ſebi krivicu jeſt oſudio i pedepſao; nitiſe tko najgye u Saboru, koibi rekao, da ova oſudda nie zakonita: dakle ni Gerci nemogu rechi, daje Papa Hadrian, ſudechi po ſvoima Pokliſarih, Focia nezakonito ſudio.

Odgovaraju, i na drugi nacfin Latini, na oni Protigovor 78
Gercski, da navlaſtito na pravdi Fociovoj nebiau oni iſti ſudci, koi biau pravdaſci. Ocſitoje ovo. Nikola Papa nie ſvoju pravdu ſudio, nego Ignatie, i Focia; koi nyemu biaſce nezakonito Stolicu oteo. Po iſti nacfin ni Papa Hadrian drugi nie ſvoju, nego Nikole Pape, i Focia pravdu ſudio, koi Nikolu Papu biaſce brezobrazno skinuo, i prokleo. Od ovud slidi, da Vaſilia Car, nie ſazvao Sabor opchinski za razviditi jelli pravedna oſudda Pape Nikole i Hadriana, zaſctobo po ti nacfin Sabor biobi ſudio iſtoga Papu, ſcto nemore biti, buduchi daſe perva Stolica od nikoga ne-

Digitized by Google

ſudi, kakoje rekao u onomu dogagyaj i Enodio Biskup Ticinenski, kadaje Simak Papa podloxio ſebe Sinodu od ſvoje volye za uti-ſciti bunu: *Drugih lyudih pravde hotioje Bog, da lyudi ſude: Stolice pito ove pravdu Bog je ſebi zaderxao* i). Ovo iſto imaſe razumiti, i od Melkiada Pape, koi takojer od ſvoje volye jeſt pripuſtio, daſe nyegova pravda u Sinodu razvidi. Gdi valya biljexiti, da drugi ovi ſud nie bio drugi, nego oni iſti s vechim mnoxſtvom Episkopah ſidechih; jerbo ſud Pape Rimskoga illi bio izvan Sinoda, illi u Sinodu, jeſt jedan iſti, buduchi da on po Pokliſarima ſvoima ſudi: pacſe jeſt ſud iſtoga ſvetoga Petra, kako piſce Otcem pervoga Sinoda Carigradskoga Papa S. Damas: *Petar jeſt, koi ofuddu izgovara.* Nie dakle Car Vaſilia skuppio Sabor, daſe razvide oſudde Nikole Pape, i Hadriana, nego daſe nyiove oſudde i odlucski s-privolyenyem ſvega Sinoda proglaſe, kakoje ocſito iz iſte knyige Hadriana Pape, procſatene u dillovanyu pervomu, i ſedmomu. Niti je bila potriba razviditi one pravde, buduchi one zadoſta u Rimu protreſane, i Focio naſcaſt krivac, ſcto i u Sinodu ſvi poznadoſce u komu biau procſatene knyige oviu Papah, i u nyima uzroci, zaſcto Focia oſvagyaju, i oſugyuju. Scta radi ovi Sabor je bio skuplyen, da ſvima ocſita bude pravda Ignatie, i Focia; da ſvima bude ocſito pravedno skinutje Focia, i povrachenye Ignatie; daſe primu pokornici, daſe umiri Cerkva Carigradska.

Na ono ſcto od Ignatie nadoſtavlyaju, daje u Sinodu fidio Ignatia Patriarha s-koimſeje Focio pravdao. Odgovaraju Latini, daſe nie pravdao Ignatia s-Fociom, buduchi pravda jurve u Rimu ſverſcena. A da i nebude u Rimu ſverſcena, niſu mogli nyega odbaciti, da on nefidi na ſvome miſtu, zaſctobo Episkopi obtuxeni, ako niſu zakonito skinuti, imaduſe po ſtarej naredbi Cerkvenoj na ſvoje doſtojanſtvo povratiti dokſe protreſe pravda nyiova. Buduchi dakle od Focia nezakonito skinut Ignatia, vazda derxan od Papah Rimskih za zakonitoga Patriarhu, i od Iſtocſnih Pokliſarah, kakono i od oſtalih pravovirnih, i veche na Stolicu ſvoju po zakonitoga ſudca Pape za-

po-

i) Vide Labbé Tom. IV. CC. p. 1344. Natal. Alex. Diſſert. 1. in Hiſt. Eccl. Sec. VI.

Digitized by Google

povidi od Cara povrachen, mogadiau ſcnyime opchiti Pokliſari, i on miſto u Sinodu imati. Premakoje pak on na ſvomu zakonitomu miſtu fidio, niſctanemanye, kako Niceta David ſvidocſi, niſcta nie od ſvoje volye cſinio, *negoje po ſtaromu Cerkvenomu pridanyu Pokliſarom Rimſkim oblaſt ſuditi oſtavio.* Iz ovoga odgovora mogu poznati ocſito Gerci, da ſudci pravde Fociove jeſu bili ſudci zakoniti, zato i Sinod je bio zakoniti.

Protigovore Gerci *drugo.* Fociova pravda nie u ovomu Sino- 79
du razvigyena, ni protreſana, kako od potribe biaſce. Ocſitoje ovo. Pokliſari pitaſce Focia, i ſtrance nyegove: Hocheteliſe podpiſati knyigi iz Rima doneſcenoj? I oni nektiſce, kakono u ſidenyu trechemu Theodor Ancirſki, i Nicefor Nicenski Metropolita. Procſateneſu knyige Rimskih Papah, skoimaſuſe kao naredbom sluxili, kao daſu pravedne oſudde Nikole Pape, i Hadriana. I zato u ſidenyu petomu upitan Focio: primali odlucske Papah Rimskih? niſcta nekti odgovoriti; zaſctoboſeje u nyima zderxala oſudda proti nyemu ucſinyena. Ovi pak nacſin ſuda, nie nacſin zakoniti; jer premakoje bio tko naſcaſt krivac, niſctanemanye, kadaſe ſud ponavlya, obicſaj jeſt nyegovu pravdu razviditi. Na priliku: premakoje Neſtorio od Celeſtina Pape u Sinodu Rimskomu oſugyen bio; niſctanemanye zablugyenye Neſtoria u Saboru opchenomu je razvigyeno bilo; i takojer Dioskorove opacſine, premakoſu prie od Leona Pape u Rimu oſugyene. Dakle buduchi da pravda Fociova nie zakonito razvigyena, radi koje biaſce Sinod skuplyen, ſlidi, da nie ni ſud, ni Sinod bio zakoniti.

Odgovaraju Latini, da Sinod ovi nie skuplyen za razviditi 80
pravdu Focia, kakoje jurve recſeno, i nebiaſce triba. Zaſctobo pervo ſvimaje bilo znanno, daje Ignatia bio zakonito obran, i za dvanaeſt godinah skoro, kako Nikola Papa je piſao Caru Mihailu k) s velikom ſalom je vladao s Patriarſtvom Carigradskim: zaſctobo *drugo* znannoje takojer ſvima bilo, kakoje Focio nepravedno utiſnut na ſtolicu Patriarsku; kakoje opako naſtojao za izmamiti od

k) Epiſtola 5. ad Mich.

Digitized by Google

nyega pifmo od oftavlyena dragovolyno Patriarftva; i naftojao je kervnicskim nacfinom. Znanno je bilo, kakoje on ftrahom ufillovao Poklifare Rimske Zahariu, i Rodoalda, da ofude, i sbace Ignatiu s-Patriarske Stolice, kako posli ifti Zaharia u Rimu jeft ocfitovao 1). Zafctobi dakle bilo potribno protrefati, buduchi fvima znana pravda nyegova. Pacfe zadoftaje bila razvigyena, kadafu fctivene knyige Papah Rimskih, u koimafe razborito nahogyafce fve, fctogoderfe je dogodilo od Focia, koje on razloge je za fe donofio, fctomu je odgovoreno, kakoje bio od Stolice Apofctolske opomenut; ofobito je pak bilo razvigyeno u dillovanyu cfetvertomu, u prigovaranyu s-Theofilom, i Zahariom, jelli bio primlyen od Nikole Pape, i fcto iz toga slidi, jelli bio pravi Patriarha? Koje pitanye jeft kao temely pravde Fociove. Zadoftaje dakle, i koliko triba biafce, razvigyena bila pravda Fociova. Scto pako Poklifari knyigami Pape kao naredbami jefufe sluxili, i hotili imati, dafe Theodor Ancirski, Nicefor Nicenski, i oftali podpifcu knyigi iz Rima donefcenoj, nifcta nie novoga, buduchi dafufe Poklifari Rimski i u oftalima Sinodih s-knyigami Pape kao naredbami sluxili; i takojer za eretike derxani, koife nektiau podpifati Papinoj knyigi; zato u dillovanyu cfetvertomu Sinoda Kalcedonskoga vapiau Otci: *Koife neche podpifati knyigi Leona, eretik jeft.*

81 Na ono pako, fcto nadoftavlyaju; da premda je fudgyena pravda Neftoria od Celeftina Pape u Rimu, i Dioskora od Pape Leona, nifctanemanye i onaje bila u Saboru Efeskomu, i ova u Kalcedonskomu razvigyena. Odgovoraju Latini: Iftina jeft, alli iz toga neslidi, daje Fociu krivica ucfinyena, zafctoboje kazano, daje Fociova pravda zadofta razvigyena, i mlogo vechma nego oniu dvojce, i zato Fociova pravda je ofugyena po najposlidnyoj ofuddi, a ne oniu, fcto ocfito jeft od Neftoria, komu Celeftin Papa produlyio jeft vrime do defet danah, dafe odrecfe zablugyenya fvoga.

82 Protigovore Gerci *treche.* Focio nebiafce zadofta cfuven, da brani pravdu fvoju: dakle ni fud, ni Sinod nie bio zakoniti. Da nie

1) Epift. 7. Nicolai.

Digitized by Google

nie zadoſta bio cſuven, pokazujeſe; zaſctobo Pokliſari nitiga hotiſce zakonito zvati po Episkopih, nego po laicih, nitiga hotiau cſuti kao veche oſugyena. Kada unigye u Sinod niemu recſeno kao Dioskoru u Saboru Kalcedonskomu u pervomu dillovanyu: neka kaxe razlog, zaſcto nebi imao oſugyen biti; negomu rekoſce: primali odlucske Papah Rimskih, po koih jurve oſugyen biaſce? Nitimu posli drugo rekoſce, nego da prigne ſvoju glavu; daſe ponizi prid Ignatiom pokorechi. Buduchi dakle on zvan daſe pokori, a ne daſe brani, slidi, da nie zadoſta cſuven bio.

Niti valya rechi, daje zadoſta u Rimu cſuven bio; jerbo ni 83
ovo nie iſtina. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo Focio nikada nie bio u Rimu; a kada pervi put od nyega i od Cara poslani biau Pokliſari, nebiau oni poslani, da brane pravdu Fociovu, nego da nyegovo Patriarſtvo Nikola Papa po ſvoima Pokliſarih u Sinodu potverdi. Poslie pako, kadaje od Nikole Pape bio oſugyen, nitkoſe u Rimu nenahogyaſce od ſtrane nyegove. Po iſti nacſin pod Hadrianom Papom nitkoga nie mogao braniti, buduchiſe utopio nyegov Pokliſar Petar Sardski. Dakle i u Rimu necſuven, jeſt oſugyen bio.

Odgovoraju Latini: recſeno jeſt, da ovi Sinod nie skuplyen, 84
daſe razvidi iz nova pravda Fociova, i zato niega potribno bilo cſuti. Alli da i bude skuplyen za razviditi pravdu nyegovu, zadoſtaje bio cſuven. Poslaliſu po nyega Pokliſari, da dojgye; i ako neuzktie dochi, neka kaxe zaſcto ne? Na ovo on brezobrazno odgovori, kako vidiſmo. Porucſiſcemu opet zapovidajuchi po obicſaju Cerkve, da dojgye. Zaſctoſu pako laike poslali, uzrok jeſt, zaſctoboje za laika derxan, i iz opchine Cerkve izmetnut bio, zatoga i nektiſce Pokliſari po ſebi, nego po pervomu Staroſti *Bahanu* pitati, poslie pak i oniga iſti pitaſce. Doſcavſçi pako u Sinod nieli mogao za ſe govoriti? Kadaje upitan, primali odlucske Papah Rimskih? Zaſcto nie odgovorio, i dao razlog, da nemore primiti: Staroſte, i oſtali bilibiga radi sliſcali, biaubo priatelyi nyegovi. Nielimu govorio *Bahan* Staroſta: *Govori, goſpodine Focio!* Alli on umuknu. Nie dakle cſuven Focio, jerbo nie hotio govoriti; i ako je ſcto rekao, neolyudnoje rekao. Scto pako Pokliſari nepitaſce nyega, zaſcto nebi imao oſugyen biti, kakoje bio

pi-

Digitized by Google

pitan Dioskor? Dadoſmo gori razlog; zaſctobo Leo nie ſvoju pravdu tako protreſao, niti najposlidnyu oſuddu izuſtio, nego Sinodu oſtavio davſci Poklisarom nacfin, po komuſe imadu vladati. Fociova pako pravda u Rimu biaſce ſverſcena. Polak toga i u Sinodu, kadaſuga pitali: primali odlucske Otacah, u koimaje zderxana oſudda nyegova, zaſcto nie tadda odgovorio? I ako tadda biaſcese u pameti pomeo, kao obicſaju krivci, datomuje vrime, daſe promisli. Nemoguſe dakle tuxiti Gerci na Sinod, da Focio nie zadoſta cſuven bio: nie tomu kriv Sinod, nego on neznajuchiſe braniti.

85 Na ono ſcto Gerci nadoſtavljaju, da nie ni u Rimu zadoſta cſuven bio, odgovaraju Latini: nie iſtina. Pravo vele Gerci, da nie bio u Rimu; jer s-kakvim obrazom on ozloglaſcen biobi u Rimu doſcao? Nebiliſe bili ſterkali Rimljani, daga vide, i izgerdili? Alli premako on nie bio u Rimu po ſebi, bio jeſt po nacfinu zakona, po knyigah, i Poklisarih ſvoima, kakoje vechekazano, i zato i u Rimu zadoſtaje cſuven bio. Svidocfinam ovo knyiga perva Nikole Pape piſana Fociu, i procfatena u ſidenyu cſetvertomu, u kojoj on mudro odgovara na ſve razloge, koje on i Poklisari nyegovi mogadiau doniti, dakle je Focio cſuven u Rimu. Posli nepravedna skinutja Ignatie ſuprot zapovidi Pape, kadaſe Rimski Poklisari u Rim povratiſce, od koih iſti Focio piſa Nikoli Papi, dache oni ſvakolika kazati; i kada dogye Leo Poklisar, razumivſci ſvakolika, kako Poklisari biau ſtrahom, i darrovih ſillovani, kako izopacfio jeſt Focio knyigu Pape, tadda Papa razumivſci ſvakolika oſudioje nyega. Doſtaje dakle Focio cſuven; poznana je, i ocſita nyegova pravda Nikoli Papi bila. Iſtina jeſt, dva Fociova Poklisara, Theofil, i Zaharia proſiſce, da mogu ſvidoke doveſti za ukazat, daſu kao zakoniti Episkopi, i Focio za Patriarhu od Nikole Pape primlyen, alli kojebi bili ſvidoke doveli? Nieli bilo doſtojno viſee virovati Papi znajuchemu, koi jeſu, illi niſu zakoniti Episkopi, nego onim laxcem, kako iſti Staroſte poznadoſce u ſidenyu cſetvertomu. Na ſudu pako pod Hadrianom zvan je tri puta kalugyer Methodio, da ſcto od nyega cſuje Papa za pravdu Focia, alli on niſcta neznadde, i kakobi on bio znao, buduchi da ni iſti Focio neznadiaſce ſebe u Sinodu braniti; a oſobito zaſctoboje Focia nyegova vlaſtita od ſaboriſcta knyiga oſu-

Digitized by Google

ofudila. Nemoguſe dakle s-razſogom tuxiti Gerci, da Focio nie zadoſta cſuven.

Protigovore joſc Gerci *eſetverto,* da Focianci, to jeſt, Episko- 86
pi ſtranci Focia, niſu zadoſta cſuveni. Allí govore Latini, da nie iſtina, i ocſito ukazuju; zaſctobo u dillovanyu ſceſtomu Zaharia Episkop Kalcedonski ſve ſcto znadiaſce u ſvomu govorenyu doneſe za Focia, i Fociance; komu, da nektiau Fociance Poklíſari cſuti, bilibi branogovor zabranili. Na oni pako branogovor, kako vidiſmo u iſtomu dillovanyu, illi fidenyu ſceſtomu kripoſno odgovori Metrofan Metropolita Smyrnski razpuhavſci razlogah nyegovih plivu. Vikaſce neulyudno, daſe ima ſud cſiniti po kanonih, ílliti naredbah Apoſctolskih, i Sinodah; alli ni jednoga neznadoſce doniti za obraniti Focia, illi ſebe. I mudroim odgovori *Bahan;* akobi i bili koje izkrechujuchi na opako za ſe donili, zaludobi biſi donili, zaſctobo kako Sinodi imadu oblaſt kanone ucſiniti, tako imadu oblaſt iſtomacſiti.

Iz ovih odgovorah na protigovore odmetnikah ocſitoje, daje ovi Sabor oſmi opcheni u Iſtoku najpoſlidnyi bio Sabor zakoniti. Zaluduſe nyemu naſlidnici Focia protive i oſobito Marko Metropolita Efeski, kakochemo na ſvomu miſtu viditi, alli nie cſudo. Imadu ovde priſtojno miſto ricſi one, koje ſveti Seleuko Episkop Ameſenski, Metropolita Hellenopontski piſa Papi Leonu Velikomu, i nahodeſe posli Sabora Kalcedonskoga: *Znademo, da ſvi eretici* (recimo mi, i odmetnici) *oſvagyaju ſvete Sinode, koi opake nyiove naſlidbe odbacuju, i kvare.* Vidichemo, ſcto *Meniata* od ovoga Sinoda govori.

POGLAVJE SEDAMNAESTO.

Scto Meniata od Sinoda ovoga ſudi?

Meniata pocſeoje iſpiſanye ovoga Sinoda od fidenya petoga, u 87
komuje pocſeta pravda Fociova. Tuxiſe, daſu ſva po vo-

Digitized by Google

lyi Cara Vaſilie, i Hadriana Pape ucſinyena. I iſtina jeſt, zaſctobcje tako pravica iziskivala. Alli on oſctriega oka niſctoje ugledao, ſcto drugi odmetnici niſu ſpazili. Piſce on na *liſtu 50. broju 29.* Tri ſtvari oſobite u ovomu Sinodu jeſu ucſinyene doſtojne, daſe zabiljexe, buduchi daſe nikad u niednomu Sinodu nedogodiſce. Nitko nemogaſce u Sinod unichi, koiſe nebi podpiſao ſvojom, i ſvidokah rukom knyigi, koju Pokliſari iz Rima doneſoſce. Iſti Car, i Patriarha govorau, daje ovo podpiſanye jedna ſtvar nova, i necſuvena. Zato Metropolite Theodul Ancirski i Nicefor Nicenski, jerboſe u ſidenyu trechemu nektiau podpiſati, neimadoſce miſta u Sinodu. I ſctoje viſce Theodor Metropolita Karienski, premakoſe podpiſao biaſce, niſctanemanye naſcaſt, daje bio u Sinodu, u komuje Focio Nikolu Papu prokleo, iz Sinoda biſce iſtiran. Takoſu bili progonyeni naslidni i Focia; da niti pokornici niedno oproſctenye nemogoſce zadobiti. Ovoje pervi cslanak oſctroumnoga *Meniate* ſuproti ovomu Sinodu.

88 Odgovaraju Latini: iskati takvu knyigu od pokornoſti, i Iſpovidanya Vire od Episkopah, Cerkvenikah, i ſvitovnih lyudih, jeſt ſtari obicſaj Cerkve. Takva knyiga bilaje sloxena ne ſamo od Sabora opchenoga, nego i od Pape Rimskoga. Tako S. Damas Papa priliclnu knyigu je poslao Paulinu Patriarhi Antiokenskomu ſuproti krivovirſtvu Apollina, Aria, Sabellia, Macedonia, i Fotina m). Po iſti nacſin Papa Hormisda poslaoje knyigu u Iſtok odbacujuchi odmetniſctvo Akacia, kojaje primlyena od Episkopah. Ove knyige jeſt pocſetak, kao one u Sabor oſmi doneſcene, oſim ſctoſu prominyena imena zablugyenyah, i zabludnikah; zato valya rechi, daſeje Nikola Papa izgledom Damaſa Pape, i nyegovom knyigom sluxio b). Zaſctoſe pak cſiniaſce Caru i Ignatii, daje podpiſanye knyigi jedna nova, i necſuvena ſtvar, uzrok jeſt, zaſctobo takvu knyigu, to jeſt, iſpovidanye Vire na piſmu s-vlaſtitim podpiſom obicſaj je bio iskati od onih ſamo, koi ocſito po zablugyenyu ſuprot Viri, illi po odmetniſctvu od ſvete Cerkve od-

m) Binius T. 1. de Con. Rom. III. ſub Damaſo.

n) Baron. ad an. 519. Hormi. P. ſextum.

Digitized by Google

odpadoſce; illi od koih velika ſumnya biaſce. Hadrian Papa pako hotiaſce od ſvih Carigradskih Episkopah ovu iſpovidnu knyigu; zaſctobo Focio ſve pravovirne, to jeſt, ſvetoj materi Cerkvi Rimskoj posluſcne je progonio, i mucſio; zato koje on nie proganyao, primudri Papa imadiaſce uzrok poſumnyiti, daſu morebiti ſtranci i naslidnici Focia. Ovoje dakle bio uxrok, zaſctoſe imadiau ſvi kolici podpiſati, daſe navlaſtito pravovirni poznadu, i od Focianacah po ti nacſin razlucſe, koi brez pokore nemogaſce imati u Saboru miſto. Razlog ovi razumivſci Car, i Ignatia, daje ova knyiga u onomu dogagyaju potribna, i ſpaſonoſna nyu jeſu primili. Scta radi Poklifari razlicſnoſe vladaſce u primlyenyu Episkopah. U pervomu ſidenyu biloje pet Metropolitah i ſedam Episkopah, koi od Focia progonyeni za rics iſtine, to jeſt, za pravednoga Ignatie, za naredbe Cerkve Rimske, viteſckiſe podnoſiſce: ovima nie bilo triba ucſiniti knyigu od pokornoſti, niti iſpovidanye Vire, i oſobito pervaſtva Cerkve Rimske. U drugomu ſidenyu onim nefrichnim, koiſe za Fociom povedoſce potribnoje bilo ucſiniti knyigu s podpiſanyem, i pokoru primiti, kako ucſiniſce, i primiſce. U trechemu ſidenyu nektiuchi knyigu cſiniti Theodor Ancirski i Nicefor Nicenski, odbitiſu od Sinoda, i tomuſe *Meniata* kao cſudi. Scto dakle imadiau Poklifari ucſiniti? Jeddaih imadiau radi nepokorne oholoſti udily uzaſe poſaditi?

Scto pako piſce *Meniata* od Theodora Metropolite Karianſkoga, iſtina jeſt, daje knyigu piſao, pokoru primio, i zatoje bio povrachen na doſtojanſtvo ſvoje. Alli poslie toga naſcaſt veliki krivac, daſe nie ſaſmo za Fociom poveo, kao oni u drugomu Sinodu; nego daje joſc u onomu razbojnicskomu Saboriſctu Fociovu skinutju, i prokleſtvu ſuproti Nikoli Papi podpiſao; zato neimaddeviſce miſta u Sinodu, nitiſeje podpiſao na ſverhi, od Sinoda tiſnut u opchenye, illiti ſtanye lajkah oſtavlyen ſudu ſvetoga Petra Apoſctola, kako piſce *Anaſtaſia*, to jeſt ſudu Hadriana Pape. Od ovud pako neslidi, ſcto govori *Meniata:* tolikoſu progonyeni Fociovi naslidnici, da niti pokornici nemogadiau nikakvo proſctenye zadobiti; jerboje zadobio proſctenye, kojeſeje nyemu priſtojalo, nie bio iz opchinſtva ſvete Cerkve izmetnut, kako biaſce zasluxio. Oſctraje pedepſa nyegova, alli velicſna pedepſe neprilaz velicſinu zlocſinſtva nyegova; zaſctobo na Rimskoga Papu, 89)

kako Papa Hadrian, i prinaucſni Bogoslovac recſe o), lajati anathema, to jeſt prokleſtvo, jeſt opacſina od drugih vele brezobraznia, i gerdobnia. Potvergyujenam ovu iſtinu opchinski Sinod Kalcedonski; onbo u ofugyenyu Dioskora Patriarhe Alekſandrinskoga, koi biaſce Leona Papu prokleo, ovo pomamno zlotvorſtvo ofobito ſpominya: drugima opacſinami pervanye zloche mlogoje nadaſcao, *zaſctoboſeje uslobodio prokleſtvo izuſliti ſuproti priſvetomu i priblavenomu Arhiepiskopu velikoga Rima Leonu.* Nejmaſe dakle cſuditi pedepſi, kojom je pokaran Theodor Metropolita.

90 Drugi ofobiti cslanak ofctroumnoga *Meniate* ſuprot ovomu osmomu Sinodu jeſt ſlidechi. Glas je veli bio, da oni namiſtnici Patriarhah Iſtocſnih, nebiau pravi Poklifari, i zakoniti, nego od Emira Sirianskoga, to jeſt, poglavice Saracenah davno u Carigrad poslani. Svidocſi ovo ne ſamo Focio, nego i Ilia Patriarha Jeroſolimski, u knyigi poslanoj po Metropoliti Martiropolitanskomu, kogaje bio poslao Patriarha Antiokenski u Sinod pod Fociom skuplyen. Ovako piſce *Meniata.*

Latini radi znati, pitaju *Meniatu*, kakvi biau dakle oni Poklifari od Emira poslani, za poznati jeſuli pravi i zakoniti. Jedda biau takvi, kakvi u ſaborifctu Fociovu Leontio, Georgia, Sergio, koi doſcli biau u Carigrad lemozinu kuppiti? kakoje recſeno u ſidenyu devetomu. Hotiobi *Meniata* laxjom Focia ovi ſveti osmi Sabor opoganiti, alli zaludu naſtoi. Govori *Meniata:* bioje glas. Alli pitaju Latini: tko, kadaliga izneſe? Kada Car u ſidenyu ſedmomu recſe Fociancem: *Idite k Patriarhom, i pitajte, i druge Poklifare dovedite, ako od ovih ſumnyite.* A ſcto Focianci? *Nekaſe ovde pravda protreſe,* odgovorifce; od ovud slidi, daſu oni za zakonite derxali. Valya dakle rechi, da jeſt tko posli Sinoda ovi glas iznio? I tko drugi nego Focio, kako iſti *Meniata* govori, dovodechi za ſvidoka knyigu Fociovu piſanu Theodoſiu Kalugyeru p). Verloga, i baſc zakonitoga ſvidoka! Te kakoſe *Meniata* nezaſtidi nye-

o) Chriſt. Lupus Tom. 3. CC.

p) Epiſt. 118.

Digitized by Google

nyega ſpominyati? Donoſi joſc drugu knyigu Ilie Patriarſkoga Pokliſara, alli nadoſtavlya. Baronio piſce, daje laxlyiva, i podmetnuta q), i pravo piſce, kakochemo pokazati, kada budemo govorili od iſtoga Sinoda. Pitaju joſc Latini: koibi bio uzrok imao Emir ſlati Pokliſare u Carigrad? Niſctoje *Meniata* cſatio, ſcto na opako izkrechuje. Poslaoje bio Car, kakoje kazano na poglavju ς. dila cſetvertoga, Pokliſare Iſaiu, i Spiridiona Episkope iz Cipra s-knyigami, i darovih k-Emiru poglavici Saracenskomu, zaſctobo Iſtocſne derxave biau pod jarmom Saracenskim, dabi on dopuſtio Episkopom nikoima u Sabor dochi. Emir dakle illiti Hamera primivſci knyigu, i darove od Cara poslane za lyubav nyegovu dopuſtioje, pacſe i zapovidio, kako ſvidocſi knyiga Theodoſia Patriarhe Jeroſolimskoga piſana Ignatii, i u pervomu ſidenyu cſatena, daſe poſcalyu u Carigrad Pokliſari. Ova razumivſci, neka ſvaki procini, moxeli biti iſtina, da oni Patriarhah namiſtnici niſu bili pravi Pokliſari, jerboſu od Emira poslani, kako piſce *Meniata*. Pokazaſce doiſto oni, daſu pravi Pokliſari, zaſctobo u pervomu ſidenyu, kakoje obicſaj, i u devetomu Pokliſar Stolice Alekſandrinske, ukazaſce ſvoje ſvidocsbene knyige od pokliſarſtva, koje za zakonite primlyene jeſu. Ukazaſce daſu doſtojni za ovi poſao: nebiau oni kao Pokliſari Fociovi, koi Fociu rekoſce: *miſmo lyudi ſelyani, Goſpodine ſctochemo mi ondi govoriti?* Znaoje govoriti oſobito Ilia Pokliſar Jeroſolimski, kada posla odgovor Fociu, damuſe imadu po oglavniku, i uzdi cſelyuſti ſtiſnuti. Na posli, da ovi cslanak ſverſcimo, ſvidocſanſtvo ocſito jeſt, plaſct ſvetoga Jakova pervoga Episkopa Jeroſolimskoga doneſcen od Pokliſara Ilie, dar doiſto oſobiti, koga Patriarha Ignatii za utiſcenye jeſt poslao. Jeddali joſc razloxno moxe poſumnyiti *Meniata*, jeſuli bili ovi pravi Pokliſari?

Trechi cslanak *Meniate* izvagyen iz Nicete Davida iſpiſuju- 91
chega xivot ſvetoga Ignatie, jeſt ovi: *A ono*, piſce *Meniata*, jeſt doiſto i cſuti ſtrahovito, *Otci oni ne ſamom tintom skimutju Focia*

q) Baron. ad an. 879. N. 68.
r) Binius T. III. P. 2. fol. 87.

Digitized by Google

jeſuſe podpiſali, nego ſcto razumivſci imaſe vaz uxdertati, kakoſam cſuo od onih, koiſu ovo ſvoima ocſima vidili, u iſtu kerv Spaſitelya, jeſu pero umocſili. Ovo doiſta niſu ucſinili oni ſtari Otci, kadaſu Neſtoria, kadaſu Macedonia, kadaſu Aria prokleli. Ovi Otci slidiſce morebiti izgled Theodora Pape Rimskoga, koiſe na oni nacſin je podpiſao oſugyenyu Pyrrha Patriarhe Carigradskoga. Alli koga bogolyubnoga cſovika ſerdce na tolika ſvetogerdna dillovanya nechese uſtraſciti, i od ſtraha slediti? Ovako *Meniata*.

92) Odgovaraju Latini: laſnoje nachi takva cſovika, ſcto i *Meniata* znade. Kazano jeſt na *138. broju 2. dila*, kako Focio derxechi kalex illiti cſaſcu, u kojoj biaſce kerv Iſukerſtova, uslobodio jeſt Mihaila Cara, i Vaſiliu za ucſiniti rukopis, i podpis iſtom kervju, da o zaſidi ſuproti Bardi nerade s). Koga iz megyu ovih ſerdce je uzdertalo? Jeddaje morebiti *Meniati* ova hotiuchemu piſati uzdertala deſnica, i sledilaſe tinta; da ovi dogagyaj neupiſa? Krivine Gerkah krie, a Latinah iziskuje, da na ſvitlo izneſe: i joſc naſtoi ucſiniti, daje krivo, ſcto krivo nie.

93) Sctoſe doticſe Piſaoca Nicete, velikaje ſumnya, jelli ovo iſtina? U drugomu prineſcenyu ſctieſe, *kakoſam cſuo od onih, koiſu znali.* A u trechemu iz Gercskoga prineſcenyu niſctaſe neſctie, daje to Niceta cſuo od drugih: a da i bude cſuo, jeſuli doſtojni, daimſe viruje? Reko, velikaje ſumnya, zaſctobo daſe ovo bude dogodilo, naſclobiſe u dillovanyih ovoga Sinoda, u koimaſe i najmanye ſtvari obicſaju biljexiti: cſuobi bio *Anaſtaſia*, koiſe u Carigradu nahogyaſce; i poslie iſpiſujuchi dogagyaje ovoga Sinoda, nebi ſtvar tako oſobitu oſtavio upiſati. Po iſti nacſin od Theodora Pape mlogi neviruju piſaocu Theofanu t), koi jeſt ova iz Gercskoga u Latinski jezik prinio; zaſctoboſe ovo u plemenitoj knyigaonici Rimskoj nenahodi, koju knyigopomnik prinaucſni Anaſtaſia, kadaje piſao xivot Papah Rimskih, niſcta od toga nenajgye. I da ukaxem, da *Meniata*, i ondi naſtoi okriviti Latine, gdi niſu krivi.

s) Loco cit.
t) Theophanes in Chron.

Digitized by Google

vi. Nahodimo, da ucfinyen ugovor od sloxnosti u) od Konstantina Velikoga, i Pape Silvestra, s Tiridatom, Kralyem Armenskim, jest prisvetom kervjom podpisan x). Od ovudse ukazuje, da ovi stari obicsaj jest bio Gerkah, a ne Latinah: i Theodor Papa Rimski jest bio rodom Gerk, a ne Latin. Nenahodimo pako, dabi tko ove zato kudio, i podpis svetogerdni zvao. I nemogasce s razlogom, zasctobo oni ovu stvar neobicsajnu, i doisto strahovitu neucsinisce u izpraznost; nego radi golema, i velle osobita uzroka. Akoli je dakle istina, dase oni Otci prisvetom kervjom u osmomu Sinodu osuddi suprot Fociu podpisasce, ucsinisce ovo za dat razumit nyemu, akoli obstoi u zlu otverdnut, dachemu prisveta kerv biti na osugyenye; kojaje prolivena, damu bude na spasenye. Napomenuscemu, dase promisli, dache ona prisveta kerv suprot nyemu osvetu vapiti, zasctoboche biti, nyegovim naslidnikom, od svete Cerkve odmetnikom na rasutje, i izgublyenye. Ovoje bio oni najposlidnyi i najkripostnii nacsin Otacah za prignuti Focia, da use dogye, damu uzderscte serdce; alli zaludu, premako u vrime prolivene ove prisvete kervi zemlyase potrese, i pucasce kamenye, Focio otverdnut ostadde. Na ovi nacsin Latini odgovaraju na ona tri cslanka *Meniate.* Odgovorivsci na protigovore, slidi, da ostala, kojase posli dogodisce, donesemo.

POGLAVJE OSAMNAESTO.

Scto Car, i Ignatia u Rim pisasce, i sctoima je odgovoreno.

POsli Sinoda promisclyaoje Car Vasilia, da neche Hadrian Papa, 94
scnyime podpuno zadovolyan biti. Jedno radi uzetih kradom knyi-

u) *Concordatum.*
x) Christian. Lupus Tom. III. CC. Dissert. de VI. Sinodo Generali.

Digitized by Google

knyigah, a drugo radi Bulgarie Patriarſtvu Carigradskomu podloxene, i najposli radi Pokliſarah Rimskih brez doſtojne ſtraxe poslanih. Zato on, i Ignatia po Theognoſtu Arhimandriti, velle ugodnomu, Papi piſaſce, i darove poslaſce: Car je poslao ſukno od velike cine, do onoga vrimena nevigyeno, koje ni imenovati neznadoſce. A Ignatia poslaoje Evangyelye Gercsko, i Latinsko kraſnima slovih iſpiſano, zlatotkanu *ſctolu*, illiti prikoramenicu, i oſobito Miſnicsko ruho.

95 Piſaoje Ignatia; i *pervo* pitaoje: moguliſe Sctiocem od Focia regyenim, koih u Cerkvi Carigradskoj nahodiſe veliko mnoxtvo, vechi Redovi dati? *Drugo:* molioje oſobito, za Pavla, kogaje redio Focio za Ceſareenskoga u Kapadocii Episkopa; daſe povrati na ſvoje doſtojanſtvo, za koga jurve prie biaſce piſao. *Treche:* molioje za Theodora Metropolitu Karienskoga, od kogaje u pridnyemu poglavju recſeno, da i nyega na Stolicu Metropolitansku povrati. Piſaoje i Car ovo iſto, kakoje ocſito iz odgovorne Papine knyige, i oſim toga, daſe u velikoj brigi nahodi rad Pokliſarah, buduchi nikakve glaſe razumio, kako oni putovaſce.

96 Odpiſaoje Papa Caru, daje primio Pokliſare posli tolikih pogibilyah poroblyene, koi neimadoſce nikakvu pomoch lyudsku, nego ſamo Boxju. I zato ſvi dobri xaloſteſe i cſude, daſe nyima ono dogodi, ſctoſe joſc nie dogodilo; i da po naregyenu Carevu brez potribite, i obicſajne ſtraxe, i obranne poslani, u ruke nepriatelyah jeſu upali. Nadoſtavlyamu joſc, daje ſvoja pervaſcnya dilla, i zlamenya ljubavi prama Stolici Apoſctolskoj pomerfio: zaſctoboſeje s-pomochu nyegovom Ignatia uslobodio Episkope za Bulgariu poſvetiti, i poslati. Scta radi moli nyega, da on Ignatiu od vladanya one derxave ſpaſonoſnima opominami odvrati; inacfiebo od Cerkvenoga pokaranya neche utechi ni on, ni oni, koiſe nazivaju Episkopom, kakono ni oſtali Cerkvenici, koi oſim izmetnutja iz opchine pravovirnih, komuſu jurve podloxni, izgubitiche doſtojanſtvo, i ſvoju Cerkvenu sluxbu.

97 Odpiſaoje takojer na ona tri cslanka, radi koi Car, i Ignatia je piſao, to jeſt, rad Sctiocah, Pavla, i Theodora; da ona, kojaſu odregyena, a oſobito, koiſu od Focia regyeni nemoxe promi-

ni-

Digitized by Google

niti, vech akobi u Rim doſcli, i na ſudu koi razlog, prie nepoznan, donili: *Nie u nas jeſt, i nie. I akoli ona oborimo, kojaſmo ſagradili, poſlatichemo zakona priſlupnici. Dalekoje od nas, da mi, ſcto jucſer potverdiſmo, danas odbacimo; illi od oniu, kojaje Nikola Papa, illi mi jeſmo odredili, odſlupimo. Koja onomadne u Saboru opchinskomu jeſu naregyena, neka zakonita oſtanu . . . Najposli Theognoſt nie niſcta kriv, onboje, koliko moguche biaſce, naſtojao za izproſiti ona, kojaſte proſili.* Dataje ova knyiga *godiſcta 871.* deſeti dan miſeca Novembra illiti Studenoga y).

Ignatii pako Hadrian Papa poofctro odpiſa: *Piſaoſi, daſu Episkopi, i Miſnici naſci pogerdno iz Bulgarie izbaceni, premda ti niſi nikakve zakonite oſudde od toga izuſlio . . . Ako veliſc, daſmo mi prigodu ovoj pravdi, i inadu dali, zabranivſci sveſctenikom Stolice Carigradske cſiniti sluxbe Sveſetenicske, iſtina jeſt. Zaſctobo biau takvi, koiſu s-Fociom opchili, koje i danas neſamo u Bulgarii, nego i na drugih miſlih od Sveſcteniſctva jeſmo obuſtavili, i obuſtavlyamo. Ti takojer, koi ova znadiaſce, miſi mogao pripuſliti, da oni u Bulgarii ſtanuju.* 98
Odgovor ovi Hadriana Pape nie upravni odgovor na knyigu Ignatie, nitiſe nahodi odgovorna knyiga, negoſu ova izvagyena iz druge knyige Hadrianove, koi je kako vidiſmo u knyigi Cara Vaſilie odgovorio na ona tri cslanka.

Biljexe Latini, da iz ovih knyigah piſanih od Cara Vaſilie, i Ignatie slidi ocſito, da Cerkva Carigradska jeſt bila podloxna Papi Rimskomu; i zato nie iſtina, ſcto nikoi odmetnici izmisliſce, da Gerci u takvih dogagyajih piſaſce od nike lyubavi, i ulyudnoſti; nego zaſctoboſu poznali nyegovu oblaſt, s-kojom ſcto on jeſt ſvezao, drugi Patriarhe odriſciti nemogu. Doiſto poslie kada neiſprofi Car, i Ignatia, od one lyubavi, koju Car, i Ignatia noſaſce Pavlu, i Theodoru, biobi nyima Episkopſtvo povratio, da zakonitu oblaſt imadiaſce, kojuſu poznali, da Papa Rimski imade.

PO-

y) Epiſt. V. Hadr. ſecundi ad Baſil.: *Lectis excellentis Imperii*, apud Bin. T. III. P. 2. pag. 831.

Digitized by Google

POGLAVJE DEVETNAESTO.

Kakoſe Focio vladaſce u ſvomu izagnanyu?

99 Aſcto Focio? piſce Niceta David, jeddaje ſud Boxji ſverhu ſebe ucſinyen ſctovao? jeddaje opako viche odbacio? jelliſe pod moguchom rukom Boxjom ponizio? Nimallo. Na miſto ſcto uſe doſcavſci imaobi pokoru cſiniti, razjidiſe joſc vechma na Sinod osmi, i Cerkvu Rimsku. Piſaoje razlicſne knyige ſvoima ſtrancem brezobrazno pogergyujuchi Sabor osmi. I pervo piſaoje Theodoſiu Kalugyeru z) od Otacah labornih: *Sctocheſc cſuditiſe, da oskvernyeni lyudi vladaju s-prifvitlih Episkopah skupſctinom? diſe oſugyeni toliko poholiſce, i druge oſuditi ſmidoſce? diſe pravednii prid ocſi opakih vode, i zaradi okolo ſtojechih oruxnikah pravednoſt ſebe braniti neſmie, ni uſta otvoriti. Imamo izglede ſtare, i nove. Ana, Kaifa, Pilato ſudci biau, a Iſus meſctar moj, i Bog moj, ſviu nas ſudac doveden i iſpitan biaſce.* Nadoſtavlya joſc izglede S. Stipana, S. Jakova Jeroſolimskoga, i S. Pavla. Alli ſvaki poznaje, da brezobrazno on ova piſce, koi znade, kakvi je zlotvor Focio.

Piſce joſc drugu knyigu iſtomu Theodoſiu, da poslani od Saracenah ſuxnyi izjednacſeni s-Episkopih, kao Poklisari Saborom vladaſce. Alli ovu lax odgovarajuchi *Meniati* proſcibaſmo. Zatim kudi Sabor, kao jedno razbojniſctvo, ſebe pako i ſvoje ſtrance zove mucſenike: *Mucſenike biau obaſterle cſete vojnicske s-golim macſih pritechi ſmertjom, akolibi uſta otvorio.* Evo opet nove debele laxi! Jedda nie opomenut toliko putah, da govori? Latini ſzcine, daje i Gerkah ſtid takve laxi cſuti, kojeſe rukami tako rekavſci opipati mogu. Piſaoje takojer Ignatii Metropoliti Klaudiopolitan-

z) Epiſt. 117.

Digitized by Google

tanskomu a), i Grigorii Djakonu b). U onoj knyigi pisce, da pravedni nebojese prokleſtva, koje na nyi mechu opaki; a u ovoj Otce Saborne prilikuje Ikonoborcem. Ovako Focio u izagnanyu ſvomu zatvoren u manaſtiru, kao ſloperv uffachena lyuta zvir u zatvoru pobiſni.

Piſaoje i Caru c) tuxbenu knyigu na ovi nacſin: *Sliſcaj ſvi-* 100
ma pridobroſtivi Care! Nenapominyamti ſada ſtaro naſce priatelyſtvo, ni obechanya, ni ſtraſcne zakletve, niti pomazanye, niti krunu tvoju, niti ſveta Otajſtva, kojaſi primio iz rukuh moih, niti poſinovlyenye duhovno ſina tvoga po Kerſctenyu; ſva ova mucſanyem prolazim, nego ſamo ſcto opchinski zakon lyudski nikomu nebrani, od tebe uffam i proſim. Gerci, i joſc divjega naroda neulyudni lyudi dixu onima xivot, koiſu vridni oſugyenya i ſmerti; a kcima dopuſctaju xiviti, nyih niti gladom niti, drugima mukami, po mallo umirati neſille. A ja xivot provodim od iſte ſmerti xaloſnii, ſuxany brez priatelya, brez sluge, brez pomochi ſvake. Najvechmaſe pak tuxi, ſcto nejma knyigah. *Zame jeſt nova muka izmiſclyena, zaſctobo ſctonamje u xivotu najdraxje, knyige odneſoſte. Jedali zato, da rics Boxju neprimamo? pacſe akoli zlo cſinimo, imadoſte nam dati knyige, i meſctre, koibi nas naucſili: akoli niſcta zla necſinimo, zaſcto nas mucſite. Nikada cſovik Katolik od eretikah nie terpio texja, nego ja terpim.* Donoſi izgled Athanaſia, Joanna Zlatouſtoga, i oſtalih, koje Ikonoborac Leo Armenin je progonio, donoſi reko oviu izglede, koima je on prilicſan, kako cerno bilu. Zatim opet cvili: *Tolikonamſe iſtom xivota dopuſcta, i zato; da zla, i nevolye naſce chutiti moxemo. Svaka, od koihſegodi na ſamerti narav naſca moxe ſtraſciti, chutimo; a ono jedino, kojeſe na ſamerti nahodi utiſcenye, to jeſt, ſverha nevolyah, nedopuſctaſe nami. Ova ſveſerdno imadeſc promiſclyati Care! I akote tvoja duſcevnoſt, i ſvieſt odriſcuje, napominyajuchi tebi, da ſcto cſiniſc, pravo cſiniſc, joſc oſctrie, i texje pokarai nas, i mucſi. Akolite pak tvoj vlaſliti ſud oſugyuje, nemoj cſekati, da na oni ſud poveden budeſc, na komuje ſvaka pokora*

a) Epiſt. 115.
b) Epiſt. 113.
c) Epiſt. 97.

Digitized by Google

kaſna, i nekoriſna. Premako Car jeſt, misli daſi i cſovik zajedno, slabim tilom, kako ſvaki drugi obucſen; i da jeſt ſviu jedan Goſpodin, jedan Stvoritely, jedan ſudac. Neproſim od tebe doſtojanſtva, niti slavu, niti ſrichnoſt; nego ono, ſcto i divjega naroda lyudi ſvoim robbom neuzkrachuju, dami illi barem xivot, koi nie texji, ni gorji od ſmerti, illi berzu ſmert pokloniſc. Doſtojnaje knyiga razuma, i chudi Fociove, alli u nyoj neukaza jakoſt Kerſtjansku. Najſvitniebi pak bio ucſinio, da ono, ſcto piſce Caru, biaſce promislio; daje slabim tilom obucſen, daje pokora posli kaſna.

101 Piſaoje ſtrançem Episkopom d). U ovoj knyigi od oſtalih razlicſnih ſtvarih piſce, daje nyegove pravednoſti zlamenye ocſito jedno veliko cſudo; zaſctobo u onoj ſmutnyi, nitko od nyegovih ſtranacah, ni mali, ni veliki, niti toliki velikih gradovah, neprikloniſceſe vrimenu, to jeſt, od nyega neodſtupiſce, zatoi ſvituje na ſtalnoſt, i zapovida, da za Cara Boga mole. Iſtina jeſt, daje Focio, vele Latini, na ſvoju ſtranu pritegnuo veliko mloxtvo Episkopah, i zatoſeje mallo u Sinodu nahodilo. Alli nie cſudo, kako on govori. Znano jeſt, kakoje on mitom, i fillom Episkope k-ſebi pritezao, regyene od Methodia, i Ignatia ſa Stolicah nyiovih sbacivao, i na iſte Stolice ſtrance ſvoje namiſctao. Mucſnoſe takojer cſiniaſce od Focia regyenim, da oſtave Stolice i doſtojanſtvo ſvoje, a da u opchenyu laikah xivot provode, nedaddeim toliko ponizitiſe otverdnutà oholoſt. Polak toga vidiliſu ſtarca Ignatiu, da nemochàn nemoxe za mlogo vrimena produlyiti xivot, na koga miſto dacheſe opet Focio po ſvojoj majſtorii uſpeti, niſu ſumnyili, i zatoſe nektiſce od nyega raſtaviti.

102 Piſaoje i *Bahanu* Staroſti skrovitomu priatelyu tuxechiſe, ſctomu nemochnu nekti likara poslati. Zato kudiga, i zajedno ulizujeſe uffajuchiſe, daga zaboraviti neche. Alli mudar *Bahan*, kako znadu dvorani priklonitiſe vrimenu, ukazaoſeje kao da u vitar zabacuje tuxbu nyegovu, cſekajuchi lipſcu prigodu, damu podpuno koriſtiti moxe. Kod Cara pako nemogaſce niſcta po ſvojoj knyigi opra-

d) Epiſt. 174.

Digitized by Google

opraviti ſpominyajuchimu ono kakvo takvo ſtaro priatelyſtvo, to jeſt ono ulizivanye Fociovo, koje priatelyſtvo, kakono i oſtala, niſcta nebiau ni prie koriſna, buduchi da kakoje mogao, udily nyega s-Patriarſtva dixe. Kripoſnia je bila uſpomena nyegovih opacſinah, radi koih je bio oſugyen, nego knyiga nyegova. Ocſitoje bilo Caru, daje oſudda pravedna u Sinodu ſuprot nyemu izuſctena. Znati mogaſce, da Focio nepriſtaje zametati ſmutnye piſcuchi ſtrancem ſvoim. A oſobito mogadiau uvriditi Cara ricſi one: *da Katolik od eretikah nikada nie texja terpio, nego on,* kao damu Car, od eretikah nepravednii, krivicu ucſini. Ovo Ignatia mogaſce rechi, koi pravedan rad nyega, i od nyega kaono kervnika mlogo texja, kako vidiſmo u drugomu dilu, jeſt podnoſio.

Biljexiti ovde valya po namiri, da nemoxe biti ono iſtina, ſcto kako *Meniata* biljexi, piſce Zonara, i nikoi Gerkichi, da Vaſilia razjidyen zato, ſverxe Focia s Patriarſtva, jerbomu, kada okrunyen u Cerkvu dogye, zakratih Otajſtva ſveta. Razlog jeſt rechi, da nie iſtina; zaſctobo u ovoj tuxbenoj, i molbenoj knyigi nebi bio ſmio ſpomenuti, *i ſveta Otajſtva, kojaſi primio iz rukuh moih.*

POGLAVJE DVADESETO.

Papa na molbu Cara poslaoje u Carigrad, Pokliſare.

MEgyu to, buduchiſe megyu Gercih, i Latinih zametnula ſmut- 103
nya, rad Bulgarie podloxene Patriarſtvu Carigradskomu, naſlidnici Focia videchi, da Car vruchoxelyno nenaſtoi za obsluxenye naredbah ucſinyenih u Sinodu, ſluxechiſe ovom prigodom, vechu, nego prie Sinoda, bunu uzbudiſce. Mogaoje Car, i bioje duxan one ſmutlyivce zauzdati; alli on kao nektiuchiſe u ovi poſao miſcati, piſao je Papi, da opet poſcalye u Carigrad Pokliſare za utiſciti novu bunu. Ovo iſto ucſini odmetnike ſlobodnie, koiſe s-vechom ſillom ſuproti Ignatii podigoſce, i Focia braniſce, kao da joſc ova pravda nebiaſce u Sinodu ſverſcena. Piſaoje opet Car

Digitized by Google

rad ove ſmutnye u Rim, kakoje poznati iz odgovora Pape Ivana osmoga, Hadrianbo jurve *godiſcta 872.* biaſce priminuo. Novi Papa Ivan Bulgariu nepravedno odkinutu xelyan s-Patriarſtvom Rimskim ſjediniti, zagerlioje ovu prigodu, xelyi ſvojoj kako ſzcinyaſce ugodnu; alli nie prividio, ſcto iz toga moxe sliditi.

104 Nemoguchi pako one Poklisare poslati, koje Car je po imenu profio, poslaoje druge Eugenia Oſtienskoga, i Pavla Ankonitanskoga Biskupa s-trima knyigami. U pervoj knyigi e) piſce Caru, da velle xali razumivſci, da posli tolikoga truda, josc nie umirena Cerkva Carigradska, da Duhovnici na razlicsnih miſtih razagnani josc terpe progonſtvo. Scta radi ſcalye prisvete Episkope Eugenia, i Pavla vichnike ſvoje, koimasu date zapovidi na pismu, za umiriti Cerkvu. Na ſverhi knyige nadoſtavlya, daimje zapovidio Kralya Bulgarskoga pohoditi, i zato moli Cara daim pridruxit verſna, i viſcta cſovika, koibi nyih u Bulgariu, i natrag vodio. U drugoj knyigi opet Caru piſce f), da Poklisarom Pavlu, i Eugeniu toliko viruje, koliko dabi s-iſtim Papom govorio, koimje priporucfio, da kaxu ſctoſeje u Rimu dogodilo, i zato pomoch od nyega profi.

105 Po ovoj takojer prigodi pisaoje Ignatii oſctru knyigu g), u kojoj nyega trechi put opomina, da on, koi je od priſtolya Apoſctolskoga povrachen na Stolicu Carigradsku, nepruxa ſvoju oblaſt na Bulgariu, kojaje jurve od Damasa Pape, kakoje ocfito, do oſvojenya od neznaboxacah, vazda bila vladana od poglavicah priſtolya Apoſctolskoga u poslovih Cerkvenih. Zapovidamu, da za trieſt danah ſve kolike illi od nyega, illi od nyegovih namiſtnikah regyene Episkope iz Bulgarie izvede, tako da niedan Episkop, niedan Cerkvenik posli toga vrimena u Bulgarii nenajdeſe regyen od nyega. Pritimu, akoliſe on neodrecſe oblaſti ſverhu Bulgarie, i neizvede Episkope i Cerkvenike iz nye za dva miſeca, brojechi od prim-

e) Epiſt. 70. *Benedictus Deus:*
f) Epiſt. 81. *Scimus venerabilis Imperator.*
g) Epiſt. 78. *Secundo jam.*

Digitized by Google

primlyene ove knyige, nekamu bude zabranyeno primanye prisvetoga tila, i kervi Gospodina Isukersta, dotle, doklemse posluscan zapovidi neukaxe. Akoli pako u svojoj otverdnosti obstoi, i neuzktie ova ucsiniti, neka bude sverxen s-dostojanstva Patriarskoga, koje po Stolici Apostolskoj je zadobio.

Ova knyiga doscla je u Carigrad posli smerti Patriarhe Ignatie, i zato nemogasce zapovid Pape ispuniti. Ocsito pako jest, daje on u opchenyu s-Cerkvom do smerti bio, premakoje Episkope u Bulgariu poslao, a poslane iz Bulgarie nie izveo. Valya znati, da on pod zakletvu biasce duxan braniti Patriarhah Carigradskih osobitost, i oblast sverhu Bulgarie, koju prid nyime imadosce, i uxivasce sveti Methodio, sveti Tharasio, nyegovi predstolnici, koi znadiau, daje od Patriarstva Rimskoga Bulgaria, i druge Derxave sillom odkinuta po Caru Leonu Ikonoborcu. Vidioje, dasu Latini istirani iz Bulgarie od kralya Mihaila, i zato da ovce brez pastira neostanu, poslaoje Arhiepiskopa, i Duhovnike, ne Fociance, nego koje on je sudio, dasu ujedinyeni, kao i on s-Cerkvom Rimskom. Znaoje takojer, da Car Vasilia nebi nikada pristao volyi Pape, poznaoje kolikaje filla Focianacah, koisu iziskivali, dabiga mogli kod Cara okriviti; zato Ignatia szcinioje, damuje potribno priklonitise vrimenu, bojechise, dase nezavergne nova, i gorja od pervascnye smutnya, buduchi da ne samo odmetnici, nego, i pravovirni Gerci, suprotivni biau odilyenyu Bulgarie od Patriarstva Carigradskoga. 106

Pisaoje i Episkopom u Bulgarii h), dasu veche izmetnuti iz opchenya svete Cerkve. Priti nyima pedepsom skinutja, ako iz Bulgarie neotigyu; koi pak posluscni budu, obechsje dacheimse Episkopat povratiti, koga prie u Gercskoj imadiau; a onim, koi neimadiau, dacheimse dati, akose dostojni nagyu, kada koja prazna Stolica bude.

Po

h) Epist. 79. *Miramur vos.*

Digitized by Google

107 Po iſtima Pokliſarih piſaoje Mihailu kralyu Bulgarskomu oſobitu knyigu i). Xali, ſcto slidi Gerke bojechiſe, ako oni upadu u zablugyenye, da i on u iſto nepoſerne. *Molimte ſimu moj ricſma Mojſie* k). *Pitaj otca tvoga, i naviſliche tebi, ſtarje tvoje, i kazatiche tebi: jeddaliſu kada Gerci brez ovoga, alli onoga krivovirſtva bili? i kada najgyete, da niſu bili od nyega cſiſti, potribnovamje ukloniti ſe od nyiovih himbah, i od druſctva bixati, da slidechi bludeche, i vi nezabludite, nitiche ſe najchi koichevas na pravu ſtazu uputiti. I ovo jeſt, virujtemi moj ſinu pripolyublyemi, ſcto zalimo: ovo jeſt, zaſctoſe tobom dan i noch brinemo. Necſekamo mi koi dobitak od vas: neiſctemo vaſca, nego vas. Nexelimo zadobiti vladanye kralyeſtva vaſcega, nego Cerkvenu pomnyu po ſtaromu obicſaju na Derxave vaſce hochemo imati; da brigu kojuſmo duxni ſvima Cerkvam dillom ukazati, toliko pomnyivie, koliko ſtanovitie znamo, daje u ſtaro vrime bila pod oblaſtju naſcom, i dache Bog od nas razlog iskati, akolibi naſcaſli bili nepomnyivi za ſpaſenye vaſce. Povratiteſe dakle k-blaxenomu Petru poglavici Apoſctolah, koga jeſte omillovali, kogaſte obrali, kogaſte iskali, kogaſte pomochnika u potribah vaſcih poznali, koga nauk jeſte primili, koga odvitovanyu vas, i podloxnike vaſce jeſte priporucſili, i pridali. Nevelimo mi, da nie jedna Vira, jedno Kerſcteuye, jedan Bog naſc i nyiov; nego zaſctobo cſeſlo, kadabi illi Episkop Carigradski, illi Car, illi obodvoica zabludili, oni pod nyima, illi ulizivanyem, illi od ſtraha, nyima priliciſnii poſtadoſce. Kaximi moj ſimu polyublyeni! ſctobi ti, illi tvoj puk cſinio, akobi u vrime Macedonia Episkopa Carigradskoga, koi izneſe bogopſovku, da Duh ſveti nie Bog, kadaje opaki oni Konſtancio carevao, ſcnyima u druſctvu bio, nebili ti, i tvoj puk ovo zablugyenye slidili? Virujemo, da znate da Stolicu blaxenoga Petra nigda niſu druge Stolice oſvadile, i pokarale, a ona ſve druge, i oſobito Carigradsku je pokarala, od zablugyenya izbavila, i nektiuche odrechiſe zablugyenya, je oſudila. Nemoj dakle ſinko polyublyeni sliditi Gerke, koi o himbenima razlozih naſtoje, da vamſe nedogodi ono, ſcto narodu nazvanomu Goti. Oni zaſctobo xelechi od neznaboxtva obratitiſe na pravu Viru, namiriſceſe na himbenoga Episkopa, po*

iz-

i) Epiſt. 75. *Spiritualibus te viſceribus.*
k) Deuter. 32.

Digitized by Google

izvanskomu ſumo derxanyu bogolyubna, koi nyih izbaviviſci od neznabextva u bogopſovke Arianske zaplete. I ovoje, zaſcto vas ſvitujemo, daſe Gercskoga opchenya oſtavite; koi prem ako kadkad ſctogod dobra govore, nemojteſe cſuditi, jerbo i djavli iſpovidiliſu Sina Boxjega; alli on nyima zapovidi mucſati, da koi cſuju nyih pripovidajuche iſtinu, neslide zablugyujuche. Zafalyuje joſc Papa za dar, po nikojemu Duhovniku imenom Urſu poslan. Ovoje kao jedan kratkopis Papine knyige.

U najposlidnyoj knyigi piſanoj Petru Grofu 1) koi biaſce pervi Poklisar Bulgarski u Carigradu, kada biaſce prigovaranye od Bulgarie, komu Patriarſtvu ima biti podloxna Bulgaria, i koi joſc pod Nikolom Papom biaſce doſcao profiti upravni nauk, i naucſtelye. Zato faliga Papa kako prihodnika za obrachenye Bulgarah na pravu Viru, i ſvituje, neka naſtoi, daſe kraly povrati u krilo Cerkve Rimske. Ukazuje nyemu, daje ſveti Petar ſvetu Cerkvu u Rimu utemelyio; za kogaje Iſukerſt molio, da nepomanyka Vira nyegova. Neka Kraly iſcte u Rimu pravi nauk; zaſctobo kaonoſe voda nigdi nenahodi tako biſtra, i cſiſta, kako u ſvomu vrutku, tako i Vira nigdiſe neche najchi tako prava, i cſiſta, kako u Rimu. Ove knyige poslane biau *godiſcta 878.* ſceſtnaeſti dan miſeca Aprila illiti Travnya. 108

POGLAVJE DVADESET I PERVO.

Kakoſe Focio utiſnu u Carigrad, i u volyu Cara Vaſilie.

FOcio, kako piſce *Niceta David*, devet godinah u ſvomu izgnanyu, kuhaoje himbe ſuprot Ignatii, nebiliſe mogao opet povratiti, alli niſcta nemogaſce ona zlovolyna pamet ſuprot ſvetomu Pa- 109

1) Epiſt. 76. *Dilectiſſimo filio noſtro.*

Patriarhi nikakve tuxbe iznachi. Stoche tadda? Vidioje, da po ſvojoj tuxbenoj knyigi, nenajgye milloſt kod Cara, niſctanemanye nie izgubio uffanye. Razumivſci on, da Car neche ni po jedan nacſin povratiti Bulgariu Rimskoj Cerkvi; daſu u Carigradu nikoje toga radi ſmutnye; daſe nadaju doſcaſtju Poklifarah Rimskih; ſzcinyaſce, daje ova prigoda nyemu za povratitiſe u Carigrad, i s-vrimenom na iſto Patriarſtvo, po naſtojanyu dvoranah ſtarih priatelyah. Znajuchi pako damu neche poſao izajchi ſrichno, akolimuſe Car uzſuprotivi, zato akobiga bio po ſvojoj molbenoj knyigi uvridio; plodna ona mlogoſtrukih himbah, i laxih glava iziskujuchi nacſin najposliga izmisli.

Poznavaoje Focio slabu, iſtinitie rekavſci pohlepnu za slavom chud Cara Vaſilie; koi iſtocſno ſvoje pomanykanye, to jeſt rod texacski pokriti naſtojaſee. Zato Focio za dignuti ovi nyegov rod, odredi nyega gladiti, i ucſiniti rodom plemenita po prisjajnomu rodoredu. Sloxioje dakle jednu otajſtvenu knyigu, piſanu Alekſandrinskima slovih, na jednoj opnici, illiti koxicah za piſmo obicſajnih, od molyah veche izigyenih, kao da od ſceſt ſto godinah biau ſtare. U ovoj knyigi m) izvodioje plemme Cara Vaſilie od Tiridata kralya Armenie, za nyime ſtavlyajuchi nikoja zlamenya, kao imena oniu, koi slidiſce Tiridata kralya, do otca Cara Vaſilie, od kogacheſe roditi po imenu BEKLAS, illiti VEKLAS n). Ovo ime Focio sloxio jeſt od pervih slovah imena iſtoga Cara Vaſilie, Carice Eudocie, i nyegovih ſinovah, Konſtantina, Leona, Alekſandra, Stefana, kakoje viditi

VAſilia Car,
EUdocia Carica,
KonſtantIn ſin,
LEo ſin,
AlexandEr ſin,
SteſAn ſin.

U

m) Niceta David in vita Ignatii. Conſtantinus Manaſſes.
n) Beclas, vel Veklas.

Digitized by Google

U ovoj knyigi Focio, naſcaraoje zlamenya otajſtvena, kao 110
Prorok, dacheſe dogoditi ona, koja daſu ugodna Caru znadiaſce. Ovu knyigu u ſtarih koricah poslaoje ſtaromu priatelyu ſvomu, imenom Theofanu dvoranskomu Cerkveniku, koi je drag Caru bio zaradi nauka, i poslie od Focia uzviſcen na Stolicu Cerkve Ceſareenske u Kapadocii. Naucſioje Focio Theofana, ſcto ona knyiga zlamenuje, i ſcto ima cſiniti, daju navlaſtito u knyigaonicu ſtavi, i u podobno vrime Caru prikaxe. Ucſini Theofan, ſcto Focio xelyaſce. Dogodiſe jedan put, da Car u knyigaonicu dojgye; sluxechiſe ovom prigodom Theofan, kaza, daſeje namirio ſrichom na jednu ſtaru cſudnovatu knyigu, do onoga vrimena nevigyenu, punu nikoih otajſtvah. Prikazaju Caru, nadoſtavivſci: ja nemoguju razumiti, nitiche itko drugi, ako ne Focio; onche morebiti imati klyucs od ovih otajſtvah; meniſe ſve cſini, daje niſcto od Carskoga Velicſanſtva. Vaſilia, kakono obicſaju i druga velika Goſpoda, xelyan znati ſcto onna otajſtva zlamenuju, posla udily Fociu onu knyigu. Ovo on i xelyaſce. Primivſci knyigu privrachaoje nyu pomnyivo, kao daju nie nikad vidio; najposli porucſi Caru, da ona otajſtva nemoxe nikomu ocfitovati, nego Caru, od kogaje ona knyiga sloxena. Na ovi nacſin ova dva himbenika Cara privariſce, koi joſc vechma xelyan znati ona skroviſcta, dadde zapovid, daſe Focio udily u Carigrad povrati.

Na ove glaſe uzigra Fociu ſerdce, koi doſcavſci prid Cara, iſtomacſioje pripovidku ſvoju. Ukazamu, oſim oſtalih ſtvarih, kako on od kolina Tiridata izhodi, kakoje on pod imenom *Veklas* zlamenovan. Evo! recſe ova biljexka zlamenuje, dache Manikee nadvladiti; a ova, dache Saracenom oteti ove gradove; ovoje Zapetra, onoje Samoſatta, evo Abdela. Buduchiſe ova dogodila, laſnoje Focio znao iſtomacſiti. Sverhu toga kazamu veliko otajſtvo, dache oni *Beklas* u Iſtoku Samoderxac ſvechom slavom carevati, nego Car Valentinian, Theodoſio, i Konſtantin. Sliſcaoje Car zacſugyen iſtomacſenye onih otajſtvah; i zaſctoboſu lyudi od naravi prignuti na povirovanye onju, kojaſu nyima ugodna, zato i Car povitova, daje on od ſvitle kralyevske kervi; dacheſe i oſtala izpuniti, kojaje Focio prorokovao, buduchi daſuſe nikoja jurve iſpunila. ~~Od onoga vrimena pocſe Car misli~~ ſvoje na viſoko, i ſciroko pruxati, kao daje on obran za raſciriti, i uzviſiti Carſtvo

Istocsno. Pocse takojer osobitu lyubav Fociu ukazivati, kojomse on znadiasce pomnyivo slixiti. Izrucsimu sinove, daih u nauku o' vladanya uzdigne. Ova plemenitu brigu Focio za osobitu millost je derxao; imadiascebo prigodu k-Caru ulizati, i ulizivatise, daga najposli Patriarhom ucsini Car, kogaje Focio ucsinio od prijasne kervi kralyevske plemichem.

111 Zabavlya *Meniata* ovomu dogagyaju na *lissu 58.* pisscuchi, da *Niceta* koi ova kaxe, nie vridan, damu virujemo. Alli davno ukazasino na *broju 20., i slidechih drugoga dila*, daje velle veche vridnii, nego branopisac Fociov *Meniata*. Zaludo on nastoi ukazati, daje Car Focia uslisscao primivsci nyegovu molbenu knyigu; ovobo nemore biti istina, kakoje recseno na *broju 102.* I kakobiga bio Car uslisscao? Koi okrivlyujuchi brezobrazno Cara; daje nepravedno, i priko nacsina od nyega pedepsan, ovakomu uslobodise pisati: *Nijedan Katolik od eretika nie terpio texja; nego ja terpim.* Vridanje nove pedepse, a ne pomillovanya. Nadostavlya josc *Meniata*, da ova pripovidka nie dostojna ni pameti Focia, ni Cara; vellebi bio priprostit Car, dabi on zaradi toga za mudra, i naucsna derxao Focia. Odgovaraju Latini, daje ona pripovidka velle dostojna pameti, i chudi Fociove. Jedno, zasctobo nemogasce, kakose on isti tuxi, podnositi onih nevolyah u izagnanyu; zatose hotiasce izbaviti: a drugo, zasctobo, kakoje od nyega recseno u dillovanyu drugomu Sabora osmoga o), *takoje bio moguch za privariti; da nie bilo takva csovika nitichega biti.* Nieli vridna Fociove pameti, i chudi? A sctoje poradi Cara; nepisce *Niceta*, daje on Focia zato za najmudriega derxao. Ovo govore Latini, daje Focio nasarao onu pridovidku po chudi Cara, velle za slavom pohlepna po kriposti svojoj stecsenom. Jednomuje manykalo; plemenito, i svitlo, kojese nemoxe stechi po vlastitoj kriposti, pleme, negose od roditelyah uzima. Ovomu Focio stecse, po svojoj pripovidki. Virovasce drugi, i Car; mlogabosu otajna pisma, koja knyixevnici, kao u tminu zabacena, posli nascasta, na svitlost izneschsce. Ovo isto mogadiau svi, i od ovoga pisma suditi.

Mo-

o) Labbe Tom. 8. CC. pag. 1000.

Digitized by Google

Mogadiaſce ovde *Meniata* poſaliti Focia, koi ova ucſini po chudi Cara, onbo tadda novom slavom obasjan ukazaſe Carſtvu Iſtocnomu.

POGLAVJE DVADESET I DRUGO.

Scto ucſini poslie Focio u Carigradu?

POcſetak priatelyſtva megyu Carom, i Fociom je ono, od koga kazaſmo iſtomacſenye laxlyivih otajſtvah. Za utemelyiti pako ſebe u priatelyſtvu, i za berxje ſtechi Patriarſtvo, za koimje toliko hlepio, uze ſebi za druga, i pomochnika, nikojega Theodora, priimenkom po otcu Santabarena, koi zarad vragaſtih cſarkah oſugyen izmacſe u Bulgariu, i ſvete Vire odrecſeſe p) Theodor ovi mladich uzdignut u Manaſtiru Studinskomu poſtade Kalugyerom. Posli pridruxiſe Fociu, od koga poſvechen za Sveſctenika, i ucſinyen Igumanom, ukaza, da nie manye goryi od Focia. Znanno je bilo, daje on joſc pod oblaſtju otca ſvoga bio jedan priopaki cſarovnik, doſcaſta, i potajna kazivajuchi; mertve, a u iſtinu djavle, dozivajuchi. Nitko pako negledajuchi na nyegovo izvansko derxanye, nemogaſce to od nyega poſumnyiti; zaſctobo opaki licumirac u xeſtokoj pokori prid ocſima lyudih xivot provodechi, poſtechi, na molitvi ſtojechi; takoje privario mloge, daſuga ſa ſveta cſovika derxali. Ovakova ſvetca Focio je obrao za ſvoga priatelya, i pomochnika. Dozvaviſci nyega u dvor priporucſiga Caru, ſalechi kao slugu Boxjega oſobito ſveta, koi je od Boga nadaren darom proroctanſtva, i ocſitovanya. Primiogaje Car drage volye, i kakomu Focio radi mudroſti, tako i Santabaren radi ſvetinye omillova toliko, daga Car vazda uzaſe kao Angyela ho-

112

p) Stylian. Ep. ad Steph. P. Tom. 8. Concil. editi Pariſ. ad finem 8. Syn.

Digitized by Google

tiaſce imati. Tadda obodvoica ſa ſvom ſnagom naſtojaſce Ignatiu s-Patriarſtva dignuti; alli natu opacſinu nemogadiau Cara prignuti, znajuchega ocſito, daje zakoniti Patriarha, koga on iſti za takva poznavſci je na Stolicu povratio, zato nemogaſce Fociu ugoditi, ni ſvomu Angyelu.

113 Focio tadda videchi, da Ignatia nemore dugo xiviti, nekti viſcje doſagyivati zato Caru; nego Ignatii pocſe doſagyivati, daga on poznade za Episkopa i derxi. Alli nektiga usliſcati, nekti vuka u ovcſarnicu puſtiti, ni po ti nacſin kanone priſtupiti, koi zabranyuju skinute od opchenoga Sinoda povratiti. Znadiaſce Ignatia, da ovo on nemoxe ucſiniti, nego opchinski Sinod, illi Papa Rimski q). Alli Focio, koi je davno ſvete kanone pod noge metnuo, premda skinut, i proklet, uslobodiſe sluxiti doſtojanſtvom, i oblaſtju Episkopa u dvoru, koiſe Magnaura zove, ſvete redove dajuchi, i ſve ſctogod mogadiaſce za razcviliti Starca Ignatiu, nyemu na ſramotu cſinechi. Znadiaſce Car, kakoſe Focio vlada, baciviſci u nemar ſvete kanone; alli kao ucſaran propuſtiviſci ſvaka, nektiſe protiviti. Njeſe morebiti hotio miſcati u poſao, koiſe priſtoi Patriarhi Ignatii; a Ignatia znadiaſce, da neche niſcta sotverdnutim opraviti, buduchi on Cara, i dvorane Carske na ſtranu ſvoju pritegnuo.

POGLAVJE DVADESET I TRECHE.

Sveto priminutje, ſvetoga Ignatie.

114 MEgyu to, ſcto Focio mogaſce xeliti, damuſe jedina na Patriarsku Stolicu zaprika digne, onomuſe i dogodi. Starac Ignatia, videchi novouznemirenye Cerkve, od tolikih progonſtvah, pro-

q) Niceta in vita Ignatii.

Digitized by Google

protivſctinah, i nevolyah ſaterven, razboliſe od velike xaloſti, i ſtaroſti. Videchi pako, damuſe odlazak s-ovoga ſvita priblixa, s-Bogom opchechi, i s-Duhovnicih molechi najpoſlidne ono vrime provogyaſce. Buduchi pak oko po nochi, kada Sveſctenici kod nyega Polunochnicu govorau, jedan iz megyu nyih priſtupivſci zaproſi po obicſaju blagoſov od nyega. A on zapita: *Koga ſvetca cſiniſe danas uſpomena?* Odgovoriſcemu: *Svetoga Jakova, brata Goſpodinova, priatelya tvoga.* Na to ſtarac u duhu poniznoſti: *On je moj meſetar.* Zatim proſctenye od ſviuh zaiska, i davſci ſvima blagoſov, uzdiſcuchi: *Blagoſovlyen Goſpodin naſc u ſvako vrime, ſada, i vazda, i u vike vikah,* duſcu ſvoju po mlogoſtrukomu uſterplyenu ocſiſctenu, i nakichenu pridadde u ruke Stvoritelya; ſtarac od oſamdeſet godinah, *godiſcta 878.* dvadeſeti i trechi dan miſeca Liſtopada; u koi Gerci ſvetkuju blagdan ſvetoga Jakova Apoſctola. Kolikoje godinah bio Patriarha? Latini govore: okolo trideſet, zaſctobo Focio utiſnut nikada nie bio zakoniti Patriarha.

Sveto nyegovo tilo Patriarſkim ruhom, i plaſctem ſvetoga Ja- 115
kova, od Patriarhe Theodoſia poslanim, kakoje na ſamerti naredio, odiveno u cerkvu S. Sofie pravovirni xalechi dragoga paſtira ſprovodiſce, i Sveſctenici obicſajne molitve za nyega rekoſce. Onde puk bogolyubni, koi je nyega xiva za ſveta vazda derxao, xelyan imati od mochi ſvetoga Patriarhe, jagmechiſe razneſe iſta nofila, i ſuknyeni na liſu pokrivacs, razadri. Iz Cerkve ſvete Sofie prineſcen jeſt u cerkvu ſvetoga Mamanta, gdi dvi xenice obſigyene od duha necſiſtoga po dotaknutju liſa oslobogyene prid ſvim pukom Bogu zafaliſce. Odanle najposli metnuto ſveto tilo u brod, odvezoſce u cerkvu S. Mihaila Arhangyela od Ignatie ſagragyenu, i u mramornoj grobnici ſaraniſce. Proslavioje Bog ſvetoga Patriarhu mloga cſuda cſinechi, koja Niceta iſpiſuje, kao da ona grobnica biaſcé, tako rekavſci, jedna likarnica od razlicsnih boleſtih. U ſvakoj nemochi, koiga u pomoch zazvaſce, pomochnika ſpoznaſce. Nieli iſti pripravedni Bog, proslavlyajuchi Ignatiu, oſudio Focia, i ſtrance nyegove? A ſcto *Meniata?* on niſcta neſpominyajuchi, ni od Focia, ni od Santabarena na *liſtu 59. broju 33.* ovako piſce: megyuto dva poglavita Fociova nepriatelya, Hadrian drugi, i Ignatia Patriarha u Carigradu, ovi xivot s drugim prominiſce.

Digitized by Google

116 A ſcto Focio? Nikoiſu ſudili, daje Ignatia po nyegovih zaſidah prie vrimena ſvoga s-ovoga ſvita poſcao r). Uſudiſceſe morebiti ovo rechi procinyujuchi, nyegovu prixeſtoku pohlepu na Patriarſtvo, i omrazu na Ignatiu. Nechu rechi, daje to iſtina; onoje ocſiſo, daje i posli ſmerti Ignatie xeſtoko xivu nenavidoſt, i omrazu na nyega noſio. Svitovaoje Cara, da Goſpodi zabrani, na ſprovod ichi. Razumivſci, daſe puk skuplya kod nyegova groba s), da nyega potribiti u pomoch zazivaju, poslaoje Lida cſuvara blaga cerkvenoga, da one bogomolce od groba otira. Ovo ucſinivſci, zlochi joſc novu zlochu jeſt nadoſtavio. Zapovidio je, daſe zemlya kod groba duboko kopa, kao daje ſveti Patriarha onde blago ukopao, a u iſtinu ucſini ovo na pogerdu ſvetoga tila, nektiuchi ni mertvu pokoja dati, kogaje ſve udily xiva progonſtvom uznemirivao. Alli nekti Bog ovo pripuſtiti: kada recſe, daſe zemlya kopa, udari iz nyega ozgor, i ozdol kerv, pocſe ſtraſcno rikati; odneſcen doma zanimi, i posli cſetiri dni preſtaviſe. Evo ocſite oſvete Boxje! Hocheli pak ovi ſtraſcni dogagyaj oſvete Boxje i u ſerce Fociovo udariti, vidichemo u slidechemu dilu. Ja s-cſudnovatom ſverhom xivota ſvetoga Patriarhe ovi dio ſverſcujem, i nyemu na poſctenye prikazujem, vapiuchi s-Mihailom Sveſctenikom t). O doiſto cſovicſe nebeski! tebe zaziva govorenye moje; koi ne mlogo od Angyeoskih cſetah, od uze tila oslobogyen, razlicſit jeſi. Pogledajnas ſada iz neba, i brani. Tebe i u napridak na pomoch zazivam: ti pamet moju, i pero moje upravlyaj, da i oſtala dila ovoga iskazanya iſtinito, i doſtojno iſpiſati mogu.

SVERHA DILA PETOGA.

DIO

---

r) Breviar. Synodi VIII. apud Binium T. 3. P. 2. pag. 905.

s) Niceta David in vita S. Ignatii.

t) Michael Monachus Presbyter et Syncellus in Encomio D. Ignatii Patriarchae.

Digitized by Google

DIO SCESTI.

OD POVRACHENYA FOCIA NA PATRIARSTVO DO PATRIARHE MIHAILA CERULARIA.

POGLAVJE PERVO.

Kakoſeje vladao Focio posli Ignatieve ſmerti?

CAr, kako piſce *Meniata* na *liſtu 60.* posli ſmerti Ignatie, namiſtioje Focia na Stolicu Patriarsku, i piſao Ivanu Papi, daga u opchenye primi; a oſtala *Meniata* priletio je, koja Focio pocſini. Zaſcto pak? ſvaki koi uzſctie, laſnoche poznati uzrok. Mudri Car Konſtantin piſce na ovi nacſin u`. *Car opet nyemu Cerkvu zakonito pridadde, koi nyu biaſce prie nezakonito ofvoio: i kako zakon, i kanoni zapovidaju, na praznu Stolicu carujuchega grada poſtavioje primudroga Focia.* Biljexe ovde Latini, daſe nemore *Meniata* tuxiti ſuprot Niceti, Stylianu, Metrofanu, i oſtalim piſaocem govorechim, da Focio nie bio zakoniti Patriarha. Evo novoga ſvidoka Cara prinaucsnoga Latini imadu. Jelli pako posli toga bio zakoniti Patriarha? Vidichemo poslie. Kakoſeje pako vladao? jelli chud ſvoju u izagnanyu prominio? ſada promotrimo. 1

Nemoguchi viſce progoniti S. Ignatiu, neumerlu paklenu zlobu obrati na domache, i sluge nyegove, bicſih, tavnicami, izagna- 2

(u Conſtant. Porphyr. in Baſilio.

nanyem, i ſvake verſte mukami mucſechi. Kada pako tri dni po ſamerti Ignatie s-velikom slavom unigye u cerkvu ſvete Sofie, Sveſctenici sluxechi Liturgiu, oſtavivſci neſverſceno poſvetiliſcte, pobigoſce; znajuchi daim nie slobodno opchiti s-onim, koi je od opchinskoga Sabora oſugyen, iz opchine pravovirnih izmetnut, i prôklet. Scta radi po ſtaromu obicſaju, pritezaoje one, koi nyegovome obicſaju protivni biau. Jednebi progonſtvom fillio, a druge darovima, i prineſcenyem s-jedne Episkopske Stolice na drugu bogatiu, u ſvoje opchenye primamio. Na drugi joſc nacfin, kuppiobi na ſvoju ſtranu Episkope, koiga nektiau za Patriarhu poznati. Onebi potvorao kao velike zlotvore, i okrivio; i ſa ſvim tizim, akobiſe tko nyemu priloxio, udilybiſe nyemu blag, i milloſtiv ukazao x). Laſnoſeje bilo opravdati na nyegovome ſudu, i ſvekolike najgerdobnie krivine oprati, akolibi ſamo nyegovo opchenye prigerlio. I zato koi jucſer biaſce herſuz, bludnik; danas po cſudnoj promini poſtadde Episkop, drug i brat Focia, prepodobni otac Arhimandrita, i cſovik Boxji. Buduchiſe pako naſcli ſerdca jacsjega Cerkvenici, koje on ni mitom, ni progonſtvom nemogaſce primamiti, pridadde nyih ſeſtrichu ſvomu, imenom Katakallu, najvechemu od ſtraxah naredbeniku, Fociove, i divje chudi, u koga kervnicskih rukuh prie obraſce jedni xivot ſverſciti na mukah, nego Fociu prokletomu priſtati. Iſpiſujuchi ova, i koja slide *Niceta*, cſudechiſe vapie: *Tko za neumerloga Boga ovoga vrimena ſmutnye i nepravdu, tkoche one axdaje zaſide i majſtôrie izkazati?* Iz ovoga dogagyaja slidi pervo, daje xeſtoka bila pohlepa Focia za Patriarſtvom, hotiuchega dabiga ſvi primili; da po ti nacfin laſcnye iſprofi potvergyenye od Pape. Slidi drugo, da zaludo branopiſci Fociovi za izgovoriti Focia, kakoje rêcſeno na *broju 32.* drugoga dila okrivlyuju Bardu radi onoga kervnicskoga progonſtva: evo ova dilla nyegova oſvagyaju, i oſugyuju nyega, daje on bio dionik kervniſctva Bardina, daje Barda po nyegovome vichu ona pocſinio.

Ka-

x) Nicera David in vita Ignatii.

Digitized by Google

Kada ova cſiniaſce, uſpomena Ignatie opet uzbudi omrazu nyegovu; zatoje pomnyio, ſve naredbe od Ignatie ucſinyene pokvariti, i prominiti. Oſugyene od nyega povratio jeſt na pervaſcnye Stolice. Poſvechene, illiti regyene od Ignatie Cerkvenike, uſudiſe opet iz nova rediti; videchi pak, daſe ovoj ſvetogerdnoſti ſvi cſude, iznajgye drugu. Pokuppivſci ruho cerkveno, plaſcte, i oſtala za Liturgiu potribna, kadabi Liturgiu ſluxio, taddabi nikoje bogomolye otajno ſverhu Episkopah govorio. I za uzmloxati opakoſt ſvoju, vazda, kadabi Redove, i oſtale cſaſti cerkvene davao, iskaobi pod zakletvu rukopis, dache vazda ſcnyime jednoduſcni biti. Za ugoditi ſtrancem ſvoim, pruxioje joſc oblaſt ſvoju Episkope prominujuchi. Tako Eufemiana Eukaitanskoga u Natolii Episkopa fillom je iſtirao, za podariti Theodora Santabarena, koga na iſtu Stolicu uzviſi; i nazvavſci nyega *Protothronom*, to jeſt, Pervoſtolnikom, podloxioje nyemu toliko Episkopah, kolikomu drago biaſce, hotiuchi, da u ſvakomu ſaſtanku uz nyega ſidi. Po iſti nacſin skinuvſci Nicefora Metropolitu Nicejskoga, na miſto nyegovo poſtavioje Amfilohia Cizickoga. Buduchiſe on mallo posli preſtavio, uzvifioje na iſtu Stolicu Grigoria Syrakuskoga negda Arhiepiskopa. Alli i ovi ſtari nyegov priately, uzbunitely Cerkve, berzo otigye s-ovoga ſvita pritexke razloge Bogu pridati. Focio dakle za ukazati nyemu poſctenye, i ocſitovat ſvima lyubav, koju nyemu noſaſce, sluxioje na pofalu nyegovu mudro govorenye, iſporedivſci nyega s-glaſovitima Otcih Cerkve Gercske y). Doiſto nemogadiaſce Grigoria vridniega pripovidaoca od Focia imati, ni Focio vridniemu pofalyenye ucſiniti. 3

Biljexim ovde, koi iz megyu oſtalih razlogah biaſce oſobiti, koga radi nektiſce Focia za Patriarhu poznati, niti ſcnyime Cerkvenici opchiti. Bioje uzrok ovi, zaſctobo Patriarha Rimski nie nyegovome povrachenyu privolyio. Evo opet nepridobitnoga ſvidocſanſtva! daſu i onda pravovirni virovali, daje Cerkva Carigradska podloxna Rimskoj: da kada Cari, illi Patriarhe piſaſce, da 4

y) Vide Nicetam in vita Ignatii. Stylian. in ep. ad P. Stephan. Fleuri T. 12. L. 53. §. 3. Hiſtor. Eccl.

Digitized by Google

na priliku primi koga u opchenye, da ovo, illi ono dopusti, nepisasce od nike lyubavi, alli ulyudnosti, nego od podloxnosti, poznajuchi oblast Pape Rimskoga. Poznavaoje i Focio, da oni pravovirni pravo govorau, inacsiebi bio rekao, da Patriarha Rimski nejma nikakve oblasti nad Cerkvom Carigradskom, i zato ne tribuje, dabi on privolyio. Allse neusudi ovo rechi. Zato ukaza najposli, daje i Papa Rimski povrachenyu nyegovome privolyio, na ovi nacsin. Stigli jurve biau Poklisari Rimski Pavao, i Eugenio, od koih rekosmo na *broju 104.* pridnyega dila. Ovi, kao i ostali pravovirni, nektisce izperva s-Fociom opchiti; alli Focio, kaono pod Carom Mihailom Poklisare Rimske Zahariu i Rodoalda, tako i ove zavede sluxechise istim nacsinom, to jest pritnyom Cara s-jedne strane, a s-druge darovima svoim. Dakle Poklisari, ustrasceni, i privareni prid mnoxtvom Cerkvenikah, Episkopah, i svitovnih lyudih posvidocsisce, zascetosu od Ivana Pape u Carigrad poslani; da navlastito na Ignatiu proklestvo metnu; a da Focia za Patriarhu proglase z). Po ovomu svidocsanstvu privariscese mlogi Cerkvenici, mislechi morebiti, da to Papa ucsini, jerboje Ignatia bio poslao Svesctenike Gercske u Bulgariu. Poklisari pako mogadiau slobodno govoriti tako, jerboje Ignatia bio priminuo. Od ovih dogagyajah nisceta nepisce *Meniata*, kakono ni od slidechega.

POGLAVJE DRUGO.

Nesricha Cara, vragotvorstvo Santabarena.

5 RAzbolise pervorogyeni sin Konstantin Cara Vasilie, od koga nikoi posumnyisce, jelli bio rogyeni nyegov sin; alli sctomu drago, onoje istina, lyublyascega kao pravoga sina. Mladich ovi jurve okrunyen biasce, koga u proliche cvatuchih litah, u mallo da-

z) Stylian. Epist. ad P. Steph. apud Binium fol. 901.

Digitized by Google

danah ognyica ſmacſe, i lyutu rannu Caru zadadde. Focio za utiſciti Cara, upiſa Konſtantina u broj Svetih, i na poſctenye nyegovo poſveti manaſtire, i cerkve. Alliga ni po jedan nacſin nemogaſce utiſciti Focio. Xelyaſce, dabi mogao jedan put viditi polyublyenoga Konſtantina, i tadabimu ſerdce odlanulo. Scta radi zamoli Santabarena, koga za velikoga slugu Boxjega derxaſce, dabimu ovu toliko uzdiſanu milloſt od Boga isproſio. Obecha on, nadoſtavivſci opaki licumirac, da to udily nemore biti, kao dabimu od potribe bilo, nikoliko vrimena u poſtu, i na molitvi proveſti. Bivſci nikoliko danah proſclo, izvede Cara u ſcummu, gdi vracſar Santabaren, kada ſvoja vragotvorſtva doverſci, prikaza Caru jednu ſablas na konyu, zlatnom odichom zaogernyenu. Car od one nagloxelye virujuchi, daje u iſtinu Konſtantin, onu djavaosku prikazu zagerlivſci, nasladiſe; alli za malo, zaſctobo udily iz prid ocſiu izcſeſnu. Niſctanemanye zadoſta biaſce, da Santabarena, koi ovo cſudo ucſini, Car ſctuje, i sluſca, kako velikoga priatelya Boxjega a). I zato nie cſudo, ſcto Car nyega sliſcajuchi, daleko s-puta zajgye.

Smert ovu Konſtantina derxaliſu pravovirni pedepſu Boxju, 6
po kojoj Bog Cara je pokarao, kakono i drugu neſrichu, kada Saraceni Sirakuſu pervoſtolni grad nadvladavſci puk u robſtvo odvedoſce, grad, i cerkve oborivſci s-cernom zemlyom ſaſtaviſce. Uzrok pako zaſcto pravovirni ove dvi neſriche za oſvetu Boxju jeſu derxali; zaſctobo Car Vaſilia skinuta, i prokleta Focia od oſmoga Sabora, kogaje on iſti po zapovidi Pape Hadriana ſakuppio, komuſeje on iſti podpiſao, ſa ſvim tizim je opet u Carigrad primio, i zatim pripuſtio, da pravedne lyuto progoni; da neodriſcen od prokleſtva sluxbe Cerkvene ſvetogerdno cſini.

a) Symeon p. 345. Leo Grammat. p. 174.

Digitized by Google

POGLAVJE TRECHE.

Focio, i Car piſcu Ivanu Papi.

7 ZNajuchi Focio, da neche mirno fiditi na ſvojoj Stolici, akoli neprivolyi Rimski Papa, poslaoje u Rim, kako piſce *Niceta*, Theodora onoga, koga joſc u izagnanyu prozvaoje Metropolitom Patriarskim. Po ovomu ſvomu Poklisaru piſaoje Papi Ivanu oſmomu, da uſillovan od ſve kolike Cerkve, i ſve Goſpode ſvitovne, opet na Patriarsku Stolicu je poſtavlyen. Tuxiſe, da Poklisari Rimski, od koih na *broju 4.* govoriſmo, neche ſenyime opchiti. Za ukazat pako, daje Patriarſtvo uſillovan bio primiti, poslaoje joſc drugu knyigu ſvidocsbenu, od ſviu Metropolitah podpiſanu, i pecſatih potvergyenu. Oveje on privario, kaxuchi nyima, daſeje triba podpiſati radi nikoih ugovorah potajnih, i pogodbah, Cerkvi verlo koriſnih. Sluxioſe u ovomu poslu lukavſtvom Petra Otajſtvenika, kogaje poslie darovao Episkopatom Sardicenskim. Poslaoje joſc ſvidocsbenu knyigu, kao od Ignatie, i nyegovih ſtarazcah Episkopah piſanu, u kojoj molyau, dabi Papa Fociu primio b). Ovim laxma natovaren Theodor, odde u Rim s-trima Kalugyerih, koje, kako piſcu, Patriarha Jeroſolimski je poslao.

8 Poslaoje i Car ſvoje Poklisare, i u knyigi ſvojoj molio, da biga Papa u opchenye primio, i doſtojanſtvo Patriarsko potverdio. Kada Theodor s druxbom ſvojom ſtixe u Italiu *goliſcta 879.* u pocſetak Miſeca Travnya, Grigoria Namiſtnik Cara u Italii, na znanye dadde Papi, dache Poklisari Gercski u grad Kapuu dochi. Zato Papa udily piſa Pandulfu vladaocu grada Kapuanskoga, da Gerke u Rim dovede. Odpiſaoje pako Grigorii, kako goruchno xeli, daſe umiri Cerkva Carigradska, obechajuchi, dache doſtojno Poklisare Carigradske docſekati.

Po-

b) Stylian. ad Steph. P. apud Binium f. 901.

Digitized by Google

Pomislitibi tko mogao, kakvase promina dogodi, da Focio iscte opchenye s-Papom, i Cerkvom Rimskom, buduchi proti nyoj deset cslanakah donio, pisao okolisenu knyigu Metropolitam, i radi istih cslanakah, od Cerkve Rimske kao bludeche odstupio? Cerkva Rimska, sctoje prid Fociom, onoje i u vrime Focia, i poslie pod Ivanom virovala, i derxala; kako dakle sada scnyome opchenye iscte? Scto od ovud slidi? Slidi ovo, i slidi ocsito, da Focio, koi pisecuchi Papi, po ti nacsin poznavaoje najvechu oblast Pape Rimskoga, vazdaje bio pripravan nyu poznati, i ispoviditi, da bude samo Papa nyegovo obranye za Patriarhu primio, i scto Papa po pravdi nemogasce, nyega za zakonitoga Patriarhu poznao, i derxao. I zato niti nauk Cerkve Rimske, niti obicsaji nyezini, zaradi koih nyu je okrivio, nisu bili uzrok, nego samo jedan zastor odmetnisctva zametnuta; jerboje od Cerkve Rimske osugyen bio. 9

POGLAVJE CSETVERTO.

Pod koi nacsin Ivan Papa pristadde na molbenu knyigu Cara, i Focia?

IVan Papa, kakoje obechao, takoje i primio s-velikim posctenyem Poklisare Carigradske. Razumivsci pako od nyih, i iz istih pridanih knyigah, scto Car, i velle vechma Focio xelyasce; daga navlastito Papa u opchenye primi, i novo na Patriarstvo uzvisscenye potverdi, mucsnamuse stvar csiniasce, procinyujuchemu kriposne razloge, koliko za privolyiti, toliko za nyu odbiti. Znaoje, kojasu odregyena u Saboru osmomu, i prie nyega u dvima Rimskim pod dvima svoima pridstolnikom, koja i on isti u ono vrime Arhidjakon Cerkve Rimske, poznajuchi, dasu po razlogu, i po kanonih pravedna, s-podpisom svoim pod zakletvu suproti Fociu jest potverdio, obechajuchi do smerti obderxavati. Znadiasce brez ikakve sumnye, da niti obranye Focia, niti posvechenye za Patriarhu nie zakonito bilo. Ocsitomu biasce, da on u zlochi otverdnut, nika- 10

Digitized by Google

kakva zlamenya od pokornosti neukaza; nego opet uslobodise zabranyene sluxbe Cerkvene cfiniti.

11 S-druge strane promisclyaoje Papa nesrichno, i nevolyno stanye, u komuse Italia nahogyasce; koju nevirnici Saraceni do Rima porobisce, tolike manastire, i cerkve poxegosce, toliku Kerstjansku kerv prolisce. Vigyasce, daje od sviu i od istih Rimlyanah zapuscten, daje usillovan s-pogerdom imena Kerstjanskoga Saracenom haracs davati; i zato szcinyasce, damuje prisatitise kakvegodi prilike, po kojojbise mogao od tolikoga zla izbaviti. Nadahtise pako pomochi od nikoga tako nemogasce, kako od Cara Vasilie, koi ne samo u Istoku, u Armenii, i Sirii, i priko rike Eufrata Saracene je nadvladao, nego i u istoj Italii; i zatose Beneventanci, i Kapuanci pod nyegovo obranyenye utekosce. Vidioje, daje velle pogibilno, protivitise volyi onoga, koiga jedini pomochi mogasce, i sillu nepriatelyah slomiti. Pouzdase josc, akoli on u ovomu dogagyaju ispuni volyu Cara, dache i on ispuniti xelyu Pape, i odkinutu sillom od Patriarstva Rimskoga Bulgariu povratiti. Najposli, scto poglaviti razlog biasce, dachese buna u Carigradskoj Cerkvi utisciti, i dignuti; buduchi ovo Focia na Patriarskoj Stolici potvergyenye iskao, Car, vas dvor Carski, Staroste, Metropolite, Episkopi, i isti stranci Ignatie, koi Fociu protivni biau. Odlucsi dakle Ivan Papa, Focia u opchenye primiti, i za zakonitoga Patriarhu poznati, alli pod stanoviti nacsin, i zaduxenye c).

12 Nikoi kude Ivana Papu kako csovika slabiega serdca, koise usudi Focia primiti, vridna, dase zabaci na kraj svita. Drugi brane Ivana Papu, koiseje rad donescenih mallo prie razlogah za nevolyu imao prikloniti vrimenu d). Pisaoje dakle Papa u Carigrad razlicsne knyige. Perva knyiga upravlyenaje Caru Vasilii e), i Si-

c) Baron. ad an. 879. N. 4. et 5.

d) De Marca L. 3. de Concord. C. 14. §. 4.

e) Apud Binium Epist. 199. *Inter claras.* Apud Harduinum 99. latine Col. 63. Tom. 2. Part. I. graece Col. 232. Apud Labbe 99. non vero ut apud Meniatam 190.

Digitized by Google

ſinovom. Pocſima nyu ſalechi nyih, koi po izgledu pervaſcnyih Carah ukazuju poſctenye, i posluh oblaſti Stolice Rimske; *koje vladaocu Poglavici Apoſctolah recſenoje od Goſpodina : Paſi ovce moje. Koja Stolica daje ſviuh Cerkvah glava; i blaxenih Otacah naredbe, i pravovirnih poglavicah odlucski ocſituju, i vaſce bogolyubnoſti pricſaſtna knyiga ſvidocſi.* Piſce dakle Papa. Buduchi prazna Stolica Carigradska, po ſmerti Ignatie, da na proſcnyu Cara, i za umirenye Cerkve Carigradske dopuſcta; daſe Focio na nyu namiſti, premako on neupitavſci prie Apoſctolsku Stolicu uſudiſe zabranyene Cerkvene ſluxbe cſiniti. Alli po koi nacſin dopuſcta? Hochemo, veli, da Focio u Sinodu profi milloſergye, illiti oproſctenye. Odriſcuje nyega, i ſve kolike od zaveze Cerkvene.

Odriſcuje pak Focia tako; daſe u napridak nejma ni jedan laik, illiti ſvitovni rediti za Patriarhu Carigradskoga. Zapovida joſc ocſito, da Focio neuſudiſe ni po jedan nacſin pod ſvoju oblaſt podloxiti Derxave Bulgarske; niti koga za Bulgariu rediti, niti komu plaſct poslati, koim obicſaj jeſt ſluxitiſe na Liturgii. 13

Virujuchi pak Ivan Papa, da Focio je chud ſvoju prominio u izagnanyu; i zato, dache ſva kolika izverſno iſpúniti, priporucſujega Caru, damu kao duhovnomu Otcu poſctenye doſtojno ukazuje. Zapovida, da ſvi Episkopi od Ignatie, i Methodia regyeni, i oſtali Cerkvenici imaduſe u opchenye primiti. Najposli izmeche one koji nebi hotili s-Fociom opchiti. 14

Druga knyiga piſanaje Cerkvenikom Carigradskim f). U nyoj odgovara Papa; da prima nyiovu molbu za Focia, koga xele za Patriarhu imati. Nadoſtavlya: *Hochemo, da cſaſtni brat Focio, prid Sinodom milloſergye, to jeſt oproſctenye iſctuchi, doſtojanſtvo Patriarhe imade; i opchenya vaſcega, i blaxenih Apoſctolah, i ſve Cerkve po milloſergyu Boxjemu dionik bude.* 15

Tre-

f) Apud Binium, Labbé et Meniat. Epiſt. 200. Apud. Harduin. 94. *Quorumdam ſunt.*

Digitized by Google

16 Trecha knyiga pisanaje Fociu g). U nyoj prima nyega, i potvergyuje za Patriarhu, *akoli bude u Sinodu prosio oprosctenye.* Na ono pak, scto Poklisari Pavao, i Eugenio nektiau scnyime opchiti, ni sluxbe Boxanstvene csiniti, odgovara; da oni nisu nikakve zapovidi primili, jerbo neznadiasce Papa, u komuse stanyu stvarí Carigradske nahode. Zapovida opet, dase Bulgaria povrati; da Episkopi, i Cerkvenici Carigradski iz Bulgarie izajgyu. Ako pak uslobodise koga rediti; illi plasct komu poslati; illi dok nebudu Papi poslusni, scnyima opchiti; dache jednako kao i oni proklestvom pedepsan biti.

17 Csetverta knyiga jest: *Opomena* h) knyiga Otajna, koju Pape obicsaju Poklisarom svoim davati, da znadu, kadabise ovo, illi ono dogodilo, kakose imadu vladati.

18 Peta knyiga, pisanaje Staroftam, Joannu, Leonu, i Pavlu: Metropolitam, Stylianu, Metrofanu, i svima ostalim od kogagodi reda, i stanya Cerkvenikom, i svitovnim i). U nyoj Papa zapovida, dase povrate u jedinstvo, i opche s-Fociom. Nekase pak neizgovaraju; zasctobosu sve zaveze Patriarskom oblastju odrisene.

19 Scesta knyiga pisanaje Poklisarom, Pavlu Ankonitanskomu Biskupu, i Eugeniu Oftienskomu k). Tuxise na nyih, onibo u Carigradu biau: *Premakoste*, veli, *proti nascoj volyi ucsinili; jerbo razvidivsci kakose stvari u Carigradu nahode, imadoseše u Rim povratiti, i na znanye nam dati . . . nisctanemanye sluxechise dobrostivostju Aposctolskom, ovomu drugomu Poklisarstvu, daga virno opravite, pridruxujemo vas Petru Kardinalu Misniku, da kojasu za mir, i jedinstvo Cerkve po nascoj knyigi od opomene naregyena, velle opazno gledajuchi csinite, i ispunite.* Neznadiasce, dasu oni Poklisari Pavao, i Eugenio od Focia izopacseni, zato da hotiau u Rim ichi, zaderxaobi bio nyih Fo-

g) Apud Binium, et Labbé Ep. 201. *Experientia.*
h) *Commonitorium.*
i) Ep: 202. *Omnium Ecclesiarum.*
k) Ep. 223. *Quamuis contra.*

Digitized by Google

Focio, da kao oni pervaſcni Poklifari pod Carom Mihailom Rodoaldo, i Zaharia, nebi u Rimu ocſitovali zlotvorſtva Fociova.

Prie nego Ivan Papa ove knyige pridadde Petru Kardinalu, ſabravſci Sinod od ſedamnaeſt Episkopah, pet Kardinalah Miſnikah, i dviu Djakonah, zapovidioje, daſe procſati knyiga od opomene, illiti nauka, po komuſe imaju Poklifari vladati, i takojer oſtale knyige. Svi priſtadoſce, daſe poſcalyu, kakoſu sloxene, i podpiſom ſvoim potverdiſce. Naredioje ſvakolika mudro Ivan Papa, alliche Focio ove naredbe izvernuti.

POGLAVJE PETO.

Lukavſtvo Fociova.

BUduchi Petar Kardinal iſte *godine 889.* u Carigrad ſtigao, Focio, koi je tolike Episkope, Poklifare Paula, i Eugenia, k-ſebi pritegnuo, odlucſi i novoga Poklifara privariti, i primamiti ſzcinechi, da o nyemu vifi nyegovih odlukah izhodak. Focio dakle viſct i velle opazna cſovika privariti, zaiska od Petra Kardinala knyige iz Rima doneſcene, daſe u Gercski jezik prineſu. Petar neofitivſciſe niſcta, kojebiſe lukavſtvo moglo dogoditi, pridadde Fociu knyigu iſtu od opomene; piſanu takojer Caru, Fociu, i Cerkvenikom Carigradskim. Staromu majſtoru u ruke ove knyige dogyoſce. Prineſeih Focio u Gercski jezik na opako uçſinivſci iz Papinih knyigah, knyige ſvoje. Ona kojamuſe muſcna, i neugodna cſiniau, kakono kojaſu od oblaſti Pape Rimskoga, illi da proſi oproſctenye prid Sinodom, oſtavivſci, nadoſtavioje ocſite laxi, kojeſe tako rekavſci rukom opipati mogu ſale ſvoje, povechajuchi iſte knyige, na priliku: knyiga prava piſana od Ivana Pape Caru duga na tri ſtupa illiti reda, po Fociovu prineſcenyu u Gercski jezik jeſt na pet produlyena.

Digitized by Google

22 Cſudeſe Latini tolikoj brezobraznoſti. Alli Branopiſac Fociov *Meniata* ovde ulazi, koi cſinimiſe neche brez ſtida izajchi, kako chemo viditi na *broju 38.*, piſce on na *liſtu 61.* Od ovih knyigah Ivana Pape valya znati, daſu latinske od gercskih razlicſne. Latini govore, da knyige u Gercski jezik jeſu od nas izopacſene; a naſci govore, da knyige latinske jeſu od nyih izopacſene. I ovoje zavade uzrok.

23 Iſtina jeſt, ſcto piſce *Meniata*, alli i ovoje iſtina, da Gerci nemogu po nijednomu razlogu ukazati, daſu nyiove knyige prave, i zakonite; mogu pako Latini, i pokazuju, zafalyujuchi Bogu; da premakoſu mloge Papinske knyige izginule, goſpodin Bog ove knyige Ivana Pape Hadriana, i Nikole jeſt ſacſuvao, za oſramotiti Focia zaradi brezobraznoſti nyegove. Naſcaſteſu i tadda knyige Ivana Pape, i ſacſuvane Longobardskimi slovih piſane, to jeſt, iſti pervopis, s-koim, kako ſvidocſi Baronio 1) slaxuſe knyige Latinah, kojeſe i ſada nahode, i po ti nacſin ocſituje ſvitu, daje Focio jedan oſobiti majſtor himbah, lukavſtva, i laxih.

24 Opako ovo ſaboriſcte nahodiſe u Gercski jezik iſpiſano, u knyigaonici Vatikanskoj illiti Papinoj, i u knyigaonici Kolumnenskoj, koja biaſce Kardinala Sirleta. Dillovanya ovoga ſaboriſcta iz Gercskoga jezika prinio jeſt prinaucſni Friderik Metio rodom Gerk, virom pravi Katolik. U iſpiſanyu dillovanyah ovoga ſaboriſcta nahodeſe i u Gercski jezik i u Latinski jednako Fociova lukavſtva.

25 Biljexiti ovde oſobito imam, zarad *Meniate*, da po zapovidi Pape Klementa jedanaeſtoga ovo ſaboriſcte iz knyigaonice Vatikanske je pripiſano, posli toga s-pervopiſom iſporegyeno, i naſcaſto jednako, kako ſvidocſi Joſef Juvencio, i Filip Amyot D'Inville, i Harduinu poslano, i od nyega u skuplyenyu Kralyevskomu Saborah poſtavlyeno, koga skuplyenya je pocſetnik, i sloxnik Labbé. Za razumiti lukavſtvo *Meniate* valya znati, da ova dva fa-

1) Baron. ad an. 879.

Digitized by Google

falyena Pisaoca donose najpervo prave i zakonite knyige Ivana Pape, biljexechi na krajevih, gdi, scto, kakoli je Focio izopacsio. Za ovima zakonitima knyigami donose opet cilovito iste knyige, kakosu od Focia izopacsene, i pokvarene. Sverhu toga donose sve ono saborisćte Fociovo, i u Gercski, i u Latinski jezik, stavlyajuchi iste knyige na svomu mistu, kakosu sctivene, alli ne prave, nego kakosu od Focia izopacsene. Labbé josc meche nadostavke prinaucsnoga Binia. Ova svakolika csatioje *Meniata*, kakoje ocsito iz biljexkah nyegovih, u koima biljexi, na komuse listu, illi stupu nahodi u Harduina, illi Labbea, od Ivana Pape pisana knyiga. Ovoje pervi razlog zascto Latini govore, daje Focio izkrivio Papine knyige, na koi razlog josc nisu mogli odgovoriti razloxno Gerci, nitiche mochi.

Drugi razlog, zascotobo kako gori rekosmo, Focio je stari majstor ovoga lukavitva. Nascastje on u tomu krivac jurve prie pod Carom Mihailom, kada izkrenu knyige poslane od Nikole Pape po Rodoaldu i Zaharii, kakose isti Papa tuxasce piscuchi Caru Mihailu: *Iz oviu, koja onde procsatena jesu, nikojasu nadostavlyena, ni koja prominyena, i josc visce ostavlyena nahodese, i sasma takvaje knyiga od vas ucsinyena, kao da mi illi nisćta, illi velle mallo narediśmo od pravde, visce puta spomenuta nascega zajedno sluxbenika Ignatie.* Ovo ucsini Focio onda, kadaje iskao potvergyenye od Nikole Pape; zato Latini govore, daje i sada ucsinio, isctuchi potvergyenye od Ivana Pape. Nieli ovo isto i Ivan Papa od Focia mogao rechi, ricsi nikoje ostavivsci? Nikola Papa pisa josc na ovi nacsin: *Alli mi, kakogodirje veche izkrivlyena i izopacsena knyiga, neizbrojene sale Bogu uzdajemo, po koga nadahnutju, i prave iste knyige pripise kod nas jesmo zaderxali, i po koga millosti oni koisu pervopis, i pripise ucsinili, josc i sada xivi jesu,* Nieli po isti nacsin i Ivan Papa mogao Bogu zasaliti, i (od scta nejmamo dvoumiti) je Bogu zasalio, daje po nyegovomu nadahnutju one knyige u Pismosarahnisctu sacsuvao, po koimaje svitu pokazao, daje Focio priopaki zlotvor, koije u Pape Ivana knyigi osim ostalih laxih nadostavio, daje Papa osmi opchinski Sinod s-tolikim trudom skuplyen razvergao, i odbacio. 26

Digitized by Google

27 Trechi razlog iz toga slidi, da one knyige, kakoſu od Focia prineſcene, nemogu biti Ivana Pape. Znadu ſetioci, koiſu omiri ſcali iskazanya Cerkvena, kako vruchoxelyno Pape Rimski datu od Iſukerſta oblaſt ukazuju, cſuvaju, i brane, i iſtomu *Meniati* znanno jeſt: kakobi dakle mogla iſtina biti, dabi Ivan Papa razvergao, i odbacio oni Sinod, u komuje potvergyena, i ocſitovana oblaſt Pape Rimskoga ſverhu Carigradske, proti kojoj Focio biaſceſe podigao? Koibi bio imao razlog Papa ovo ucſiniti, pridſtolnike ſvoje Nikolu Papu i Hadriana pogerditi? Nitkoga fillio, nitkoga nie profio, kakoje ocſito iz knyige Cara i Focia, nego ſamo ovo iskaſce, da bivſci Ignatia ovi nevolyni ſvit s drugim ſrichniim prominio; Papa Focia primi u opchenye, i priſtane nyegovome na Patriarſtvo uzviſcenyu. Buduchi pako i ovoj proſcnyi mucſno, priſtao, jelli prilicſno razlogu, dabi oni Sinod odbacio? Alli od toga bitiche joſc prigoda govoriti.

28 Ova po ti nacſin pripravioje Focio za ſvoj Sinod, iz koih moxemo poznati, kakviche Sinod biti. Primlogi Episkopi, skuppiſceſe u Carigrad, Baronio piſce, daſeje triſta oſamdeſet i tri u Sinodu nahodilo. Svi novo doſtojanſtvo veſelim, i poniznim ricsma cſeſtitovaſce, koje Focio veſelii, nego oni, je primao. Slobodno moxemo rechi, da Focio, koi je bio nezakoniti vladalac ovoga ſaboriſcta, dogovorioſe jeſt prie ſcnyima, ſcto, kadali imadiau govoriti; i kako Pokliſarom Rimskim Tomacſitely kazivati. Sinod ovi, illi iſtinitie ſaboriſcte laxlyivo, iſpiſuje Baronio; obilatie prinaucſni Stipan Baluzio, kogachemo sliditi, nadoſtavivſci nikoje biljexke za razumlyenye neumitnih m).

PO-

m) Vide Baron. ad an. 879. N. 64.

Digitized by Google

POGLAVJE SCESTO.

Saborifcta Fociova dillovanye pervo: Poklifari Rimski u faborifcte primlyeni. Pofala Focia.

U ovomu dillovanyu s-velikom izpraznoftju procfatenafu imena 28
383. Episkopah. Kada Petar Djakon Pervotajftvenik Cerkve Carigradske na znanye dadde, dafu dofcli poklifari Rimski, Petar Kardinal, i Eugenio Epifkopi, odgovori vladalac Sinoda Focio: *Budi blagofovlyeno ime gofpodina, koinam Papu zdravo derxi. Neka unigyu.* Kade unigyofce, Focio Poklifare zagerlivfci recfe: *Neka bude prim'yen vafc trud od gofpodina Boga. Blagofovio on dufce vafce, i tilefa vafca. Nekamu bude ugodna pomnya prifvetoga brata nafcega, druga, i po Duhu otca priblaxenoga Pape Ivana.* Kadaga pako od ftrane Ivana Pape pozdravifce, odgovori: *Iz pravoga ferdca Papu Ekumenikoga opchinskoga pozdravlyamo, i Boga molimo, danam dopufti uxivati plod nyegove molitve. Ifus Hriftos opchinski nafc mefctar, i pravi Bog nafc, damu plati na ovoj pravoj lyubavi.* Sverfcivfci pozdravlyena Petar Poklifar pridadde Fociu knyigu govorechi: *Papa tvomu fvetitelyftvu poslaoje knyigu, iz koje ocfinsku brigu na Cerkvu vafcu, a prama tebi priatelyftvo, fvi pravovirni mogu poznati.* Na to Focio: *Prie, nego ove knyige dogyofce, poznalifmo Pape pram nami lyubav, buduchi on prie toga poslao k-nami Poklifare Paula, i Eugenia, a fada tebe, da one koifu iftini nevirni iziskujete, nyima fpafonofne opomene dadete, i odmetnike fjedinite.*

Biljexe ovde Latini, daje oholi Focio poznavao oblaft Pape 29
nazivajuchi nyega Otcem, i Papom Ekumenikim, illiti opchinskim. Tharafio, i prie nyega drugi fluxilifufe nazivkom Patriarhe opchinfkoga, to jeft u fvomu okolifcu Patriarfkomu, a Papa opchinski, rechiche vladalac opchinski fviuh Cerkvah.

Biljexe jofc Latini, da nie iftina, fcto recfe Focio, da ona 30
dva Poklifara Pavao, i Eugenio biau knyemu od Ivana Pape po-

sla-

slani, nego k-Ignatii. Ovoje ocsito iz knyige Focia, koise tuxi proti nyima nektiuchim scnyime opchiti. Doisto dabi oni bili k-Fociu poslani, bilibi scnyime opchili. Ocsitoje to takojer iz odgovora Pape, koi pisa, da Poklisari od ovih stvarih nikakve zapovidi nisu imali, jerbo neznadiasce, u komuse stanyu stvari Cerkvene Carigradske nahode.

U ovomu dillovanyu imadde govorenye Joan Episkop Herakleenski, illi kako drugi piscu, Zaharia Kalcedonski, usta, i jezik Fociov. U ovomu govorenyu najpervo pruxioje brezobrazno svoj neulyudni jezik proti Cerkvi Rimskoj, koju okrivlyuje, daje ona uzrok svium nevolyah, i smutnyah; a osobito Nikola Papa, i Hadrian. Usuprot sali Papu Ivana osmoga, koi drugi, i protivni svoim pridstolnikom nacsin iznajgye za umiriti Cerkvu. Zatim Focia pocse mlogostrukom salom resiti, i proslavlyati nyegov nauk, i kripost razuma, koiga skoro sverhu naravi csovicsanske uzvisuje, krotku chud nyegovu, uztezanye poxudah, millosergye pram ubozim, poniznost serdca, s-kojom protivnikom svoim oprosctenye daje, narav od svake pohlepe csistu, i slobodnu, svetu onu Cerkvenicsku vruchost, s-kojom on krivovirce, i cile narode na pravu Viru jest obratio: najposli, daje jedan skupp kripostih, koje csovika nakititi mogu. Ova kakono proti Isusu Hristu na zemlyi pribivajuchemu, tako i suprot Fociu nenavidost nepriatelyah uzbudise. Csovik takav, i toliki s-pristolya svoga sbacen, tolikaje, i ona podnio, kojaje i spomenuti samo strahota. Posaliga doista lipo, dabi samo istinito. Najposli recse, daje ovi sinod skuplyen za korist Cerkve Rimske, jerbo Gerci jednodusczni buduchi, nejmaju potribe od nyega.

32 Vas Sinod tadda zavapi: *Svi kolici nascega Patriarhu slidimo: jedni biau gotovi, i kerv za nyega proliti.* A Zaharia: *Odmetnici hote pametnii biti od Cerkve Rimske, i nyu svojoj volyi podloxiti: odlucske Nikole, i Hadriana Pape primaju, a odlucske Ivana Pape odbacuju.* Ilia Poklisar Jerosolimski zasali Bogu za mir, i sloxnost Cerkve. A Petar Kardinal, kao daje zaboravio, recse: *Zapovidiojenam Papa ocsitovati, dache on u napridak Focia, kako brata, i vlastitu dussu svoju lyubiti.* Zatim ustavsci pridadde Fociu poslane od Ivana Pape darove, Svesctenicsko ruho, plasct, i cipelye. Ova vi-

videchi Focio zavapi: *Iſus Hriſtos, koi pokriva nebo oblacima; koi je naſcu narav obukao, daju iſpravi, i izliczi: neka brani, i czuva na ovomu ſvitu brata naſcega, i Otca duhovnòga; a na drugomu ſvitu, nekamu udili odichu pirnu.* Biljexi Baronio, daſe u knyigi Pape od ovih darovah, kakoje obicſaj piſati, niſcta nenahodi. Najposli buduchi Poklisari, kako Focio govoraſce, umorni, ſverſcenoje ovo dillovanye po, cſeſtitovanyu i *mlogo godinah Caru, i ſinovom, Carici, Fociu, i Ivanu Papi.*

POGLAVJE SEDMO.

Dillovanye drugo: procſatene knyige: govorenye Focia.

DIllovanye drugo biloje u Utorak 16. dan miſeca Novembra il liti Studena, *godine 879.* u cerkvi ſvete Sofie. Na proſcnyu Poklisara Petra Kardinala, cſatenaje knyiga od Pape Caru poslana, u Gercski jezik od Focia, kako on hotiaſce, prineſcena, koju Poklisari Rimski, neznajuchi Gercski, niſu razumili. Od ove knyige ſpomenuſmo ozgor na *broju 12*, i *13*. Nikojachu od Focia prominita ovde opet obilatie doniti. *Pervo* ono, ſcto Papa u pocſetak piſce od oblaſti Cerkve Rimske, kako zabiljexiſmo u kratko na *broju 12*. Focio u prineſcenyu jeſt oſtavio. *Drugo* oſtavioje ime *Ignatie*, daje priminuo; kao daſeje i za nyegova xivota za Patriarhu zakonitoga derxao. 33

Treche, miſto oniuh ricſih u Papinoj knyigi: *da on neupitavſc Apoſctolsku Stolicu, uslobodiſe zabranyene sluxbe Cerkvene cſiniti.* U ſpiſaoje Focio, kao da Papa Caru govori: *Dobroſlivoſt tvoja onoje ucſmila, ſcto mi naminili biamo ucſiniti, kada prie doſcaſlja Poklisarah naſcih, uſillova Focia primiti doſtojanſtvo Patriarsko. Niſctanemanye akobi ſcto manykalo zakonitomu povrachenyu, ono mi ne po oblaſti naſcoj, prem dabi, i ovo mogli; nego po naredbah Apoſctolskih nadopunyamo.* Biljexe Latini, da iz ove knyige premda od Focia izkrivlyene poznajeſe oblaſt Pape Rimskoga. Iz megyu tolikih laxih, utecſe Fociu iz pera oſobita iſtina. 34

34 *Cſetverto*, u zakonitoj knyigi Ivana Pape, nahodiſe razlog zaſcto Focia prima. Zaſctobo ovo iziskuje potriba; i Patriarhah, Episkopah, Cerkvenikah Carigradskih, i oſobito od Methodia, i od Ignatia regyenih proſcnya. *Zato i mi iſtoga Focia po zadovolyenyu milloſergye prid Sinodom po obicſaju proſechega, u pravoj lyubavi brata, u Episkopskoj sluxbi zajedno sluxbenika, prid Sinodom milloſergye proſechega, u paſtirskomu vladanyu zajedno-miſnika, za mir Cerkve Boxje, i koriſt, u napridak s-Boxjom pomochu primamo, i imamo.* Evo pod koi nacſin Papa prima Focia. Prima, u Sinodu milloſergye proſechega; i ovomu dva puta napominya. Allimu nedadde otverdnuta oholoſt, daſe ponizi, nego:

35 *Peto*, miſto oniu ricſih upiſaoje fale, kao da Ivan Papa piſce od nyega Caru na ovi nacſin: *I pervo mi primamo Focia prieſudnovitoga, i pribogolyubnoga Arhiepiskopa, Patriarhu, i brata naſcega, druga, dionika opchenya ſa ſvetom Cerkvom Rimskom, ne ſamo zaradi kripoſtih, u koimaje ſverhu drugih izverſtit, nego i za dignuti ſmutnyu; za mir Boxji, i lyubav megyu nami potverditi. Zaſctobo od ſvih skoro razumili jeſmo, koi amo dolaze, i koiſe ovde nahode; da Focia fale izverſtita u ſvima oſobitoſtih prid Bogom radi mudroſti, i razbornoſti u ſtvarma Boxanſtvenih, i ſvitovnih; i joſc zaradi kripoſtih dilloredniih od upravna xivlyenya, i zaradi pomnye u obsluxivanyu Boxjih zapovidih. I zato ſudiliſmo, da nie pravo takva cſovika brezposlena, i nekoriſna zapuſtiti; nego opet uzviſiti, da uzviſcen opet ſviti, i dilla Bogu ugodna, i ſebi obicſajna dilluje.* Ovako Focio nezaſtidiſe ovu kerpu priſciti u knyigi Ivana Pape, i ſebe nagizdati. Doiſto kada biau cſatene one ricſi: *da ſebi obicſajna dilla dilluje*, imadoſce ſvi zaviknuti: *Nedao Hriſtos;* kojaſu obicſajna nyemu dilla, vidiliſmo. I bilibi zaviknuli, da nebiau bili od nyega izopacſeni.

36 *Sceſto*, faii Papa u ſvojoj knyigi Cara Vaſilie, i ſinovah naſtojanye za Cerkvu; zatim piſce: *I mi, koi po Apoſctolu ſverhu ſvih Cerkvah Boxjih brigu imamo, nekiuchi, dabi ſcto dvoumno, i neocſsito oſtalo, ovoga iſtoga Patriarhu, ſa ſvima Episkopih, i Sveſctenicih, i s-oſtalima Cerkvenicih, i laicih, ſverhu koih oſudda ſuda Boxjega jeſt izrecſena, od ſvake zaveze odriſcujemo; i ſudimo, da primi Cerkve Carigradske Stolicu, i Goſpodinova ſtadda paſtir bude, cſinechi mi ova po onoj oblaſti, koju ſva Cerkva, po ſvemu okoliſcu ſvita raſcirena,*

na-

Digitized by Google

nami datu viruje u iſtomu poglavici Apoſctolah od Goſpodina Iſukerſta. Ova i koja slide od oblaſti Pape Rimskoga Focio u nevirnomu prineſcenyu oſtavi. Scto procinyujuchi prinaucſni Binio n) na ovi nacſin piſce:

Vidioſi ſctiocſe lukave opacſine, koje uslobodiſe brezobrazno 37
ucſiniti, ne jedan priproſtiti, i nerazumiuchi cſovik, koi nezna, ſctoje Boxji, ſctolie lyudski zakon; nego velle razuman Sveſctenik, Episkop, i Patriarha Focio. On uslobodiſe laxi primiſcati, i knyigu iskrivitĭ, i izopacſiti: knyigu poslanu, ne od kogagodi malloverſna, i nepoznana cſovicska, nego od Stolice Apoſctolske, od koje on pomoch jeſt iskao: knyigu poslanu, ne komugodi Gerkichu, nego ſamoderxcu Iſtocsnomu: knyigu poslanu ne od ſcto kakvih ſtvarih, nego od one ſtvari, koju Car, koju Focio, koju ſvi Patriarhe, ſvi Episkopi od Pape jeſu iskali. Tko nebi takva zlotvora, takvo zlotvorſtvo kudio, pogerdio, i prokleo? koje iz iſte propaſti paklene od Lucifera poglavice tminah izajgye po Fociu ſinu tminah. Ovako falyeni *Binio* alli mlogo obilatie, i zato kripoſnie.

Meniata, koi je ova cſatio, govori: Papa u knyigi Caru po- 38
ſlanoj je piſao, daſe odbaci Sinod osmi pod Hadrianom Papom ſuproti Fociu skuplyen. Ocſitoje ovo iz knyige piſane Caru u Latinski jezik, alli ne iz Gercske. Odgovoraju Latini: hotioje *Meniata* ſctioce privariti, koi budu mislili daje Papa piſao u Latinski jezik; dakle ako i nie u Gercskomu, valya da jeſt iſtina. Alli neprivari. Valyaſe ſpomenuti, ſctoje jur recſeno, da ova dva piſaoca Labbe, i Harduin u iſpiſanyu Saborah donoſe pervo u Latinski jezik knyige Ivana Pape, biljexechi na kraju miſta, i nacſn po koi je nacſin prominio, i iſte knyige Focia izopacſio. Zatim udily donoſe iſte knyige cilovito kakoſu od Focia prominyene, nadoſtavlyene, i izopacſene. Posli toga donoſe iſto Fociansko ſaboriſcte u Gercski jezik, i takojer u Latinski jezik prineſceno, u komuſu doneſcene i knyige Ivana Pape, alli ne pra-

n) Apud Labbé poſt Epiſt. ad Imperat.

Digitized by Google

ve i zakonite nyegove knyige, nego kakoſu u Sinodu cſatene, to jeſt kakoſu od Focia izopacſene. *Meniata* dakle znajuchi, daſe one velike oviu piſaocah knyige mucſno nahode, i zatocheſe mucſno najchi, koibi nye ſctio, za privariti ſctioce sluxioſeje ovim knyigama. Tako kada piſce: Papa hotioje u knyigi Caru piſanoj, daſe odbaci Sabor osmi. *Ocſitoje ovo iz knyige piſane Caru u Latinski jezik, a ne iz Gerceske.* Iſtina jeſt daje ocſito iz knyige piſane Caru u Latinski jezik, alli iz knyige, kakoje od Focia izopacſena, i nahodiſe u Harduina na *liſtu*, illiti *ſtupu 67.*; alli nie ocſito iz prave, i zakonite knyge piſane Caru, kojaſe nahodi prid onom izopacſenom na *liſtu*, illiti *ſtupu 63.*, niti nie ocſito iz Gercske prave i zakonite iz Latinskoga jezika od Harduina u Gercski jezik prineſcene. Po iſti nacſin kada govori *Meniata* na *liſtu 63.*, *da Focio prid Sinodom milloſergye iſcte, nenahodiſe ovo u knyigi piſanoj Caru*; iſtina jeſt, daſe nenahodi u knyigi od Focia izopacſenoj, alli nahodiſe u pravoj, i zakonitoj, i nahodiſe dva puta, kakoje kazano na *broju 34.* A ono, ſcto nadoſtavlya *Meniata*, da u knyigi Cerkvenikom Carigradskim piſanoj nahodiſe, da Focio pripovida, i fali milloſergye Boxje, i Cerkve Rimske pomoch, i brigu na nyega, a ne da milloſergye proſi; i ovoje iz knyige izopacſene, a ne iz zakonite, kakochemo viditi. Od ovud slidi, da, ſctoje viſce puta recſeno, *Meniata* nie doſtojan damu virujemo, kakono ni Focio, koga *Meniata* u nevirnoſti virno slidi.

39 Posli knyige piſane Caru, procſatenaje knyiga od Pape piſana Fociu, od koje na *broju 17.* ſpomenuſmo. Odgovorimu Papa: ſcto govoriſc, da ſva Cerkva tvomu povrachenyu priſtaje, Bogu falu uzdajemo: a ſcto naſci Poklisari nektiſce ſtobom opchiti, imaſe znati, da oni od ovih ſtvarih nikakve zapovidi niſu imali: *Alli od povrachenya na Stolicu, od potribeje bilo od nas viche iskati.* Ovoje Focio u prineſcenyu oſtavio.

40 Szcinechi pak Ivan Papa, komu znana biau zlotvorſtva Focia, daje drugi Focio od onoga, koi je prie bio, i zato daje pomillovanya vridan, piſcemu, pod koi nacſin primaga: *Ako po zadovolyenyu prid Sinodom milloſergye budeſc proſio, i ako o nicſyoj ſcteti neuzradiſc; pacſe utiſcivſci oniu ſmutnyu, koi tebi nepriſtaju, nyih na pervaſcnya doſtojanſtva povratiſc; i akoli buduchi naſc duhovni ſin Va-*

ſi-

filia bogomilli zato mlogo molio nas, ſvi kolici jednoduſcno priſtanu tvomu povrachenyu, oproſctenye tébi zaradi mira Cerkve Carigradske dopuſctamo; opchenye takojer, i doſtojanſtvo prid Sinodom milloſergye iſctuchemu povrachamo; i da Cerkvom Carigradskom vladaſc privolyamo: alli po ti nacſin, da nitko odſele iz megyu ſvitovnih u iſtoj Cerkvi ni pojedan nacſin po naredbi ſvetih Otacah neredíſe za Episkopa. I daſe ovi zlocſeſti obicſaj ſa ſvim digne, po poglavju, koje od ove ſtvari u cſaſtnomu Sinodu, u vrime pridſtolnika naſcega Hadriana mlagyega, u Carigradu skuplyenu, velle priſtojno jeſt proglaſceno. Evo! i Fociu Papa piſce, i dva puta opominaga, pod koi nacſin nyegovu povrachenyu priſtaje; da navlaſtito milloſergye, to jeſt, proſctenye prid Sinodom proſi. Alli ovo Focio u prineſcenyu je oſtavio, i upiſao, ſcto slidi.

Scta radi bratinſtvo tvoje molimo, da slidechi derxanye Iſukerſtovo, a oſobito cſovicſanſtvo, koje je primio za ſpaſenye plemena naſcega, nekati nebude mersko u Sinodu pripovidati Boxje pram tebi milloſergye, i priſvete Cerkve Rimske branyenye, i trud, kogaje za lyubav tvoju podnila; i po ti nacſin dadeſc ſvima dobar izgled za opchenye, i sloxnoſt ſerdcah naſcih, buduchi da ſve ſctogoderſi od nye proſio, jeſi primio. I kakoje nyezin obicſaj; da ſvima, koi nepravedno terpe u pomoch bude, tako i tebi nie uskrachena nyezina pomoch; nego s-pomochu Boxjom, i ove Stolice trudom, i pomnyom na Stolicu tvoju jeſi povrachen. Evo kako falechi Cerkvu Rimsku ſebe takojer fali, daje pravedan.

Piſce i nyemu Papa, kao i Caru od Bulgarie: *Polak toga, kako i vaſca ſtrana, ſctoje ſvoje naſtoi uzeti; tako i mi naſcu Bulgarsku Derxavu, koje po priblaxene uſpomene Nikoli Papi natrag je dobilo priſtolye Apoſctolsko, i derxalo u vrime Hadriana Pape, hochemo, danamſe ſcto najberxje povrati. Zato u napridak ſvima Episkopom Carigradske Cerkve u iſtoj Bulgarskoj derxavi ſvako regyenye Apoſctolskom oblaſtju zabranyujemo. Daſe pak odanle Episkopi u Bulgarii regyeni, i oſtali Cerkvenici, dile, naſtoj. Akoli ti komu plaſct poſcalyeſc, illiſe uslobodiſc koga rediti, illi, doklenamſe poslusni neukaxu, ſcnyima opchiti; jednakocheſc ſcnyima prokleſtvom zavezan biti.* I ovoje Focio oſtavio; nemorebo podniti uſpomenu oblaſti Cerkve Rimske. Miſto toga pak, meche veliku lax, kao damu piſce na ovi 41

Digitized by Google

nacſin : *Sinod pako ſuproti bogolyubnoſti tvojoj u vas skuplyen, pokvariliſmo, i odbacili, i joſc odbacujemo, i rad razlogah drugih; i takojer zaſctobo blaxeni Hadrian Papa naſc pridſtolnik nieſe nyemu podpiſao.* Focio kao oſtala brezobrazno, tako i ovi uzrok jeſt zloumno pridao. Znadiaſce Ivan Papa; daje ovi Sinod od pridſtolnika Hadriana primlyen bio, i potvergyen, kakoje ocſito iz knyige od Hadriana Caru piſane na *broju 97.* pridnyeg dila. Scto takojer potvergyuje Anaſtaſio jednovrimeni piſaoc s-Ivanom, i Hadrianom piſcuchi u nyegovome xivotu, daje Sinod osmi Sinod ſvet, od Hadriana primlyen, i potvergyen.

42 Posli procſatenih ovih knyigah, koje niſu Poklisari Rimski ni razumili, Petar Kardinal, kao daſeje dogovorio s-Fociom, recſe: *Zapovid imamo iskati, danamſe Bulgaria povrati.* Na to Focio odgovori: *Vazdaſmo za mir naſlojali, i sloxnoſt lyubili. Mi niſmo nijednoga plaſcta u Bulgariu poslali, nitiſmo koga redili od onoga vrimena, u kojeſmo na Stolicu povracheni, i ovoje ſada trecha godina.* Biljexe Latini, daſeje ovde Focio mersko zarekao, derxechi ſebe za Patriarhu za xivota Ignatie, buduchi da od ſmerti nyegove nebiaſce viſce nego godina jedna, i miſec. Petar zadovolyan ovim odgovorom joſc recſe: *Zapovidionamje pitati joſc, kakoſeje Focio na ſvoju Stolicu povratio?* Odgovori Sabor, daſeje s-privolyenyem ſviu Patriarhah, i od Cara uſillovan povratio. Tadda Focio, za potverditi odgovor Sabora, pocſe pripovidati na ovi nacſin : *Boga za ſvidoka zazivam! da Patriarske Stolice niſam nikada poxelio; i ovo znadu ſvi kolici, koiſe ovde nahode. Pervi put nektiuchi, i ſuze hronechi, uſillovan zapovidju onoga, koi u ono vrime carevaſce, primioſam toliko brimme.* Sabor zavapi: *Ovo ſvi znamo.* Posli toga Focio: *Po pripuſctenyu Boxjemu, posli s-moje Stolice dignut, niſam naſlojao, daſe povratim; niſam ſmutnye probugyivao: mir, i pokoj jeſam uxivao, Bogu falu uzdavajuchi, i podlaxuchiſe nyegovome ſudu. Niſam Caru doſagyivao, za dobiti doſlojanſtvo pervaſcnye; nitiſamſe pouffao, niti poxelio. Buduchi pako Goſpodin Bog, ne mene radi, nego radi puka, ſerdce Cara prignuo; on me opet natrag dozva. Alli za xivota Ignatie ſrichne uſpomene nekti tomu priſlati, kakome mlogi ſvitovaſce, i nagovaraſce, da uzigyem na Stolicu moju.* Zavapi opet Sabor: *Iſtimu govoriſc.* A Focio: *Naſlojaoſam mir, i sloxnoſt s-Ignatiom obdexati. U dvoruſe razgovaraſmo : obodvoica ja prid nyegovim, a on prid*

moim

Digitized by Google

negama proſterti blagoſoviſmoſe, proſctenye dadoſmo, i uzeſmo. Razbolivſciſe on, posla po mene. Pohodioſamga, i kako polyublyenoga brata razgovarao. Na ſvojoj ſamerti priporucſivaoje meni mloge drage ſvoje priatelye; i ucſinioſam, kakoſe ſerdcſanomu priatelyu doſtoji. Zatim kaza, kakomuje iſti Car poſctenye ucſinio, doſcavſci knyemu; kakomuje zapovidao, da op t Patriarſtva brimme naſe uzme, i on najposli priſtadde; daſe neprotivi Boxjemu provigyenyu derxechi ovu prominu za jedno cſudo. A Sabor opet zavapi: *Takoje kako kaxeſe.* Obilatie ova *Baluzio* iſpiſuje.

Cſudeſe Latini, kakoſe uslobodi Focio ova kazivati prid onima, koiſu znali, kakoſeje pervi put na Stolicu Patriarsku popeo, i utiſnuo: kakoje on poſctenye Ignatii poslie ſmerti nyegove, i nyegovim domachim ukazao, recſenoje obilato na pervomu poglavju ovoga dilla, ſctoje pocſinio. Jedaliſe ovo ſerdcſanomu priatelyu priſtoji? vech akobi, kada jedan drugoga progoni, uzeli za priricsje: *Priatelyiſtvo. Focia.* 43

Proſateneſu joſc razlicſne knyige: knyiga Mihaila Patriarhe Alekſandrinskoga pitana Caru, daſe odbaci Sinod zakoniti opchinski osmi pod Hadrianom Papom skuplyen. Zatim uvedenje u Sinod Thoma Metropolita, jedan od Iſtocſnih Poklisarah, koiſe u osmomu Saboru nahogyau. Ovi Thoma buduchiſe u iſtomu osmomu Saboru protivio Fociu; ucſini Focio, da Thoma u Sinodu pokornik oproſctenye od nyega proſi. Procſatenaje takojer knyiga Theodoſia Patriarhe Antiokinskoga, i takojer Patriarhe Jeroſolimskoga imenom Theodoſia, koi radujuſe Fociu, i nyega falom uzviſuje kakoje Focio hotio. Najposli procſatenaje knyiga Abrahamia Metropolite Amydskoga sloxena na falu Focia, i oſctro pogergyenye Sabora osmoga. Ovako po naredbi, i volyi Focia doverſceno je ovo dillovanye.

PO-

Digitized by Google

POGLAVJE OSMO.

Dillovanye treche : procſatenye drugih knyigah; i prigovaranye od nyih.

44 U ovomu dillovanyu devetnaeſti dan miſeca Novembra illiti Studena, procſatenaje knyiga piſana od Ivana Pape Cerkvenikom Carigradskim, od koje ſpomenuſmo na *broju 15.* I ovuje knyigu izopacſio Focio na miſto oniu ricſih, da ima milloſergye prid Sinodom profiti, ſtavioje: *Focio Patriarha priſveti, i pribogolyubni, nekaſe doſtoi prid Sinodom milloſt i naſlojanye naſce, pacſe priveliko milloſergye Cerkve Rimske pripovidati, od koje jeſt primlyen.* Buduchi pak rekao Papa u iſtoj knyigi, da za mir naſtoi Cerkve Iſtocſne, ovim ricſma uvrigyeni Otci Saborni rekoſce, da oni nejmaju potribu od takve knyige, buduchi oni mir uxivali poznajuchi Focia za Patriarhu; nitiſu iskali da obranyu Focia Papa privolyi, komu piſaſce na zlamenye lyubavi, a ne podloxnoſti. Alli one ricſi, velle Latini, nemogadiau nyih uvriditi razloxno govorechi, zaſctoboje ocſito, daje jurve prie bila zametnuta ſmutnya u Carigradu, negoſeje Focio himbeno u Carigrad uvukao, i zatoje u Rim piſao, i Poklisare iskao, kakoje kazano na pridnyega dilla poglavju oſamnaeſtomu; zametnutaje bila ſmutnya, kada posli ſmerti Ignatie kervnicskim nacſinom je ſillovao Gerke pravovirne, da ſcnyime opche, i da nebude privolyio povrachenyu Focia, nebi ni za onc mallo vrimena umirena Cerkva Iſtocſna bila. Daje pak potribno privolyenye Pape, premakoje knyigu Focio prominio, doſtaje ocſito iz iſtih nyegovi ricſih: nekaſe Focio doſtoi milloſt i naſtojanye naſce, pacſe priveliko milloſergye Cerkve Rimske prid Sinodom pripovidati. Rics ova *milloſt*, akoli procinimo, zlamenuje nami ovde, daje od ſtarjega data. Zaludoſe odmetnici otimaju iz pod materine Cerkve oblaſti, govorechi da obicſaju Papi piſati zlamenye lyubavi, a ne podloxnoſti, kako kazaſmo na *poglavju 6. dila 4.* Od Bulgarskih Derxavah, koje Ivan Papa imati xelyaſce, uſpomenu od-

bi-

Digitized by Google

biſce Gerci govorechi, daje ovo Carski, a ne Sinodski poſao. Alli nepriſtojno odgovoriſce, zaſctobo ovde nebiaſce pitanye ni prigovaranye od ſvitovne oblaſti, nego od duhovne, i Cerkvene.

Zatim Zaharia Kalcedonski imadiaſce branogovor za Focia, 45
ſcto iz laika illiti ſvitovnoga biſce ucſinyen Patriarhom. Alli od toga zadoſtaje u dilu drugomu govoreno, gdi buduchi neznao Focio odgovoriti na knyigu Nikole Pape, zaludoje vikao Zaharia. Nitko joſc nie doſada priſtojno odgovorio, nitiche odgovoriti. Najposli cſatenaje knyiga od opomene, illiti, *Nauk dat Pokliſarom*, po koiſe nacſin imadu vladati: alli nie cſatena prava, i zakonita knyiga Ivana Pape; nego kakoje od Focia izkrivlyena. Nahodiſe kod Baronia iz Gercskoga u Latinski jezik iſtomacſena. Zapovida Papa Pokliſarom na ovi nacſin: *Drugi dan pohodite priſvetoga Focia, i pridavſci knyigu recite: Ivan Papa Goſpodin naſc pozdravlya tebe: i rad molbe Cara, i lyubavi mira Cerkvenoga, brata i druga xeli imati tebe. Recite joſc: zapovida Papa, da ſve kolike na razlicſnih miſlih Episkope, i Sveſctenike izagnane, koi ſlobom doſada nektiau opchiti, s-Cerkvom Rimskom pomiriſc: ako dogyu, primi nyih kao ſinove Otac, i ſvituj, da Papi podloxni budu. Dogyite u Sinod, i vi vladajuchi u Sinodu s-recſenim Patriarhom zajedno, i s-Pokliſarih Iſtocſnih, i s-oſtalima Arhiepiskopih, i Metropolitami, i ſvima Sveſctenicih Cerkve Carigradske, nekaſe ſctie knyiga piſana Caru, i pitajte Otce: primajuli nyu? Ako odgovore, da primaju, ondachete rechi: poslaonasje Papa, da raſuta skupimo, raſtavlyena sjedinimo, mir ucſnimo, i ſmutnyu dignemo: a one, koiſe neuzktiu umiriti, oſudite; daſu od Cerkve odmetnuti, i od Cerkvenoga doſtojanſtva ſverxeni. Hochemo, daſe posli ſmerti Focia ni jedan laik, illiti ſvitovni, neuzviſi na Stolicu Patriarsku. Hochemo; da u Sinodu molite Focia, da nikomu neſcalye plaſcta u Bulgariu, ni u nyoj nikoga neredi. Hochemo takojer, da Sinodi skuplyeni u Rimu pod Hadrianom Papom, i u Carigradu za niſcto derxani odbaceſe, i nebrojeſe ſa ſvetima Sinodih. Cſuvajteſe pak, i nedajteſe mitom privariti. Mislite, daſte u ime naſce, i s-oblaſtju naſcom za mir, i koriſt Cerkve poſao ovi primili.* Na ovi nacſin lukavi Focio je ovu knyigu naſcarao; alliſe nie zadoſta mudro vladao. Da oſtavimo druga, *pervo*, u knyigi Caru piſanoj Papa zapovida, daſe Bulgaria povrati; da Focio nikomu plaſct neſcalye; da nikoga neredi na *broju 13.* A opet, akolibiſe ova uslobodio ucſiniti Focio, u knyigi

nyemu piſanoj na *broju 41.*, pritiſe prókleſtvom. Jelli pak priliciſno iſtini? daſe tako rekavſci Papa s Fociom igra; to jeſt jednu iſtu ſtvar zapovida, i priti prokleſtvom, a ſa ſvim tizim, kako u ovoj knyigi vidiſmo, moli. Rechiche Focianci, toſe nenahodi u knyigi Fociu piſanoj, dabiſe pritio Papa prokleſtvom. Odgovoricheim Latini, iſtina jeſt, daſe nenahodi u knyigi od Focia izopacſenoj, alliſe nahodi u knyigi pravoj, i zakonitoj. Odgovoricheim joſc, daſeje Focio pomeo kvarechi zakonite knyige, jerboſe u knyigi Caru piſanoj, i od Focia izopacſenoj nahodi, kakoje kazano na *broju 13.*, da nepruxa ſvoju oblaſt na Bulgariu. Dakle ova knyiga od opomene nie prava i zakonita. Evo! kako ſiva iſtina, i oſvagya Focia. *Drugo*, ſcto biljexe Latini u ovoj knyigi od opomene, jeſt, da Papa Ivan odbacuje Sinod skuplyen u Rimu, i posli u Carigradu, Sinod osmi opchinski potvergyen od Pape Hadriana mlagyega, illiti drugoga. Ovo da nemoxe biti priliciſno iſtini, zadoſtaje ukazano na *broju 27.*, i ocſitoje iz knyige piſane Fociu na *broju 40.*, gdi Ivan Papa, ovi naſc osmi Sinod, zove Sinod *cſaſtni* illiti poſctenya doſtojan; i hoche daſe kanoni iſtoga Sinoda obderxavaju. Kakobi pak bila iſtina, dabi Papa u ovoj knyigi od opomene odbacio oni Sinod *cſaſtni*. Valya dakle rechi, daſeje Focio pomeo ova ſcarajuchi. Alli damu poſctenye vratimo, nieſe pomeo; negoje knyigu izopacſio. Alli zaludu, oſugyujuga knyige, kojeſe u Rimu zakonite nahode.

POGLAVJE DEVETO.

Dillovanye cſetverto: dogye Pokliſar Antiokenski. Naredbe Pokliſarah Rimskih.

46 U ovomu dillovanyu na badnyi dan, to jeſt dvadeſeti i cſetverti dan miſeca Decembra illiti Proſinca, unigye u Sinod Pokliſar od Patriarhe Antiokinskoga poslan, noſechi takojer knyigu od Patriarhe Jeroſolimskoga. Knyige ove procſatene jeſu na ſalu Focia, s-koim vazda jeſu opchili. Ovo u onih knyigah biaſce oſobi-

Digitized by Google

bito, da Poklisari u osmi Sinod opchinski poslani biau od Saracenah, a ne od Patriarhah. Ova iz Fociove glave izagyosce za odbaciti Sinod osmi. Alli mallo mudar ukazase: jedda Saraceni imadiau uzrok slati Poklisare u Sinod? Na ovoje zadosta odgovoreno na pridnyega dila *broju 90.* Zatim proglascenasu nikoja poglavja illiti naredbe, koje Poklisari Rimske Cerkve u Sinod donesosce daih Sinod primi. *Perva*, dase derxave Bulgarske Papi povrate. Na ovo odgovori Sinod: nie nasc posao stavlyati megye derxavah, nisctanemanye, molichemo Cara, i scto on nepristupivsci kanone po oblasti svojoj naredi, i michemo primiti. *Druga*, dase u napridak neuzvisuje svitovni na Stolicu Carigradsku. Na ovo Sinod recse: neka svaka Stolica svoje obicsaje derxi. *Trecha*, dase u napridak ima obirati Patriarha Carigradski iz Cerkve Carigradske. Na to Sinod: Bog dao Cerkvi Carigradskoj imati vazda dostojne ovoga dostojanstva. *Csetverta*, dase odbaci Sinod pod Papom Hadrianom u Carigradu skuplyen. Odgovori Sinod, svi kolici tako sudimo: mi josc prie negoje Ivan Papa zapovidio, svakolika proti Fociu recsena, i ucsinyena jesmo odbacili. *Peta*, ako koi neuzktiu Focia primiti, nekase prokunu. Vas Sinod ovoj naredbi pristadde. Ovakose doversci ovo dillovanye od Focia sloxeno.

POGLAVJE DESETO.

Dillovanye peto: potvergyen Sabor sedmi. Metrofan zvan u Sinod. Ucsinyeni kanoni.

OVo dillovanye biloje *godisscta 880.* dvadeset i scesti dan mise- 47
ca Januara, illiti Sicsnya. Focio pocse nisco zabavlyati, da okrivi Cerkvu Rimsku, kao dabi ona sumnyila, jelli sedmi Sinod, opchinski Sinod? Allimu lasno Poklisari Rimski odgovorisce, i potverdisce, daje Sinod opchinski. Zatim Poklisari poslasce po Metrofana Metropolitu Smyrnskoga, privirnoga Ignatie druga, visçje puta u ovoj knyigi falyena; neka dade razlog, zasco neche Focia primiti za Patriarhu zakonitoga? Odgovori, da od velike

Digitized by Google

boleſti mucſno govori; alli kakoſe merva podigne, dache u Sinod dochi, i pravdu ſvoju braniti. Ovi odgovor cſuvſci Poklisari rekoſce: mogaſce on jednu rics, ſebi najvechma ſpaſonoſnu, izuſtiti: *Povrachamſe u Cerkvu kako Papa zapovida.* Zato Metrofana iz ſve opchine Cerkvene po kanonih izbacujemo, doklemſe pokorechi nepovrati k-paſtiru ſvomu. Da znate pako ſvi: *Ivan Papa omu oblaſt zavezati, i odriſciti, kojuje po ſvetomu Petru uzeo, dao jeſt Fociu Patriarhi, da i posli odlazka naſcega moxe Metrofana oſuditi.* Na to Focio recſe Poklisarom: *Vas otce naſce Poklisare Papine, kao isloga Papu otca naſcega duhovnoga gerlimo.* Biljexe ovde Latini, daſe nekti Focio protiviti Poklisarom govorechim, daje Papi u Petru data oblaſt, zavezati i odriſciti; i da iſtu oblaſt Fociu dopuſcta.

48 Zatim nadoſtaviſce Poklisari: *Papa je zapovidio, da Focio ima, i derxi za izmetnute iz Cerkve one, koje Ivan Papa bude izmetnuo: i na prilicſni nacſin hoche Ivan Papa imati, i derxati za izmetnute, i skinute, koje bude Focio izmetnuo, i skinuo. Ako ſudite, ucſinimo kanon od ove ſtvari.* I ucſinyenje kanon, koga napiſana Petar Djakon je procſatio: i ovoje pervi kanon illiti naredba ovoga ſaboriſcta. Alli tkobi povirovao, daje hotio Ivan Papa, daſe ovi kanon ucſini, koiſe protivi Cerkve Rimske oblaſti? Po nyemu izjednacſujeſe Cerkva Carigradska s-Cerkvom Rimskom, i ruſciſe pervaſtvo, i poglavarſtvo Cerkve Rimske. Po ovomu kanonu dixeſce oblaſt Pape Rimskoga, da Episkop oſugyen, i skinut, nemoxeſe na ſud Pape Rimskoga utechi, koju oblaſt poznaje Sabor Sardicenski. Hotioje Focio, daſu ſvi Patriarhe jednaki u oblaſti, kakoſu i posli nikoi odmetnici govorili, Mihail Ankiali Patriarha Carigradski, Theodor Balſamon, Nilo Doxopater, Nilo Theſſalonicenski, i drugi naslidnici Euſebianacah, koiſu fillom naviali na ſvoju ruku kanon, illiti naredbu ſceſtu Sinoda Nicenskoga. Drugi kanon je ucſinyen: *Ako koi Episkop s-do;uſctenyem poſtane Monahom, illiti Kalugyerom, nemoxeſe u naſridak na ſvoju Stolicu povratiti.* Po ovomu kanonu hotiaſce Focio ukazati, daje Ignatia nezakonito povrachen od osmoga Sinoda na Patriarsku Stolicu. Alli znanno jeſt, da Ignatia nikada nie od ſvoje volye Patriarſtva oſtavio. Biljexiti ovde ſctioci imadu, da Gratian s-puta zaſcavſci, ovi kanon kao kanon Sinoda osmoga opchenoga jeſt metnuo u knyigu od odlucskah o), ka-

o) 7. Quaeſt. 1. Cap. 45. *temporis et hoc.*

Digitized by Google

kako i ono ſcto nepromatrajuchi jeſt piſao; daſu ovim ſaboriſctem Fociovim vladali Poklifari Rimski Petar Kardinal, Pavao Ankonitanski, i Eugenio Oſtienski Biskupi. Iſtina jeſt, da oni imadoſce vladati; aliim Focio ovu oblaſt priuze. Trechi kanon ucſinyen je ſuproti ſvitovnoj oblaſti, kojoj zabranyuje Episkope u tamnicu metati, i bicſevati. Pametno ovi kanon ucſini Focio. Uzbojaſe on Cara Vaſilie da doſcavſci u ſe, neodſtupi od nyega, i, kakono vridan biaſce, zla nedopade.

Kanonom ovima trima ſviſe podpiſaſce, i najpervo Poklifari Rimski, iz megyu koih Pavao Biskup Ankonitanski podpiſaſe na na ovi nacſin: *Pavao Biskup Ankonitanski, ſvetoga priſtolya Rimskoga, i Ivana Pape u ovomu Sinodu opchinskomu Poklifar, po zapovidi Pape s-privolyenyem Cerkve Carigradske, i Poklifarah Iſtocsnih, i ſvega Sinoda, priſtoſctovanoga Focia, za zakonitoga Patriarhu primam, i ſcnyime opchim. Sabor pako ſuproti nyemu u Carigradu skuplyen, i ſvaka proti nyemu u vrime Hadriana Pape ucſinyena odbacujem, i proklinyam. Ako koi Cerkvenici niſuſe joſc povratili k-Fociu, ſvomu paſtiru, neka budu prokleti doklemſe nepovrate u nyegovo opchenye. Polak toga drugi Sinod Nicenski zarad poſctenya Prilikah Svetih primam, i Saborom opchinskim ſednim nazivam, i virujem, daje jednak s-pervaſcnyima Saborih.* Na ovi nacſin podpiſaſceſe Eugenio, i Petar. Tadda zavapi Sinod: *Blagoſovlyen Goſpodin, koi je po naſtojanyu Ivana Pape mir ſvojoj Cerkvi povratio.* Od ovud slidi, da Otci neſpodobno u trechemu dillovanyu rekoſce, da oni nejmaju potribu od mira. Podpiſaſceſe Iſtocſni Poklifari, nadoſtavivſci; daſu i prie Sinoda, Focia za Patriarhu poznavali. Za nyima ucſiniſce podpis Metropolite, i oſtali Episkopi.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Dillovanye ſceſto: lukavſtvo Focia rad Simbola.

NAſtojaoje Focio na mlogi nacſin okriviti Latine, kakoſmo poznali iz nyegove okolicſne knyige, a oſobito radi izhogyenya 49

Digitized by Google

Duha ſvetoga od Otca, i Sina. Nekti on niſcta prie od ovoga cslanka ſpomenuti, nego kadaſe veche Poklifari podpiſaſce. Uzbojaſe himbeni Focio, da Poklifari premda jurve od nyega izopacſeni, nebiſe protivili; buduchi, daſe ovi cslanak Vire doticſe. Zato nikoi piſcu, daſe u ovomu, i slidechemu dillovanyu Rimski Poklifari nenahogyau. Alli illi bili, illi nebiliſe nahodili, neznajuchim Gercski, tomacſnik mogaſceim kazivati, ſcto hotiaſce. Ovo dillovanye nie bilo u cerkvi, veche u goſtionici zlatnoj deſeti dan miſeca Marca, illiti Oxujaka. U Sinod, kakoje Focio naredio, dogye Car, i nyegovi ſinovi, i recſe, daſe imade ucſiniti iſpovidanye Vire, ne novo, nego ſtaro Nicensko, od ſviuh Saborah primito. Svi, i iſti Poklifari tomu priſtadoſce, neznajuchi kudache to izajchi. Tadda, kako biaſce Focio zapovidio, procſaten je Simbol Nicenski, illiti Carigradski, komu na ſverhi biaſce nadoſtavlyeno: *Ova ſvi virujemo: u ovoj Viri ſvi jeſmo kerſcteni. One, koi ova viruju, kako bratchu, i otce naſce primamo. Akoli pak tko brezobraznom ſlobodom izneſe drugo izpovidanye Vire, illi ovo ricſma neobicſajnim ſctogod nadoſtaviviſci, alli oſtaviviſci izopacſi, nyega akoje Cerkvenik, dixemo, akoje laik po naredbah Sinoda proklinyamo.* Zavapi Sabor vas: *Svi ova virujemo, u ovoj viri jeſmo kerſcteni. Proklinyamo ſve one, koi drugo viruju.* Ovomu iſpovidanyu Vire kako piſce Nilo Metropolita Rhodienski p) i Rimski Poklifari priſtadoſce. Alli tkoche to virovati, dabi oni febe, i Cerkvu Rimsku hotili prokleti? Ovi Nilo piſce takojer, daje i Papa Ivan bio u ovomu Sinodu, koi nie nigda Carigrada vidio. Podpiſaſe tadda Car, i ſinovi, da po naredbi ovoga Sinoda odbacuje osmi Sinod, da Focia za Patriarhu Carigradskoga prima; da ſvakolika ſuprot nyemu recſena, i piſana odbacuje.

PO-

p) L. de Oſtava Syn. Generali.

Digitized by Google

POGLAVJE DVANAESTO.

Dillovanye ſedmo. Sverha Sinoda. Protreſujeſe knyiga Ivana Pape od ricſi: i Sina.

DIllovanye ovo najposlidnye biloje u cerkvi ſvete Sofie trinaesti dan miſeca Marca. Ovdi daſe opet procſati iſpovidanye Vire zapovidioje Focio; koje ſvi potverdiſce, uzmloxajuchi anathema, akobiſe tko uslobodio, ſctogod nadoſtaviti virovanyu, illiti od nyega odkinuti. Zatim Prokopio Ceſareenski imadde govorenye na ſalu Focia, prilikujuchi nyega Iſukerſtu. A Rimski Pokliſari rekoſce: *Ako tko Focia neprima, i ſcnyime neopchi, neka bude dio nyegov sJudom Izdaivom.* Ovakoſe doverſci ſaboriſcte, kakoje Focio hotio. Odmetnici derxe za velle kripoſtni razlog ovo od bacenye iz Simbola oniu ricſih *i Sina*, da Duh ſveti neizhodi i od Sina. Focio povrachen na ſvoju Stolicu, za ukazat, da on nepravedno neokrivlyuje Cerkvu Rimsku, proglaſioje puku, da Ivan Papa Rimski, ne ſamo oni nadoſtavak *i Sina*, nego i ovi iſti nauk odbacuje. Za ukazat ovo, sloxioje himbenik knyigu, kao daje nyemu Ivan Papa piſao, u kojoj Papa oſugyuje one kao nepriatelye Vire, i ſtarih pridanyah, koiſu rics onu, *i Sina*, nadoſtavili. Nahodiſe ova laxlyiva knyiga u Baronia q) iz koje, ovde nikoja donoſim: *Na znanye dajemo cſaſtnoſti vaſcoj od cslanka, rad kogaje ſmutnya izaſcla megyu Cerkvam Boxjim; da mi neſamo negovorimo ricſi one, i od Sina, u virovanyu; nego joſc i one, koi iz pocſetka uslobodiſceſe neſviſtno govoriti ovo, kako priſtupnike Boxje ricſi oſugyujemo, i kako razruſcitelye Bogoslovice Goſpodina Iſukerſta, ſvetih Papah, i oſtalih ſvetih Otacah, koiſunam Simbol pridali, nyih zajedno sJudom ſtavlyamo.* I opet nixje: *Szciniſmo razlogu priſlojno, daſe nitko ſillom nenatiruje ovi nadoſtavak oſtaviti; veche nekaſe takvi*

50

s-raz-

q) Vide Baron. ad an. 880.

Digitized by Google

s-razbornoſtjom, i tihoſtju kerſtjanſtkom navode polagano opominyajuchi, daſe-ove bogopſovke oſtave.

§ 1 Ovakoſe Focio ukaza zafalan Ivanu Papi, koi nyega, ſuproti mlogih vichu, je na Stolicu Carigradsku povratio. Okrivi on laxlyivo, i brezobrazno Ivana Papu, da on odbacuje, i proklinya cslanak oni, kogaje vazda derxala, i virovala Cerkva Rimska. Tkoche neizkrenuta mozga povirovati; daje Papa ono bogopſovkom nazvao, ſctoje on iſti u vrime ſvoga regyenya iſpovidao po obicſaju? I doiſto, da Papa bude oni nadoſtavak za bogopſovku derxao, neimadiaſce piſati, daſe pomallo lyudi oducſe onoga nadoſtavka, nego daſe uſille udily oſtaviti. Evo kakoje nerazborito ovu lax Focio sloxio. Iſtina jeſt, da joſc oni nadoſtavak nebiaſce u Rimu obicſajan, jerbo oni govorau virovanye Apoſctolsko; alli i ovoje iſtina, da Rimski Pape niſu nikada derxali za razruſcitelye Bogoslovice prave, one koi ovi nadoſtavak ucſiniſce. Znadiaſce Ivan Papa, ſcto pridſtolnici, ſcto Nikola Papa je derxao. Znadiaſce oni, i pridſtolnici, da ſvi Latinski Otci, i pravovirni Gerci ovi nadoſtavak nederxe za bogopſovku, nego za cslanak Vire. Znadiaſce Ivan Papa, da ovi cslanak Scpaynska, Franceska Cerkva piva u virovanyu. Tkobi dakle mogao s-razlogom rechi, dabi Papa Ivan ovi nadoſtavak bogopſovkom zvao. Pokazujeſe joſc, da ona knyiga nie od Ivana Pape, nego od Focia, illi od koga drugoga pomamna Gerkicha piſana. Ivan ſvete Rimske Cerkve Djakon, piſcuchi iſtomu ovomu Ivanu Papi, od cſetirih knyigah xivota S. Gergura Pape, koje Djakon je sloxio, gdi piſce od dvogovorah (*dialogis*) od ovoga iſtoga Pape sloxenih, i od Zaharie Pape u Gercski jezik prineſcenih, tuxiſe Ivanu Papi, da buduchi ocſitim ricſma rekao ſveti Gergur Papa, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi, one ricſi *i Sina* Gercska himbena opacſina je oſtrugala, i pomerſila r). Ovu ſvoju knyigu prikazaoje Djakon Ivan Papi Ivanu: alli kakobiſe bio uſudio nyemu iſtu knyigu prikazati, da on bude ovi cslanak, kako Focio, za bogopſovku derxao.

r) L. 4. vitae S. Gregorii §. 75. de Dialogis. Vide Baron. ad ap. 879. N. 55. Binium T. 3. P. 2. fol. 1009.

Digitized by Google

xao. Jelli pako ova knyiga laxlyiva pod imenom Pape Ivana od Focia sloxena, kako nikoi fude, illi od Nila Metropolite Rhodienskoga, kako opet drugi fzcine, nechu ovde iziskivati opakoga laxca. Nahodiſe u onoj knyigi takojer, dache Papa naſtojati, da i u Cerkvi Zapadnoj digneſe oni nadoſtavak; alli od toga nie ni Papa, niti tko posli nyega pomislio. Focio poslie piſao, kakochemo viditi, odmetniku Patriarhi Akvilejenskomu, daje Ivan Papa ſcnyime opchenye iskao. Alli tkoche Fociu virovati? nieli i Car, i iſti Focio piſao Papi Ivanu, da Focia u opchenye primi.

POGLAVJE TRINAESTO.

Scto Gerci, ſctoli Latini ſude od ovoga Focianskoga Sinoda?

PIſce Baronio s) Gerci ovi Sinod, u komuje bio Focio povrachen, lixu, ſctuju, i kakono jedno od Boga ocſitovano otaiſtvo obderxavaju, i cſuvaju. Niſctanemanye nahodeſe i Gerci, koi ovi Sinod Focianski odbacuju. Reko odbacuju, zaſctobo, ſctoje zacſugyenya vridno, piſaoci, koiſu iſpiſali xivot Cara Vaſilie, niſcta od nyega neſpominyaju. A uſuprot od Sinoda osmoga skuplyena pod Hadrianom Papom, u komuje skinut Focio, cſine ſpomenu Kuropalat, Cedren, Zonara, Glycas, Konſtantin Manaſſes. Doiſto dabi ovi Sinod Focianski bio Sinod zakoniti, dabiſe toliko Otaca u nyemu nahodiló, nebi bili Gerci mucſali od nyega. Scto iz toga slidi? nego daga niſu za takva poznali, kakvaje Focio pripovidao. Iſtina jeſt, da Zonara piſce od povrachena Focia, alli nepiſce od odbacenya Sabora osmoga, niti od odbacenya onoga nadoſtavka *i Sina.* U iſtomu Saboru Florentinskomu, u ſceſtomu Sidenyu nieſe mlogo inadio Marko Efeski s Kardinalom Julianom radi ovoga Sinoda, koi dabi bio pravi i zakoniti, verlobi bio pomogao 52

prav-

s) Baron. ad an. 879. §. 72.

Digitized by Google

pravdu Gerkah. U ovomu iſtomu Saboru govoraſce, kako ſvidocſi Siropul Ivan, Car: ja ſudim, da ovi Sabor, nie manyega doſtojanſtva od ſedam opchenih ſaborah. Drugi takojer Gerci broje ſamo ſedam opchenih Sinodah t). Od ovud slidi, da Sinod Focianski, nejma miſta megyu zakonitima Sinodih.

53 Scto pako ſude od nyega Latini? Govore oni, daje ovo nezakonito, odbaceno, i prokleto ſaboriſcte Fociansko. Alli rechiche odmetnici: zaſcto, po koili nacſin? Nieli on po dopuſctenyu Ivana Pape bio skuplyen; niſuliſe nahodili u ovomu Sinodu Pokliſari od Ivana Pape poslani, daſe Focio na Patriarsku Stolicu povrati? Ovo ſvidocſe Papine knyige. Iſtina jeſt, vele Latini, daje bio skuplyen po dopuſctenyu Pape Ivana osmoga; alli ſva oſtala, kojaſu u nyemu ucſinyena, jeſu lukavo i nezakonito ucſinyena. U ovomu Saboriſctu, kakoje bilo zapovigyeno u knyigi od opomene, i ſtari je obicſaj bio, niſu Pokliſari Rimski vladali Saborom, nego Focio. Niti valya rechi: u iſtoj knyigi nahodiſe, da i Focio ima vladati s-Pokliſari. Na ovoboſe odgovara: iz one knyige, dabi bila zakonita, slidilobi, daſu i Metropolite, i ſvi Episkopi imali Saborom vladati, zaſctobo, kako od Focia, tako i od nyih govori. Focio, kako piſce Baronio, vodioje, kako hotiaſce Poklifare na ſva, kao nime ſtvari s-velikom pogerdom Stolice Apoſctolske, kakvaſe nie nigda dogodila, akobi rekli, daſu ona iſtinita, a ne od Focia izmiſclyena, kojaſuſe ove godine dogodila. Ovako Baronio. Uzrok pako, zaſcto neimadde Focio vladati ovim Sinodom, jeſt ovi, zaſctobo zarad nyegove pravde je bio skuplyen, i zatoſe on nekti podpiſati.

54 Drugi uzrok, daje ovo Fociovo ſaboriſcte nezakonito, i prokleto; zaſctoboje bilo skuplyeno od otacah prokletih u Saboru osmomu. Iſtinaje, da nahodimo u knyigi Caru piſanoj, kakoje recſeno na *broju 36.*, da Papa ſve kolike odriſcuje, na koje je pala oſudda Boxja u Sinodu zakonitomu osmomu; alli od ovoga odriſce-

t) Vide Conſt. Hermenop. in Praefat. ad Can. Epit. Blaſtar in Can. Collect. Geman. P. C. in lit. ad Lati.

Digitized by Google

ſcenya niſcta nie cſateno u ovomu ſaboriſctu, buduchi ovo Focio u prineſcenyu knyige u Gercski jezik nevirno oſtavio, kakono i oſtala ocſitujucha oblaſt Pape; niti je bila koja od ove ſtvari u ſaboriſctu ſpomena. Dakle Focio niti je hotio, niti je bio, niti nyegovi ſtranci biau ad Pape odriſceni. Dakle ovo ſaboriſcte je bilo od prokletih skuplyeno. Nahogyauſe u ovomu ſaboriſctu, i pravovirni, koi biau u zakonitu Saboru osmomu; alli, kakoje znano, oviu broj velle manyi je bio od ſtranacah Fociovih.

Trechi uzrok jeſt, da ovo Fociovo ſaboriſcte jeſt nezakonito, zaſctobo ona, kojaje Papa naredio, niſu izverſcena. Focio nie profio oproſctenye prid Sinodom, kakomuje bilo zapovigyeno. Pacſe uslobodiſe brezobrazno izopacſivſci knyige Pape Rimskoga, ſveti, i zakoniti Sabor osmi odbaciti i potlacſiti, Cerkvu Rimsku radi nadoſtavka prokleti, cslanak Vire, da Duh ſveti i od Sina izhodi, odbaciti. Nejmaliſe zvati dakle ovo ſaboriſcte Fociovo nezakonito, i kakoche sliditi prokleto.

Meniata tuxiſe na *liſtu 71.* na Baronia Kardinala, Severina Binia, a oſobito na Leona Allatia, koi oſobitu knyigu dadde na ſvitloſt u Rimu *godiſcta 1662.* ſuprot ovomu ſaboriſctu Fociovu. U nyoj, veli *Meniata*, ſada naſtoi pokazati, daſu dillovanya ovoga ſaboriſcta izopacſena; ſada opet da nie bilo nikada takva Sinoda; premako oſim mlogih drugih, neſamo Piſaocah Iſtocſnih, i Zapadnih, iſti Ivan Papa govori, i ſvidocſi ocſito, daje Sinod skuplyen bio. Vidi knyigu Ivana Pape 250. naredu piſanu Fociu, i dvi ſto petdeſetu i pervu, piſanu Caru *godiſcta 880.* trinaeſti dan miſeca Kolovoza. Ovako *Meniata.* Alli ſcto zabavlya ovde *Meniata*, koi pram Baroniu u), Biniu, Allatiu, S. Antoninu, Bellarminu, Turrianu, i oſtalima nie verſtan ni piuknuti, a kamoli prigovaratiſe ſcnyima. Pitaju Latini, koiſu to piſaoci Iſtocſni, i Zapadni ſvidocſechi, daje oni Sinod bio takav u iſtinu kakavje iſpiſan od 55

u) Baron. ad An. 879. §. 62. et ſeq. Binius T. III. P. 2. in Notis ad Conc. Pſeudo Oct. Anton. in Sum. Hiſt. P. 3. Tit. 22. C. 13. §. 10. Bell. de Conc. L. 1. C. 5. Tur. de Actis VIII. Synodi.

Digitized by Google

Focia? Morebiti Guilielmo *Cave* Kalvinian x) koi ſctogodirſe ſuprot Fociu u drugih piſaocah nahodi, obicſaje, kao i *Meniata*, mucſanyem prochi, illi od iſte naslidbe *Bevereg?* Odgovarajú Latini uprav *Meniati:* Kada Latinski Piſaoci govore, da nie ni bio takvi Sinod, hoche rechi, daje tako opak, i pun laxih, da nie vridan nazvatiſe zakonitim Sinodom, nego Pſeudoſinodom, illi laxi Sinodom. Leo Allatio rodom Gerk, knyigopomnik knyigaonice Vatikanske, koi prinaucſno s-prinedobitnima razlozih y) jeſt ovo ſaboriſcte ſatro, prie govorechi, daſu izopacſena dillovanya ovoga Sabora, posli da nie bilo takva Sinoda, imaſe razumiti, da nie vridan ime Sinoda noſiti.

46 Da ſverſcimo dakle ovu inadu, i daju bolye, i priprofti razumiu. Latini govore, da Ivan Papa, kako ſvidocſe knyige nyegove, posli ſmerti Ignatie, jeſt po ſvoima Poklifarih Fociu povratio na Stolicu Patriarsku, illiti da ocſitie govorimo, hotio jeſt povratiti: alli Focio ſa ſvim tizim nie na nyu zakonito povrachen, jerbo nekti ono izverſciti, ſctomuje Ivan Papa zapovidio, ako hoche zakonito povrachen biti; a oſtala od Ivana Pape, kojaſu u ovomu ſaboriſctu od Focia iznaſcaoca laxih, kakoga Sinod osmi fali, nadoſtavlyena jeſu. Zagazioje prie u to Focio, kadaje u ſvomu ſaboriſctu proti Nikoli Papi, i Ignatii Poklifare Stolicah Patriarskih, i hilyadu Epiſkopah bio ſtvorio, i joſc nieſe oprao. Zatoga Latini za takva, i u ovomu ſaboriſctu derxe. Tkoche virovati, dabi Patriarhe nyemu poslali knyige, kao tamjanom kadechi, to jeſt uzviſujuchi nyega, koga u Saboru osmomu vukom, i prilyubodnikom nazvaſce? Tkoche virovati, dabi oni profili, daſe osmi Sabor odbaci, komu prie priſtadoſce: oſobito pako buduchiſe nahodili, kako hoche Focio, i oni u ovomu ſaboriſctu, koi rad Ignatie tolika progonſtva jeſu podnili, i iſtomu Saboru biauſe podpiſali, daga oni ſtolikom pogerdom odbace; tkoche reko povirovati? Dabi ova prilicsna bila iſtini, niti je Focio, niti je koi Focianac ukazao. Buduchi dakle, da Gercski piſaoci, kako ozgor

x) Cave Seculo Phot. pag. 84.

y) C. VI. L. II. Vide Nat. Alex. T. 12. de Syn. Pſeudo Oct. p. 28.

Digitized by Google

gor rekosmo, mucsanyem prolaze ovi Sinod, a svi Latini protivni jesu, scto iz toga slidi? nego dagaje Focio nascarao, i u Rim poslao ispisana, kakvaje u svojoj glavih sa svoima stranci skupio, za opravdati sebe, za okriviti Latine, za odcipiti, i razlucsiti Cerkvu Istocsnu od Zapadne. Koja sva opaka dillovanya nyegova, ako tko procini, i razmisli, neche sumnyiti, jesuli ona istinita, koja od nyega pisce Niceta, Baronio, Stylian, i Symeon Logotheta.

POGLAVJE CSETERNAESTO.

Scto posli ovoga saborisca ucsini Ivan Papa?

Pisce *Meniata* na *listu 72. broju 36.* Razumivsci Papa, scto u ovomu Sinodu bi ucsinyeno, da nisca, scto xelyasce, nedobi ni derxavah Bulgarskih, zaradi koih dva puta pisaoje kralyu Mihailu, najpervo osudioje Patriarhu Focia, i Sinod; zatim poslaoje Marina u Carigrad. Ovako *Meniata;* koi buduchi nikoja za znati potribna ostavio, potribnoje ona kazati. Doverscivsci Sinod Poklisari, koi svoje imme, i dostojanstvo po nevirnosti pogerdisce, za pokriti svoje opacsine donesosce dvi knyige jednu od Cara, a drugu od Focia, i takojer dillovanya ovoga Sinoda od Focia, kako hotiasce sloxena. Car pisaoje, daje Cerkva umirena, daje poslao brodove za obranyenye derxavah svetoga Petra, daje povratio Cerkvi Rimskoj manastir svetoga Sergia u Carigradu, i Bulgarske derxave. Pisaoje i Focio, daje primlyen od Cerkve Carigradske; alli da nie prid Sinodom iskao millosergye, illiti oprosctenye, ovobo imadu iskati oni, koisu sagriscili. 57

Biljexe ovde Latini *pervo,* daje doisto Papa nyemu pisao, i zapovidio iskati prid Sinodom millosergye, koje on ricsi u prinesceny knyigah u Gercski jezik jest ostavio: evo kako on isti izdadde svoju nevirnost. Scto na ovo *Meniata? Drugo,* nepisce Focio, da Papa nejma oblasti nyemu zapoviditi, kakobi on komu 58

Digitized by Google

drugomu Patriarhi odgovorio: poznaje dakle Papu, kako u Sinodu govoraſce, za Otca duhovnoga illiti vechega, i ſtarjega.

59 Proſctivſci Papa ove knyige, i promotrivſci kako piſce Focio, pocſe ſumnyiti, jeſuli Pokliſari ſvoj poſao virno izverſcili? Znadiaſcebo Papa, ſcto je Focio? kakoje on knyigu Nikole Pape izopacſio, i nyegove Pokliſare Rodoalda, i Zahariu privario. Odpiſa dakle Caru; i virujuchi, daje Carska ricz iſtinita, ſali nyega zaradi naſtojanya za sloxnoſt Cerkve; zafalyujemu na poslani brodovih, na povrachenyu manaſtira ſvetoga Sergia, i derxavah Bulgarskih z). Na ſverhi pako ovo nadoſtavlya: *Ona kojaſu za povrachenye pripoſctovanoga Patriarhe Focia u Carigradu, po odlucsku Sinoda milloſerdno ucſinyena primamo. Akoliſu pako ſctogod Pokliſari naſci proti naredbam naſcim ucſinili, neprimamo; niti ſudimo, da ono kakvu kripoſt imade, i valyade.* Kadaje ovo Papa piſao, neznadiaſce joſc, da niſcta nie Cerkvi Rimskoi povracheno: brodovi pako ſamoſe ukazaſce na brigovi Italie, i izcſeznuſce, kao ſuprot Saracenom otiſcavſci. Piſce takojer Fociu a) i radujeſe zarad Cerkve Carigradske: tuxiſe ſcto niſu nyegove zapovidi iſpunyene. Na ono pako ſcto piſa Focio, da oni ſamo imaju milloſergye iskati, koiſu ſagriſcili, piſcemu Papa: *Nemoiſe na ovi nacſin izgovarati, da nebudeſc iz megyu oniu, koimaje recſeno: vi jeſte oni, koiſe izgovarate, i cſinite prid lyudma, a Bog vidi ſerdca vaſca.* Na ſverhi piſce, da prima nyegovo povrachenye, i Sinod akoli niſu ſcto Pokliſari ſuprot datim naredbam ucſinili. Dateſu ove knyige *godiſcta 880.* trinaeſti dan miſeca Kolovoza.

Ove knyige poslaoje po Pokliſaru Marinu glaſovitomu, koi jurve pod Hadrianom Papom u Sinodu osmomu Pokliſar znadiaſce Focia zauzdati. Papa nyemu dadde podpunu oblaſt, da viſokom pametju ſvojom iziskuje, i razvidi ona, kojaſu u Carigradu dillovana, i akoli ſcto najgye od Pokliſarah oſtavlyeno; alli proti naredbam Papinim, i doſtojanſtvu Cerkve Rimske ucſinyeno, neka po datoj oblaſti, razvergne, pomerſi, i odbaci.

Iſpu-

z) Epiſt. 251.

a) Epiſt. 250.

Digitized by Google

Ifpunioje obilato volyu Pape primudri Marin. Doſcavſci on u Carigrad, ſvaka s velikom pomnyom, kako vridno biaſce, i oſctroumno razpitavſci, najgye, da tri Pokliſara jeſu opako ſvoj poſao opravlyali, najgye, daje odbacen Sinod osmi opchinski, i dva takojer u Rimu pod Nikolom Papom, i Hadrianom ſabrana. Sluxechiſe dakle oblaſtju datom, ſaboriſcte Focia, i ſva dillovanya razverxe, i odbaci: i ovo iſto prid Carom, prid Fociom, prid Cerkvenim, i ſvitovnim lyudma ocſitova. Car nemoguchi tolike slobode podniti, razjigyen daſe u tamnicu ſtavi, zapovid dadde, uzdajuchiſe more biti, dacheſe i Marin ovim progonſtvom uſillovan ſaboriſctu podpiſati. Alliſeje i Car, i Focio na drugacſiega viteza namirio, nego biau pervaſcnyi Pokliſari. Nemogaſce ni Car, ni Focio nadjacſati ſerdce Marina, koi za veliku ſlavu ſebi derxaſce, ſcto za iſtinu, za pravdu, za doſtojanſtvo Rimske ſvete Cerkve terpi. Najposli Car videchi jedno, daga za trideſet dana zatvorena pignuti na ruku ſvoju nemore; a drugo daje priſtupio zakon narodah zatvorajuchi Pokliſara u tamnicu, zaſtigyen zapovidioje, daſe imade puſtiti. Tadda Marin kao ſlavodobitnik Gerkah povratiſe u Rim, i ſvaka, koja kakoliſuſe u Carigradu dogodila, Papi, i oſtalima virno je ocſitovao. Ivan Papa kao uſe doſcavſci, poznadde, kakoje gerdobno od Gerkah, a oſobito od Focia privaren, koiſe uslobodi brezobrazno odbaciti osmi opchinski Sinod za ukazat, daje nepravedno oſugyen, i takojer, u dvima najposlidnyima dillovanyih nadoſtavak *i Sina* odbaciti, i prokleti, za poſvidocſit, da i prie imadiaſce temelyit razlog, i pravedan za raſtavitiſe od opchenya Cerkve Rimske, i po iſti nacſin, da i tadda imade, buduchi da iſti Papa po ſvoima Pokliſarih je oni nadoſtavak u Virovanyu odbacio, i prokleo. Scta radi Ivan Papa uziſcavſci na naviſtionik u Cerkvi S. Petra, i u ruci derxechi Evangyelye, prokleoje zlotvora brezobraznoga Focia, i digao s doſtojanſtva Pokliſare, dillovanya ovoga ſaboriſcta puna laxih odbacio, i prokleſtvom ſatariſao b). 60

PO-

b) Baron. ad an. 880. N. 11. et ſeq.

Digitized by Google

POGLAVJE PETNAESTO.

Scto ucſini u Carigradu Focio, i Santabaren.

61 PRie nego vidimo, ſcto ucſiniſce ſlidechi Pape Rimski, i Car iſti zaradi dogagyaja recſenoga, vidichemo, kakoſeje vladao Focio, i nyegov priately Santabareno. Focio proklestva Marina Poklifara, i Ivana Pape, kao u vitar bacena za niſcta derxechi, s-vechom nego prie ohoſtju figyaſce Patriarha na ſvojoj Stolici. Dogodiloſeje, da vojska Carska pomorska pod Vojvodom imenom Nazarom Saracene razbih, viſce nego ſcesdeſet brodovah nyiovih poxegavſci, i uffativſci tako, da nitko iz megyu Gerkah nie poginuo. I zato ucſinyeno bi, da ſlavodobitnik Ceſar probudi novu lyubav prama Fociu, virujuchi, daſu ona iſtinita, kojamuje Focio u onoj otajſtvenoj laxlyivoj knyigi ocſitovao, i zatoje u napridak ſvako nyegovo viche ſlidio. Onomu ſamo xao biaſce, ſcto najſtarji ſin Cara imenom Leo nemogaſce dobrim okom ni pogledati na Santabarena, Fociova ſvetoga priatelya. Ocſitogabi Leo pogergyivao, nazivajuchi vilenikom, i cſarovnikom, koi otca Vaſiliu ſvoima vraxaniami je zaslipio. Nemogaſceſe nikakvu dobru nadati ni Focio, ni Santabaren, kadabi Leo na Carſtvo ſtupio. Scto ucſini Santabaren? Na ſvaki nacſin pocſeſe ulizivati Leonu, i premako znadiaſce, ſcto od nyega Leo govori, on ſaſvimtizim, kao ſvetac, koi ſvaka ufterplyivo podnoſi, cſudnovatim nacſinom ſve udily ſlidechi nyega, naſtojaoje Leonu ugoditi, tako daga najposli Leo omillova. Santabaren, za ukazat lyubav ſvoju, pokloni Leonu jedan lip angyarich, govorechi, daſe ſcnyime ſluxi u lovu za obranitiſe, akolibi, ſctoſe viſce puta dogagya, na nyega koja zvirka iznenada skocſila. Neofitiſe mladich ſctoje Santabareno namislio, i tkobiſe oſitio? I zato igyuchi u lov obicſavaſce ſobom angyarich noſiti.

62 Znajuchi ovo Santabaren, otigye k-Caru, i kaza kakvomuje Bog otajſtvo ocſitovao, da navlaſtito ſin nyegov Leo nemoguchi cle-

cſekati nyegove naravne ſmerti za mochi berxje na priſtolye Carſko dochi, odredioje nyega iz nenada u lovu umoriti. Zacſudiſe Car. A Santabareno: Neſumnyi jaſna Kruno od iſtine, ſutracheſc pod nyegovom halyinom najchi ſakriven angyarich, kogaje biſni otcomorac namislio zabofti u perſa tvoja. Dakle ſutra dan, kada u lov izajgyoſce, Car u lovu recſe Leonu, damu, akoli ima, nox dade. Leo podadde udily angyarich. Tadda Car virujuchi onomu ocſitovanyu Santabarenovu, zavapivſci zapovidi, daſe udily onoga cſaſa Leo u tamnicu odvede. Vapiaſce Leo: ſctoje, zaſcto? Alli zaludo. Svitovaoje priopaki Santabaren Cara, da Leonu ocſi izbode, alliſe Staroſte, i druga Goſpoda za nyega namoliſce, i iſti Focio. Pametno on znajuchi, dache na toliku molbu milloſtivo uho prikloniti, i onſe za nyega pomoli; daga posli zaduxena imade c). Tugovaoje Leo skoro do ſmerti Otca, kakogaje pako iz nye ſricha izvadila, kazachemo, prie izkazavſci druga, kojaſuſe dogodila.

POGLAVJE SCESTNAESTO.

Sctoſeje dogodilo posli ſmerti Ivana Pape pod nyegovim nadſtolnicih.

KAda miſto Ivana Pape, koi priminu *godiſcta 882.* petnaeſti dan Proſinca, na Rimsko priſtolye uzviſcen bi duadeſeti, i trechi dan iſtoga miſeca Marin oni glaſoviti, koi Pokliſar u Carigradu biaſce, on udily, ne za oſvetitſe rad pogerde u Carigradu ucſinyene, kako piſce *Meniata*, veche zaſctobomu one Carigradske opacſine znane biau, ſcto onda, oblaſtju Ivana Pape ucſinyen Papom, ſvojom vlaſtitom oblaſtju prokleo je Focia, i odbacio dillovanya ſaboriſcta, i ſva kolika, kojaje Focio pocſinio. Razumivſci 63

c) Curopalat. Cedren. Zonar.

Digitized by Google

ſci ovo Car razjigyen priko nacſina piſaoje ſuproti Marinu germechu knyigu, i ſuproti Cerkvi Rimskoj, daje Marin nezakonito obran za Papu, buduchi, da Cerkveni kanoni zabranuju prineſcenye Episkopa iz jedne Stolice, na drugu; alli ovo malloumno on piſa, premakomuje Focio nadahnuo. Razlog jeſt, zaſctobo Marin nikada nie prie bio Episkop d) i da bude bio, mogaoje uzviſcen biti na ovo najviſcje Episkopſtvo, koje ima brigu ſverhu ſviu Cerkvah. A i oſim toga nahodeſe takvi dogagyaji u Cerkvi Gercskoj. Posli cſetiri godine, i cſetiri miſeca poſcavſci Marin s-ovoga ſvita, piſaoje Car nyegovome nadſtolniku Hadrianu trechemu, da s-Fociom opchi; alli i on slidechi izgled Marina, potverdi ofuddu Marina, udarivſci Focia proklefſtvom. Uzavri tadda ſerdce Caru, i zato prioſctru, i pogerdnu knyigu piſaoje u Rim: alli bivſci Hadrian priminuo, primioje nyu Stipan Papa ovoga imena ſcefti koi je Caru kripoſno odgovorio: alli i Car diliſe prie s-ovoga ſvita, nego ona u Carigrad ſtixe.

64 Megyu to Focio videchi, da Car nemore niſcta u Rimu opraviti perom ſvoim, dixe on ſvoje ſuproti Cerkvi Rimskoj. Prigodumu dadde Patriarha Aquilejenski ſismatik, koi je Fociu piſao, da xeli primiti nauk Gerkah od izhogyenya Duha ſvetoga, molechiga zajedno, damu kripoſne razloge kaxe, daſe moxe s-Latinih prigovarati. Focio xelyan ugoditi nyemu, da po ti nacſin ſuproti Papi i Zapadnike podbuni, piſaomuje dugu i obilatu knyigu: *Od onih, koi govore bogogerdno, da Duh ſveti, i od Sina izhodi.* Alli malloſeje ſcnyome mogao okoriſtiti, jerboje slaba, premakoje velika. Piſce, ucſenas ſveta piſma, i ſveti Otci, da Duh ſveti od Otca izhodi, ſcto i Latini viruju, nedonoſi pak nijedno ſvidocſanſtvo, da Duh ſveti neizhodi od Sina, prem ako netaji, da Otci nikoi to govore: Ako veli deſet iz megyu Otacah govore, da Duh ſveti izhodi i od Sina, protiviſe nyima ſceſtotina govorechih, da neizhodi. Za odbiti pak tolika ſvidocſanſtva ſveti Otacah ocſito ucſechih, da Duh ſveti i od Sina izhodi, piſce, daſe ima nauk ſvetih Otacah oſtaviti, kada ſveta piſma drugo ucſe. Donoſi Leona Papu velikoga, i Leona trechega za ſe, alli brezobrazno; zaſctobo obodvoica ucſe ocſi-

d) Papebroch. in Conatu apud Bolland. T. 8. Maji p. 142. N. 5.

Digitized by Google

ocsito, da Duh sveti od Otca, i Sina izhodi. Donosi velle slabe razloge, da iz nauka Latinah slidi, dasu dva pocsetka. Na ova svakolika obilatoje odgovoreno na poglavju sceſtom dila trechega. Nadoſtavlya josc, da isti Poklisari Rimski u Sinodu osmomu jesu potverdili ovi nauk, odbacivsci Nadoſtavak, *i Sina.* Od ovud dovodi, da oni nisu pravi sinovi svete Cerkve, koi govore, da Duh sveti izhodi *i od Sina;* buduchi dase tomu Rimski Poklisari, i csetiri Istocsne Stolice protive. Biljexiti ovde valya, daje i drugu veliku knyigu Focio pisao, koje nadpis jest: *Od Duha svetoga skroviti nauk: kako Sin od Otca, tako i Duh sveti od istoga samoga uzroka izhodi: govorise nisctanemanye, da jest Duh Sina, zasctoboje scnyime jednobistveni, illiti jednonaravni, i od nyegase scalye.* Ova knyiga zovese *Amphilochia;* ne zato kao dabi bila sloxena od besidah svetoga *Amphilochia* Episkopa Ikonienskoga, nego jerboje prikazana *Amphilochiu* Focianou, u osmomu zakonitomu Sinodu osugyenu. Od ovud slidi, da oni laxu, koi govore, da opaka ova knyiga jeſt sloxena od Metropolite Smyrnskoga Metrofana, Ignatie privirnoga priatelya, i protivnika Focianskoga.

POGLAVJE SEDAMNAESTO.

Leo sin Cara Vasilie iz tamnice izvagyen. Smert Cara.

CArigradski Staroste dugosu csekali, i iziskivali prigodu, da mo- 65
le za Leona sina Careva, koi, kako kazasmo na poglavju csetrnaestomu, po lukavstvu Santabarena tolike nevolye dopade; xalisebo svi mladicha u tamnici tugujuchega. Prigoduim dadde isti Car, pozvavsci na csast illiti gostbu. Kada veseli za stolom sigyau blagujuchi, ptica papagao naucsena prie, razborito, i visce puta izusti ricsi ove: jao! jao gospodine Leo! Car obicsajan ove, i druge ricsi csuti, nisctase neofiti. A Staroste, i oftala gospoda umuknusce od xalosti nektiuchise nisctа ni okusiti. Smotrivsci ovo Car, zacsudise: sctoje? recse vesele! A oni suzechi i uzdisсuchi odgovorisce: kakobise mogli veseliti, kada evo! jedna nerazumna

Digitized by Google

ſtvar xali naſcega Carſtva uſſanye Leona. Doiſta dabi krivac bio, mi iſti lyutu ſmert zadalibi nyemu; alli buduchi, da za toliko nemoreſe ſumnya ona proti nyemu potverditi, nieli millofergya doſtojan? Na ove ricſi uzbudiſe u ſerdcu otca lyubav, i recſe vedrim licem: neka budu dobre volye, dache ovu ſtvar razviditi. Izvagyena dakle iz tamnice Leona povratiga na pervaſcnye doſtojanſtvo, i druſctvo carevanya. Ovoje najposlidnye dillo Cara Vaſilie.

66 Mallo poslie razboliſe, i od ognyice, kojamu ſvu ſnagu iſpi, illi kako drugi piſcu od ſerdobolye diliſe s-ovoga ſvita pervi dan Oxujaka illiti Marca *godiſcta 886.* oſtavivſci tri ſina Leona jurve za carevanye okrunyena, Alekſandra, i Stefana Djakona. Bioje cſovik, kogaje kripoſt, i ſricha na Carſtvo uzvifila. Fale mlogi nyegovu bogolyubnoſt, i za Cerkvu naſtojanye. O da bude za nyezino s Cerkvom Rimskom ujedinyenye do ſverhe naſtojao! Cſudna ſtvar! kako on ſvu pervanyu slavu pomerſi. Kakoſe on puſti prihiniti od cſarovnika Santabarena, i od jednoga ocſitoga odmetnika Focia; koga opacſine premda nyemu ocſite biau, ſa ſvim tizim on puſtiſe od nyega zavefti, da odbaci osmi opchinski Sinod, za kogaje toliko pomnyio, komuſeje od ſvoje volye podpiſao; i po ti nacſin zakopano s-Carom Mihailom odmetniſctvo, po Fociu opet uskriſi. Alli ovo zlotvorſtvo poznadde tuxan i xaloſtan na ſamerti ſvojoj, koja zatvorajuchi tileſne ocſi, otvorimu od pameti oko; onbo tadda videchi, daje od Focia, i Santabarena privaren, gorko, alli kaſno uzdiſcaſce. Najposli dozvavſci ſina Leona i Styliana Metropolitu Neocefareenskoga, naſtojnika ſverhu ſinovah, tuxno nyima govoraſce: Evo! ja od pravoga nauka, i od Boga po Fociu i Santabarenu zaveden, ſcnyima zajedno u propaſt izgublyenya padam. Scto izrekavſci priſtadde govoriti, i xiviti e) ova ako iſtinita jeſu, Vaſilja doiſto ſvoj xivot ſtraſcno, i neſrichno zaverſci.

PO-

e) Symeon Logoth. p. 345.

Digitized by Google

POGLAVJE OSAMNAESTO.

Novoga Cara Leona perva briga.

LEo novi Car, radi nauka, i oſobite mudroſti, nazvan Filoſofom, illiti Mudrolyubcem, ſaranivſci s-doſtojnim poſctenyem otca, iz pocſetka ſvoje vlade ukazaſe Mudrolyubac. Prie ſvega prifatiſe oniziu ſtvarih, kojeſu na poſctenye Boxje, ſudechi mudro, da Carſtvo nemoxe biti cſeſtito, akoli Bog ſcnyime neuzvlada, niti more biti mirno, kada Cerkva je neuzmirena. Zato buduchi u ono vrime ſrichom ſtigla knyiga iz Rima piſana ad Pape Stipana petoga, pokojnomu Caru Vaſilii f) Leo pocſe nyu cſatiti, i pomnyivo promiſclyati. U ovoj knyigi Papa s-jednom slobodom, kako opchinske Cerkve poglavica, i zajedno s-nikom lyubeznyivoſtju, kao blagi otac, odgovara Vaſilii na knyigu, koju on po Fociu naveden piſaoje slobodnie Hadrianu Papi od Marina Pape. Najpervo cſudiſe, da on poznajuchi doſtojanſtvo Apoſctolsko, niſctanemanye uſudiſe po ti nacſin piſati, i moliga, da ona koja slide, dragovolyno primi. Pokazuje oblaſt dvoſtruku od Boga datu, jednu ſvitovnu za koriſt vrimenitu, a drugu Cerkvenu za koriſt vikovitu, koja Cerkvena oblaſt tolikoje viſca od ſvitovne, kolikoje viſce nebo od ſtvarih zemalyskih. *Sluſcaj veli, Goſpodina govorechega . . . Tebichu dati klyucſe kralyeſtva nebeskoga. A od tvoje oblaſti, i Carſtva ſcto? Nemojteſe bojati, koi ſmicſu tilo; a duſcu nemogu ſmaknuti. Scta radi molim bogolyubnoſt tvoju, da naredbe Poglavicah Apoſctolskih slidiſc, i ſctujeſc.* Cſudiſe, tkoje tako biſtre pameti Cara mogao privariti, daje od Marina Pape ona pomisliti mogao. Fali Papu Marina. Zatim: *Akoſi ovca Boxja, ſcto xelimo, neprilazi priko praga Poglavicah Apoſctolskih. Nuder kaxi, molimte, tkote navede, da Papu opcſinskoga izruxiſc, i ſvetu Cerkvu* 67

f) *Veſtrae Serenitatis.* Baron. ad an. 885.

Digitized by Google

Rimsku pogerdiſc? Jedda neznaſc, daje ona meſctrica ſviu Cerkvah. Tkoteje ſudcem ſverhu Papah Rimskih poſlavio? Kakocheſc ſuditi Miſnike ſamomu Bogu podloxne? . . . Promotri u kojuſi propaſt poſernuo. Govore od tebe prisjajni Care, daje u te priſcla krotkoſt, i uſterplyenye Joba; zatoſe cſudim, po koiſe nacſin razjidio jeſi? Piſaoſi, da Marin nie Episkop? Odkud znadeſc? Ako neznadeſc, zaſctoſiga oſudio? Velikaje Pape oblaſt: Znaſc tkoje bio blaxeni Ambroxio, i ſcto uſudiſe ſuproti Theodoſiu ucſiniti?

68 Piſce od Marina, koga za Papu nektiſce poznati, jerbo prie je Episkop bio; nebiaſcebo nyega na drugu Stolicu, to jeſt Rimsku, slobodno prineſti. Na ovo odgovara: nie iſtina, daje ikada Marin bio za Episkopa regyen, i da bude prie regyen, neuvridivſci kanone mogaoſeje prineſti na Stolicu Rimsku: potvergyuje ovo kaxuchi, kakoſu Gercski Episkopi iz jedne Stolice na drugu prineſceni. Tuxiſce oſobito, zaſctoboje ſvoj jezik pruxao ſuprot Cerkvi Rimskoj, da jednoga Focia toliko puta prokleta, i radi tolikih opacſinah po pravdi u ſtanye laikah utiſnuta, brani; i ſcto veche xaloſti vridno jeſt, tako jaſni, i ſalyeni grad, kakvi je Carigrad brez glave, brez paſtira, brez zakonitoga Patriarhe, ſamim Carskim moguchſtvom proſvitlyujeſe. I zaſctobo znadiaſce, daje onomu neulyudnom piſanyu ſuproti Marinu Focio kriv, piſce: *I da lyubav, koju tebi noſimo, nebude zabranila, mibi ſuproti Fociu, koi je ſuproti nam one nedoſtojne pogerde rigao, bili uſillovani, texjom pedepſom, nego pridſtolnici naſci, sluxitiſe. Ova pako negovorimo za pogerditi tebe, koga mi po ſvi narodih bogomilla pripovidamo; nego za izgovoriti nas, i opravdati, i za vechu slavu Marina Pape, koi je iſta ſudio, i derxao s pridſtolnikom naſcim, i naucſitelyom priſvetim Nikolom Papom, i xelyan iſpuniti nyegove odlucske od vas biſce pogergyen, i u tamnici za jedan miſec zatvoren, jerbo nekti ona razverchi, i kvariti, kojaje u Sinodu prid tvoim velicſanſtvom ucſinio. Alli o mlagyi Konſtantine! kako ti neslidi onoga velikoga Konſtantina, koi uzamſci knyige ſuprot Sveſctenikom piſane, bacioje u vatru govorechi, da on nie doſtojan Sveſctenike ſuditi. Razumivſci pako, daſi od kolina tvoga jednoga ſina za Sveſcteniſtvo odredio, velle obradovaſinoſe.* Priporucſujemu potribe cerkvene, u ono vrime.

Pro-

Digitized by Google

Proſctivſci ovu knyigu, i dobro promotrivſci Car Leo, da 69
î nebude od otca na ſmertnoj poſtelyici lexechega cſuo, kakoſe on gorko ſuproti Fociu, i Santabarenu tuxaſce, zadoſta iz Papine knyige je razumio, ſcto ima cſiniti. Zato za umiriti Carſtvo, i Cerkvu, odlucſi ſa Santabarenom Focia, kamen ſmutnye dignuti. Utiskujeſe ovde *Meniata* piſcuchi *na liſtu 75.* Izgubivſci, veli, Focio branitelya ſvoga Cara Vaſiliu opetſe uzbudi omraza ſtarih nyegovih nepriatelyah, koi nyega oſvadiſce, rad nikoih ſtvarih Santabarena Episkopa Eukaitanskoga. Ova *Meniata*, koi nekti ocſitovati ſcto biaſce. Dakle da kaxemo. Pronioſeje bio glas od otajnoga dogovora, daje Focio ſa Santabarenom nikoga ſvoga rogyaka namislio uzviſiti na Carsku Stolicu. Poſumnyiſce morebiti zato, zaſctobo znadoſce, daſu zlotvorſtva Fociova, i Santabarenova znana, i ocſita Caru, i toga radi nemogadiauſe ova dvoica nikakva dobra od nyega nadati; pacſe imadiauſe lyute pedepſe bojati. Car glaſom ovim uſillovan, zapovidioje, daſe ova ſtvar iziskuje. Iſpitivan Santabareno, na ſvako pitanye odgovaraoje zanikajuchi. Nebiaſce izpitivan, kakoje ovi dogagyaj iziskivao, zaſctobo Car ni onda ni poslie nie povirovao, daſu u tomu krivi; niti je nyima, niti komu drugomu od toga ſpomenuo. Od ovud slidi da je ocſita lax, ſcto uslobodiſceſe piſati nikoi branitelyi opacſinah Fociovih, daje on radi ove ſumnye s Patriarſtva dignut, i Santabareno pokaran. Nekti *Meniata* ovo rechi, negoje ſamo ſpomenuo, napominyajuchi, daſeje posli ſmerti Vaſilie uzbudila omraza Fociovih nepriatelyah, oſtavivſci ſctiocem, da oni izvedu iz toga pokaranye Focia, i Santabarena.

Alli Car viſoka, i biſtra razuma ne ſumnye, ne tuxbe na Fo- 70
cia, nego temelyite i ocſite uzroke imadiaſce. Vidioje i xalio raſutje Cerkve Carigradske, brez paſtira, brez zakonitoga Patriarhe, kakomuje, i Papa piſao. Znaoje i on iſti, skogaſe tolike ſmutnye, i bune zametnuſce. Sudioje, i derxao za ſtvar velle nedoſtojnu, da jedan oholi cſovik kao uſillnik, puk ſmuchuje, Cerkvu Carigradsku od Rimske razkida, skojom Cerkva Carigradska ako nejma opchenya, ako nie ſcnyome ſjedinyena, nemoreſe Katolicſanska, ſveta, i pravoslavna Cerkva zvati. Zato buduchi da nie ni prie dobrim okom Focia, a manye Santabarena gledao, koigaje laxlyivo kod Otca okrivio, damuſe izbodu ocſi, ſzcinioje, da

ima.

Digitized by Google

imade kripoſne uzroke, ſctoje namislio, u dillo ſtaviti. Polak toga vidioje najposli, da ima lipu prigodu brata ſvoga Stefana Djakona na Patriarsku Stolicu uzviſiti. I zaſctoboje drago bilo Papi, ſctoje Car Vaſilia Stefana odredio za Sveſteniſctvo, virovaoje Car Leo, dache Papa laſno privolyiti uzviſcenyu Stefana na Patriarſtvo, koi rad nauka, i oſobite ſvetinye pridoſtojan biaſce, i takojer, dache od Focia regyene od zaveze i zaprike Cerkvene odriſciti: ovima razlozih Car mudri prignut odlucſi temelyito, ſebi, i Papi zadovolyiti, Carſtvo, i Cerkvu umiriti.

POGLAVJE DEVETNAESTO.

Focia, i Santabarena neſrichna ſverha.

71 CAr dozvavſci dva plemenita dvoranina, Andriu naſtojnika od ucſionicah, i Joanna Agiopolitu, dadeim na dugacsku piſmu iſpiſane zloche Fociove zapovidivſci, daſe u Cerkvi ſvete Sofie procſate: zatim da proglaſe, da cſovik tako-opak, nedoſtojan Patriarſtva, je ſcnyega dignut, a miſto nyega na iſto Patriarſtvo Stefan Cara brat je imenovan, i odregyen. Zapovid ovu dvorani s-drage volye izverſciſce, zaſctobo Focio kod Vaſilie o nyiovoj neſrichi je radio. Scto kad razumi Focio, nebiaſcemu drugacſie; nego kano daje u neſviſtnicu upao: nitimu dadoſce vrime, daſe promisli; nego udily onoga cſaſa izagnaſcega u jedan manaſtir, ne daleko od Carigrada; a odanle u jedan manaſtir Armenski imenom Dordi, gdi kako piſce *Meniata na liſtu 73. Brimenom godinah, i nevolyah* (imadiaſce joſc pridati: i priteſckih opacſinah) *pritiſnut, poſcaoje na drugi ſvit, posli ſvoje vlade Patriarske pervi put za deſet godinah; a drugi put za oſam. Godiſcta Iſukerſtova 886. Leona Cara pervoga.*

72 Latini govore: nemoxe biti iſtina, ſcto piſce *Meniata*, jerbo Focio nie nikada bio zakoniti Patriarha: pacſe bioje proklet od devet Papah Rimskih, i gnyioje u prokleſtvu cſeterdeſet i pet godi-

Digitized by Google

dinah. Ocſitoje ovo iz kratkopiſa Gercskoga oſmoga Sinoda opchenskoga g). Pervo bioje proklet buduchi joſc laikom illiti ſvitovnim jedanaeſt godinah, to jeſt od godine oſamſto cſeterdeſet i ſceſte do skinutja Ignatie, jerboje s-prokletim Grigoriom Asbeſtom opchio. Od skinutja Ignatie, to jeſt od godine oſamſto petdeſet i ſedme, kadaſe biaſce on nezakonito na Patriarsku Stolicu utiſnuo, bioje proklet trideſet i cſetiri godine, to jeſt do godine oſamſto devetdeſet i jedne, kada Formos Papom Rimskim poſtadde, a Focio proklet s-ovoga ſvita otigye na gorji. Posli ſmerti Formoſove od slidechih Papa je anatheman, od Bonifacia, Stipana, Romana, i Theodora. Kakoje pak ſvoj xivot doverſcio, neznaſe.

Piſcu nikoi, daſeje preſtavio u opchenyu s-Cerkvom Rimskom; buduchimu Ivan Papa ovoga imena osmi poslao bio ona, kojaje obicſaj Episkopom slati, nazvavſciga Patriarhom Carigradskim. Ovoje iſtina. Alli pod koi nacſin? Da navlaſtito u Sinodu, koim po obicſaju imadu vladati Poklisari Rimski, on oproſctenye profi. Buduchi pak on iſti Sinodom vladao, niti hotio oproſctenye profiti, kako on iſti piſce Ivanu Papi, jerbo nie kriv bio, nie primlyen u opchenye ſvete Cerkve; i zaſctobo nove opacſine nadoſtavi, od iſtoga Pape ſa ſvoim laxiſinodom triskom prokleſtva udaren biſce. 73

Drugi odmetnici za pogerditi Cerkvu Rimsku brezobrazno govore, daſeje Focio u iſtomu laxiſinodu povratio u opchenye s-Cerkvom Rimskom, kadaſe Episkopi Zapadni sjediniſce s-Fociom govorechi: mi tako virujemo, kako i vi brez ikakva nadoſtavka u Virovanyu, i one proklinyamo, koi u Simbolu ricſi one *i Sina* nadoſtavlyaju h). Ovako piſce Mihail Ankiali, Makſim i) Margunio, i drugi k) alli brezobrazno; zaſctobo, ako Poklisari i jeſu 74

to-

g) Breuiarium Synodi VIII. Tom. VIII. CC. pag. 1422. Pagi ad an. 886. N. 5.

h) Anchiali in Dialogo cum Emmanuele Comneno.

i) Marg. in Dial. Graeci cum Latino.

k) Auctor libri de ſeparatione Eccleſiae Romanae a Graeca.

Digitized by Google

tomu priſtali, ſctoſe joſc nezna jelli iſtina? Nie tomu priſtala Cerkva Rimska, kojaje, kako kazaſmo, oni Sinod proklela.

75 Drugiſu ſzcinili, daje na ſverhi xivota pokoru cſinio: daſeje pozvao na ſud Rimski ſuprot Caru Leonu; i joſc da jeſt u Rim iſcao, i povratioſeje u krilo ſvete matere Cerkve. Ovi poznaju, da za ſpaſenye jeſt potribno opchenye s-Cerkvom Rimskom, alli nemogu ukazati, daje ova Focio ucſinio: doiſto takvi dogagyaj nebi bili Latinski piſaoci nezabilixen oſtavili. Zato vaſya rechi, da Focio od prokleſtva neodriſcen, i odilyen od ſvete Cerkve Rimske, otigye s-ovoga ſvita Bogu razlog pridati. Prinaucſni Allacio 1) potvergyuje razlogom ovim: dabi bio Focio ujedinyen s-Cerkvom Rimskom s-ovoga ſvita poſcao, onbi bio imao ſva ona odbaciti, kojaje proti cſinio, govorio, i piſao, koja i ſada neujedinyeni slide: dakle bi od iſtoga ſvoga Patriarhe prokleti bili; ſcto odmetnici nikada nebudu rekli. Kakoje priminuo, od kojeli boleſti? Jednovrimeni piſaoci niſcta ne ſpominyaju. Mucſe takojer od nyegova groba, a od groba Ignatie kaxu, kakogaje Bog cſudeſih proslavio. Scto to ima biti? Od groba Fociova piſce bogoslovac Lovanienski m). *Neznam za nikakvi grob Focia, oſim vikovitoga ognya.* Doiſta duboko kamen velike ſmutnye propade. Ja nechu iziskivati grob nyegov: akobiſe pak tko ſrichom na nyega namirio, mogaobi ucſiniti ovu, alli prilicſnu nadgrobnicu.

Stani putnicſe.
Pod ovim kamenom lexi vechi kamen,
Focio kamen velike ſmutnye.
Rogyen bi na raſutje Cerkve ovi cſovik;
Akoliſe joſc moxe zvati cſovik.
Cſiniaſceſe nyegovoj materi, daje ponila zmiurinu.
Nemogauli i onda pitati:
Tko ſzciniſc, dache biti dite ovo?

Bi-

1) Allat. L. 2. C. 5. de Conſ. Eccl. Or. et Occ. Natal. Alex. Sec. IX. et X. Diſſ. 4. §. 28.
m) Lupus de VIII. Syn. C. 13.

Digitized by Google

Bilaje lukava zmiurina Fociova prilika
Bioje zmiurine prilika lukavi Focio.
Jednoje mislio, a drugoje govorio,
Jednoje govorio, a drugoje cſinio.
Po lukavſctini je Iſtok privario;
Po zablugyenyuje Iſtok otrovao.
Biaſce velika nauka; a joſc veche zloche.
U nauku mogaoſeje iſporediti ſtarim mudracem
U zlochi mogaoſeje iſporediti ſtarima krivovircem,
Daih nebude nadiſcao,
Razkinuvſci priko neſaſcivenu ſvittu Iſukerſtovu
Pitaſc: kako toliki mudrac tako zabludi?
Pogergyujuchi Duha ſvetoga, Duha iſtine,
Odbacivſci nauk ſtarih Otacah,
Da Duh ſveti, i od Sina izhodi.
Poſtadde otac novoga odmetniſctva, i krivovirſtva.
Izneſe joſc novo, necſuveno zablugyenye:
Da ſvaki cſovik dvi duſce ima n);
Zarje znao dache ſvoju jednu izgubiti?
A da i dvi bude imao,
Obedvibi bio izgubio;
Buduchi neizbrojene po odmetniſctvu pogubio.
Progonioje Ignatiu Carigradskoga Patriarhu
I u nyemu ſvetu Cerkvu.
Dabi ſebe na Stolicu Patriarsku podigao,
Nyegaje digao.
Od prokletih Episkopah za Patriarhu je poſvechen bio
Ucſinyen prie paſtirom, negoje ovca bio o)
Dvaſeje puta na Patriarsku Stolicu popeo,
Dvaje puta ſtermoglav upao.
Patriarha Carigradski ſedamnaeſt godinah,
Nie ni za jedan dan bio.

n) Anaſt. in Praef. VIII. Synodi. Symeon Logotheta in Annal. §. 35.

o) Vide N. 17.

Digitized by Google

Od devet Rimskih Papah prokleſtvom udaren,
Nie ni jednoga udarca ochutio;
Nie cſudo: kamen je bio.
Od nyega uznemirena Cerkva, joſc nie umirena:
Jeddamuje vridno rechi?
Pokoj vicſnyi daruj nyemu Goſpodine.
Ukopan ovde joſc ſmuchuje, i truje:
Sctoje to?
Jeddaliſe u matere naſce zemlye krilu opet
U zmiurinu pritvori?
Putnicſe!
Prikerſtiſe od ove nakaze, i bixi;
Date neotruje.

76 Dopadde i Theodor Santabareno velika zla, koi joſc velle vechega vridan biaſce. Najprioſctro izſcibana u grad Athenu protiraſce; zatim ſcto hotiaſce, daſe ucſini Leonu Caru, izbodeneſemu ocſi. Na ovi nacſin ovi pokojnoga Cara Vaſilie Angyeo, koi nyega na zlo navede, i toliko ſalyeni od Focia ſvetac, izpoſctovan biſce.

POGLAVJE DVADESETO.

Car Leo, i Metropolita Stylian piſcu Stipanu Papi.

77 ISte *godine 886.* novi Car Leo, Episkope, Kalugyere, i ſve Cerkvenike od Focia prognane, dozvavſci u Carigrad povrati na pervanye doſtojanſtvo, i u manaſtire. Vazdabo u ovoj buni Fociovoj nahogyauſe pravovirni Cerkve Rimske ſctovitelyi, koi kaono ſedam hilyadah Israelichanah nektiſe Idolu Baal pokloniti, tako ni ovi Fociu, nektiuchiga zakonitoga Patriarhu poznati. Iz megyu ovih, koi doſtojnii biau, po zapovidi Cara ſabraſcefe, koima u ſaſtanku onomu, kakvuje knyigu na pokojnoga Otca iz Rima dobio, iz koje znanu, i prie iſtinu joſc bitrie jeſt razumio. I

za-

Digitized by Google

zato za umiriti Carſtvo, i Cerkvu Focia nezakonitoga Patriarhu, i uzbunitelya jeſt digao. Nadoſtavioje joſc: buduchi pako da Cerkva, kako ſami znate, brez paſtira nemoxe biti, ſzcinioſam, daje brat moj Stefan zaradi kripoſtih, i nauka ove prazne Stolice doſtojan; zato vas molim, da opchite ſcnyime. Ako pak nebi mogli neupitavſci prie Papu Rimskoga, buduchi on od Focia za Djakona regyen; a mi zajedno u Rim piſcimo, i proſimo oproſctenye od zaveze, i zaprike Cerkvene za moga brata Stefana, i oſtale od Focia regyene. Ovo mudroga Cara viche ſvima povolnyo biaſce.

Scta radi Car piſa knyigu Papi Stipanu petomu, a Stylian Metropolita Ceſareenski od ſtrane ſviu Cerkvenikah. Ova knyiga p) nahodiſe na ſverhi osmoga opchinskoga Sinoda, kojaje jedan kratkopis opacſinah Fociovih. Iſpiſuje Stylian, kakoje Focio mucſio Sveſctenike Boxje, koiſe nektiſce knyemu priloxiti. Zatim: *ja pako, i u druſctvu moiu Episkopi, Sveſctenici, i ſvi Iſtocſni, i Zapadni manaſtira ſtareſcine, koi broj jeſt brez broja, po pomochi Boxjoj obſtajaſmo neganati, ni prie, ni poslie opchechi s Fociom . . . Buduchi pako on nezakonito utiſnut, mlogi rekoſce: mi ovoga Focia neprimamo, akoga nepotverdi u Rimu Apoſctolska Stolica. Scto on razumivſci, priproſte na ovi nacſin privari.* Piſce, kako Focio Rimske Poklisare Pavla, i Eugenia od Pape Ivana poslane, darovima, i Carevom pritnyom navede, daſe uslobodiſce rechi prid ſvima Cerkvenicih, i pukom: *miſmo deſcli da na Ignatiu anathema metnemo, a da Focia za Patriarhu proglaſimo.* Zato mlogiſe privariſce. 78

Iſpiſavſci oſtale opacſine, blizu ſverhe, govori: *znajuchi pak mi, daſe upravlyati, i vladati imamo od vaſce Apoſctolske Stolice, i po naredbah pokarati, s priponiznom knyigom molimote, daſe doſtoiſc milоſerdje ukazati puku, koi od Poklisarah privaren slidioje Focia.* Pokazuje kakoje Cerkva pocſetnike zablugyenyah pokarala, a nyiovim naslidnikom oproſctenye davala. Najposli kripoſno moli: *ovo o cſaſtna glavo! Boga za ſvidoka zazivajuchi, uſugyujemſe rechi:* 79

p) Apud Binium T. 3. P. 2. fol. 901. Labbé Tom. VIII. Cone p. 1410.

Digitized by Google

iz megyu onih, koiſu opchili s Fociom, nitko nie toliko od ſvoje volye, koliko od nyega uſillovan cſinio. Scta radi proſimo tvoje blaxenſtvo, da puk Carigradski, koi mallo da negubi uffanye, milloſtivo primiſc. Molite Petar, koga Stolicu vladajuchi derxiſc. Onje naucſio od ſviuh Goſpodina, da oproſti onima, koiſu i znajuchi ſedamdeſet i ſedam puta ſagriſcili.

Odgovorioje Papa Stylianu, alli nie po nyegovoj volyi. Razlog jeſt, zaſctoboje Car inacſie a inacſie Stylian od Focia piſao. Car piſaoje, daje Focio od ſvoje volye Patriarſtvo oſtavio, zaſctobo morebiti po proglaſcenyu nyegovih opacſinah u Cerkvi ucſinyenu, zaſtigyen, i pometen niſctaſe nie protivio, govorechi, dache doſcaſte dneve u miru provoditi; Stylian pako piſaoje ocſito, daje Focio uſillovan oſtaviti Patriarſtvo, i izagnan. Knyiga, kojuje Papa piſao, pocſima: *Katolicſanska Iſukerſta Boga naſcega Cerkva, ſazidana ſverhu tverdoga kamena. Nie, veli, cſudo, ſctoſte Focio od Cerkve odagnali, koi je ſveti, i ſpaſanoſni krix oruxio.* Hoche rechi, da jeſt zakletvu priſtupio, zaſctobo podpiſati imme, i ucſiniti krix, zlamenovaloje, daje podpis pod zakletvu. Kaxe kako Car od Focia, i kako iſti Stylian piſa, govorechi, daje razlika megyu dragovolynim oſtavlyenyem Patriarſtva, i megyu ſillovitim iz nyega izagnanyem; i zato da nemore ſuda cſiniti. Dakle potribnoje, daſe Pokliſari, i od jedne, i od druge ſtrane poſcalyu, koihje dobrota, i virnoſt poznana, da ova protreſujuchi, i iſtinu iziskujuchi, ſctonam Bog nadahne ſuditi moxemo. Zaſctobo Cerkva Rimska jeſt jedno ogledalo, i izgled oſtalih Cerkvah, koja kada ſcto odlucſi, valya da neganuto uvik oſtane. Doſtojnoje dakle, da brez izvigyenya pravde neizrecſemo oſuddu. Baronio q) fali oſctroumnoga Papu, koi nekti oſude izrechi, zaſctobo da bude ſudio po knyigi Cara, daje Focio od ſvoje volye Patriarſtvo oſtavio, odmetnici koi ſvaka ſillom na ſvoju ruku navijau, mogli bi rechi, da nyegovo povrachenye na Patriarſtvo je bilo primlyeno, buduchi i Papa nyegovo oſtavlyenye, za dragovolyno oſtavlyenye primio.

Sme-

q) Baron. ad an. 890. §. 7.

Digitized by Google

Smeta ovde *Meniata* piſcuchi na *liſtu 74.* Papa Rimski sli- 80
dechi ſtoppe ſtarih Papah, koi ſudci u ſtvarma Cerkvenih, koje-
ſuſe dogodile u Cerkvi Carigradskoj, hotiau biti, iskaoje da od
jedne, i druge ſtrane Poklifari dogyu. Alli ovdi jacsji biau ſtran-
ci Focia, jerbo Iſtocsnici niſu primili zapovid Pape, koi voliſce
Patriarske Stolice Carigradske oblaſt i slobodu uzderxati. Ovako
Meniata priſcivſci ovu kerpicu, za zaſtavu slobode, i oblaſti Stoli-
ce Carigradske, fali Fociance kao viteze, jerbo Papi neposluſcni
biau. Ovako *Meniata* nepromotrivſci. Iſtina jeſt, daje hotio Pa-
pa obidve ſtrane cſuti, i ovo zakon ſudcu zapovida. Daje hotio
sliditi ſtarih Papah ſtoppe, iſtina jeſt; alli ſcto zato? Jedda niſu
ſtari Pape bili ſudci pravdah Cerkve Carigradske? Doſadaje zado-
ſta ukazano; jedno iſto napominyam, jerbo nie ovde miſto obilato
protreſati, ſctoſam mallo prie cſatio: valya, da zna *Meniata*, da
Papa Agapeto u iſtomu Carigradu Anthima Patriarhu, koiſe utiſ-
nuo biaſce na onu Stolicu, jeſt digao, i miſto nyega ſvoima ruka-
ma Menu za Patriarhu poſvetio. Sctoche to rechi, nego ſuditi
pravdu Carigradske Stolice. Alli ſctochemo iz daleka ſvidoke do-
voditi? Evo! Car nazivkom mudrac, mudrii od *Meniate*, kako
ſvidocſe sloxene od nyega knyige; Evo! Stipan novi Patriarha,
Goſpoda dvoranska! Evo! Stylian s tolikima duhovnicih, i Cer-
kvenicih, kakoje kazano na *broju 78.* poznaju oblaſt Pape Rim-
skoga kaono ſudca Cerkve Carigradske, proſe od nyega oproſcte-
nye od zaveze za one, koiſu od Focia regyeni, koiſu ſcnyime
opchili. Nemogu rechi, odmetnici, kako obicſaju, daſu piſali od
nike ulyudnoſti, zaſctobo proſcnya oproſctenya od zaveze Cer-
kvene jeſt potribna bila za primiti veche Redove, i u primlyenih
prie obicſajne sluxbe Cerkvene zakonito cſiniti.

Ne promotrivſci dakle *Meniata* piſce: primogliſu, to jeſt ja-
cſiſu bili Iſtocſnici Focianci: ſctochebo ovo rechi? Rechiche: bi-
liſu neposluſcni nepokorni, u ſvomu odmetniſctvu otverdnuti, illi
niſu hotili ichi, zaſctobo nebi bili niſcta Fociu koriſtili. Alli dru-
gacſie Binio piſce.

Buduchi dakle, kakoje recſeno, iskao ſvidoke, Papa bojechiſe 81
s razlogom, da u onomu protivnomu Cara, i Styliana piſanyu ne-
lexi koja liſica, piſah opet Stylian molbenu knyigu za oproſctenye

Sti-

Stipanu Papi, kada po zapovidi Pape r) i od protivne takojer ſtrane Metropolite, i Carski dvoranin s knyigom Cara jeſu u Rim otiſcli. Ovde opet vidimo, da Gerci pravovirni poznaju oblaſt Pape. Stylian piſaoje s): koiſu piſali, daje Focio od ſvoje volye Patriarſtvo oſtavio, oni biau nyega za Sveſctenika primili; a mi koi nikakva biljega takva niſmo poznavali, i koismoga za oſugyena derxali, kakobi mogli piſati, daje od ſvoje volye Patriarſtvo oſtavio? Zatim piſce pooſctro: *onomuſe imamo cſuditi: kako ti, od kogaſi piſao iz pocſetka tvoje knyige, daje od tverda kamena Iſukerſtova odbacen, na ſverhi piſaoſi od nyega* (to jeſt Focia) *daſe imade kao zakoniti Episkop ſuditi. Kakocheſe onaj, koi jeſt od Otacah ſvetih* od Nikole, i Hadriana, i od Sinoda *odbacen ſuditi? Nekvareliſe na ti nacſin ſvetih Otacah tvoih pridſtolnikah odlucski*, koiſuga prokleli. Najposli proſi oproſctenye, kakoje i u pervoj knyigi proſio, za puk, koi posli ſmerti Ignatie, od Pokliſarah privaren priloxioſeje Fociu.

82 Alli nie Stylian pravo razumio Pape Stipana knyigu, neprotiviſe on ſebi u ſvojoj knyigi. Hotioje Papa Pokliſare imati od ſtrane Leona Cara, koi miſto Focia na Patriarsku Stolicu je podidigao Stefana brata, i od ſtrane Focia, koi sbacen biaſce, ne zato, kao dabi on nehotio priſtati oſuddi pridſtolnikah, alli kao daſe ima Focio za zakonitoga Patriarhu derxati, alli kao daje on zakoniti Patriarha bio; ovobo Papa Stipan nepiſce, nego zaſctoſe knyige Cara, i Styliana protiviſce jedna drugoj, ova ſtvar uzrokovalaje nyemu ſumnyu, zato hoti daſe ova ſtvar prid nyime opravi, daſe znade ſtanovito, po koi nacſin Stefan Patriarhom poſtadde.

Knyigu ovu Styliana, piſanu Stipanu Papi, posli ſmerti nyegove primioje nadſtolnik Formos Papa *godiſcta 891.* i na nyuje odgovorio t) . . . *Proſiſc milloſergye, a nepiſceſc, komuſe imade ukaza-*

r) Vide Bin. T. 3. P. 2. fol. 902.

s) Fol. 902. *Diuinas.*

t) *Litteras Sanctitatis tuae.* apud Bin. l. c. fol. 1031. et 903.

Digitized by Google

zati ſvitovnomu illi Sveſcteniku? Ako od ſvitovnoga govoriſc, bitiche doſtojan proſctenya, buduchi doſtojanſtvo kao od ſvitovnoga dobio. Akoli pak od Sveſctenika govoriſc; nemotriſc, da doſtojanſtvo nie mogao dati, koi doſtojanſtvo nie imao. Nie niſcta mogao dati Focio oſim oſugyenya, koje imadiaſce, po ſlavlyenyu ruke? Kakoje mogao primiti doſtojanſtvo, koi je dionik oſugyena? Ovo iſto govori u iſtoj knyigi na drugi nacſin iz gercskoga u latinski jezik prineſcenoj: *Fociu nie niſcta mogao dati* Grigoria Syrakuski *oſim oſugyenya.* Piſce, da ſcalye u Carigrad Episkope Landulfa Kapuanskoga, i Romana, po ovi nacſin; *da ſuproti Fociu priſtupitelyu, i razruſcitelyu zakona, od Papa opchinskih naſcih pridſtolnikah u Saboru proglaſcena oſudda, od naſcega ponixenſtva potvergyena, neka uvike neprominita oſtane.* Od oſtalih Episkopah, od Focia regyenih piſce, daih milloſerdno prima, akoli po datoj knyigi oproſctenye zaiſctu.

Biljexiti ovde dvi ſtvari imamo. *Pervo,* kada govori Papa 83
Formos, da Focio niſcta nie mogao dati onim, koje on jeſt redio, nego oſugyenye; niti je ſcto Grigoria dao Fociu oſim oſugyenya: nejmaſe razumiti, kao da nebi dao pravoga reda, zaſctobo za ucſiniti pravi Sakramenat, troje jeſt potribno *pervo,* ſtvar od Iſukerſta naregyena: *drugo,* ricſi od Iſukerſta odregyene: *treche,* odluka illiti volya ucſiniti Sakramenat, kakoje Iſukerſt naredio. Ovo troje akoje imao Grigoria redechi Focia, i Focio redechi oſtale Djakone, Sveſctenike, Episkope, kako brez ikakve ſumnye imamo rechi, daje imao, slidi, daje Grigoria dao pravi red Fociu, i Focio drugima, niſctanemanye joſc jeſt iſtina, ſcto Papa veli, da *nie niſcta mogao dati,* razumiuchi: niſcta *zakonite oblaſti,* skojombiſe Focio zakonito sluxio, i cſinio slobodno sluxbe Cerkvene, negoje dao *oſugyenye:* razumitiſe ima, daſu ſvetogerdno griſcili, Grigoria dajuchi red Fociu, a Focio od nyega primajuchi; i takojer Focio drugima redove dajuchi, i drugi od nyega primajuchi. Po iſti nacſin kada govori Nikola Papa, i Hadrian, da Focio nie bio Episkop, nejmaſe razumiti, da nie pravi Episkop, to jeſt da nie primio red Episkopa; nego da nie bio pravi Episkop po razlogu zakonite oblaſti, to jeſt nie mogao cſiniti slobodno, i zakonito sluxbe, koje obicſaje cſiniti Episkop. Scta radi kadaſe veli, daje Episkop, alli Sveſctenik *skinut,* i u ſtanye laikah illiti ſvitovnikah bacen, nejmaſe razumiti, daſuim uzeti redovi (ovobo nemore biti)

Digitized by Google

nego da nejmaju veche onoga doſtojanſtva Cerkvenoga, ni pervanye zakonite oblaſti. Ovaſu po namiri recſena.

84 Biljexiti imamo drugo, da Stylian Metropolita Neoceſareenski priimenkom Mappa, od koga malo prie govoriſmo, koi je one knyige piſao Stipanu Papi, koi je vazda privirni drug i branitely Ignatie bio, devete godine posli primite od Formoſa knyige, to jeſt *godiſcta 898.* zaveden od rodbine i priatelyah opchechih s-Fociancih odſtupih-ſputa od iſtine. Dogodiſe na ovi nacſin. Piſaoje on Ivanu Papi ovoga imena devetomu; damu dopuſti s-Fociancih opchiti. Cſudnaſe ova ſtvar cſiniaſce Papi, nitimu dopuſti ſcto xelyaſce, negomu mudro, kao da nebi ni znao ſcto proſi, odgovori, falechiga, daga od ſvete matere Cerkve Rimske nemogadiau raſtaviti ni himbe Fociove, ni obechanya, ni izagnanya, ni muke: daje on vazda primao ona, kojaje primala ſveta Mati Cerkva Rimska, i ona odbacivao, kojaje ona odbacivala. Nadoſtavlya Papa od ſebe: dache on vazda odlucske priſtolnikah ſvoih obderxavati; Ignatiu, Focia, Stefana, Antoniu za takve derxati, za kakveſu oni derxali, to jeſt Ignatiu, Stefana, Antoniu, za zakonite Patriarhe; a Focia za utiſnuta i prokleta: i po iſti nacſin one, od koihje dignuto ſveſcteniſctvo, neche u ſtanye Sveſctenikah, nego u ſtanye laikah primiti u). Neizmolivſci dakle ſctoje xelio, s-Focianciama s-priatelyioſeje, i oholu glavu ſuproti Cerkvi Rimskoj podigao: ſcto pak, jelli piſao, alli rekao, da ona, kojaje od Focia Stipanu Papi piſao, niſu iſtinita? Doiſto ne; kako i na *broju drugoga Dila* rekoſmo. Onoje ſamo rekao, da Cerkva Rimska nie ſtalna u ſvomu odlucsku. Razumioje on knyigu onu Stipana Pape, od koje govoriſmo na *broju 81.* i odgovoriſmo na slidechemu *broju.* Od ovoga dogagyaja piſce i Baronio x) gdi jedan tomacſitely Gercski piſce, daje Focio bio proklet od jedanaeſt Papah Rimskih, brojechi od Nikole Pape ovoga imena pervoga, do Ivana devetoga.

PO-

u) Bin. T. 3. p. 2. fol. 1048. *Ea, qua par eſt.*

x) Baron. T. 10.

Digitized by Google

POGLAVJE DVADESET I PERVO.

Scto Meniata od ovih ſtvarih biljexi?

Meniata na liſtu 74. broju 37. piſce, i niſcta nam novoga ka- 85
xe: Papa Formos poslaoje u Carigrad Poklisare, alli Istocsnici nisu hotili privolyiti, dabimu dali derxavu Bulgariu, niti dabi ſvoj vrat pod jaram podmetnuli, koga Papa Rimski jeſt naſtojao nametnuti na Cerkvu Carigradsku. I po ti nacsin jedna, i druga ſtrana u ſvojoj odluki buduchi ſtalna, i neganuta, razriſcilaſeje ona zaveza opchenya, i bratinske lyubavi, kojaje toliko godinah ove dvi Cerkve sloxne derxala: ovako *Meniata.*

Zaſctoje Papa Poklisare poslao, zadoſtaje ukazano, zaſctobo Car, i Stylian pisaoje, i profio oproſctenye za regyene nezakonito od Focia prokleta, i nezakonitoga Patriarhe. A od Bulgarie niſctaſe nenahodi u knyigi Formoſa Pape, kakoju donoſi Baronio, i Binio. Alli da i bude iskao, ſcto zato? Iskaobi ono, ſcto jeſt ſvoje, ſcto od ſtarine jeſt bilo podloxno Patriarſtvu Zapadnomu; iskaobi onu nyivu, koju on trudom ſvoim, i znojem jeſt zalivao: promiſclyao jeſt kao Patriarha Zapadni, kako ne kadaſu lyudi ſpavali, ſcto u Evangyelyu ſctiemo y) nego kadaſu Pape Rimski velle naſtojali, dojdoſce nepriatelyi, i naſiaſce kukoly: jednom ricsju, da toliko duſcah u odmetniſctvu gine, u vike xalioje.

A ono ſcto *Meniata* piſce, daje Formos Papa hotio jaram na 86
Cerkvu Carigradsku nametnuti, neznam, kakoje ovde utiſnuo. Protreſimo ovo; Cerkva rechiche skupſctina pravovirnih pod glavom Iſukerſtovom, i nyegovim namisnikom Papom Rimskim. Takvi biaſce Car Leo, i dvorani: takvi biaſce obran novi Patriarha s Episkopih, i ſtolikima Cerkvenicih: takvi biaſce puk Carigradski, koi cſuvſci gerdoche proglaſcene, koje Focio pocſini, i videchi proti-

y) Matth. c. 13. v. 25.

Digitized by Google

rana odrecſeſe nyega. Evo ovi biau Cerkva Carigradska! Jeddaje na nyu Papa Formos naſtojao nametnuti jaram? ovoſe rechi nemoxe; zaſctobo ovi i tako biau ujedinyeni s-Cerkvom, i kako kazaſmo nyoj podloxni, i posluſcni. Koja dakle biaſce Cerkva Carigradska, na koju hotiaſce Papa jaram nametnuti? Jedda biau dvi Cerkve Carigradske? Vech ako *Meniata* po Cerkvi razumie Fociance, koi niti Papi Rimskom posluſcni, niti Caru, niti novomu Patriarhi, i ſcto ſlidi ni Bogu, izrodni ſinovi ſtarine gercske, otverdnuta vrata, i ſerdca iz pod jarma Iſukerſtova uskocſiſce, i utekoſce. Alli, jeſuli ovi doſtojni, daſe nazovu Cerkvom Carigradskom? Dojſta da *Meniata* ovo bude pod Leonom Carom piſao, i po ti nacſin ime Carigradske Cerkve opoganio, kakvi onaj Car biaſce, mogaobi bio laſno dopaſti kojegodi neſriche. Nepromotrivſci dakle piſce *Meniata*: nemoreboſe rechi ona Focianska cſeta Cerkva Carigradska, vech ako biſe razumilo po Cerkvi, ſcto David recſe z) *Merzioſam na Cerkvu*, to jeſt skupſctinu *opakih*. Takve od pocſetka ſvete Cerkve Pape Rimski, kao vladaoci opchinske ſvete Cerkve, vazda naſtojaſce pod jaram Iſukerſtov priveſti.

87 Govori joſc *Meniata*, daſeje tadda raſtergla zaveza, kojaje derxala ove dvi Cerkve; allichemoga zaſtiditi ukazavſci, daſeje ona, od Focia raſtergnuta prie, tadda ſaſtavila, i Cerkva Carigradskom ſjedinila. Donoſi on razlog razſtavlyenja Cerkve Carigradske od Rimske: *Ovomu*, veli, *zlu velikomu dadde pocſetak, omraza, i nesklad, zaſctobo kada jedna ſtrana drugu pogaziti hotiaſce, zazvaſce u pomoch Cerkvu Zapadnu, koja sluxechiſe prigodom ovom, ſa ſvom ſnagom naſtojala jeſt ſvoju oblaſt pruxiti ſverhu Cerkve Iſtocſne, kojomſe joſc verlo ponoſi.* Ovako *Meniata*; alli malloumno, i zlobno. Malloumno, ako nezna, daje Cerkva Rimska vazda imala oblaſt ſverhu Carigradske, ſctoje zadoſta ukazano, i ocſito jeſt iz ſedam Saborah od Focia primlyenih: ako pako znade ovo *Meniata*, slidi, da zlobno piſce, zaludu naſtojechi zaterpati gerdochu Focia: iſtina jeſt, da velikomu ovomu zlu dadde pocſetak, ona neſrichna omraza i nesklad, alli koi je uzrok ove omraze, i nesklade? Iſpiſana doſada obilato, ſadachemo u kratko ukazati.

Ovo

z) Pſal. 25. v. 5.

Digitized by Google

Ovo velikò zlo illiti ſmutnya i raſtavlyenye Cerkve Cari- 88
gradske, pocſeloje kao iz podaleka. *Pervo*, od ſmerdechega po ſvemu Carigradu prilyubodinſtva Barde ujaka Cara Mihaila; *drugo*, od prixeſtoke omraze Grigorie Sirakuskoga na Patriarhu Ignatiu, od kogaje bio Grigoria skinut. *Treche*, i oſobito od neizkazane pohlepe Focia za doſtojanſtvom Patriarſkim. Barda zarad prilyubodinſtva od Ignatie pokaran, daſe oſveti, po vichu Grigorié ucfini, daſe Ignatia s-Patriarſke Stolice digne, i Focio na nyu utiſne. Focio od one neizkazane na Patriarſtvo poxude, daſe u nyemu utemelyi nektiuchega Ignatiu dragovolyno oſtaviti Stolicu ſvoju, kervnicskim nacſinom i nyegove ſtrance jeſt progonio, i nyega prokleo: Pokliſare Rimske mitom, i ſillom naveo, da skinutju Ignatie privolye. Alli Nikola Papa ova razumivſci, skupivſci Sinod u Rimu *godiſcta 863*. Focia laika, s-oblaſtju ſvitovnom na Patriarſtvo utiſnuta, od prokletih regyena prilyubodnika, oſvoitelya tugye Stolice, i uſillnika je prokleo. Cſuvſci ovo Focio razjidyen s-privolyenyem Cara, i s-pomochju Barde ſakuppi i on razbojnicsko ono ſaboriſcte, uslobodiſe prokleſtvo metnuti na iſtoga Nikolu Papu, kojoj brezobraznoſti nikoi prem ako opaki Episkopi protiviſcefe govorechi: *Nie pravo, daſe ſuprot pervomu, i najvechemu Episkopu, od manyega, oſudda izyſti.* Focio ſaſvim tizim navede ſvoje ſtrance a), daga vlaſtitim piſmom poznadu za Otca Otacah Patriarhu, za najvechega u Cerkvi Boxjoj Sveſctenika, buduchi da jeſt najvecha Pape oblaſt b) iz Rima u Carigrad prineſcena. Tadda pucſe ona zaveza, kojaje za toliko godinah derxala ujedinyenu Cerkvu Carigradsku s-Rimskom. Za utverdit ſvoje odmetniſctvo piſaoje okoliſcne knyige Metropolitam tuxechiſe proti Latinom, koi pozvani od kralya Bulgarie Mihaila, Bulgarce jeſu na pravu viru obrachali: iznioje mloge pogerde ſuprot Cerkvi Rimskoj; zaſutu onu bogopſovku, da Duh ſveti od Otca ſamo izhodi, uzbudivſci: pozvaoje u novi Sinod Metropolite ſuproti Cerkvi Rimskoj. Alli kada posli umorena Cara Mihaila *godiſcta 837*. ſtupi na priſtolye novi Car Vaſilia, dixe Focia nezakonitoga Patriar-

a) Anaſtaſ. in Hiſt. VIII. Syn.

b) Nicol. P. ep. 70.

Digitized by Google

hu, koga Papa Hadrian drugi u Sinodu Rimskomu *godine 868.*, i posli *godine 869.* osmi Sinod Carigradski jest prokleo. Izagnan od Cara Vasilie po lukavstvu laxlyivomu povratise opet u Carigrad, i u milloft Vasilie, koi kada Ignatia Patriarha priminu *godine 877.* naveden od Focia pisaoje Papi Ivanu osmomu, da Focia primi u opchenye, i na Stolici Patriarskoj potverdi. Za umiriti Cerkvu primiogaje Papa, i potverdio pod ovi nacsin, da u Sinodu prosi oprosctenye. Alli on izopacsivsci Poklisare Rimske, i knyige Pape Rimskoga, nitie u Sinodu oprosctenya prosio, nitie pustio vladati Poklisare Sinodom, nego on csiniasce sctoje hotio, odbacioje Sinod opcheni osmi, i u ovomu Sinodu opakomu od Episkopah svoih trista i osamdefet *godisста 878.*, kao po privolyenyu Ivana na Stolicu Carigradsku jest povrachen. Razumivsci Papa, kojaje Focio u ovomu razbojnicskom Sinodu csinio, Aposctolskom oblastju dillovanya Sinoda opakoga je odbacio. Pridstolnikah svoih Nikole, i Hadriana osudde Ivan Papa jest potverdio, i iz nova saborisete, i Focia prokleo. Alli Focio sa svim tizim proklet, i gnyiuchi u proklestvu, vladao jest Patriarstvom do Cara Leona, koi laxipatriarhu u izagnanye je protirao. Iz ovoga kratkopisa jest ocsito, sctosmo iz pocsetka obechali pokazati, da Focio jest kamen velike smutnye, illiti uzrok rastavlyenya Cerkve Istocsne od Zapadne. Ocsitoje takojer, daje zaveza jedinstva ovih Cerkvah jurve pod Carom Mihailom i Nikolom Papom raztergnuta. Ondaseje Focio od svete Cerkve Rimske odmetnuo, ondaje odcipio Cerkvu Carigradsku od Rimske, ondaje pocseo razkolnisctvo illiti odmetnisctvo, a od Ivana Pape proklet nastojaoje potverditi. Nie dakle istina, daje ona zaveza megyu Cerkvom Istocsnom i Zapadnom raztergnuta, kada Car Leo dixe Focia. Istina jest, daseje dosta nahodilo stranacah Fociovih, alli kako kazasmo, nemogadiause zvati Carigradska Cerkva, nitise uslobodisce smutnye zametati, negose potajno, kao zmie u dracsju, razjigyivasce. Vidilisubo, daje po glavi udarena axdaja Carigradska Focio; daje Car, Patriarha, Gospoda svitovna, i Cerkvena, i puk, to jest Cerkva Carigradska s Rimskom ujedinyena bila.

PO.

Digitized by Google

POGLAVJE DVADESET I DRUGO.

Jedinſtvo Cerkve Carigradske s-Rimskom.

POd slidechima Patriarharami Cerkve ove dvi sjedinyene biau. Pervi na miſto Focia obran, kako kazaſmo, jeſt bio Stefan; ſidioje ſceſt godinah, kako ſvidocſe mudri pifaoci gercski c). Poſcaoje s-ovoga ſvita *godine 893.* Megyu ſvetce upiſana poſctujuga Gerci ſedamnaeſti dan miſeca Maja d). Srichan pocſetak sjedinyenya! Slidioje S. Stefana na Stolici Antonia, ovoga imena Patriarha drugi priimenkom Kavlea. Umroje *godiſcta 895.* Koga Gerci i Latini kako ſveta ſctuju, dvanaeſti dan miſeca Velyacſe. Obran posli nyega je bio za Patriarhu Nikola *Myſticus*, to jeſt *Otajſtvenik*, pervi Naredbenik od otajnih poslovah Carskih, koga dan ſvetcſani jeſt petnaeſti miſeca Maja illiti Svibnya. Pod ovim Patriarhom zametnulaſeje ſmutnya megyu Carigragyanima radi cſetverte xenidbe Leona Cara. Car Leo nejmajuchi poroda s trima Caricama, uze cſetvertu imenom Zoe, kojamu rodi Sina Konſtantina *Porphyrogenita* e). Nikola Patriarha cſovik oſctrie ſvetinye neprocinyujuchi, da to Car necſini od bludnoſti, nego radi opchenoga mira ſvega Carſtva, koi razlog mogaſcega iznimiti od duxnoſti razloga lyudskoga; neſamo nekti blagoſoviti nyegovo vincſanye, nego i Sveſcteniku, koi je blagoſovio, dixe obicſajnu oblaſt, a Caru zabrani u Cerkvu ulaziti. Car ne manyega nauka, znajuchi ſctoje lyudski zakon, da on u takvomu dogagyaju nezaduxuje pod toliku pedepſu, niſctanemanye ponizivſciſe prid Patriarhom izkaoje odriſcenje od anatheme, allimu Patriarha nekti dati, premako 89

Car

c) Leo Grammat. Continuator Theoph. Anonym. Symeon Logoth.

d) Acta Bolland.

e) A patre Imperatore natus. Item natus in palatio *Porphyra* dicto, in quo Auguſtae pariebant.

Digitized by Google

Car imadiasce pored sebe takojer Episkope, koi tomacsechi ovu naredbu pokojnoga otca Cara Vasilie, sudisce, dase nepruxa za takvi dogagyaj.

90 Scto ucsini Car? Utecsese k-Papi Rimskomu Sergiu trechemu sudcu sviu pravdah, od koga Poklisari u Carigrad poslani pravdu Caru prisudisce, i csetvertu xenidbu kao zakonitu potverdisce. Patriarha otverdnut, ovomu potvergyenyu nemogasce pristati, buduchi xenidbu csetvertu odbacili osobito Otci gercski, kao nedostojnu, i neuztegnutu poxudu bludnu. A na ono scto pisce Apostol: *Ako umre mux nyezin oslobogyena jest, za koga hoche, nekase udade* f), govorasce, dase od udovice, a ne od udovca razumiti imade. Razloge ove Poklisari, i mlogi Episkopi gercski za nisceto derxechi, rekosce, da naredba Cara Vasilie nie od sve Cerkve, nitie od koga Sinoda primlyena: nie prilicsno istini, daje Car Vasilia pod ovu naredbu glave Carske hotio podvezati, znajuchi kakvese bune mogu zaverchi, kada Car nejmajuchi, komubi od svoga kolina ostavio krunu, za nyuse tugyi pocsmu jagmiti. Ricsi svetoga Pavla jednakose od udovca, i udovice imadu razumiti g), buduchi i S. Epifanio rekao: *Cerkva na jednu samo xenidbu svituje; akose pak tko visce puta vincsa, nebude toga radi od nye odilyen* h). Ostali Otci, koisu osctrie govorili od xenidbe, hotiau priporucsiti kripost uztezanya, i csistoche, da krivovirci od Kerstjanah neposumne, dasu razpusctenie chudi.

91 Patriarha, premako neznadiasce na ove razloge odgovoriti, nekti osudde svoje prominiti, zatoga posla u Manastir, i s-privolyenyem sviuh Cerkvenikah imenova za Patriarhu velikoga slugu Boxjega imenom Euthymia, koi u Manastiru gore Olympa nadaren prorocsanstvom od svih sctovan biasce. Usillovan najposli primioje dostojanstvo ovo, i razumivsci osuddu Poklisarah Rimskih, primioje Cara u opchenye pravovirnih. Alli sa svim neumirise Cer-

f) 1. Cor. 2. v. 19.
g) Vide Arcad. L. 7. C. 20. 27. et 29.
h) Epiphan. Haer. 48.

Digitized by Google

Cerkva Carigradska za xivota Cara Leona, koi priminu *godiſcta 911.* Oſtavioje jednoga ſina Konſtantina; alli primudroga, i plodnoga razuma ſvoga oſtavioje mlogoſtruki porod, illiti knyige doſtojne, da imadu miſto u glaſovitoj knyigaonici Rimskoj. Onaje iz megyu oſtalih ovde vridna ſpometnutja od izhogyenya Duha ſvetoga od Otca, i Sina, koju prinaucſni *Scipio Maffeo* godiſcta 1751. na ſvitloſt dadde. U nyoj primudri Car ukazuje, da zablugyenye Focia govorechega, da Duh ſveti ſamo od Otca izhodi, a ne i od Sina, nie zablugyenye Cerkve Gercske, nego Fociovo.

Za Leonom Carevaoje brat nyegov Alekſander neprilicſan nye- 92
mu, koi dixe Euthymia, a Nikolu Otajſtvenika na iſtu Stolicu povrati. Sverſcivſci Alekſander vladu jedne godine imadde nadſtolnika Konſtantina ovoga imena ſedmoga, ſina Leona pod naſtojanyem matere Zoe, i Nikole otajſtvenoga Patriarhe. Nikola prituxiſe Papi Ivanu devetomu ſuprot Pokliſarom Rimskim. Megyu to uzmnoxaſe ſmutnya megyu Episkopih od ſtrane Euthymia, i od ſtrane Nikole Patriarhe. Scta radi i Car, i Patriarha piſaſce Papi, da poſcalye Pokliſare za umiriti Cerkvu Carigradsku. *Meniata* mucſi od ove proſcnye. Alli onda nemogaſce Papa poslati, zaſcto Simun kraly Bulgarski, i drugi, koiſe izneverili biau, na Carigrad udariſce, u kojoj buni Roman Lakapen, radi ukazana ſvoga vitextva doſtojan poſtadde, daga Car uzme u druſctvo vladanya. Posli ove bune poutiſcene dogyoſce u Carigrad Pokliſari Rimski. Sabraſceſe Episkopi ſtranci Euthymia i Nikole, koi ſvi primiſce Nikolu za zakonitoga Patriarhu. Naregyenaſu ſvakolika, koja ſzcinyau, daſu potribna za xenidbu zakonitu u Cerkvi Gercskoj, koja naredba, daſe proglaſi, zapovidioje Car Konſtantin, i doſcaſte godine jeſt proglaſcena i) cſetverta xenidba zabranyena jeſt pod prokleſtvo: trecha nikoim je zabranyena, nikoim dopuſctena, u nikima dogagyaih, u iſtoj naredbi zabiljexenima. Ovoj naredbi priſtadoſce Pokliſari, nekaſe Gerci vladaju po zakonu, kogaſu obrali; nitkoſe pak nenajde, koibi rekao, da Papa Rímski,

i) Nouella 14. Vide Pagi ad an. 920. N. 2. Baron. ad an. 921. N. 2.

Digitized by Google

ski, glava Cerkve opchinska, nebi mogao cſetvertu xenidbu dopuſtiti.

93 Po iſti nacſin i slideche Patriarhe biau ujedinyeni s Cerkvom Rimskom. Nikolu na Stolici slidioje Stefan Metropolita Amaſenski; Stefana Kalugyer velike ſvetinye imenom Tryfoh, koga Gerci za ſvetca derxe, i ſctuju devetnaeſti dan Travnya k). Bioje Patriarha tri godine l). U to iſto vrime Roman Lakapen utiſnuoje ſina ſvoga od ſceſtnaeſt godinah na Patriarsku Stolicu hotiuchi, da Trifun megyu to cſini sluxbe Cerkvene, dok ſin Roman ſtupi na godine od vladanya Cerkvenoga. Buduchi pak on regyen od ſceſtnaeſt godinah, velikaſe tadda ſmutnya zametnu ne ſamo u Carigradu, nego u Iſtoku, vapiuchih Episkopah, daſe ova Kanonom protive. Roman otac Theofilakta znajuchi, u kakvuſe ſtanyu Rim nahodi pod uſillnikom Alberikom, utecſeſe k-nyemu, da on iſproſi od Pape za ſina Theofilakta odriſcenye od zakona, i dopuſctenye. Alberik od Romana podmichen laſnoje ovo opravio. Onbo Papu Ivana jedanaeſtoga, kogaje u Palacu kao ſuxnya imao, uſillova, da poſcalye u Carigrad Pokliſare za potverditi Theofilakta na Stolici Patriarskoj; i da po nyima poſcalye oſobitu knyigu od dopuſctenya, po komu, i nadſtolnici Patriarhe, brez novoga Pape dopuſctenya na Liturgii moguſe plaſctem sluxiti m). Od ovud izajgye, da ne ſamo Patriarhe, i Arhiepiskopi, nego i Episkopi gercski uslobodiſceſe sluxiti plaſctem, koga obicſaju prie Evangyelya skinuti, i opet prie pricſeſtenya uzeti n). Evo kako Cerkva Carigradska poznadde oblaſt Pape Rimskoga, premako nedoſtojna one Stolice.

94 Posli ſamerti Theofilakta *godine 955.* Kalugyer Polieukt oſobite ſvetinye i nauka poſtadde Patriarhom. Cerkva Gercska nye-

ga

---

k) Acta Bolland.

l) L. 4. Iuris Graeco-Romani.

m) Vide Luitprand. in Legat. ad Nicephorum Phocam inter ſcriptores rerum Ital. Tom. 2. p. 488. Allat. L. 2. de conſenſ. C. 7.

n) Bona L. 1. rerum Liturg. C. 24. §. 16.

Digitized by Google

ga u imeniku Svetacah upiſana poſctuje peti dan Velyacſe. Za nyime na Patriarsku Stolicu uzigye Vaſilia, za Vaſiliom iz Studinskoga Manaſtira Antonia ovoga imena drugi. On *godine 879.* od ſvoje volye oſtavioje Patriarsku Stolicu, na koju cſetiri godidine i po, praznu ſtupioje Nikola prümenkom *Kryſoberges* pod Carom Vaſiliom, i Konſtantinom, slabo za Cerkvu naſtojechima. Patriarha ovi ſakuppioje Sinod, u komu propivaſce, doſad nime ptice Focianske krokcſechi: *Anathema onima, koiſu ſuprotiva priſvetima Patriarhom Ignatii, i Fociu piſali.* Ovo iſto poslie u Saboru Florentinskomu u ſidenyu ſceſtomu ſpominyaoje Marko Efeski. Hotiau po ſaſtavlyenyu imena Focia s imenom Ignatie, Focia opoſcteniti; alli koje moxebiti ſaſtavlyenye tminah ſa ſvitloſtjom? Alli ovi Patriarha akoje bio i namislio, nie niſcta mogao jedinſtvu dviu Cerkvah nahuditi, kakono ni slidechi Siſinio ovoga imena drugi Patriarha Carigradski; koi je ſidio od *godine 896.* do *899.* Hotioje on uzbuditi Fociovo zablugyenye poslavſci okoliſcnu Fociovu knyigu oſtalima Patriarhom. Drugi knyixevnici ſzcine, da to nemoxe biti iſtina, buduchi daſe u Fociovoi knyigi nahodi tuxba ſuprot Latinom zaradi Bulgarie, zato Siſinio od ſtrane, i u ime ſvoje nemogaſce od ſtvari tako davnaſcnye poslati. Alli ſctomu drago, ako i hotiaſce, nie mogao Cerkvu Iſtocſnu od Zapadne raſtaviti, jerbomu ſmert opaku odluku priterxe. Ovu odluku ocſitie ukaza slidechi Patriarha Sergio od Fociove tragge regyen; koi skupivſci Sinod Fociove one pogerde ſuprot Cerkvi Rimskoj jeſt potverdio. Alli nie iſtina, ſcto piſcu niki mlagyi Gerkichi, daje iz dvoknyige ime Pape pomerſio, i Cerkvu Iſtocſnu od Zapadne raſtavio; ocſitoje, da nie iſtina iz knyige, koju poslie *godine 1054.* Petar Patriarha Antiokenski je piſao Mihailu Cerularii Patriarhi o): *Prie cſetereſt i pet godinah, kada ja dogyo u Carigrad, pod blaxene uſpomene Sergiom na ſvetoj Liturgii cſuoſam recſenoga Pape Ivana oſamnaeſtoga ſpomenutje s-oſtalima Patriarhi: kakoje pak poslie nyegovo ſpomenutje pomerſceno, i s-koga uzroka, neznadem.* Pomerſioje Cerulario nejmajuchi uzroka, kakochemo viditi, i zato pravo recſe Petar

o) Vide Allat. L. 2. de perp. conſenſ. C. 1. Pagi ad an. 1019. N. 3.

Digitized by Google

tar Patriarha: s-koga uzroka neznadem. Nie dakle iſtina, daje Sergio pomerſio ime Pape, kako nie iſtina, daje on Cerkvu Iſtocſnu od Zapadne raſtayio. Potvergyujenam ovo slidechi dogagyaj, koinam ocſito ukazuje jedinſtvo Cerkve Iſtocſne s-Rimskom.

95 Kada posli Sergia, Nadpop velike Cerkve Euſtatio od Cara Vaſilie biſce na Patriarſtvo uzviſcen *godiſcta 1019.*, navede Cara, da proſi od Pape Ivana devetnaeſtoga nazivak *Ekumenika* illiti opchinskoga, to jeſt, daſe Cerkva Carigradska zove po ſvomu okoliſcu *Ekumenika*, illiti opchinska, kakoſe zove Cerkva Rimska po okoliſcu ſvega ſvita *Ekumenika* illiti opchinska. Priſtade tomu Car, i posla Pokliſare s-plemenitima darovima, da ovi nazivak kupe. Biaſce gotov Papa privolyiti proſcnyi ovoj; alli razumivſci ove glaſe Episkopi Francuski, i Opati, a oſobito Wilelmo Opat Manaſtira Divionenskoga ſvetoga Benigna, po ſvojoj primudroj knyigi Papu odgovori, donoſechi razloge, da to nejma ni po jedan nacſin ucſiniti. Gercski dakle ovi tergovci, kako s-velikim uſſanyem u Rim doſcli biau puni veſelya, tako prazni povratiſceſe iz Rima. Piſce jednovrimeni piſaoc p). Nieli ocſito, da Car, i Patriarha, vas dvor Carski, Goſpoda oſtala Cerkvenici, i puk poznali jeſu Cerkvu Carigradsku podloxnu Stolici Apoſctolskoj Rimskoj, buduchi oni ſudili, da nazivak *Ekumenika* illiti opchinskoga nemogu brez dopuſctenya Pape imati. Ovo jedinſtvo Cerkve Carigradske i ſve Iſtocſne s-Rimskom uzderxaoje za Euſtatiom Patriarha Alekſia, koi od godine hilyadu dvadeſet i pete vladaoje do godine hilyadu cſeterdeſet i treche, to jeſt, do Patriarhe Mihaila Cerularia.

96 Od ovud slidi, da nie iſtina, kako veche rekoſmo, ſcto *Meniata* nezaſtidiſe piſati, da posli dignuta Focia razkinuoſeje uzao opchenya, i bratinske lyubavi megyu Cerkvom Iſtocſnom, i Zapadnom, buduchi megyu jednom, i drugom uzderxano opchenye, sloxnoſt, i jedinſtvo pod vladom ſedamnaeſt Patriarhah, to jeſt,

za

p) Glaber Rudolphus L. 4. C. 1. inter ſcriptores Hiſt. Franc. Ducheſne Tomo 4. pag. 40. Hugo Flauin. in Chron. Virdun. de Joan. P. XIX.

Digitized by Google

za ſto petdeſet i dvi godine q). Evo! kakoje nevirno *Meniate* pero, koje kao od obicſaja veche nemogaſce inacſie, nego neiſtinom ovo iskazanye od Focia zaglaviti. Od ovud joſc slidi, buduchi da iz megyu imenovanih Patriarhah s-Cerkvom Rimskom sjedinyenih, nikoje Gerci odmetnici za ſvete derxe, i ſctuju; valyaim rechi, da i Cerkva Rimska jeſt cſiſta od ſvakoga zablugyenya, daje nepravedno od Focia oſvagyena; daje Cerkva ſveta, daſu takojer ſveti obicſai; daje Cerkva Rimska Cerkva ona, izvan koje, i od koje, akoje tko raſtavlyen, nejma uſſanya od ſpaſenya: illi akoli ovo odmetnici Gerci neuzktiu rechi; valyaim rechi, da oni nyiovi ſvetci Stefan, Antonio, i oſtali niſu pravi ſvetci, nego razkolnici; i zato valya pomerſiti nyiova imena iz Mjeſecslova, valya iz Cerkve nyiove ikone baciti. Scto na ovo Gerci odmetnici? Znadem, da neche nitko rechi od onih ſvetih Patriarhah, da niſu pravi ſveci, daſu razkolnici: dakle valya rechi, daje Cerkva Rimska ſveta, iz koje odmetnut, i odilyen nemore biti ſpaſen.

Doverſciſmo iskazanye od Focia, i ukazaſmo, kakoje veche 97
recſeno, daje on pervi kamen velike ſmutnye, illiti glavni uzrok raſtavlyenya Cerkve Iſtocſne od Zapadne. Biljexiti pako joſc valya, da nikoi ovo raſtavlyenye nepocſimaju od Focia, kakono prinaucſni Pagi, i bogoslovci Sorboneski, koiſu dali na piſmo Petru Caru nauk od Cerkve ſvete Apoſctolske. Ovi pocſimaju od Cerularia. Razlog nyiov jeſt, zaſctobo Ignatia do ſmerti ſvoje jeſt bio pravi Patriarha, koga za takva pravovirni jeſu derxali. Posli ſmerti Focia vidilſmo, daſu vladali Patriarhe s-Cerkvom Rimskom ujedinyeni. Alli zaſctobo oſtali Focia derxe za pocſetnika, niti tko odmetnike zove Cerulariance, nego Fociance; i najposli jerbo ni *Meniata* hotiuchi kazati kamen velike ſmutnye, illiti pocſetak, i uzrok raſtavlyenya, niſcta neſpomina od Cerularia, zato nechu ni ja od nyih prigovarati. Szcinim niſctanemanye, da pro-

q) Calecas L. 4. aduerſus Graecos. Allat. de perp. conſen. L. 2. C. 8.

Digitized by Google

minivſci ſamo imena, mogu rechi ono, ſcto S. Jerolim recſe od onih dviu glaſovitih Beſiditelyah, pervoga Demoſtena Gerka, a drugoga Cicerona Latina: Demoſten je priuzeo Ciceronu, da nebude pervi; a Cicero Demoſtenu da nebude ſam, i jedan. Po iſti nacſin, i ja rechi mogu: Focio priuze Cerulariu, da nebude pervi kamen velike ſmutnye, pervi pocſetak, i uzrok raſtavlyenya; a Cerulario Fociu, da on nie ſam, i jedan. Vidichemo, jelli on imao uzrok utiſcenu ſmutnyu opet uzbuditi.

SVERHA DILA SCESTOGA.

DIO

Digitized by Google

DIO SEDMI.

OD PATRIARSTVA MIHAILA CERULARIA.

POGLAVJE PERVO.

Tko biaſce, ſctoli ucſini Mihail Cerulario?

Mihail, priimenkom Cerulario ſvitloga roda, ponoſite, i 1
nabunu prignute chudi cſovik, ucſini ſebi glas; alli komuſe on nenadaſce. Uſſachenbo u opakomu dogovoru s-nikom Goſpodom ſuproti Caru Mihailu, velike neſriche ſcnyima dopade. Jedni izagnani biau, nikoimſu izbodene ocſi, a Cerulario u manaſtir protiran. Ovde on bojechiſe veche pedepſe za oslobboditiſe od ſmerti, za nevolyu obucſeſe u Kalugyere: alli nekti ni pojedan nacſin ſvete Redove primiti, uſſajuchiſe u plemenitiu srichu. I neprivariſe, ſtecſebo onu, na koju nie ni pomislio. Po ſamerti Mihaila Paflagona, i Cara Kalafate, kada Konſtantin ovoga imena deveti, nazvan Monomak poſtadde Carom, i on takojer prie od Cara Paflagona izagnan, ſpomenuoſeje od Cerularia, i ucſiniga druga ſriche, koga imadiaſce druga neſriche. Dozvaga u dvor Carski, i jerboje poznavao nyegovu chud, za dignuti oholoj, i nemirnoj glavi prigodu od zametnutja ſmutnye, i bune, uzviſiga na Stolicu Patriarsku *godiſcta 1043.* Novi Patriarha, illi bojechiſe, dacheſe nyemu proti Cerkvenim naredbam uzviſcenu Papa Rimski protiviti; illi znajuchi, damu neche dopuſtiti nazivak Patriarhe Ekumenika, to jeſt opchinskoga, za koim od oholoſti pohlepan biaſce; illi od xeſtoke omraze na Cerkvu Rimsku, odlucſioje ſuprot nyoj boj od Focia pocſet ponoviti, i ſverſciti. I ſverſcioje, jerbo od nyegova vrimena Cerkva Iſtocſna od Zapadne raſtavlyena oſtadde. Na oviſe pak nacſin to dogodi.

U

Digitized by Google

2 U ifto ono vrime, za veliko derxano, i ſctovano biaſce od ſviu ime Patriarhe Carigradskoga, i nyegova velika oblaſt pruxena ſverhu Metropolitah ſceſtdeſet i pet; ſverhu Arhiepiskopah trideſet i cſetiri; ſverhu ſceſt ſto Episkopah; koi kako Patriarhi podloxni, tako i nyegovoj zapovidi poslufcni biau. Iz megyu ovih ſviu, za ſtaviti u dillo, ſcto biaſce opako namislio, obra dvoicu, koi na glaſu biau, jednoga velike oblaſti Leona Akvidanskoga Metropolitu Bulgarskoga; a drugoga velike mudroſti Svefctenika u manaſtiru Studinskomu Nicetu Sthetata illiti Pektorata. Od potribeje bilo Cerulariu sluxitiſe tugyim razumom, buduchi on mlohav, i tup neſamo u nauku Bogoslovskomu, nego i u poslovih, koje ima Episkop cſiniti, kako nam ſvidocſi jednovrimeni, i glaſoviti gercski naucſitely r) Mihail Pſello. Niceta dakle, za uzbuditi, i uzdignuti onu za toliko godinah posli Focia zaſutu ſmutnyu, piſaoje ſuprot obicſajom Cerkve Rimske, a oſobito ſuprot Poſvetiliſctu, koje obicſaje Cerkva Rimska cſiniti u kruhu priſnu illiti nekvaſnu; koga radi obicſaja ni Focio, niti tko drugi nieſe uſudio nyu okriviti. Kada ovo opako piſmo od Nicete sloxeno Cerulario s-Leonom Akvidanskim oſudivſci Cerkvu Rimsku kao opacſenu u nauku, obicſaih Cerkvenih, i u nacſinu upravna xivlyenya, zabranivſci oſctro, ſvako opchenye s-Papom Rimskim, uzbuniſe puk, podigoſceſe Gerci na Latine, zatvoraſceim Cerkve, koje u Carigradu imadiau, proklinyaſce one, koibiſe k-Papi na ſud uticali, bicſevaſce, u gvozdje, u tamnice metaſce, od Latinah kerſctene opet keiſtiſce.

3 Nebiaſce ovo zadoſta nyiovoj na Latine omrazi. Piſaliſu knyigu u Pulyu, gdi joſc nikoje gradove Gerci imadoſce, Episkopu Tranenskomu, od Nikole Pape ovoga imena drugoga skinutu, da nyu razglaſi po ſvemu zapadu ſuprot Papi, i Latinom; i oſtalima, koiſu ſcnyima sloxeni, koje Cerulario, i Leo iz opchenya Cerkve jeſu izbacivali; jerbo kako oni nepodobno govorau, Latini xidovuju poſvechujuchi u priſnu, jidu udavlyena, nepivaju uz korizmu

r) Apud Pagi 1053.

Digitized by Google

mu *Alleluja* s). U ono vrime nahogyiaſceſe ſrichom u Tranyu Kardinal prinaucſni po imenu Humberto, koi pervi knyigu onu od Episkopa datu je cſatio, i buduchi gercski jezik izverſno razumio u latinski jezik prineſcenu odneſeju u grad Benevent, gdi tadda biaſce Papa Leo deveti.

POGLAVJE DRUGO.

Sctoje Leo Papa odpiſao na knyigu Cerularia?

GOſpodin Bog, koi ſvoju Cerkvu neche nikada zapuſtiti, pro- 4
vidioje nyoj u ono vrime poglavara Papu Leona devetoga, koi nakichen oſobitom mudroſtjom, i kripoſtjom, znaoje nyu obraniti, i mogao ne ſamo odbiti, nego i slomiti Cerularia, i Leona Akridanskoga ſillu. Procſativſci on nyiovu knyigu, dadde nyima odgovornu knyigu, punu nebeske kripoſne mudroſti, kojaje mogla, i otverdnuta odmetnika ſerce razbiti, vech akobi takvi bio, od kakva mudri Salamun recſe: *Promisli dilla Boxja, daga nitko nemore obratiti, kogaje Bog zapuſtio* t). Knyiga ova Leona Pape glaſovita pridoſtojna je, dabiſe ſva pripiſala, i viſce puta cſatila; alli buduchi priduga od cſeterdeſet i jednoga poglavja, nikojachu ſamo iz nye izvagyena, kao za priliku doniti.

Pocſima od onih ricſih: *I na zemlyi mir lyudem* u). U trima 5
poglavjih fali mir od Iſukerſta Apoſctolom, i Cerkvi priporucſen, karajuchi one, koi Cerkvu uznemiruju, i nyezino jedinſtvo opakima naucih kvare, daſu gorjih od Cſifutah, koi nektiau razdirati neſcivenu odichu Iſukarſtovu. I zato na cſetvertom pogl. piſce:

Jao

s) Apud Baron. ad an. 1058. ex biblioth. Vallicel.

t) Eccleſiaſtis 7. v. 14.

u) Labbé Tom. 9. CC. p. 941.

Digitized by Google

Jao oholoſti oniu lyudih, koi uda Antikerſta, i prihodnici onoga ucſinyeni, koi je kraly nad ſvima ſinovih oholoſti, nepriſtaju proſipati kokoly u frid pſcenice, i xetvu potlacſiti; kojoj pripravlyena jeſt nebeska xitnica. U petomu poglavju tuxiſe, ſcto nikoi Miſnici, koi imadiau biti Cerkve pomochnici, bivaju naslidnici oniu, koi poginuli jeſu: *I ovo jeſt, ſcto najposli s-neizkazanom ſerdca xaloſtju ocſitujemo; jerbo ti polyublyeni nami, i ſada joſc u Iſukerſtu brate, Episkope Carigradski, i ti Leo Akvitanski, kako kaxu, Cerkvu Apoſctolsku latinsku, s neizkazanom brezobraznoſtju, niti cſuvenu, niti nadrazloxenu oſudiſte najvechma toga radi, zaſctobo u kruhu priſnu uſugyujeſe cſiniti uſpomenu muke Goſpodinove. Evo posli hilyadu, i skoro dvadeſet od muke Spaſitelya naſcega godinah, od vas pocſima Cerkva Rimska ucſiti, kakoſe imade cſiniti ſpomenutje muke Iſukerſtove, kao da nebi bila niſcta naucſila po dugomu opchenyu, i nauku od onoga cſaſtnoga ſtarca, komuje Iſukerſt rekao: Blaxeni jeſi Simune Bar-Jona; zaſcto put, i karv neocſitova tebi, nego Otac moj, koi jeſt na nebeſih.*

6 Na poglavju ſceſtomu govori: dabi bilo brezobrazno rechi, da Otac nebi bio poglavici Apoſctolah Petru po Sinu ſvomu ocſitovao poſctenye, i nacſin vidiona poſvetiliſcta, komu on po ſebi doſtojaoſeje ocſitovati ono neizkazano otajſtvo nevidiona Boxanſtva iſtoga Sina ſvoga. Komu iſti Sin Boxji jeſt rekao: dachega temelyom Cerkve poſtaviti, kakogaje i poſtavio. Scto i Petar iſti ne ſamo xivuchi, nego i umiruchi ukaza, kada po nadhanutju Boxjemu od ponixenſtva molyaſce, daſe glavom doli okrenutom propne, zlamenujuchi po tomu, daje on pervi kamen na parvoparvomu kamenu i temelyu Iſukerſtu ſcnyime ſaſtavlyen, i na nyemu kao nuglenomu kamenu ſvu Cerkve zidinu derxi: da po podmetnutju glave vlaſtite, ſva uda otajſtvenoga tila Iſukerſtova megyu ſobom ſjedinyena, to jeſt, Cerkvu Katoliſansku do ſverha ſvita, kao do noguh u nebo dixe. A vi joſc radite od posluha ove glave otetiſe.

7 Na ſedmomu poglavju piſce, da ova Cerkva ſverhu Petra, i Iſukerſta ſagragyena, nie nikada pomanykala, buduchi ovo Iſukerſt obechao Petru govorechi x): *Jaſam molio zate, da ne pomanyka*

x) Luc. 22. v. 32.

Digitized by Google

ka vira tvoja: a uſuprot u oſmomu poglavju govóri od Cerkve gercske, daje devedeſet i viſce ereſiah od ſtranah Iſtocſnih, illi od iſtih Gerkah u razlicſno vrime izaſclo za oskvernuti divicſanſtvo ſvete matere Cerkve Katolicſanske. U oſmomu poglavju kaxe po imenu, koja zablugyenya Cerkva Carigradska po ſvoima Vladaoci jeſt iznila, koja zablugyenya Cerkva Rimska je vitescki nadvladala, udavila, i potlacſila. Evo Euſebio Episkop Nikomedienski, Carigradske Stolice ſilloviti òſvoitely je bio, i prokletoga Aria barjaktar. Macedonio za Euſebiom, otac bogopſovne ereſie, pogarditely Duha ſvetoga. Za nyim i oſtale broji.

Buduchi pak Cerulario hlepio za nazivkom Patriarhe opchinskoga, u poglavju devetomu ſpominya Patriarhu Carigradskoga Joanna *Poſtnika*, koi prie odmetajuchi od nike poniżnoſti Patriarſtvo, zapovidioje u ſvomu Sinodu, daſe ima nazivati Patriarhom Ekumenikim, to jeſt opchinskim. Ovo ime premda je od Papah Rimskih Pelagia i Gergura pod prokleſtvo zabranyeno, ſa ſvim tizim takoſeje upilo u nikih Patriarhah oholo ferdce, daſe i ſada neſtide Patriarhom opchinskim nazivati. *Imme ovo*, govori Papa Leo, *od ſvetih Otacah u Sinodu Kalcedonskomu, dato jeſt naſcemu priſtolniku Leonu Papi, i nyegovim u iſtoj Stolici naslidnikom, za ukazat poſctenye ſvetoj Rimskoj Apoſctolskoj Stolici; alli od nyega, ni od nyegovih naslidnikah nie doſada primito. Zaſcto premda nikomu za Iſukerſtom, nemore biti ovo imme toliko priſtojno, koliko naslidnikom Petra; niſctanemanye poniznoſt cſaſtnih Papah Rimskih znajuchi, da ni Poglavica Apoſctolah nenahodiſe nazvan Apoſctolom opchinskim, ovi oholi nazivak je odbacila, kao dabi ſvi Pape i ricsju, i dillom govorili ono, ſcto S. Petar na krix poveden recſe: Niſam doſtojan glavu dignuti gori; nego k-zemlyi prignuti.* 8

U poglavju trinaeſtomu za ukazat, kojeſe ima poſctenye Cerkvi Rimskoj nofiti, piſce, koje nyoj poſctenye ukaza veliki, i pervi Car Kerſtjanski Konſtantin, odredyujuchi s-oblaſtju ſvitovnom, da Papa Rimski ima ſverhu ſviu poglavarſtvo, zaſctobo Zakonoſca Iſukerſt zapovidioje blaxenomu Petru, onde priſtolye derxati, gdi on pogerdu krixa podnoſechi popioje ſlavodobitne 9

Digitized by Google

ſmerti cſaſcu y). Zato Latine, koi falenoga S. Petra, komuſu dati od Iſukerſta klyucſi, komuje zapovidio on ovce paſti, slide nauk; nejnaju ni Cerulario, ni Leo Akvidanski za ruglo zvati *Azymite* to jeſt Priſnikare.

10 Napominyaim joſc kako ſveti Pavao fali Rimlyane, radujuchiſe nyiovoj viri, i darxanyu xivlyenya u poglavju pervomu knyige Rimlyanom piſane; a uſuprot kara Gerke u knyigi piſanoj Korintianom. Zato i Papa Leo, buduchi Cerulario izgerdio Latine, i Cerkvu Rimsku, kao daje zabludila u viri, i obicſaih, oſctrie piſce na poglavju 23.: *Tolikoſte krivoviracah, i odmetnikah imali, koiſu Cerkvu Katolicſansku progonili, daſe na vas Rimska Latinska Cerkva moxe tuxiti ricſma one Zarucſnice u ſvetomu piſmu:* Sinovi matere moje boj biliſu ſuproti meni. *Zaſc tobo nieli Rimska Apoſctolska Stolica, kojaje rodila Cerkvu Latinsku u Zapadu, nieli velim mati Cerkve Carigradske u Iſtoku, buduchi ona po duhovnomu ſvomu slavnonu ſinu Konſtantinu* z), *i oſtalim plemenitima Rimlyanih ne ſamo kripoſtnim i upravnim xivlyenyem; nego i zidinami naſtojala urediti? Scto akoli joſc nevirujete, a vi kaxite, naſctoſu Caru vaſcemu fale Latinah? Zaſctoſe u Cerkvah gercskih cſate Sctivenya u jezik latinski? Doiſlo na poſctenye one matere, koja u tolikih progonſtvih od neznaboxacah mucſena, i u mukah kao zlato iskuſcana, porodilaje mekoputnu kcher Cerkvu Carigradsku.*

11 Jurve proti Kerſtjanom, deſeto za Neronom progonſtvo, biſce oſtudenilo a) i Rim Stari u Bogoſctovanyu dugovicſni, kao okrunyeni Slavodobitnik uxivaoje mir: jurve od obodvojega ſpolla i od razlicſne dobbi neizbrojenih mucſenikah cſe'e, naſcima Priſnicih pokriplyene, to jeſt Iſukerſtom pod oblicsjem Priſnikah, poſve-

y) Vide Nomocan. Photii T. VIII. C. 1. ſub ſcholio.

z) In Synaxario Graecorum dicitur a Sylueſtro Papa baptizatus.

a) Pervo progonſtvo pod Neronom, II. pod Domicianom, III. pod Ulpiom Trajanom, IIII. pod Antoninom Verom, V. pod Severom, VI. pod Maximinom, VII. pod Deciom, VIII. pod Valerianom, IX. pod Aurelianom, X. pod Dioklecianom, i Makſiminom.

Digitized by Google

ſvechenih, Rimskih Ceſarah neznaboxacah ſillu jeſu slomile; ſada pako raskoſcna kchi, koja joſc nie pravo ni na bojno polye izaſcla, nepromiſclyajuchi ſtarinu matere, koja za nyu naſtoi, nyoj ſtarinu, i poglavarſtvo neſtidiſe otimati.

Na poglavju dvadeſet i ſceſtomu obilato, i kripoſno ukazuje, da Carigradska Cerkva, kao kchi imade Cerkvu Rimsku, kao ſvoju mater poſctovati. Onabo koliko mogaſce neuvridivſci ſtare Stolice, Alekſandrinsku, i Antiokensku odlucſila jeſt, daſe ima Episkop Carigradski, kao Episkop grada carujuchega poſctovati, i ovoje nyoj dala ne radi koje nyezine vridnoſti; nego za lyubav bogomilloga Konſtantina. Za poniziti Cerularia govori oſctrie: *I ako ima koje doſtojanſtvo Cerkva vaſca, vi nevirni iſlini, i ſvitloſti, zaſtavnici izprazne ſimne, izneſite na ſrid: vama govorim, koi, kako Goſpodin Fariſeom recſe: Odniliſte klyucs znanya* ſzcinechi, da neche nitko u nebo dochi, akoliga vi nenaucfite, *koi zatvorate kralyeſtvo nebesko prid lyudma, niti vi unigyoſte, niti druge puſctate unichi, pacſe joſc zabranyujete, naſtojechi cſaſtni matere obraz poplyuvati, pogerdami progonechi, i proklinyajuchi: kada radite nyezine ſimove anathemom, i bicſih raſtaviti, da neslisſcaju, i neslide glas matere ſvoje. Zaſctobo kakoſmo razumili, cerkve Latinah zatvoriſte; Duhovnikom, i Opatom manaſtire oteſte, doklemſe vaſcima obicſajom nepriloxe: Evo kolikoje u tomu razboritia Cerkva Rimska! buduchi daſe u Rimu, i izvan Rima nahode primlogi manaſtiri, i cerkve gerceke, nitkoim neſmeta, niti brani Otacah ſvoih pridanya, i obicſaje sliditi; pacſe josh ſvitujemo, i opom namo, dai obsluxuju. Nejma Cerkva Rimska one brezobrazne slobodnoſti ereſii obicſajne, kojaſe raduje o ſmutnyi, i razdilyenyu govorechi, kao ona bludnica u ſvetomu piſmu drugoj xeni govoraſce: Ni meni, ni tebi, nego nekaſe razdili* b). Ovako govoraſce uboica ſvoga diteta na ſudu prid kralyem Salamunom, kojaje drugu xenu potvorala, daje ſvoje mertvo dite u nyezino krilo, kada ſpavaſce, metnula, a nyezino xivo uzela. Ovoj xeni Papa prilikuje ereſie: *Alli Cerkva Rimska, za mir, i jedinſtvo naſtojechi ljubavjom prave matere ganuta, proſi Salamuna: Molimte Goſpodine! dajte nyoj diteſcce*

b) L. 3. Reg. c. 3.

Digitized by Google

i nemojtega ubiati. Znadebo, da nifcta nebude fpafenyu razlicfni obicfai u razlicfnih miflih, i vrimenih; kada jedna vira po lyubavi dillujuchi dobra, koja moxe, fve kolike priporucfuje jednomu Bogu.

Ova vi kako Episkopi imadiafte znati, i duxni biafte pripovidati. Za znati pak biafce vam potribno, ne skokom, nego nogom i za noge uzilazechi, vrime fvetih Kanonah obderxavajuchi na verh Episkopftva dochi, i vi ifti ona pervlye naucfiti, kojafte duxni ucfiti druge.

12 Na poglavju 31. kaxe, daje oholoft, ftara nemoch Patriarhah Carigradskih. Zato kako fvidocfe knyixevnici prisjajni Cari Theodofio, Arkadio, Honorio ucfinifce odlucfak, dafe u napridak nitko iz megyu Duhovnikah Carigradskih nejma uffati, dabi poftao Episkopom Carigradskim. Po ifti nacfin kaxe nevirnoft Episkopah Iftocfnih; iz megyu fedamdefet i fceft odilivfcife od zakonitoga Sabora Sardikskoga, u gradu Filipopolu ucfinivfci faborifcte, neofkvernyenu Viru Nicensku s podpifom fvoim odbacifce; a trifta Episkopah Zapadnih, iftu Sabora Nicenskoga Viru jednoduſcno potverdifce. Ovoje pako zato recfeno, da poznajuchi fcto oni u Filipopolu ucfinifce, ovima fadafcnyim nejmamo brez opaze virovati.

Na pogl. 32. Zafctobo Cerkve Rimske Vira po Petru fverhu kamena fagragyena, nitie pomanykala, buduchi za Petra molio Ifukerft, nitiche igda pomanykati. *Jafam*, veli, *Petre molio zate, i ti kadgodi obrachen, potverdi bratchu tvoju.* Sctoche ovo rechi? nego, dache vira bratche u poghibili i napafti biti; a vira Petra Stajache neganuta. Ovo ifto Petru recfeno, recfenoje u nyemu nyegovim naslidnikom, da bratchu fvoju, to jeft, Episkope u Viri potverde. Buduchi dakle da mi (govori Leo Papa) nauk Petra; i viru nyegova zajedno Apoſctola, naucfitelya narodah Pavla, s Apoſctolskoga prifiolya slobodno vapiemo, fstoje Pavao Galatom pifao: *Akolimi*, prominivfci mifao, *illi Angyeo s neba* (dabi to moglo biti) *bi naviflio ofim onoga, fctofte primili, neka bude proklet* c).

I

c) Gal. 1. 8.

I opet: *Ako vam tko bude pripovidati ofim onoga, ſctoſte primili, neka bude proklet.* Gdi ova rics *ofim* uzimaſe za ovu rics ſuprot, kakono i gercska rics παρὰ, i rechiche ſuprot onomu, ſctoje vam o Galate pripovidano, i ſctoſte primili. Ovde Leo Papa oſobito razumie nauk od poſvechenya u priſnu, primlyen od S. Petra.

Na pogl. 36. opomina Cerularia, i Leona Akridanskoga, daſe nejmaju protiviti Cerkvi Rimskoj, ni nyu progoniti. Razlog daje, zaſctobo oni, koi oholoſtju nadhuti, uſtaju ſuprot priſtolyu Apoſctolskomu, uſtaju zajedno proti ſvemu Kerſtjanſtvu naſtojechiga razruſciti. Zaſctobo po cſioj pomochi moglebiſe podignuti, i braniti kcheri, kadaje pritiſnuta, i potlacſena mati? Onaje Athanaſia, i druge prognate Episkope primala, branila, i na pervanye Stolice pavratila. 13

Najposli u 40. polavju govori Cerulariu, i Leonu Akridanskomu, daim ſcalye joſc nikoja piſma ſuprotivna pogerdama kruha priſna, i ſali kvaſa. Na 41. poglavju kaxe, daje ovu knyigu piſao od ocſinske lyubavi, ſzcinechi, daſeje zadoſta uklonio od one opomene Salamuna d): *Nemoj odgovoriti ludomu po ludoſti nyegovoj, da nepoſtaneſc priliczan nyemu.* Akoli pako ne odſtupe od zametnute ſmutnye, poznatiche ono, ſcto Salamun u iſtomu poglavju govori: *Odgovori ludomu po ludoſti nyegovoj; da on ſebe za mudra nedarxi.* Ovoje ona oſobita knyiga Leona Pape perva, u kojojſe joſc drugi lipi nauci nahode. 14

POGLAVJE TRECHE.

Koje joſc knyige je piſao Leo Papa?

TRi knyige joſc piſaoje Papa Leo rad ove ſmutnye od Cerularia, i Leona Akridanskoga zametnute. Jedna knyiga jeſt odgo- 15

d) Prouerb. 26.

Digitized by Google

govor Patriarhi Antiokenskomu, imenom Petru e), koja premdajer oſobito od drugoga posla, more i ovde imati miſto, kakochemo viditi. Petar uzviſcen na Stolicu Antiokensku, poslaoje iſpovidanye Vire Papi Leonu, iſctuchi po nyemu potvergyenye na Stolici Patriarskoj. U podobnoje vrime, u vrime oholoſti Cerulariove, ova knyiga piſana. Leo Papa u ſvomu odgovoru radujeſe Petru falechiga, da ſctoje potribno bilo, obranye ſvoje za Patriarhu, Stolici Apoſctolskoj na znanye daje, i po ti nacfin ukazuje; da neche odſtupiti od Goſpodinova, i ſviu ſvetih Otacah nauka, po komu on poznaje, daje Cerkva Rimska ſvi oſtalih glava, kojoj ſve texje ſtvari, i veche pravde imaduſe prikazati, da ona ſudi. Odgovaramu pako od nyegova obranya na ovi nacfin: *Moje ponixenſtvo na verh Apoſtolskoga priſtolya zatoje uzviſceno; da kojaje imadu primiti, primi; a kojaſe imadu odbaciti, odbaci: tvoga priſvetoga bratinſtva uzdignutje Episkopsko, prima, fali, i potvergyuje; ako nie Cerkvenim Naredbam ſuprotivno.* Prima takojer nyegovo iſpovidanye Vire, u ſvemu sloxno s-Cerkvom Rimskom, i ſcalyemu ſvoje.

16 Opominaga, da ne ſvoju vlaſtitu ſlavu, nego za ſtaro doſtojanſtvo Stoſice ſvoje, od ſaborah dato, to jeſt, treche miſto u Redu Patriarhah brani: i ako bude triba, obechajemu, da najvecha mati, Rimska perva Stolica, polyublyenoj ſvojoj kcheri, pacſe drughi, to jeſt, Stolici Antiokenskoj hoche u pomoch biti. Ovomu piſa Leo Papa rad Cerularia, koi Cerkvu Antiokensku hoti podloxiti Carigradskoj. Biljexiti ovde imamo, da ne ſamo Cerkva Antiokenska, nego takojer Alekſandrinska, i Jeroſolimska u ono vrime biaſce s-Cerkvom Rimskom ujedinyena, i ime Pape ſpominaloſeje u Diptikah illiti Dvoknyigi. Znanoje takojer, da iſti Car Konſtantin Monomak, Dvorani, Staroſte, i puk Carigradski poznovaoje za poglavara Cerkve Carigradske, kakochemo iz prokleſtva od Kardinala Humberta u Cerkvi oſtavlyena viditi f).

17 Drugu knyigu piſaoje Cerulariu, koi procſativſci onu pervanyu, kao daje niku ſpaſonoſnu miſao u ſerdcu zacſeo, odpiſaoje Leo-

e) Epiſt. 5. Leonis P. *Congratulamur.*
f) Vide Pagi ad an. 1053. N. 11.

Digitized by Google

Leonu Papi, himbeno ocfitujuchi ſvoju xelyu od s-jedinyenya s-Cerkvom Rimskom. Nemogaſce tadda licumirac inacfie ucfiniti; jerbo Car Konſtantin imadiaſce potribu od pomochi Papine, i Ceſara Henrika ſuprot Normanom, koi u Italii gradove gercske robiſce; zato i iſti Car piſaoje za umirenye Cerkve. Ovo jedino biaſce, ſcto Papa ſviu narodah Kerſtjanskih otac, i paſtir xelyaſce, xalechi da toliko duſcah gine. Odpiſa dakle Cerulariu g) radujuchiſe licumircu iz ſerdca, i ſalechi nyegovu xelyu, i odluku, koju ima za pomiriti Cerkvu Carigradsku s-Rimskom. Alli akoli ovo ſveſerdno xeli, piſcemu, damuje potribno uzrok, i prigode zametnute ſmutnye dignuti. Koi pako uzrok? Koje prigode? Ukazujemu na ovi nacfin: *Pervo*, cſujeſe od nyega, da on novak, nesluxivſci prie Cerkvi u manyih redovih, jeſt na verhu Episkopſtva skocfio, ſcto protiviſe naredbi Cerkvenoj. *Drugo*, daje on namislio Patriarhi Alekſandrinskomu, i Antiokenskomu ſtaro doſtojanſtvo oteti, nyiove Stolice Carigradskoj podjarmiti. Sctoje pak ovo? nego od oholoſti, viche Boxje, to jeſt po nadahnutju Boxjemu, od Petra naregyene ſtupove Cerkvene prominiti? Ovdimu za likariu oholoſti napominya izgled ponixena u jaſlicah Iſukerſta, koga ako tko neslidi, on jeſt od ſtrane onoga, koi onda po ſebi, a ſada po ſvoima naslidnicih ſmie rechi: *Uzichichu ſverhu viſine oblakah, i priliczan hochu biti Priviſokomu* h). Pitaga joſc radi oholoſti, kakoje ono xaloſno, i ſvetogerdno oſvojenye; po komu on nadhut piſceſe, i dicfiſe imenom Patriarhe opchinskoga? Ovdemu napominya, ona kojaje piſao od toga u pervoj knyigi, i joſc druga velle kripoſna je nadoſtavio.

Cſetverto, karaga rad nyegove brezobraznoſti, s-kojom on uslo- 18
bodiſe Cerkvu Rimsku kuditi, i oſuditi, cfinechu Poſvetiliſcte u kruhu priſnu. *Tkoſe*, govorimu, *nebi zacſudio, da posli tolikih ſvetih, i pravovirnih Otacah, posli od muke Spaſitelya, hilyadu i dvaeſt godinah novi pogerditely Cerkve Rimske iziſcao jeſt, proklinyajuchi ſve kolike, i ocſito progonſtvo ſuprot nyima uzbugyujuchi, koiſu dionici Sakra-*

g) Epiſt. 6. *Congratulantes.*
h) Iſaiae 4.

Digitized by Google

kramenta u kruhu prisnu? Ovunam tvoju slobodnost, glas opcheni, i ista tvoja knyiga ocsituje, u kojoj na sillu radisc ukazati, daje bio oni kruh kiseo illiti zakuvan s-kvasom, u komuje Gospodin na vecseri otajstvo tila svoga Aposctolom priporucsio. Ovo da nie istina iz svetoga pisma obojega zakona, staroga, i novoga lasnose pokazuje. Zasctobo koi je dosctao zakon ispuniti, a ne razverchi, po zapovidi istoga zakona u prisnicih, i vinu stari zakon je ispunio; a novi u prisnicih i vinu, kako kaxe Luka Evangyelista udily svoim ucsenikom jest podao: nitibose u ono sedam danah je ukazao kruh kiseli u svih krajevih Izraela, i u kogabisegodi nascao, poginulabi dusca nyegova i). *Zato akobise bio nascao kruh s kvasom na vecseri Gospodina Isukersta, illigabise on, illi Aposctoli okusili, po pravici imalibi poginuti, kako pristupnici zakona, nitibi isti Gospodin zasidnikom svoim rekao: Zkocheme iz megyu vas rad griha pokarati* k)? *Niti bisce triba krive svidoke istraxivati za pogubiti, i umoriti nyega, buduchi radi ovoga samo pristuplyenya pravedno mogliga pogubiti. Alli koi nie griha uc[illegible], nitie nascasta himba u ustih nyegovih, scto prie muke je Aposctolom zapovidio, ono ocsito po Aposctolu, po komu govorasce, spominyajuchi recse: Blagujmo ne u staromu kvasu zloche, i opacsinosti; nego u prisnicih nehimbenosti, i istine* l). . . . . *Vazam pako nasc zatose zove novi, jer oni stari zapogyen biasce Izraelicsanom na uspomenu nyiova iz Egipta izhoda; a novi Kerstjanski na spomenutje muke Isukerstove, po kojoj o[illegible] s-ovoga svita k Otcu pogye.* Razlozi ovi u pervoj, i u ovoj knyigi od Pape donesceni, mogadiau odvratiti Cerularia, i nyegove strance od zablugyenya, da hotiau poznati istinu.

19 Trecha knyiga jest, kojuje Leo Papa pisao Caru m), u kojoj fali nyega rad nastojanya za mir Cerkve. Dajemu na znanye od Normanah, kako himbeno obechavsci podloxnost iz nenada udarisce. Svitujega, da brani Cerkvu, kako i Henrik Cesar hoche, koga doscastju svaki dan nadase; da s-pomochu nyih dvoi-

ce,

---

i) Exodi 12.

k) Ioan. 8.

l) 1. Cor. 13.

m) Epist. 7. ad Const. Monomachum. *Quontas gratias.*

Digitized by Google

ce, kao dviu kripoſtnih miſcicah, nepriatelyski narod dalekoche od Boxje Cerkve odbiti, i odgnati. Najposli tuxiſe na oholoſt Cerularia, i priporucſuje ſvoje Pokliſare, po koima knyige ſcalye.

POGLAVJE CSETVERTO.

Seto Pokliſari u Carigradu opraviſce?

ZA umiriti Cerkvu Carigradsku poslani od Pape Leona Pokliſari prinaucſni Kardinal Humberto, Petar Arcibiskup Amalfitanski, i Friderik Kardinal Djakon, posli Papa Rimski, pod imenom Stipana IX. ſtigoſce a Carigrad *godiſcta 1054.* na blagdan S. Ivana Kerſtitelya. Docſekani, i primlyeni biau od Cara s-velikim poſctenyem. Humberro Kardinal za ukazat s-kogaje uzroka doſcao, sloxi udily na nacſin dvogovora megyu Carigragyaninom i Rimlyaninom n) proti tuxbam gercskim knyigu, kojaje po zapovidi Cara u gercski jezik prineſcena. Po iſti nacſin, i Friderik Kardinal odgovorioje oſctro na protigovore Nicete od poſvechenya u priſnu, od poſta ſubotnoga, i vincſanih Sveſctenikah. Da pako i Niceta cſuje odgovore Pokliſarah, Car s-Pokliſarih, i mnoxtvom Goſpode dvorne otigye u manaſtir ſtudinski, gdi Pokliſari od recſenih ozgor cslanakah s-Nicetom mudroſe inadiſce, i takoga ſvoima razlozih ſtiſnuſce, da neznade odgovarati. Slicſajucſi Car iſti poznaoje, da Niceta bludi, a Pokliſari iſtinu govore; zato oni Cara zamoliſce, da Niceta opaku knyigu ſvoju prokune. Zapovidimu udily Car, a on nadrazloxen nemoguchiſe iſtini protiviti, prokleoje knyigu ſvoju piſanu proti Stolici Apoſctolskoj, proti Cerkvi Rimskoj, i nyezinu nauku od poſvechenya u priſnu, od poſta ſubotna, od vincſanya Popovah. Polak toga prokleoje joſc one ſvekolike, koibi derxali; da Cerkva Rimska nie glava ſviu Cerkvah;

n) Vide dialogum apud Baron. in append. T. XI.

Digitized by Google

illi koibiſe uslobodili Rimsku Cerkvu, i nyezin nauk kuditi. Nebi ovo zadoſta Caru, hotioje najposli daſe opaka knyiga Nicete u vatru baci; i biſce ucſinyeno.

21 Sutra dan Niceta od ſvoje volye k-Pokliſarom dogye; od koih joſc biſtrie razumivſci razloge temelyite na ſvoje ſumnye, opetje prokleo ſvakolika, kojaje illi govorio, illi piſao, illi cſinio proti Cerkvi Rimskoj. Nauk Pokliſarah, bioje dobro ſimme, koje kakoje viditi, nie na kamen pallo; o daga nebude djavao od ſerdca Nicete odnio! Znanna ova biau Cerulariu, alli on nipojedan nacſin nekti izgled Nicete sliditi, premakogaje za mudra, i naucſna cſovika derxao, sluxechiſe nyegovim oruxjem illiti piſmom, proti Cerkvi Rimskoj. Od ovud slidi, daje on lukavo piſao Leonu Papi. Nie on mir Cerkve, i sloxnoſt xelio; nego pod ovom prilikom hotioje Papu, xelechega mir, privariti, da ſcto berxje Caru u pomoch bude. Lukavſtvo ovo ſvoje ocſitova zadoſla, kada od zlobe, i nenavidoſti nemogaſce ni dobrim okom na Pokliſare pogledati; i zatobiſe od nyih vazda uklonyao, derxechi ludo za krivovirce. Pokliſari fataſce prigodu, dabiſe mogli ſcnyim razgovoriti; alli on nipojedan nacſin nektiſe u razgovor puſtiti. Videchi Pokliſari, da zaludo trude, da on iſti ſebi prezor zatvora, kao bojechiſe, da nevidi iſtinu, zato u ſubotu ſceſtnaeli dan Serpnya oddoſce u cerkvu S. Sofie, gdi prid mnoxtvom Cerkvenikah, i prid ſvim pukom kazaſce, kolikoſu naſtojali, i trudili, dabi Patriarhu na pravi put uputili, cerkvu ſmuchenu umir i, alli zaludu. Najposli nyega i nyegovo zablugyenye prokleſce. Prokleſtvo ovo nahodiſe kod Baronia ove iſte godine, i Harduina o) na ovi nacſin:

22 *Humberto po milloſti Boxjoj Kardinal Biskup ſvete Cerkve Rimske. . . . . Sveta Rimska, perva, i Apoſctolska Stolica, koja kao glava ſviu Cerkvah, ſverhu nyih oſobitiu briga ima, radi cerkvenoga mira, i koriſti, u Carski ovi grad nas Pokliſare doſtojalaſeje poslati, dabi, kakoje piſano, ſaſcli, i vidili, jelli dillom iſpunyen vapaj, koi nepri-*

o) Harduin. Tom. 6. CC. Binius T. 3. P. 2. mihi fol. 1113.

Digitized by Google

priſtance iz ovoga grada uzilazi u nyezine uſci, illi ako nie tako, da znade? Scta radi prie ſvega neka znadu slavni Cari, Cerkvenici, Staroſte i puk ovoga grada Carskoga, i ſve Cerkve Katolicſanske; daſmo ovde naſcli veliko dobro, i zatoſe u Goſpodinu velle radujemo; i takojer naſcliſino najveche zlo, i zatoſe nevoljno xaloſtimo. Zaſctobo kolikoje po radi ſtupovah Carſtva, i nyegovih cſaſtnih i mudri gragyanah, grad ovi jeſt izverſno kerſtjanski, i pravovirni: kolikoje pak porad Mihaila nezakonito recſena Patriarhe, i pomochnikah nyegove budalaſctine, primlogi kukoly ſieſe u ſrid nyega.

Spominya zatim zablugyenya Cerulariova, i nyegova druſctva; 23
da kako clarovnika Simuna naslidnici dar Boxji prodaju. Da kao Ariani kerſctene u ime priſvete Troice opet karſte, a oſobito Latine. Da govore kao Donatiſte, da oſim Cerkve gercske, Cerkva Iſukerſtova, pravo poſvetiliſcte i kerſctenye jeſt u ſvemu ſvitu poginulo. Da kao Nikolaite putteno vincſanye dopuſctaju ſvetoga Otara sluxbenikom, i brane. Broji joſc oſtala zablugyenya. Zatim:

Zarad koih zablugyenyah, i drugih mlogih dillah ſvoih, iſti Mihail knyigama Goſpodina naſcega Leona Pape opomenut, za nemarje derxao. Sverhu toga nama Poklifarom iſtoga Pape hotiuchim tolikih zalah uzrok dignuti, uskratioje razgovor, cerkve zabranio, da nemoxemo miſe rechi, kaojoje i prie cerkve Latinah pozatvorao, za pogerdu priſnikare nazivajuchi, ricſma i dillih progonechi toliko, daje i Stolicu Apoſctolsku u mezinih ſinovih prokleo, i proti nyoj joſc piſce, i naziva ſebe Patriarhom Ekumenikim, illiti opchinskim. Zato i mi perve ſvete, i Apoſctolske Stolice pogergyenye nemoguchi podniti . . . . . prokleſtvu, koje na Mihaila, i nyegove naslidnike, akoliſe ſvoih opacſinah neoſtave, pricſaſtni Papa jeſt odredio, podpiſujemoſe na ovi nacſin: Mihail nezakoniti Patriarha, novak, od ſama lyudskoga ſtraha dukovniſctvo primivſci, i ſada takojer rad primlogih i privelikih zlochjah ozloglaſcen, i ſcnyime Leo Akridanski nazvan Episkop, i Konſtantin Mihailov od blaga cerkvenoga naſlojnik, koi je latinah poſvetiliſcte opakima nogama pogazio, i ſvi nyegovi u recſenih zlochjah naslidnici, akoihſe neoſtave, neka ſa ſvima Ereticih s-djavlom, i nyegovima Angyelih budu prokleti. Amen. Amen. Amen. Napiſano ovo prokleſtvo Poklifari na Otaru oſtaviſce, i po Evangyelyu prah s-nogu otreſavſci, izigyoſce iz

Digitized by Google

cerkve vapiuchi: *Neka Bog vidi, i ſudi.* Drugo joſc prokleſtvo procſatiſce prid Carom, i velikom Goſpodom: *Koigoder Viri ſvete, Rimske, i Apoſctolske Stolice, i nyezinu poſvetiliſctu otverdnuto uſuprotiviſe, neka bude proklet. Neka bude. Neka bude. Neka bude.* Ova ſvakolika, i slidecha nahodeſe u razlicſnih piſaocah p). Na ovi nacſin Poklisari ſvoj poſao opraviſce.

Polak toga joſc Poklisari zabraniſce pod prokleſtvo, daſe nitko neuslobodi primiti ſveto pricſeſtje iz rukuh Gerkah; koibi poſvetiliſcte Latinah kudili. Narediſce i oſtala za Cerkve Latinah, kojeſe u Carigradu nahogyau. Najposli s-dopuſctenyem Cara u celovu mira, s-darovih, kojebi imali prikazati ſvetomu Petru u Rimu, i S. Benediktu na gori Kaſſinu, diliſceſe cſetarnaeſti dan miſeca Serpnya.

POGLAVJE PETO.

Podbunyenye od Cerularia zametnuto.

24 CErulario u Cerkvi po prokleſtvu prid ſvim pukom oſramochen, kakocheſe pomochi, i oſvetiti? Dogagyaſe, da nikoi mallo umni, kakvi i Cerulario biaſce, u znanyu poslovah cerkvenih, jeſu oſctre pameti za iznachi lukavo zlotvorſtvo. Cerulario dakle, kada oddoſce Poklisari, kao damu nikoja ſvetia zrakka profinu, molyaſce Cara; dabi vratio Poklisare, skoimabiſe rad u cerkvi S. Sofie prid pukom prigovarati, i od ujedinyenya beſiditi. Poſali Car lukavca, i udily po nyih posla daſe vrate u Carigrad, dajuchi na znanye kroz koi uzrok. Zato oni brez otezanya posli dva dni iz Selivree grada potexuchiſe u Carigrad ſtigoſce, xelechi umi-

p) Baron. 1053. 1054. Wibertus in vita S. Leonis L. 2. C. 5. Leo Oſtien. L. 2. C. 89. Binius l. cit.

Digitized by Google

umirenye Cerkve. Megyu to ſcto ucſini Cerulario? Jeddaſeje pripravlyao za mudro prigovaranye? Za podbuniti Carigradski puk, ſuprot Poklisarom, prominivſci prokleſtvo napiſano, i na otaru oſtavlyeno, govoraſce puku; da ono piſmo protiviſe ſvemu narodu gercskomu; da ſvi Gerci imaduſe Latinom, kao robbovi podloxiti. Ova lax zadoſta bi za uxechi lyutu ſercsbu na Poklisare. Razumivſci Cerulario, daſu Poklisari doſcli, hoti da ſutra dan dogyu u cerkvu S. Sofie, za razgovaratiſe od ujedinyenya; u koju da budu doſcli, nikad nebi bili xivi izaſcli: nemogaſcebo puk cſuti, dabi Gerci podloxni Latinom bili. Alli Car morebiti ſumnyechi, daje ovde Cerularie niſcto zakuvao, porucſimu, dache i on biti ovoga prigovaranya slisaoc. Nebi ovo po volyi Cerulariu, znajuchemu, daſe nebi nitko naſcao, koibiſe uſudio prid Carskim Velicſanſtvom na Poklisare ruku dignuti. Na ovi nacſin Car izvernu opaku Cerulariovu odluku, i bojechiſe, da koga zla Poklisari nedopadu, jerboſeje morebiti procſulo, o cſemuje radio Cerulario, poslaih udily natrag. A ſcto puk od Cerularia uzbunyen? Uſtadde na iſtoga Cara, kao da on oslobodivſci Poklisare iz rukuh nyiovih, je takojer privolyio gercskoga naroda pritiſnutju, i robſtvu pod latinom. Car dakle za utiſciti bunu uſillovan bi Lomacſnike Latine, koi joſc nebiau otiſcli, Pavla, i nyegova fina Smaragda Cerulariu u ruke pridati; za ukazat ovim nacſinom, da on nie od toga robſtva ni pomislio.

Zatim za iznimiti puku onu ſumnyu zapovidioje, daſe donese pripis onoga prokleſtva, biaſcebo i u oſtale derxave poslano, daſe proglaſi. I doneſceno biſce iz Rhoſſie, tadda procſati puku, i pokaza, daſe u nyemu niſcta nenahodi, dabi imali Gerci Latinom podloxni biti; nego pervo daje napiſana ſala Cara, Goſpode, i gragyanah Carigradskih; a drugo prokleſtvo Cerularia, i nyegovih naslidnikah zarad nyiovih zablugyenya. Ova cſuvſci umiriſe puk; a Car razjidjen q) rodbinu, i priatelye Cerulariove iz dvora izagna, mislechi, i na nyega lyutu oſvetu izliti: alliſe inacſie dogodi.

PO-

q) Baron. loco ſupra citato.

Digitized by Google

POGLAVJE SCESTO.

Car i Cerularío odiliſceſe od Cerkve Rimske.

25 UKazaoje Car Konſtantin, da on nie ſveſerdno naſtojao za mir Cerkve; zaſctobo poslie, i on odſtupi od Cerkve Rimske. S'koga pak uzroka? Tuxioje najpervo Car Leonu Papi, Roberta Vladaoca Normanah, koiſu gercske gradove robili, iſctuchi od Pape pravicu ſuprot Robertu, koi buduchi rodom Italianac, imadiaſce Papi posluſcan biti r). Iskaoje Car takojer pomoch od Pape ſuprot Robertu, kako piſce Cerulario Petru Antiokenskomu Patriarhi, koju jerbomu kako xelyaſce nie poslao, razjidiſe ſuprot Papi, zato nieſe protivio odluci, i naſtojanyu Cerularia. Alliſe razjidi brez razloga, zaſctobo imadiaſce prociniti, daje ſuprot Normanom podignuta vojska Pape poginula, i on iſti proſcaſte *godine 1054.* uſſachen bio. Od ovudſe dovodi, da kako rekoſmo, nie on naſtojao za mir Cerkve, nego za koriſt ſvoju; ſctoche, i slidechi Cari cſiniti: nitje on rad koje druge ſverhe imao onu oſobitu pomnyu, daſe ſctogod zla Poklifarom nedogodi, nego daga nitko neoſvadi, kaono priſtupnika zakona narodah. Polak toga joſc morebiti uzrok omraze na Papu, i Cerkvu Rimsku; biaſce prinaucſan onoga vrimena Gerk Mihail Pſello, onbo iſti piſce od ſebe s): *Niſcta nebiaſce, ſcto ja nebi znao, illibi ſcto ocſito Car ucſinio, illibi otajno odlucſio ucſiniti.* Omrazu nyegovu na Cerkvu Rimsku ſvidocſe nyegove knyige u latinski jezik prineſcene, alli joſc po pritiskopiſu nedate na ſvitloſt, kako piſce Pagi t), koi je iſte knyige ciatio.

Ni-

r) Metochita orat. prima hiſtorica de diſſidio apud Allat. lib. aduerſ. Hottingerum p. 457.

s) Apud Pagi ad an. 1071.

t) Apud eumdem ad an. 1071.

Digitized by Google

Niſctaſe nemogadiaſce ugodnie Cerulariu dogoditi; sluxechiſe on ovom prigodom, kako ſvidocſi prinaucſni Gerk *Georgia Metochita*, ſtavioje ruku u ovi od razdilyenya poſao. *Onbo joſc prie mislioje od Pape odilitiſe, i oſvoiti pervaſtvo, illiti poglavarſtvo, ſcto jerbomu, kako xelyaſce, neizajgye za rukom, nekti opchenye s-Papom imati, nemogaſcebo podniti, dabiga Papa kao vechi, i ſtarji ſudio.* Evonam uzroka, s-koga hoti Cerulario ſebe, i Cerkvu Iſtocſnu od Rimske odiliti! Nebiaſce uzrok poſve henye u priſnu, ni drugi obicſai, radi koih on uſudiſe okriviti Cerkvu Rimsku. Tuxbe nyegove zaſtori ſamo biau, za opravdati prid malloumnima raſtavlyenye ſvoje. Uzrok pravi jeſt oholoſt. Ovo vidiſmo i u Fociu. Ovi dvoica potvergyuju ono, ſcto recſe S. Auguſtin u): *Jedna mati oholoſt, ſva zablugyenya je porodila.* 26

Nektiuchiſe dakle podloxiti Papi od one privelike oholoſti, od koje on nadhut hoti uzichi ſverhu viſine oblakah, kako Papa u drugoj knyigi napomenu, zaktimuſe noſiti rumene cipelye, zaſctoboſe i Papa takvom obuchom sluxi. Mogaobimi tko rechi, da po ovoj xelyi neukaza Cerulario oholoſt, nego mudroſt, koja ſtoi oſobito u poznanyu ſebe iſtoga, i zato po noguh hotiſe jednacſiti s-Papom Leonom; jerbo tupom ſvojom glavom iſporeditiſe nemogaſce. Alli nejma ovdi ſcali miſta. Iſporediſe on mallo poslie i glavom, i joſc viſce propeſe, i podixe ſverhu Papine glave. Sakkupi on Sinod ne opchinski, kako nikoi malloumni laxu; nego Sinod poſebni od dvadeſet Episkopah, koih imenah, i odlucſak nahodiſe x) u Allatia. Cerulario vladaoje ovim Sinodom, niſcta neiziskujuchi, kako ſvidocſi *Metockita*, niſcta nepitajuchi, ni ſudechi; po ſamoj zapovidi Cara, ime Pape iz dvoknyige pomerſi za raſtaviti Cerkvu Carigradsku od Rimske. 27

Nebi to zadoſta razjidjenyoj oholoſti Cerularia, naſtojaoje, daſe ſva Cerkva Iſtocſna odmetne od matere ſvoje Cerkve Rimske. Joſc prie, kada i Leonu Papi, piſaoje on Petru Antiokenskomu tux- 28

u) Serm. de temp. 46. olim 165.

x) Diſſert. 2. de libris eccleſiaſticis Graecorum.

Digitized by Google

tuxbe proti Latinom; alli isti Petar odgovorimu na nikoje, daſe radi nyih nemogu Latini razloxno kuditi; kakono na priliku odpiſuje: *Sctonamje zato? Ako i briu nyiovi Sveſctenici bradu: Episkopi parſtene noſe na zlamenje duhovnoga vincſanya s-Cerkvom Boxjom? Scto jidu ſtvari necſiſte, i Duhovnici u manaſtiri meſo jidu, i kerv ſvinsku? Ako uzktieſc iziskivati, nachiches, da i iz megyu naſcih nikoi ova cſine. Nijedno ſtvorenye Boxje nejmaſe odbaciti, akoliſe ſa zafalnoſtju blaguje.* Od dviu ſtvarih pako oſobito biljexi. *Perva:* Latini kao Ariani po jednomu umochenyu karſte. *Druga:* Latini u Simbolu nadoſtavlyaju one ricſi: *I od Sina.* Zato ſvitujega, da piſce Papi Rimskomu, da oni u Virovanyu nadoſtavak oſtavi, ſcto akoli on ucſini, neka mir, i opchenye ſcnyegovom Stolicom uzderxi. Ovoje oni Petar Antiokenski, koi kako u trechemu poglavju rekoſmo piſaoje Leonu Papi, kako biaſce doſtojno piſati; alli u ovoj knyigi brezobrazno piſce, kudechi Latine, kao neulyudne, i malloumne, kakoſe u nyoi nahodi.

29 Cerulario nebiaſce podpuno zadovolyan ovim odgovorom, zato buduchi priminuo S. Leo Papa proslavlyen cſudeſih; i poti nacſin oslobogyen od primoguchega protivnika, ſcto za xivota primudroga Pape neuſudiſe, piſaoje opet Petru ſvitujuchi nyega, daſe odmetne od Cerkve Rimske zarad onoga u Simbolu nadoſtavka: *I Sina*, kao radi jedne goleme, i oſobite zloche. Scto Petar, ſcto Patriarha Alekſandrinski, i Jeroſolimski odpiſaſce, neznadeſe ſtanovito. Ovoje iſtina, da Petar najposli, i Alekſandrinski, i Jeroſolimski zavedoſceſe za Cerulariom, i raſtaviſceſe od Cerkve Rimske. Na ovi nacſin Cerulario pod odmetnikom Konſtantinom devetim razkinu priko jedinſtvo megyu Cerkvom Iſtocſnom, i Zapadnom. Car ovi ovo iſto godiſcte hilyadu petdeſet i cſetverto pogye s-ovoga ſvita. Biljexiti ovde imam, da pod vladom ovoga Cara, i Cerularia, koi, kako vidiſmo, iz nova pocſeſce ovo neſricſno odmetniſctvo, u iſto vrime pocſeſce Turci u Aſiii na Kerſtjane udariti, kao danam Bog hoti dat za razumit, dache Turci biti bics odmetniſctva gercskoga, i najposli raſutje Carſtva Iſtocſnoga, od Cerkve Zapadne odmetnuta.

PO-

Digitized by Google

POGLAVJE SEDMO.

Kakoje Cerularioſverſcio?

POcſeto pod Konſtantinom odmetniſctvo, mogaoje Cerulario laſno potverditi pod Theodorom Caricom, i slidechim Carom Mihailom Stratiotikom kukavim ſtarcem, komu priſtojnie biaſce u poſtelyici lexati, nego na priſtolyu Carskomu ſiditi. Starac ovi zamirioſe biaſce vojnicskoj Goſpodi; zato oni u vojſzci Iſacia Komnena mudra, i ſerdoſana viteza, imenovaſce Cara, i pozdraviſce. Goſpoda takojer Carigradska ſudiſce, daſe Stratiotik mlohav, i nepodoban za carevanye digne: Cerulario takojer ovomu vichu priſtadde, poslavſci Episkope k Caru Stratiotiku, koiga od nyegove ſtrane ſvitovaſce; da s dobre volye ſa ſebe skine brimme Carſtva, koje i tako uzderxati nebude mogao. Cſuvſci ovo Stratiotik recſe: *A ſctochemi dati Patriarha, akoli ja Carſtvo oſtavim?* Odgovoriſcemu Episkopi: *Carſtvo nebesko.* Razumivſci priproſtiti ſtarac ovo obechanye, odbaci Carsko ruho, i u pervaſcnyoj odichi otigye doma cſekat obechano Carſtvo. Ova na znanye dadde Cerulario Iſaciu Komnenu obechajuchimu; dachega Carigragyani veſelo docſekati, i primiti. I takoſe dogodi. Sutra dan, kada Iſacio Komnen s vojnicskom Goſpodom ſtixe, primlyena s doſtojnim poſctenyem, Cerulario u cerkvi S. Sofie okrunioje nyega pervi dan miſeca Rujna. 30

Plemenite chudi novi Car Iſacio Komnen hotioje udily ukazati dillom s poznanye ſvima, koiſu za nyegovo uzviſcenye na Carsko priſtolye naſtojali. Iz megyu oviu pervi biaſce Patriarha Cerulario, komu za ugoditi, zabranioje ſvoj Goſpodi, daſe u napridak nemiſcaju u poslove cerkvene, a oſobito u dohodke cerkve S. Sofie; zaſctobo pod vladom pervaſcnih Carah nikoi naſtojnici od blaga cerkvenoga viſce zaſe, nego za cerkvu naſtojaſce. Polak toga daddemu oblaſt oſobitu uzviſiti kogabimu bilo drago ne ſamo na cerkveno, nego i na ſvitovno doſtojanſtvo. Poti nacſin nitko 31

Digitized by Google

od nyegovih pridſtolnikah nebiaſce moguchii, ni Caru ûgodnii, kadabi ſcto od Cara hotio imati, vazdabimuſe lyubeznyiva ukazao. Alli zaſctobo oholoſt nevladaſe razlogom, doſadioje Caru ne toliko molechi, koliko zapovidajuchi. Scta radi dogodiſe, da opet niſcto od Cara zaprofi; Car zaſctobo more biti, nebiaſce priſtojno, dabimu dopuſtio, nekti onu proſcnyu usliſcati. A ſcto onda Cerulario? Razjidjen uslobodiſe Cara karati, i u ocſimu prititi govorechi: *Jaſamte na Carſtvo uzdigao: jachute s-Carſtva dignuti: nejma megyu Carſtvom, i Patriarhom razlike, i akoje koja, velleje mala.* Alli nie cſudo, damu Cerulario na ovi nacſin odgovori pogergyuchi Carsku oblaſt, i velicſanſtvo ſvitovno, buduchi prie duhovno, i cerkveno u Leonu Papi za niſcto derxao. Evo kakvanam Cerularia gercski piſaoc y) iſpiſuje, i prikazuje. A ſcto Car? neodgovorivſcimu niſcta na one brezobrazne ricſi, ukaza Cerulariu, da znade ſercsbom vladati, od kojemu ſerdce uzavrilo biſce. Posli nikoliko vrimena, buduchi i Car ponoſite chudi, i zato nemoguchi onu brezobraznu oholoſt podniti, zapovidioje, daſe skuppe doſtojnii Duhovnici ſuprot Cerulariu z). U ovomu ſaſtanku *Mihail Pſello* izneſe na piſmu jedno govorenye, u komu on, ofim oſtalih zlochah, okrivljuje Cerularia rad mloge nevirnoſti. Ovoje zadoſta bilo za ukazat, daſe ima s-Patriarske Stolice dignuti, na koju nikad nie bio vridan ſiſti. Dakle Car, ne godine, kako ſzcini Baronio 1058., nego kako piſce Pagi, slideche, kada Cerulario govoraſce Liturgiu, na blagdan Arhangelyah posla vojnike, koiga zgrabiſce, i u Addu Prekonesku odvedoſce. Ovde on promiſclyajuchi, kakoje iz viſoka duboko upao, u tugi, i xaloſti- do mallo vrimena ſvoj xivot zaverſci. Mihail Pſello, koi je Cerularia xiva kudio, martva je poſalio. Alli zaſcto? Zaſctoboje odſtupio od Cerkve Rimske virujeche, da Duh ſveti i od Sina izhodi. Naſtſtolnici Patriarhe Cerularia nyegovo ime, nedoſtojno ſpomenutja, iz diptikah, illiti dvoknyige pomerſiſce a), koje posli otverdnuti od metnik Mihail Ankiali Patriarha potajno upiſa b).

Ne-

y) Scylitces Curopalat. in breuiar. hiſt.

z) Zonar. in Iſacio Comneno.

a) Zonar. ibid.

b) Veccus orat. 2. contra Cyprium.

Digitized by Google

Nemoguſe Latini nacſuditi, kako Gerci odbacivſci nauk ſve- 32
toga Leona Pape proslavlyena cſudeſih od Boga; zagerliſce nauk Cerularia, i za nyimeſe ſtranputnice zavedoſce? Jedaje priſtojnie razlogu virovati, da akobi Cerkva, ſcto ni po jedan nacſin nie moguche, zabludila; hotiobi nyu Iſukerſt na pravi put izveſti, po jednomu zlotvoru, oholici od iſtih Gerkah oſugyenu, recimo Cerulariu, i u nyegovu zlovolynu pamet, mudroſt nebesku uliti, nyemu ocſitovati, ſcto ſma Cerkva virovati; illi je razlogu priſtojnie virovati, dabi Bog u takvom dogagyaju, kojemu ſvetomu cſoviku ocſitovao, kakoſe ima vladati, i po koi nacſin Cerkva upravlyati, kakvi ſvet cſovik brez ſumnye ikakve, biaſce Leo Papa, budu. chi Bog nyegovu, i nauka nyegova ſvetinyu cſudeſih poſvidocſio? Doiſto ſvaki po razlogu ima rechi, dabi Bog u tomu dogagyaju Leonu Papi ocſitovao, ſcto ima cſiniti; i ſcto Cerkvu ucſiti, daju na pravi put izvede, i ſudilibi ſvi, daje nyegov pravi nauk. Akoje pak ovo iſtina, kako i j ſt, buduchi da ova dva nauka Cerularia, i Leona Pape ſebi ſuprotivna, nemogu obadva zajedno iſtinita biti, nemoguſe nacſuditi Latini, kako Gerci odbacivſci nauk Leona Pape zagerliſce zablugyenya Cerulariova, i ſebe od Cerkve Rimske odmetnuſce, s-kojom, posli ukopana s-Fociom odmetniſctva, ujedinyeni biau. Ova iſta ſtvar, i Gerkom iſtim cſinilabiſe cſudna, kadabi promotrili, da Cerulario okrivlyuje Cerkvu Rimsku zarad nikoih ſtvarih, zaradi koih nitko do nyega neuſudiſe ſuprot nyoj tuxiti. Za ukazat, daſu od nyega privareni; daje hotio ſamo ſvoju oholoſt, i odmetniſctvo pokriti, po ſvoima tuxbam na ſvakuchemo odgovoriti.

Hotiuchemu ſtavitiſe u ovi od odgovaranya poſao, buduchi 33
prie od Moskovah ſctio, paddemi na um jeſuli, i Moskovi s Gercih u vrime Cerularia od Cerkve Rimske odſtupili? Iſtina jeſt, kako iz pocſetka rekoh, daſam od Gerkah ovo iskazanye piſati odlucſio, a ne od drugih narodah; veche akobi ſverſcivſci od Gerkah, i od oſtalih ſcto zabiljexio, niſctanemanye ſzcinioſam, da nechu s-puta zalaziti, akoli iziskivati pocſmem, ſcto u ono vrime Moskovi ucſiniſce, kakoſe podneſoſce, slidiſceli nyih u odmetniſctvu, kakoſuih od pocſetka ſvoga obrachenya slidili u nauku, i obicſaih cerkvenih? Ovoga iskazanye od Moskovah bitiche ka-

Digitized by Google

kono jedan pridavak ovoga ſedmoga dila, u komuchu pò ovoj prigodi od nyih obilatie govoriti.

POGLAVJE OSMO.

Kadaſuſe Moskovi na pravu Viru obratili?

34 PRie nego na ovo pitanye odgovorim, kojeche morebiti nikoi ſuditi, daje ſtranputno, biljexitichu nikoja od Rhoſſie, illiti Moskovie prem ako ne potribna za znati: jeſulliſe Moskovi s-Gercih odilili od Cerkve Rimske; niſctanemanye niſu neugodna, pacſe jeſu koriſna, za punie razumiti ſtanye ovoga naroda. Rhoſſia illiti Moskovia jeſt jedno priveliko u Europi vladanye od ſtarine po Sarmacii, i Szcithii raſcireno. Pribivaoci ovoga vladanya jezika Slavenskoga u razlicſno vrime, razlicſno biau nazvani: Roxolani, Sarmate, Rutheni, Roſsjanci, Roſſi, Ruſſi, Roſſnyaki, gercski Rhoſs. Odkud pak ovo ime izvedoſce? Neslaxuſe megyu ſobom Piſaoci. Jedni do pridanyu ſtaromu govore, da od pervoga vladaoca imenom *Rhuſſa*, koi iz Slavenske ſa ſvoima domorodcih u ovu derxavu jeſtſe priſelio. Jedni od Roxolana puka Sarmacie, kod Jezera Meotida, i da druga oſtavim, jerboſe nechu od toga prigovarati; nikoi izvode od ricſi moskovske *roſſeje*, to jeſt, *raſcirenye*, buduchiſe ovi narod velle raſcirio, i posli u iſtu Polysku i Lithvansku naſelio. Onoje ſvima znano, da kada Tatari Kioviu porobiſce, i raſuſce; Knez veliki imenom Daniel ſagradio jeſt novi grad imenom Moskvu kod rike iſtoga imena, i u iſti grad iz Kiovie ſvoju Stolicu prinio. Taddaſe oni Rhoſſi prozvaſce Moskovi, a oſtali koiſe biau u Polyskoj, Lithvanskoj, i Magyarskoj naſtanili, ime Roſſnyakah, Roſsjanah, Ruthenacah uzderxaſce. Koibi hotio ova obilatie znati, od imena Roſsjanah, najchiche u Cedrena, Zonare, i Baronia c).

Da

c) Tom. 7. in Appendice.

Digitized by Google

Da i ovo u kratko zabiljexim, pervi Vladaoc koi iz Slavenske 35
biaſce doſcao, bio jeſt Rhuſſo. Protiveſe tomu pridanyu piſaoci, koje protreſati nie moj ovde poſao. Bivſci pako kolino nyegovo utergnuto, vladaliſu poglavice zajedno. A posli nyih vladaoje Knez Rurik, Igor, Olga perva knezica kerſtjanska, Volodomir, illiti Vladimir, pervi Knez kerſtjanski, Jaroslav, Caslav, i oſtali. Iz megyu koih doſtojniſu uſpomene, Demetria pervi, Daniel nazvan velikim Knezom, illiti Vojvodom. Ivan, ſin Vaſilie slipoga, za kogaſe udadde Sofia Garkinya, kchi Tome Paleologa, Gavriel illiti Vaſilia drugi, koi ſebe nazva Carom. Rics ova Car d) jednim doſtojanſtvo kralya, a drugim Ceſara zlamenuje, ove i ja slidim, premako nahodim u Roſſnyacskih knyigah, da Car, rechiche Kraly, a Ceſar, Keſar. Ivan Baſilovich, illili Vaſilovich. Doſtojan neumarle ſale jeſt Petar pervi imenom, i dillih veliki, priimenkom Alekſievich, koi pohodechi druga kralyeſtva, i videchi kakoſe vladaju; dozvao jeſt naucſitelye od razlicſnih naukah, i meſtre od razlicſnih majſtoriah, po koih pomochi, takoje nakitio Moskoviu, daſe ſada ſa ſvakim kralyeſtvom iſporediti moxe. Nazva on ſebe *Monarchom*, to jeſt, *Samodarxcem* Velike, Male, i Bile Roſſie. Roſſia velika jeſt iſta Moskovia; Mala, illiti Carvena jeſt u Polskoj, Bila u Litvanii, gdiſe gorre i za oſam miſecih od ſniga bile. Koi xeli od ovoga naroda chudi derxanya, obicſajah, obrachenya na kerſtjansku viru, znati, oſim gercskih piſaocah, kazachemu *Gvagnin* oſobito, i obilato; *Mikovia*, *Dugloſs*, *Kojalovicz*, *Herberſtein*, *Poſſevin*, *Papebrokio*, *Ignatia Kulczinsky*. Ova biljexivſci, ſadachemo na pitanye odgovoriti, kadaſuſe Moskovi na pravu viru obratili.

Piſce falyeni *Gvagnin:* Faleſe Moskovi, kakoſe u nyiovih 36
knyigah nahodi; daſu kerſtjansku viru od ſvetoga Andrie primili. Ovo iſto govoraſce Car Ivan Vaſilovich Poſſevinu glaſovitom piſaocu, Pokliſaru Pape Gargura trinaeſtoga; daſu i Moskovi, kao i Rimlyani od Apoſctola viru primili. Na ovi pako nacſin kaxu.

Do-

d) Alexander Guagninus apud Sigiſmundum Poloniae regem peditum magiſter Tom. II. in deſcript. rerum Polonicarum.

Digitized by Google

Doſcaoje S. Andria po moru carnomu u riku imenom Nieper-, koja u iſto more uticſe; a odanle u Kioviu u pervoſtoſni grad Ruſſie, gdi blagoſovivſci planinam Kiovskim prorokovah, dacheſe ſve vladanye Ruſſinsko na pravu viru obratiti. Zatim uzigye opet na goru naiviſcju, i uſadivſci ſveti krix, opet prorokovah; dache ſva kolika Ruſſia primiti Viru Iſukerſtovu po nyegovoj Apoſtolskoj Stolici, koju on uzdixe u gradu Bizanciu, poslie Carigradom nazvanu. Ovako piſce Kulczinſzky e) i Herberſtein. Nadoſtavlya *Gvagnin* da S. Andria iz Kiovie otigye u veliki Novogorod, a odonud po nimacskomu moru u Rim, iz Rima u Moreu, gdi pod Agom kralyem bih propet. Ovako ſvidocſe Ruſſinske godiſcne knyige.

37 Alli drugi piſaoci, koiſu ovo putovanye ſvetoga Andrie u Kioviu protreſali, ſude, da ovo pridanye nie prilicſno iſtini. Razlog jeſt, zaſctobo prem akoje S. Andria u Szcitii Evangyelye pripovidao, kako ſvidocſi Euſebio f), i doſcao do Sakah, i Sogdlanah; niſctanemanye zaſctobo biau razlicſni narodi u Szcitii, pitaju ovi piſaoci, jelli pripovidao *Roxolanom?* Ovimboſe imenom u ſtaro vrime Ruſſi nazivaſce. Doiſto nitko iz megyu ſtarih piſaocah nenahodiſe, koibi to poſvidocſio; kaono takojer dabi ſveti Andria dovezaoſe po riki Nieper; godiſctne pako knyige Ruſſinske nemogunam razloxito ukazati. *Drugo:* nemoreſe ukazati, daſu jurve bili onda ſagragyeni gradovi, Kiovia, i Novogorod, u koje, daje doſcao S. Andria, Ruſſi govore. Nitko iz megyu ſtarih zemlyopiſaocah, kakonoſu *Ptolomaeo, Pomponio Mela, Solin*, alli *Plinio* neſpominya ove gradove; dakle valya rechi, daſu u poslidnyah vrimenah ſagragyeni. *Treche:* nie prilicſno iſtini, daje ſveti Andria ſvoju Stolicu u Bizanciu uzdigao, kako kaxu mudri knyixevnici g) ſvetopiſaoci. Najposli ſumnyaje velika od onoga putovanya u Rim po moru nimacskomu. Polak toga nemore biti iſtina, dabi S. Andria pod

e) In ſinaxario Ruthen. ad 30. Nov. Herberſtein in comment. rerum Moſcouit. p. 19.

f) L. 3. hiſt. eccl. C. 1.

g) Hagiographi Belgae.

Digitized by Google

pod Agom kralyem, alli Carom propet bio; jerbo zemlya gercska nebiaſce kralyem, nego Carſtvu Rimskomu podloxna. Sverhu toga ſvidocſenam ocſitó Sveſctenici, i Djakoni Akaje, koiſu vidili mucſenye ſvetoga Apoſctola, daje od vichnika Egee, illiti Egeata oſugyen, i propet bio.

Focio piſaoje u okoliſcnoj knyigi *godine 861.*, da Roſſjani 38
jeſu primili Episkopa, i paſtira; i da takojer kerſtjanski zakon velikim naſtojanyem, i pomnyom ſctuju; alli i ovi, i oni, koiſu po Pokliſarih ſvoih Kerſctenye profili, kada od Carigrada odbieni biau, opetſe u neznaboxſtvo povratiſce, buduchi, da na ſverhi slidechega vika, kadaje opet Ruſſom naviſcteno Evangyelye, niſu naſcaſti nijedni Ruſſi kerſtjani, oſim Olge, illiti Helene Knexice h).

Ovo iſto razumitiſe imade i od slidechega dogagyaja: Car 39
Vaſilia Macedo ucſiniviſci mir s-Ruſſih, prignu nyih, daſu obechali primiti Kerſctenye, i zatoim posla Arhiepiskopa od S. Ignatie regyena i). Naviſtioje on nyima ſveto Evangyelye, vruchoxelyno ucſechi, i kazivajuchi cſudeſa od Iſukerſta ucſinyena. Alli Ruſſi premakoſu bili obechali Vaſilii, dache primiti ſveto Kerſctenye; zadugo poslie nektiſce odrechiſe neznaboxſtva: i ako nevidimo cſudo, rekoſce Arhiepiskopu, kakva ti mloga kaxeſc od Iſukerſta ucſinyena, nechemo nikada tvoj nauk zagerliti. Taddaim recſe Arhiepiskop; Kakvo hochete cſudo? Odgovoriſcemu oni: Knyigu, koja od Iſukerſta ucſi, valyati u vatru baciti; koja ako neizgori nego oſtane cſitava, bitichenam ovo za zlamenye, da jeſt onaj pravi Bog, od koganam pripovidaſc. Privoliviſci tomu Arhiepiskop naloxiſce velik, i xeſtok ogany, Arhiepiskop kada digaviſci ocſi, i ruke u nebo recſe: *Proslavi imme tvoje Iſukerſte Boxe!* Metnuoje ſveto Evangyelye u ogany, koje u ognyu zadugo oſtavlyeno, cilo, i od plamena neoskvernyeno oſtadde. Tadda ſvi zacſugyeni virovaliſu nyegovome nauku, i Kerſctenye profili

h) Pagi ad an. 861. N. 7. et ſeq.

i) Porphyrogenit. in Baſilio Maced. N. 96.

Digitized by Google

ſili k). Alli i ovi Ruſſi, kako i ozgor recſeni od prave vire od-ſtupiſce.

40 *Goline 941.*, drugi piſcu *godine 946.*, a *Kulczinſzky* godine 952. Olga, illiti Elga posli ſmerti muxa ſvoga Kneza Igora, nadahnuta Duhom ſvetim, primilaje u Carigradu Kerſctenye, i nazvana Helenom, illiti Jelinom, na poſctenye S. Helene, matere Konſtantina Ceſara. Vrativſciſe iz Carigrada, naſtojalaje podloxne ſebi Ruſſe na pravu viru obratiti, i zatoje od Roſſah ſuncem nazvana l). Alli poslie nyezine ſmerti ovu ſvitloſt prave vire ugaſi nyezin ſin Svatoslav, koi ni za xivotu matere ſvoje nekti nyezin izgled sliditi. Olgu, illiti Helenu, derxe Ruſſi za ſvetu, i ſctuju jedanaeſti dan miſeca, kako piſce *Kulczinsky* m): *Danas poſctuju Roſsjani preſlavlyenye ſvete Olge, na Kerſctenyu Helene nazvane, Knezize velike Ruſſie, kojaſe rodi od kolina Knezovah Pſovitanskih.* Bilaje xena Kneza Igora, mati Svatoslava, i baba ſvetoga Vladimira. Primilaje Kerſctenye u Carigradu *godine 952.*, a poſclaje s-ovoga ſvita *godine 978.* Od ovud slidi, daſe nemogu Rhoſſi diciſiti ſtarinom obrachenya na pravu Viru, i akoſe koi obratiſce, opetſe u neznaboxtvo povratiſce, i zato nenahodimo, dabi koja Cerkva za oſam vikovah, na poſctenye pravoga xivoga Boga, od Rhuskoga naroda ſagragyena bila.

41 Opcheno pa pravu Viru Iſukerſtovu obrachenye dogodiſe *godiſcta 988.*, kada Knez ſve Rhuſſie Volodimir, illiti Vladimir, neznaboxtva odrecſeſe. Piſce *Elmacin.*, daſe to dogodi, kada on Caru Vaſilii ſuprot Bardi, Foki na pomoch dogye, tada Vaſilia dadde Annu ſeſtru ſvoju za druga xenidbenoga, i on primioje Kerſctenye s-pukom ſvoim n). Herberſtein pak iz knyigah godiſnih Rhuskih inacſie piſce: Dolazaſce Volodimeru iz razliciſnih miſtah Poklisari ſvitujuchi nyega, daſe nyiovoj viri priloxi. Poslaoje i on

k) Zonar. L. 17.
l) Herberſtein in Com. p. 3.
m) Kulczinſzky in Synax. ad 11. Iulii.
n) Elmacinus L. 3. hiſt. Sarac. cap. 6.

Digitized by Google

on Poklisare svoje, koibi iziskivali, i vidili razlicsne obicsaje razlicsnih virah i zakonah. Najposli csiniascemuse najugodnia Vira Kerstjanska po obicsaju gercskomu. Scta radi posla svoje Poklisare u Carigrad k-Caru Vasilii, i Konstantinu prosechi za zarucsnicu Annu nyiovu sestru, i obechajuchi, dacheim grad Korsun, i sva kolika, koja je on u Gercskoj imao, povratiti, i sa svima svoih podloxnicih Viru Isukerstovu primiti. Pristalaje Anna proscnyi nyegovoj, xelechi obrachenye tolikoga naroda; i takojer bratcha nyezina Vasilia, i Konstantin. Odredisce pako, dase ovo veselye ucsini u gradu Korsunu, u koi s-Annom dogye Vasilia, i Konstantin. Ondi Volodimer Kersctenye primioje od Episkopa Korsunskoga, i prominivsci ime Volodimera, nazvan bisce Vasiliom. Posli vincsanya i pira, kako biasce Volodimer obechao, takoje Vasilia Korsun, i sva kolika povratio o). Sagradioje posli megyu rikom Walkom, i Okkom grad, koga od svoga imena nazva Volodimeriom pervostolnim gradom sve Rhusie.

Posli Kersctenya, i drugo svoje obechanye ispunio jest Vo- 42
lodomir, kako pisce Dugloss p). Zapovidioje, dase imadu svi otari, i kipovi krivih Bogovah saterti, i saxechi. Buduchi pak Rhossi osobito sctovali Boga svoga, Triska, illiti Groma, naredio jest Vasilia, dase kip ovoga Boga konyu za rep svexe, po zemlyi vucse, i u riku Nieper baci. I ovo bisce ucsinyeno, prid svim neznaboxnim pukom placsuchim, i xalechim ovoga krivoga Boga. Proglasioje osctru naredbu, da svi nyegovi podloxnici imadase kerstiti, pod izgublyenye sviu dobarah. Skupisctse dakle u Kioviu grad Rhuski, gdi od Episkopa Korsunskoga, i gercskih Popovah od nyega dovedenih, u riki Nieper jesu kersctcni. Csuoseje onda glas xalostan od axdaje u zraku vapiuche, daje istirana iz posidovanya, i stanya Rhusie, ne od Aposctola, illi Mucsenika, nego od jedne xene. Xena ova srichna jest ona, od koje prie govorismo, sestra Carah Vasilie, i Konstantina, koju hoti Volodomir imati; a ona nekti ni po jedan nacsin pojchi za nyega inacsie, nego

o) Herberstein in comment. p. 33.

p) Ad an. 992.

Digitized by Google

akoli ſveſardno primi Viru katolicſansku, i ſveto Kerſctenye prie vincſanja uffajuchiſe, dache nyegov izgled vas narod sliditi. Sazidaoje Vlodimir mloge cerkve, i najpervo na poſctenye S. Vaſilie, i ſvete Bogorodice. Polak toga ucſinioje ſpaſonoſne naredbe, kakoſe Rhuſſi imadu vladati, i cerkvenomu ſtanyu posluſcni biti. Od ovih naredbah piſce *Kulczinsky* q), i takojer da dicſica knyigu ucſe, *Dugloſs.* Ovo izkazanye piſaoci Dugloſſa drugi knyixevnici protreſajuchi, govore, da po Episkopu Korſunskomu, i nyegovima Popovih niſu ſvi Rhuſſi kerſcteni, nego takojer i po pervomu Rhuskomu Metropoliti imenom Mihailu, koi iz Carigrada poslan biaſce, ſa ſvoima Popovih. Onoje iſtini prilicſno, daje Episkop Korſunski iz pocſetka mloge, koi blixji Kiovii biau, kerſtio. A ono nemoxe ni po jedan nacſin biti iſtina, daſu u ſedam dni ſvi bili kerſcteni, zaſctobo nebiauſe mogli skupiti u ovo kratko vrime, ni naucſiti ſvi, ſcto valya znati vrimenitim, prie Kerſctenya.

43 Falyenoga doſada Volodimira, kudi piſaoc *Dittmar*, rad nikih zlochah, niſctanemanye nadoſtavlya r) daſeje nyih u ſtaroſti oſtavio, i mlogima lemoſinami pomerſio. Rhuſſi nyega, i dva ſina nyegova za ſvete derxe, kakoſe nahodi u mjeſacslovu Moskovskomu, na petnaeſti dan miſeca Julia, illiti Serpnya. *Svetoga Ravnoapoſtola, velikago Knasja Volodomira, narecſenago vo ſvetom kreſctenii Vaſilia.* A na dvadeſet i cſetverti dan iſtoga miſeca: *Sveti mucſenik Boriſa, i Glebija narecſenii vo ſvetom kreſctenii Romana, i Davida:* koi biau od brata Svatopelka umoreni; a poslie ovoga uboice, nadvladanoga od brata Jaroslava, u Viſſegorodu ukopani. Sudioſam, da zabiljexim ovde, ſcto najgyo u kalendariu, illiti imeniku Svetih pritiskanu u Kiovii, *godiſcta 1729.* Sctie'e onde na dvadeſet i deveti dan miſeca Maja; da ſveti Leontio Episkop Roſtovenski, jeſt poslan od Patriarhe Focia u Rhoſſiu, na molbu Velikoga Vladimira *godiſcta 999.* Alli ovo nemoxe biti iſtina. Zaſctobo Focio jeſt sbacen s Patriarſtva od Cara Leona Filoſofa *godiſcta 886.*, i u izagnanyu ſvomu preſtavioſeje *godiſcta 891.*

Evo

---

q) in Appendice pag. 24.

r) L. 2. Chronici circa finem.

Digitized by Google

Evo kazaſmo, kadaſe Rhuſſi, illiti Moskovi na pravu viru kerſtjansku, i od kogaſe obratiſce. Od kogaſe obratiſce? Od Gerkah, alli od Gerkah s-Cerkvom Rimskom sjedinyenih pod vladanyem Cara Vaſilie, i Konſtantina. Srichan Volodomir! premakoje i uſillovao podloxnike ſvoje, da primu ſveto Kerſctenye, zaſctobaje Rhuſiu ucſinio dionicu onoga dobra, od koga nyoj veche nie ucſiniti mogao; i tako ucſinio, daje neznaboxtvo izkorenio, u kojeſe nie nikada povratila Rhuſſia. Alli, o velle ſrichnii (slobodnochu rechi) o velle ſrichnii Volodimere! da ti budesc od Latinah Viru kerſtjansku primio; ne zato kao dabi bolya Vira Latinah, nego Gerkah ujedinyenih bila (jednaboje ſamo obodviu ſveta, i iſtinita vira; a ſamo u uſtavi, illiti obicsaji razlicsna) nego zascto ne biſe bilo tako laſno poveli u raſtavlyenye od Cerkve Rimske. Biljexim ovde za malloumne, daje ſve jedno, illi tko rekao, Volodomir, illi Volodomer, illi Vladimir. 44

POGLAVJE DEVETO.

Jeſuliſe Moskovi s-Cerulariom od Cerkve Rimske odmetnuli?

PRie odgovora, volya znati, da Cerkva Moskovska jeſt vladana od Metropolitah; a posli od Patriarhah, koi biau podloxni Patriarhi Carigradskomu od nyega potvergyeni, premako ne vazda. Stolica Vladaocah Cerkve Moskovske bilaje najprie u gradu Kiovii, posli u Volodomirii, najposli u Moskvi. Metropolita ovi imadiaſce veliku oblaſt, buduchi nyu pruxao ne ſamo ſverhu cerkvah velike Rhuſſie, to jeſt Moskovie, nego i ſverhu cerkvah male Rhuſſie, kojaje u Polskoj, i ſverhu Bile Rhuſſie, kojaje u u Lithvanii, doklem poglavice Moskovski, buduchi daleko, i mucſno putovali Moskovom u Kioviu, neiſprofiſce za ſe oſobitoga Metropolitu i poslie Patriarhu od Patriarhe Carigradskoga. Tadda u Rhuſſii Polyakom podloxnoj, iz megyu dvaeſt i viſce Episkopah, oſtade ſamo ſedam, koiſu Metropoliti Kiovskomu podloxni; 45

Digitized by Google

s oſtali premda ſcalyechi darove nyegovu oblaſt poznaju, niſctanemanye Moskovskomu Metropoliti posluſcniſu. Ova kazivaſce Episkopi Rhuski u Rimu Kardinalu Baroniu, *godiſcta 1595.* s)

46 Za vechu pako slavu Cerkve Moskovske Car Theodor Ivanovich *godiſcta 1589.* iſproſioje Patriarhu, miſto Metropolite, od Patriarhe Carigradskoga potvergyena. Buduchi pako veliki troſcki ucſinyeni za ovo od Carigradskoga Patriarhe potvergyenye: ovi obicſaj dignut jeſt od Cara Mihaila Federovich, i posli toga, iz megyu dvoice, illi troice, koje Cerkvenici za Patriarſſvo doſtojne ſudiſce, Car kogamubi drago bilo jednoga jeſt obrao, i za Patriarhu potverdio. Po ovi nacſin Cari oblaſt ſverhu Patriarhah oſvoiſce, koju ukaza posli Car Alekſia Mihalovich. Zavadioſe ſcnyimevelle marsko biaſce Nikon Patriarha, alli neſrichno poſe; zaſctobo po zapovidi Cara skuplyen Sinod nyega s-Patriarſtva dixe. Videchi posli Petar pervi Samodarxac, daſe Patriarhe s-oblaſtju ſvojom ſaviſcje ponoſe, i mogu iſtim Carom ſtrah zadati, *godiſcta 1701.* po ſmerti Patriarhe onoga vrimena, ſa ſvim dixe Patriarſtva doſtojanſtvo, priporucſivſci brigu na ſtvari Cerkvene Metropoliti Reſanenskomu Stefanu Javorski. *Godiſcta* pak *1719.* naredioje jedno ſveto cerkveno viche, pod imenom priſvetoga ſinoda, koimbi imao vladati ſtarji Arhiepiskop, imenovani gori Metropolita. Ova, za punie razumiti ſtanye Cerkve Moskovske, obilato zabiljexivſci, slidi, da odgovorim na pitanye: Jeſuliſe Moskovi s-Cerulariom od Cerkve Rimske odmetnuli?

47 Antun Poſſevin t) i joſc nikoi privareni piſcu, daſu Rhuſſi, illi Moskovi primili viru od Gerkah eretikah, i zato u Litvanii Roſnyaki katolici, bojeſe oniu Svetih uſpomenu cſiniti, i ſctovati, da nebi morebiti po neznanyu kakogod poſctovali, koi nie ſvet, nego odmetnik. Alli kako biljexi *Pagi* u), i prinaucſni *Papebro-*

kio

---

s) In appendice Tomi VII.

t) In primo commentario de rebus Moſcouiticis, ad religionem pertinentibus.

u) Ad an. 1075. N. 13.

Digitized by Google

kio x) ocſitoje pokazao; da ova ſumnya, i ſtrah Roſſnyakah od veche ſtrane jeſt iſprazan. Razlog daje, zaſctobo, kakoje ozgor na *broju 44.* recſeno, Gerci od koihſu Rhoſſi, illiti Moskovi primili viru, tadda biau pravi katolici s-Cerkvom Rimskom sjedinyeni: i iz knyigah od ſtvarih Moskovskih ocſito jeſt, da nemoxemo od nyih ſumnyiti, koje narod oni za cſetiri vika, illiti za cſetiri ſto godinah od ſvoga na pravu viru obrachenya derxao jeſt za ſvete: zaſctobo nyiova ſvetinya po cſudeſih jeſt potvergyena, i po mnoxtvu, i ſtarini cerkvah pod imenom nyiovim ſagragyenih, jeſt ukazana. Ovako *Papebrokio.* Ja za ukazat biſtrie, daſe niſu Moskovi s-Gercih od Cerkve Rimske odmetnuli, donitichu ovdi imenik Vladaocah Cerkve Moskovske, slidechi druge piſaoce, iz megyu koih dva jeſu oſobitia, *Ignatia Kulczinsky* reda S. Vaſilie Rutenac y), koi u datoj na ſvitloſt knyigi *godine 1732.* i prikazanoj Papi Klementu dvanaeſtomu naſtoi ukazati, da Rhoſſi od pocſetka obrachenya ſvoga jeſu bili u poglavicah ſvoih ujedinyeni s-Cerkvom Rimskom. Drugi pako, kogaſhu ſve kao uſtupce sliditi, jeſt prinaucſni *Stitling*, koi imajuchi razlicſne knyige, i ſtare od ovih ſtvarih rukopiſe ſva kolika s-knyixevnom ſvojom druxbom je prie protreſao, negoli je piſao z).

Prie ſvega imaſe znati, da Humberto Kardinal jeſt i po dru- 48
gih derxavah poslao prokleſtvo Cerularia, i oſobito u Moskoviu Metropoliti, Episkopom, Knezu Jaroslavu, koi biaſce vechi priately Latinah, nego Gerkah, buduchi kcher ſvoju udao za Henrika pervoga kralya Franceskoga, a ſuproti Gerkom vojsku podigao. Daje ovo prokleſtvo, koim je udaren bio Cerulario poslano u Moskoviu, kazanoje na *broju 24.* I zato kada pogye s-ovoga ſvita Metropolita Theopemt, tadda, kako biljexi *Kojalovic* a) Knez Jaroslav hotioje, da Episkopi neupitavſci Patriarhu Carigradskoga, sku-

x) Acta SS. Tomo I. menſis Maii in praefat. ad Ephemer. graec. et Moſcouit.

y) Specimen eccleſ. Ruthenſ.

z) Acta SS. menſis Sept. Diſſert. de fide, et conuerſ. Rhuſſorum.

a) In miſcellan. Lithuvan.

Digitized by Google

skupeſe u Kioviu, i u pervoſtolnoj Cerkvi novoga Metropolitu oberu. I obraſce verſtna za ovo doſtojanſtvo, rodom Rhoſsjana, imenom Hilariona, koi takojer niſcta nekti na znanye dati od ſvoga obranya Patriarhi Carigradskomu, kako prie obicſaj biaſce. Nektiaſce navlaſtito s-Razkolnikom opchenye imati. Ovakonam ſvidocſe godiſcne Rhoſſinske knyige.

49 Hilariona na Stolici Metropolitskoj slidioje Georgia pervi *godine 1068.*, a *godine 1080.* Ivan pervi, i jedan i drugi rodom Rhoſsjanin, kakonam ſvidocſi *Kulczinſzki.* Da biau oni sjedinyeni i ſcnyima ſva Rhoſſia, ſvidocſinam knyiga Gergura Pape ovoga imena ſedmoga piſana *godiſcta 1074.* b) dvanaeſti dan miſeca Travnya. U nyoj Papa piſce Knezu Demetrii pervomu nazivajuchi nyega kralyem, na ovi nacſin: *Sin vaſc pohodechi Cerkvu Apoſctolah, dyſcanje knami, i dabi ono kralyeſtvo, po daru ſvetoga Petra, iz rukah naſcih dobio, iſtomu blaxenomu Petru Poglavici Apoſctolah, ukazavſci, kojuje duxan virnoſt, bogolyubnom molbom iskaoje, kazujuchi, dachete vi brez ikakve ſumnye ovoj proſcnyi nyegovoj priſtati, i nyu potverditi, akoli po Apoſctolskoj oblaſti, i miloſti darovan bude. Koga xelyi, i molbi, budiuchi mi ſadili, daje pravadna, s-privolyenyem vſcim, i zaradi bogolyubnoſti proſechega, najposli privolyiſno, i vaſcega kralyeſtva vladanye, od ſtrane blaxenoga Petra nyemu pridadoſino.* Nadoſtavlya joſc, daje i u napridak, ako ſcto zaprosi gotov ugoditi nyemu. Najposli priporucſuje ſvoje Pokliſare.

50 Od ovud ocſito slidi, daje bila Rhoſſia neſamo ujedinyena s Cerkvom Rimskom, nego za ukazati nyoj oſobito poſctenye, od iſtoga Demetrie, illi pridſtolnika nyegova Georgia pervoga, ſvetomu Petru uvitovana, i prikazana. Obicſaj ovi ſtari biaſce u ſtaro vrime za ukazat bogolyubnoſt ſvetomu Petru; poſctenye i posluh ſvetoj materi Cerkvi Rimskoj. Ovo iſto ucſini, i drugi Demetria Hervatski i Dalmatinski vojvoda, illiti kraly, kako ovde biljexi prinaucſni Muratorio.

Za

b) L. 2. epiſt. 74.

Digitized by Google

Za Ivanom pervim ozgor imenovanim, obrani biau za Metro- 51
polite rodom Gerci, kako ſvidocſi *Kulczinſzky* godiſcta 1091.; Ivan drugi, a slidechi Efrem. Ivan nie niſcta ſmetao; a Efrema ſali *Kojalovicz*, daje bio ujedinyen s-Cerkvom Rimskom, donoſechi ovi razlog. Buduchi odredio Papa Urban drugi, da deveti dan miſeca Maja, to jeſt Svibnya, imaſe cſiniti ſpomenutje prineſcenya ſvetih Mochih ſvetoga Nikole iz grada Myre, U Bar grad u Pulyi, Metropolita Efrem udily poslusan primioje ovu naredbu; i zato Cerkva Moskovska i ſada primlyenu onda naredbu obderxava, a Gercska za nemar derxi.

Za Efremom vladaliſu opet Metropolite Gerci po redu cſetiri. 52
Nikola *godine 1111.*, Nicefor, Niceta, i Mihail drugi. Iz megyu ovih Mihail biaſce u nikojemu Sinodu Carigradskomu: s-koga pako uzroka, neznadeſe. Alli, kako ni jedan iz megyu ovih neukaza zlamenye odmetniſctva, nemoxemoih okriviti, ni odſuditi. Od iſtih pako Rhoſsjanah ſctiemo u godiſcnih Rhoſſinskih knyigah, kada Mihail biaſce naminio u Carigradski Sinod ichi, daſuſe ocſito od Gerkah raſtavili. Scta radi za ovo vrime ima miſto, ono ſcto piſce Papa Benedikt cſeternaeſti c). Episkopi Rhoſſinski, kako ſvidocſe Cerkveni piſaoci, imadoſce u Kiovii gradu narodni Sinod, za protivitiſe odmetniſctvu Cerularia. U komu Sinodu, kako biau naredili, poslaſce od ſebe Metropolite, koiſu Stolici Apoſctolskoj, kako glavi u ime cerkve Rhoſſinske posluh i podloxnoſt ſvoju, i nyezinu iſpovidili, i poſvidocſili. Dogodiloſeje to, kako prinaucſni Papa biljexi, *godine 1146.* Ovo ujedinyenye Cerkve Rhoſſinske potvergyujenam ocſito oni Sinod skuplyen u Kiovii, u komuſe nahogyau Episkopi Onufrio Cernihovski, Theodor Bielogrodski, Euthymio Prejaslovski, Damian Jurienski, Theodor Vladomirski, Nifon Novogrodski, Manuel Smolenski. U ovomu Sinodu sloxivſciſe ſvi, daſe Metropolita ima obrati brez ucſinyena obznanyenya Patriarhi Carigradskomu Razkolniku, obraſce za Metropolitu Klementa *godiſcta 1156.* i poſvetiſce, ſtavivſci ſverhu nyegove glave glavu, illiti ſvete Mochi od glave ſvetoga Klementa Pape, i mucſe-

c) Tom. I. Bull. Conſt. 98. p. 154.

Digitized by Google

cſenika za zlamenovati, da Papa Rimski, kakono jeſt ſviu Cerkvah, tako jeſt i Rhoſſinske Cerkve glava, kojoj ona jeſt podloxna, i posluſcna.

53 Posli Klementa ſtupiliſu na Stolicu Metropolitansku Gerci rodom, Konſtantin, Theodor, illiti Feodor, Ivan trechi *godine 1170.* Dva perva malloſu znanna; a od sjedinyenya Joanna trechega ſvidocſenam knyige piſane Papi Alekſandru trechemu. Posli ſmerti Joanna, obran je Nicefor *godine 1185.*, koga s Cerkvom Rimskom sloxna fale piſaoci Lithvanski. Od nyegova pako nadſtolnika po imenu Mattea obrana *godiſcta 1206.* jedni ſumnye, buduchi Latini Carigrad oſvoili, alli ova ſumnya nejma temelyita razloga, zaſctobo ni do onoga vrimena (kakoſmo vidili) ni Rhoſsjani, ni Metropolite nyiovi, nebiau s Patriarhom Carigradskim sloxni. Onoje niſctanemanye iſtina, da u pocſetak ovoga vika trinaeſtoga Gerci pocſeſce Rhoſsjane u razlicſna zablugyenya navoditi, i navodoſce od ſvete matere Cerkve Rimske odvrativſci, kakonam ſvidocſe knyige Papah Rimskih.

54 Koiſu pako Metropolite za Matteom slidili, neslaxuſe megyu ſobom piſaoci u imeniku Metropolitah. *Kulczinsky* meche dva Cyrilla jednoga za drugim, od *godine 1225.* do *godine 1237.*, za nyima Joſefa, za Joſefom Cyrilla. *Le Quien* broji dva Cyrilla, megyu nyima Joſefa mechuchi. Alli illi bila dva, illi tri Cyrilla, ſvi poznavaſce Cerkvu Rimsku za mater ſvoju. Svidocſenam ovo knyige od Pape Honoria trechega piſane joſc za xivota pervoga Cyrilla *godiſcta 1227.* U ovoj knyigi radujeſe Papa nyemu razumivſci, daje poslao Biskupu Modenenskomu Pokliſare, koiga molyau, dabi doſcao u Rhoſſiu, i xeleche odbaciti zablugyenya, ſpaſonoſni nauk zagerliti bi ucſio, u koja zablugyenya, nejmajuchi verſnih pripovidaocah, i meſctah, upali biau d). Potvergyuje ovo, i druga knyiga poslie *godine 1231.* od Pape Gergura devetoga piſana u Rhoſſiu od poglavarſtva Cerkve Rimske. Ova ako tko protreſe, valyamu rechi, daje oslabila ona ſpaſonoſna zaveza, kojaje derxa-

la

d) Raynald. ad an. 1227. N. 8. et 9.

Digitized by Google

la Cerkvu Rhoſsjansku s-Rimskom ujedinyenu; daſu od nye ne ſvi, nego iſtom nikoi Rhoſsjani odſtupili, i to za dva uzroka; zaſctobo-ſu nyih Gerci ſmetali, i zaſctoboſeje mallo nahodilo verſnih Duhovnikah, ſctoſeje i posli u oſtalih, a navlaſtito gercskoga zakona Derxavah dogodilo.

Posli Cyrilla poſtadde Metropolitom, kako ozgor rekoſmo, 55
Joſef *godine 1237.*, illi kako drugi ſzcine *1247.* Od nyegova ujedinyénya nemore biti ſumnya, zaſctobo i iz Rhoſſie biau poslani Poklisari u pervi Sabor Lugdunski e) pod Papom Innocenciom cſetvertim skuplyen, prid koim ſvetoj materi ſvojoj Cerkvi Rimskoj ſvoj posluh, i podloxnoſt ocſitovaſce. Veliko tadda uſſanye biaſce, dacheſe i oni, koiſe odilili biau, u ſpaſonoſno krilo Cerkve Rimske povratiti. Temely ovoga uſſanya biaſce Daniel veliki Rhoſſie Knez; onbo zaprofi od Pape Innocencia krunu kralyevsku, obechajuchi, dache ſvu Rhoſſiu, to jeſt one, koi privareni, i zavedeni biauſe odmetnuli, opet Cerkvi Rimskoj podloxiti. Papa videchi prigodu, po kojoj mloge odmetnike moxe na put pravi priveſti, po komu mogu krunu nebesku zadobiti, poslaoje u Rhoſſiu Poklisara imenom Opiſa, koi je Daniela za kralya okrunio. U ſvojoj knyigi Papa radujeſe Rhoſsjanom, prozvanim poslie Moskovom, poznajuchima Cerkvu Rimsku za mater ſvoju, i ſviu pravovirnih Cerkvah meſctricu i naucſitelyicu, kakonoſu i ſrichni nyiovi ſtari poznavali; a Papu Rimskoga za nadſtolnika ſvetoga Petra, namiſtnika Iſukerſtova, komuſe oni pokorno, i virno xele podloxiti. Ovako piſce Oderik Raynaldo f), koi joſc ſvidocſi, kakoſu Redovnici od Pape k-Tatarskomu poglavici poslani, od Moskovah ulyudno primlyeni; i opet kadaſe iz Tatarske povratiſce, za oſam danah od Daniela zaderxani, koi kao i Episkopi, tadda onde nahodechiſe govorau, da goſpodina Papu xele imati vazda, za oſobitoga goſpodina, i otca ſvoga, i ſvetu Cerkvu Rimsku, za goſpoju, mater, i meſctricu ſvoju; potvergyujuchi ſva kolika, koja prie Papi po Arhimandriti piſaſce. Od ovud dolazimo u pozna-

e) Benedictus XIV. loco cit.

f) Ad an. 1246. N. 28.

Digitized by Google

nye, da iſte *godine 1246.* illi slideche, premakobiſe i nikoi Episkopi od Cerkve Rimske odilili, opetſe ſcnyiome ujediniſce. Jelli pak Knez Daniel ovo ujedinyenye ſveſerdno, illi zagerlyeno cb-derxavao? Poſumnyitiche s-razlogom ſvaki, ako uzſctie Pape Alekſandra cſetvertoga knyigu piſanu *godiſcta 1257.* U nyojbo Papa ſvituje nyega na pokoru, zaſctoboje u zaborav metnuo zakletvu ſvoju, dache vazda biti posluſcan Cerkvi Rimskoj. Pogye Daniel s-ovoga ſvita *godine 1266.*, koga nikoi za Katolika, a nikoi za odmetnika derxe.

56 Alli akobi bio i odmetnik priminuo, niſuga Episkopi ozgor falyeni s-Metropolitom slidili u odmetniſctvu; mogadiaubo znati, da i Gerci naſtoje o ujedinyenyu, pod Carom Mihailom Paleologom, koje i ucfinyeno jeſt u drugomu opchinskomu Saboru Lugdunskomu *godine 1274.* Ove iſte godine na Stolicu Carigradsku uzviſcen glaſoviti Patriarha Veko, illiti Beko, poslaoje u Rhoſſiu, illiti Moskoviu, za Metropolitu Makſima izverſna Katolika. Za nyime *godiſcta 1307.* obran biſce Petar, koi, kako ſvidocſi *Kulczinſzki*, poslane od Ivana Pape ovoga imena dvadeſet i drugoga, Poklisare Bartola Biskupa Elektenskoga, Bernarda Opata, i po nyima iſpovidanye Vire jeſt dragovolyno primio. Petra na Stolici slidioje *godine 1328.* Theognoſt; a Theognoſta *godine 1364.* Alekſia. Od Petra, koi je prinio Stolicu u grad Moskvu, valya biljexiti, daga ujedinyeni nederxe za ſveta, kako ni Alekſiu, premda govore, daſu bili s-Cerkvom Rimskom ujedinyeni. A uſuprot neujedinyeni Petra ſvetkuju dvadeſet i pervi dan miſeca Decembra, to jeſt, Proſinca; Alekſiu pako dvanaeſti dan Februara, illiti Velyacſe. U to vrime xelechi Gerci podjarmiti ſvomu odmetniſctvu ſvu Moskoviu, i Rhoſſiu, poslan od Patriarhe Carigradskoga za Metropolitu dogye nikoi Gerk imenom Dioniſio, koga uffativſci Volodomir, ſin Olgerda velikoga vojvode Lithvanskoga zatvorioje u tamnicu, i zato nemogaſce kukolyom zablugyenya ſvoga otrovati Rhoſſinske nyive. Ovo iſto hoti za nyime ucfiniti drugi Gerk imenom Fociey, alli Lithvanski vojvoda Vitoud, skupivſci u Novogrodecu Sinod *godine 1415.* sbaciga, narediveſci ſa Sinodom, daſe kuxni Gerci u napridak nejmaju za Cerkvene vladaoce obirati. Scta radi obran bi za Metropolitu Georgia Cemiwlaka, rodom Bugarin, koi je bio u Saboru Konſtancienskomu, kakono po-

Digitized by Google

poslie nyegov nadſtolnik Arhiepiskop ſve Rhoſſie Iſidor u ſaboru Florentinskomu. Sctoſe posli dogodi, ako Bog dopuſti, vidichemo u najposlidnyemu dilu. Biljexim za ſad u kratko. Zametnulaſeje ſmutnya za dva uzroka; *pervi* jeſt, zaſctobo posli dva Metropolite ſidiſce, i vladaſce, jedan u Kiovii, a drugi u Moskvi gradu. *Drugi*, zaſctobo Katolici imadiau branitelya kralya Polyskoga; a odmetnici Kneza Moskovskoga, pod koim Metropolita imenom Jona rodom Moskov, neſrichno odmetniſctvo je utemelyio. Na ovi naſcin Rhoſsjani illiti Moskovi, koi nektiuchi u vrime Cerularia od ſtupiti od ſvete pravoslavne Cerkve Rimske, za cſetiri vika od ſvoga obrachenya ſcnyiome sloxni, i nyoj podloxni biau, poſtadoſce najposli robovi gercskoga odmetniſctva po Gercih. Scta radi mogu rechi, da donoſechi iskazanye od Rhoſsjanah, niſam ſtupio ſputa moga oſtavivſci iskazanye od Gerkah.

SVERHA DILA SEDMOGA.

Digitized by Google

DIO OSMI.

OD TUXBAH MIHAILA CERULARIA SUPROTI CERKVI RIMSKOJ.

POGLAVJE PERVO.

Cerulario nerazborno okrivlyuje Latine.

1 CErulario nezakoniti, i malloumni Patriarha ſluxechiſe razumom ſtranacah ſvoih Leona Akridanskoga, i Nicete Pektorata, uslobodiſe okriviti Cerkvu Rimsku, mloge tuxbe proti nyoj donoſechi. Nikoje od Focia je uzajmio za ponoviti zaſutu uſpomenu nyegovu, a nikoje nove je nadoſtavio, kao za ukazat, daſe moxe i ſcnyime iſporediti, kakoſe hotiaſce s-Carom, i Papom Rimskim. Sceſtnaeſt je tuxbah nyegovih. Jedneſe ticſu Vire; a jedne obicſajah Cerkvenih. Od ovih ukazamu Petar Patriarha Antiokenski, u ſvojoj odgovornoj knyigi, daſu nerazborne; a od perve i poglavite, kojaſe Vire ticſe, ukazujumu Latini. Imaſe znati, da Latini i Gerci jednako ucſe, da pravo poſvetiliſcte novoga zakona, to jeſt, priſveti Sakramenat tila Iſukerſtova ima biti u kruhu pſcenicſnomu, kakoje ſtaro pridanye, alli s-ovom razlicſnoſtju: Latini ucſe da pravo poſvetiliſcte biva i u kruhu priſnu, to jeſt, u kruhu brez kvaſa; i u kruhu kiſelu, to jeſt, u kruhu s-kvaſom; a uſuprot Gerci govore, da pravo poſvetiliſcte biva ſamo u kruhu kiſelu. Scta radi neſamo nerazborno, nego i brezobrazno okriviſce Latine govorechi, daſu Latini eretici; da Sakramenat u Latinah nie Sakramenat, nego blato: da poſvechujuchi u priſnu, illi primajuchi ſveto pricſeſtenye, kao nezna-

Digitized by Google

nabóxci, poſvetiliſcte djavlu prikazuju g). Nerazborna doiſta, i brezobrazna, i bogopſovna pogerda! Da pogerde Latine: priſveti i pricſudni Sakramenat ucſinyen, u priſnu mlogima cſudeſih proslavlyen, pogergyuju. Jedaje ovo u priſnu poſvechenye nova ſtvar? Vidiliſu Gerci, da i u Carigradu, i drugih miſtih Pokliſari Rimski, i oſtali Latini u priſnu poſvechuju. Znaliſu Sabori opchinski u Gercskoj skuplyeni; znaoje i Focio, koi rad ſctokakvih ſtvarih je kudio brezobrazno Cerkvu Rimsku, i nitkoſe do Cerularia nenajgye, koibiſe obicſaju Latinah tako protivio. Doiſta, da najmanye recſemo, nerazboranſe ukaza Cerulario, derxechi ſebe, daje pametnii od tolikih Otacah i naucſitelyah, kao da jeſt on ſvoim tupim i kermelyivim od pameti okom jednu gerdobnu opacſinu u Latinah ugledao, koju prie nyega ni ſveti Otci, ni oſtali oſctra i biſtra razuma ſmotriti nemogadiau.

Ovu niſctanemanye nerazbornoſt nyegovu odmetnici, illi za prikriti ſvoje odmetniſctvo, illi od omraze na Latine, obbima rukama zagerliſce. Nahodeſe niſctanemanye i Gerci iziskujuchi iſtinu, kojiſe niſcta neprotive Latinom u priſnu poſvechujuchima, iz megyu kojih jeſu: Theodoreto h) Theofilakt, Demetrio Komaten, Niceta Episkop Nikomedienski i) nazvan Naucſitely Evangyelya: Theorian gloſoviti, i prinaucſni mudroznanac k) od Manuela Komnena Cara poslan u Armeniu za odvratit oni narod od zablugyenya Eutikianskoga; piſce on: *Buduchi da Boxja kripoſt, ſlavlyene darove obracha u tilo, i kerv Iſukerſtovu, iſpraznoje prigovaratiſe, jeſuli bili oni darovi od priſna kruha, illi kiſela; alli od bila, illi cervena vina?* Ovaj nauk jeſt Carigradskoga Patriarhe Veka, Genadia, Ivana u Citru Episkopa, kakoje ocſito iz knyige piſane l) Konſtantinu Arhiepiskopu grada Drachja u Arbanaskoj. 2

i

g) In Tract. contra error. graec. Vide ſupplementum ad Colon. veter. PP. Bibl. T. XV. p. 1053.

h) C. 10. in Daniel. v. 5.

i) Anſel. Havelb. L. 3. C. 14.

k) Epiſt. ad Sacerd. apud Allat. in diſſert. ad D. Bojnebourg. p. 690.

l) L. 5. Iuris Graeco-Rom.

Digitized by Google

I da oſtale ovde nebrojim, ovi iſti nauk jeſt m) Barlaama, ne odmetnika Arhimandrite Carigradskoga, nego Episkopa Giracenskoga u Kalabrii, i prinaucsnoga Ivana Komnena Papadopoli n). Znadiau oni, da kako kruh kiſeli, tako, i priſni jeſt pravi kruh; niti je triba kvaſom kruh zamiſiti, da bude kruh pravi, nego da bude kruh kiſeli; koi nikoima je ugodnii, i za veche vrimena ſtoji mekan. Znadiau da kruh priſan od kiſela nerazlucſujeſe po razlogu biſtva, nego ſamo po priloxku kvaſa, i zato kako u jednomu, tako i drugomu biva pravo poſvechenye, premakoje kruh kiſeli slagyi, i mekanii. Doiſta akoli tko procini, rechiche morebiti, da nie manya razlika megyu kruhom priſnim, i kiſelim, negoje megyu vodom morskom slanom, i naſcom iz rike koja nie slana; megyu Gercskim xeſtokim vinom, i naſcim slabim, i niſctanemanye valya rechi, da biva pravo Kerſctenye kako u vodi ricsnoj, tako i morskoj; zaſctobo, i jedna, i druga jeſt prava voda; da biva pravo poſvechenye u xeſtokomu vinu Gercskomu, kako u naſcemu, zaſctobo jeſt jedno, i drugo pravo vino: dakle po iſti nacſin valya rechi, da kako u kruhu kiſelu, tako i u priſnu cſiniſe pravo poſvetiliſcte; jerbo i jedan, i drugi jeſt pravi kruh, i naravni, pacſe kruh priſan na niki nacſin jeſt naravnii, jerboje brez ikakva primiſcanya zakuvan.

3 Dofada recſena, i ona kojaje Leo Papa piſao Cerulariu, pokazujunam, da nerazborno Cerulario Latine okrivlyuje. Alli zaſctobo, i drugi odmetnici Cerkvu Rimsku pogergyuju brezobrazno, govorechi; da Latini slide eretike illiti krivovirce, i Xidove: daje ono miſto oskvernyeno, i oni otar, na komu Latini poſvechuju u priſnu: da ovi Latinah obicſaj jeſt jedan iz megyu oſtalih uzrokah raſtavlyenya Cerkve Iſtocſne od Zapadne. Zatochemo ovi cslanak obilato u napridak protreſti, za ukazat ocſito, da pravo poſvetiliſcte i u priſnu cſiniſe.

PO-

m) Epiſt. ad Graecos.

n) In praenot. myſtag. R. 3. Sect. 4.

Digitized by Google

POGLAVJE DRUGO.

Pravo poſvetiliſcte cſiniſe i u kruhu kiſelu, i u priſnu.

LAtini ovi ſvoj nauk pokazuju na ovi nacſin: Goſpodin Iſukerſt obechajuchi, dache ovi Sakramenat narediti, recſe o): *Kruh kogachu ja dati, putt moja jeſt.* Sveti Mattea iſpiſujuchi najposlidnyu vecſeru, na kojoj Iſukerſt jeſt obratio kruh u priſveto xivo tilo ſvoje, i ovi Sakramenat naredio, piſce p): *Uze kruh.* A neocſitovanam ni Iſukerſt, ni ſveti Mattea, kakvi onaj kruh biaſce? Jelli bio priſan, illi kiſeo? Alli zaſcto ne? Nego za datnam razumit, daſe cſini pravo poſvetiliſcte, illi on kiſeo, illi priſan bio. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo da bude ſamo jedan iz megyu ovih dviu kruhah, u komuſe moxe cſiniti pravo poſvetiliſcte, doiſtobinam bio ocſitovao, buduchi zapovidio Iſukerſt, i naredio, daſe ima ovo poſvetiliſcte u novomu zakonu prikazivati na poſctenye Bogu kao najvechemu goſpodinu, i na uſpomenu muke, kojuje za nas Iſukerſt podnio. 4

Potvergyuju Latini ſvoj nauk ovim razlogom: ſtari Otci Latinski i Gercski zapovidiliſu, daſe ima voda vinu primiſcati za poſvetiliſcte otarsko; a niſcta nenarediſce, niti ocſitovaſce, u kakvomu kruhu imaſe ovo poſvetiliſcte cſiniti. Koi je uzrok? Jeddabi bili oni Otci i Sabori opchinski pripuſtili, da veliki dio Cerkve bludi, nejmajuchi pravoga poſvetiliſcta? Tkobi to povirovao? Dakle valya rechi, da Otci, i Sabori jeſu ſudili, da pravo poſvetiliſcte biva, illi tko u priſnu, illi u kiſelu poſvetio, akolije on za Miſnika regyen, i s-odlukom ricſi od Iſukerſta naregyene izgovori. 5

Ni-

o) Ioan. 16. v. 52.

p) Matth. 26.

Digitized by Google

6 Niti valya ono, ſcto obicſaju Gerci rechi: nie cſudo, ſcto nie Iſukerſt, ni ſveti Mattea, ni ſtari Otci niſu ocſitovali po imenu kakvi kruh ima biti za pravo poſvetiliſcte, zaſctobo po ovoj iſtoj ricſi: *Kruh*, latinski *panis*, gercski ἄρτος, razumieſe kruh kiſeli, koi je pravi, i u iſtinu kruh; zato i Evangelifta Mattea piſce: uze *kruh*, a ne: uze *priſnih*. Ovako odgovori Jeremia, ovoga imena drugi Patriarha Carigradski, u ovomu pervomu odgovoru datu Luteranom: ovako ſada i drugi odmetnici odgovaraju; i prid nyima Nicefor Kalliſto Xanthopul, koi piſce, kadaſe ova rics: *priſni*, illi *nekiſeo*, pridaje kruhu, ondaſe razumie, da jeſt priſni kruh; kadaſe pako ova rics: *priſni*, illi *nekiſeo*, nepridaje, ondaſe vazda razumie kruh kiſeli. Tako Iſukerſt kruh zove tilo ſvoje, a ne kruh priſni. *Nekaſe zaſtide, koi u poſvetiliſctu sluxeſe kruhom priſnim.*

7 Scto na ovo Latini? Govore, da ovi odgovor Gerkah jeſt nerazborit, zaſctoboſe neslaxe, ni ſa ſvetim piſmom, ni s-razlogom. I *pervo*, neslaxeſe ſa ſvetim piſmom; jerbo ſveto piſmo jednako govori od kruha priſna, i kiſela sluxechiſe s-nadoſtavkom. Tako u knyigi Levitika, na poglavju ſedmomu, redku 12. ſctiemo: *Akoli bude prikazanye na zaſalaoſt, prikazatche kruhe bres kvaſa.* A u slidechemu redku: *Kruhe takojer s-kvaſom.* Ukazuju joſc ocſitie Latini nesloxnoſt odgovora odmetnicskoga ſa ſvetim piſmom. Ugledavſci Abraham Angyele u lyudskoj prilici, recſe nyima q): *Pocſmite pod ſtablom, metnutichu komadich kruha, i pokripite ſerdce vaſce.* Kakvi biaſce ovaj kruh? Rechiche odmetnici: valya daje bio kiſeli. Alli nie iſtina, jerbo nahodimo, da u slidechemu redku recſe Abraham Sari: *Potexiſe, i ucſini kruhe u opreſno peſcne. U* novomu Zakonu nahodimo, kako piſce ſveti Luka, kada dogye Iſukerſt u grad Emaus s-dvima ucſenicih: *ſidechi ſcnyima za ſtolom, uze kruh, i blagoſoviviſciga, razlomi* r). Kakvi biaſce ovaj kruh, valyalobi rechi odmetnikom po ſvomu odgovoru, daje bio kiſeli; alli nemore biti iſtina, zaſctobo biaſce trechi dan Priſnikah, u koi ni

q) Geneſ. 18. v. 5.

r) Lucae 24. v. 30.

Digitized by Google

ni u Jeroſolimi, ni u ſvih krajevih nenahogyauſe kruhi kiſeli, nego ſamo priſni. Evo! vidiſmo, da ovomu imenu *kruh* brez nadoſtavka metnutu nerazumieſe kruh kiſeli, nego priſni. Dakle odgovor oni Gerkah neslaxeſe ſa ſvetim piſmom. Scto na ova Xanthopul? Imajuliſe zaſtiditi oni, koiſe u poſvetiliſctu sluxe kruhom priſnim? Nekaſe zaſtidi on, koi razloxechi malloumno, dicſiſe izprazno.

Drugo, kako ozgor rekoſmo: odgovor Gerkah neslaxeſe s-razlogom. Pokazuju Latini: kruh pravi, i u iſtinu kruh, i koiſe ima ovim imenom nazvati, jeſt onaj, koi od braſcna pſcenicſna vodom naravnom, s-nicſim neſmiſcanom, jeſt zakuvan i na ognyu iſpecſen; i s-koimſe sluximo blagujuchi oſtale jiſtvine: takvi pako je i kruh priſni, dakle i kruh priſni jeſt pravi, i u iſtinu kruh, koiſe imenom ovim nazvati mora, kakogaje Abraham, i S. Luka nazvao. Recſenoje od *braſcna pſceniſcna*, drugimboſe u potribi sluximo, kada pſcenicſna nejmamo, i zato kruh pſcenicſni, jeſt kruh po izverſtitoſti, s-koim daſe imamo sluxiti, pridanye jeſt. Recſenoje *s-vodom naravnom*, jerbo s-vodom na priliku ruxicſnom zakuvan, nie pravi, i za poſvetiliſcte podoban kruh. Recſenoje *s nicſim neſmiſcanom*, to jeſt: ni s-maslom, ni medom, ni mlikom, zaſctobo takvi kruh nie pravi kruh, s-koimſe sluximo druge jiſtvine blagujuchi; negoje peretac, kolacs, medenica, pita. Recſenoje na ognyu iſpecſen, zaſctobo akoſe neiſpecſe, nie kruh, nego tiſto, kojeſe nejide. Niti valya ono rechi: ni kruh priſni nezoveſe kruh, nego *pogacſa*. Na toſe odgovara Koji Svefcteniku: da kruh, u opreſno pecſen, zoveſe *pogacſa*: za dat razumit, kakvi kruh tko hoche imati, i jiſti, a ne zaſcto nie pravi kruh. Tako, kako vidiſmo, Abraham recſe Sari, da ucſini kruh u opreſno pecſen, to jeſt pogacſu, nazvavſci nyu kruhom. 8

Niti opet valya rechi: kruh priſni, nie kruh obicſajni, jerboſe neobicſajemo njime sluxiti, dakle nie pravi kruh; dakle nemoxe biti u nyemu pravo poſvetiliſcte. Na ovo odgovaraſe: Jurve kazano jeſt, ſcto jeſt pravi kruh. Kruh pravi jeſt oni, koiſe u ſvetomu piſmu zove kruh, koimſe sluximo blagujuchi druge jiſtvine, takvi pak jeſt kruh priſni; premako kruh kiſeli jeſt obicſajnii, navlavlaſtito bogatiim, jerboje slagyi, i ugodnii, niſctane- 9

Digitized by Google

manye iſtina jeſt, da priproſtitim od puka, verlo obicſajan jeſt kruh u opreſno pecſen, moreboſe pripraviti berxje; a oſobito pako naslidnikom zakona gercskoga, koi viſcje uz poſte ſvoje pojidu priſna nepo kiſela kruha. I dabiſe od toga hotili prigovarati, moglibi pokazati, da u ſtaro vrime tako biau obicſajni, i opcheni lyudma kruhi priſni, kako kiſeli, ſvidocſenam ovo ſtari piſaoci Origen, Plinio, Cornelio Celſo.

10 Onoje oſobito ſcto piſce *a Lapide*, da u ſtaro vrime Xudie, kakc ſada cſine Mavritani, obicſavaſce ſvaki dan braſcno brez kvaſa zakuvati, da, akolibi koi goſt ſtigao, bi mogli kruh u opreſno, i skoro iſpecſen prid nyega izniti. I zato toliko puta nahodiſe ſpomenutje kruha priſna u ſvetomu piſmu, kao od kruha obicſajna. Tako ovi mudri ſvetoga piſma tomacſitely s): najposli, kadaje Iſukerſt ovi priſveti Sakramenat naredio, taddaſu ſvima u opchini bili obicſajni kruhi priſni; a kiſeli zabranyeni.

11 Evo ocſito jeſt, dabi za razlog pravoga kruha bilo potribno, daſu i kruhi priſni obicſajni. Ovdi pak biljexiti valya, kada ſveti Ireneo, Ambroſio, i oſtali Otci govore, da prie, nego Miſnik one ricſi od Iſukerſta naregyene izgovori, jeſt kruh opcheni, jeſt kruh obicſajni, nejmajuſe razumiti, da jeſt kruh kiſeli prie poſvechenya, nego daje kruh naravni, koga mi blagujemo, illi on bio kiſeli, illi priſni. Ovdibo oni Otci hotiau ukazati, da po izuſctenyu ſveti ricſih, kruha naravnoga biva ono cſudnovato priobrachenye u priſveto xivo tilo Iſukerſtovo.

12 Pokazanoje, i za neumitne obilato, da i kruh priſni jeſt pravi kruh. Scta dva mudra Gerka Theodoreto, i Theorian Mudrolyubac, one Gerke zove malloumne, koi govore, da kruh priſni nie pravi i u iſtinu kruh. Alli ſctoche Latini od onih Gerkah rechi, koi za pogerdit poſvetiliſcte Cerkve Zapadne, i za obranit ſvoje zablugyenye, kruh priſni brezobrazno, i opako, kamenom, opekom, illiti ciglom, i iſtim blatom nazivaju. Jeddaje Abraham ka-

s) Cornelius a Lapide in cap. 18. Gen.

Digitized by Google

kamen prid Angyele metnuo, da pokripe ſerdce ſvoje? Jeddaje Iſukerſt u Emauſu gradu blagoſovio blato, i blagoſovivſci, u priſveto ſvoje tilo obratio? Scto, niſuli ova odmetnicska uſta vridna, da ſaterta kamenom, i ciglom, zamaxuſe blatom? Alli ne, ne, vicſe Cerulario, nie kruh priſni pravi kruh, ne moreſe u nyemu cſiniti pravo poſvetiliſcte, i zato kao za tuxbu ovo ſuprot Latinom, kao krivcom donoſi. Sliſcajmoga.

POGLAVJE TRECHE.

Perva Cerulariova tuxba: Latini poſvechuju u priſnu.

PErvi protogovor Cerularia, po komu on ſa ſvoima ſtrancih naſtoi ukazati, da kruh priſni nie pravi kruh, i zato nemore biti u nyemu pravo, i dobro poſvetiliſcte, jeſt ovi. Na ovi nacſin on razloxi: kruh zoveſe gerceski ἄρτος, ſcto rechiche *podignut;* kruh pako priſan, nitiſe moxe zvati, niti jeſt podignut, jerbo brez kvaſa, i ſoli nemoreſe podignuti, ni raſti. Dakle kruh priſni nie pravi kruh: akoli nie pravi kruh, ocſito jeſt, da u nyemu nemore biti pravo, i dobro poſvetiliſcte. Ovako Cerulario. Jedda ne mudro? Odgovorioje prinaucſni Humberto Kardinal, daje ovi jedan taſcti, i dicſii razlog, zaſctobo koi izverſno razumiu jezike, znadu izveſti iz jedne ricſi razliclna tomacſenya; i ſcto valya biljexiti, oni koiſu nadili ime ſtvarma, niſu toliko pazili na naravnoſt, negoſu od ſvoje volye, kakoim je drago bilo ſtvarma davali imena, i zato ſcto ſada *kruh* zovemo, mogadiau kamen zvati. Alli daſe vratimo, i protreſemo izvogyenye Cerularia, komu oſim nyegovih naslidnikah, nitko iz megyu mudriih izvoditelyah nepriſtaje, zaſctobo i druge ſtvari od topline ognyene raſtu i podixuſe, kojeſe nezovu ἄρτος. Scta radi drugi razloxitie ovo ime ἄρτος izvode od imena αἴρω, koje rechiche: *uzdixem*, zlamenujuchi dillotvornu kripoſt kruha, da navlaſtito kruh oſobito uzdixe, i uzmnoxaje ſnagu u cſoviku. Ovo pako nejmamo razumiti ſamo od kruha kiſela, nego i od priſna. Vidiliſmo u poglavju pridnyemu, daje Abraham kruh u opreſno pecſen prid Angyele ſtavio, daſe pokripe. Znamo, 13

Digitized by Google

daje Ilia t) po kripoſti ovoga kruha putovao cſeterdeſet dana, i cſeterdeſet nochi. Ovonam ſvidocſe ſtari glaſoviti Likari, ſalechi kruhe priſne, da oſobito, i vechma nego druge jiſtvine kripe tilo u). Ovo tomacſenye ricſi ονε ἄρτος je razloxitie, i pametnie, buduchi da nam ocſituje naravnoſt, i vlaſtitoſt kruha.

Drugi pako uprav Cerulariu odgovoraju, da oni nyegov razlog jeſt zlamenye neumitnoſti, zaſctobo nitie Iſukerſt govorio, nitije ſveti Mattea piſao u gercski jezik, nego u xudinski, i zato nie zvao kruh ἄρτος, nego *lechem*, koim imenom u ſvetomu piſmu i priſni, i kiſeli kruh imenujeſe. Alli da i bude Iſukerſt u gercski jezik govorio, i ſveti Mattea piſao, i rekao ἄρτος, joſc slidi, da razlog Cerularia jeſt razlog neumitnoſti, zaſctobo ſveti Luka jeſt u gercski jezik piſao, i kruh oni brez ikakve ſumnye priſni, u Emauſu od Iſukerſta blagoſovlyen zove ἄρτος Iz oviu odgovorah, na oni iſprazni protigovor Cerularia, slidi pervo, da kruh priſni nie kao kamen, illi opeka brez kripoſti, negoje pravi, i u iſtinu kruh, buduchi da oſobito kripi tileſnu ſnagu. Slidi drugo, daſe u nyemu moxe cſiniti pravo, i dobro poſvetiliſcte, kakono u pravomu kruhu, buduchi daje i Goſpodin Iſukerſt, kruh oni u Emauſu blagoſovivſci, u priſveto ſvoje tilo obratio, kakonam ſvidocſi S. Auguſtin, S. Joan Zlatouſti, i Theofilakto.

14 Drugi protigovor Cerularia. Latini poſvechujuchi u priſnu slide Ebionite, poſvechujuche u priſnu, koje S. Epifanio u broj eretikah, illiti krivoviracah, pervoga vika x) meche. Slide Eutikiane bludeche, daje u Iſukerſtu ſamo jedna narav Boxanſtvena, i takojer Armene, koje zato kudi Iſaak Katolik, to jeſt, Patriarha govorechi: *Kruh priſni po obicſaju Xidovskomu prikazujuchi neprimiſcan s-niednim s-jedinyenyem, to jeſt, kvaſom, jedne naravi otajſtvo cſine.* Tako ſvidocſi prinaucſni *Bona* piſcuchi od Liturgiah.

Na

t) L. 3. Reg. C. 10.

u) Hipocr. Claſſ. 3. L. 2. de diaeta. Archigenes apud Galen. Claſſ. 3. L. 8. de compoſit. medicament. Celſus L. 2. C. 18. 24. 25.

x) Haereſi 30.

Digitized by Google

Na ovi protigovor odgovoraju Latini: Epifanio ne ſtavlya u broj eretikah Ebionite, radi poſvechenya u priſnu, nego rad poſvechenya u ſamoj vodi; illi zaſctobo poſvechujuchi u priſnu, hotiau zakon Mojſiev s-novim Evangyeoskim zakonom ſaſtaviti. Neslide pako Eutikiance, zaſctobo Latini, na iſtu ſverhu, na koju oni, nepoſvechuju u priſnu: pacſe poſvechujuchi u priſnu, u komuſe nahode dva biſtva, braſcno, i voda, po ognyenoj toplini nerazlucſivo sjedinyenya, prilikujunam dvi naravi Boxanſtvenu, i cſovicſansku u Iſukerſtu nerazlucſivo ujedinyenu. Od Armenah, daſu oni poſvechivali u priſnu, iſtinaje, alli ne za iſpoviditi, i zlamenovati jednu narav u Iſukerſtu, kako ſvidocſe doſtojni i mudri piſaoci y), nego zaſctoboje Iſukerſt na vecſeri najposlidnyoj u priſnu poſvetio. Scta radi ni Sinod Trullski nie okrivio, ni oſudio Armene zato, nego zaſctoboſu u vinu neprimiſcavſci vodu, poſvechivali. 15

Trechi protigovor: Latini sluxechiſe kruhom priſnim u poſvetiliſctu, xidovuju, to jeſt, slide Xidove, koi po Zakonu ſtaromu vazam u priſnicih obsluxivaſce. Ovi pako Zakon ſtari, kakoje ocſito po novomu Evangyeoskomu Zakonu, od Iſukerſta jeſt dignut; i neſamo dignut, nego joſc posli i zabranyen. Scta radi, kako i Latini nemogu taiti, kanoni, illiti odlucski ſvetih Saborah, za odbaciti od Kerſtjanah ovi pogerdni Xidovah, nepriatelyah glavnih Goſpodina naſcega Iſukerſta, jeſu ucſinili odlucske, i pod prokleſtvo zabranili Priſnike. Kanon Apoſctolski 69. illiti kako drugi broje 30, govori: *Ako koi Episkop, illi Sveſctenik, illi Djakon, illi drugi Cerkvenik s-Cſifutih bude poſtiti, illi ſcnyima ſvetkovine obsluxivati, alli od nyi darove uzimati, na priliku priſnike, illi ſcto prilicſna, nekaſe skine. Akoje pak ſvitovnik, nekaſe od opchenya Cerkve razlucſi.* Po iſti nacſin i Sinod Trullski u kanonu jedanaeſtomu zabranyuje priſnike Xidovske, illiti Cſifutske jiſti, s-Cſifutih opchenye imati, nyih na boleſtnike zvati, od nyih likarie uzimati. Ovo ſcnyima opchenye zabranyuju, i drugi Sinodi Eliberinski, i Laodi- 16

y) Demetr. Cyzic. de haereſi Iacobit. Brunus de liturgia Armenonorum. Chriſt. Lupus diſſert. de actis Papae Leonis IX.

Digitized by Google

dicenski. Ovoje oni protigovor, koimſe dicſe Gerci govorechi: Latini xidovujnchi priſtupiliſu kanone, i s-priſnicima ſvoimi u prokleſtvo upali.

17 Odgovaraju Latini: Izpraſnoſe, i neumitno Gerci dicſe. Razlog jeſt, zaſctobo sluxitiſe onim ſtvarma, koimaſe sluxe Xidovi, nie xidovati, vech akobiſe tko sluxio na oni nacſin, i na onu ſverhu, na kojuſe sluxi Xidovi. Ovo valya, i Gerkom rechi; jer inacſie slidilobi, de i oni xidovuju, kada na priliku sluxeſe vodom na Kerſctenyu, kojomſuſe i Xidovi sluxili na ſvomu ocſiſctenyu. Zatoim Humberto Kardinal mudro odgovori z): Ako priſnici po Evangyelyu jeſu zabranyeni, i zato nemoguſe na poſvetiliſctu prikazivati, zaſctoboſu od Mojſie za Xidove naregyeni, imate znati, da i kruh kiſeli jeſt od Mojſie za Xidove naregyen, kakoſe ſctie u Levitiku a): *Ovi je zakon poſvetiliſcta, mirotvornoſtih, prikazatche kruhe kiſele s-poſvetiliſctem zaſalnoſti.* I opet kara nyiovu malloumnoſt; pitajuchi nyih: Ako ſtara nenapridujuchi, nego pomanykajuchi jeſu proſcla, odkud vami Cerkva, otar, poſvetiliſcte, ſveta Krizma, poſckroplyenye vodom? Odkud Petdeſetka, illiti *Pentekoſte*, Vazam, Sveſctenici? Niſuli ove ſtvari, koimaſuſe i Xidovi sluxili? Dakle ako Latini, xidovujete i vi.

Ukazuju pako Latini, daſe oni nesluxe priſnicih na oni nacſin, ni na onu ſverhu, na kojuſe jeſu sluxili Xidovi. Latini nesluxeſe priſnicih na uſpomenu nevolye u Egiptu podneſcene, i oslobogyenya iz ſuxanſtva Egiptskoga; nego na uſpomenu muke Iſukerſtove, po kojojſu od ſuxanſtva paklenoga izbavlyeni. Latini neſpominyau blagdan vazmeni u vecſer cſetarnaeſtoga dneva miſeca Niſana, ocſiſtivſci kuche od kiſela, neblaguju s-priſnicih pecſeno janye kao Xidovi; nego jaganca Boxjega pod oblicsjem kruha priſnoga. Ovoje nacſin, odluka, i ſverha Latinah, i nyiov novi Vazam.

A

---

z) In dialogo.

a) Leuit. 7. v. 13.

Digitized by Google

A ſctoje poradi kanonah; ocſitoje, da oni nezabranyuju ſve- 18
kolike priſnike, koje Gerci, i Latini doma pripravlyene, nepriſtupivſci kanone, blaguju: nego zabranyuju priſnike Xudinske. Zaſcto? Jedda, da Latini u nyima necſine poſvetiliſcte? Alli ovo i tako nebiſe nitko iz megyu Latinah uſudio cſiniti. Zabranyuju dakle, ſcto ſvaki iz kanonah, ako nie ſaſma tup, moxe razumiti; zabranyuju ſvako opchenye s-Cſifutih, da Kerſtjani ſcnyima nedruguju; da ni lika boleſni od nyih neuzimaju. Zaſcto pak oſobito, i po imenu iz megyu oſtalih darovah zabranyuju priſnike. Razlog jeſt, jer Xidovi obicſavaſce kolacſe priſne razlicſnom ſlaſtju zakuvane nemochnikom, i oſtalima Kerſtjanom, na zlamenye priatelyſtva ſlati, koje od nyih uzimati jeſt oſobito u Rimu zabranyeno; jerbo nie priſtojno Kerſtjaninu imati priatelyſtvo s-onima, koiſu glavni nepriatelyi Iſukerſtovi. Iz ovoga odgovora slidi, daſe niſcta neprotive oni kanoni Latinom poſvechujuchim u priſnu.

Cſetverti protigovor: Goſpodin Iſukerſt ſvete Sakramente jeſt 19
naredio u onim ſtvarma, kojenam zlamenuju ono, ſcto Sakramenti u dusci dilluju. Tako voda naregyena za Sakramenat Kerſctenya zlamenujenam opranye, i ocſiſctenye dusce od iſtocſnoga, i ſviu grihah. Ova biljexivſci, Cerularianci govore: Sakramenat tila Iſukerſtova jeſt zlamenye radoſti, zaſctobo u ſerdcu naſcemu probugyuje xelyu, i uſſanye vicſnyega blaxenſtva; koju radoſt liponam zlamenuje kruh kiſeli, onboſe od topline ognyene uzdixe, i raſte, kao i ſerdce od radoſti. A uſuprot kruh priſan od topline ſplesneſe, i ſtiſneſe; ſcto doiſta nezlamenujenam radoſt, nego xaloſt, od koje ſerdce, kao pada, i ſtiſneſe.

Odgovaraju Latini: iſtina jeſt, danam ſtvari one u koimaje Iſu- 20
kerſt Sakramente naredio prikazuju ono, i zlamenuju, ſcto Sakramenti u dusci dilluju, razumiuchi ſcto poglavito, illiti oſobito dilluju; ane ſve ono ſcto dilluju, ovobo nie triba. Scto Sakramenat tila Iſukerſtova oſobito u dusci dilluje? Hrani, kripi duſcu, i nyu uzderxaje u milloſti Boxjoj, koja je duſce xivot. Ovonam zlamenuje neſamo kruh kiſeli, nego i priſni, koi kao i kiſeli hrani, i kripi tilo, i u ſnagi uzderxaje. Rekoh: nie triba danam ſtvari, u koimaſu naregyeni Sakramenti ſve ono zlamenuju, ſcto oni u dusci dilluju. Na priliku Sakramenat Kerſctenya josc poſvechuje du-

Digitized by Google

scu; cſini nyu udo otajſtvenoga tila Iſukerſtova, to jeſt Cerkve: ſtavlya u duscu nikoi duhovni biljeg, po komucheſe u vike poznavati, daje kerſctena: kakoſe ova po vodi zlamenuju, neka kaxu Cerularianci? Ja ſudim, prieche i oni rechi: nie triba danam ſtvari, u koimaſu Sakramenti naregyeni, ſva ona zlamenuju, koja Sakramenti u dusci dilluju, negochemi ſpodobno, i priſtojno, onu kripoſt Kerſctenya po vodi iſtomacſiti.

21 Na ono razloxenye odgovaraju Latini: iſtina jeſt, da Sakramenat tila Iſukerſtova jeſt zlamenye radoſti. Scto pako, ako Latini rekmu, daje i xaloſti zlamenye, jedache rechi Gerci, da moxe biti poſvetiliſcte, i u priſnu, koinam, kako iſti Gerci poznaju, zlamenuje ſerdca xaloſt; jerboſe od topline ſpleſne, i pada. Alli oſtavimo Pekariu, govorechi od ovoga privelikoga i pricſudnoga otajſtva, i hodimo u ſveto piſmo, u komuchemo najchi pervo: priſnici biau zlamenye xaloſti, jerboſu napominyali Iſraelicſanom nevolye u Egiptu, zatoi Mojſia nazva kruhom muke: *Sedam danah jiſlichete brez kvaſa kruh muke* b). Biau takojer zlamenye radoſti, jerboſu napominali Iſraelicſanom izbavlyenye iz Egipta, i obechanye zemlye Kanaan mlikom, i medom tekuche c), to jeſt velle plodne. Po ti nacſin zlamenuju priſnici; ſcto ovi Sakramenat dilluje, kako Cerkva piva: *O ſveta cſaſti! na kojoj Iſukerſt primaſe, i muke nyegove uſpomena cſiniſe.* Evo xaloſti, koju ovi Sakramenat probugyuje; *pamet napunyaſe milloſtjom, i doſcaſte slave zaloga nama dajeſe.* Evo radoſti! kojunam ovi Sakramenat uzrokuje.

22 Peti protigovor: ſtari otci Pape, Melkiades, Siſicio, Innocencio pervi d), naziva *kvaſom* ovi Sakramenat, kogaſu obicſavali Biskupi u nedilyu ſlati cerkvam za zlamenovati, da imaju ſcnyima opchenye. Dakle kruh, u komu obicſavaſce cſiniti ovi Sakramenat ima biti s-kvaſom, illiti kiſeli, zaſctobo nejma drugoga uzroka, dabiga kvaſom nazvali.

Od-

b) Deut. 16. 3.
c) Num. 13. 28.
d) Epiſt. ad Decentium.

Digitized by Google

Odgovaraju Latini: prem akobi iſtina bila, daſu Episkopi Sakramenat priſvetoga tila Iſukerſtova slali cerkvam, kako nikoi ſude e), neslidi iz toga, daje oni kruh bio kiſeli, u komuje ucſinyen oni, Sakramenat, premda bi nazvan kvaſom: kakono premako Gerci ovi priſveti Sokramenat nazvaſce *goruſcicom* f) neslidi, da oni primicſaju gorucficu s-brascnom, da priprave kruh za poſvetiliſcte, nego nazivaju ovi Sakramenat goruſcicom, za ukazat onu xivotvornu duhovnu kripoſt ovoga Sakramenta; po iſti nacſin oni Pape nazvaſce ovi Sakramenat kvaſom, ne kao daje ucſinyen u kruhu kvaſnomu, nego radi dva uzroka. Pervo za pokriti ovim imenom priſveto ovo otajſtvo rad nevirnikah u ono vrime, da ne pogerde, kadabi tko od nyih koga pitao, ſcto noſi? Tako ſvetoga Tharficia noſechega ovi priſveti Sakramenat, kada upitaſce nevirnici, ſcto noſi? A nekti izdati, ni kazati, da nepogaze, i nepogerde priſveti Sakramenat, umoriſcega onde; alli, po ucſinyenyu od Boga cſudu, ſveti Sakramenat nenajdoſce. Ovo dakle ime *kvas* izmiſclyenoje bilo za ucſuvati od pogerejenya ovi priſveti Sakramenat. I priſtojno ovim imenom nazvaſce, kakoje ocſito iz drugoga uzroka: zaſctobo po imenu kvaſa hotiau zlamenovati opchenye, i ſjedinyenye s-Biskupom, koje ſjedinyenye liponam prilikuje kvas, koi ſve braſcno k-ſebi pritexe, i u jedno tiſto ſaſtavi, i ſjedini. Scta radi illi bio Sakramenat u priſnu, illi u kiſelu kruhu ucfinyen, mogaoſeje nazvati kvaſom rad kazanih uzrokah. 23

Recsenoje ozgor u pocſetak broja 23.: Premakobi iſtina bila, daſu Episkopi slali priſveto tilo Iſukerſtovo, mlogi ſude, da nie bilo tilo Iſukerſtovo, nego *Evlogie*, to jeſt kruh blagoſovlyeni, kogaje obicſajno bilo davati poslie Liturgie, illiti Miſe onima, koiſe niſu pricſeſtili, i kogaſu priatelyi priatelyom slali na zlamenye lyubavi kerſtjanske. Od ovoga kruha blagoſovlyena data Novovircem piſce S. Auguſtin g): *I ſcto primaju* Novovirci, koi josc nebiau kerſcteni, *premda nie tilo Iſukerſtovo, niſctanemanye ſvetoje, i ſveche, nego jiſtvine, koimſe hranimo, jerbo Sakramenat jeſt.* Ovdi 24

e) Chriſt. Lupus Diſſert. de actis S. Papae Leonis IX.

f) Prodrom. de interpret. ad Can. Trull. apud Papadopoli.

g) L. 3. de peccator. merit. C. 26.

Digitized by Google

rics Sakrámenat neuzimaſe vlaſtito, nego proſtranie. Daje kruh ſamo bſagoſovlyeni, kogaſu Pape oni slali, ſude veliki knyixevnici h).

25 Iz oviu Protigovorah doſada doneſcenih ocſito jeſt, da Gerci nemogu Latine okriviti poſvechujuche u priſnu. Donoſe josc nikoje druge razloxce, kakono na priliku iz Evangyelya i): *Prilicſnoje kralyeſtvo nebesko kvaſu, koga uzamſci xena zamiſi u tri uborka braſcna.* Alli ſcto iz ovih ricſih slidi? Niſcta u ſvemu ovomu trinaeſtomu poglavju neſpominya Iſukerſt od ovoga priſvetoga Sakramenta, nego po ſedam prilikah ukazuje moch, i kripoſt ricſi Boxje, i nauka S. Evangyelya. Govore Gerci, da kvas u tri uborka zamiſen, daſe Otac, Sin, i Duh ſveti s-duscom ujedini, liponam zlamenuje. Odgovaraju Latini: nekaje to iſtina; alli jedda iz toga slidi, da dobro poſvechenye, ſamo ima biti u kruhu kiſelu? Niſu ovo razlozi, nego nike bogolyubne misli, i priſtojnoſti za ukazat, da i u kruhu kiſelu verſtno, i priſtojno moreſe poſvetiliscte ucſiniti. Ovo Latini netaje, i oſim uzrokah, po koima ukazuju, da biva pravo poſvetiliscte u kruhu prisnu, kao i u kiſelu, donoſe i oni nikoja otajſtva, koja zlamenuje kruh priſan, razlicſna od onih, koja zlamenuje kruh kiſeo, za ukazati, da i u kruhu priſnu jeſt priſtojno poſvetiti k).

26 Nikojachemo doniti za priliku. Gerci govore: kruh kiſeo podignut napominya onomu, koi posvechuje, da ſvoju pamet k-Boga uzdigne. Kruh kiſeo ocſitie nam prikazuje dvi naravi u Iſukerſtu: cſovicsju narav, to jeſt tilo, i duscu, po zarnu, illiti brascnu, i vodi; a Boxanſtvenu po kvasu, koja je sjedinyenya nerazlucſivo s-naravom csovicsjom. Gerci po kruhu priſnu ukazuju, da

h) Baron. ad an. 313. Binius, Theophil. Rainaudus, Cabaſutius in diatriba de Concil. Laodic. Vide Ciampinum de azymo et ferment. c. 4. et ſeqq.

i) 13.

k) Anſelm. de azymo et ferment. Innocent. III. L. 4. de myſt. Miſſae.

Digitized by Google

da marze, i daſu daleko raſtavlyeni od Ebionitah, i eretikah oſtalih, koiſe opako kruhom priſnim sluxisce.

Latini opet govore: kruh priſan brez primiscana kvaſa zla- 27
menuje nam cſiſtochu dusce i tila, kojaje potribna Misniku za ucſiniti ovi Sakramenat, i onomu, koichega primiti, kakonas opomina Apoſctol l): *Blagujmo ne u kvaſu ſtaromu, ne u kvaſu zloche i opacſinoſti, nego u priſnicih nehimbenoſti i iſtine.* Od ovudſe vidi takojer, da priſnici u ſvetomu piſmu uzimajuſe za dobro, a kvaſnici za zlo. *Paziteſe*, veli Iſukerſt m), *od kvaſa Fariſeoskoga, koi jeſt licumirſtvo.* Kruh priſan od cſiſta pſcenicsnoga brascna, i cſiſte vode brez primiſcanya kvaſa zakuvan, i od topline ognya izpecsen, zlamenujenam pricſiſtu i neoskvernyenu narav cſovicsju Iſukerſtovu, brez ſvakoga lyudskoga pomiſcanya po Boxanſtvu, kao nebeskomu ognyu ſverscenu. Latini slide izgled Iſukerſta, koi je na vecſeri najposlindyoj u priſnu poſvetio. Ovi izgled Iſukerſtov nie ſamo jedna priſtojnoſt, nego nepridobitni razlog za ukazat ſuprot Gerkom, da i u priſnu kruhu dobro poſvechenye, i pravo biva. Protiveſe Gerci ucſechi, da Iſukerſt nie u zakonito vrime Vazam blagovao, i zato nie u priſnu poſvetiliſcte ucſinio. Velikoje ovo prigovaranye, za koje razumiti od potribeje najprie nikoja biljexiti od ſtaroga Vazma, i zatim iſtomacſiti, u cſemu ſtoi ova megyu Gercih, i Latinih mudra inada?

POGLAVJE CSETVERTO.

Od ſtaroga Vazma.

OD Vazma ſtaroga nahodimo mloga u ſvetomu piſmu, u knyigi od *Izhoda*, *poglavju 12.*; u knyigi *Deuteronomia*, *poglavju 16.*;

l) 1. Corint. 5.
m) Luc. 12. v. 1.

Digitized by Google

u *Levitika, poglavju 23.*, i u knyigi *Brojah, poglavju 28.*: iz koih za razumiti kakvi je bio blagdan, zaſcto, kakoli od Iſraelichanah obsluxivan.

28 Biljexiti valja pervo. Farao devet puta od Boga pokaran, nekti josc puſtiti puk Iſraelichanski iz Egipta. Bog dakle pokaraga deſeti put poſmicavſci po Angyelu ſve pervorogyeno u Egiptu; a kuche Iſraelichanah prolazechi, koih vrata biau pomazana s-karvjom jaganca, kogaſu prikazivali u pervi vecſer. Dogodiſe ovi pomor u po nochi one, koja slidilaje za vecſerom cſeternaeſtoga dneva miſeca pervoga, miſeca Niſana, u koi vecſer Iſraelicſani blagoſovaliſu po zapovidi Boxjoj jaganca s-priſnicih. Od ovoga pomora uſtraſcen Faraun, i Egipcianci vicſuchi: ſvichemo pomerti, ufillovaſce Iſraelicſane, da barzo odlaze. Oni dakle skupivſci prater, u jutro ſaſtaſceſe kod grada Rameſſe, i kako ſvidocſi ſveto piſmo: *Poſcliſu iz Rameſſe petnaeſti dan pervoga miſeca, drugi dan Faſe*, to jeſt Vazma, u Petak n). Ovaſe obilatie nahode u knyigi od *Izhoda, poglavju dvanaeſtomu.*

Na uſpomenu ovoga oslobogyenya iz Egipta, zapovidioje Goſpodin Bog ſvake godine Vazam obsluxivati cſeternaeſti dan pervoga miſeca, to jeſt Niſana. Nahodimo ovu zapovid i u knyigi Levitika o): *Pervoga miſeca, cſeternaeſti dan miſeca u vecſer Vazam Goſpodinov jeſt. I petnaeſti dan ovoga miſeca ſvetkovina Priſnikah Goſpodinova jeſt.* Zapovidioje dakle Bog u vecſer cſeternaeſtoga dneva jaganca na ſtanoviti nacſin s-priſnim kruhom blagovati, i zato ove dvi ſvetkovine, ſvetkovina Faſe blagovanye jaganca, i ſvetkovina Priſnikah ſaſtavlyene biau. Zapovidioje takojer i slidechih ſedam danah jiſti kruh priſni, zabranivſci kruh kiſeli pod pedepſu ſmerti, kako ſctiemo u knyigi *Izhoda* p): *Sedam danah jiſtichete Priſnike: u pervi dan, da nejma kvaſa u kuchah vaſcih. Koigodir uzjide kvaſno*, to jeſt, kruh kiſeli, *poginuche duſcu nyegova*, to jeſt

n) Num. 33. v. 3.
o) Leuit. 23. v. 5. et 6.
p) Exodi 12. v. 15.

Digitized by Google

jeſt, umartiche, *od pervoga dneva do ſedmoga.* I opet u iſtomu poglavju q): *Pervoga miſeca, cſeternaeſti dan miſeca u vecſer jiſtichete Priſnike tia do dneva dvadeſetoga i pervoga.* I zato u cſeternaeſti dan imadiau oko podne ocſiſtiti kuche od kiſela kruha. Dnevi ovi biau nazvani Vazmeni, i dnevi Priſnikah, iz megu koih pervi i ſedmi biau ſvetcſani, alli ne kao Subota, zaſctobo u ovo dva dni slobodno biaſce pripraviti ona, kojaſu potribna za jiſti, ſcto u Subotu biaſce zabranyeno. A oſtali dnevi nebiau ſvetcſani; niſctanemanye ſvaki dan prikazivaſce poſvetiliſcta, a oſobito u drugi dan rukovet klaſovah jecſmenih, nazvan *homer*, koiſe zrilli u onih Derxavah u ono vrime nahogyau r).

Biljexiti valya drugo: Iſraelicſani, koiſu u Egiptu pocſimali godinu od miſeca *Tishri*, koi pocſima Jeſen, i odgovara naſcemu Rujnu, i Liſtopadu, u izhodu iz Egipta po Boxjoj zapovidi pocſeliſu godinu, od onoga miſeca, koga cſeternaeſti dan slidioje za jednakonochjem s) pramalitnim, i ovije *Niſan*, komu odgovara dio naſcega Oxujaka, i dio Travnya. Miſece Iſraelicſani broiſce od mine do mine; alliſe nezna ſtanovito, jeſuli broili od ſaſtanka Miſeca ſa Suncem, illi od pervoga ukazanya, i ugleda mladoga Miſeca; u ovomuboſe neslaxu piſaoci. Dneve pako nazivaſce miſecom, zato, ſcto oni rekoſce pervi miſec, cſeternaeſti miſec, mibi rekli: pervi dan, cſeternaeſti dan. 29

Biljexiti valya treche. Kako oſtali narodi, tako i Iſraelicſani, illiti Xidovi uzimaſce dan na razlicſni nacſin, i ſcnyimeſe sluxiſce. Imaſe pak znati, da ovde po danu nejmaſe razumiti ſamo ono vrime, u kojenam sja ſunce, ovobo vrime moreſe razumiti dan *radichni*, od koga recſe David t): *Izichiche cſovik na poſao ſvoj, i na dillovanye ſvoje do vecſera;* nego zazumiti imamo ovde po danu vrime, dan i noch zdarxeche, vrime razlicſno pocſimaju- 30

q) v. 18.
r) Leuit. 23. v. 11.
s) *AEquinoctium.*
t) Pſal. 103.

Digitized by Google

juche, i ſverſcujuche. Buduchi pako daſe knyixevnici neslaxu u razlicſnomu uzimanyu, daſe nepometu ſctioci, slidichemo prinaucsnoga tomacſitelya ſvetoga piſma, imenom Pereria. Piſce on u), kao za ſtanovito, daje u Xidovah bio dan od tri verſte, dan *naravni*, to jeſt, vrime od izhoda ſuncſenoga do drugoga izhoda. Dan *obicſajni* y), illiti *opchinoredni*, to jeſt, vrime od ponochi do druge ponochi. Ovi obicſaj je oſtao u Cerkvi Rimskoj u obsluxenyu poſtovah, i ſvetkovinah. Dan *zakoniti*, illiti *ſvetcſani*, to jeſt vrime od vecſera do vecſera y), kako nahodimo zapovigyeno puku Iſraelicſanskomu z): *Od vecſera do vecjera, ſvetkovachete ſvetkovine vaſce.* Dva vecſera dakle imade dan ſvetcſani, vecſer pridnyi, i pocſimajuchi ſvetkovinu, i vecſer poslidnyi, i ſvetkovinu ſverſcujuchi. Ova obadva vecſera ulaze u ſvetkovinu, i jeſu nyezina dva dila.

31 Ovu razlicſnoſt danah potribnoje znati za pravo razumiti nikoje befide ſvetoga piſma, i za znati, kadaſeje koja ſtvar dogodila, u koili dan? Prie illi posli ponochi? Scto nebi mogli pravo razumiti, dabiſe ſamo zakonitim danom sluxili. Za razbiſtriti ovi nauk, donitichu i iſtomacſiti dvi befide ſvetoga piſma na broju 28. doneſcene. Recſenoje od Iſraelicſanah: *Poſcliſu iz Rameſſe petnaeſti dan pervoga miſeca, drugi dan Vazma.* Pitache koigod: kako to drugi dan Vazma? Nieli petnaeſti dan pervi dan Vazma, koi pervi dan ſvetcſani pocſeoje od pridnyega vecſera, to jeſt od vecſera cſeternaeſtoga dana, i ſverſcioje u poslidnyi vecſer, to jeſt u vecſer iſtoga petnaeſtoga dana? Nebili valyalo rechi: poſcliſu petnaeſti dan pervi dan Vazma? Na ovoſe odgovara: iſtina jeſt, daſu poſcli petnaeſti dan Vazma, i petnaeſti dan jeſt pervi dan Vazma; alli kada govori ſveto piſmo, daſu poscli petnaeſti dan, drugi dan Vazma, ovdiſe nerazumie dan zakoniti, koi je od pridnyega vecſera pocſeo, i ſverſciticeſe u vecser, negoſe razumie dan

u) In cap. 1. Geneſ. v. 5.

x) *Vſualis*, ſeu ciuilis.

y) Vide Chriſtoph. Clauium in C. 2. Sphaerae. Baron. ad an. 34.

z) Leuit. 23. v. 33.

Digitized by Google

dan obicſajni, koi je pocſoo od ponochi, illi naravni, koi poſceoje od izhoda ſuncſanoga, i ovoje drugi dan naravni; pervibo dan naravni jeſt iſti cſeternaeſti dan, pocſimajuchi od izhoda ſuncſanoga, illi obicſajni pocſimajuchi od ponochi, koi dan jeſt pervi dan Vazma, jerbo u vecſer iſtoga dneva jeſu blagovali Vazam.

Na prilicſni nacſin valya i drugu beſidu iſtomacſiti: *pervoga miſeca cſeternaeſti dan u vecſer Vazam Goſpodinov jeſt; a petnaeſti dan ovoga miſeca ſvetkovina Priſnikah Goſpodinova jeſt.* Pitatche opet tko: jedaſe neſaſtaje s-Vazmom ſvetkovina Priſnikah, buduchi daſe Vazam meche u cſeternaeſti dan, a ſvetkovina Priſnikah u petnaeſti? Akoje tako; od ovud slide dvi ſtvari protivne S. piſmu: *perva*, da nie zapovigyeno Iſraelicſanom s-jagancom blagovati Priſ. nike u vecſer cſeternaeſtoga dneva, buduchi, daje slidechi dan bio dan Priſnikah. *Drugo* slidi, daje oſam danah Priſnikah. Na ovoſe odgovara: premakoſe meche u drugi dan Vazam; a u drugi ſvetkovina Priſnikah, niſctanemanye ove dvi ſvetcſanoſti, blagovanye Vazma i Priſnikah, ſaſtajuſe u jedan dan zakoniti. Zaſctobo dan Priſnikah pocſimaoje u vecſer dneva cſeternaeſtoga, to jeſt u pocſetak dana petnaeſtoga, illiti pervoga zakonitoga, u koi vecſer zapovigyeno jeſt blagovati jaganca s-Priſnicih; zato i ono vrime od vecſera, od koga pocſima dan zakoniti, zoveſe pervi dan Priſnikah, ovdibo nerazumiemo po danu ſamo vrime ono, u koje sja Sunce. Nie dakle slidio petnaeſti dan onu vecſeru Vazmenu, uzimajuchi dan petnaeſti za zakoniti, niti je bio drugi dan, nego jedan i iſti. Niti reci: kakobi to bilo, dabi cſeternaeſti, i petnaeſti dan, to jeſt dva dni jedan bio, ovo nie moguche. Iſtina jeſt, daſe dva dni naravna, alli obicſajna, koje onde beſida ſvetoga piſma zlamenuje, nemogu ſaſtati u jedan dan naravni, illi obicſajni, moguſe niſctanemanye ſaſtati u jedan dan zakoniti, illi ſvetcſani; ovobo niſcta drugo neche rechi, nego, da poslidnyi dio naravnoga dana cſeternaeſtoga, to jeſt vecſer ſa slidechom nochjom, i pridnyi dio dana naravnoga petnaeſtoga, to jeſt od izhoda ſuncſanoga do vecſera, cſine jedan dan od dvadeſet i cſetiri ure. Od ovud slidi, daje ſamo ſedam danah Priſnikah. 32

Digitized by Google

33 Biljexiti valya cſetverto: Iſraelicſani imadiau dva vecſera u cſeternaeſti dan miſeca Niſana: pervi je, kadaſeje po podne Sunce nagnulo u zahod, oko naſcega trechega ſata. Drugi poslie zahoda ſuncſanoga. Od pervoga vecſera do drugoga obicſavaſce Xidovi jagance prikazivati, klati, i pechi. A u drugi vecſer posli zahoda, one nochi jagance s-Priſnicih blagovati. Imadiau takojer dvi vecſere, perva jeſt bila zakonita, to jeſt blagovanye jaganca s-Priſnicih po ſtanoviti nacſin od Boga zapovigyeni, kako nahodimo u dvanaeſtomu poglavju knyige Izhoda. Druga vecſera jeſt obicſajna, na kojojſu obicſajne jiſtvine za pokripiti tilo blagovali s kruhom priſnim, jerbo jurve od kruhah kiſelih kuche ocſiſtene biau.

34 Biljexiti valya peto, da ova rics Faſe, *Paſcha*, to jeſt Vazam, vlaſtito govorechi, rechiche *prolazenye Goſpodinovo*, kako ocſito nahodimo u knyigi Izhoda, to jeſt prolazenye illiti priskocſenye Angyela, koiſe nedotaknu kuchjah Iſraelicſanskih ſmicajuchi Egipciance. Rics dakle ova *Paſcha*, jeſt rics Kaldajska. Zato Tertullian, Ireneo, Gregoria, Nazianzen, koi izvode ovu rics iz gercske πάσχειν, to jeſt, *terpiti*, hotiuchi zlamenovati, daje Mojſia prorocſanski sluxioſe ovom ricsjom, kao dabi rekao: *Muka Goſpodina*, kojuche on u iſto vrime terpiti, neizvode vlaſtitim, nego otajſtvenim nacſinom a). Oſim ovoga prolazenya Goſpodinova, ova rics: *Paſcha, Phaſe*, illi kako mi piſcemo, *Faſe*, to jeſt Vazam, zlamenujenam jaganca prikazana; tako u ſvetomu piſmu nahodiſe Vazam prikazati, Vazam blagovati. Zlamenuje takojer iſti blag dan Vazmeni, pacſe i ſedam danah Priſnikah zovuſe Vazam, zaſctobo od Vazma pocſimali jeſu, i rad nyega naregyeni. Zlamenuje najposli prikazaliſcte ovacah, i volovah, koja u ono ſedam danah obicſavaſce prikazivati.

Ova priobilato za malloumne zabiljexivſci, govorechimo od Vazma Iſukerſtova. Latini iſti razlicsno od nyega govore, allimi nie poſao ſcnyima, nego s-Gercih, koima ako ukaxemo, daje Iſukerſt Vazam obsluxio po obicſaju Cſifutah, i u priſnu otajſtvenu ve-

a) Vide Cornelium a Lapide in C. 12. Exodi v, 12.

Digitized by Google

vecseru ucsinio, nebudu mogli od Latinah rechi, kako govore, da slide Eretike, da xidovuju, da nyiovo posvetilisćte nie pravo posvetilisćte.

POGLAVJE PETO.

Od Vazma Isukerstova: Scto Gerci, scto Latini govore?

GErci ucse, da Isukerst nie u zakonito vrime Vazam blagovao. 35
Nauka ovoga po izdaleka pocsetnici biau dvoica, koje spominya Focio nyih neimenujuch b). Iz megyu ovih, kako nikoi sude, bioje jedan Joann Filipono, Alekssandrinac, koi xiviasce pod vladom Cara Foke *godisćta 604.* Ovi govorau, da cseternaesti dan miseca Nisana godisćta smerti Isukerstove dogodiosseje u petak, u koi dan Isukerst bi propet, i zato nie zakoniti Vazam blagovao. Koi nauk, kao jedno opako zablugyenye suprotivno svetomu Joannu Zlatoustomu, i pridanyu opchinske Cerkve, je odbacio isti Focio. I ovoje uzrok, da po namiri kaxem zascto Focio neusudise Latine okriviti posvechujuche u prisnu, zasctoboje sudio, da Latini slide izgled Isukersta, koi zakoniti Vazam obsluxivsci je u prisnu posvetio. O da budu Gerci ovi nauk slidili! Alliim nedadde omraza na Latine. Zato, kakoje visce puta kazano, slidilisu Cerularia, i druscstvo nyegovo, s-koim, scto svidocsi Genadio Patriarha c), kadasseje Humberto Kardinal u Carigradu prigovorao, i pitao: kakobi bio mogao Isukerst u kisselu kruhu posvetiti, odkudabiga imao, buduchi zapovigyeno, dasse nejma u svih krajevih Israela ukazati d). Odgovorau: Akoje svemoguch, mogaoje odkudamu drago kruh s-kvasom izniti, i ukazati, illi isti kruh prisni u kisseli

b) In Biblioth. Cod. 115. et 116.
c) In Apolog. pro Concil. Florent.
d) Deut. 16. v. 4.

Digitized by Google

obratiti. Alli kako malloumno odgovorau. Zaſctobo jelli razlogu prilicſno rechi, dabiſe Iſukerſt sluxio ſvemoguchſtvom za priſtupit zapovid Boxju naregyujuchu, daſe nejma u ono vrime najchi kruh kiſeli? Jedabiſe sluxio ſvemoguchſtom, da ſmuti Apoſctole znajuche, daje zabranyen kruh kiſeli? Da dade Judi prigodu, za oſvaditiga kako priſtupnika Zakona?

36 Euthymio Zigaben Duhovnik reda S. Vaſilie u Carigradu, koi xiviaſce pod vladom Alekſie Komnena *godiſcta 1118.* iznaſcaoje novi nauk od Vazma Iſukerſta za ukazat, daje Iſukerſt u kiſelu poſvetio. Ucſi on, daje Iſukerſt zakoniti Vazam blagovao, alli ne u zakonito vrime. Razlog daje za'ctobo, buduchi godiſcte ſmerti Iſukerſtove u petak dogodioſe cſeternaeſti dan, u koi biaſce zapovigyeno Vazam obsluxivati; a Iſukerſt prividio, dache u petak umerti, zatoje on prie blagovao Vazam u cſetvertak trinaeſti dan miſeca Niſana. U ovi dakle dan ſverſcivſci zakonito blagovanye jaganca s-Priſnicih, blagovaoje drugu obicsainu vecſeru, na kojoj jerbo josc nebiaſce zabranyen u onu vecſer kruh kiſeli, Iſukerſtje u nyemu poſvetio, i ovi priſveti Sakramenat tila ſvoga u nyemu ucſinio. Ovoje oni nauk od Zigabena, kako nikoi ſzcine, izmiſclyen, koga fali oſobito Simeon Theſſalonicenski. Alli bio on, iſli koi drugi iznaſcalac ovoga nauka, onoje iſtina daga Gerci nalogom, i obima rukami zagerliſce.

37 Scto pak na ovo Latini? Znadu oni, daſe Gerci derxe Evangelya ſvetoga Ivana Evangyeliſte, allichemo poslie ukazat, da od nyega nemogu pomochi imati: i zato govore, daje ovi nauk izmisclyen brez temelyita razloga, za obraniti poſvechenye u kruhu kiſelu. Iſukerſt, koiſeje od ſvoje volye podloxio Zakonu ſtaromu, podloxioſeje i zapovidi od Vazma, i zatoje slidio izgled Iſraelicſanah, koi kako u izhodu ſvomu, tako i posli naslidnici nyiovi pod vojvodom Joſue e), i opet pod kralyem Ezekiom f) jeſu iſpunili zakon.

Za-

e) Ioſue c. 6. v. 10.

f) L. 2. Paral. c. 30. v. 15.

Digitized by Google

Zapovid nigdiſe u ſvetomu piſmu nenahodi, daſe ima obſluxivati u vecſer trinaeſtoga dneva, nego u vecſer cſeternaeſtoga. I da druge ſvidocsbe oſtavimo, ocſito jeſt iz knyige Izhoda od pervoga Vazma g), gdiſe nahodi zapovid od jaganca Vazmenoga: *I blagovatiche nochi one meſo pecſeno*, to jeſt jaganca, *i kruhe priſne*. Koje pako nochi? Na redku 18. iſtoga poglavja kaxe: *Pervoga miſeca cſeternaeſti dan u vecſer jiſtichete Priſnike*. Ovu zapovid izpuniſce Iſraelicſani, kakoje ocſito ſctiuchim poglavje dvanaeſto, onibo u vecſer cſeternaeſtoga dneva illiti one nochi blagovaſce Vazam, i radi pomora od Angyela ucſinyena uſillovani one nochi biau iz Egipta izlaziti, i u jutru odoſce.

Stiſnuti Gerci ocſitom zapovidjom Boxjom, daſe ima Vazam 38
u vecſer cſeternaeſtoga dneva blagovati, i izgledom Iſraelicſanah, odkud Latini dovode, daje po iſti nacſin Iſukerſt blagovao Vazam u vecſer cſeternaeſtoga dneva, odgovaraju rekoh Gerci, da po *vecſeri* cſeternaeſtoga dneva, imaſe razumiti pridnyi vecſer, koi pocſima dan cſeternaeſti, to jeſt vecſer dneva trinaeſtoga, nejmaſe razumiti vecſer poslidnyi, koi ſverſcuje dan cſeternaeſti. Alli ſuprot ovomu iſtomacſenyu *vecſera* govore Latini: ova rics *vecſer* zlamenuje ſverhu dneva, a ne pocſetak, dakle vecſer cſeternaeſtoga dneva zlamenuje poslidnyi vecſer, koi ſverſcuje dan cſeternaeſti, a ne pridnyi vecſer, koi pocſima dan cſeternaeſti.

Niti ono valya, ſcto nadoſtavlyaju Gerci: vi Latini velite, da vecſer cſeternaeſtoga dneva ulazi u dan petnaeſti, i jeſt pridnyi dio dana petnaeſtoga, dakle i mi moxemo rechi, da vecſer dneva trinaeſtoga ulazi u dan cſeternaeſti, i jeſt dio pridnyi dneva cſeternaeſtoga. Od ovud slidi, premakoje Iſukerſt blagovao u vecſer dneva trinaeſtoga, daſe ſaſvim tizim moxe rechi, daje blagovao Vazam u vecſer dneva cſeternaeſtoga. Nevalya reko ovi nadoſtavak, zaſctobo Latini vele, da tadda ſamo pridnyi vecſer ulazi u slidechi dan, i jeſt dio slidechega dana, kada dan slidechi jeſt dan ſvetcſani, kakono za vecſerom cſeternaeſtoga dne-

g) Exodi 12.

Digitized by Google

va slidi dan petnaesti dan svetcsani Prisnikah, buduchi dakle, da za vecserom cseternaestoga dneva dan slidechi, to jest cseternaesti, nie dan svetcsani, nego do vecsera *radicsni*, vecser dana trinaestoga neulazi u dan cseternaesti, nego kako obicsajni sverscuje u ponochi, a kako dan naravni sverscuje u izhod suncsani dana cseternaestoga. Od ovud slidi, akobi Isukerst blagovao Vazam u vecser trinaestoga dneva, nebise moglo rechi istinito, daje blagovao u vecser cseternaestoga dneva.

39 Niti opet valya rechi: sveto pismo pocsima, i broji svetkovine od pervoga vecsera, kakonoje u Levitiku h), *Od vecsera do vecsera svetkovachete svetkovine vasce;* dakle buduchi Vazam svetkovina, valya rechi, da pocsima od pervoga, illiti pridnyega vecsera, to jest od vecsera dana trinaestoga. Od ovud slidi, da vecser trinaestoga dana ulazi u dan cseternaesti, i jest dio nyegov. Na ovo se odgovara. Drugoje rechi: svetkovine pocsimaju od vecsera, a drugo: Vazam pocsima cseternaesti dan u vecser, Vazam isti jest pocsetak svetkovine, i pervi vecser nyezin; i kako svetkovina nie dio dana cseternaestoga, nego petnaestoga, i zato vecser oni trinaestoga dneva (priskocsivsci cseternaesti dan) nemorese saštati s-petnaestim danom, a nemorese ni s-cseternaestim, jerbo nie dan svetcsani, nego radicsni, kako rekosmo.

40 Latini josc bistrie pokazuju, i u kratko, dase po vecseru nemore razumiti pridnyi vecser, na ovi nacsin: Vecser oni dana cseternaestoga, u koi je bilo zapovigyeno blagovati jaganca, jest, i razumiese oni vecser, za koim udily slidi petnaesti dan, svetcsani dan Prisnikah, kakoje ocsito iz svetoga pisma i): *Pervoga misseca cseternaesti dan misseca u vecser Vazam Gospodinov jest, a u petnaesti dan ovoga misseca svetkovina Prisnikah Gospodinova jest.* Za vecserom pako trinaestoga dana, neslidi udily petnaesti dan svetkovina Prisnikah, nego za vecserom cseternaestoga dana, dakle vecser trinaestoga dneva nie vecser oni, u koi je bilo zapovigyeno blago-

h) Leuit. 33.

i) Leuit. 33. v. 5. et 6.

Digitized by Google

govati Vazâm, illiti jaganca, negoje bio vecſer cſeternaeſtoga dveva.

Drugo govore Latini: ſveto piſmo broi ſamo ſedam danah 41
Vazmenih, illiti Priſnikah, dabi pako Iſukerſt blagovao Vazam u vecſer trinaeſtoga dneva, slidilobi, daje oſam dana Vazmenih, jerebiſe i cſeternaeſti dan brojio od pridnyega vecſera, to jeſt od vecſera trinaeſtoga dneva. Odgovoriche morebit koigodi Gerk: Scto zato? I Joſef piſaoc Xudinski broji oſam danah k): *Svetkovine oſam danah ſvetkujemo, koje zovemo ſvetkovine Priſnikah.* Alli govore Latini, niſcta nepomaxe Gerkom Joſef, nitiſe ova befida nyegova protivi ſvetomu piſmu. Razlog jeſt, jer u iſtoj knyigi l) na drugomu miſtu govori, daje ſamo ſedam Vazmenih; dakle valya rechi, kada govori, da ſvetkovine priſnikah za oſam danah ſvetkujemo, nerazumie oſam danah zakonitih, nego oſam danah naravnih, brojechi pervi dan od jutra cſeternaeſtoga dneva, a drugi dan od jutra petnaeſtoga dneva, i tako do dvadeſetoga i pervoga. Iz gercskoga pako nauka slidi, daje oſam danah vazmenih zakonitih, ſctoje proti ſvetomu piſmu, a devet danah naravnih.

Alli ſa ſvim tizim Gerci protigovore *pervo.* Iſraelicſani, ko- 42
imje data zapovid blagovati Vazam, i koiſu nyu podpuno izverſci-i, blagovaliſu Vazam u vecſer trinaeſtoga dneva: dakle akoje Iſukerſt nyiov izgled slidio, kakoje recſeno, daje slidio, valya rechi, laje i on u vecſer trinaeſtoga dneva blagovao Vazam. Daſu pak Iſraelicſani u pridnyi vecſer dneva cſeternaeſtoga blagovali, ſvidocſi Joſef piſaoc Xudinski m). U naſtajuchi, (illi kakoje Gelonio obratio) u zabilyenyu dana cſeternaeſtoga ſviſu bili na put pripravlyeni, i kuche s-kervjom ocſiſtili: dakle u pridnyi vecſer cſeternaeſtoga jeſu blagovali jaganca. I ovoje potribno rechi; zaſctobo da budu u poslidnyi vecſer dneva cſeternaeſtoga, to jeſt u ocſi petnaeſtoga dana Iſraelicſani blagovali Vazam, to jeſt jaganca, kakobi oni

k) L. 2. Antiq. c. 5.
l) L. 2. Antiq. c. 10.
m) L. 2. Antiq. c. 5.

Digitized by Google

oni mogli u tako kratko vrime na put pripravitiſe, uzeti uzajam od Egipcianah ſudje ſreberno, i zlatno, i odiche, buduchi zabranyeno joſc od Mojſie, da do jutra nitko neizajgye iz ſvoje kuche? Kakobiſe bilo moglo iz ſvega Egipta ſceſt ſtotinah hilyadah muxkih glavah (oſim xenskih, i dice) skupiti u jutru kod grada Rameſſe? Dakle prilicſnie je razlogu rechi, daſu blagovali Vazam u pridnyi vecſer cſeternaeſtoga dana, i u iſti cſeternaeſti dan na put ſpravljaliſe.

43 Odgovaraju Latini: da kod Joſefa nahodiſe gercski ἐνγάσης, ſcto rechi hoche, u iſti dan, to jeſt, kadaje doſcao dan cſeternaeſti, i ona ſva moglaſu biti u cſeternaeſti dan, po zapovidi datoj, ja navlaſtito akoſe dan cſeternaeſti uzme za dan naravni. Scto dae razumio Joſef, ocfito jeſt iz nyegova poglavja vdeſetoga n). Na oni pako nadoſtavak: kakoſuſe mogla ona dogoditi u tako kratko vrime? Odgovaraſe daſuſe dogodila u hitnyi, i zato niſu Iſraelicſani mogli braſcno kvaſom zamiſiti, negoſu priſno tiſto odnili. Faraun, kadaſe dogodi pomor, poslaoje udily po Egiptu ſvoje lyude, da Iſraelicſani odlaze, koi jurve gotovu pratex imadoſce, i zatoſe mogoſce u jutru, kakoje ugovorito bilo, kod grada Rameſſe skupiti. Mogloſeje dakle ono ſve koliko dogoditi, jerbo kako piſce Joſef Mojſia joſc prie opomenuoje, scto imadu cſiniti Iſraelicſani, koi hitisce: jedno zaſctoboſu tescko docsekali, daſe iz ſuxanſtva izbave; a drugo, zaſctoboſu iſti Egipcianci nyih fillili, da ne kerzmaju, i neotezajuſe.

44 Protigovore Gerci drugo. Premakoje zakon naredio, daſe Vazam ima obsluxivati, i jaganac blagovati u poslidnyi vecser cseternaeſtoga dneva, ſa ſvim tizim nie zabranio, daſe nemoxe blagovati prie, a oſobito u dogagyaju koje zaprike; dakle Iſukerſt, nepriſtupivſci zakon mogaoje blagovati Vazam u trinaeſti dan, i valya rechi, daje blagovao, zaſctobo prividivſci ſmert ſvoju, kojacheſe dogoditi u dan zakoniti Vazma, zakon, komuſeje podloxio, iſpunioje, kakoje mogao.

Od-

---

u) L. 2. Antiquit. c. 10.

Digitized by Google

Odgovaraju Latini, daje zakon zabranio blagovati Vazam u pridnyi vecſer cſeternaeſtoga dneva, to jeſt u vecſer trinaeſtoga dana, kako obicſajemo govoriti. Razlog jeſt, zaſctobo koi zapovida oſobito, daſe koja ſtvar cſini radi koga oſobitoga uzroka u ſtanovito, i odregyeno vrime, on zajedno zabranyuje, daſe ona ſtvar necſini, ni prie, ni poslie: buduchi dakle naredio zakon, daſe Vazam illiti jaganac blaguje na uſpomenu Angyela, one nochi Egipciance ubiajuchega, a Iſraelicſane prolazechega, i blaguje u vecſer one nochi, u kojuſeje to dogodilo, zabranyuje zajedno, daſe nejma ni prie, ni poslie Vazam blagovati, i zato, koi radi kojegod zaprike nebi bio mogao priſpiti u Jeroſolim u cſeternaeſti dan, niemu bilo dopuſcteno u koi dan slidechi, u petnaeſti, illi ſceſtnaeſti Vazam obsluxivati. Doiſto valya i Gerkom rechi, da goſpodin Bog, koi je dao zakon, prividioje ſve zaprike; i zato u ovomu dogagyaju ſmerti kao zaprike, daſe nemoxe obsluxivati Vazam u zakonito vrime, da bude hotio, biobi dopuſtio, daſe blaguje Vazam u trinaeſti, alli dvanaeſti dan, alli nekti; nigdiboſe nenahodi u ſvetomu piſmu, daje Vazam u trinaeſti dan obsluxivan. Ono nahodimo u ſvetomu piſmu o), da koi niſu mogli rad zaprike, na priliku rad oskvernyenya zakonitoga, kaono akoſeje mercine dotaknuo, obsluxivati Vazam u zakonito vrime, oniſu imali blagovati Vazam, u slidechega miſeca cſeternaeſti dan u vecſer, a ne u vecſer koga drugoga dana. Hotioje navlaſtito goſpodin Bog, da Xidovi imadu oſobitu uſpomenu dneva cſeternaeſtoga, kakoje ozgor recſeno. Od onudſe vidi, da ovi nauk Gerkah, koga oni izmisliſce, za obraniti poſvechenye u kruhu kiſelu, nejma temelyita razloga. 45

Alli daim i ovo dopuſtimo, neka bude iſtina, daje Iſukerſt jaganca blagovao u vecſer trinaeſtoga dana, josc nejmaju razloga Gerci rechi, daje u kiſelu poſvetio. Pitaju Latini, buduchi Iſukerſt blagovao Vazam s-Priſnicih, zaſctoje hotio obicſajnu vecſeru jiſti s-kruhom kiſelim? Nieli prikladnie, daje i ovu vecſeru ucſinio s-onim kruhom, koi je oſtao od zakonite vecſere, to jeſt, s-kruhom 46

o) Num. 9.

Digitized by Google

hom prifnim? Akoje hotio Ifukerft zakon ifpuniti blagujuchi jaganca s-kruhom prifnim, zafctofeje povratio na kruh kifeli? Zafcto nie cilovito ifpunio zakon? Lipo ovdi razlpxi fuprot Gerkom fveti Toma naucfitely Angyeoski p). Govori on; premdabi Ifukerft bio prie rad razloga od Gerkah donefcena blagovao Vazam zakoniti, josc valya rechi, daje u prifnu pofvetio. Razlog nyegov jeft, zafctobo Ifukerft, koi je dofcao ne za razmetnuti zakon, nego za ifpuniti tako izverftito, da kako on ifti od febe recfe, neche ni najmanye slovce od zakona prochi q), doklem fva neizverfcefe; onje ona fva izverfcio, kojafu zapovigyena od zakona, Xidovi pako obsluxujuchi Vazam ne u cfeternaefti dan pervoga mifeca Nifana, nego u slidechega mifeca, duxnifu bili ne famo blagovati jaganca s-Prifnicih, nego josc u ifti oni dan, i slidechi fedam danah uzderxatife od kruha kifela r), kako i oni, koifu u cfeternaefti dan pervoga mifeca Vazam blagovali. Dakle i Ifukarft, koifeje od fvoje volye zakonu podloxio, i nyegaje izverftito ifpunio, imaofeje uzderxati od kruha kifela. Scta radi, akoje ucfinio pofvetilifcte, ucfinioje u kruhu prifnu. Ovu iftinu viditichemo biftrie u slidechemu poglavju.

POGLAVJE SCESTO.

Ifukerft prid dan fmerti fvoje blagovaoje Vazam u zakonito vrime, kada i oftali Xudie.

47 PRigovarajufe megyu fobom pifaoci, koje godine xivota, i opchenoga broja godifcnoga, je Ifukerft propet za nas na krixu umro. Iz Evangelya nemoxemo nifcta drugo izvefti, nego daje um-

p) In 4. Dift. 11. Quaeft. 2. Art. 2.
q) Matth. 5. v. 18.
r) Num. 9.

umro pod vladom Cesara Tiberia u petak, kada Xudie vazmene dneve obsluxivasce, alli u koi dan, illi u cseternaesti, illi u petnaesti? u koili misec, neznadese stanovito. Dvanaest sumnyah, illiti naukah razlicsnih od smerti Isukerstove broji s) prinaucsni Ricciolo, nemogusebo megyu sobom Zvizdoznanci, ni Vrimenobrojci sloxiti, i zaludusе trudili, kako govore dva glasovita naucsitelya, Petavio t), i Keppler u). Stari i opcheni nauk jest, daje Isukerst priminuo godine xivota svoga trideset i treche; godine broja opchenoga godicsnoga x) dvadeset i devete, pod vichnikom Rukelliom Geminom, i Fusiom Geminom, u petak petnaesti dan miseca Nisana. Tako sudi Tertullian, Laktancio, Augustin, i primlogi drugi y). Alli opet drugi protivese. Scta radi nechuse od toga prigovarati za ukazat, daje Isukerst u zakonito vrime Vazam blagovao, zasctobo jedno mucsnobime priprostiti razumili: a drugo jerbo iz onoga, scto nie stanovito, nemoxese razlog stanovit izvesti. Sluxitichuse dakle svetim Evangyelyem, pridanyem, i razlogom, i najpervo svetim Evangyelyem.

Sveti Ivan z) pisce: *Sesst dni prid Vazam dogye Isus u Bethaniu*, to jest u petak, jerbo u subotu zabranyenoje bilo putovati. Petak biasce osmi dan miseca Nisana, osamnaesti miseca Marca, illiti Oxujaka. U subotu pervi dan prid Vazam, deveti dan miseca Nisana, devetnaesti Oxujaka vecseraoje u kuchi Simuna gubavoga, gdise Mandalina sverhu glave Isukerstove pomast izlila, scto videchi Juda pocse dillo ovo lakomac kuditi; a opomenut od Isukersta, namisli nyega izdati a). *Sutra dan pako* b) kako opet 48

Ttt 2 pi-

s) L. 8. Chron. c. 10.

t) Petav. L. 12. de doctr. temp. c. 12.

u) in Ecclog. chron. contra Reisne.

x) AErae vulgaris Dionysianae, quae progrediebatur a prima Ianuar. quadriennio solido post natiuitatem Christi.

y) Tertul. contra Iud. c. 8. Lact. L. 4. instit. c. 10. de mort. Persec. Aug. L. 19. de ciuit. c. ult. Hieron. in c. 9. Daniel.

z) Ioan. 12. v. 1.

a) Matth. 26. v. 6. 8. Marci 14. v. 3. 4. Ioan. 12. v. 2. 4.

b) Ioan. 12. v. 1.

Digitized by Google

piſce ſveti Ivan, u nedilyu drugi dan prid Vazam, deſeti dan miſeca Niſana, dvadeſeti Oxujaka, u koi Xidovi po zakonu obicſavaſce jagance u Jeroſolim doveſti c), kojeſu u cſeternaeſti dan prikazivali, Iſukerſt jaganac Boxji, za iſpuniti ovu priliku, dojgye u grad Jeroſolim na magarici s-velikim poſctenyem, i radoſtju primlyen. Otajſtvo ovo buduchiſe u nedilyu dogodilo, ſveta Cerkva u cvitnu nedilyu ſpominya, kaono u veliki petak muku i ſmert, a u nedilyu uskernutje. Pod vecſer pako vratioſeje s-ucſenicih u Bethaniu, gdie i nochio d). U ponedilyak, to jeſt, trechi dan prid Vazam jedanaeſti dan Niſana, dvadeſet i pervi Oxujaka dojgye opet s-ucſenicih iz Bethanie, prokleoje neplodnu ſmokvenicu, u Cerkvi ucſio; i opet u Bethaniu natrag doſcao e). U utorak, to jeſt cſetverti dan prid Vazam, dvanaeſti dan Niſana, dvadeſet i drugi dan Oxujaka ucſioje u cerkvi prigovarajuchiſe s-Piſzcih, i Fariſeih, i pritechi karaoje nyiovu oholoſt, licumirſtvo, i lakomoſt f). Iziſcavsci iz cerkve, ucſenikom cſudechimſe gragyi nyezinoj prorokova, da neche kamen ſverhu kamena oſtati g). Zatim otiscavsci na goru Maslinsku, pitajuchim ucſenikom, kadache ova biti? Prorokovaim, i kaza zlamenya raſutja Jeroſolime, i ſvita; aliim nekaza dan doscaſtja ſvoga na ſud, i zato, da imadu bditi, i pripravni biti, opomenu nyi po razlicſnim prilikam divicah pametnih i ludih; sluge lina, i oſtala h). Posli ovoga govorenya, ſcto valya dobro biljexiti za znati, daſeje i ovo, ſcto slidi, u utorak dogodilo. *I ucſinyeno bih*, piſce S. Mattea i), *kada Iſus ova govorenya biaſce ſverſcio, recſe ucſenikom ſvoim: znate dache posli dva dni Vazam biti, i Sin cſovicſanski pridan bude, daſe propne.* A Marko iſto govori: *Biaſce Vazam, i priſuici posli dva dni* k),

i

---

c) Exod. 12.
d) Marci 11. v. 11.
e) Matth. 21. v. 17. Marc. 11. v. 11.
f) Matth. 21. v. 20. 13. Marci 11. v. 20. 27.
g) Marci 12. v. 41. Luc. 21. v. 5.
h) Matth. c. 24. et c. 25.
i) Matth. 26. v. 1. 2.
k) Marci 14. v. 1.

Digitized by Google

i iskaſce poglavice Popovah, kakobiga himbeno uffatili. Od utorka imaſe razumiti i ſveti Luka govorechi 1): *Priblixaſceſe dan Priſnikah, koiſe zove Vazam, i iskau poglavice Popovah, i Piſci, kakobi Iſuſa umorili.* Koi derxe, da ova jeſu u ſridu recſena, illi od ſride; oni i ſridu za pervi dan broje. U ſridu, to jeſt peti dan prid Vazam, trinaeſti dan miſeca Niſana, dvadeſet i trechi Oxujaka, poglavicama Popovskim, i Piscem skuplyenim prodadde Juda Iſukerſta za trideset ſrebernyakah obechajuchi dachega nyima pridati m). Na uſpomenu prodana od Jude Iſukerſta, obicſaj bioje poſtiti u ſridu, kako i ſada poſte Gerci miſto ſubote.

U csetvertak ſceſti dan prid Vazam, cſeternaeſti dan miſeca 49
Niſana, dvadeſet i csetverti dan Oxujaka, znajuchi ucsenici, daje zapovigyeno u vecser cseternaeſtoga dneva blagovati Vazam, kakoim napomenu Iſukerſt u utorak: *Znate, dache posli dva dni biti Vazam*, to jeſt, u vecser. *Priſtupiſce*, kako pisce S. Mattea n), *pervi dan Priſnikah govorechi: gdi hocheſc, da pripravimo tebi blagovati Vazam?* U koi dan? Doiſto ne u ſridu, zasctobo kakoje recseno, po ſtaromu pridanyu bioje poſt na uſpomenu prodata Iſukerſta: dakle u csetvertak. U koi dan miſeca Niſana ovo ucsenici rekosce? Pisce S Mattea: *Pervi dan Priſnikah.* Koi je pak bio pervi dan Priſnikah? Kaxenam ſveti Marko o): *Pervi dan Priſnikah, kadaſu* Xudie *Vazam prikazivali, govorau nyemu ucſenici; gdi hocheſc, da igyemo, i pripravimo tebi, da blagujeſc Vazam?* Po iſti nacſin S. Luka, koi prie recse: *Priblixaſceſe dan Priſnikah, koiſe zove Vazam,* ſada pisce p). *I dogye dan Priſnikah, u koi biſce potribno ubiti Vazam, i posla Petra i Ivana govorechi: poſcavſci pripravite Vazam da blagujemo,* Dakle ovo ucsenici rekosce, i Iſukerſt nyima cseternaeſti dan miſeca Niſana; ondaboſu Vazam, illiti jagance prikazivali, i ubiali po zakonu Xidovi. Rekaoje pak Iſukerſt josc u Be-

1) Luc. 22. v. 1. 2.
m) Matth. 26. v. 15. Luc. 22. v. 4. 5.
n) Matth. 26. v. 17.
o) Marci 14. v. 12.
p) Luc. 22. v. 7. 9.

Digitized by Google

thanii, damu ucsenici priprave Vazam, kakoje poznati iz oni rícsi q): *Idite u grad* Jerosolim *k-nikomu csoviku, i recite nyemu: Mesctar govori: vrime moje blizu jest*, umerti, *kod tebechu ucsiniti Vazam s-ucsenicih moima.* A scto ucsenici? *I ucsinisce ucsenici, kakoim naredi Isus, i pripravisce Vazam. I ucsinivsciše vecser figyasce s-dvanaestima.* A sveti Luka r): *I ucsinivsciše ura, side za stolom, i dvanaest Apostolah scnyime.* Evo! ocsitonam izpisuju S. Evangyeliste, daje Isukerst blagovao Vazam, kada i Csifuti, kadasu oni prikazivali Vazam cseternaesti dan misseca Nisana, u zakonito vrime, to jest u vecser, u koi je pocsimao petnaesti dan vazmeni, illiti Prisnikah, i od Jude pridan Xidovom. Rechichesc morebiti, kako oni kod svetoga Ivana Zlatoustoga s): *Kako akosu blagovali Vazam, suprot zakonu sidechi blagovasce?* I on isti odgovara: *Odgovoriti moxemo, posli kakosu blagovali Vazam, za vecserom figyau po obicsaju.* Blagovaoje Isukerst s-ucsenicih najprie zakonitu vecseru, illiti jaganca, obsluxujuchi obicsaje, koje je bilo obsluxivati potribno. Za nyom blagovaoje vecseru obicsajnu, na koje sverhi ucsini on otajstvenu vecseru posvetivsci u kruhu prisnu, jerbose nenahogyasce kruh kiseli, podadde Aposctolom prisveto svoje tilo, i kerv blagovati.

50 Istinu ovu, daje Isukerst blagovao Vazam prid dan smersi svoje u zakonito vrime, potvergujenam pridanye starih Otacah. I pervosvidocse Otci Latini: Tertullian t), Cyprian, Jeronim, Augustin, Beda, a osobito i ocsito sveti Ambrosio u): *On isti, koi je zapovid govorio illiti dao, posli doscavsci po divici u najposlidnya vrimena, punost zapovidi jest sverscio. Niebo doscao razverchi, nego ispuniti. I obsluxioje Vazam one nedilye, koje cseternaesti dan jest bio csetvertak, i u isti dan s-ucsenicih blagovaoje Vazam. U slide-*

q) Matth. 26. v. 18. 19. 20.
r) Lucae 22. v. 14.
s) Hom. 81. in Matth.
t) Tertul. L. contra Iud. Cypr. serm. de coena Domini. Hier. in c. 26. Mat. Aug. Ep. 86. ad Casul. Beda L. de temp. rat. c. 61.
u) Amb. Ep. 83. ad Epp. AEmil.

Digitized by Google

dechi dan u petak jeſt propet. Drugo ſvidocſe ovo i gercski Otci Origen x), Ivan Zlatouſti, Theofil Alekſandrinski, kod Bede, Theodoreto, Theofilakto. Od Theofilakta Episkopa Akridanskoga biljexiti imam, da nikoi malloumni, i brezobrazni Gerkich izopacfivſci knyige Theofilakta, uslobodiſceſe upiſati u knyigah nyegovih ovu lax, daſu Xidovi u petak pocſeli blagovati Vazam. Ovu lax ſmotrioje prinaucſni *Le Quien* y), nascavsci ſtara piſma Theofilakta u knyigaonici kralya Franceskoga, i prie *Le Qviena* prinaucsni Arkudio rodom Gerk.

Staro ovo pridanye potvergyuju Episkopi manye Aſie, ſveti 51
Polikarp, ſvetoga Ivana Evangyeliscte ucsenik, Episkop Smirnski, Thrasea Episkop i mucſenik, Sagar Episkop, blaxeni Meliton, i Papyrion, Polikrat Episkop, koi ove Episkope ozgor imenovane donoſi z). Ovi od pocſetka Cerkve do godine ſto deveteſet i ſedme, ſverſcivſci poſt korizmeni, u cſeternaeſti dan ſvetkovaſce Vazam kerſtjanski, illiti Uskars, u koibiſegodi dan, illi u petak, illi u ſubotu, illi u ponedilyak, illi u drugi dan, dogodio cſeternaeſti dan. Razlog ſvoga obicſaja davaſce, zasctobo ovi nauk imadiau pridat od S. Ivana Evangyeliſte, i zasctoboje u iſti dan cſeternaeſti Iſukerſt blagovao Vazam.

Iſtinaje pak, da Papa Aniceto S. Polykarpa, od iſti Aposcto- 52
lah ucſinyena Episkopa, *godiſcta 158.* jeſt u Rim zvao radi toga obicſaja, i razgovaraoſe: alli zaſctobo S. Polykarp govorasce, da ovi obicſaj ſvetkovati Uskars u dan cseternaeſti imade pridat od S. Ivana Evangyeliſte, nektiga prominiti; i ſaſvim tizim primivſci od Aniceta celovanye povratiſe u miru. Nitiſe slidechi Pape protiviſce, kako Polykrat Episkop govorasce Papi Viktoru a). Ovibo Papa oſctroſeje prigovorao s Epiſkopom Polykratom

x) Orig. Tract. 34. in Matth. Chryſoſt. Hom. in Matth. Theophil. Alex. L. de rat. temp. c. 57. et 59. Theodor. q. 24. in Exodum.
y) Diſſert. Damaſc. de azymo, N. 43.
z) Euſeb. Ceſareenſis L. 5. hiſt. c. 24.
a) Ibidem.

Digitized by Google

tom fillujuchi nyega, da oftavi fvetkovanye Uskarſa u dan cfeternaefti. Ovo iſto po zapovidi Viktora Pape Sinodi skuplyeni *godiſcta 197.* u Lugdunu, u Paleſtini, i na drugi miſti zabranili jeſu. Ova obilatie iſpiſuje Euſebio Episkop Cefareenski. Alli s-koga uzroka jeſu zabranili fvetkovati Uskars u dan cfeternaefti? Jedda zato, zaſctobo nie iſtina, daje Iſukerſt obsluxivao Vazam u dan cfeternaefti? Doiſto ne, niti ovo recfe S. Papa Aniceto, niti Viktor, niti skuplyeni Sinodi. Od ovud slidi, daſu za iſtinu derxali, daje Iſukerſt u cfeternaefti dan Vazam blagovao. Zatoſu drugi uzrok donesli, da navlaſtito je pridanye Apoſctolah, daſe Uskars imade obsluxivati u nedilyu b) u koi dan je Iſukerſt uskerſnuo, a oſobito pridanye od fvetoga Petra, i Pavla, kako fvidocfi Sozomen piſaoc gercski c). Biljexiti ovde valya, da pridanye od Petra, i Pavla jeſt bilo pridanye od zakona, i zapovidi: a pridanye od Ivana Evangyeliſte jeſt bilo pridanye od propusctenya za nikko vrime, doklemje bilo potribno za razplogyenye Cerkve, da Xudie slidechi fvoj obicfaj ſtari, sloxefe lascnye s-Kerftjanih, i berxje na pravu viru obrate.

53 Potvergyuju Latini nauk fvoj s-razlozih. I *pervo:* Iſukerſt u vecfer prid dan fmerti fvoje je blagovao Vazam. Netaje ovo Gerci, i nemogu, zaſctobo S. Ivan ocfito pisce: *Prid dan fvetcſani Vazma, znajuchi Iſus, jerboje doſcla ura nyegova* d): gdi pifce, daje Iſukerſt vecferu ucfinio. Ovo zabiljexivsci Latini, na ovi nacfin razloxe: Iſukerſt je propet umro u dan fvetcsani: u koi pak dan fvetcsani? Doiſto ne u ſubotu, ne u ſedmi dan Prifnikah, dakle u pervi dan, dan petnaefti, dan fvetcsani. Scto od ovud slidi? nego buduchi u ovi dan umro, i prid dan fmerti fvoje ſa fvoima dvanaeſt ucsenicih blagovao Vazam, slidi ocfito, daje u cseternaefti dan, u vecser blagovao Vazam. Daje pak u dan fvetcsani umro, slidi iz ricfih fvetoga Ivana mallo prie donescenih, i ocfitoje iz ricfih oſtalih Evangyeliſtah. S. Mattea pifce e): *Na blag-*

dan

b) Euſeb. L. 5. c. 22. et 25.
c) L. 7. c. 19.
d) C. 13. v. 1.
e) Matth. 27. v. 15. Marci 15. v. 6. Luc. 23. v. 17.

Digitized by Google

dan imadiaſce ſudac obicſaj puſtiti paku jednoga uznika, kogabi zaktili. Po ovi nacſin piſce S. Marko, i S. Luka iſti dan nazivajuchi blagdanom. Imadiau Xidovi ſvoj ſtari obicſaj, dajim pervi dan Vazma ſudac puſti uznika, illiti krivca, na uſpomenu nyiova oslobogyenya iz Egipta, kojeſeje dogodilo petnaeſti dan miſeca Niſana, pervi dan Priſnikah, dan ſvetcſani. Hotiaſce dakle Pilato ſudac, u ovi pervi ſvetcſani dan Priſnikah, puſtiti Iſukerſta; alli zaſctobo puk hoti imati Barabu uboicu proſta, zatoimga dadde, a Iſukerſta pridadde, daſe propne, i u iſti dan bih propet. Dakle u dan ſvetcſani je propet umro. Ovoje prorokovao Amos Prorok f). *Govori goſpodin Bog: zachiche ſunce u podne, i ucſinitichu da potamni zemlya u dan ſvitloſti, i obratitichu ſvetkovine vaſce u tugu.* Ove ricſi razumiliſu, i iſtomacſili od ſmerti Iſukerſtove ſtari Otci g) koju nyemu u dan ſvetcſani, kadaje ſunce pomercſalo, i zemlya potamnila, Xidovi zadadoſce.

Od ovud slidi, daje izprazan nauk oniu, koi govore, da 54
one godine, koje je u Petak Iſukerſt umro, pervi dan Priſnikah ſvetcſani je u ſubotu prineſcen, jerbo Cſifuti neobicſavaſce dvi ſvetkovine zaſobice ſvetkovati; ſcto, da nebude blagdan Priſnikah prineſcen u Subotu, ovdibiſe dogodilo: zaſctobo u Petak biobi jedan i pervi dan ſvetcſani, a u Subotu drugi; jer Subota vazdaje bila dan ſvetcſani. Zato valya rechi, da Iſukerſt, koi je umro u Petak, nie umro u dan ſvetcſani.

Alli, kakoje recſeno, iſprazan je ovi nauk, jer pervo, da i 55
budu Cſifuti prinesli blagdan Priſnikah u Subotu, joſcbi oni bili imali dvi ſvetkovine zaſobice ſvetkovati, jednu u Petak ſedmi dan Priſnikah, koi je takojer bio dan ſvetcſani, a drugu u slidechu Subotu. Izprazan je ovi nauk drugo, zaſctobo ovi od prineſcenya nauk nenahodiſe ni u ſvetomu piſmu, ni kod ſtarih verſtnih piſao.

f) C. 8. v. 9. & 10.

g) Cyprian. L. 2. ad Quirin. c. 23. Iſidor. L. de paſſione Dom. c. 45. Cyrill. Hieroſolym. Catech. 13. Tertull. L. 4. contra Marcionem c. 42. Auguſt. L. quae ex utroque Teſtament. q. 15.

Digitized by Google

ſaocah. Zato valya rechi, da ovi nauk od prineſcenya ſvetkovine jeſt novi, i izmiſclyen nauk, kako ukazuje Rabbi Aben Ezra h) kakono i oni nauk, daſu u jedan dan Xudie, a u drugi dan Galilei obsluxivali, je takojer izmiſclyen; zaſctoboje data zapovid ſvemu mloxſtvu jednako. Ovonam potvergyuje obicſaj Aſianah, od koih govoriſmo na *broju 52.* onibo, illi u Petak, illi u Ponedilyak, illi u drugi dan doſcao cſeternaeſti dan, obsluxivaliſu Vazam illiti uskars. Koje pridanye brez ikakve ſumnye jeſu od Cſifutah primili. Dakle i Cſifuti ne ſamo u vrime Iſukerſta, nego i poslie ſvi zajedno jeſu obsluxivali po zakonu Vazam cſeternaeſti dan miſeca Niſana; a ono prineſcenye Vazma, i razlika obsluxujuchih, jeſt mlogo poslie iznaſcaſta.

56 Drugo: Razlog Latinah, po komu ukazuju, da Iſukerſt u vecſer cſeternaeſtoga dneva je blagovao Vazam, jeſt ovi, kogaje Leo Papa proti Cerulariu donio, kako vidiſmo na *broju 18.* dila ſceſtoga, i ozgor ſpomenuſmo na *broju 46.* Daje Iſukerſt izverſno iſpunio zakon zapovidajuchi, daſe Vazam blaguje u vecſer cſeternaeſtoga dneva. Doiſto, da i potajno bude blagovao Vazam, nebiliga Juda lakomac obtuxio bio, opet govorechi: *Scto hochetemi dati* i jachuvam kazati, kakoje zakon priſtupio? Iskaliſu ſuprot nyemu krivo ſvidocſanſtvo, kako nahodimo, u ſvetomu Evangyelyu, alli nitko neſpomenu, dabi on blagovao Vazam u nezakonito vrime; dakle valya rechi, daje u zakonito vrime, to jeſt, u cſeternaeſti dan u vecſer blagovao Vazam.

Po iſti nacſin Cſifuti biau velle izverſtiti u obsluxivanju zakona Mojſieva, a oſobito Vazma, kakonam ſvidocſi ſveto piſmo i), i to kakono prie, tako i u vrime Iſukerſta. Ovonam ſvidocſe piſaoci, od ſtvarih Cſifutskih Joſef, i Filo Xudia k); i iſti Evangyeliſte. S. Luka govori: *Dogye dan Priſnikah, u koi potribno bia-*

h) In Leuit. c. 25.

i) Exod. 12. Num. 9. Joſue 5. L. 2. Paralip. c. 30. et 35. L. 1. Eſdrae c. 6.

k) Joſeph. de Bel. Jud. L. 7. c. 17. Philo Jud. L. 3. de vita Moyſis.

Digitized by Google

biaſce ubiti Vazam, illiti jaganca, i S. Marko: *Pervi dan Priſnikah, kada prikazivaſce Vazam*, to jeſt jaganca. Od ovud slidi, buduchi daſu Xidovi izverſno obsluxivali, nebi bili ni Apoſctoli pitali Iſukerſta, gdi hoche, damu Vazam priprave, da nebiaſce dan cſeternaeſti; nitibi bio goſpodar od goſtionice dopuſtio miſto za blagovanye Vazma, bojechiſe, da priſtupivſci zakon kogagod zla nedopade: pacſe buduchi Apoſctoli naſcli, kako S. Marko piſce, goſtionicu proſtertu, i gotovu, slidi, daje oni dan bio, cſeternaeſti dan Vazma. Iſtinu ovu biſtrie razumiti hochemo po odgovoru na protigovore Gercske.

POGLAVJE SEDMO.

Latini odgovaraju na protigovore iz ſvetoga Evangyelya, i ſvetih Otacah doneſcene.

PRotigovor *pervi.* Sveti Ivan Evangyeliſta govori: *Prid dan ſvetcſani Vazma znajuchi Iſus, daje doſcla ura nyegova* l) gdi nahodimo, daje ucſinio vecſeru, oprao ucſenikom noge, i boxanſtveni Sakramenat naredio. Svetcſani pako dan Vazma pocſimaoje u vecſer cſeternaeſtoga dneva: buduchi dakle Iſukerſt ucſinio vecſeru, i blagovao Vazam, slidi da je blagovao Vazam u vecſer trinaeſtoga dneva; od ovud slidi, da nie blagovao u zakoniti dan, kada i drugi Xidovi. Scta radi rekoſce Gerci, kako ſvidocſi S. Toma Angyeoski naucſitely, daſu drugi tri Evangyeliſte zabludili m) piſcuchi. Oni piſcu, da pervi dan Priſnikah, jeſt dan cſeternaeſti dan Vazma, ſcto jeſt protivno ſvetomu piſmu, knyigi Izhoda, i Levitika, gdi nahodimo, da pervi dan Priſnikak jeſt dan petnaeſti miſeca Niſana. 57

l) Joan. 13. v. 1. et ſeqq.
m) In 4. diſt. 11. q. 2. ſ. 2.

Digitized by Google

58 Odgovoraju Latini. S. Ivan ovdi uzima dan ſvetcſani za dan *naravni*, koi pocſima od izhoda petnaeſtoga dneva; a neuzima dan ſvetcſani Vazma, za dan zakoniti, koi pocſima u vecſer cſeternaeſtoga dneva. I zato kada recſe S. Ivan *prid dan ſvetcſani Vazma*, neche niſcta drugo rechi, nego prid dan petnaeſti, illiti Petak, u vecſer cſeternaeſti dan, u Cſetvertak ucſinioje vecſeru. Ova vidi gori obilatie iſtomacſena na *broju 31. 32. 33.*

Na oni nadoſtavak: daſu tri Evangyeliſte zabludili, odgovoraju Latini, daje ovo jedna pogerdna bogopſovka, buduchi daje ſviuh cſetiri Evangyeliſtah Evangyelye rics Boxja, koja pomanykati nemoxe: i dabi koi od Evangyeliſtah, ſcto nie moguche, pomanykao, i zabludio, vechmabi imali virovati trima, nego jednomu. Neprotivefe oni Evangyeliſte ſvetomu Ivanu, niti ſtaromu ſvetomu piſmu; nego neznadu Gerci iſtomacſiti. Valya dakle znati; da pervi dan Priſnikah i Vazma, morefe zvati i cſeternaeſti, i petnaeſti dan miſeca Niſana; zaſctobo vecſer oni cſeternaeſtoga dneva, u koi vecſer je pocſimao zakoniti dan, i blagovanye Priſnikah, uzimajuchi za dan naravni, jeſt dio cſeternaeſtoga dneva; i iſti oni vecſer uzimajuchi za dan zakoniti jeſt dio petnaeſtoga dneva. Buduchi dakle pervi dan Priſnikah dan ſvetcſani, i zato ſaſtavlyen od poslidnye ſtrane dneva cſeternaeſtoga, to jeſt od slideche nochi, i od pridnye ſtrane petnaeſtoga dneva pocſimajuche od izhoda ſunca, dan pervi Priſnikah morefe zvati dan cſeternaeſti od ſvoje poslidnye ſtrane, kakoſuga uzimali tri Evangyeliſte; i takojer dan petnaeſti morefe zvati, i zovefe od pridnye ſvoje ſtrane, to jeſt od izhoda ſunca, kakogaje uzimao ſveti Ivan Evangyeliſta. Biljexiti ovde valya, daſe nigdi u ſvetomu piſmu pervi dan Priſnikah nezove trinaeſti dan, nego illi cſeternaeſti, illi petnaeſti.

59 Proſlgovor *drugi*, tri Evangyeliſte negovore od Vazma, koi je doſcao, nego koiſeje priblixao. I kada Goſpodin Iſukerſt recſe Judi izlazechemu od vecſere: *Scto cſiniſc, ucſini berxje* n). Ucſeni-

ci-

n) Joan. 13.

ciſu mislili, damuje zapovigyeno kupiti, *kojaſunam potribna za dan ſvetcſani*: dakle joſc nie bio doſcao Vazam, negoſeje priblizao.

Odgovaraju Latini: Nemore biti iſtina, daſu Evangyeliſte od 60
Vazma govorili, koi nie doſcao, negoſeje priblixao. Zaſctobo S. Luka koi prie recſe: *Priblixaſcefe dan Priſnikah, koiſe zove Vazam* o) iskazavſci viche poglavicah Xudinskih, za pogubiti Iſukerſta, i pogodbu Jude izdajnika, piſce: *Dogye pako dan Priſnikah, u koi potribno biaſce ubiti Vazam*, to jeſt jaganca. Negovori kako prie *priblixaſcefe*, nego *dogye* dan oni naravni, u koi popodne valya prikazati Vazam, i u vecſer blagovati. Ovako razumie i Teofilakto, kakoſe nahodi u knyigaonici kralya Franceskoga p) tomacſechi Evangyelye ſvetoga Mattea, gdi od ſvetoga Luke govori na ovi nacſin: *Drugi pak.* S. Luka govori: *Dogye pak dan Priſnikah, u koi potribno biaſce ubiti Vazam. Scto govori: dogye: ſve jedno jeſt: najblixji jeſt, na vrati jeſt.* Tomacſi joſc ovo: *Gdi navlaſlito ſpominya vecſer oni: Zaſctoboſu od vecſera pocſimali, zato ſvaki od nyih* (Evangyeliſtah) *nadoſtavlya, kadaſu Vazam*, to jeſt jaganca, *ubiali.*

Na oni nadoſtavak: Ucſeniciſu mislili, daje Judi *zapovigyeno kupiti potribna za dan ſvetcſani.* Odgovaraſe: Ucſenici niſu mogli pomisliti, daje Judi zapovigyeno kupiti za blagovati Vazam, buduchi jurve blagovali jaganca s. Prisnicih; negoſu razumili, da ima kupovati potribna za pervi dan Prisnikah, i za Subotu. Ovoſe razumie iz iſtih ricſih S. Ivana: mislilisu, damuje zapovigyeno kupiti ne za Vazam, nego za *dan ſvetcſani.*

Protigovor *trechi.* Kada Cſifuti Iſukerſta k Pilatu povedoſce, 61
piſce S. Ivan q): *I oni neulizoſce u dvor* Pilata cſovika neznaboxca, *daſe neoskvernu, nego da blaguju Vazam.* Unichibo u dvor neznaboxca jeſt bilo oskvernyenye zakonito, od koga neocſiſcte-

o) Luc. 22.
p) Codice 1945.
q) Joan. 18. v. 28.

Digitized by Google

nim zabranyenoje bilo blagovati Vazam. Dakle joſc Xidovi niſu blagovali Vazam. Od ovud pako shdi, illi da Iſukerſt nie blagovao Vazam, kadaſu oſtali Xidovi blagovali, illi daje prie u dan trinaeſti blagovao.

62 Na ovo odgovaraſe, da ovdi po Vazmu nerazumieſe jaganac Vazmeni, nego poſvetiliſcta, kojaſu ſvaki dan prikazivali; a oſobito pervi dan Prisnikah, to jeſt petnaeſti dan miſeca Niſana. Daſe pako razumiu po Vazmu ova poſvetiliſcta, ocſito je iz ſvetoga piſma knyige Deuteronomia r) *Prikazaticheſc Vazam Goſpodinu Bogu tvomu od ovacah i volovah.* Koja poſvetiliſcta jeſu blagovali, kakoje ocſito iz redka trechega, gdi u xudinskomu jeziku cſatiſe: *Nebudeſc jiſti ſcnyime kruh kvaſni: ſedam danah jiſticheſc ſcnyime nekvaſna.* Ovde *ſcnyime* nemoreſe razumiti jaganac, kogaſu blagovali u vecſer cſeternaeſtoga: dakle imadeſe razumiti poſvetiliſcte od oviu ſedam danah, kojeſe takojer Vazam zove. Ovi Vazam, kako u iſtoj knyigi nahodimo, neſmiau za glavu blagovati, koji oskvernyeni biau s) zato neulizoſce u dvor Pilata, dabi ovi Vazam blagovati mogli.

63 Sveti Ivan zlatouſti drugacſie odgovara t), da oni poglavice Xudinski, Fariſei, Piſzci, kojiſu Iſukerſta uffatili, na ſud vodili, niſu jaganca blagovali, a oſtali jeſu. Na ovi nacſin on govori: *Prinochiſce tako budni one nochi, daſu i jaganca blagovati oſtavili. Od ovud vidiſe ocſito, da od poxude umoriti Iſukerſta priſtupili jeſu zapovid, i drugi dan jaganca blagovali. Nie Iſukerſt vrime Vazma priſtupio, nego oni priopaki lyudi, i hilyadu zapovidih zakona priſtupljajuchi.*

64 Protigovor *cſetverti.* Iſukerſtje umro prid dan Vazma, dakle nie blagovao Vazam u zakonito vrime. Daje umro prid dan Vazma ſvidocſinam ſveti Ivan u). *Biaſce pak pripravlyenye Vazma* u oni

r) Deuter. 16. v. 2.
s) Levit. 7. v. 20.
t) Hom. 85. in cap. 26. Mat.
u) Joun. 19. v. 14.

Digitized by Google

oni dan, u koi je umro. Potvergyuju Gerci ovo opet ricsma ſvetoga Ivana x) ſlidechu Subotu zove S. Ivan: *Dan veliki.* Zascto veliki? nego daje pervi dan Priſnikah bio, buduchi dakle Iſukerſt u Petak umro, nie mogao Vazam zakoniti blagovati, jerebiga bio imao blagovati onoga vecſera u Petak.

Odgovoraju Latini, da onde *Vazma* po ovoj ricſi razumieſe 65
Vazmena Subota, to jeſt, kojaſeje dogodila u nedilyi danah Vazmenoj, kako ocſito kaxe ſveti Marko y) *Biaſce pripravlyenye, koje jeſt prid Subotom.* Dakle nerazumieſe ovde *pripravlyenye* za Vazam, to jeſt, za pervi ſvetcſani dan Priſnikah, zaſctobo premda u ovi dan biau zabranyeni oſtali poslovi ſluxbenicski, niſctanemanye nebiau zabranyeni oni, koji biau potribni za pripraviti jiſti; a u ſubotu pako, jerbo i ovi poslovi za pripravlyenye jiſtvinah biau zabranyeni, zato u petak biaſce potribno pripraviti, ſctoche u ſubotu blagovati. Scta radi ſama ſubota imadiaſce *Paraſceven* illiti pripravlyenye; a drugi dnevi ſvetcſani *Ereb*, to jeſt vecſer, od koga pocſimaliſu dnevi ſvetcſani. Na ono pako ſcto ſveti Ivan ſlidechu ſubotu zove *veliki dan*, odgovaraſe, daju ne zove zato, kao dabi ona bila pervi dan Priſnikah, nego zaſctobo ſvecſania je bila od oſtalih ſubotah, buduchiſe dogodila u Vazmene dneve, i oſobito zaſctobo u oni drugi dan Priſnikah biaſce obicſajno prikazivati *homer*, to jeſt snkovet jecſmenih klaſovah.

Protigovor *peti.* Dan oni, u koji je propet Iſukeaſt umro, 66
nie bio dan ſvetcſani, to jeſt petnaeſti dan Niſana miſeca, pervi dan Priſnikah, dakle premakoje Iſukerſt blagovao Vazam prid ſmerti, nie blagovao u dan cſeternaeſti, nego u trinaeſti. Da nie dan oni ſvetcſani, ſvidocſi S. Mattea z) kada poglavice, i ſtarecſine imadiau vichje, da umore Iſukerſta, rekoſce: *Ne u dan ſvetcſani, da nebude ſmutnya u puku,* jer buduchi on mloge ozdravio, i cſudnovato nahranio, oni doſcavſci na blagdan Vazmeni, uſtalibi, da hrane, i otmu iz nyiovih ruku ſvoga dobrocſinioca.

Pot-

x) v. 31.
y) Marci 15. v. 42.
z) Mat. 26. v. 5.

Digitized by Google

67 Potvergyujeſe ovo: mlogaſu ucſinyena u oni dan, u koi je Iſukerſt propet, kojaſu zabranyena u dan ſvetcſani, kakono na priliku, krivca uffatiti, pravdu glavnu cſiniti, na ſmert oſuditi, i ſmaknuti. Po iſti nacſin, ucſinyenaſu sluxbenicska dilla: Iſukerſt je s-krixa skinut, i ukopan, Joſip kupioje platno za poviti tilo Iſukerſtovo, xeneſu kupile pomaſti, koja dilla buduchi u dan ſvetcſani zabranyena, slidi, da dan ſmerti Iſukerſtove nie bio dan ſvetcſani; jer nebiga bio Joſip, niti bogolyubne xene priſtupile.

68 Odgovaraſe na ovi protigovor: Iſtina jeſt, da poglavice, i ſtareſcine biau odlucſili neumoriti Iſukerſta u dan ſvetcſani; alli kadaim obecha Juda, dachega brez ſmutnye puka nyima pridati; oni, daim neutecſe prigoda, i za vechu pogerdu Iſukerſta, od one omraze, kojuſu na nyega noſili, odlucſiſcega u iſti dan vazmeni ſvetcſani umoriti, ſcinechi morebiti, da neche biti griſota, i u ſvetcſani umoriti nyega, koi ſmuchuje puk, koi hoche nyiov zakon razverchi, akoliga navlaſtito ne vlaſtitima, nego tugyima rukami umore: onibo obicſavaſce sluxitiſe s-neznaboxcima, kakvi biau Rimlyani, za ucſiniti ona, koja nyima dopuſctena nebiau.

69 Drugi drugacſie na ovi protigovor odgovaraju: znadiau Xidovi, dache priſtupiti dan ſvetcſani, niſctanemanye od one omraze paklene, i poxude, da Iſukerſta ſmaknu, nemariſce zakon priſtupiti. Ovoje nauk ſvetoga Ivana Zlatouſtoga, koi govori a): *Promisli, daſe verlo boje, ne Boga; niti ne, zaſctobi bila vecha zlochja u iſtoga Vazma ſvetkovanyu, tako ſtraſcno dillo ucſiniti; negoſe boje lyudih i ſmutnye: ſercsbom niſctanemanye uxexeni, kada izdajnika najdoſce, prominivſci miſao, niſu cſekati mogli, nego na iſti blagdan nyega umoriſce.* Niſu dakle marili Cſifuti ona cſiniti, koja biau u dan ſvetcſani cſiniti zabranyena.

70 Na ona sluzbenicska dilla Joſipa, i bogolyubnih xenah odgovaraſe: neslidi iz nyih, da dan ſmerti Iſukerſtove nie bio dan ſvetcſani, zaſctobo sluxbenicska dilla, koja biau dilla od lyubavi, i bogolyubnoſti, kakvaſu bila Joſipova, i oniu xenah, nebiau u dan

a) Hom. 80. in Matth.

Digitized by Google

dan ſvetcſani, zabranyena. Mogaoje dakle Joſip skinuti s-krixa tilo Iſukerſtovo, buduchi i tako zapovid u Deuteronomiu b): *Kada oſugyen na ſmert obiſcen bude. Neche oſtati tilo nyegovo na dervetu, nego u iſti dan ukopatiche ſe*, i buduchi slidila Subota, u koju ſvako uzderxanye od poslovah biaſce zapovigyeno, mogaſce takojer Joſip, i xene tilo Iſukerſtovo ukopati. Bogolyubne pako xene posli ſvetkovine kupileſu pomaſti, kako S. Marko ſvidocſi c): *Kada biſce minula Subota, Maria Mandalina, i Maria Jakoba, i Salome, kupileſu pomaſti miriſave, da doſcavſci, pomazalebi Iſuſa.*

Oni, koiſe naſcemu nauku protive, donoſe nikoje ſvidocsbe 71
ſvetih Otacah, po koima naſtoje ukazati, da Iſukerſt nie u zakonito vrime blagovao Vazam, kadaſu oſtali Xudie blagovali. Ove ſvidocsbe ſvetih Otacah iztomacſechi Kardinal Bellarmin pokazaoje d), danamſe niſcta neprotive. Nikoje takve ſvidocsbe ovde donoſim. I *pervo* Tertullian govorechi e): *daje Iſukerſt umro pervi dan Priſnikah, u koi biſce zapovigyeno, daſe ubie jaganac u vecſer*, iſtomacſitiſe valya, da po pervomu dnevu Priſnikah moreſe razumiti, i cſeternaeſti, i petnaeſti dan Priſnikah, kakoje recſeno na *broju 53.* On iſti ſebe je iſtomacſio, da Iſukerſt je u ſvetcſani dan umro, to jeſt pervi dan Priſnikah, petnaeſti dan miſeca Niſana donoſechi f) ricſi one Amoſa Proroka: *Zajchiche Sunce u podne, i obratichu ſvetkovine vaſce u tugu.* Kojeſe od ſmerti Iſukerſtove razumiu, kakoje kazano na ſverhi *broja 52.*

Drugo, Ireneo govori, daje Iſukerſt *umoren u Jeroſolimi pervi* 72
dan Vazma u vecſer, zaſctoboje pridao Duh u gradu, kogaje obrao Goſpodin g). Ovi Otac razumitiſe imade, daje pervi dan zakoniti umro, koi dan zakoniti pocſima u vecſer cſeternaeſtoga dneva, i ſver-

b) Deut. 21. v. 22.
c) Marci 16. v. 1.
d) Bellarm. Tom. 2. L. 4. de ſacr. Euch.
e) Tertul. L. contra Iud.
f) L. 4. contra Marc.
g) L. 4. c. 23.

Digitized by Google

ſverſcuje u vecſer petnaeſtoga dneva, i u vecſer ovoga dneva pridadde duh, oko trechega naſcega ſata, kadaje pocſimao pervi vecſer, u koi obicſavaſce jaganca prikazivati, kakoje kazano na *broju 33.*

73 *Treche,* Epifanio govorechi h): *Od potribeje bilo, daſe Iſukerſt prikaxe u cſeternaeſti dan po zakonu.* Razumitiſe imade: od potribeje bilo daſe prikaxe ne u ſebi, i u tilu ſvomu, nego u prilici ſvojoj, to jeſt, daſe prikaxe jaganac, koi je bio prilika Iſukerſtova, kakoje u zakonu zapovigyeno bilo i).

74 *Cſetverto,* kada S. Ivan Zlatouſti govori k): daje *Iſukerſt jedan dan prie blagovao* Vazam, *da cſuva ſmert ſvoju,* to jeſt, daſe cſuva na ſmert *u dan Paraskeve,* to jeſt pripravlyenya, *kadaje i odavna Vazam bio.* Imaſe ſveti Otac razumiti, daje Iſukerſt jedan dan prie blagovao Vazam, nego ſtareſcine, i poglavice, kakoje kazano na *broju 63.* a ne prie, nego puk; zaſctobo poglavice zabavlyeni biau, da uffate Iſukerſta, kako iſti ſveti Otac govori. Iſukerſt dakle nie priſtupio zakon; zaſctoboje cſeternaeſti dan blagovao Vazam, da umre u dan petnaeſti, kada i odavna je bio Vazam, to jeſt pervi blagdan Vazma, u koi je bilo pripravlyenye jegyekah za Subotu. Po iſti nacfin imaſe razumiti i Theofilakto l).

75 *Peto,* S. Auguſtin govorechi m), daje berxje ukopan Iſukerſt, zarad *Paraskeve* illiti *Pripravlyenya* Xudiah, koi imadiau one nochi vecſeru cſiſtu blagovati; po ovoj vecſeri cſiſtoj nie razumio vecſeru jaganca Vazmenoga, nego drugu oſobitu vecſeru, kojuſu cſiſti u tilu, i odichi rad naſtajuche Subote blagovali. Biljexiti takojer va-

---

h) Haereſi 50. contra Quartadecimanos.
i) Exodi 12.
k) Homil. 85.
l) In c. 26. Matth.
m) Tract. 120. in Ioan.

Digitized by Google

valya, ſcto govori S. Auguſtin n): da nikoiſu govorili, da one godine, u kojuje Iſukerſt umro, pervi dan Priſnikah je bio u Subotu, a u Petak u vecſer blagovanye jaganca; ſveti Otac tomu nepriaſtaje; nego ſamo ſpominya ovu ſumnyu, ne ſvoju; nego nikoih drugih piſaocah.

Scto piſcu nikoi od S. Anſelma, daje on po ſtanovitomu 76
razlogu naſcao, daje Iſukerſt u cſeternaeſti dan umoren, a trinaeſti izvan reda zakona, blagovao Vazam o), nie iſtina daſu ove ricſi S. Anſelma, negoje nikoi Gerkich ovu kerpu priſcio, kakoje ſmotrio Kardinal Bellarmin, buduchi S. Anſelmo ocſito piſao p), daje Iſukerſt u cſeternaeſti dan blagovao Vazam; a u petnaeſti propet bio. Od ovudje ocſito, da protivnici naſcega nauka, niti iz Evangyelya, niti iz ſvetih Otacah nemogunam temelyito ukazati; da nie Iſukerſt u cſeternaeſti, nego u trinaeſti dan blagovao Vazam.

POGLAVJE OSMO.

Scto Latini odgovaraju na oſtale protigovore Gerkah?

DOnoſe joſc nikoje razloge ſuprot naſcemu nauku, na kojeche- 77
mo u ovomu poglavju odgovoriti. *Pervi* nyiov protigovor jeſt ovi: Iſukerſt je bio Goſpodin zakona, i zato nie podloxan bio nyemu zapovidajuchemu blagovati Vazam u vecſer cſeternaeſtoga dneva, miſeca Niſana: dakleje mogao u trinaeſti dan blagovati. Potvergyuju ſvoj razlog govorechi: nigdi u Evangyelyu nenahodi-

n) L. 3. c. 13. de conſ. Euang.
o) C. 27. in Matth.
p) In c. 26. Matth.

Digitized by Google

mo, dabi ſve oſtale zapovidi od blagovanya vazmenoga bio obſluxio; i dabiga tko oſvadio, kako priſtupitelya zakona.

78 Odgovaraſe na ovi razlog: iſtina jeſt, daje Iſukerſt goſpodin zakona bio; alli i ovoje iſtina, daſeje on od ſvoje volye podloxio zakonu, i zato nie doſcao za razverchi; nego za iſverſno iſpuniti zakon, kogaje Bog dao, daſe ukaxe posluſcan Otcu nebeskomu, i nami dade izgled od posluha. Scta radi iſpunioje izverſno neſamo zapovid blagovanya Vazma u zakonito vrime, nego i ſve oſtale, kojeſu puk Xudinski u ono vrime zaduxivale; i zatoga nitko nie mogao oſvaditi, i okriviti. Niti valya rechi, daſe iſpunyenye oſtalih obicſajah nenahodi u Evangyelyu; zaſctobo, kako ſvidocſi S. Ivan q), niſu ſva upiſana, kojaje Iſukerſt dillovao.

79 *Drugi* razlog protivnikah naſcih jeſt ovi: jaganac vazmeni, koi je bio prilika Iſukerſta na krixu prikazana, je bio prikazan u dan cſeternaeſti, oko treche ure, dakle i Iſukerſt u iſti cſeternaeſti dan je bio na krixu prikazan. Razlog ovo rechi jeſt, jer ono ſctoje prilikovano, ima ſvojoj prilici prilicſno biti. Akoje pak Iſukerſt u cſeternaeſti dan na krixu prikazan, valya rechi, daje u trinaeſti dan blagovao Vazam.

80 Odgovoraſe na ovi razlog: iſtinaje, daje bio jaganac prilika Iſukerſta na krixu prikazana; alli takojer iſtina jeſt, daje jaganac prilika Iſukerſta u oni vecſer u Sakramentu prikazana, kakonam ſvidocſe ſveti Otci Kriſoſtom, Leo Papa, i oſtali r). Od ovud slidi, daje Iſukerſt otajſtvenim nacſinom brez prolitja kervi iſpunio priliku jaganca u priſvetomu Sakramentu, koi takojer jeſt prilika Iſukerſta na krixu prikazana s prolitjem kervi. Na ono pako ſcto nadoſtavlyaju, da ono ſctoje prilikovano, ima prilicſno biti ſvojoj prilici, iſtina jeſt; alli nejma biti prilicſno u ſvemu: doiſto Iſukerſt nie bio zaklan, nie bio odart, ni pecſen kao jaganac. Slab dakle

q) Ioan. 21. v. 25.

r) Chryſoſt. de prod. Iudae. Leo ſerm. de paſſ. Nazianz. ſerm. de Paſcha. Cyprian. ſerm. de coena. Gregor. M. homil. in Euangel.

Digitized by Google

kle jeſt rázlog ovi od jaganca vazmenoga, koinam Iſukerſta prikazuje; pacſe po naſcemu nauku izverſnie je Iſukerſt iſpunio zakon, i priliku jaganca. Razlog ovako rechi jeſt, zaſctobo prilika ima biti pervlya, nego ono, ſctoſe po nyoj prilikuje: dakle jaganac vazmeni imaoje prie prikazan biti, nego Iſukerſt na krixu; i da bude Iſukerſt u cſeternaeſti dan oko treche ure na krixu prikazan, nebi bio iſpunio zakon, koi zapovida blagovanye jaganca u vecſer cſeternaeſtoga dneva. Iſukerſt dakle videchi jaganca priliku ſvoju, prikaza ſebe Otcu vicſnyemu, i da iſpuni zakon, blagovaga. Zatim opet prikaza ſebe naredivſci ſveti Sakramenat; i u nyemu ſebe jaganca Boxjega podade Apoſctolom, daga blaguju. Sutra dan pako petnaeſti dan Niſana, pervi dan Priſnikah, kada Xudie obicſavaſce prikazivati priizverſtita poſvetiliſcta od xertve, to jeſt na ognyu ſaxgana, Iſukerſt po razlicſnih prilikah, i poſvetiliſctah naravnoga, i zakonitoga vrimena zlamenovan, iſpunivſci ſve ove prilike, i zlamenya, uxgan ognyem lyubavi pram Otcu vicſnyemu, i narodu cſovicſanskomu, ne veche otajſtvenim, nego vigyenim, i priizverſtitim nacſinom s-prolitjem neprocinyene ſvoje kervi prikazaoje ſebe na krixu, i umro u ono iſto vrime, u koje jucſer jaganac nyegov prikazan biaſce.

Trechi razlog: one godine, u koju je propet Iſukerſt umro, 81
drugi dan Priſnikah, dogodioſeje u Nedilyu. Za ukazat ovo, donoſe dva razloga. Pervi jeſt, zaſctobo zapovigyeno biaſce Xudiam, drugi dan Priſnikah naxeti rukovet klaſovah jecſmenih, i i Bogu prikazati, naxeti pako zabranyeno biaſce u Subotu, buduchi ſvaki poſao u ovi dan tako zabranyen, daim nebiſce slobodno, ni kuhati jiſti. Drugi razlog kripoſtnii jeſt; blagdan Petdeſetke, koga mi ſada zovemo Duhove, bioje petdeſeti dan, brojechi od drugoga dneva Priſnikah s) godine pako ſmerti Iſukerſtove, Petdeſetka Xudinska dogodilaſeje u Nedilyu, kako ſvidocſi pridanye Cerkve: dakle i drugi dan Priſnikah je bio u Nedilyu, kakoje brojechemu ocſito, u onibo dan padalaje Petdeſetka, u koi dan drugi dan Priſnikah. Od ovud proti naſcemu nauku izvode ovi

s) Leuit, 23. v. 15. et 16.

razlog: Ako drugi dan Prisnikah, to jest, sestnaesti dan misеca Nisana jest bio u Nedilyu, valya rechi, da pervi dan Prisnikah, petnaesti dan Nisana jest bio u Subotu, cseternaesti dan Nisana u Petak, a trinaesti dan u Csetvertak: dakle buduchi Isukerst u Petak umro, koi one godine biasce cseternaesti dan Nisana, slidi ocsito, akoje Isukerst blagovao Vazam, blagovaoje u trinaesti, a ne u cseternaesti dan.

82 Odgovarase na ovi razlog, da one godine, u kojuje Isukerst umro, drugi dan Prisnikah nie bio u Nedilyu, nego u Subotu; a pervi illiti petnaesti dan misеca Nisana u Petak, zato valya rechi, daje Isukerst blagovao Vazam u Csetvertak u vecser cseternaestoga dneva: i kakono drugi dan Prisnikah jest bio u Subotu, tako i Petdesetka Xudinska jest bila u Subotu. Niti iz onih dviu razlogah slidi, daje drugi dan Prisnikah bio u Nedilyu, od Subote prinescen; zasctobo premako dillo svako sluxbenicsko, kako xeti, zabranyeno je bilo u Subotu, nisctanemanye, ako je bilo na poscteny Boxje, i za prikazalisсte, kakoje bilo naxeti nikoliko klasovah, nie bilo zabranyeno, buduchi od Boga zapovigyeno: kakono premako jagance klati, oderti, sichi, na ogany metati, jest po sebi sluxbenicsko dillo, nisctanemanye ova nebiau u Subotu zabranyena, jerbo biau za posvetilisсte, i poscteny Boxje odregyena, i od nyega zapovigyena. Niti slidi iz drugoga uzroka, daje drugi dan Prisnikah bio u Nedilyu; zasctobo premako pridanye svidocsi, da blagdan Petdesetke kerstjanske, illiti Duhovah jest bio u Nedilyu, Kerstjani Petdesetku nisu broili od drugoga dana Prisnikah, nego Uskersnutja Isukerstova, koje zasctoboje bilo u Nedilyu, zato i Petdesetka kerstjanska jest bila u Nedilyu.

83 Rechiche tkogod, S. Luka pisce: *Kadase bisce isspunilo petdeset danah, ucsiniše iznenada s-neba zuk, kako doholechega vitra nagloga, i napuni svu kuchu* t) *gdi biau sidechi.* Ovdi S. Luka govori od Petdesetke xudinske, zasctobo josc nebiasce naregyena, ni obsluxivana Petdesetka kerstjanska, dakle i Petdesetka xudinska one go-

t) Act. c. 2. v. 1.

godine jeſt bila u Nedilyu, i drugi dan Priſnikah bioje u Nedilyu. Odgovaraſe na ovo, da S. Luka piſaoc cerkveni, to jeſt Cerkve pocſimajuche, i napridajuche, piſce od Blagdanah kerſtjanskih, a ne od xudinskih. Onbo dillovanya Apoſctolska nadoſtavlyajuchi kao ſaſtavlya s-Evangelyem ſvoim, i kakono ſverſcuje ſvoje Evangyelye piſcuchi od pervoga Uskerſa kerſtjanskoga, to jeſt Uskerſnutja Iſukerſtova; a u pervomu poglavju dillovanyah Apoſctolskih, brojechi od Uskerſa cſeterjeſt danah, piſce od blagdana Uzaſcaſtja Iſukerſtova, tako u drugomu poglavju brojechi petdeſet danah od Uskerſnutja, piſce od blagdana perve petdeſetke kerſtjanske. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctoboje hotio Iſukerſt ſtari zakon, i ſtare ſvetkovine dignuti, i kao za ocſitovati ovo, hoti da xudinsku Petdeſetku, kojaje bila u Subotu, udily slidi Petdeſetka kerſtjanska u Nedilyu, u koju ſtari zakon je ſverſcio, a novi s-pervom Petdeſeſkom kerſtjanskom je poſceo; kada Apoſctoli napunyeni Duhom ſvetim pocſeſce razlicſnima jezicih govoriti; a Petar poglavica ſviu Apoſctolah pripovidajuchi proglaſi novi zakon zadoſta, zaſctoboſe tadda nahogyau u Jeroſolimi narodi od ſvakoga jezika, ſvaki vlaſtitim ſvoim jezikom razumiuchi, iz megyu koih u iſti dan tri hilyade duſcah primiloje novi zakon po ſvetomu Kerſctenyu u).

Iz ovih odgovorah opet slidi, da protivnici naſcega nauka ni po jedan nacſin nemogu ukazati, da Iſukerſt nie blagovao Vazam u zakonito vrime, kadaſu i oſtali Cſiſuti po zakonu blagovali.

PO-

u) Vide Cornel. a Lapide in c. 23. Leuit. v. 15. et 16. Item in c. 2. Act. Apoſt. v. 1.

Digitized by Google

POGLAVJE DEVETO.

Jelli Iſukerſt u kruhu priſnu naredio Sakramenat priſvetoga tila ſvoga?

84 UKazavſci temelyito, daje Iſukerſt u dan zakoniti, to jeſt u vecſer cſeternaeſtoga dneva miſeca Niſana, blagovao Vazam, odgovaramo na ovo pitanye, da Iſukerſt ovi priſveti Sakramenat je naredio u kruhu priſnu. Razlog jeſt: u onomu kruhu naredio je Iſukerſt ovi Sakramenat, koiſe u oni vecſer nahogyaſce; drugi pak kruh nenahogyaſce u oni vecſer, nego ſamo kruh priſan; zaſctobo Iſraelicſanom biloje zabranyeno x), daſe ſedam danah u ſvi okoliſcih nyegovih nieukaxe kruh kiſeo: dakle ocſito jeſt, daje Iſukerſt ovi Sakramenat naredio u kruhu priſnu; pacſe daſe i bude nahodio, nebi hotio zapovid priſtupiti, i daju bude priſtupio, doiſtobi od Jude poglavicam xudinskim obſtuxen bio. Izgled Iſukerſta slide Latini, i zato neſamo slobodno, i verſtno, nego i velle falyeno poſvechuju u priſnu.

85 Na oni kripoſtni razlog Latinah, daje Iſukerſt u priſnu naredio ovi Sakramenat dva odgovora donoſe Gerci. *Pervi*, premakoſe nenahogyaſce tadda u derxavah Jeroſolimskih kruh kiſeli, mogaoje Iſukerſt kruh priſni u kiſeli obratiti; alli ukazanoje na *broju 35.* da ovi odgovor je ſuprot razlogu, i odgovor bogogerdni, kakono i *drugi* Makſima Margunia. Piſce on y), da posli ſverſcene Vecſere zakonite, doneſcen bi kruh kiſeli pokriven cvichem, da neſpazi Juda, daje u kiſelu kruhu naredio Iſukerſt ovi Sakramenat. Alli nieli odgovor ovi prilicſnii jednoj babjoj pripoviſti, nego razlo-

x) Deut. 16. v. 4.

y) In notis ad Synod. Trullan.

Digitized by Google

logu Bogoslovskomu? Pitajuga Latini, gdi je on ovo csatio? Jedda u Evangyelyu, illi u knyigi starih Otacah? Odkud oni kruh bi donescen, buduchi zapovigyeno, dase nigdi u svemu Izraelu nenajde? Jedda nebi mogao poznati Juda, daje kruh kiseli, kadaje Isukerst cviche skinuo, kruh razlomio Apostolom, i istomu Judi, da blaguje, podao? Jeddalise Marguniov odgovor neprotivi razlogu? Scto rekoh razlogu? Na ovi nacsin, bogogerdno odgovarajuchi, csini Isukersta pristupitelya zakona, licomirca, i varaoca.

Drugi od Margunia pametnii donose *drugi* razlog suproti na- 86
ma, koga za kriposna derxe, allichemo viditi, daje velle slab. Govore oni: Gospodin Isukerst u naregyenyu ovóga prisvetoga Sakramenta imaose onakvim kruhom sluxiti; kakvimseje sluxio Melkisedek kraly Salem, kadaje prikazao Bogu posvetilisce na zasalnost slavodobitja Abrahamova z), Melkisedek pako kraly i posvechenik, illiti svesctenik Boga privisnyega, sluxioseje kruhom kiselim: dakle i Isukerst imaoseje sluxiti kruhom kiselim. Daseje Melkisedek sluxio kruhom kiselim, razlog ovo rechi jest, zasctobo u vrime Melkisedeka prisnici josc nebiau obicsajni, nego posli po zakonu Mojsia biau zapovigyeni, kako nahodimo u svetomu pismu a). Daje pak Isukerst imaose sluxiti onim kruhom, koim Melkisedek, razlog ovo rechi jest, zasctoboje Melkisedek bio prilika Isukerstova, rad prikazana posvetilisca u kruhu, i vinu; a Isukerst, kako svidocsi David, i Aposctol b), bioje Svesctenik po redu Melkisedeka.

Odgovaraju Latini: istina jest, daje Melkisedek bio prilika 87
Isukerstova, i on Misnik po redu Melkisedeka; alli da i bude Melkisedek prikazao svoje posvetilisce u kruhu kiselu, neslidi, daje i Isukerst u kiselu imao ucsiniti posvetilisce, to jest naregyenye prisvetoga Sakramenta. Jerbo ono, sctoje prilikovano, nejma u svemu svojoj prilici slicsno biti; kako u pridnyemu poglavju rekosmo,

z) Gen. 14.
a) Exod. 12. Leuit. 23.
b) Psal. 109. Ad Hebr. c. 7.

Digitized by Google

ſmo, a oſobito zaſctobo ove u ſtaromu zakonu prilike nebiau prave prilike; nego, kako govori Apoſctol, *ſime* c). Zato zadoſta jeſt, daje Iſukerſt prilikovan po Melkiſedeku ſvojoj ſinni, prikazao poſvetiliſcte u kruhu, koi takav jeſt po razlogu biſtva, to jeſt kruh priſni, kakavje bio kruh Melkiſedeka. Recſenoje, da i bude Melkiſedek prikazao u *kruhu kiſelu* (zaſctobo nie iſtina, da u vrime Melkiſedeka nebiaſce u obicſaju kruh priſan) nahodimo u ſvetomu piſmu, daje Abraham prid Angyele metnuo kruh u opreſno pecſen d), i takojer daje Loth e) Angyelom *ucſinio cſaſt, i skuhao Priſnike.* Mojſia dakle ſpominya Priſnike, ne kao da nebiau u obicſaju prie kruhi priſni; nego jerboje naredio nove obicſaje, koi biau prilika, i ſinna Cerkve u novomu zakonu.

88 Protivnici naſci nemoguchi niſcta opraviti protiva poſvechenyu u kruhu priſnu od Iſukerſta ucſinyenu, obrachaju ſvoje pero ſuprot Latinom, piſcuchi, da mi nejmamo izgled Iſukerſtov sliditi, i u priſnu poſvechivati. I *pervo* protigovore: premdaje Iſukerſt Vazam obsluxio u dan cſeternaeſti miſeca Niſana, mi nejmamo nyegov izgled sliditi, kako i neslidimo, jerbo mi naſc Vazam, illiti Uskars obsluxujemo u Nedilyu: dakle premakoje Iſukerſt na vecſeri najposlidnyoj u priſnu poſvetio, nejmamo mi nyegov izgled sliditi, i u priſnu poſvechivati.

89 Iſtina je, da mi nejmamo u obsluxivanyu Vazma Iſukerſta sliditi, to jeſt u cſeternaeſti dan Vazam obsluxivati. Zaſctobo zakon Mojſiev, illiti ſtari, dnevi, i nacſini nyegovi jeſu dignuti; i zato nejmamo Iſukerſta u tomu sliditi, buduchi on ſtaroga Vazma priliku iſpunio, i kako veli Apoſctol f), *vazam naſc prikazan jeſt Iſukerſt.* Zato priſtojnie jeſt bilo, da mi u novomu zakonu novi Vazam u drugo vrime obsluxujemo, to jeſt u dan nedilyni, u koi jeſt uskerſnuo, na uſpomenu ovoga dana, i dobrocſinſtva, po

c) Ad Coloſſ. 2. Ad Hebr. 10.
d) Gen. 18.
e) Gen. 19. v. 3.
f) 1. Cor. 5.

Digitized by Google

po komuſmo od ſmerti vikovite, i ſuxanſtva paklenoga izbavlyeni.

Protigovore *drugo.* Premakoje Iſukerſt obrizan, nejmamo mi 90
nyega sliditi u obrizovanyu, dakle ni u poſvechenyu u priſnu. Potvergyuju ova riczma S. Ivana Zlatouſtoga: *Iſukerſtje zato s-Cſifutih Vazam blagovao, ne da mi ſcnyime cſinimo, nego da po ſinni uvede iſtinu. Obrizovanye je podnio, Suboteje obderxavao, blagdane obsluxivao. Priſnike blagovao, alli mi niſcta od oviu niſmo duxni cſiniti. Vapie Pavao: ako budete obrizovani, nechevam niſcta haſniti Iſukerſt. Naſcibo Priſnici niſu braſcno zamiſeno, nego opchenye pravedno, i xivot u kripoſti proveden.* I opet: *Jeſu Priſnici u Xudiah, i u nas, alli u nyih Priſnik od braſena ucſinyen; a u nas cſiſtocha, i opchenye od ſvake zloche raſtavlyeno* g).

Odgovaraſe na ovi protigovor: iſtina jeſt, da mi nejmamo 91
Iſukerſta u obrizovanyu sliditi, velikaboje razlika megyu poſvechenyem u priſnu, i obrizovanyem. Obrizovanye jeſt poglavito, i ocſito iſpovidanye ſtaroga zakona od Iſukerſta dignuta, i zato zabranyeno, kako govori Apoſctol Pavao h): *Ako budete obrizovani, nechevam niſcta haſniti Iſukerſt;* a poſvechenye u priſnu jeſt iſpovidanye naslidovanya izgleda Iſukerſtova. Ricſi S. Ivana Zlatouſtoga niſctaſe nami neprotive. Govori ſveti Otac, daje ſtari zakon ſverſcio, ſcto i mi velimo, i zatoga s-Cſifutih ne obsluxujemo. Opomina pak ne ſamo nas, nego i Gerke, buduchi ſtari zagon ſinna novoga, da mi ona otajſtvenim illiti duhovnim nacſinom cſinimo, kojaſu Cſifuti tileſnim nacſinom cſinili. Na priliku obrizovanye naſce ima biti obrizovanye, to jeſt uztezanye, i umertvenye nerazloxitih poxelyenyah. Subote obderxavanye, ima biti ſvetkovanye Nedilye, i oſtalih kerſtjanskih blagdanah. Priſnici naſci imadu biti pravedno, i cſiſto upravlyenye xivota naſcega.

g) Serm. de Martyribus.
h) Ad Gal. 3.

Digitized by Google

92 Protigovore *treche*, dovodechi opet S. Ivana Zlatouſtoga i), koi govori od ſtaroga Vazma Iſukerſtova, i poſvetiliſcta naſcega: *Onde slovo, ovde duh; onde jaganac, ovde Iſukerſt; onde Priſnici, ovde kruh.* Govore Gerci: od ovud slidi, daſe mi nejmamo sluxiti s-Priſnicih, nego s-kruhom, to jeſt kruhom kiſelim u naſcemu poſvetiliſctu; premakoſeje Iſukerſt s-Priſnicih sluxio: drugo slidi, da Priſnicih niſu pravi kruh, buduchi da ovde S. Otac po ovoj ricſi *kruh*, zlamenuje kruh kiſeli.

Odgovaraſe na ovi protigovor: da ſveti ovi Otac po ovoj ricſi *kruh*, nerazumie kruh kiſeli, nego kruh nebeski k), od koga recſe Iſukerſt: *Ovoje kruh, koi je s-neba ſiſcao;* to jeſt, priſveti Sakramenat tila nyegova, da kakono jaganac jeſt bio prilika Iſukerſta, tako i kruh priſan jeſt bio prilika priſvetoga ovoga Sakramenta. Zato iz ricſih ſvetoga Otca Zlatouſtoga, dovode Latini zaſe razlog: buduchi daſu Priſnici prilika kruha nebeskoga, to jeſt ovoga Sakramenta, priſtojnie jeſt, daſe ovi Sakramenat cſini u kruhu priſnomu, nego u kiſelomu.

93 Mudro dakle i ſveto cſine Latini, ſcto slide izgled Iſukerſtov, koi je u priſnu naredio ovi Sakramenat. Neslidi pak iz toga, da poſvechenye u kiſelu nie pravo poſvechenye, niti daſu Gerci vridni pokaranya nektiuchi slidit izgled Iſukerſtov. Zaſctobo premakoſeje Iſukerſt sluxio kruhom priſnim, nieſe zato sluxio; jerbo u nyemu ſamo more biti poſvetiliſcte, kako lipo piſce S. Anſelmo Kantuarienski l): *I priſne, i kiſele kruhe poſvechujuchi poſvechuje. I kada ſctiemo od Goſpodina, daje kruh u tilo ſvoje obratio, kadaje kruh uzeo, i blagoſovio, nenadoſtavlyaſe priſart, alli kiſeli. Iſlina je niſctanemanye, daje kruh priſan blagoſovio, ne more biti, zaſctoboje ovo ſtvar, kojaſeje cſmila, iziskivala, i potribovala; nego zaſctoboje ovo iziskivala vecſera, na kojoj ucſinyena ona ſtvar biſce. I kada na drugomu miſtu ſebe, i tilo ſvoje nazvao jeſt kruhom, nie rekao pri-*

i) Seuerus Philadelph. Ep. in expoſit. Miſſae, pag. 40.
k) Ioan. 6.
l) Epiſt. de fermento et azymo ad Wallerannum.

Digitized by Google

prifni, alli kifeli, jerbo jedan i drugi jeſt kruh. Nerazlucſujeſe kruh prifni od kifela po razlogu biſtva. Kako obilato iſtomacſiſmo u drugomu poglavju. Sluxioſeje dakle Iſukerſt kruhom prifnim; ne kako potribitim za poſvetiliſcte, kao da nebi valyalo u kifelu; negoſeje ſcnyime kao kruhom pravim, to jeſt kruhom od braſcna pſcenicſna cſiſtom naravnom vodom zakuvanim, i na ognyu pecſenim sluxio: kakono illiſeje Iſukerſt sluxio bilim, illi cervenim vinom, neznadeſe ſtanovito; doiſto ne obodvoim, nego jednim: iz megyu oviu niſctanemanye buduchiſe sluxio pravim vinom, to jeſt vinom od loze, zato ſudimo, da pravo poſvetiliſcte biva i u bilu, i u cervenu vinu, jerboje i jedno, i drugo pravo vino, akoje vino od loze. Scta radi, koibi ſudio, da ſamo u cervenu morebiti pravo poſvetiliſcte, takobi bludio; kao oni koibi rekao, da ſamo u kruhu prifnu morebiti poſvetiliſcte.

Nie dakle potribno u ſvemu sliditi izgled Iſukerſta, kakoje 94
ſmotrio prinaucſni Ernulfo Biskup Roffenski piſcuchi m) ſverhu onih ricſih Iſukerſtovih: *Ovo cſinite na moje ſpomenutje;* nie rekao, kako govori ovi Biskup: *na ovi nacſin cſinite,* to jeſt, u ovomu kruhu cſinite. Zaſctobo da nas bude zaduxio sliditi u ſvemu nyegov izgled, slidilobi, daſe nebi imali u jutru, nego u vecſer pricſeſtivati, prie noge oprati, j ganca blagovati, i nebi ſmili Gerci posli poſvechene cſaſce, illiti kalexa ulivati vruchu vodu u kalex, jer ovo nie Iſukerſt cſinio; nebi ſmili Boxanſtveni kruh ſmerviti, i u xlicih s-Boxanſtvenim vinom, illiti kervjom pricſeſtiti, zaſctobo nie Iſukerſt na ovi nacſin Apoſctole pricſeſtio.

Ovo najposlie imadem biljexiti; da kako iz naredbe Pape Benedikta cſeternaeſtoga n) razumiti moxemo, nie slobodno Miſniku Latinu sluxitiſe kruhom kifelim u Cerkvi Gercskoj, ni Sveſcteniku Gerku kruhom prifnim u Cerkvi Latinskoj, premako puk nebi za dugo Miſe, illiti Liturgie mogao imati, illi boleſnik nepricſeſtit s-ovoga ſvita poſcao, zaſctobo za veche imademo derxati opchenu, nego poſebnu koriſt. Opchina pako koriſt jeſt, da ſvaki ſvoje Cerkve obicſaj slidi: a i tako zapovid primiti priſveto tilo pu-

m) Ernulf. Ep. Roſ. Tom. 2. Spicilegii.

n) In Conſtit. *Etſi Paſtoralis.*

tujuchega s-ovoga ſvita, niti S. Miſſu sliſcati, nezaduxuje, kadaſe obicſaj cerkveni obsluxivati nemoxe.

POGLAVJE DESETO.

Jelli u perva vrimena Cerkva Rimska vazda poſvechivala u kruhu priſnu?

95 VElikoje ovo prigovararanye megyu velikima naucſitelyih. Sirmondo piſaoc n) ſzini, da u pervih oſam vikovah Cerkva Rimska je vazda poſvechivala u kiſelu: a posli odmetniſctva Fociova pocſelaje u priſnu poſvechivati. Iz megyu razloga nyegovih (na kojechemo posli laſne odgovoriti) jeſt ovi, daje u perva vrimena bio obicſaj pod *Offertoriom*, illiti prikazanyem posli Evangyelya prikazivati kruh, i vino, za ucſinitи poſvetiliſcte, kakono ſvidocſi ocſito S. Cyprian o), karajuchi niku bogatu, i lakomu xenu, kojaje u Cerkvu dohodila, a niſcta nie donoſila: *dio od poſvetiliſcta primaſc, koje ubog je prikazao.* Obicſaj ovi posli je u zakon priſcao, zaſctoboje drugi Sinod Matiskonenski naredio, da ſvaka xenska, i muxka glava ſvake Nedilye ima kruh, i vino prikazati, i na oltar metnuti. Od ovih kruhah tolikoje poſvecheno, kolikoje zadoſta bilo za poſvetiliſcte Miſnika, za pricſeſtje pravovirnih, i nemochnikah; a ſctoje oſtalo, onoje bilo odregyeno za *Evlogie*, to jeſt za kruh blagoſovlyeni, kogaje Miſnik poslie Miſſe davao onim, koiſe niſu pricſeſtili, i za hranu Cerkvenikah. Posli pak kadaje oſtudenilo pravovirnih bogolyubſtvo, i niſu tako mlogi dolazili na ſveto Pricſeſtje; niſu toliko kruha pravovirni na oltar donoſili, naregyenoje; da iſti Cerkvenici priprave kruh za Pricſeſtje, kako ſvidocſi Kardinal Humberto

u

o) In diſquiſitione de azymo.

p) C. L. de opere, et eleemoſyna.

Digitized by Google

u odgovoru Niceti Pektoratu. Najposli kako ſada vidimo, joſc prie vika jedanaeſtoga pripravlyene jeſu *oſtie* za Miſu, i Priceſctenye.

Iz ovoga obicſaja ſtaroga pravovirnih prikazujuchih kruh na 96
otar, dovodi Sirmondo razlog ſvoga nauka, da buduchi ono, ſctoje oſtajalo od poſvechenya, je bilo za hranu Cerkvenikah naregyeno, oni kruhi nebiau priſni, nego kiſeli; ovibo jeſu za hranu obicſajni. Alli slab je ovi razlog, buduchibo bogati, i ſiromahi kruhe ove prikazivali, prilicſnoje iſtini, daſu nikoi kruhe kiſele, a nikoi priſne prikazivali, kakve navlaſtito imadiau. Kruhima priſnim Sveſctenici slaxiliſuſe za poſvechenye; a kiſele za hranu Cerkvenikah oſtavili. Polak toga kako ſvidocſi prinaucſni Arcibiskup Remenski Hinkmar q), dvoje prikazaliſcte obicſajno biaſce; jedno prie Evangyelya, i onda prikazivaſce pravovirni kruh, vino, i oſtala za hranu Cerkvenikah, i oſtalih; a posli Evangyelya prikazivaſce ſamo kruh, i vino za poſvechenye. Jedda pako ſvi prigazivaſce tadda ſamo kruhe kiſele? Doiſto pravovirni naucſeni biau, premakobi obicſavali kruhe kiſele prikazivati, da nikoi priſne prikaxu za poſvetiliſcte, i pricſeſtenye.

Uſuprot nauku Sirmonda ucſi Mabillonio r), daje Cerkvà 97
Rimska vazda poſvechivala u priſnu: Kardinal pako Bona ſridnye derxi, daje Cerkva Rimska obicſavala poſvechivatl u priſnu, niſctanemanye u nikoih prigodah poſvechivalaje i u kiſelu. Ovi nyegov nauk prilicſnii je iſtini. Daje obicſavala u priſnu ſvidocſi. nam ovo Papa Leo deveti, koi doiſto bolye znadiaſce, nego oſtali piſaoci, koi kakvili biau ſtari obicſai Cerkve Rimske. Piſce on Cerulariu, kako kazaſmo na *broju 5. dila ſedmoga* obilato, dà ovì nacſin poſvechenya u priſnu pridat od ſvetoga Petra slidi Cerkva Rimska hilyadu, i skoro dvaeſt godinah. Slidilaje i poslie, kakonam ſvidocſi S. Papa Gergur veliki s). Kadaſe on

Po-

q) Capitularis 1mi Art. 16.

r) Differt. de pane Euchar.

s) In tract. PP. Praedic. Conſtantinopol. ānno Dom. 1252. edito a Stevvartio.

Digitized by Google

Poklisar Pape Pelagia nahogyasce u gercskoj, u razgovoru od posvechenya, u kakvu kruhu imade biti? Recse: Cerkva je razdilyena u csetiri reda, illiti strane u Rimsku, Aleksandrinsku, Jerosolimsku, i Antiokensku, koje csetiri Cerkve jesu jedna opchinska Cerkva, buduchi da jednu viru derxe. Razlicsitima nisctanemanye sluxese obicsaih. Od ovud biva, da Cerkva Rimska prikazuje kruhe prisne, jerboje Sin Boxji brez ikakva primiscanya uzeo putt, pisanoje: *Rics putt ucsinyena bih, i pribivah u nas.* A ostale Cerkve prikazuju kruh kiseli, jerbo rics Otca obucsena jest tilom, i pravi csovik, kaono kvas primiscan brascnu; i ucsinise tilo Gospodina nascega Isukersta.

98 Simeon Theffalonicenski t), i Gregoria Korcirenski u) piscu, daseje Cerkva Rimska u posvechenyu sluxila kruhom prisnim do vrimena ovoga Pape, a ne poslie, alli neumitno piscu. Kada jedan iz megyu Poklisarah Rimskih, kako pisce Humberro Kardinal x), koje S. Agato Papa biasce poslao u scesti Sinod opcheni, s dopusctenyem Cara recse u Cerkvi S. Sofie Missu po Latinskom obicsaju; biasce ovi Pokiisar Ivan Portuenski; posli Misse Car Konstantin Pogonat, pitaoje Poklisare: koi nacsin derxi Cerkva Rimska u posvetilisctu tila, i kervi Gospodina nascega Isukersta. Odgoverisce: *U kalexu nejmase samo vino prikazati, nego primiscano vodom. . . Prikazanye pak, kojese prikazuje u Posvetilisctu Otara, nejma nikakva primiscanya kvasa imati, kakonoje blaxena Divica Maria brez pomiscanya neuridivsci Divicsanstvo Isukersta zacsela, i rodila.* Ovoje kazivao Humberto Kardinal odgovarajuchi Niceti Pektoratu, nadostavivsci: *Tadda bi ugodno bogomillomu Caru, ovo pridanye Aposctolske Stolice. Evo ovoga Sinoda i ostalih scest Sinodah svetim Otcem, i bogomillima Carom biasce sasvim ugodna Vira, i pridanye Aposctolsko. A ti tkosi Niceta, komu ova nisu povolyna?* Sinod ovi scesti bioje sabran *godiscta 680.* Dakle nie istina, daseje Cerkva Rimska posvechenyem u prisnu sluxila samo do Pape Gergura Ve-

t) L. de templo N. 5.

u) Aqud Allat. de Gregoriis.

x) In responf. aduersus Nicetam Pectoratum.

Digitized by Google

velikoga, buduchi on umro 604. Potvergyuje ovi obicſaj prinaucſni oſmoga vika piſaoc Alkuin, meſctar Ceſara Karla velikoga, koi razumivſci, da nikoi za poſvetiliſcte ſol u kruh miſcaju, piſce y), da ovi obicſaj ni Rimska Cerkva, ni opchinska neprima: *Triſu ſtvari, kojeſe imadu u poſvetiliſctu prikazati; kruh, voda, i vino. Kruh, u komuſe cſini poſvetiliſcte, ima biti brez kvaſa od ſvakoga drugoga oskvernyenya pricſiſt.* Potvergyuje ovi obicſaj i Raban Mauro Arcibiskup Moguntinski, piſaoc devetoga vika, koi piſce z): *Kruh brez kvaſa, i vino vodom miſcano poſvetiti jeſt potribno za Sakramenat tila i kervi Iſukerſtove. Virujemo, da kruh oni, koga Iſukerſt na otajſtvenoj vecſeri u otajſtvo tila ovoga jeſt poſvetio, brez kvaſa je bio.* I opet a): *Ovi dakle nacſin od Apoſctolah i od apoſctolskih lyudih pridat derxi Cerkva Rimska, i po ſvemu skoro Zapadu ſve Cerkve pridanye ovo obderxavaju.* I pravo ovi primudri Arcibiskup obicſaj Latinah nazva *pridanyem*; zaſctobo, kakoje piſao Leo Cerulariu, Otac nebeski po Sinu ſvomu ocſitovaoje S. Petru, a Petar pridadde ovi nauk Cerkvi Rimskoj. Zato i Humberto Kardinal odgovori Niceti Pektoratu: pridanye ovo imamo ne toliko od Apoſctolah, koliko od iſtoga Iſukerſta. Ocſitoje dakle, daſeje Cerkva Rimska iz pocſetka ſvoga ſluxila s-Priſnicih u poſvetiliſctu. Od ovoga poſvetiliſcta u priſnu, piſaliſu posli Innocencio Papa ovoga imena trinaeſti b), Anſelmo Havelbergenski, Hugo Etherian, i drugi vika jedanaeſtoga, i dvanaeſtoga prinaucſni piſaoci.

Alli ſa ſvim tizim nie Cerkva Rimska tako odbacivala kruh 99
kiſeli od poſvechenya, kako ſada Gercska odbacuje kruh priſni. Znadiaſcebo, da premdaje Iſukerſt u priſnu poſvetio, nie, kako rekoſmo, zato poſvetio u priſnu, jerbo nebi bilo dobro u kiſelu poſvetiliſcte. Scta radi Cerkva Rimska u nikoih prigodah, i u kiſe-

y) Epiſt. 69. ad Lugdunenſes.
z) L. 1. de inſtitutione Cleric. c. 31.
a) Ibidem c. 33.
b) Innocent. de myſter. Miſſae L. 4. c. 2. Anſelm. Epiſc. Havel. L. 3. c. 14. Hugo Ether. L. 2. c. 27.

Digitized by Google

ſelu je poſvechivala. Prilicſnoje iſtini, daſu u ſvoje vrime Apoſctoli poſvechivali i u kiſelu. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo u nyiovo vrime Xudie na viru Iſukerſtovu obracheni, jeſu nikoja od ſtaroga Zakona, a po imenu dneve Priſnikah obderxavali, na koih obderxavanye premako ne biau zaduxeni, niſctanemanye nebiaſceim ni zabranyeno, zato u ovoj prigodi Apoſctoli iduchi po kuchah, kako ſctiemo u dillovanyah Apoſctolskih poglavju drugomu, i dvadeſetomu, ucſechi, i kruh razlamujuchi, to jeſt, kako razumiu tomacſitelyi ſvetoga piſma, ſveto pricſeſtenye razdilujuchi, u dneve Priſnikah poſvechivali jeſu u priſnu, a izvan nyih u kiſelu. Kadaſe pako nahogyau u kuchah oniziu, koi odrekavſciſe neznâboxſtva u Iſukerſta virovaſce, tadaſe sluxiſce kruhom kiſelim, koi kod nyih obicſajnii biaſce. Ovako Apoſctoli znadiau priloxitiſe vrimenu, i lyudma; daih po ti nacſin berxje na put od ſpaſenya privedu.

100 U prigodi pako lyutih progonſtvah imena kerſtjanskoga ocſitoje, daſuſe Latini kiſelim, a Gerci priſnim imali sluxiti, kada navlaſtito Kerſtjani biau u tamnicah zatvoreni, illi u ſcpilyah ſakriveni, illi u otajnih kuchah. U ovomu dogagyaju buduchi obicſaj, daſe pravovirni ſuprot ſilli ſtrahovitih mukah, i iſte ſmerti pokripe kruhom Boxanſtvenim, i latinski, i gercski Sveſctenici, imadiau u hitnyi poſvechivati, daih neznaboxci nezateku, niti mogadiau iziskivati kruh, koibi hotili; nego poſvechivaſce u onomu, koibiſe onde nahodio, illi on kiſeli, illi priſni bio. Ovi je dakle pervi uzrok bio, zaſctoſeje Cerkva Rimska u ſtara vrimena, ne ſamo priſnim, nego i kiſelim kruhom, u poſvetiliſctu sluxila.

101 Drugi uzrok jeſt potriba za neizdati, i ne ocſitovati otajſtvo priſvetoga Sakramenta nevirnikom, koibi oni pogerdili. Ovde miſto imadu ricſi Tertulliana piſcuchega xeni c): *Neche znati mux* nevirnik, *ſctaſe otajno okuſcaſc prie ſvake jizbine; i ako zaznade, neche virovati, da jeſt oni kruh, koiſe govori.* Za razumiti ove ricſi valya znati, da u ſtaro vrime progonſtva dopuſcteno je bilo doma

c) L. 2. c. 5. ad uxorem.

Digitized by Google

ma nofiti ſveti Sakramenat, dabi oni ſami ſebe mogli pricſeſtiti, i pokripiti, kadabi iz nenada na nyih nevirnici udarili, daih uffate, i ſmaknu. I zato Sveſctenici u kiſelu jeſu poſvechivali, da nepoznadu ni domachi nevirnici, daje ono Boxanſtveni kruh, i akobi vidili, i zaznali, nebi virovali, jerboje nyima obicſajnii bio kruh kiſeli. A uſuprot kadabi vidio mux nevirnik, da xena prie ſvake jizbine kruh priſan okuſca, mogaobi poſumnyiti, ſctoje ono, i najposli iſpitavajuchi zaznati; pogerditi, i pogaziti. Scta radi biaſce ſvittnie u kiſelu poſvetiti. Ovi uzrok biaſce, kakoje kazano na *broju 23.*, da ovi Sakramenat otajſtvenim imenom, to jeſt kvaſom biaſce nazvan.

Trechi uzrok jeſt, ukazanye ſloxnoſti, i ujedinyenya s Gercih. 102
Tako S. Ambroſio, kada biau veliki blagdani d), u priſnu, i u kiſelu je poſvechivao; a navlaſtito ovo koriſno biaſce ondi, gdiſu Gerci zajedno i Latini pribivali, vladajuchiſe morebiti po nauku S. Auguſtina, koi piſce: *Ono ſcto nie proti dobromu xivlyenyu, niti proti viri, imaſe za niednoſtrano derxati, i rad oniu, megyu koima xivimo druſctva, potribnoje obderxavati* e). Alli ſada nie niednoſtrano; zaſctobo obicſaj priſcao je u zakon, i zato Latini po ſvomu obicſaju imaju u priſnu, a Gerci po ſvomu, u kiſelu poſvechivati. Razlog pak, daſu Latini u nikoih dogagyajih i u kiſelu poſvechivali, jeſt, zaſctobo i Latinske, i Gercske Cerkve Otci, i Sabori, premako odlucſiſce po imenu, daſe ima voda vinu primiſcati, govorechi pako od kruha niſu nigdi ocſitovali, imali biti kruh priſni, illi kiſeli premakoſu znali, daje Iſukerſt u priſnu poſvetio. Sctoche ovo rechi? Nego daſu derxali, da kako u priſnu, tako i u kiſelu biva pravo poſvetiliſcte.

Rechiche tko: kako more biti iſtina, daſeje Cerkva Rimska 103
i kiſelim kruhom u poſvetiliſctu sluxila, buduchi Papa Leo deveti u pervoj, i drugoj knyigi piſao Cerulariu, daje Cerkva Rimska hilyadu, i skoro dvaeſt godinah poſvechivala u priſnu, i ovo po

d) Dacius in Chron. tom. VII. Biblioth. PP.
e) Epiſt. 54. alias 118. ad Ianuar.

Digitized by Google

pridanyu Apoſctolah. Na ovo odgovaraſe: Leo Papa nie piſao Cerulariu, daje Cerkva Rimska ſamo u priſnu kruhu poſvechivala, a nikada nie u kiſelu, niti piſce, da Cerkva Rimska ima pridanye od Apoſctolah poſvechivati ſamo u priſnu, jerboſe niſcta neprotivi Gerkom u kiſelu poſvechujuchim, kakoje iz iſte knyige ocſito; nego zaſctobo Cerulario govoraſce, da u priſnu nevalya poſvetiliſcte, zatomu hoti ukazati, daje i u priſnu dobro, neodbacujuchi poſvechenye u kiſelu. Slidi ſada, da cſujemo one, koi govore, da Cerkva Rimska u ſtara vrimena nie u priſnu poſvechivala.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Odgovori na Protigovore.

104 PRotigovor pervi: da bude Cerkva Rimska poſvechivala u priſnu, doiſto Focio, koi je rad manyih ſtvarih naſtojao okrivitl Cerkvu Rimsku, nebi bio umucſao, negobiu joſc prie, nego Cerulario okrivio, i pogerdio: dakle zlamenyeje, da Cerkva Rimska nie poſvechivala u priſnu. Odgovaraſe: mucsánye Focia nie zlamenye, da Cerkva Rimska nie u prisnu poſvechivala. Znaoje on obicsaj Cerkve Rimske; znaoje on ſctoſu piſali ozgor na *broju 98.* imenovani piſaoci, Alkuin, i Raban, koi josc Duhovnikom u Fuldi Manaſtiru, okolo cſetereſt i ſedam godinah prie, nego Focio uſtade proti Cerkvi Rimskoj, onu knyigu ſvoju na ſvitloſt dadde. Uzrok dakle Fociova mucſanya jeſt, zaſctobo on znadiasce, kako pisce f), daje Iſukerſt zakoniti Vazam ucſinio, prie otajſtvene vecsere, i zato Latine slideche izgled Iſukerſtov nie mogao kuditi.

105 Protigovor *drugi:* Otci Gercski, i Latinski kruh za poſvetiliscte nazivaju kruhom opchenim, illi obicsajnim, koje ime nepriſto-

f) Cod. 116.

Digitized by Google

ſtolſe kruhu priſnu. Tako S. Cyrill g): *Kruh za poſvetiliſcte posli zazivanya Duha ſvetoga, nie veche kruh obicſajni, nego jeſt tilo Iſukerſtovo.* Po iſti nacſin govori Juſtin h), ſveti Ambroſio i): *Ti morebiti veliſc: moj kruh jeſt obicſajni; alli kruh ovi, jeſt kruh obicſajni, prie ricſi Sakramenta, kadaſe pako poſveti, od kruha biva putt Iſukerſtova.* Na ovi Protigovor odgovaraſe, da po kruhu opchenomu, i obicſajnomu, i kruh priſni razumitiſe moxe, kako obilato ukazaſmo; a oſobito ovde, gdi kruh *obicſajni*, neche niſcta drugo rechi, nego da nie poſvechen, illi bio kruh kiſeli, illi priſni, a poslie poſvechenya da nie kruh, nego tilo Iſukerſtovo. Doiſto Ambroſio je i u priſnu poſvechivao, i u kiſelu, kakoje recſeno na *broju 102.*, dakleje razumio po onoj ricſi *obicſajan*, i kruh kiſeli, i kruh priſni, daje pravi kruh prie; a kadaſe poſveti, tada veche nie kruh, jerbo po poſvechenyu je obrachen u tilo Iſukerſtovo.

Protigovor trechi: nahodiſe u xivotu Gergura Pape velikoga k), kada hoti on pricſeſtiti jednu xenu govorechi: *Tilo Goſpodina naſcega Iſukerſta, neka cſuva duſcu tvoju;* naſmiaſe ona. Papa odmaknu ruku; a poslie pitajuchemu zaſctoſeje naſmiala? Odgovorilaje, zaſctobo poznaddo, daſam ja oni kruh zakuvala, i pekla, od koga ti govoraſce, daje tilo goſpodina naſcega Iſukerſta. Iz ovoga dogagyaja protigovore ovako: S. Gergur, koi poſtadde Papom godiſcta pet ſto i devedeſetoga, poſvetioje kruh od one xene prikazan, kruh pako od nye prikazan valya rechi, daje bio kruh kiſeli, kakvaje i doma za ſe pripravlyala: dakle Cerkva Rimska u ono vrime je poſvechivala u kiſelu. Odgovaraſe na ovi protigovor, da ovo neslidi iz ovoga dogagyaja; nenahodiſe niſcta u xivotu S. Pape, kakav je oni kruh bio; zato valya rechi, daje bio priſan, buduchi kazivao iſti Papa, kakoje recſeno na *broju 97.*, daſe Cerkva Rimska sluxi kruhom priſnim. Ovo, jerboje pravovirnim bilo znanno, valya rechi, daje ona kruh priſni prikazala, 106

g) Catech. myſtag. 3.
h) Iuſt. Apol. 2.
i) L. 4. de Sacram. c. 4.
k) Ioan. Diacon. in vita Greg. M. L. 2. c. 41.

Digitized by Google

kogaje ſveti Papa poſvetio. Iz ovoga dakle dogagyaja drugo neslidi, nego daſu i u ono joſc vrime pravovirni prikazivali kruh za poſvechenye; i daje ona xena male, i mertve vire bila.

107 Protigovor cſetverti. U Sinodu Toletanskomu ſcſeſtnaeſtomu, skuplyenu *godiſcta 693.* u cſetvertomu odlucsku naregyeno jeſt: *Buduchi da u nikoih Derxavah Scpanskih jedni Miſnici, neprikazuju kruhe cſiſte, i s-pomnyom pripravlyene na poſvetiliſctu nego, od ſvoih obicſajnih kruhah odrizuju okruglu koricu, i nyu na Otaru s-vinom, i vodom prikazuju; zato zapovida, i naregyuje, daſe u napridak ima prikazivati kruh cilovit, cſiſt, i pripravlyen s-pomnyom, ne velik, nego malahan.* Iz ovoga odlucska izvodiſe ovi protigovor. Korica ona bilaje od kruha obicſajnoga, dakle je bila od kruha kiſela; jer tko che rechi, da kruh priſni jeſt bio u Scpanyi, kruh kao ſvakdanyi, i obicſajni. Od ovud slidi, daſuſe do onoga vrimena sluxili kruhom kiſelim u poſvetiliſctu. Odgovaraſe na ovi Protigovor, da iz toga neslidi, dabi do onoga vrimena Cerkva Scpanska poſvec hivala u kiſelu; a manye Cerkva Rimska: pacſe neslidi, dabi i oni raſpuſctenii niki Miſnici prie vazda poſvechivali u kiſelu, alli drugi prid nyima; zaſctobo ovi iſti odlucſak govori, daſe nenahodi u Iſtorii, dabi s kojom oblaſtjom bilo dopuſcteno cſiniti: dakle prie jeſu u priſnu poſvechivali. Zato u ovomu odlucsku naregjuje, daſe cilovitim, cſiſtim kruhom u napridak sluxe. Koim cſiſtim, i s pomnyom pripravlyenim? doiſto nemoreſe razumiti kiſelim, zaſctobo tkobi rekao, dabiſe prie oni uſudili poſvechivati u kruhu omerlyanu, i necſiſtu: dakle valya rechi daſe sluxe kruhom priſnim, onboje cſiſtii, nego kiſeli; kruh priſni jeſt cilovit, jeſt s-pomnyom pripravlyen.

108 Protigovor pet. Papa Alekſander pervi, koi je ſtupio na priſtolye Rimsko *godiſcta 121.* naredio je, daſe Cerkva Rimska sluxi kruhom priſnim, kakonam ſvidocſe Latinski piſaoci Martin rodom, i priimenkom Polyak Biskup Gnesnenski, i Platina piſaoc xivotah Papah Rimskih, koi piſce od Alekſandra na ovi nacſin: *Naredioje takojer, da prikazanye Hoſtie ſvete u priſnu, a ne u kiſelu cſiniſe, kakoſeje prie cſinilo, da po ti nacſin bolye, i cſiſtie bude, i zajedno daſe digne prigoda krivovircem Ebionitom, zlo govoriti.* Dakle buduchi ſtoperv ovi Papa naredio, daſe poſvechuje u priſnu, valya re-

Digitized by Google

rechi, daſeje prie Cerkva ſluxila kruhom kiſelim. Od ovud slidi joſc, daje Cerkva primila ovi obicſaj od Apoſctolah, a Apoſctoli od Iſukerſta; i po ovomu razlogu Cerkva u perva ſtara vrimena ſluxilaſeje u poſvetiliſctu kruhom kiſelim. Ovoje oſobiti protigovor Nektaria Patriarhe Jeroſolimskoga, i oſtalih nyegovih naslidnikah. Na ovi protigovor odgovaraſe, da ovi odlucſak Pape Alekſandra nigdiſe nenahodi u ſtarih knyigah; nego posli hilyadu i ſto godinah Martin gori imenovan, i Platina ovi odlucſak na ſvitloſt izneſoſce. Odakle pak izneſoſce, neznadeſe; i zato nienam ſilla nyima virovat, buduchi da Papa Leo deveti, koi je mogao, i bio duxan bolye znati obicſaje ſtare Cerkvene, kako piſce Cerulariu, kako kazaſmo, daſeje od pocſetka ſvoga Cerkva Rimska hilyadu i skoro dvaeſt godinah kruhom priſnim sluxila.

Alli dopuſtimo Nektariu, nekaje iſtina, daje oni pravi, i za- 109
koniti odlucſak Pape Alekſandra; on doiſto protiviſe Gerkom, a ne nama. I pervo, daſe Gerkom protivi ocſito jeſt. Razlog ovo rechi jeſt: ako Papa Alekſander pervi je naredio, da Cerkva Rimska póſvechuje u priſnu, slidi, da za nyime oſtali Pape, illiti Patriarhe Rimski Sylveſter, Celeſtin, Leo, Grigoria, Agatho, koje Nektaria, i oſtali Gerci za ſvete derxe, jeſu poſvechivali u priſnu. Akoſu pak oni u priſnu poſvechivali (kako i jeſu brez ikakve ſumnye) kako mogu Gerci govoriti, da Latini poſvechujuchi u priſnu xidovuju, daſu eretici, daſu odpali od ſvete pravovirne Cerkve, rad pozvetiliſcta u priſnu? Doiſto valya Gerkom rechi, da illi oni Patriarhe Rimski niſu poſvechivali u priſnu, illi valyaim rechi, da Latini poſvechujuchi u priſnu nexidovuju, da niſu eretici, da niſu odpali od ſvete Cerkve, da jeſt pravo i ſveto nyiovo poſvetiliſcte. Nieli iſtina, da Nektario, i oſtali Gerci proti ſebi oni razlog donoſe? Drugo ocſito jeſt takojer, da oni odlucſak niſctaſe neprotivi Latinom. Imadeboſe znati, da Ebionite, od koih Papa govori, jeſu bili krivovirci, koiſu zakon ſtari, illiti Mojſiev, kogaje Iſukerſt dignuo, hotili s-novim ſaſtaviti govorechi, daje potribno ſamo u priſnu poſvechivati, odbacujuchi poſvechenye u kiſelu, zato pravovirni za ukazati omrazu dillom na ovo zablugyenye, poſvechivaſce u kiſelu za niko vrime, a ne u priſnu. Dakle Papa Alekſander ſudechi, daſe nejma oſtaviti ſtari obicſaj zarad eretikah *naredioje, da prikazanye Hoſtie ſvete u priſnu, a ne u kiſe-*

lu

Digitized by Google

lu cſmiſe, kakoſeje i prie cſmilo. Gdi valya, da ova rics: *kakono i prie* nepada na kruh *kiſeli*, nego na *priſni*, to jeſt, *kakoseje i prie u priſnu cſmilo.* Daſe ima odlucſak Pape ovako razumiti, ocſitoje iz uzroka, koga daje Papa: *da po ti nacſin bolye, i cſiſtie bude, i zajedno daſe digne prigoda Ebionitom zlo govoriti.* Evo dva uzroka ovoga odlucska! Pervi jeſt, da prikazanye ſvete Hoſtie bude bolye i *cſiſtie;* ovdi po ovoj ricſi *cſiſtie* razumieſe kruh priſni, zaſctobo buduchi, daje on brez ſvakoga primiſcanya, valya rechi, daje cſiſtii od kruha kiſela. Drugi razlog jeſt, daſe digne uzrok, i prigoda Ebionitom pravovirne kuditi, i pogergyivati. Onibo, kada pravovirni poſvechivaſce u kiſelu, pocſeſce nyih kuditi, ſcto neslide Iſukerſta, koi je u priſnu na vecſeri najposlidnyoj poſvetio; dakle za dignuti uzrok nyiova kudenya, naredioje, da opet pravovirni slidechi izgled Iſukerſtov u priſnu poſvechuju. Iz ovih razlogah ocſitoje, da one ricſi: *kakonoſeje i prie cſmilo,* razumitiſe imadu: kakonoſeje i prie cſinilo *u priſnu.* Evo! ocſitoje, daſe ovi odlucſak niſcta Latinom neprotivi. Ovdi biljexiti valya, ſcto nikoi piſcu, da Iſtocſnici ſvoj obicſaj poſvechivati u kiſelu od ovoga vrimena obderxasce 1).

110 Protigovor ſcesti m). U ovomu protigovoru trude po izdaleka ukazati, daſeje Cerkva Latinska u perva vrimena sluxila kruhom kiſelim, na ovi nacſin: Cerkva iſtocſna poſvechuje u kiſelu, po obicſaju ſtaromu i po Afii, Affriki, i Europi raſcirenu. Dakle Iſukerſt je u kiſelu ucſinio poſvetiliſcte: dakle nemore biti pravo poſvechenye, nego u kiſelu.

111 Potvergyuju ſvoj nauk: pervlyeſu ucſili Apoſctoli Cerkvu Gercsku, nego Latinsku, dakle akoſu ucſili Cerkvu Gercsku poſvechivati u kiſelu, valya rechi, daſu to iſto ucſili i Latinsku: akoſu ucſili Gercsku odbaciti Priſnike, valya rechi, daſu ovo iſto i Latinsku ucſili. Dakle Latini iz pocſetka u perva ſtara vrimena je-

1) D. Thomas i. 4. Diſt. 11. q. 2. A. 2.

m) Seuerus Different. 5. c. 2. pag. 41.

Digitized by Google

jesu posvechivali u kiselu. Pervo pak koi je naredio posvechivati u prisnu, jest Alekſander Papa, buduchi da pristolnici nyegovi nisuse sluxili kruhom prisnim, ustrasceni opomenom S. Petra, koi je vidio, daje Isukerst u kiselu posvetilisete ucsinio.

Na ovi protigovor odgovaraju Latini: nie istina, dasuse istocs- 112
nici u perva stara vrimena samo kisselim kruhom sluxili. Ovonam svidocsi Theodor Prodrom n), koga sale osobito Focianci Marginio, i Xantopul, prieboſu i u prisnu, i u kiselu posvechivali; nego od pocsete eresie, illiti zablugyenya Ebionitah, kako tadda, tako i poslie ostadosce u obicsaju posvechivati u kisselu. Ovo osim Prodroma, i drugi knyixevnici ucse o), premako nie ni ovo istina od svih istocsnikah, kakochemo na svomu mistu kazati. Nie pako csudo, dasu isperva, i u kiselu, i u prisnu posvechivali, zasctobo nisu drugo ucsili Apoſctoli, nego da kruh za posvetilisete ima biti od brascna pscenicsna, zasctobo i oni isti, kako govorasce Niceta Nikomedienski, nazvan naucsitelyom naucsitelyah u prigovaranyu s-Anselmom Biskupom Avelsberskim p) nisu mlogo iziskivali ni prisna, ni kisela kruha, nego u onomu, kogasu u rukuh imali, s-bogolyubstvom prikazivasce. Cerkva pako Rimska ostavivsci kruh kiseli, uzelaje u obicsaj kruh prisni, a Gercska ostavivsci prisni, primilaje kiseli; nitise toga radi stari pametni Latini s-Gercih, niti stari pametni Gerci s-Latinih zavadisce. Ovako odgovori Anselmu prinaucsni Niceta. Od ovud slidi, da nisu Apoſctoli ucsili samo u kiselu posvechivati, niti daje Isukerst u kiselu naredio ovi Sakramenat; nego u prisnu, kako obilato, i kripostno ukazasmo.

Na ono potvergyenye, daje prie Cerkva Istocsna primila od 113
Apoſctolah nauk nego Zapadna, odgovaraju Latini, dabi i ovo isti-

n) In can. 70. Apost.

o) Auctor anonymus in libro, qui inscribitur: *Armamentarium sacrum*, notus Marco Ephesio in lib. contra Encyclicam Bessarionis. Georg. Metochita L. de sacra synaxi, c. 4.

p) Anselmus Hauelb. L. 3. c. 14.

Digitized by Google

iſtina bila, joſc nebi iſtina bila, daje primila nauk poſvechivati ſamo u kiſelu, i odbacivati poſvechenye u priſnu, kakoje ocſito iz pervoga odgovora. Alli nemore biti iſtina, daje prie Cerkva Gercska primila nauk od Apoſctolah, nego Latinska. Pervi Petar je Latinom pravu viru naviſtio: on pervoga Kornelia, iz megyu nevirnikah Italianske cſete Stotinika, na pravu viru jeſt obratio, i kuchu nyegovu, godiſcta od porogyenya Iſukerſtova 37., i po ovoj prigodi Latinom (Kornelio Rimlyanin biaſce) otvorio vrata od prave vire. Petar godine od narogyenya Iſukerſtova cſeterdeſet i cſetverte jeſt u Rim iſcao, kako ſvidocſe gercski piſaoci Papia, Kajo, Dionyſio, Petar Alekſandrinski; dakle i viru Iſukerſtovu Rimlyanom, illiti Latinom proglaſio. Sveti Pavao, kako iſti Gerci poznaju, pervi je nyima zakon pripovidao, prie pako s. Barnabom po poſtavlyenyu rukuh je poſvechen bio za Episkopa godiſcta cſeterdeſet i petoga, nikoi ſzcine cſeterdeſet i ſceſtoga, a Beda cſeterdeſet i ſedmoga. Dakle nemogaſce prie, nego godine cſeterdeſete i ſceſte u Seleucii gradu u Cipru, u Pafu naviſtiti Iſukerſta Gerkom, kada jurve Petar je bio naviſtio Rimlyanom godiſcta cſeterdeſet i cſetvertoga.

114 Niti valya rechi: nahodimo u dillovanyih Apoſctolskih *poglavju 6.*, poslie doſcaſtja Duha ſvetoga, iſte godine *uzmloxajuchiſe broj ucſenikah, ucſinyeno jeſt mermlyanye Gerkah ſuprot Xudima;* i iſte godine, kako piſce Lucio q), Apoſtoli iz megyu Gerkah obraſce ſedam Djakonah. Dakle mlogo prie Latinah Gerci jeſu primili zakon Iſukerſtov. Na ovoſe odgovara, da po ovoj ricſi: *Gerkah*, razumiuſe Xudie, koi rogyeni u Gercskoj, illi odhranyeni u nyoj, govorau gercski, i zato nebiau zvani Gerci r), nego Gerkanci. Ovo iſto od ſedam Djakonah razumiti imamo.

Re-

q) Lucius Dexter in Chronica.

r) In graeco enim hi non ἕλληνες, ſeu Graeci, ſed ἑλληνίσται, id eſt Graeciſtae, ſeu graecizantes, vocabantur. Vide Tirinum in c. 6. Act. Apoſt.

Digitized by Google

Recſenoje na *broju 112.* Nie iſtina od ſviu Iſtocſnikah, daſuſe u poſvetiliſctu kruhom kiſelim sluxili. Ocſitoje ovo. Znano jeſt ſctiocem iſtoriah cerkvenih, da Abyſſini u Cſetvertak veliki, za sliditi izgled Iſukerſta, sluxeſe kruhom priſnim s), ſcto iſto nikoi Sveſctenik reda ſvetoga Antuna iz Derxave Zeva kralyeſtva Etiopskoga, kazivao jeſt prid Kardinalih u Rimu, *godiſcta 1594.* Od Maronitah takojer ocſitoje, da jeſt viſce nego hilyadu godinah, ſcto obicſaju poſvechivati u priſnu: a joſc prie Maronitah Armeni, koiſu iſti obicſaj, kako oni ſvidocſe, primili od ſvetoga ſvoga Apoſctola Grigorie iz Kapadocie, koi u pocſetak vika cſetvertoga biſce krunom mucſeniſctva okrunyen. Daſu pak i Cerkve Aſie, koje obsluxivaſce u cſeternaeſti dan Uskers po ſtaromu zakonu, i izgledu Iſukerſta; po nyegovu takojer izgledu, poſvechivale u priſnu, nejma tu ſumnye; zaſctobo kako jedno, tako i drugo razumili jeſu od ſvetoga Ivana Evangyeliſte Episkopa Efeskoga. Kada pak Sinod Nicenski zabrani obsluxivanye Uskerſa u dan cſeternaeſti, daſe od Cſifutah Kerſtjani razlucſe, tadda Cerkve one obicſaj ſvoj u priſnu poſvechivati obderxaſce, oſim onih derxavah, kojeſu posli oblaſti Patriarhe Carigradskoga podloxene bile. I ſctobiſe viſce prigovarali? Iz iſte knyige Cerularia, ocſito jeſt, da obicſaj poſvechivati u kiſelu, nie od ſviu Iſtocſnikah primlyen. Tuxiſe Cerulario na Patriarhu Alekſandrinskoga, i Jeroſolimskoga, piſcuchi Petru Patriarhi Antiokinskomu: *Razumiliſmo, da ova dva Patriarhe neſamo druge, koiſe u Liturgii Priſnicih sluxe, primaju; nego i oni iſti kadkad, u Priſnicih Liturgiu sluxe.*

Niti opet valya rechi: Petar Stolicu ſvoju prie u Antiokii je ſtavio, to jeſt *godiſcta 37.*, gdi i najpervo obracheni biau nazvani *Kerſtjani*, a poslie ſedam godinah u Rimu. Odgovaraboſe na ovo, da u Antiokii nebiau tadda Gerci, nego Xudie, koima kao domorodcem ſvoima po derxanyu, illiti xivlyenyu jeſtſe priloxio, kolikoje moguche bilo, i zato u priſnu je u Antiokii, i poslie u Rimu poſvechivao: i za nyime drugi Pape, do utergnuta ovoga obicſaja zarad Ebionitah, koga poslie Alekſander Papa, kako ka-

s) Ludolphus in Commentar. Hiſt. AEthiop.

zaſmo, je ponovio. Rekoh *ponovio*, onabo rics *naredio*; nechu rechi, daje *pervi naredio*; zaſctobo ifti Platina piſce, daje Zefirin Papa *naredio*, kada Miſu govori Biskup, damu dvore oſtali Cerkvenici, gdi ova rics *naredio* nerazumieſe, daje *pervi naredio*, zaſctobo prie nyega naredio je Evariſt Papa. Na ovi protigovor oblatie odgovara prinaucſni *Papadopoli* t).

§15 Protigovor najposlidnyi: Latini pod Karlom velikim pocſeliſu sluxitiſe kruhom priſnim: dakle u perva ſtara vrimena sluxiliſe jesu kruhom kiſelim. Ovako piſce Epifanio Carigradski u), Niceta Sejdo, koi je pod Alekſiom Komnenom piſao, kako ſvidocſi x) Allacio. Ovako piſce Germano drugi ovoga imena Patriarha Carigradski. Ovu ſvoju pripovidku, drugom potvergyuju: izmisliliſu, da narod imenovan Vandali slidechi zablugyenye eretikah Aria, i Apollinaria, kada s Karlom velikim Rim porrobiſce, tadda uvedoſce obicſaj poſvechivati u priſnu; komu i priſtadde Feliks Papa od tragge xidovske. Po iſti nacſin, kako ſvidocſi Allacio, Simun Patriarha Jeroſolimski govoraſce, da Lucio Papa illiti iſtinitie Feliks buduchi slidio zablugyenye Apollinaria govorechega, da Iſukerſt nie imao razloxite duſce. Uzrok ove budalaſctine izmiſclyene od Simuna Patriarhe moxe biti jedna knyiga ucſenika Apollinarova, koja on neuzbojaſe dati na ſvitloſt pod imenom Felikſa Pape, i mucſenika.

§16 Na ovi protigovor odgovaraju Latini, da ova ludo izmiſclyena pripovidka brez ſvidoka, nie doſtojna odgovora. Po nyoj mogadiau odmetnici privariti ſvoje tupoglavce, i navefti nyih, da viruju; a ne one, koji ſtvari prie protreſuju, nego proviruju. Doiſto kada iz pocſetka podixeſe Cerulario, Leo Akridanski, Niceta Pektorat ſuprot obicſaju poſvechivati u priſnu, a Leo Papa odgovori donoſechi Pridanye Apoſctolsko, kakono i drugi Latinski piſaoci; nitko od protivnikah, ni Cerulario, ni Leo, ni Niceta, premako ſctogod mogadiau, neoſtaviſce od ove pripovidke uſpomenu.

Al-

t) In Praenot. Myſtag. Reſponſo 3. Sect. 5.

u) De diſſidio inter Graecos, et Latinos.

x) In Exercitatione 28. adverſus Creygtonum.

Digitized by Google

Alli doſtaje odgovoreno na ovu pervu, i poglavitu tuxbu Cerulariovu, i ukazano, da Latini slidechi izgled Iſukerſtov jeſu ſale doſtojni. Slidi, da i na oſtale odgovorimo. Na one, koje Cerulario, da bude ſuprot Latinom jacsji, je od Focia uzajmio, buduchi jurve odgovoreno; zatochemo na vlaſtite Cerulariove tuxbe odgovoriti za ukazat, da neimadiaſce uzroka raſtaviti Cerkvu Iſtocſnu, od Zapadne.

POGLAVJE DVANAESTO.

Druga Cerulariova tuxba: Latini udavlyene xivine, i kerv blaguju.

RAzlog zaſctoſe Cerulario tuxi i okrivlyuje Latine, kaono pro- 117
klete, necſiſte, i priſtupitelye zapovidi Apoſctolske, jeſt zapovid Apoſctolah data u Saboru Jeroſolimskomu, kada ocſitujuchi da ſtari Zakon dignut jeſt, govore y) *Vigyenoje Duhu ſvetomu, i nami, niſcta viſce brimena vami nametnuti, nego ova potribna, daſe uzderxite od onih, kojaſu prikazana krivim bogovom, od kervi, i udavlyena, i od bludnoſti.* To jeſt: Nadahnuti od Duha ſvetoga ſudiliſmo, da vam nezapovidamo obrizovanye, niti druge obicſaje od ſtaroga Zakona, nego ovo zamo troje; pervo, daſe uzderxite od meſa i jizbinah, kojeſu prikazane idolom, to jeſt krivimbogovom, kojaſe Gercski zovu *Idolotyta.* Drugo, *od kervi,* kakonoje zapovigyeno bilo u knyigi od Naroda na pogl. 9., gdi nie ſamo zabranyeno kerv biti, nego ſtiſnutu, kaonoje u divenicah, jiſti. *Treche,* od meſa udavlyenih xivinah, to jeſt, koih po zaklanyu kerv nie prolita. *Cſetverto,* od *bludnoſti,* to jeſt od ſagriſcenya slobodnoga, illiti ne vincſana s-nevincſanom; nevirnicibo, da nie barem ſmertna grihota, derxaſce.

y) Act. Apoſt. 15. v. 28.

118 Odgovara Baronio, da ova zapovid nie ſvima Cerkvam data, kako je ocſito iz ſynodske knyige, koju ſpominya ſveti Luka u iſtomu poglavju: *Apoſctoli i ſtarja bratcha onima, koiſu u Antiokii, Sirii, i Cilicii bratchi od nevirſtva obrachenoj.* Alli za ſvim tizim zapovid ona, uztezatiſe oſobito od kervi, primlyenaje od Cerkve Iſtocſne, i Zapadne. Rekoh oſobito od *kervi:* u pervabo vrimena biaſce oſobita laxlyiva tuxba od Neznaboxacah proti Kerſtjanom izmiſclyena; da oni meſo lyudsko, a oſobito male dicſice idu, i kerv piu, i zato ſveta Biblida Mucſenica z) recſe ſudcu prid pukom: *Kakobiſe mi Kerſtjani uslobodili dicſicu jiſti, kakonas okrivlyujete, koi za grih derximo, i xivinske kervi okuſitiſe.* Da je pako primlyena od Iſtocſne, i Zapadne Cerkve zapovid uztegnutiſe od udavlyena, i kervi, ſvidocſinam kanon Apoſctolski 63. Gangrenski kanon drugi: Trullski ſceſtdeſet i drugi: Avrialenski pod Silveſtrom Papom skuplyen u kanouu 20. Svidocſenam ovo iſto drugi Sabori u Nimacskoj, Moguntinski, Wormacienski; Zakaria Papa piſcuchi Bonifaciu: Gergur Papa trechi ovoga imena, koi je ſtupio na Stolicu *godiſcta 731.* a) koi tomacſi, ſctoche rechi *udavlyeno;* i kaxe: udavlyeno jeſt ono, kojeſe brez prolitja kervi ubie, alli kojeſe umori uffacheno u ſtruni; i koibi priſtupio ovu zapovid, naregyuje pokoru nyemu za cſetreſt danah. I da oſtale ſvidocsbe oſtavim, piſce S. Jeronim u iſtomacſenyu Ezekiela Proroka *pogl. 44.* da po onomu ſctoje cerklo, illi udavlyeno, nejmaſe razumiti ſamo od domache, illi divje xivadi veche; nego i od pticah. I Zato kara one, koi bravenyake, i ſtvari priliclne udavlyene jidu. Ovu zapovid Apoſctolsku ponoviliſu Cari, i Patriarhe Carigradski. Ova zapovid, kakono i usderxanye od blagovanya xivinah, koje zovu necſiſte, obderxavanoje od nikoi Cerkvah do vika jedanaeſtoga b).

119 Odgovaraju Latini, da Cerulario, nepravedno okrivlyuje Cerkvu Rimsku, i daju razlog ovi: Svaka zapovid s razlogom naregye-

z) Baron. ad an. 179.

a) Biblioth. PP. Tom. 6. Col. 611.

b) Calmet. in Comment. ad Cap. 15. Act. Ap. ad verba: *De ſuffocato, et ſanguine.*

Digitized by Google

gyena, valya da ima ſvoju ſverhu, razlog, i uzrok, zaſctoje naregyena: dakle i ova zapovid Apoſctolska valya, da imade ſvoju ſverhu, razlog, i uzrok. Koi je pak bio uzrok, i razlog? Ne drugi, nego, da nevirnici obracheni na viru Iſukerſtovu berxje, i laglye, ſaſtaveſe u jedno otajſtveno tilo, i jedinſtvo ſa Xidovih. Xidovi rad ſtaroga ſvoga obicſaja merziliſu na blagovanye kervi, i ſtvarih udavlyenih. Blagovanye pako oniu ſtvarih, koje biau prikazane krivimbogovom, moglobi dati prigodu ſumnye Xidovom, da novovirci od neznaboxtva obracheni, akobi ono meſo prikazano jili, misle povratitiſe opet u neznaboxtvo. Bludnoſt nevincſana s nevincſanom, koju od neznaboxtva obracheni niſu za grih derxali, bilaje zabranyena; jerebi bila uzrokovala veliku ſmutnyu, kadabi zaznali Xidovi, da oni novovirci tako bludno xivu. Ova dakle potribna biau narediti, i zapoviditi, daſe oni novovirci uztexu (kao i Xidovi) od kervi, i udavlyena, od meſa krivimbogovom prikazana, daſe po nacſinu jednaka xivlyenya ſpriatelye, i ajedine. Poslie pako buduchiſe ove dvi ſtine u jednomu nuglyenomu kamenu Iſukerſtu ſjedinile; to jeſt ne ſamo xudinski narod, nego i neznaboxni po pripovidanyu Evangyelya obratioſe na viru Iſnkerſta, kakonoje uzrok ove zapovidio dignut, takoje i zapovid ova dignuta; zato ſamoje za vrime data. Ovoje nauk ſvetoga Auguſtina c) koga i Gerci ſctuju. Piſce on od Cerkve Affrikanske vrimena ſvoga, u koje ona zapovid je jurve utergnuta bila: *Koi Kerſtjanin ovo obderxava, daſe nedotakne bravenyakah, illi malih ptieah, nego ſamo oniziu, iz koi je kerv iztekla; illi nejide zeca, akoli po vratu rukom udaren brez kervave ranne mertav pade? Akoſe i more biti niki nahode, koiſe oviu ſtvarih dotaknuti boje, drugiimſe ſmiu. Tako pamet ſviu priuze beſida ona vicſnye iſtine: Neoskvernyuje ono vas, ſcto po uſtah vaſcih ulazi.* Nepriſtuplyuju dakle zapovid Latini, zaſctobo blagovanye oniziu ſtvarih nie po ſebi zlo, i zato neoskvernyuje duſcu, i zaſctobo veche nezaduxuje ona zapovid, buduchi ucſinyeno ſjedinyenye oviu dviu narodah u jednoj Cerkvi po ſvemu ſvitu razplogyenoj, radi koga ſjedinyenya biaſce data ona zapovid.

Na

c) L. 32. aduerſus Fauſtum Manichaeum C. 13.

Digitized by Google

120 Na kanone, koje Gerci donoſe Apoſctolski 62., a Trulski 67. odgovaraju Latini, kakoje viſce puta recſeno, daih nie nikada primila Cerkva Rimska, kako zakonite. A oſtalih Saborah kanoni, jerbo oni nebiau opcheni Sabori, niſu mogli zaduxiti Cerkvu opchenu, nego ſamo Cerkve one poſebne, i ovo ſamo za vrime, doklemſu ſzcinili poglavice Cerkveni. Biljexi ovde prinaucſni Natalis Alekſander d): Obicſaj oni uzderxatiſe od kervi, i udavlyena, u onih Cerkvah s-velikim bogolyubſtvom je obderxavan; zaſctobo iſti obicſaj jeſu od ſvoih ſtarih primili, a ne zato, zaſctobosu ſzcinili, da nie slobodno, da zaduxuje Apoſctolska zapovid, znadiaubo, daje dignuta: negoſu ſudili, da ſtari obicſaj na poſctenye Apoſctolah je priſtojno sliditi.

121 Niti valya ovde protigovoriti pervo: Zapovid ona Apoſctolska nie data za vrime, nego za vazda; govoribo, daſu *potribna* obderxavati uztezanye od kervi i udavlyena, i od bludnoſti; dakle kakoje za vazda zapovigyeno uztegnutiſe od bludnoſti, takoje za vazda zapovigyeno uztegnutiſe od blagovanya kervi, i udavlyena. Na ovi protigovor odgovaraſe, daſe ona jednako nezabranyuju; zaſctobo u iſtoj zapovidi zabranyujeſe blagovanye meſa krivim bogovom prikazana, i niſctanemanye govori S. Pavao e) Korintianom, da ako nebi tko dao zao izgled iskernyemu, slobodnoje takvo meſo jiſti. Valya znati, daje velika razlika megyu bludnoſtjom, i blagovanyem kervi, i udavlyena illi jiſtvinah krivim bogovom prikazana. Razlog jeſt, zaſctobo blagovanye oviu ſtvarih nie po ſebi, i od naravi zlo, i zato da nebude ona zabranyena, zlobodnobi bilo blagovati; a bludnoſt je po ſebi, i po zakonu naravi, brez i prie zapovidi zabranyujuche zla. Scta radi onaje za vazda zabranyenya, a blagovanye oniu ſtvarih je bilo ſamo za vrime zabranyeno, doklemſe dva naroda u jednu Cerkvu ſjedine.

122 Niti valya protigovoriti drugo. Uzderxatiſe od kervi, i od udavlyena, jeſt zapovid Apoſctolska, i ſtari obicſaj za toliko vrime-

d) Natalis Alexander Hiſtor. Eccleſiaſt. Saeculi I. Diſſert. 10.
e) 1. Cor. 8. et 10.

Digitized by Google

mena obderxavan, koi iſti obicſaj imade po ſebi kripoſt zapovidi, da zaduxi na obderxavanye: dakle Latini, recſeni obicſaj jeſu duxni obderxavati. Odgovaraſe na ovi protigovor. Iſtina jeſt, daje ova zapovid Apoſctolska, koju oni kao poglavice Cerkveni narediſce, i zatoje zapovid zakona lyudskoga, koju slidechi poglavice Cerkveni prominiti mogoſce, kako i prominiſce, buduchi daje ona zapovid za vrime data, kako kazaſmo.

Od obicſaja pako valya znati, da jedan obicſaj po drugomu protivnomu, i zakonitomu obicſaju dixeſe, i kvari. Rekoh po zakonitomu, to jeſt ſa znanyem, i propuſctenyem poglavicah, koi bi imali zabraniti. Obicſaj pako uztezanya od blagovanya kervi, i udavlyenih, po protivnomu obicſaju, to jeſt, po blagovanyu kervi, i udavlyenih je dignut zakonito; zaſctobo ovo znadiau poglavice Rimske Cerkve, nitiſe protiviſce znajuchi, daje ona zapovid za vrime ſamo data: dakle Latini recſeni obicſaj uztezanya niſu duxni obderxavati. Ovoje nauk prinaucsnoga Gerka Metochite, koi na ovi nacſin govori. *Dobroje po obicſaju i okuſitiſe, i uſtegnutiſe od kervi, i udavlyena. Jere obicſaj slabu zapovid objacſuje, i jaku oslablya. Nie dakle vridno pokaranya, akoſe Latini od oviu neuztexu, ni Egipciani, ni Feniciani, zaſctoboje u nyih obicſaj nadvladao zapovid* f).

Scta radi Latini nejmaju nikakve razlike oviu jizbinah, slidechi nauk ſvetoga Auguſtina piſcuchega g), od koiſe imadu uzderxati: *Ono ſctoje cerknulo* illi po linoſti lyudih, illi od boleſti, *ſzcinim da obicſaj lyudih nie primio za jizbinu, jerbo xivine, koja nie ubiena, negoje cerkla, nie zdravo meſo, ni podobno za zdravje tila, radi koga jizbine blagujemo.* Ovako govori ſveti Otac. *A od oſtalih xivinah,* govoraſce Gerkom Kardinal Humberto Poklifar Pape Leona devetoga, *koje po lovu, illi od paſah, illi u ſtrunah ſvoj xivot ſverſcuju, slidimo zapovid Apoſctola: Sve ſctoſe u meſnici prodaje, blagujte.*

Al-

f) Metochites Orat. aduerſ. Suſur. ad finem.

g) L. 32. C. 13. contra Fauſtum.

Digitized by Google

123 Alli kakoſe uſugyuju Gerci okriviti Latine, u cſemuſu i oni krivi. Theodor Balſamon Patriarha Antiokenski h) cſudiſe kakoſe Gerci uslobodiſce jiſti ona, kojaſu od lovacskih paſah, i pticah udavlyena. Po iſti nacſin Geraſim Kalugyer, tomacſitely Balſamona piſce: *Ovoga kanona zabranyujuchega ſva kripoſt jeſt utergnuta po obicſaju: jere primlogi udavlyena jidu, i ladnetine od kervi za slaſt imadu* i). I opet: *Vidimo, da kuhacſi u dvoru golube dave, daſe u zdilli bilii vide: da puk od kervi ſvinyah, i crivah jizbine pripravlya.* Znadiaſce ovo Petar Patriarha Antiokenski, koi u ſvojoj odgovornoj knyigi, na knyigu Cerularia, ukazavſci da mlogi ſvinsku kerv u Carigradu, i izvan nyega u Derxavah Carskih blaguju, ovakomu govori: *Vidi dakle pricſaſni Goſpodine, kako mi mloga od oniu, koja naſci opako cſine, pripuſctajuchi, pomnyivie, negoje priſlojno, tugye ſtvari izvigyamo, i od nyih govorimo* k).

POGLAVJE TRINAESTO.

Trecha Cerulariova tuxba: Latini jizbine od necſiſtih xivinah blaguju.

124 ODgovaraju Latini: A ſcto zato? jelli ovo zabranyeno? Rechiche Cerulario: zabranyeno je u poglavju jedanaeſtom, knyigi Levitika. Alli pitaju Latini: Nieli ova zapovid ſtaroga Zakona, koi je od Iſukerſta dignut, nego akoſe hoche Cerulario po cſifutiti? Doiſto s-vechim razlogom mi moxemo rechi: da Gerci, derxechiſe tako tverdo ſtaroga Zakona, i ovu Zapovid obsluxujuchi, xidovuju, nego Latini u priſnu poſvechujuchi. Alli neznam, jelli i Gerci ovu zapovid izverſno izverſcuju? Recſeno poglavje megyu ne-

h) In Canon. Trullan. 67.
i) Ibidem.
k) Vide plura apud Papadopoli.

Digitized by Google

necsistim xivinami broi zeca, i svinsko meso? Ne jiduga morebiti tadda, kadaga nejmaju? Buduchi dakle stari Zakon sverscio, nemorese brez griha obsluxivati; to jest, zato od onoga mesa uzderxavatise valya, jerbo on zapovida.

Valya znati, da Cerkva Rimska temelyito viruje, i pripovida, daje svako stvorenye Boxje dobro, da ni jedna versta jizbine, koju lyudi obicsaju jisti, neimase odbaciti. Ovu naredbu dade Sabor Florentinski Jakovlyanom, i Nikola Papa Bulgarom: pacse i isti Petar Patriarha Antiokenski odgovara Cerulariu: *Scto oni jidu stvari necsiste . . . niedno stvorenye Boxje nejmase odbaciti, akose sa zafalnostjom blaguje.* Ove ricsi Petra Patriarhe, imadu temely u ricsih svetoga Pavla Aposctola, koi pisce Timoteu: *Duh sveti ocsito govori, dache u najposlidnya vrimena nikoi odstupiti od vire . . . zapovidajuchi uztezatise od jizbinah, koje Bog je stvorio za blagovanye sa zafalnostjom pravovirnim, i onim, koisu poznali istinu. Posvechujuse po ricsi Boxjoj i molitvi* 1). To jest po blagosovu, i molitvi, koju pravovirni prid blagovanyem obicsaju govoriti.

Recsenoje, daje slobodno ona jisti, koja obicsaju lyudi. Zasctobo, na nikoja od naravi merzimo, kakono na meso stakora, alli misca; nikoja nemoxe xeludac skuhati: nikojasu od naravi necsista, jerbose blatom, i smradom hrane: nikojasu naudlyiva zdravju, pacse i smert mogu zadati. Biljexi ovde S. Jeronim m) da iste jistvine, koje jedni za raskoscje, i slast derxechi sladko blaguju, a drugi nemogu ni pogledat, daimse nestuxi xeludac. Kakono razlicsne chudi, tako i xeludca jesu lyudi razlicsna. Nahodese iz megyu Latinah, koise neche puxa okusiti, alli ne zato zasctobosu zabranyeni, nego jerbo nemogu od naravi. Nejma u tomu stanovite naredbe: onaje najbolja, koju dadde Bulgarom Papa Nikola pervi: nezabranyujese nijedna xivad jisti, od koje ucsinyena jizbina nisicta tilu nehudi. *Csistim svaka jesu csista* govori S. Pavao n).

1) 1. Tim. 4.
m) Contra Iovinian. c. 6.
n) Ad Titum C. 1. v. 15.

Digitized by Google

POGLAVJE CSETERNAESTO.

Csetverta Cerulariova tuxba: Latini ucse, da dva brata mogu, dvi sestre uzeti.

125 NA ovu tuxbu odgovoraju Latini: istina jest, da mi to ucsimo, da mogu dva brata ne svoje, nego od drugoga roda dvi sestre uzeti za svoje zakonite xene; jerbo nie ni u Evangyelyu, niti od koga Sabora opchenoga zabranyeno: niti je ovde koje rodstvo, kakose neumitnim csini. Ocsitoje ovo: dabi bilo koje rodstvo, takobi bilo rodstvo, kojese zove *priatelysko*, ovo pak nie. Ukazujese na ovi nacsin: Recimo, dasu dva brata Petar starji, a Pavao mlagyi. Petar uzeoje jednu sestru imenom Katu; a Pavao hoche uzeti Baru. Ovdi sam Petar ulazi u rodstvo s-rodjacih, i rodicami Kate tia do csetvertoga kolina; a Kata sama ulazi u rodstvo s-rodjacih, i rodicami Petra: a rodjaci i rodice Petra i Kate megyu sobom neulaze u rodstvo: dakle Pavao brat Petra, moxe uzeti Baru sestru Kate.

POGLAVJE PETNAESTO.

Peta Cerulariova tuxba: u Latinah jedan drugomu prid pricsestje celov daje.

126 ISstina jest, da sluxbenici otarski na pivanoj Misi prie pricsesctenya daju celov. Alli scto iz toga slidi? nego daje Cerulario jedan malloumni Patriarha, koi neznade, daje ovo jedan stari obicsaj, imajuchi temely u ricsih svetoga Pavla o) *Pozdravitese po celovu svetom*

o) Ad Rom. 6. v. 16.

Digitized by Google

tomu. I joſc on hoche biti ſtarovirac. Od ovoga obicſaja piſce ſveti Juſtin mucſenik p) *Sverſcivſci molitve, mi jedan drugoga celivanyem pozdravlyamo.* Od iſtoga obicſaja piſcu Otci ſtari drugi q). Dioniſio, Auguſtin, Kriſoſtom, Sabor Laodicenski u naredbi devetnaeſtoj. Obicſajno dakle biaſce ſtarim Kerſtjanom ovo pozdravlyenye s-celivanyem u skupſctini, a oſobito prie pricſeſctenya govorechi: *Mir s-tobom.* Biaſce ovo zlamenye pomirenya, i oproſctenya, akoli je jedan drugoga uvridio; i kako ucſi ſveti Cyrill Jeroſolimski zlamenye cſiſte lyubavi kerſtjanske r). Uzrok otajſtveni daje S. Auguſtin, zaſctobo po uztah naſcih ulazi Iſukerſt, zatoih celujemo; kako celivamo vrata, kroz koja u cerkvu ulazimo. U ſtara vrimena obicſavaſce Kerſtjani vrata cerkvena polyubiti, za ukazat poſctenye ſvetomu miſtu.

Imaſe pak znati, da ovo celivanye govorechi: *mir ſtobom* nie bilo megyu muxkim i xenskim glavami, xenebo od muxkih glavah biau zidom razlucſene u cerkvi. Mir dakle celujuchi davaſce najprie Miſnik Djakonu, Djakon Podjakonu, poslie megyu ſvitovnih muxke glave muxkim, xenske xenskim. Buduchiſe pako u ovi ſveti obicſaj potajno uvukla bludnoſt, zato miſto nyega naregyenoje, daſe daje prilika za celivanye, kojaſe zove *prilika od mira.* U nikih pako miſtih oſtade ſtari obicſaj megyu otarskima sluxbencih. Biljexitje ovde, da i ono, ſctoje od Apoſctolah naregyeno, moreſe prominiti.

p) Iuſt. Apol. 2.

q) Dionyſ. Hierarch. Eccl. C. 2. Auguſt. Serm. 83. de Div. Chryſoſt. Hom. 30. in 2. Cor. 12.

r) Cyrill. Catech. Myſt. 5.

Digitized by Google

POGLAVJE SCESTNAESTO.

Sceſta Cerulariova tuxba: Epiſcopi u Latinah noſe perſtene.

127 TUxba ova, Latini odgovaraju, daje ſvidocsba neumitnoſti Cerulariove: zatoga Petar Patriarha Alekſandrinski kaono ucſi u ſvomu odgovoru piſcuchi: *Sctonam je zato, ſcto nyiovi Sveſctenici briu brade? i perſtene noſe Episkopi na zlamenye vincſanya s-Cerkvom Boxjom ucſinyena?* Ovde Petar kaxe Cerulariu uzrok, zaſctoboſu Episkopi duhovni zarucſnici Cerkve ſvoje, kojaſe nyiovoj virnoſti izrucſuje, da na nyu pomnyu imadu. Scta radi Biskup, kada redi novoga Biskupa, dademu perſten opominajuchiga, da uzme perſten zlamenye virnoſti, i lyubavi, da Boxju ſvetu zarucsnicu Cerkvu neoskvernyenu cſuva s). Drugi knyixevnici druge razloge donoſe. Ovi zadoſta jeſt za neumitnoſt Cerularia, koi doiſto neimadiaſce ovoga perſtena, buduchi on ſvoju zarucsnicu Cerkvu Carigradsku po odmetniſctvu oskvernuo, i opoganio.

POGLAVJE SEDAMNAESTO.

Sedma Cerulariova tuxba: Episkopi u Latinah na vojsku idu.

128 CSiniſe Cerulariu ſtvar nedoſtojna, da Episkopi iduchi na vojsku ruke ſvoje lyudskom kervju oskvernyuju. Razumie on mo-

s) Barboſa de poteſt. Epiſcopi P. 1. Tit. 2. c. 5. N. 13. et 15. Hallier de Sacram. Eleſt. part. 2. c. 8. Art. 4. §. 1. Tit. 1001.

Digitized by Google

morebiti Leona devetoga jednovrimena Papu, koi je vojsku vodio ſuprot nepriatelyom Normanom, oviboſu Apuliu, i oſtala miſta Papinoj oblaſti podloxna robili. Piſaoje proti tomu Petar Damian cſuvſci, da nikoi takojer Franceski, i Nimacski Episкopi vojuju t). Alli Leona Papu brani Baronio, Bellarmin u). Alli kogamu drago razumio Cerulario, nepravedno on oſvagya zato Cerkvu Rimsku. Imadeboſe znati, da ni naravni, ni Boxji zakon nezabranyuje Cerkvenikom vojevati. Nahodimo u ſvetomu piſmu x) da Mojſia je pofalio Levite, koi boj bijuchi proti neznaboxcem viteſckoſe podneſoſce. Nahodimo takojer u knyigah Makabeah, da poglavice Duhovni, koi biau zajedno Vojvode, vlaſtitom rukom boj jeſu bili. Iſtina jeſt, da Cerkveni zakon zabranyuje Cerkvenikom, i u pravednomu boju kerv nepriatelyah prolivati; alli i ovo moxe Papa Rimski dopuſtiti, koi kako moxe zapriku ſtaviti, tako moxe i dignuti.

Nahodimo daſu, i Biskupi na vojsku iſcli, ne ſamo za vojnike sloboditi, nego daſu i oni kao poglavice cſetah vojevali. Daje ovo bilo nyima slobodno u nikih dogagyaih, iſti naravni zakon kaxenam, na priliku; akoli je potribno za pravedno navladanye, o komu vifi ſricha Cerkve, i naroda Kerſtjanskoga y). Zato prinaucſni piſaoci fale Roderika Toletanskoga, i nyegovoga Zaſtavnika Dominika Paskaſia, kakono i oſtale Cerkvenike, koi vlaſtitom rukom proti Arapom vojujuchi viteſcku kerv proliſce, i slavno poginuſce *godiſcta 1010.* zaſctobo za obranyenye vire, i za izkoreniti Saracene nevirnike vojevaſce z). Ovo slavodobitje, kao oſobito cſudo, Cerkva Scpanska, pod imenom *slavodobitja ſvetoga Kri-*

---

t) Epiſt. 9. L. 4. ad Firmanum Epiſc.

u) Baron. ad an. 1053. §. 10. Bellarm. de Scriptor. Eccleſiaſt. ad an. 1060. in Petro Damiani. Item de poteſtate Pont. C. 11. adver. Barclaium.

x) Exodi 32.

y) Layman L. 2. T. 3. C. 12. N. 19. Reginald. et alii.

z) Vepes. Soto Major. Aravio apud Dianam T. 7. Traſt. 7. de Bello Reſolut. 56.

Digitized by Google

Krixa ſpominya, i obsluxuje ſceſtnaeſti dan miſeca Serpnya. Od ovud slidi, da Anna Komnenica, Gerkinya goſpoja, kako gizdavo u gercski jezik piſce; tako ſvoim oſctrim perom neulyudno pogergyuje Biskupe Latine, koiſu s-vojskom Krixarah iſcli ſuprot Saracenom, i Turcſinu, za oſvoiti Paleſtinu, i ſveta miſta.

POGLAVJE OSAMNAESTO.

Oſma Cerulariova tuxba : Latini nekerſte po trojemu umocſenyu.

129 LAtini ucſe, i derxe, da neſamo po trojemu umocſenyu u vodu, nego i po jednomu, pacſe i po poſckroplyenyu, kadabi tekle kaplyice, biva dobro, i pravo Kerſctenye. Protiveſe Gerci, i zato poslie nikoi tverdi naslidnici Cerularia rekoſce, i po imenu Grigoria Hieromonah Pokliſar Filotea Patriarhe Alekſandrinskoga u Saboru Florentinskomu; daſe Gerci nemogu s-Latinih ujediniti; zaſctoboſu Latini prominili nacſin Kerſctenya, i zato nekerſte dobro. Scta radi, kakoſe tuxaſce Papa Innocencio trechi, u cſetvertomu Saboru Lateranskomu, Gerci govorau, da nacſin Kerſctenya, koimſe sluxe Latini, protiviſe zakonu Iſukerſtovu; i zato kerſctene od Latinah opet kerſtiſce. Alli malloumno, i opako, neznajuchi razlucſiti biſtvo Sakramenta, od obicſaja.

130 Iſtinaje pak, da u ſtaro vrime jeſt i Cerkvi Iſtocſnoj, i Zapadnoj bilo obicſajno po trojemu umocſenyu kerſtiti, kakonam ſvidocſe ſveti Otci, i obicſajnici Cerkveni, illiti Trebnici; i zato valya rechi, da ovi nacſin kerſtiti jeſt od iſtih Apoſctolah iziſcao. Ovo pak troje umocſenye zlamenovaloje, triu danah ukopanye Iſukerſtovo, a podignutje iz vode, uskerſnutje nyegovo : zlamenovaloje takojer kripoſt triu Sobſtvah Boxanſtvenih. Buduchi pak krivovirci Ariani u Scpanyi, na ſverhi vika ſceſtoga okrivili pravovirne; da oni po trojemu umocſenyu kerſte za zlamenovati, daſu u Bogu tri naravi; Episkopi za odbiti od ſvoje Cerkve, ovu opa-

Digitized by Google

opaku Arianah ſumnyu, i pogerdu, odlucſiſce kerſtiti po jednomu umocſeny, uza zlamenovati jednu narav Boxanſtvenu. Alli zaſctoboſe nikoi protiviſce ovomu odlucsku, zato Leander Biskup Sivilienski piſaoje od ovoga dogagyaja Papi Gerguru velikomu, koimu odgovori na ovi nacſin a) *Od Kerſctenya po trojemu umocſenyu, niſctaſe nemore iſtinitie odgovoriti; nego ſcto vi iſti jeſte ſudili; jerbo u jednoj viri, nehudi ſvetoj Cerkvi, razlicſni obicſaj.* Ovako odgovori veliki ovi Papa, za ukazat, daje slododno, i po jednomu umocſenyu kerſtiti, za poſvidocſit Arianom, daſu daleko od nyiova zablugyenya; zaſctobo biſtvo Kerſctenya neſtoi u trojemu umocſenyu. Ovoboje ſamo jedan obicſaj, i zatoſe prominiti moxe, neprominivſci, i neuridivſci viru. Ovo iſto potverdio jeſt cſetverti Sabor Toletanski *godiſcta 633.* za nedati Arianom priliku ſmutnye; buduchi da i po jednomu umocſenyu zlamenujeſe lipo, otajſtvo, da Iſukerſt ſnigye nad pakao, a po uzdignutju iz vode uskerſnutje Iſukerſtovo: illi po jednomu umocſenyu zlamenujeſe jedno Boxanſtvo; a ſveta Troica po ricſma: *u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Ovi iſti nauk potvergyen jeſt takojer posli od Sabora Wormatienskoga *godine 868.*, koimſe pravovirni sluxiſce, do vika trinaeſtoga. Tadda, kako biljexi ſveti Thoma naucſitely b), nikoi u zapadu pocſeſce kerſtiti po polivanyu; a oſobito posli drugoga Sinoda Ravenatenskoga, koi je dopuſtio, illi po polivanyu, illi po poſckroplyenyu kerſtiti; kako ſvidocſe obicſajnici Cerkveni, to jeſt, knyige od sluxbah Cerkvenih.

Nitiſe tomu imadu Gerci cſuditi, buduchi i u ſtaro vrime sluxitelyi ovoga Sakramenta po polivanyu, illi po poſcroplyenyu kerſtili. Nahodimo u iſpiſanyu xivota S. Lovrinca, daje on jednoga vojnika, imenom Romana, vodom iz jedne poſudice polivajuchi kerſtio; kakonam ſvidocſi prilika ovoga Kerſctenya, kojaſe i ſada vidi na pridvorju Cerkve ſvetoga Lovrinca u Rimu. Po iſti nacſin, i ſveti Benigno kerſtioje ſvetoga Simforiana, kako ſvidocſi prilika nyegova u Cerkvi Divionenskoj iſtoga ſvetca. Sctiemo 131

a) L. 1. Epiſt. 41.

b) 3. P. 9. 66. Art. 7. ⊙

Digitized by Google

mo takojer, da Biskup Afrikanski po imenu Magno *godiſcta 255.* S. Cipriana pitaoje, ſcto on ſudi od onih, koi na poſtelyi lexechi, po gercski *klinici* c), biau po polivanyu, illi po poſckroplyenyu kerſcteni? Odgovorimu ſveti Otac d), *Nejmaſe nitko zato ſmuchivati, ſcto polivaju, illi ſckrope nemochnike; jerbo dobivaju milloſt Goſpodinovu.* Ukazuje pak ovo, daje Kerſctenye zlamenovano ne ſamo po moru, u komuje utoplyen Farao, nego i po oblaku, koi vodene kaplye ſpuſcta. Ovi nauk illiti nacſin kerſtenya po polivanyu, illi poſckroplyenyu potverdiliſu razlicſni Sabori: Eliberinski *godiſcta 305.* u kanonu jedanaeſtomu; Kartaginenski *godiſcta 314.* u kanonu *12.*: Sabor Laodicenski *godine 364.* naregyuje, da kerſcteni po polivanyu, illi poſckroplyenyu, nejmajuſe drugi put kerſtiti; nego nauk kerſtjanski podpunie ucſiti. Evo ſvidocſanſtvah ocſitih! daſu pravovirni u nikoi dogagyaih po polivanyu, illi poſckroplyenyu kerſtili; niti je tko nyi zato okrivio; niti Focio, komu ova znana biau, uſudiſe zato Latine pogerditi.

132 Za potvergyenye ovoga nauka, nikoi donoſe oni dogagyaj iz dillovanyah Apoſctolskih: kada na duhove pocſe ſveti Petar e) pripovidati oko naſce ure devete. u iſti dan kerſctenoje okolo tri hilyade cſelyadi; daſu pak ovi ſvi kolici bili kerſcteni po umocſenyu, doiſta mucſno je virovati, dakle valya rechi, daſu kerſcteni po polivanyu; jerboje bilo kratko vrime za kerſtiti toliko mloſtvo po umocſenyu. Po iſti nacſin donoſe drugi dogagyaj od ſvetoga Pavla Apoſctola f) koi jedne nochi kerſtioje ſtraxanina, i ſvu kuchu nyegovu; dabi pak on po trojemu umocſenyu bio kerſtio, mucſnoje takojer virovati, procinyujuchi miſto, u komuſe Pavao nahogyaſce.

133 Poglaviti pako razlog Latinah jeſt slidechi: Iſukerſt za zlamenye kripoſti Kerſctenya naredio jeſt u vodi, po kojojſe tilo opi-

c) *Clinici* a κλινη *lectus*: vnde κλινικὸς aegrotus, lecto affixus.
d) Epiſt. 96.
e) Act. Apoſt. C. 2. v. 41.
f) Act. 16. v. 41.

Digitized by Google

opira, za datnam razumit, daſe i duſca od griha iſtocsnoga opira, i cſiſti; zato u jezik gercski Kerſctenye, rechiche opranye. Opranye pak moxe biti, ne ſamo po umocſenyu, nego i po polivanyu, kakono i po poſckroplyenyu; dakle dobro jeſt Kerſctenye ſvako, illi tko kerſtio po polivanyu, illi po poſckroplyenyu. Da moxe biti, i biva opranye po polivanyu, nahodimo u ſvetomu piſmu, kod Ezekiela Proroka g) *Izlichu ſverhu vas vodu cſiſtu: i bitichete ocſiſcteni od ſvih necſiſtochah vaſcih.* Da opranye moxe biti, i biva po poſckroplyenyu, nahodimo takojer u ſvetomu piſmu h) *Poſckropitiche ſe mene iſopom, i ocſiſtichuſe: opratiche ſe mene, i ſverhu ſniga obilitichu.* Ovde valya biljexiti, kadbi tko ſckropechi kerſtio, ako nebi kaplye tekle niz glavu, illi lice, nebi bilo dobro kerſctenye; jer nebiſe mlogo zvati opranye.

Ova iſtina, da jeſt pravo, i dobro kerſctenye po polivanyu, illi poſckroplyenyu, biva ocſitia, akoli procinimo naregyenye ovoga Sakramenta. Kada Iſukerſt ukaza potribu ovoga Sakramenta govorechi i) *Akoſe tko nepriporodi u vodi, i Duhu ſvetomu; neche mochi uliſti u kralyeſtvo Boxje*, ukaza takojer, u cſemuſe cſini ovi Sakramenat, to jeſt u vodi. Kada pak dadde zapovid Apoſctolom od ovoga Sakramenta, recſe: *Poſcavſci, ucſite ſve narode kerſctechi nyih: U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga* k). Ovde ukaza, kojeſu ricſi potribne za sluxiti ovi Sakramenat, navlaſtito ove: *Ja te kerſtim: U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Eto naregyujuchi ovi Sakramenat, niſcta neukaza, imali biti po umocſenyu, illi po polivanyu, illi po poſckroplyenyu? Zaſcto ne? Jedda nie Iſukerſt cilovito, i podpuno ukazao, kakoſe ima ovi toliko potribit Sakramenat sluxiti? Tkobi to mogao pomisliti? Scto dakle? Valyanam rechi, daonamje za razumit; da na ſvaki nacſin, illi po umocſenyu, illi po polivanyu, illi po poſckroplyenyu cſiniſe pravi Sakramenat Kerſctenya: niti je megyu ovima nacſinih koja raz-

g) Ezechiel. 36. v. 25.
h) Pſalm. 50.
i) Ioan. 3. v. 4.
k) Mat. 27. v. 20.

Digitized by Google

lika po razlogu biſtva; nego ſamo po razlogu obicſaja, iz megyu koih ſvaki onoga ima sliditi, koga derxi nyegova Cerkva.

134 I doiſte nie bilo priſtojno primudromu provigyenyu Boxjemu narediti ovi Sakramenat po ſamomu umocſenyu; buduchi tolika potriba ovoga Sakramenta, koga po umocſenyu nebi mogli ſvi primiti. Zatoje i ſveti Thoma naucſitely ſzcinio, daſe more Kerſctenye po polivanyu, illi po poſckroplyenyu sluxiti 1) u ovima dogagyaih; navlaſtito, kadaje veliko mloxtvo oniziu, koiſe imadu kerſtiti; kadaje vode mallo; kada slab, i mlohav sluxitely ovoga Sakramenta, neima ſnage za umocſiti, i derxati onoga, koiſe kerſti; kadaje verlo slab oni, koiſe kerſti, kakonoſu nikoja dicfica, i nemocſnici. Polak toga, zaſctoboſeje mucſno cſinilo, i muxkim, i xenskim ſtidlyivim glavama, i iſtim sluxitelyom ovoga Sakramenta po nacſin umocſenya radi goloche primati, i davati ovi Sakramenat; i takojer; zaſctoſu dicfica Kerſtni ſtudenac opoganila: zato, buduchi daſe nemoxe vazda jednako obicſaj po umocſenyu obderxavati, oſtavilagaje Cerkva Latinska, zapovidajuchi niſctanemanye, da ſvaki poſebne ſvoje Cerkve obicſaj derxi; jerbo nitko po ſvojoj oblaſti nemore takve obicſaje prominiti. Alli s-ovima razlozih niſu Gerci zadovolyni, i zato.

135 Protigovore *pervo.* Stari Otci, Tertullian, Vaſilia, Jeronim govore, da nacſin kerſtiti po trojemu umocſenyu jeſt pridat Cerkvi od iſtih Apoſctolah: buduchi pak da pridata od Apoſctolah Cerkvi, jeſu po zakonu Boxjemu naregyena, ovi ſtari nacſin Kerſctenya po umocſeny unie mogla Cerkva Zapadna, ni u jedno umocſenye, a manye joſc u polivanye, illi poſckroplyenye prominiti.

Odgovaraju Latini, da obicſaj po trojemu umocſenyu kerſtiti jeſt pridat od Apoſctolah, kao od paſtirah, i poglavicah Cerkvenih, po nyiovomu naregyenyu; a ne kao od Iſukerſta naregyenu, i zapovigyenu: i joſc pridat jeſt od Apoſctolah, kao nauk od sluxbe Cerkvene, a ne kao nauk od vire, i zato ovi obicſaj mogla-

1) Q. 7. Art. 7. apud Layman L. 5. Tr. 2. c. 3. N. 4.

Digitized by Google

glaje Cerkva prominiti. Daje mogla prominiti ſvidocſinam iſti Tertulian m) govorechi: *Naredba vire u iſtinu jedna jeſt' ſamo, i neprominlyiva . . . Kada ova naredba ſtoi ſtalna; oſtala, kojaſu od sluxbe, i obicſaja, primaju novinu iſpravlyenya, po dillujuchoj, i napridujuchoj do ſverhe milloſti Boxjoj.* Evo ſcto ovi ſtari Otac od ſtarine govori! daſe moxe prominiti.

Protigovor ſvoj ponavlyaju Gerci na ovi nacſin: Tertullian, i Theodoreto govore n) daje zapovid Iſukerſtova po trojemu umocſenyu kerſtiti; ſcto i Papa Pelagio drugi ucſi: *Evangyeoska zapovid od iſtoga Boga, i goſpodina naſcega Iſukerſta data, nas opomina, u ime Troice po trojemu takojer umocſenyu, ſveto Kerſctenye ſvakomu davati; recſebo Goſpodin ucſenikom: Idite, kerſtite ſve narode: U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Iſti goſpodin Iſukerſt, daonamje izgled, u Jordanu kerſcten od Ivana Kerſtitelya po umocſenyu.

Odgovaraju Latini: Akoſe dobro procine ricſi oniu Otacah, 136
niſctaſe neprotive Latinom. Onibo govore, daje zapovid Iſukerſtova, zazvati ſvetu Troicu, ſuprot eretikom, koiſe ſuprot obicſaju onoga vrimena sluxiſce jednim umocſenyem, za uveſti ſvoja zablugyenya. Ovoje ocſito iz razloga, koga donoſi Pelagio: *Recſebo Goſpodin: idite, kerſtite: U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Ovache joſc biti ocſitia iz odgovora, na slidechi drugi protigovor. Na oni nadoſtavak, daje Iſukerſt po umocſenyu bio kerſcten, odgovaraſe, daje S. Ivan po ti nacſin obicſavao kerſtiti; alli ono kerſctenye, nie bilo Sakramenat kerſctenya; niti je Iſukerſt, kakoje kazano, zapovidio na ti nacſin kerſtiti. Izgled pak Iſukerſta, i Ivana nie zapovid; jerbo Sveſctenik, illiti Miſnik, imacbi posli vecſere cſiniti poſvetiliſcte, kakoje Iſukerſt cſinio; oprati noge onima, koje pricſeſtuju, kakoje Iſukerſt oprao Apoſctolom.

Protigovore *drugo* Gerci: Kanon Apoſctolski petdeſeti, zapo- 137
vida, daſe ima Episkop, illi Sveſctenik skinuti, koibi po jedno-

m) Lib. de velan. Virg. C. 1.

n) Tertul. L. aduerſ. Praxeam C. 26. Theod. L. 4. Haeret. Fabul. C. 3. de Eunom.

Digitized by Google

mu umocſenyu kerſtio u ime Iſukerſta, koi je za nas umro : nieboo rekao Goſpodin : u ime ſmerti moje kerſtite. Potvergyuju ovo Gerci: Kanon ſedmi pervoga Sabora Carigradskoga, koi je bio drugi opchinski, govori ovako od Eunominianah eretikah: *Eunominiane, koiſe po jednomu umocſenyu kerſte, kako nevirnike primamo, i... poslie kerſtimo.* Od ovud slidi, da po jednomu umocſenyu necſiniſe pravo kerſctenye.

Odgovaraju Latini; da kanon Apoſctolski zapovida skinutje zarad zablugyenya oniu, koibiſe sluxili jednim umocſenyem, kerſtechi: *u ime Iſukerſta, koi je za nas umro;* za uveſti ovo zablugyenye: *Niebo rekao Goſpodin: u ime ſmerti moje kerſtite; nego poſcavſci ucſite kerſtechi: u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Ucſi dakle ovi kanon jedno, daſe imaju tri Sobſtva kerſtechi nazivati, zaſctoboje ovo Iſukerſt naredio. Ucſi drugo, da ima biti troje umocſenye, ovoboje bio obicſaj ono vrime za ukazat omrazu, i za odbiti ono zablugyenye kerſtechih : u ime ſmerti Iſukerſtove, koje po jednomu umocſenyu hotiau uveſti. Latini pako, premako po polivanyu kerſte; nekerſte u ime ſmerti Iſukerſtove, nego kakoje Iſukerſt naredio: *U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga,* i zato obicſaju tri puta polivati, premakoje zadoſta, i jedno polivanye. Ovi Apoſctolski kanon nerazumiu odmetnici, zato dovodim ovdi prinaucsnoga tomacſitelya kanonah, Gerka, Theodora Prodroma, koi od ovoga petdeſetoga kanona Apoſctolskoga na ovi nacſin piſce: *Jeſu jedni, koi derxe, daſu potribna toliko umocſemya govorechi, daſe nedaje kerſctenye, akoliſe onaj neumocſi, koi dogye, daſe kerſti. Alli ovi zablugyuju, buduchi da kanon ocſito ovo ne zapovida za biſtvo Sakramenta, to jeſt za ucſiniti pravo, i dobro kerſctenye; nego ſamo za izverſtitoſt; i za ſpominyati ukopano za tri dana tilo Iſukerſtovo. Zaſctoboſe cſini pravo kerſctenye po polivanyu vodom blagoſovlyenom; i po koigodir nacſin blagoſovlyena voda dotakneſe cſovika, govorechi Boxanſtvene ricſi s-nazivanyem ſvete Troice, nyegacheſc okerſtiti. Ovoje pak znati verlo koriſno; da komu u potribi nemanyka pomoch kerſctenya.* Priporucſuje joſc, da ovo imadu znati babice, kojeſe kod poragyajuche nahode, da znadu, kako valya u pogibli diteſcce keſtiti, i pomochiga.

Na

Na kanon ſedmi Otacah Sabornih Carigradskih po iſti nacſin 138
odgovaraſe: Niſu oni Otci odbacili kerſctenye po jednomu umocſenyu, kao da nebi po ſebi verſtno bilo, nego zaſctobosu kerſtili u ime ſmerti Iſukerſta Eunomiani eretici, oſtavivſci, illi pokvarivſci ricſi od Iſukerſta naregyene; onibo, kako ſvidocſi Epifanio o) imadiau ove ricſi obicſajne: *U ime Boga neſtvorena, u ime Sina ſtvorena, i u ime Duha ſvetoga poſvechujucha, i od ſtvorena Sina, ſtvorenoga.* Ovi dakle Eretici Eunomiani, kakono i oſtali, koi po jednomu umocſenyu hotiau dignuti nazivanye ſvete Troice, od Sinoda Carigradskoga jeſu odbaceni; i od nyih Sinod jeſt naredio, daſe imadu opet kerſtiti, ne zarad jednoga umocſenya, nego zaradi oſtavlyenoga nazivanya triu Sobſtvah; zaradi koga hotiliſu Otci Saborni, daſe kerſte dolazechi na kerſctenye po trojemu umocſenyu.

Protigovore Gerci *treche.* Cerkva ſtara virovalaje, daje ſa- 139
mo ono dobro kerſctenye, koje po trojemu umocſenyu jeſt dato. Pokazuju ovo, ſveti Papa Kornelio uzviſcen na Stolicu Rimsku *godiſcta 254.* od Novatiana ovako govori: *Kadaſu ſzcinili dache umerti, na iſtoj poſtelyi, na kojoj je lexao, poliven primioje kerſctenye, akoſe joſc moxe rechi daje kerſctenye primio.* Potvergyuju joſc na ovi nacſin: kada Magno Episkop Affrikanski ſumnyechi pitao jeſt Cipriana, jeſuli nemochnici lexechi na poſtelyi, po polivanyu kerſcteni, primili pravo kerſctenye? Odgovorioje ſveti Ciprian: da on derxi, i viruje; daſu primili pravo kerſctenye. Akoli pak tko ſzcini, da niſu primili pravo kerſctenye; kada ozdrave, nekaſe kerſte. Dakle u ſtaro vrime nie Cerkva temelyito derxala, i virovala; da kerſctenye po polivanyu dato, jeſt pravo, i dobro kerſctenye.

Odgovaraju Latini: Niti je ſtara Cerkva, niti je Papa Kor- 140
nelio virovao, da kerſctenye po umocſenyu dato, nie pravo kerſctenye; negoje Papa Kornelio ſumnyio od ploda kerſctenya, to jeſt jelli Novatian primio onu milloſt, kojaſe po kerſctenyu dobiva? Jerboſe moxe dogoditi, da tko primi pravo kerſctenye, a ne-

pri-

o) Haereſ. 76.

Digitized by Google

primi plod, to jeſt milloſt kerſctenya. Na priliku, kadbi koi vrimeniti cſovik izvan griha iſtocsnoga, imao koi grih ſmertni vlaſtiti; takvi akobi primio kerſctenye brez ikakva pokajanya, primiobi pravo kerſctenye, nitibimu slobodno bilo, daſe drugi put opet kerſti; niſctanemanye, nebi bio od onoga vlaſtitoga ſmertnoga griha ocſiſcten, i zato nebi primio vas plod, i koriſt ovoga Sakramenta. Kornelio dakle govorechi, od Novatiana opaka cſovika, *akoli je joſc Kerſctenye* primio, imaſe razumiti: akolie joſc plod, i koriſt Kerſctenya primio; onbo poslie ozdravivſci, nie primio oſtala, kojaje po naredbi Cerkvenoj imao primiti; pacſe nezlamenovan od Biskupa, to jeſt nekrizman primioje Red miſniſctva. Nie dakle Cerkva ſumnyila, primajuli nemochnici pravo Kerſctenye; ovobo od nemochnikah, kakoje kazano na ſverhi *broja 30.* Sabori Eliberinski, Kartaginenski, Laodicenski jeſu ukazali, i potverdili, daſu nemochnici takvi pravo Kerſctenye primili. Ono valya ovde biljexiti, daſu *klinici*, illiti nemochnici na poſtelyi kerſcteni, kako nahodimo u kanonu dvanaeſtomu Sinoda Neoceſareenskoga, upadali u zapriku *brezrednoſti*, to jeſt zabranyenoje bilo nyima ſvete Redove primiti, za pokarati nyiovu linoſt, u primlyenyu ovoga Sakramenta, kogaſu primali ne od lyubavi Boxje, nego uſillovani od naſtajuche ſmerti, kakoje i Novatian primio.

141 Na ono pak, ſcto jeſt od Magna Episkopa Affrikanskoga nadoſtavlyeno, odgovaraſe: premakoje ſumnyio Magno, *jelli* pravo i dobro Kerſctenye dato po polivanyu nemochnikom, nie ſumnyila Cerkva, nie ſumnyio Ciprian. Buduchi pak da od toga nebiaſce joſc niscta Cerkva naredila, nekti Ciprian drugima Episkopom prigovarati; oſtavivſci, da ſvaki ono cſini, ſctomuſe vidi daje pravo. Tadabo niſu joſc razlucſivali plod Sakramenta, od versnoſti nyegove, zato i Episkop Magno videchi, da nikoi nemochnici kerſcteni biau od djavla obſigyeni, imade uzrok ſumnyiti, jeſuli pravo Kerſctenye primili?

142 Od ovud slidi, da Gerci nejmaju razloga kuditinas, zaſctobo ukazaſmo na *broju 130.* daſu i u ſtaro vrime nikoi po polivanyu kerſcteni bili, ſcto za biſtvo Kerſctenya jeſt zadoſta. Kanoni pak, Apoſcſtolski, i Nicenski zabranyuju jedno umocſenye, ne kao da nebi verſtno bilo za ucſiniti Sakramenat; nego zaſctoboſe

ukri-

Digitized by Google

krlvovirci nyime sluxise za dignuti nazivanye prisvete Troice od Isukersta naregyeno. Najposli, nitise protivi ono, scto nikoi govore, da po polivanyu nezlamenujese Isukerstova smert, triu danah ukopanye, i uskersnutje. Zasctobo u tomu nestoi bistvo Sakramenta; i ako procinimo ona ista, prem ako ne tako ocsito, i po nacsinu nascega Kersctenya zlamenovatise mogu, po prignutju glave smert; po trojemu polivanyu ukopanye triu danah; a uskersnutje po podignutju glave, kadje dite veche kersctenо. Scta radi buduchi da u tomu nestoi bistvo Sakramenta; mudrii Gerci, kako svidocsi Arkudio p) sude, da po polivanyu, i po poscкroplyenyu csinise dobro, i pravo Kersctenye. I najpervo isti Focio u svojoj okolisenoj knyigi q) Aristen, Balsamon, Leo Numodot, Georgia Syncell. Po isti nacsin, i Patriarhe sudisce, u knyigah sinodskih Nicefor, Methodio, Veko, Patriarhe ujedinyeni: a neujedinyeni, Nikola Muzalon, Georgia Xifilin, Filoteo Palamita, kako svidocsi Papadopoli r).

Nemoguchi mucsanyem ono prochi, scto po namiri najgye u 143
nauku Kerstjanskomu datomu na svitlost u Vratislavii, illiti Preslavi *godisscta 1751.* nauk ovi jest sloxen od Petra Mogile, dat je pak na svitlost u tri jezika, u Gercski, Latinski, illiti Djacski, i Nimacski s). Ucsi ova knyiga; dase Kersctenye csini po trojemu umocsenyu izgovarajuchi ricsi: *U ime Otca Amen, i Sina Amen, i Duha svetoga Amen.* Alli gdisu ricsi: *Ja te kerstim* illi *kerstise sluga Boxji?* U Nimacskomu prinesctenyu nahodese; i kako szcinim u Ruskomu, buduchi da pritiskaoc pisce, daje iz Slavenskoga illiti Ruskoga u jezik Nimacski prinesao. I one ricsi: *U ime Otca Amen, i Sina Amen, i Duha svetoga Amen,* u istoj knyigi nahodese tri puta t). Znadem da okolo *godine 1075.* pocsetoje od toga pri-

p) Arcud. L. 1. C. 20.
q) Photius in Encyc. de virt. Sacr.
r) Papadop. in Praen. Mystag. Resp. 5. Sect. 3.
s) Orthodoxa confessio catholicae atque Apost. Eccl. Orient. Vide Synodi fol. 12.
t) Fol. 166. 167. 168.

Digitized by Google

prigovaranye u Francii, gdi, kadaſe nenahogyaſce Miſnik, obicſavaſce u onoj potribi ſvitovni lyudi kerſtiti, govorechi ſamo: *U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Alli ovo prigovaranye digaoje Alekſander Papa ovoga imena trechi naredivſci, i ocſitovavſci; da, brez onih ricſih: *Ja te kerſtim*, niſcta nevalya Kerſctenye, ſcto poslie Alekſander osmi jeſt potverdio *godine 1690.* Nevalya dakle u Latinah Kerſctenye brez onih ricſih, *ja te kerſtim*, kakono ni u Gerkah brez onih ricſih: *kerſtiſe sluga Boxji*; oveboſe ricſi (kako ſvidocſe *Arkudio*, i *Goar*) u ſtarima trebnicih, illiti knyigah od sluxbah Cerkvenih nahode. Cſudna doiſto ſtvar, da ova knyiga primita jeſt u Sinodu *godine 1643.* trinaeſti dan Marca miſeca, u komu cſetiri Patriarhe biau u).

Najposli biljexim, prem ako u naſcemu jeziku rics: Ja te *kerſtim* zlamenuje po ſebi: Ja te *kerſtjanina cſinim*, niſctanemanye po uzetomu obicſaju, rechiche: Ja te *opiram.* Od ovoga Sakramentac, najchiche ſctioci ſvaka, koja mudri mogu zaxeliti, u knyigi velle ſalyenoj, u Latinſki jezik piſanoj, prinaucsnoga Bogoſlovca Xaverie Pejachevich x), Opat priſvetoga Trojſtva od Varadina.

POGLAVJE DEVETNAESTO.

Deveta Cerulariova tuxba: Latini kerſtechi u uſta dicſice ſol mechu.

144 ODgovaraju Latini: A ſcto zato? Ukazuje Cerularia, da nejma ono, ſcto ſol zlamenuje. *Sol* zlamenuje mudroſt nebesku, koju kerſcten imade u xivlyenyu ſvomu ukazivati; a oſobito u govorenyu. Zlamenuje takojer *ſol*, da kerſcteni primlyenu na kerſcte-

u) Parthenius Archiep. Conſtantinop. *Mediocritas noſtra.*

x) Theol. Dogmatum. Tom. I. de Sacram. L. 2. C. 5. et ſeqq.

Digitized by Google

ſctenyu pravednoſt, i cſiſtochu, imadu cſuvati cilovitu, i neoskvernyenu od ſvake griſcne gnyiladi po umertvenyu tila. Ovi obicſaj, ſtavlyati u uſta ſol na Kerſctenyu, bioje u ſtaro vrime poznan, kakonam ſvidocſe Otci ſtari, Origen, Auguſtin. i oſtali y).

POGLAVJE DVADESETO.

Deſeta Cerulariova tuxba: Latini nepoſctuju mochi, ni prilike ſvetih.

NEumitnō, i nepravedno okrivlyuje Cerulario Latine. Pogergye- 145
nye Prilikah Svetih izaſcloje u Gercskoj. I zato bioje skuplyen Sinod opchinski ſedmi, Nicenski drugi, *godine 787.*, u komuje bilo naregyeno, ne ſuproti Latinom, nego ſuproti Gerkom ſvetogerdnim progonitelyom Prilikah Svetih, po ſvidocſanſtvu ſvetoga piſma, i ſvetih Otacah, daſe imadu poſctovati Prilike Svetih. Sinod ovi potvergyen je bio, od Pape Rimskoga Hadriana pervoga. Od ovud slidi da Cerulario nejma razloga oſvagyati Cerkvu Rimsku, koja doſtojno poſctenye i mochim, i Prilikam Svetih ukazuje. Cſuoje morebiti niſcto kao iz daleka Cerulario, daſuſe Franceſi, radi poſctenya ſvetih Prilikah, s-Gercih zavadili, i zato neumitno ſve kolike Latine kudi. Poſctovaliſu i Franceſi mochi, i Prilike Svetih, alli ne onim izvanskim poſctenyem obicſajnim Gerkom, kojeſu Franceſi za iſprazno derxali. Zaſctoſe pako Franceſi s-Gercih zavadiſce, oſim drugih jeſu dva ova uzroka. *Pervi*, zaſctobo Gerci poſctenye ono, kojeſe ima dati Prilikam Svetih, jeſu zvali *klanyanye*. Ovu rics nemogadiau podniti Franceſi, govorechi, da ſluxba od klanyanya ima-

y) Orig. Hom. 6. ſuper Ezechiel. Aug. L. 1. Confeſſ. C. 11. Concil. Carthag. 111. C. 4. Iſidorus L. 2. de Offic. Eccleſiaſt. C. 20. Vide Joſeph. Vicecom. L. 2. de Antiquit. Ritus Bapt.

Digitized by Google

deſe ſ momu Bogu, i Trojſtvu boxanſtvenomu ukazati. *Drugi*, zaſctoboſu Franceſi cſatili u knyigi od Mihaila, i Teofila Cara poſlanoj Ludoviku Ceſaru mloge nacſine, koima Gerci ſctuju Prilike. Ovi nacſini nepriliciſni, i iſprazni cſiniauſe Franceſom, kakonoſu na priliku: da Gerci izbacivſci krixe iz cerkvah, na miſto nyih Prilike ſtavlyaſce, kojeſu tamnyanom kadili, maramamih obaſtervſci kitili: daſu Gerci Prilike Svetih za kumove, i kume ſvoje dicſice uzimali: da nikoi Sveſctenici, oſtrugavſci od Prilikah boju, s-poſvetiliſctem jeſu miſcali: daſu ſveto pricſeſtje u ruke Prilikah metali, kao da od nyih pricſeſtje primaju: da nikoi, oſtavivſci cerkve, u ſvoih kuchah, sluxechiſe Prilikami miſto otarske terpeze, jeſu Liturgiu govorili. Nie dakle cſudo ſctoſe Franceſi s-Gercih zavadiſce, a oſobito Abogardo Lugdunski Arcibiskup, i obicſajan Gerkom nauk u ſctovanyu Prilikah nektiſce sliditi. Scta radi niti je Papa Hadrian Franceſe karao rad neukazana poſctenya Prilikami po obicſaju Gercskomu. Alli oſtavivſci inadu, Latini govore, da oni veche poſctenye ukazuju Prilikam Svetih, nego Gerci, zaſctobo i kipovom izrizanim od derveta i kamena, i takojer falivenim, i kovanim od ſrebra, zlata, bronca ukazuju poſctenye.

146 Protiveſe tomu Gerci, kao daſu Latini idolosluxbenici, illiti krivihbogovah ſctovaoci; alli protiveſe neumitno. Donoſe oni Boxju onu zapovid: *Neucſini tebi izrizano.* Po ovoj ricſi, *izrizano*, to jeſt *kip*, nerazumieſe, daje ſvako zabranyeno, ſcto jeſt izrizano, illiti ſcto jeſt kip; zaſctobo znademo, daje Bog zapovidio Mojſii, da na ſanduku od uvjeta ucſini dva Angyela Kerubina z). I opet a) zapovidio je nyemu, da od bronca nacſini zmiu. Nie dakle ſvako, ſcto jeſt izrizano, zabranyeno po ovoj zapovidi. I zato ſedamdeſet tomacſitelyah b) onu ricſ, *izrizano* tomacſe *idola*, neucſini tebi idola, to jeſt krivoga Boga. Megyu *idolom* pak i prilikom i kipom jeſt ova razlika, zaſctobo prilika, i kip prikazujenam ono ſcto jeſt, kakono Moiſia jeſt ucſinio Kerubine na priliku cſovika, i zmiu na priliku zmie, i zato nitko nie re-

z) Exod. 25. v. 18.
a) Numer. 21. v. 8.
b) 70. Interpretes.

Digitized by Google

tekao, daſu ova *idola*. A *idol* prikazujenam onu ſtvar, koje nejma, negoje iſtom izmiſclyena od lyudih, i koju ſtvar neznaboxci derxe za Boga. Dakle u onoj zapovidi: *Neucſini tebi izrizano*, nie zabranyeno kipove, ni oſtale ſtvari izrizane cſiniti, nego ſamo, daſe ne derxe za Boga, i daſe nyima kao Bogu neklanyamo; kakono iſto ſveto piſmo govori, *Nejmaj drugi Bogovah izvan mene*, zatim: *Neucſini tebi izrizani kip.* I opet: *Neklanyajſe nyima, i neſctuj nyih.* Ova ſva cſine jednu zapovid, i nadoſtavlyena jeſu za iſtomacſiti onu zapovid: *Jaſam goſpodin Bog tvoj; nejmaj drugi Bogovah izvan mene.*

Ovako valya i Gerkom govoriti: zaſctobo u iſtoj zapovidi, 147
Neucſini tebi izrizano; nadoſtavlyenoje, *niti ikakva podobja, illiti slike.* Odkud slidilobi, da nebi slobodno bilo ni bojom Prilike iſpiſivati, ni slikovati Ikone. Zato kako Gerci imadu rechi daſu zabranyene Ikone krivih Bogovah, koih neima; a niſu zabranyene Ikone takvi ſtvarih, koje jeſu, na priliku Bogorodicu, tako i mi govorimo, daſu zabranyeni kipovi idolah, illiti krivih Bogovah; a ne drugih ſtvarih, kakono na priliku Spaſitelya, alli Bogorodice. Po iſti joſc nacſin kako nyima valya rechi, da oni Ikone nederxe za Boga virujuchi; da jeſt u nyima koja boxanſtvena kripoſt; da one cſuju molitve, daih mogu pomochi; nego da ſctuju onoga, koga nyima ona Ikona prikazuje, tako valya Gerkom znati; da i Latini ovo iſto govore od kipovah Svetih. Nemogunas dakle odmetnici s-razlogom okriviti, zaſctobo ſctogodirbi oni ſuprot nami od kipovah izrizanih govorili, ono iſto moglibi mi nyima od Ikonah rechi. Nikoi iz megyu odilnikah govore, daje ſctovati slobodno kipove na po izrizane, a ne izrizane cilovito. Alli ovi mudraci ni na po pametno negovore, zaſctobo akoſu kipovi cilovito izrizani, krivi Bogovi, slidi da kipovi na po izrizani, jeſu na po krivi bogovi, i oni, koi takve kipove ſctuju, jeſu na po idoloklanyaoci.

Slobodnoje dakle, i kipove Svetih Latinom, kakonoje, i Ger- 148
kom Ikone ſctovati. Znademo, daje goſpodin Bog, i kod kipovah Svetih mloga cſudeſa ucſinio za proslaviti nyih, i po nyima ſebe. Piſce Euſebio c) od one xene, kojuje Iſukerſt od kervo-

c) L. 1. Hiſt. Eccl. C. 14.

Digitized by Google

tocsja ozdravio, kako nahodimo kod S. Mattea na *poglavju 9.* da ista xena za uspomenu je ucsinila od bronca kip Isukerstov, kod koga mlogi uticsuchise u svoih potribah, usliscani, i utisceni biau. Jeddabi pako bili utisceni, da ovo utiscenye biasce, jedna idolosluxba? Ovi kip, kako svidocsi Sozomen d), kada Car Julian od svete Cerkve odstupnik, za pogerditiga biasce digao, i misto nyega svoj metnuo; tadda udily s-neba snigye ogany, koi satervsci kip Juliana, glavu od truplya rastavi. Scto zlamenuju ova i prilicsna mloga csuda, koja znademo, dasu ucsinyena kod kipovah Bogorodice, i Svetacah; nego da nie samo slobodno, negoje i ugodno Bogu ukazivati dostojno posctenye kipovom Svetih?

149 Iz ovih odgovorah slidi, da odilnici nepravedno kude Latine; pacse Latini moguse na nyih tuxiti, i na niki nacsin Ikonoborce, to jest kipovoborce zvati. Onoje istina, da u pocsetak Cerkve Katolicsanske nebiasce obicsaj; kako sada, stavlyati u cerkvah Ikone, a josc manye, i kasnie kipove, daih u vrime progonstva neznaboxci nepogerde, i osobito jerbo priprosti novovirci josc neznadosce pravo Ikone, i osobito kipove Svetih, od kipovah idolah, illiti krivih bogovah razlucsiti. Alli sada sala Bogu naucseni od svoih pastirah Katolici, znadu kakvo posctenye imadu nositi kipovom, ono navlastito, koje Ikonam; zasctobo kao Ikone, tako i kipovi napominyajunam, da Svete one, kojenam prikazuju, sctujemo, slidimo, i u pomoch zazivamo.

POGLAVJE DVADESET I PERVO.

Jedanaesta Cerulariova tuxba: Latini uz korizmu nepivaju: **Alleluja.**

150 ISstina jest, odgovaraju Latini, alli toga radi Cerulario nepravedno okrivlyuje Latine, koi prid korizmu josc dvi nedilye danah osta-

d) L. 5. C. 21.

Digitized by Google

oſtavlyaju Alleluja. Naredioje ovo ſveti Papa Gergur veliki, koga i Gerci poſctuju; i naredioje mudro, da ova rics *Alleluja* piſmica od veſelya nejmaſe pivati od nedilye Sedamdeſetice do Uskerſa. Razlog jeſt, zaſctobo u nedilyu Sedamdeſetice Cerkva Rimska pocſima u ſvojoj Bogomolyi ſctiti iz ſvetoga piſma od Poroda, kako po xalosnomu u grih upadnutju otca naſcega Adama izgubiſmo pravednoſt iſtocſnu, i rajsku ſrichnoſt; a uz korizmu pako cſinimo pokoru, ſpominyajuchi prigorku muku goſpodina naſcega Iſukerſta. Scta radi buduchi daſe Cerkva Rimska sluxi ovom piſmicom Alleluja za ukazat veſelye duhovno, priſtojnoje naredio ſveti Gergur Papa, daſe u recſeno vrime *Alleluja* nepiva.

Iſtina je pako, da ova rics *Alleluja*, kojache rechi: *Falite Boga*, zlamenuje ono iſto, ſcto zlamenuju ricſi: *Fala tebi Goſpodine, kralyu vicſnye slave;* koje daſe miſto *Alleluja* govore, naredio jeſt Gergur Papa; niſctanemanye Cerkva Rimska sluxiſe ricsjom *Alleluju* za zlamenovati, kako rekosmo, duhovno veſelye, naucſena po ſvetomu piſmu. Sctiemo u knyigi ocſitovanya e) kakoſu gragyani nebeski s velikim veſelyem pivali *Alleluja*, koje cſuo jeſt ſveti Ivan, kako on iſti piſce.

Odgovoriſmo na vlaſtite tuxbe Cerularia oſtavivſci one, koje on od Focia jeſt uzajmio, buduchi na iſte jurve odgovorili. Iz ovih obilatih odgovorah, vechmaje nego ocſito, da on neimadde uzrok Latine okriviti. Svi ovi cslanci, oſim izhogyenya Duha ſvetoga, niſctaſe neticſu nauka od vire, nego ſamo sluxbe, illiti obicſajah Cerkvenih, koje Latini, i prie Cerularia jeſu obderxavali, nitiſe radi toga pravovirni Gerei ſcnyima zavadiſce. Zaſcto dakle Cerularia ove tuxbe ſuproti nyima kao krivcem izneſe? Zaſcto? nego jerbo znadiaſce, daje i prid lyudma gerdobno odſtupiti brez razloga od ſvete Cerkve, i nyu uznemiriti. Cerularia dakle, kako i Focio, i ſvi oſtali krivovirci obicſaju cſiniti, za pokriti ſvoju oholoſt, po kojoj xelyan nazivka Patriarhe Ekumenikoga ne-

e) Apocal. 19.

Digitized by Google

nektiſe podloxiti Papi Rimskomu; i takojer za pokriti ſvojti omrazu na Cerkvu Rimsku, iznagye po nadahnutju duha paklenoga óve tuxbe, illiti zaſtore ſvoga odmetniſctva; uzbuni Gerke, i ſjedinyenye Cerkve Gercske s-Rimskom, to jeſt onu neſaſcivenu odichu Iſukerſtovu priko raskinu. Nieli dakle u iſtinu Cerulario kamen velike ſmutnye?

SVERHA DILA OSMOGA.

DIO

Digitized by Google

DIO DEVETI.

OD NASTOJANYA ZA SJEDINYENYE CERKVE GERCSKE S-RIMSKOM, DO SABORA FLORENTINSKOGA.

POGLAVJE PERVO.

Jelli bilo koje naſtojanye za ſjedinyenye do uzeta od Latinah Carigrada.

DAſe povratimo na izkazanye ſtvarih Cerkvenih, imaſe znati, da posli ſmerti Cerularia, kojamuſe dogodi *godiſcta 1058.* Rimski Pape, kako opchinski ſviu Cerkvah paſtiri, ni jednu prigodu nepropuſtivſci, pomnyili jeſu opet s-Cerkvom Rimskom Iſtocsnu sjediniti, raſtavlyenu po Cerulariu. Naſtojaliſu i nikoi Cari, koje, od nepriatelyah obaſterte, i ſtiſnute, provigyenye Boxje po ovoj nevolyi uſillova iskati pomoch od Latinah, i sloxenye s-Cerkvom Rimskom. Alli nepoznajuchi karajuchu deſnicu Boxju, niſuſe brinili toliko za Cerkvu, koliko za Carſtvo ſvoje. I zato niti od Boga, niti od Latinah pomochi neimadoſce, kakochemo viditi. 1

Car *Mihail Dukas* godiſcta 1073. videchi slavno napridovanye vojske turske u Iſtoku, ukaza xelyu sloxnoſti s-Latinih, buduchi Sergia, grada Anagnie Biskupa, poslana kao Pokliſara od Pape Alekſandra drugoga, dragovolyno primio f). Za uzderxati 2

ovu

f) Annal. Eccl. ad an. 1073.

Digitized by Google

ovu sloxnoſt, piſaoje takojer nadſtolniku Alekſandra, Papi Gerguru ſedmomu, radujuchiſe nyemu uzviſcenye na priſtolye Rimsko. Obradovaſe Papa, ne radovanyu, i cſeſtitovanyu od Cara piſanu; nego zaſctoboſe pouffa, dache po ovoj prigodi Cara na ujedinyenye prignuti. Zato poslaoje Pokliſara ſvoga u Carigrad, Patriarhu Venecianskoga, za umirenye Cerkve. A Car za ukazat joſc vechu xelyu od ovoga umirenya, zarucſi ſinu ſvomu Konſtantinu kcher Roberta Gviskarda poglavice Normana u Italii. Zarad ovoga priatelyſtva s-Latinih, omrazioſeje ovi Car s-Goſpodom Gercskom; zato i piſaoci gercski oſctro posli ſuprot nyemu piſaſce; a oſobito Anna Komnenica kchi Cara Alekſia Komnena, koliko naucsna u gizdavomu iſpiſanyu, toliko na Latine zlobna. Naſtojaoje Gergur Papa ſveſerdno pomochi Cara, onbo iſti skupivſci mlogo hilyadah vojnikah, hotioje ſuproti nevirnikom ichi. Allimu ovu odluku ſmete Ceſar Henrik cſetverti, veliki nyegov nepriately. Roberto takojer gotov biaſce u pomoch dochi, alli ſcto nepojgye, uzrok biaſce nesklad poglavicah gercskih. Neimade dakle Car od Latinah pomochi. Zascto? Gercski piſaoc Scylitza g) govori: zaſctoboje Bog jurve odredio bio raſutje Carſtva Iſtocsnoga. Zaſcto? nego zarad odmetniſctva.

3 Alekſia Komnen, koi pocſe carevati *godiſcta 1081.* xelyaſce, kako ſvidocſi *Malaterra*, daſe skupi u Carigradu Sabor opchinski za dignuti nesklad megyu Rimskom, i Gercskom Cerkvom. Alli Papa Urban drugi obaſtert drugima Cerkvenima poslovih u Zapadu, xelyu Cara iſpuniti tadda nemogaſce. Posli niſctanemanye *godiſcta 1098.* skupioje u Baru gradu Apulie Sinod, u komuſeje nahodilo ſto oſamdeſet i pet Biskupah. Dojdoſce i Gerci, koi prigovarajuchiſe s-Latinih, xeſtokoſe podneſoſce od izhogyenya Duha ſvetoga; i (kako nikoi piſcu) Latine u tiſno natiraſce. Scto videchi Urban Papa, zavapi: Meſctre Anſelme Arcibiskupe Kantuarienski gdiſi? Brani majku tvoju Cerkvu. Anſelmo tako mudro odgovori na protigovore gercske, i opet ſuprot nyima ukaza, da Duh ſveti, i od Sina izhodi, damuſe ſvi zacſudiſce. Papa, kako

i

g) Vide Pagi ad an. 1073. N. 14.

Digitized by Google

i biaſce doſtojno, pofaliga prid Saborom govorechi: Blagoſovlyeno ſerdce tvoje, i duh, i uſta tvoja, i blagoſovlyeno govorenye uſtah tvoih h). Prigovaranye ovo, illiti razloge, po koimaſu pridobiti Gerci, molbom priatelyah uſillovan Anſelmo na ſvitloſt dadde i). Gerci, u ſvomu zablugyenyu otverdnuti, od Sabora anathemani otigyoſce.

Biljexiti ovde doſtojno jeſt od ovoga Pape. Ovoje oni glaſoviti Urban Papa, koi razumivſci od nikojega puſtinyaka Franceſa, imenom Petra, koi je Jeroſolim, i oſtala ſveta miſta pohodio, i takojer iz knyige Simeona Patriarhe Jeroſolimskoga, kako Turci Paleſtinu, i oſtale derxave porobiſce, i oteſce, ſabraoje u gradu Placencii Sabor *godiſcta 1095.* U ovi Sabor dojgye Poklisarſtvo od Cara Alekſie Komnena poslano, koi Papu i ſve Kerſtjane molyaſce, dabimu poslali pomoch za obraniti Cerkvu od nevirnikah, koi nyu poruſciſce, nadvladavſci miſta do zidovah Carigradskih. Urban Papa takoje kripoſno Latine ſvitovao, daſuſe primlogi pod zakletvu podvezali u pomoch. Alli joſc kripoſtnie iſte godine u Saboru Klaromontanskomu, gdi on po trojemu govorenyu uxexe pravovirnih ſerdca na ovu ſvetu vojsku ſuprot nevirnikom k). Podixeſe Zapad, skuplyeno biſce triſta hilyada vojnikah. Vojnici ovi biau nazvani *krixari*, nazvani od cervena krixa na halyini priſcivena; za zlamenovati, daſu odlucſili boj biti za Iſukerſta proti nyegovim nepriatelyom. Kakoſe oni podneſoſce? nie ovdi miſto kazivati, zaſctoboſu i ova ſamo po namiri recſena, za ukazati kakvi biau u ono vrime Gerci od Rimske Cerkve odilyeni. 4

Da niſctanemanye u kratko ukaxem, vojnici ovi nadvladavſci mloge gradove, i derxave, grad oni ſveti poſvechen kervju Iſukerſtovom oſvoiſce, to jeſt Jeroſolim. Ovdi ſva vojnicska goſpoda za kralya obraſce velikoga viteza Godeſrida Bullionia, koi ne- 5

h) Willelmus Malleobur. de Geſtis Pont. Angliae L. 1.

i) Anſel. de Spiritu S. C. 23.

k) Guillelm. Tyrius Archiep. de Bello Sacro L. 1. C. 11. 12. Binius T. 3. p. 2. de Cone. Claromont.

Digitized by Google

kti ni ovoga slavnoga nazivka primiti, ni zlatne krune, imajuchi u pameti, da u istomu gradu, Kraly sverhu sviu kralyah gospodin Isukerst izgergyen, je ternovom krunom okrunyen bio. Lipa osobito biasce ova prigoda za sjediniti Cerkvu Gercsku s-Rimskom; alli Gercski Cari nenavidechi Latine, premako pomoxeni od Latinah, nesichajuchise, dajim Bog priti, nikakve spasonosne misli nezacsesce u svomu serdcu: pacse, tkobi bio mogao povirovati, dase nebude dogodilo, Latinom nezasalni, zasideim nevirno, i otajno mechuchi, volisce s-nevirnicih drusctvo imati, nego nastajuchu nyiovu sillu od svoje glave odbiti. Pisaliscu Vojvode Krixarah Urbanu Papi, tuxechise proti Caru Alekscu Komnenu, dajimje svaka zla, i zaprike, kojegodi mogasce ucsinio 1). Neka sada sctioci procine, i sude: jesuli Gerci bili dostojni one pomochi od Latinah date? Buduli dostojni u napr dak, akoli kada opet Turska silla na Carigradske zidove udari? Anna Komnenica, da nakiti salom otca svoga, pisscuchi od ove vojske, brezobraznim perom pisce od Krixarah, i od Papah Rimskih, okri lyujuchi nyih, dase sale, kao dabi bili otci svega svita Kerstjanskoga: alli izprazno salese, zasctobo, kako ona govori, po prinesscenyu Carstva iz Rima, prinilaseje zajedno oblast Pape u Carigrad, i u Saboru Kalcedonskomu potvergyena. Ovako kada Latini boj biu macsem za obraniti Gerke, ova xenica Focianica, u stvarih Cerkvenih malloumna, usudise perom boj suproti Latinom biti.

6 Car Alekscia pogye s-ovoga svita *godiscta 1118.* ostavivsci Carstvo sinu Ivanu Komnenu, koi nazvan bisce Kalo-Ivan, to jest: dobar Ivan. Nahodese knyige dvi pisane od Petra Opata Kluniacenskoga, jedna nyemu, a druga Patriarhi, kako svidocsi Baronio m). U knyigi Caru pisanoj uzima nyega za duhovnoga pobratima, i dionika sviu dobarah duhovnih Opatovine Kluniacenske. Od ovud nikoi izvode, daje s Cerkvom Rimskom ujedinyen bio. Onoje sale osobite dostojno. Nadvladavsci on grad Turski, po imenu Kastamon, kada ulize u nyega kao slavodobitnik, vechma uka-

za

1) Baluzius T. 1. Miscella.

m) Anselm. Havelb. L. 2. contra Graecos C. 2. T. 1. Spicilegii.

Digitized by Google

za bogolyubnoſt, nego vlaſtitu slavu. Nekti on na slavne kocſie ſiſti, daſe vozi, veche metnu priliku Bogorodice poznajuchi, daje po nyezinoj pomochi grad oſvoijo. Nyegovi rogyaci, i Carigradski poglavice konye tiraſce, i uz kocſie igyoſce. A on otragu derxechi krix u ruci slidioje piſcice za kocſiami.

Jelli pak u iſtinu sjedinyen? nechu ovde iziskivati. Ukazaje uſſanye od sjedinyenya, kada *godiſcta 1127.* Anſelmo Biskup Havelbergenski Pokliſar Ceſara Lotharia drugoga u Carigrad dogye. Nahodechiſe on zadugo u ovomu gradu, zapocſe s-nikima razgovaratiſe od izhogyenya Duha ſvetoga. Ovo Car docſuvſci zapovidioje, da od ſtrane Gerkah onaj, kogabi oni za najmudriega derxali, imadeſe s-Anſelmom prigovarati. Obraſce dakle Gerci Arhiepiskopa Nicenskoga, imenom Nihitu, illiti Nicetu, iz megyu dvanaeſt naucſitelyah Gercskih najpervoga; nazvana naucſitelyom Evangyelya, naucſitelyom opchenim. Tadda s-Carom skupiſceſe ſva mudria goſpoda Gercska, i Latinska, Veneciani, Pizani, i Genueſi, za viditi izhodak ovogà mudroga boja. Saſtavſciſe dva ova Bogoslovska viteza, najpervo od izhogyenya Duha ſvetoga, zatim od poſvechenya u priſnu prigovaraſceſe pitajuchi, i odgovarajuchi na kripoſne mudre razloge. Svi sliſcaoci cſudisſceſe nyiovoj dubokoj mudroſti. Niſcta neoſtadde, ſctobi proti Latinom Niceta mogao rechi, i nebi rekao: na ſvaki pako nyegov razlog udilybi Anſelmo odgovorio, i odgovor ſvoj s-razlozih potverdio. Onoje oſobito, da ova dva Bogoslovca jednake tako rekavſci chudi biau. Zaſctobo inadechiſe prixeſtoko, takoſę mudro, i razloxno inadiſce, dajim u onoj mudroj od prigovaranya vatri ni ricſica neutecſe, kojabi jednoga, illi drugoga uvriditi mogla. Najposli primudri Niceta dadde Bogu slavu govorechi: Nie druga u nauku megyu Gercih, i Latinih razlika; nego ſamo u ricſih. Mibi radi primili, i pivali, da Duh ſveti, i *od Sina izhodi,* alli ovu prominu nemoxemo ucſiniti, akoli oſtali neprivolye. Zato potribnobi bilo skupiti Sabor opchinski, skoimbi imao vladati, i upravlyati Papa Rimski, daſe ove dvi Cerkve ujedine. Ovo razumivſci ſvi za vapiſce: *Takoje! tako.* Alli ovo mudro ſvitovanye Nicete naucſitelya, tadaſe s-ricsma doverſci; zaſctobo Car dixe vojsku za uzeti od Latinah grad Antiokenski koga oni, nadvladavſci Saracene, biau oſvoili. 7

Digitized by Google

Imadoſceli Gerci ſveſerdnu, i pravu prid Bogom xelyu za ujedinitiſe? ſvaki razumiti moxe. Kadabi takvi naucſitely, kakav biaſce Niceta, ſctogod ſctoſe ticſe nauka naredio, onobi Gerci u napridak brez ikakva protigovora za ſtanovitu iſtinu derxali n). Zaſcto dakle Gerci Nicete nauk, i ſvitovanye neslidiſce, zaſctoſe poznanoj iſtini protiviſce? Sctochemo rechi? Nejmali i ovde miſlo ona beſida primudroga piſaoca gercskoga Szilitze, illiti Kuropalata, ozgor na ſverhi broja drugoga? daje Bog odlucſio Carſtvo Iſtocsno razruſciti.

9 Posli ſmerti Ivana Komnena *godiſcta 1143.* udily goſpoda obraſce za Cara ſina nyegova mlagyega, imenom Manuela. On uze ſeſtru Konrada Ceſara, i po ovoj xenidbi ukaza uffanye sloxnoſti, megyu Gercih, i Latinih. Alli o izprazno uffanye! Kada posli Konrado *godiſcta 1147.* povede vojsku u Siriu, kakvu pomoch za lyubav ſvoga priatelya Konrada Manuel Komnen nyegovoj vojski ukaza? Oſim oſtalih zlotvorſtvah, kako ſvidoceſe latinski, i gercski piſaoci, po nyegovoj zapovidi miſcanoje braſcno s-krecſom, illiti s-japnom, i vojnikom Konradovim prodavano, koi gladni ſmert kupovaſce. Iſti ſtudenci, illiti bunari otrovani biau za ſmaknuti po ti nacſin onu vojsku Nimacsku. I da ſva u mallo ricſi recſemo, kako piſce Gerk *Niceta Koniat*, koi nie bio priately Nimacah, niedno zlo nebiaſce, koje ova nevira nenaſtojaſce onoj ſvetoj vojski ucſiniti o). Nevirni Care! kamo priatelyſtvo! kamo vira Hriſtianska! Ova ti cſiniti uslobodiſe vojnikom, koiſu doſcli, ne tvoje, nego derxave nevirnikah Iſukerſtu podloxiti. Sctoche rechi naslidnici tvoji Cari? Akoli oni kada od Latinah budu zaiskati pomoch, i oniju uzkrate; jedaliſe budu mogli razloxno ſuprot nyima tuxiti? Konrado dakle videchi iſctetenu ſvoju vojsku, ufillovan bi povratitiſe u Carigrad, koga Car Manuel dragovolyno docſekavſci, volioje primiti nevolyna, i neſrichna, nego ſlavodobitnika.

Ova

n) Vide Anſelm. loco cit., et Zonaram L. 15. Annal. N. 4.
o) Nicetas Choniates Annal. L. 1. C. 5. Hiſt. Byzant. Tomo 12.

Digitized by Google

Ova Car Manuel pocſinivſci, nezaſtidiſe ſvoje Pokliſare u Rim poslati k-Papi Alekſandru trechemu. Pokliſarſtva ie ovi uzrok bio. Razumivſci Manuel, da Alekſander Papa veliko progonſtvo terpi od Ceſara Friderika pervoga, sluxioſeje ovom prigodom, i po Pokliſarih obechao Papi mlogo zlato, i pomoch vojnicsku ſuprot Frideriku poslati, akolimu, i Papa obechati bude krunu Ceſarſtva Zapadnoga, nadodavſci dacheſe tadda laſno dvi Cerkve ujediniti. Da Papa progonſtvom uſillovan, je obecſao Manuelu krunu, akoli on u Italiu dogye, ſvidocſi *Cinama* odmetnik brezobrazno piſcuchi proti Papam, i Ceſarom. Alli velle vridnii od Ciname piſaoci ſvidocſe p) da po ſvitovanyu Kardinalah nekti Papa proſnyi Cara priſtati. Sluxioſeje pak i Papa ovom prigodom za umirenye Cerkve; zatoje, i on ſvoje Pokliſare Ivana Cerkve Rimske Podjakona, i opet Kardinala Oſtienskoga poslao u Carigrad za razgovoritiſe obilatie s Carom Manuelom od ſviu ſtvarih. Po ovoj prigodi dojgye u Carigrad Hugo Eterian rodom Italianac, na velikom glaſu radi nauka, koi s-privolyenyem Cara proti Gerkom sloxioje tri knyige. Dopuſtioje ovo nyemu Car, uffajuchiſe zadobiti u onoj ſmutnyi Cerkve Rimske krunu Zapadnu. U ovih ſvoih knyigah Hugo ukaza oſobitu mudroſt obi'ato i kripoſno ſuproti glaſovitim naucſitelyom odmetnicskim, navlaſtito ſuproti Episkopu Nikomedienskomu, Nikoli Metonenskomu, Niceti Carigradskomu, Teofilaktu, i Fociu, a oſobito ſuproti Episkopu Nikomedienskomu, koi govoraſce, *da izhoditi po Sinu* rechiche, daſe *Duh ſveti po Sinu ſcalye, i daje* q). Od Nicete mallo prie imenovana, koi posli poſtade Metropolita Theſſalonicenski, piſce Beſſarion r), koi je nyegovu knyigu cſatio, daje on priſtao nauku Latinah, da *Duh ſveti izhodi od Otca i Sina*, alli ſa ſvim tizim, da ove ricſi nejmajuſe Virovanyu nadoſtaviti. Biljexiti je ovde doſtojno, da ovu knyigu Nicete procſativſci glaſoviti oni Gerk Ivan Bekko, illiti Vekko, od kogachemo poslie govoriti, odrekaoſeje odmetniſctva, i Rimski zakon zagerlio s).

Pod

p) Sigon. L. 15. Hiſt. Regni Italiae. Baron. ad an. 1170.

q) Hugo Ether. L. 3. C. 11.

r) Beſſarion in Epiſt. ad Alexium Philanthropenum.

s) Pachymer. L. 6. Hiſt. C. 6.

Digitized by Google

Pod vladanyem Cara Manuela skupio je Alekſander Papa Sabor opcheni *godiſcta 1179.* u komu nahodiloſeje Episkopah triſta, i dva; alli iz megyu Gerkah nitko ofim dvojce. Bioje u ovomu Saboru Nektario ſtareſcina manaſtira Kaſulanskoga, komu kako ſvidocſi Baronio, Georgia Metropolita Korcirenski radujeſe, daje slavodobitnik iz Rima doſcao, to jeſt vechma otverdnut u ſvomu zablugyenyu. Niſcta dakle za ſjedinyenye nebi ucſinyeno, zaſctobo Manuel neimadiaſce xelyu ujedinitiſe, nego Ceſarsku krunu imati.

Slidechi Cari ni nepomisliſce od ſjedinyenya, buduchiſe pod nyiovim vladanyem u Carigradu zametnule ſmutnye, i lyute bune, koje podpomogoſce Latine za oſvoiti Carigrad, koga i oſvoiſce dvanaeſti dan miſeca Aprila, illiti Travnya *godiſcta 1204.*

POGLAVJE DRUGO.

Kakoſu Latini, nadvladavſci Carigrad za ſjedinyenye naſtojali?

11 NAdvladavſci Latini, to jeſt Franceſi, i Veneciani pervoſtolni grad Gercski, obraſce za novoga Cara Iſtocsnoga, glaſovitoga viteza, imenom Balduina, rodom Flandra; a za novoga Patriarhu Thomu Mavročena rodom Veneciana, kako navlaſtito prie ugovorito biaſce, daſe od jednoga naroda Car, a od drugoga Patriarha obere. Ovo Latinah Carevanye nieſe za dugo pruxalo. Poslie Balduina obran biſce ſin nyegov Henrik *godiſcta 1206.* Za nyim Petar Kortiniak Grof Antiſiodorenski okrunyen u Rimu od Pape Honoria trechega *godiſcta 1217.* Nyega slidio jeſt ſin Roberto okrunyen *godiſcta 1221.* a Roberta nyegov ſin, illi kako drugi piſcu brat Balduin ovoga imena, najposlidnyi Latinski Car Iſtocsni, koi je carevao do *godine 1261.* Vladaſce dakle Latini Carſtvom Iſtocſnim ſedamdeſet, i pet godinah, tri miſeca, i jedan naſt danah, koje otte nyima po izdaih Alekſia Strategopul.

Po

Po ifti nacfin nieſe ni na ſciroko pruxalo Carſtvo Latinah, zaſetobo Carigradska od ſvitle kervi goſpoda iziſcavſci iz Carigrada u Aſiu, megyu ſobom derxave razdilifce; a iz megyu nyih Theodor Laskaris, viſoke pameti goſpodin, u Nicei gradu Bithynie novo Carſtvo utemelyi, od Gerkah nazvan Carom, i okrunyen. Obran bi takojer novi Patriarha Mihajl Avtorian, koi Stolicu ſvoju u Nicei imadiaſce, imenovan Patriarha Carigradski. Ovako u ono vrime dva Cara Iſtocsna biau Balduin u Carigradu, Theodor u Nicei, i dva Patriarhe Mavrocen u Carigradu, Avtorian u Nicei; Gercibo, prem ako Carigrad izgubili biau, uzderxaſce ſebi ime Patriarhe Carigradskoga, koje posli i Latini slidili jeſu. 12

Novi Car Balduin príſatiſe xivo duhovnoga posla, i Thoma novi Patriarha, da Gerci, koi u rodnomu miſtu Carigradu jeſu oſtali, ujedineſe s-Cerkvom Rimskom, obderxavajuchi obicſaje Cerkve Gercske. Razumivſci pak Papa Innocencio trechi veſele glaſe, piſaoje Biskupom Franceskim, i Bogoslovcem Pariſinskim, da toliko, koliko uzmogu, pocſalyu vruchoxelynih, i mudri naſtojnikah u Carigrad, koibi Carſtvo ſlavnim oruxjem od Latinah pridobito, Iſukerſtu podloxili, i posluſcno ucfinili. Ifpuniſce Franceſi u Carigrad poslani xelyu Pape, Balduina, i Mavrocena; procvate ſveta pravoslavna Vira; alliſe u drugih derxavah izkoreniti odmetniſctvo nemogaſce. I uzrok tomu biau morebiti ifti Latini, koi neprividivſci ſetoſe moxe dogoditi, na veliku pravoslavne Cerkve, i ſvoga Carſtva ſctetu, zaroblyenoj Gercskoj goſpodi dopuſtiſce u Aſiu ſelitiſe. Onibo ſlavno vojujuchi, kadaſe u Aſii proſterſce, i objacſiſce, tadaſe i odmetniſctvo objacſi. Zaſctobo Gerci prominivſci vladaoce, prominiſce viru, i zakon, zarad izgublyena Carigrada Latine nenavidechi toliko, kolikoſe izrechi nemoxe. 13

Megyu to i Innocencio Papa ſakuppioje u Rimu Sabor opchinski dvanaeſti, Lateranski cſetverti *godiſcta 1215.* U ovomu Saboru biloje cſetiri ſto, i dvanaeſt Biskupah, Patriarha Carigradski, i Jeroſolimski; Alekſandrinski, i Antiokenski nemoguchi dochi, poslaſce ſvoje Pokliſare, kakono i Ceſar, Car Latinski, Kraly Franceski, Inglenski, Magyarski, Aragonski, Sicilianski. Nahodiloſeje pervoſtolnikah ſedamdeſet i ſedam, Opatah, i drugih ſtareſcinah viſce od oſam ſto. Alli iz Gercskih Episkopah nitko ne- 14

dojgye, koi biau pod vladom Theodora Laskara Gercskoga Cara. Naregyenoje u ovomu Saboru po mudroj pomnyi Innocencia Pape ſedamdeſet kanonah, illiti ſpaſonosnih odlucskah. U cſetvertomu kanonu oſugyeniſu odilnici Gerci, koi na Latine rexechi ſvetogerdno opet kerſtiſce one, koi od Latinah kerſcteni biau. Oſugyeniſu, i prokleti oni, koi od xeſtoke zlobe na onomu otaru, na komu Latini prie ſvetu Miſu rekoſce, ako nebi bio prie opran, nektiau Liturgiu sluxiti; kao dabi po ſvetoj Miſi oskvernyen bio. U petomu kanonu naregyeno je, da za Rimskim priſtolyem illiti Papom pervo miſto imade Patriarha Carigradski, drugo Alekſandrinski, treche Antiokenski, cſetverto Jeroſolimski. Do onoga vrimena vazdaſe protiviſce Rimski Pape oholoſti Episkopah Carigradskih, koi ſuprot kanonu pervoga Sabora opchinskoga Nicenskoga hotiau prid drugima Patriarham miſto imati. I zato za ucſuvat ſtarinu, i ukazat poſctenye pervomu Saboru opchinskomu, od Duha ſvetoga vladanu, nezakonite one kanone Sabora Carigradskoga, i Kalcedonskoga, Rimski Pape Damas i Leo odbaciſce. Alli Papa Innocencio dopuſti, kako rekoſmo, pervo miſto za Papom Rimskim Patriarhi Carigradskomu mlogima razlozih prignut. Iz megyu ovih biaſce jedan razlog, zaſctobo prie u Saborih iſti Patriarhe oſtali davaſce prid ſobom miſto Patriarhi Carigradskomu za ugoditi Carom; ovobo miſto imadde Anatolio u Saboru Kalcedonskomu, i nyegovi nadſtolnici u slidechima Saborih. Drugi razlog biaſce, da utiſci, i umiri Gerke ſmetene, i raſaſgyene. Takoſe vazda Cerkva Rimska Gerkom ukaziva blaga, i dobroſtiva; akoli iſtom uzmoxno, i razloxno biaſce, ſcto xelyau oni.

15 U ovoj Gercskoj ſmutnyi imadiaſce Papa Innocencio novu, alli kratku radoſt. Bulgari, koi pod Carom Vaſiliom Macedonom iz pod oblaſti Patriarhe Rimskoga izmakoſce, i u odmetniſctvo upadoſce, povratiliſe jeſu pod ſtaru zakonitu oblaſt Cerkve Rimske po naſtojanyu Pape Innocencia t). Ioanicio Bulgarski kraly poſlaoje k ovomu Papi Pokliſare ſvoje, za ukazati nyemu ſinovski posluh, i proſiti kralyevsku krunu. Molbi ovoj priſtadde Papa,

i

t) Vide Epiſt. Innocent. Epiſt. L. 5. Epiſt. 115. 116. 142.

Digitized by Google

i s-velikom radoſtju posla nyemu Leona Kardinala, koigaje i okrunio. Kraly pako zapovid dadde, daſe u ſvih derxavah nyegovih imade derxati Vira Katolicſanska, koju Latini derxe, i viruju. Alli pokaza posli ovi kraly, daſe nie podloxio Cerkvi Rimskoj ganut lyubavju prave Vire, nego rad uzrokah drugih.

POGLAVJE TRECHE.

Naſtojaſceli Gerci za sjedinyenye u novomu Carſtvu.

THeodor Laskar pocſetnik novoga u Aſii Carſtva, slavni vitez poſcavſci s-ovoga ſvita *godiſcta 1222.* oſtavioje Carſtvo ſvomu zetu Ivanu Duki priimenkom Vataciu. Vatacio vitez fale, i krune Carske pridoſtojan, slidioje slavne ſtope pridſtolnika ſvoga Theodora Laskara. Razbivſci on vojsku Roberta Cara Latinskoga, veliki ſtrah Latinom, i radoſt Gerkom zadadde, koiſu pod nyegove zaſtave letili, i vrata gradovah s-drage volye otvoraſi. Najposli niſcta Latinom, nego Carigrad oſtadde. Zato Car Balduin drugi uſillovan biaſce iskati pomoch od Kralyah latinskih a oſobito od Pape, daſe proglaſi knyiga vojske od Krixarah ſuprot Gerkom odmetnikom; onibo gradove pridavaſce Vataciu. Car ovi kako viſoke, i providne pameti biaſce, promiſclyajuchi, da neche mochi tolikoj ſilli Latinah odoliti, pocſe ſveſerdno od ujedinyenya misliti. 16

Poslie Innocencia Pape ovoga imena trechega, i Honoria trechega ſtupioje na priſtolye Rimsko Papa Gergur deveti *godine 1227.* velika ſerdca, i vruchoxelynoſti naſtojechi vas ſvit na pravu viru obratiti, po Redovnicih ſvetoga Franciscka, a oſobito odilnike sjediniti. Poslao on biaſce *godiſcta 1232.* pet Redovnikah imenovanoga Reda u Niceu, gdi kao u pervoſtolnomu miſtu nahodioſeje u ono vrime German ovoga imena trechi Patriarha, koi s-privolyenyem Cara Ivana Duke piſaoje Gergufu Papi devetomu, i Kardinalom knyige, viſce puta na ſvitloſt date, damu poſcalye 17

Digitized by Google

Papa lyude naucſne za razgovoritiſe od ujedinyenya Cerkve u). Poslani iz Rima od Pape jeſu Redovnici, dva Dominikana, i dva Franciſckana, koi dojdoſce u Niceu *godine 1233.* Ovde biaſce prigovoranye od dviu ſamo cslanakah, od izhogyenya Duha ſvetoga, i poſvechenya u priſnu. Kada oni Redovnici ocſito ukazaſce po ſvidocſanſtvu Otacah Gercske Cerkve, daje nauk Latinah iſtinit, i da po izgledu Otacah Nicenskih Latini jeſu oni nadoſtavak u Simbolu, illiti Virovanyu ucſinili, nekti Patriarha prigovaratiſe od poſvechenya u priſnu, govorechi, da ovoga cslanka protreſenye nemoxe biti brez oſtalih Patriarhah, i izvan Sinoda, koicheſe i tako do mallo vrimena skupiti. Ovi odgovor ona cſetiri Otca primiſce za jedno uklonyenye, kao da nebiſe uſudili Gerci s-Latinih prigovarati, i zatoſe u Carigrad povratiſce.

18 Posli uskerſa po vichu Cara Balduina, i oſtalih Latinah Redovnici oni od Patriarhe pozvani, oddoſce u Nimfeu grad Bithinie. Ovde imadoſce prigovaranye od poſvechenya u priſnu, koga prigovaranya nacſin biaſce priliciſan onomu, koga prie u Nicei imadoſce. Smotriſce oni Duhovnici, da nyiove razloge Gerci na druge ſtvari dangubechi izkrechu, raſergyeni, rekoſceim ocſito, da oni necſine ſvoj poſao, kakoje poſao; daſe uklonyaju od obicſajna u prigovaranyu nacſina, kao neuzdajuchiſe, dabi mogli odgovoriti podobno na Latinah doneſcene razloge. Taddaſe megyu ſobom zavadiſce, i do pogerdah priricſiſce, ſcto Gerkom zlobnim na Latine obicſajno biaſce. Ovakoſe ovoga Sinoda pervo ſidenye doverſci. Car za dignuti ovu ſmutnyu odredio jeſt, da u dvoru nyegovu prid nyime u doſcaſtomu ſaſtanku imaduſe prigovarati, alli ne ricsma, daſe opet nezavade: nego neka Gerci na piſmu dadu ſvoje razloge, zaſcto poſvechenye nie dobro; i po iſti nacſin, neka Latini pokaxu, da Duh ſveti i od Sina izhodi.

19 Ucſinyeno bi po volyi Cara, obidve ſtrane na piſmu razloge ſvoje doneſoſce, koi kada procſateni biau, nemogadiauſe megyu ſobom ni po jedan nacſin pogoditi: Latini odbacivaſce razloge Gerkah,

u) Wading. in Annal. Min. ad an. 1222.

Digitized by Google

kah, a Gerci Latinah. Car dakle neznajuchi razliku ſtvarih Cerkvenih od ſvitovnih, za pomiriti obedvi ſtrane, govoraſce nyima daſe mogu laſno sloxiti, akobi hotili sliditi dviu Kralyah izgled, hotiuchi posli duge vojske mir ucſiniti. Scto cſine oni? Kadaſe nemogu megyu ſobom pogoditi, dabi jedan ſve uzderxao, a drugomu nebi niſcta oſtalo, tadda iſctu nacſin, da jedan drugomu ſctogodir odpuſti. Ovo imate i vi sliditi. Dvaſu cslanka, od koiſe inadite, jedan je od poſvechenya u priſnu, a drugi od izhogyenya Duha ſvetoga. Vi Latini hochete, da vam obodvoje damo, alli ovo nemoxe biti; neka dakle ovako bude: Mi za lyubav mira dopuſctamo vami priſnike, viruchi daſe i u nyima moxe ucſiniti pravo poſvetiliſcte, kako i u naſcemu kruhu kiſelu. Dakle i vi dopuſtite nami cslanak izhogyenya Duha ſvetoga, to jeſt, oſtavite oni nadoſtavak *i od Sina* u Simbolu, koinas mlogo ſmuchuje. Odgovoriſce Latini: Neka znate, davam Cerkva Rimska niti hoche, niti moxe jedno slovce od Simbola odpuſtiti. Za pomiritiſe ſcnyome, potribnovamje virovati, daje tako verſno, i pravo poſvetiliſcte u priſnu, kao i u kiſelu; i da Duh ſveti izhodi od Otca, i Sina, prem da vas Papa nezaduxuje ovi nadoſtavak u Simbolu govoriti, illiti pivati; kakono takojer, da bacite u vatru knyige vaſcih naucſitelyah, koiſu ſuprot ovim iſtinam piſali. Na ovi odgovor razjidiſe Car, i ſvi oſtali, a oſobito Patriarha Antiokenski, cſovik xeſtok, i jezicſan, koi prem ako nebiaſce Sinodom vladao, ſmidde Papu Rimskoga prokleti. Na ovi nacſin izcſeznu uffanye od sjedinyenya dviu Cerkvih, i German Patriarha pocſe perom, a Vatacio pridruxivſci ſebi Bulgare, macſem ſuprot Latinom boj biti.

Balduin videchiſe ſtiſnuta, odde u Zapad za iſproſiti berxje potribnu pomoch. Ovo biaſce uzrok, koim Vatacio Car ganut, joſc vechma za ujedinyenye je naſtojao, kakochemo viditi. U to vrime slidioje na priſtolyu Rimskomu Gergura devetoga, Papa Innocencio cſetverti, i takojer ſtoppe nyegove, illiti pomnyu za umiriti Cerkvu. Procinyujuchi on s-jedne ſtrane, da toliko neſrichnih duſcah u odmetniſctvu gine; a s-druge ſtrane, dache brez umirenya s-Gercih izgublyene u Paleſtini, i Sirii derxave mucſno opet oſvoiti, skupioje Sabor u Franceskomu gradu Lugdunu, od koga i ovi Sabor nazvan bi pervi Lugdunski Sabor. U ovomu Saboru

nahogyaſcesé, i iſti Car Balduin, radi koga pobrinuſe Papa, i imadiaſce pomnyu, damuſe pomoch dade, za uzderxati padajuche Carſtvo nyegóvo. Zato naregyeno bi, da vojska Krixarah oruxje, koje ma Saracene noſi, okrene u pomoch Balduinu ukazujuchi, da je tolika koriſt Balduina pomochi, kolika ſuproti Saracenom ichi. Za ovu vojsku poklonioje Papa Balduinu mloge dohodke Cerkvene. Sabor ovi skuplyen *godiſcta 1245.* je bio za veliku koriſt Balduina, zarad ove ucſinyene naredbe, zaſctobo prem akoje Vatacio mloge gradove slavno nadvladao, Carigrada, ſcto najvechma xelyaſce, joſc nie dobiti mogao.

21 Na ovi nacſin Innocencio brinechiſe za Balduina, imadiaſce joſc vechu pomnyu za ſpaſenye Cara Vatacia, Manuela Patriarhe, i oſtali Gerkah, daſe s-Cerkvom Rimskom ujedine. Scta radi poslaoje u Iſtok Pokliſara Lovrinca Reda ſvetoga Franciscka, koi u gradu Nicei razgovarajuchiſe od Zakona s Manuelom Patriarhom nyemu oſobito ugodi. U iſto vrime Maria, kchi Cara Theodora Laskara, udata za kralya Magyarskoga Belu cſetvertoga, piſalaje, kakono i prie viſce puta Vataciu, ſvitujuchi nyega kripoſno, daſe ujedini s-Cerkvom Rimskom, od koje odmetnuti nejmaju uſſanye od ſpaſenya. Xelyaſce bogomilla Goſpoja Gerke ſvoje domorodce ucſiniti dionike onoga dobra, koje ona ſtecſe po udadbi za kralya Belu. Vatacio prignut od nye po razlozih, odgovor dadde, i uſſanye od doſcaſtoga sjedinyenya, ſcto ona na znanye Papi je dala. Alli velle vechma Vatacia prignuoje ſtrah od vojske Zapadne; uzbojaſe on, da po naſtojanyu Balduina ſvi Latinski poglavice na nyega neudare.

22 Scta radi zacſe on opet ſpaſonoſnu od sjedinyenya miſao, a oſobito kada dogye poslan od Pape blaxeni Ivan od Parme, Vladaoc Reda ſvetoga Franciscka, cſovik kako velikoga nauka, tako i kripoſti, viſct za opraviti ſvaki poſao x). Primlyen on od Cara doſtojno, po blagomu razgovoru, ne ſamo nyegovo ſerdce, i Manuela Patriarhe, nego i ſvega puka Nicenskoga pritegnu k-ſebi.

Sli-

x) Wading. in Annal. Min. ad an. 1247.

Digitized by Google

Sliſcaſcega kao cſudo od mudroſti, i kao ſvetca ſctovaſce y). I zato posli ſaſtanka s-Patriarhom, i Episkopih prid iſtim Carom odgovorivſci na protigovore Gercske odlucſeno biſce, daſe imadu Pokliſari u Rim poslati, i poſao od sjedinyenya ſverſciti, pod dva ugovora illiti nacſina, akoim uzktie Papa priſtati. Alli ſpaſonoſnu ovu odluku izvernu tadda vojska, koju Car podixe na Genueſe, onibo otok Rhodienski nadvladaſce, nektiuchi ni cſuti od sjedinyenya, doklemga nie oſvojo. Megyu to B. Ivan od Parme ſvelikim uſterplyenyem naſctojaſce za sjedinyenye u Nicei. Najposli s-Pokliſarih Carevih, i Cerkve Gercske s-Andronikom Episkopom Sardskim, i Georgiom Metropolitom Cizickim, noſechim one ugovore, illiti nacſine od sjedinyenya, otigye u Rim B. Ivan od Parme.

Ugovor, illiti obecſanye od ſtrane Gerkah biaſe ovo: *Dache* 23
Gerci poznàvati pervaſtvo, illiti poglavarſtvo, i oblaſt Pape ſverhu ſviu Patriarhah: dache Papa ſa Sinodih vladati, i upravlyati: dacheſe nyegovi odlucski, i naredbe obderxavati, akoliſe iſtom neuzſuprotive ſvetomu piſmu, i odlucskom ſvetih Saborah: dache nyemu Gerci ukazivati s-velikim proſctenyem posluh, i opet nyegovo ime u Diptike, to jeſt u knyige od ſpomenutja metnuti: dacheſe slobodno gercski Cerkvenici uticati i pozivati na ſud Pape Rimskoga z). Ovdeſe ſve zderxi, ſcto mogaſce Papa xeliti, i ſcto prie odmetniſctva, kao ſvoja vlaſtita imadiaſce, za koja buduchi duhovna, i Cerkvena mallo morebiti hajaſce Vatacio. Onoje pako nyega na sjedinyenye ganulo, ſcto on od Pape zaiska: *Damuſe povrati Carigrad, Stolica Carſtva Iſtocsnoga: daſe gercskomu Patriarhi ſvaka oblaſt povrati, koju prie izgublyena Carigrada imadiaſce: daſe iz Carigrada Patriarha latinski digne: daſe nikakva pomoch Balduinu nedade.*

Pa-

y) Re ipſa *Beatum* a Pio VI. dictum 1777., acceptis Officio, et Miſſa in Ordine Minorum; et inſertum inter Sanctos et Beatos ſeculi primi Seraphici in libro, a P. Ioſeph a Poſſega edito, cui titulus *Secula Seraphica.*

z) Alexander IV. Pont. T. 2. Epiſt. 225. data ad Epiſc. Urbevet. an. 1256.

Digitized by Google

24 Papa xelyan ſpaſenya tolikih duſcah, nekti udiſy odbaciti proſcnyu Gerkah, veche za zadovolyiti kolikoje uzmoxno pravdi, koja ſvakomu daje, ſctoje nyegovo, odgovori, ne kako piſce *Meniata* dvoumno, nego ocſito, i mudro: *Buduchi da Balduin i Vatacio, i jedan, i drugi derxi ſebe za zakonita Cara, i joſc ſverhu toga Balduin ſada imade poſidovanye Carſtva, nebi bilo pravo nyega neczuvena oſuditi, i od poſidovanya Carſtva dignuti: i akoli neuzktie, daſe na drugi nacſin, nego s-oruxjem ova pravda ſverſci, daje on gotov radi toga pomnyu imati: akoſe pak oni megyu ſobom neuzmogu sloxiti, obechaje Papa pravdu Vataciu uczſiniti, i na ſvaki nacſin, koim bude moguche, ugoditi nyemu, buduchi da radivr idnoſti nyegove oſobite, i moguchſtva, viſce od nyega uffatiſe moxe Cerkva, nego od Balduina* a). Megyu to opazni Papa, daga himbeni Gerci neprivare, naſtojaoje, daſe skupi proglaſcena vojska Krixarah. Na drugu proſcnyu od Patriarhah odgovori Papa: *Neka, kako on ſzcini, do odlucska od Sabora, koicheſe skoro radi ſjedinyenya skupiti, obodvotca, i gereski, i latinski ſvaki ſvoim ſtaddom upravlya. Megyu to za ukazati, daje gotov ugoditi Gerkom, recſe, dache vetle rad priſlati, ako Gerci Carigrad oſvoje, daſe ſvaka pervaſcnya oblaſt, i oſobitoſti Patriarhi povrate.* Na ovi nacſin odgovorivſci Papa s velikom blagoſtju, i bogatima darovih Poklisare, i druſctvo nyiovo jeſt odpravio. Pouzdaſcese, i Gerci, i Latini, dacheſe megyu ſobom ſjediniti; alli ovo uffanye ſmert Pape na ſverhi *godine 1255.*, i mallo posli Cara Ivana Duke priimenkom Vatacia ſmert uterxe.

POGLAVJE CSETVERTO.

Car Theodor Laskar ſjedinyenyu protivan.

25 THeodor, od dida materina nazvan Laskar, posli ſmerti Vatacia od vojnikah prozvan Carom, nekti slidit otca ſvoga pomnyu

a) Innocent. P. L. 12. Ep. 4.

Digitized by Google

nyu za sjedinyenye. Novi Papa Alekſander cſetverti poslaoje k-ovomu novomu Caru Pokliſara Biskupa Orvietanskoga, za ſverſciti poſao od sjedinyenya pocſet pod Vataciom, alli kod otverdnuta u zablugyenyu niſcta nemogaſce opraviti. Imadiaſce ovo oſobito, daſeje obicſavao razgovarati od sjedinyenya s-velikim nepriatelyom odmetniſctva, i priatelyom iſtine Katolicſanske.

Priately ovi, i branitely iſtine Katolicſanske, biaſce oni gſa- 26.
ſoviti naucſitely Nicefor Blemida, koi jurve u ditinſtvu poſvetivſciſe Bogu u nikojemu manaſtiru, toliko napridova u kripoſti, i znanyu ſvitovnoga, i Cerkvenoga nauka; da biſce derxan za najmudriega u Carſtvu. Mlogi mudri, i iſti Car faliobiſe, i dicſio, kakono ſvoim u mladoſti meſetrom. Goſpodin Bog, koi je Blemidu nadario oſctrim, i biſtrim razumom, nepripuſti, da s-oſtalima odilnicih bludi, i pogine. Iſctuchi on pomnyivo, ſcto imalibi ſvi krivovirci, i odmetnici cſiniti, iſtinu vire, ſrichnoju najgye: cſatechi ſveto piſmo, i knyige ſvetih Otacah poznadde, daje iſtinit nauk Latinah. Kadaſe nahogyaſce u gradu Nicei, gdiſe Latini prigovaraſce s-Gercih od izhogyenya Duha ſvetoga; i on tadda sloxi primudru knyigu, punu ſvidocſanſtvah iz gercskih Otacah, da Duh ſveti po Sinu, illiti od Sina izhodi b).

Radi tolika nauka doſtojanje bio, da posli priminutja Patri- 27
arhe Germana, Car nyega uzviſi na Stolicu Patriarsku, i zatogaje Car iz manaſtira dozvao. Alli Blemida koliko viſoke pameti, toliko duboka ponixenſtva nekti ni po jedan nacſin ovo doſtojanſtvo primiti. A ni Car niega mlogo fillio, bojechiſe, da ſve Gerke nepodloxi Papi. Zapovidioje dakle, daſe Kalugyer imenom Arſenia za Patriarhu poſveti. Biaſce cſovik velika bogolyubſtva, alli velle slabe pameti. Takve Cari hotiau imati, da nebojechiſe Patriarhah slobodnie cſine, ſctoimje volya c).

Car

b) Vide Allat. T. 1. Orthodoxiae graecae.

c) Georg. Acropolites p. 44.

Digitized by Google

28 Car Theodor premako hotiaſce imati slaba, i neumitna Patriarhu, niſctanemanye pitaoje Blemidu od izhogyenya Duha ſvetoga. Pitanye ovo biloje nadanutje Duha ſvetoga, i opomena; da pocſet od Vatacia poſao ſverſci, i ſjediniſe s-Cerkvom Rimskom. Odgovorioje kripoſno Caru Blemida piſcuchi, kakono i Vaſilii Arhiepiskopu Bulgarskomu. Alli Theodor ſa ſvim tizim oſtadde u odmetniſctvu otverdnut, i posli cſetiri godiſcta ſvoje vlade diliſe s-ovoga ſvita. Na ſamerti obucſeſe u kalugyersku odichu: ovobo u ono vrime gercskim poglavicam biaſce obicſajno, ſzcinechim, daſe po ti nacſin ſvi griſi, kao po Kerſctenyu, praſctaju. Iſpovidaoje grihe ſvoje u ono vrime Arhiepiskopu Mithilenskomu na cernu zemlyicu proſtert, cvilechi, i ſuze hronechi tako, daſe od nyih i od praha ucſini blato. Srichne ſuze! da biaſte, i grih odmetniſctva oprale. Sugyena veche nechuga ſuditi, ono niſctanemanye ovde biljexim, ſcto od odilnikak piſce ſveti Auguſtin d). *Sve ſctomugodi drago brez jedinſtva i zaveze mira imadu oni, koi od Cerkve Rimske odilujuſe, i odlaze, prem akoje poſebi ſveto, oni niſctanemanye niſcto niſu*, to jeſt: *nishtaim nie korisno.* Priminu Theodor *godiſcta 1259.*

POGLAVJE PETO.

Kako Mihail Paleolog uzigye na Stolicu Carsku?

29 BUduchi Gerci opet Carigrad oſvoili pod Mihailom Paleologom, i on, kakochemo posli viditi, oſobitom pomnyom za sjedinyenye naſtojao, vridnoje znati, kakoſeje on uzviſio na Carsko priſtolje. Theodor oſtavioje za ſobom ſinka Ivana, dite od ſceſt godinicah, kogaje na ſamerti priporucſio Georgii Muzalonu naſtojniku od ruha Cerkvenoga Patriarske Cerkve, i takojer Patriarhi Arſeniu. Dogodiſe pak, da u iſto vrime, u kojeſe za Cara Theodora Cerkvene

d) L. 2. q. 2. ad Simpl.

Digitized by Google

ne sluxbe cſiniau, Muzalo umoren bi od nenavidoſti nikoih poglavicah. Zato Patriarha Arſenio nemoguchi, niti znajuchi Carſtvom vladati, brigu ovu veliku na Theodorova ſincſicha, i vladu Carſtva pridadde Mihailu Paleologu. Nemogaſce varſniega za ovi poſao obrati; i zatoſe nitko iz megyu oſtale goſpode nie protivio, koju on blagodarnoſtju ſvojom, i lipim nacſinom pritegnu na ruku ſvoju. Bioje on od Carskoga plemena, i ſverhu ſviu oſtalih od naravi nakichen darovima za carevanye. Mihail ovu brigu naſe primivſci kao uſillovan, za prikriti ponoſite ſvoje poxude, obecha pod zakletvu, kada ſin Theodorov Ivan ſtupi na godine od vladanya, dache nyemu virno, kao zakonitomu baſcteniku, vladanye Carſtva izrucſiti. Patriarha dakle proglaſivſci za vladaoca Carſtva Iſtocsnoga okrunioje nyega. Mihail cſovik viſoka i ohola ſerdca naſtojaoje, i mislio, kakobi on mogao ſebi neumerlo ime ſtechi, i ukazati, daje Carſtva pridoſtojan, i daddemu fricha ovu prigodu.

Poslao on biaſce na vojsku u Etoliu verſnoga viteza Alekſiu 30
Strategopula, koi ne verlo daleko od Carigrada namirivſciſe na nikoje Carigragyane u ono vrime xanyuche, razumioje od nyih govorechih, da akoje bila kada, illi bitiche, ſadaje najbolya prigoda Carigrad laſno uzeti, buduchi vojnici Franceſi, i Veneciani otiſcli u Traciu za obſidnuti grad Daſnuſiu. Polak toga jedan od oniu xeteocah kazamu, da blizu vratah, kojaſe zovu *zlatna*, imade jedan ſtari, i otajni prolaz, kroz kogabi moglo prochi petdeſet vojnikah, i u grad unichi. U iſto vrime nahogyauſe nikoi, skitaoci vojnici gercski robechi oko Carigrada, koje Alekſia, mloga obechajuchi nyima, pridruxi k-ſebi narediviſci, da oni obnoch s-one ſtrane, gdiſu zidovi niski, imaduſe popeti, i udariti. Kakoje recſeno, takoje i ucſinyeno. Alekſia nochjom ſa ſvoima vojnici priblixaoſeje Carigradu; megyu to petdeſet vojnikah jedan za drugim provukoſceſe kroz oni otajni ulazak; a oni skitaoci vojnici prigyoſce mucſe priko zidovah, i ſtraxane nikoje poſikoſce, nikoje podaviſce. Zatim zaviknuſce ſvi: *Daſu xivi Gerci! daſu xivi Cari Ioan, i Mihail?* i vrata otvoriſce. Alekſia, kako ugovorito biaſce, u zoru na vrata *zlatna* unigye u Carigrad, i s-vojnicih na redu ſtadde pripravan, da boj bie. Na ovu viku ſterkaſceſe Gerci, i Latini; vojnici Gerke veſelo primiſce, a Latine poſmicaſce. Oſtali Latini pometeni neznajuchi, illi biſe branili, illi bixali, u onoj buni naj-

posli pobigoſce u veliki dvor blizu mora s-Balduinom Carom. Sutra dan Latini, oſtavivſci grad Dafnuſiu, ſtigoſce na bojnima brodovih; videchi pako, da grad na mlogih miſtih gori, ſcto Alekſia biaſce zapovidio, da pometeni Latini neskupeſe, izgubivſci grad, izgubiſce i uſſanye. Scta radi primivſci Balduina, i oſtale, koiſe biau ſarahnili, na brodovih u Italiu odvezoſce. Dogodiſe ovo dvadeſeti i peti dan miſeca Jula illiti Serpnya *godiſcta 1261.* Ovo uzetje Carigrada iſpiſuje Pakimer, i Akropolita, koi kada Mihail Paleolog s-vojskom unigye u Carigrad, imade slavodobitno govorenye radujuchiſe, i cſeſtitujuchi Caru slavno oſvojenye grada Carujuchega e). Unigye pako s poniznoſtju neodiven Carskim ruhom piſcice slidechi nakichene kocſie, na koimaje bila prilika Bogorodice po nyezinojbo pomochi ſzcinyaſe, daje oſvojen Carigrad. Najposli, da i ovo biljeximo, unigye na vrata zlatna za iſpuniti ono, ſctomu Eulogia ſeſtra kazivaſce. Kadabi Mihail joſc u zibki lexao, nemogaſcega ona na drugi nacſin ucſiſckati, veche akobimu zapivala piſmicu, dache on jedan put Carigrad oſvoiti f).

31 Oſvoivſci po Alekſii Mihail Carigrad, a hleptechi za doſtojanſtvom Cara, namini i Carsko priſtolye oſvoiti, i na nyemu ſebe, i ſvoje plemme utemelyiti. Znadiaſce pak, da ovoj opakoj nyegovoj odluki jeſt jedina zaprika Ivan ſincſich pokojnoga Cara, zakoniti baſctenik Carſtva. Dakle za dignuti ovu zapriku, posla nyega u grad Magneſiu, zapovidivſci vojnikom, daga virno i oſctro ſtraxe. Najposli za ucſiniti nepodobna za carevanye, oslipi nyega. A ſeſtre uddade za inoſtransku goſpodu. Ovo on ucſini himbeno bojechiſe, da akobi za domachu goſpodu udao, s-vrimenom oni nyemu, illi nyiova dica nyegovoj dici bi mogla po pravdi Carſtvo oteti.

32 Velikaſe tadda ſmutnya u Carigradu zametnu. Patriarha Arſenio skupivſci Sinod Mihaila prokle, i iz broja pravovirnih izmetnu, Car za neuzbuditi vechu ſmutnyu pedepſu ovu uſterplyivo je

e) Pachymeres L. 2. p. 85. Acropolites in fine hiſtoriae.

f) Pachymeres L. 3. C. 4. 19. et 25. Nicephor. Gregor. L. 4.

Digitized by Google

je primio. Molyaſce on Patriarhu poslie, dabiga od prokleſtva odriſcio; alli nekti ni cſuti od toga. Scto dakle ucſini Cer? porucſimu po nikoimah Episkopih himbeno, akoliga on neche odriſciti, dacheſe k-Papi Rimskomu utechi, koiche nyega pokornika primiti, i po naredbah Cerkvenih odriſciti. Nebiaſce viſce od potribe za zadati ſtrah odmetnicskim Episkopom. Zato skupiſce oni Sinod, u komu joſc druge tuxbe ſuprot Patriarhi doneſcene biau. Pozvan on u Sinod, da na tuxbe odgovori; alli on nekti dochi, i zato, jerboſe nekti zakonitomu Sinodu podloxiti, nyega s Patriarſtva skinuſce, i Metropolitu Drinopolskoga, imenom Germana, za Patriarhu obraſce. Nebiaſce on Caru po volyi, zatoga on himbeno navede, da od ſvoje volye Patriarſtvo oſtavi; ſcto on i ucſini posli tri miſeca. Episkopi dakle za ugoditi Caru obraſce jednoga Hegumena imenom Joſefa, cſovika dobra, alli priproſtita, i malloumna. Novi Patriarha obran od Cara za iſpovidnika, koi u Cerkvi ſvete Sofie Cara, ſvoi grih ocſito iſpovidajuchega, od prokleſtva je odriſcio. Na ovi je nacſin Mihail Paleolog na priſtolye Carsko ſtupio.

POGLAVJE SCESTO.

Kakoje Mihail Paleolog za sjedinyenye naſtojao?

ISte godine, koje Gerci himbeno oteſce Carigrad, priminivſci Papa Alekſander cſetverti, obran je za Papu Urban cſetverti. 33
Ovoje oni Papa, koi je naredio, daſe ſvetkovina Braſcancſeva, illiti tila Iſukerſtova imade ſvetkovati u cſetvertak slidechi za nedilyom ſvete Troice. Prigoda i uzrok naredbe biaſce ovo cſudo. Kadaſe ovi Papa nahodyaſce u gradu Urbeventanskomu, nikoi Miſnik govorechi Miſu u Vulſiniu, miſtu Biskupie Urbevetanske, pocſe ſumnyiti, jelli u onoj Oſtii poſvechenoj pravo tilo Iſukerſtovo, kako on iſti poslie ſuze hronechi pokorno ocſitova Urbanu Papi. I nuto cſuda! ugleda daſe ſva Oſtia, oſim onoga dilka, koga u perſtih derxaſce, obratiſe u putt Iſukerſtovu poſckroplyenu ruxicſnom

kervju, kojaje kapala na tilesnik illiti prostertu pod kalexom maramu, poslie u Cerkvu Urbevetansku s-velikim bogolyubstvom prinesćenu g). Evo uzroka naregyena ovoga blagdana! Szcinim, da, ovo veliko csudo spominyajuchi, nisam daleko s-puta zascao. Vidismo, kakose Latini s-Gerci prigovarasce, csinilise pravo posvetilscte u kruhu prisnu? Moguli sada odmetnici od toga dvoiti ovo csudo razumiuchi? Alli vratimose na put.

34 Urban Papa csuvsci, kako Gerci Carigrad nadvladasce, novu Krixarah vojsku na molbu Cara Balduina proglasi. Opomenut Car Mihail, i sumnyechi, hocheli mochi tolikoj silli odoliti, i odlucsi utecsise k-Papi po obicsaju Carah, koi illi rad Carigrada, illi rad nastajuche suprot nyima vojske, pocselibi od sjedinyenya misliti. Mihail dakle poslaoje svoje Poklisare u Rim s-knyigom, pisćuchi, da nedixe vojske Krixarah suprot nyemu, obechajuchi, dachese sa svim Carstvom Cerkvi Rimskoj podloxiti. Sctose pak Carigrada doticse, neka pravde ove, koju s-Balduinom ima, on bude sudac.

35 Papa nebrinechise tolikó za Carigrad, koliko za spasenye dusćah, zasctobo Gerci pod vladanyem Latinah sjedinyeni opet uskocsise; zatoje Papa Poklisare gercske s-velikim posctenyem primio. Razumivsci pak, scto xeli Car, odpisa nyemu salechi nyegovo nastojanye, koje za staviti u dillo, poslaoje s-Poklisarima tri naucsna Duhovnika Reda svetoga Franciscka. Megyu to himbeni Car boj bijuchi u Gercskoj, i srichno napridujuchi, opet u Rim posla svoje Poklisare s-novim obechanyem, Papu draxechi, i varajuchi. Redovnici oni od Pape poslani nastojasce, koliko mogadiau za svoim poslom, vicha imajuchi, i prigovarajuchise s-Gercih; alli s-trudom svoim kod himbenikah nisćta neopravisce, nego dase posćalyu u Rim cslanci, kojebi Papa razvidio, i protresao. Na ovi nacsin Gerci odvlacsise posao od sjedinyenya: i buduchi Papa Urban s-ovoga svita na bolyi poscao, a vojska Krixarah usillovana pochi na Bendokdara Sultana, illiti poglavicu od Egipta, izcseznu Careva na sjedinyenye briga.

Al-

g) Christ. Lupus Dissert. de Sacris Processs. T. 1. p. 348. Continuat. Bollandiani T. 4. Apr. p. 437. et alii.

Digitized by Google

Alli posli toga novi glasi, novu brigu, i strah Caru zadasce. 36
Razumio on biasce, daseje Car Balduin utekao Karlu Andegavenskomu kralyu od Napulya, i Sicilie obechajuchi, akoliga on srichom povrati na Carstvo, dachemu sve derxave Akaje, i Moree, pokloniti: polak toga, dache nyegova sina Filipa uzeti za zarucsnika kcheri svojoj, pod ovi josc ugovor: kadabise dogodilo, da nebi Balduin, ni sin nyegov ostavili niednoga od svoje kervi basctinika, tadabi Karlo, i nyegovi naslidnici u basctinu svega Carstva, kao zakoniti basctenici unisli. Scta radi uzbojase Mihail, znajuchi kakvi je vitez Karlo, koi tolike vojske svoih nepriatelyah slavno razbivsci mloge gradove osvoi. Uplascen dakle, posla opet svoje Poklisare k-nadstolniku Urbana, Papi Klementu csetvertomu molechiga; dabi on opchenski Sabor skupio, u komugodi gradu gercskoga Carstva za doverssciti posao od sjedinyenya: Papa odgovori Poklisarom, dache Caru na znanye dati, scto od nyega xeli, kako i ucsini poslavsci prinaucsne Redovnike svetoga Dominika, koibi Papinu knyigu Caru pridali, i kako istomu Caru, tako i Patriarhi osobito istomacsili i ocsitovali na ovi nacsin: *Ako imadu pravu, i sveserdnu volyu sjedinitise s-Cerkvom Rimskom, nekase podpisce Car, Patriarha, i svi ostali Episkopi ispovidanyu Vire, koje Papa scalye, u komuse nahogyau cslanci od Gerkah odbaceni: Koi bivsci od Cerkve protresceni; po svidocsbah svetoga pisma, po pridanyih, i naredbah Rimskih Papah istomacseni, i potvergyeni, zato neche Papa ni po jedan nacsin pristati, dase opet iz nova u Saboru protresuju; niebo potribno prigovaratise, kadaje istina Vire ocsita, negoje potribno razum, i volyu ponizno podloxiti.* Po ovomu mudromu odgovoru ukaza Papa, da on poznaje himbe gercske, koi otezajuchise, i po ti nacsin sjedinyenye dan po dan odmechuchi, nastojasce osloboditise od Karlove vojske. Scta radi, nevirujuchi podpuno Gerkom, opomenu Karla, da derxi vojsku gotovu za udariti na Carigrad. Imadiasce dvi vojske gotove, jednu na moru u luki Brundusinskoj suprot Carigradu, a drugu na kopnu za porobiti Gercsku.

Car znadiasce, daje Karlo gotov na nyega udariti, namoli Re- 37
dovnike svetoga Dominika, i Franciscka, koise u Carigradu nahogyau; dabi oni u Rim isli, koje on blagim ricsma kako i ostale Latine nastojasce k-sebi pritegnuti h). Polak toga csuvsci, daje Lu-

h) Pachymeres L. 5. C. 8. 10.

Digitized by Google

Ludovik Kraly Franceski ſvoju vojsku s-Karlovom ſaſtavio, pocſe misliti, akoli obodvoica na nyega udare, dache ſvu nyegovu vojsku fatariſati, Carigrad i ſvu Gercsku zemlyu ſvladati. Posla dakle udily Pokliſare kralyu Ludoviku molechi nyega, i zaklinyajuchi neprocinyenom kervju Iſukerſtovom, da on bude ſudac pravde megyu Cerkvom Rimskom, i Iſtocsnom, obechivajuchi, dacheſe nyegovoj oſuddi podloxiti; ſzcinyaſcebo Car Gercski, dache kao Gercski poglavice, tako i Ludovik miſcatiſe, na nacſin ſudca, u ſtvari od Vire. Alli privariſe, znajuchi ſveti Kraly, daſu Poglavice Cerkveni ſudci takvih ſtvarih, poslaoje Pokliſare gercske u grad Viterbio, gdi posli ſmerti Pape Klementa, Kardinali biau skuplyeni za obrati Papu novoga i).

38 Kardinali protreſavſci ovi poſao, pofaliſce naſtojanye Cara, i rekoſce: da niſcta nemanyka, nego ſtaviti u dillo ſctoje od Pape Klementa naregyeno; da navlaſtito poslano iſpovidanye Vire imade Car, i ſcnyime ſve Carſtvo primiti. Ovo iſto iſpovidanye Vire Kardinali poslaſce Kardinalu Albanu Pokliſaru priſtolya Apoſctolskoga u vojſzci Krixarah; nadoſtavivſci joſc nacſin, po koiſe podpiſati imade Car, Patriarha, Metropolite, Episkopi, Hegumeni, Kalugyeri, i Popovi. Nacſin pako ovi biaſce: Neka ſvaki prie ocſituje i iſpovidi, da ſveſerdno ſerdcem i uſtma iſpovida ſve cslanke onoga iſpovidanya od Vire, a oſobito pervaſtvo, illiti poglavarſtvo Cerkve Rimske, da ova ſvakolika obechaje, i viruje, i ſtalno hoche virovati, i ſverhu ſvetoga Evangyelya ucſiniviſci zakletvu, imade ſvaki nadoſtaviti: *Ako virujem, illi govorim, illi cſinim proti ovomu momu ocſitovanyu, i iſpovidanyu, hochu, da budem derxan za odmetnika, i prokleta, podloxan ſvima pedepſama po ſvetima kanonih naregvenim. I ovo piſmo, koje ja od moga iſpovidanya vire, i obechanya pod zakletvu cſinim, prie cſateno, i opet procſateno, neuſſillovan, nego od moje volye, podpiſaoſam vlaſtitom rukom, i moim pecſatom potverdio.* Mudra doiſta naredba je od Kardinalah ucſinyena proti himbi gercskoj, daſe nebi mogli ni po jedan nacſin posli izgovoriti. Zapovigyenoje takojer Pokliſaru, da on u ſvima der-

xa-

i) Rainald. ad an. 1269. et 1270.

xavah Episkopah naredi nastojnike, za primiti recsene podpise, koise imadu u Rim poslati, i metnuti u saranisćte Cerkve Rimske: Po isti nacsin neka naregyeni nastojnici zapovide, dase takva pisma u saranisctu sviu Cerkvah, i manastirah csuvaju, kojabi posli, akobi potriba iziskivala, na svitlo, i na ocsi izniti mogli. Na ovi nacsin obicsaje mudro, i providno csiniti Cerkva Rimska, da akobi Episkopi, illi drugi pocseli kakvugodi smutnyu zametati, moglibise svoim vlastitim pismom zastiditi, i osuditi.

Megyutto Car, koi nisćta od toga poklisarstva neznadiasce, 39
poslaoje opet druge k Ludoviku kralyu Poklisare, navlastito Beka, illiti Veka, nastojnika od blaga Cerkvenoga svete Sofie, rad osobite mudrosti po svoj Gercskoj glasovita, i scnyime Meletiniotu Arhidjakona sverhu Cerkvenikah dvora Carskoga. Otiscavsci ovi Poklisari, kada razumisce, daje Kraly u Affriki; okrenuvsci brodove, najgyoscega utaborena kod grada Tuneta, na smert bolesna. U isto vrime i Poklisari od Kardinalah stigosce. Svetí Kraly tescko nemochan, csuvsci molbu Poklisarah, obecha nyima, akolimuse Bog uzdostoi dopustiti xivot, dache nastojati za sjedinyenye Cerkve, i za mir s Karlom bratom svoim. Alli buduchi O
sveti Kraly mallo poslie priminuo, i prid nyime Alban Kardinalah Poklisar, vratisćese Poklisari izgubivsci svekoliko od sjedinyenya, i mira uffanye.

Neprogye mlogo vrimena, i Bog obradova Cerkvu svoju po 40
obranyu novoga Pape Gergura desetoga *godisćta 1271.*, koise tadda u Sirii nahogyasce. Doscavsci slideche godine u Rim, okrunyen bisce dvadeseti i sedmi dan miseca Oxujaka. Papa ovi visoka, osctra, i bistra razuma, josc prie nego u Rim stixe, pozdravivsci Cara Mihaila na znanye nyemu dade, da i on xeli sjedinyenye Carstva nyegova s Cerkvom Rimskom, koga sjedinyenya imatiche najlipscu prigodu. Posli okrunyenya svoga pisaoje svima Poglavicam latinskim, i Biskupom, dase do dvi godine imade Sabor opchinski skupiti u gradu Lugdunu. Od toga nisctanemanye nekti Papa Caru Mihailu pisati, nitiga u Sabor pozvati; szcinyascebo mudri Papa, daje svittnie, od nyega odgovor csekati. Car sctoche, kakoliche? Bojechise, da proti nyemu neustanu svi Kerstjanski Poglavice, od koih Balduin zaiska pomoch; a osobito

uſtraſcen od slavodobitnika Karla, kao dabi veche nyegova vojska na vrata Carigradska udarila, tolikim ſtrahom uſillovan poslaoje opet Poklisare k-novomu Papi piſcuchi ona, kojaje piſao Papi Klementu, i ſvetomu kralyu Ludoviku.

41 Papa velike pameti, i viſcte, velike poslove opravlyati, razumivſci volyu Cara, poslaoje cſetiri prinauſna Franciſckana, koibi mogli Gerkom ſve ſumnye izvaditi. Akobi koje imali od nauka Cerkve Rimske, prem akoim, daje nyezin nauk iſtinit, jurve prie ocſito ukazaſce: Anſelmo Episkop Kanturaenski, i drugi Anſelmo Episkop Havelbergenski, Hugo Etherian, i oſtali Poklisari iz Rima poslani. Po ovima Franciſckanih Papa piſaoje Caru kripoſno, ocſito, i biſtro; da on prie ſvega udily, illi u Saboru, u koga nyega poziva, imade ucſiniti iſpovidanye Vire, po nacſinu od Klementa Pape naregyenu, i ona ſva kolika iſpuniti, koja Kardinali u Viterbiu skuplyeni odlucſiſce. Zatim obecſajemu, dache od Latinah mir imati. Buduchi pako Papa doznao, daje himbeni Car radio Veneciane ſuproti Karlu podbuniti, naſtojaoje i Papa Veneciane odgovoriti, da neprodulyuju s-Gercih vrime od mira, koga ſverha je naſtajala. Veneciani Papi posluſcni Poklisare Cara doma odpraviſce.

POGLAVJE SEDMO.

Novo i ſveſerdno naſtojanye Cara Mihaila za sjedinyenye.

42 DO toga vrimena Car ricsma ſamo, i mlogoſtrukim obecſanyem uſſanye Papah je varao; videchi pako ſada, damuje naſtao poſao s-oſctroumnim Poglavicom, koga nie mochi gercskim otezanyem, i himbami privariti, odlucſi najposli obechanye ſvoje u dillo ſtaviti, ſve zaprike viteſcki dignuti, sjedinitiſe s-Cerkvom Rimskom, kako i ſtari Otci gercski ſcnyome sjedinyeni biau. Zato mudri Car najprie blagim nacſinom pocſe s-odmetnicih na poſe razgovaratiſe, ukazujuchi, da ovo sjedinyenye nie drugo, nego ono iſto, koje ſtari ſveti Otci jeſu za toliko godinah od pocſetka Cerkve

kve obderxavali, koje potribno je za ſpaſenye, i umirenye Carſtva. Na ti nacſin pripravivſci razgovorom poſebnim volye nyiove, tadda skupivſci s-Patriarhom Joſefom poglavitie Cerkvenike u ſvomu palacu imadde kripoſno, i doſtojno mudra Cara govorenye; po komu on ukaza ſvoje novo, i ſverſerdno naſtojanye za ſjedinyenye Cerkve k). Govorenye biaſce ovo:

Vrimeje veche jedan put digniti ſmutnyu, to jeſt neſrichno ono razdilyenye, koje brez razloxitih uzrokah, dvi Cerkve raſtavlya, i radi koga ſvi Zapadni puci krix uzamſci proti nami, kao ſuproti nevirnikom Saracenom vojsku podigoſce. Dabi megyu nami, i Latinom bio innad od Vire, ja iſti ſudim, i iſpovidam, dabi imali prie ſvi izginuti, nego odſtupivſci od ſvete pravovirne Cerkve u ereſiu, illiti krivovirſtvo prichi. Alli ſcto naucſnii, i bogolyubnii iz megyu Gerkah zakonito poznaju, ni jednu ereſiu, ni krivovirſtvo nederxe Latini. Pod vladom Cara Duke Vatacia, kako ſami znate, Patriarha Manuel, Metropolite, i Episkopi ucſinivſci viche, obecha vaſce opchenye, i sjedinyenye s-Latinih, ſpomenutje Pape Rimskoga u Liturgii: poznavanye nyegovoga pervaſtva, illiti poglavarſtva ſverhu ſviuh Cerkvah: slobodu pozvatiſe, i uticatiſe k-nyegovome ſudu. I ova obechaſce pod ovi ugovor, i naſin, akoli navlaſtito Latini nepoſcalyu pomoch ſuprot Gerkom grada carujuchega oſvoitelyom. Od ovih ſtvarih nahodeſe u naſcemu ſaraniſctu na piſmu obechanya, koja za opcheni, i zakoniti odlucſak Cerkve Gercske, po onima Episkopih prikazane, imaduſe derxati Priſtaliſu oni Latinom u nauku izhogyenya Duha ſvetoga od Otca, i Sina, kako Latini govore, illi od Otca po Sinu, kako naſci naucſitelyi govore, ſcto jedno iſto jeſt, akoſe Gerci i Latini megyu ſobom uzktiu razumiti: ſvi jedno iſto po razlicſitim ricſma govorimo. Scto nas ſmuchuje nie Vira nyiova, veche ono ſctoſe uſudiſce oni nadoſtaviti Simbolu cslanak, koga i mi jednako, kako i oni, virujemo. 43

Akoje pako ovi nadoſtavak uzrok ſmutnye, zaſctoſe i mi neſmuchujemo znajuchi, daſu Otci naſci Saboru Nicenskomu nadoſtavili dva velika redka, po koima viru naſcu od Duha ſvetoga iſpovidamo? Latini nika- 44

k) Pachymeres L. 5. C. 12.

Digitized by Google

da nas joſc neokriviſce, ſcto mi u Simbolu neiſpovidamo ſva, kojanamje potribno virovati: dakle ni mi nejmamo Latine okriviti, kada oni s-podpunoſtju pravom iſpovidaju. Nie dakle ovi cslanak od vire, nego ſamo od obicſaja, po komuſe razlucſajemo. Alli tkoje, koi nebi znao, da razlika obicſajah; akolise iſtom neprotivi ſvetomu piſmu, ni zakonu, ni pojedan nacſin nemoxe uveſti razdilyenye? Niſteli viſce puta cſuli, da razlicſnoſt obicſajah, akoli neprotiviſe ſvetomu piſmu, niti nekvari zakona, takoje na niki nacſin nijednoſtrana, kakonoje razlicsnoſt jezikah, i prichi od jednoga obicſaja u drugi, jeſt kaono Latinu govoriti gercski, i Gerku latinski? Budzchi dakle da ovdi nie poſao od ereſie, naminioſam, i ſveſerdno odlucſio Cerkvu, i moje Carſtvo umiriti, vas od bicſa vojske, kojabinam veliku neſrichu zadala, oslooditi, ſmutnyu, i nesklad dignuti, radi koga po pravici moglibinas okriviti, akoli mi Papi glavi ſve opchene Cerkve, otverdnuto podloxnoſt, i posluh nebi ukazali, koga nyemu ukazivaſce vazda Otci naſci po naredbah pervaſcih Suborah pervaſtvo nyegovo iſpovidajuchi, i poznajuchi slobodu na nyegov ſud pozivatiſe, i nyega najpervo u Litiurgii ſpominajuchi.

45 Primudro ovo, i velle kripoſno govorenye za ono vrime potribno biaſce, u kojeſe Gerci ludo zaklinyaſce, daſe neche nikada s-Latinih ujediniti 1). Alli s-koga uzroka? Jedda izvedena iz ſvetoga piſma, illi iz ſabornih zakonitih kanonah, illiti naredbah? Govorau oni: nemore ni pojedan nacſin ovo biti, da mi, koi za toliko godinah nepoznaſmo ſtarjega od Patriarhe naſcega, u napridak podloximoſe oblaſti Pape, cſovika Italianca, koi je od nas daleko. Evo uzroka! Tolikoſeje duboko jurve ukorenila bila odmetnicska ſlipa oholoſt, daſe neche dati ni Turskima ſablyami izkoreniti.

46 Scto naſc *Meniata* na ovo Cara govorenye? neznajuchi dati odgovora temelyita ſcuti, kao i oni, koi Cara ſlisaſce, ſvi umuknuſce. Najposli priproſtiti Patriarha Joſef, pogledajuchi na Ivana Veku, opchenoga ſviu pravdah Cerkvenih ſudca, cſekaoje, dabi on, kakoſe prie biau dogovorili, Caru odgovorio, i Gercsku Cerkvu,

1) Pachymeres L. 5. C. 12.

Digitized by Google

kvu, kako Patriarha govoraſce, to jeſt odmetniſctvo branio; alli i on mucſaſce. Zato Patriarha raſerdivſciſe uſtadde, i recſe Veku: Anatemati, ako necſeſc govoriti! Tadda Veko odgovori: kakoſe jedni zovu eretici, a niſu takvi; takoſe jedni nezovu eretici, a u iſtinu takvi jeſu, i oviſu Latini. Na ovi nenadani odgovor uxexeſe Car; niſctanemanye jerbo znadiaſce vladati ſercsbom ſvojom, neukaza nyu Veku, koga kako ſvi oſtali, tako i on iſti za najmudriega derxaſce.

Videchi Car, da nitko ofim Ivana Veka neodgovori, zaſctobo prem ako nikoi priſtadoſce nyegovome govorenyu, a nikoi jurve prie, koiſe s-Franciſckanih prigovaraſce, niſuſe protivili calanku od izhogyenya Duha ſvetoga, niſctanemanye mlogi s-Patriarhom u ſvomu zablugyenyu otverdnuti oſtadoſce. Zato Car s-novima razlozih hotiuchi Patriarhu, i nyegove ſtrance na ſjedinyenye priteg- 47
nuti, zapovid dadde ſvoima Bogoslovcem, da izhogyenye Duha ſvetoga od Otca, i Sina kao od jednoga pocſetka naſtoje ukazati iz ſvetoga piſma, i iz ſvetih Otacah temelyito, i biſtro, da i priproſtiti razumiti mogu, koi kolikoſu neumitnii, toliko tvergye glave obicſaju biti. Sloxenu ovu knyigu poslaoje ſtarcu Patriarhi, da na nyu odgovor dade. Megyu to doklem ſtarac na nyu odgovori, vidichemo, ſcto Car joſc za ſjedinyenye ucſini?

POGLAVJE OSMO.

Kako Car na ſvoju ſtranu obrati Ivana Veku?

BUduchiſe nemoglo ſerdce Cara ſmiriti, doklemga odmetnikom ne- 48
otme, vridnoje znati, tko kakvilie on bio. Da u mallo ricſih mloga recſemo, Ioan Veko, illiti Beko, biaſce cſovik, kogaje narav ſvoima darovih oſobito nakitila. Nenahogyaſceſe u ſvemu Carſtvu tako priſtao, uzorit, i razuman, koi nacſinom blaga derxanya, i mudra govorenya znadiaſce Cerkvenikom, Patriarhi, dvoranom, i Caru ugoditi. I zatoſe on nyegovom viſctinom, verſnoſtju, pomnyom, i mudroſtju obicſavaſce sluxiti u Pokliſar-

Digitized by Google

ſtvu, i u oſtalih golemih poslovih. Iſti odmetnici ſale nyega oſobito, i *Meniata* piſce, daje tadda Veko za najmudriega od ſviu derxan. Ona pak iz megyu oſtalih biaſce nyegova ſala najvecha, da on brez ſvake himbe, gercskoj chudi kao urogyene, naſtojaobi iziskivati iſtinu, nyu, nitiſe ſcta bojechi, niti ſcto uſſajuchi, slobodno ocſitovati, i iſpoviditi, virno, i ſtalno sliditi. I zatoſe Car s-razlogom pouſſa, dache on, oſtavivſci odmetniſctvo, iſtinu nauka Cerkve Rimske prigerliti. Scta radi pocſe iſti Car na poſe ſcnyime beſiditi, i nyega pritezati primlogim obechanyem. Zatim posla k-nyemu tri oſobita naucſitelya Konſtantina Meleteniotu, Georgia Metohitu, i Georgia od Cipra; alli ni oni nemogoſce prigovaranyem ſvoim nyega dobiti. Ukaza on, ſcto i mi znamo, daje iſtina, daje navlaſtito velle mucſno onoga na ſpaſonoſni put uputiti, koi je zablugyenye s-mlikom faſnuo, u nyemu odraſtao, i zatomnſeje u ſerdce upilo. Poslie nikoliko danah dogodiſe, da Veko biaſce obtuxen Patriarhi u Sinodu, rad nikoje zloche ſuproti Caru ucſinyenye, kada Poklisar biaſce. Buduchi pako ſudci dan po dan ovu pravdu produlyivali, raſerdiſe Car, i s-nyegovom obitelom baciga u najgorju tamnicu. Jeddaliga pak Car tamnicom je uſillio, i na ſvoju ſtranu prignuo, i obratio ? doiſto ne. Od ovud slidi, da nie iſtina, ſcto *Meniata* piſce na *liſtu 89. broju 48*, da Veko razmiſclyajuchi, kakoje ſtvar puna pogibili protivitiſe Caru, a oſobito takvomu, kakvi Mihail biaſce, hotiuchi od ſviu u ſvima ſtvarih posluh, i podloxnoſt, promini miſao, ucſinyen vogya, i kao zaſtavnik oniuh, koi nauk Latinah slidiſce. Ovako *Meniata*, alli nie iſtina, kako rekoſmo. Inacſie ſtari piſaoci Nicefor, Gregora, i Pachimer piſcu m). *Car nyemu posla piſma prinaucſnoga Blemide*, od koga govoriſmo na broju trideſetomu. *Procſativſci Veko piſma Blemide, zaiska knyige ſvetih Otacah, iz koih je Blemida beſide nyiove, i ſvidocſanſtva uzeo. I po ti nacſin do mallo vrimena, nakuppio mloxtvo ſvidocſanſtvah za mochi velike knyige napuniti: i koi odavna protivioſeje Latinom, prominivſci miſao, na drugu ſtranu prigye, i dobitje prineſe. Scta radi uzifcavſci na Stolicu Patriarsku, bioje Caru ſvaka, i jezik, i ruka, i hitroga piſaoca pero,* ucſe-

m) Niceph. Gregoras L. 5. Hiſt. Pachymeres L. 5. C. 24.

Digitized by Google

ucſechi, piſcuchi, prigovaranya od nauka ſverſcujuchi s-Melitiniotom, i Metohitom, Carskih Cerkvenikah Arhidjakonom. Ovako ozgor imenovani Gerci pooſctri ſuprot Latinom piſaoci ſvidocſe. Nadoſtavlyaju drugi: da Véko ſvidocſanſtvom ſvetoga Cirilla, i Athanaſia prignut poznadde iſtinu, koi ocſito ucſe da Duh ſveti od Otca i Sina izhodi. Scta radi recſe Caru, daſe nemoxe niſcta Latinom protigovoriti, nego ſcto nikoliko slovah Simbolu nadometnuſce, koja jeſu iſtinita; koi nadometak nemoxe biti zaprika sjedinyenyu.

Od ovud vidiſe ocſito, da ne tamnica, ne ſtrah od Cara za- 49
dat je bio uzrok, ſctoſe priloxi Veko Caru i Latinom, nego ocſito poznanye iſtine latinskoga nauka. Zatoſe cſude Latini, kakoſe uslobodi *Meniata* inacſie piſati, buduchi on cſatio knyige Pahimera, i Gregore, iz koje on nikoje redke je pripiſao. Doiſto nemoxemo ſaliti Episkopa *Meniatu*, kakono Veku, daje lyubitely iſtine. Izgled prinaucsnoga Veka imadiaſce *Meniata*, koi nyega oſobito fali, sliditi, imadiau i oſtali verſtnyaci Veka, i bilibi slidili, da ne slipa otverdnoſt, nego da bude iſtina ſcnyiovom pametju vladala, i upravlyala.

Otverdnutja ovoga biau poglaviti uzroci priproſti Patriarha, 50
i Eulogia Careva ſeſtra. Patriarha primiviſci poslanu od Cara knyigu, od koje rekoſmo na *broju 47.* ſazva ſve, kojegodi mogaſce naucſnie, i zajedno otverdnutnie odmetnike, skoimaje vladala, i upravlyala Eulogia branitelyica odmetniſctva. U ovomu ſvomu vichu odlucſiſce, da na Carevu knyigu imade odgovoriti nikoi Jaſit Job, koi biaſce, ne ſamo jezik, i ruka, nego i razum, i volya malloumna Patriarhe Joſeſa. Za sloxiti kripoſnie odgovornu knyigu, pridruxeni biau Jaſitu pomochnici, iz megyu koih bioje Georgia Pahimer iſpiſaoc ſtvarih, kojeſe dogodiſce pod vladom ovoga Cara Mihaila, i nyegova ſina Andronika. Knyigu ovu od Jaſita, i nyegove druxbe sloxenu, poslaoje Patriarha Caru, koi nyu procſativiſci zabaci kao slabu, i malloverſnu.

Onda Jaſit Job, kao naſtojnik poglaviti od odmetniſctva, i o- 51
tajſtvenik, razmiſclyajuchi, jedno, ſcto Car trud nyiov, to jeſt knyigu, za nemar, i za niſcto derxi; a drugo ſcto Veka branitelya

lya svoga izgubisce, razjidise, i za osvetitse, Patriarhu, s-koim kao ditetom vladasce, nagovori, neka proglasi u pastirskoj knyigi, dase svi kriposno derxe nauka gercskoga zaklinyajuchise, da neche nikada Latine u svoje opchenye primiti. Alli sa svim tizim primlogi dilechise od Patriarhe, slidisce istinu nauka Latinah po razlozih ocsitovana. A one, koi u svomu nevolynomu zablugyenyu biau tako otverdli, dase nedadosce ni lipim, i ulyudnim nacsinom, ni kripostnima razlozih podloxiti istini, Car kako uzbunitelye Carstva odlucsi podloxiti xestokim pedepsama sudechi, daje pravedno slomiti ono, sctose nedade za korist Cerkve i Carstva prignuti. *Meniata* tuxechise na Cara Mihaila, nastojnika sveserdnoga za sveto sjedinyenye, osctrim perom pogergyuje, allimu Latini odgovaraju.

POGLAVJE DEVETO.

Scto Meniata od Cara Mihaila pisce?

52 *Meniata* na *listu 87. broju 47.* osvagya Cara *pervo*, zasctobo on *za uklonitise od sercsbe nepriatelyah, i potverditi sebi vladanye, Istocsnu Cerkvu Zapadnoj jest nevolyno podloxio.* Zatim pisce, da Mihail nie pervi izgled Kralyah, koji stvari svitovne Cerkvenim pripostavlyaju, i sluxechise razlogom od Vire, kao zastorom, za ispuniti poxudu svoju na gospodovanye, tlacse svaka sveta, i Cerkvena, merze na narav istu. Ova sva ucsini Mihail Car. Nitise ima tko csuditi csoviku takve chudi, koi poslie kada od najstojnika sverhu onoga nevolynoga Ioana je ucsinyen usillnik, pristupioje prisvetu onu zakletvu, ono priopako zlotvorstvo ucsini, da zadobie Carstvo, i pogazivsci lyudski, i Boxji zakon, izdavsci svoju vlastitu dusku, izdadde i Cerkvu.

53 Csudese Latini, zasctо ovde *Meniata* naosctri suproti Caru lyuto svoje pero; kadaje od ovoga dogagyaja pisao na *broju 44.* da on za utemelyiti sebi pristolye, Ioana je u izagnanye poslao, i slipca ucsinio, niese nisсta suprot Caru tuxio, a poslie na *listu 97.*

Digitized by Google

97. broju 57. fali oſobito ovoga Cara, *koi doiſlo gercsko Carſtvo jeſt vichem ſvoim, i jakoſtju kao uskriſio.* Ima dakle biti oſobiti uzrok, koga radi razjidiſe *Meniata*, zatochemoga iztraxivati. Alli prie nikojachemo zabiljexiti, i *pervo* valya znati, da iſti Latini kude opaka zlotvorſtva ovoga Cara, onu oholoſt nyegovu, ono ne uztegnuto pohleplyenye za vladanyem, i Carſtvom, koje nyega u to zavede, da on ſvetogerdno pogaziviſci zakletvu ſvoju, kao jedan kervnik zakonitoga baſctinika oslipi, i kao uſillnik nyemu Carſtvo priuze. I zatoje vridan ſvake pogerde. Zabiljexiti valya *drugo*, daje cſudnovato provigyenye Boxje, koje, kako i Episkop *Meniata* znadiaſce, viſce puta pripuſcta zla na ovomu ſvitu, od koih, jerboje ſvemoguch, ucſini dobra. Pripuſtioje on ovo nepravedno oſvojenye Carſtva prividiviſci, dabiſe Car Mihail inacſie sluxio oblaſtjom Carſtva, negoli Ivan, i negoſe drugi Cari sluxiſce; a navlaſtito akoliga joſc ſtrah od vojske, kao bics Boxji uſilluje, taddabi on ſveſerdno naſtojao za sjediniti neſrichnu u odmetniſctvu ſvomu, i u iſtinu nevolnyu, Cerkvu gercsku, s-Cerkvom Rimskom. Ovoje cſudno otajſtvo provigyenya Boxjega, kakonas ucſe mlogi prilicſni dogagyaih. Ukaza Bog milloſergye Cerkvi Iſtocſnoj, koi po razlicſnima nacſinih ſvitu ukazuje. Nektiaſce on, da toliko duſcah u odmetniſctvu izgine, i zatoje odlucſio, po naſtojanyu ovoga Cara daſe Gerci ſjedine s-Cerkvom Rimskom, izvan koje nejma ſpaſenya.

Ovo ſveſerdno naſtojanye Cara jeſt uzrok, zaſcto *Meniata* je proti nyemu naoſctrio pero ſvoje. Ovoje ranna otajna *Meniatova* ſerdca, koja xexe nyega. Nienam triba drugoga uzroka iztraxivati, onbo iſti nyega ocſitova piſcuchi, da *izdavſci duſcu ſvoju, izdadde i Cerkvu.* Hoti rechi *Meniata* piſcuchi odmetnicskim perom, daje odlucſio ſveſerdno Cerkvu gercsku s-Rimskom sjediniti. Alli ovoje slavnoga pera doſtojno; ovoje dillo, koje ſve proſcaſte zloche na niki nacſin pokriti, i pomerſiti moxe. Jednoga Joanna je slipa ucſinio, alli po ſvomu naſtojanyu drugim brez broja od djavla u odmetniſctvu zasliplyenim je ocſi od pameti otvorio, da vide put od iſtine, i ſpaſenya. Jednomuje Carſtvo oteo; alli po naſtojanyu ſvojemu ſve Gerke hotioje ucſiniti dionike Carſtva nebeskoga; zaſctobo nitko ovoga Carſtva nemoxe dionik biti izvan Cerkve Rimske; hotioje po naſtojanyu ſvomu otverdnuta u zablu- 54

Digitized by Google

gyenyu ſerdca razbiti, nevirne uskoke zakonitoj oblasti podloxiti, bludeche ovce u ovcſarnicu pravoga pastira utirati, kcher izrodnu Cerkvu gercsku s-Majkom Cerkvom Rimskom sjediniti, i po ti nacſin ne nyu izdati, nego ſrichnu, i ſpaſenu ucſiniti. Nieli dakle Car Mihail Paleolog ſale doſtojan, i osobito one ſale, koju nyemu, drugo mislechi, daje *Meniata*, *daje on doiſlo gercsko Carſtvo vichem ſvoim, i jakoſtju* proti odmetnikom *kao uskriſio?*

55 Ofvagya opet drugo Cara Episkop *Meniata* na *liſtu 88.* na *broju 48.* piſcuchi: *Patriarhu Joſefa pridobroga cſovika ſvetoga slugu Boxjega, ſvoga iſpovidnika, koimuje oproſctenye od velike grihote udilio, kogaje velle millovao, kogaje poſctovao, nyegaje s Patriarske Stolice skinuo, i u manaſtir pod ſtraxu bacio.* Odgovaraju Latini: Istina je, alli zato isto Car je ſale doſtojan, jerbogaje millovao, i poſctovao, kadaje doſtojan bio, akoli i ne posli, kadaſe nedoſtojan ucſini, pacſe, i tadda nedoſtojnomu ukaza lyubav, i poſctenye. Kada on paſtirsku knyigu proglasi, daſe ſvi imadu gercskoga nauka derxati, to jeſt nesjedinitiſe s-Cerkvom Rimskom, ſcto buduchi uprav ſuprot Cara naſtojanyu, vridanje bio, daſe s-Patriarske Stolice baci u manaſtir, kao jedan uzbunitely Cerkve; alli Car nekti razxaliti ſtarca, ſzcinechi more biti, da on to ucſini ne od otverdnute opakosti, nego od otverdnute priproſtitosti. Zato dopuſtimu vrime, daſe promisli, uffajuchiſe, dache on po izgledu Veka, koga za najmudriega derxaſce, nauk Latinah zagerliti. Cſekaſce Car s-ufterplyenyem, hocheli koju ſpaſonoſnu miſao u ſerdcu zacſeti? alli zaludo, i odmetniſctvo u ſerdcu ſtarca veche uſtaraloſe biaſce. Biaſce i tadda vridan, daga Car s Patriarſtva digne, a osobito kada naſtadde vrime poslati u Sabor Pokliſare: alliga Car pomillova, ucſinivſci ſcnyime primilloſtivi ugovor; daſe u manaſtir ukloni, i ſve dohodke Patriarske uxiva, doklemſe ovi poſao s-Papom ſverſci. Jedda nie ovo osobito pomillovanye, dopuſtiti onomu, koi je otverdnuto ſuprotivan, uxivati Patriarske dohodke? Nadoſtavlyeno josc biſce: Akoſe Cerkva gercska nepomiri, i nesloxi s-Papom, nekaſe opet povrati na Stolicu ſvoju; akoliſe pak pomiri, neka znade, daje Patriarſtvo rad odmetniſctva izgubio, jerbo nemore biti, da odmetnik otverdnut bude glava pravovirne Cerkve. Priſtadde ugovoru ſtarac; mogaoje obrati, ſctoje hotio. Dakle nie nyega Car s-Patriarſtva digao, ſcto, jerboſe on doſtojan ucſini, pravobi bio ucſinio.

nio, da bude ucsinio, negose on isti rad otverdnosti svoje dixe, volechi biti odmetnik, nego Patriarha pravovirni, i zakoniti. Od ovud slidi, daje Car fale osobite dostojan, zasctobo i nedostojnu osobitu lyubav ukaza.

Osvagya josc treche *Meniata* falenoga Cara piscuchi na *listu* 56
90. na sverhi *broja 48.* rad sestre Eulogie na ovi nacsin: *Kogaje ona*, to jest Cara, *josc malescna pazila, i uzdigla: prie nego uzigye na pristolye Carsko, i posli osobitom lyubavju millovala. Alli buduchise ona strani pravovirnih* (odmetnikah) *temelyito pridruxila, toliku lyubav on na prilyutu omrazu je obratio. I tkobi dakle sercsbi Cara protivitise mogao? svi saterveni, i potlacseni lexau, i svise pridadosce.* Odgovoraju Latini: Istina jest, daje Eulogia bratca svoga Mihaila osobito millovala, nyemu josc u zibki Carstvo pivajuchi prorokovala; lyubav Car spoznavsci, niscta nie za lyubav nyezinu uskratio; sctogoderbi ona od brata za kogagod zaprosila, onobi isprosila, nyezinimseje vichem Car vladao, i kako svidocsi Pahimer, virovanoje bilo n), daje po nyezinu vichu Car Joannu Carstvo otteo. Alli kadase pridruxi odmetnikom, i pocse nyi braniti, k-sebi pritezati, jeddali je csudo, scto Car pervascnyu lyubav na omrazu je obratio. Jeddali nezna *Meniata*, scto recse Isukerst: *koi lyubi otca, alli mater*, dakle sestru, alli rodbinu, *visce nego mene, nie mene dostojan* o). Po ovomu nauku vladaoseje primudri Car vechma lyubechi Isukersta, Viru nyegovu, i zakon, svoje, i ostalih duscah spasenye, nego opaku sestru. I josc pita *Meniata*: tkobise sercsbi Cara protiviti mogao? Mogasce ona, i odmetnici u nyezinu obranu ussajuchi.

Protivilaseje pako, i na priopaki nacsin Eulogia. Scto ucsini? csudese Latini, dase usudi *Meniata* nyu imenovati. Za izvernuti spasonosnu Cara odluku, i nastojanye za sjediniti Cerkvu; dogovaralase biasce sa svojom kcherom Mariom, Konstantina kralya Bulgarskoga xenom, tverdom kao Mati odmetnicom. Dase pak 57

 ne-

n) Pachymer. L. 6. C. 1.

o) Math. 10. v. 37.

nebi tko ofitio od nyiova dogovaranya, Kalugyeri biau onamo, i amo iduchi glafonofce. Maria dakle kchi Eulogie pod zaftorom, za obraniti mater, kao da ona progonftvo terpi, nagovorilaje fvoga muxa, da on fuprot Caru vojsku podigne. I ovo nebi zadofta, jofc fctoje i cfuti ftrafcno, iftoga Bendokdara poglavicu u Egiptu Muhamedske nevire pozivalaje na oruxje fuprot Caru. Kudchefe vecha zlocha? Znanoje fvima bilo, kako Konftantin udarivfci s-vojskom na Traciu, nyu u xalofnu puftofc obrati. Scto? da jofc Bendokdar fa fvojom vojskom navalio bude. Alli ni materi, ni kcheri neizajgye po volyi ovo zlotvorftvo, jerbo Konftantin od iznevirnika fvoga umoren poginu; a Bendokdar naravnom fvitloftju profvitlyen, fudechi, daje ono pozivanye nedoftojno, Kalugyere brez odgovora protiraoje doma p). Tolika biafce nenavidoft na Latine! volifce na niki nacfin odmetnici, daih nejma, nego da po izgledu ftarih nyiovih Cerkvi Rimskoj podloxni budu. Nifuli ove opacfine vridne ne famo omraze, nego i lyute pedepfe? raditi o buni, i fcteti Carftva, koju vojske obicfaju zadati, fctoche rechi? razumie *Meniata.* S-koga dakle uzroka ufudife on Cara ofvaditi, a Eulogiu braniti? Evoga! Mihail bioje naftojnik za fjedinyenye, a Eulogia naftojnica-za odmetnifctvo.

58 Ofvagya cfetverto *Meniata* Cara, radi Mihaila Holobola velike cerkve pripovidaoca, pifcuchi na *lifiu 90.*; daje nevolya nyegova-fuzah doftojna. Alli fcto akoih je vifce bilo, koifufe nafmiali, nego koifu fuzili. Doifto ja fmiuchi ovi dogagyaj ifpifujem. Holobol jofc u mladofti, razuma za nauk podobna, alli neuftegnuta iezika, uslobodife Cara Mihaila kuditi, govorechi ocfito prid fvakim, da on izvadivfci Joannu Laskaru ocfi, otteomuje Carftvo. Znanoje ovo bilo fvima, allife nitko neufudi od toga ocfito, vech fcapchuchi, i priately s-priatelyom govoriti. Doznadde Car, da jedno hergyavo djacfe slobodniega jezika neuzbojafe nyega pogergyivati, ucfinimu dakle nos obrizati, i ufnice probofti, da nepruxa daleko fvoga jezika, i u napridak neticfe u pofctenye Carskoga velicfanftva. Nagergyen ovako, buduchiga ftid izachi prid fvoje

p) Pachym. L. 6. c. 3.

Digitized by Google

je verſtnyake, ukloniſe u manaſtir, gdi on nikada neizlazechi iz manaſtira ſa ſvom pomnyom primioſeje nauka, i napridovao. Poslie pak kadamu one ranice zaraſtoſce, Patriarha od millofergya zamoli Cara, dabimu miſto nyega dopuſtio u velikoj Cerkvi pripovidati. Dopuſti Car, i zaſctobo ſzcinyaſce, daje pametnii za utiſcitiga, pribroiga ſvoim Bogoslovcem, prem ako, kako Pahimer piſce, slab u nauku od Bogoslovice biaſce q).

Dogodiſe, da jedan put Car u ſvomu dvoru s-Patriarhom, i 59
s-Episkopih imajuchi razgovor od sjedinyenya, za ukazat bradi fidoj poſctenye, Konſtantinu Menetelioti, i Georgii od Cipra zapovidi fiſti, a Holobola mladicha od dvaeſt, i dvi godine puſti ſtajati. Videchi Holobol, da Car nejma tolika obzira na nyega, kolika na onu dvoicu, razjidjen odſtupi u jedan kut. Kada pocſe razgovor od sjedinyenya, Car ſmotrivſci da Holobola nejma, ſpaziga na ſtrani, i dozvavſci zapita: Sctobi on od sjedinyenya ſudio? Alli on ni ricſice neizuſti. Zato pitaga opet, ſcto on ſudi? neka ocſituje. Tadda ſerdit odgovori: od toga sjedinyenya, koje Car je naminio, nemore niſcta biti. Pokaraga Car, daſe ucſi ulyudnie govoriti, jedda joſc, recſe, niſi naucſio jezik tvoj uztezati, koga radi na obrazu biljege noſiſc? Na to Holobol, kao daje pobiſnio, ſtaru onu pogerdu brezobrazno, i oſctro baci Caru u ocſi: reci, Care, reci, da ovi mojh biljezi zlamenyuju lyubav, i virnoſt moju prama Caru, komuſi nepravedno ti Carſtvo ugrabio, i otteo. Svi tadda blizu ſtojeshi na jezicſnika skocſiſce, daga izpribiaju. Alli Car zabrani, i kao damuje proſto, tiho recſe: Nekaſe ukloni u koigod manaſtir u Bithinii. Razumivſci posli Car, da Holobol u manaſtiru joſc pomamnie proti sjedinyenyu govori, zapovidi, daſe u Carigrad dovede, i crivih govecſeta mallo prie ubiena po brezobraznomu obrazu, i uſti izbije; i biſce ucſinyeno. Jelli bio Holobol doſtojan ſuzah? Holobol Caru na ſramotu neposlucſan. Potribnoje od glavah okrunyenih a oſobito joſc prid nyima s-razlogom, i poſctenyem beſiditi.

q) Pachymeres L. 5. C. 12.

Digitized by Google

Zadadde ova pedepſa veliki ſtrah odmetnikom, a oſobito Cerkvenikom, koiſe nektiau volyi Cara priloxiti. I doiſto daſe nebudu priloxili, vridnibi bili xexchega pokaranya. Razlog ovo rechi jeſt ovi, zaſctobo Car odluku ſvoju proglaſio jeſt, i ſvima ocſito na znanye dao, da neche ni po jedan nacſin drugo ſjedinyenye s-Cerkvom Rimskom ucſiniti, veche ono iſto, koje ſtari Gerci prie raſtavlyenya jeſu obderxavali, neprominivſci niſcta od obicſajah gercskih, niti ſcto Simbolu nadoſtavivſci. Jedda ſcto mudrie, i razboritie mogaſce Car ucſiniti za pomiriti Cerkvu, i Carſtvo?

POGLAVJE DESETO.

Sjedinyenye Cerkve Gercske s-Rimskom, u drugomu Saboru Lugdunskomu.

60 BUduchi Gergur Papa piſao Caru Mihailu, da ſcto najberxje, u grad Lugdun poſcalye ſvoje Poklisare, zaſctobo nemogaſce viſce odoliti molbi, i razlogom Karla Andegavenskoga, i Filipa ſina pokojnoga Cara Latinskoga Balduina, koi ſtoje gotovi s-vojskom, da udare na nyega: Car dakle od ſvoje, i Andronika ſina ſtrane poslaoje *Georgiu Akropolitu*, velikoga naſtojnika od piſmah, i blaga Carskoga, *Panareta*, velikoga od ruha Carskoga naſtojnika, i *Beerheta* pervotomacsnika, i nikoje Staroſte. A od ſtrane Cerkve, *Germana* prie Patriarhu Carigradskoga protivnika odmetniſctva, *Theofana* Metropolitu Nicenskoga, i druge plemenitie Cerkvenike, iz megyu koih pervi na glaſu biaſce prinaucſni knyigopomnik Joan Veko. Razumivſci Papa Gergur, daſu oni u pocſetak miſeca Marca iz Carigrada poſcli, otvorioje Sabor ſedmi dan miſeca Maja, illiti Svibnya *godiſcta 1274.*

61 Sabor ovi opcheni cleternaeſti, Lugdunski drugi, skuplyen u Lugdunu gradu Franceskomu, bioje jedan iz megyu najplemenitiih Saborah, u komu nahodiloſeje pet ſtotinah Biskupah, a joſc viſce opa-

Digitized by Google

Opatah; oſtalih poglavicah viſce od hilyadu. Kraly Aragonie iz pocſetka Sabora, i drugih Kralyah Pokliſari. Pozvana biau i ona dva cerkvena ſvitliſcta; *Thoma od Aqvina*, i *Bonaventura*. *Thoma* prie dogye u kralyeſtvo nebesko, nego u Lugdun. *Bonaventura* pako u pervomu ſidenyu imaoje mudro govorenye ſverhu oniu ricſih proroka r): *Uſtani Jeruſaleme, i ſtani na viſini, i na okolo pogledaj Iſtok; i vidi skuplyene ſinove tvoje od Iſtocſnoga ſunca do Zapadnoga.* Onje iztraxivao, i pripravlyao ona, koja triba biaſce u Saboru protreſti, a nie vladao on Saborom, nego iſti Papa Gergur deſeti. U pervomu ſidenyu ocſitovaoje Papa uzrok skuplyena Sabora, daſe navlaſtito poſcalye nova pomoch za oſvoiti ſveta miſta; i daſe Gerci ujedine s-Cerkvom Rimskom. U drugomu, i trechemu ſidenyu, odbacenoje, i oſugyeno krivovirſtvo oniu, koi govore, da Duh ſveti izhodi od ſamoga Otca, a ne i od Sina zajedno, i takojer oniu, koi govore, da Duh ſveti izhodi od Otca, i od Sina, kao od dva pocſetka. Od izhogyenya Duha ſvetoga, niti od drugih cslanakah, neimadoſce prigovaranya u ovomu Saboru, buduchiſe s-Redovnicih ſvetoga Franciſcka Gerci zadoſta prigovarali, i razumili iſtinu nauka Latinah, kakono, i Metropolite u ſvoima Sinodih. Cſetverto ſidenye nekti imati Papa, odlucſiviſci cſekati Pokliſare gercske.

Stigoſce Pokliſari gercski u Lugdun na blag dan ſvetoga Ivana 62
Kerſtitelya. Primlyeni biau s-velikim poſctenyem, i od Pape s-lyubavju oſobitom, komu i oni kaono poglavici ſviu pravovirnih poklonivſciſe ponizno prikazaſce knyige od Cara Mihaila, i nyegova ſina Andronika, kaono i od Metropolitah, i Episkopah, koiſu u ovomu Saboru prikazivali Cerkvu gercsku. Sutra dan u velikoj cerkvi ſvetoga Petra, i Pavla posli Miſe od Pape Gergura recſene, pivanoje Virovanye s-nadoſtavkom: *Koi od Otca, i Sina izhodi.* Oſmi pako dan iſtoga blag dana u ſidenyu cſetvertomu, u komuſe ſvi Latini, i Gerci nahogyau, imadde Papa govorenye; u komuſe ova zaderxaju. *Pervo*, daje Bog po oſobitomu ſvomu milloſergyu ſverſcio oni veliki poſao od ſjedinyenya Cerkve

r) Baruch. 5. v. 5.

kve gercske s-Rimskom toliko uzdisana; za koim Pape Rimski s-neumornom pomnyom nastojasce, xelechi kako namistnici Isukerstovi sviu dusah spasenye. *Drugo*, da Papa slidechi izgled svoih pridstolnikah, je iskao od Cara, koi isti ovo sjedinyenye uxgano xelyasce, dase prie svima odlucskom Cerkve podloxi, negolise pocsmu vrimeniti poslovi opravlyati, da po ti nacsin bude sjedinyenye kripko, i temelyito, za dat razumit svima, daje najpervo potribno iskati kralyestvo Boxje, i pravdu nyegovu, i svakachese nadodati nami. *Treche*, Daje Gospodin Bog ovi posao blagoslovio, buduchi Car, i poglavice Cerkveni, posli dugoga vicha, i protresanya, od tako golema posla, svoje Poklisare amo poslali za odbaciti odmetnistvo, i razdilyenye, od strane, i u ime nyiovo; i za ucsiniti ispovidanye Vire, po nacsinu od Klementa Pape ovoga imena csetvertoga poslanu. Scta radi, neche biti protresanye nijednoga cslanka u Saboru, u komu nie slobodno, ni pristojno od oniu stvarih sumnyiti, kojesu jurve s-velikom pomnyom protresane, i kao istinite, temelyito odlucsene. Dakle sabrani ovde Otci, bitiche samo svidocsi oniu dillovanyah, kojache Poklisari csiniti.

Kada Papa mudro ovo, za odbiti sve himbe gercske, sloxeno govorenye doversci, procsatenaje knyiga od Cara Papi poslana s-ovim nadpisom: *Prisvetomu, i priblaxenomu Otcu, i najvechemu Episkopu Stolice Apostolske, opchenomu Papi, i kakono Otcu sviu Kerstjanah, i csastnomu otcu nascega Carstva Grigorii, Mihail u Hristu viran Car.* Procsatenesu takojer knyige trideset i osam Metropolitah, poslane od strane nyiovih Sinodah, koje knyige zderxahu ispovidanye Vire od Pape Klementa naregyeno suprot zablugyenyu gercskomu. U ovih knyigah molyau Gerci, da primajuchi iz serdca nauk Latinah od izhogyenya Duha svetoga, slobodnoim bude oni nadostavak ostaviti, i brez nyega Simbol u cerkvah pivati, kakono i ostale vlastite, i stare obicsaje derxati. Sabor ovoj proscnyi dragovolyno pristadde, akolise oni obicsaji Viri neprotive, nekai i u napridak derxe. Zatim *Akropolita* od strane Cara, i sina Andronika; a za nyime Joan Veko obodvoica, klekavsci prid Papom, ispovidanye Vire ucsinisce; da navlastitito primaju svakolika serdcem, i ustma ispovidaju; da viruju, i vazdache virovati, i derxati sve kolike cslanke u ispovidanyu Vire zderxane,

Digitized by Google

ne, a osobito od pervastva, i poglavarstva Cerkve Rimske sverhu sviu Patriarhah, podloxechise nyoj, ne sillom, nego od slobodne, i drage volye svoje; i ovo zakletvom sverhu Evangyelya potverdisce.

Tadda Papa s-pristolya ustadde, i zapiva Ambrosiansku pismu: 63
Tebe Boga falimo, koju za nyim vas Sabor pivajuchi radosno je sversio kaono i Simbol, illiti Virovanye Nicensko, koje Episkopi Kalabrie, i Sicilie u Gercski jezik pivasce, a tri puta oni cslanak: *I u Duha svetoga, i xivotvoruchega, koi od Otca, i Sina izhodi*, za ukazat, da ovi cslanak sveserdno viruju. U najposlidnyemu sidenyu, sceftnaesti, i sedamnaesti dan miseca Jula, illiti Serpnya, procsateniscu, i potvergyeni razlicsni odlucski u Saboru ucsinyeni, i po ti nacsin Sabor ovi srichno bi sversen. Na sverhi ovoga miseca Poklisari gercski, plemenito od Pape darovani, s-Opatom Kassinenskim vratisese, i u Carigrad stigosce na sverhi miseca Augusta, illiti Kolovoza. Datesu nyima od Pape knyige na Cara, i poglavice Cerkvene; u koima Papa rad csestitoga sjedinyenya, radujese nyima, svitujuchi vruchoxelyno; da i one sjediniti nastoje, koi zasliplyeni, otverdnuti zaostadosce. Najposli obechaje nastojanye sveserdno za mir, i sloxnost megyu Carstvom, i Karlom kralyem od Sicilie.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Kako ovi Sabor bisce u Carigradu primlyen?

CAr s-osobitom radostju Poklisare docsekavsci, za dignuti smut- 64
nyu, u Sinodu Episkopah, kako Josef Patriarha prie Sabora, nektiuchi ni po jedan nacsin pristati sjedinyenyu, privolyi ovomu ugovoru: akose Cerkva gercska ujedini s-Rimskom, dache Patriarstvo od svoje volye ostaviti. Buduchise dakle sjedinila, a on ni sada nechese podpisati ispovidanyu Vire, bojechise, da nepristupi zakletvu svoju, slidi, da on od svoje volye Patriarstvo ostavlya, kako jurve od toga ozgor befidismo, na *broja 55*. Po ti nacsin Josef rad otverdnute priprostitosti svoje, izgubivsci Patriarstvo

Digitized by Google

ſvoje, u manaſtir otide. A Jaſit Job, koi je nyega u zablugyenyu potvergyivao, da u napridak nikoga neſmuchuje, u jedan gradich je zatvoren. Za ukazat pako ocſito ſvemu puku, daje ovo ſjedinyenye dragovolyno od Cara primlyeno, dadde zapovid on Episkopu Kalcedonskomu, da kada Gerci ſpominyaju skinutje verigah ſvetoga Petra ſceſtnaeſti dan miſeca Januara, illiti Sicſnya, sluxe Liturgiu, za ocſitovat dviu Cerkvah sjedinyenye, u kojoj biaſce pivana *Epiſtola*, i *Evangyelye* u jezik gercski, i latinski: i Djakon cſatecni dvoknyigu od ſpomenutja, najpervo, i naglas ſpomenu *Grigoriu najvechega Cerkve Apoſctolske Episkopa, i Papu opchinskoga.*

65 Daſe pako nebi koja nova ſmutnya zametnula, radi prazne Stolice Carigradske, u Sinodu od ſviu obran bih za Patriarhu, najdoſtojnii Joan Veko, i drugi dan miſeca Juna, illiti Lipnya na Duhove poſvechen, kano na zlamenye, dache on zadahnut, i proſvitlyen Duhom ſvetim, jezikom, i piſmom braniti pravi nauk od izhogyenya Duha ſvetoga. Nemogaſce Car verſtniega xeliti; nitkoboſe u ono vrime nenahogyaſce, koibi mogao, znao, i hotio, kako on, naſtojati za mir, i sloxnoſt Cerkve. Nikoi kude nyegovu goruchnoſt u poslovih, zaſctobo, kadabimu ſctogodi proſechemu Car uskratio, nebimu priſtao doſagyivati, doklem nebi iſproſio, i zatomuſeje zamirio. Alli ſa ſvim tizim Car za veliko nyega derxaſce, znajuchi, da ſviu nyegovih odlukah ſverha jeſt potverditi sjedinyenye ucſinyeno. Car pako za ukazat ſvoje naſtojanye, i virnoſt, posla ſvoje Poklisare k-Papi molechiga, da i on ſvoje obechanye iſpuni. I iſpunioje odvrativſci od Gerkah gotovu Karla vojsku, daſe uzao od sjedinyenya neraztergne. Odlucſio biaſce Gergur Papa, i u napridak ſveſerdno naſtojati za utemelyiti sjedinyenye, kao ſvoje poglavito dillo; alli Bog za darovati nyegovo dillo, i ovu odluku, uze nyega k-ſebi, deveti dan miſeca Januara, illiti Sicſnya *godiſcta 1276.* Slidechi Pape Innocencio peti, i Hadrian peti, za mallo na Rimskoj Stolici ſidiſce, kakono i Ivan dvadeſeti, illi (kako drugi imenujuga) dvadeſet i pervi ovoga imena Papa.

66 Megyu to novi Patriarha Veko, kakoſe Car u nyega pouzdao biaſce, tako i velle vechma pomnyioje za utemelyiti sjedinyenye u Cerkvi gercskoj. Zato najpervo ſabravſci mlogo Episkopah u Sinod, ona, kojaſu ucſinyena u Lugdunu, potverdioje,

i

i Ivanu Papi poslaoje sinodsku knyigu, u kojoj prinaucsno, i velle kriposno pisce, da nauk Latinah od Duha svetoga je istinit. Mlogi Gerci na ucsinyeno sjedinyenye zlobno merzechi bicsih, i tamnicom pedepsani, i u slidechemu Sinodu iz opchenya Cerkve izmetnuti biau, kao uzbunitelyi Cerkve, i Carstva. A Ivan Papa, koi na pristolye biasce stupio *godisczta 1276.* za posvidocsiti, kako opchinski pastir brigu, u ono vrime poglavitu, i za utemelyiti josc, kripostnie recseno visce puta sjedinyenye, posla u Carigrad Poklisare, dva Biskupa Jakova, i Silvia Reda svetoga Dominika; prid koima, u Lugdunu ucsinyeno po Poklisarih ispovidanye Vire, Car Mihail, i sin, ponovisce, i vlastitim ricsma potverdisce; kako svidocsi knyiga istoga Cara s). Scta radi i Papa xestoka, i fillovitoga Karla na svaki nacsin, i najposli pritnyom prokletva je od oruxja uztezao.

Uztegnuoje Papa oruxje Karla, alli nemogasce Veko u Carigradu ustegnuti jezike odmetnikah oruxane pogerdami. Xalechi nyiovu slipochu scto neucsini? On ne samo mudrim jezikom, nego i perom boj scnyima bijuchi vazda nyih nadvlada; alli zaludo, jerbo poznanu ocsito istinu nektisce sliditi. Nemogu jedan dogagyaj ostaviti. Imajuchi on jedan put u Sinodu prigovaranye od izhogyenya Duha svetoga govorasce. Sveti nasc Otac Grigoria Nissen ucsi takojer, da Duh sveti *izhodi iz Sina.* I dase vidi ocsima istina, recsenoje nekase svetoga Grigorie knyiga donese. Otigye po nyu nikoi nastojnik od Cerkve, imenom Enskammatismen. Znajuchi on gdise ona befida svetoga Otca u jednoj staroj knyigi nahodi, prie u nyu pogledavsci, vidi daje istina scto Patriarha govorasce. Sctoche tadda? Ostrugavsci noxichem onu ricsicu *iz*, doterka u Sinod. Kada knyigu otvorisce svi spazisce himbu, i ocsito poznadosce, daje ona ricsica *iz* ostrugana. A scto Enskammatismen? Videchi da ni laxjom nemorese od laxi osloboditi, ispovidi zlochu svoju molechi, damu bude prosto. Svidocse ovo dillovanya Sinoda t). Scto na ovi dogagyaj odmetnici Gerci? Nijelli ovo sillom otimatise od istine? O nesrichne slipoche! 67

s) Oderic. Raynald. ad an. 1277. N. 21. Vidi notas Possini in Pachymer p. 137.

t) Leo Allat. L. 3. de Consens. C. 1. et Tomo Graec. Orthod.

Digitized by Google

POGLAVJE DVANAESTO.

Cara Mihaila neſmetena u ſjedinyenyu ſtalnoſt.

68 VElikeje ſaſe vridna ovoga Cara mudroſt, po kojoj on protivſctinami ſa ſviu ſtranah obaſtert znadiaſce vladatiſe; alli joſc velle veche ſale doſtojnaje nyegova u onoj odmetnicskoj ſmutnyi kripka, i neſmetena ſtalnoſt. Ivana Papu iſte *godine 1277.* slidioje na priſtolyu Papa Nikola trechi, koi razumivſci, da velke mnogi, a ne vas dvor Carski, i vas puk, kakòbi rad *Meniata*, protivſe ſjedinyenyu, piſaoje Caru, Patriarhi, i oſtalima, da Simboli pivaju s-nadoſtavkom, i *Sina*, daſe u onoj ſmetnyi po onomu nadoſtavku, kao biljegu pravovirni, illiti sjedinyeni poznadu, i razlucſuju od odmetnikah. Zacſudiſe Car, ſcto Papa od nyega zaiska, buduchi u opchinskomu Saboru dopuſcteno, da Gerci ſvoje ſtare obicſaje, a oſobito pivati Simbol brez nadoſtavka, obderxavaju. Ove glaſe u neugodno vrime primioje Car, u koje Deſpota, illiti poglavica od Etolie, i Epira, cſuvſci bunu odmetnikah, obecha nyima pomoch ſuprot Caru nepriatelyu nyegovu. Niſcta nebiaſce odmetnikom ugodnie, imajuchi tolika pomochnika, ſvi k-nyemu poletiſce; : Episkopi i Kalugyeri u Sinodu skuplyeni ocſitovaſce, da sjedinyeni jeſu eretici: i zato Papu, Cara, i Patriarhu prokleſce. U iſto vrime sluxechiſe prigodom ovom Franceſi, za oſvoiti nikoja miſta u Gercskoj, vojsku podigoſce. Sverhu toga joſc zarsetnuſe nova u Carigradu buna, kada Veko na ſvitloſt dadde knyigu od izhogyenya Duha ſvetoga ſuprot odmetnikom. Nemoguchi oni viſce podnoſiti oſctrie od macſa nyegovo pero vapisu, daſe s-Patriarſtva digne, pridavſci ſuprot nyemu knyigu laxih punu. U ovomu dogagyaju nemogaſce Car niſcta Gerkom od nadoſtavka u Simbolu ſpomenuti, znajuchi, da nebiga ni ujedinyeni hotili primiti; a s-druge ſtrane miſclyaſce, akoli neucfini ſcto Papa zapovida, dache Karlo na nyega, kao na nepoſluſcna, i odmetnika udariti.

Na ovi nacsin stisnut Car, naredi svaka mudro, i srichno. 69
Pomorsku vojsku Francesah razbivsci, poslaoje vojsku suprot izne-
virenim; nyiova vicha, i pogibili razmetauoje, i odbio. Za uti-
sciti pako bunu domachu, da i odmetnike utisci, pripustioje, da
Patriarhu Veka, koi biasce bios odmetnisctva u Sinodu, laxlyivo
obtuxe. Zato Veko od svoje volye Patriarstvo ostavivsci, ode u
kuche svoje. Za zadovoljiti Nikoli Papi, na znanye dadde po
svoima Poklisarih, daje stalan, i u sjedinyenyu neganut; daje imao
veliku pomnyu za uzderxati u jedinstvu sve kolike; alli da u vri-
me smuchena Carstva, nemoxe, kako xelyasce, ispuniti nyegovu
volyu.

Alli Papa nie bio zadovolyan s-pomnyom, i odgovorom Mi- 70
haila, poslavscibo nove iz Ruma Poklisare, koi nyega u Drinopo-
lu nascavsci, od strane Nikole Pape rekoscemu: Zadostaje ocsito,
da pomirenye, i sjedinyenye Gerkah s-Cerkvom Rimskom, jest
jedna himba, i privara, buduchi dase josc odmetnici toliki nahode.
Scta radi akoli Car hoche, damuse u Rimu viruje, on u istinu sje-
dinyen, i brez himbe o sjedinyenyu radi, neka ucsini, dase u sve-
mu Carstvu primi nadostavak u Simbolu: Govorau josc nyemu od
skinutja Patriarhe Veka osobitoga branitelya sjedinyenya. Na ovo-
je odgovorio, daje Patriarha od svoje volye ukloniose, za opocsi-
nuti od poslovah, i dachese pak u Carigrad vratiti, kamo i Po-
klisare Car je pozivao. Megyu to porucsioje Patriarhi, da sva
proscasta, kojasumu ucsinyena, za lyubav mira zaboravi, i neocsi-
tuje Poklisarom. I povratise Veko, ne radi dostojanstva, nego rad
oblasti Patriarske, da more kriposnie boj s-odmetnicih biti. Izba-
vivsise Car ove brige, dase izbavi i druge rad nadostavka u
Simbolu, povede s-velikim posctenyem u Carigrad Poklisare, i prie
negose oni mogadiau sastati s-drugima, i od uzroka svoga doscastja
besiditi, dozva Car Episkope, i ostale Cerkvenike, koima ocsito-
va uzrok, zasto Poklisari Rimski dojdosce, i scto Papa od Ger-
kah iziskuje, da navlastito s-nadostavkom Simbol pivaju. Istina
jest, govorasce Car, mi nemoxemo pristati nadostavku Simbola; al-
li znate u kakvomuse stanyu nahodimo. I zato vas svitujem, i
molim, nemojtese protiviti Poklisarom, pacse svakoim posctenye
ukaxite za posvidocsiti priatelyistvo, kao da hochete u istinu xe-
lyi Papa zadovolyiti. Ja pako, neka znate, akoli neuzmogu ni

Digitized by Google

po jedan nacsin odluku, i odlucsak Pape izvernuti, odlucsiosam temelyito, prie scnyime, i sa svima Latinih boj biti, nego jedno slovce Simbolu nadostaviti.

71 Posli toga kadase prid Carom, i Poklisarih sabrasce Episkopi, Cerkvenici, i Kalugyeri, kakoi je Car svitovao, takose svi himbeno podnesosce; nitkobose nenajgye, koibise nyima protivio. Za ukazat svoju istinitu stalnost u sjedinyenyu, Car dovede prid ocsi Poklisarah u gvozdju csetiri svoja rogyaka Paleologa; koi biau nascasti diónici iznevirenya. Zapovidioje Car, dase napisce od Sinoda ispovidanye Vire, kojeche Papi ugoditi, i u cslanku, od Duha svetoga, s-velikom pomnyom stavisce, svidocsanstva Otacah, koi govore, *da Duh sveti izticse, ukazuje se, dananse daje, i daruje od Otca po Sinu.* A nektisce himbeni Gerci, kako Latini hotiau metnuti da Duh sveti *izhodi.* Car za vechma ugoditi Papi, nyegovu oblast uzvisujuchi, pridadde Poklisarom dva Episkopa otverdnuta odmetnika Ignatia, i Melecia, daih Papa sudi, i pokara. Nikola Papa razumivsci od Poklisarah sva kolika, sudioje, dasu kriposni razlozi Cara Mihaila, daje on stalan u sjedinyenyu, daje sale dostojno nyegovo nastojanye, zato nekti silliti Gerke na oni nadostavak.

72 Alli josc kripkie, i ocsitie Car ukaza svoju nesmetenu stalnost u sjedinyenyu pod slidechim Papom Martinom csetvertim, rodom Francesom, koi je za Papu obran *godisc'ta 1281.* po nastojanyu Karla kralya Sicilie. Car poslaoje udily Poklisare svoje Leona Herakleenskoga Episkopa, i Theofana Nicenskoga, za ukazat posluh, i podloxnost novomu Papi. Potribnomu ovo biasce csiniti zarad Karla kralya Sicilie, svoga staroga nepriatelya, a priatelya Pape, skoimse sdruxio biasce. Alli ovo poklisarstvo nebiasce tako srichno, kako pervasenya; pacse ovi Poklisari odagnani biau. Razlog jest, zasctobo Papa, da Gerci lukavo s-Papom svoje poslove opravlyaju, jedno mislechi, a drugo govorechi, usillovani strahom vojske, a ne prignuti, da u pravoj Viri spase dusce svoje. Razlog jest takojer u) kako svidocsi Gregora, Car s-Petrom kralyem

u) Gregoras pag. 75. Possinus in notis ad Pachymer.

Digitized by Google

lyem Aragonie ucfini dogovor ſuprot Karlu kralyu Sicilie. Zato ovi Papa dopuſti Karlu, da s-vojskom na Cara udari; a Karla uzbudi Papu, da Cara prokune, i iz opchine pravovirnih izbaci, kako ſvidocſi Ptolomeo Lucenski Reda S. Dominika x) knyigopomnik Vatikanski jednovrimeni piſaoc. I najposli Papa u gradu Orvietu, gdiſe tadda nahogyaſce, izkaravſci gercske Pokliſare, radi himbah, i lukavſtvah u poslu od sjedinyenya, prid vratih velike Cerkve, prokleoje Cara Mihaila Paleologa oſamnaeſti dan miſeca Novembra illiti Studena, koi Cerkveni grom sluſcajuchi Pokliſari gorko raxaloſcteni, poslaniſu kao protirani doma.

Car Mihail razumivſci, od ſvoga Pokliſara Episkopa Nicenskoga, Herakleenskibo priminuo biaſce, daga je Martin Papa prokleo; zacſudiſe, ſcto na miſto fale, koje je bio doſtojan, tolikim, i najvechim pokaranyem Cerkvenim pogergyen biſce. I zato napade na nyega neizkazana xaloſt promiſclyajuchega, koja, i kolika on ucfini za sjedinyenye i poſctenye priſtolya Rimskoga. Razjidiſe, i akochemo pravo rechi, imadiaſce uzrok. Scta radi kada u niki ſvetcſani dan, u vrime Liturgie, Djakon po obicſaju hotiaſce ſpomenuti ime Pape, Car uſtavſci s-priſtolya na glas zabranimu govorechi: *neka oſtavi.* Alli jedda Car iz skupſctine pravovirnih izmetnut, odmetnuſe od Cerkve Rimske, i oni uzao od sjedinyenya razterxe? Iſtina jeſt, kako ima ſvakomu ocſito biti, dagaje veoma ovi dogagyai ſmutio, allimu nie izvernuo ono kripko ſerdce, i ako kada, doiſto tadda poznajuchi iſtinu nauka Cerkve Rimske, ukaza ſvoju neſmetenu u sjedinyenyu ſtalnoſt, za koju on naſtojechi, nyu do ſmerti obderxa. U koje vrime ukaza on oſobito bogolyubſtvo, kada dvorni Sveſctenik doneſe ſveto pricſeſtje, poklonivſciſe duboko, i bogolyubno primivſci, s-Iſuſom Hriſtom, i ſcnyegovom ſvetom Cerkvom Rimskom sjedinyen doverſci ſvoj xivot, oſtavivſci Carſtvo ſinu ſvomu Androniku *godiſcta 1283.* jedanaeſti dan miſeca Decembra, illiti Profinca. 73

PO-

x) Hiſt. Eccl. L. 24. apud Raynaldum.

Digitized by Google

POGLAVJE TRINAESTO.

Car Andronik od sjedinyenya odstupi.

74 NOvi Car Andronik Paleolog nekti saraniti Mihaila, ni kako otca, ni kako Cara dostojno, veche dadde zapovid, dase iz tabora (igyaubo na vojsku) iznese obnoch, i baceno u zemlyu zaterpa tilo zemlyom; daga zviradi nerazdru, i nerazneſu. Ovako, i *Meniata* svidocsi. Alli pitajuga Latini, zasctoje on tako kudio Cara Mihaila, rad omraze, kojuje na sestru Eulogiu nosio, kakoje kazano na *broju 56.* a nekudi Andronika, koi je toliko omrazu na svoga otca nosio, i pogerdio? Nieli fin veche posctenye, i lyubav duxan ukazati otcu, nego brat sestri? Poznaje duxnost svoju isti Andronik kod Pakimera govorechi y): *Brez ovoga sprovoda, kogabi svaki Kerstjanin imao, lexi pogergyen csovik, i Car nepriatelyom strahovit, od mene svake lyubavi dostojan. Nisctanemanye tako sudismo, i ucsinyeno jest.* Zasctoje pako on tako sudio, kaxenam Gregora odmetnik z). Ucsini ovo Andronik za pokazat svoju nenavidost, i omrazu na sjedinyenye Cerkve gercske s-Rimskom, za koim pokojni slavne uspomene Car jest sa svom snagom, i na svaki nacsin do samerti svoje nastojao. Pristupivsci dakle Andronik ispovidanye Vire, koje po Poklisaru u Lugdunu, i opet on isti u Carigradu biasce ucsinio, pocse svetogerdno progoniti sjedinyenye. Najpervo dozva natrag Eulogiu tverdnu odmetnicu, i branitelyicu odmetnistva, koja s-Andronikom kako hoti, vladasce, i upravlyasce. Nitko ovu xenicu nemogasce utisciti suze roneciu, i xalechu smert brata Mihaila; zasctobo, kako ona malloumno govorasce, u zablugyenyu latinskomu priminuvsci, propadde u pakao. I zato zabrani, dase za nyega negovore molitve, ni Liturgie, koje nyemu u paklu nemogu korisne biti. Scto na ovo od-

mes-

y) Pachym. L. 13.

z) Greg. p. 81.

Digitized by Google

metnici? Poruciioje takojer Patriarhi Veku, da buduchiſe tolika buna zaradi ſjedinyenya zametnula, on imade Stolicu oſtaviti Joſefu prie oſam godinah dignutu, ne od koje omraze na nyega, veche zaſctoboſe imade prikloniti vrimenu. Ovu razumivſci Veko razxalimuſe gorko, videchemu toliku ſvoih domorodacah slipochu, toliki pokojnoga Cara, i ſvoj trud u jedan cſas izvernut. Zato za uklonitiſe one bune, otigye u manaſtir Pankratera, a Joſef poſadiſe na Patriarsku Stolicu.

Tadda odmetnici, a oſobito Kalugyeri, koima priproſti Patriarha, kao namiſtnikom ſvoim, dadde ſvoju oblaſt, pobiſniſce progonechi one, od koih ſumnyau, daſu ſjedinyenye zagerlili. Prokleſce ovi Bogoſlovici mudri, kao i nyiov Patriarha, nauke Latinah ne *nove*, kako neumitno, i zlobno piſce *Meniata*, nego *ſtare*, kakoim ukaza prinaucſni Joan Veko. Zabraniſce zvoniti, cerkve pozatvoraſce, kao daſu od ſjedinyenih po sluxbi Boxjoj oskvernyene. Zatim laici, illiti ſvitovni, koibiſe u ovomu lyutomu progonſtvu u odmetniſctvo povrachali, uſillovani biau razlicſne pedepſe podnoſiti, oproſctenye za novce kupovati. Ovi lakomci Kalugyeri naredili biau ſtanoviti broj novacah za onoga, koibi xelio u cerkvi nyiove piſme sluſcati, i molitve: za onoga, koibi hotio blagoſovlyeni kruh primiti, i mlogo viſce za onoga, koibiſe hotio pricſeſtiti. Tergovci ovi Kalugyeri prodavajuchi ſvete ſtvari ſvitovnima, dobro napridovaſce. Alli mlogo vechu koriſt od Epiſkopah imadoſce, koje dozvavſci u Sinod, i skinuvſci nyiova dobra megyu ſobom razdiliſce, kao razbojnike bicſovaſce, i izgerdiſce. Iſti odmetnik Gregora a) kudioje oviu Kalugyerah nedoſtojni nacſin. 75

U ovomu biſnomu progonſtvu, oſtadde u ſjedinyenyu neganut ſlavni oni vitez Cerkveni, Joan Veko ſa ſvoima prinaucſnima Arhidjakonih Meleteniotom, i Georgiom Metokitom. Naſtojaoje Car, i nyih na ſvaki nacſin k-ſebi pritegnuti vidioje, kako on ukazuje kripoſno, da Duh ſveti izhodi od iſtoga biſtva Otca, 76

i

a) Leo Allat. de perpet. conſenſ. L. 2. c. 15.

i Sina zajedno; kako u prigovaranyu lomi, i mervi razloge odmetnicske, alli nekti Veko odſtupiti od iſtine, prem ako izagnan biaſce jedan put u grad Pruſu, a drugi put u grad ſvetoga Grigorie, u komu mlogo godinah provodechi, u tugi, i nevolyi nauk Izhogyenya Duha ſvetoga mudrim perom ſvoim, ſuproti odmetnikom branechi do ſmerti, vitez nepridobeni pogye s-ovoga ſvita za primiti krunu nebesku, kakono, i dva druga nyegova.

77 Andronik Car, koiſe pouffao biaſce, dache dignuti ſmutnyu Carigradsku, i Carſtvo raſciriti, odſtupivſci od sjedinyenya, pozna ſebe privarena. Novaſe u Carigradskoj Cerkvi zametnu ſmutnya, kadaſe megyu ſobom zavadiſce ſtranci cſetiri Patriarhah, nepravedno, kako oni govorau, skinutih, vridni ove pedepſe, daſe megyu ſobom kolyu nesloxni, koi ſvetu sloxnoſt s-Cerkvom Rimskom odbaciſce. Od onoga vrimena i ſtvari Cerkvene, i Carske uznemirene biau, i zatoſe neimadoſce nikakva dobra nadati, veche bojatiſe ſercsbe, i oſvete Boxje b), po oſobitih cſudeſah zlamenovane. Vigyenoje tadda, da prilika Bogorodice proliva ſuze; da iz prilike ſvetoga Gyurgya kerv protecſe: i ſa ſvim tizim niſctaſe neuplaſciſce; pacſe otverdnuti u zablugyenyu rekoſce, da rad dignuta sjedinyenya s-Cerkvom Rimskom jeſu Bogu ugodili, i zatoſe nejmaju nikakve nepriatelyske fille bojati.

78 Alliſe privariſce i oni s-Carom. Vidiſcebo posli raſutje Carſtva, izgubivſci mloge derxave u Aſii, i Europi. U Zapadu biau nadvladani Gerci od Tatarah, Szcitah, Franceſah, Genueſah, i Venecianah. U Iſtoku pomorski razbojnici porobiſce Adde, illi Otoke. Sverhu toga Turci pod Otomanom, illiti Oſmanom pocſetnikom turske trage, illiti kolina, koi ſebe nazva Sultañom, illiti ſamovladaocem, izgubivſci Gerci mloga miſta u Bithynii, i Paflagonii, veomaſe uplaſciſce. Ovoje oni Oſman, od koga nikoi piſcu, daje naredio nove cſete, koje on Janicſare c) imenova, naj-

b) Pachymer L. 3. in diuerſis locis.

c) Laonicus vocat hanc militiam Regis ianuas, quia ad aulae cuſtodiam fuit deputata. Euntes ad aulam Sultani, dicebantur ire ad ianuas Regis. Vnde aulae Sultani nomen: *Porta Othomanica.*

Digitized by Google

najpervo ſtrahovite Gerkom, a posli ſvima Kerſtjanom. Evo! Caru koriſti od dignuta sjedinyenya! nekaſe fale Gerci, daſe nikakve ſille nepriatelyske nejmaju bojati. Polak toga zametnuſe megyu Carom Andronikom, i nyegovim unukom, po imenu Andronikom, nesklad, koi dida ſvoga, navalivſci na nyega obnoch ſa ſvoim druſctvom, metnu u tavnicu, u kojoj vid izgubi. Mogaſce viditi okom od pameti, daje ovo pedepſa Boxja; onbo od Pape Klementa petoga proklet, zaſctoboje od sjedinyenya po zakletvi potvergyena, otverdnut u zablugyenyu, da Duh ſveti neizhodi od Sina, na iſti dan Duhovah, kakoje ſmotrio *Kantakucen* d) ove neſriche dopadde. Najposli ufillovan biſce obuchiſe u Kalugyere, nazvan Antonia, i posli dvi godine Kalugyerſtval, *godiſcta 1332.* pogye odmetnik Bogu razlog dati.

POGLAVJE CSETERNAESTO.

Briga Andronika Paleologa mlagyega za sjedinyenye.

SUltan, to jeſt ſamovladaoc turski po imenu Orkan, ſin Otomana, illiti Oſmana, od koga ozgor rekoſmo, zadadde novomu Caru novi ſtrah slavnodobitnim oruxjem ſvoim. Hotioſeje primilloſtivi Bog sluxiti oholom nevirnih Turakah fillom, kao xeſtokim bicſem za natirati odmetnike, daſe u sjedinyenye povrate. I hotiau, alli o da hotiau ſveſerdno iſctuchi ſpaſenye duſcah ſvoih. Andronik videchi, u komuje ſtanyu, odlucſi, ne brez ſtida doiſto, od Latinah pomoch iskati. Scta radi posla dva Pokliſara, jednoga imenom Dandula Vlaſtelina Venecianskoga k-Filipu Valeſiu, kralyu od Francie, a drugoga Kalugyera Barlaama. Kraly Francie nemogaſcemu u pomoch biti, imajuchi rat s-Ingleſih; a Barlaam poslan k-Benediktu Papi ovoga imena dvanaeſtomu, ſvoim 79

d) Cantacucenus L. 1. C. 59.

Digitized by Google

govorenyem himbenosloxnim nifcta neifprofi. Ocfitovaoje on xe-lyu Cara Papi, dabife rad fjediniti s Cerkvom Rimskom, akolibi latinski Poglavice udily hotili pomoch nyemu poslati, za ofvoiti one gradove, koje Gerkom Turci oteli biau. Posli toga, ako Papa fudi, nekafe skupi Sabor opchinski, u koiche ifti Patriarhe dochi, illi fvoje Poklifare poslati za protrefti cslanak od izhogyenya Duha fvetoga. Za prignuti na to Papu, obechaoje jofc Barlaam himbeno, alli malloumno, dache fvi brez ikakve fumnye nauku Latinah priftati. Ovo fjedinyenye bitiche temelyitie, nego ucfinyeno u Saboru Lugdunskomu, u komu zafctobo nebiau Poklifari Patriarhah Iftocfnih, i ovoje zafcto Gerci tako berzo odftupifce. Ovako govorafce Barlaam, rodom Italianac, duhovnik fvetoga Vafilie, hotiuchi Papu prihiniti.

80 Allimu Papa Duhom fvetim nadanut mudro odgovori: Dafe Gerci prie imadu fjediniti, koima inacfie nemoxe povirovat, dabi oni fveferdno xelili fpafonofno fjedinyenye, buduchi da od nyega nikada negovore, veche famo tadia, kadaim filla od turske vojske naftaje. Nie pak potribno Sabora fazvati za protrefati cslanak od izhogyenya Duha fvetoga, buduchi daje on jurve od iftih Gerkag poznan, daje iftinit, i zakletvom potvergyen. Od Sabora Lugdunskoga, nemoxe nitko razloxito fumnyiti, jelli bio Sabor opchinski? Jer kakoje fvima ocfito, u nyemufe nahogyau, ofim latinskih primlogih Otacah, Poklifari Carevi, poglavice Cerkve gercske od tridefet i ofam Metropolitah, i Sinoda poslani, koi zadofta prikazivafce Cerkvu Iftocfnu. I zato prem ako nifu dofcli Patriarhe, ni fvoih namiftnikah poslali, nie toga radi ovi Sabor nezakonit. Nitkoim nie branio dochi, ne za protrefati recfeni cslanak, toliko puta protrefan, i zakletvom vafce Cerkve potvergyen, nego za ubaviftitife u nauku Latinah, koga iftinu fumnyechima, i iz ferdca xelechima znati, Cerkva Rimska vazdaje gotova pokazati, i iftomacfiti. Ovako Papa na himbe Barlaama odgovori. Nifctanemanye za ukazati, koliko Pape opcheni namiftnici Ifukerfta naftoje za fpafenye bludechi ovacah, nepropufctajuchi ni jedne prigode, poslaoje Benedikt Papa s Barlaamom dva Biskupa u Carigrad.

Na

Digitized by Google

Na doſcaſtje oviu Biskupah u Carigrad ſviſe obradovaſce, 81
uffajuchiſe, dache i pomoch vojnicska za nyima do skora ſtignuti. Biskupi ovi xelyau, dabiſe razgovarali za ocſitovati iſtinu nauka Cerkve Rimske; alli Patriarha, i oſtali gercski Episkopi, od razgovoraſe uklanyaſce, poznajuchi ſvoju slaboſt, od koje ſvidocſi Gerk Nikifor Gregora. Dakle ovi iſti Gregora, mlogo ſalyen radi nauka, za pokriti onu ſvoih domorodacah ſramotu od neumitnoſti, imadde mudro govorenye, alli himbeno. Sluxioſeje on razlogom Pape Benedikta, govoraſcebo, da prigovaranya od Vire jeſu vazda puna pogibili. I zato buduchi Vira Cerkve gercske u Sinodih razvigyena, i utemelyena, nie potribno od nye prigovaratiſe e). Polak toga joſc recſe: Latinibi radi, daſe ſvaka ſverſce po nyiovoj volyi, sluxechiſe himbenim nacſinom od razloxenya. Ovako Gregora. Alli gdiſu razvigyeni, i iſtomacſeni Cerkve gercske nauci zadoſta? jedaſui kada Latini poznali za iſtinite? a znademo, daſu Gerci poznali nauk Latinah za pravi i ſpaſonoſni nauk, ne ſamo u Saboru Lugdunskomu, nego i prie, hotiuchiſe sjediniti s Cerkvom, akoliimſe Carigrad povrati, kakoje recſeno na *broju 23.* Cſuvſci govorenye ovo Biskupi Rimski, poznadoſce, daſe Gerci od prigovaranya, illiti ocſitovanya iſtine uklanyaju, to jeſt zatvoraju ocſi, da iſtinu nevide; zatoſe u Rim povratiſce. Jeddaſu Gerci ſveſerdno iskali po Barlaamu sjedinitiſe? Tkocheim virovati? Daih budu Latini prie pomogli, kako zaiskaſce, ovobi, i onda bili rekli, i ucſinili, ſcto ſada rekoſce, i ucſiniſce; akobi bio hotio Papa Sabor imati. Alli, i nebiaſce ono vrime podobno za pomochi nyih; jedno zaſctoboſe velika ſmutnya u Zapadu uzbudi, od inada triu Papah, iz megyu koih, ſvaki hotiaſe kao zakoniti namiſtnik Iſukerſtov oſvoiti priſtolye Rimsko. A drugo, zaſctobo tadda u Iſtoku izajgye novo krivovirſtvo, nazvano Palamitansko od Gregoria Palame Kalugyera, a poslie Episkopa Theſſaloniſcenskoga, po kojoj opet kao iz nova utverdiſe odmetniſctvo gercsko, i zato malloſu od sjedinyenya mislili, prem akoſu vidili, daim od turske fille Carſtvo pada.

e) Nicephorus Gregoras L. 10. C. 8.

Digitized by Google

Car takojer Andronik mlagyi, mallo posli ſverſcioje xivot, i vladu, *godiſcta 1341.* oſtaviviſci Carſtvo Sinu od devet godinah Joannu Paleologu, jerbo Manuel, i Theodor joſc mlagyi od Joanna biau. Nebiviſci pako ni Ivan za vladanye podoban, imenova Andronik Ioanna Kantakucena za naſtojnika, doklem on ſtupi na yrime od Carevanya.

POGLAVJE PETNAESTO.

Jelli Joann Kantakucen za ſjedinyenye naſtojao?

82 JOann Kantakucen od prijaſnoga kolina, od Theodore ſeſtre Cara Mihaila Paleologa, razumom, mudroſtju, i oſtalima darovih nakichen doſtojanje bio Carſtva, da nebiſce Carevao. Nezadovolyan on s-nadſtojniſctvom ſverhu mladoga Cara Joanna Paleologa, ſvojoj brigi priporucſena, ucſini ſebe Carom, od Patriarhe Jeroſolimskoga okrunyen, i proglaſcen; alli kao uſilnik, od Patriarhe Carigradskoga, zato iz opchenya pravovirnih izmetnut. Ovo nepravedno oſvojenye Carſtva biloje uzrok velike bune, i domachih bojah. Za dignuti ove ſmutnye, udadde Kantakucen ſvoju kcher Jelinu, za Joanna Paleologa, s-ugovorom, da vladaju zajedno, to jeſt kako himbeni Kantakucen ukaza poslie, da Joann noſi iſprazno imme Cara. Drugu pak kcher jurve prie dao biaſce za Orkana ſina Oſmanova ſamovladaoca turskoga; po kojoj udadbi, otvori on put Turcſinu u Europu, koiche nyu robiti, i Iſtocsno Carſtvo ſatariſati.

83 Joann, zakoniti Carſtva baſctenik, nemogaſce ſillu oholu Kantakucena podnoſiti. Zatoſe opet zarattiſce megyu ſobom. Megyuto Orkan nemarechi za priatelyſtvo po udadbi ucſinyeno; u onoj nyiovoj ſmutnyi Likaoniu, Miſiu, Frigiu; a ſtarji ſin nyegov Soliman mloge gradove nadvlada. Videchi tadda Kantakucen, damu raſutje naſtaje, poslaoje Pokliſare k-Papi Klementu ſceſtomu, dabi on ſvitovao, i fillio Poglavice Kerſtjanske Kantakucenu u pomoch dojchi. Poslaoje Papa dva Pokliſara Biskupa, obechajuchi pomoch;

Digitized by Google

moch, akoli udily uzradi o sjedinyenyu. Ovo uffanye od pomochi priterxe fmert Klementa Pape. Zato posla opet Poklifare k-novomu Papi Innocenciu fceftomu, koimu odgovori ono, fcto i Klement Papa; alli nie on nifcta za sjedinyenye, nego za utemelyiti Carftvo, i vladanye fvoje naftojao. Megyuto, kada nifcta nie fumnyo, Carftvo nepravednim nacfinom ftecfeno, pravedno izgubi, i za ucfuvati fvoj xivot, prem ako on pifce, da od drage fvoje volye poftadde Kalugyerom, nazvan Joafaf; a Carica Irene poduvnife u manaftiru S. Marte, nazvana Eugenia. Xivioje Kantakuceno novi Kalugyer mlogo godinah na Gorri Athos, na kojojfe nahodi cfeternaeft manaftirah Kalugyerskih, i more biti toga radi imenovana bifce Gorra fveta. Pifaoje, febe ofobito falechi, iskazanye ftvarih, kojefe dogodifce pod Andronikom ftarjim, i mlagyim; i najposli pod fvoim Carftvom od *godifcta 1320.* do *godifcta 1352.* pod imenom *Hriftodula.* Nikoi fude, dafeje bolye sluxiti umio perom, nego Carskom fcipkom.

Nebi nifcta bilo potribno nadoftaviti ovde, alli zafctobofe 84
zadiva ovde perom fvoim *Meniata*, pifcuchi na *liftu 101. broju 54:* Dva prilyuta, i prifuprotivna, imadofce Gerci nepriatelya, od ovuda poglavicu turskoga, koi je naftojao fve Carftvo pod jaram fvoj metnuti; a od onud Papu, koi je Cerkvu Iftocsnu fa fvom fnagom podloxiti radio. Nevolyni pako gercski Cari, za ucfuvati od ufillnofti turfke Carftvo slobodno, i cilovito, tefckom onom fillom ufillovano, lafno pripuftifce, dafe Cerkva Iftocfna oblafti Cerkve Zapadne podloxi. Ovako *Meniata:* kudi ne famo Papu, nego i Care, alli kudi nepromatrajuchi, zafctobo buduchi Gerci, prem ako ludo fudili, daje Cerkva Latinah ereticska, neimadiau Cari, nijednom fillom ufillovani podloxiti Cerkvu Iftocfnu Zapadnoj, i nyezin, kako oni govorau, ereticski nauk sliditi. Alli da protrefemo one redke *Meniate.*

Iftina je, govore Latini, daje Sultan turski veliki nepriately 85
gercski bio. Alli tomu tkoje kriv? Nieli Joann Kantakucen? On je bio, on nepriately Gerkah, koi je Orkanu put otvorio u Carftvo gercsko, da Turci kervjom gercskom napoje fablye fvoje. Gerci, ove zmie u fvoima nidrih ugnyizdifce, koje nyih onda ujidofce, i najposlichei zaklati. I fa fvim tizim, nekudi *Meniata*

Kan-

Kantakucena, nego Papu Rimskoga. Alli zaſcto? jerboje, veli ſa ſvom ſnagom Cerkvu Iſtocſnu Zapadnoj podloxiti naſtojao, i zatoga prilyutim nepriatelyom zove.

86 Iſtinaje, i ovo vele Latini, daje naſtojao Cerkvu Iſtocſnu podloxiti Zapadnoj, to jeſt, iznevirenu kcher materi ſvojoj. Alli jelli Gerke fillio? jelli uzbudio ſuprot Gerkom Poglavice Zapadne? jeddaje koje potajne dogovore s-Turcih ſuprot Gerkom imao? Rechiche *Meniata*, nie Kantakucena pomogao. Alli vellemu Latini: Jelli Kantakucen o ſjedinyenyu naſtojao? Slidiſce Pape nadahnuti Duhom ſvetim Jehu Kralya Iſraela f) koi govoraſce Jonadabu: *Jelli tvoje ſerdce upravno*, brez himbe, *kakoje moje ſerdce ſa ſerdcem tvoim? I odgovori Jonadab, jeſt. Ako jeſt, recſe: daj dakle ruku tvoju.* Ovo iſto iskaſce Pape Rimski od Carah gerckih, ſjedinyenye obechajuchih, dajte pruxite ruku, ako ſveſerdno iſctete ſjedinyenye, ukaxite dillom. Jedda pako ukazaſce dillom? Kada pocſeſce munye ſivati, kada pocſe germiti, kadaje naſtajala turske vojske ſilla, tadda pocſeſce o ſjedinyenyu raditi. Silla vojske turske biaſce bics oſobitoga milloſergya Boxjega, natirujuchega na ſjedinyenye. Iskaliſu ovo Gerci, alli ſamo za odoliti nevirnickoj ſilli; a ne poznajuchi, daje za ſpaſenye potribno, i hotiuchiſe ſveſerdno s-Cerkvom Rimskom ujediniti. Varajuchi Latine, privariſce ſebe. Nektiſce poznati, da one vojske jeſu pedepſe nyiova otverdnutja u odmetniſctvu. I zato provigyenye Boxje illi metnu, illi pripuſti takve zaprike, rad koih Latini nektiſce, i akobi hotili, nemogoſce u pomoch dochi.

Szcinim, daje *Meniati* zadoſta odgovoreno, i oſtalima, koiſe ſuprot Latinom tuxe, da od nyih pomochi neimadoſce. I zato ovi odgovor, i u napridak imatiche miſto.

PO-

f) L. 4. C. 10. v. 15.

Digitized by Google

POGLAVJE SCESTNAESTO.

Car Joann Paleolog sjedinyen s-Cerkvom Rimskom.

POsli Kantakucena Joann Paleolog fin Andronika mlagyega, ba- 87
ſctinik zakoniti Carſtva, ſtupioje na nevolynu Stolicu *godiſcta 1355.* U vrime nyegove vlade posli ſmerti Orkana, i Solimana, gorji nepriately fin Orkanov, trechi Sultan, illiti ſamovladaoc turski, imenom Amurat, priimenkom *Gazis*, to jeſt vitez, pocſe vladati. Ukaza on, da doſtojno priimenak viteza noſi; priſcavſcibo priko mora, i oſvoivſci na putu gradove, nadvlada grad Drinopol, za Carigradom najvechi, ſtavivſci u nyemu, i utemelivſci ſtolicu vladanya ſvoga. Veliki ſtrah ſvima zadadde, zato nemoguchimu odoliti Poglavice Bulgarski, Servianski, podloxiſcese nyemu, i Car iſti Joann Paleolog podvezaſe, dache nyega ſa ſvoima cſetami, i ſinom iduchega na vojsku sliditi.

Razmiſclyajuchi Paleolog, daje Amurat tolike derxave podjar- 88
mio, ſudioje; da on pohlepan za raſciriti ſvoju oblaſt, hoche najposli raditi, o nadvladanyu iſtoga Carigrada. Zato poslaoje Pokliſare nikoje Arhimandrite s-Pavlom Patriarhom latinskoga zakona, koi *godine 1367.* dojdoſce u grad Viterbio k-Papi Urbanu petomu, za iſproſiti pomoch. Ova molba, da kripoſtnia bude, poslie nyih, iſti Car Paleolog ſtixe u Rim *godiſcta 1369.* Onde posli mlogoga razgovora proſvitlyen od Duha ſvetoga odrecſeſe zablugyenyah gercskih, i ucfini iſpovidanye Vire, po nacſinu od ſvete Cerkve Rimske naregyenu, koje vlaſtitom rukom podpiſavſci, potverdi pecſatom ſvoim oſamnaeſti dan miſeca Oktobra, illiti Liſtopada g). Ovo iſpovidanye buduchi daſe u ſaraniſctu Rimskomu nahodi, brez razloga ſumnye, i dvoume odmetnici. Razumivſci

g) Oderic. Raynald. ad an. 1369.

Digitized by Google

ſci Papa, ſctoje po milloſti Boxjoj ucſinyeno, dogye iz Viterbia u Rim, i radujuchiſe Caru zagerlioje nyega kao ſina, koiſeje vratio u kuchu Otca ſvoga. Odanle otiſcavſci, ſvratiſe u Veneciu, gdi uzajmivſci pineze od kamatnikah otigye u Franciu, koju naſcavſci ſmuchenu radi Ingleskoga ratta, oſtaviviſci udily, dogye u Veneciu. Buduchiga onde uſtavili kamatnici, piſaoje ſinu Androniku, da ſcto berxje, naſtoi skupiti pineze, za zadovolyiti kamatnikom. Alli Andronik zabaci u nemar ocſinu knyigu, xelyaſce joſc morebiti carevati miſto otca. Manuel pako fin mlagyi xalecni otca, koliko mogaſce, toliko pinezah doneſe, i ſebe miſto otca na tutiu dadde h). Nyemu je posli otac Carſtvo oſtavio, zaſctobo Andronika, koi imadiaſce otajni dogovor s-Genueſih ſuprot otcu, je oslipio, i u tamnicu metnuo. Drugi od ovoga osliplyenya drugacſie piſcu, da kako Amurat turski Car ſinu ſvomu Suazenu iſcteti ocſi, tako ovo iſto Joann Paleolog uſillovan bi ucſiniti Androniku, zaſctobo kada Amurat s-Paleologom biaſce u Aſii, dva ova mladicha dogovoriſceſe pod zakletvu, dache jedan drugomu u pomoch biti, roditelyom ſvoim derxave, i xivot uzeti. Ovo zato ovde biljexim, jerbo *Meniata* piſce, da ovi Car s-Cerkvom Rimskom ujedinyen, kada iz Venecie dojgye, uſillovan biſce mir s-Amuratom ucſiniti pod ovi ugovor, da Andróniku ocſi izvadi, ſcto da nie iſtina, ocſito jeſt.

89 Iſtinaje niſctanemanye, da od ſvoga putovanya neimadde koriſti. Naſtojaoje nyega Urban Papa na ſvaki nacſin pomochi; piſaoje okolicſnu knyigu Poglavicam Kerſtjanskim; alli oni megyu ſobom uznemireni biau. Po iſti nacſin, i Papa Gergur jedanaeſti za utiſciti novoga fina ſvete pravovirne Cerkve, proglaſioje vojsku Krixarah, ponukujuchi Gerke, da slide izgled ſvoga Cara, alli kako Gerci izgled ſvoga Cara slidiſce, takoih i Latini pomogoſce, zaſctobo o domachemu rattu zabavlyeni nemogoſce. I zato Car uſillovan imadiaſce s-Amuratom, kao sluga s Goſpodinom mir ucſiniti. U tolike nevolye, i neſriche ſtanyu onomu za utiſcenye biaſce, da po ſjedinyenyu prigye u ono ſtanye, u komu moxe biti dionik Carſtva nebeskoga, koje nemoxemu nitko oteti.

PO-

h) Brietius ad an. 1369.

Digitized by Google

POGLAVJE SEDAMNAESTO.

Jelli Manuel slidio izgled otca ſvoga Ivana Paleologa?

MAnuel miſto otca ſvoga ſtupioje na Carsku Stolicu, kojaſeje od slaboſti lulyala, i posli od ſtraha dermala. Oslobodi Milloſc Kobilich veliki vitez Gerke od Amurata, kada on na Koſovu polyu ulize pod nyegov ſcator, i kao dachega u ruku polyubiti klekavſci, izterxe angyar, i zadiga u ſerdce Amurata. Alli neſrichno poſe, jer kada potecſe, neutecſe, od Janicſarah vas na ſablyah razneſcen; a ni po Gerke ſrichno, jerbo na iſtomu bojnomu polyu Turci ſvoga Sultana obraſce ſina Amuratova, imenom Bajazeta, nazvana *Gilderum*, ſcto rechi hoche: trisk, illiti grom, zaradi prixeſtoke fille. Oſvoivſci on mloge derxave, i gradove, najposli, i Carigrad obſide, ukazujuchi, damuje imme *Gilderum* priſtojno. Alli ſa ſvim tizim neuplaſciſe nyega Sigismundo kraly Magyarski; koi i Franceſe imajuchi u pomoch, falioſeje, akobi i nebo padalo, dabiga mogli ſvoima kopjih vojnici uzderxati, imadiaſcebo ſto hilyadah vojnikah. U nyegaſe biaſce pouffao Car Manuel; alliſe privari u ſvomu pouffanyu. Razumivſci Bajazet, daje kraly Magyarski ſuprot nyemu doſcao, dilivſciſe iz pod Carigrada pogye na Sigismunda, i kod grada Nikopola udari na nyega xeſtoko, i fillovito, razbivſci onu ſlavnu vojsku, s-velikim prolitjem kervi Kerſtjanske. 90

Napadde na Manuela veliki ſtrah, i zato po izgledu pridſtolnikah ſvoih, on posla ſvoje Pokliſare za iskati pomoch od Latinah, *godiſcta 1397.* u Franciu; a poslie on iſti otigye u Paris kralyu Karlu ſceſtomu, a odanle k-Ingleſom. Karlo rad nemochi ſvoje, niſcta nemogaſce narediti; a u Ingleſah ſva neskladna, i ſmuchena biau. Alliga Bog na drugi nacſin utiſci, i ukaza Gerkom ſvoje pomillovanye, produlyujuchi nyima vrime, nebiliſe oſitili, da pravda Boxja oruxana bicſem turske vojske, nyih kara, i natiruje na pokornoſt, i ſjedinyenye. Bajazet, koi posli nadvla- 91

Digitized by Google

dana kralya Magyarskoga, fillovitim obſidnutjem za deſet godinah Carigrad je ſtiskao, primivſci glaſe, da tatarski kraly, imenom Tamerlan, koi ſebe nazva *ſercsbom*, *i bicſem Boxjim*, razbivſci, i ifkavſci Turke na puno, miſta nyegove derxave porobi, oſtavioje Carigrad, kogamu uſillovani gladom nevolyni gragyani imadiau pridati. Sakkupivſci dakle Bajazet joſc viſce vojske, odde u Aſiu proti Tamerlanu, i udariſe ſcnyime ſerdcſano, alli neſrichno; zaſctobomu Tamerlan vojsku izſicſe, i nyega xiva uffativſci zatvori u veliku gvozdenu kajbu. Ovu ſramotu oholi Bajazet nemoguchi podniti, udarajuchi glavom o gvozdje, dixe ſebi xivot. Odanuſce tadda Gerci od ſtraha; alli joſc nepoznajuchi daſu nyima Turci, *ſercsba*, *i bics Boxji*, neuzdahnuſce k-Bogu.

92 Oſtavioje Bajazet za ſobom pet ſinovah, koiſe za dvanaeſt godinah megyu ſobom biſce. Najposli Muhamet ovoga imena pervi, poſtadde Sultanom, illiti vladaocem, s-koim Car Manuel mir, i priatelyſtvo obderxa; alli ne ſa ſinom nyegovim Amuratom ovoga imena drugim. Manuel prem ako prie u- zablugyenyu otverdnut, namini primiti nauk Latinah, i ovu odluku ocſitova Eutimiu Patriarhi, i Patriarhi Joſefu, prie Metropoliti Efeskomu nadſtolniku Eutimia, koje na to prignute najgye. Zaprofi on od Pape Martina petoga u Saboru Konſtancienskomu, da nyegovi ſinovi Joann, Theodor, Andronik, Konſtantin, Demetria, i Thoma ſvi neoxenyeni, bi mogli uzeti kcheri poglavicah Katolicſanskih. Papa ovo dragovolyno dopuſti, uffajuchiſe, dache i ova xenidba ſctogod podpomochi za ſjedinyenye, na koje nyega Papa ſvitovaſce. Zato on i Poklifare ſvoje u Rim posla, koje Papa xelyan ſpaſenya gercskoga naroda s-velikom lyubavju, i poſctenyem je primio. Razumivſci od nyih odluku Cara, poslaoje i Papa u Carigrad Antuna Maſſana vladaoca Reda S. Franciſcka, koi kaza Caru, i Joſefu Patriarhi, da Papa, i Kardinali ſveſerdno xele ſveto ujedinyenye. Odgovori Car, daje i nyegova xelya, alli potribnoje daſe Sabor opcheni skupi; da Papa za uzderxanye Sabora troſcak dadde, i pod Cerkvenu pedepſu filli Poglavice Latinah; da pomoch Gerkom poſcalyu. Alli ovi poſao neizajgye za rukom. Manuel priminu *godiſcta 1425.* dva dni prie obukavſciſe u Kalugyere, nazvan Mattea.

Scto

Digitized by Google

Scto nemogaſce, niti hotiaſce Manuel, ono poslie ſin nyegov Joann doverſci. Ucſinio biaſce Manuel mir s-Amuratom drugim; alli ſaſvim tizim pobojaſe Joann Paleolog, videchi da on s-drugima Kerſtjanih ſve udily boj bie. Ovi ſtrah ufillovaoje nyega, da ide u Magyarsku, ne s-drugoga uzroka, nego da iſproſi pomoch, akobi Amurat na Carigrad udario; gledaſcebo on na Amurata, kao na jednu vazda bdechu axdaju, kojache s-pervom prigodom na nyega iznenada naſernuti. Procinyujuchi dakle, kako Turci Carſtvo gercsko ugrabiſce, i podjarmiſce; da ſcto dalye, to gorje, i cernie; da izgubivſci tolike glaſovite gradove, Carſtvo toliko prie raſcireno, je u jedan grad Carigrad, kao u kut ſtiſnuto, odlucſi, prem akoje mloge zaprike prividio, Cerkvu Iſtocſnu ſa Zapadnom ujediniti; i zato k-Latinom utecſeſe, i posla u Rim Pokliſare, daſe Sabor opcheni skupi u Carigradu, ſcto i nyegov pokojni otac xelyaſce. Martin Papa, koi jurve proglaſio biaſce, daſe ima Sabor u gradu Baſilei ſabrati, ſudioje, da nie priſtojno u iſto jedno vrime dva opchinska Sabora derxati, zato blagim nacſinom pozvaoje Cara u Baſileu. Alli ſmert ovoga Pape nove zaprike uzrokova; i zato poslie mloge ſmutnye, i bune ne pod Martinom Papom, nego pod Papom Eugeniom cſetvertim, ne u Baſilei, nego u Fiorenci Gerci najposlidnyi put ujediniſceſe Cerkvom Rimskom, kakochemo viditi i). 98

SVERHA DILA DEVETOGA.

i) Vide Spond. et Raynald. ad an. 1433. et ſeqq. Labbé CC. Tome mihi 12. Acta Auguſtini Patritii, Canonici Senonenſis.

Digitized by Google

DIO DESETI.

OD SJEDINYENYA CERKVE GERCSKE S-RIMSKOM, U SABORU FLORENTINSKOMU.

POGLAVJE PERVO.

Kakoje bio skuplyen Sabor Florentinski, i ſcto Meniata od nyega piſce?

1 FLorentinski Sabor, opchinski ſceſtnaeſti pod vladom Pape Eugenia cſetvertoga nie bio brez ſmutnye, i bune skuplyen. Za razumiti ovo, imaſe znati, da pridſtolnik Eugenia, Papa Martin peti bioje ſabrao u gradu Baſilei Sabor *godiſcta 1431.*, i u iſti Sabor poslao za ſvoga namiſtnika, i vladaoca, prinaucsnog Kardinala Juliana Ceſarina. Poſcavſci pako s-ovoga ſvita Martin Papa, nadſtolnik nyegov Eugenio Papa, velle xelyan iz Cſeske, illiti Pemske izkoreniti zablugyenye Huſſianah, govorechih, daje potribno ſvitovnim lyudma ſveto pricſeſtenye primati, ne ſamo pod oblicsjem kruha, nego, i pod oblicsjem vina, iſte *godine 1431.* potverdioje skuplyenye Sabora opchinskoga u gradu Baſilei, i takojer Juliana Kardinala u pervaſcnyemu doſtojanſtvu, da Saborom vlada, i upravlya. Alli oviu odlukah nebiaſce ſrichan-izhodak: zaſctobo buduchi Eugenio Papa radi ſvoih uzrokah naminio prineſti Sabor u Bononiu, ovomu odlucsku ne ſamo Otci ſaborni, nego i iſti Julian Kardinal ſuprotivan je bio. Nitje bila ſmutnye ove ſverha, dokju nie poutiſcio Ceſar Sigismundo, okrunyen u Rimu od Eugenia. Ceſar ovi najposli prignu, i navede Papu, da priſtane, i potverdi produlyenye, i napridovanye Sabora u Baſilei. I po ti na-

nacſin prid Poklisarima Pape produlyenje Sabor od ſidenya ſedamnaeſtoga do dvadeſet i petoga. Tadaſe opet nova ſmutnya zametnu, zarad miſta, u komu navlaſtito Gradu imaſe skupiti Sabor za ujedinyenye Gerkah s-Cerkvom Rimskom, za koje joſc prie pod Martinom Papom u Saboru Senenskomu pocſeſce Gerci naſtojati. Nikoi Otci u Saboru, kakono, i Poklisari Pape ſzciniſce, daſe ovi Sabor imade ſabrati u Fiorenci, illi u Utinu, illi najposli gdi Papa bude ſudio. Drugi uſuprot rekoſce, daſe skuppi u Baſilei, illi u Avenionu, illi u Sabaudii. Eugenio Papa ſudu pervaſcnyih priſtadde, i prineſe Sabor iz Baſilee u Ferraru, miſto ſebi zarad nemochi; i Gerkom zarad putovanya ugodnie. Posli toga Julian Kardinal, i ſcnyme plemenitii Otci iz Baſilee u Ferraru prigyoſce. Oni koi oſtadoſce zavergliſu veliku bunu vapiuchi: vechaje oblaſt Sinoda opchinskoga, nego Pape, kakoje Sabor Konſtancienski naredio: Papa nemoxe Sabor opchinski po ſvojoj oblaſti razmetnuti, ni prineſti. Po ti nacſin Sabor Baſileenski iz pocſetka zakoniti, kada uſtadde ſuprot Papi, raſuſe, i oſtadde brez glave jedan nezakoniti, i ſotonski ſaſtanak k).

A ſcto *Meniata* od ovih ſtvarih? Na ſverhi ſvoga iskazanya na *liſtu 103.* piſce u kratko, alli i po obicſajni nacſin: Papa Eugenio, veli, skuppioje Sabor u Ferrari, a u Fiorenci ſvercſen; da ona, kojaſu u Konſtancii, i Baſilei odregyena, i Papi ſvu oblaſt dixu razmetne, i pokvari; polak toga, da takojer ſerdca Iſtocſnikah po uſſanyu pomochi, nyima za ono vrime, velle potribne, k-ſebi pritegne, i nyih ſvoje ucſini. Sctoje pak u ovomu Sinodu ucſinyeno, u komuſe nahogyaſce Joann Car, brat nyegov Demetria, Joſef Patriarha, i oſtali poglavice Cerkveni; ſctolije zatim ſlidilo, Sylveſter Syropul veliki Cerkvenik, ſvidok od vida, kaxe ocſito iſpiſujuchi u ovomu Saboru Latinah odluke, i lukavſtva, i ſillovitu Iſtocſnikah potribu. Ovako *Meniata*, u kratko, alli nevirno.

Re-

k) Vide Bellarm. L. 3. de Eccl. Milit. C. 1. Auguſt. Patricium in Hiſt. Conc. Florent. et Baſil. apud Labbé T. 3. p. 1599. S. Antonin. 3. P. Chron. Tit. 22. C. 10. Raynald. et Spond. ad an. 1432. et ſeqq.

Digitized by Google

3 Reko, nevirno; zaſctobo ovi Sabor Florentinski nie bio skuplyen za pokvariti, kako. piſce *Meniata*, i pomerfiti ona, kojaſu ucſinyena ſuproti Papi u Sinodu Konſtancienskomu, i Baſileenskomu. Ovoje ocfito, jerbo u niednomu ſidenyu, kako ni u Ferrari, tako ni u Fiorenci, nenahodiſe uſpomena od toga. I zato nevirno piſce *Meniata*. Scto pak govori od Sinoda Konſtancienskoga, koi u cſetvertomu odlucsku govori, da Sabor opchinski imade od Iſukerſta oblaſt ſverhu Pape; imadeſe razumiti, da ima ovu oblaſt ſamo u vrime ſmutnye, kadaſe nezna ſtanovito, koi jeſt pravi Papa; kakoſe nie znalo u vrime Sabora Konſtancienskog, kada Ivan dvadeſet i trechi, Gergur dvanaeſti, i Benedikt trinaeſti megyuſobomſe inadiſcé, zarad doſtojanſtva Pape. Iz megyu nyih ni Ivan, ni Gergur, ni Benedikt, nie derxan od Cerkve za Papu. Imati pako oblaſt ſverhu takva, koga Cerkva nederxi za Papu, nie imati oblaſt ſverhu Pape 1). Scta radi buduchi da Cerkva opchinska nemore biti brez opchinske ſverhu ſviu glave, Otci Konſtancienski u ſidenyu cſeterdeſet i pervomu obraſce za Papu Martina ovoga imena petoga. Ovim odlucskom Sabora Konſtancienskoga, da Sabor opchinski ima od Iſukerſta oblaſt ſverhu Pape, razumiuchi inacſie, nego iſtomacſiſmo, ſluxechiſe Otci Baſileanski, rekoſce da Papa nejma oblaſt Sabore razmetnuti; niti s-jednoga miſta na drugo prineſti. Niemi potribno ovde prigovaratiſe, imali Papa oblaſt ſverhu Sabora opchinskoga, illi Sabor opchinski ſverhu Pape? onoje ocfito, da i gercska Cerkva poznade, daje opchinski zakoniti Sabor, kogaje Papa u Ferrari fabrao; i po ti nacfin, da Papa imade vechu oblaſt od Sabora, buduchi nyega razmetnuo u Baſilei skuplyena. Ono pak ſcto nadoſtavlya *Meniata;* da na molybu Cara Joanna, Eugenio Papa jeſt skupio Sabor, da Iſtocsnike k-ſebi pritegne, i ucſini ſvoje, iſtina jeſt, ovobo niſcta drugo neche rechi, nego da odmetnike ſjedini s-Cerkvom ſvetom, i pravoslavnom; da bludeche ovce privede u ovcſarnicu Iſukerſtovu, izvan koje nejma ſpaſenya.

Fa-

1) Vide Bellarm. L. 2. de Conciliorum auctoritate C. 19. Turrecremata, Sander. apud Odoricum Raynaldum in Annal. Eccleſ. ad an. 1415.

Digitized by Google

Fali *Meniata* Sylveſtra Syropula, iſpiſaoca Sabora Florentinſkoga, i ſcalye ſctioce k-nyemu za poznati lukavſtvo Latinah; onboje ſvidok od vida, buduchiſe s-Patriarhom nahodio u Ferrari, i u Florencii. Iſtina jeſt, govore Latini, daje ſvidok od vida; alli nie ſvidok od iſtine. Onboſe podpiſa Saboru Florentinskomu derxechi ſve odlucske za iſtinite; alli himbeno, i nevirno: Zaſctobo povrativſciſe u Carigrad, sloxioje ono iskazanye puno laxih, i pogerdah, ſuproti Papi Eugeniu, Joſeſu Patriarhi, i Latinom. Piſce brezobrazno, kao dabi on ſam ſvaka skrovita znao; a ocſitoje, da ne ſamo Latini, nego i Gerci, koiſe u iſtomu Saboru ſcnyime nahogyau, inacſie nego on, piſcu. Tkoche dakle ovomu uskoku virovati? Iskazanye Syropula iz gercskoga jezika prinioje Roberto *Creygthon* rodom Ingles, od naslidbe Cerkvi Rimskoj ſuprotivne, nadodavſci nikoje biljexke. Ovo prineſcenye punoje laxih, i pogerdah ſuproti Latinom. 4

Za ukazat pak, kako Syropul nevirno, i zlobno piſce ſuprot Latinom, nikoja ſamo donoſim; da poznadu ſctioci, tko, kakvilije Syropul? Piſce on brezobrazno, da Pokliſari gercski nebiau zadovolyni s-Papom Eugeniom; a uſuprot, da Baſileanci lyudi poglaviti, i cſaſtni ſvoja obechanya iſpuniſce. Pitaju Latini: odkud zna, i kako moxe rechi Syropul, da Pokliſarom gercskim nie Eugenio Papa zadovolyio? neka dade razlog, alli ſvidocſanſtvo. Latinibo imadu zakonito ſvidocſanſtvo na piſmu ſuprot laxi Syropula, koje piſmo Pokliſari gercski pridadoſce u ruke Papi Eugeniu, ocſitujuchi u nyemu, daje od Pape ſvima ugovorom zadovolyeno; i toga radi, daje Car s.Patriarhom, i oſtalima poglavicami duxan dochi u grad, koga Papa za Sabor bude imenovao. Kada Pokliſari ovo piſmo ſvidocsbeno Papi pridadoſce, i on nyima dadde takojer ſvidocſne knyige, da Gerci slobodno dogyu, daim neche nitko naput ſtati; i ſcto je oſobito, da Gerci u Saboru moguſe slobodno prigovarati, i ſctoimje drago ſuprot Latinom izniti. Ovo reko biaſce oſobito, zaſctobo pridſtolnici Eugenia, nektiau dopuſtiti Gerkom prigovaratiſe od iſtine, toliko puta nyima ocſito, alli zaludo, ukazane. Alli Papa Eugenio za lyubav ſjedinſyenya, i ſpaſenya tolikih duſcah ſctogod znadiaſce, daje koriſno, niſcta neuskrati Gerkom. Znaoje navlaſtito, da iſtina, koju ucſi Cerkva Rimska, primochi bude, i ſvitloſtju ſvojom raſtirati oblacſiche 5

Digitized by Google

one, koi razum Gerkah prikrili biau; akoli Iſtom mirno, razloxno, i za lyubav iſtine, kakoje Joſef Patriarha obechao u ſvojoj poslanici, illiti knyigi, Gerci ſvoje razloge donoſiti budu.

6 Pitaju joſe Latini Syropula, ako Papa Eugenio nie gerczkim Pokliſarom zadovolyio, a uſuprot Baſileanci ſvoja obechanya iſpuniſce; kakoſe dogodi da Car s-Patriarhom nekti ni po jedan nacſin ſtupiti u brodove od Baſileanacah poslane, veche u Papine? ſcto je onda Baſileancem recſeno? m) Recſejim Car, da nejma potribe od nyiovih brodovah, buduchi da oni niſu iſpunili ſvoje obechanye, niti koliko poradi miſta, u komuſe ima derxati Sabor; niti koliko po radi vrimena, u koje imadiau brodovi ſtichi, i zato da i on nie duxan ſvoje obechanie iſpuniti. Scto na ova Syropul? Davaſce joſc Baſileanci tuxbu piſanu ſuprot Papi Eugeniu; alli ni Car, ni Patriarha nektiuchi cſatiti, odgovoriſceim: Mi oni Sabor za pravi, i zakoniti derximo, koi Papu za ſvoga poglavara imade. Najposli ſvitovaſce Baſileance; daſe s-Papom ujedine, buduchi, da naſtajuchi poſao, jeſt poſao od ſvega Kerſtjanſtva. Od ovud slidi, da nie iſtina, ſcto Syropul piſce, daſu Baſileanci lyudi cſaſtni iſpunili obechanye ſvoje. Evo kakvimſe ſvidokom sluxi *Meniata*, na ſverhi iskazania ſvoga. Alli ſa ſvim tizim neodbacujuga Latini, zatochu i ja kadkad Syropula sliditi, gdi nyegovo pero od omraze na Papu, i Latine s-puta iſtine neleti.

7 Na ovi nacſin Car Baſileance zaſtigyene odpravivſci, i vladanye Carigrada priporucſivſci bratu Konſtantinu, unigye u brodove Papine s-drugim bratom ſvoim Demetriom, Patriarhom, i ſoſtalima, na ſverhi miſeca Novembra, illiti Studena; a ſtixe u Mletke, oſmi dan Februara, illiti Velyacſe, s-oſobitim poſctnyem primlyen, kako piſce *Patricio*, *i Phranzes*. Odanle piſa Car Baſileancem, daje u Italiu doſcao, kakoje obechao, za opravlyati poſao od ſjedienyenya u Saboru opchinskomu. Buduchi pak oni neispunili obechanye ſvoje, a navlaſtito od miſta, daje nyima na znanye; da u Ferraru igye, ſvitujuchi nyih, daſe i oni s-glavom ſjedine, i po ti nacſin jednoduſcno za ſjedinyenye naſloje.

PO-

m) Patritius in Actis Concilii N. 64.

Digitized by Google

POGLAVJE DRUGO.

Kojaſu ucſinyena do ſidenya pervoga?

POsli zaderxanya za oſam danah u Venecii, Car dogye u Ferraru cſetverti dan miſeca Marca, illiti Oxujaka, *godine 1438*, koga ſvi Kardinali, Epiſcopi, i oſtala Goſpoda docſekaſce, i pozdraviſce. Kada Car unigye u nutarnyi Pape palac, Papa ugledavſci nyega, ſajgye s-priſtolya, i polagano iduchi u ſrid palaca zagerli kako otac Cara, a Car kako ſin polyubi nyega u ruku. Do tri dana ſtixe i Patriarha, koi joſc u Venecii govoraſce, kako piſce Syropul: Akoje Papa u godinah ſtarji od mene, pokazatichumu poſctenye kao otcu; akoliſmo verſtnyaci, i jedno vrimeni, imatichuga kano brata. Alli poslie ſtarac Patriarha, kakochemo viditi, drugo proſvitlyen Duhom ſvetim je ſudio. Kada dakle on unigye k-Papi, pozdraviſceſe megyu ſobom u celovu mira. 8

Posli nikoliko danah Eugenio Papa s-Carom, i s Patriarhom imadde razgovor od Sabora. Car na ſvaki nacfin hotiaſce, da Kralyi, i Poglavice Zapadni dogyu u Sabor, illi ſvoje Poklisare poſcalyu. Odlucſeno jeſt, da pervo ſidenye, illiti pocſetak Sabora ima biti deveti dan miſeca Aprila, illiti Travnya; a drugo ſidenye posli cſetiri miſeca dabi megyu to vrime mogli ſvi u Sabor dochi. Odlucſenoje takojer, da ſceſtnaeſt naucſnih lyudih od ſtrane Latinah, i Gerkah izabereſe, za protreſti, i odlucſiti, koja pitanya, i koji cslanci imaduſe u Saboru doniti za prigovaranye. Ova narediviſci piſaoje Eugenio Papa okoliſcne knyige pozivajuchi ſve Poglavice, i Episkope, da do cſetiri miſeca u Sabor opchinski u Ferraru dogyu, u komuſe nahode Kerſtianskoga ſvita vladaoci, za ujediniti narod Iſtocſni, i Zapadni, da u napridak bude jedna ovcsarnica, i jedan paſtir. Zatim koi naregyeni biau, pripravlyaliſu ona, koja biau potribna u cerkvi ſvetoga Gyurgya za Sabor. Dakle deveti dan miſeca Travnya, to jeſt u Sridu velike nedilye, kada Naredbenici ſzcinyau, daſu ſva gotova, izaj- 9

Digitized by Google

gye nova zavada zarad ſtolicah Pape, Cara, i Patriarhe. Papa je hotio, daſe nyegovo priſtolye na gornyoj ſtrani cerkve megyu dva reda ſtavi, za zlamenovati, daje on kano jedna zaveza, koja obadva reda, to jeſt gercsku, i Rimsku Cerkvu ſaſtavlyenu derxi. Protivioſeje Car govorechi, daje ono miſto nyemu priſtojno, buduchi na iſtomu miſtu ſidio Car Konſtantin u Saboru Nicenskomu, i Marcian u Kalcedonskomu. Allimuje odgovoreno, da u onima Saborih nie iſti Papa po ſebi, i glavom, nego po Pokliſarih vladao. Najposli za dignuti onu zavadu, odlucſenoje za ſad; daſe onde podigne priſtolye, i na nyemu, megyu glavami ſvetoga Petra i Pavla, metne knyiga ſvetoga Evangyelya. S-desne pak ſtrane viſcja ſtolica biaſce za Papu ſtavlyena; za nyome za jedan koracſaj nixje ſtolica prazna bilaje za Alberta Ceſara, a za ſtolicom Ceſara, ſtavlyeneſu na redu za Kardinale, Arcibiskupe, i Biskupe zapadne. S-live ſtrane perva ſtolica bila je za Cara Ioanna Paleologa, pram ſtolici Alberta Ceſara, za nyome za Patriarhu Carigradskoga, za nyegovom ſtolicom za namiſnike oſtalih Patriarhah, za Metropolite, i Episkope. Demetrio brat Cara uznyega miſto imadiaſce. Buduchi pako Sabor skuplyen u cerkvi ſvetoga Gyurgya, u kojoj veliki otar jeſt bio pram Iſtoku, Papa, i Latini imadoſce ſvoje ſtolice od ſtrane Ponochne, to jeſt od Evangyelya; a Gerci od ſtrane Podneva.

10 Kada ſva kolika naregyena biau za ſidenya: Eugenio Papa imaoje pivanu miſu od Duha ſvetoga, u cerkvi S. Gyurgya, koju ſverſcivſci, odiven velle plemenitim ruhom, kakono i ſvi Epiſcopi fidoſce na ſtolice naregyene, oſtaviviſci ſtolicu praznu za Alberta Ceſara. Malo posli Car, i Epiſcopi, koi u drugoj cerkvi Liturgiu imaſce, unigyoſce u cerkvu; koima za ukazat poſctenye Latini, tadda uſtadoſce; a Car, i oſtali Gerci poklonivſciſce, na ſtolice ſvoje poſtavisceſe. Zatim proglaſcenoje, da Sabor opchinski ſamo u Ferrari pocſima, i daſe vrime od cſetiri miſeca dopuſcta ſvima, koiſu zvani. Buduchi pako, da Patriarha ſtarac od oſamdeſet godinah, rad nemochi nie mogao dochi, procſatenoje nyegovo privolyenye, da i on dragovolyno priſtaje ſazvanyu Sabora opchinskoga u Ferrari, s-nadoſtavkom, daje dopuſcteno vrime cſetiri miſeca, u koje oni, koiſe u Baſilei nahode, i oſtali, jeſu duxni u opchinski Sabor dochi. Najposli Biskup

skup Portueński, iz naviſtionika procſatioje Papinu knyigu, illiti odlucſak; da s-dovolyenyem Cara, Patriarhe, i ſviu, koi onde biau, ſveti opchinski Sabor jeſt skuplyen u Ferrari za sjedinyenye dviu Cerkvah. Na ti nacſin je ovi ſaſtanak ſverſcen. Sidenye ovo produlyeno jeſt do ſceſtoga miſeca, i ſa ſvim tizim, malloih u Sabor dogye. Razlog biaſce, zaſctobo Kralyi Francie, Kaſtilie, Luſitanie, Pogiavica Milanski, i Ercezi Nimacski, naſtojaſce otverdnute Baſileance s-Papom sloxiti, derxechi za pravoga, i zakonitogu Papu; niſctanemanye govorau, da nemogu ſvoje Episkope poslati prie, negoſe ova ſmutnya digne. Neugodna ova ſtvar biaſce Papi; zaſctobo Gerci nektiſce pocſeti Sinod, dokſe neskupi veche mnoxtvo Episkopah.

Megyu to daſe ono vrime ſceſt miſecah koriſno provede, II hotioje Papa, daſe Gerci s-Latinih prigovaraju megyu ſobom od cslanakah, u koimaſe Gerci Latinom protive; alli nektiſce priſtati Gerci, govorechi; daſe ova imadu u punomu Sinodu protreſti. Najposli privolyiſce; i obrani biau od ſtrane Gerkah, i Latinah nikoi za prigovaratiſe. Alli ni u pervomu, ni u drugomu, ni u trechemu ſaſtanku, nemogadiauſe sloxiti, od kogabiſe cslanka razgovarali. U cſetvertomu ſaſtanku rekoſce, daſe illi od Purgatoria, to jeſt Cſiſtilla, illi od oblaſti Pape prigovaraju. U petomu dakle ſaſtanku peti dan miſeca Junia, illiti Lipnya Gerkom hotiuchim znati, ſcto Latini ucſe od Purgatoria, iſtomacſioje Julian Kardinal na ovi nacſin: Duſce pravednih cſiſte od ſvakoga griha, i oskvernyenya, koje niſu duzne nikakve pokore podniti, kakoſe od tila raſtanu, udily u nebo uzilaze; i podpunu slavu nebesku uxivaju. Duſce oniu, koi posli kerſctenya ſagriſciviſci, jeſu pokoru cſinili, akoſu poſcle s-ovoga ſvita s-koim malim grihom, illi joſc niſu za iſpovigyene grihe zadovolynu pokoru ucſinile, one igyu u ogany od Ocſiſctenya, u komuſe mucſe nikoje za duxje, nikoje za kratche vrime; iz koje muke po Miſah, po molitvah, po lemoſini xivih, moguſe izbaviti; i kadaſe ocſiſte, illi po recſeni nacſin izbave, uxivaju slavu nebesku. Duſce pak oniu, kojeſu u ſmertnomu grihu s-ovoga ſvita poſcle, udily ſnilaze u vicſnye paklene muke. Na to Marko Metropolita Eſeski, odgovori od ſtrane Gerkah, da nauk cerkve Gercske, u maluſe od La-

Digitized by Google

tinah razlucſuje, i zatoſe mogu laſno sloxiti Latini s-Gercih, kolikoje poradi ovoga cslanka.

12 U ſceſtomu ſaſtanku iſtomacſenaje razlicſnoſt nauka Gerkah, i Latinah; koja ſamo u tomu ſtoi, kako ſzcinyau Gerci, da Latini ucſe, daſe duſce po ognyu cſiſte. Uſuprot Gerci ucſe, da duſce nepravednih, igyu u nikoje tavno miſto puno tuge i xaloſti, gdi ovom vrimenitom mukom mucſeſe, neuxivajuchi lice Boxje: iz koga miſta puna tuge po Liturgiah, po molitvah, i lemoſinah virnih ocſiſctene oslobagyajuſe. Polak toga govorau Gerci: mi virujemo, da oſugyeni nepodnoſe ſve muke, kojeſu zasluxili, niti pravedni uxivaju podpuno blaxenſtvo, dok tileſa nyihova neuſtanu od mertvih. Ovo iſtomacſenye Gerkah iskaſce Latini, da oni na piſmu dadu. Alli Marko Eſeski razlicſno od Beſſariona Metropolite Nicenskoga davaſce. Marko govoraſce, da pravedni do ſudnyega dana neuxivaju blaxenſtvo; a Beſſarion recſe, da pravednim, i Svetim za uxivanye podpuna, i ſverſcena blaxenſtva niſcta nemanyka, nego tileſa. Ova razlicſnoſt nauka bioje uzrok, daſe ova dvoica od onoga vrimema lipo negledaſce. Saſtanki ovi ſverſceniſu u zavadi, niti je ſcto od Purgatoria odlucſeno, kako ſvidocſi iſpiſaoc ovoga Sabora n).

13 Drugi piſcu, daſu Gerci razlicſno govorili od Purgatoria. Marko Eſeski imaoje dvoje govorenye, u koimaje naſtojao ukazati oſobito, daſe duſce ognyem nemucſe, i takojer, da oſugyeni, i prokleti po molitvah pravovirnih chute oblakſcanye ſvoih mukah o). Nikoi rekoſce, da prie uskerſnutja od mertvih, kojeche biti na ſudnyi dan, duſce pravednih u nikojemu razlucſenu miſtu pribivaju, veſelechiſe rad podpuna doſcaſtoga blaxenſtva, kojeche posli uskerſnutja uxivati u kralyeſtvu nebeskomu. Najposli posli mlogoga prigovaranya od blaxenſtva pravednih, Gerci, i Latini sloxiſceſe u jednomu iſtomu nauku: Pravedni jeſu zadobili i niſu zadobili blaxenſtvo, to jeſt duſce kako duſce podpuno, i ſverſceno dobileſu blaxenſtvo; a poslie uskerſnutja joſc podpunie, i ſverſcenie zadobitiche blaxenſtvo s-tileſih ſvoima.

Bi-

n) Contin. Hiſt. Fleuri. T. 27. L. 107. § 93.
o) Vide Le Quien Diſert. Damaſc. 2. N. 6. & ſeqq.

Digitized by Google

Biljexiti ovde imam, da ſvi piſaoci neslaxuſe u brojeniu ſidenyah ovoga Sabora. Valiabo znati, da joſc prie, nego Gerci ſtigoſce, biau u Sinodu od Eugenia Pape ſabranu dva ſidenya. U pervomu razmetnuta jeſu, i odbacena dillovanya ſabora Baſileenskoga. Kardinal Julian s-oſtalima Kardinalih oſtavivſci Baſileance, dogye u Ferraru; a ſam Kardinal Ludovik Arelatenski oſtadde vladalac nezakonite skupſctine Baſileenske. U ovomu ſidenyu naregyen jeſt red od ſidenya u Saboru. U drugomu ſidenyu, ucſinyenje odlucſak ſuprot Baſileancem. Ova dva ſidenya broji Auguſtin Patricio p) u ſvomu iſpiſanyu; alli nebroi *Spondan*, ni dillovanya Rimska: zaſctobo ova biau ſamo-pripravlyenye, i kano uvogyenye u Sabor; a ono deveti dan miſeca Aprila u cerkvi ſvetoga Gyurgya biloje ſamo naviſctenie doſcaſtoga Sabora. Ovi red dillovanyah Rimskih, i jachu sliditi, pocſimajuchi od ſidenya, kojeje bilo oſmi dan Oktobra, illiti Liſtopada miſeca. Naſtojachu pako u kratko kolikoje moguche iſpiſati ovi Sabor, niſcta ſctoje oſobitie neoſtavivſci.

POGLAVJE TRECHE.

Sidenye Pervo, Drugo, Treche, Cſetverto ovoga Sabora opchinskoga u Ferrari.

SCto, da bude ſvetoj, pravoslavnoj Cerkvi cſeſtito, oſmi dan miſeca Liſtopada u Sridu, Latini s-Gercih pervo imadoſce ſidenye, prid koga pocſetkom Car, dozvavſci ſvoje naucſitelye, pitaoje koi cslanak imaſe najpervo protreſati iz megyu ovih pet: *Pervi*, jelli nauk Latinah iſtinit, da Duh ſveti izhodi *od Sina? Drugi*, jelli slobodno nadoſtaviti Virovanyu onu rics: *i Sina? Trechi*, od Purgatoria, i ſtanya duſcah, prid dan ſudnyi. *Cſetverti*, moxeliſe kako u kiſelu, tako i u priſnu kruhu cſiniti poſvetiliſcte? *Peti*, kojaje, i kolika oblaſt Pape Rimskoga? Odgovoriſce, 14

da

p) Acta Patricii T. 13. Conc. p. 1556.

Digitized by Google

da pocſmu prigovaranye od drugoga cslanka. Zatim Gerci ſcefto-ricu, i Latini takojer obraſce za prigovaranye. Stolice za prigovaraoce latinske, biau ſtavlyene od ſtrane Pape; a za gercske uſuprot od ſtrane Cara; da Latini Gerke, a Gerci Latine mogu gledati. Od ſtrane Latinah biau obrani: Julian Kardinal, Andria Arcibiskup Kolofianski Reda S. Dominika, Ludovik Biskup Forolivienski Reda S. Franciscka, Ivan Provincial Lombardie Reda S. Dominika, Petar Perkverio Reda S. Franciscka; Ivan od S. Tome Reda S. Auguſtina, ſvi naucſitelyi ſvete Bogoslovice. Od ſtrane Gerkah biau obrani tri Metropolite, Marko Eſeski, Iſidor Roſſnyacki, illiti Moskovski, Beſſarion Nicenski od ſviu najmlagyi, velike mudroſti, i razbornoſti, koi je najviſcje za sjedinyenye naſtojao, i jerboga zato Gerci nenavidiſce, uſillovan bi oſtati u Italii, i rad ſvoje mudroſti podaren biſce doſtojanſtvom Kardinalſtva. Metropolitam pridruxeni jeſu, Theodor Xantopul, veliki Cſuvar ſudja, i ruha cerkve S. Sofie, Mihail Balſamon, veliki Cſuvar knyigaonice iſte cerkve, i Georgia Gemiſtio mudroznanac po ſvoj Gercskoj razglaſcen. U ſridi megyu prigovaraocih ſtavlyenaje niska ſtolica za Nikolu Secundina Dragomana, illiti Tomacſitelya, rodom iz Otoka Eubee, koi i gercski, i latinski jezik izverſno znajuchi, jednom cſudnovatom berzinom virno tomacſechi, kazivaoje Latinom, ſcto Gerci govore, a Gerkom ſcto Latini. Sa ſtranah ſtajau Gerci, i Latini prigovaranya pomnyivo biljexechi.

15 Sidenye ovo *pervo* Beſſarion Metropolita pocſeoje po mudromu, i pridugomu govorenyu, u komuje pokazao ovo dvoje. *Pervo*, skolikom xelyom, i naſtojanyem imaſe iskati mir, i sloxnoſt ſvakoga dobra; kadaje od nas daleko. *Drugo*, s-kolikom brigom i pomnyom imaſe mir, i sloxnoſt cſuvati, kadaju imamo, i uxivamo. Zatim probugyivaoje pravovirne na veſelie; radujuchiſe Cerkvi, dacheſe nyezina uda odavna raſtavlyena, pod jednom glavom do skora ſaſtati. Najposli gizdavim ricſma falioje Papu, Cara, i Patriarhu ſvitujuchi, da ſerdcem viteſckim digavſci ſve zaprike, naſtoje toliki poſao ſrichno, i slavno doverſciti.

16 U *drugomu* ſidenyu u Subotu jedanaeſti dan miſeca Liſtopada, od ſtrane Latinah imaoje govorenye Andria Biskup Kolofianski, koi uzvelicſajuchi odluku, i naſtojanye Pape, Cara, Patriarhe i

Si-

Digitized by Google

Sinoda takoſe mudro govorechi zaneſe, da prie nedogye na ſverhu, nego kada vecſer naſtadde.

U *trechemu* ſidenyu u Utorak cſeternaeſti dan Liſtopada, pripovidaoje Marko Efeski Metropolita, od krotkoſti, i lyubavi, koju imadu prigovaraoci beſidechi derxati, ukazujuchi doſta ocſito, dache biti prigovaranye od nadoſtavka u Simbolu ucſinyena. Zato odgovorivſci Andria Koloſſianski: *I mi xelimo prigovaratiſe u lyubavi*, pocſe od nadoſtavka govoriti; allimu Marko recſe: joſc nie tomu vrime. Buduchiſe pak Marko tuxio na Cerkvu Rimsku, kao daje ona uzrok raſtavlyenya; da ona mir, i sloxnoſt, koju ſada uxgano xeli, u perva vrimena za niſcto je derxala. Andria Koloſſianski koi je gercski razumio, nemoguchi to mucſanyem propuſtiti, recſe Marku Efeskomu: Cſudimſe, kakoſiſe ti zaboravio? Nieli vazda Cerkva Rimska imala pomnyu na Cerkvu Gercsku? Nigda nie u vaſcih ſtranah zarad zablugyenya izascla ſmutnya, koju za poutiſciti, i dignuti, nebi bila Cerkva Rimska ſvoju pomoch poslala, illi po Pokliſarih, illi po knyigah, illi po drugi nacſin. Odgovorioje Marko: allichemo od ove tuxbe napodobniemu miſtu, u poglavju cſetvertomu govoriti. 17

U ſidenyu *cſetvertomu*, u Sridu petnaeſti dan Liſtopada, Gerkom je dopuſcteno, da oni pervi razloge ſvoje ſuproti Latinom donoſe. Zatim u dvoru Patriarhe bioje ſaſtanak, u komuſe nahogyaſce Car, Julian Kardinal, oſobiti Poglavice Cerkveni, Latini, i Gerci. Ovdi rekoſce, dache oni u prigovaranyu donoſiti odlucske, i naredbe Sinodah, i Otacah; ſcto akoliim nebude dopuſcteno, da neche ni u Sinod dochi. Ovomu nacſinu prigovaranya, i nyihovoj xelyi, Latini s-drage volye priſladoſce. 18

Slidi ſada iſpiſanye prigovaranya, koje nikoji priobilato, na priliku *Labbé*, nikoi pak u kratko iſpiſuju, kakono *Surio*, i zato mloga oſtavlyaju; pacſe ſcto jedan u ovomu ſidenyu, drugi u drugomu donoſi; i ovo kako ja ſzcinim brez kvara iſtine, zaſctobo illi u ovomu ſidenyu govorio, i odgovorio; illi u drugomu, ſve jedno jeſt. Szcinioſam pak, da je potribno nikoja iſtomacſiti; da i priproſti razumiu, ſcto je u ovomu glaſovitomu Saboru recseno, i ucſinyeno. Zaſctobo pak nemogu ſvakolika, naſtojachu

Digitized by Google

ona, kojaſu oſobitia, doniti, slidechi oſtale piſaoce, i nyih, gdi razlicsno piſcu, slaxuchi: da ni Gerci, ni Latini nebudu mogli okriviti pero moje.

POGLAVJE CSETVERTO.

Sidenye peto: razlozi Gerkah ſuproti nadoſtavku: I Sina.

19 U ſidenyu petomu, ſceſtnaeſti dan Miſeca Liſtopada, u Cſetvertak, pocſeſce Gerci prigovaratiſe ſuproti Latinom zarad one ricſi, *i Sina*, kojuſu Latini Simbolu Nicenskomu, illiti Carigradskomu nadoſtavili. Za razumiti biſtrie ovo oſobito prigovaranye, od potribeje nikoja za priproſte biljexiti. Ova rics *Simbol* jeſt rics gercska, to jeſt, kako mi obicſajemo govoriti, *Virovanye*, illiti *iſpovidanye Vire* rechiche, ne ſamo q) ſaſtavlyenye cslanakah, koje imamo virovati, negoche takojer rechi, biljeg, illiti zlamenye, po komuſe pravovirni, od krivoviracah razlucſuju; kakono na priliku vojnici u vojski upitani, imadu ſvoj ſtanoviti odgovor, po komu kao biljegu, illiti zlamenyu poznajuſe, jeſuli priatelyi; i od iſte vojske, i cſete; illi nepriatelyi? Troſtrukje pako ovi *Simbol*, illiti Virovanye; *pervo* jeſt Apoſctolsko; *drugo* Nicensko: *treche* Carigradsko; ovdibo nejma miſta Simbol, koiſe zove Athanaſia. *Pervi* dakle Simbol zoveſe *Apoſtolski* tako nazvan od Apoſtolah; koiſuga sloxili, i ſaſtavili. Po ovomu Simbolu, illiti Virovanyu u pocſetak Cerkve, razlucſivaliſe jeſu pravovirni, od Neznaboxacah, i Xudiah nevirujuchi ona, kojaſe u ovomu Virovanyu, illiti Simbolu zderxe. Daje ovi Simbol od Apoſctolah sloxen, ukazaoje Julian Kardinal Marku Efeskomu u ovomu Saboru r). *Drugi* Simbol, illiti Virovanye zoveſe *Nicensko*, nazvano od Otacah,

q) a Συμβάλλω *confero.*

r) V. Chriſt. Lupum T. 2. CC. Gener. Diſſert. de Symb. Apoſt. et Nic.

Digitized by Google

cah, u Gradu Nicei, u pervomu Saboru opchinskomu skuplyenih. Krivovirac imenom Ario iznio biasce novu bogopsovku, da Sin Boxji, nie Bog, da jest od nisceta stvoren. Zato oni Otci mloga nadostavisce Simbolu Apostolskomu; a osobito tomacsechi oni cslanak: *I u Isukersta Sina nyegova* nadostavisce rics onu gercsku ομοούσιον, Latinski *consubstantialis* to jest *jednobistveni*, illiti jednonaravni s-Otcem, za ukazat, da i Sin Boxji jest pravi Bog, kako jest Bog Otac, buduchi, da scnyime jedno isto bistvo, illiti narav imade. Po ovoj ricsi kanoti biljegu, illiti zlamenyu, pravovirni razlucsivalise jesu od krivoviracah Arianah. Simbol ovi Nicenski udily primisce Gerci, ostavivsci Simbol Apostolscki; alli ne Cerkva Rimska, u nyojbo, kako pisce *Ruffin* Misnik Akvilejenski, ni jedno krivovirstvo nie pocsetka imalo. *Trechi* Simbol, illiti Virovanie, zovese *Carigradsko*, tako nazvano od Otacah u Carigradu skuplyenih, u drugomu Saboru opchinskomu, koi je bio pervi Carigradski. Izneposce opet Gerci Macedonio, i Eunomio, da Duh sveti nie Bog, da jest od Sina stvoren. Zato oni Otci tomacsechi Virovanya Apostolskoga, i Nicenskoga oni cslanak: *I u Duha svetoga*, nadostavisce: *Gospodina, i xivotvoruchega, koi od Otca izhodi, koi s-Octem, i Sinom zajedno klanyase*, za ukazat, da i Duh sveti jest pravi Bog, buduchi, da od Boga Otca izhodi, i dase nyemu s-Ocem, i Sinom zajedno imamo klanyati. Po ovim ricsma kakono po biljegu, i zlamenyu pravovirni razlucsivalise jesu od krivoviracah Macedonianah, i Eunomianah. Najposli kada izajgye nova duhopsovka, da Duh sveti izhodi samo od Otca; a ne zajedno *i od Sina;* Otci zapadni tomacsechi onu rics *od Otca*, nadostavisce *i Sina*, za ukazat podpuno izhogyenye Duha svetoga; po kojoj ricsi imadoscese pravovirni od krivoviracah, kao po biljegu, razlucsivati. Od ove ricsi biloje privogaranye osctro, i dugo, kakochemo viditi.

Dakle Marko Metropolita Efeski od strane Gerkah pocseoje prigovaranye, hotiuchi ukazat, da Latini po nadostavku, *i Sina*, pristupivsci naredbe Otacah, i Saborah jesu u pokaranya, illiti pedepse Cerkvene upali. Scta radi, kakoje bio odredio, najpervo procsaten je bio Simbol trista, i osamnaest Otacah u Nicei skuplyenih, to jest Virovanye Nicensko. Za nyim odlucsak trechega Sabora opchinskoga, to jest Efeskoga ucsinyen u dillovanyu scesto-

Digitized by Google

mu na ovi nacſin. *Odredioje ſveti opchinski Sinod, da nikomu nie slobodno drugu viru izniti, to jeſt piſati, illi sloxiti, oſim odregyene od ſvetih Otacah, koiſu u gradu Nicei bili u Duhu skupljyeni. Oni pak koiſe uslobode, illi sloxiti drugu viru, to jeſt izniti, illi prikazati hotiuchima obratitiſe na poſnanye iſtine, illi od neznaboxtva, illi od xidovſtva, illi od kogagodi krivovirſtva, oni akoſu Episkopi, alli Cerkvenici, daſu Episkopi s-Episkopſtva skinuti, a Cerkvenici s-Cerkveniſctva; akoliſu pako laici, daſu u prokleſtvo upali*, odredioje Sinod. *Po iſti nacſin, akoliſe koi najgyu illi Epiſcopi, illi Cerkvenici, illi laici, da derxe, illi ucſe ona, kojaſe zderxe u prikazanu iſtomacsenyu od Kariſia Sveſctenika, od jedinorogyenoga Sina Boxjega upuchenya, illiti opake Neſtoriove nauke, koiſu nadoſtavlyeni* (odredioje ſveti Sinod) *daſu podloxni oſuddi ſvetoga ovoga, i opchinskoga Sinoda, daſe navlaſtito Episkop skine, i neka bude skinut: Cervenik pak po iſti nacſin neka bude s-Cerkveniſctva skinut; akoli je pak koi laik, nekaſe prokune.* Dakle recſe Marko Efeski; Latini nadoſtavivſci rics onu, *i Sina*, kojaſe nenahodi u Simbolu Nicenskomu, buduchi po ti nacſin iznili *novu viru*, slidi, daſu ovoga Sinoda odlucſak priſtupili, i u pokaranye upali. Ovi odlucſak Marko Efeski, kao poglaviti ſvoih razlogah temely, obilatie je tomacſio.

91 Posli toga procſaten je dio knyige od Cyrilla Episkopa Alekſandrinskoga piſane Ivanu Antiokenskomu: Buduchibo Cyrill miſto Pape Celeſtina Saborom Efeskim vladao, onje najbolye razumio, ſctoche rechi, ſctoli zabranyuje oni ozgor doneſcen odlucſak. Cyrill ovako piſce s) *Mi ni po jedan nacſin nepuſctamo, daſe od kogagod vira ona, illiti Simbol udara*, to jeſt iskrivlyuje, *koi je nikada od ſvetih Otacah Nicenskih ucſinyen. Zaſctobo niti nama, niti ikomu drugomu nepuſtimo ni jednu ricſicu onde metnutu prominiti, ni jednu slovku prochi*, to jeſt oſtaviti, *ſpominyajuchiſe od onoga, koi je rekao: neprineſi ſtarih megyah, kojeſu ſtavili Otci tvoyi* t) *jerbo niſu oni govorili, nego iſti Duh Boxji.* Evo (govoraſce Marko) ſveti Cyrill, koi je ova piſao posli Sinoda, ocſitujenam odluku ovoga Sinoda, daſe navlaſtito Simbol Nicenski na ſvaki nacſin neuvrigyen, i neoskvernyen imade derxati, i cſuvati. Moguli rechi Latini, da nado-

s) Epiſtola, quae incipit: *Laetentur caeli.*

t) Prov. 22.

Digitized by Google

doſtavivſci ,onu rics , *i Sina*, jeſu ucſuvali neoskvernyen Simbol? Ocſito jeſt, da nemogu. Procſatenaje takojer i knyiga Celeſtina Pape; alli iſpiſaoc Sinoda nebiljexi koja? Morebiti, kojaje ſctivena u drugomu dillovanyu: allichemo i tako od nye govoriti u ſidenyu deſetomu.

Procſaten je joſc dio odlucska vire od Sinoda Kalcedonskoga, ucſinyena, u komu na ſverhi ponavlyaſe odlucſak Sinoda Efeskoga. *Ova dakle s-velikom pomnyom narediviſci, odlucſio je ſveti, i opchinski Sinod, da nie slobodno nikomu viru drugu izniti, illi piſati, illi sloxiti, illi derxati, illi drugoga ucſiti. Oni pak koiſe uslobode viru drugu, illi izniti, illi ucſiti, illiti prikazati drugi Simbol hotiuchima obratitiſe.* I oſtala pod pedepſu, kakoje recſeno na *broju 20.* Razlog pak donoſi: *Zaſctoboje*, veli, *zadoſta za poznanye podpuno, i potvergyenye bogolyubſtva, ovi mudri, i ſpaſonoſni Boxje milloſti Simbol* Nicenski po Carigradskomu iſtomacſen. Evo Otci govore, da je ovi Simbol zadoſta za podpuno poznanye; da jeſt ſverſcen ovi Simbol. Od ovud slidi, da niſte ni za iſtomacſenye mogli oni nadoſtavak ucſiniti, buduchi da je Simbol oni, kako govore Otci, zadoſta bio za podpuno poznanye. 22

Za okriviti Latine joſc ocſitie, procſatenaje knyiga Vigilia Pape, piſana Eutikiu Patriarhi Carigradskomu, u kojoj one proklinya, *koi drugi Simbol oſim recſenoga ſmiu ucſiti, illi tomacſiti, illi pridati Cerkvam Boxijm.* Procſateneſu dvi Pape Agatona knyige, piſane Carom Konſtantinu Pogonatu, nyegovoj brachi Tiberiu, i Herakliu. U jednoj od pet Saborah piſce na ovi nacſin: *Koja po zakonu od ſvetih, i Apoſctolskih pridſtolnikah; i cſaſtnih pet Saborah jeſu odregyena, s-ipriproſtjom ſerdca, brez ſvake himbe od Otaca pridate vire cſuvamo, jedno, i poglavito dobro vazda imati xelechi, i naſtojechi; daſe niſcta od onih kojaſu po zakonu naregyena neodnimi, ni nepromini, niti nadoſtavi; nego nekaſe iſta u ricſma, i u razumlyenyu neoskvernyena cſuvaju.* Simbol Nicenski, iſtomacſen po Carigradskom, jeſt naregyen od Otacah ſabornih po zakonu: dakle nebiaſce slobodno ni ricſi nyemu nadoſtaviti. Ova knyiga cſatena jeſt u Saboru opchinskomu ſceſtomu, i od nyega primlyena u). Po iſti 23

u) Act. 4.

Digitized by Google

nacſin i u drugoi knyigi govori: *Ovoje nasc izverſliti nauk; da iſte biljege Katolicſanske, i Apoſctolske cſuvamo.* Najposli procſaten jeſt odlucſak ſedmoga Sabora opchinskoga: *Mi zapovidi Otacah cſuvamo; mi one, koi ſctogod nadoſtavlyaju, illi odnimlyuju, proklinyamo.* Buduchi pak Marko od ovoga odlucska govorio, za ukazat, daſu Latini iſti odlucſak priſtupili, Julian Kardinal izneſe prid Cara ſtari rukopis, illiti iſpiſanye ovoga ſedmoga Sabora opchinskoga ſuprot Ikonoborcem skuplyena, u komuſe nahogyau, u Simbolu nadoſtavlyene one ricſi, *i Sina.* Alli Gerci nektiſce primiti za zakonito ſvidocſanſtvo; zaſctobo, kako recſe glaſoviti mudroznanac *Gemiſtio*, da bi bio onaj rukopis zakonit, jurve odavnabiſe bili sluxili ſcnyime Latini, koiſu od ovoga nadoſtavka piſali x).

24 Naiposli Marko recſe: Evo cſuliſmo ocſite odlucske, i naredbe Sinodah, i Otacah, koje zabranyuju, i najmanyi nadoſtavak Simbolu: dakle Latini nadoſtavivſci onu rics, *i Sina*, ove odlucske jeſu priſtupili, i ſcto slidi, u skinutje, i u prokleſtvo upali. I ovoje, da znate, uzrok raſtavlyenya Cerkve Iſtocſne, od Zapadne. Znano jeſt ſvima, da kakono je ſamo jedna vira Iſukerſtova po ſvemu ſvitu razplogyena; tako imade biti i jedan ſamo Simbol, illiti Virovanye; daſe po nyemu poznadu pravovirni, i od krivoviracah razlucſe. Scta radi ovi Simbol primiliſmo od ſabornih Carigradskih Otacah podpun i izverſtit, koga i Cerkva Rimska primivſci za takva poznadde, i kano za biljeg, i zavezu vikovite sloxnoſti, kojabi i dan danaſcnyi ove dvi Cerkve Iſctocſnu, i Zapadnu u viri, i lyubavi uzderxala. Alli Cerkva Rimska neſvitujuchiſe ſa ſeſtrom ſvojom Cerkvom Carigradskom; to jeſt ſtaryi vaſci brez znanya, i vichja naſcih, naredilisu ſebi, i nadoſtavili cslanak vire, koi nitiſe ocſito u ſvetomu piſmu nahodi, niti je od opchinskih Sinodah poznan, niti od poglavitih Otacah primlyen: pacſe, kakoſte prie cſuli, i od naſcih, i od vaſcih jeſt odbacen, i pod teſcku pedepſu zabranyen. Zato akoli vi oni nadoſtavak zabranyeni, neizbacite iz Simbola; nejma uſſanya, dabiſe mi igda ſvama ujediniti mogli. Niſctanemanye dopuſctenovamje na naſce razloge odgoviriti.

PO-

x) Vide Labbé Tom. 13. p. 63.

Digitized by Google

POGLAVJE PETO.

Sidenye Sceſto: Latini ſvoi nadoſtavak, i Sina, *brane.*

SIdenye ovo ſceſto biloje dvadeſeti dan miſeca Liſtopada u Po- 25
nedilyak. Prie razlogah, koje Latini doneſoſce za obraniti ſvoj nadoſtavak, valyami ovde jedan dogagyaj oſobiti doneſti. Julian Kardinal hotiuchiſe s-Markom Efeskim prigovarati, zaizka od Gerkah knyigu, u kojoj ispiſan biaſce oſmi Sabor opchinski; allimu odgovori Marko: *Biviſci ovi Sabor odbacen, nejmaſe s-opchinskima broiti. Sabor ovi bioje skuplyen u vrime Ivana Pape, i Hadriana, i oſudioje Focia Patriarhu Carigradskoga. Posli toga iſti Ivan Papa, imaoje drugi Sabor, koi dillovanya onoga Sabora, koga vi oſmoga zovete, je odbacio, i Focia na Stolicu Carigradsku povratio. U komuje Saboru bilo naregyeno, daſe oni nadoſtavak odbaci, ſcto da i vi znate, ſzcinim. Buduchi dakle odbacena dillovanya onoga pervaſcnyega Sabora opchinskoga nie razloxno, daſe od nyega spominyamo; paſe bilobi razloxnie, da oni drugi Sabor za vaſcim slidimo. Scta radi od onoga vrimena, obicſajnaje u Carigradu rics: Kojaſugodi ſuproti Patriarhom ſvetim Ignatii, i Fociu recſena, illi piſana, nekaſu prokleta.* Ovako govoraſce Marko Efeski Julianu Kardinalu, komu on odgovori: *Nebojteſe cſaſtni Otci, necheſe cſatiti od oſmoga Sabora: ja onu knyigu zaiska, jerboſe u nyoj nahode nikoja dillovanya ſceſtoga, i ſedmoga Sinoda; a za oſmi Sabor niemi briga.* Morebiti hotiaſce Julian gledati, slaxuliſe rukopiſi Latinah, s-onima, koje Gerci imadoſce.

Prinaucſni Baronio y) koi ovi dogagyai iſpiſuje, govori; 26
da Marko Efeski gerdobno, i mlogoſtruko laxe. Dalekoje veli od iſtine, da Sabor oſmi pod Hadrianom Papom skuplyen, jeſt od Ivana Pape bio odbacen; kakono takojer, da je on u vrime Ivana Pape bio skuplyen. Dalyeje josc od iſtine, dabi Ivan Pa-

pa

y) Apud Binium Tom. 3. CC. P. 2. f. 908.

Digitized by Google

pa potverdio ono Fociovo nezakonito ſaboriſcte, u komuje brezobrazno odbacen oſmi zakoniti Sinod pod Hadrianom skuplyen. Ova iſta poſvidocſioje Ivan Papa, kaxuchi kakoſu nyegove knyige nedoſtojno od Focia prominite, i izopacſene bile. Zatim govori Baronio, kada Marko za pokriti gerdobne opacſine Focia, Ignatiu, i Focia zove Patriarhe, i zove ſvete, ocſito slidi, da Marko, illi od Ignatie, illi od Focia laxe. Razlog ovo rechi jeſt: zaſctobo buduchiſe obodvoica megyu ſobom inadila do ſmerti zaradi Patriarſtva, akoje Ignatia bio Patriaha zakoniti, slidi da nie bio Foclo, niti je mogao biti. Po iſti nacſin, akoje Ignatia bio ſvet, koga Iſtocſna, i Zapadna Cerkva za ſveta derxi, ſctuje, i moli; slidi, da lyuti nyegov progonitely Focio nie ſvet, koi do ſmerti gnyiuchi u prokleſtvu, od nyega neodriſcen preſtaviſe. Ova biaſce duxan Julian Kardinal rechi za obranyenye oſmoga Sinoda, i za zacſepiti uſta Marku. Alli on kao zabacivſci fctitt, i kopje, nekti Sinod toliko plemeniti braniti. Ovako Baronio nezadovolyan odgovorom Juliana ozgor doneſcenim. Alli poslie Julian Kardinal ukaza, da je nyegova primudra glava, jedna xiva, i plemenita knyigaonica. Ova zabiljexivſci, povratimoſe na prigovaranye.

27 Andria Biskup Koloſſianski, obran od ſtrane Latinah, najprie, kako nikoi piſcu, pokazavſci, da oſmi Sabor nie bio odbacen od Ivana Pape, pocſe prigovaratiſe, da Latini ni po jedan nacſin niſu priſtupili odlucske Sabora, i Otacah, i zato niſu ni Simbol uvridili; ni izkrivili, ni prominili. Razlog dadde, zaſcto ova rics, *i Sina* u Simbolu nadoſtavlyena, pravo govorechi, nejmaſe zvati, *nadoſtavak*, nego *iſtomacſenye*, i zato nemoxe biti zabranyena. Ova pokaza na slidechi nacſin: Niedno iſtomacſenye kogagodi nauka, illi piſma, illi befide, govorechi pravo, i vlaſtito nejmaſe zvati nadoſtavak; ova pako rics, *i Sina* jeſt iſtomacſenye ricſi one, *od Otca*, kojaſe u Simbolu nahodi: dakle ova rics, *i Sina* govorechi pravo, i vlaſtito nejmaſe zvati nadoſtavak. Da jeſt razlika megyu nadoſtavkom, i iſtomacſenyem; i zato da iſtomacſenye govorechi pravo, i vlaſtito nejmaſe zvati nadoſtavak, ukaza ovako: Nadoſtavak jeſt ona, recimo, iſtina, kojaſe neizvodi iz onoga, komuſe nadoſtavlya, jerboſe u nyemu kao u ſvomu vrutku nezderxi, i zato ono ſcto je

na-

Digitized by Google

nadoſtavlyeno, jeſt nyemu izvansko. Uſuprot iſtomacſenye jeſt ona, recimo, iſtina, kojaſe izvodi iz onoga kao ſvoga vrutka, komuſe nadoſtavlya; jerboſe u nyemu zderxi. Evo razlike megyu nadoſtavkom, i iſtomacſenyem. Da pako ona rics *i Sina*, jeſt iſtomacſenye one ricſi *od Otca*, ukaza iz ſvetih Otacah. Sveti Vaſiſia govori: *Koi razumie da Duh ſveti izhodi od Otca, razumie, da on iſti izhodi i od Sina* z), jerboſe ova rics, *i Sina*, zderxi u onoj ricſi, *od Otca*. Za ukazat daſe u nyoj zderxi, govoraſce: Po ſvidocſanſtvu ſvetih Otacah, i oſobito ſvetoga piſma, ſva koja ima Bog Otac, ona i Bog Sin ima, izvan ocſanſtva. Bog Otac ima, da od nyega Duh ſveti izhodi, kako i vi velite: dakle ovo iſto imade, i Sin Boxji, da i od nyega Duh ſveti izhodi. Ova dakle rics, *i Sina*, govorechi vlaſtito, nejmaſe zvati nadoſtavak, nego iſtomacſenye; buduchi daſe izvodi iz one ricſi *od Otca*, kao iz ſvoga vrutka, u nyemu zderxana, kakoje kazano.

Za potverditi ocſito ovu iſtinu, dovede Andria Koloſſianski za ſvidoka ſvetoga Gergura Nazianzena. Imamoſe ovde ſpomenuti ſctoje recſeno u pervomu poglavju; da onim Simbola Nicenskoga ricſma: *I u Duha ſvetoga*, Otci ſaborni Carigradski jeſu nadoſtavili: *Goſpodina, i xivotvoruchega, koi od Otca izhodi; komu s-Oteem, i Sinom zajedno klanyatiſe imamo.* Veliki ovi Bogoslovac za ukazati, daſe on nie uſudio s-Otcih ſabornih Simbol od Otacah Nicenskih sloxen iſpraviti, kao dabimu ſeto manykalo, piſce ovako: *Mi Viri, kojuſu ſveti Otci u Nicei iſtomacſili, za odbaciti krivovirſtvo Ariansko, nikada niſmo niſcta illi pripoſtavili, illi pripoſtaviti moxemo; nego omu derximo, i derxacheme viru ocſitie tomacſechi, ſcto od Duha ſvetoga manye jeſt iſtomacſeno* a). Evo! prem ako mloga Otci ſaborni Carigradski Nicenskomu Virovanyu jeſu nadoſtavili, ſveti Grigoria Bogoslovac, vlaſtito govorechi, neveli: *jeſu nadoſtavili; nego jeſu iſtomacſili.* I opet od onih ricſih: *Goſpodina, i xi-* 28

z) Continuator Fleurii adſcribit hunc textum Chryſoſtomo hom. 18. in Ioan., quem hic Andreas recitauit ex Serm. D. Baſil. de fide.

a) Epiſt. ad Cledon.

Digitized by Google

xivotvoruchega; neveli: *nadoſtavlyajuchi*, nego onu Virú *ocſitie tomacſechi*. Zaſcto to? zaſctoboſu ova zderxana u Simbolu Apoſctolskomu, i Nicenskomu, i iz nyih izvedena. I zato kakono ovi ſalyeni gercski Bogoslovac, nadoſtavlyene od Sabora ricſi one: *Goſpodina, i xivotvoruchega, koi od Otca izhodi*, i oſtale, zove *iſtomacſenye* ricſih oniu *I u Duha ſvetoga*, po koimaje manye iſtomacſeno Boxanſtvo Duha ſvetoga; po iſti nacſin i mi ricſi one, *i od Sina*, zovemo *iſtomacſenye* ricſih oniu *od Otca*, po koimaje manye iſtomacſeno izhogyenye Duha ſvetoga.

29 Daſe ova razlika megyu iſtomacſenyem, i nadoſtavkom nahodi, valya i Gerkom rechi; jer inacſiebi slidilo, da i Otci ſaborni jeſu u prokletſtvo upali. Pokazujeſe ovo. U Saboru Eſeskomu ſuproti Neſtoriu Patriarhi Carigradskomu, odrediliſu Otci u ſvomu odlucsku Vire, virovati, da u Iſukerſtu jeſt ſamo jedno ſobſtvo; da Maria u iſtinu jeſt, i imaſe zvati Bogorodica, to jeſt Mati Boxja. U Saboru Kalcedonskomu ſuproti Dioskoru Patriarhi Alekſandrinskomu, i Eutiketu Arhimandriti Carigradskomu, Otci u ſvomu odlucsku odrediliſu virovati, daſu u Iſukerſtu dvi naravi; jedna Boxja, a druga cſovicsja; da Iſukerſt jeſt jednobiſtveni s Otcem po Boxanſtvu, a jednobiſtveni s Materom po cſovicſanſtvu. U Saboru Carigradskomu trechemu ſuproti Monothelitam u odlucsku Vire Otci odrediliſu virovati dvi volye, i dva volye dillovanya. Pitamo ſada Gerke, jeſuli ova Otci ſaborni Simbolu Nicenskomu nadoſtavili? Ako govore, daſu nadoſtavili, slidi po nyiovomu nauku, daſu drugu viru iznili, i u prokleſtvo upali. Alli jerbo to nemogu rechi, zato valya rechi, da ova u Simbolu Nicenskomu zaderxana iz nyega jeſu izveli, i po onim ricsma Simbol Nicenski obilatie iſtomacſili; daſe pravovirni od krivovircah razlucſe. Dakle valyajim takojer rechi, daſe megyu nadoſtavkom, i iſtomacſenyem velika razlika nahodi, akoli hochemo pravo, i vlaſtito govoriti. Zaſcto pak iſtomacſenya nadoſtavkom nazivamo, razlog jeſt; zaſctobo druge ricſi nadoſtavlyamo sluxechiſe nyima za ukazat obilatie, i biſtrie zderxanu iſtinu.

30 Zatim ukaza, da iſtomacſenye nemoxe biti, niti je od Sabora Eſeskoga zabranyeno; i zato Latini slobodno, i zakonito onu rics, *i Sina*, metnuſce u Simbolu za iſtomacſiti biſtrie onu rics, *od Otca*.

Izvan

izvan drugih razlogah, koje iſpiſaoci ovoga Sabora donoſe b), dva ovde ſtavlyam. *Pervi*, ſcto je bilo slobodno pervim Cerkve paſtirom, ono nemoreſe rechi, daje ſada Cerkvi zabranyeno; jerboje Cerkva ſada, kojaje onda bila, i nemoxe pomanykati u iſtini, buduchi *ſtup, i tvergyava iſtine* c), i s-kojom *dache biti do ſverhe ſvita* d) obechao je nyoj Iſukerſt. Pervim pako paſtirom slobodno je bilo u Saboru Nicenskomu iſtomacſiti Simbol Apoſctolski, i opet u Saboru Carigradskomu Simbol Nicenski; dakle nemoxe biti ſada zabranyeno Cerkvi, niti nyezinim vladaocem iſtomacſiti Simbol Carigradski, kolikogodi puta ſudi, da jeſt potribno za nauk pravovirnih. *Drugi* razlog iz pervoga izveden jeſt ovi: da nebi bilo slobodno niſcta nadoſtaviti po *iſtomacſenyu* Viri, illiti Simbolu, nebiſe mogla ni po jedan nacſin krivovirſtva odbiti, ni izkoreniti. Scta radi buduchi rad ovoga iſtoga uzroka Sabor Carigradski Nicenskomu Simbolu, i slidechi Sabori Carigradskomu po iſtomacſenyu nadoſtavili nikoja; slidi da ni po jedan nacſin ova iſtomacſenya nemogu biti zabranyena, po koimaſe neprominyuje, niti nekvari Vira, negoſe ſuproti krivovircem brani, i cſuva neoskvernyena, pravovirni od krivovircah, kao po biljegu razlucſujuſe. Od ovudje ocſito, da Latini niſu odlucſak Sabora Eſes. koga priſtupili, ni u prokleſtvo upali e).

POGLAVJE SCESTO.

Sidenye ſedmo: Latini odgovaraju na razloge Marka Efeskoga.

SIdenye ovo biloje u Subotu dvadeſeti i peti dan Liſtopada. Naminio biaſce prigovaraoc od ſtrane Latinah Andria Koloſ- 31

b) Vide Laurent. Surium apud Labbé.

c) 1. Timot. 3. v. 15.

d) Math. 28. v. 20.

e) Vide Labbé Con. Tom. 13. p. 86. Duc. Hiſt. Bizan. c. 31.

Digitized by Google

ſianski obilatie, i kripoſtnie iſtinu ſvoga nauka potverditi: alli razumivſci ſcto Gerci megyu ſobom ſcapchu; da navlaſtito u pridnyemu ſidenyu nie niſcta govorio, ſctobi podobno, i priſtojno bilo za razriſciti uzle Marka, i nyegove razloge odbiti; zato na iſte pocſe odgovarati. I *pervo* recſe: Simbol Nicenski, kogaſte najpervo procſatili, niſctanamſe neprotivi, buduchi daſe u nyemu od izhogyenya Duha ſvetoga od Sina, niſcta nenahodi; a skrovito, i u temelyu protiviſe neſamo zablugyenyu Aria, nego i Macedonia, i Neſtoria. *Drugo*, na odlucſak Sabora Efeskoga doneſcena na *broju 20.* odgovorioje; da ovi Sabor po ſvomu odlucsku, kakono i oſtali, zabranyuje izniti, illi ſloxiti ἑτέραν πίςιν, *drugu Viru*, to jeſt protivnu u nauku Simbolu Nicenskomu; a nezabranyuje ricſi, koje viru, i Simbol ocſitie tomacſe. Ovoje ocſito iz Saborah ſlidechih, koiſu cslanke Simbola po nadoſtavku ricſih iſtomacſili ſuproti krivovirſtvom, koja u ono vrime iziſcla biau. Za kripoſnie ovo poſvidocſit, donoſe Sinod opchinski drugi, Carigradski pervi, u komu oni Otci viſcje redakah za iſtomacſenye nadoſtaviſce, prem ako to jurve prie zabranyeno biaſce, kako ſvidocſi gercski piſaoc *Hermias*, i takojer kako recſe Kardinal Julian, ſvidocſi iſti Papa Liberio f) koi je prie Efeskoga, i Carigradskoga Sinoda bio, daje Sabor Sardikski zabranio onim iſtim ricſma, koim Sabor Efeski, i pod iſtim pokaranyem, drugu Viru izniti, piſati, ſloxiti, illi drugi Simbol pridati hotiuchim obratitiſe; zatoje ſamo potverdio Sabor Efeski, Sabora Sardikskoga odlucſak. Dakle valya rechi, da po zabranyenyu *druge Vire*, nerazumieſe nadoſtavak ricſih, kojenam biſtrie tomacſe viru, negoſe razumie nadoſtavak ricſih, kojeſu ſuprotivne Simbolu Nicenskomu, illiti pravoj viri; illichemo rechi, daſu Otci Carigradski zabranyenye Sabora Sardikskoga priſtupili. Buduchi pak Marko Efeski, kao drugoga pitajuchi govorio: zaſcto Otci Efeski niſcta neſpominyajuchi od Simbola Carigradskoga, zapovidiſce daſe ſamo Simbol Nicenski procſati? I on iſti ſebi odgovorio: *zaſctobo oni Otci ova*

dva

f) Epiſt. ad Athanaſium, quae incipit: *In principio tantum.* Vide etiam Athanaſii ad Antiochen. *Tabellas nonnulli*, apud Binium T. 1. Par. in notis ad Concil. Sardic. p. 441.

Digitized by Google

dva Simbola za jedan ifti derxaſce; buduchi, da ricſi u Simbolu Carigradskomu nadoſtavlyene, niſu niſcta drugo, nego ſamo iſtomacſenye ocſitie Simbola Nicenskoga; Kardinal Julian, i Andria Koloſſianski sluxechiſe ovim odgovorom rekoſce: ovo iſto i mi govorimo; da ovi nadoſtavak *i Sina* niſcta drugo nie, nego iſtomacſenye one ricſi *od Otca*, kakovamje u pridnyemu ſidenyu pokazano: dakle kako prie, i poslie Sabora Efeskoga, zarad novih u Iſtoku krivovirſtvah, Gerci nikoje, i mloge ricſi u ſvomu odlucsku jeſu nadoſtaviti mogli, takoje i Cerkva Rimska onu jednu rics nadoſtaviti mogla zaradi novoga krivovirſtva oniziu, koi bludiſce govorechi, da Duh ſveti od Sina neizhodi.

Treche, na ſvidocſanſtvo ſvetoga Cyrilla doneſceno na *broju 21.* odgovorioje Andria Koloſſianski: Cyrillo govorechi, *nie slobodno ni ricſice prominiti, ni slovke oſtaviti*, imaſe razumiti od ricſice, i slovke ſuprotivne Simbolu Nicenskomu, kojabi Viru kvarila. Ovo mogadiau znati Gerci, koiſu cſatili dillovanya Sabora Efeskoga, i knyige Cyrillove. Kada u iſtomu Saboru procſatena biaſce knyiga Cyrilla, piſana Neſtoriu g) u dillovanyu pervomu, pitaoje Cyrill: jelli nyegova knyiga s-Nicenskim Simbolom sloxna? Svi Episkopi, oſim Potymnia, odgovoriſce jednokupno, da jeſt sloxna; onbo jedan, i ſam recſe, daſe neslaxe u nikoim ricsma s-Nicenskim Simbolom. Na to udily odgovori Episkop Kapadocie, imenom Firmo, da Cyrillo niſcta nie prominio, niſcta nie nadoſtavio Simbolu Nicenskomu; i ovi odgovor od ſviu Otacah Efeskih jeſt bio za odgovor zakoniti primlyen. Od ovud slidi *pervo;* da ni Latini po ricſi *i Sina*, niſu prominili, niſu niſcta nadoſtavili novoga Simbolu Nicenskomu. Slidi *drugo*, da ni Cyrillo, ni Otci oni niſu razumili od ricſih sloxnih s-Nicenskim Simbolom, nego od onih, kojeſe u nauku nyemu protive. Doiſta ovakonam valya rechi; jer inacſie slidilobi, da Cyrill s-onima Otcih ſuproti iſtomu ſebi jeſt oni odlucſak ucſinio. Ovoche biti ocſitie iz slidechega dogagyaja. 32

Posli iſtoga Sabora dogodiloſeje, da Episkopi Fenicianski okrivlyeni, da slide zablugyenye Neſtoria, za opravdatiſe, i ocſiſti- 33

g) Quae incipit: *Intelligo quosdam.* T. 3. CC. p. 867.

Digitized by Google

tiſe od ove pogerde, ucfiniſce iſpovidanye Vire sloxno u nauku; alli ne u ricsma s-Nicenskim Simbolom. Ovo kao zakonito iſpovidanye primioje, i Cyrill iſti. Alli zaſctobo opet nikoi one Episkope okriviſce, daſu oni zarad nadoſtavlyenih, za iſtomacſenye ricſih, *novi Simbol* iznili; zato Cyrill, nyih branechi, piſaoje Akaciu Episkopu Melitinenskomu h), *Sveti, i opchinski Sinod u Efeſu ſabran, ſcto jeſt potribno, providioje; da nie od potribe drugo iſtomacſenye Vire u Cerkve Boxje uveſti, oſim one, kojaje jurve bila; kojuſu priblaxeni Otci oni u Duhu govorechi naredili.* Alli ſa ſvim tizim piſce obilatie Cyrillo, oni Fenicianski Episkopi, niſu odlucſak ovi Sinoda priſtupili; nitiſu, ſcto nikoi govore, novi Simbol iznili, po iſpovidanyu ſvomu hotiuchi pokazati, daſu od ſvakoga zablugyenya, a oſobito od Neſtorianskoga cſiſti. Razlog daje: *Zaſctobo koi hoche ovo ucſiniti, niſcta novoga nezacſima, niti ponavlya iſpovidanye Vire; nego iſlinitie Viru, koju od Iſukerſta derxi, pitajuchima cſini ocſtiu.* Najposli pokazuje, da oni Episkopi niſu po ſvomu iſtomacſenyu priſtupili odlucſak Sabora Efeskoga, govoribo: *da ſaſma niſcta onima, kojaſu prie naregyena, niſu nadoſtavili; negoſuſe iſlinitie pravoj Otacah viri priloxili.* Evo! kako ſveti Cyrillo, koi je Saborom Efeskim vladao, oni ſvoj odlucſak tomacſi. Nie dakle iſtomacſenye Vire po nadoſtavlyenyu pravih, i iſtinitih ricſih, Simbol novi, nie druga Vira, nitiſe takvo iſtomacſenye pravo, i vlaſtito govorechi moxe zvati nadoſtavak. Od ovud slidi, da ſveti Cyrill neprotiviſe Latinom, nego Gerkom.

34 *Cſetverto.* Na odlucſak, illiti naredbu Vire od Sinoda Kalcedonskoga ucſinyenu, po kojojſe joſc obilatie potvergyuje odlucſak Sinoda Efeskoga, jerbo nadoſtavlya, da nie slobodno ni ucſiti, ni derxati drugu viru, odgovorioje Andria Koloſſianski, da odlucſak Sabora Kalcedonskoga hoche ono iſto rechi, ſcto Sabora Efeskoga, razumiuchi zabranyenye *druge vire*, to jeſt ſuprotivne Simbolu Nicenskomu. Onoje oſobito, ſcto oſctroumno jeſt ſmotrio Andria Koloſſianski: Sabor Kalcedonski negovori, da Simbol Nicenski jeſt zadoſta za puno poznanye bogolyubſtva; nego govori, dabi zadoſta

h) Incipit: *Res ſane dulcis.* T. 3. cc. p. 1630.

Digitized by Google

ſta bio, kada nebi novo krivovirſtvo iziſclo. Buduchi pako s-vrimenom izaſclo novo krivovirſtvo, da Duh ſveti neizhodi od Sina, od potribeje bilo za puno poznanye bogolyubſtva, i izhogyenya Duha ſvetoga Simboi iſtomacſiti. Potverdioje joſc Andria ſvoj nauk govorechi: ſveto Evangyelye zderxi u ſebi pun, i ſverſcen nauk ſvete Vire; niſctanemanye slobodno je bilo, gercskima, i latinskima Otcem, i naucſitelyom ſveto Evangyelye iſtomacſiti; pacſe i potribno biaſce, kada krivovirac Ario za potverditi ſvoje krivovirſtvo, doneſe one ricſi Iſukerſtove: *Otac vechi od mene jeſt* i), Otcem ſabornim potribnoje bilo iſtomacſiti, po koi nacſin jeſt vechi Otac, a Sin manyi; da jeſt manyi po cſovicſanſtvu, a jednak, i iſti s-Otcem po Boxanſtvu. Tako i Cerkvi Rimskoj biloje potribno onu rics, *od Otca* iſtomacſiti, kada nikoi zabludiſce govorechi, da Duh ſveti od ſamoga Otca izhodi.

Na protigovor Marka Efeſkoga, kogaje on nadoſtavio: Prem 35
ako biaſce potribno ſuproti bludechemu, i govorechemu Neſtoriu, da Maria nie Θεοτοκος, to jeſt, da nie *Bogorodica*, illiti Mati Boxja, ovu rics: *Bogorodica* u Simbolu nadoſtaviti; otci Kalcedonski neuslobodiſceſe nadoſtaviti zarad odlucska Sabora Efeskoga, kakoſe vi uslobodiſte onu rics *i Sina* nadoſtaviti? Odgovorioje Andria: kako nie Sabor Efeski, u komuje bio oſugyen Neſtoria, tako nie ni Sabor Kalcedonski onu rics *Bogorodica*, hotio Simbolu nadoſtaviti. Razlog jeſt, zaſctoboje ſudio, da nie potribno. Ocſito mi u Simbolu iſpovidamo, da Sin jeſt jednobiſtveni s-Otcem, daje Bog od Boga: iſpovidamo takojer, daje upuchen, illiti cſovikom ucſinyen u utrobi divice Marie, i od nye rogyen. Od ovudje pako zadoſta ocſito, daje Boga rodila, to jeſt, daje Bogorodica. Da pako Duh ſveti od Sina izhodi, nie tako ocſito u Simbolu, kako iſti Gerci govore. Dakle potribnoje rics onu *i Sina* nadoſtaviti za iſtomacſenye u Simbolu. Rekaoje joſc Julian Kardinal, da jeſt Sabor Kalcedonski mogao nadoſtaviti onu rics *Bogorodica* u Simbolu, kakono i Efeski; da bude ſudio, i hotio. Zaſctobo kakoje rics zakona; *Jednak ſverhu jednaka nejma oblaſti;* i zato, ſcto mo-

i) Joan. 14. v. 28.

moxe jedan Sinod ucſiniti, ono moxe i drugi: Cerkva koja je bila u vrime Sinoda Nicenskoga, i Carigradskoga; ona jeſt i posli iſtu oblaſt imajuchi bila, i ſada imade.

36 *Peto.* Na ono pak ſcto Marko govoraſce: Simbol Nicenski illiti Carigradski bioje ſverſcen, i izverſtit u nauku, koganamje potribno znati, i virovati: dakle onu rics *i Sina*, nie bilo potribno nadoſtaviti. Odgovorioje Andria: Jedalli Simbol Apoſctolski, i Nicenski nie bio ſverſcen, i izverſtit u nauku, koganamje potribno znati, i virovati? Doiſta valyavam rechi, daje bio: i ſa ſvim tizim Otci Nicenski Simbolu Apoſctolskomu, i Carigradski Nicenskomu nikoja nadoſtaviſce. Zaſcto s-koga uzroka? Valyavam odgovoriti od Simbola Apoſctolskoga, i Nicenskoga, ſcto mi od Carigradskoga govorimo: bioje ſverſcen, i izverſtit po razlogu Vire, zderxechi ſva kolika, kojanamje triba znati, i virovati; pacſe i za odbiti ſva krivovirſtva, kakoje veche recſeno; alli nie ſverſcen, i izverſtit u iſtomacſenyu nauka; to jeſt ona, koja zderxi u ſebi niſu zadoſta pravovirnim ocſita bila, i zato potribnoje bilo nyima po nadoſtavku nikoja iſtomacſiti, daih krivovirci, ſveto Piſmo, i Simbol na opako isktechujuchi neprivare. Dakle kakono Sabor Nicenski *jednobiſtvenoſt* Sina s-Bogom Otcem; a Sabor Carigradski *Boxanſtvo Duha ſvetoga*; tako i Cerkva Rimska *izhogyenye Duha ſvetoga*, jerbo nebiaſce u Simbolu Carigradskomu podpuno, i zadoſta ocſitovano, rics onu *i Sina*, za iſtomacſenye jeſt nadoſtavila, daſe od krivoviracah razkolnikah pravovirni neprivare, i daſe od nyih po onoj ricſi, kao po oſobitomu biljegu razlucſuju.

37 *Sceſto.* Na ſvidocſanſtva Marka Efeskoga doneſcena ozgor na *broju 23*, odgovorioje Andria Koloſſianski, po nacſin ozgor ſalyeni, da Vigilio Papa, Agatho, i Sabor ſedmi imadeſe razumiti, da nie niſcta slobodno Simbolu nadoſtaviti, ſcto jeſt ſuprotivno pravoj Viri. Julian Kardinal pako odgovorioje oſobito na knyigu Agathona Pape pokazujuchi ocſito; daje ovi Papa u Simbolu nikoja oſtavio, a nikoja nadoſtavio, kojaſe nenahode u Simbolu Nicenskomu, illiti Carigradskomu, i niſctanemanye nyega Sabor ſcefti opchinski zato okrivio, nitiga vi ſmiete okriviti, buduchi oni Simbol od Sabora primlyen. Zaſcto dakle okrivlyujete nas zaradi oncga nadoſtavka, *i Sina*, koi jeſt prava iſtina? Biljexi *Surio* daſe La-

ti-

Digitized by Google

tini zavadifce s-Gercih zarad Sinoda ſceſtoga. Latini izneſoſce dillovanya ovoga Sabora, imajucha u Simbolu ove ricſi: *Boga od Boga*, i opet ovu rics: *s-neba*, koje ricſi neimadoſce gercska dillovanya Sabora Carigradskoga, ni Efeskoga, ni Kalcedonskoga. I zato rekoſce Latini, daſe neprotivi razlogu, akolife i posli Sabora Efeskoga, i Kalcedonskoga, nadoſtavi koja rics Simbolu, kojaſe neprotivi ſvetoj Viri. Na procſaten odlucſak od Vire Sabora ſedmoga opchinskoga, to jeſt Nicenskoga drugoga, Latini opet rekoſce, ſcto Julian Kardinal, kakoje recſeno na ſverhi *broja 23.* U nyiovoj knyigi nahodiſe, da *Duh ſveti izhodi od Otca, i Sina.* Scto je to, da ova knyiga jeſt s-gercskima u ſvemu sloxna, oſim oviu ricſi? Razlog Gerka Gemiſtia, govoreehega, dabi bila ona knyiga Latinah prava, i zakonita, davnobiſe bili Latini ſcnyome sluxili, lasnoje bilo odbiti ovim odgovorom: da bude ona prie naſcaſta odavnabiſe bili ſcnyome Latini sluxili. Razlog pak rechi, da ona knyiga, i ſvidocsba je zakonita, jeſt, zaſctobo joſc prie *godine 767.* pod Carom Konſtantinom Kopronimom Ikonoborcem biloje prigovaranye Rimlyanah s-Ikonoborcih, ſuprot koimaje bio skuplyen Sabor ſedmi: *Izhodili Duh ſveti od Otca, i Sina?* kako ſvidocſi k) *Ado.* Scta radi posli u ſedmomu Saboru, kako ima knyiga Latinah, odregyeno jeſt, da Duh od Otca, i Sina izhodi. Ovo iſto ſudi prinaucſni Baronio l) pifcuchi; da u ſedmomu dillovanyu cſateno je u Simbolu: *koi od Otca, i Sina izhodi:* pervabo, i poglavita tuxba Ikonoboracah ſuprot Latinom biaſce, zaradi nadoſtavka, *i Sina.* Odgovaranya ſvoja na razloge gercske doverſcivſci Andria Koloſſianski, najposli recſe; da Gerci po-ſvoima razlozih nifu niſcta pokazali; nego da nie slobodno Viru drugu, to jeſt kojaſe u nauku protivi Simbolu Nicenskomu, nadoſtaviti.

Zatim na ono, ſcto iz pocſetka hotiaſce, povratioſe jeſt, da 38
navlaſtito Cerkva Rimska je mogla oni nadoſtavak ucſiniti; zaſctobo ovi nauk jeſt nauk ſvetih Otacah, i zaſctobo ovu oblaſt imadiaſce. Da jeſt nauk ſvetih Otacah, pokazao jeſt donoſechi nyi-
ove

k) In Chronico.
l) Ad an. 878. §. 29.

Digitized by Google

ove beſide. Anaſtaſio Sinaita piſce m). *Iſti Duh, i od nyega izhodi, i ſcalyeſe ne od Otca ſamo; nego i od Sina.* S. Cyrilli n) ſuprot Theodoretu govorechemu, da Duh ſveti nie iz Sina, odgovorio jeſt, *da Duh ſveti jeſt iz Sina, i biſtveno jeſt u nyemu.* I opet o) *izlivaſe od nyega* (od Sina) *ne manye, nego od Boga Otca.* I joſc p) ſverhu onih ricſih Iſukerſtovih: *Jachu moliti Otca, i drugoga utiſcitelya datiche vami*, piſce: *Buduchi da Boga, i Otca dobarah biſtvenih jeſt dionik Sin, po iſti nacſin Duha ima, po koi Otac... zato ſpaſitely naſc dahnuoje tileſno* u ucſenike *za ukazat da kakono tileſno*, to jeſt tileſnim nacſinom *duh iz uſtah cſovicsjih izhodi, tako on iz boxanſtvenoga biſtva, kakoſe Bogu priſtoi, iſticſe.* Ovi nauk iſti jeſt Anaſtaſia Sinaite q) gori imenovana. Donioje takojer beſide ſvetoga Vaſilie r) Metafraſta s) S. Makſima t). Latinskih takojer Otacah Ambroſia, Auguſtina, i Hilaria. Zainadiſceſe zarad knyige recſenoga S. Makſima slavnoga mucſenika, kojuje on piſao Marinu Sveſcteniku u Cipru. U nyoj govori; da on protreſavſci, ſcto Rimlyani ucſe od izhogyenya Duha ſvetoga, sloxna ſvidocſanſtva Otacah latinskih, s Cyrillom Alekſandrinskim jeſu donili, kakoje viditi iz knyige nyegove piſane ſverhu Ivana Evangyeliſte. *Poznajubo, da jedan uzrok Sina, i Duha ſvetoga jeſt Otac, onoga po ragyanyu; a ovoga po izhogyenyu: alli za zlamenovat, da ovi i po onomu izhodi, i za ukazat po ovoj ricſi, iz Sina, opchenye u biſtvu* u). Knyigu ovu Andria Koloſſianski, koi je gercski razumio, iſtomacſio jeſt Eugeniu Papi. Alli Gerci ſvidocſanſtvo ſvetoga Makſima za ſe okrenuſce, zarad oniu ricſih: *Jedan uzrok Sina i Duha ſvetoga jeſt Otac, onoga po ragyanyu; a ovoga po izhogyenyu.* Niti hotiau razumiti iſtomacſenye Latinah govorechih, kada piſce ſveti

---

m) De rectis Dogmat.
n) In explanat. Anathem. noni.
o) Epiſt. ad Neſtor.
p) In cap. 14. Joan.
q) Lib. de rectis Dogmat.
r) In Canonic. Epiſt.
s) In vita S. Dionyſii Areop. Serm. 3.
t) Tract. de candelab. Zachar.
u) V. Epiſt. Anaſt. ad Joan. Diac.

Digitized by Google

ti Makſim, daje Otac jedan uzrok Duha ſvetoga; neizmeche zato Sina, nego hoche rechi, da pervi, i poglaviti uzrok Duha ſvetoga jeſt Otac, od koga Sin ima kripoſt iſtu, da i od nyega Duh ſveti zajedno izhodi. Zato Andria doneſe iſpovidanye Vire Tharaſia Patriarhe: *Virujem i Duha ſvetoga Goſpodina xivotvoruchega, od Otca po Sinu izhodechega* x) koje iſpovidanye jeſt od ſvega Iſtoka primlyeno.

Ukazavſci Andria iſtinu ovoga nauka, da Duh ſveti i od Si- 39
nà izhodi, s-Julianom Kardinalom doneſe ſvidocſanſtva za ukazat da Papa Rimski imade oblaſt Viru, i nauk iſtomacſiti, i po ti nacſin, kadaje ſcto triba, Simbolu nadoſtaviti. Govoraſce Andria: *Da Cerkva Rimska oblaſt iſtomacſiti imade, jednu ſamo beſidu gercsku doneſlichemo ſada, po kojojche ocſito biti, da jeſt ſama Stolica Petra, koja ima oblaſt iſtomacſiti Viru, i toga radi vrata paklena nikadaju niſu nadvladala; pacſe niſuſe nye ni dotaknula. Oſim knyige Cyrillove u govorenyu od Vire, imamo pridobri i cſaſtni Otci, mloga druga od ove ſtvari ſvidocſanſtva, a najviſce pako u knyigi oſobitoj,* Blago *nazvanoj,* y) *ſvitliſe oſobito u piſmah nyegovih Rimskoga Pape oblaſt.* Prilicsnoje iſtini, daje ovde Andria razumio ono oſobito u recſenoj knyigi upiſano ſvidocſanſtvo: *Potribno jeſt, da mi kao uda glavu slidimo Papu Rimskoga, i Apoſctolsku Stolicu, od kojenam valya iskati, ſcto virovati, i derxati imamo; jerboſe nyemu ſamomu priſtoi odbaciti, upravlyati, pokarati, potverditi, narediti, ſvezati, i odvezati* z).

Po iſti nacſin, i Julian Kardinal ukaza, da iſtu oblaſt imade 40
Papa Rimski, koi je, kako govori Sabor Kalcedonski, *Cſuvar vinograda Goſpodinova*, to jeſt Cerkve; koga duxnoſt jeſt brachu potverditi u Viri, kakomuje recſeno u Petru: *Jaſam molio za tebe Petre; i ti kadgod obrachen potverdi brachu tvoju* a). Ovu pako

x) In Syn. 7. Act. 3.
y) Liber, qui inſcribitur *Theſaurus*, nuncupatus cuidam Nemeſino.
z) Margunius, et Coreſſius negant hunc textum in Cyrillo reperiri, quia apte reſpondere neſciunt; ſed illo vſus eſt Ant. Cauleas Patr. in Epiſt. ad Rom. P. Nicol. Myſt. apud Canonar.
a) Luc. 22.

Digitized by Google

oblaſt oſobito poſvidocſi iz knyige Agatona Pape, primlyene, i oſobito ſalyene od Sabora opchinskoga ſceſtoga: *Ako mucſanyem pokriem iſtinu, kojumi je zapovigyeno razdiliti pineznikom po onim ricsma: Paſi ovce moje.* U ovoj knyigi obilato, i ocſito iſpiſujeſe, da Cerkva Rimska Apoſctolska nikad nie s-puta iſtine ſtupila, koje nauk Saborſt opchinski zagerlili jeſu; koju ſveti Naucſitelyi ſctovali, i ſlidili jeſu; a krivovirci laxlyivim pogerdama jeſu progonili. Buduchi dakle Cerkva Rimska takva, koja u iſtini pomanykati nemoxe, ſlidi da ona ima oblaſt iſtomacſiti Viru, i ſcto ſlidi Simbol.

41 Iz odgovorah ovih izvede Andria Koloffianski, da Gerci nepravedno okrivlyuju zarad onoga nadoſtavka Cerkvu Rimsku, govorechi daſu zaradi nyega od nye odſtupili. Nie, recſe, ovi nadoſtavak uzrok, negoje ſamo zaſtor vaſcega odmetniſctva. Znaliſu ſtari Otci vaſci, ſcto posli Sabora Efeskoga, i Kalcedonskoga pod Carom Juſtinom je piſao u Carigrad Hormisda Papa: *Vlaſtito jeſt Otcu, da poragya Sina; vlaſtito jeſt Sinu Boxjemu, daſe od Otca, jednak Otcu, ragya; vlaſtito jeſt Duhu ſvetomu, da od Otca, i Sina izhodi pod jednim biſtvom Boxanſtva.* Znaliſu oni, da Cerkva Zapadna u Scpanyi, u Francii, u Nimacskoj s-onim nadoſtavkom govori, i piva Simbol; i ſa ſvim tizim niſu okrivili Cerkvu Rimsku, daje ona odlucſak Sabora Efeskoga priſtupila, niſuſe od nye odmetnuli. Tuxiteſe, ſctoje Cerkva Rimska brez vicha Cerkve Iſtocſne ſama ſebi ovi nadoſtavak ucſinila: tuxiteſe, da niſte zvani i vi. Alli odkud znate, da niſte zvani? Ako pak i niſte, jedda biaſce vas razloxne zvati u onoj buni? Jeddabi bili doſcli? koi ni Pokliſare od Nikole Pape poslane u Carigrad, na vaſcih megyah nektiuchi nyih puſtiti, nedoſtojno pogerdiſte? Jedda Focio razjidjen, bi koga bio poslao u ono vrime, kadaje brezobrazno Nikolu Papu prokleo, i skinuo; kada po okoliſcnoj knyigi ſuprot nyemu oſtale Patriarhe je podbunio, i u ſabor pozvao; kada Ludoviku Ceſaru je piſao, da, od Sinoda Papu oſugyena, iz Rima izagna? A i ako mogadiau Rimlyani vas zvati, i niſu zvali, ſcto zato? Jeddalivas biaſce potribno zvati? Jedda neznate, daſu mloga krivovirſtva od ſamoga Pape Rimskoga, i posli Sabora pervoga opchinskoga Nicenskoga oſugyena, i odbacena, i ſuprotivni iſtim krivovirſtvom nauci od ſamoga Pape Rimskoga brez Sabora opchinskoga potvergyeni, koih ſud, i nauke ſva Cerkva jeſt primila?

Digitized by Google

ſa? Neznateli da Ariansko zablugyenye najpervoje od Alekſandra u Egiptu Pervaſtnika; Neſtoriansko od Cyrilla iſte Stolice Episkopa; Eutikiansko od Flaviana Carigradskoga Patriarhe jeſt odbaceno, i nauk ovima krivovirſtvom ſuprotivan jeſt potvergyen. Zaſcto dakle nebi bio mogao Papa Rimski, i brez Gerkah, ovi nauk od izhogyenya Duha ſvetoga protreſti, ſuditi, one ricſi, *i od Sina* Simbolu nadoſtaviti; a navlaſtito nektiuchi Gerke na to zaduxiti? Znate, daſte u drugi Sabor Lugdunski zvani pod Papom Gergurom deſetim; daſte tri puta u Simbolu pivali: *koi od Otca, i Sina izhodi*, i ſa ſvim tizim nebiaſte uſillovani, daga u napridak pivate, akoli ſamo uzvirujete, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi, ſcto vaſci ſtari ſveti Otci jeſu virovali, i vami upiſano oſtavili. Kako dakle moxete rechi, da ovi nadoſtavak jeſt uzrok vaſcega od Cerkve Rimske odilyenya, koju ſtari vaſci jeſu ſctovali, i za mater derxali? Najpoſli nemoxeteſe ni po jedan nacſin razloxno tuxiti, buduchi, i vaſci Carigradski Otci u pervomu vaſcemu Saboru, brez vicha Latinah, Simbolu Nicenskomu mloga nadoſtavili. Iſtina jeſt, kako velite, daje i Cerkva Rimska iſti Simbol primila; zaſctoboje ſudila, daje potriba bila po onima nadoſtavkih Simbol Nicenski iſtomacſiti ſuproti Gerkom krivovircem Macedonianom, i Eunomianom. Alli ovi iſti uzrok jeſt, koga radi Nikola Papa oni nadoſtavak ucſini; buduchiboſe pod Focjom zametnula buna u Cerkvi Carigradskoj ſuproti Cerkvi Rimskoj zarad izhogyenya Duha ſvetoga *i od Sina:* za nyoj odoliti, hotioje; daſcto jurve prie Cerkva Zapadna vazda jeſt ſerdcem virovala, ono kakono Scpanyska, Franceska, i Nimacska, tako i ſvakolika jezikom iſpovida b).

b) Vide Labbé T. 13. p. 86. et alios.

POGLAVJE SEDMO.

Sidenye osmo: Govorenye Beſſariona Metropolite Nicenskoga, ſuprot nadoſtavku.

42 SIdenye ovo biloje u Subotu, pervi dan miſeca Novembra, to jeſt Studena; u komu Beſſarion, kako Gerci biau odredili, imade govorenve, za zadovolyiti Andrii Koloſſianskomu. On dakle ſuproti nadoſtavku, *i Sina*, na priliczni nacſin govoraſce. Kojavamje koriſt, ſcto pokazaſte, da ona rics *i Sina*, nie, pravo govorechi, nadoſtavak, nego iſtomacſenye? zaſctobo, da mi nyu odbacimo, zadoſtanamje, daſte vi ſctogod Simbolu nadoſtavili, illi bilo ono nadoſtavak; illi, kako vi govorite, *iſtomacſenye*. Iſtina jeſt, da nie zabranyeno Viru iſtomacſiti; nego takvo iſtomacſenye Simbolu nadoſtaviti jeſt zabranyeno. I akobivam ovo joſc dopuſtili, daje slobodno bilo takvi nadoſtavak ucſiniti do vrimena Sinoda opchinskoga drugoga, Carigradskoga pervoga, buduchi ovo posli zabranio Sabor Efeski, opchinski trechi, nievam niſcta bilo poslie slobodno nadoſtaviti. Nitivam valya ono rechi, ſcto obicſajete za obraniti vaſc nadoſtavak; da navlaſtito Sabor Efeski u ſvomu odlucsku jeſt zabranio izniti, i sloxiti, Viru drugu, to jeſt ſuprotivnu u nauku, ſvetomu Simbolu Nicenskomu; ovoboje vazda po ſebi i tako zabranyeno bilo. Dakle da nereknemo, da oni ſveti Sabor u Duhu ſvetomu skuplyen, jeſt ucſinio jedan zaludan, i izprazan odlucſak, valyanam rechi, daſu oni zabranili ſvaki nadoſtavak, akoſe i neprotivi Simbolu Nicenskomu u nauku, i Viri.

43 Scta radi, i Otci Efeski, prem ako ſuproti Neſtoriu krivovircu biaſce potribno nadoſtaviti Simbolu onu rics, *Bogorodica*, ſa ſvim tizim nektiſce nadoſtaviti. Zaſcto pako nektiſce? nego zaſctobofu zabranili ſvaki nadoſtavak, i za iſtomacſiti Simbol, i za dati izgled slidechim Saborom, daſe neuſugyuju ſcto Simbolu nadoſtaviti, prem akobi bilo za iſtomacſenye potribno. Ovi izgled, i zapovid virno slidiliſu Sabori slidechi, koi prem ako ſuprot kri-

vo-

Digitized by Google

vovircem nikoja biaſce potribno za iſtomacſenye Simbola, nyemu nadoſtaviti, niſctanemanye nenadoſtaviſce, da nepriſtupe odlucſak Sabora Efeskoga. Dakle prem ako oni nadoſtavak, *i Sina*, nebi bio ſuprotivan u nauku Simbolu Nicenskomu, nie bilo Cerkvi Rimskoj slobodno oni nadoſtavak ucſiniti c).

Potverdioje ovo ſvidocſanſtvom ſvetoga Cyrilla piſcuchega Akaciu Melitenskomu Episkopu: *Sveti, i opchinski Sabor u Efeſu skuplyen potribnoje providio, daſe nejma drugo iſtomacſenye u Cerkve Boxje uneſti, oſim onoga, kojeſe veche nahodi, koje priblaxeni Otci naſci po Duhu ſvetomu govorechi jeſu naredili.* I opet drugim ſvidocſanſtvom potverdioje iz knyige piſane Joannu Antiokenskomu Patriarhi, kakoje kazano na *broju 21. Niti nami, niti ikomu drugomu nepuſtimo ni jednu ricſicu onde* (u Simbolu) *ſtavlyenu prominiti; alli jednu ſamo slovku proch, ſpominyajuchiſe od onoga, koi je rekao: Neprineſi megye ſtarjih, kojeſu ſtavili otci tvoih. Niſubo oni govorili, nego iſti Duh Boxji.* Ovakoſe ſverſci ovo ſidenye.

POGLAVJE OSMO.

Sidenye deveto: Prigovaranye Beſſariona s-Andriom Koloſſianskim.

SIdenye ovo bilo je u Utorak, cſetverti dan miſeca Novembra, u komu Beſſarion nemoguchi zaradi kratkoche vrimena ſvoje govorenye ſverſciti u ſidenyu pridnyemu, kako hotiaſce, ſvoje razloge pervaſcnye obilatie jeſt iſtomacſio. Spominyaoje opet iz knyige Cyrillove, zabranyeno iſtomacſenye Simbola, po komu Latini ſvoj nadoſtavak brane. I opet iz druge knyige, kakoje gori kazano, da nepuſti ſveti Cyrill, ni jednu ricſicu u Simbolu prominiti, niti slov- 44

c) Concil. General. T. 13. p. 130. et ſeq.

Digitized by Google

slovku oftaviti. Doifta, govoraſce Beſſarion, prominyenye jedne ricſice; a manye oſtavlyenye jedne slovke nemoxe prominiti, ni kvariti Viru. Sctoche dakle rechi ovo zabranyenye prioſctro ſvetoga Cyrilla? nego da za ucſuvat cilovit, i neoskvernyen Simbol, kakono nepuſti niſcta prominit, ni oftaviti; tako ni nadoſtaviti, illi ono ſcnyime bilo sloxno, illi nesloxno; ovaboſu oni Otci u Sinodu Duhom ſvetim nadahnuti naredili. Nadoſtavioje joſc Beſſarion ſvidocſanſtvo iz knyige Pape Agathona, od koje takojer govoriſmo na *broju 23.* Govori u onoj knyigi ſveti Papa: *Daſe od onih, kojaſu zakonito naregyena, niſcta neodnimi, niſcta nepromini, niſcta nenadoſtavi; nego nekaſe iſta u ricſma, i u razumlyenyu neoskvernyena cſuvaju.* Jedda mogaſce ocſitie, koimugodi drago nadoſtavak zabraniti? *Pervo* govori, daſe nejma niſcta nadoſtaviti. *Ako niſcta*, dakle ni ono, ſctoje sloxno, i za iſtomacſenye nimbola Nicenskoga. *Drugo* govori, daſe iſta u razumlyenyu, to jeſt u nauku, i u ricsma neoskvernyena cſuvaju. Dakle opet zabranyuje ricſi za iſtomacſenye; zaſctobo dabiſe, i takve ricſi nadoſtavile, nebi veche bio Simbol neoskvernyen u ricsma.

45 Buduchi pako Andria Koloſſianski rekao, da Cerkva Rimska ima oblaſt Simbol iſtomacſiti, i ſcto ſudi nadoſtaviti, na ovo odgovorimu Beſſarion: Znademo i mi, kojaje oblaſt Cerkve Rimske, kojeſu nyezine povlaſtice, illiti oſobitnoſti, kolikoſe daleko pruxaju, kojeſu megye nyezine oblaſti. Imate pako znati, da Gerci ovu oblaſt uskrachuju Sinodu opchinskomu, i Cerkvi opchinskoj, dakle mlogo vechma uskrachuju Cerkvi Rimskoj. Uskrachujemo pak ne mi iſti ovde nahodechiſe od naſce ſtrane; nego ſzcinimo, daje ovo po ocſitomu odlucsku ſvetih Otacah uskracheno.

Sverſcivſci Beſſarion, pocſe Andria Koloſſianski odgovarati. Alli nebuduchi prie ova promotrio, odgovaranye nyegovo zahodiloje s-puta daleko. Miſcaoje ſad ovo, ſad ono, ſcto nebiaſce potribno, donoſechi. Najposli pocſe, i od iſtoga cslanka izhogyenya Duha ſvetoga prigovaratiſe; kogaſe Beſſarion nie ni taknuo. Scta radi, jerboje nesloxno bilo nyegovo govorenye, oni koiſu biljexili, ſcto prigovaraoci govore, nektiſce ni biljexiti nyegov odgovor,

Digitized by Google

vor, a navlastito, jerbomu ni Gerci niscta neodgovarasce, pustechiga basati d).

POGLAVJE DEVETO.

Sidenye deseto. Ivan Biskup Friulski odgovara Metropoliti Bessarionu.

SIdenye ovo biloje u Subotu osmi dan miseca Novembra, u ko- 46
mu Ivan Friulski Biskup, Reda S. Dominika, Provincial Lombardie, naregyen bisce, da od strane Latinah Bessarionu odgovara. Mloga on donese, i najpervo *od nadostavka.* Nikoja ovde stavlyam; a poslie za razumiti bolye nyegovo odgovaranye na razloge Bessariona, nikojachu za priprostite zabiljexiti, i istomacsiti. Dakle Ivan Biskup pocse Bessarionu govoriti na ovi nacsin: Nadostavak jest od Sinoda Efeskoga zabranyen; ova pak rics *i Sina,* jest nadostavak: dakle od Sinoda Efeskoga jest zabranyena. Ovoje tvoj razlog u kratko stisnuti. Alli kakoje jurve recseno, mi govorimo, da ova rics *i Sina,* vlastito govorechi, nie nadostavak: dakle nie zabranyena od Sabora Efeskoga. Za pokazat, da, vlastito i pravo govorechi, nie nadostavak, sluxiosseje ricsma svetoga Augustina, koi govori e). *U staromu zakonu jest zderxanye novoga, a u novomu jest ocsitovanye staroga.* Ako dakle tolikih otajstvah staroga zakona, ovo istomacsenye u novomu zakonu, nejmase zvati nadostavak; nejmase ni ona rics *i Sina,* kojase zderxi u onoj ricsi *od Otca,* i kojaje ove ricsi istomacsenye, zvati nadostavak. Ono pak, scto recse da novi zakon jest istomacsenye, i ocsitovanye staroga, istomacsioje po prilici upuchenya Sina Boxjega, na ovi nacsin. Najpervo ovo priveliko otajstvo ocsitovano jest Abrahamu, alli ne bistrim, i ocsitim ricsma, kadamu Bog recse: *U kolinu tvoma blagoslovlyeniche*

d) Labbé Tom. 13. p. 1544.

e) L. de catechizandis rudibus.

Digitized by Google

che biti ſvi narodi f). Ocſitie poslie objavlyeno je Akazu g). *Evo divica zacſetiche, i roditiche ſina!* Ocſito najposli, i biſtro kazano je iſtoj divici Marii, kada nyoj Angyeo Gabriel recſe h): *Duh ſveti pride u tebe, i kripoſt priviſokoga obſinuche tebi; i ſctoſe porodi od tebe, zvaticheſe Sin Boxji.* Po prilicſni nacſin, recſe Ivan Bogoslovac, dogodiſe i cslanku od Duha ſvetoga; od koga priſtojnoje ono rechi, ſctoje ſveti Auguſtin rekao: *Vrimena prominyena jeſu; a ne Vira.* U vrime Apoſctolah Cerkva iſpovidalaje viru od Duha ſvetoga ovim ricsma: *Virujem u Duha ſvetoga.* Posli u vrime Sabora Carigradskoga pervoga, i prie nyega prominyena jeſu vrimena, jerbo izagyoſce novi bogopſovci Macedonio Episkop Carigradski, Marathonio Episkop Nikomedienski, i Eunomio, i iznesoſce novo zablugyenye, da Duh ſveti nie Bog; zato cslanak oni od Duha ſvetoga iſtomacſilaje biſtrie Cerkva, i iſpovidala: *i u Duha ſvetoga Goſpodina, i xivotvoruchega, koi od Otca izhodi.* Evo prominyenaſu vrimena, alli nie vira od Duha ſvetoga prominyena; nego ſamo ocſitie iſtomacſena: niedan, pravo i vlaſtito govorechi, nie ucſinyen nadoſtavak Simbolu po onim ricsma, nego ſamo, iſtomacſenye cslanka: *Virujem u Duha ſvetoga.* Prominyenaſu opet vrimena; jerbo opet novi krivovirci izajgyoſce, koi ſuprot nauku ſtarih ſvetih Otacah ſvoih, izneſoſce novo zablugyenye, da Duh ſveti ſamo od Otca izhodi, zato ſveta Cerkva Rimska joſc biſtrie, i podpunie cslanak od Duha ſvetoga jeſt iſtomacſila, i iſpovidala: *koi od Otca, i Sina izhodi.* Evo! prominyenaſu vrimena, alli nie prominyena vira od Duha ſvetoga; nego ſamo ocſitie iſtomacſena: zato kakono, pravo i vlaſtito govorechi, nie ucſinyen nadoſtavak Simbolu po onim ricsma: *Goſpodina, i xivotvoruchega, koi od Otca izhodi,* tako nie ni po onoj ricſi, *i Sina;* nego ſamo ocſitie iſtomacſenye cslanka od Duha ſvetoga; a oſobito oniu ricſih: *koi od Otca izhodi.* Od ovud slidi, da ona rics *i Sina*, nie nadoſtavak, nitiſe moxe rechi, daje zabranyena od Efeskoga Sinoda.

Po-

f) Gen. 27.
g) Iſa. 7.
h) Lucae 1.

Digitized by Google

Pokazaoje joſc biſtrie, da ona rics *i Sina*, kako nadoſtavak, nie zabranyena; sluxechiſe u tomu naukom ſvetoga Bonaventure i) govorechega, da nadoſtavak jeſt od tri verſte. Perve jeſt, kadaſe ſcto ſuprotivno Viri nadoſtavlya, na priliku, daje Otac rogyen, da Duh ſveti od nikoga neizhodi; i ovi nadoſtavak jeſt nadoſtavak krivovirſtva. Druge verſte jeſt, kadaſe nadoſtavlya, ſcto nie uprav Viri ſuprotivno, niſctanemanye jeſt neobicſajno nerazborno, i brezobrazno, na priliku, da Bog Otac, illi Duh ſveti jeſt zvizdoznanac; i ovi nadoſtavak, jeſt nadoſtavak brezobraznoſti. Treche verſte jeſt, po komu otajſtvo Vire, kojeſe zderxi u Simbolu, ocſitie, i biſtrie tomacſiſe; i ovi nadoſtavak, jeſt nadoſtavak pravovirnoſti. Dva perve i druge verſte nadoſtavka jeſu pod teſcku pedepſu zabranyena u knyigi Ocſitovanya k). *Ako tkó nadometne na ova, nadometnuche Bog pedepſe na nyega u ovoj knyigi piſane.* Ove ricſi, premda niſu od ovih dviu nadoſtavaka recſene, moguſe i ovde razumiti od nyih, kakonoje u prilicsnu dogagyaju razumio l) ſveti Celeſtin Papa. A od treche verſte nadoſtavka moguſe razumiti one ricſi m): *Sctogodir budeſc ſverhu nadoſtaviti, ja kadaſe povratim, povratitchu tebi.* I zato od perve, i druge verſte nadoſtavka imaſe razumiti odlucſak Sinoda Efeskoga. Razlog jeſt, zaſctobo kadaſe cſati po obicſaju Simbol u Saboru, cſatiſe za odbaciti krivovirſtvo, kakono i u pervomu dillovanyu Sabora Efeskoga Juvenal Episkop Jeroſolimski recſe: *Najpervo nekaſe procſati Vira, koju triſta i oſamnaeſt Otacah u Nicei nekada skuplyenih jeſt iſtomacſilo, da beſide nauka od Vire s-iſtomacſenyem ſaſtavivſci, sloxne potverdeſe; a protivne odbaceſe.* Evo, kojaje odluka Sabora bila! Nie Sabor naminio odbaciti ſvako iſtomacſenye Simbola, nego ſamo, kojebiſe naſclo; daje nyemu u viri ſuprotivno. I zato poslie, kakochemo viditi, u ſidenyu ſceſtomu odbacenoje iſtomacſenye Vire Neſtorianacah; jerbo naſcaſto bi, daſe protivi u nauku, i Viri Simbolu Nicenskomu. 47

i) Vide Tom. 13. CC. p. 159.
k) Apoc. ult.
l) *Aliquantis* Epiſt. ad Neſtor.
m) Lucae 10.

Digitized by Google

48 Od ovud Ivan Biskup Friulski, tomacſechi mudro odlucſak, illiti naredbu Sabora Efeskoga, izvede dvi iſtine. Perva jeſt, da Sabor Efeski zabranyujuchi izniti, illi sloxiti drugu viru; nezabranyuje nadoſtaviti za iſtomacſenye ricſi Simbolu, kojeſu u viri ſcnyime sloxne; zashtobo buduchi daſu ſcnyime u viri sloxne; takve ricſi, niti jeſu, nitiſe mogu zvati *druga vira*; nego ſamo zabranyuje nadoſtaviti ricſi ſuprotivne u viri iſtomu Simbolu, koje buduchi u viri nyemu ſuprotivne, imaduſe iſtinito zvati *druga vira*. Druga iſtina jeſt, da Sabor Efeski, nie mogao zabraniti, i zato valya rechi, da nie ni zabranio drugomu opchinskomu Sinodu, alli Cerkvi, alli vladaocu opchinske Cerkve nadoſtaviti Simbolu ricſi za iſtomacſenye, ſcnyime u rauku sloxne. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo, kakoje jurve Julian Kardinal pokazao, Sabori opchinski zakoniti, jeſu oblaſti jednake, i zato pridnyi Sabor opchinski nemoxe slidechemu Saboru opchinskomu ſtaviti zapovid, nitiga na obsluxivanye zapovidi pod cerkveno pokaranye zaduxiti. Polak toga dabi pridnyi Sabor slidechega, na recſeni nacſin pod pokaranye zaduxio, slidilobi; dabiga nerazborito, i ludo zaduxio: buduchi da niti Sabor opchinski, kakono ni Cerkva, s kojom vlada Duh ſveti, nemoxe zabluditi od iſtine; nemoxe zakriviti; nemore pokarana biti; nemore ni Cerkva, ni Sabor opchinski u skinutje upaſti. Dakle niti Sabor Efeski, niti je koi drugi, igda zabranio Saboru opchinskomu za iſtomacſenye Simbola ucſiniti nadoſtavak. Od ovud slidi, daje nerazloxan oni protigovor, koga nikoi iz odlucska Sabora Efeskoga izvode ſuprot Latinom govorechi: Sabor govori ocſito, *nikomu* nie slobodno drugu viru izniti, ni Episkopu, ni Cerkveniku pod pedepſu skinutja: ni laiku pod pedepſu prokleſtva. Sctoje pak Cerkva, nego jedna skupſctina od Episkopah, Cerkvenikah, i laikah? dakle ni Cerkvi iſtoj nie slobodno nadoſtavak ucſiniti. Ovako nikoi Gerci razloxe. Alli nerazloxno; zaſctobo buduchi da to Sabor, kako kazaſmo, nemoxe zabraniti, valya rechi, da Sabor govorechi: *nikokomu nie slobodno*, imaſe razumiti, da *nikomu poſebnomu*, iz kogamu drago ſtanya on bio, illi on bio Episkop, illi Cerkvenik, illi laik, nie slobodno takve nadoſtavke cſiniti, i u Cerkvu uveſti. I ovoje, ſcto recſe Ivan Friulski, da ono zabranyenye razumieſe od poſebnih lyudih; zaſctobo buduchi Simbol jedan opchinski biljeg pravovirnih, ocſitoje, da poſebni lyudi takvu oblaſt nejmaju.

La

Iz ovih iſtinah obilaſo ovde iſtomacſenih za priproſte, izvo- 49
gyeniſu odgovori na razloge Beſſariona Metropolite Nicenskoga; koje on ſuproti nadoſtavku *i Sina*, doneſe u ſidenyu oſmomu, i devetomu. Pervi, koga na *broju 42.* doneſe, jeſt: po onomu odlucsku nemoreſe razumiti zabranyeno ono, ſctoje u nauku i viri protivno Simbolu Nicenskomu; ovoboje i tako vazda bilo zabranyeno: dakle da nereknemo, daſu oni primudri Otci jedan zaludni, i izprazni odlucſak ucſinili, valya rechi, daſu oni po ſvomu odlucsku zabranili ſvaki nadoſtavak, premakoſe i neprotivi u nauku Simbolu Nicenskomu. Ovako Beſſarion. Alli to neslidi iz nyegova razloxenya. Zaſctobo mlogaſu zla, kojaſu po naravnomu, i Boxjemu zakonu zabranyena, i joſc ſverhu toga zabranyena jeſu po zakonu lyudskomu, za uſtegnuti po odregyenoj pedepſi prignutu opakih lyudih slobodu; i nitko neveli, daje zato zakon lyudski, zakon zaludan, i izprazan: tako prem akoje zabranyeno vazda bilo nadoſtaviti Simbolu, ſcto jeſt nyemu u nauku ſuprotivno, nemoreſe rechi, dabi oni Otci jedan zaludni, i iſprazni odlucſak ucſinili, zaſctoboſu pod cerkveno pokaranye zabranili, za uſtegnuti ſtrahom pokaranya one, koiſu raſpuſctenie chudi, i slobodniega razuma. Ovako i Beſſarionu valyalobi odgovoriti, kadabiga Latini pitali: zaſcto ovi Sabor, u drugomu dilu ovoga iſtoga odlucskâ zabranyuje derxati, i ucſiti opake nauke Neſtoria? nieli i tako vazda bilo zabranyeno opake nauke ucſiti, i derxati.

Drugo na *broju* slidechemu *43.* recſe Beſſarion: Sabor Efeski, 50
prem ako potribno biaſce ſuproti Neſtoriu nadoſtaviti Simbolu rics onu *Bogorodica*, ſa ſvim tizim nekti nadoſtaviti za dati izgled slidechim Saborom, i ſvoj nauk, illiti zabranyenye, potverditi dillom. Ovako Beſſarion. Allimu odgovaraju Latini, nie ovo pravi uzrok, radi koga nektiſce rics onu *Bogorodica* Simbolu nadoſtaviti; nego zaſctoboje zadoſta u Simbolu ocſitovana, kakoje kazano na *broju 35.* i poznaje iſti S. Cyrill n). Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo a iſtomu Simbolu iſpovidamo, da Sin Boxji jeſt jednobiſtveni s-Otcem, daje upuchen, i rogyen od Marie divice. Od ovud-

n) Epiſt. ad Cler. Conſt. *Commentarium.*

Digitized by Google

je pak ocsito, da jest mati Boxja. Da bude pak sudio ovi Sabor, i hotio, mogaoje istu rics nadostaviti Simbolu; prem ako nadostavki biau zabranyeni u Sinodu Sardikskomu, kako pisce S. Athanasio Antiokenom.

51 Treche na istomu *broju* recse . . . Slidechi Sabori nisicta nenadostavisce Simbolu, prem ako potribno suprot krivovircem biasce, i ovo zato zasctobo od Sabora Efeskoga zabranyeno biasce. Ovako Bessarion. Alli ovo razloxenye Bessariona nie zakonito: Slidechi Sabori nisicta nisu nadostavili Simbolu: dakle nisuse uslobodili, nisu smili, jerboje od Sabora Efeskoga zabranyeno; zasctobo, kakoje recseno, Sabor Efeski niti je mogao, niti je scto zabranio slidechim Saborom. Scta radi da slidechi Sabori biau hotili, moglisu, kakono Nicenski Otci Simbolu Aposctolskomu, Carigradski Nicenskomu, tako i oni Carigradskomu nadostaviti ona, kojasu u odlucsku Vire obilato istomacsili. Zasctо pak nisu hotili? zato, jerbo nisu sudili, daje potribno. Sudilisu, da po onim ricsma u Simbolu, *mucsen, i pokopan*, zadostaje odbito zablugyenye Eutiketa govorechega, daje u Isukerstu jedna narav; i zablugyenye Monothelitah govorechih, daje u Isukerslu jedna volya, jedno dillovanye; buduchi da Bog kako Bog nemore terpiti, ni umerti. Sedmi pak Sinod potverdioje nauk, dase daje posctenye Prilikam Svetih; alli nie nisicta Simbolu nadostavio, zasctobo ovi nauk nie iz megyu poglavitih cslanakah.

52 U istomu sidenyu, i posli u devetomu, kakoje kazano na sverhi *broja 43.* i na pocsetku *broja 44.* donesaoje Bessarion svidocsanstva iz knyigah Cyrillovih. *Pervo* svidocsanstvo donescenoje iz knyige pisane Akaciu Episkopu Melitinenskomu, u kojoj Cyrillo govori, daje i *istomacsenye* Vire zabranyeno u Cerkve uvesti, osim onoga, koje jest od Otacah Nicenskih ucsinyeno. Na ovo svidocsanstvo odgovorenoje nyemu, da Cyrillo je govorio, i razumio od istomacsenya, kojese istomu Simbolu Nicenskomu u nauku Vire protivi, a nie razumio od istomacsenya Katolicsanskoga, i sloxna u nauku s-Nicenskim Simbolom. Dase na ovi nacsin ima knyiga Cyrillova razumiti, ocsitoje iz iste knyige, kakoje jurve kazano na *broju 33.* u odgovoru na protigovor Marka Efeskoga.

Dru-

Digitized by Google

Drugo, ſvidocſanſtvo doneſcenoje iz knyige piſane Ivanu An- 53
tiokenskomu posli Sabora Efeskoga. U ovoj knyigi piſce Cyrillo, da nepuſti ni ſebi, niti ikomu drugomu, ni jednu ricſicu u Simbolu prominiti, niti slovku oſtaviti. Od ovud izvede Beſſarion: buduchi da jedna ricſica nemoxe prominiti Viru, kakono ni slovka jedna; ſctoche ovo rechi? nego da za ucſuvat cilovit, i neoskvernyen Simbol, zabranyuje ſvaki nadoſtavak, illi nebio, illi bio sloxen u nauku s-Nicenskim Simbolom. Ovako, zaſctoboje on piſao posli Sabora Efeskoga, s-koimje on vladao, slidi daje ovo iſto po ſvomu odlucsku razumio Sabor Efeski. Alli i na to odgovorenoje Beſſarionu, da to neslidi iz ſvidocſanſtva ſvetoga Cyrilla; nego ſamo, daje Cyrillo, kakono i Sabor Efeski, imao veliku pomnyu za ucſuvat cilovit, i neoskvernyen Simbol od ricſice, illi slovke, kojabi prominila i pokvarila Viru, u Simbolu zderxanu. Od takve ricſice, i slovke imaſe razumiti ſvidocſanſtvo Cyrilla, i ſcto slidi odlucſak Sabora Efeskoga, a ne od ricſice sloxne, kakvaje ova *i Sina*, onabo neprominyuje, nego biſtrie tomacſi Simbol. Moxeli pako i jedne slovke oſtavlyenye pokvariti, i prominiti nauk Vire, nechemoſe ovde inaditi. Znadu Gerci, ſcto govori Bogoslovac Grigoria: kako mogu slovke na pravo razumlyenye doveſti, tako i mogu od iſtine odveſti. Znadu Gerci, kojaje bila ſmutnya u ſtaro vrime Arianah zaradi slova jednoga I., kada nikoi po naredbi Sabora Nicenskoga govoriſce, daje Sin Boxji s-Otcem ὁμοούσιον, to jeſt *jednobiſtveni* illiti *jednonaravni*; a drugi ono jedno slovo *jota*, to jeſt I., u ſridi nadoſtavivſci govoriſce, daje ὁμοιούσιον, to jeſt *prilicsna Otcu biſtva*, illiti *naravi*. Alli, kakoje recſeno, nechemoſe toga radi inaditi, onoje iſtina, da ſveti Cyrillo na oni nacſin piſcuchi slidioje ſvetoga piſma, i ſvetih Otacah obicſajno govorenye, po komu oni pokazuju, daje potribno imati veliku pomnyu, i na najmanye ſtvari, kojeſe Vire, i zakona doticſu. Tako kada i Goſpodin Iſukerſt recſe: *neche prochi jota*, to jeſt I, *alli jedno slovce od zakona, doklemſe ſva neiſpune*, nie on razumio, dache on i najmanya slova; nego dache i najmanye zapovidi iſpuniti. Po iſti nacſin, i ſveti Cyrillo imadiaſce onu pomnyu, da nepuſti ni ricſice prominiti, ni slovku oſtaviti, razumiuchi, ſvaki nadoſtavak, i iſtomacſenye, kojebi Simbol oskvernulo, i kvarilo Viru.

Digitized by Google

54 Daſe pàk ſvidocſanſtvo ſvetoga Cyrilla na ovi nacſin razumiti imade, to jeſt od ricſih nauku Simbola protivnih, on iſti u iſtoj knyigi pokazuje piſcuchi: *Ni po jedan nacſin nepodnoſimo, to jeſt nepuſtimo; da tko u Viru onu, to jeſt, u Simbol udara, koi je u Nicei od ſvetih Otacah sloxen.* Sctoche to rechi: *udara?* nego da neoskvernyuje, da ne kvari nauk Simbola ſuprotivnim naukom; a ne daga netomacſi nacſinom Katolicſanskim, za dat razumiti, ſcto imadu pravovirni virovati. Ovoje opet iz iſte knyige vechma nego ocſito. U nyoj nahodiſe Iſtocsnih Episkopah iſpovidanye Vire velle razlicsno u ricsma od Simbola Nicenskoga. A ſcto od nyega piſce ſveti Cyrill? jedda piſce, da zarad onih razlicsnih ricſih ono iſpovidanye u Simbol *udara?* da oskvernyuje, da kvari nauk Simbola Nicenskoga? doiſta ne: pacſe dragovolyno, i s-velikom radoſtju, iſto iſpovidanye prima, pocſimajuchi odgovornu knyigu: *Nekaſe veſele nebeſa, i obraduje zemlya*, i joſc od iſpovidanya, premda razlicsna u ricsma od Simbola, piſce: *Kada dakle ove ſvete vaſce ricſi procſatismo, i poznasmo; da i mi iſti drugacſie nederximo: jedanboje Bog, jedna Vira, jedno Kerſctenye, proslavismo Boga.* Evo po ſvidocſanſtvu ſvetoga Cyrilla razlika ſamo u ricsma od Simbola, nie *druga vira:* dakle buduchi Cyrillo ovo piſao, kako i Gerci znadu, posli Sabora Efeskoga, odlucſak ovoga Sabora zabranyujuchega *drugu viru*, nejmaſe razumiti od nadoſtavka ſamo u ricſih od Simbola razlicsna, nego razlicsna u nauku, i Viri o).

55 Gerci na ovo velle ocſito, i kripoſno ſvidocſanſtvo odgovoriſce, daſe ova imadu razumiti od iſpovidanyah Vire, kakvoje bilo ovo Iſtocsnih Episkopah, a ne od iſtoga Simbola Nicenskoga; od nyegabo odlucſak govori, daſe nejma *druga vira* izniti, to jeſt damuſe nejma niſcta nadoſtaviti, prem akobi tko hotio ſcto nadoſtaviti za biſtrie iſtomacſenye Simbola. Alli Latini odgovoriſce, da to oni iz odlucska nemogu pokazati; a mi, rekoſce Latini, vami ocſito kaxemo, daſe ova i od Simbola razumiti imadu.

Pi-

o) T. 3. CC. p. 1622.

Digitized by Google

Pisaoje Cyrillo knyigu Nestoriu p), kojaje posalyena u Si- 56
nodu Efeskomu, i Kalcedonskomu. U nyoj Cyrillo odvrachajuchi nyega od opakoga nauka, donosimu Simbol Nicenski: *Sveti dakle, i veliki oni Sinod ucsi; da isli jedinorogyeni Sin Boxji od Otca rogyen, Bog pravi od Boga pravoga, svitlost od svitlosti; po komuje Otac sva stvorio, snigye upuchen, i csovikom ucsinyen, mucsen, trechi dan uskersnu, i na nebesa uzigye.* Ocsitoje, da jest Cyrillo nikoje ricsi ostavio, kojese u Simbolu Nicenskomu nahode; a nikoje nadostavio, kojese u nyemu nanahode: kako dakle mogasce rechi: *Sveti, i veliki Sinod ucsi?* kako mogasce Cyrillo josc nadostaviti: *Ove ricsi, i nauke i nami jest potribno sliditi?* Jeddaje potribno ostaviti ricsi, kojese nahode u Simbolu Nicenskomu, i nadostaviti, kojese nenahode? Scto na ovo Gerci? Valyajim rechi; da odlucsak Sabora imase razumiti i od Simbola; da nezabranyuje *drugu viru*, to jest razlicsnu samo u ricsma, nego zabranyuje *drugu viru*, to jest razlicsnu u nauku, kakva nie istomacsena po ricsi, *i Sina.*

Zatim Bessarion, kakoje u devetomu sidenyu, suproti nado- 57
stavku *i Sina*, donio jest svidocsanstvo iz knyige Agathona Pape csatene u Sinodu sceStomu q), *dase od oniziu, kojasu zakonito naregyena, nisсta neodnimi, nisсta nepromini, nisсta nenadostavi; veche nekase u ricsma, i u razumlyenyu, neoskvernyena csuvaju.* Dakle nie bilo Latinom slobodno ucsiniti oni nadostavak, prem akose slaxe u razumlyenyu, illiti nauku s Nicenskim Simbolom; zasctobose josc i ricsi iste od Agathona zabranyuju. Odgovorenoje Bessarionu, da to neslidi iz knyige Agathona; nego dase csuva neoskvernyen Simbol u ricsma, to jest dase nepromini, ni neodnimi, ni nedostavi rics, kojabi mogla oskvernuti, i kvariti viru Simbola. Razlog odgovora jest, zasctobo Agatho Papa negovori samo od Simbola, nego i od drugih naredbah kojesu ucsinili Sabori; koima akolibi tko, scto jest za istomacsenye ocsitie sloxno, nadostavio, neche ni Gerci rechi, dabi on zato odlucsak Sinoda Efeskoga pristupio. Drugi razlog odgovora jest, zasctobo, kakoje Julian Kardinal u sedmomu si-

p) *Intelligo quosdam* p. 867.

q) Act. 4.

Digitized by Google

ſidenyu pokazao, ni Agatho Papa u ſvomu iſtomacſenyu Vire neslaxeſe u ricsma s-Nicenskim Simbolom, buduchi nikoje nadoſtavio, a nikoje oſtavio; i ſa ſvim tizim piſce: *Ovoje izverſno naſce znanye, da biljege* r) *Katolicſanske Vire ſa ſvom pameti pomnyom cſuvamo.* Dakle Papa ovi, da nereknemo, da jeſt ſuproti ſebi piſao, razumitiſe ima od ricſih protivnih nauku Simbola.

58 Posli toga procſatena jeſt knyiga Celeſtina Pape, od koje ſpomenuſmo na *broju 21.* piſana Neſtoriu, i u Saboru Efeskomu cſatena s) u kojoj on govori: *Nejmaju bogogerdne ricſi ſtare vire cſiſlochu ſmuchivati. Tkoje igda bio, koi je nadoſtavio, alli odnimio od vire; a nie ſugyen bio, da jeſt vridan prokleſtva? Onabo, kojaſunam podpuno, i ocſito od Apoſctolah pridata, neiziskuju ni nadoſtavka, ni odnimka . . . Velikeſu pedepſe vridni, kako oni, koi ſcto nadoſtavlyaju, tako i oni, koi odnimlyuju.* Andria Kolloſſianski iz ricſih Celeſtina izvede *pervo*, daje joſc prie odlucska Efeskoga zabranyeno nadoſtaviti ſcto Simbolu Apoſctolskomu, illi od nyega odnimiti, i ſa ſvim tizim nikojaſu odnimlyena, a nikoja nadoſtavlyena t). Mi iſti nadoſtaviſmo one ricſi: *Smigye nad pakao*, i nitkonas nie zato okrivio; zaſctonas vi ſada okrivlyujete zarad nadoſtavlyene one ricſi, *i Sina?* Izvede *drugo*, Otci Nicenski, prem akoje bilo zabranyeno, mloga Simbolu Apoſctolskomu nadoſtaviſce; jeddaſu zato velike pedepſe vridni? Valyavam dakle rechi, daſu zabranyeni ſamo nadoſtavki Simbolu u viri protivni.

59 Najposli rekoſce, da razlozi Gerkah hramlyaju, po koima oni naſtoje ukazati; da odlucſak Sabora Efeskoga zabranyujuchi izniti, illi sloxiti *drugu viru*, zabranyuje takojer u ſami ricsma razlicsnu. Razlog jeſt, zatctobo ovo gercsko iſtomacſenye, i razumlyenye gercsko onoga odlucska, neslaxete s-nacſinom od piſanya ſtarih Otacah, koi u iſto vrime, illi posli Sabora Efeskoga, piſcuchi od prominyenya, od nadoſtavka, od odnimka po *ricsma* jeſu razumili

nauk

---

r) *Terminos.*

s) T. 3. Cc. p. 1987.

t) Rufin. in Expoſit. Symb. Apoſt.

Digitized by Google

nauk od vire. Ovo je ocsito. Sveti Cyrillo, koi je vladao sa Sinodom, po *ricsma* razumie nauk od Simbola, a ne same ricsi, kakoje kazano na *broju 56.* Sveti Celestin Papa, od kogaje potvergyen Sinod Efeski, tuxise na Nestoria, da iz megyu ostalih opacsinah digao jest, illiti odnimio iz Simbola rics onu, *Bogorodica.* Kakoje digao, i odnimio, buduchi da ona rics nikada nie u Simbolu csatena? Istina jest, da nie nikada u Simbolu csatena; alli digaoje, i odnimioje nauk daje Maria Bogorodica, koi je zadosta u Simbolu ocsitovan, kakoje kazano na *broju 50.* Evo kako Celestin, nazvan od Sabora *csuvarom Vire*, po ricsi razumioje nauk, Papa Agatho, od koga recse Sinod: *Petar po Agathonu je govorio*, po ricsma, kako vidismo na *broju 57.*, razumio jest nauk. Otci u Saboru Kalcedonskomu, kada bisce procsatena knyiga Leona Pape, prem akoseje on drugim ricsma sluxio nego Cyrillo, drugima Celestin nego Cyrillo, drugima Sisto nego Cyrillo, nisctanemanye Otci saborni jednoglasno zavapisce: *Leo jest ista rekao, koja Cyrillo; Celestin, koja Cyrillo; Sisto je ista potverdio, koja je Cyrillo rekao: jedno Kerscstenye, jedan Gospodin, jedna Vira.* Kakoje *ista* Leo rekao, kako drugi Otci *ista* rekosce? rekosce *ista*, ne u ricsma, nego u nauku: *jedna* jest, i nerazlicsna sviuh Vira, prem akosu *druge*, i razlicsne nyiove ricsi. Nieli ocsito, dase gercsko istomacsenye, i razumlyenye odlucska Efeskoga neslaxe s-nacsinom od pisanya starih Otacah. Dakle ako stari Otci po ricsma razumili jesu nauk od Vire, valyanam rechi, da i Otci Efeski zabranyujuchi *drugu viru*, zabranyuju *drugi*, to jest suprotivni nauk Simbolu, a ne same ricsi, buduchi navlastito da od nyih ni iz podaleka nisctа nespominyaju.

POGLAVJE DESETO.

Sidenye jedanaesto: Juliana Kardinala govorenye osobito od nadostavka.

SIdenye ovo biloje u Utorak jedanaesti dan miseca Novembra, illiti Studena; u komu Julian Kardinal visoke, osctre i bistre 60

Digitized by Google

meti naſtojaoje ocſito pokazati, da odlucſak Otacah Efeskih zabranyujuchi *drugu viru*, imaſe razumiti od vire ſuprotivne Simbolu Nicenskomu, buduchi daſe oni niſcta neticſu ſamih ricſih, ſcto jedno i ſamo zadoſtabi bilo za razverchi ſve protigovore gerceske. Za ukazat niſctanemanye ocſito, da Latini niſu priſtupili oni odlucſak, doneſe on nikoja *zabiljexenya*, kojaſu za priproſte obilatie iſtomacſena... Recſe dakle najpervo Julian; da za poznati iſtinitie, i biſtrie, ſctoje hotio Sabor Efeski zabrañiti, od potribeje prociniti, i razumiti, skoga uzroka, u kojoj prigodi, i dogagyaju jeſt oni odlucſak ucſinyen. Prigoda pako, illiti dogagyaj jeſt slidechi: dva Neſtoriova naslidnika Anaſtaſio, i Focio izniſce nikoi Simbol, illiti iſtinitie govorechi iſtomacſenye Vire podugo, zablugyenyem Neſtoria opoganyeno, i poslaſce po nikojemu Neſtoriancu imenom Jakobu priporucſivſci nyega, kao Katolika. Doſcavſci on u Filadelfiu grad Lidie, privarioje mloge; a oſobito priproſte Cerkvenike imenom Cſeternaeſtnike, latinski *Quartodecimane;* koi hotiuchiſe povratiti u krilo ſvete matere Cerkve, od lukavoga Jakoba zavedeni, ſzcinechi daje ono pravo iſpovidanye Vire, podpiſaliſe jeſu: *Ovoj pravoj viri priſtajemo.* Alli nedadeſe privariti naſtojnik od dobarah Cerkve Filadelfianske Sveſctenik Kariſio, koga kao krivovirca, jerboſe nekti podpiſati, Neſtorianci iz opcline Cerkve izmetnuſce. Scta radi Kariſio otigye u grad, u komu biaſce skuplyen Sinod, od iſtoga grada imenovan Efeski. On u ſidenyu ſceſtomu Otcem ſabornim pridadde tuxbenu knyigu; Neſtoriansko iſtomacſenye vire, i takojer ſvoje iſpovidanye vire. Iſpovidanye nyegovo, u ſvemu biaſce sloxno s Nicenskim Simbolom, oſim nikoih ricſih Katolicſanskih, koje biaſce on nadoſtavio cslanku: i u Duha ſvetoga, *jednobiſtvena s-Otcem, i Sinom*, koje ſe ni u Nicenskomu, ni u Carigradskomu Simbolu nenahode. Sverſcioje pak Kariſio ſvoju knyigu na ovi nacſin: *Ova procſativſci vaſca pram Bogu lyubav, poznatiche, kojaſu oni* (Neſtorianci) *ſuproti pravoslavnoj viri radili.* Saborni Otci procſativſci ſva kolika od Kariſia pridata, oni odlucſak ucſiniſce, da nie nikomu slobodno *drugu viru* izniti; koi odlucſak nabodiſe na *broju 21.*

61 Od ovud Kardinal Julian, kao iz prigode ucſinyena odlucska, izvede ſvoja *zabiljexenya.* I *pervo* govoraſce: dabi bila odluka Sabora Efeskoga po ricsma zabranyujuchima *drugu viru*, zabraniti ſvako iſtomacſenye, razlicſito ſamo u ricsma od Simbola Nicenskoga,

ka, a u naukú, i viri ſcnyime sloxno, doiſta recſeni Sabor biobi odbacio i Kariſiov Simbol, kakonoje u iſtomu ſidenyu oſudio, i odbacio Simbol Neſtorianacah ſuprotivan u nauku Simbolu Nicenskomu. Buduchi pak da nie odbacio Simbol Kariſia, nego ſamo Neſtorianacah, slidi; da odluka Otacah zabranyujuchih *drugul viru*, jeſt ſamo zabraniti viru ſuprotivnu u nauku Simbolu Nicenskomu; inacſiebi moglo sliditi, da virovati Boga vicsnjega, ſvaka znajuchega, i oſtala koja niſu ocſita u Simbolu, bilobi u prokleſtvo upaſti.

Drugo zabiljexenye Juliana Kardinala, da bude Sabor Efeski, 62
i slidechima opchinskim Sinodom, kako vi rekoſte, zabranio, *drugu viru* izniti, *drugu* kako vi velite razlicsnu u ricsma ſamo, a u nauku sloxnu, slidilobi, daſu slidechi opchinski Sabori ovi odlucſak Sabora Efeskoga priſtupili, i u skinutje upali, ucſinivſci one odlucske Vire, illiti obilatia iſtomacſenya. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo Sabor Efeski zabranyuje drugu viru piſati, sloxiti, izniti; ſctoſu pak oni Saborah opchinskih odlucski, nego iſpiſanye, sloxenye, iſtomacſenye, izneſcenye Vire? Dakle valyavam rechi, da oni odlucſak zabranyujuchi drugu viru, zabranyuje ſamo viru ſuprotivnu Simbolu Nicenskomu.

Ovim razlogom ſtiſnut Marko Efeski odgovori: Po onomu 63
odlucsku, illiti naredbi Sabora Efeskoga, zabranyujuchoj izniti, illi sloxiti drugu viru, nezabranyujeſe iſtomacſenye Vire; ovobo Otci onoga Sabora Celeſtin, Cyrill, Ivan Antiokenski jeſu ucſinili, nitiſe zabranyuje poſebno iſtomacſenye Simbola; ſvakibo zaſe ſvoim ricsma moxe iſtomacſiti Simbol; negoſe zabranyuje, da nitko neizneſe viru drugu, to jeſt, da nitko neizneſe, neponovi, nepromini Simbol opchinski, koimſe u Cerkvi sluximo, u komu kerſtimo, koga dajemo hotiuchima obratitiſe na pravu viru; i zato jerbo Simbol Karifia je bio poſebni, a ne opchirski, nie bio od Otacah ſabornih odbacen. Buduchi dakle ovi Sabor iſtomacſenye zabranio, a nie zabranio poſebnim lyudma, slidi, daje Cerkvi zabranio, kojaje mogla do onoga vrimena iſtomacſenye ucſiniti, kakoje i ucſinila u Saboru Carigradskomu iſtomacſechi Simbol Nicenski. Ovako Marko Efeski.

Digitized by Google

64 Alli ftiſnuti Gerci neizmakoſce po ovomu odgovoru. Zaſctobo Sabor Efeski zabranyuje *drugu viru* izniti, piſati, sloxiti, to jeſt, iſtomacſiti Simbol Nicenski drugim ricsma, prem ako ſcnyima, kako vi govorite, u nauku sloxnim ne ſamo u Simbolu, nego i izvan Simbola u iſtomacſenyu, odlucsku, naredbi Vire. Ovoje ocſito iz Sabora Kalcedonskoga, sloxna doiſto u odlucsku ſvomu s-Efeskim Sinodom. Sabor ovi Kalcedonski, ne udily posli Simbola, ſcto valya oſobito biljexiti, nego posli odlucska ucſinyena, illiti naredbe od Vire, ovako govori: *Ova dakle ſa ſvom brigom, i pomnyom narediviſci, odlucſioje ſveti, i opchinski Sinod, da drugu viru nie nikomu slobodno izniti, alli piſati, alli sloxiti, alli derxati, alli druge ucſiti. Oni pak, koiſe uslobode sloxiti drugu viru, illi izniti, illi ucſiti, illi prikazati,* illiti podati *drugi Simbol, hotiuchima na poznanye iſtine obratitiſe, illi iz neznaboxtva,* i oſtala, zabranyujuchi pod pokaranye od Efeskoga Sinoda naregyeno. Evo Sabor Kalcedonski ucſinioje ovu naredbu ne ſamo rad Simbola, nego zarad ſvoga odlucska Vire, komu ovo zabranyenye nadoſtavlya.

65 Ocſitie joſc jeſt ovo iz knyige Agathona Pape Carom piſane, koju ſuproti nami Gerci doneſoſce u ſidenyu petomu, i nahodiſe na *broju 23.* na ovi nacſin: *koja zakonito od ſvetih Apoſctolskih pridſtolnikah, i cſaſtnih pet Saborah naregyena jeſu, s-priproſtjom ſerdca, brez ſvake himbe od Otacah vire pridata cſuvamo, jedno, i poglavito dobro vazda imati xelechi, i naſtojechi, daſe niſcta od onih, kojaſu zakonito naregyena neodnimi, ni nepromini, ni nenadoſtavi; nego nekaſe iſta u ricsma, i u razumlyenyu neoskvernyena cſuvaju.* Ova knyiga nie ſamo od Agathona Pape, nego od Sinoda triſta dvaeſt i pet Biskupah Zapadnih poslana, od Sinoda opchinskoga ſceſtoga primlyena i falyena; u kojoj Agatho znajuchi, ſctoje Sabor Efeski naredio, buduchi po uſtah nyegovih Petar govorio, piſce ne ſamo od Simbola, nego i od naredbah, illiti odlucskah Vire, daſe nejma niſcta nadoſtaviti onima, kojaſu naredili Sabori. Dakle akoje Sabor Efeski zabranio izniti drugu viru, to jeſt ſamo u ricsma razlicsnu, slidi, daje i Sabor Kalcedonski priſtupio naredbu Sabora Efeskoga, ucſinivſci odlucſak, illiti naredbu Vire.

66 Na ona, koja ozgor Marko recſe, da nie Sabor iſtomacſenye Vire zabranio, niti da tko Simbolu poſebnomu, koimbiſe on ſam sluxio,

Digitized by Google

xio, ſcto nadoſtavi; negoje zabranio nadoſtavak ucſiniti Simbolu opchinskomu, koga Cerkva obicſaje dati hotiuchima obratitiſe na poznanye iſtine, odgovoriſce Latini, neka doneſu Gerci jedan razlog, i po nyemu pokaxu; da ono zabranyenye u odlucsku Sabora Efeskoga, i Kalcedonskoga imadeſe razumiti ſamo od Simbola opchenoga, ovakobo Latini razloxe: Sabor Efeski, i Kalcedonski negovori ſamo, da nie slobodno davati *drugi Simbol* hotiuchima obratitiſe na poznanye; nego takojer govori, nikomu nie slobodno *drugu viru izniti, illi piſati, illi sloxiti, illi derxati, illi druge ucſiti:* dakle jednako zabranyuje. I razlog jeſt, da jednako zabranyuje, zaſctobo da hotiaſce ſamo zabraniti *drugi Simbol*, nebi bio naredio: *Nikomu nie slobodno drugu viru izniti, illi piſati, illi sloxiti.* Od ovud slidi, da po vaſcemu razumlyenyu nikomu nie slobodno bilo iſtomacſiti Simbol ni u odlucsku, ni u naredbi Vire; zaſctobo ako oni Sabori zabranyuju *drugu viru*, a druga vira jeſt ona, koja ſamo razlicsna jeſt u ricsma od Simbola Nicenskoga; illiſe ona zderxala u Simbolu opchinskomu, illi u poſebnomu, illi u odlucsku, illi u naredbi, illi u iſtomacſenyu Vire, vazda jeſt *druga vira*, po vaſcemu razumlyenyu, i zatoje zabranyena. Buduchi pako da tomu Gerci priſtati nemogu, valyaim rechi, da Sabor Efeski zabranyujuchi drugu viru, nezabranyuje drugu, illiti ſamo razlicsnu u ricsma od Sabora Nicenskoga; nego zabranyuje drugu viru, to jeſt razlicsnu, i ſuprotivnu u nauku.

Treche zabiljexenye Juliana Kardinala jeſt od Simbola Carigradskoga. Za razumiti ovo bolye, valya znati, da posli naregyena ovoga Simbola u Saboru Carigradskomu, niſu udily Gerci, oſtavivſci Simbol Nicenski, uzeli u obicſaj Simbol Carigradski; niti je bio nazvan Simbolom Nicenskim, nitiſeje ſcnyime opchinsko Gercska Cerkva sluxila, i zatoſu obicſajem sluxitiſe ſamo Simbolom Nicenskim, Neſtorio Patriarha Carigradski, Dioskor Patriarha Alekſandrinski, Eutik Arhimandrita Carigradski, opaki krivovirci ſvoja zablugyenya branili, i pokrivali. Iſti ſveti Cyrill toliko puta u ſvoih poslanicah, illiti knyigah, ſpominya Simbol; alli nikada neſpominya Simbol Carigradski. I ſcto viſcje jeſt, Sabor Efeski, koi je oni odlucſak ucſinio, nie zapovidio daſe cſati Simbol Carigradski, nego Nicenski. Pervi put u Saboru Kalcedonskomu posli procſatena Simbola Nicenskoga u ſidenyu pervomu, procſa- 67

ten

ten bi Simbol Carigradski; a poslie *godiſcta 565.* Car Juſtin drugi, daoje zapovid, daſe imade po ſvemu Iſtoku pivati. Ova zabiljexivſci.

68 Julian Kardinal pocſe prigovaratiſe na ovi nacſin: Sabor Eſeski, ſpominyajuchi ſamo Simbol Nicenski zabranioje ſvaku drugu viru, illiti ſvaki Simbol, tako da niſcta nie slobodno ni za iſtomacſenye nadoſtaviti. Dakle zabranioje i Simbol, illiti Virovanye Carigradsko, u komuſe ne ſamo ricſi, nego i redki nahode, koiſe nenahode u Simbolu Nicenskomu. Scto na ovo? Rechichete: Sabor Efeski jeſt ova dva Simbola za jedan iſti derxao. Alli odkud to znate, buduchi daga nie ni ſpomenuo, kao dabiga i nebilo? Rechichete da posli Sabor Kalcedonski, razumiuchi brez ikakve ſumnye odlucſak Sabora Efeskoga ova dva Simbola jeſt za jedan iſti derxao, i zatoje u ſidenyu pervomu posli Nicenskoga Simbola, i Carigradski procſaten bio. Ovo, ſcto velite, iſtina jeſt, i zato toga radi nechemoſe inaditi. Alli pitamo vas: Jelli Sabor Kalcedonski ova dva Simbola za jedan iſti derxao, koliko porad ricſih? Odgovorichete: da ne, zaſctoboſe, i redki u Simbolu Carigradskomu nahode, koiſe nenahode u Nicenskomu; alli ſamo razlicsni u ricsma. Sada mi ovako razloximo: Sabor Kalcedonski, Simbol Nicenski, i Carigradski derxaoje za jedan iſti, prem ako ova dva Simbola u ricsma biau razlicsna: dakle Sabor Kalcedonski derxaoje, da nie *druga vira* nadoſtaviti ſcto Simbolu Nicenskomu za iſtomacſenye, ſctoje ſamo u ricsma od nyega razlicsno. Ovoje ocſito; jer da bude Sabor Kalcedonski ſudio, i derxao, daje druga vira nadoſtaviti ſcto Simbolu Nicenskomu, nebi bio Simbol Nicenski, i Carigradski, za jedan iſti derxao. Razloximo opet na ovi nacſin: Sabor Kalcedonski derxechi Simbol Carigradski, i Nicenski za jedan iſti, ocſitovaoje, da Simbol Carigradski nie zabranyen po odlucsku Efeskomu: dakle ocſitovaoje, da Simbol, koiſe ſamo u ricsma neslaxe s Nicenskim Simbolom, nie po odlucsku Efeskomu zabranyen. Od ovud slidi, da po ſudu Otacah Kalcedonskih, Sabor Efeski zabranyujuchi *drugu viru*, zabranioje drugu viru, i razlicsnu u nauku od Simbola Nicenskoga; a ne drugu, i razliſcnu ſamo u ricsma. Dakle nadoſtavak *i Sina*, buduchi ſamo u ricsma razlicſit od Simbola Nicenskoga, kakonoje, i mlogo viscje razlicſit Simbol Carigradski, nie po odlucsku Efeskomu zabranyen.

Cſet-

Digitized by Google

Cſetverto zabiljexenye Kardinala Juliana: Gerci na nedoſtojni 69
nacſin, to jeſt na oni okrivlyuju Cerkvu Rimsku, na koi krivovirci Dioskor i Eutik jeſu okrivili Cerkvu Katolicſansku; niovbo nacſin, i nauk jeſt bio; da nie niſcta slobodno Simbolu Nicenskomu nadoſtaviti. Eutik, novoga krivovirſtva otac, ucſioje, da u Iſukerſtu niſu dvi naravi, boxanſtvena, i cſovicſanska; i zaſctobo otverdnut nektiſe odrechi ovoga zablugyenya, zatoje od Flaviana Patriarhe u Sinodu oſugyen, i skinut bio, *godiſcta 448.* Uzrok pako zaſctoſe Eutik nekti ni po jedan nacſin odrechi ſvoga zablugyenya, jeſt, zaſctobo u Nicenskomu Simbolu nenahodiſe, daſu u Iſukerſtu dvi naravi; a u Sinodu Efeskomu ſabranu *godiſcta 431.* naregyeno jeſt; daſe nejma druga vira izniti, oſim one, koja je u Nicei sloxena. Ova pravda protreſana je posli *godiſcta 449.* u razbojnicskomu ſaboriſctu, skoimje Dioskor vladao. U komu oſim drugih opacſinah, zaradi koih zoveſe *razbojnicsko ſaboriſcte*, Flavian Patriarha Carigradski, kao krivovirac, i priſtupitely Efeskoga odlucska, je oſugyen, skinut, i kruto ranyen, i izpribian; a Eutik kao izverſni Simbola Nicenskoga, i odlucska Efeskoga obsluxitely jeſt bio poſalyen, i na ſvoje doſtojanſtvo povrachen u). Ovim odlucskom Sabora Efeskoga, daſe neoskvernyen cſuva Simbol Nicenski, damuſe niſcta nemoxe nadoſtaviti, kakonoſeje sluxio Eutik kao jednim ſctitom za obraniti ſvoje krivovirſtvo, takoſe posli i nyegovi ſtranci sluxiſce u opchinskomu Sinodu Kalcedonskomu, ſazvanu *godiſcta 451*, u komuje zablugyenye Eutika odbaceno, i ſaterto. U pervomu dillovanyu ovoga Sabora procſatenaſu dillovanya razbojnicskoga ſaboriſcta Efeskoga, u komu kada procſaten biaſce Simbol Nicenski, Eutik recſe: *Ovako iz pocſetka od roditelyah moih primivſci virovaoſam, i virujem.... U ovoj viri kerſcten jeſam, i do danaſcnyega dneva u nyoj xivioſam, i xelim umerti. Ovu viru i ſpomenuti ovde prie ſveti, i opchinski Sinod je potverdio, koga vladaoc biaſce blaxene, i ſvete uſpomene Cyrillo, i odlucſak je izuſtio: da onaj, koi oſim ove vire, bude ſcto nadoſtavio, illi odnimio, illi ucſio, imadeſe oſuditi.* Ovo lukavo govorenye Eutika nemoguchi mucſechi propuſtiti Episkop Dorilejski Euſebio, recſe: *Lagaoje, nie takvi odlucſak; nejma naredbe, koja*

ovu

u) Baron. ad an. 449. N. 145. et ſeqq.

Digitized by Google

ovo zabranyuje. Diogen pako Episkop Cizicki zarad oſtavlyenih ricſih, kojeſu u Simbolu Carigradskomu: Upuchen *po Duhu ſvetomu iz Marie divice*, recſe? *Lukavoje donio Sinod ſvetih Otacah, koi jeſt u Nicei ucſinyen; zaſctoboje uzeo za nadoſtavke ona, kojaſu od ſvetih Otacah Carigradskih, zarad opakoga razumlyenya Apollinard, i Macedonia, Simbolu Nicenskomu pridata.* U Simbolu Nicenskomu nahodiſe ſamo: *upuchen jeſt*, koju rics iſtomacſivſci Otci Carigradski, nadoſtaviſce: *po Duhu ſvetomu iz Marie divice*, za ocſitovat, da jeſt u Iſukerſtu i narav cſovicſanska, koju je od Marie divice uzeo. Alli ſcto na ovo iſtomacſenye, od Carigradskih Otacah ucſinyeno, rekoſce Episkopi Egipcianci, i nyiovi ſtranci? Svi kolici podvikaſce: *Nitko neprima nadoſtavak, nitko neprima odnimak: neka ſvi derxe ona, kojaſu u Nicei naregyena.*

70 Od ovud pokaza Kardinal Julian, da Gerci, kakoje gori recſeno, okrivlyuju Cerkvu Rimsku, na koiſu nacſin Eretici Eutikianci, okrivili Cerkvu Katolicſansku: A ſcto vi, govoraſce Julian, nevicſeteli i vi, po iſti nacſin, ſuprot ricſi onoj, *i Sina: Nitko neprima nadoſtavak: neka Latini derxe ona, kojaſu u Nicei naregyena?* Negovoriteli i vi kao Eutik: *Cyrill je izuſlio odlucſak; da onaj, koj oſim ove vire ſcto nadoſtaviti bude, imadeſe oſuditi:* Sabor Efeski ſvaki nadoſtavak zabranyuje: ocſito jeſt, kako Eutik je odbacio ricſi one: *po Duhu ſvetomu, iz divice Marie*, derxechi za nadoſtavak; tako i vi derxechi onu rics *i Sina*, za nadoſtavak, od-odbacujete: kako Eutikianci ſudiſce, da ni Sabor Kalcedonski nemore nadoſtavak ucſiniti; tako i vi ne ſamo od Cerkve Rimske, nego i od opchinskoga Sinoda govorite. Iz ovoga razloxenya Kardinala Juliana slidi; da i mi Gerkom govorechim, daſmo odlucſak Sabora Efeskoga priſtupili, moxemo s. Euſebiom Episkopom Dorilejskim rechi: nie iſtina, *nie takvi odlucſak; nejma naredba, koja ovo zabranyuje;* kakonoſu Otci Carigradski rics onu, *upuchen jeſt*, razloxito, i slobodno iſtomacſili, po ricsma: *po Duhu ſvetomu iz Marie divice;* tako i mi rics onu *od Otca*, iſtomacſiſmo razloxito, i slobodno po onoj ricſi *i Sina.* Niti valya Gerkom rechi, ſcto obicſaju, da joſc nie bilo onda zabranyeno nadoſtaviti, illi odnimiti od Simbola Nicenskoga. Niſu tako odgovorili Otci Kalcedonski Eutiku, koiſu razumili, ſcto zabranyuje odlucſak Efeski, niſu tako ſudili; nego, kako recſe Diogen Episkop, Otci Carigradski rics onu

upu-

Digitized by Google

upuchen, posli *istomacsili* jesu. Sctoche pako ovo rechi, sctose od ovud izvodi? nisicta drugo, nego da *istomacsenye* Simbola nie zabranyeno.

Najposli Julian Kardinal, za pokazat, da oni nadostavak *i Sina*, nie zabranyen, sluxiose je on knyigom Flaviana Patriarhe, a osobito knyigom Leona Pape pisanom istomu Flavianu suprot zablugyenyu Eutika, koja knyiga csatena jest u drugomu dillovanyu Sabora Kalcedonskoga. Za bolye ova, i slidecha razumiti, valya znati; da u drugomu dillovanyu sudci, illiti gospoda od Cara Marciana poslana, zaiskasce od Otacah saborni, *daim csistu viru istomacse*. Odgovorisce Otci saborni: *Naredba jest, koja govori, zadostasu ona, kojasu istomacsena. Naredba jest, dase necsmi drugo istomacsenye*. Cvim odgovorom nikoi Gerkichi sluxese suprot Latinom govorechi: Nie slobodno bilo opchinskomu Sinodu istomacsenye Vire ucsiniti: dakle mlogo manye biloje slobodno, izvan Sinoda, Rimskomu Papi Simbolu Nicenskomu one ricsi *i Sina*, za istomacsenye nadostaviti. Alli Latini na to odgovaraju. *Pervo*, ako oni sudci poslani od Cara jesu iskali *csistо vire istomacsenye* zarad zablugyenya Eutikova, pravoim odgovorisce saborni Otci, da nemogu drugo istomacsenye ucsiniti; zasctobo buduchi Simbol, po nauku svetoga Augustina, *kratko vire nasce zderxanye*, nemogosce oni Otci ni po istomacsenyu Simbola nadostaviti, scto nebiasce potribno. Nie pak zarad Eutikova zablugyenya nisicta bilo potribno istomacsiti, buduchi jurve zadosta suprot nyemu ocsitovano u istomu Simbolu, kakoje kazano na *broju 51*. 71

Drugo, odgovaraju Latini, da sudci od Cara poslani nisu iskali, zarad zablugyenya Eutikova istomacsenye Simbola Nicenskoga, po Simbolu Carigradskomu istomacsena, kakoje osctroumno sverhu ostalih smotrio Bogoslovac x), negosu iskali istomacsenye glasovite one knyige Leona Pape y) pisane Flavianu, i u ovomu Sinodu csatene; kojojse nikoi uslobodisce protiviti, kao daje i on 72

x) Vide Controv. Eccl. Orient. et Occid. Coll. 2. p. 418., et seqq.

y) *Lectis Dilectionis tuae.* Tom. 5. CC. p. 1026.

Digitized by Google

priſtupio odlucsak Sabora Efeskoga, Daſu pak ſudci od Cara poſlani iskali iſtomacſenye knyige Leona Pape, ſalyeni Bogoslovac temelyito, i obilato je ukazao. Iz megyu oſtalih razlogah, bitiche ſctiocem moim, kako ja ſzcinim, zadoſta odgovor Episkopa Cekropia, koga on cſaſtnim ſudcem dadde. *Izigyoſce, kojaſuſe doticala Eutika, i ſverhu ovih dat jeſt nauk od priſvetoga Arhiepiskoga Rimskoga grada; i slidimo nyega, i nyegovoj knyigi ſvi podpiſaliſe jeſmo.* Pripoſctovani Episkopi vapili jeſu: *Ova ſvi govorimo, neka budu zadoſta, koja iſtomacſena jeſu; drugo iſtomacſenye nie slobodno ucſiniti.* Dakle od knyige Leona Pape biloje onda pitanye ſudacah, koja u Saboru posli Simbola Nicenskoga, i Carigradskoga jeſt cſatena, koju ſvi, ofim nikoih, pofalisce govorechi: *Ovaje vira Otacah, ovaje Apoſctolah vira, ſvi tako virujemo; pravovirni tako viruju: proklet koi tako neviruje. Petar po Leonu tako jeſt govorio. Apoſctoliſu tako ucſili: bogolyubnoje, i iſtinito Leo ucſio.* Ova kako po namiri za neumitne zabiljexivſci, da znadu od kakve je knyige Julian Kardinal govorio, povratimoſe k-nyemu.

73 On dakle za ukazat, da nadoſtavak za iſtomacſenye ucſinyen, nie zabranyen, sluxioſeje, kako rekosmo, izgledom Flaviana, i Leona Pape. Oſvagyeni oni biau u Saboru Kalcedonskomu kao priſtupitelyi odlucska Efeſinskoga, kako govorasce Julian; i zato oſvagyeni biau, zaſctobo protiva iſtomu odlucsku Simbol Nicenski drugim ricsma, i obilatie iſtomacſili jeſu. Alli od Sabora Kalcedonskoga odriſceni, pacſe i poſalyeni jeſu; zaſctobo po ſvoima nadoſtavkih niſu Simbol pokvarili, nego ſuprot krivovirſtvom ocſitie, i biſtrie iſtomacſili. Zato i iſti Sinod oſobito brani Leona Papu z) govorechi: *Niſcta nie od nyega ſuprot odlucsku ucſinyeno, kadaje viru iſtomacſio; zaſctobo kada izhode zablugyenyah, potribnoje daſe ſveti Otci razliciſnim likariama sluxe.* Scta radi buduchi da Sabor Kalcedonski nie ni Flaviana, ni Leona odſudio, pacſe joſc Leona falio, ocſitoje; da Sinod Efeski nie ſvaki nadoſtavak, koi biva za iſtomacſenye, zabranio, pacſe kadbi izaſclo novo zablugyenye, da jeſt potribit, ſudioje, kakvi je ovi nadoſtavak *i Sina*, negoje zabranio onaj nadoſtavak, koiſe u viri Simbolu protivi.

Iz

z) In Allocut. ad Marcianum Imper.

Digitized by Google

Iz ovoga dogagyaja izvodiſe, da oni Marka Efeskoga, od Latinah ſtiſnuta, za izbavitiſe, je isprazan odgovor; da navlaſtito po odlucsku Sabora Efeskoga nie slobodno drugu viru izniti, to jeſt opchinskomu Simbolu niscta nadoſtaviti, prem akoje u viri sloxno; a druga iſtomacſenya Vire je slobodno ucſiniti. Doiſto dabi to iſtina bila, ſabor Kalcedonski biobi ſudio, da Flavian, i Leo nie priſtupio odlucſak Sabora Efeskoga, jerbo nie niſcta pridao Simbolu Nicenskomu, negoje ſamo obilatie viru iſtomacfio. Od ovud slidi, da kakonoje recſeno na *broju 66.*, Sinod Efeski zabranyuje *drugu viru*, illiſe ona zderxala u Simbolu opchinskomu, illi u poſebnomu, illi u odlucsku Vire, illi u iſtomacſenyu, razumiuchi po *drugoj viri* ſuprotivnu Simbolu Nicenskomu viru. 74

Posli izvedena razloga iz dogagyaja Flaviana, i Pape Leona, Julian Kardinal recſe: buduchi zadoſta protreſceno pitanye od nadoſtavka, vrimeje protrefti cslanak poglaviti. *Izhodili Duh ſveti neſamo od Otca, nego i od Sina?* I akonam vi ocfito pokaxete da Duh ſveti neizhodi od Sina, ja izpovidam, da one ricſi *i Sina*, nie slobodno bilo Cerkvi Rimskoj nadoſtaviti, ni u Simbolu, ni u drugomu iſtomacſenyu, illi odlucsku; ſcto niſctanemanye dopuſctanam Marko Efeski. Akoli pak nebudete mogli vi pokazati, a mi pokaxemo, da Duh ſveti izhodi i od Sina; ja ſzcinim, daſe nechete protiviti, jelli mogla Cerkva one ricſi nadoſtaviti za veche, i biſtrie iſtomacſenye Simbola. Kada Julian ſverſci govorenye ſvoje, Beſſarion Metropolita Nicenski uſtadde, i pozdravi Kardinala Juliana radujuchiſe nyemu, da je do ſerdca prigovaranya doscao; da niscta nie propuſtio, ſctobi bilo potribno kazati. Odgovorichemo nisctanemanye u slidechemu ſidenyu; ſadabo imamo uſtati, i zato nie vrime odgovarati; zasctobo kako lipa, tako mloga jeſu recsena, na kojanam valya odgovor dati. Alli nieſe Beſſarion u slidechemu ſidenyu prigovarao. 75

Digitized by Google

POGLAVJE JEDANAESTO.

Sidenye Dvanaeſto: Prigovaranye Marka Efeskoga s-Julianom Kardinalom.

76 SIdenye dvanaeſto biloje u Subotu, petnaeſti dan miſeca Novembra; u komuje bilo xeſtoko megyu Markom, i Julianom prigovaranye od Simbola Kariſiova, i od odlucska Efeskoga. Marko pocſe na ovi nacſin: U trechemu Sinodu, to jeſt Efeskomu, nikoi Kariſio prikaſavsci knyigu ſuprot Neſtorianom, i ucſinivsci vire ſvoje drugacſie iſtomacsenye, negoje iſtomacsena Vira Nicenska, nie bio od Sinoda pokaran: odovudje dakle ocſito, da nie ſvaka druga vira, nego ſamo ſuprotivna Simbolu Nicenskomu zabranyena. Ovoje tvoje bilo razloxenye, jelli? odgovori. Odgovori Julian Kardinal: Nie triba, dame tvoja csanoſt iſpituje, buduchi ja u pridnyemu ſidenyu ſvaka ocſito, i biſtro rekao; pacſe josc i na pismu dao. Alli zaſctobo Marko Efeski nezadovolyan onim odgovorom, hotiaſce imati ſtanoviti odgovor, Car recſe: Akoje triba neka drugi Otci odgovore. Znajuchi pak Julian Kardinal, da je nyegovo govorenye Caru povolynie, nego oſtalih Otacah, odgovori na ovi nacſin: Kariſio prikazaoje Sinodu Viru ſvoju, illi Simbol, koi je bio doiſta katolicſanki. Posli oni laxlyivi Simbol Neſtorianski je pracſaten. Sinod odbacioje ovi laxlyivi Simbol; a nie iſtomacsenye od Kariſia ucſinyeno. Da Kariſiu nebiaſce slobodno bilo ucſiniti iſtomacsenje, doiſtabi ono bio Sinod odbacio. Rekaoſam takojer, da iſtomacſenye Vire Karifia jeſt u ſvemu bilo-prilicſno Simbolu Nicenskomu, oſim dviu, illi triu ricſih, koje takojer biau iſtinite, i bogolyubne. Posli toga zadugo, i oſctro prigovaracseſe.

77 Marko Efeski pocſe: Neſtoriani od Kariſia biau obſuxeni, i od Sinoda oſugyeni za tri uzroka. *Pervi* uzrok, jerboſu ſvoj Simbol kao Nicenski ucſili. *Drugi*, jerboſe u onomu Simbolu mlogi laxlyivi, i opaki nauci nahogyau. *Trechi*, jerbo Neſtorianci nemillo progonechi Kariſia, koi je od nyihova zablugyenya odſtupio, ho-

Digitized by Google

hotiau da iſtomacſi viru ſvoju, i ocſito kaxe; da priſtaje Sinodu Nicenskomu. Ovo govorenye, i pitanye Marka Efeskoga lukavoje bilo; csekaoje on odgovor od Juliana, daſu Neſtoriani zato oſugyeni, zaſctoboſu ſvoj Simbol kao Nicenski ucſili; odkud morebiti Marko hotiaſce izveſti, daſu Otci Efeski oni odlucsak ucſinili, kao za povratiti poſctenye Simbolu Nicenskomu, i opravdati Otce Nicenske, koiſu iſti Simbol sloxili, da navlaſtito Simbol Nicenski bude uvik jedan opchinski biljeg pravovirnih; i daſe u napridak neprivare hotiuchiſe na pravu viru obratiti.

Alli mudra glava Julian odgovori; da ni za pervi, ni za 78
trechi uzrok nebiau oſvagyeni Neſtoriani, nego za drugi; zaſctobo oni Simbol nyiov mloge opake nauke je u ſebi zaderxavao. Doiſto da budu Neſtoriani ſvomu Simbolu, illiti iſtomacſenyu Vire, nadoſtavili ona, koja sloxna jeſu u nauku s-Nicenskim Simbolom; buduchi da ovo, kako vi velite, nie bilo prie Efeskoga Sabora zabranyeno, nebi oni nyiov Simbol od Sabora odbacen bio. Zatim recſe Marko Efeski: Jelli bilo slobodno Sofroniu, i Agathonu Papi, ono iſtomacſenye Vire u Sinodu ſceſtomu cſateno ucſiniti? Odgovori Julian Kardinal: kako ne? Kazaliſmo veche, daje bilo od Sinoda ne ſamo primlyeno; nego i pofalyeno. A ſcto ſzcini, zapita Marka Julian, jeſuli ona troica Sofronio, Agatho, i Kariſio priſtupili odlucſak Sinoda Efeskoga? Odgovori Marko, da ne. Na to Julian: ako oni niſu priſtupili odlucſak Efeski, i ako nyiovo iſtomacſenye jeſt od Sinoda primlyeno; doiſta ni Papi Rimskomu, imajuchemu brigu na opchinsku Cerkvu, neche biti zabranyeno, ucſiniti nadoſtavak Simbolu za iſtomacſenye vire, zarad oniu, koibiſe hotili obratiti; kakonoje i Agato Papa od ſvoga iſtomacſenya rekao: *Ovima, koiſe uzktiu na iſtinu obratiti, vire naſce red ocſituiemo.*

Pitajuchemu opet Marku: Jeſuli mogli Neſtoriani ſvoj Simbol 79
dati onima, koiſe hotiau obratiti, daga iſpovidaju? Odgovorioje Julian: nikomu nie slobodno ſvoj vlaſtiti, i poſebni Simbol izniti; daſe ſva Cerkva ſcnyime sluxi, niſctanemanye slobodno biaſce nyima Simbol iſtomacſiti pravovirno, i sluxitiſe ſcnyime poſebno; alli nie bilo slobodno, ono iſtomacſenye na nacſin opchinskoga Simbola izniti, i pridavati; ovoboje poſao onoga, koi imade opcſin-

chinsku oblaſt. I razlog jeſt, dabi ſlobodno bilo ſvakomu poſebnomu ſvoj Simbol, prem ako pravovirno iſtomacſen, u Cerkvu uveſti, kolikobi Simbolah izaſclo? toliko, tako rekavſci, koliko lyudih; i onda, kakoje ocſito, Simbol nebi bio *opchinski biljeg pravovirnih.* Na ovo recſe Marko Efeski: ovi odgovor jeſt zame; zaſctobo Neſtoriani zatoſu bili od Sinoda oſugyeni, jerbo odbacivſci Simbol Nicenski, naſtojali jeſu, daſe ſcnyiovim iſtomacſenyem kao opchinskim Nicenskim Simbolom sluxe u Lidii oni, koiſe hotiau obratiti. Scta radi Sabor Efeski, kao za povratit poſctenye Simbolu Nicenskomu od Neſtorianah odbacenu, ucſini oni odlucſak; da Simbol Nicenski cſuvaſe neoskvernyen; da on bude biljeg, i naredba opchinska, koje derxechiſe pravorni nemcgu zabluditi; i zato, da u napridak nie slobodno, niti ſcto prominiti, niti nyemu za iſtomacſenye nadoſtaviti. Za potverditi doneſe opet knyigu Cyrilla a) u kojoj on govori, da ni ſebi, niti ikomu nepuſti, ni ricſicu prominiti, ni slovku prochi, kakoje recſeno na *broju 21.*

80 Alli Marko Efeski ovo ſvoje razloxenye iz odgovora Juliana Kardinala nerazloxito izvede, kakoje procinyujuchemu ocſito. Nikad nie Kardinal rekao, daſu Neſtoriani ſvoje ono opako iſtomacſenye, kao opchinski Simbol davali; nitiſu hotili Neſtoriani davati; buduchi da ni oni ono iſtomacſenye nenazvaſce Simbolom, nego *naukom* b) niti mogadiau; zaſctoboje dugo, i zato Simbolu, koi jeſt kratko zderxanye naſce vire, neprilicsno. Polak toga, kakobiſe bili uſudili okriviti Fenicianske Episkope; kakoje od toga ſpomenuto na *broju 23.* daſu ovi Episkopi *novi Simbol* iznascli, akobi oni bili hotili novi Simbol u Cerkvu uveſti? Dvi dakle ſtvari od Lidianacah Neſtoriani iskaſce. *Pervo*, da viruju, i derxe ono, ſctoje zderxavalo ono opako iſtomacſenye. *Drugo*, daſe onomu nauku podpiſcu. Sctoſe pako doticſe Simbola Nicenskoga, Neſtorio tverdo, i do ricſi je Simbol Nicenski iſpovidao, kako moxemo poznati iz knyige od Cyrilla piſane Neſtoriu c) u kojoj nye-

a) Ad Ioan. Patr. Antioch. *Laetentur caeli.*
b) Tom. 3. CC. p. 1210.
c) *Cum Saluator.*

Digitized by Google

nyemu Cyrillo govori: *Zaſctobò prem akoga* (Simbol Nicenski) *ricsjem iſpovidaſc, niſctanemanye nitiga pravo razumieſc, niti iſtinita.* Dakle kako nie iſtina, ſcto govoraſce Marko, da Neſtorianci odbacivſci, i pogerdivſci Simbol Nicenski, ono opako ſvoje iſtomacſenye, kao opchinski biljeg hotiau u Cerkvu uvesti; tako nie iſtina, da Otci Efeski za ucſuvat neoskvernyen Simbol Nicenski, iſtomacſenye iſtoga Simbola zabranili jeſu.

Na knyigu Cyrillovu, odgovorioje Marku Julian Kardinal: 81
mlogaſe u onoj knyigi nahode, kojaſe nenahode u Simbolu Nicenskomu, i niſctanemanye niti je tko zato Ivana Antiokenskoga, ni iſtocsne Episkope, ni Cyrilla okrivio. Od ove knyige, to jeſt ricſih, koje Marko Efeski donese, kazanoje nyemu u ſidenyu ſedmomu, kakoſe imade razumiti Cyrillo, govorechi: da ne puſti ni ſebi, niti ikomu drugomu ni jednu ricficu prominiti, ni slovku prochi; a obilatie joſc, na one ricſi, odgovoreno jeſt Beſſarionu na *broju 53.* i *54.* Da pako joſc bolye priproſtiti razumiu, imaſe znati; da poslie Sabora Efeskoga Ivan Antiokenski odrekavſciſe priatelyſtva Neſtoria, pomirioſeje s-Cyrillom, i na zlamenye ſvoje u viri sloxnoſti piſaoje nyemu knyigu, i u nyoj iſpovidanye Vire, od ſvoje ſtrane, i Episkopah iſtocsnih, nyegovih ſtranacah, koje velle razlicsno biaſce od Simbola Nicenskoga; niſctanemanye prie toga iſpovidanya Vire, koje pocſima d): *Iſpovidamo dakle Goſpodina*, ovako Ivan Antiokenski s-Episkopih piſce: *Rechichemo pako nenadoſtavljajuchi niſcta Viri, od Otacah u Nicei iſtomacſenoj.* A ſcto Cyrill odpiſa? jedda, daſu mloga nadoſtavili Simbolu Nicenskomu? jedda, daſu priſtupili odlucſak Efeski sloxivſci *drugu Viru?* Odpiſaoje, kako recſeno jeſt na *broju 54.* e). *Kada ove ſvete vaſce ricſi proeſatismo, i ſmotrismo: da i mi iſti drugo nederximo (jedanboje Goſpodin, jedna Vira, jedno Kerſctenye, proslavilismo ſviuh ſpaſitelya Boga).* Scto odovud slidi? ocſito jeſt, da Cyrillo, koi jeſt oni odlucſak ucſinio, nie derxao; da iſtomacſenye Simbola jeſt nadoſtavak; nie derxao da iſtomacſiti Simbol Nicenski, jeſt izniti i sloxiti *drugu viru.*

I

d) *Religioſiſſimorum Imp.*

e) *Laetentur caeli* T. 3. CC. p. 1622.

Digitized by Google

I zato one ricſi u iſtoj knyigi piſane, da nepuſti ni ſebi, niti ſkomu drugomu jednu ricſicu prominiti, alli slovku oſtaviti; imaduſe razumiti od ricſih protivnih u nauku, kakoje viscje puta recſeno; a ne od sloxnih s-Nicenskim Simbolom. Za nadrazloxiti pako joſc ocſi ie Marka Eſeskoga, zapovidioje Julian Kardinal, daſe procſati iſpovidanye Vire od Cyrilla piſano, u kojojſe od Neſtorianah ocſito cſati, da niſu za drugi uzrok od Sinoda ofugyeni; nego zaſctobofu viru, kojaje protivna Simbolu Nicenskomu, iznili, i ucſili.

82 Na ſverhi prigovaranya, Julian Kardinal govoraſce: ricſi one *koi ſnigye s-nebeſa*, kakono i one *po Piſma*, u nikoima rukopiſih Simbola Carigradskoga nenahodeſe: Latini takojer nadoſtaviliſu one ricſi *Bog od Boga*, niti igda zato od Gerkah okrivlyeni, kao zaradi ricſi one *i Sina*. Ova ſverſcivſci Marko Eſeski, drugo pitanje izneſe: Imali oblaſt Cerkva Rimska, illi Papa ucſiniti nadoſtavak Simbola? alli Julian Kardinal ſudechi, daſe ovoga pitanya protreſanye za drugo, i podobnie vrime oſtavi; molyaſce, daſe ucſini prigovaranye, i protreſanye od izhogyenya Duha ſvetoga; u komu, kako on govoraſce, akoliſe sloximo, lasnochemoſe i u oſtalima cslancih sloxiti f).

POGLAVJE DVANAESTO.

Sidenye trinaeſto: Pokliſari Hercega Burgundie u Sabor ſtigoſce.

83 SIdenye ovo trinaeſto u Ferrari, biloje u Cſetvertak, dvadeſet, i ſedmi dan miſeca Novembra; u koje dojdoſce Pokliſari Burgundski, tri Biskupa Morinenski, Kabilonenski, Nivernenski, i ſcnyi-

f)V. Labbé T. 13. p. 170.

Digitized by Google

ſenyima jedan Opat Ciſtercenski; alliſe ne podneſoſce, kako biaſce podobno u ovomu dogagyaju; i zato malloje manykalo, daſe nerazſpuſti Sabor. Onibo polyubivſci ruke Pape Eugenia, neukazavſci nikakvo poſctenye Caru, na odregyene ſebi ſtolice oddoſce. Scta radi Car Ivan Paleolog, kako viſoke pameti, tako i ſerdca, nemoguchi podniti ovu ocſitu neulyudnoſt, recſe: ako ovi Poklisari Hercegovi, kadaſe opet Sinod skuppi, priſtupivſci k-meni, neukaxu doſtojno poſctenye, koje pokazati Carom jeſt vridno, i potribno, ja nechu viscje u Sinod dochi; a nechcſe ni Sinod skuppiti. Papa procinivſci ricſi raſergyena Cara, za dignuti naſtajuchu ſmutnyu, imadde vichje od toga s-Patriarhom; i kako oni ſudiſce, Papa uſillova Poklisare, da u doſcaſtomu ſidenyu imaduſe Caru, kakoje doſtojno takvomu velicſanſtvu, pokloniti, ſcto i obechaſce ucſiniti g).

POGLAVJE TRINAESTO.

Sidenye cſeternaeſto: Poklisari poklonisceſe Caru. Marko Efeski opet pocſe prigovaranye.

SIdenye ovo cſeternaeſto u Ferrari, biloje u Cſetvertak, cſetverti dan miſeca Decembra, illiti Profinca. U ſidenyu ovomu Poklisari Hercega Burgundie, kako obechaſce, priſtupivſci k-Caru, ukazaſce obicſajno poſctenye, alli kao fillom, i priko ſerdca. Smotriſce ovo blizu ſidechi, a oſobito Car, koga prem ako ova neulyudnoſt raſerditi mogaſce, niſctanemanye jerboje ſveſerdno xelio ujedinyenye, znajuchi ſobom vladati, ovu neulyudnoſt propuſtivſci, niſcta neprogovori. Zatim pocſe opet Marko protreſati oni nadoſtavak *i Sina*, govorechi: Doſada biau megyu nami duga govorenya; zato u napridak potribnoje u kratko odgovarati potvergyu- 84

g) p. 179.

Digitized by Google

juchi, da *jeſt;* alli zanikajuchi, da *nie.* Buduchi pak on rekaō Latinom, da Kariſio niſctavam nedoneſe, ſctobivam ugodno, i koriſno bilo; Julian Kardinal ſzcinechi, daſe ricſi ove nerazloxiſe nejmaju mucſechi propuſtiti, udily pocſe donoſiti razloge ſuproti Efeskomu Marku, koje dō veſcera iſtoga jeſt produlyio tako, da Marko neimadde vrime za odgovoriti. Koje pak, kakveli razloge doneſe, iſpiſaaoc ovoga ſidenya neſpominya.

85 Ono pak ſcto Marko Efeski recſe, danam Kariſio niſcta nedoneſe, ſctobinam ugodno, i koriſno bilo, brez razloga, i od ſame u ſvomu razumlyenyu otverdnoſti recſe. Dviſu iſtine od Juliana Kardinala po prigodi Kariſia pokazane. *Perva* jeſt, da Sinod Efeski nie imao odluku zabraniti iſtomacſenye Simbola, po sloxnim ſcnyime u nauku ricsma, jer prem ako Simbol Kariſia nebiaſce sloxen u nikoim ricsma s-Nicenskim Simbolom, nitko iz megyu toliko Otacah nenajdeſe, koibi rekao: ovi Simbol neslaxeſe s-Nicenskim Simbolom; ovaje druga vira, negoje od ſviuh primlyen bio. Znadiau navlaſtito oni primudri Otci ono, ſcto govoraſce Grigoria Bogoslovac h). *Od ricſih nechemoſe inaditi, akolinas ſamo u razumlyenye iſto slovke vode,* kakonas vodi rics ona *i Sina,* u razumlyenye podpuno izhogyenya Duha ſvetoga. Iz Kariſiova dakle Simbola ocſito jeſt; da Sabor Efeski nie imao odluku zabraniti sloxne s-Nicenskim Simbolom ricſi, za iſtomacſenye, kadje potriba nadoſtavlyene; zaſctobo da ovo hotiaſce, kakoje po imenu oſudio, i odbacio iſpovidanye vire Neſtorianacah, takobi posli, kadaje cſinio oni odlucſak, bio oſudio, i odbacio, i Simbol Kariſia, komu nebiaſce potribno one ricſi nadoſtaviti: alli nekti ovo Sinod ucſiniti, jerbo biau u nauku s-Nicenskim sloxne.

86 *Druga* iſtina po prigodi Kariſia, od Juliana pokazana, jeſt, da Sabor Efeski jeſt zabranio izniti, i sloxiti *drugu viru* ſuprotivnu u nauku Simbolu Nicenskomu. Ova odluka Sabora izvodiſe ocſito iz ricſih, skoima Kariſio ſverſcuje ſvoju tuxbenu knyigu i): *Ova*

h) Orat. in Epiph.

i) T. 3. CC. p. 1026. Apud Binium in Actis Conc. Epheſ. C. 30. p. 763.

Digitized by Google

Ova procſativſci vaſca pram Bogu lyubav, razumitiche, kakva ſuprot pravoslavnoj Viri, oni (Neſtoriani) radili jeſu; koja ſvakolika Bog po vaſcoj ſvetitoſti pomerſiti hoche. Kojaje bila odluka, i briga Kariſia? ocſito jeſt, daje bila za pravoslavnu Viru. Jeddaliſe pako ricfi, s-Nicenskim Simbolom u nauku sloxne, pravoslavnoj viri protive? ni Gerci nemogu ovo rechi. Dakle kakono Karifio, tako i Sabor Efeski imadiaſce brigu, ne zaradi razlicsnih ſamo od Simbola Nicenskoga ricſih, nego za ucſuvat pravoslavnu viru od zablugyenah, od ricſih ſuprotivnih u nauku Simbolu Nicenskomu. Scta radi Otci Efeski oni odlucſak ucſiniſce, da nikomu nie slobodno *drugu*, to jeſt ſuprotivnu *viru* izniti, ne ſamo u Simbolu opchinskomu, nego i u poſebnomu, i takojer u iſpovidanyu, u iſtomacſenyu, u odlucsku, i naredbi Vire. Zaſctobo dabiſe ono zabranyenye razumilo ſamo od Simbola opchinskoga, slidilobi, da oni Otci niſu imali podpunu brigu za pravoslavnu viru, i mallabi koriſt bila, kakoje promiſclyajuchemu ocfito.

Ovoj iſtini izvedenoj iz prigode Kariſia, oſvagyajuchega Neſto- 87
riance, nepriſtaju Gerci. Govore oni, daſu Otci ſaborni po ſvomu odlucsku hotili zabraniti *drugu viru*, daſe niſcta ni po jedan nacſin ni za iſtomacſenye, prem akobi bilo u nauku s-Nicenskim Simbolom sloxno, nemore nyemu nadoſtaviti. Razlog daju, zaſctobo oni Otci vladalibiſe bili nepriſtojno zabranyujuchi na iſtomu liſtu dva puta zaſobice izniti drugu viru, to jeſt ſuprotivnu Simbolu Nicenskomu. Dakle da nebi tko rekao, da jeſt po ti nacſin oni odlucſak od primudrih Otacah u izprazno ucſinyen, valya rechi, da u pervomu dilu onoga odlucska: *Nikomu nie slobodno*, zabranyuju ſvako nadoſtavlyenye Simbolu Nicenskomu, prem ako u nauku ſcnyime sloxno. A u drugomu dilu: *Po iſti nacſin*, zabranyuju drugu viru, to jeſt ſuprotivnu u nauku Simbolu Nicenskomu.

Alli odgovaraju Latini: iz ovoga nyiovoga razloga neslidi, 88
dabiſe bili nepriſtojno vladali oni primudri Otci, i dabi ucſinili bili u izprazno onaj odlucſak; niſubo u iſtomu liſtu zaſobice jednu iſtu ſtvar zabranili. Iſtina jeſt, da oni odlucſak imade dva dila; i zaſctobo primudri ovi Otci, kakono u oſtalima Saborih, tako i u ovomu imadoſce brigu za ſacſuvati pravoslavnu viru od ſvakoga zablugyenya, zato u pervomu dilu: *Nikomu nie slobodno*, zabrani-

Digitized by Google

lisu *u opchini* ispisati, sloxiti, izniti svako, kojemugodi drago, opako istomacsenye suprotivno Simbolu Nicenskomu, i pravoslavnoj viri. U drugomu pako dilu, zabranyuju osobito josc derxati, illi ucsiti zablugyenya Nestorianska; zasctobo buduchi oni osobito i po imenu bili obtuxeni, pristojnoje bilo; da i Otci saborni u drugomu dilu: *Po isti takojer nacsin* osobito, i po imenu nyiove nauke i zablugyenya pod onu pedepsu zabrane. Nisu dakle oni primudri Otci oni odlucsak u izprazno ucsinili; nisu jednu istu stvar na jednomu listu zabranili; jerbosu u pervomu dilu zabranili u opchini svako zablugyenye za ucsuvat neoskvernyenu pravoslavnu viru; a u drugomu zablugyenye Nestoriansko. Od ovud slidi, da zaludu Gerci oni odlucsak Eseski tomacsechi na svoju stranu naviaju. Zasctobo Sabori opchinski, kako svidocsi Epifanio, i Grigoria Bogoslovac k) *obicsaju ona narediti, i zabraniti, kojase u stanovitima vrimenih dogagyaju;* buduchi dakle, kakoje ocsito iz tuxbe Karisiove, da nikakva nie bilo pitanya, niti smutnye rad nadostavka Simbolu, valya rechi, da ni Sinod Eseski nie nisceta od nyega naredio,

POGLAVJE CSETERNAESTO.

Sidenye petnaesto: prigovaranye Marka Efeskoga s-Julianom Kardinalom.

89 SIdenye ovo petnaesto Ferrarsko, biloje u Ponedilyak, osmi dan miseca Decembra, u komu starac Patriarha nenahogyascese, jerboje nemochan bio. Marko Eseski pocseoje prigovaranye od nadostavka *i Sina*, nastojechi sa svom snagom razuma svoga pokazati; da nie slobodno ni ricsice Simbolu nadostaviti. Donosechi nikoje razloge produlyioje govorenye svoje, kao da nebi mislio u onomu sidenyu sverseiti. Kada on pristade, Julian Kardinal udily

obo

k) Epiph. Haeresi 74. N. 14. Nazianz. Epist. ad Cledonium.

Digitized by Google

ono nyegovo pridugo prigovaranye razdilivſci u dvadeſet, i oſam poglavja, na ſvako po redu mudro, i kripoſno s-velikim ſviuh zacſugyenyem odgovori. Neznadiau sliſcaoci, imajuliſe viscje cſuditi nyegovoj virnoj pameti, illiti ſpomeni, buduchi on od Marka ſva kolika recſena zapametio, i u red ſtavio; illi biſtromu razumu, buduchi na ſva kolika mudro odgovorio. Allj ni Marko Efeski nezamuknu; onbo takojer odgovor Kardinala u oſam poglavja razdilivſci, naſtojaoje nyemu odgovoriti. Najposli priplodne pameti Kardinal recſe: ako Marko doneſe deſet razlogah, jachumu deſet hilyadah vratiti. Iſpiſaoci ovoga ſidenya, koje imam, ni Juliana Kardinala, ni Marka razloge nedonoſe. Onoje oſobito, ſcto nahodim, daſeje Marko Efeski tuxio ſuprot Latinom, zaſctobo primivſci Simbol Carigradski, kao jedan ſveti oſtavak, daga neoskvernyena cſuvaju, uslobodiſceſe nadoſtavak oni *i Sina*, ucſiniti.

Na ovu nerazloxitu tuxbu odgovorenoje na *broju 41.* i od- 90
govaraſe opet; ako zato jeſu krivi Latini, slidi daſu i Gerci krivi. Niſuli i Gerci Simbol Nicenski od onih ſvetih Otacah, kao jedan ſveti oſtavak primili, daga neoskvernyena cſuvaju, i niſctanemanye, u Saboru Carigradskomu, ne jednu rics kao Latini; nego i redke jeſu nadoſtavili? Dakle kako niſu Gerci, tako niſu ni Latini niſcta krivi. Sctoſe pako doticſe nadoſtavka, kazanoje obilato; da ono ſctoſe Simbolu nadoſtavlya za iſtomacſenye, pravo i vlaſtito govorechi, i po razumlyenyu Otacah, nejmaſe zvati nadoſtavak. Recſenoje, po razumlyenyu Otacah; ovoje ocſito. Kalcedonski Sinod u ſvomu odlucsku posli Simbola Nicenskoga, i Carigradskoga ovako govori: *Sveti, i veliki, i opchinski Sinod . . . odlucſioje prie ſvega, da vira cilovita, i neoskvernyena triſta i oſamnaeſt ſvetih Otacah oſtane*, to jeſt Simbol, illiti Virovanye Nicensko; *i potvergyuje nauk, koi od biſtva Duha ſvetoga od Otacah ſto i petdeſet poslie skuplyenih, u gradu carskomu pridat jeſt, zarad oniziu, koiſuſe Duhu ſvetomu protivili; koi nauk, oni ſvima poznan jeſu ucſnili, ne kao dabi ſcto pervaſcnyemu manykalo, nadoſtavlyajuchi; nego ſvoje od Duha ſvetoga razumlyenye onima, koi nyegovo goſpodovanye odbaciti hotiau, po ſvidocsbah ſvetih Pismah tomacſechi.* Ako ricſi one: *Goſpodina, i xivotvoruchega, koi od Otca izhodi, komu s-Otcem, i Sinom zajedno klanyamoſe* pridate Simbolu Nicenskomu od Otacah

Ca-

Carigradskih, po razumlyenyu Otacah Kalcedonskih nejmajuſe zvati nadoſtavak; jerboſu nadoſtavlyenye za iſtomacſiti biſtvo Duha ſvetoga onima, koiſu pocſeli bluditi govorechi: da Duh ſveti nie Bog; slidi ocſito, da mlogo manye ona jedna rics *i Sina*, imaſe zvati nadoſtavak po razumlyenyu Otacah Kalcedonskih; jerboje od Latinah nadoſtavlyena Simbolu Carigradskomu, ne kao dabi nyemu ſcto manykalo; nego za iſtomacſiti podpuno izhogyenye Duha ſvetoga onima, koiſu bludili govorechi: da Duh ſveti ſamo od Otca izhodi.

91 Posli ovoga prigovaranya Latini zaiskaſce, daſe cslanak od izhogyenya Duha ſvetoga protreſe; alli nektiſce Gerci hotiuchi, daſe prie ona rics *i Sina*, iz Simbola izbaci. Marko Efeski najviscje proti nyoj vapiaſce: *Izbacite rics onu iz Simbola* l), *i gdivamgodi drago nekaſe metne, i piva u Cerkvah, kakono i ova druga piſma* m): *Jedinorogyeni Sin, rics boxanſtvena.* Nemogadiauſe megyu ſobom pomiriti: jerbo Gerci ſzciniſce, daſu Latine pridobili; a uſuprot Latini, daſu Gerke ſvladali. Ovoje najposlidnye bilo prigovaranye u Ferrari, od ovoga nadoſtavka; komu prem akoſe tadda otverdnuti Gerci protiviſce, niſctanemanye posli na ſverhi Sabora u Fiorenci poznadoſce, iſpovidiſce, daſu Latini zakonito, slobodno, i razloxno oni nadoſtavak ucſinili.

92 Ovu iſtinu, kako vidiſmo, mlogoſtruko, obilato, i kripoſno Latini pokazaſce, niſctanemanye ſzcinioſam, dami je slobodno joſc nikoja nadoſtaviti, i zabiljexiti; ne kao dabi ſcto manykalo, nego za uputiti bolye priproſte, koi akoliſe nyima kaxe ſctoje kazano, i navlaſtito na drugi nacſin iſtomacſi, biſtrie joſc razumiu prie kazana, i zapametiti obicſaju. Zato biljexim *pervo*, da za ucſiniti zakonito nadoſtavak, tri ſtvari jeſu potribne. *Perva* jeſt, da onoj, koi cſini nadoſtavak, imade zakonitu oblaſt, kakoju imade vladaoc opchinske Cerkve, Papa Rimski. Ovoje zadoſta pokazano na *bro-*

---

l) Mich. Ducas Hiſt. C. 32.

m) Vide de hoc Nicephor. Calliſtum L. 12. Hiſt. C. 18. Horolog. Graec. p. 182.

Digitized by Google

broju 39, i slidechima. I osobito mogu poznati Gerci iz ovoga Sabora Efeskoga, u komuje odlucsak oni ucsinyen. U nyemuje osobito pokazao oblast svoju Celestin Papa, sverhu Patriarhe Carigradskoga Nestoria; Joanna Antiokenskoga, i Otacah Sabornih, koi suproti Ivanu Antiokenskomu, najposlidnyu osuddu jesu Papi ostavili; a od osugyenya Nestoria ispovidili jesu; da po Kanonih, i po knyigi Pape Celestina kao usillovani, izusctuju osuddu suproti Nestoriu. Zato nerazloxno rekosce Gerci; daje Sabor Efeski po svomu odlucsku i Papi Rimskomu zabranio nadostavak ucsiniti; razlog jest, zasctobo Celestin Papa, koi je po Cyrillu, i svoima Poklisarih s-ovim Saborom vladao, nebiga bio nikada potverdio, dase oni Otci uslobodisce ovu oblast Papi dignuti. Znadu i Gerci, koliko Pape Rimski nastoje svoju oblast, od Isukersta u Petru nyima datu, csuvati. *Druga* stvar, za ucsiniti zakonito nadostavak, jest potribna; da ono sctose nadostavlya ima biti prava istina Katolicsanska. Ovoje poznao i Marko Eseski, da oni nadostavak *i Sina*, jest prava istina Katolicsanska; kada kako vidismo na *broju 91.* recse: neka Latini izvan Simbola, gdigodi je nyima drago, metnu oni nadostavak, i u Cerkvah pivaju. Zasctobo, da nebi bila prava istina Katolicsanska, oni nadostavak, nebi ni izvan Simbola mogao misto imati, nitibiga bilo slobodno u svetih Cerkvah pivati. *Trecha* stvar potribna jest, koi ima oblast zakonitu nadostavak ucsiniti, da imade takojer uzrok, i razlog zato ucsiniti, kakonoje golema potriba, illi opchinska korist. Da jest pak bila potriba, i opchinska korist, nadostavak oni *i Sina*, ucsiniti, ukazano jest, i sada vidimo ocsito. Buduchibo Focio podbunio Istok suproti Cerkvi Zapadnoj zarad izhogyenya Duha svetoga *i od Sina*, zato dase pravovirni neprivare, i dase od Focianacah, kao po biljegu razlucsuju, oni nadostavak jurve obicsajan Cerkvi Scpanskoj, Franceskoj, i Nimacskoj, Nikola Papa ovoga imena pervi je primio, kakonam svidocsi jednovrimeni pisaoc Ratramno n). Zasctobose je pako ovo zablugyenye rascirivalo, kakono Gerci Virovanye Carigradsko, tako i Latini s-vrimenom, ovi od pravovirnosti nadostavak kao biljeg primasce, i svi u Zapadnoj Cerkvi zagerlisce.

Bi-

n) L. 2. contra Graecos C. 2. Vide S. Antonin in Chron. P. 3. Tit. 22. C. 13. N. 10.

Digitized by Google

93 Biljexim *drugo*, da po *viri drngoj*, koju zabranyuje Sabor Efeski, nemoreſe razumiti nadoſtavak ſloxen u nauku s-Nicenskim Simbolom; nego nauk nyemu ſuprotivan; zaſctobo slidilobi, daſe *druga vira* nahodi u Simbolu Carigradskomu, kojaſe nenahodi u Nicenskomu. Ovo pak Gerci nemogu rechi, jer po ti nacſin ova dva Simbola Nicenski i Carigradski, nebi veche mogli za jedan ifti derxati. Scta radi, da iſtomacſenye Simbola ſcnyime ſloxno, jeſt *druga vira;* ovo je brez temelya, i razloga od novih Gerkah, to jeſt Focianacah izmiſclyeno, i ſtarini Gercskoj nepoznano. Ocfitoje iz slidechega dogagyaja o). Kada krivovirci *Monophiſite*, illiti Jednonaravci iznesli biau novo zablugyenye govorechi, daje u Iſukerſtu jedna narav; Sabor Kalcedonski, opchinski cſetverti, oſudioje, i odbacio ovo krivovirſtvo, i za ocſitovati pravovirnim oviu krivoviracah zablugyenye, iſtomacfivſci Simbol Nicenski, i za ukazati, daſu u Iſukerſtu dvi naravi boxanſtvena, i cſovicſanska, u ſvomu odlucsku od vire ſtavioje ovu iſtinu: *Jednobiſtveni s-Otcem po boxanſtvu; i jednobiſtveni s-Materom, i s-nami u cſovicſanſtvu.* Razumivſci ovu oſuddu krivovirci, uslobodiſceſe okriviti Otce Kalcedonske. Alli skoga uzroka? S-koga Fociani okrivlyuju Cerkvu Zapadnu. Govorau Jednonaravci, daſu Otci Kalcedonski priſtupili odlucſak Sinoda Efeskoga, koi jeſt naredio, *da nikomu nie slobodno drugu viru iznititi.* A ſcto Otci Kalcedonski na to? Jedda rekoſce, ſcto Fociani ſada govore, daje Sabor Efeski zabranio *drugu viru* izniti, to jeſt nadoſtaviti ſcto u Simbolu; a ne u odlucsku, illiti naredbi od Vire? Alli oni primudri Otci niſuſe sluxili ovim odgovorom, znadiau oni odluku Otacah Efeskih, daſe ono zabranyenye imade jednako razumiti, kako od Simbola, tako i od odlucska, illiti naredbe od Vire. Scto dakle onim krivovircom odgovoriſce? Eulogio Alekſandrinski, Efremio Antiokenski, i oſtali Epiſkopi, rekoſce ono, ſcto Latini Focianom govore: *da po odlucsku Efeskomu zabranyena jeſt druga vira, koja u naucih ſuprotivna jeſt Nicenskomu Sinodu: a onima, kojaſu od nyega naregyena, cſuvajuchi ſva cſiſta, i neoskvernyena, nekaſe nadoſtave ona, koja prigoda ſtvarih, i vrimenah iziskivala bude; kakonoje, i on iſti Sinod nadoſtavio.*

o) Le Quien in Diſſert. Damaſ. 1. N. 34.

Digitized by Google

vio. I ovonas meſctrica ſtvarih narav ucſi; i vidimo, da ni Cerkve obicſaj odbacio nie. Evo ſcto po *drugoj viri* ſtari Otci razumiu! kako razlicsno oni od Focianacah tomacſe, i razumiu odlucſak Efeski? I joſc uſugyujuſe dicſiti ſtarinom nauka, komuſe protive ocſito. Slobodnoim Latini govore, da slide ſtarinu, alli ne ſtarih Otacah; nego slide po nikki nacſin ſtarinu oviuh krivoviracah: buduchi daſe nyiovim oruxjem, illiti razlogom, ſuproti Cerkvi Zapadnoj sluxe.

Biljexim *treche*, donoſechi opet na pamet ſcto jeſt jurve recſeno, 94
i biſtrie tomacſechi: Nemore biti iſtina, ſcto Fociani govore; da po odlucsku Efeskomu zabranyujeſe *druga vira*, ſamo u Nicenskomu, illiti opchinskomu Simbolu, kojeſe daje hotiuchima obratitiſe na pravu viru. Razlog jeſt, zaſctobo Sabor Efeski, i Kalcedonski nezabranyuje ſamo *drugu viru*, to jeſt drugi Simbol davati hotiuchima obratitiſe, nego joſc zabranyuje drugu viru izniti, illi ſloxiti, illi piſati, illi derxati, illi ucſiti: dakle zabranyuje drugu viru, neſamo u Simbolu, nego i u piſanyu, tomacſenyu, odlucsku, naredbi, i u iſpovidanyu, jer vira, jeſt vira; illi ona bila u Simbolu opchinskomu, illi poſebnomu, illi u iſpovidanyu, illi u tomacſenyu, illi odlucsku. Doiſta ſtari Otci niſu ſamo razumili Simbol po *viri*. Vidiliſmo da Otci Kalcedonski po viri jeſu razumili odlucſak, onibo niſu okrivlyeni, kao dabi drugi Simbol ſloxili, ſcto i iſti Monophiſite poznadoſce. Svetog Athanaſia Simbol, jeſt velle razlicfit od Simbola Nicenskoga, niti jeſt obicſaj davatiga hotiuchim obratitiſe, i ſa ſvim tizim na ſverhi nahodimo: *Ovaje vira Katolicſanska.* Papa Agatho iſtomacſenye ſvoje naziva *virom.* Govori on: *O vima, koiſe uzktiu obratiti, red Vire naſce iznoſimo.* Buduchi pako, daſe po viri nerazumie ſamo Simbol Nicenski, slidi ocſito (po razumlyenyu Focianskomu) daſu ſaborni Otci, cſmechi naredbe od Vire, u prokleſtvo upali, nadoſtavivſci u nyima mloga, kojaſe u Simbolu Nicenskomu nenahode; ſcto daje zabranyeno, Focianci govore. Ovo razloxenye jerbo nemogu Gerci probaviti, valyaim rechi, kakofu i ſtari Otci rekli, da po *drugoj viri* razumieſe zabranyenye vire ſuprotivne u nauku Simbolu Nicenskomu.

Oſobito pako govorechi od Simbola, nemoreſe razumiti oni odlucſak; da po nyemu jeſt zabranyen nadoſtavak za iſtomacſenye,

Digitized by Google

zaſctoboſe óvo protivi razumlyenyu ſtarih ſvetih Otacah Gerckih p). Ocſitoje ovo. Znadu Fociani mudrii, da u dillovanyu 10. ſceſtoga Sabora, Episkopi, Cerkvenici, i Kalugyeri, naslidnici zablugyenya Monotelitskoga, kakono, i u pervomu dillovanyu ſedmoga Sabora, Vaſilia Ancyranski, i oſtali Episkopi, koiſu slidili zablugyenye Ikonoboracah, Virovanye mlogo duxje negoje Nicensko jeſu iſpovidali. Sada pitamo Fociane, jeſuli oni ſaborni Otci priſtupili odſucſak Sabora Efeskoga, koje zabranyuje eretikom hotiuchima obratitiſe na pravu viru, drugi Simbol ofim Nicenskoga dati? doiſta ne. Odgovaraju; daſu oni nacſini iſpovidanya Vire bili poſebna; a ne opchinska. Alli pitamoih, po koi nacſin oni izvode iz odlucska Efeskoga, daſe ono zabranyenye imade razumiti od opchinskoga, a ne i od poſebnoga iſpovidanya Vire? Sabor niſcta negovori drugo, nego da hotiuchima obratitiſe, nedajeſe Simbol drugi ofim Nicenskoga. Obicſaj pako jeſt, da koiſe obrachaju na pravu viru, daſe oſobito imadu odrechi onoga zablugyenya, kojeſu prie slidili. Tako Sabor Nicenski u osmomu odlucsku zapovidio jeſt, da Novatiani krivovirci, koiſu na xenidbu, kao ſtvar necſiſtu, i poganu merzili; i zato s-oxenyenima nektiau opchiti, kadabiſe na pravu viru obrachali, imadu oſobito iſpovididiti, i obechati, dache opchiti i s-onima, koiſuſe drugi put xenili; na ovabo oni, kao necſiſte, merziſce. Ako pak krivovirci obrachajuchiſe na pravu viru obicſavaju ſvaki ſvoga oſobitoga krivovirſtva odrechiſe, ono zabranyenye odlucska Eſeskoga, jerboje za one koiſe obrachaju, ſvi koiſe obrachaju priſtupilibi oni odlucſak, i iſti Gerci, koi kakoſe nahodi u nyiovome obicſajniku Cerkvenomu, illiti Trebniku na *liſtu 344.* ne kerſte Xidova prie, nego izgovori iſpovidanye Vire kerſtjanske, koje razlicſno jeſt od Simbola Nicenskoga, illiti Carigradskoga. Dakle valya rechi po razumlyenyu ſtarih gercskih Otacah, da Otci Efeski nezabranyuju drugu viru ſamo u ricsma razlicsnu, niti takvi Simbol s-nadoſtavkom dati hotiuchima obratitiſe; nego zabranyuju drugu viru ſuprotivnu u nauku, kaono i takvi Simbol, illiti iſpovidanye ſuprotivno Simbolu Nicenskomu. Alli doſta od nadoſtavka, od koga, koi zna-

p) Vide Le Quien Differt. 5 Damaſc. N. 37.

Digitized by Google

znade latinski, najchiche u knyigi od Bogoslovca Pejacevicha sloxenoj q) ona; koja u drugih neche najchi. Takoje, kakoſu mudri ſudili, mudro i naucsno sloxena.

Zabiljexivſci ova, povratimoſe u ſidenye. Papa Eugenio razümivſci, daje veche dodialo Gerkom u Ferrari ſiditi, i zato nebi marili, akobiſe i razpuſtio Sabor, s-ovoga najviscje uzroka; jerbo vidiſce Gerci, da Latini neche oni nadoſtavak oſtaviti a gercska Cerkva ni po jedan nacſin primiti, zato Papa ocſitova Caru, i Patriarhi ſvoju odluku, dache iz Ferrare u Fiorencu Sinod prineſti, buduchi pocſeo u Ferrari kuxni pomor, od koga joſc vechi pogibio naſtoje u prolitno vrime. Gerci prem ako mucſno, najposli za volyu Cara prineſcenyu ovomu priſtadoſce. Ponovlyenaje perva pogodba, da Eugenio plati troſcak, illiſe Gerci ujedinili, illi neujedinili. 95

POGLAVJE PETNAESTO.

Sidenye ſceſtnaeſto: proglaſcenye prinoſcenya Sinoda, u grad Fiorencu.

SIdenye ovo ſceſtnaeſto, i najposlidnye u Ferrari, biloje deſeti dan miſeca Januara, to jeſt Sicsnya *godine 1437.* U ovomu ſidenyu, kako Papa s-Carom, i s-Patriarhom naredio biaſce, Arcibiskup Gradenski, uziſcavſci na naviſtionik, procſatioje knyigu u latinski jezik; da zaradi kuxnoga pomora imaſe prineſti, i prinoſiſe po zakonu, i Kanonih Sinod iz Ferrare, u Fiorencu. Ovu iſtu knyigu u jezik gercski prineſcenu, proglaſio jeſt Arhiepiskop Mitylenenski. Zatim zapovidioje Papa dvanaeſti dan Sicsnya, daſe Gerkom za troſcak cſetiri miſeca, broje dvi hilyade, cſetiri 96

q) Conrrov. Eccl. Orient. et Occid. Coll. 2. p. 361.

Digitized by Google

ſto, i dvanaeſt forinti; a daſe u Carigrad za utvergyenye ſuprot Turcſinu poſcalye devetnaeſt hilyadah. Ova ſverſciviſci Eugenio Papa ſceſtnaeſti dan iſtoga miſeca otigye u Fiorencu; koga mallo posli Car s-Gercih jeſt slidio. Kada Latini, i Gerci ſtigoſce u Fiorencu, hotiau ſvoj poſao udily pocſeti. Alli evo! razboliſe ſtarac Patriarha, komu noge tako otekoſce, daſe ni ganuti nie mogao. Buduchi pak on ſveſerdno xelyan barem u ovo pervo Florentinsko ſidenye dochi, od potribe biaſce pocſekati za niko vrime, nebiliſe podigao; alli on ni u ovo, ni u slidecha nie mogao dochi.

POGLAVJE SCESTNAESTO.

Sidenye ſedamnaeſto: naregyenye od prigovaranya.

97 SIdenye ovo, s-Ferrarskima brojechi, ſedamnaeſto, a Florentinsko pervo, biloje u Cſetvertak, druge nedilye korizmene, dvadeſet i ſceſti dan miſeca Februara, illiti Velyacſe, koje ſidenye Car velle razuman s-Julianom Kardinalom provede u razgovoru, kakobi mogli iznachi nacſin od sloxnoſti, i ujedinyenya. Posli ovoga razgovora otigye Car k-Patriarhi, gdi najgye Episkope gercske. Viche oviu Episkopah biaſce ovo: neka Latini od ſvoje ſtrane oberu ſedam naucſitelya; a mi od naſce ſtrane toliko, ovi nekaſe megyu ſobom prigovaraju, a Bogche od ujedinyenya providiti. Car ovomu vichu priſtadde; i zato Gerci obraſce ſedmericu, koimaſu dopuſtili punu oblaſt opraviti poſao od pet cslanakah, u koima Gerci, i Latini nesloxni biau. Alli ovomu vichu nekti priſtati Papa, ſudechi, da ovi poſebni ſaſtanki, mallo jeſu koriſni. Govoraſce on: ſvittnie, i bolye jeſt prigovaratiſe ocſito, da prigovaroce Sabor sliſca, po ovibo nacſin nebude ni jedna, ni druga ſtrana mloga tajati, da alli ono jeſt, illi nie recſeno; kada budu toliki ſvidoci. Polak toga ovi ocſiti od prigovaranya nacſin, bitiche koriſnii za uztegnuti slobodu prigovaranya od inada nepriſtojnoga.

PO-

Digitized by Google

POGLAVJE SEDAMNAESTO.

Sidenye oſamnaeſto : prigovaranye Ivana Forolivienskoga s-Markom Efeskim od izhogyenya Duha ſvetoga.

SIdenye ovo oſamnaeſto, a Florentinsko drugo, biloje u Ponedi- 98
lyak, drugi dan miſeca Marca, illiti Oxujaka, u komuſe Car nenahogyaſce. Ivan Biskup Forolivienski Reda ſvetoga Dominika, Provincial Lombardie, pocſeoje s-Markom Efeskim prigovaranye od cslanka Vire, to jeſt od izhogyenya Duha ſvetoga; koje prigovaranye, i sjedne, i s-druge ſtrane biloje xeſtoko. Ivan Forolivienski, primivſci blagoſov od Pape, najpervo kao za temely ſvoga prigovaranya recſe: ſveto Piſmo imaſe razumiti po oni nacſin, po komuſuga razumili ſveti Otci. Ovo pridgovorivſci, tomacſio jeſt, ſctoche rechi ova rics : *izhogyenye Duha ſvetoga*, i potvergyivaoje ſvidocſanſtvom S. Dioniſia r). Na ovo iſtomacſenye udily odgovaraoje Marko Efeski: Rics ova *izhogyenye*, jeſt opchinska, to jeſt priſtoiſe i Sinu, i Duhu ſvetomu; jerbo iſti Sin od ſebe je rekao s) *Iziſcaoſam od Otca :* niſctanemanye po razlogu prave Bogoslovice, ova rics *izhogyenye* od ſvetoga piſma, i ſvetih Otacah pridajeſe Duhu ſvetomu, i po nyoj izlazenye Duha ſvetoga, razlucſujeſe od izlazenya Sina, koga izlazenye vlaſtitim imenom zoveſe *porogyenye*. Zatim pitaoje Ivan Marka : Jelli u Boxanſtvenomu izhogyenyu ovo dvoje ſve jedno, izhoditi, i uzeti bitje, i vlaſtitoſt od drugoga? Odgovori Marko : jeſt ovo dvoje jedno iſto. Onda Ivan pocſe xexche : imamo, recſe, ovu iſtinu: Duh ſveti uzima bitje, i vlaſtitoſt ſvoju, i Duh ſveti izhodi od Otca, rechiche jedno iſto. Sada ja razloxim na ovi nacſin : od koga Duh ſveti uzima bitje, od onoga izhodi, kako ti recſe: Duh ſve-

r) L. de Divin. Nomin. C. 1.
s) Ioan. 16.

Digitized by Google

ſveti pako uzima bitje i od Sina; dakle Duh ſveti, i od Sina izhodi. Allimuje Marko zanikao; da Duh ſveti uzima bitje od Sina; ovo, recſe, nie iſtina. Ivan pako kripoſno, i ocſito pokaza, daje prava iſtina po ſvidocsbah ſvetjh Otacah; a oſobito ſvetoga Epifania, i Vaſilie, koje ſvidocsbe donoſi iſpiſaoc Saborah prinaucsni *Labbé* t). Nikoje ovde ſtavlyam. Epifanio u) govori: *Onoga Sina, velim, koi iz nyega jeſt*, (iz Otca) *a Duha ſvetoga, koi od obodvoice jeſt.* I opet x) *kakono nitko nie poznao Otca, nego Sin; i nitko nie poznao Sina, nego Otac, tako ſmiem rechi, ni Duha nitko nie vidio, nego Otac, i Sin; od koga izhodi, i uzima . . . Vazda s-Otcem, i Sinom Duh jeſt; ni Otca kao brat; ni rogyen, illi ſtvoren; ni Sina brat, ni Otca unuk: nego od Otca izhodechi, i od Sina uzimajuchi, iz iſtoga biſtva, iz iſtoga Boxanſtva, iz Otca, i Sina.* Sveti Vaſilia *Duh iz Sina uzima i ima.* Scto uzima, i ima? nego bitje, i vlaſtitoſt, dakle iz Sina izhodi. I opet: *Uzima bitje iz nyega*, to jeſt Sina. Sveti Athanaſio y) *niti Duh rics*, to jeſt Sina, *s-Otcem ſaſtavlya, nego iſtinitie ova od Ricſi uzima . . . . kojagodi Duh ima, ova od Ricſi ima.* Po koi pak nacſin uzima, i ima? nego po izhogyenyu? dakle Duh ſveti od Sina izhodi. A ſcto Marko na ova, i oſtala ocſita ſvetih Otacah ſvidocſanſtva? Videchi on iſtinu, koju prie je zanikao, ne toliko odgovarajuchi, koliko uklonajuchiſe, sluxioſeje i on ſvidocſanſtvom ſvetoga Vaſilie, koi karajuchi Eunomia bludechega, da Duh ſveti jeſt ſtvorenye, na ovi nacſin piſce z). *Ragya Bog, ne kao cſovik, niſctanemanye iſtinito ragya; i ſcto iz nyega rogyeno jeſt, naviſctuje Rics, ne cſovicſanska; niſctanemanye iſtinito iz ſebe Rics izpuſcta: i izpuſcta Duha po uſtih, ne po nacſinu cſovicſanskomu; buduchi da ni Boxja uſta, niſu cſovicſanska; jerbo iz nyega Duh; a ne od drugud.* Iz ovih najposlidnyih ricſih izvede Marko ovi zaſe razlog: ako Duh ſveti od Otca, *a ne od drugud*, dakle neizhodi od Sina, nego od ſamoga

t) In alia editione Tom. 9. col. 194.
u) Haereſi 62. quae eſt Sabellianorum.
x) L. 3. contra Eunom.
y) Orat. 3. contra Arian.
z) Apud Labbé Tom. 9. col. 206.

Digitized by Google

ga Otca. Alli nie on zakonito ovi razlog izveo iz one ricſi, ne *od drugud:* zaſctobo Vaſilia piſcuchi Eunomiu, hotioje pokazat; da Duh ſveti nie ſtvorenye, i zatomu recſe: Duh ſveti jeſt iz Boga, to jeſt iz biſtva boxanſtvena; a *ne od drugud*, to jeſt ne od biſtva ſtvorena. Iſtomacſivſci Ivan biſtro ricſi Vaſilia, napomenu Marku, da odgovori na ſvidocſanſtva ſvetih ozgor doneſcena. Odgovori Marko, daſe u knyigi Epiſania rics ona *jeſt*, nenahodi. Na to Ivan recſe, daſe razumiti imade, radi drugih ſvidocſanſtvah, da Duh ſveti jeſt i od Sina. Najposli i Marko kada priſtadde tomu, zaiska damu Ivan odgovori na dvoje pitanye. *Pervo*, jelli biſtvo boxanſtveno, illiti narav boxanſtvena, i ſobſtvo jedna iſta, i nerazlucſena ſtvar? Odgovorioje Ivan: mi velimo, da ovo dvoje, narav boxanſtvena, i ſobſtvo jeſt jedna iſta, i nerazlucſena u ſebi ſtvar; i zato ſobſtvo zderxi u ſebi obodvoje zajedno, i biſtvo, i vlaſtitoſti ſobſtvene. Tako ſobſtvo *Otac*, zderxi u ſebi narav, illiti biſtvo boxanſtveno, i vlaſtitoſt Otca, to jeſt ocſanſtvo nerazlucſeno od naravi boxanſtvene. Niſctanemanye biſtvo boxanſtveno po razumlyenyu naſcemu razlucſujeſe od vlaſtitoſtih, illiti ſobſtvenoſtih; jerbo ja mogu u pameti zacſeti, i misliti od biſtva, illiti naravi, niſcta nemislechi od ſobſtva. I zato jerboſe po razumlyenyu razlucſuje narav od vlaſtitoſtih; narav dajeſe ſobſtvom, a nedajuſe vlaſtitoſti: jerbo ſobſtva nebiſe razlucſivala. Tako Bog Otac, Sinu daje ſvoju iſtu narav boxanſtvenu; allimu nedaje ſvoju vlaſtitoſt, to jeſt ocſanſtvo, jerboſe po nyemu od Sina razlucſuje. Ovi nauk jeſt Grigorie Bogoslovca a) koi govori: ono, ſcto jeſt kojoj ſtvari vlaſtito, nemoreſe dati drugomu; jer nebi bilo vlaſtito, dabi na drugoga priſclo. Na ova recſe Marko: ſctoſe toga doticſe, neche morebiti megyu nami razlike biti.

Drugo, pitanye biaſce: Ragyali Sinä ſobſtvo Otca, illiga ragya biſtvo, illiti narav boxanſtvena? Prie nego kaxem, ſcto, kakoli je Ivan odgovorio, od potribeje, da nikoja zabiljexim. Imaſe znati, da jeſt dvoſtruk pocſetak, kaku u dillovanyih naravnih, 99

ta-

a) Gregor. Naz. Orat. in Epiph. ſiue ſacra lumina.

tako i u izhogyenyih boxanſtvenih. Jedan pocſetak zoveſe *koi*: a drugi pocſetak zoveſe *s-kojom*, illiti *s-koim*. Pocſetak *koi* jeſt onaj, koi dilluje ſcto, i cſini. Pocſetak, *s-koim*, illiti *s-kojom* jeſt nacſin, illiti kripoſt, s kojom pocſetak *koi* dilluje ſcto, i cſini. Ovi pocſ tak *s kojom*, illiti *s-koim* jeſt takojer dvoſtruk; jedan zoveſe dalecsni, a drugi blixnyi. Ovache biti po prilikah ocſitia. Ogany jeſt pocſetak *koi:* narav ognya jeſt pocſetak *s-kojom* dalecsni: vruchina, jeſt pocſetak *s-kojom* blixnyi grianya. Cſovik razumiuchi jeſt pocſetak *koi*: duſca razumna jeſt pocſetak *s-kojom* dalecsni: razum jeſt pocſetak *s-koim* blixnyi razumlyenya. Piſar jeſt pocſetak *koi*, ruka jeſt pocſetak *s-kojom* dalecsni; pero jeſt pocſetak *s-koim*, blixnyi piſanya b). Sada govorechi od izhogyenyah Boxanſtvenih, tko jeſt pocſetak, illiti kako Gerci govore uzrok? Bogoslovciſe slaxu; da pocſetak *koi* jeſt cno ſobſtvo, od koga drugo izhodi. Tako Bog Otac jeſt pocſetak *koi* izhogyenya Sina; a pocſetak *koi* izhogyenya Duha ſvetoga jeſt Otac, i Sin zajedno. Koi je pak pocſetak *s-kojom*, to jeſt, koi je oni nacſin, illiti kripoſt illi dalecsna, illi blixna, s-kojom Otac ragya Sina, a Otac i Sin zajedno diſce Duha ſvetoga? neslaxuſe megyu ſobom Bogoslovci. Buduchi pako, da ova nie potribno protreſati, cſujmo, ſctoje Ivan odgovorio.

100 Na drugo dakle pitanye: ragyali Sina, ſobſtvo Otca; illiga ragya biſtvo, illiti narav boxanſtvena? Odgovorioje Ivan: ſobſtvo Otca jeſt pocſetak *koi* Sina, i zato ſobſtvo Otca ragya Sina; buduchi, kakoje rics obicſajna, da dillovanya, jeſu dillovanya ſobſtvah: biſtvo pak illiti narav boxanſtvena jeſt pocſetak *s-kojom*, razumiuchi pocſetak dalecsni. Razlog ovo rechi jeſt, *pervo* zaſctobo ono jeſt pocſetak dalecsni *s-kojom*, komu najpervo kao korenu priſtoiſe plodnoſt i kripoſt roditi, i diati, ovo pak priſtoiſe biſtvu, illiti naravi boxanſtvenoj, zaradi koje priſtoiſe Bogu, i zderxiſe u nyoj ſvaka izverſnoſt boxenſtvena; dakle narav boxanſtvena jeſt dalecsni pocſetak *s-kojom*. *Drugo*, ono u izhogyenya ſob-

b) Aliud eſt principium *quod*, actiones enim ſunt ſuppoſitorum: aliud principium *quo*. Hoc duplex eſt: aliud remotum et radicale; aliud proximum et formale.

Digitized by Google

ſobſtvah boxanſtvenih, ima biti dalecsni pocſetak *s-kojom*, komuſe prilikuju ona, koja od nyega izhode; zaſctobo ſvako, koje ragya, ſebi prilicsno ragya: tako cſovik, koi s-kripoſtjom naravi cſovicſanske ragya, ſebi prilicsna u naravi cſovika ragya. Ona pako, koja u Bogu izhode, u naravi prilicſna jeſu, zaſctobo i Sin jeſt Bog, i Duh ſveti jeſt Bog. Dakle biſtvo illiti narav boxanſtvena, jeſt dalecsni pocſetak *s-kojom* izhogyenyah boxanſtvenih. Ovdi pak imaſe znati; kada govorimo, da biſtvo, illiti narav boxanſtvena, jeſt dalecsni pocſetak *s-kojom*, nejmaſe razumiti ſama po ſebi narav kako opchena trima ſobſtvom; nego u porogyenyu imaſe razumiti zajedno narav *Otca;* a u dianyu narav *Otca*, i *Sina.*

Posli ovoga odgovora, Marko Efeski, od Ivana Bogoslovca 101
zaiska, da bolye iſtomacſi rics onu, *ne od drugud*; zaſctoboje ocſito, da ona rics hoche rechi: *ne od Sina*, to jeſt da od ſamoga Otca, a ne i od Sina Duh ſveti izhodi. Razlog je dao, zaſctobo dabiſe ona rics *ne od drugud* iſtomacſila, razumiuchi biſtvo, illiti narav: *ne od drugoga biſtva, illiti naravi*, slidilobi, da i ona pridnya rics *iz Otca* imalabiſe razumiti od biſtva, i naravi, a ne od ſobſtva otcſina: i po ti nacſin valya rechi kada i Epiſanio govori: Duh ſveti jeſt iz naravi obodvojce, illi da iz ſobſtva obodvoice izhodi; imaſe razumiti, da Duh ſveti jeſt jednobiſtveni, to jeſt jednoga biſtva, illiti naravi s-Otcem, i Sinom.

Alli zaludoje Marko naviao na ſvoju ruku ſvetoga Vaſiliu, i 102
po nyemu Epiſania. Zaſctobo iz slidechih ricſih ſvetoga Vaſilie jeſt ocſito, da po onoj ricſi *ne od drugud*, ſveti Otac razumie: *ne od biſtva ſtvorena* ni Sin, ni Duh ſveti; govoribo: *Sin, Sin jeſt: Duh, Duh; a ne ſtvorenye.* Ova iſtina ocſita jeſt takojer iz onih pridnyih ricſih ſvetoga Vaſilie, kada govori, da *Otac, Rics*, to jeſt Sina *iz ſebe izpuſcta*, to jeſt da Sina ragya, i *Duha izpuſcta*, to jeſt Duha diſce. Buduchi dakle da Otac ragya Sina, i diſce Duha ſvetoga, kako nie Sin, tako nie ni Duh ſveti biſtvo ſtvoreno, nego boxanſtveno s-Otcem, i Sinom jedno iſto. Ovde valya oſobito biljexiti onu rics *iz*, kojomſe sluxi ſveti Vaſilia, za ukazat Eunomiu kako nie Sin, tako ni Duh ſveti nie ſtvorenye; ovabo rics *iz*, po nacſinu nyegova razumlyenya, nemoreſe razumiti od ſtvorenya. Govori on: *Dilluje Bog ne cſovicſanskim rukama:*

Digitized by Google

dilluje pak ne iz ſebe ſtvari ſtvorene eſinechi; nego po dillovanyu ſvoma cſini, da one bivaju: kakono cſovik, koi dilluje rukama, necſini iz ſebe dillo. Ovu beſidu ako tko procini, valyamu rechi, da Vaſilia od Duha ſvetoga piſcuchi, *iz nyega*, to jeſt Otca; a *ne od drugud*, razumio jeſt: *ne od drugud*, to jeſt biſtva ſtvorena; zaſctobo da bude hotio razumiti, *ne iz Sina*, rekaobi: ne *iz* drugud, jerbo ſveti Vaſilia, govorechi od izhogyenya boxanſtvenoga, sluxiſe ovom ricsjom *iz*; a govorechi od izhogyenya ſtvorenoga, sluxiſe ricsjom *od*. Sctoſe pako doticſe ſvetoga Epifania, kakoje Marko Efeski na ſvoju ruku zaludu i izprazno Vaſiliu, takoje i Epifania naviao i iskretao, opako tomacſechi, kada Epifanio govori, da Duh ſveti jeſt iz obodvoice, da jeſt iz Otca, i iz Sina; daſe ſamo razumie, da jeſt s-Otcem, i Sinom jednobiſtveni. Recſenoje, *zaludu i izprazno;* zaſctobo ſctoche rechi, ſcto zlamenuje ona ricſica *iz*, nego izhogyenye jednoga ſobſtva od drugoga, i jednobiſtvenoſt ſcnyime. Ovakoſe ima razumiti Epifanio, koi u drugomu ſvomu ſvidocſanſtvu ona, od ſcta ſumnyi, i neche razumiti Marko, pokazuje, daſe beſide ſvetoga Otca razumiti imadu, nezamo od jednobiſtvenoſti, to jeſt da Duh ſveti jeſt jednoga biſtva s-Otcem, i Sinom; nego takojer, da od Otca, i Sina izhodi. Govori on na ovi nacſin e): *Jeſt dakle Bog u Otcu, jeſt u Sinu, jeſt u Duhu; koi iz Boga takojer, i Bog jeſt. Zaſctobo Duh Boga, i Duh Otca, i Sina Duh: ne po komu ſaſtavlyenyu, kao u nami duſca i tilo, ſaſtavlyaſe; nego megyu Otcem, i Sinom ſridnyi, od Otca, i Sina izhodechi, i nazivanyem trechi.* Scto ocſitie moxe biti? Od ovud slidi, da ono ſcto Marko ſtiſnut ſvidocsbama Otacah, za izmaknutiſe govoraſce: *Prem akoſe govori, da Duh ſveti jeſt od Otca, i Sina; nie zato iz ſobſtvah Otca, i Sina;* jeſt u izprazno, i nepromotriviſci recſeno. Jeddaſe po imenu Otca, ne zlamenuje ſobſtvo Otca, po Sina imenu, ſobſtvo Sina? Zatomu viſce puta Ivan Bogoslovac recſe: *Kolikogodi puta govoriſe, da Duh ſveti jeſt od Otca, toliko puta govoriſe, da jeſt iz nyegove ſobſtvenoſti: i kolikodi puta govoriſe, da jeſt od Sina, razumieſe, da jeſt iz nyegove ſobſtvenoſti.* Ovo i Gerkom valya rechi, koi proti krivovirſtvu, da

Duh

e) In Ancorato N. 8.

Digitized by Google

Duh ſveti nie Bog, one ricſi Iſukerſtove d): *koi od Otca izhodi* Simbolu nadoſtaviſce. Ovdi Gerci po onoj ricſi *od Otca*, razumiu ſobſtvenoſt Otca; i po izhogyenyu *od Otca*, izvode jednobiſtvenoſt s-Otcem, kao govorechi: Duh ſveti izhodi od Otca: dakle je s-Otcem jednoga iſtoga biſtva, illiti naravi, jeſt pravi Bog a nie ſtvorenye. Alli zaſcto Gerci po ti nacſin neuzimaju, i nerazumiu beſide ſvetih Otacah? nego nahodechi, na priliku, da Duh ſveti izhodi, da jeſt iz obodvoice, nerazumiu izhogyenye Duha ſveto ga, nego ſamo jednobiſtvenoſt s-Otcem i Sinom. Zaludoſe otimaju od iſtine.

POGLAVJE OSAMNAESTO.

Sidenye devetnaeſto: produlyenye pridnyega prigovaranya.

SIdenye ovo devetnaeſto, Florentinsko treche, biloje u Cſet- 103
vertak, peti dan miſeca Oxujaka, *godiſcta 1439.* U ovomu Sidenyu, buduchi Gerci, kakoje i doſtojno, za veliko derxali nauk velikoga Vaſilie, Ivan Bogoslovac, za ukazat, daga oni neslide, recſe Marku Efeskomu, ſctoje on prie Ivanu rekao, da Marko nepriſtojno onu rics Vaſilie *ne od drugud*, tomacſi, i razumie govorechi, *ne od Sina.* Razlog doneſe ovi: Vaſilia, kakoje veche kazano piſcuchi ſuprot Eunomiu, govori ocſito: *Duh ſveti ima bitje iz Sina*: dakle, kakoje prie recſeno, izhodi iz Sina. Ako izhodi iz Sina, ona rics *ne od drugud*, nemoreſe razumiti, *ne od Sina.* Doiſta vi nechete nikada rechi, daſe ſveti Vaſilia ſebi iſtomu protivi, i ſctoje na jednomu miſtu rekao, ono uſuprot na drugomu neka, illiti taji; ovobi pak slidilo. Ako velite, da ona rics *ne od drugud*, nie zadoſta ocſita; i zato ni mi nemoxemo po nyoj razumiti, *ne od biſtva ſtvorena*, slidi daju imamo iſtomacſiti, i razumiti po ricsma iſtoga Vaſilie, koje jeſu tako ocſite, da od nyih

d) Ioan. 15.

nemoxe biti rázloxita ſumnya, kakve jeſu one: *Duh ſveti ima bitje iz Sina.* Zatim za zakonitie ſvidocſanſtvo, i veche povirovanye, zapovidioje Ivan; daſe cſati knyiga Vaſilie ſuprot Eunomiu. Marko posli toga nemoguchi taiti ocſito, ſcto jeſt ocſito, u onoj ſtiski, kakoje mogao, takoſeje i pomogao. I zato recſe *pervo*, ſveti Vaſilia piſcuchi ſuproti Eunomiu, pokazaoje krivovircem, da Duh ſveti jeſt jedne iſte naravi s-Otcem, i Sinom. *Drugo*, nie bilo triba Vaſilii, da on kaxe krivovircem jelli Otac, alli Sin pocſetak, illiti uzrok Duha ſvetoga? *Treche*, Vaſilia pokazaoje krivovircem, da Duh ſveti jeſt iz biſtva Otca, a ne od drugoga. Na ovo iſtomacſenye knyige Vaſiliove Ivan Bogoslovac odgovori: Ono pervo, ſcto recſe; Vaſilia je pokazao, da Duh ſveti jeſt jedne iſte naravi s-Otcem, i Sinom; jeſt prava iſtina: a ſctoſe drugoga, i trechega doticſe, pokaximi daje iſtina, jachute pocſekati, i dragovolyno slisati. Naſtojaoje Marko iz perve iſtine izveſti, i pokazati; alli zaluduje trudio.

104 Ovo iſto i on poznajuchi, pitaoje Ivana: jelli dobrō, i iſtinito ovo razloxenye: Duh ſveti jeſt iz biſtva Otca, i Sina; dakle od ſobſtva obodvoice izhodi. Na to odgovori Ivan: kazaoſam veche, da dillovanya, jeſu dillovanya ſobſtvah; i zato kako Otac ragyajuchi daje Sinu ſvoju narav boxanſtvenu, tako Otac i Sin, zajedno diſcuchi, Duhu ſvetomu daje narav boxanſtvenu. Narav pako boxanſtvena uzeta poſebi, i opcheno kao izvan ſobſtvah e) kako nemore biti, tako nemore ni dillovati; nego ujedinyena ſa ſobſtvih, kako i jeſt ujedinyena. I zato kada nahodimo u knyigah nikoih Otacah: *Sin ragyaſe iz biſtva iz naravi Otca: u Boguje narav ragyajucha, i narav rogyena;* valya znati, daſu oni Otci tako govorili ſuprot Arianom bludechim, da Sin Boxji nie jednonaravni s-Otcem, da nie Bog, daje od niſcta ſtvoren: dakle govorechi, daſe ragya Sin od biſtva Otca, hotiau krivovircem pokazati, da jeſt jedne iſte naravi s-Otcem, i zato, daje pravi Bog, a ne ſtvorenye. Scta radi ovi nacſin govorenya: *narav ragya, narav ragyaſe*, imaſe iſtomacſiti, i *narav* uzeti, i razumiti ne ſamu po

e) *In abſtracto a perſonalitatibus.*

Digitized by Google

po ſebi f), nego ſa ſobſtvom zajedno g) na priliku: *Sobſtvo, imajuche narav boxanſtvenu, ragya drugo ſobſtvo, koje ima narav boxanſtvenu. Ono ſobſtvo jeſt Bog Otac; a ovoje Bog Sin.* Razlog pako jeſt, zaſctobo dabi narav ragyala, i ragyalaſe, slidilobi, dabi narav ragyajucha od rogyene bila razlucſena; jer gdiſe nahodi razlog izhogyenya, ondiſe nahodi razlog razlucſenya. Narav pako boxanſtvena u trima ſobſtvih jeſt jedna iſta, ni po naſcemu razumu razlucſena. Ovde pak nejma miſta prilika od porogyenya lyudskoga, koju Marko Eſeski donoſi; jer Iſak otac ragyajuchi Jakoba, daje nyemu narav lyudsku, alli nejednobitnu, to jeſt ſvoju iſtu; nego jednoverſtnu, to jeſt prilicsnu ſvojoj, i od nye razlucſenu; a Bog Otac poragyajuchi, kakoje viſce puta recſeno, daje Sinu ſvoju iſtu narav nerazlucſenu; a zajedno ſa Sinom diſcuchi, kako jedan pocſetak, nyu daje Duhu ſvetomu.

Recſenoje kako *jedan pocſetak.* Razlog jeſt, zaſctobo u Bo- 105
gu ſva jeſu jedno, gdiſe nenahodi razlog izhogyenya. Buduchi pako, daſe megyu Bogom Otcem, i Sinom, po razlogu dianya, nenahodi razlog izhogyenya, nego po razlogu porogyenya; slidi da kolikoje po razlogu dianya, Otac, i Sin jeſu jedno; i zato jeſu jedan pocſetak Duha ſvetoga, na ovi nacſin tomacſechi izhogyenye Duha ſvetoga: Otac, i Sin jeſt pocſetak *koi;* narav boxanſtvena jeſt dalecsni pocſetak *s-kojom;* a blixnyi pocſetak *s-kojom*, jeſt kripoſt dihati. Zaradi ove kripoſti, prem akoſu Otac, i Sin dva ſobſtva, ſa ſvim tizim niſu dva pocſetka, zaſctobo imadu jednu kripoſt *s-kojom* dilluju, i diſcu Duha ſvetoga, koja kako iſta jedna jeſt u Otcu, i Sinu; tako Otac, i Sin jeſt ſamo jedan pocſetak.

Protiveſe ovdi Gerci *pervo.* Jedna ſtvar, kojaje u ſebi neraz 106
dilyiva, i nerazlucſiva, kako jeſt Duh ſveti, nemoxe od dvoſtruka uzroka, illiti pocſetka izhoditi. Odgovaraſe na ovi protigovor; da jedna ſtvar nerazdilyiva, i nerazlucſiva nemoxe od dvoſtruka, illiti dva pocſetka izhoditi, kada ona imadu i kripoſt dvoſtruku raz-

f) *In abſtracto.*
g) *In concreto.*

Digitized by Google

razlucſenu. Otac pako, i Sin imadu jednu iſtu kripoſt, i zato niſu dva pocſetka, dva diahtelya; nego jedan pocſetak, jedan diahtely: kakono zaradi jedne iſte kripoſti ſtvoriti, Otac, Sin, i Duh ſveti, niſu tri ſtvoritelya, nego jedan ſtvoritely. Ova obilato jeſu kazana, i iſtomacſena, u poglavju cſetvertomu, trechega dila; i zato nie triba opet ovdi kazati.

107 Protiveſe Gerci *drugo*. Dillovanya, jeſu dillovanya ſobſtvah: dakle prem ako Otac, i Sin imadu jednu iſtu kripoſt diahti, buduchi daſu dva ſobſtva, neimadu jedno iſto dillovanye, illiti diahnye, nego dva, i zato kakoſu dva diahnya, takoſu, i dva pocſetka. Odgovaraſe na ovi protigovor. Iz ovoga razloxenya slidi, daſu tri ſtvoritelya: zato onu beſidu kako nami, tako i Gerkom potribno jeſt iſtomacſiti. Dakle ona beſida: dillovanya jeſu ſobſtvah, rechiche ſamo, da kripoſt dillovati, ſtvoriti, diati, nedilluje ſamu iz ſebe, nego u ſobſtvu, u komu nahodiſe, u komu jeſt; a neche rechi, da razlog dillovati ovako, alli onako jeſu iſta ſobſtva. Zaſctobo razlog dillovati jeſt iſta kripoſt', koja jeſt u ſobſtvih, i po nyoi razumieſe vlaſtito, da ſobſtvo moxe dillovati, i da dilluje. Scta radi buduchi da kakono u Otcu, Sinu, i Duhu ſvetomu jeſt jedna iſta kripoſt ſtvoriti, tako u Otcu, i Sinu jedna iſta kripoſt diahti: zato jeſt i jedno dillovanye, jedno ſtvaranye, jedno diahnye, jedan pocſetak, jedan ſtvoritely, jedan diahtely.

108 Najpoſli pitaſce Ivana Bogoslovca Gerci: ſctoche rechi biſtvo, bitje, narav, ſobſtvenoſt? Ova Ivan iſtomacſivſci, ſcto zlamenyuju, kakoſe razumiu, kakoſu ſtari Otci uzimali, kojaje megyu nyima razlika? po koi nacſin Duh ſveti iz biſtva Otca, i Sina izhodi, ukaza. Naslidnik Fleuria, u iſpiſanyu ovoga Sabora h) fali oſobito Ivana Bogoslovca, koi odgovarajuchi, i protigovarajuchi Marku Efeskomu; takoſe mudro, i oſctroumno podneſe, da Marko premda naucſitely megyu pervimi Gerci, ne jedan put je zamuknuo; nitiga hitrina razuma, niti jezika u ricſih plodnoſt, po kojoj on oſtale Gerke je nadiſcao, nemogaſce podpomochi.

PO-

h) Conſtituat. Fleuri Tom. 27. Hiſt. Eccl. L. 108. §. 5.

Digitized by Google

POGLAVJE DEVETNAESTO.

Sidenye dvadeſeto : oſobito prigovaranye od jedne beſide, ſvetoga Vaſilie.

SIdenye ovo dvadeſeto, Florentinsko cſetverto, biloje u Subotu, 10
ſedmi dan miſeca Marca, illiti Oxujaka. U ovomu ſidenyu ſalyeni Ivan Bogoslovac opet oſobitoſe podneſe, pokazujuchi ocſito iz jedne beſide, illiti ſvidocſanſtva ſvetoga Vaſilie; da Duh ſveti, i od Sina izhodi. Za razumiti ovu beſidu, valyaſe ſpomenuti, ſcto jurve rekoſmo, daje on piſao ſuprot krivovircu Eunomiu, koi oſim drugoga zablugyenya govoraſce; da jeſt Duh ſveti od Sina Boxjega ſtvoren. Ovi opaki krivovirac cſatechi knyige, i naſcavſci, ſcto nikoi piſcu, da Duh ſveti jeſt trechi u redu, i doſtojanſtvu, od ovud naſtojaſce izveſti, da oni, koi tako jeſu piſali, ſudili takojer jeſu, da Duh ſveti jeſt u naravi trechi; i zato da on nie tako izverſtan, kako Otac, i Sin. Na ovo odgovorioje S. Vaſilia : *Buduchi da mlogih nauk* (Eunomio) *za nemar derxi, koi Duha proslavlyaju, ukazujeſe, da derxi nauk ſvetih; a koiſuga nyemu pridali, i ſada mucſi.* Za ukazatimu pako, da nerazloxno oni ſvoj opaki nauk izvodi, ſveti Vaſilia piſce na ovi nacſin : *Zaſctoje triba, ako trechi u doſtojanſtvu* (to jeſt u izhogyenyu) *i u redu trechi jeſt Duh; daje on takojer i u naravi trechi? Da jeſt drugi u doſtojarſtvu za Sinom, buduchi da od nyega bitje ima, i od nyega uzima, i naviſotuje, i ſa ſvim iz onoga uzroka viſi,* (to jeſt iz pocſetka izlazi) *bogolyubnoſti govorenye pridaje. Daje pak trechi, nitiſmo iz ſvetoga Piſma naucſili, niti iz recſenih ozgor razumitiſe moxe. Zaſctobo, kakono Sin jeſt drugi u redu za Otcem, jerbo od nyega jeſt; i u doſtojanſtvu, jerbomu pocſetak, i uzrok bitja jeſt Otac; a u naravi ni pojedan nacſin nie drugi, jer u obodvoici je jedno boxanſtvo: tako i Duh ſveti, premda u doſtojanſtvu, i redu jeſt drugi za Sinom (akoli i ovo najposli propuſtimo) niſctanemanye iz toga neslidi, da jeſt on druge, i razlucſene naravi* i).

i) L. 3. contra Eunom.

110 Na ovu beſidu Marko Eſeski, kao daga grom udari, pripadeſe, poznajuchi, da po ſvidocſanſtvu ſvetoga Vaſilie, vechma nego ocſito jeſt, da Duh ſveti od Sina bitje uzima, i od nyega kako pocſetka izlazi. Sctoche, kakoliche ocſitoj iſtini odoliti? uslobodiſe rechi, daſe one ricſi, kojeſam vechim slovih zabiljexio, nenahode u knyigah ſvetoga Vaſilie; i akoſe nahode, daſu one knyige od Latinah izopacſene, i ricſi od Latinah nadoſtavlyene. Alli Ivan Bogoslovac izneſemu prid ocſi nyegove, i ſvega Sabora knyigu gercsku S. Vaſilie piſanu ne na artii, nego na koxicah piſanu, od Nikole Kuſana iz Carigrada dobavlyenu, viſce od ſceſt ſto godina ſtaru; i drugu takojer od iſte ſtarine, u koimaſe one ricſi cilovito nahogyau. Zavadiſceſe tadda Gerci, i Latini: Gerci rekoſce, daſu Latini one ricſi nadoſtavili; a Latini govoriſce, da od onih knyigah nemore biti nikakva ſumnya, buduchi one prie raſtavlyenya piſane, i zato akoliſe u koih drugih knyigah nenahode, ocſito jeſt, daſu Gerci one ricſi izvadili. Car za utiſciti ovi inad, i za poſctenye ſvoga naroda recſe: ¡Nie zadoſta ovih dviu knyigah ſvidocſanſtvo, buduchi daih viſce u Gercskoj ima, u koima nenahodeſe one ricſi. Na ovo Julian Kardinal s-velikom blagoſtju odgovori Caru: Vaſce Velicſanſtvo! buduchi vi odlucſili na boj dochi, imadoſte i oruxje ſobom poniti; a ne u iſtoj vatri cſekati. Ovako ſvidocſi S. Antonin k) koiſe onde nahogyaſce. Car velikoga nauka, i razbora, kako fali *Frances* l) niſcta nebiſce uvrigyen ovim odgovorom Juliana; jedno zaſctobo Car prinaucsna Juliana Kardinala za veliko derxaſce; a drugo zaſctobo iſti Car poznavaſce, daſe nyegovi Gerci ſamo od otverdnutja ocſitoj iſtini protive, derxechi za ſramotu, akolibi kao nadvladani Latinom priſtali.

111 U ovoj prigodi za veche povirovanye, biljexim od onih ricſih ſvetoga Vaſilie, da prinaucsni Ugo Etherian oko triſta godinah prie Sinoda Florentinskoga, pod Carom Manuelom, Joana Komnena nadſtolnikom u Carigradu prigovarajuchiſe s-Gercih, iſte ri-

k) Chron. Tit. 22. C. 11.
l) Phranze L. 2. C. 12.

Digitized by Google

ricfi, koje Ivan, za ukazati izhogyenye Duha fvetoga m) jeft donio. Prinaucsni Ivan Veko, koi je ftupio na Carigradsku Patriarsku Stolicu pod Carom Mihailom Paleologom *godiſcta 1274.* fvidocfi n), da u nikoim knyigama fvetoga Vafilie onu befidu je nafcao cilovitu; a u nikoima oftruxenu. Po ifti nacfin Manuel Kaleka o) rodom Gerk, koi buduchi branio ujedinyenje Cerkve Gercske s-Rimskom, ucfinyeno u Saboru Lugdunskomu, pod Andronikom Carom, finom Mihaila Paleologa, je u izagnanye poslan; pokazavfci iz knyigah prie raftavlyenya pifanih, daje ona prava, i zakonita befida fvetoga Vafilie; pifce takojer, daje nyu u nikoim knyigama nafcao zamerfenu; a u nikoima oftruxenu.

Daje ovo gercska majftoria, ocfitoje ono fvidocfanftvo, koje 112
donofi Jofef Metonenski, pifcuchi Marku Efeskomu p). Kada poslafce Episkopa Nikomedienskoga nikojega sluxbenika, da donefe knyigu fvetoga Vafilie, u kojojfe nahodi ona befida: *zafctoje triba.* A on illi od vas naucfen, illi od vlaftite zloche hotiafce fakriti iftinu; i uzamfci knyigu, otigye k-obloku mislechi one ricfi oftrugati. Kada najgye onu befidu, zabiljexivfci lift, i mifto, otigye traxiti noxich. Alli Duh iftine nedadde, dafe ugafi, i fakrie iftina; uzbudiboſe megyuto vitar, koi pufcuchi privernuoje onaj lift. Dofcavfci sluxbenik i u onoj naglofti nifcta nezpazivfci, daje lift privernyen, na drugomu liftu, a, na onomu, kakomufe cfiniafce miftu, nikoje ricfi jeft oftrugao. Zatim udily povratife u Sabor za s-vladati Latine. Alli kada Episkop Nikomedienski otvorivfci knyigu ugleda cilovitu befidu, pogledaoje ofctro na sluxbenika, kaxuchimu onu befidu. A on derchuchi vapiafce: takomi tvoj blagofov koriftio, jafamju oftrugao; alli kakofe opet cila nahodi, ja neznadem. Tako, kada nafcafta bi ona befida zaftigyeni odofte: i fadate nie ftid rechi, dafi pokazao; daje opak nauk Latinah. Ovako Jofef Metonenski Marku Efeskomu. Povratimofe knyemu.

m) L. 5. C. 11.
n) Veccus, feu Beccus Orat. 1. et L. 2. ad Theodor.
o) L. 1. contra Graecos.
p) In Refp. ad Marci Libellum.

Digitized by Google

113 Nemoguchi on ocſitovanoj iſtini odoliti, naſtojaoje oſvetitiſe govorechi; da nie ni knyigama Latinah virovati. Papa recſe, imenom Zozim, piſaoje u Sabor Kartaginenski, kaxuchi po nikojemu odlucsku Sinoda Nicenskoga, daſe Papa ima nazivati *Ekumenik*, to jeſt *okoliſca ſvita* Papa, i poglavica. Sabor oni ucſinivſci pomnyivo izvigyenye niſcta od toga nenajde u dilloyanyih Sinoda Nicenskoga. Na ovo Ivan Bogoslovac odgovorioje: Nie cſudo, ako oni ſaborni Otci niſu naſcli, ni znali niſcta od onih, koja Zozim Papa je nyima ſpominyao; zaſctobo dillovanya Sinoda Nicenskoga, u Iſtoku od eretikah, jeſu prominita, pokvarena, i izopacſena, kakoje ocſito iz knyigah ſvetoga Athanaſia piſanih Papi Juliu, i Liberiu.

114 Za razumiti ovo, protigovor Marka Efeskoga valya znati; da za ukazat oblaſt Pape Rimskoga ſverhu opchinske Cerkve; iz megyu oſtalih razlogah, jeſt i ovaj. Zaſctoboſe k-Papi Rimskomu mogu ſvega ſvita Episkòpi oſugyeni, i skinuti utechi, i na ſud pozvati, kakono k-najvechemu ſudcu. Od ove oblaſti Pape Rimskoga imamo Kanone Sinoda Sardikskoga. Od ovud slidi, da Papa ima oblaſt ſverhu opchinske Cerkve; niſctanemanye Pape Rimski, ne kao Carigradski Patriarhe: ſebe pocſeſce, i ſada nazivaju ſebe Patriarhom Ekumenikim, niſu nazivali ſebe imenom *Ekumenika*, illiti opchinskoga, kako recſe Marko Efeski; nego Episkopom opchinske Cerkve. Ovo po namiri. Ono pak, ſcto Marko govaraſce od Kanonah Nicenskih, dogodiſe na ovi nacſin. Cerkvenik nikoi Afrikanski, imenom Apiario, zarad ſvoih zlochah od Urbana ſvoga Episkopa u Sinodu skinut, i proklet, utecſeſe k-Zozimu Papi. Ovo pak utecſenye biaſce Miſnikom, i manyim Cerkvenikom zabranyeno, po Kanonu dvadeſet i drugomu Sabora Milevitanskoga. Zozim Papa ſa ſvim tizim primioje ovo utecſenye, radi koga zametnuſe veliка ſmutnya megyu Cerkvom Rimskom i Afrikanskom produlyena pod Bonifaciom, i Celeſtinom Papom. Zozim Papa poslaoje ſvoje Pokliſare u Afriku zapovidivſci u knyigi od opomene, neka naſtoje, daſe obderxava utecſenye Episkopah k-Papi Rimskomu, po naredba Nicenskih. Otci Afrikanski, to jeſt Sabora ſceſtoga Kartaginenskoga, odpiſaliſu Papi Bonifaciu nadſtolniku Zozima; daſe ove naredbe Sinoda Nicenskoga nenahoda. Radi ovoga dogagyaja, Marko Efeski, i ſcnyime eretici

o-

Digitized by Google

okrivlyuju Zozima Papu kao lukava, i nevirna, koi je hotio privariti po ti nacſin Otce Afrikanske, buduchi daſe niſcta nie naſclo od uticſenya Episkopah u naredbah Nicenskih. Alli malloumno kako eretici, tako i Marko Eſeski, okrivlyuju Papu Zozima, i Latine, daſu i nyiove knyige izopacſene, ſcto Latini od knyige ſvetoga Vaſilie rekoſce Gerkom. Iſtinaje pak, daſe oni Kanoni od uticſenya nenahode u Sinodu Nicenskomu, niſctanemanye nahodeſe u Sardikskomu, Kanon trechi, cſetverti, i ſedmi. Razlog pak zaſctoſeje Zozim Papa sluxio s-Kanonih imenom Sardikskimi pod imenom Nicenskih, jeſt, jerbo biau ovim imenom nazvani; zaſcto pak biau ovim imenom nazvani? Razlog pervi jeſt, zaſctobo kako nikoi ſzviniſce, ova iſta biau, i u Nicenskomu naregyenya, alli u onoj buni Arianah izginula jeſu, kakoje ſmotrio Ivan Bogoslovac, koi pokaza da iz Gercske poslani Kanoni Nicenski Otcem Afrikanskim nemogadiau biti zakoniti, jerbo megyu ſobom nesloxni biau. Scta radi prinaucsni knyixevnici, Sabor Sardikski prem ako opchinski, derxali jeſu kao za jedan nadoſtavak, i iſtomacſenye Sinoda Nicenskoga, i zato za jedan iſti Sabor pod jednim imenom: kakono Gerci, zaſctobo Simbol Carigradski jeſt kao jedno iſtomacſenye Simbola Nicenskoga, zatoga imenom Nicenskoga nazvaſce. Razlog joſc drugi jeſt, zaſcto Kanoni Sardikski biau pod imenom Nicenskih doneſceni, jerbo onaj, koi je skuppio Kanone obodvojega Sinoda Nicenskoga, i Sardikskoga, buduchi Ariani ſvoje ſaboriſcte u gradu Filipopoli skuplyeno, nazvali Sinodom Sardikskim; ſudioje da jeſt ſvitnie Kanone obodvojega Sinoda pod imenom Nicenskoga skuppiti, i upiſati. Kanoni Sinoda Sardikskoga pod imenom Nicenskih nahodeſe upiſani u pridavku knyigah Leona Velikoga, i takojer na drugih miſtih q). Ovo obilatie jeſu protreſali Baronio, i Bellarmin; iz koih knyigah ſctioci ovi dogagyaj biſtrie razumiti mogu r). Koja pak ovde doneſcena jeſu za ſvidocsbu, da Marko neima razloga okriviti Latine zarad nevirnoſti u piſanih knyigah, kao dabi oni ſcto nadoſtavili, izvadili, i pomerſili, zadoſla jeſu.

q) Petrus Conſtant. T. 1. Epiſt. Rom. PP. Annot. ad Zozimi Epiſt. 15. p. 981.

r) Baron. ad an. 347. N. 99. Bellarm. L. 2. de Rom. P. C. 28.

Digitized by Google

115 Biljexim joſc ovde, kao iſtom po namiri; da ovi Sabor Sardikski nie naredio, da oſugyeni Episkopi moguſe utechi k-Papi Rimskomu, oviboje davnaſcnyi obicſaj bio, kako ſvidocſi ſveti Leo Papa s) negoje ſamo ponovio, i ſtari obicſaj ſuprot Arianom ocſitovao, od koih Athanaſio, i drugi Episkopi nepravedno skinuti, utekliſe biau k-Papi Juliu, i od nyega kakono od zakonitoga ſudca na ſvoje pervaſcnye Stolice jeſu povracheni. Sctoſe pak doticſe Otacah Afrikanskih, ſmutnyu ovu zametnutu zarad neznanya Sardikskih Kanonah, utiſcioje Celeſtin Papa, i Otci Afrikanski, kako i oſtali pravovirni Papu Rimskoga za ſudca vechih pravdah derxali jeſu.

POGLAVJE DVADESETO.

Sidenye dvadeſet i pervo: prigovaranye od pervanye beſide S. Vaſilie, i od beſide S. Athanaſia.

116 SIdenye ovo dvadeſet i pervo, a Florentinsko peto biloje u Utorak deſeti dan miſeca Marca, u komuje ponovlyeno prigovaranye od beſide S. Vaſilie. Pocſe Marko Efeski: beſida ovoga ſvetoga Otca nejmaſe na oni nacſin razumiti, na koi nyu je Ivan tomacſio, da Duh ſveti od Sina izhodi. Nauk oniziu, koi govore, da Duh ſveti jeſt trechi u doſtojanſtvu, i redu; i zato, i on jeſt pocſetak Duha ſvetoga, neprima ſveti Vaſilia, nego iſtom propuſcta, kakoje ocſito iz onih ricſih: *ako najposli i ovo propuſtimo.* Dakle iz beſide S. Vaſilie nemoxe izveſti, da Duh ſveti ima bitje od Sina, i od nyega izhodi. Na ovo odgovori Ivan: ſctoſe doticſe propuſctenya; Vaſilia propuſtio jeſt, daſe Duh ſveti moxe zvati u doſtojanſtvu trechi, koim nacſinom govorenya nikoiſe Otci sluxiſce; a nie propuſtio, ſctoſe doticſe oniu ricſih, da *ima bi-*

s) Epiſt. 89. ad Ep. Galliae.

Digitized by Google

bitje od Sina, i od nyega uzima. Biljexiti ovde imaſe, ſctoſu Macedonianci krivovirci opako govorili; da Duh ſveti kako trechi jeſt u redu, tako i doſtojanſtvu jeſt trechi, to jeſt manyi od Sina. Rekoh opako, zaſctobo Otca, Sina, i Duha ſvetoga jeſt jedno iſto doſtojanſtvo; zato ono, ſcto recſe *Origen* t), da Sin jeſt drugi u doſtojanſtvu za Otcem, kakono, i *Juſtin*; imaſe razumiti, da Sin jeſt drugi, a Duh ſveti trechi u redu izhogyenya; zaſctobo prem akoje, kakoje recſeno, iſto doſtojanſtvo u Otcu, Sinu, i Duhu ſvetomu; niſctanemanye jerbo ovo doſtojanſtvo ima Duh ſveti od Otca, i Sina, a Sin od Otca, zato razumieſe, da po redu izhogyenya pervo jeſt u Otcu, drugo u Sinu, treche u Duhu ſvetomu. Da pako S. Vaſilia cslanak oni, da Duh ſveti izhodi, neprimivſci kao propuſtio jeſt, ukazao jeſt Ivan Bogoslovac, da nemore biti iſtina, po drugoj befidi, po kojoj on ſvidocſi da Duh ſveti izhodi od Sina. Govori ovi Otac u): *Da jeſt jedan Otac, jedan Sin, jedan takojer Duh ſveti po pridanyu Boxjemu; iſpovidatinamje potribno.* Nadoſtavlya: *Niti valya rechi, dva Otca, ni dva Sina, buduchi da Duh ſveti niti jeſt, nitiſe imenuje Sin: niti mi koja od Duha ſvetoga primamo, kakono od Sina Duh.* Scto mi od Duha primamo, nego millofti? a ſcto Duh ſveti moxe primiti? nego bitje, i narav boxanſtvenu. Dakle u onoj befidi pervanyoj ucſi Vaſilia, da Duh ſveti ima bitje od Sina. Scta radi zaludu nyu Marko iskrechuje, opako tomacſivſci.

Piſce *Surio*, da Ivan Bogoslovac nauk S. Vaſilie potverdioje 117
naukom S. Athanaſia, koi krivovircem Macedonianom govorechim, da Sin jeſt Bog, a nie Duh ſveti, pokaza i akoje Sin Bog, da jeſt i Duh ſveti Bog, i da od Sina izhodi na ovi nacſin: *Sin od Otca ſcalyeſe . . . Sin ſcalye Duha . . . Duh od Sina uzima . . . buduchi dakle da takvi red, i narav ima Duh pram Sinu, kakvu ima Sin pram Otcu, kako moxe biti, da onaj koi govori, da Duh ſveti jeſt ſtvorenye, nebi ovo iſto i od Sina derxao? Zaſctobo ako Sina jeſt ſtvorenye Duh, slidi da imadu rechi da i Rics,* to jeſt, Sin *jeſt ſtvo-*

re-

t) L. contra Praxeam C. 8.

u) Homil. de Spirit. S.

Digitized by Google

renye. Od óvud izvede Ivan Bogoslovac kako Sin od Otca, tako i Duh izhodi od Sina x).

118 Odgovorioje Marko Efeski, da S. Athanafia netomacfi ovde izhogyenye jednoga fobftva od drugoga, nego jedinftvo naravi, i volye; kao dabi fveti Otac rekao: Akoje Duh fveti faftavlyen fa Sinom, kao Sin s Otcem u naravi, i volyi, po kojoj fva dilluju, kakobi mogli rechi, da Duh fveti jeft ftvorenye, a nie Sin? Allimu Ivan recfe, daje nepriftojno iftomacfio befidu fvetoga Otca: zafctobo on govori, da Duh fveti ne famu iftu narav, nego i *Red* ima pram Sinu, kako Sin pram Otcu; *Red* pako u fobftvih neche nifcta drugo rechi, nego Red izhogyenya. Dakle fveti Otac imafe razumiti, da Duh fveti ima ifti Red izhogyenya pram Sinu, kojeg ima Sin prama Otcu; to jeft kakono Sin u iftoj naravi od Otca, tako i Duh u iftoj naravi izhodi od Sina. Razlog pak rechi, dafe na ovi nacfin razumiti ima befida S. Athanafia, i da jeft on ifti razumio, je ovi. Zafctobo za ukazati famo, dafu jedne ifte naravi Sin, i Duh fveti, a ne za iftomacfiti izhogyenye Duha fvetoga od Sina, nebiafce potribno Athanafiu pokazati prie, dafe Duh fveti fcalye od Sina, kako Sin od Otca; kako uzima Sin od Otca, tako uzima Duh fveti od Sina. Dakle fveti Athanafio hotioje pokazati izhogyenye Duha fvetoga od Sina. Odgovorioje opet Marko Efeski: one ricfi fvetoga Athanafia imajufe razumiti, da s volyom sloxnom Otac, i Sin fcalyu Duha fvetoga. A Ivan pitaoje Marka: illi on govori od slanya vikovicsnyega i nutarnyega, illi vrimenitoga i izvanskoga, kakonoje na prilìku, kadafe ukazah Duh poslan od Otca, i Sina u prilici ognyenih jezikah? Ako Marko govori od izhogyenya vikovicsnyega, i nutarnyega: dakle Duh fveti fcalyefe od vika u iftoj naravi, i volyi sloxnoj od Otca, i Sina. Sctoche pak ovo rechi? nego da izhodi od Otca, i Sina od vika. Recfe Marko, da on govori, i razumie od slanya vrimenitoga, i izvanskoga. Na to Ivan: ako razumiefc od slanya vrimenitoga, slidi opet, da Duh fveti od Sina izhodi; zafctobo slanye boxanftvenih fobftvah ofim ocfitovanya iz-

x) Epift. ad Serapionem.

Digitized by Google

izvanskoga, zlamenuje vikovito izhogyenye od onoga ſobſtva od kogaſe ſcalye. Polak toga akobiſe razumilo izhogyenye izvansko, slidilobi; da ſveti Athanaſio, ſcto nemoxemo rechi, nepriſtojno ſuprot Macedonianom razloxi, da Duh ſveti jeſt jedne iſte naravi, koje jeſt i Sin, i da Duh-ſveti nemore biti ſtvar ſtvorena, ako nie Sin ſtvar ſtvorena. Zaſctobo ſva ona, koja izvan izhode, ſva kolika s-volyom sloxnom Otca, i Sina izhode, i niſctanemanye ova ſtvorena jeſu, prem ako Sin nie ſtvar ſtvorena.

Szcinioſam, da donoſechi ovu beſidu S. Athanaſia protreſce- 119
nu u Saboru, nechu nepriſtojnu biljexku ovde nadoſtaviti od Simbola, illiti iſpovidanya Vire S. Athanaſia, premako nenahodim, dabi bila koja u Saboru od nyega uſpomena. Naſcaoſam, da i dicſica, koja pocſimaju knyigu ucſiti, imadu u Bukvaru ovi Simbol: *Ixe hoſctet ſpaſitiſi, prexde vsjeh podobaet nyemu derxati Katolicſeskuju Vjeru.* Moglabi dicfica naucfiti iz Bukvara, da Duh ſveti i od Sina izhodi, daſe nebude dogodilo ovomu Simbolu, ſcto knyigi S. Vaſilie, kakoje recſeno na *pogl. 20.* Prigovarajuſe veliki latinski knyixevnici, jelli ova zakonita knyiga, i ſloxena od velikoga Patriarhe Alekſandrinskoga Athanaſia, illi od koga drugoga pod imenom nyegovim y)? Nechuſe toga radi ovde inaditi, zadoſtami je ovo, da naslidnici gercskoga kako velle zakona, i ujedinyeni, i neujedinyeni nyu primaju za Simbol, illiti iſpovidanye Vire S. Athanaſia. Simbol ovi, illiti Virovanye za dugo nie bilo poznano Latinom; a joſc manye Gerkom, koi daga budu imali u pervaſcnya vrimena, ocfitim naukom, i biſtrim ovoga Otca u Saboru Eſeskomu, i Kalcedonskomu, zablugyenye Neſtoria, i Eutiketa mogoſce ſatariſati; velikobo ime, i glaſovito Athanaſia po ſvoj Gercskoj biaſce. Pervi Latini na ſvitloſt ovi Simbol izneſoſce: i da oſtavim Kanon Auguſtodunenskoga Sinoda, sküplyena *godiſcta 670.* u komuje naregyeno, da koi Misnik, Djakon, Podjakon, i Cerkvenik nebude znao kazati Simbol, illiti Viru S. Athanaſia, nekaſe oſudi od Biskupa. Nahodiſe naredba u knyigi z) Reginona

Opa-

y) Natal. Alex. Sec. IV. Hiſt. C. 6. A. 8.

z) L. 1. de Eccl. diſcip.

Digitized by Google

Opata Prunienskoga pisaoca osmoga vika: *Govorenye od Vire S. Athanasia, koje pocsima: Koigoder hoche spasen biti*, nekase znade na pamet. Simbolom ovim sluxiose je a) Ratramno Duhovnik Korbejenski, i Enea Parisinski Biskup suproti Fociovoj opchinskoj knyigi; a osobito pako Poklisari Pape Gergura devetoga, uzanisci isti Simbol iz knyigaonice Papinske, i Sfortianske; u Carigradu s-Gercih jesuse prigovarali pokazujuchi svidocsanstvo istoga Simbola: *Duh sveti od Otca, i Sina neucsinyen, ni stvoren, ni rogyen, nego izhodechi.* Primilisu Gerci od Latinah Simbol Athanasie, i neznajuchi pristojno odgovoriti, najposli, misto onih ricsih ozgor donesenih, metnusce kakose u Gercskomu sctie τὸ πνεῦμα ἅγιον ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἔστιν: *Duh sveti od Otca jest.*

120 Dasu pako najposli Gerci protivechise poznanoj ocsito istini, one ricsi, kojese nahode u latinskomu Simbolu izvadili, razlog jest, zasctobo prie poznan biasce Latinom, nego Gerkom, proti koima Latini scnyime sluxisceše. I sctosu Gerci odgovorili? Jedasu rekli, da nie oni pravi Simbol svetoga Athanasie, kakoga Latini imadu, i sctiu? Kaxenam Gennadio Patriarha Carigradski b) sctosu odgovorili. Odgovorilisu, daje bio Athanasia pjan, kadaje pisao, da Duh sveti od obodvoice, od Otca, i Sina izhodi. Ovonam prinaucsni Gennadio, kako rekoh, svidocsi vapiuchi: *O usterplyenye tvoje kralyu Isukerste! kakose neizxegu svetogerdujucha usta, i nestrascese rechi, da jest Athanasio bio pjan, i pun vina, kadaje ovo pisao. Doista bioje pun mudrosti, i millosti iz vrutka Duha svetoga izvirajuche.* Poznalisu i Gerci, da nauk izhogyenya Duha svetoga jest nauk svetoga Athanasia; alli zasctobo nektisce onako, kako one lude glave odgovarati, ricsi one, da od Otca, i Sina Duh sveti izhodi, iz Simbola digosce.

121 Alli zaludo digosce, zasctoboje ocsito iz drugih knyigah svetoga Athanasia, da Duh sveti izhodi od Sina. Pokazanoje gori iz nyz-

a) L. 4. contra Graecos.

b) Gennad. C. P. Tom. 26. Biblioth. PP. in Defens. et Expos. S. Capitum Conc. Florent. C. 1. Sect. 5.

Digitized by Google

nyegove beſide, da Duh ſveti ima oni red, i narav pram Sinu, koi red, i narav ima Sin pram Otcu. Koi pako red ima Sin pram Otcu, nego da izhodi od Otca: dakle ovi iſti red ima Duh ſveti pram Sinu, da izhodi od Sina. Za priproſte pako i neumitne, zarad koih ova biljexim ocſitie, i velle biſtrie jeſt ono ſvidocſanſtvo, kojeſe nahodi, u nyegovomu cſetvertomu govorenyu proti Arianom: *Neuvodimo tri pocſetka, illi tri otca, kako Marcioniſte krivovirci; jerbo nedonoſimo tri ſunca za prilikovati Troicu: nego jedno ſunce, jedan zrak, i jednu iz obadva ſvitloſt.* Pokazuje ovde ſveti Otac, da priſveta Troica, Otac, Sin, i Duh ſveti niſu tri pocſetka, illiti ſtvoritelya ſvita, nego ſamo jedan. Scta radi za prilikovati ſvetu Troicu, nedonoſi tri ſunca; zaſctobo slidilobi, kakono tri ſunca nebi nikakva reda megyu ſobom imala, tako nebi ni tri ſobſtva, i zatobi tri pocſetka, illiti tri ſtvoritelya bila. Dakle za ukazat, da tri ſobſtva Otac, Sin, i Duh ſveti jeſu jedan pocſetak, donoſi ſamo jedno ſunce, komu prilikuje Otca: donoſi zrak iz ſunca izlazechi, komu prilikuje Sina izhodechega od Otca: donoſi ſvitloſt od obadva, od ſunca, i od zraka zajedno izlazechu, kojoj prilikuje Duha ſvetoga od obodvoice zajedno, od Otca, i Sina izhodechega. Evo! ocſitoje iz nauka ſvetoga Athanaſia, da Duh ſveti od Otca, i Sina zajedno izhodi: dakle ocſitoje, da i u pravomu, i zakonitomu nyegovomu Simbolu, illiti iſpovidanyu vire, iſti nauk nahodiſe; to jeſt one ricſi: *Duh ſveti od Otca, i Sina izhodechi.* Scto pak od ovud slidi? slidi ono, ſctoje recſeno; da posli Gerci pametnii ſtidechiſe sluxiti onim pjanih, i budalaſtih glavah razlogom, i odgovorom, da navlaſtito ſveti Athanaſio piſcuchi: *Duh ſveti od Otca, i Sina izhodechi*, jeſt napit bio; zato iſte ricſi izvadivſci, miſto nyih ſtaviſce: *Duh ſveti od Otca jeſt.* Ovo po prigodi ſvidocſanſtva ſvetoga Athanaſia hoti zabiljexiti, da koi uzſctiu ovi izopacſeni Simbol, a navlaſtito dica u Bukvaru, da nepiu s-knyixevnim mlikom Fociansku otrovu od zablugyenya: neka znadu, da u pravomu, zakonitomu, i nepokvarenu Simbolu, illiti iſpovidanyu Vire, ſvetoga Athanaſia ſctieſe: *Duh ſveti od Otca, i Sina neucſinyen, ni ſtvoren, ni rogyen, nego izhodechi.* Ova zabiljexivſci, povratimoſe k-Ivanu Bogoslovcu, i sliſcajmo nyega.

Digitized by Google

122 Niſcta nepiſce *Surio*, dabiſe bio prigovarao Ivan donoſechi razlog koi iz ſvetoga Piſma, za ukazat izhogyenye Duha ſvetoga iz ſvetoga Piſma; alli ſvidocſe drugi, da za ukazati ovu iſtinu sluxioſeje ricsma Iſukerſtovim, doneſcenim iz Evangyelya ſvetoga Ivana, koje slide c): *Kada pak dogye Duh iſtine, ucſtiche vas ſvaku iſtinu; nechebo iz ſebe iſtoga govoriti, nego ona, koja bude cſuo, govoritiche.* I opet d): *Oncheme proſvitliti; jerboche od moga uzeti, i naviſtiche vami.* Zaſctobo pak Duh ſveti uzima od Iſukerſta, kaxe iſti Iſukerſt e): *Sva kojagodir ima Otac, moja jeſu; zatoſam rekao: jerboche od moga uzeti.* Iz oviu izvede Ivan ſvoj razlog na ovi nacſin: ſve, ſcto Duh ſveti ucſi, govori, i naviſctuje; ono negovori, ni neucſi, ni naviſctuje iz ſebe iſtoga; nego ſcto cſuje, i uzima od Iſukerſta: necſuje pako drugacſe, ni neuzima, nego po nacſinu izhogyenya, jerbo drugoga nacſina nejma, po komubi jedno ſobſtvo, od drugoga ſcto uzimalo; niti moxe ſcto drugu uzeti, nego bitje; zaſctobo ſve, ſctogodje u Bogu, jeſt bitje boxanſtveno: dakle Duh ſveti uzima bitje boxanſtveno od Sina; ako pak uzima bitje, ocſito jeſt, da i od nyega izhodi. I ovoje nauk ſvetoga Auguſtina f) koi govori: *Od nyega cſuje, od koga izhodi: zaſctobo nyemu cſuti jeſt znati; a znati jeſt biti*, to jeſt bitje imati. Potvergyujeſe, i ocſitujeſe vechma ovi razlog: Sin od Otca uzima, i ona govori, kojaje od Otca cſuo; jerbo izhodi od Otca po vicsnyemu porogyenyu. Dakle po iſti nacſin, buduchi da Duh ſveti od Sina uzima ona koja nas ucſi, ovo znanye boxanſtveno, i bitje zajedno uzima od Sina po izhogyenyu.

123 Razlog drugi: *Sva u Bogu jeſu jedno, gdiſe nenahodi razlog od izhogyenya,* kako priricsje bogoslovsko nas ucſi, koje ſveti Anſelmo tomacſi u ſedmomu poglavju piſcuchi od izhogyenya Duha ſvetoga: dakle kako u Otcu jeſt kripoſt diati Duha ſvetoga, tako jeſt, i u Sinu: dakle kako od Otca, tako i od Sina po jednomu iſtomu

c) Ioan. 16. v. 13.
d) V. 14.
e) V. 15.
f) Tract. 99. in Ioan.

Digitized by Google

mu diahnyu Duh ſveti izhodi. Od iſtine ovoga razloga nemore biti ſumnya, buduchi, daſe zderxi u onim ricsma: *Sva koja ima Otac, moja jeſu; zatoſam rekao: od mogache uzeti,* kao dabi rekao: Duh ſveti uzetiche, i uzima od bitja ocſina: dakle uzetiche, i uzima od bitja moga po izogyenyu; jer buduchi meni dao Otac ſve bitje ſvoje oſim ocſanſtva, bitje ocſino jeſt bitje moje. Nadoſtavlyam ovde, ſcto opomina S. Cyrillo: nemojſe, veli on, ſmuchivati, kada cſujeſc ovu rics *uzimanya;* nego misli, da ſva, koja po nacſin cſovicſanski govoreſe od Boga, nerazumiuſe po nacſin cſovicſanski; ovabo razum cſovicſanski nadviſuju. Zato, kada govorimo, da Duh ſveti od Otca, i Sina uzima, nerazumimo, da ona, koja oni imadu, Duh ſveti nie imao; nego da onda ima, kada razumieſe, daje uzeo, zaſcto ſva ona po naravi ima, buduchi da Otac, i Sin kako jedan pocſetak, od vika nyemu daje iſtu ſvoju narav boxanſtvenu. Alli ova Bogoslovcem oſtavimo.

POGLAVJE DVADESET I PERVO.

Sidenye dvadeſet i drugo: ponovlyeno prigovaranye od beſide S. Vaſilie.

SIdenye ovo dvadeſet i drugo, Florentinsko ſcesto, biloje u Su- 124
botu, cſeternaeſti dan miſeca Marca. U ovomu ſidenyu Ivan Bogoslovac protreſaoje opet s-Markom Efeskim onu ſvetoga Vaſilie beſidu, *zaſctoje triba,* doneſcenu na *broju 109.* Ivan ſtiskaoje xeſtoko Gerke, a Marko po iſti nacſin otimaoje. Govoraſce Ivan: Duh ſveti po nauku ocſitomu, ima, i uzima bitje od Sina, i od nyega uzroka izlazi: dakle od nyega izhodi, u ovomubo ſtoi izhogyenye ſobſtvah, da uzima bitje od drugoga. Otimoſeje Marko iſtomacſenyem; alli zaludo, zaſctobo slideche ricſi tomacſe Vaſilie beſidu: *Zaſctobo kakono Sin u redu jeſt drugi za Otcem, jerbo od nyega jeſt; i u doſtojanſtvu, jerbomu pocſetak, i uzrok bitja jeſt Otac; a u naravi nie ni pojedan nacſin drugi, jerbo u obodvoici je jedno boxanſtvo: tako i Duh ſveti, premdaje u doſtojanſtvu, i redu dru-*

gi za Sinom: od ovud neslidi da jeſt naravi druge. Ovo razloxenye ſvetoga Vaſilie nebi bilo sloxno, da one ricſi, kojeſu Gerci izvadili, nebiſe u beſidi ſvetoga Otca nahodile, nitibi on pokazao, da Duh ſveti jeſt drugi za Sinom, kako Sin jeſt drugi za Otcem, kako procinyujuchemu jeſt ocſito. Izvodibo razlog ſvoj po izhogyenyu Sina, na ovi nacſin; da dio poslidnyi razloxenya odgovara pervlyemu. Kakonoje Sin u redu, i doſtojanſtvu drugi za Otcem, zaſctobo od Otca bitje ima, i uzima; a nie drugi u naravi, jerbo obodvoice jeſt jedno boxanſtvo: tako i Duh ſveti jeſt u redu, i doſtojanſtvu drugi za Sinom, jerbo od nyega bitje ima, i uzima, i od nyega uzroka izlazi; a nie drugi u naravi, jerbo obodvoice jeſt jedno boxanſtvo. Dakle Duh ſveti prem akoje treche ſobſtvo, koje i od Sina izhodi, nie treche, i od nyega u naravi razlucſito; nie ſtvorenye Sina, ſcto Eunomio bludechi govoraſce. Od ovud slidi, da ona beſida S. Vaſilie jeſt prava, i zakonita, kakoju Latini u ſvoih knyigah imadoſce. Zaſctobo, da bude S. Vaſilia virovao, da Duh ſveti od ſamoga Otca izhodi, mogaſce rechi: kakono Sin u redu, i doſtojanſtvu jeſt drugi za Otcem, jerbo od nyega bitje ima; tako i Duh ſveti jeſt drugi za Otcem u redu, i doſtojanſtvu, jer po iſti nacſin od nyega bitje ima. Po ovomu razloxenyu biobi ocſito pokazao, da Duh ſveti nie ſtvorenye Sina, zaſctobo Sin nebi uzrokovao bitje nyegovo.

125 Videchi Car, da od Ivana Bogoſlovca, i Juliana Kardinala Marko ſtiſnut, i zaſtigyen jeſt zamuknuo, recſe: od ove ſtvari potribnoje joſc dvoumiti, i ſumnyiti, kojuchemo joſc morebiti u podobnie vrime protreſti. Alli nie zamuknuo Ivan Bogoſlovac, nektiuchi on ſverſciti ſvoje prigovaranye, potvergyivaoje iz drugih knyigah ſvetoga Vaſilie nauk, da Duh ſveti od Sina izhodi. Naslidnik Fleuria u iſpiſanyu ovoga Sabora neſpominya doneſcene od Ivana beſide, zato za ukazati ſctiocu, daje u iſtinu ovi nauk velikoga Otca, nikoje ovde ſtavlyam, koima, kako ja ſudim sluxioſeje Bogoslovac Ivan. Sveti Vaſilia ocſito govori, da Otac, i Sin niſu dva pocſetka Duha ſvetoga, nego ſamo jedan: *Nijedno, veli, dillovanye Sina nie raſtavlyeno od Otca: zaſctobo govori ſva moja, tvoja jeſu; i tvoja moja jeſu.* Piſce ovo ſuprot Eunomiu g) go-

g) L. 2. contra Eunom.

Digitized by Google

govorechemu, da Duh ſveti ſamo od Sina izhodi; zato recſe ſveti Vaſilia: dakle zajedno izhodi i od Otca, buduchi da jeſt obodvoice jedno dillovanye. I opet ſuprot Eunomiu h) zove Duha ſvetoga *Rics, i priliku Sina.* Sctoche to rechi? nego kakonoſe Sin zato zove *Rics, i prilika* Otca, jerbo od Otca izhodi; tako i Duh ſveti zoveſe Rics, i prilika Sina, jerbo od Sina izhodi. I opet i) pitajuchemu krivovircu: zaſctoſe Duh ſveti nezove Sin Sina? Odgovorimu: *Ne zaſctobo iz Boga nie po Sinu; nego zato da tko nepomisli, daje Troiſtvo neſverſcena mloxſtva, kao lyudi ſinove od ſinovah imajuchi.* Da bude virovao S. Vaſilia, da Duh ſveti neizhodi od Sina, mogaſcemu odgovoriti, da Duh ſveti nie ſin Sina, jerbo od Sina neizhodi. I na drugomu miſtu k): *Jedan pak Duh ſveti po jednomu Sinu, ſjednim Otcem ſaſtavlyaſe.... Dobrota, ſvetinya . . . od Otca po Sinu, u Duha ſvetoga prolazi.* Scto od ovud slidi, nego da Duh ſveti i od Sina izhodi; alli po uzetoj od Otca kripoſti. Najposli nahodiſe ova befida u Liturgii ſvetoga Vaſilie l). *Rics xivucha, iz koje Duh ſveti izhodi.* Sctoje ocſitie? I a Duh ſveti, i od Sina izhodi, nieli nauk ſvetoga Vaſilie?

POGLAVJE DVADESET I DRUGO.

Sidenye dvadeſet i treche: Marka Efeskoga razloxi ſuprot izhogyenyu Duha ſvetoga od Sina.

SIdenye ovo dvadeſet i treche, Florentinsko ſedmo, biloje u Utorak ſedamnaeſti dan miſeca Marca *godiſcta 1439.* u komu Marko pocſe kazati, da ſveti Vaſilia nie ucſio, kako govore Latiti- 126

h) L. 5.
i) L. 6.
k) Baſil. de Spirit. S. C. 18.
l) Lupus Diſſertat. de VIII. Syn. C. 2.

Digitized by Google

tini, da Duh ſveti od Sina izhodi; zaſctobo na ti nacſin protiviobiſe nauku ſvetoga Piſma, Saborah, i ſvetih Otacah, ſcto od nyega nitko ni pomisliti neche. Dabiſe pak protivio, ocſito jeſt, jerbo ni ſveto Piſmo neucſi, ni Sabori, ni ſveti Otci, da Duh ſveti izhodi od Sina; pacſe ucſe, da neizhodi od Sina. I ovo mi po slidechima razlozih pokazujemo. I pervo iz ſvetoga Piſma izvedenim razlogom na ovi nacſin: mi niſcta nejmamo, niti ſmiemo rechi, ni derxati od Boga, i od ſtvari vire; nego kojaſe nahode u ſvetomu Piſmu; onoboje rics Boxja, kojanam ocſituje, ſcto imamo virovati. U ſvetomu Piſmu pako nenahodimo, da Duh ſveti od Sina izhodi; nego od Otca, kako recſe Iſukerſt, govorechi od izhogyenya Duha ſvetoga: *Poslatichuvam od Otca, Duha iſtine, koi* m) *od Otca izhodi:* dakle nejmamo rechi, ni derxati, da Duh ſveti od Sina izhodi.

127 Potvergyuju ovo Otci, koinam tomacſe ſveto Piſmo: ſveti Grigoria, kako piſce *Surio*, Nazianzenski priimenkom Bogoslovac; alli iſtinitie, Neocſareenski cſudotvorac n): *Jedan Duh ſveti iz Boga bitje imajuchi; i koi po Sinu jeſt izſinuo, navlaſtito lyudma:* dakle ſamo od Otca izhodi. S. Dioniſio govori o): *Sam vrutak ſverhubiſtveni boxanſtva jeſt Otac:* akoje ſam Otac, dakle nie Sin. I opet S. Athanaſio p) po iſti nacſin recſe: *Bog, i Otac iſti jeſt uzrok*, i pocſetak *dvima*, to jeſt Sina, i Duha ſvetoga: akoje *ſam* Otac, dakle nie Sin uzrok, illiti pocſetak Duha ſvetoga.

128 Potvergyuju ovo i Sabori opchinski, koi po ſvetomu Piſmu naregyujuchi i ocſitujuchi, ſcto imamo od Duha ſvetoga virovati, niſcta niſu naredili, dabi imali virovati izhogyenye Duha ſvetoga od Sina. Kada Macedonio izneſe zablugyenye, da Duh ſveti nie Bog, nego ſtvorenye, Otci u Saboru Carigradskomu, ſuprot ovoj duhopſovki onim ricsma Simbola Nicenskoga: *Virujem u Duha ſve-*

m) Ioan. 15. v. 26.
n) In Expoſit. Symb.
o) De Divin. Nom. C. 2.
p) In Quaeſt. *Quid eſt Deus?*

Digitized by Google

ſvetoga nadoſtaviliſu: *Goſpodina, i xivotvoruchega iz Otca izhodechega.* Niti valya ono, ſcto obicſaju Latini odgovoriti: nie naredio Sabor, ni rekao *iz ſamoga Otca* izhodechega, to jeſt, da od *ſamoga* Otca Duh ſveti izhodi, i zato neizmeche Sina, kao da nie on pocſetak Duha ſvetoga. Nevalya, mi velimo, odgovoriti, i pokazujemo, da zato iſto, jerbo Sabor nie u Simbolu nadoſtavio onu rics *i Sina*, zato iſto izmetnuo jeſt Sina, virujuchi, da Duh ſveti neizhodi od Sina. I ovo pokazujemo na ovi nacfin: Kada Sabor Nicenski skuplyen ſuproti Arianom bludechim, da Sin Boxji nie Bog, nego ſtvorenye, i sloxivſci Simbol, ſcto u nyemu recſe od Sina Boxjega? *I u jednoga Goſpodina Iſukerſta Sina Boxjega, rogyenoga od Otca.* Evo ne recſe, *od ſamoga Otca.* Alli zaſcto ne? zaſctobo kaono i ſada, tako i onda Cerkva je derxala, i virovala, da Sin Boxji od ſamoga Otca je rogyen, i od ſamoga Otca izhodi; i zato niſu oni Otci, onu rics *od ſamoga*, nadoſtavili. Po iſti nacfin jerboje ſveta Cerkva temelyito virovala, i derxala u vrime Sabora Carigradſkoga, da Duh ſveti od ſamoga Otca izhodi, nie potribno bilo nadoſtaviti, *od ſamoga Otca izhodi.* Doiſto da bude u ono vrime Cerkva virovala, da Duh ſveti i od Sina izhodi, bilibi brez ikakve ſumnye nadoſtavili onu rics govorechi: *koi od Otca, i Sina izhodi*, zaſctobo imadiau podpun, i ſverſcen Simbol, illiti Virovanye ucſiniti, da pravovirni znadu, ſcto imadu u ovomu cslanku virovati, za dignuti u napridak ſvako dvoumenye, i ſmutnyu. Dakle Sabor po onoj ricſi, koi *od Otca* izhodi, izmeche Sina, da on nie pocſetak, nego ſam Otac, Duha ſvetoga, i ſvidocſi nam, da Duh ſveti od ſamoga Otca izhodi. Ovo iſto ſvidocſinam trechi Sabor opchinski Efeski. Kada Sveſctenik Kariſio procſati Simbol Neſtorianski, u komuſe oçſito nahodi, da Duh ſveti nie Sin, niti po Sinu ima bitje: nitiſeje Sinod, niti Cyrill protivio ovim poslidnyim ricsma, koje, da budu ſuprotivne viri, nebi bio Sabor mucſanyem propuſtio.

Nadoſtavioje Marko opet ſvidocſanſtva Otacah, iz koih naſto- 129
jaſce izveſti, da Duh ſveti neizhodi od Sina, nego od ſamoga Otca. Sveti Vaſilia piſce q) *Nijedno po ſvojoj vlaſtitoſti opchenye nej-*

q) Ep. 43.

Digitized by Google

nejma Sin s-Otcem: dakle nejma opchenye kripoſti, da ſcnyime zajedno diſce Duha ſveſoga. Sveti Grigoria Nazianzen govori r) *Sva koja ima Otac jeſu Sina, oſim pocſetka*, to jeſt, da nie pocſetak: dakle Sin nie pocſetak Duha ſvetoga. Sveti Cyrill piſcuchi od Otacah, koiſu Simbol Carigradski ſloxili s) *Niſubo Otci govorili, nego Duh Boga, i Otca. Koi doiſla izhodi iz nyega, alli nie izvanski Sinu*, illiti drugi od nyega, *po razlogu bitja.* S. Ivan Damaſzcen ocſito kaxe, da Duh ſveti neizhodi od Sina. I pervo t) *Daje pako on* Duh *od Sina negovorimo, niſctanemanye nazivamoga Duhom Sina.* Drugo u) *Daje Duh Sina govorimo, ne kano iz nyega, nego po nyemu od Otca izhodechi; zaſctobo ſam pocſetak Otac jeſt.* Treche x) i oſobito: *Duha ſvetoga poſctujemo, kakono Boga, i Otca Duha, navlaſtito od nyega izhodechega, koi niſctanemanye, i Sinov imenujeſe; jerboje po nyemu ocſitovan, i ſtvarma ſtvorenim darovan, a ne iz nyega imajuchi da jeſt;* to jeſt, a ne da iz nyega bitje ima. Evo govori ſveti Otac, daſe izvana po Sinu Duh ſveti ocſituje, alli ne da po nutarnyemu izlazenyu od nyega izhodi. Theodoreto prinaucsni Otac Cyrillu piſcuchemu, da Duh ſveti jeſt vlaſtiti Sina; odkud slidilo jeſt, da Duh ſveti od nyega izhodi, odgovorio jeſt y). *Akoje rekao* Cyrill, *da jeſt iſte naravi ſcnyime, i da* iz Otca *izhodi, zajednochemo iſpovidati, i kako bogolyubnu rics primiti. Akoli je pak rekao, da iz Sina, alli po Sinu bitje imade, ovo kako bogogerdno, i opako odbacujemo.* Evo! izhogyenye Duha ſvetoga od Sina, zove bogogerdni nauk; nitiſeje tko iz megyu Otacah Sabora Efeskoga nyemu protivio. Dakle kakono ni Theodoreto, tako ni Otci petoga vika niſu derxali, da Duh ſveti izhodi od Sina. Najposli ſtari Otci gercski obicſaju rechi, da Duh ſveti *po* Sinu izhodi, a ne *iz*, illi *od* Sina. Velikaje pako razlika megyu

o-

r) In Orat. ad Eppos, qui ex AEgypto venerant.
s) Ep. *Laetentur caeli.*
t) L. de Fide C. 11.
u) C. 12.
x) Hom. de Sab. ſancto.
y) Vide Binium in Actis Concil. Epheſ. T. V. C. 1. in Reprehenſione Capitulorum 12. Cyrilli a Theodoreto, pag. mihi 865.

Digitized by Google

ovima ricsma, zaſctobo po ovim ricsma *iz*, illi *od* zlamenuſeje kripoſt dillotvorna, a po ricſi *po* nezlamenujeſe; i zato nechemo laſno nachi, da Sin po Otcu izhodi, nego *od* Otca, alli *iz* Otca. Zaglavioje pak ſvoje govorenye Marko Eſeski. Evo recſe kakoſe nauk velikoga Vaſilie slaxe ſa ſvetima liſtovih, ſa Saborih, i ſvetima Otcih. Kakono oni ucſe, da Duh ſveti izhodi od Otca ſamo, tako i iſti Vaſilia imadeſe razumiti.

Napomenuſce tadda Latini, da odgovori na razloge u prid- 130
nyemu ſidenyu od Ivana Bogoslovca, i Juliana Kardinala doneſcene, koje oni iz mlogih, ocſitih, i biſtrih beſidah ſvetoga Vaſilie izvedoſce, pokazujuchi, akoliſe on iſti ſebi neprotivi, ſcto neche ni Gerci, ni Latini rechi; da Duh ſveti ne ſamo od Otca, nego i od Sina izhodi. Alli miſto odgovora on zavadiſe opet vicſuchi, daſu one knyige od Latinah po nadoſtavku izkvarene. Vikaoje, i zamuknuoje vicſuchi; alli nemogaſce pokazati, daſu Latini illi zamerſivſci, illi nedoſtavivſci knyige izkvarili, buduchi one od Gerkah piſane, i doneſcene iz Gercske. Scta radi Ivan Bogoslovac opet u kratkogovoru pokazavſci onomadne recſena, pocſe odgovarati na razloge Marka u ovomu ſidenyu doneſcene. Na nikoje odgovorioje u ovomu ſidenyu, a na oſtale u slidechemu.

Pervi, i poglaviti uzrok Gerkah jeſt izveden iz ovoga raz- 131
loga, da od Boga nejmamo niſcta drugo derxati, nego ſctoſe nahodi u ſvetomu Piſmu: u ſvetomu Piſmu pako nenahodiſe, da Duh ſveti izhodi od Sina: pacſe nahodiſe ſuprotivno; zaſctobo Iſukerſt govorechi od izhogyenya Duha ſvetoga, recſe, *koi od Otca izhodi* z), a niſcta neſpomenu od ſebe, dabi od nyega izhodio: dakle, po nauku ſvetoga Piſma, Duh ſveti od Sina neizhodi. Na ovi protigovor Marka Eſeskoga odgovorenoje: Razlog oni, da niſcta drugo nejmamo od Boga derxati, nego ſctoſe nahodi u ſvetomu Piſmu, nie temelyit; zaſctobo mlogi nauci od Vire jeſu, koiſe nenahode u ſvetomu Piſmu, koje niſctanemanye virujemo; jerboſu nami od ſvetih Otacah pridati, kako pokazuje ſveti Vaſilia a),

z) Ioan. 15.
a) C. 27. de Spiritu S.

Digitized by Google

i ſvidocſinam Sabor opchinski ſedmi, u dillovanyu trechemu, i najposlidnyemu; kakono, i u odlucsku Vire. Koi Sabor po pridanyu Otacah naredio jeſt, daſe prilike Svetih poſctovati imadu. Ovu iſtinu od pridanya poznaoje u ovomu Saboru Florentinskomu Joſef Patriarha Carigradski; da navlaſtito, i ona, kojaſunam od Otacah pridata, prem akoſe nenahode u ſvetomu Piſmu, imamo virovati. Scta radi *prem akoſe nebi nahodilo u ſvetomu Piſmu*, da Duh ſveti izhodi od Sina, nemogu Gerci ovi cslanak odbaciti, od koga pridaliſunam toliki Otci gercski, i latinski. Gennadio Patriarha Carigradski, koi je poslie Sabora Florentinskoga za iſtoga obranyenye piſao, oſim Otacah Zapadnih, donoſi trideſet i tri ſvidocſanſtva Otacah Iſtocſnih, da Duh ſveti iz Sina izhodi b). Od ovud slidi, da niſcta nepomaxu Gerke ricſi one, *koi od Otca izhodi.* Pitajubo Latini Gerke: izhodili Duh ſveti od ſamoga Otca, illi neizhodi od ſamoga Otca? Valya jedno iz megyu ovih Gerkom rechi, illi da izhodi od ſamoga Otca, illi da neizhodi od ſamoga Otca. Ako govore, da neizhodi od ſamoga Otca: dakle izhodi i od Sina. Ako govore, da izhodi od ſamoga Otca; neka kaxu iz ſvetoga Piſma, buduchi da nejmamo niſcta drugo od Boga derxati, nego ſctoſe nahodi u ſvetomu Piſmu. Dojſta nitiſe u ſvetomu Piſmu, niti kod ſvetih Otacah nahodi, da Duh ſveti od ſamoga Otca izhodi. Kakoſe dakle Gerci uslobodiſce rechi, ſctoſe neuſudiſce rechi ſtari Otci?

132 Recſenoje gori: *Prem akoſe nebi nahodilo u ſvetomu Piſmu, da Duh ſveti od Sina izhodi.* Zaſctoboſe i u ſvetomu Piſmu nahodi izhogyenye Duha ſvetoga od Sina, kakoje pokazano na ſverhi ſidenya dvadeſet i pervoga, i ſadache joſc ocſitie biti. Buduchi Iſukerſt rekao u poglavju petnaeſtomu, da Duh ſveti izhodi od Otca, u slidechemu poglavju ſceſtnaeſtomu iſtoga ſvetoga Ivana, kaono tomacſechi one ricſi, *koi od Otca izhodi;* pokazaoje, da i od nyega izhodi. Govorechi on od Duha ſvetoga, recſe: *Oncheme proſvitliti, jerboche od moga uzeti.* Sctoche pak od nyega uzeti, nego bitje, ili

b) Georgii Scholarii, ſiue Gennadii P. C. Defenſio, ſeu Expoſitio 5. Capitum Conc. Florent. Cap. 1. Sect. 7.

Digitized by Google

liti narav boxanſtvenu, kakoſe izvodi iz ſlidechih ricſih Iſukerſtovih: *Sva koja ima Otac, moja jeſu: zatoſam rekao, jerboche od moga uzeti, i naviſtiche vami.* Kao dabi rekao; zaſctobo ſva, koja ima Otac, moja jeſu, i ja (oſim ocſanſtva) narav, i kripoſt dihati Duha ſvetoga, i ſva ſcnyime imam: kako od Otca, illiti od ocſina biſtva Duh ſveti uzima, i zato izhodi od nyega; tako i od mene, to jeſt od moga biſtva uzima, i zato i od mene izhodi. Dakle buduchi da po nauku Iſukerſtovu Duh ſveti izhodi od Otca, ſlidi po nyegovome nauku, da i od Sina izhodi.

Odgovorioje Marko Efeski, da po onoj ricſi *od moga*, razu- 133
mieſe *od moga Otca;* i zato nie Iſukerſt rekao *od mene*, nego *od moga*, to jeſt *Otca*, to jeſt moga biſtva, kojeſam i ja od Otca uzeo. Scto niſcta drugo neche rechi, nego da i Duh ſveti ima iſto biſtvo, koje Otac, i Sin. Alli nepriſtojno Marko odgovori; zaſctobo dabiſe ovo uzimanye razumilo od jedinſtva biſtva, illiti naravi, ſlidilobi, da Otac, i Sin uzima od bitja Duha ſvetoga, jerboſu jednoga ſcnyime biſtva, i naravi. Polak toga pokazujeſe joſc iz ricſih Iſukerſtovih, daje nepriſtojno Marko odgovorio rekavſci, da po onim ricsma *od moga*, razumieſe *od moga* Otca. Zaſctobo *pervo*, Duh ſveti uzimajuchi od Otca proſvitliobi Otca, a ne Sina; Iſukerſt pako govori: *proſvitliche mene, jerboche od moga uzeti. Drugo*, zaſctobo za ukazati, da Duh ſveti izhodi od Otca, niſu koriſne, ni priſtojne one ricſi: *ſva koja ima Otac, moja jeſu;* iz ovih pako ricſih hotioje Iſukerſt pokazati izhogyenye Duha ſvetoga, jerboche od moga uzeti. A uſuprot one ricſi: *ſva koja ima Otac, moja jeſu*, jeſu verlo priſtojne, i kripoſne za ukazat, da Duh ſveti od Sina izhodi. Zaſctobo ako, kakoje Iſukerſt rekao, Duh ſveti izhodi od Otca; i opet, *ſva, koja ima Otac, moja jeſu*, ſcto drugo ſlidi; nego da i Sin ima kripoſt Duha ſvetoga dihati, da i od Sina biſtvo uzima, da i od Sina izhodi? Scto po onim ricsma ukaza Iſukerſt: ſva, koja Otac ima, moja jeſu, dakle od mogache uzeti.

Niti valya rechi: Daſe nemore razumiti izhogyenye Duha 134
ſvetoga od Sina po onim ricſma: *uzetiche od moga.* Razlog jeſt, zaſctobo izhogyenye Duha ſvetoga jeſt od vika; a ona rics Iſukerſtova *uzetiche*, zlamenuje vrime doſcaſto. Na ovoboje davno

Digitized by Google

odgovorio ſveti Auguſtin pokazujuchi, da vikovicsnoſti, i onima ſtvarma, kojeſu vikovicsnye, kakonoſu izhogyenya, priſtojno prilaxeſe rics, illi ona zlamenovala proſcaſto, illi ſadaſcnye, illi doſcaſto vrime. Govori on: *U onomu ſctoje vikovito, od kogamugodi drago vrimena rics metneſe, illi ona zlamenovala vrime ſadaſcnye, illi proſcaſto, illi doſcaſto, nemecheſe laxlyivo: zaſctobo ſcto vikovito jeſt, i biloje, i bitiche, i jeſt. Biloje, jerbo nie nikada manykalo: bitiche, jerbo nikada neche manykati: jeſt, jerbo vazda jeſt* c). Vikovicsnoſt jeſt kaono rekavſci jedan cſas, koi niti proſcaſto, niti doſcaſto nezlamenuje. Buduchi dakle, da nyoj ſvako vrime odgovara, rics ona *uzetiche* zlamenyuje uzimanye, i izhogyenye od vika. Na ovi nacſin imaduſe razumiti, i one ricſi Iſukerſtove na *broju 121.* koimaſeje sluxio Ivan Bogoslovac za ukazati izhogyenye Duha ſvetoga od Sina. Iz ovoga odgovora ocſito jeſt, da poglaviti razlog Gerkah po komu naſtoje ukazati, da Duh ſveti ſamo izhodi od Otca, jeſt mlohav, i brez razloga. I da priprofti razumiu zarad koih obicſajem nikoja nadoſtavlyati za iſtomacſenye. Evo! kada upravlyamo k-Otcu nebeskomu molitvu govorechi, kakonasje Iſukerſt iſti naucſio: *Otcſe naſc, koi jeſi na nebeſih*, iz ovih ricſih neslidi, da jeſt ſamo Bog Otac na nebeſih; a nie Sin, niti Duh ſveti: neslidi takojer, daje ſamo na nebeſih Bog Otac, a da nie na zemlyi; dakle ni iz onih ricſih, *koi od Otca izhodi*, neslidi, da Duh ſveti ſamo od Otca izhodi, a neizhodi takojer od Sina.

135 Ova prem akoſu ocſita, ſa ſvim tizim pitaju joſc Gerci, buduchi kako vi govorite ocſito, da Duh ſveti izhodi i od Sina, zaſcto Iſukerſt, kadaje od Duha rekao: *koi od Otca izhodi*, nie nadoſtavio: *i od mene izhodi?* Ovo iſto Makſimin Episkop Arianski pitaoje ſvetoga Auguſtina d) koimuje odgovorio: *zaſctoboje Otac nyegovoga izhogyenya pocſetak, i vrutak, koi je takva Sina porodio, i poragyajuchi nyemu dao, da i od nyega Duh ſveti izhodi.* Na prilicsni nacſin joſc prie piſaoje ſveti Otac e): *Nekaſe razumi tako re-*

cſe-

---

c) Tract. 99. in Ioan.
d) L. 3. contra Maximin.
e) L. 15. de Trinit.

Digitized by Google

cseno, da Duh sveti od Otca izhodi, dase ima razumiti, da i od Sina izhodi; od bitja Otca, i Sina. Zasctobo, ako sve scto ima Otac, imade i Sin; imade takojer od Otca, da od nyega izhodi Duh sveti. Na isto pitanye daoje josc drugi odgovor, i razlog na ovi nacsin: *Ako od Otca, i Sina izhodi Duh sveti, zasctoje rekao Sin: od Otca izhodi? Zascto? nego zasctobo obicsaje pridati sva, koja nyegova jesu,* za ukazat posctenye *onomu, od koga i on isti jest, kakono na drugomu mistu govori* f). Moj nauk, nie moj; nego onoga, koi je poslao mene. *Ako dakle ovdi razumiese nyegov vlastiti nauk, od koga nisctanemanye rekaoje, da nie nyegov, nego Otca: koliko vechma imase razumiti, da i od nyega Duh sveti izhodi, gdi ovako govori: od Otca izhodi; a negovori: od mene neizhodi. Od koga pak Sin ima, da jest Bog; jerboje Bog od Boga; od onoga takojer ima, da od nyega Duh sveti izhodi* g).

Hoche rechi naucsitely sveti, prem akobise i nahodilo u sve- 136
tomu Pismu, da Duh sveti neizhodi od Sina, josc nebi mogli rechi temelyito, da neizhodi od Sina, a kamolibi sada rekli, kadase nenahodi, da Duh sveti neizhodi od Sina. Razlog jest, zasctobo u Bogu sva jesu jedno, i sctose nahodi u svetomu Pismu, od jednoga sobstva, onose moxe rechi i od drugoga, akose neprotivi vlastitosti sobstvenoj. Od ovud izvede Ivan Bogoslovac suproti Marku Efeskomu, dase sa svetim Pismom slaxe nauk svetoga Vasilie, ucsechega da Duh sveti izhodi od Sina. Dase pako slaxe i s-naukom svetih Otacah, pokazaoje odgovarajuchi na nyiove beside od Marka donescene, kojese nahode na *broju 127.*

Perva besida jest svetoga Grigorie Episkopa Neocesareensko- 137
ga, csudotvorca: *Jedan Duh sveti iz Boga bitje imajuchi* καὶ δι ἡȣ̃ πεφηνὸς *i koi po Sinu jest izsinuo* δηλάδη τοῖς ανθρώποις, *navlastito lyudma.* Iz ove beside izvede Marko, da Duh sveti samo od Otca izhodi; jerbo one ricsi, *po Sinu jest* izsinuo, zlamenuju, da po Sinu dajese lyudma, a ne da po Sinu izhodi. Allimuje odgovoreno,

f) Ioan. 17. v. 16.
g) L. de Trinit.

no, da nepriſtojno izvede; zaſctobo, kako i on znade, Otcem gercskim jeſt velle obicſajno ſobſtva boxanſtvenoga ſvakoga izgogyenye ἐκφάνσεως, *i* ἐκλάμψεως *izſivanya* imenom zvati. I ſveti Grigoria Nazianzenski, priimenkom Bogoslovac, govori, da ſobſtva boxanſtvena megyu ſobom razlucſujuſe po izſivanyu: dakle ſveti Grigoria govori, po nacſinu gercskoga govorenya, da Duh ſveti po Sinu izhodi. Biljexiti ovde valya, da one ricſi *navlaſtito lyudma* nikoi Gerkich jeſt priſcio za zlamenovati, da po oni nacſin Duh ſveti po Sinu izſiva, po koiſe lyudma daruje. Poznajeſe ovo iz iſtomacſenya latinskoga iſtorie Cerkvene Euſebia od Ruffina Akvilejenskoga ucſinyena, gdiſe oni nadoſtavak nenahodi. Ovom beſidom sluxioſeje Papa Adrian pervi, piſcuchi, i pokazujuchi Karlu velikomu, da Tharaſſio Patriarha Carigradski u iſpovidanyu Vire, govorechi, da Duh ſveti od Otca po Sinu izhodi, jeſt pravovirno rekao. Alli u onoj knyigi, kojomſeje sluxio Papa, nebiaſce oni nadoſtavak. Od ovud slidi, daſe ona beſida neprotivi Latinom; i takojer slidi, ſctoje Marku recſeno, da Gerci izopacſuju knyige.

Recſenoje na *broju 127. Surio* piſce, daje Marko Efeski ſuprot Latinom donio Grigorie Nazianzena slidechu beſidu, po kojoj on tomacſi ricſi one ſvetoga Pavla: Mi niſmo primili Duha ſvita, nego onoga, koi od Boga jeſt: *Jedan Duh ſveti od Boga bitje imajuchi; i po Sinu ocſitujeſe lyudma.* Ova beſida, akoli jeſt joſc ſvetoga Grigorie Bogoslovca beſida zakonita, prilicsnaje beſidi Grigorie cſudotvorca s-gercskim nadoſtavkom; i obidve po iſtomacſenyu gercskomu slaxuſe s-beſidom Makaria Antiokenskoga eretika Monothelite, koi u iſpovidanyu recſe: *I u Duha ſvetoga iz Otca izhodechega, i po Sinu ſivajuchega navlaſtito lyudma* h). Pervi, kako jedni ſude, ovi krivovirci Monothelite ſuprot Latinom izhogyenye Duha ſvetoga *po Sinu* iſtomacſiſce; da po nyemu ocſitujeſe lyudma. Po ti nacſin, i Gerci posli zametnute ſmutnye megyu Cerkvom Iſtocsnom, i Zapadnom iskrechujuchi onu rics *po Sinu*, nektiuchi razumiti vikovito izhogyenye Duha ſvetoga od Sina, reko-

h) Act. 8. Synodi 6.

Digitized by Google

koſce, daſe ima razumiti ocſitovanye vrimenito po udilyenyu darovah duhovnih. Ovo ſvidocſi prinaucsni Gerk Blemida i). Recſenoje akoli je beſida ſvetoga Grigorie Bogoslovca, taddaboſe ima iſtomacfiti da od Boga Otca, kakono od pravoga vrutka, ima Duh ſveti bitje, neizmechuchi Sina. Ovoje ocſito, daſe tako razumiti ima; zaſctobo on govorechi od Sina, i Duha ſvetoga recſe k): *Jednoga, i drugoga megyu nyima razlika, po razlogu reda illiti izhogyenya, razlicsna imena je nyima dala.* Od ovud izvodiſe, ako nebi Duh ſveti izhodio od Sina, nebi bio razlucſen od Sina, nego jedno iſto ſcnyime ſobſtvo.

Druga beſida, od Marka Efeskoga doneſcena, jeſt ſvetoga Dio- 138
niſia: *Sam Otac jeſt vrutak ſverhubiſtveni boxanſtva;* ako on ſam, dakle nie Sin. Allimuje kazano, da to neslidi; zaſctobo ova beſida neche niſcta drugo rechi, nego da Otac jeſt pervo u Troici ſobſtvo, koje od nikoga neizhodi, a od koga dva ſobſtva, Sin, i Duh ſveti, kao od vrutka iſticſu, illiti izhode. Ovomuſe pako neprotivi, ſcto i od Sina Duh izhodi. Kakonoje Sin Bog od Boga, ſvitloſt od ſvitlofti, takoje i pocſetak od pocſetka, vrutak od vrutka. Sveti Otci Sina vrutkom nazivaju, ſveti Cyrill l) ocſito govori, da Duh ſveti *iſticſe* od Sina, daje Sin *vrutak od vrutka.* S. Athanaſio m) donoſechi ricſi one Davida: *Kod tebe jeſt vrutak xivota,* govori: *Znadiaſce Otac, pri ſebi imajuchi Sina, vrutak Duha ſvetoga.* Latini pako s-ovima Otcih govorechi, da i Sin jeſt vrutak, nerazumiu, da Sin jeſt pervi, i poglaviti vrutak, illi da od ſebe ima, da jeſt vrutak, nego od Otca. Otac ſam jeſt ſverhubiſtveni vrutak boxanſtva; jerbo iz drugoga vrutka neiſticſe, buduchi da nejma od koga bitje uzima, kako Sin uzima od nyega. I zatoje vrutak od vrutka, vrutak Sin, od vrutka Otca. Otac je vrutak, kako roditely, i diahtely, i zatoje ſam ſverhubiſtveni

vru-

i) Epiſt. 2. ad Michaël. Ducam Imper. Vide Le Quien Diſſert. Damaſc. 1. N. 48.

k) Orat. 37. de Filio, et Spiritu S.

l) Cyrill. Al. in Expoſit. Symb.

m) Ath. L. aduerſus Arianos.

Digitized by Google

vrutak ſvega boxanſtva; a Sin, ſamo kako diahtely, jeſt biſtveni vrutak ſamoga Duha ſvetoga. Po ti nacſin trecha befida S. Athanaſia razumieſe: *ſam Otac jeſt uzrok dviu*, to jeſt pocſetak Sina, i Duha ſvetoga; a Sin jeſt pocſetak jednoga, to jeſt Duha ſvetoga. Slide oſtali odgovori u slidechemu ſidenyu.

POGLAVJE DVADESET I TRECHE.

Sidenye dvadeſet i cſetverto: Ivan Bogoslovac odgovorivſci na oſtale razloge, pokazuje, da Duh ſveti, i od Sina izhodi.

239 SIdenye ovo dvadeſet i cſetverto, Florentinsko osmo, biloje u Subotu dvadeſet i pervi dan miſeca Marca, u koje Marko Efeski nebiaſce doſcao. Smotrivſci to Ivan Bogoslovac, pocſe: *Hotiobi, dabiſe i Marko Efeski nahodio danas u ovomu ſidenyu, da sliſca odgovaranya na oſtale razloge; alli zaſctoboſe nepouffa, dachenas nadvladati, po ovomu ſvomu uklonyenyu od ſidenya, i bixanyu, daje nadvladan, ocſtuje.* Car priterxe Ivana govorenye: *Gerci*, recſe, *niſu danas doſcli, daſe prigovaraju; nego ſamo da Latinom zadovolye, i ucſinyen ugovor iſpune, i zato Marko Efeski nekti dochi. Sami dakle Latini imadu danas vrime, i miſto govoriti, a Gerci nebudu niſcta odgovarali.* Ovako Car, koi je za poſctenye ſvoga naroda vazda naſtojao, zagovori Marka Efeskoga. Alli drugi iſpiſaoci ovoga Sabora, druga joſc od Marka Efeskoga donoſe, iz megyu koi jeſt prinaucſni Patriarha Carigradski, koi, kanoti Staroſta tadda nahogyaſceſe u iſtomu Saboru, skolario.

240 Piſce on u prinaucsnoj ſvojoj knyigi n) u kojoj tomacſi poglavja pet, od koih je bilo prigovaranye u Saboru Florentinskomu,

n) In Epiſt. Conc. Flor. C. 1. Sect. 1.

Digitized by Google

mu, i takojer daje uzrok i razlog odmetnikom, koiſu odſtupili od ujedinyenya s-Cerkvom Rimskom, zaſctoſeje on ujedinyio, i ujedinyen oſtao. Pokazavſci on ocſita ſvidocſanſtva ſvetoga Cyrilla Alekſandrinskoga, i po nyima, da Duh ſveti i od Sina izhodi, govori odſtupnikom na ovi nacſin: *Dakle virujte nami, koi vas upravno ſvitujemo, pacſe ne nami, nego iſtini; niti nas tako oholo neoſvagyajte, kaono nerazumne, neumitne, i Sinodu poslusne. Zaſctobo ſve ſvete vidiliſmo, i razlozima nyiovih prignuti, iſte razloge slidechi priloxiſmoſe k-Latinom, pacſe ne Latinom; nego temelyitoj, i pravoj Viri S. Petra, pravomu Bogoslovacah, i ſvetih oniu lyudih nauku, koi ſa ſvim izverſiti biau: koima Episkop Eſeski Marko pometen, niti moguch, na nyiove razloge odgovoriti, kao uplaſcen pobixe; a Ivan koiſeje ſcnyime prigovarao, vapiaſce: dovedite amo Eſeskoga, da cſujemo nyegove odgovore. Sinod pako zvaogaje, da dogye; a on ukazivaoſeje, daje boleſtan.* I opet skupivſci Sinod, vapiaſce Ivan: *neka dogye Marko; amo neka ulize, neka cſuje odgovore na ſvoje razloge. Opet, zvan zakonito od Sinoda, nedojgye.* Od ove nyegove boleſti piſcu, i drugi piſaoci o) kada on zaſtigyen od Ivana Bogoslovca, i Juliana Kardinala, neznajuchi, odgovoriti, nepouzdaſe dochi; govorechi, kao da jeſt iz pameti iziſcao. Kada nikoi dojdoſce k-nyemu zovuchiga u Sabor, da ſverſci ſvoje prigovaranye; najgyoſcega na poſtelyi lexechega, i u iſtinu nezdrava. Vapiaſcebo ſa ſvim glaſom: *nemogu dochi, nemogu! jerbo proſcaſte nochi doſcavſci Kardinali, i digavſci krov, ulizoſce u ſobu, i izbiſceme s-ognyevitimi ſcibama.* Kazivaoje modrice od ſcibanya, koje oſim nyega, nitko nie mogao viditi. U ovoj prigodi ſudioſam, daje vridno zabiljexiti, neka znadu ſctioci, tko, kakvili je bio Marko Efeski? Kakva mudraca, i kollovogyu u odſtuplyenyu od ujedinyenya Gerci niſuſe ſtidili sliditi. Sliſcajmo ſada Ivana Bogoslovca na oſtale razloge odgovarajuchega, koi razlozi najpervo iz Sinodah izvedeni nahodeſe na *broju 128.*

Rekaoje Marko Eſeski u pridnyemu ſidenyu: U opchinskima 141
Saborih, Nicenskomu pervomu, i Carigradskomu pervomu, u koi-

o) Pluſiaden. apud Allat. L. 3. C. 2. Ioſeph. Methon. in Reſp. ad Libell. Marci Epheſ.

Digitized by Google

maje boxanſtvo Duha ſvetoga pokazano i naregyeno, daſe ima virovati; niſcta nie naregyeno od izhogyenya Duha ſvetoga, premako imadoſce oni Otci prigodu, buduchi naredili daſe u Simbolu govori: *koi od Otca izhodi.* Zaſcto pako niſu? zaſctobo niſu virovali, da Duh ſveti izhodi od Sina. Zaſctobo, da budu virovali, doiſtabi i onu rics *i Sina* bili nadoſtavili, jerbo imadiau pun, i izverſcit nauk dati od Duha ſvetoga.

Na ovi razlog obilatoje odgovoreno: Cerkva ne obicſaje u Saborih nikakve naredbe ni odlucske od Vire cſiniti; nego kadaſe zametnu zablugyenya, i krivovirſtva. Ovo ſvidocſi S. Grigoria Nazianzenski p), i ſveti Epifanio q): *Od onih kojaſe u ſtanovitima vrimenih dogagyaju, Sinodi prividiti, i narediti obicſaju.* Ovo ſvidocſi i ſveti Vaſilia r), koi daje uzrok, zaſcto je u kratko poſtavlyen nauk u Saboru Nicenskomu, od Duha ſvetoga? zaſctobo recſe, nie oſobito pitanye od toga bilo. Buduchi dakle, da u vrime ovih Saborah nitko nie iz megyu pravovirnih ſumnyio; izhodili Duh ſveti, i od Sina? niti je tko naſcaſt, koibiſe ovomu cslanku protivio, zato ovi Otci u ovima Saborih proſcavſci mucſanyem, niſcta od izhogyenya Duha ſvetoga od Sina nenarediſce. Kada pako Eunomiani, i Macedoniani krivovirci novu iz pakla bogopſovku izneſoſce, da Duh ſveti nie Bog, da neizhodi od Otca: tada Sinod Carigradski ocſitim ricsma naredio jeſt, da Duh ſveti jeſt Bog, da od Otca izhodi, i zato nie ſtvorenye; i ovo za ono vrime zadoſta biaſce, za odbaciti zametnuto zablugyenye. Niti valya rechi Gerkom: dakle Otci oni niſu dali ſverſcen, i podpun Simbol, kako od potribe biaſce. Nevalya ovo rechi; zaſctobo Simbol nezoveſe zato podpun, i ſverſcen, zaſctoboſu ſve iſtine kerſtjanske cslanci u nyemu iſtomacſeni, nego zaſctoboſe ſve iſtine u nyemu zderxe. Daſe pak bude koja ſmutnya onda zametnula kao poslie, da Duh ſveti izhodi *ſamo* od Otca, taddabi bili oni Otci nadoſtavili, *i od Sina;* alli zaſctoboſu virovali pravo-

p) Ad Cledonium.
q) Haereſi 74. N. 14.
r) Epiſt. 125.

Digitized by Google

vovirni, da Duh ſveti i od Sina izhodi, kakonam ſvidocſi pridanye ſtarih Otacah, zato nie potribno bilo nadoſtaviti one ricſi, *i od Sina.* Kaono takojer da budu koi krivovirci bludili, u vrime Sabora Nicenskoga, da Sin neragyaſe ſamo od Otca, pridalibi bili *od ſamoga Otca*, kakono nahodimo u Simbolu ſvetoga Athanaſia; alli zaſctobo niſu pravovirni od toga ſumnyili, niti je tko iz pakla ovu ereſiu izvukao, zato Otci u Saboru rekoſce: *i od Otca rogyenoga*, a ne od ſamoga Otca. Ovaſu obilatie iſtomacſena, nego u Saboru recſena od Ivana; da i priproſtiti laſcnye razumiti mogu.

Na drugi pako razlog, koga doneſe Marko Efeski, i nahodiſe gori, na ſverhi *broja 128.* da navlaſtito Simbol oni Neſtorianski Theodora Mopſueſtena, nie odbacio Sabor Efeski, u komu Simbolu cſatenoje ocſito od Duha ſvetoga: *Niti ſzcinimo, daje on Sin, niti da po Sinu ima bitje ſvoje.* Iſtina jeſt, daje pridat bio od Karifia, i u Saboru procſaten, i da nie odbacen bio ocſito od Sinoda; alli zaſcto? ne zato kao dabi bio primlyen od Sinoda oni opaki nauk; nego zaſctoboſeje mogao Simbol oni razumiti, da Duh ſveti nie ſtvoren, ni ucſinyen, kako govorau Macedoniani, i Eunomiani krivovirci; a kolikoſeje doticalo zablugyenya Neſtorianskoga, buduchi onde bilo protreſano od jednoga ſobſtva Iſukerſtova, i od imena Bogorodice, Sabor je ucſinio oſobiti odlucſak pod skinutjem, i prokletſtvom ſuprot zablugyenyu Neſtorianah, a kolikoſe doticſe izhogyenya Duha ſvetoga, niſcta nie od ovoga cslanka naredio, niti je ſcto Cyrill ſuproti tomu u Saboru govorio: alli zaſcto? jerbo nie bilo vrime od toga posla. Nekaſe pako tomu necſude Gerci; zaſctobo, kakoje gori recſeno, kada Sabor koje oſobito zablugyenye protreſuje, za ono vrime druga zablugyenya propuſcta. Kakono u Saboru Nicenskomu, prem ako Ario ni od Duha ſvetoga nie pravo virovao, Sabor niſcta nie od nyega naredio, nego ſamo od boxanſtva Sina Boxjega; jere ovi biaſce cslanak poglaviti, koga radi izajgye ſmutnya. 142

Zatim Ivan Bogoslovac odgovorio jeſt na beſide ſvetih Otacah, po koima hotiaſce Marko ukazati, da Duh ſveti od ſamoga Otca izhodi. Beſide ove nahodeſe na *broju 129.* I pervo na beſidu S. Vaſilie: *Nijedno po ſvojoj vlaſtitoſti opchenye nejma Sin s Ot-* 143

Digitized by Google

cem... odgovorioje: iſtina jeſt, da Sin kako Sin, po vlaſtitoſti ſinovſtva, nejma opchenye s-Otcem, jerboſe po nyoj od Otca razlucſuje, alli ſa ſvim tizim ima opchenye s-Otcem u kripoſti diahti Duha ſvetoga, buduchi, daje jedna iſta u obodvoici. *Drugo*, na beſidu S. Grigorie Nazianzena: *ſva, koja ima Otac, jeſu Sina, oſim pocſetka;* odgovorioje, da Sin nie pocſetak pervi i poglaviti, to jeſt od ſebe, kako Otac, od koga ima Sin, da jeſt pocſetak. Daſe na ovi nacſin ima razumit, izvodiſe iz druge beſide ſvetoga Grigorie: *ſva, koja ima Otac, jeſu Sina, oſim ſcto nerogyen nie* s): dakle i ovo jeſt Sina, da jeſt pocſetak Duha ſvetoga. *Treche*, na beſidu S. Cyrilla Alekſandrinskoga: *niſu oni govorili, nego iſti Duh Boga, i Otca, koi izhodi od nyega; niſctanemanye nie po razlogu bitja izvanski Sinu*, odgovorioje, da zato Cyrill neizmeche Sina, da od nyega neizhodi Duh ſveti, nego ſctomu potribno onda biaſce, potvergyuje, da Duh ſveti jeſt jednobiſtveni ſa Sinom, za odbiti tuxbe Theodoreta, i drugih nepriatelyah, koiga nepravedno okriviſce, kao da s-Apollinarom, Macedoniom, Eunomiom krivovircima derxi, da Duh ſveti jeſt ſtvorenye. Daje pako virovao, i derxao, iz megyu oſtalih Otacah oſobito ucſechi, da Duh ſveti izhodi od Sina, vidichemo posli. *Cſetverto*, na beſide S. Ivana Damaſzcena: *Govoriſe da jeſt Duh Sina, ne kao iz nyega, nego po nyemu izhodechi, zaſctobo ſam Otac pocſetak jeſt*, odgovoriſce Latini, kako piſce *Syropul* t): daje jedan Damaſzcen iz mlogih, koi to ucſi, niti jeſt tolikoga imena, daſe zaradi nyega jednoga ſcto imade u Cerkvi ponoviti. Ako moxe Marko Efeski, neka koga drugoga iz megyu ſtarjih, ſvidoka dovede. Pooſctar doiſta odgovor; alli nemogu Gerci Latinom zamiriti, ako Latini jednoga Otca Damaſzcena ſvidocſanſtvo za nemar derxe, buduchi, daſe oni neſtide ſviu naucſitelyah latinskih ſvidocſanſtva za nemar derxati; a oſobito velikoga Auguſtina, koga fali Sabor opchinski peti, i ſceſti. Beſſarion Metropolita Nicenski u) ſvidocſi, da Latini niſu hotili primiti beſide S. Ivana Damaſzcena za zakonito ſvidocſanſtvo, jerboſe nena-

s) Orat. in Pent.
t) Syropul. L. 8. C. 15.
u) In Orat. Dogmat. C. 7.

Digitized by Google

nahogyaſce, u ſvih nyegovih knyigah. Alli ako i jeſt zakonito nyegovo ſvidocſanſtvo, niſcta nepomaxe Marka Efeskoga; zaſctobo buduchi da ovi ſveti Otac ondi prilikuje Boga Otca ſuncu, Sina zraku, Duga ſvetoga ſvitloſti, koja iz ſunca, i iz zraka izhodi, nie on virovao, da Duh ſveti neizhodi od Sina. Zato kada govori, da od *ſamoga Otca* Duh ſveti izhodi, od potribeje iſtomacfiti, i razumiti da izhodi od nyega, kako od pervoga vrutka, i pocſetka *po Sinu*, zaſctobo, i Sin ima od Otca, da od nyega Duh ſveti izhodi. Od ovud slidi, da Otac ſam jeſt pervi vrutak, i pocſetak, izhogyenyah boxanſtvenih.

Scto jeſt na befidu Theodoreta Ivan odgovorio, za razumiti, 144
ſctoje ſada, i takojer poslie Gerkom odgovoreno, imaſe znati, da Cyrill Patriarha Alekſandrinski od ſtrane ſvoga Sinoda, piſaoje ſpaſonoſnu knyigu x) Neſtoriu krivovircu, nadoſtavivſci na ſverhi iſte knyige dvanaeſt poglavjah, illiti prokleſtvah. Zaradi nyih zametnuſe velika ſmutnya, kao da udaraju zablugyenyem krivovirca Apollinara, Episkopi ſuproti nyemu uſtadoſce, i ſuproti onima prokleſtvom piſaſce, koimaje on u ſvojoj branogovornoj knyigi y) odgovorio. Joan Patriarha Antiokenski, koi je Neſtoriu priatelyio, nezadovolyan piſanyem oniu Episkopah ſuproti Cyrillu, ſvitovaoje prinaucsna Episkopa Cyrskoga Theodoreta, da i on naoſctri pero ſuprot Cyrillu, i na ona prokletſtva odgovori. Theodoreto buduchi omrazu na Cyrilla noſio zaradi oſugyena Neſtoria, laſno priſtadde nepravednomu vichu Joanna Antiokenskoga, i odgovori na poglavja Cyrilla, nyegov katoliſanski nauk, naopako iskrechujuchi na razumlyenye ereticsko z). Na devetomu poglavju, kakoje recſeno na *broju 129.* na one ricſi Cyrilla: *da jeſt vlaſtiti Sina Duh*, odgovorioje Theodoreto: *Akoje* Cyrill *rekao, da jeſt iſte naravi ſcnyime, i da iz Otca izhodi, zajednochemo iſpovidati, i kako bogolyubnu rics primiti; akoli je pak rekao, da iz Sina, illi po Sinu bitje imade, ovo kao opako, i bogogerdno odbacujemo: zaſctobo viruje-*

mo

x) Ep. *Cum Saluator.*

y) Ep. Apolog. *Qui ſuam mentem.*

z) V. Binium in Actis Conc. Eph. T. V. C. 1. p. 859. Ep. *Lectis.*

Digitized by Google

mo Goſpodinu govorechemu: Duh, koi od Otca izhodi; i ſvetomu Pavlu po iſti nacſin govorechemu: mi pako niſmo primili duha ſvita, nego Duha, koi iz Boga jeſt. Od ovud izvede Marko Efeski ſuprot Latinom ovi razlog: Theodoreto izhogyenye Duha ſvetoga naziva naukom opakim, i bogogerdnim; i ſa ſvim tizim nitkoſe nie protivio, ni Cyrill, ni Otci ſaborni. Dakle Otci vika petoga, niſu virovali, ni derxali, da Duh ſveti izhodi iz Sina: pacſe mucſanyem ſvoim jeſu priſtali Theodoretu govorechemu, da izhogyenye Duha ſvetoga od Sina, jeſt opak, i bogogerdan nauk.

145 Na ovu beſidu Theodoreta odgovorenoje; daje on izhogyenye Duha ſvetoga od Sina nazvao bogogerdnim naukom Apollonistarah, i Eunominianah eretikah ucſechih, da Duh ſveti jeſt od Sina ſtvoren. Ovim bogerdnim zablugyenyem Theodoreto opako, i nepravedno je Cyrilla potvorao, od one na nyega omraze. Ovo je ocſito iz knyige, od Theodoreta manaſtirom piſane, u kojoj on Cyrilla, zarad recſenoga zablugyenya okrivlyuje: *Bogogergyuje pako Duha ſvetoga, govorechi, da neizhodi od Otca po Goſpodinovoj ricſi; nego da jeſt iz Sina. Ovoje ſimena Apollinaria plod.* Na ovi nacſin valya rechi, daſu i Otci ſaborni razumili onu Theodoreta beſidu; i zato, kako govoraſce Marko, niſuſe protivili. Razlog jeſt, jer da on bude govorio po razumlyenyu katolicſanskomu, da Duh ſveti neizhodi *po Sinu*, kakobi Gerci, koiſu vazda derxali, da Duh ſveti po Sinu izhodi, bili mucſechi propuſtili, dabi Theodoreto uſudioſe nyiov nauk zvati, daje opak, i bogogerdan? vech akoſu propuſtili, jerbo od toga nebiaſce poglavito, i obicſajno Saborom prigovaranye; i da novu ſmutnyu nezametnu. Da pak Cyrillo nepravedno od Theodoreta okrivlyen, dalekoje bio od nauka Apollinaria i Eunomia, ocſito jeſt iz nyegova odgovora na knyigu Theodoreta a) *Izhodi pako iz Otca po ſpaſitelya ricſi Duh ſveti. Alli nie izvanski Sinu: jerbo ſva ima s-Otcem; i ovoje on iſti ucſio govorechi od Duha ſvetoga: ſva, koja ima Otac, moja jeſu: zaſctoboſam rekao vami; jerboche od moga uzeti.*

Naj.

---

a) In Refutat. ad Reprehenſ. 9. Theodoreti apud Binium p. 866.

Digitized by Google

Najposli na razlog oni donesćen na sverhi *broja 129.* stari Ot- 146
ci obicsavasće govoriti, i pisati, a osobito gercski, da Duh sveti izhodi *po Sinu*, a ne od Sina, illi iz Sina: velikaje megyu ovima ricsicama razlika. Razlog jest, zasctobo ona ricsica *iz*, illi *od*, zlamenuje dillotvornu kripost, koju ricsica *po* nezlamenuje, i ovoje zasćto nenahodimo, da Duh sveti, illi da Sin *po* Otcu izhodi; nego da od Otca izhodi. Na ovi protigovorni razlog odgovorenoje: Istina jest, da gercski Otci pisali, i govorili jesu, sluxechise ricsicom onom *po* Sinu, da Duh sveti po Sinu izhodi; alli je takojer istina, dasuse sluxili i onom ricsicom *od*, illi *iz*, da Duh sveti od Sina izhodi. Iz megyu ovih jesu sveti b) Epifanio, sveti c) Cyrill, Didim d) Alekssandrinski, Grigoria Nissenski e) *Duh sveti pako govorisce, da jest od Otca; i josc, da jest iz Sina, pokazujese.* Ova besida od nikoih opakih, i vlastitomu spasenyu suprotivnih, u nikkih knyigah nahodise ostruxena, a u nikoih cilovita; vapiuchi suprot onima, koi izopacsuju, i kvare brezobrazno svetih Otacah knyige, kakose tuxi Gennadio Patriarha Carigradski f). I prem ako nebise kod Otacah nahodila ona ricsica *iz*, alli *od*, nego ona *po;* nebi slidilo, da Sin nie pravi, i dillotvorni pocsetak, illiti uzrok Sina. Nahodimo u svetomu Pismu, gdi od Ricsi, to jest Boxjega Sina pisce sveti Ivan: *Sva po nyemu jesu ucsinyena* g). I opet S. Pavao govori: *Sva po nyemu, i u nyemu stvorena jesu* h). Ovdi ricsica *po* zlamenuje pravo uzrokovanye; da Sin Boxji jest pravi pocsetak, i stvoritely svita. Kako dakle sveto Pismo, za zlamenovati dillotvornost, i pravo uzrokovanye (scto biljexi sveti Vasilia), sluxise sada ricsicom *po*, sada ricsicom *iz*, illi *od;* tako valyanam rechi, dasuse sluxili i sveti Otci gercski, kolikoje poradi pravoga pocsetka, illiti uzroka, razumiuchi *po Sinu*, sctosu razumili iz Sina. Doista nahodimo, dasu i latinski Otci kadkad rekli, da Duh sve-

ti

b) In Ancor. N. 67.
c) Epist. ad Nest. L. 34. Thesau.
d) L. 2. de Spirit. S.
e) Hom. 3. super *Pater noster.*
f) C. 1. Sect. 2.
g) Ioan. 1.
h) Ad Colos. 1.

Digitized by Google

ti *po* Sinu izhodi, nifcta nefumnyechi, jellife po onoj ricfi *po* zlamenuje pravo uzrokovanye? Od ovud ocfito slidi, da fveti Otci sluxilife jefu fada ricficom *po*, fada ricficom *od*, illi *iz*, derxechi; da jedno ifto zlamenuju. Tako Cyrillo brez razlike sluxife ovim ricsma. U knyigi pifanoj Caru Theodofiu govori, *daje Ifukerfl rogyen po fvetoj Bogorodici divici;* a opet u knyigi pifanoj Neftoriu govori: *daje rogyen iz xene.*

147 Razlog pako zafcto Otci gercski obicfavafce rechi, da Duh fveti izhodi po Sinu, jeft ovi, zafctobo hotifce ukazati, da Sin Boxji nie poglaviti, i pervi vrutak, illiti pocfetak izhogyenya Duha fvetoga na oni nacfin, na koi jeft Otac, koi fvojom kripoftjom, ne od drugoga uzetom, difce Duha fvetoga, Sin pako difce Duha fvetoga, zajedno s Otcem jednim iftim diahnyem, po kripofti od Otca uzetoj; kakoje recfeno na *broju 138.* Od ovud slidi odgovor na ono, fcto odmetnici govore: Nenahodife, da po Otcu Sin, illi Duh fveti izhodi: dakle ricfica *po* nezlamenuje uzrokovanye, alli dillotvoranye. Niebo ovi uzrok, nego premako i ricfica *po* zlamenuje uzrokovanye, fa fvim tizim nezlamenuje uzrokovanye pervo i poglavito, nego od Otca uzeto; Otac pako buduchi da po vlaftitoj i neuzetoj kripofti ragya Sina, i difce Duha fvetoga, ova ricfica *po* nie priftojna nyemu. Od ove razlike uzrokovanya megyu Otcem, i Sinom, zabiljexioje fveti Auguftin i) govorechi: *Tako i Otac Bog, i Sin Bog, i Duh fveti Bog; i fvi zajedno jedan Bog. I nifctanemanye ne zaludo u ovomu Trojftvu nezovefe Rics, nego Sin Boxji; ni dar Boxji, nego Duh fveti; niti od kogaje rogyena Rics, i od koga poglavito izhodi Duh fveti, nego Bog Otac: zato pak reko poglavito; zafctobo, da i od Sina Duh fveti izhodi, nahodimo. Alli i ovomuje Otac dao.* Govori takojer na drugomu miftu, da Duh fveti *vlaflito* govorechi od Otca izhodi, zafctobo *Otac jeft nyegovoga izhogyenya pocfetak* razumiuchi *poglaviti.* Takofe imadu iftomacfiti, i razumiti nikoi ftari *pifaoci*, koi govorifce, da Duh fveti neizhodi fa fvim na oni nacfin od Sina, na koi izhodi od Otca.

Iz

i) L. 15. Trinit. C. 17.

Digitized by Google

Iz ovih doſad obilato iſtomacſenih, premako gercski Otci re- 148
koſce, da Duh ſveti od Otca *po Sinu* izhodi, a ne *od Sina*, iz nacſina ovoga govorenya odmetnici malloumno izvedoſce, da Sin nie pravi pocſetak Duha ſvetoga; da on od Sina neizhodi. Hotiaubo oni Otci ukazati, daje Otac pervi, i poglaviti vrutak izhogyenya Duha ſvetoga; da Sin po uzetoj kripoſti od Otca, i jednim iſtim diahnyem diſce Duha ſvetoga, i da niſu dva pocſetka, nego jedan. Latinski pako Otci voliſce sluxitiſe ricſicom *iz*, illi *od*, da Duh ſveti od Otca, i od Sina izhodi, za ukazat, da Sin nie orudje Otca, nego pravi pocſetak; i zaſctobo, kadaſe govori, da jeſt Duh ſveti *od*, illi *iz* Otca, i Sina, udily razumieſe, daje iz biſtva Otca i Sina, i jednobiſtveni s-obadvima.

Pokazavſci Ivan Bogoslovac, kakoſe ſveti Vaſilia ucſechi, 149
da Duh ſveti i od Sina izhodi, slaxe s-naukom oſtalih Otacah, pocſe potvergyivati ovi nauk izhogyenya Duha ſvetoga od Sina, sluxechiſe iz Evangyelya S. Ivana onim iſtim redkom, koimſeje sluxio Marko Eſeski: *Kada dojgye utiſcitely, kogachu ja vami poslati od Otca, Duha iſline, koi od Otca izhodi* k). Iz ove ricſi *poslatichu*, izvede on novi razlog. Za razumiti pako, kako Ivan Bogoslovac ſvoj razlog izvodi, od potribeje znati, ſctoche rechi, *poslanye*. Poslanye moreſe razumiti na razlicsni nacſin. Na priliku: kada goſpodin ſcalye slugu zapovidajuchi: illi kada ſtarji ſcalye mlagyega; illi mudrii ſcalye drugoga nyega ucſechi, kakoſe ima vladati; illi ſvitujuchi, kakono ſcalyu kralyi na vojsku. Ovi nacſini od poslanya u Bogu, illiti Trojſtvu boyanſtvenomu nejmaju miſta, buduchi daſu ſva tri ſobſtva od vika, i ſebi u ſvemu jednaka. Poslanye dakle boxanſtveno, od koga ſpominya ſveto Piſmo, po nauku ſvetih Otacah rechiche: Izhogyenye jednoga ſobſtva od drugoga, navlaſtito od onoga, od koga ſcalyeſe, sjednim novim nacſinom bivanya, i dillovanya na drugomu miſtu. Od ovud slidi, da poslanye zderxi u ſebi dvcje. Pervo jeſt izhogyenye ſobſtva, koje ſcalyeſe; i ovo poslanye jeſt nutarnye, i vikovito. Drugo zderxi u ſebi novi nacſin, po komu ono poslano

k) Ioan. 15. v. 16.

Digitized by Google

ſobſtvo u vrimenu biva, i nahodiſe na drugomu miſtu. Nikoi Otci po poslanyu boxanſtvenomu razumiu izhogyenye vikovito jednoga ſobſtva od drugoga; a drugi ukazanye ſobſtva vrimenito. Sveti Cyrill, i ſveti Auguſtin 1) razumiu obodvoje.

150 Po ovomu poslanyu hotionamje Bog pokazati, ſctoje bio, i ſctoje u ſebi dillovao od vika: hotionamje ocſitovati ne ſamo ſvojega Trojſtva otajſtva, nego takojer izhogyenye jednoga ſobſtva od drugoga. Dvoje pako poslanye nahodiſe u ſvetomu Piſmu, jedno Sina, a drugo Duha ſvetoga, i ovakoſunam ocſitovana tri ſobſtva boxanſtvena, ſobſtvo Otca, koi je Sina poslao; ſobſtvo Sina, koi jeſt od Otca poslan; ſobſtvo Duha ſvetoga, kogaje Otac, i Sin poslao. Od Otca nenahodimo u ſvetomu Piſmu, da jeſt od koga poslan. *Sam Otac*, veli ſveti Auguſtin, *neſctieſe poslan* m), *jerbo ſam nejma pocſetka, od kogaje rogyen, illi izhodi.* Od ovud vidimo, da po poslanyu imaſe razumiti vikovito izhogyenye. Od Sina nahodimo, da jeſt od Otca poslan, jerbo od nyega izhodi po porogyenyu, kako piſe S. Luka: *Poslaoje Bog Sina ſvoga na ſvit;* i iſti Sin recſe n): *Iziſcaoſam od Otca, i doſcaoſam na ſvit.* Sverhu koih ricſih govori S. Cyrill: *Izichi od Otca, niſcta nie drugo, nego rogyemu biti, i iztechi od biſtva Ocſina....* A ſveti Auguſtin: *Iziſcaoje od Otca, jerbo od Otca jeſt; i doſcaoje na ſvit, jerboje tilo ſvoje ſvitu pokazao, koje uzeoje od divice.* Od Duha ſvetoga nahodimo, daje od Otca, i Sina poslan, i ukazaoſeje u prilici ognyenih jezikah ſverhu Apoſctolah; a nenahodimo, da on koga ſcalye, zaſctobo od Duha ſvetoga nitko neizhodi, koi jeſt ſverha boxanſtvenih izlazenyah. Kada pako ſctiemo u ſvetomu Piſmu, da jeſt Sin od S. Duha poslan, imadeſe razumiti, daje poslan ne u ſobſtvu boxanſtvenomu, nego u cſovicſanſtvu. Biljexiti joſc dvi ſtvari imamo. *Perva* jeſt, kada govorimo, da poslanye jeſt ukazanye, i bivanye ſobſtva na drugomu miſtu, nejmaſe razumiti, da ſobſtvo boxanſtveno Sin i Duh ſveti oſtavlya nebo, i dolazi na

ovi

---

1) Cyrill. L. 2. in Ioan. C. 3. et L. 9. C. 2. Aug. Traſt. 102.
m) L. contra Arian. C. 4.
n) 16. v. 28.

Digitized by Google

ovi ſvit, zaſctobo buduchi ſvakdi u ſvakomu miſtu zarad ſvoje neizmirne naravi, neoſtavlya miſto, to jeſt nebo, gdi je vazda bio, i vazda jeſt, niti nedolazi u miſto na ovi ſvit, gdi nebi prie bio; negoſe ſamo na ovomu ſvitu, gdie i prie kako Bog bio, ukazuje novim nacſinom bivanya, po komuſe nie prie ukazao; kakono Sin Boxji upuchen u naravi, i prilici cſovicſanskoj; a Duh ſveti u prilici golubice ſverhu Iſukerſta od Ivana kerſctena; a u prilici jezikah ognyenih ſverhu Apoſctolah. *Druga* ſtvar, koju biljexiti imamo jeſt, valya znati, da ovo izvansko, i vrimenito na ovi ſvit poslanye jeſt dvoſtruko: jednoje vigyeno, kakonoje vigyen u tilu cſovicſanskomu Iſukerſt, Duh ſveti u prilici jezikah ognyenih. Drugo izvansko, i vrimenito poslanye jeſt nevigyeno, kakono prem akoſu bili vigyeni jezici ognyeni ſverhu Apoſctolah, niſu vigyeni darovi, i millofti nyima udilyene. Ova zarad neumitnih obilatie zabiljexivſci.

Ivan Bogoslovac, za ukazat izhogyenye Duha ſvetoga i od Sina, po razlogu poslanya, doneſe beſide Iſukerſtove iz Evangyelya S. Ivanna: *Kada dogye utiſcitely, kogachu ja poslati vami, Duha iſtine, koi od Otca izhodi* o). I opet: *Utiſcitely pako Duh, kogache poslati Otac u ime moje, onchevas ucſiti ſva* p). *Ako neotigyem, utiſcitely neche dochi kvami; akoli otigyem, poslatichuga kvami* q). Iz ovih beſidah u kratko izvede Ivan razlog slidechi: U priſvetomu Trojſtvu, kako govori S. Auguſtin r) ſobſtvo, *od koga ſcalyeſe, od onoga izhodi;* Duh ſveti, kakoje kazano, ſcalyeſe ne ſamo od Otca, nego i od Sina: dakle ne ſamo od Otca, nego i od Sina izhodi. Ovoje nauk Latinah, pacſe iſtoga Goſpodina Iſukerſta. Protiveſe Gerci ſzcinechi, da nie nauk Iſukerſtov, i donoſe nikoje razloge. 151

Pervi razlog Gerkah: Focio s) piſce od ſvetoga Joanna Zlatouſtoga, koi govori t), da ſtvoritely neba, i zemlye poslan jeſt 152

o) Ioan. 15. v. 16.
p) 15. v. 26.
q) Ioan. 16. v. 7.
r) L. 4. de Trinit.
s) Cod. 274.
t) Homil. 72. T. 6. Edit. Anglie.

Digitized by Google

od Duha ſvetoga. Tkoje pak ſtvoritely neba, i zemlye, nego Bog Otac, koi doiſto neizhodi od Duha ſvetoga: dakle prem akoje Duh S. od Sina poslan, iz toga neslidi, da izhodi od nyega. Na ovi razlog propuſtivſci Latini, da ona knyiga je zakonita, a ne podmetnuta pod imenom ſvetoga Joanna u) Zlatouſtoga, odgovaraju, da Focio nie razumio, illi, iſtinite govorechi, nie hotio razumiti ricſi ſvetoga Otca. Ondibo po ſtvoritelyu neba, i zemlye razumieſe Rics boxanſtvena, to jeſt Sin Boxji, *po komuſu ſva ucſinyena* x): dakle nebo, i zemlya jeſt ſtvorena, kakonoje ocſito oſtala ſctiuchemu, kojaſe ondi nahode. Donoſi ondi ſveti Otac ricſi Iſaie Proroka y) Goſpodin poslaomeje, i Duh nyegov; providioje mene po boxanſtvu, poslaomeje po putti, to jeſt cſovicſanſtvu; koje ricſi, daſe nepriſtoje Bogu Otcu, ocſito jeſt.

153 *Drugi* razlog Gerkah jeſt izveden iz iſtih ricſih Prorokah: *I ſada Goſpodin Bog poslaoje mene, i Duh nyegov.* I mallo posli: *Duh Goſpodnyi ſverhu mene, zaſctoboje pomazao Goſpodin mene, za naviſliti krotkim poslaoje mene, da izlicſim skruſcene ſerdcem.* Ove ricſi, daſu u Iſukerſtu iſpunyene, on iſti ſvidocſi kod ſvetoga Luke z) *Duh Goſpodnyi ſverhu mene, zaſctoboje pomazao mene; pripovidati ſirotam poslaoje mene.* Gerci dakle protigovore Latinom ovako: Prem akoje Sin od Duha ſvetoga poslan, neslidi, da Sin Boxji od Duha izhodi: dakle prem akoje Duh ſveti od Sina polan, neslidi, da Duh ſveti od Sina izhodi.

154 Na ovi razlog odgovaraju Latini, da Sin Boxji jeſt poslan od Duha ſvetoga, u cſovicſanſtvu, to jeſt kako cſovik, a ne u ſobſtvu boxanſtvenu, to jeſt kako Bog; i zato ovo vrimenito poslanye Sina Boxjega kako cſovika ſamo, nezlamenujenam izhogyenye vikovito, nego izhogyenye vrimenito, onboje zacſet po Duhu ſvetomu. Iſukerſt dakle govorechi kod ſvetoga Luke: *Duh Go-*

u) Petav. L. 8. de Trin. C. 1. N. 14.
x) Ioan. 1.
y) Iſ. C. 61. 1.
z) Luc. 4. v. 18.

Digitized by Google

Goſpodnyi ſverhu mene. Hoche rechi: Duh ſveti, koi je iz pocſetka u meni bio, on na kerſctenyu, kojeſam skoro od Ivana Kerſtitelya primio vigyenim nacſinom u prilici golubice, ſniſcavſci ſverhu mene, kada bi cſuven glas Boga Otca: *Ovi je moj Sin polyublyeni, nyega sliſcajte;* ovim nacſinom, kao vigyenim zlamenyem, ocſitovaoje mene, i proglaſivſci poſvetio, za meſctra ſvita, a oſobito za meſctra Xudiah, koimaſam obechan bio kako naucſitely, prorok, i ſpaſitely. *I zato poslaoje mene pripovidati ſirotam;* zaſctobo bogati, i Fariſei ponixenſtvo, i uboxſtvo za nemar derxe. Ovo dakle pomazanye Iſukerſta jeſt ucſinyeno skrovitim nacſinom u upuchenyu, i pervo po milloſti a) bogoucſovicſenya, to jeſt cſudnovata ujedinyenya megyu boxanſtvom, i cſovicſanſtvom. Drugo po punoſti milloſtih, kojaje iz ovoga ujedinyenya slidila. Ocſito pako Iſukerſt bioje pomazan na kerſctenyu od Duha ſvetoga, ocſitovan ſvita naucſitely, i odkupitely.

Po ovoj prigodi od kerſctenya Iſukerſtova biljexiti valya, kada odilnici govore: Duh ſveti u prilici golubice vigyenje, da ſnilazi ſverhu Sina u Jordanu: dakle Sin, ſcto nie imao, uzimaoje od Duha; kakobi pako po ti nacſin on od bitja Sina uzimao, i ſcto slidi iz nyega izhodio? Na ovo odgovaraſe, da Sin kako Bog niſcta nie od Duha uzimao; jerboje ſva po porogyenyu od vika od Otca imao, koja Otac ima, oſim ocſanſtva. Uzimaoje pako Sin kako cſovik od Duha ſvetoga, i neſamo od nyega, nego i od iſtoga ſebe, kakonam lipo tomacſi ſveti Athanaſio b) *Neka nitko neviruje, dabi on, ſcto neimadiaſce, uzimao; onboje ozgor ſpuſctao, kako Bog nyega, i doli primaoje nyega kako cſovik: iz nyegaje dakle, u nyega ſnilazio; iz nyegova boxanſtva, u nyegovo cſovicſanſtvo.* Biljexiti ovde valya, da ſva izvanska dilla, kakonoje prilika golubice, jezici ognyeni, necſineſe ſamo od onoga jednoga ſobſtva, kojenamſe u prilici ocſituje, nego od ſvega Trojſtva: dakle i ona prilika golubice poslana jeſt od Sina, kako Boga. Prilika pak ona golubice jeſt zlamenovala Duha ſvetoga, koi je jurve u pervomu cſa-

a) Vnio hypoſtatica.

b) Serm. de incarnata diſpenſatione.

Digitized by Google

cſaſu zacſetja Iſukerſtova ſvoje darove nyemu udilio; i ovo ſada izvanskim zlamenyem ſamo puku ocſitovao.

155 *Trechi* razlog Gerkah: Po onomu poslanyu, iz beſidah Iſukerſtovih izvedenu, nerazumieſe slanye vikovito, to jeſt izhogyenye Duha ſvetoga, nego slanye vrimenito, po komuje Iſukerſt obechao Apoſctolom Duha ſvetoga. Ovoje ocſito: Iſukerſt recſe, *poslatichuvam.* Ova rics zlamenuje doſcaſto vrime. Sctoje pak doſcaſto, illiti ſctoche ſtoperv biti, ono nie vikovito. Dakle iz onoga poslanya, od Iſukerſta obechana i ucſinyena, neslidi, da Duh ſveti od vika izhodi od Sina. Na ovi razlog lasno jeſu Latini odgovorili, na ovi nacſin. Buduchi Iſukerſt rekao, *poslatichuvam od Otca;* i opet, *kogache poslati Otac u ime moje,* ocſito jeſt, da od Otca, i Sina jeſt jedno slanye: dakle kako po slanyu od Otca nerazumieſe ono vrimenito poslanye, nego vikovito, i boxanſtveno; tako i po slanyu od Sina imaſe razumiti vikovito, i boxanſtveno: inacſie slidilobi, da i po slanyu od Otca razumilobiſe poslanye vrimenito ſamo; i po ti nacſin slidilobi, da Duh ſveti ni od Otca neizhodi. Nitiſe protivi, ſcto Iſukerſt recſe *poslatichuvam,* koja rics zlamenuje doſcaſto vrime; zaſctobo po poslanyu vrimenitomu dolazimo u poznanye poslanya illiti izhogyenya vikovitoga. Za ova bolye razumiti imaſe znati, kakoje kazano na *broju 159.*, da poslanye, kadaſe uzima podpuno, dvoje u ſebi zderxi: jedno, od kogaſe ſcalye; a drugo, komuſe ſcalye. Po onomu zlamenujeſe izhogyenye vikovito; a po ovomu zlamenuſeje vrimenito: onoje nutarnye, a ovoje izvansko, kojeſe ocſituje u vrimenu, i iſto poslanye iſpunya, i cſini cilovito. Rics dakle ona *poslatichu,* zlamenujenam *od koga,* i *komu:* i prem da zlamenuje vrime doſcaſto, zlamenujenam zajedno i vikovito; jer, kakoje recſeno na *broju 134.*, vikovicsnoſti ſvako vrime odgovara. Po onim dakle beſidama Iſukerſta, i vikovito izhogyenye Duha ſvetoga od Otca, i Sina razumieſe.

156 *Cſetverti* razlog Gerkah: Ricſi one daſe ſcalye Duh ſveti, nejmajuſe razumiti od ſobſtva, nego od darovah, kojeſu primili Apoſctoli, zaſctobo i u ſvetomu Piſmu po Duhu ſvetomu darovi nyegovi razumiuſe. Odgovorenoje: prem akoſe i u ſvetomu Piſmu po Duhu ſvetomu razumiu darovi, niſctanemanye daroviſu razlucſe-

eſeni od Duha ſvetoga, i on od darovah, kako nahodimo kod Apoſctola c) *Lyubav Boxja*, to jeſt milloſt, *razlivena jeſt u ſerdcih naſcih, po Duhu ſvetomu, koi dat jeſt nami.* Daſe pak ovde razumie iſto ſobſtvo Duha, dar Boxji biſtveni, ocſito jeſt *pervo*: Iſukerſt govori, dache poslati Duha ſvetoga od Otca, koi od nyega izhodi; Duh pako, koi od Otca izhodi, jeſt iſto ſobſtvo. *Drugo*, Duh, kogache poslati Otac u ime Iſukerſta zoveſe *utiſcitely*: onche *dochi, ucſiti, naviſliti.* Ova imena, i ricſi nemoguſe priſtojno razumiti od darovah, nego od iſtoga ſobſtva. Od ovud slidi, da iz beſidah Iſukerſtovih od poslanya Duha ſvetoga, ocſitovano nami jeſt, ovo otajſtvo, da Duh ſveti neſamo od Otca, nego, i od Sina zajedno izhodi, kako recſe ſveti Gergur veliki, koga i Gerci dvanaeſti dan miſeca Marca oſobito ſctuju: *Nyegovo slanye, jeſt izhogyenye od Otca, i Sina* d).

Donioje joſc Ivan Bogoslovac ſvidocſanſtva ſvetih Otacah 157
latinskih, za pokazati, da Duh ſveti i od Sina izhodi. Iſti ſveti mallo prie imenovani Gergur veliki e) govori: *Od Otca odkupitely jeſt iſprosio: Scalyechi pako Duha ſvetoga, koi iz nyega izhodi, ucſenikah ſerdcem je dao.* Sveti Hilario f): *Od Sina dakle uzima Duh, koiſe ſcalye od nyega, i od Otca izhodi: pitam, jelli ovo iſto od Sina uzeti, ſcto od Otca izhoditi? i zatochemo zajedno iſto derxati: uzeti od Sina, ſcto jeſt uzeti od Otca.* S. Ambroſio g) *Duh ſveti, kada izhodi od Otca, i Sina, neraſtavlyaſe od Otca, neraſtavlyaſe od Sina. I opet* h) *Duh ſveti pako, doiſla Duh jeſt izhodechi od Otca, i Sina; alli nie on Sin, jerboſe neragya; niti Otac, jerbo od obodvoice izhodi, ne rogyen, ne nerogyen, ne ucſinyen.* Sveti Damas Papa, u iſpovidanyu Vire i) *Duh utiſcitely od Otca, i Sina izhodi.* Ovo iſpovidanye Vire u Saboru Florentinskomu, izneſceno

c) Rom. 9. v. 5.
d) Hom. 26. in Euang. N. 2.
e) L. 1. Moral. N. 30.
f) L. 8. de Trinit. §. 20.
g) L. 1. de Spiritu S. C. 19.
h) De Symb. C. 3.
i) Ad Paulin. Antioch.

Digitized by Google

no jeſt od Latinah, i pokazano na pervopiſu verlo ſtaromu, iz koga kako Latini poznadoſce, tako mogadiau i Gerci poznati ocſito, koi jeſt bio nauk Cerkve u ſtaro vrime. A veliki naucſitely Cerkve Rimske ſveti Auguſtin u razlicitih knyigah viſoko piſanih, od Troiſtva; u knyigah ſuproti Makſiminu, Episkopu Arianskomu, i u drugih mudrima ſvoim beſidama, ſatariſao jeſt zablugyenye gercsko. Piſce on k) *Negovoriſe u iſprazno iſti Duh od Otca, i Sina.* I opet: *zaſcto dakle nevirujemo, da i od Sina Duh izhodi, buduchi da jeſt i Sina Duh*l)? Ovi razlog, ovi ſveti naucſitely izveo jeſt iz ſvetoga Piſma. Nahodiſe, da ſveti Pavao govori: *Poslaoje Bog Duha Sina ſvoga u ſerdca vaſca* m). I opet n) zoveſe *Duh Iſukerſta.* A kod ſvetoga Mattea Duh ſveti o) zoveſe *Duh Otca.* Zaſctoſe pak zove Duh Sina? Jeddaje Duh ſveti orudje tako rekavſci, to jeſt halat nyegov, illi sluxbenik? alli nepriſtojeſe ſobſtvu boxanſtvenomu: illi kako govorenam joſc Gerci, zaſctobo Duh ſveti zajedno ſa Sinom izhodi od Otca; illi, zaſctoboje jednoga iſtoga biſtva, koga jeſt, i Sin; alli niſcta od oviziu nemoxeſe razloxito rechi, jer zarad iſtih uzrokah slidilobi, da jeſt i Sin Duha ſvetoga, kako Duh jeſt Sina, ovo pako po nauku Grigorie Niſſena p) nemoxeſe rechi. Dakle kako Sin, jerboje Rics Otca, izhodi od Otca; tako i Duh ſveti jerboje Duh Otca, i Duh Sina, izhodi od obodvoice, od Otca, i Sina. Po iſti nacſin ucſi S. Fulgencio Biskup q) *Temelyito derxi, i niſcta neſumnyi; da iſti Duh, koi od Otca, i Sina jeſt, jedan Duh od Otca, i Sina izhodi.* Ovakoſu i oſtali ſtari Zapadni Otci prie odmetniſctva gercskoga ucſili, koima ſadaſcnyi Gerci nemoguſe protiviti govorechi nerazloxito, daſu Zapadni Otci; buduchi da jeſt Sabor ſcefti, i ſedmi tako primio nauk Otacah Zapadnih, kakó Iſtocsnih, i po imenu Ambroſia;

k) L. 4. de Trinit.
l) Tract. 99. in Ioan.
m) Gal. 4.
n) Rom. 8.
o) Mat. 10. v. 20.
p) Nyſſen. Orat. 3. in Orat. Dominic.
q) Lib. de Fide ad Petrum C. 11.

Digitized by Google

ſia, Auguſtina, i Leona: ſidenye ovo ſverſcioje Ivan Bogoslovac cſetiri ure beſidechi.

POGLAVJE DVADESET I CSETVERTO.

Sidenye dvadeſet i peto: Ivan Bogoslovac potvergyuje nauk Latinah novim razlogom, i ſvidocſanſtvom Otacah Gercskih.

SIdenye ovo dvadeſet i peto, Florentinsko deveto biloje u Uſo- 158
rak, dvadeſet i cſetverti dan miſeca Marca, *godiſcta 1439.* u komuje Ivan Bogoslovac produlyio opet za cſetiri ſata beſidenye ſvoje pokazujuchi; da Duh ſveti, i od Sina izhodi. Naslidnik Fleuria u iſpiſanyu Sabora, piſce, daje Ivan mloga, i kripoſna ſvidocſanſtva donio iz ſvetoga Piſma novoga zakona. Oſim doneſcenih, premako ovi piſaoc niſcta nebiljexi, nahodeſe mloga, iz koiſe izvodi izhogyenye Duha ſvetoga od Sina. Tako ſctiemo, da Goſpodin Iſukerſt govori r): *Ja, i Otac jedno jeſmo.* I opet s) *Otac u meni jeſt, i ja u nyemu.* I takojer t) *Koi vidi mene; vidi i Otca.* Od ovud ocſito jeſt, da ſva u Otcu, i Sinu jedno jeſu, gdiſe nenahodi razlog izhogyenya. U Otcu pako i Sinu koliko po razlogu diahnya, nenahodiſe razlog izhogyenya, nego ſamo po razlogu ocſanſtva, i ſinovſtva; ocſanſtvobo cſini ſobſtvo Otca, a ſinovſtvo ſobſtvo Sina. Dakle kakono u Otcu, tako i u Sinu nahodiſe iſta kripoſt, diahti Duha ſvetoga. Ovo i Gerkom valya rechi; zaſctobo da nebiſe nahodila iſta kripoſt u Sinu, slidilobi, daſe Otac razlucſuje od Sina ne ſamo po razlogu izhogyenya, nego i po izverſnoſti diahti Duha ſvetoga, i po ti nacſin

r) Ioan. 10. v. 30.
s) v. 38.
t) Ioan. 14. v. 9.

Digitized by Google

Sin nejmajuchi ſva, koja ima Otac, slidilobi, da jeſt manyi od Otca. Scta radi valya rechi, da Otac, i Sin, kao jedan diahtely, jednim iſtim diahnyem diſcu Duha ſvetoga, buduchi da Otac, i Sin i po razlogu diahnya jedno jeſu; a ne dva.

159 Niti od ovud slidi, dabi Otac, i Sin po ti nacſin bio jedno ſobſtvo, zaſctobo kripoſt, i izverſnoſt diahti Duha ſvetoga, nie, kakoje recſeno, vlaſtitoſt po kojoj cſiniſe ſobſtvo Otca, i Sina; nego ocſanſtvo cſini ſobſtvo Otca; a ſinovſtvo, ſobſtvo Sina. Dakle ſamo od ovud slidi, da Otac, i Sin nemoguſe zajedno ſaſtaviti po razlogu otcſanſtva, i ſinovſtva, ſcto dabi bilo, taddabi bila dva ſobſtva jedno ſobſtvo; a neslidi, da Otac, i Sin niſu jedan diahtely. Nie pako, kako ſzcine Gerci, neprilicsno rechi, da jedna izverſtitoſt u) *obznanyujucha*, kakvaje kripoſt diahti, priſtoiſe dvima ſobſtvom, buduchi daſe i izverſtitoſt *poslanya* nutarnyega, i vikovitoga Otcu, i Sinu priſtoi, kako pokazaſmo; jerbo Otac, i Sin vikovitim, i nutarnyim poslanyem ſcalyu Duha ſvetoga, a Duh ſveti neſcalye ni Otca, ni Sina.

160 Protiveſe ovdi Gerci góvorechi: iz ovoga nauka Latinah slidilobi, da i Duh ſveti s-Otcem zajedno ragya Sina: ovo nemoreſe rechi, dakle ni ono, da Otac, i Sin zajedno diſce Duha ſvetoga. Na ovi pako nacſin razloxe: Kakono Otac i Sin jeſu jedno, tako Otac, Duh ſveti jeſu jedno, jer u Bogu ſva jeſu jedno, gdiſe nenahodi razlog od izhogyenya. Sada ovako: Megyu vlaſtitoſtjom ocſanſtva, illiti kripoſtjom roditi, i vlaſtitoſtjom izhogyenya Duha ſvetoga nenahodiſe razlog od izhogyenya, zaſctobo Duh ſveti neizhodi od Otca, kako od Otca, to jeſt, kako od ragyajuchega, nego kako od diahjuchega, i zato vlaſtitoſt ocſanſtva, i vlaſtitoſt izhogyenya neprotiveſe ſebi, to jeſt mogu zajedno biti: dakle kakono Otac, premakoſe razlucſuje od Sina po ocſanſtvu, niſctanemanye jerbo kripoſt diahti Duha ſvetoga, nie razlog izhogyenya megyu Otcem, i Sinom, zato kripoſt dihati Duha ſvetoga jeſt iſta u Otcu i Sinu, buduchi Otac i Sin jedno; tako i Otac, premakoſe po di-

u) *Notionalis.*

Digitized by Google

dſahnyu nerazlucſuje od Sina, niſctanemanye jerbo kripoſt ragyati Sina nie razlog izhogyenya megyu Otcem, i Duhom ſvetim, zato kripoſt ragyati Sina, jeſt iſta u Otcu, i Duhu ſvetomu, buduchi Duh ſveti s-Otcem jedno.

Na ovi protigovor odgovaraju Latini: Iz nyiovoga nauka, premako kako Sin s-Otcem, tako i Duh ſveti jeſt jedno s-Otcem, neslidi, da Duh ſveti s-Otcem ragya Sina. Razlog jeſt, zaſctobo premako megyu vlaſtitoſtjom ocſanſtva, illiti kripoſtjom roditi, i megyu vlaſtitoſtjom izhogyenya Duha ſvetoga nenahodiſe razlog izhogyenya, neslidi, daſe otcſanſtvo, i izhogyenye neprotive ſebi, jer premakoſe neprotive ſebi uprav, niſctanemanye protiveſe po razlogu, s razlogom od izhogyenya ſaſtavlyenu, radi koga Duh ſveti nemore imati opchenye ovo, to jeſt kripoſt roditi Sina. Za razumiti ovu iſtinu, imaſe znati, da vlaſtitoſt ocſanſtva, illiti poragyanye cſini ſobſtvo Otca: dakle po razumlyenyu naſcemu prie razumieſe ſobſtvo Otca: negoliſe razumie izhogyenye Duha ſvetoga. Buduchi pako daſe nemoxe podpuno razumiti ocſanſtvo, illiti ragyanye, akoliſe nerazumie Sin, jerbo ſinovſtvo ocſanſtvu odgovara, zato i Sin prie razumieſe, nego izhogyenye Duha ſvetoga; akoſe pako prie razumie Sin, nego izhogyenye Duha ſvetoga, nemore biti da Duh ſveti s-Otcem ragya Sina. Dakle zarad reda izhogyenya, premakoje Duh ſveti jedno s-Otcem, nejma Duh ſveti vlaſtitoſt roditi Sina, buduchi, tako rekavſci, izpraznio prie ſvu neizmirnu kripoſt poragyanya, ragyajuchi Sina neizmirne izverſtitoſti, jednaka ſebi. 161

Najpoſli Ivan Bogoſlovac doneſe ovi razlog: da Duh ſveti nebi izhodio od Sina, slidilobi, daſe Sin nerazlucſuje od Duha, i zato ova dva ſobſtva bilabi jedno iſto ſobſtvo. Da pako nebiſe razlucſio Sin od Duha ſvetoga, daoje razlog; zaſctobo u Bogu ſva jeſu jedno, gdiſe nenahodi razlog od izhogyenya. Dakle ako Duh ſveti nebi izhodio od Sina, biobi ſcnyime jedno ſobſtvo, i po ti nacſin nebi bila u Bogu troica, nego dvoica. 162

Za potverditi nauk od izhogyenya, kakono u pridnyemu ſi- denyu Ivan doneſe ſvidocſanſtva Otacah Zapadnih, tako u ovomu doneſe Otacah Iſtocsnih, koiſu prie odmetniſctva piſali, za uka- 163

zat, daſe i oni slaxu u ovomu nauku s Otcima Zapadnih. Nikoja jurve i u pridnyima ſidenyih jeſu doneſcena, koim ova pridajemo. S. Vaſilia viſce puta gori imenovan piſce x) *Kakoſe imade Sin pram Otuc, tako Duh ſveti pram Sinu.* Sctoche ovo rechi, nego kako Otac jeſt pocſetak Sina, tako i Sin Duha ſvetoga? Brat pako ſvetoga Vaſilie, Grigoria Niſſenski y) govori: *Ovo iſto od potribenam je, i od Duha ſvetoga rechi, koga u ſamomu redu razlika poſtavlyena jeſt. Zactobo kakono s Otcem ſaſtavlyen jeſt Sin, i premako od nyega bitje imade, niſctanemanye nie poslidnyi, takoje i Duh ſveti najblixji priloxen Sinu, koi ſamim naſcim razumlyenyem po razlogu pocſetka jeſt pervlyi, nego Duh ſveti: na toliko, da odnimivſci razlog pocſetka, nebiſe ni po jedan nacſin Troiſtvo megyu ſobom razlucſilo.* Ucſinas ſveti Otac *pervo*, daſe Duh ſveti od Otca, i Sina razlucſuje po ſamomu redu. Po komu pako redu? nego po redu izhogyenya. *Drugo*, kako Sin jeſt ſaſtavlyen s Otcem po ragyanyu, tako i Duh ſveti ſa Sinom po izhogyenyu, buduchi po razlogu pocſetka pervlyi od Sina. *Treche*, da odnimivſci razlog pocſetka, nebiſe Otac od Sina, niti Sin od Otca razlucſio, kakoje Bogoslovac Ivan razloxio na broju pridnyemu. Sveti Epifanio z) *Iſukerſt virujeſe, da jeſt iz Otca, Bog od Boga; i Duh iz Iſukerſta, illi od obodvoice. Kako Iſukerſt govori: koi od Otca izhodi, oviche od moga uzeti.* S. Athanaſio a) *Duh i od Sina uzima: od moga, veli Iſukerſt, uzetiche.* Evo, da po onoj ricſi *od moga*, razumieſe Sin. Sctoche pak od nyega Duh ſveti uzeti, nego bitje? I opet: *Akoli ne iſpovidè, da Duh ſveti Bog biſtveno jeſt iz Boga Sina, kakono da i Sin Bog rogyen biſtveno iz Boga Otca jeſt, kako mi iſpovidamo, nemoj nyih primati*, to jeſt krivovirce. Ovako piſce Athanaſio Serapionu. Dydim Alekſandrinac cſetvertoga vika piſaoc, koi je bio vridan, daga ſveti Jeronim iz gercskoga jezika u latinski prineſe, one ricſi Iſukerſtove od Duha ſvetoga b) *Neche govoriti od ſebe*, to jeſt iz ſebe, na ovi nacſin tomacſi; *to jeſt ne brez mene, i*

Ot-

x) Ad Amphil.
y) L. 1. contr. Eunomium.
z) In Ancor. N. 62.
a) Ep. 1. ad Serap.
b) L. 2. de Spirit. S.

Digitized by Google

Otca volye . . . . jerbo nie iz ſebe, nego iz Otca, i iz 'mene jeſt. Ovcho iſto ſcto jeſt, od mene, i od Otca nyemu jeſt, illiti on ima. I opet : *Duh ſveti, koi jeſt Duh iſteini mudroſti, nemore kada Sin govori sliſcati, ſcto nezna, buduchi da ovo iſto jeſt ſctoſe govori od Sina, to jeſt izhodecha iſtina od iſtine, utiſcitely od utiſcitelya, Bog od Boga.* Anaſtaſio Sinaita u govorenyu od pravih naukah, gdi govori, da Duh ſveti jeſt od Otca, i Sina poslan, mallo poslie nadoſtavlya za ukazat, da i od Sina izhodi Duh ſveti : *Goſpodin pokazujuchi, daje od nyega iſtoga, dahnuvſci ucſenikom govoraſce : primite Duha ſvetoga.* Sveti Cyrill Alekſandrinski na primlogih miſtih oſobito, i ocſito ſvidocſi, da Duh ſveti i od Sina izhodi, kakoje kazano na *broju 98.* Govori on c) *Iz iſtoga biſtva Ocſina izlazechi, izliven pako na ſvete po jednobiſtvenoj Ricſi, od koje jeſt.* Sctoche rechi : *od koje jeſt?* nego, da Duh ſveti od Ricſi, illiti Sina, bitje imade. I opet pokazavſci, da Duh ſveti ſva znade, kojaſu Sina ; daje ovi uzrok d) *Brez truda naucſitelya, znade ſva, kojaſu nyegova, od koga, i u komu jeſt* e). *Tako da Sin Boxji iz iſtoga, i u iſtomu Otcu naravno jeſt, razumiemo ; iz Sina pako, da naravno i biſtveno Duh ſveti, kako iz Otca izhodi, virujemo.* Iz koih ricſih ſuproti Gerkom ocſito jeſt, da po poslanyu Duha ſvetoga nemoreſe razumiti, poslanye izvansko, i vrimenito, buduchi da Duh ſveti izhodi od naravi, i biſtva Sina, kakono od naravi, i biſtva iſtoga Otca. I da druga oſtavimo, u knyigi od Sinoda Alekſandrinskoga, s-koim je Cyrillo vladao, piſanoj Neſtoriu, Cyrill ovako govori od Duha ſvetoga : *Nie izvanski nyemu*, to jeſt Sinu, illiti izvan nyega, *buduchi zvan Duh iſtine, a iſtina jeſt Iſukerſt, i zato kako od Otca Boga izhodi.*

Ovo tako ocſito ſvidocſanſtvo, biloje uzrok zavade u Sabo- 164
ru, jerbo neznadoſce Gerci ſctobi odgovorili. Niti valya rechi, daje to ſamo po namiri od Cyrilla piſano, zaſctobo Neſtorio, i boxanſtvenomu izhogyenyu Duha ſvetoga od Sina protivioſe jeſt, ka-

c) L. 11. in Ioan. C. 25.
d) L. 10. Comment. in Ioan.
e) Lib. Theſaur. C. 2.

Digitized by Google

kakoje ocfito iz nyegova Simbola. Ponoviſce inad opet Gerci donoſechi nauk Theodoreta, od koga buduchi obilato recſeno na *broju 141.* i slidechemu, neka ſctioc onde cſati. Recſenoje ondi, da u Saboru Efeskomu procſaten je bio odgovor Theodoreta, na deveti anatema, illiti prokleſtvo od Cyrilla piſano Neſtoriu; u komu odgovoru Theodoreto recſe, daje opak nauk koi ucfi, da Duh ſveti od Sina, illi po Sinu bitje ima. Nitiſe protiviſce Theodoretu Otci ſaborni, niti iſti Cyrillo, koga nauk pogergyivao je Theodoreto. Od ovud slidi daſu Otci priſtali nauku Theodoreta, i odbacili nauk Cyrilla: *Duh ſveti, zoveſe Duh iſtine: a iſtina jeſt Iſukerſti i zato od nyega, kako od Boga Otca iſticſe.*

165 Na ovi protigovor odgovaraſce: nie iſtina, da nie primlyena knyiga Cyrillova u Saboru Efeskomu, zaſctobo u dillovanyu trechemu rekoſce, daſe slaxe s-naukom Sabora Nicenskoga. Ovo iſto poslie Otci ſaborni potverdiſce piſcuchi Papi Celeſtinu u knyigi Sinodskoj f) daje pravo ona knyiga piſana, da nie ni po jedan nacfin razlicsna od ſvetoga Piſma, od pridanya, od iſtomacſenya Vire ucfinyena od skuplyenih Otacah u velikomu Sinodu Nicenskomu. Nie takojer iſtina, da Cyrillo niſcta nie odgovorio, zaſcto na protigovoru Iſtocsnikah g) odgovorioje: *Premakoje jedinorogyeni Boxji, Ries cſovik ucfinyen jeſt, oſtaoje niſctanemanye Bog, buduchi ſve ſctogod Otac jeſt, izvan ſamo ſcto Otac jeſt.* Ako Sin jeſt ſve, ſcto jeſt Otac: dakle kakoje Otac diahtely Duha ſvetoga, tako jeſt i Sin. I opet u iſtomacſenyu devetoga prokleſtva govori Cyrill: *Vlaſtitoga imade koi iz nyega jeſt, i biſtveno u nyemu jeſt, Duha ſvetoga.* Zaſcto pako Sabor nie ocſito, i oſobito odlucſio po nauku Cyrilla, da Duh ſveti izhodi od Sina, ſuproti Theodoretu; razlog jeſt, zaſctobo ſe tada nie nitko oſobito ovomu nauku protivio, i Otci oſobitu brigu imadiau za oſuditi, i odbaciti nauk Neſtoria, i zato nekti nove zavade zametati, buduchi da Theodoreta ricſi mogadiauſe razumiti: Ako Cyrillo (od koga od omraze zaneſcen Theodoreto ſum-

f) In Synodica: *Sanctitatis quidem tuae.*

g) In Explanatione 12. Capitulorum in Declaratione anathematiſmi noni: *Obuia ut.*

Digitized by Google

ſumnyio jeſt) govori, da Duh ſveti od Sina, alli po Sinu bitje ima, kako nyegovo ſtvorenye; ovo, to jeſt ovi nauk, kako bogogerdan i opak, odbacujemo. Scto pako niſu Efeski Otci ucſinili, ono ucſiniſce Otci u Saboru opchinskomu petomu, i ſceſtomu, koiſu piſma od Theodoreta ſuproti Cyrillu oſudili, i odbacili, i po ti nacſin Cyrillova za pravovirna poznali, i potverdili.

Sverſcivſci ovi inad Bogoslovac, ſve razloge, kojeſugodi Gerci protiva izhogyenyu Duha ſvetoga u pridnyima prigovaranyih donili, i on doneſe po redu, i razlicsno, odgovarajuchi na ſvaki nyiov protigovor, i s-nepridobitnima razlozih potvergyujuchi nauk Latinah. Pokazaoje ocſito, da nitko iz megyu Otacah, koiſu piſali od izhogyenya Duha ſvetoga, illi koiſu ucſili ocſito, da Duh ſveti izhodi od Otca, i Sina, illi prilicsnima ricsma, da od Otca, i Sina Duh ſveti bitje uzima, illi koiſu ucſili, kakonoſu primlogi, da Duh ſveti od Otca po Sinu izhodi, ſcto ſve jedno jeſt, i niſcta drugo neche rechi, nego da Sin od Otca ima kripoſt diahti Duha ſvetoga: illi koiſu ucſili, kakoſu nikoi, da Duh ſveti iz Sina, i po Sinu izhodi, nitko iz megyu onih, koiſu rekli, da Duh ſveti od Otca izhodi, ni jedan put nie izmetnuo Sina, govorechi ocſito, da Duh ſveti od nyega neizhodi, ſcto niſctanemanye, da Duh ſveti neizhodi od Sina, brez ikakve ſumnye bi doiſta bili rekli. 166

Najposli Ivan Bogoslovac donio jeſt odlucske Saborah Toletanskih pervoga, trechega, cſetvertoga, ſceſtoga, osmoga, jedanaeſtoga, u koimaſe nahodi izhogyenye Duha ſvetoga od Sina. Ova ukaza Ivan, daſu sloxna s-naukom ſvetoga Leona Pape, oſobito ſalyena od Synoda Kalcedonskoga, kakono cſovika, koga niedno zablugyenye raniti nemoxe. Piſaoje on Turribiu Biskupu Aſturiecenskomu u Scpanyi od Priſzcillianiſtah krivoviracah: *Koi govore, da Otca, i Sina, i Duha ſvetoga jeſt jedno ſobſtvo, kaono da iſti Bog ſada Otac, ſada Sin, ſada Duh ſveti imenujeſe, niti jeſt drugi koi je rodio, ni drugi koi je rogyen, ni drugi koi od obodvoice izhodi.* Turribio primivſci ovu knyigu, u Synodu iz ſve Scpanye skuplyenu *godiſcta 447.* ocſitova iſpovidajuchi: da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi. Posli u trechemu Sinodu Toletanskomu *go-* 167

Digitized by Google

diſeta 589. pod kralyem Rekaredom, koi ifti u Sinodu recſe: daſe ima iſpovidati, i pripovidati izhogyenye Duha ſvetoga od Sina; i dadde ſvima izgled govorechi Simbol, illiti Virovanye Carigradsko s-onim nadoſtavkom: koi od Otca, *i Sina* izhodi. A Otci ſaborni prokleſce one, koi neviruju, alli neuzktiu virovati, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi, i daje s-Otcem, i Sinom jednak. Da pako narod nazvan *Gothi*, koiſe od zablugyenya Arianskoga biau na pravu viru obratili, u pameti, i u ſerdcu uzderxe nauk od priſvete Troice; naregyeno jeſt, da u ſvih Cerkvah Scpanskih, i Gallecianskih puk na glas govori Simbol Carigradski, illiti Virovanye, alli s-nadoſtavkom *i Sina*, kakoje kraly ifti govorio, i Sabor pod prokleſtvo, daſe ima virovati, naredio. U ovomu dakle Sinodu pervi put naregyeno jeſt, daſe Virovanye s-onim nadoſtavkom govori, i govoreno jeſt. Na ovi nacſin potverdivſci Ivan Bogoslovac nauk izhogyenya Duha ſvetoga i od Sina, ſva prigovaranya u kratko skuplyena na piſmu dadde Gerkom; da u ſvomu ſaſtanku razvide, i protreſu.

POGLAVJE DVADESET I PETO.

Razlicsni ſaſtanki, i prigovaranya od izhogyenya Duha ſvetoga; i od ujedinyenya s-Cerkvom Rimskom.

168 PRimlyeno od Ivana Bogoslovca piſmo Gerci po tanko protreſali jeſu. Nikoi iz pocſetka poznadoſce iſtinu, iz megyu koih Car biaſce, koi ſveſerdno na ſvaki nacſin jeſt naſtojao za ujedinyenye, a nikoi niſcta nektiſce od nyega cſuti, zaradi koih ſaſtanki, i prigovaranya viſce od dva miſeca produlyena biau. Iz megyu ovih bioje kollovogya Marko Efeski Metropolita. On po bugyacih hodajuchi govoraſce: da Otacah gercskih ricſi *po Sinu*, i *od Sina* imajuſe razumiti *ſa Sinom*, da Duh ſveti zajedno ſcnyime izhodi. Alli ocſito jeſt, da ovo iſtomacſenye jeſt neprilicsno, i ſillovito, kako ocſito jeſt, da ona rics *po Sinu*, ima kakvi takvi razlog zlmenovati pocſetak. A ono ſctoje govorio, daje po nauku ſveto-

ga

ga Joanna Damaſzcena Duh ſveti *drug* Sina, niſcta drugo neche rechi, nego daje od vika kako Sin, tako i Duh ſveti; da nie Sin pervlyi u vrimenu, ni u naravi, od Duha ſvetoga: niſctanemanye, jerbo Duh ſveti *po Sinu* izhodi, iz ove iſte ricſi ocſito jeſt, daſe nikoja pervlyina Sina razumi; zato valya rechi, daſe razumie pervlyina izhogyenya. Najposli Marko uslobodiſe brezobrazno rechi, da nauk Latinah, jeſt nauk ereticski; i zatoga Gerci nemogu primiti. Uſuprot prinaucsni Beſſarion Metropolita Nicenski na ovu brezobraznoſt odgovorimu tiho: *Sctochemoſe inaditi? od potribeje slavu Bogu dati, i ocſito iſpoviditi, da nauk Latinah niſctaſe nerazlucſuje od nauka Otacah Iſtocsnih; iz megyu koih akoſe jedni nahode, koi niſu ocſito govorili, valya nyih iſtomacſiti, i razumiti po nauku oniu Otacah, koiſu od toga cslanka oſobito, ocſito, i biſtro piſali. Doiſta ſtvar velle nedoſtojna jeſt, na tolika, i ocſita ſvidocſanſtva neznati drugacſie odgovoriti, i razloxitie; nego daſu piſma ſvetih Otacah od Latinah pokvarena, daſu koja od nyih dignuta, alli nadoſtavlyena, buduchi ſvima ocſito, da ſve one knyige od Latinah izneſcene, iz Gercske biau doneſcene, i od iſtih Gerkah, jurve prie mlogo vikovah pripiſane.*

Scto Beſſarion, ovo iſto prinaucsni Georgia Skolario h) je 169
ſudio, pokazujuchi, da nie nikakva ſramota prominiti ono, ſcto koi za iſtinu derxi, kada novo, i ocſito poznanye iſtine ovo iziskuje. Nahodeſe tri nyegova primudra govorenya, koja daſe nadoſtave u iſpiſanyu Sabora, zapovidio jeſt Car. U pervomu govorenyu pokazuje, daje potribno pomirenye, i ujedinyenye. U drugomu pokazuje nacſin, po komuſe imadu, i mogu dignuti ſve zaprike ujedinyenya. U trechemu opet pokazuje nacſin, po komuſe lasno ovi poſao od ujedinyenya moxe opraviti i). U iſtomu iſpiſanyu Sinoda Florentinskoga nahodiſe pridugo govorenye Beſſariona Metropolite, na koga veliku omrazu Gerci noſiſce, zarad pomnye, koju za ujedinyenye imadiaſce; alli on za niſcto onu omrazu je derxao, videchi, da nitko nyegovima razlogom nemoxe odoliti. U ſvomu govorenyu branioje nauk Latinah od izhogyenya

h) Georgius Scholarius Senator.

i) Labbé Tom. 13. CC. p. 573. et ſeq.

Digitized by Google

Duha ſvetoga. I *pervo*, uzroke odmetnifctva pokazujuchi, recſe; da premako Gerci prie ovoga Sabora, mogadiau koigod razlog doniti, za izgovoritiſe, zaſctofuſe od Latinah raſtavili; ſada pako posli ovoga Sabora, nemoguſe od Latinah raſtaviti, neraſtavivſciſe, i nezabludechi od iſtine. *Drugo*, pokazao jeſt, da Otci Iſtocsni, i Zapadni megyu ſobom imadu biti ſloxni. *Treche*, premakoje ocſito, da megyu ovima Otcih, i beſidama nyiovih nifctaſe protivno nenahodi; nifctanemanye akobiſe komu ſcto cſinilo ſuprotivno, od potribeje po iſtomacſenyu ſloxiti, ſcto za nauk Vire neoskvernyen ſacſuvati, jeſt velle potribno. *Cſetverto*, doneſe razloge, da za razumlyenye oniu Otacah, koi nifu ocſito govorili, od potribeje ſluxitiſe beſidama, i naukom oniziu, koifu ocſito piſali. *Peto*, tomacſi, po koi nacſin ove dvi ricſice: *po* i *iz*, alliti *od*, skoimaſuſe Otci ſluxili za ukazati izhogyenye Duha ſvetoga, moguſe razumiti. *Sceſto*, donoſi beſide, i ſvidocſanſtva ſvetih Otacah, u koimaſe nahodi, da Duh ſveti iz Sina izhodi, i pokazuje, daſe nejma razumiti ſamo milloſt Duha ſvetoga, nego iſto ſobſtvo Duha ſvetoga izticſuche, i izhodeche od Sina. *Sedmo*, pokazuje ſloxnoſt u nauku Otacah Iſtocsnih, i Zapadnih; i ovo pokazuje iz iſtih beſidah, koje Latini protiva Gerkom u pridnyima ſidenyih doneſoſce. U ovomu cslanku oſobito govorioje, na ovi nacſin: Akoli tko bi protiva govorio, donoſechi beſidu Joanna Damaſzcena, ſam Otac jeſt *uzrok*, illiti pocſetak; i ſcto Makſim piſcuchi Marinu od Rimlyanah govori, da derxe, da Sin jeſt uzrok Duha ſvetoga: ſcto Latini na ova odgovaraju, ja nechu rechi, da navlaſtito one ricſi Damaſzcena nenahodeſe u ſvima knyigama iſtoga Otca; i da knyiga Makſima, nie prava, i zakonita nyegova knyiga, nitiſe nenahodi u ſtarih nyegovih knyigah; ſcto iz megyu naſcih takojer nikoi ſude: ova nechu rechi; nego velim, neka je iſtina, daſu ove nyiove beſide. Alli govorim: zato oni ovako rekoſce, da tko nepoſumnyi, da Sin jeſt pervopoglaviti uzrok Duha ſvetoga, kao da nebi on od Otca uzeo, da po nyemu izhodi Duh ſveti. Obicſaj gercskoga jezika opcheni jeſt, po ricſici *iz* zlamenovati pervi, i poglaviti uzrok; i zato Joann Damaſzcen jeſt rekao, da ne iz Sina, nego po Sinu Duh ſveti izhodi, i ſveti Makſim, ono ſcto Rimlyani govore, iz Sina izhodi, jedno iſto zlamenuje, kao dabi rekli, po Sinu izhodi. Koja ſva kolika ocſito zlamenuju, da i Sin jeſt uzrok, illiti pocſetak, i pravi pocſetak, ka-

ko

ko jeſt Otac, buduchi da niſcta o Sinu nemanyka imajuchemu iſtu kripoſt, koju ima Otac, premako ne pervopoglavitu, i vlaſtitu, jerbo ſva koja Sin ima, od Otca ima. *Osmo*, odgovara, i odbacuje neprilicsne odgovore Gerkah, koje oni doneſoſſe na ſvidocsbe Otacah Zapadnih. Najposli velle mudro, i kripoſtno ſvitovao jeſt ſvoje Gerke za prigerliti ujedinyenye s-Cerkvom Zapadnom k). Ovo govorenye Beſſariona, i Skolaria, dato jeſt Gerkom, da s-velikom pomnyom obadvoje razvide, i protreſu.

Car xelyan ſveſerdno, daſe ovi poſao ſverſci; posli uskerſe, 170
imade ſaſtanak u kuchi Patriarhe, u komuſe i Kardinal Julian nahogyaſce, hotiuchi daſe Gerci povrate na prigovaranya. Alli nektiuchi vichu Kardinala priſtati Car,, on iſti otigye k-Papi, proſechi, da on imenuje deſet naucſitelyah od ſtrane Latinah, i toliko od ſtrane Gerkah, koi imajuchi poſebne ſaſtanke, neka iziskuju, i po redu kaxu, koibi najpricſii, i najbolyi nacſin bio za ucſiniti ujedinyenye. Beſſarion dakle najpervo doneſe u pervomu razgovoru knyigu ſvetoga Makſima, piſanu Marinu, u kojoj nahodiſe, da jeſt jedan uzrok, illiti pocſetak Sina, i Duha ſvetoga, navlaſtito Otac; ne ſcto Rimlyani, koi derxe, daje Sin uzrok Duha ſvetoga. Latini iſtomacſiſce ricſi Makſima govorechi: Ni mi nevelimo, da jeſt Sin pervi, i poglaviti uzrok Duha ſvetoga, niſctanemanye govorimo; da jeſt Otac jedan uzrok Sina, i Duha ſvetoga, Sina po porogyenyu, a Duha ſvetoga po izhogyenyu: alli za zlamenovati opchenye, i jedinoſt bitja, mi takojer govorimo, da po Sina Duh ſveti izhodi, i daje biſtvo nerazlucſivo od ſobſtvah, iſpovidamo. Ovako Latini iſtomacſiſce beſidu ſvetoga Makſima, kakonoje i Beſſarion iſti u govorenyu ſvomu. Onoje pako ocſito, da po nauku S. Makſima, Duh ſveti, i *po Sinu* kako govore Gerci, izhodi. Govori on l): *Duh ſveti kakono jeſt Boga, i Otca po biſtvu; tako jeſt i Sina po biſtvu, kao iz Otca biſtveno po Sinu rogyenomu neizrecſenim nacſinom izhodechi.* Buduchi pako, da jedno ſobſtvo nemoxe biti drugoga, kao dio, illi kao nyemu podloxno, nego ſamo, jerbo od nyega jeſt, kao od pocſet-

k) Labbé loco cit. pag. 391. et ſeq.

l) Tract. de candelabro Zachariae Proph.

Digitized by Google

ka ſvoga izhogyenya, po koi nacſin Sin jeſt Ocſin, ſlidi da ako Duh ſveti jeſt Otca, i Sina; od obodvoice izhodi. Najposli Beſſarion odredi, daſe ova knyiga ſvetoga Makſima ima i od Latinah primiti. Marko Efeski pako pocſe opet zabavlyati govorechi, da oni nadoſtavak, *i od Sina* iz Simbola, illiti Virovanya, imadeſe izbaciti. Drugi rekoſce, da Latini govore Simbol, illiti Virovanye sluxechiſe onim ricsma, kojeſe nahode u iſpovidanyu Vire Tharaſia Patriarhe, da Duh ſveti iz Otca *po Sinu* izhodi. Alli Latini pitaſce: onaj pridſtavak *po* jelli razlicſit, od onoga priſtavka *iz*, illi nie? Odgovoriſce Gerci, da jeſt razlicſit. Na to Latini: akoje razlicſit; i zato drugo dillovanye zlamenuje po pridavku *po*, a drugo po pridavku *iz*, slidi daſu dva dillovanya, jedno Otca, a drugo Sina: ovo pak rechi nie priſtojno. Scta radi ovi pridſtavak, illiti ricſicu *po* neprimamo, bojechiſe, da vi po nyemu nebi razumili, da Duh ſveti *po Sinu*, kao jednomu, tako rekavſci, xlibu; illi kao po orudju, to jeſt halatu izhodi. Pet ſaſtanakah, illiti razgovorah od toga Gerci, i Latini imajuchi, nemogauſe megyu ſobom sloxiti.

371 Latini o ujedinyenyu naſtojechi, poslaſce Gerkom na piſmu iſpovidanye Vire od Duha ſvetoga, dvadeſet i deveti dan miſeca Aprila. U ovomu iſpovidanyu rekoſce anathema onima, koibi derxali; daſu dva pocsetka, illi dva uzroka u priſvetoj Troici. Alli nezadovoliſce Gerkom po ovomu iſpovidanyu; kakono ni po drugomu, koje opet poslaſce, u komu tomacſechi izhogyenye Duha ſvetoga govorau, da Otac jeſt pocſetak, i vrutak Sina, i Duha ſvetoga. Nezadovolyiſce pak Gerkom zato, zaſctoboſe u obodvojemu iſpovidanyu nahogyaſce, da Sin jeſt uzrok Duha ſvetoga. Poslaſce i Gerci Latinom ſvoje iſpovidanye, u komu govorau, daje Otac vrutak Sina, i Duha ſvetoga: da Sin *iz ſebe izpuſcta, izvirajuchega Duha ſvetoga izliva:* da Duh ſveti *iz Sina izvira, i izticſe.* Alli ni Latinom nebiaſce po volyi ovo Gerkah iſpovidanye. Hotiau navlaſtito Latini, daim Gerci iſtomacſe, ſctoche rechi one ricſi: *izpuſcta, izvira, izticſe?* Razumiuli Gerci po nyima vikovito izhogyenye Duha ſvetoga, illi vrimenito poslanye? Zatim i za Gerke, i za Latine sloxeno jeſt iſpovidanye Vire, od Georgia Skolaria, kako ſvidocſi Syropul Gerk m): Skolario ovi bi-

m) Syrop. Sect. 8.

Digitized by Google

bſoje prinaſlesni ſtarosta Carigradski n). Iſpovidanye ovo Vire donoſi naslidnik Fleuria u iſpiſanyu ovoga Sabora o) alli na drugi nacſin nego Syropul, koi na ovi nacſin iſpiſuje.

Buduchi mi Gerci doſada ſzcinili od Latinah, daſu oni virovali, da 172
Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi, kako od dva pocſetka, illiti dvojega diahnya; i takojer da ne derxe, da Otac jeſt pocſetak i vrutak ſvega boxanſtva Sina navlaſtito, i Duha ſvetoga; zato mi od onoga nadoſlavka, illiti ricſice, koju Simbolu za iſtomacſenye pridaju, i takojer od opchenya nyihova uzderxaliſe jeſmo, i cſuvali. Sada pak u ovi ſveti opchinski Sinod ſabrani po oſobitoj milloſti Boxjoj, daſe ujedinimo, posli mlogih protreſanih pitanyah, i prigovaranyah, i doneſcenih ſvidocſanſtvah iz ſvetoga Piſma, i iz ſvetih Cerkve Otacah: mi Latini iſpovidamo, da ono ſcto govorimo, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi, nerazumiemo na ovi nacſin, kao dabi Otca izmetnuli, da on nie pocſetak, i vrutak ſvega boxanſtva Sina, i Duha ſvetoga; illi kao dabi virovali ono, da ſcto Duh ſveti izhodi od Sina, nie Sin uzeo od Otca: illi kao dabi derxali, daſu dva pocſetka, i dva diahnya Duha ſvetoga: nego iſpovidamo, da Duh ſveti od Otca, i Sina, kako od jednoga pocſetka po jednomu diahnyu izhodi od vika.

Po iſti nacſin i mi Gerci govorimo, da Duh ſveti od Otca izhodi; 173
i da jeſt vlaſtiti Sina, i od nyega iſticſe, i da od obodvoice, navlaſtito od Otca po Sinu, po biſtvu izlivaſe, iſpovidaliſmo, i virovali. I ſadaſe megyu nami ujedinujemo, i u lyubavi Boxjoj ſaſtavlyamo. Pacſe, i ovo kao za zlamenye megyu nami dajemo vlaſtite Vire iſpovidanye; i daſe nitko u napridak iz megyu nas od opchenya s-drugim nejma uzderxati, ſudimo: nego opet megyunamiſe slaxemo, i jedno razumlyenye, illiti nauk zagerlyamo, i u jednu Cerkvu s-pomochju Boxjom iz nova ſaſtavlyamoſe.

Nemogadiau Gerci poſumnyiti, dabi Latini virovali, daſu 174
dva pocſetka Duha ſvetoga, i da po dvojemu diahnyu od Otca,
i Si-

n) Leo Allat. L. 3. de Conſ. c. 52.
o) Tom. 27. Lib. 108. §. 19.

Digitized by Google

i Sina izhodi: nifu takojer govorili, da Otac nie pocfetak, i vrutak fvega boxanftva; nego Gerci hotiau po fvojima protigovorih iz nauka Latinah izvefti. Ovo ifpovidanye na ovi nacfin sloxeno, Patriarhi, Beffarionu, Ifidoru, i jofc nikoim Gerkom biafce po volyi; alli ne Latinom, kako Syropul fvidocfi. Latini opazno protrefavfci fvaka, kojafe zderxe u nyemu, od nikoih ftvarih pofumnyifce. Scta radi Gerke pitafce. *Pervo*, buduchi Gerkom fada znano, da Latini nederxe, dafu dva pocfetka Duha fvetoga, hocheliſe Gerci u napridak nadoftavku, illiti onomu iftomacfenyu Simbola protiviti? *Drugo* virujuli, da jeft prava Latinah Vira, i zato imaju volyu ujedinitiſe? *Treche* virujuli, da Duh fveti od famoga Otca izhodi; a ne po ifti nacfin, i od Sina? *Cfetverto*, govorechi da Duh fveti jeft vlaftiti Sina; razumiuli, da jeft famo jednobiftveni, i jednonaravni fcnyime, illi da od Sina, kako od Otca vikovito bitje uzima? *Peto*, govorechi, da od nyega izvira, po onoj ricfi od *nyega*, razumiuli od Otca, illi od Sina? *Sceſto*, ako razumiu od Sina; razumiuli da od vika po biftvu, illiti naravi od nyega izvira, alli ne? *Sedmo*, fcto zlamenuje ova rics *izvirati*? zlamenujeli da biftvo boxanftveno, i fobftvenoft od nyega uzima? jelli jedno, i ifto *izvirati* i *izhoditi*? illiſe dvi ove ricfi razlucfuju, i u cfemufe razlucfuju? *Ofmo*, kada govore da Duh fveti od obodvoice od Otca, i Sina izhodi, razumiuli, da od vika, i po biftvu izhodi? *Deveto*, fctoche rechi ono, dafe od obodvoice biftveno izliva? razlucfujuliſe ove dvi ricfi, *izlitiſe* i *izhoditi*, i po koiſe nacfin jedna od druge razlucfuje? *Deſeto*, jelli po febi, i brez iftomacfenya ova befida iftinita: Duh fveti izlivafe i izhodi od vika od Otca, i Sina, brez iftomacfenya ovoga: *od Otca po Sinu? Jedanaeſto*, ova ricfica, illiti pridftavak *po*, zlamenujeli, da jeft uzrok, i pocfetak Sin Duha fvetoga? *Dvanaeſto*, govorechi *ujedinujemoſe*, primajuli Latinah nauk, i ifpovidanye Vire? Ova pitanya velle neugodna biau Gerkom, kako pifce Syropul. Alli Latini imadiau uzrok pitati, buduchiſe Gerci neobicfajnim ricfma sluxili, kojebiſe mogle na drugo razumlyenye izkrenuti.

175 Koliko pako poradi pervoga ifpovidanya Vire donefcena na Broju *172*. i na slidechemu *173*. ovo ifpovidanye u faftanku Gercskomu od nikoih biafce primlyeno, a od nikoih odbaceno. Alli buduchi dafe mlogo vifce Episkopah nahogyafce, koifu primili;

od-

Digitized by Google

odlucfiſce Papi poslati p) koi takojer razlicſna iſtomacſenya hotiaſce imati. Zatoſe opet Gerci megyu ſobom zavadiſce, koje Metropolita Nicenski Beſſarion i Arhiepiskop Ruſski Iſidor naſtojaſce pomiriti, i sloxiti. Govorau oni: Moreſe brez ikakve ſumnye virovati, da, kako Latini govore, Duh ſveti od Otca, i Sina, kako od jednoga pocſetka, i jednim iſtim diahnyem izhodi. Po ovi nacſin, beſide Otacah, kojeſe nikoim cſine ſuprotivne, moguſe laſno sloxiti, i poſao od ujedinyenya ſverſciti. Uſuprot Marko Efeski, i Episkop Herakleenski s-nikoima, koi biau ujedinyenyu protivni, vikaſce: *Megyu ovima beſidami: Duh ſveti izhodi od Otca po Sinu; Duh ſveti izhodi od Otca, i iz Sina, nahodiſe velika razlika.* Od ove razlike biau opet mloga, i duga megyu Gercih prigovaranya q) Car videchi, da broj oniziu, koi priſtaju nauku Latinah, ſvaki dan uzmnoxajeſe, zapovid dadde, da trechi dan miſeca Junia, to jeſt Lipnya, imaduſe ſvi kolici kod Patriarhe skupiti, i ſcto koi ſudi, prid ſvima ocſitovati. Patriarha prem ako iz pocſetka biaſce ſuprotivan nauku Latinah, niſctanemanye procinyujuchi, daje ovi poſao od Vire, poſao od ſpaſenya duſce, pocſe xivo promatrati kripoſne razloge, i ſvidocſanſtva ſvetih Otacah Zapadnih, i Iſtocſnih, koje Latini doneſoſce, i ſvaka promotrivſci nadahnut Duhom ſvetim odlucſi ujedinitiſe; i tako ſveſerdno odlucſi, daje, kako ſvidocſi *Surio*, porucſio Caru, *daſe hoche ujedinit s-Cerkvom Rimskom, akoſe Car i uſuprotivi.* Tolikaje kripoſt poznane jedan put ſvete iſtine.

U ſaſtanku kod Patriarhe, pervi on pocſe beſiditi na ovi nacſin: *Buduchi mi cſuli ſvidocſanſtva ſvetih Otacah, kako Cerkve Iſtocſne, tako i Zapadne, iz megyu koih govore ovi, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi: a oni, da izhodi od Otca po Sinu, prem ako jedno iſto jeſt* od Sina, *ſcto* po Sinu; *i* po Sinu, *ſcto* iz Sina. *Mi niſctanemanye puſtivſci ovu rics* iz Sina, *iſpovidamo da Duh ſveti izhodi od Otca po Sinu od vika, i po biſtvu kako od jednoga pocſetka, i uzroka, tako da ovde oni pridavak* po, *zlamenuje uzrok u izhogyenyu Duha ſvetoga.* 176

Na-

p) Vide Continuat. Fleuri loco cit. pag. 444.

q) Labbe T. 13. p. 467. et ſeqq.

Digitized by Google

Nadoſtavioje joſc, daſe Simbolu, illiti Virovanyu niſcta nenadoſtavlya; i daſe ima ucſiniti ujedinyenye uzderxajuchi obicſaje gercske. Ovomu ocſitovanyu Patriarhe ſvi Episkopi privolyiſce, izvan peterice, iz megyu koih biaſce kollovogya Marko Efeski. Zatim Car imadiaſce mudro govorenye, u komuje on ſve kolike na ujedinyenye ſvitovao. Govoraſce on: Ja ſudim, da ovi ſadaſcnyi opcheni Sinod, u nicſemu nie manyi od ſviu Sinodah doſada skuplyenih. Sctaradi velim, da ovoga ſvetoga Sinoda oſuddu, i odlucſak slidim; jerbo ſudim, da ſveta Cerkva nemoxe pomanykati ni po jedan nacſin u nauku od Vire. Ono joſc pridajem, da nas Latini neſille ucſiniti nadoſtavak u naſcemu ſvetomu Simbolu; niti ſcto od obicſaja Cerkve naſce prominiti. Iſidor Arhiepiskop Ruſski Patriarhe Antiokenskoga Namiſtnik, recſe, daje potribno nauk Otacah Zapadnih primiti ucſechih, da Duh ſveti i od Sina izhodi; da Otac, i Sin jeſu jedan pocſetak Duha ſvetoga. Ova i Beſſarion obilatiim govorenyem je potverdio. Alli Marko, kako Cara i Patriarhe, tako i oviu ricſi za nemar derxechi, govoraſce; da Sin nie uzrok, illiti pocſetak na oni nacſin, na koi Gerci ovu ricz uzimaju, i razumiu. Iz megyu oſtalih, koih nektiau ocſitovati, da priſtaju Latinah nauku, biaſce *Syropul* iſpiſaoc ovoga Sabora, koi kaxe, kakogaje ſtarac Patriarha ſvitovao. Govoraſce nyemu, da piſma Otacah Zapadnih jeſu prava, i zakonita: daje on cſatio ſvetoga Athanaſia, koi ono iſto, ſcto Latini, ucſi, kakono i ſveti Cyrill na mlogo miſtih. A ſveti Epifanio tako govori ocſito, da uſillovan Joſef Kalugyer, po uzviſcenoſti imenovan Naucſitely, jedan put je rekao: imam, i znadem, ſctobi na beſide oſtalih Otacah odgovorio, a na Epifania neznadem. Ovako prinaucſni ſtarac Syropulu. Od ovudſe poznaje, daje Patriarha ſvidocſanſtva ſvetih Otacah prie promatrao, negoliſeje ujediniti odlucſio. Najposli i oni, koi s Markom Efeskim ſtranputnice hodaſce, iſtinu od tolikih Episkopah primlyenu poznadoſce. Dakle ſva kolika dvorna Carska Goſpoda, oſim Demetria brata Careva, koi nemislechi mlogo od ujedinyenya, nie ſvoju miſao ocſitovao, ſvi poklifari Principah, i Derxavah gercskih, ſvi Epiſkopi nauk Latinah zagerliſce, oſim Marka Efeskoga, i Sofronia Ankialenskoga, koi u ſvomu razumlyenyu otverdnuti oſtadoſce.

Car

Car veſeo odlucſio jeſt i s-Latinih, i s-Gercih, daſe ucſini iſpo- 177
vidanye Vire od cslanka izhogyenya Duha ſvetoga, koje i ucſi-
nyeno jeſt na ovi nacſin: *U ime ſvete Troice, Otca, i Sina, i Du-
ha ſvetoga: Po privòlyenyu ovoga ſvetoga opchinskoga Florentinskoga
Sinoda, naregyujemo, da ovu Vire iſtinu ſvi pravovirni viruju, i pri-
me, i na ovi nacſin iſpovidaju, da Duh ſveti od Otca, i Sina od vi-
ka jeſt; da ſvoje bitje i ſobſtvenoſt od Otca, i Sina zajedno ima, i od
obodvoice od vika, kako od jednoga pocſetka, i po jednomu diahnyu
izhodi, tomacſechi ono ſcto Otci, i Naucſitelyi govore, da Duh ſveti
od Otca po Sinu izhodi, imaſe razumiti, da takojer Sin po govorenyu
Gerkah jeſt uzrok; a po govorenyu Latinah jeſt pocſetak, kako i Otac
biſtva, i ſobſtvenoſti Duha ſvetoga. I zaſctobo ſva, koja jeſu Otca,
iſti Otac ragyajuchi jedinorogyenomu Sinu je dao, oſim biti Otcu, ovo
iſto, ſcto Duh ſveti izhodi od Sina, iſti Sin od Otca od vika ima,
od koga od vika rogyen jeſt.*

Car prie, negoſe obidve ſtrane ovomu iſpovidanyu podpiſcu, pos- 178
laoje Iſidora Arhiepiskopa, zaradi troſcka obechana u napridak, k-Papi
Eugeniu. Papa s-Arhiepiskopom poslaoje tri Kardinala, da od
ſtrane nyegove obechaju Caru. *Pervo*, dache dati ſada troſcak,
koiche biti zadoſta, i takojer gălie daſe Cerkva Carigradska, i puk
gercſki u Carigrad povrati. *Drugo*, dache dati triſta izabranih
vojnikah za ſtraxu, i cſuvanye Carigrada, kojeche Papa za xivo-
ta ſvoga ſvoim troſckom hraniti, i odivati. *Treche*, dachemu na
troſcak Pape biti vazda gotove dvi galie za obranyenye Carigrada.
Cſetverto, brodovi, koi budu vozili putujuche u Jeroſolim za po-
hoditi grob Goſpodina, prolaziche pokraj Carigrada, akoimaſe,
aka Car uzpotribuje, bude mogao ſluxiti. *Peto*, kada Car uzpo-
tribuje, Papa datiche ſvoim troſckom dvadeſet dugih brodovah oru-
xanih, za vrime ſceſt miſecih, illi, ako Car uzktie, za cilu godinu,
imatiche deſet. *Sceſto*, ako bude triba, Papa ſveſerdno hoche ſvi-
tovati Poglavice kerſtjanske, da po ſuhu dojgyu Caru na pomoch.
Papa po ſvojoj blagodarnoſti zadovolyio jeſt Caru; koi dadde zapo-
vid, daſe ſvi Gerci ſutra dan u dvoru Patriarhe ſaſtanu. Kada,
kakoje bilo zapovigyeno, Gerci ſaſtaſceſe kod Patriarhe, on ſvoju
odluku opet prid ſvima ocſitova govorechi: *Buduchi Latini, ne
iz ſebe, nego iz ſvetoga Piſma pokazali, da izhogyenye Duha ſvetoga
jeſt i po Sinu, ja priſtajem nyima, i cſinechi odlucſak, govorim, da oni*

pridſtavak po, *zlamenuje u Sinu uzrokovanye Duha ſvetoga; i zagerlyam ujedinyenye, i opchenye ſcnyima.* Svi po ifti nacſin iſpovidiſce, da Duh ſveti od Otca, i Sina, kako od jednoga pocſetka, izhodi *po* jednomu diahnyu; ſam Marko Efeski nektiſe priloxiti bratchi ſvojoj, koja nyegova otverdnoſt velikuche ſmutnyu mallo posli ne ſamo u Carigradu, nego u ſvemu Iſtoku zametnuti. Ova naredba, od Sabora ucſinyena od izhogyenya Duha ſvetoga, na piſmo jeſt metnuta peti dan miſeca Junia, illiti Lipnya. Ucſinyenaſu pako tri pripiſa, jedan za Papu, drugi za Cara, a trechi za Patriarhu. Kada ſutradan, to jeſt ſceſti iſtoga miſeca, pervi pripis odneſcen bi Papi, od nyegaje, i nyegovih Kardinalah dragovolyno primlyen. Odlucſenoje niſctanemanye udily, daſe deſeterica oberu iz megyu Latinah, i toliko iz megyu Gerkah, za razviditi joſc ovu naredbu, i odlucſak. U razvigyenyu ovomu nikoje ſumnye izajgyoſce zaradi onoga pridſtavka *po*, alli i one mallo posli dignuteſu, kada Gerci Latinom biſtrie iſtomacfiſce razumlyenye ſvoje. Naredba dakle ova, ſtolikom pomnyom razvigyena, od Latinah, i Gerkah primlyena, oſmi dan miſeca Junia u latinski i gercski jezik procſatena prid ſvima jeſt, koju sliſcavſci ſvi kolici Latini, i Gerci obradovaſceſe, i na zlamenye ove duhovne opchinske radoſti megyuſobomſe zagerliſce, i polyubiſce. Ovi od ſtrane Gerkah, po naſtojanyu Cara, i Patriarhe, bioje pocſetak podpuna doſcaſtoga ujedinyenya.

POGLAVJE DVADESET I SCESTO.

Smert Patriarhe. Protreſanye oſtalih megyu Gercih, i Latinih nesloxnih Cslanakah.

179 DEveti dan miſeca Lipnya obraniſu cſetiri Metrópolite Ruſski, Nicenski, Trapezuntinski, i Mytilyenski, koi ucſinyenu sloxnoſt Papi na znanye dadoſce. Papa odgovorioje nyima. Mi po daru boxjemu ſada jeſmo sloxeni u poglavitomu cslanku, od kogaje bila ſumnya, i prigovaranye Sada dakle potribno jeſt protreſti oſta-

oſtale cslankè od Purgatoria, od poſvechenya u priſnu i kiſelu; i najposli od poglavarſtva perve Stolice. Ovo i Gerci i Latini, daſe do skora ſverſci, uxgano xelyau; a najvechma viſce od oſamdeſet godinah ſtar, i mlohav Patriarha. Xelyom xelioje, prie nego s-ovoga ſvita pojgye, viditi ſverſcen od ujedinyenya poſao, da i on moxe zapivati: *Sada odpuſctaſc slugu tvoga Goſpodine.* Zato kao daje ochutio ſmert naſtajuchu, hotiaſce ſveſerdno, daſe ſvi ſaſtanu u najposlidnye ſidenye, i ucſini odlucſak od ujedinyenya dviu Cerkvah. Alli bogomillu ſtarcu odgovorenoje: da za podpuno, i ſverſceno ujedinyenye, potribnaje joſc u oſtalih cslancih sloxnoſt; kojache, kakoje uſſanye, do skora biti; buduchi ova jurve u Ferrari u poſebnima ſaſtankih protreſana, a oſobito cslanak od Purgatoria. Alli ovu uzdiſanu radoſt ſtarcu Patriarhi ſmert uskrati. U veceſer iſtoga devetoga dana, miſeca Junia, uſtavſci od veceſerice, otigye, kako obicſavaſce, u ſvoju ſobu, u kojoj je pocſivao. Ochutivſci pako veliku, i neobicſajnu slaboſt, zaiska pervo, i tintu; i kada doverſci piſcuchi ono, ſcto hotiaſce, nappadde na nyega ſillovita dertavica ſviu udah, i udily izdahnu, Ovo naglo, i nenadano priminutje, udilyje takojer razglaſceno: ſvi bogomilla ſtarca xaliſce; a Epiſkopi gercski s-hitnyom dojdoſce. Razumivſci ſve od domachih, ſcto kakoliſe dogodi, kada ugledaſce piſmo mallo prie ucſinyeno, ſzcinechi, daje niſcto oſobito, kakoje i bilo, na glas procſatiſce: *Joſef po milloſergyu Boxjemu Arhiepiskop Carigradski, novoga Rima, i opchinski Patriarha, buduchi na ſverhu xivota moga ſtigao, da opchinski dug iſplatim: po milloſti boxjoj piſcem, i podpiſujem odlucſak moj ocſito, opchini ſinovah moih. Sva dakle, koja derxi, i ucſi Katolicſanska, i Apoſctolska Cerkva Goſpodina naſcega Iſukerſta ſtarjega Rima, i ja iſti derxim, nyima priſlajem, i prilaxemſe. Iſpovidam takojer priblaxenoga Otca Otacah, i najvechega Episkopa Namiſtniha Goſpodina naſcega Iſukerſta ſtarjega Rima Papu, za ſtanovito ſviu virovanye, i takojer cſiſtillo duſcah. Dato u Fiorenci, deveti dan miſeca Junia, godiſcta 1439.* Evo! kojaje bila bogomilloga Otca Patriarhe oporuka, illiti najposlidnya volya, ne gladom, ne mitom, ne ſillom prignuta na ovo piſmo; nego imajuchega u ono vrime prid ocſima ſudca Iſukerſta, prid koga, za dati razlog, i od iſtih ſvoih u Sinodu dillovanyah, dache mallo poslie dochi, znadiaſce. Scto na ovi oſtavak ſinovi, illiti na najposlidnyi nauk, koi obicſaje u ſerdcu ſinovah velle kripoſtan biti? Doiſto od nye-

ga morese rechi, dasu svi odlucski Sabora, prie, i zakonito smetjom, kao pecsatom od nyega potvergyeni. Papa Eugenio poznajuchi nyega, za pravoga sina Cerkve Katolicsanske Apoſctolske, u koje opchenye po najposlidnyemu svomu spasonosnomu ocsitovanyu je unisao, naredioje, dase u cerkvi Dominikanah u koih manastiru imadiasce pribivanye svoje, ucsini plemenit, i dostojan ukop. Nahodiosje i Car isti u cerkvi, s-gercskima Episkopih, koi Liturgie sluxisce, i ostala po svomu obicsaju ucsinisce: svi Kardinali takojer, i latinski Biskupi, za ukazat mertvomu poscstenye dostojno, na sprovod biau doscli.

1180 Sahranivsci Patriarhu na dostojni nacsin, Gerci, i Latini ostale cslanke, megyu sobom prigovarajuchise, protresali jesu. Ivan *Turrecremata* glasoviti naucsitely u pervomu saftanku, ukazaoje po kripostnima razlozih ocsito, da pravo posvetilisete biva, i u kruhu prisnu, kako u kiselu. Nadostavioje josc, daje svittnie obicsaj Latinah slidити, buduchi dasеje Isukerst sluxio kruhom prisnim u naregyenyu ovoga Sakramenta; scto on donosechi svidocsanstva iz svetoga Evangyelya, i na gercske protigovore mudro odgovarajuchi jest ocsito pokazao, i potverdio. Gerci nisctanemanye ostajuchi u svomu obicsaju, pristadosce, i ispovidisce, da od Svesctenika zakonito regyena biva pravo posvetilisete, i u kiselu, i u prisnu; akoli je kruh od brascna pscenicsnoga. Sctose pako doticse ricsih za posvetiti, razumio biasce Papa, da nikoi szcine, da ricsi Isukerstove nisu zadosta za ucsiniti ovi Sakramenat, negosu josc potribne one molitve, koje Gerci zazivajuchi Duha svetoga u Liturgii obicsaju govoriti. Alli Metropolita Russie Isidor kazaoje, dase u ovomu cslanku od Cerkve Rimske nerazlucsuje Gercska, koja takojer viruje, dase prisveto ostajstvo posvetilisceta csini po ricsma Gospodina. Ovo isto posli od strane Gerkah ocsitovaoje Papi Metropolita Bessarion, da oni slidechi nauk svetoga Ivana Krisostoma, slide nauk Latinah. r)

Sctose

r) Labbe T. 13. C. p. 1163.

Digitized by Google

Scfose Purgatoria, illiti Cfistila, i ftanya dufcah posli fmerti 181
doticfe, nefumnechi nifcta Gerci, da dufce fvetih, koje u pomoch zazivaju, Boga vide i uxivaju, rekofce; da slide ona, kojafu od toga cslanka jurve u Ferrari prie Sinoda, u ofobitim faftankih protrefana, i naregyena. I zato, fcto viruju, ocfitovafce na ovi nacfin: *Dufce Svetih, kako dufce, podpuno, i cilovito jefu primile krunu: dufce grifcnikah podpuno, i cilovito podnofe muke. Da pako dufce fridnye, jefu u miftu mukah, virujemo; alli illi je ogany, illi tminna, illi fcto drugo, nechemofe inaditi. Nifctanemanye na fudnyi dan, fvi lyudi s-tilefih fvojima dochiche prid fud Ifukerfta, za pridati razlog od dillah vlaftitih.* s)

Velle veche prigovaranye biafce od poglavarftva Pape Rim- 182
skoga, od koga prigovarajuchife, mudrofe podnefe falyeni vifce put Ivan Bogslovac: nitko od ftarih Otacah gercskih nie od ovoga cslanka fumnio, zafctobo buduchi, daje jedna opchinska Cerkva, i daje ifta Cerkva jedno tilo otajftveno vidlyivo; tako ima biti, i jedan famo Vladaoc imajuchi oblaft fverhu fve opchinske Cerkve, i jedna glava vidlyiva jednoga vidlyivoga otajftvenoga tila. Kojaje pak ta glava bila iz pocfetka, nego Petar, komu Ifukerft prie uzafcaftja fvoga, kao Namiftniku fvomu, recfe: *Paſi ovce moje*, priporucfivfci nyemu, da vlada, i upravlya oblaftjom febi datom fve pravovirne, i ifte Apofctole, buduchi i oni ovce Ifukerftove; i zato ovce Petra. Iftina pako jeft, daje i Apofctolom oftalim onda rekao: *Igyuchi, ucfite fve narode: kakoje mene Otac poslao, tako i ja fcalyem vas.* Alli razumiuchi vazda pod oblaftju Petra; zafctobo nifu zato priftali biti ovce Petra, komuje prie muke fvoje rekao: *I ti kadgod obrachen, potverdi bratchu tvoju.* Koje ricfi da zlamenuju *oblaft*, ocfito jeft: buduchi pak, da i koife posli fmerti drugoga na vladu ftavlyaju, imadu ifto poglavarftvo: slidi da Pape Rimski, koifu ftupili na ftolicu Petra, ifto poglavarftvo, i oblaft jefu imali, koje on imadiafce; i ovoje potribno bilo zaradi tolikih krivovirftvah, koja posli izajgyofce. Ovu oblaft od Ifukerfta datu Papam Rimskim, nifu dali Cari, ni Sabori; negofu datu poz-

na-

s) Idem pag. 1231.

Digitized by Google

nali, i ſctóvali, i u piſmo ſtavilj; kaono tako rekavſci potverdili ocſitovanyem ſvoim. Car niſctanemanye, daſe ſmutnya koja posli nezametne, hotioje daſe gercski Episkopi skuppe ſedmi dan miſeca Junia, i ovi cslanak, kakoje doſtojno, protreſu. Ucſiniſce oni pomnyivo, protreſujuchi nauke ſtarih Otacah gercskih, i opchenih Saborah; i najposli rekoſce, daſe ni pojedan nacſin toga radi nejma ujedinyenye ſmetati. Dakle u ovi odlucſak pervaſtva, illiti poglavarſtva Pape sloxiliſe jeſu: *Iſpovidamo, daje Papa, najvechi Episkop; Namiſtnik Iſukerſta, paſtir, i naucſitely ſviuh kerſtjanah, vladalac, i naucſitely Cerkve Boxje, s-obderxavanyem niſctanemanye cilovitim oſobitnoſtih, i oblaſtih Patriarhah Iſtocsnih; da navlaſtito Patriarha Carigradski jeſt drugi za Papom, posli Alekſandrinski, za nyime Antiokenski, najposli Jeroſolimski.* t)

183 Eugenio Papa s-Kardinalih ovomu gercskomu ocſitovanyu priſtadde; i zato ſvi jednokupno odrediſce, daſe ſutra dan ima cſiniti odlucſak od ujedinyenya. Za ucſiniti ovi veliki poſao, mloga biau prigovaranya. Najposli biſce naregyeno, daſe iz ſvakoga reda, koiſe u Sinodu nahode, csetverica oberu za ucſiniti ovi poſao. Pervi red, illiti ſtanye jeſt bilo Kardinalah, Metropolitah, i Episkopah. Drugi red, illiti ſtanye vladaocah Redovah, Apatah, i Duhovnikah. Trechi red, illiti ſtanye jeſt bilo, Naucſitelyah, i vridniih Cerkvenikah. Ovi dakle oſobito obrani, oſam danah ſaſtajuchiſe ſvaki dan po dva puta, ſvaku rics ſvelikom pomnyom protreſaſce. Sverſcivſci ovi poſao cſetverti dan miſeca Julia, prid Papom, Carom, i oſtalima ova knyiga, illiti odlucſak procſaten, od ſvih jeſt primlyen, oſim Marka Efeskoga; i naregyenoje, daſe posli dva dni proglaſi.

PO-

t) Idem p. 1136. et ſeqq.

Digitized by Google

POGLAVJE DVADESET I SEDMO.

Sidenye dvadeſet i ſceſto : Proglaſcenye odlucska od ujedinyenya.

SIdenye dvadeſet i ſcesto, Florentinsko deſeto, i najposlidnye, 184
biloje u Ponedilyak ſcesti dan miseca Julia, illiti Serpnya, osmi dan blagdana ſveti Apoſctolah Petra, i Pavla. Svi Latini, i Gerci skuplyeni biau u pervoſtolnoj cerkvi Florentinskoj, na oni nacsin, na koi i u Ferrari biau ſabrani, osim ſcto priſtolye Pape, hotiuchega veliku Miſu pivati, prid otar biaſce ſtavlyeno, i knyemu okrenuto. Svi kolici neſamo Latini, nego i Gerci, igyuchi po redu ſvoga doſtojanſtva, Papu polyubiſce u ruku. Zatim Carski Pivaoci velle ugodno, i slatko pivaſce onu piſmu: *Dogyi ſveti Duſce!* Eugenio Papa s-velicſanſtvom obicſajah cerkvenih recſe Miſſu veliku. Zacſudiſcese Gerci gledajuchi lipotu, i obicſajah velicſanſtvo, i kako Latini na podizanje poklonisceſe. Sverſcivſci Miſſu Papa na ſvoje priſtolye ſidde, a Car slive ſtrane na ſvoje, kakono, i oſtali Episkopi cerkvenim ruhom odiveni. Tadda Julian Kardinal odlucſak od ujedinyenya u latinski jezik; a Nicenski Metropolita Beſſarion jeſt u gercski jezik procſatio.

Odlucſak ovi nedonosim cilovito, nego ſamo ona kojaſu za 185
znati potribna. Pocſetak odlucska jeſt: *Eugenio Epiſkop, Sluga slugah Boxjih, na vikovitu uſpomenu, s-privolyenyem, na piſana ozdol pripolyublyenoga u Iſukerſtu ſina naſcega Romeoskoga Ceſara ſjajnoga, i derxechih miſta cſaſtne bratche naſce Patriarhah, i oſtalih Cerkvu Iſtocſnu prikazujuchih. Nekaſe veſele nebeſa, i raduje zemlya; jerboje digmuta iz ſride ſtina, kojaje Zapadnu, i Iſtocſnu Cerkvu razdilyivala. .... Nekaſe i mati Cerkva takojer raduje, koja ſinove ſvoje doſada megyu ſobom ſuprotivne, ſada vidi u jedinſtvo povrachene; i kojaje prie u nyihovomu raſtavlyenyu gorko plakala, ſada zaradi nyihove cſudne sloxnoſti, neka neizrecſenim veſelyem Bogu ſvemoguchemu falu uzdaje. ....*

Digitized by Google

Slide naregyeni cslanci, koje, da imadu ſvi virovati, ſveti opchinski Sinod je naredio. *Pervi*, iſpovidanye Vire od izhogyenya Duha ſvetoga, kakoje kazano na broju *177*. *Drugi*, ova rics *i Sina* daje slobodno, i razloxito nadoſtavlyena u Simbolu, illiti Virovanyu, za iſtomacſiti iſtinu otajſtva; buduchi to iziskivala potriba proſcaſtih vrimenah. *Trechi*, da u iſtinu biva pravo Tilo Iſukerſtovo u poſvechenyu kruha pſcenicſnoga, illi priſna, illi kiſeloga: i da Miſnici, illiti Sveſctenici imadu illi u jednomu, illi u drugomu poſvechivati, ſvaki po ſvoje, illi Zapadne, illi Iſtocſne, Cerkve obicſaju. *Cſetverti*, da duſce pravo pokornih, koi u milloſti Boxjoj s-ovoga ſvita odilaze, prie negoli za grihe ſvoje zadovolye po doſtojnoj pokori, cſiſteſe u mukah Purgatoria, illiti Cſiſtilla, (neodregyujuchi, kakveſu one muke, niti kakvo jeſt miſto) i da po pomochi ſvetih Miſſah, i Liturgiah, molitavah, lemoſinah, i oſtalih dobrih dillah moguſe pomochi, po nauku, i naredbi ſvete Cerkve. Polak toga: da duſce posli Kerſctenya cſiſte od ſvakoga oskvernyenya; illi posli ucſinyena griha ocſiſctene, illi u tilu, illi u mukah Purgatoria, udily primajuſe u nebo, i vide iſtoga Boga troicſnoga biſtro, kakvi u ſebi jeſt po razlicſnoſti zasluxenya, illiti dobrih dillah. Po iſti nacſin, duſce oniu, koiſu u ſvomu vlaſtitomu ſmertnomu grihu, illi u iſtocſnomu s-ovoga ſvita poſcli, udily u pakao ſnilaze, daſe pedepſaju; alli razlicſnim mukama. *Peti*, da Stolica Apoſctolska, illiti Papa Rimski, ima pervaſtvo, illiti poglavarſtvo ſverhu ſvega ſvita: daje on Nadſtolnik ſvetoga Petra, i pravi Iſukerſtov Namiſtnik na zemlyi, otac, i naucſitely ſviuh Kerſtjanah; i da nyemu puna oblaſt paſti, vladati, i upravlyati Cerkvu opchinsku jeſt data u ſvetomu Petru, od Goſpodina naſcega Iſukerſta; kakonoſe u dillovanyih ſvetih Sinodah opchinskih, i u ſvetima Kanonih nahodi. Sverhu toga ponavlyaſe red oſtalih Patriarhah cſaſtnih od Kanona pridat, navlaſtito da Patriarha Carigradski jeſt drugi za priſvetim otcem Papom Rimskim; da treche miſto ima Alekſandrinski, cſetverto Antiokenski, a peto Jeroſolimski. u)

Ova

u) Labbe Tomo 13. p. 510.

Digitized by Google

Ova ſva procſatena jeſu, i ovde virno doneſcena, da ſvaki 186
znade, ſctoje potribno virovati hotiuchiſe po nadahnutju Duha ſvetoga, u pravoslavne ſvete Cerkve Rimske krillo povratiti, i duſcu ſvoju ſpaſiti. Odlucſak ovi bioje napiſan na dva tako rekavſci ſtupa, illiti reda; na jednomu latinski, a na drugomu gercski. Na latinskomu podpiſaoſeje pervi Eugenio Papa. Za nyim oſam Kardinalah, Patriarha latinski Jeroſolimski, i Aqvilejenski; petdeſet, i dva Biskupa; cſeterdeſet Opatah, cſetiri Vladaoca Redovah; a oſtali Cerkveni Poglavice, koiſe u Saboru nahogyau, prie proglaſcena odlucska k-Cerkvam ſvoim hitiſce. Na gercskomu redu pervi Car Joan Paleolog podpiſaoje ime ſvoje rumenillom po obicſaju gercskih Carah. Buduchi pako priminuo Ioſef Patriarha Carigradski, za Carom podpiſaliſe jeſu dva Namiſtnika Patriarhe Alekſandrinskoga. Slidiliſu Iſidor Arhiepiskop Rhoſſie, i Arhiepiskop Monembaſienski; ovaj Namiſtnik Patriarhe Jeroſolimskoga, a Iſidor Antiokenskoga, koiſe ſam podpiſa, jerbo nyegov u Namiſtniſctvu drug Marko Efeski ſam oſtadde otverdnut, i ſcto slidi proklet, po ocſitovanyu Patriarhe Joſefa u pocſetak Sinoda proglaſcenu. Podpiſaoje takojer Beſſarion Metropolita Nicenski, koga za ſvoga Namiſtnika, posli ſmerti Episkopa Sardskoga, biaſce obrao Patriarha Jeroſolimski. Ove u podpiſu slidiliſu Opati, Duhovnici, Sveſctenici, i oſtali. Odlucska ovoga kako Gerci, tako i Latini jedan pripis zaſe uzeſce; tri joſc pripiſa jeſu ucſinyena za tri Patriarhe potvergyena pecſatom Pape, i Cara. Ova ſva kolika doverſcivſci, Latini, i Gerci priſtupiſce k-Papi, i ponizno u ruku polyubiſce. Zatim megyu ſobomſe zagerliſce na zlamenye sloxnoſti prave, i ujedinyenya ſrichno ucſinyena. Papa Eugenio s-privolyenyem ſvega Sinoda, piſaoje ſvima po okoliſcu ſvita pravovirnim, obznanyujuchi Cerkve Gercske s-Rimskom ujedinyenye, i opchinsku Cerkve radoſt, ſvitujuchi, da na ovomu oſobitomu daru zafale Bogu.

Digitized by Google

POGLAVJE DVADESET I OSMO.

Kojaſe posli odlucska proglaſcena dogodiſce u Fiorencii.

187 EUgenio za podpuno umiriti ſvoje ſerdce poslaoje k-Caru xelechi od Gerkah, na nikoja pitanya odgovor imati: pitanya pak biau slidecha. Zaſcto iſtocſni Sveſctenici kruh, kogache posli prikazati, na veche, i manye komadiche razdilyuju, posli s-kruhom boxanſtvenim na prikazanyu ſaſtavlyaju? Zaſctoſe obicſaju pokloniti, kadaſe noſe otarski darovi, koi joſc niſu poſvecheni? Zaſcto u ſveti kalex vrillu vodu ulivaju? Zaſcto priprofti Sveſctenici krizmom maxu, a ne Episkopi, buduchi ova nyihova vlaſtita sluxba? Zaſcto mertvace prie ukopa ulyem maxu? Zaſcto Episkopi, i Sveſctenici, hotiuchi Liturgiu sluxiti, prie necſine iſpovidanie? Zaſcto posli ricſih od poſvechenya nadoſtavlyaju molitvu: *Ucſini kruh ovi neprocinyeno Tilo Kerſta tvoga, i priobrativſci ova Duhom ſvetim tvoim. Amen, Amen. Amen?* Zaſcto xenidbe raſtavlyaju? Najposli skoga uzroka ne obiru ovdi Patriarhu, hotiuchi brez glave otichi?

Arhiepiskop Mytilenski poslan k-Papi na ova pitanya je podpuno, i zakonito odgovorio, ofim dviu poslidnyih, navlaſtito zaſcto zavezu xenidbenu razriſcuju; i zaſcto Patriarhu neobiraju? Odgovoriliſu Gerci poslie, da neraſtavlyaju muxa od xene brez uzroka. Latini ucſe, daſe moxe raſtaviti mux od xene zaradi prilyubodinſtva, alli ſamo raſtavlyenyem xenidbenoga zajedno pribivanya, a ne raſtavlyenyem xenidbene zaveze, da moxe drugu uzeti, alli ona udatiſe za drugoga. Ovoſu i gercski Otci ucſili, kako kaxe Petar Arkudio x) Sveſctenik, rodom Gerk, u ſvojoj mudroj, i verlo koriſtnoj knyigi.

Za-

x) De concordia Eccleſiae Occid. & Orient. in ſeptem Sacramentorum adminiſtratione.

Digitized by Google

Zatim Papa zaiska, da Sabor ſilli Marka Efeſkoga dochi na 188
ſud; da kaxe uzrok ſvoga od ſvega Sinoda raſtavlyenya; i daſe nyegov otverdnuti neposluh, kakoje vridno, pokara. Govoraſce Papa Caru, i Episkopom gercskim, daje ova nyegova neobicſajna brezobraznoſt, koju nebi nigda Sinod opchinski propuſtio. *Znamo kako pervi opchinski Sinod Nicenski Euſebia Nikomedienskoga, i Theogniu Nicenskoga, obodvoicu od Cara Konſtantina pokaranu, je skinutjem pedepſao; jerboſe oſugyenyu Aria nektiſce podpiſati, komuſe podpiſaſce oſtali ſaborni Otci. Nemoreſe ovo ni po jedan nacſin propuſtiti; da on brezobrazno neposluſcan ſvemu Sinodu protiviſe, kao da jeſt od ſviu mudrii, i razumnii: on kogaje Ivan Bogoslovac, kakoſmo vidili, i cſuli, toliko puta razlozima ſvoima tako ſtiſnuo, da neznadiaſce ni jedne ricſice izuſtiti.* Ova cſuvſci Episkopi gercski, ſaſtavlyaſceſe daga zovu za pridati razlog od ſvoje brezobraznoſti, buduchi iſti Sabor ocſitovao s-Patriarhom, da koiſe neuzktiu Saboru podloxiti, u prokleſtvo upadaju. Na pozvanye ovo pripadeſe Marko Efeski, i obliven ſuzami otigye k-Caru bojechiſe skinutja: molyaſce on Cara, damu dopuſti vrime, daſe ſmisli; daſe ſmilluje nyegovoj ſtaroſti; daga neoſramoti prid tolikim Latinah mnoxtvom. Car blage, i mekane chudi, nevolyne pomillovati obicſajan, ſmillovaſe gledajuchi na ſtaroſt, i nyegove ſuze. Zato recſe Episkopom, da nezaſtide ſtarca, obechajuchi, kada ſtignu u Carigrad, dachega natirati, da i on udily odlucsku podpiſceſe. Ovo Cara pomillovanye na veliku i neizrecſenu ſctetu je bilo.

Naſtojaoje joſc Papa verlo, dabi Gerci novoga Patriarhu ob- 189
rali, koga on poſvetiti, i potverditi xelyaſce. Obechivaoje, dache onomu, koi iz megyu Latinah nazivaſe Patriarhom Carigradskim ovo ime dignuti, da u napridak imenom i doſtojanſtvom bude jedan, i ſam Patriarha Carigradski. Alli Car s-Gercih nekti ni pojedan nacſin xelyi Pape priſtati. Za ugoditimu niſctanemanye po koigod nacſin; zapovidiſce Gerci, ſcto nie ni iskao Papa, daſe ime nyegovo po ſtaromu obicſaju metne u Diptika, illiti u knyigu od ſpomenutja, u Cerkvi obicſajna.

Molyau takojer Papu Gerci, da Cerkve podloxne nyihovoj 190
vladi, i oblaſti, kakono u Kandii, Korculi, i drugih Otocih, illiti Addah vladane od Arhiepiskopah Latinah, povrateſe Gerkom,

Digitized by Google

da oni od ſvoga naroda iſtih Cerkvah vladaoce obiraju, i ſtavlyaju. Alli odgovorenoje Gerkom, da nie priſtojno one Arhiepiskope s-nyihovoga poſidovanya, koje mirno uxivaju, dignuti; i zato, ſctoſe toga doticſe, nemoreſe ſada niſcta ponoviti. Obechaoje niſctanemanye; da u onih Cerkvah, gdi dva Episkopa zajedno vladaju, jedan Latin, a drugi Gerk, ako prie s-ovoga ſvita pojgye Latin, ona Cerkva oſtatiche ſamomu Gerku s-nadſtolniſctvom, illiti slidenyem ſamih Episkopah gercskoga naroda. Akoliſe pak prie Gerk preſtavi, takve Cerkve vladanye oſtatiche ſamomu Latinu: Posli nyegove ſmerti, imatiche vazda Papa Rimski oblaſt obrati za iſtu Cerkvu poglavara. Ovim odlucskom Gerci imadoſce zadovolyeni biti.

491 Uzmnoxanoje pako ſviu i Latinah, i Gerkah veſelye, kada pokliſari Konſtantina Patriarhe Armenskoga ſtigoſce, koje Papa Eugenio, kakono i oſtale, u Sabor opchinski je zvao. Ovomu veſelyu podpunoſt je nadoſtavilo doſcaſtje pokliſarah Jakovlyanskih, i koje Vladaoc od Etiopie, illiti Arapske jeſt poslao. Oviboſu iskali, daſe ujedine s-Cerkvom Rimskom; i najposli od ſtrane, i u ime ſvoih narodah, ſvoga zablugyenya jeſuſe odrekli, i ucſinili naregyeno od Sabora iſpovidanye Vire.

492 Car xelyan povratitiſe doma ſa ſvoima Episkopih, iskaoje damuſe na ſvaki miſec obechan troſcak izbroi; ſcto udily, i blagodarno ucſinyeno bi. Zatim Episkopi na raſtanku pohodiſce Papu daſe blagoſove, koje on blagodarno jeſt podario. Dakle Car dvadeſet i ſcesti dan miſeca Auguſta, to jeſt Kolovoza, otigye iz Fiorence, koga tri Kardinala, i primlogi Poglavice Cerkveni do Mletactkih megyah dopratiſce. Odanle ſcesti dan miſeca Rujna u Veneciu otigye. U Venecii za niko vrime zaderxavajuchiſe, ſtopery jedanaeſti dan miſeca Liſtopada ulize u pripravlyene Galie s-druxbom gercskom, i u Carigrad ſtixe pervi dan Februara, illiti Velyacſe slideche godine. Nikoi Gerci oſtadoſce u Italii, kakono Beſſarion Metropolita Nicenski, koga Papa Eugenio s-Iſidorom Ruſskim Arhiepiskopom, zaradi ſveſerdnoga naſtojanya za ſveto ujedinyenye, uzviſi na doſtojanſtvo Kardinalsko, na ovi nacſin doverſciſe glaſoviti Sabor Florentinski.

DIO

Digitized by Google

DIO JEDANAESTI.

OD STANYA CERKVE ISTOCSNE U GERCSKOI, I DRUGIH DERXAVAH, POSLI SABORA FLORENTINSKOGA.

POGLAVJE PERVO.

Sctoſe dogodi, kada Marko Efeski u Carigrad dogye?

MArko Efeski prie Cara povrativſciſe u Carigrad, najgye ſvojoj chudi priliciſne Arhimandrite, i Kalugyere: a navlaſtito one, koi xelyau u Sabor ichi; alli obrani nebiau. Ovi razumivſci od Marka, daje ujedinyenye Cerkve Gercske ucſinyeno, proti nyemu dogovoriſceſe, i bunu zakuvaſce u Carigradskomu puku. Buduchibo Carigragyani za veliko derxali Kalugyere, kao iſpovidnike ſvoje obicſajne, jerboim mersko biaſce Popovom oxenyenim ocſitovati na iſpovidi grihe; zato ſcto nyima Kalugyeri rekoſce, od ucſinyena ujedinyena, kao daje od ſvetih Otacah izuſcteno, virovaſce. Dakle kada Episkopi, i Poklisari ujedinyeni dojdoſce, puk veche podbunyen pozdravioje nyih brezobrazno, nazivajuchi Priſnikare, Latine, odmetnike, i izdaice Vire, i Zakona. A uſuprot od ſale Marka Efeskoga zvecſaoje Carigrad, nyega branitelya Cerkve Iſtocſne, Latinah slavodobitnika imenujuchi, proslaviſce. Evo! ocſito jeſt, tkoje najposlidnyi kamen, i uzrok velike ſmutnye: jeſt Marko, Efeski Metropolita, koi je priko neſaſcivenu Iſukerſtovu odichu, illiti jedinſtvo dviu Cerkvah razdro. 1

Iſti:

Digitized by Google

2 Iſtina jeſt, da mudrii, i naucſnii Gerci oſtadoſce do ſmerti ujedinyeni; alli i mlogi odſtupiſce, ucſinyeno ujedinyenye, i ſebe pogerdivſci. Iz megyu ovi biaſce Antonia Herakleenski, Mihail Balſamon, i Syropul, koi, kakoje u pridnyemu dilu kazano, nevirno je iſpiſao Sabor Florentinski laxuchi ocſito, za izgovoritiſe, i opravdati prid lyudma; za ſvoje, i druxbe ſvoje odmetniſctvo pokriti. Videchi ova, i cſujuchi Marko Efeski, zaſctobo joſc nebiaſce obran Patriarha, koibi mogao nyegove cſelyufti zauzdati, nadhut ſalom, slobodnie glas ſvoj uzdixe pogergyujuchi Sabor Florentinski, i naoſctri pero ſvoje piſcuchi ſuproti nyemu. Polak toga nagovorioje naucſnie odmetnike, da i oni ſtaveſe u ovi poſao. Slidiſce oni viche, i izgled Marka, poslavſci po ſvemu Iſtoku okoliſcne knyige pune laxih i pogerdah, daſu u Saboru Florentinskomu temelyi ſpaſonoſne Vire izkorenyeni; daje nauk ſtarih Otacah, i Saborah odbacen, daſu ſveti obicſaih Cerkve Iſtocſne prominiti. Na knyige, illiti laxi Marka, ujedinyeni Gerci mudro odgovoriſce, odkriviſci nyegove laxi; ucſiniſce ovo Joſeph Methonenski, Joann Pluſiaden, u dvogovoru od Sabora Florentinskoga, prinaucſni Beſſarion u poslanici opchinskoj, i opet u piſanoj Alekſii Laskaru, Genadio Patriarha. y) Alli buduchi posli ſmerti Marka, i kaſno ove knyige na ſvitloſt izaſcle, zato Gerci s-laxima priuzeti od urogyene, i uſtarane ſuprot Latinom omraze, joſc vechma u ſvomu zablugyenyu otverdnuſce, bixechi od onih, kako prokletih, koi biau Saboru Florentinskomu priſtali, i nyih pomamno progonechi.

3 A ſcto Car? Premda velle razcvilyen, jerbo zatecſe mertvu Caricu Mariu, oſtadde neganut u ſjedinyenyu s-Cerkvom Rimskom, znadiaſcebo; daſe nie nepromotriviſci, nego posli mlogoga protreſanya odlucsku podpiſao. Naminio on biaſce ucſiniti Patriarhu Beſſariona, alli jerbo on iz Italie nektiſe povratiti, zato obraoje Metroſana Cizickoga Metropolitu, daſe po nyegovome naſtojanyu proglaſi po ſvemu Carſtvu odlucſak Sinoda Florentinskoga. Novi Pa-

y) Deſenſio 5. Capitum Synodi Florent.

Digitized by Google

Patriarha doſtojan ovoga doſtojanſtva pouzdajuchiſe u vruchoxelynoſt, i oblaſt Cara, naſtojaſce iznevirene obratiti, i naredbi Sinoda Florentinskoga podloxiti, dixuchi i izvan ſvoga Patriarſtva uskoke Episkope, i Cerkvenike ſa Stolicah. i na miſto nyihovo pravovirne, ſvetomu Sinodu Florentinskomu poſluſcne, ſtavlyajuchi. Poſlaomuje Eugenio Papa u pomoch Kardinala Venecianskoga, Franceska Kondelmera, unuka ſvoga, i ſcnyime nikoje Naucſitelye, koi biau verſtni zaklopiti uſta Marku Efeskomu, da zamukne, kakomuſeje i u Sinodu dogodilo. Alli Car, illi bojechiſe raſerditi Sultana, illiti Cara turskoga Amurata, koi jeſt zlo gledao na ovo ujedinyenye Gerkah s-Latinih; illi jerboſe nikakve pomochi od Latinah nie veche uſiao, buduchi Alberto Ceſar naglo umro, koi ponukovan od Pape Eugenia dixe vojsku ſuprot Turkom; illi bojechiſe, daſe koja buna nezametne u Carigradu, gdiſe mlogi ujedinyenyu protiviſce: on od pervaſcnye vruchoxelynoſti, i naſtojanya mlogoje odpuſtio, kakoſe na nyega tuxaſce Eugenio Papa, piſcuchi nyegovome bratu Konſtantinu Deſpoti, illiti Poglavici Peloponeskomu, ſalechi nyegovu pomnyu za Viru Katoliſansku. I doiſto, akochemo iſtinu rechi, nie Car Joann Paleolog zadoſta ucſinio duxnoſti ſvojoj: mogaſce on udily, kada ſtixe u Carigrad, kakoje u Fiorenci Episkopom obechao, natirati Marka daſe odlucsku podpiſce, mogaſce iz pocſetka fillu ovoga uzbunitelya slomiti, i po ti nacſin ogany u iskri uternuti; alli niſcto od xaloſti, niſcto od ſtraha ſmuchen, kao da nebi niſcta bilo u Sinodu Florentinskomu ucſinyeno, zapovidioje Marku Efeskomu, daſe prigovara s-Bartholom Biskupom Koronenskim Dominikanom, koi je i gercski govorio. Ucſinyeno bi ovo prigovaranye, alli ne s-drugom koriſtjom, veche ſcto Marku od xeſtoke u prigovaranyu vruchoſti, illiti od ſramote (jerbo neznadde podobno odgovoriti) uxexeſe kerv tako, daſe od one ognyice u mallo danah preſtavi z). Kakoſeje pako preſtavio, po koili nacſin uſta ona, ſuproti ſvetomu Sinodu ſckriplyucha puna pogerde, jeſu zamuknula u vrime nyegovoga gorkoga s-tilom raſtavlyenya, znadu oni, kako piſce Genadio Patriarha, koi-

z) Joſeph. Methon. in Reſp. ad Marci Libell.

koiſu naucſili iſtinu kazivati. Poginuoje pogerdnom i mlogo prilicsnom ſmertjom, kojom krivovirac Ario; nego ſcto Marko imadiaſce za pokoru viſce vrimena, daſe hoti ſcnyime sluxiti: alli on nikakva zlamenya od pokornoſti, nego od ſtraſcne otverdnoſti dadde. Govoraſcebo, kako piſcu oni, koiſe na ſamerti nyegovoj nahogyau, da koiſeje podpiſao Saboru Florentinskomu, neſprovodi tilo nyegovo na ukop, i nemoli Boga za duſcu nyegovu. Doiſta nebiaſcemu triba ovu oporuku, illiti teſtamenat ucſiniti; zaſctobo tkobi iz megyu pravovirnih za duſcu odmetnika otverdnuta, i ocſito nepokajana molio ?

POGLAVJE DRUGO.

Uzroci, zaradi koihſe Marko, i drugi odmetnici protiviſce Saboru Florentinskomu.

4 UZroci, illi iſtinitie govorechi, zaſtóri odmetniſctva nyihova biau, koi slide. *Pervi*, Sabor Florentinski, nie bio Sabor opchinski, ni zakoniti. Ovako govoraſce Marko, kao oni, koi nezna, ſctoje Sabor opchinski, i zakoniti; zatomu pokazaſce Latini na ovi nacſin. Sabor opchinski, i zakoniti jeſt onaj, koi jeſt s-oblaſtju Pape, i s-volyom oſtalih Patriarhah skuplyen, koim iſti Papa jeſt vladao, u komuſe nahogyau Kardinali, Patriarhe, illi nyihovi Namiſnici primlogi Zapadni, i Iſtocſni Episkopi: u koi biau zvani drugi, kakoje obicſaj, Cerkveni Poglavice: u komu s-velikom pomnyom, i protreſanyem jeſu cslanci Vire iſtomacſeni, komu iſtomacſenyu, s-privolyenyem Rimskoga Priſtolya, oni, koi u Sinodu biau, jeſu priſtali, i iſto iſtomacſenye potverdili. Takvi je pak bio Sabor Florentinski, kakoje obilato doſada u pridnyemu Dilu pokazano. Dakle Sabor Florentinski, jeſt bio Sabor opchinski, i zakoniti.

Al-

Digitized by Google

Alli protivioſeje Marko Efeski, govorechi: Buduchi u iſto vrime ſabran Sinod Baſileenski opchinski, i zakoniti: *Papa, koi niſcta nemoxe, kakoje mogao ovi Sinod ſillom raſtaviti, i razmetnuti?* Odgovoriſcemu Latini, daje mogao po ſvojoj oblaſti, koju ako nie poznao Marko, poznaliſu drugi, od nyega mudrii Gerci. Veliki Vaſilia piſcuchi ſvetomu Athanaſiu, govori: *Ja ſzcinim, da imamo Papu moliti; dabi on nikoje u Gercsku poslao, koibi u ime nyegovo razmetnuli, i digmuli Sinod Ariminski.* Allichemo joſc pokazati ocſitie, kakoje mogao Papa Eugenio ovo ucſiniti, i Sinod ovi opchinski zakonito skuplyen raſtaviti, i razmetnuti. Za zakonito ucſiniti razmetnutje Sinoda, dviſu ſtvari potribne, jedna jeſt zakonita oblaſt; a druga veliki uzrok. Ove obidve ſtvari nahodeſe u ovomu dogagyaju. I pervo zakonita oblaſt; navlaſtito odlucſak ucſinyen od veche ſtrane Episkopah Baſileenskih po ugovoru ucſinyenu, u ſidenyu devetnaeſtomu iſtoga Sinoda, komu odlucsku priſtaoje i Papa Eugenio u ſvojoj knyigi a) datoj u Bononii. Veliki takojer biaſce uzrok, navlaſtito s tolikim naſtojanyem uzdiſano, i iskano ujedinyenye Cerkve Gercske s Rimskom, koje nemogaſceſe na drugi nacſin ucſiniti tako laſno, buduchi da nebiaſce Gerkom povolyno, u Baſileu tako daleko putovati, i zato hotiſce dochi u koigod grad Kalabrie pomorni, u Ankonu, illi koi grad Italie. Papa takojer Eugenio, zarad nemochi nemogaſce izajchi iz Italie b) imadiaſce dakle Papa Eugenio veliki uzrok priniti Sabor iz Baſilee u Ferraru; a poslie iz Ferrare u Fiorencu: i kadaga prineſe, Sinod Baſileenski oſtadde brez glave, buduchi da Papa nie ni po ſebi, ni po Pokliſari vladao ſcnyime, ſcto niſctanemanye jeſt potribno, da koi Sinod po cerkvenomu zakonu bude opchinski, i zakoniti. Polak toga, kako i Marko znadiaſce, Sinod Baſileenski u ſidenyu dvadeſet i petomu u dvi ſtrane razdilyen, nemogaſce Cerkvu prikazivati, i zato nie mogao biti Sinod opchinski, i zakoniti. Scta radi valya rechi, daje i Sinod iſti ſebe razmetnuo, tako da kada Pokliſari Pape, i mlogi Episkopi iz Baſilee

a) In diplomate, *Salvatoris.*

b) Auguſt. Patrit. in Hiſt. CC. Baſil. & Flor. c. 42.

Digitized by Google

oddoſce, miſto Episkopah priproſti Miſnici biau primlyeni c) za ſuditi, i odlucſak ucſiniti, ſcto jeſt protiva nacſinu ſviu Sinodah zakonitih. Alli ſctochemoſe viſce od toga prigovarati? Nieli cſuo Marko *godiſcta 1438*, kada deveti dan miſeca Aprila, u cerkvi ſvetoga Georgia u Ferrari, s-privolyenyem Pape, Cara, Patriarhe, i ſviu Episkopah, Episkop Portuenski iz naviſtionika jeſt proglaſio, da jeſt u Ferrari skuplyen Sinod *Ekumeniki*, to jeſt opchinski? Jeddaſeje tko tadda protivio, da nemore to biti, buduchi, daje u Baſilei drugi Sinod joſc prie skuplyen? Doiſto niti tadda, nitiſeje posli tko protivio; pacſe prinaucſni Car posli osmoga ſidenya Florentinskoga, u dvoru Patriarhe, gdiſe i Marko u onomu ſaſtanku nahogyaſce, ocſito recſe: *Ja ſudim, da ovi Sinod ſadaſcnyi opchinski nie niſcta manyi od proſcaſtih Sinodah opchinskih.* Dakle Sinod Florentinski jeſt bio opchinski, i zakoniti.

6 Daje bio opchinski Sinod Florentinski, nieſe ni Marko Efeski mlogo tomu protivio, jerbo nemogaſce; zatoje naſtojao, da nie bio zakoniti, pokazati. *Drugi* dakle nyegov uzrok je bio: Govoraſce on, daſuſe Gerci mitom, i mlogoſtrukim obechanyem pr mamlyeni odlucsku podpiſali. Pitajuga Latini: kakvim mitom? i koiſu to bili primamlyeni? Jedda Car? jedda Joſef Patriarha, koi poznajuchi, damuje s-ovoga ſvita putovati, primivſci blago od Latinah, daga ſobom poneſe, i uxiva na drugomu ſvitu, podpiſaſe nauku Cerkve Rimske? Alli brez ſcale neka kaxe Marko, kakoſu Latini nyega navodili, videchiga najvechma ſuprotivna? kojeſu nyemu zlatne planine obechivali? *Niſu ne*, odgovara Marku Joſef Methonenski, *niſu kako ti hocheſc primamlyeni darovima, nego ganuti ſtrahom oka onoga, komu niſcta nemoxe biti otajno iſpovidiliſu, ſcto znadiau, daje pravo, i iſtinito. Nektiſce u napridak oſtati u odmetniſctvu, i zlochi, raſtaviviſciſe od Cerkve: niti tako budalaſti biau, dabi prid lyudma iſtinu, koja jeſt Iſukerſt, zatajali.* Na ovu pogerdu Marka Kriposno je odgovorio Joan Pluſiaden, i Beſſarion gori, na *broju 2.* imenovani.

Tre-

c) Æneas Sylvius L. 1. de Conc. Baſil.

Digitized by Google

Trechi Marka uzrok. Govoraſce on, daſuſe Gerci teſckim gladom uſillovani odlucsku podpiſali. Odgovorioje na tu pogerdu Joſef Methonenski na ovi nacſin: *Ovde, Marko, pokazati hochu sliſcaocem, daſi ti laxac, i daſi ſaſma poludio, koi ova govoriſc. Cſujeſc ti! koi nebojechiſe ni Boga, ni lyudih, uslobodiſe tako golemu lax izniti. Komu obechanih dukatah placha je uskrachena? tkoſeje iz megyu nas toga radi raxaloſtio, illi tuxio; i kakoſe to mogaſce dogoditi pri Carom, Patriarhom, i tolikima Poglavicama cerkvenim, i ſvitovnim? nemoxe biti priliczno iſlini. Tkoje bio gladan? niſu ſamo, kolikoje za hranu doſta, brojeni novci, nego mlogo obilatie, Koga pako filliſce, daſe podpiſce, daſe uſedini?* Ovakoje Methonenski odgovorio. Od ovudje ocſito, daje ono lax, ſcto nieſe ſtidio upiſati Mihail Balſamon, d) daſu Gerci podpiſaliſe, pritnyama od Pape utuſceni, i gladom umoreni. Nerazloxno dakle ovi uzrok donoſi Marko, za pokriti ſvoje odmetniſctvo; pacſe i ludo, zaſctobo donoſi na pogerdu, i ſramotu veliku Cerkve Gercske, koju on po ovomu, i pridnyemu uzroku brani. Ukazuju ovo Latini. 7

Recimo da jeſt iſtina, ſcto ti Marko piſceſc, da Gerci nikoi mitom zavedeni; a nikoi gladom uſillovani podpiſaſceſe Sinodu Florentinskomu. Scto od ovud ſlidi, nego velika rugota, i ſramota Cerkve Gercske? Sluſcajder Marko: Nieli iſtina da toliki, i brez broja, tako rekavſci, mucſenici ſlavni, iz megyu koih biau, i nejaka dica, i divojcſice po naravi ſlabe i ſtraſcive; koi, i koje ne kakvimgodi mitom, nego obecſanyem priobilata blaga, doſtojanſtva, plemenite xenidbe, ſvakoga raskoſcja napaſtovani: koi, i koje neſamo gladom ſillovani, i ſillovane, nego ſvakoverſtnim, xeſtokim mukama, koje kervnicska, i paklena filla izmiſliti mogaſce: ovi reko, i ove za niſcto derxechi ona plemenita obechanya, i na lyute muke igyuchi hotiſce prie tileſni ſvoj xivot izgubiti, nego ſvoj zakon kerſtjanski zatajati, i oſtaviti; a u Saboru Florentinskomu oſim tebe ſvi, Car, Patriarhah Namiſtnici, Metropolite, Episkopi, Cerkvenici, Duhovnici, Naucſitelyi, ſvit Cerkve Iſtocſne, Vitezi Cerkveni, koi u Sinodu ſkuplyeni Cerkvu 8

d) In Anaphora Cleri Conſtantinop.

Digitized by Google

Gercsku prikazivaſce ; nikoi mitom zavedeni, nikoi gladom, kako ti piſceſc, uſillovani, ſvoj zakon zatajaſce, i podpiſavſciſe odlucsku Sabora, i nauku Latinah, koga ti ſtvoima, kako ereticskoga pogergyujeſc, zakonu Latinah priſtadoſce. Kudcheſe vecha rugota, pogerda, i ſramota Cerkve Iſtocſne! Scto na ova Marko ?

9 *Cſetverti* Marka uzrok. Govoraſce on: Latini ſvetih Otacah gercskih knyige jeſu izopacſili, nikoja nadoſtaviviſci za obraniti ſvoj nauk. Odgovaramu Joſef Methonenski: *Ti kada nemogaſce podniti ocſitu ſuprot tebi pokazanu iſtinu, govoraſce, daſu Naucſitelyah izkvarene knyige; alli govoraſce s-velikom tvojom ſramotom, kadatiſeje tako govorechemu vas Sinod podrugivao, a oſobito gornye Francie Biskupi, koi razumiviſci, ſcto piſcu Iſtocſni Naucſitelyi, velikim glaſom zavapiſce: Eretik jeſt ovaj prokleti; nekaſe vikovichnim prokleſtvom udari.* I doiſta, koibi to virovati mogao; buduchi one knyige od Gerkah prie odmetniſctva piſane, i iz Gercske doneſcene? Dakle Marko neznajuchi odgovoriti, da oſramochen toliko puta nezamukne, zaludoſeje ovim odgovorom, i u Sinodu, i posli Sinoda sluxio, i branio. Od ovud slidi, daje ovi uzrok izprazan, jerbo joſc niſu mogli Gerci nachi ſvidocſanſtvo, daſu Latini ſcto iz knyigah Otacah digli, alli nadoſtavili, a Latini imaju ſvidoka Gerka Joſefa Methonenskoga, daje ovo gercska majſtoria, kakoje kazano na *broju 112.* pridnyega deſetoga Dila; imaju ſvidoka Patriarhu Gennadia, daſu Gerci i u vatru bacili ſvoih Otacah knyige, daſe ſcnyima Latini neusluxe.

10 *Peti*, i najposlidni uzrok, po komu naſtojaſce Marko ukazati, da Sinod Florentinski nie zakoniti, jeſt: govoraſce on, daſe nie podpiſao odlucsku; a Gerci, koiſe podpiſaſce, kadaſe u Carigrad povratiſce, udily kajuchiſe, od ſvoga podpiſa jeſu odſtupili; ſcto zlamenye jeſt, da niſu slobodno podpiſali. Odgovoriliſu Latini, daje ovi uzrok malloumno doneſcen, zaſcto, dabi ſcto uzrok valyao, slidilobi, da ni Sinod Nicenski, ni Carigradski, ni Efeski, ni Kalcedonski, ni drugi nebiau zakoniti; zaſctobo odlucskom ovih Sinodah Ario, Macedonio, Neſtorio, Eutyk, i oſtali krivovirci, u iſtima Sinodih oſugyeni, nektiau podpiſatiſe. Mlogi Episkopi, koiſuſe podpiſali Sinodu Nicenskomu, i Aria oſugyenyu, i niſctanemanye, posli ſverſcena Sinoda, Ariansko zablugyenye primiviſci

opet

Digitized by Google

opet iſpovidaſce, i u opakima ſaboriſctih potverdiſce, zaſctobo i oni govorau, daſe podpiſaſce uſillovani ſtrahom, da neizgube Stolice ſvoje, i za ugoditi Caru Konſtantinu. Dakle valya Marku, i nyegovim ſtrancem rechi, da po nyegovome uzroku, ni oni ſalyeni Sinodi Nicenski, Carigradski, Efeski, Kalcedonski niſu bili zakoniti, illi akoſu billi zakoniti, valyaim rechi, da jeſt i Florentinski po iſti nacſin zakoniti bio; premakoſe Marko nekti podpiſati, a oſtali Gerci od podpiſa odſtupiſce: niti je ovo zlamenye, daimje ſilla ucſinyena; negoje zlamenye neſtalne chudi, i nevirnoſti. Na priliceſni nacſin Marku je odgovorio Joann Pluſiaden u dvogovoru od iſtoga Sinoda: *Ovo nie ucſinyeno ſamo u Florentinskomu Sinodu, nego i u proſcaſtih. Niti, ſverſcivſci Sinod, mari Cerkva, ſcto ovaj misli, illi govori, illi cſini. Zaſctobo u onomu ſaſtanku, ſvakoga iſpovidanye prima, kojeſe na nebeſi biljexi, gdi nemoreſe zamerſiti, ni oſtrugati: kada pak iz ſaſtanka izajgye, ſctogod on bude cſiniti, ono, ſctoje u nyemu iſpovidio, nemoxe prominiti.* Nemogu dakle donoſceni od Marka uzroci, biti zakoniti uzroci odſtuplyenya, i odmetniſctva, nebuduchi uſillovani: a navlaſtito zaſcto ne u hitnyi, i nepromotrivſci; nego posli dugoga prigovaranya, i protreſanya oniu cslanakah, podpiſaliſe jeſu.

Koi jeſt pak pravi, i iſtiniti uzrok ovoga odmetnutja neſrichnoga? jelli bila otverdnuta oholoſt Marka Efeskoga? illje bila oholoſt oſtalih Gerkah, koi ludo derxaſce za ſramotu, daſu od Latinah u Sinodu pridobiveni; dache biti Cerkva Gercska Rimskoj, kao kchi materi, podloxna? illje bila uſtarana ona omraza Gerkah na Latine, zarad prineſcena od nyih na Franceſe vladanya, illiti ceſarſtva zapadnoga od Pape Rimskoga? illi od nenavidoſti na Iſidora Arhiepiskopa Ruſkoga, kakoje piſao Nikoli Papi ovoga imena petomu Linart Arhiepiskop Kienski; zaſctobo s-jedne ſtrane Skolario, a s-druge Kirluka, dva glaſovita Gerka, hotiuchi prichi na ſtranu Pape, da oni imadu kao pocſetnici, i opravitelyi ucſinyena ujedinyenya slavu, nemogadiau podniti, da iſtu slavu imade Iſidor, za kojom, kako ova dvoica ſzcinyau, on pohlepan biaſce, i zato grizuchiſe potajno u ſerdcu, razjidiſceſe, i ſmutnyu zametnuſce? Illje najposli bila ona Gerkom urogyena neſtalna, vertlyiva, i prominlyiva chud? Koi je rekoh bio uzrok ovoga nenadana odſtuplyenya od odlucska, u Sinodu opchinskomu ucſinyena, nechu ovde 11

iz-

Digitized by Google

iziskivati. Ono nisctanemanye opet govorim, scto, kakose spominyam iz pocsetka iskazanya jesam zabiljexio, daje bio djavao uzrok, djavao nepriately sloxnosti, i mira cerkvenoga, otac od nesklada, nemira, smutnye, i bune. Djavao po Fociu ovo neuzmirenye, i raztavlyenye dviu Cerkvah je pocseo: djavao ovo raztavlyenye kao zasuto, po Cerulariu je ponovio, i rascirio: djavoje po Marku Efeskomu zaglavio, i otverdio. Focio je bio pervi veliki kamen; Cerulario drugi, i vechi; Marko Efeski, bioje trechi, i najvechi kamen velike smutnye, illiti nesrichnoga raztavlyenya Cerkve Istocsne od Zapadne.

POGLAVJE TRECHE.

Sctose dogodi posli smerti Marka Efeskoga, za xivota Cara Joanna Paleologa.

12 Nie unesceno u grob s-Markom Efeskim, xalosno, i nesrichno odmetnutje. Primilisu knyige ostali Patriarhe, i odlucsak Florentinski od Eugenia Pape poslan. Patriarha Alekzandrinski Filoteo, radujuchise zarad ucsinyena svetoga ujedinyenya, odgovorioje Papi Eugeniu. Pocsetak knyige odgovorne vridan jest zabiljexenya; na ovi nacsin pisce: *Otce pribogomilli, priblaxeni, pripravedni, zemalyski Angyele, i nebeski: csovicse, koi odiven millostjom Boxjom, i svetim ruhom nakichen; dobroga stadda pridobri pastiru; koi, naukom tvoim, naserchujuche vuke od ovacah opchinske ovcsarnice odbiasc, i tirasc, spomochju dobrocsinioca nascega Isukersta: Zatim poglavice Aposctolah Petra kamen vire, glava sviu kerstjanskih Cerkvah, koi od Isukersta Gospodina nascega primivsci, Papa velikoga grada Rimskoga, i branitely ostalih Patriarhah. . .* Uzvisuje falechi ucsinyeno ujedinyenye, nadostavlyajuchi, *daje pisao knyigu Caru Joannu Paleologu, i nikoim Episkopom Carigradskim, obznanyujuchi: ako tko neuzktie primiti ona, kojasu u Sinodu naregyena, nekase kao za eretika derxi; i odpade od opchenya svete Cerkve Katolicsanske.* Obradovaoje svoim od-

Digitized by Google

odgovorom Eugenia Papu, alli o kratke radoſti, i velike xaloſti! On iſti s-Patriarhom Antiokenskim, i Jeroſolimskim, koiſe takojer po Pokliſarih biau podpiſali Sinodu Florentinskomu, zavedeni po Arſeniu Metropoliti Kapadockomu uzbunitelyu, odſtupivſci od ſvete odluke, skupiſce ſaboriſcte u Jeroſolimi, u komu Metrofana Patriarhu Carigradskoga, i ſve od nyega u Europi, i Aſii Episkope regyene prokleſce, ſveti opchinski Florentinski Sinod odbaciſce, i izgerdiſce. Sverhu toga joſc, jerbo nebiau pod vladom Cara, nego nevirnikah, zatoſe brezobrazno zapritiſce Caru, dache i nyega prokleti, akoli uznaſtoi za obsluxenye odlucska Florentinskoga. Buna ova odmetnicska po naſtojanyu Gerkah, i u Ruſſii, illiti Moskovii zaverglaſe jurve biaſce, jer kada Iſidor Metropolita nyihov poslan od Eugenia Pape dogye za proglaſiti odlucſak Florentinski, Roſsjani od Gerkah izopacſeni, Iſidora uffativſci, i oplinivſci u tamnicu metnuſce, iz koje on ſrichno izmaçſe za vechi boj ſacſuvan od Boga. Svi dakle ocſitovaſce, daſe protive ujedinyenyu, oſim one ſtrane Cerkvenikah, koiſu ſvoga Patriarhu slidili. Toliko biaſce naſtojanye, da poginu.

Ono ovde nemogu mucſanyem prochi, to jeſt knyigu od Gerkah odmetnikah piſanu krivovircem Huſſianom, tako nazvanim od Ivana Huſſa krivovirca u Cſeskoj, illiti Pemskoj, koi je u gradu Konſtancii xiv ſaxgan bio. U ovoj knyigi Gerci nazivajuchi Cerkvu Carigradsku materom, i goſpoçom ſviu Cerkvah, piſcu i ove krivovirce nagovaraju, daſe s-Gercih sloxe ſuproti Cerkvi Rimskoj, premdaſe megyu ſobom u cslancih Vire protive. Evo kako blude, i daleko s-puta zabaſaju, koi Cerkvu Rimsku meſctricu Katolicſanske iſtine oſtavlyaju. Kolikaje ovo odmetnikah slipocha! kolika na pravoslavnu Cerkvu Rimsku omraza! knyiga ova naſcaſta u knyigaonici Kollegia Pragskoga, i ſadaſe nahodi. Podpiſanaſu u nyoj imena cſetiri Episkopah, i triu Cerkvenikāh, iz megyu koih jeſt ime, viſce puta imenovana Syropula iſpiſaoca Sinoda Florentinskoga. Od ovud je ocſito, kolikoje vridan onaj, damu virujemo, koi daſe sdruxi s-nepriatelyih Cerkve Rimske, ſvoj vlaſtiti zakon je izdao opchechi ſcnyima, koiſe u oſobitima cslancih gercskomu zakonu protive. e)

e) Epiſt. Eccl. Conſtant. ad Bohemos apud Allat. L. 3. c. 4. Wietrovvski in Hiſt. de magno ſchiſ. Graec. Tom. 2. L. 6. 1443.

Digitized by Google

13 Megyuto Papa Eugenio po Kardinalu Julianu nepriſtadde ſvitovati Vladislava Kralya magyarskoga, i zajedno Polyskoga, da podigne vojsku na Cara turskoga Amurata nepriatelya kerſtjanskoga, obechajuchi nyemu, dache on s-bojnima brodovi na moru put pripricſiti, da vojski turskoj pomoch nedojgye, ſcto i bi ucfinyeno. Ponukovanye ovo Pape Eugenia, i molbe nevolynoga Cara Joanna Paleologa prignuſce kralya Vladislava, koi ſakupivſci vojsku uputiſe ſcnyome u Bulgariu, i oſvoivſci grad Varnu udariſe xeſtoko s-Carom Amuratom, alli najposli neſrichno. Zaſctobo kadamu u onoj hitroſti kony poſernu, odſicſemu Janicſar glavu, i na kopju dixe. Turci videchi, daje kraly poginuo, udariſce xexche, i magyarsku vojsku ſvladaſce godiſcta 1444. Padoſce oſim kralya mlogi vitezi, i takojer Pokliſar Apoſctolski, glaſoviti Julian Kardinal, koi ſtolikom falom viſoka, i biſtra razuma, u Sinodu Florentinskomu jeſt za ujedinyenye naſtojao.

Jadni ovi glaſi puno raxaloſtiſe Eugenia Papu, i Cara Joanna Paleologa, koi izgubivſci uffanye od pomochi, neſmideſe ocfito protiviti odmetnikom, da nedade Amuratu prigodu od ſumnye, kao daſeje on ſuproti nyemu s-Latinih ugovorio; zato i mir ſcnyime ucfini. Ono za koriſt ujedinyenya je fale doſtojno, daje miſto Metrofana obrao za Patriarhu Georgia, ovoga imena trechega, ſvoga iſpovidnika oſobite ſvetinye, i mudroſti; koi poznanu u Sinodu Florentinskomu iſtinu ſa ſvom ſnagom ſuproti Marku Efeskomu je branio. Car Joann Paleolog produlyioje ſvoj nevolyni xivot, do godine 1449. oſtavivſci nevolyno carſtvo zarad slaboſti gercske, ſille turske, i nesklada carske kuche.

PO-

Digitized by Google

POGLAVJE CSETVERTO.

Kakvi je bio novi Car Konſtantin: i ſcto od izmiſclyena pod nyime ſaboriſcta.

PRiminuvſci brez poroda Joann Paleolog, kako jedni piſcu, i zato ne dva nyegova Sina, nego brata, Demetrio, i Konſtantin megyu ſobom zarad carevanya zavadiſceſe. Konſtantin govoraſce, daſe nyemu kao pervorogyenomu carevanye priſtoi; a Demetria uſuprot govoraſce, da nyemu, buduchi on *Porphyrogenit*, to jeſt, od Manuela carujuchega rogyen. Vechi dio naroda xelyaſce Konſtantina, derxechi nyega za kripoſniega, i verſniega od Demetria; i zaſctobo nemogadiauſe ſmiriti, od potribeje bilo utechiſe k-Amuratu Sultanu, to jeſt Caru turskomu, kao Goſpodinu, i ſudcu carske ſriche, da on potverdi obranye Konſtantina, ſcto i ucſini s-drage volye. Ova ſtvar Turkom ſrichno, a neſrichno Gerkom zlamenye biaſce; dache navlaſtito Gerci biti doskora nyihovi ſuxnyi, buduchi da veche oni od nyihove carske krune, kao od ſvoje ſude, i naregyuju. Alli od Amurata niſcta zla nepodniſce, buduchi on mallo poslie s-ovoga ſvita poſcao, oſtaviviſci vladanye ſinu Memedu, illiti Muhamedu drugomu, Gerkah ſatariſatelyu. 14

Konſtantin Paleolog najposlidnyi gercski Car, zarad kripoſtih ſvoih doſtojan carſtva biaſce, a oſobito zarad vitesckoga ſerdca, i kripoſti vojnicske, u kojoj nitkoſe ſcnyime iſporediti nemogaſce. Viſce puta tursku vojsku jeſt razbio, i toga radi axdajom nazvan bio. Nyemu jurve prie godiſcta *1441.* dvadeſet i pervi dan miſeca Aprila je piſao obznanyujuchi Gerkah ujedinyenye Eugenio Papa. U iſtoj knyigi ſvituje nyega, akoliga boxja milloſt na ſtolicu carsku uzviſi, da za ujedinyenye naſtoi, obechajuchi nyemu ſva ona, kojaſu obechana Joannu Paleologu za ucſuvanye, i obranyenye Carigrada. Najposli piſce, akoli on ukaxe posluh, i poſctenye Cerkvi Rimskoj, i uznaſtoi virno i kri-

Digitized by Google

poſno za potribno, i izverſno ujedinyenye, damu neche Cerkva Rimska uskratiti pomoch. I on kada poſtadde Carom, ukaza ocſito ſvoje naſtojanye za ujedinyenye, kakochemo viditi u slidechemu Poglavju.

15 Od ovud slidi, da nie iſtina ſcto *Meniata*, i nikoi joſc Gerkichi piſcu, daje pod nyime bio skuplyen ſinod, u komu Gerci odmetnici Sinod opchinski Florentinski, kao nezakoniti, odbaciſce. Doiſto pribogolyubni Car, komu biaſce toliko priporucſena briga na ujedinyenye, koiſe je uffao od Pape pomoch imati, i koi nyu posli od nyega je proſio, nebi nikada bio pripuſtio, daſe oni uskoci u ſinod ſuprot Saboru opchinskomu Florentinskomu skuppe, i da joſc vechma Carſtvo uzbune. Scta radi premako ne s-ovoga uzroka, pokazao jeſt prinaucſni Allatio f) da ovi Sinod nie nikad bio ſabran u cerkvi ſvete Sofie, nego u glavi malloumna Gerkicha za pokriti pogerdu, i ſramotu ſvoga uskocſenya, i odmetnucha. Razlozi pak Allatia jeſu slidechi. *Pervi*, zaſctobo od ovoga Sofianskoga ſinoda nenahodiſe ni jedan biljeg vrimena miſeca, illi dneva, u koibi bio skuplyen; i akoſe koi nahode, takoſu zapleteni, daſe nemoxe dochi u ſtanovito poznanye. *Drugi*, u dillovanyih ovoga ſaboriſcta Sofianskoga nahodiſe, daſeje Car Joann Paleolog prie ſamerti ſvoje odmetnuo od Cerkve Rimske. Ovoje pak ocſita, i brezobrazna lax; zaſctobo znannoje, da on za xivota vazda u jedinſtvu oſtadde, ucſinivſci najprie Metrofana Cizickoga Patriarhom, a za nyime Georgia *Protoſyncella*, illiti pervoga Namiſtnika, branitelya prinedobita Sinoda Florentinskoga, pod koga vladom, i ſalyenim naſtojanyem Joann Paleolog s-ovoga ſvita pogye, pritiſnut vechma od tuge zarad mertve Carice, i nesklada gercskoga, nego od boleſti g). *Trechi* Allatia uzrok: U dillovanyih ovoga ſaboriſcta Sofianskoga nahodiſe, da Grigoria biſce s-Patriarſtva ſverxen, i na miſto nyega obran nikoi Athanaſio godine 1440. A i ovoje ocſita, i brezobrazna lax, zaſctobo u to vrime nevladaſce Cer-

f) Leo Allat. in Addend. ad cap. 4. L. 3. de perp. conſ. Eccl. Occid. cum Orient.

g) Ducas p. 100.

Digitized by Google

Cerkvom Carigradskom Grigoria, buduchi on posli Metrofana obran za Patriarhu godiſcta 1445. Od ovoga pako izmiſclyenoga Patriarhe Athanaſia, od koga dillovanya Sofianskoga ſaboriſcta laxu, nitko od jednovrimenih Piſaocah niſcta nebiljexi. Najposli u dillovanyih ovoga ſaboriſcta, nahodeſe viſce puta ſvidocsbe iz knyigah latinskih Otacah, i Naucſitelyah, Tertulliana, Cypriana, Ambroſia, Jeronima, Auguſtina, Leona Pape, Bede, Anſelma, Hilaria, Bernarda, Petra Lombarda, Thome od Aqvina, Skota; a ocſitoje, daſe Gerci neobicſaju mlogo sluxiti beſidamah, i ſvidocsbama Naucſitelyah latinskih: polak toga joſc nebiau knyige, ſalyenih Naucſitelyah u jezik gercski prineſcene. Po ovima razlozih ukaza ocſito Allatio, da nikakvo ſaboriſcte nie bilo skuplyeno pod Carom Konſtantinom u cerkvi ſvete Sofie, od kogabi bio Sabor Florentinski odbacen. Na ovi nacſin neſrichni odmetnici privarivſci ſebe, varaju druge malloumne, koi neobicſajni, illi neznajuchi protreſati, jeſuli iſtinite, slipo viruju, i ginu. Alli dabi bilo iſtina, da jeſt doiſta ovo ſaboriſcte bilo skuplyeno pod Konſtantinom u cerkvi ſvete Sofie; ſcto iz toga slidi? jeddali je mogao ovi nezakoniti odmetnicski ſaſtanak, oſuditi i odbaciti zakonitoſt Sinoda Florentinskoga, skuplyena od Episkopah Iſtocſnih, i Zapadnih; u komuſe nahogyaſce Papa vladaoc Sinoda, Car, Patriarha, Namiſtnici Patriarhah; u komuſu nauci toliko vrimena od primudrih Naucſitelyah protreſani.

Ocſitoje i obilato doſada ukazano, daje Sabor Florentinski bio 16
Sabor opchinski, i zakoniti, koi je gercsko zablugyenye ſatariſao; alli zaſctobo joſc protivnici nikoja ſuprot donoſe, zato da niſcta neoſtavimo, ſctoje potribno, alli koriſno, i na onachemo odgovoriti. Govore *pervo*, Sabor Florentinski nie bio opchinski, ni zakoniti, zaſctoboſe u nyemu nenahogyau Biskupi Franceski, buduchiim zabranio u Sabor ichi kraly Karlo ſedmi. Odgovaraju Latini: Dakle po ti nacſin, ni Sinod drugi Nicenski, koi je bio opchinski ſedmi, nie bio opchinski, ni zakoniti; zaſctobo ni u nyemu nenahogyauſe Franceski Episkopi, uſtavlyeni od kralya Karla Velikoga. Alli tomu Gerci nepriſtaju, derxechi Sabor opchinski ſedmi za zakoniti. I razlog jeſt, zaſctobo nie potribno, da ſviu derxavah Episkopi nahodeſe u Saboru opchinskomu zakonitomu,

Digitized by Google

nego zadoſta jeſt, daſu pozvani, i daih toliko dojgye, kolikoih zajedno prikazati Cerkvu opchinsku mogu. Buduchi dakle od Pape ſvi pozvani, koiſe imaju po obicſaju zvati, slidi ocfito, kako Sabor opchinski ſedmi brez Franceskih Episkopah jeſt Sabor opchinski i zakoniti u iſtinu; tako brez iſtih Episkopah i Sabor Florentinski jeſt u iſtinu opchinski, i zakoniti.

Govore *drugo*, Sabor Florentinski nie primlyen od Franceſah: dakle nie bio opchinski, ni zakoniti. Odgovorioje na to Frances prinaucſni *Natalis Alekſander* h) Iſtina jeſt, da nektiau Franceſi iz pocſetka privolyiti Sinodu Florentinskomu; kakono takojer nektiau iz pocſetka ni ſedmomu Sinodu opchinskomu priſtati, niſctanemanye, kako poslie ovomu, tako i onomu privolyiſce. Doſtojnoje bilježiti, ſcto falyeni *Natalis* piſce: *Florentinski Sinod zaradi naukah Vire od nyega naregyenih, da jeſt opchinski, ſve kolike Cerkve privolyenye to pripovida.* Zato kada Ludovik Kardinal Arelatenski biaſce piſao od Sinoda Florentinskoga, daga Franceſi neche primiti, Kardinalu ovomu vladaoca Sinoda Baſileenskoga, i zato ſuprotivnu Sinodu Florentinskomu, odgovorioje *Natalis: Ove velikoga Kardinala ricſi, neſille Franceske Bogoslovce, da oni iz megyu broja opchinskih Saborah pomerſe, i digmu Sabor Florentinski; buduchi iſtina, da Cerkva Franceska nieſe nigda protivila ni Saboru Florentinskomu, ni ujedinyenyu Gerkah, ni odlucsku Vire u iſtomu Saboru ucſinyenu; pacſe iſti odlucſak vazdaje ſctovala.*

POGLAVJE PETO.

Kakoſe Car Konſtantin podneſe, i pod nyegovom vladom puk Carigradski.

17 Mſto otca Amurata turskoga Cara pocſeo je carevati ſin nyegov Memed, illiti Muhamed ovoga imena drugi, od dvaeſt,

i

h) Hiſt. Eccl. Tomo 8. Diſſert. 10. Art. 1.

Digitized by Google

i dvi godine. Biaſce mladich velle ohole chudi; i ſctoſe doticſe nauka, cſatioje pomnyivo knyige od ſtarih gercskih, i rimskih vitezah, nenavidechi nyima slavu. Oſim ſvoga domorodnoga jezika, govorioje gercski, latinski, arapski, kaldajski, i perſianski. Od nyega piſcu nikoi, da akobi ugledao Hriſtjanina, kao daje ocſi opoganio, udilybi vodom ocfi oprao. Odlucſio on ſveſerdno biaſce illi poginuti, illi Carigrad ſvojoj oblaſti podloxiti, i zato da privari Cara Konſtantina, ucſini lukavo ſcnyime mir, dok navlaſtito pripravi ona, kojaſu za xeſtoki boj potribna. Dokazana bih ova nyegova odluka Konſtantinu Caru; zato i on posla u Rim Poklifare k-Papi Nikoli petomu Nadſtolniku slavne uſpomene Eugenia cſetvertoga. Molyaſce Car nyega, damu pomoch ſuprot naſtajuchoj turskoj ſilli poſcalye, i zaſctobo znadiaſce, da obechanye pomochi Papine viſi o iſpunyenyu ujedinyenya, piſaoje, dache natrag dozvati Grigoria Patriarhu, i ſcnyime zajedno o ujedinyenu kripoſnie naſtojati: zaſctobo Grigoria Patriarha videchi, da ſcto dalye, to gorje odmetnici progone ujedinyenye, oſtavivſci Carigrad, uklonife u Rim, gdi kakoje ſveto xivio, takoje i umro. Za ukazat pako ſveſerdnu brigu Cara, za ujedinyenye puka Carigradskoga, profilifu Poklifari, dabiſe doſtojao Papa kogagod joſc poslati, koibi za umirenye, i ujedinyenye puka s-Carom naſtojao, i nyemu u pomoch bio. Nikola Papa, znajuchi kakoſe ſtvari u Carigradu nahode, odpiſaomuje: Svi jeſu primili odlucſak Sabora odchinskoga: Gerci nitifu primili, niti je uffanye, dachega primiti, odvlacſujuchi od jednoga dana na drugi. Neka nemisle, da Papa Rimski, i Cerkva Zapadna nerazumie, ſctoche rechi ovo nyihovo odvlacſenye, po kojemu, kao igrajuchiſe pogergyuju uſterplyenye Boxje. Najposli nadahnut duhom ſtrahovitoga proroſanſtva govori: Imamo uſterplyenye, gledajuchi na Iſukerſta Goſpodina, vicsnyega Misnika, koi, kakoje u Evangyelyu ſvetoga Luke, zapovidio biaſce onu neplodnu ſmokvenicu joſc do treche godine puſtiti, kada texak uzeo biaſce fikiricu, daju podficſe, jer plod necſinyaſce. Scta radi joſc za tri godine cſekachemo, jedabiſteſe morebiti odmetnucha odrekli, i odlucsku podloxili. Ako pak ne, imate znati, dachete podficſeni biti, da necſinite neplodnu zemlyu. Kakoje prorokovao, takoſeje dogodilo, zaſctobo kada ſtixe godiſcte hilyadu cſetirifto petdeſet i treche, Turci, kakochemo viditi, Carigrad s-veli-

likim gerczkoga naroda rafutjem uzefce. Xelechi pak Nikola Papa, daimfe nepokornim nedogodi fctoje prorokovao, poslaoje Ifidora Kardinala rodom Gerka, uffajuchife, dache nyemu Gerci, kao domorodcu fvomu poslufcnii biti.

18 Alli kakofe podnefe puk Carigradski, kada Ifidor dogye, i u Carigradu oftadde? Svakolika u mallo ricfih rekavfci: nikadafe jofc tako opak, i otverdnut neukaza, kako u vrime ovih triu godifctah, u koje nyih cfekaloje na pokoru millofergye Boxje. Iftina jeft, kada Kardinal prikaza Caru poslan od Pape odlucfak Sabora Florentinskoga, primioje on, nyegovi dvorani, i nikoi Svefctenici s-velikim pofctenyem; i za pofvidocfit dafu iz ferdca primili, odofce fvi s-Kardinalom u cerkvu fvete Sofie, gdi on Liturgiu recfe. Alli fctofe dogodi? Kada ucfinyeno bi fpomenutje Nikole Pape, i Grigorie Patriarhe, uzbunioſeje puk, i vas Carigrad. Uzrok ove bune biafce jedno Kalugyercfe, za fveta cfovika derxano, imenom Gennadia, koi navifctivafce rafutje naftajuche onima, koibife uslobodili primiti ujedinyenye u Florencii ucfinyeno. Ovo nyegovo laxlyivo prorokovanye biafce kripofnie, nego Nikole Pape iftinito. Taddabo cfuvfci fcto Kalugyercfe ono recfe, fvi kao pomamni, Arhimandrite, Kalugyeri, Popovi, Popadie, Koludrice, illiti Duhvne, gragyani, xensko i muxko, mallo i veliko, vapiau: anatema ujedinyenim, anatema ujedinyenim! nitko od onoga vrimena u cerkvu fvete Sofie, kao po Liturgii ujedinyena Kardinala oskvernyenu, i opoganyenu nefmidde unichi: a one, koife pod Liturgiom Kardinala u cerkvi fvete Sofie nahogyau, Duhovnici nektiau u drugu cerkvu puftiti, bixechi od nyih, kao od prokletih. Sverhu toga jofc, ifti tako rekavfci izmet puka u kercfma, derxechi cfafce pune vina, proklinyao je ujedinyene; i izpraznajuchi cfafce na pofctenye Bogorodice, zazivaoje nyu u pomoch vicfuchi: nienam potribna pomoch od Latinah. Na ovife nacfin puk Carigradski podnefe probugyujuchi fercsbu Boxju, kojachefe do mallo vrimena na nyega izliti i).

PO-

i) Ducas c. 36.

Digitized by Google

POGLAVJE SCESTO.

Muhamed Car doſcavſci, obſidde Carigrad.

KAda otverdnuti Gerci uzmnoxavaſce grihe, ſtixe ſverhu nyih 19
pedepſa Boxja. Evo na drugi dan miſeca Aprila, illiti Travnya, ukazaſe pod Carigradom Memed, illiti Muhamed drugi, koga Bog obrao biaſce za ſluxbenika raſergyene oſvete ſvoje, za poniziti, i ſatariſati oholi, Cerkvi Rimskoj iznevireni, i u odmetniſctvu ſvomu otverdnuti narod gercski. Imadiaſce Car Muhamed vojske cſetiri ſto hilyadah; u kojojſe primlogi nahogiau Kerſtjani, i Hriſtjani, koje oni nevirnici u Europi, i Aſii zarobiſce, ſluxechiſe naſcom vlaſtitom ſnagom na raſutje naſce. Imadiaſce takojer na moru triſta galiah, i dviſta lagyah, iz megyu koih nikoje biau bojne, a nikoje za oſtale potribe. S-ovim mnoxtvom, i topovih do onoga vrimena ondi nevigyenih, a oſobito s-dvima ſtrahovitim, okrnxivſci Carigrad pocſe zidove biti, i na puno miſtah do temelya obarati.

Nevolyni Konſtantin mucſnoje skupiti mogao ſceſt hilyadah 20
Gerkah, i tri hilyade Genueſah, i Venecianah, koiſe s-obitilom ſvojom u Galati, i u Carigradu namiſtili biau. *France* brojechi po zapovidi Cara nenajgye ni ſedam hilyadah. Ovo mallo vojske, nebiaſce doſta, daſe na ſtraxe razdili, buduchi okoliſc Carigrada od deſet millyah; a kamo da odoli tolikoj turskoj ſilli. U ovoj potribi, i tiſnoſti utecſeſe opet Car k-Nikoli Papi: i ſctoſe dogodi? Piſce *Meniata:* Latini nektiſce u pomoch dochi; nego brezposleni gledaſce paſuchi ſvoje ocſi u izgublyenyu Carigrada. A jedda vridni biau Gerci, daim Latini u pomoch dogyu? Gerci, koi pomamno, kako prie vidiſmo, progoniſce ujedinyene s-Latinih: Gerci, koi na pogerdu Latinah vikaſce: nienam potribna pomoch od Latinah? Papa niſctanemanye ſvitovaoje Poglavice kerſtjanske, premako nebiau toga vridni Gerci. Alli Bog, koi je veche bio odredio oholoſt, i otverdnoſt Gerkah pokarati, pripu-

Digitized by Google

ſtioje, da illi oni megyu ſobom rat imadoſce, illi zaſctoboſe nyima, i nyihovim Pridſtolnikom omraziſce Gerci radi ſvoih lukavſtvah, i nevirnoſti, kakoſeje dogodilo, kadaſu Krixari vojevali; i zatoih nektiſce pomochi: a ona pomoch, kojuje Papa pripravlyao, nemogaſce nyima u vrime dochi k). Megyu to ſrichom, od Genueskoga skupnovladanya poslan brod bojni, ſtixe za obranyenye Galate, i u nyemu pet ſto po izbor kriposnih vojnikah. Juſtinian Genueski vitez, koi joſc prie biaſce s-dvima brodovih doſcao, videchi kakoſe hergyavo podnoſe Gerci, nie paſao ocfi gledajuchi, kako Turci topovima udaraju; nego obechaſe ſa ſvoima vojnicih Caru posluxiti. Niſcta nemogaſce Caru Konſtantinu ugodnie dogoditiſe, komu Juſtinianova viſctina u vojevanyu, i vitextvo poznano biaſce, i zatomu dadde punu oblaſt za naregyivati ona, koja u ono vrime biau potribna, i koriſna: Alliche zaludo naregyivati on, zaſctobo Gerci za izpuniti broj ſvoih grihah, kada vojevaſce proti Turcſinu, podigoſcefe i protiva Bogu, biſnu omrazu na cerkvu Rimsku noſechi. Ononamje za ocſito ſvidocſanſtvo: kada Carigradski gragyani od one turske ſille uplaſceni u placs udariſce, Luka Notara Carigradski ſtaroſta, i od bojnih brodovah naredbenik, placſuchima za utiſcenye uslobodiſe rechi: *Scto placſete i cvilite? bolyenamje u Carigradu gledati turske cſalme, nego Rimskih Kardinalah cerlyene klobuke.* Alliche viditi neſrichan, kakoje bolye.

21 Scto pako ova dva Cara Konſtantin gercski, i Muhamed turski ucſiniſce, kakoliſe podneſoſce Muhamed u obſigyenyu, a Konſtantin u obranyenyu Carigrada, buduchi da ova iſpiſivati nie moj poſao; zatochu ſamo nikoja zabiljexiti, kojache biti zadoſta, za ukazat najposli, daje gercsko odmetniſctvo ſpravda Boxja pokarala. Poznajuchi Muhamed, u kakvomuſe ſtanyu Garigrad nahodi, zapovid dade, da zagerme topovi, koiſu i tako ſvaki dan, i ſvaku noch pucali, i daſe cſini juriſc. Nemoreſe iskazati, s-kakvom hitrinom skocſiſce Turci za napuniti gradske jame, noſechi ſnopje prutja, kamenye, grede, i ſve ſctogod zgrabiti mogadiau. Drugi

k) Æneas Sylvius C. 146.

Digitized by Google

gi opet tercſaliſu noſechi grede, daske, za ucſiniti kuſe, i brez broja liſtve; daſe po nyima mogu na zidove, na torne uzpeti, i u grad skocſiti: Tadda na juriſc naregyeni navaliſce, jedni ſablyom u ruci kroz probiene zidove ulaziſce, jedni po liſtvah penyaſceſe, a o tragu drugi na branitelye grada ſtrilama udaraſce; ſvi, da carski barjak na Carigradski zid ſtave, vicſuchi, i jedan drugoga slobodechi naſtojaſce. Alli ni gragyaniſe neuplaſciſce: i oni iz grada za odbiti fillu udariſce ſtopovima, ſtrilama, puſckama; uzilazechih Turakah ſablyami glave odficaſce, kamenyem velikim liſtve obaraſce, skakajuche na bedene vrillim paklom polivaſce, fillu odbiſce. Takoſe viteſcko onda, i ſvaki dan ono mallo vojske u Carigradu podneſe. U ovoj prigodi ocſitovano bi; da o jednomu mudromu, i viteſckomu vojnicskomu vladaocu ſricha viſi. Gerci oni, koi prie nego ſtixe Julian Genueski, na ugled Turcſina zadertaſce, kada ſmotriſce, kako on ſvaka mudro naregyuje, megyu Gercih pomiſcani, iz zecevah pritvoriſceſe u lave 1).

Nitkoſe brezposlen u vrime obſidnutja nenahogyaſce. Car Konſtantin ſva kolika, kojabi tko zaxeliti mogao od vojnicskoga vladaoca, je iſpunio. Pomochnike, koima biaſce priporueſio razlicſna u gradu miſta, imadiaſce. Iz megyu ovih biau vitezi rodom Gerci: Theofil, i Niceſor Paleologi; Dimitar Kantakucen, Luca Notara, Grigoria, Phranzes oviu ſtvarih iſpiſaoc. A rodom Italianci: Ivan Juſtinian, Theodor Koriſto, Francesko Toledo, Jakov Kontareno, dva brata Troila, Pavao, i Antun, a oſobito Plemichi Mlechani. Koi pak nemogadiau sluxiti oruxjem, kaono Kalugyeri, Popovi, Popadie, muxko i xensko; kerpalibi, i popravlyali probiene zidove, a oſobito obnoch. Ovo u jutru ugledavſci Car Muhamed, zacſudiſe, kakoſu opet ciloviti zidovi, govorechi: dami bude hilyadu prorokah takvih, kakvi jeſt ſvetac Muhamed, reklo; nebi virovao, daſe moxe ucſiniti, ſcto ſada ucſinyeno vidim. Ono ſverhu oſtalih nevolyah Caru zadadde brigu, kadaje vidio, daje blagoſaraniſcte prazno; a od lakomih Gerkah, koiſu ſvoje ſakrili, niſcta nie mogao dobiti, a od potribe biaſce vojnike 22

1) Phranze L. 3. C. 9. 10.

Digitized by Google

plachati. Dakle ſzcinyaſce, damuje ſlobodno iz ſudja cerkvenoga novce kovati, obechajuchi, akoli Bog ucſuva Carigrad; dache cſetveroſtruko povratiti.

23 Obradovaoſeje pako Car oſobito, i ſvi Carigragyani, kadaim iz otoka Kio ſtigoſce cſetiri broda, tri Genueska, a jedan carski, kao cſetiri morska gradicha. Ugledavſci ovo Turci, ſva cſetiri broda udily ſvoima galiami obkoliſce. Pobiſceſe ove dvi vojske; nitiſe znadiaſce od one vike, buke, i praske, kojache nadvladati. Carigragyani s-bedenih gledajuchi Genueſe; a Car Muhamed na brigu lyut ſvoje pſujuchi, i karajuchi, ſlobodio jeſt. Alli najposli Kerſtjani Turke razbiſce. Falantela dumenar Genueski, dvi Turske galie ſaxexe; a mloge lagye potopi. Pogihbe onde dvanaeſt hilyadah Turakah, a Genueſi, oſim nikoliko ranyenih, ſvi zdravi u Carigrad dojedriſce. Veliko, alli kratko veſelye.

Scto ucſini Muhamed? ucſini ono, na ſcto Gerci nemogadiau ni pomisliti, ukaza on, kakoje moguche, i po ſuhu broditiſe. Buduchi Car Conſtantin gvozdenim verigama put na moru pripricſio, daſe nemogu turske galie gradu priblixati; mudri doiſto Muhamed zapovidioje za dvi millye dugo, premako berda, potoci, i rike nikoje biau, ſva kolika poravnati; grede, i daske metati, lojem, ulyem, i ſmolom pomazati. Zatim oſamdeſet galiah, ſedamdeſet brodovah naredi daſe iz mora podigne; ova ſva kolika u vrime jedne nochi, po onomu gladkomu moſtu prineſe u luku Carigradsku. Kada u jutru Gerci ovo cſudo ugledaſce, ſviſe pripadoſce; zaſctobo s-one ſtrane zidovi biau slabii. Naminili biau Gerci, i Genueſi nochom gallie, i brodove pokvariti, i ſaxechi, alliim neizigye za rukom poſao; zaſctobo buduchi jedan ſluga Genues izdaica dokazao Turkom, ſcto misle gragyani, koi kada blizu priſtupiſce, Turci cſekajuchi na nyih udariſce, i nikoje potopiſce, a nikoje poſikoſce.

24 Videchi Konſtantin, da nie moguche tolikoj ſilli odoliti, zaiska od Muhameda mir, obechavſcimu haracs kao podloxnik davati; akolimu oſtavi Carigrad, i primiga pod ſvoje obranyenye. Na ovo ponixenye odgovori oholo Car turski; da Carigrad na ſvaki nacſin, pod kogaje ſvojskom doſcao, ima biti nyegov: a dache

Kon-

Digitized by Google

Konſtantinu dati Moreu, a brachi nyegovoj, koiſu u Morei, druge derxave. Ova akoli neuzktie Konſtantin primiti, neka znade, dache ſa ſvima poglavicama, ji pukom poſicſen biti. Konſtantin ovo razumivſci, odlucſi poginuti, ako nemore Carigrad ucſuvati. Drugi piſcu, da Muhamed ſmuchen poslaoje Iſmaela Pokliſara Caru Konſtantinu, daga ponukuje, buduchi daſe nemore obraniti, nekamu brez kervi Carigrad pridade, na miſto koga imatiche od milloſtivoga Cara derxave Moree, i vikovito ſcnyime priatelyſtvo. Onoje iſtina, daſe dvadeſeti i peti dan miſeca Maja u turskomu taboru proſu glas, da u pomoch Carigradu idu veliki i mlogi brodovi bojni od poglavicah Kerſtjanskih poslani; a po ſuhu vojska nimacska, i magyarska, pod vojvodom Ivanom Huniadem, magyarskim na glaſu vitezom m). I zato Turci, toliko puta od Carigragyanah odbieni, cſuvſci daim pomoch igye, vikaſce na Cara, da vojsku iz pod Carigrada digne. Iſti Muhamed bojechiſe bune, mislioje dilitiſe iz pod grada. Ovo iſto biaſce viche pervoga Vezira Hali Paſce, koi biaſce potajni priately Konſtantina, od nyega podmichen. I biobi morebiti priſtao Muhamed vichu ſvoga Vezira, daga neodgovori Sogan Paſca: *Jeddaſu*, govoraſce, *Magyari, i latinski brodovi, ſokolovi, koiche amo ſutra doletiti? neka dolete, cſekachemoih, i ogledachemoſe. Cſeſliti, i nepridobiveni Care! nemoj ovde ukopati slavu tvoju; nemoj vitezove tvoje, nemoj ſebe prid ſvim ſvitom oſramotiti. Carigrad na toliko miſlih prodert, veche kao u ruci imamo: nemoj pripuſtiti tako lipe prigode, koja akolitiſe ſada izmakne, necheſcju morebiti nikada uffatiti.*

Govorenye ovo podxexe ſerdce Muhameda; i zato premako, 25
ſcto piſcu nikoi, biau doſcli Pokliſari magyarski naviſctujuchi nyemu rat, ako udily ſa ſvom vojskom neoſtavi Carigrad, prominioje pervanyu ſvoju odluku, i odredio ſa ſvom ſnagom, i ſillom na Carigrad udariti. Pokliſarom pako, koje je on zaderxao, nekti niſcta odgovoriti, dok nevidi, kamoche ſricha na ſtraxnyemu juriſcu priskocſiti. Dozvavſci dakle Paſce, zapovidioje, daſe ſvima vojnikom obznani, i kaxe ocſito, ſcto on Paſcam, i nyima govo-

m) Phranz. L. 3. C. 13. 14.

Digitized by Google

raſce: *Doſclaje ſverha ratta, i truda, drugonam neoſtaje, nego u Carigradu na toliko miſta prodertu, i otvorenu ono veliko blago, toliko godinah od Gerkah skuplyeno, pokuppiti. Sva kolika vami oſtavlyam, i poklanyam, oſim bedenah, i kuchah, u kojechu posli nadvladanya slavne vojnike primiti.* Nadoſtavio jeſt, za probuditi ſercſanoſt vojnikah: *Svitloſt ona nebeska, kojuſte ſverhu Carigrada vidili, da poletivſci u nebo trechu noch izcſeznu, jeſt ocſito zlamenye, da fricha, i Bog, koi je doſada Carigrad branio, i cſuvao, jeſt oſtavio.* Razumivſci od Paſcah, daim Car ſvekoliko blago poklanya, ſvi jednoglaſno zaviknuſce: na juriſc! na juriſc!

POGLAVJE SEDMO.

Kako Muhamed Carigrad oſvoi?

26 MUhamed, hotiuchi joſc napaſtovati Konſtantina, porucſimu, akoli je xelyan joſc koi dan poxiviti, nekaſe s-dobre volye pridade. Odporucſimu Konſtantin, daje prie gotov xivot, nego Carigrad izgubiti. Ovim tako slobodnim odgovorom razyidjen Muhamed dadde zapovid, da pod vecſer, koi biaſce Nedilya priſvete Troice, dvadeſet i ſedmi dan miſeca Maja, illiti Svibnya, imaſe u ſvakomu ſcatoru, i lagyi ogany naloxiti, od kogaſeje profvitlilo one nochi, ſve polye, i more. Ovo biaſce kao nadvecſerje na poſctenye proroka Muhameda, da ſvi imadu ſutra dan ramazan; to jeſt poſt, i obicſajne molitve cſiniti, i po zakonu pratiſe, ſcto i ucſiniſce. Videchi Konſtantin onu neobiacſajnu ſvitloſt oſitiſe, a i Alli Paſca porucſiomuje, daſe Turci pripravlyaju na veliki i najposlidnyi juriſc. Zato i Konſtantin ſvaka, koja znadiaſce, i mogaſce, naredio jeſt za odoliti turskoj ſilli. Na ovu ſverhu na dan poſta turskoga, to jeſt dvadeſet, i oſmi miſeca Maja, ucſini u gradu skupnomolyu. Igyau Episkopi, Arhimandrite, Kalugyeri, Popovi, noſechi ſvete Ikone. Sligyaſce nyih vas puk, xensko i muxko, malo i veliko, ſvi groznim obliveni ſuzama, vapiuchi: *Kyrie eleiſon! Kyrie eleiſon;* alli zaludo molyau, nektiuchiſe prie

mil-

Digitized by Google

milloſerdjem Boxim ſluxiti; nebiau doſtojni, da imadu Boga za milloſtivoga otca, nego za pedepſajuchega ſudca, koi nektiau ſvetu pravoslavnu Rimsku Cerkvu za mater imati, u ovo iſto vrime nyoj otverdnuto neposluſcni.

Bogolyubnoſt opchinsku doverſcivſci, Konſtantin ſazvá po- 27
glavice vojske, i grada, i oſtale vridnie Carigragyane, koje pocſe sloboditi na ovi nacſin: *Vojevatnamje ſutra za narod naſc, za Carſtvo, za ocſevinu, za rodbinu, za ſe, za xene naſce, i za dicu, i ſcto jeſt ſverhu toga ſvega, za pravoslavnu viru Goſpodina Iſukerſta, protiva nepriatelyom nyegovoga imena. Svaki na poſe od oviu uzrokah, kripoſtan jeſt, i ſtraſcivice uzbuditi, daſe uslobode ſercſano; i kripko docſekati nepriatelya, i na nyega udariti. Scta radi neſumnyim od vas vitezi moi, danas ovde ſabrani! da, slidechi dilla slavna ſtarih vaſcih. jeſte gotovi za ime Iſukerſtovo, i najposlidnyu kap plemenite, i viteſcke kervi dragovolyno dati. Niſmo, Bogu, i Bogorodici fala! joſc u tolikoj pogibili; alli zaſctobo neznamo, ſctonamje ſugyeno, zato bracho moja pobrinimoſe prie s-Bogom pomiriti, da akoli i pogine ovo umerlo tilo, nepoginu neumerle duſce naſce. Nemojte pako vitezi moi, bracho moja, nemojte ſzciniti, da ja uplaſcen beſidim ovako. Danas je, kako i vi znate, petdeſeti dan obſidnutja, koje ſuproti tolikoj ſilli, s-pomochju Boxjom nepridobiveni podniſmo. Svaki dan ovi nepriatelyi ſa ſvom ſnagom na nas navalyivaſce; a vazdaim tako kripko, i slavno odoliſmo; da nebiau verſnii ni jednoga torna oſvoiti. Mloxtvo ono, koga viku cſujete, jeſu hergyavi oſtanki Janicſarah, i kripoſnih Spaiah, koi od nas poſicſeni, kervju ſvojom ſablye naſce napoiſce, zidove naſce poliſce, i jame, i jaruge ſtileſih napuniſce. Niſctanemanye bracho moja! nepouzdajmoſe u nyiovu ſlaboſt, kakono ni u naſcu ſercſanoſt, i ſnagu, nego uffajmoſe kripko u obrannu deſnice, velikoga, i ſvemoguchega Boga, koi nasje i doſada milloſtivo branio. On jeſt, koinamje primilloſtivu, i primoguchu Bogorodicu za branitelyicu dao. Ona jeſt, koja grad ovi na nyezino poſctenye od Konſtantina velikoga prikazan, ne ſamo jedan put ſuproti Saracenom jeſt obranila. S-nyezinom pomochju nepriatelye nadvlachemo, ako vi takojer mene boj bijuchega za ſaharanyenye puka moga uzslidite. Akoli je pak ſtiglo vrime od pokaranya naſcega, fala Bogu i Bogorodici! boj biuchi protiva nevirnikom, krunuchemo nebes'u, i carſtvo ſtechi.*

Na

28 Na ovi nacſin podobno za ono vrime, alli obilnie govorenye Konſtantin ucſini, koje, kako ſvidocſi sliſcaoc *Phranzes* n) nemoreſe brez ſuzah cſatiti. I Car, kada ſpomenu Bogorodicu, od milha proplaka; a oſtali vojvode, i vitezi, i sliſcaoci zavapiſce u jedan glas, dache nyega a ſvaku vatru sliditi, i za viru veſelo umriti. Zatim ſvi Gerci, i Latini, Mlechani, i Genueſi zagerliſceſe megyu ſobom, i blagoſloviſceſe, ſctuchi, i dajuchi, ne brez ſuzah, oproſctenye; i diliſceſe na odregyena miſta ſercſani kako lavi nemislechi drugo, nego pridobiti, illi umerti. Konſtantin pako hotiuchiſe na boj pripraviti, kakoſe vitezu kerſtjanskomu priſtoi, otigye s-Kardinalom Iſidorom, i s-mlogima u cerkvu ſvete Sofie, gdi ucſinivſci skruſcenu iſpovid, pokripiſe boxanſtvenim kruhom. Posli uvratiſe u ſvoj veliki Palac, gdi kao da znadiaſce, da veche neche nikada viditi ſvoih dvoranah, ni slugah, s-tolikom poniznoſtju kerſtjanſtkom, i lyubeznivoſtju od nyih zaiska oproſctenye, daſe nitko nenajde, koga grozne ſuze neobliſce. Iſpunivſci duxnoſt izverſnoga Kerſtjanina, priſatiſe xivo posla vojnicskoga, koiſe vladaocu nad ſvom vojskom priſtoi. Uzjaſcivſci on na konga s-nikoima poglavitima vitezih, odleti po gradu od miſta do miſta, prigledajuchi ocſima ſvoim, i naregyujuchi ſvaka, za docſekati ſillu, koja naſtajaſce. Zatim odde na vrata *Karſia* zvana, i posli po nochi, oko drugoga ſata uziſcavſci na toran, kroz jednu pukotinu ugleda, daſe priblixa turska vojska. Pervi Car Muhamed na oholu konyu, u ſridi deſet hilyadah janicſarah igyaſce, sligyaſce za nyime ſto hilyadah konyanikah, koiſe do mora pruxau za obraniti piſcce; od koih s-deſne ſtrane Muhameda ſto hilyadah pritiſnulo biaſce polye; a s-live petdeſet do luke, gdi u brodovih ſva gotova biau za uzilaziti na bedene. Na oſtale cſete Sogan Paſca imadiaſce brigu. Na ovi nacſin naredivſci ſtrahovitu vojsku, oko trechega dadde zapovid Muhamed, da ſve ſctoje slabo, i hergyavo na juriſc mucſe igye. Uſillovani oni udariſce na zidove, zaſctoboih o tragu janicſari natirivaſce; a gragyani xeſtoko branechiſe, ſtrilama, puſckama, kamenyem, ſablyama ſve poſmicaſce, ucſini lukavo naredbu ovu Mahumed, nemarechi, ako i pogine ſcto ni-

n) Phranzes C. 15

Digitized by Google

nifcta nevalya; nyegovabo odluka biafce, da gragyani boj fcnyima za dva fata biuchi izmorefe, a oniu nevolynikah tilefima napunefe gradske jame, po koima kao po moftu slidechi Janicfari moglibi udily na grad navaliti.

Posli toga, mallo prie, nego profinu funce, udarifce u bub- 29
nyeve, i talambafe, u trublye zatrubifce. Sa fviu ftranah zajedno fvi topovi zagermifce tako, dafe fvi zidovi ftrefofce. Ovoje bilo zlamenye, da fva vojska na Carigragyane, kako Muhamed fzcinyafce, veche umorne udari. Tadda Turci vicfuchi kao bifni, i flipi, fa fvakoverftnim oruxjem i s-kopna, i od mora na zidove navalifce. Muhamed letechi kao munya na konyu, falechi, pritechi, pfujuchi je natirivao. Nikadafe tako Turci, a ofobito Janicfari nepodnifce. Allife ni vojnici u obranyenyu koga grada tako xeftoki neukazafce, kako Carigragyani, a ofobito Konftantin, i Juftinian na vratih *Karfia* branechife s-takvom fnagom, da Turci, od koih mlogo hilyadah onde padde, ufillovani biau natrag uzmicati. Jeda je Bog usliscao molitve odmetnikah, u fvomu odmetnifctvu otverdnutih? Konftantin ujedinyen s-Cerkvom Rimskom, uzjafcivfci na konya, videchi ovi dogagyaj slobogyafce fvoj puk: *Nu junaci! Bog za nas vojuje, nepriately bixi.* A Gerci jeddafe od Boga fpomenufce? mifto fctobi imali Bogu zafaliti, pocfefce i za fvega glafa rugatife Turkom, da kao ftrafcivice pobigofce. Cfuvfci Turci ovo ruganye odmetnikah, uzavri u nyima kerv, i za pokriti, i ofvetiti framotu ovu, razyidjeni natrag skocfifce, i kroz udaranye ftrilyah, pufcakah, kamenyah, topovah, po tilefih padajuchih prid fobom Turakah, na bedenye, i torne uzigyofce. Juftinian mallo ranyen u ftegno ftrilom, i pufckom, oftavivfci fvoje mifto, nikomu nifcta nerekavfci, otigye. Smotrivfci Konftantin, doleti na konyu, daga vrati, a on nifcta neodgovorivfci, koife prie kao nepridobiveni vitez podnefe, tadda kao ftrafciva xena otigye u Galatu, gdie od xalofti, i framote poginuo. Gerci izgubivfci glavu fvoju Juftiniana, izgubifce ferdce; a Turci videchi dafe slabo brane Gerci, udarivfci fve pod fablyu okrenufce, tako da vrata fvetoga Romana, i Drinopolska, biau napunyena tilefima oniziu, koifu bixechi iz zidovah skakali ftermoglav, u onoj tifcmi zatufceni, i pogaxeni. Nemoguchi Turci kroz vrata unichi, kroz otvorene topovih zidove ufernufce; a megyu to i od ftrane mor-

ske, jedan toran oſvoiſce. Konſtantin, s-Theofilom Paleologóm, Franceſckom Komnenom, Demetriom Kantakucenom, i oſtalima nikoima vitezih, ono mallo Gerkah slobogyaſce; alli tkobi onolikoj ſilli mogao odoliti ? Konſtantin najposli s-onima vitezih, koi voliſce slavno poginuti, nego u pogerdno tursko robſtvo upaſti, dvadeſet puta umiſcaſe megyu Turke, odſicajuchi nyihove glave, primivſci pako i on najposli dvi ranne na obrazu, a trechu o tragu, ſverhu ſnopa tileſah on mertav, i ſcnyime gercsko carſtvo upadde. Alli ako i uppade; niſctanemanye uppade ne ſamo vitexki, i slavno, nego i velle ſrichno, jerbo u krilu ſvete pravoslavne Cerkve ſcnyome ujedinyen. Zaradi onoga naſtojanya za ujedinyenye Cerkve Gercske, darova nyega Bog oſobitom milloſtju, po kojoj on proſvitlyen, i ganut, buduchi da niſcta, ſctoje oskvernyeno, nemoxe uliſti u Raj nebeski, ocſiſtivſci duſcu po iſpovidi; po ſvojoj ſmerti, nie izgubio, negoje carſtvo Carigradsko, s-carſtvom Nebeskim prominio, i krunu vicſnyu zadobio.

30 Po ti nacſin Carigrad, Car od gradovah, i ſunce od Iſtcka, koi od pervoga velikoga Konſtantina ſina ſvete Jeline, uvitovan Bogorodici za hilyadu ſto dvaeſt i tri godiſctah ſtajaſce, i slavno cvatiaſce, pod oblaſt tursku xaloſno potamnivſci uppade godiſcta 1453. ne kako nikoi ſzcine na Duhove, nego posli nedilye ſvete Troice, u Utorak prid Braſcancſevo megyu devetom, i deſetom urom, dvadeſet i deveti dan miſeca Maja, illiti Svibnya, pod Konſtantinom dvanaeſtim, Jeline takojer ſinom neſrichnim. Ovako piſce glaſoviti dvoran, i vitez *Phranzes*, komuje viſce virovati, koiſeje onde nahodio, nego oſtalim piſaocom razliciſno od ſmerti Cara gercskoga piſcuchim, kojaſu cſuli. Nadoſtavlya *Phranzes*, da tilo Cara ſve izgergyeno je poznano po rumenih pucah, i po orlovih zlatom navezenih, koi ures biaſce ſamih Carah. Muhamed pako hotiuchi ukazati poſctenye nyegovoj vojnicskoj kripoſti, i oſobitomu vitextvu, zapovidio jeſt, daſe ima ukopati s-poſctenyem Carom obicſajnim. Car Muhamed dopuſtioje ſvoim vojnikom za tri dana grad robiti, i pliniti, koi toliko blago najdoſce, i pokupiſce, da od onoga vrimena oſtadde u Turakah kao jedno priricsje; kadabi od koga govorili, daje verlo bogat, obicſavalibi rechi, daje bio u Carigradu, kadaſuga Turci robili, i plinili. Poſicſenoje tadda u Carigradu cſeterdeſet hilyadah; a ſceſtdeſet hilyadah

za-

zaroblyeno, i prodato. Cſudanje dogagyaj Iſidora Kardinala, koi, priobukavſciſe u odichu jednoga mertvoga vojnika, za malu cinu izkupi, i izbavi ſebe. Mlogi naucſni Gerci u ovo neſrichno vrime u Zapadne derxave pobigoſce. Nikola Papa po ſvoj Gercskoj iziskivane knyige, zapovidivſci daſe k-nyemu doneſu, ucſinioje, daſe u latinski jezik prineſu.

POGLAVJE OSMO.

Izgublyenye Carigrada, pokaranye Boxje.

IZ ovoga obilatoga skazanya, kako Turci Carigrad oſvoiſce, moxemo dochi u poznanye, da izgublyenye Carigrada, jeſt ocſito pokaranye ohologa, i otverdnuta u odmetniſctvu naroda gercskoga. Scto da joſc biſtrie vidimo, nikojachemo promotriti. Iſtina jeſt, udaraſce Turci ſaſvom ſillom u Carigrad, ucſiniſce koja mogadiau, i koja, tako rekavſci, nemogadiau; niſctanemanye Carigragyani, koiſuſe tako dugo viteſcki, i ſrichno branili, mogadiauſe i obraniti, da neodlucſi Bog nyihovu opakoſt pedepſati. Poglavica, i branitely grada biaſce Konſtantin vitez u boju ſrichan, koi joſc prie, nego biſce za Cara okrunyen, branechi ſvoju derxavu Peloponesku ſuproti Turkom, zarad jakoſti, i ſercſanoſti, nyima ſtrah zadadde. Ovo ſvoje viteſctvo, i cſudnovatu brigu u vrime obſidnutja tako ukaza, dagaje i iſti nyegov nepriately poſalio, i koliko biaſce od ſtrane Konſtantina, nebi nikada bio Muhamed Carigrada oſvoio. 31

Iſtina jeſt, da mallo vojske imadiaſce protiva tolikoj ſilli. Alli tkoje tomu kriv ? Gerci zasliplyeni, i veche pokarani od Boga. Nahodiloſeje lyudi u Carigradu, koi mogadiau oruxje noſiti, i boj biti, buduchi toliko hilyadah poſicſeno, i zaroblyeno; alli nektiſce, nedadoſceſe natirati. Nahodiloſeje toliko blago, da hotiau uzajmiti Konſtantinu, za skupiti, i plachati vojnike; alli nenavidechi kao nyega s-Cerkvom Rimskom ujedinyena, nektiau dati, 32

Digitized by Google

volechi blago, i glave izgubiti. Ponukovani od Pape Poglavice kerſtjanski, jedni nemogadiau; a jedni nektiſce dochi u pomoch. Alli zaſcto ? tkoje tomu kriv ? Gerciſu krivi, jerboim zarad nyihove nevirnoſti nektiſce pomoch dati. Alli i ono mallo premda vojnikah, nebiaſce mallo za odoliti onoj turskoj ſilli ſtrahovitoj. Niſu Latini brezposleni pasli ocſi, nego petdeſet danah viteſcki branechi Carigrad pokazaſce, dabiga bili mogli obraniti; da Gerci ſcnyihovom pomochom moglibi ſillu tursku nadvladati, daih neſmaſce, i neſatariſa oſvetna deſnica Boxja, koja ono vrime zabiljexila biaſce, u koje Gerci broj ſvoih grihah po otverdnutomu odmetniſctvu iſpuniſce, da nyihovu oholoſt ponizi, i slomi. Rekoh deſnica Boxja ono vrime zabiljexila biaſce, ſcto ne ſamo Nikola Papa nadahnut Duhom ſvetim prid trima godinama, nego iſti Goſpodin Iſukerſt, na ſto godinah prie izgublyena Carigrada je ocſitovao ſvetoj Birgiti, kakoſe u nyezinih ocſitovanyih nahodi. o) *Gerci zaradi nyihove oholoſti, nektiuchiſe Cerkvi Rimskoj podloxiti, bitiche od ſvoih nepriatelyah nadvladani, i mlogeche nevolye od nyih podnoſiti, doklamſe neponize.* Nieli iſpunyeno ovo xaloſno ocſitovanye ? Iz koga takojer ocſito jeſt, da i budu kralyi, i Poglavice latinski na vechu, koju mogadiau ſillu ſvoih vojnikah u pomoch Gerkom poslali, ſa ſvim tizim bilibi od Turakah nadvladani, zaſctoboſe, kako Iſukerſt ocſitova, nektiſce poniziti, i Rimskoj Cerkvi podloxiti; pacſe, ſctoje zacſugyenya vridno, koliko vechma Turci nyihove gradove robiſce, i derxave razdiraſce, tolikoſe vechma Latinom protiviſce, kao xalechi, ſctoih Bog kaſni pokarati, i ſmaknuti.

33 Alli kako vidiſmo, ſtixe ſverhu nyih oſveta Boxja, koliko kaſnie, toliko xexche. Ovoſe ocſito poznaje iz pocſetka neſrichno zaroblyena Carigrada u dvima dogagyaih. Pervi je od Luke Notara, koi kakoje recſeno na *broju 20.* govoraſce, da jeſt bolye gledati u Carigradu turske cſalme, nego Rimskih Kardinalah cerlyene klobuke. Ovi brezobrazni odmetnik, kada Turci u grad ulizoſce, ſrichom ukloniſe od lyute turske ſablye, cſekajuchi ſakriven, dokſe ona

o) L. 7. Revelat. C. 19.

Digitized by Google

ona ſikuchih Turakah perva vatra ugaſi. Posli toga otigye k-Caru, damu ocſituje, i pokloni zlato, ſrebro, drago kamenye, koje u vrime obſidnutja poſakrio biaſce. Pouzdaoſeje, dache po ovomu poklonu milloſt oſobitu kod Cara najchi ſebi, i ſinovom ſvoim. Alli uyidega lyuta zmia, jerbo najgye ofvetu od pravde Boxje po Caru izverſcenu. Odgovorimu Car: *Scto? ſcto? te tili hergyavo pſeto uſugyujeſc ſe meni ono pokloniti, ſcto ja veche od Boga imadem, koi podloxivſci grad oblaſti mojoj, poklonioje i podloxio meni, ſva kojaſe nahode u gradu? Ako ti od mene hotiaſce milloſt imati, zaſcto ti neprikaza meni onda, kada joſc nebiaſce moje, i pervlye nego ja Carigrad oſvoi? Zaſcto opaki izdajnicſe neſrichnomu tvomu Caru, akoga nekti ſvitovati, da mir ſamnom ucſini; zaſcto ti ovo blago nedadde nyemu, da on skuppi vojnike, za obraniti ſebe, i tebe od ſablye moje? Neviro jedna! znadem da ni ti, ni ſinovi tvoi nechete meni biti virnii, nego pervaſcnyemu Goſpodinu vaſcemu.* Tadda zapovidi, daſe on, i opaka odmetnicska tragga nyegovi ſinovi poſiku. O Notara! kaxider ſada, jelli bolye viditi u Carigradu turske cſalme, nego Rimskih Kardinalah cerlyenye klobuke? Allimu odficſena glava padde p). Ovako Bog ocſitova pokaranye ſvoje u ovomu brezobraznomu razkolniku govorechemu, daje bolye viditi turske cſalme u Carigradu, nego Rimskih Kardinalah cerlyene klobuke, to jeſt, daje podloxitiſe Turcſinu, nego Papi Rimskomu bolye.

Drugi dogagyaj jeſt cernii, i xaloſtnii, u komuje velle vechma 34
ocſitovana pedepſa Boxja nad gercskim ocſitim odmetniſctvom. Veliko mnoxtvo Carigragyanah, od ſvake verſte Kalugyeri, Popovi, Popadie, Koludrice, illiti Duhvne, goſpoda, goſpoje, sluge, sluxavke, mladichi, divojke, xensko i muxko, za ſaraniti xivot, pobixe u veliku cerkvu ſvete Sofie. A ſcto onde derchuchi, i na po mertvi pocſeſce? misliti moxemo, iskazati nemoxemo. Suze hronechi, cvilechi, ruke gori dixuchi k-Bogu vapiau, daih od naſtajuche, nemille, i lyute ſmerti izbavi. Alli kaſno, zaſctobo Bog zatvorio vecſe biaſce ocſi, i uſci; da nevidi nyihovih groznih ſuzah; da nesliſca vapianya nyihova. Taddaſe doiſto i u Gercih

p) Ducas p. 137.

iſpuniſce ricſi one, karajuchega Boga, kojeſe u pervomu poglavju priricsjah nahode: *Zvaoſam, i neposlucſaſte. Pogerdiſte ſvitovanye moje, i za pokaranye moje niſcta nemariſte Ja takojer u raſutju vaſcemu ſmiachuſe, i podrugivati, kadavam ſligne ono, ſctaſteſe bojali; kada udari nenadana nevolya, i pogublyenye.* Oveſe ricſi onda iſpuniſce. Za razumiti pak ocſito, daje bilo lyuto pokaranye Boxje, valyaſe ſpomenuti, ſctoje ozgor recſeno. Cerkva ova ſvete Sofie jeſt ono miſto, u koje nitko od odmetnikah nekti unichi; od koga miſta kao oskvernyena, i opoganyena bixaſce Gerci. Zaſcto? zaſctobo Iſidor Kardinal u ovoj cerkvi sluxioje Liturgiu ſpominyajuchi ime Pape Rimskoga; zaſctobo u ovoj cerkvi Car Konſtantin po naredbi Sabora Florentinskoga je ponovio ujedinyenye s-Cerkvom Rimskom. Alli takojer ovo iſto miſto biaſce, u komuje Gerke pravda Boxja cſekala, daih pridade u ruke kervoliah, da nyihovoga odmetniſctva otverdnoſt pokara. Turci ſmotriviſci, da primlogi u cerkvu utekoſce, kao pomamni razbiviſci vrata s-golim ſablyama uſernuſce, i perve, kakoſe namirili biau, nemillo poklaſce, i poſmicaſce. Sctoſe joſc onde dogodi? koju bludni oni pſi goſpojam, Duhvnam, divojkama, na iſtomu otaru ſillu ucſiniſce, laſnie je Gerkom plakati, nego iſpiſati. Zatim povukoſceih za brade, i povezaſce; nejmajuchi pako zadoſta uxah, ni pojaſa, neſrichne goſpoje, i divojke za koſe ſvezane nemillo biuchi u tabor kao goveda odagnaſce. Ovo kervnicsko porazenye u ovomu ſvetomu miſtu, na koje kao oskvernyeno merziſce, zaſctoboje u nyemu ſpomenuto ime Pape Rimskoga, i od Cara ponovlyeno ujedinyenye s-Cerkvom Rimskom, nieli ocſito ſvidocſanſtvo pokarana odmetniſctva.

35 Kamo ſada ono cvatuche, i oſtala kralyeſtva ſlavom nadſivajuche gercsko carſtvo? Kamo ſada carujuche priſtolye prineſceno iz Rima od Konſtantina velikoga, koje on u Carigradu je utemelyio po pravoſlavnoj viri, po bogolyubnoſti, po ukazanu poſctenyu Papi Silveſtru poglavici Apoſctolskomu, i nyegovim nadſtolnikom q)? Kamo ſada gercski novi Rim, glaſom po ſvemu

q) Vide Nomo-Canonem Photii Tom. 8. C. 1. ſub Scholio.

Digitized by Google

mu Istoku slavno zvecsajuchim popivani, zaradi koga Episkopi Carigradski hotiause s-Papom isporediti, i josc starji, illiti vechi od nyega biti? kao daje prinio, illi mogao salyeni Konstantin priniti s-carskom oblastju, Cerkvenu Apostolsku oblast, i nyu oteo Papi Silvestru, od koga, kako Gerci u svoih knyigah, a navlastito u *Synaxaru*, imadu, jest kerscten bio. Virovasce Gerci oholi, dache carstvo nyiovo, i grad vikoviti biti. Alli pravedni Bog ovu oholost sunovrati, i do temelya razrusci. Nektisce, kakono stari Gerci, ovi novi Gerci Focianci, Cerularianci novovirci, i za'o krivovirci; nektisce rekoh, kako stari do Focia Gerci, poznati Patriarhu, illiti Papu Rimskoga, za namistnika Isukerstova na zemlyi, za pravoga pastira svega puka pravovirnoga, za starescinu sviu Episkopah, i Patriarhah: nektisce poznati, da on najvechu nad svom Cerkvom, od Isukersta datu u Petru, oblast imade: nektisce nyemu posluscni, i podloxni biti, nezakonito otimajuchise; zato sada ponixeni, pod jarmom turskim podloxeni neviri muhamedskoj uzdiscu, nyoj posluscni.

Ovako navlastito Gerci prid sceſt sto, i petdeset godinah po 36
svemu zablugyenyu onda, to jest po progonstvu prilikah Svetih, po pokaranyu Boxjemu, izgubivsci vladanye Zapadno, na Karla velikoga prinesceno, sada po odmetnistvu od Cerkve Rimske, izgubisce vladanye, illiti carstvo Istocsno, podnosechi veche trista i osamnaest godinah robstvo, i lyuto progonstvo, rasuti kao Csifuti; nitise pouzdati mogu, nejmajuchi od svoga roda, ni Kralya, ni Cara, dache igda Carigrad osvoiti, dache igda Gerk carevati, doklemse Gerci *neponize*, to jest doklemse nepodloxe zakonitoj oblasti Cerkve Rimske, kako vidismo na *broju 55.* ocsitovano svetoj Birgiti, komu ocsitovanyu dostojnoje virovati, buduchi ispunyeno, po izgublyenyu Carigrada, i do danascnyega dneva po nyiovomu odmetnistvu, i robstvu potvergyeno.

PO-

Digitized by Google

POGLAVJE DEVETO.

Stanye Cerkve Carigradske posli izgublyena Carigrada.

37 CAr Muhamed, za uzmnoxati puk u Carigradu, i obilatie dohodke imati, dozvaoje udily pet hilyadah turske obitili u Carigrad, i zaroblyene Gerke odkupio, i oslobodio, dopuſtivſci slobodu cſiniti sluxbe duhovne po zakonu ſvomu, u cerkvi ſvete Bogorodice; jerbo cerkvu poglavitu ſvete Sofie obratioje na mecſit na poſctenye ſvoga proroka Muhameda. I za ugoditi joſc vechma Gerkom, dopuſti nyima, da oberu ſebi, kogaimje drago za Patriarhu. Obraſce cſovika ſvitovnoga ſtaroſtu Carigradskoga, pridoſtojna ovoga doſtojanſtva, Georgia Skolaria, nazvana Gennadiom. Car za pritegnuti ſebi ſerdca gercskoga naroda, i uzderxati u Carigradu, ſvelikim, i oſobitim poſctenyem, ucſini nyega Patriarhom, kako obicſavaſce gercski Cari. Jedan iz megyu pervih, i plemenitih dvoranah obrana za Patriarhu Skolaria, dovede do priſtolya Cara Muhameda, gdi pokloniſe nyemu do zemlye. Car pako uſtavſci, ſctap Patriarski od ſuhoga zlata nakichen dragim kamenyem podigavſci, na glas ove ricſi izuſti: *Priſveta Troica, kojami je Carſtva dala, tebe cſini s-oblaſtjom, kojuſam primio, Arhiepiskopa novoga Rima, i Patriarhu opchinskoga* r). Novi Patriarha primivſci iz rukuh Cara ſctap ſvoj paſtirski, dadde blagoſov Caru, i povratiſe na ſvoju ſtolicu zlatotkanim ſagom, illiti chilimom pokrivenu; a pivaoci zapivaſce: *Na mlogo godinah.* Ova ſverſcivſci, Patriarhu na bilu konyu zlatnim ruhom nareſcenu fidechega, velika goſpoda cſeſtitujucha ovo doſtojanſtvo, do dvora Patriarskoga dopratiſce. Mloga zlamenya priatelyſtva, i lyubavi ukazaoje Car Patriarhi, i doſtojaoſeje nyega pohoditi. Hotiaſce takojer, damu oſobita otajſtva Vire kerſtjanske iſtomacſi; ſcto s-mudroſtju tolikom ucſini Gen-

na-

r) Phranz. L. 3. C. 19.

Digitized by Google

nadio, da iſtomacſenye ono hoti Car na pismu imati, koje pismo, kako nikoi govore, nahodiſe i ſada iz gercskoga jezika u latinski, arapski, i napoturski jezik prineſceno.

Prigovaranye je ovdi, koi je bio ovaj Gennadio, buduchi ocſito, da Georgia Skolario jeſt posli Sabora Florentinskoga ſuprot Latinom piſao? Jedni vele, daje jedan iſti Georgia Skolario, koi jeſt u Saboru Florentinskomu za ujedinyenye naſtojao, posli odſtupio, proti Latinom piſao, i najposli Patriarhom poſtao. Drugi pak s-prinaucsnim Allaciom ſzcine, daſu dva Georgia Skolaria, jedan odmetnik s) i ovi nikad nie doſcao u Italiu, niti je u Sinodu Florentinskomu mogao biti, i od ovoga Skolaria jeſt sloxena ona ſuprot Latinom knyiga. Drugi Georgia Skolario jeſt, koiſe nahogyasce u Saboru Florentinskomu, naſtojechi za ujedinyenye, i Patriarhóm vruchoxelynim poſtadde. Znadem, ſcto ſuproti Allaciu donoſi prinaucsni *Le Quien;* alli buduchi da nie moj posao od toga prigovaratiſe, ono niſctanemanye, illi dva bila Georgia Skolaria, illi jedan, valyami rechi, da jeſt iſtina, da Georgia Skolaria nazvan Gennadiom, jeſt bio pravi Katolik Patriarha Carigradski. Svidocſinam ovo knyiga od nyega sloxena, i falyena oſobito, iz gercskoga jezika u latinski jezik prineſcena, od Fabia Benevolentia u Sieni rogyena, i u Mlecih po pritiskoslovu na ſvitloſt data godiſcta *1694.* Knyige ove nadpis jeſt: *Gennadia Skolaria Patriarhe Carigradskoga branyenye*, illiti iſtomacſenye *pet Poglavjah, kojaſe zderxe u ſvetomu opchinskomu Saboru Florentinskomu.* Ova knyiga Gennadie Patriarhe Carigradskoga nahodiſe u knyigaonici Otacah t). Fabio prie falyeni, hotiuchi ovu knyigu u latinski jezik prineſti, sluxioſeje razlicſnima rukopiſih; iz megyu oſtalih, rukopiſom Pape Marcella drugoga, kogamu dadde iz ſvoje knyigaonice Kardinal Sirleti ſvidocſechi, daje za ſto zlatih dukatah kuplyen. Drugi rukopis dobio jeſt od Kardinala Farneſia. U ovoj knyigi iz pocſetka nahodiſe xivot iſpiſan Gennadia Skolaria Patriarhe Carigrad- 38

s) Vide Allat. L. 3. de conſ. C. 51. Item Dial. de tribus Georgiis Exercit. adverſ. Creyg. 7.

t) Tom. 26. Biblioth. PP.

Digitized by Google

gradskoga. Sctieſe od nyega, dà Car Joan Paleolog nyega ſtaroſtu, ſvakoverſtnom kripoſtjom nakichena, je ſobom poveo u Sabor Florentinski; u komuje sloxio iſpovidanye Vire, i troje primudro govorenye ſvitujuchi Gerke na ujedinyenye, koja mudra govorenya, hoti Car daſe ſtave u dillovanya ſaborna. Povrativſciſe u Carigrad, kada posli ſmerti Cara Joanna Paleologa, pod Konſtantinom bratom nyegovim, zametnu bunu Marko Efeski po ſvojoj knyigi proti ucſinyenu ujedinyenyu s-Cerkvom Rimskom, Skolario nemoguchi ovu brezobraznoſt podniti, opomenut od Grigoria Patriarhe, na ſva poglavja nyegova je odgovorio, koja knyiga mallo jeſt poznana, jerbo nie na ſvitloſt data. Posli Georgia Skolario obran za Patriarhu, ucſinyen bi iz Georgia Gennadio, po obicſaju gercskomu, koi uzviſceni na Patriarſtvo uzimaju novo ime pocſimajuche od onoga slova, od kogaje pervaſcnye ime vlaſtito pocſimalo. Piſaoje knyigu, kakoje ozgor recſeno, branechi kripoſno, i obilato Sinod Florentinski. Ovu knyigu sloxio jeſt posli zaroblyena Carigrada, koga neſrichno raſutje cvilechi, i placſuchi iſpiſuje. Sloxioje takojer Gennadio, i druge knyige ſalyene, kakoſe nahodi u iſtomu xivotu. Ova od Patriarhe Gennadia, nektiuchiſe prigovarati, kakoſam naſcao, takoſam donio.

Ovi dakle Patriarha novi, kako dobar paſtir ne ſamo perom, nego velle vechma jezikom, naſtojao jeſt za ſpaſenye ovacah ſvoih. Pripovidaoje nyima pokazujuchi ocſito, da uzrok neſrichnoga raſutja Carigradskoga, jeſt pogergyenye ucſinyena ujedinyenya, i odmetnutja od ſvete i pravoslavne Cerkve Rimske. Alli ſcto na nauk nyegov oni nevolyni Gerkah oſtanki? Jedda sliſcajuchi sluſcaſce nyega, i koju ſpaſanosnu miſao zacſeſce? Iſpuniſceſe u nyima one ricſi Davida u): *Raſuti biau, alliſe nepokoriſce.* Scta radi videchi on, da nyegovi Gerci od Boga premda ſtrahovito pokarani, protiveſe joſc Duhu ſvetomu; da ona Faraunska ſerdca po iſtoj pedepſi jeſu otverdla, oſtaviviſci od ſvoje volye Patriarſtvo, ukloniſe u manaſtir, u komu doverſci ſvoj xivot.

Od

u) Pſalm. 34.

Digitized by Google

Od onoga vrimena Gerci, kao od Boga zapuſcteni neimado- 39
ſce zakonite, nego odmetnicske paſtire; koi posli dvanaeſt godi-
nah zarad lakomoſti Turakah, i oholoſti Gerkah na Patriarſtvo
pohlepnih, poſctobi Car zacinyivao, po to i onibi cerkveno vla-
danye, to jeſt Patriarſtvo kupovali. Onaj bioje vridnii, kojega
biaſce vridnia keſa. Ova placha zoveſe *peſzces.* Godiſcta *1741.* Si-
meon Patriarha platioje dvi hilyade dukatah: posli toga ovi *pe-*
ſzces, skocſi na tri hilyade dukatah. Po iſti nacſin imadu i oſta-
li Patriarhe Patriarſtvo kupovati, Alekſandrinski pribivajuchi u
gradu Alkaru, Antiokenski u Damasku, Jeroſolimski u Jeroſolimi.
Oſim peſzceſa, imadu ſvake godine davati po dvi hilyade duka-
tah, koja placha zoveſe *Caratz.* Pomislitiche tko, kako mogu oni
toliko plachati? Obicſaju Patriarhe u ſtanovito vrime slati ſvoje
naredbenike, koi u derxavah, nyiovoj duhovnoj oblaſti podlox-
nih, kuppe novce za platiti Caratz, i hraniti obitel. Metropolite
ſvake godine skuplyenye novacah obznanyuju Episkopom, Epi-
skopi Arhimandritam, Arhimandrite Kalugyerom, i Popovom.
Iſti Patriarhe blixje pervoſtolne gradove ſa ſvojom obitelom po-
hode, gdi obicſaju dobivati na cſaſt, i poſctenye bogate darove
od bogatiih pribivaocah, u to navlaſtito ime, jerboſe doſtojaſce
nyih pohoditi, i blagoſov dati. Oſim ovih majſtoriah, kada pripro-
ſti lyudi nemogu izmochi, ſcto naſtojnici od ovih novacah iſctu,
grabejim pokuchſtvo, uſilluju i dicu prodati. Ovako nevolyni puk
pritisnut od Cerkvenikah, i Turakah vapie: *Od ovuda vuci, od*
onuda Turci.

Posli zaroblyena Carigrada, mallo Patriarhah nahodiſe, koibi 40
od ujedinyenya bili pomislili. Niſon ovoga imena drugi, obran za
Patriarhu drugi put *godiſcta 1491.* piſaoje Joſefu Metropoliti Kiov-
skomu knyigu, u kojoj govori, da Sabor Florentinski, jeſt Sabor
zakoniti s-radoſtju ſvega ſvita primlyen. Alli zaſctobo nikoi, koi
doma oſtadoſce, nektiſce primiti ucſinyeno ujedinyenye, morebiti
od omraze na Latine, zatoje u nas ſmutnya, kada ovce nami iz-
rucſene, zapovidaju nami. I tko zna, akolinasje ſerdcsba Boxja
zato more biti pokarala, i dan danaſcnyi nepriſtaje oſvetnu ſvoju
ruku od nas dignuti, zaſctobosmo ſveto ujedinyenye odbacili. Za-
tim nadoſtavlya: A ti nemojſe ni mallo protiviti, nego s-Latinih,
kao s-priatelyih, opchi; jerbo i mi naſcim Sveſctenikom, koiſe pod

Digitized by Google

mletacskim vladanyem nahode, zapovidili jesmo, da obderxavajuchi obicsaje Cerkve Istocsne s-Latinih mole, i opche. Od ovud slidi, daje za ujedinyenye Nifon nastojao virujuchi, daje prava, i pravovirna Cerkva Rimska. Sctiese takojer od Jeremie drugoga, koi drugi put na Stolicu Carigradsku bi uzviscen *godine 1580.* koi ne samo knyigu od Pape Gergura trinaestoga, nego i novi Svetodnevnik, illiti Kalendar izpravlyen s-velikim poscstenyem je primio. Za ukazat pako spoznanye, i podloxnost Cerkvi Rimskoj, poslaoje za dar istomu Papi ruku svetoga Andrie Apostola, i perst svetoga Joanna Zlatoustoga. Alli mallo poslie, nepravedno obtuxen Caru Amuratu, da imade potajni dogovor s-Papam Rimskim, izagnan bih u otok Rhodu. Od ujedinyenya ovoga Patriarhe velikaje sumnya, illiti istinitie od nyegove volye, zastoboje ocsito. iz nyegovoga odgovora pervoga data Luteranom, da posvetilisete ima u kiselu biti. Katolik biasce Patriarha x) Rafael drugi, koi sidiasce na stolici *godine 1605.* a za nyime Timotheo *godine 1617.* y).

41 A scto ostali Patriarhe? Jedda promislivscise, dase u ujedinyenye povrate, koju pomnyu imadosce. Doista ni nepomislisce; pacse onu ukorenyenu, i ustaranu na Latine omrazu ocsitovasce. Prolazim ovde mucsanyem Sinod oni proscastoga vika, to jest *godine 1642.* u Jasii gradu Moldavie skuplyen od Parthenia Patriarhe Carigradskoga. U ovomu Sinodu Nektario Patriarha Jerosolimski, kako nikoi szcine, i sa znanyem onoga Sinoda, sloxio jest knyigu suprot oblasti Pape z), koja ilsi u Jasii, illi poslie od nyegova unuka na istoj stolici Dositheа jest na svitlost data, koi takojer novo omraze zlamenye ukaza, po novomu pritiskoslovu knyige Simeona Arhiepiskopa Thessalonicenskoga suproti Latinom. Rekoh: mucsanyem prolazim, zasctoboje ukazano na *broju 143.* dila osmoga, kakoje Nektario, i Parthenia, i Sinod koi je ispravio, sloxenu od Petra Mogile Metropolite Kiovskoga zabasao, i zablu-

x) Andr. Victorel. ad vit. PP. Rom.

y) Allat. L. 3. de conf. vtriusque Eccl. C. 7. N. 10.

z) Antirrethicon contra principatum Papae.

Digitized by Google

bludio. Alli nie csudo, buduchisè rastavili od pravoslavne Cerkve Rimske, kojaje mesctrica istine. Alli nemogu mucsanyem projchi brezobraznii sinod skuplyen *godisctа 1722.* u komuse nahogyau Jeremia Patriarha Carigradski, Athanasio Antiokenski, Krisant Jerosolimski, Arhiepiskopah dvanaest, i mlogo Episkopah. Ovi razkolnici skuplyeni kuhanu za dugo na Latine zlobnost izrigasce odbacujuchi cslanke od Istocsne Cerkve u Saboru Florentinskomu primlyene a), i sverhu toga osobito odbacujuchi poglavarstvo Petra sverhu ostalih Apostolah. Po ovomu odbacenyu posvidosci-sce oni, da nyiova odmetnicska Cerkva nie ona, od koje recse Isukerst kod svetoga Mattea u poglavju 16. *Tisi Petar*, illiti kamen, *i sverhu ovoga kamena sagraditchu Cerkvu moju, i vrata paklena, neche primochi nyu.* Po ovimabo ricsma obechaje Isukerst poglavarstvo Petru sverhu sve Cerkve; dakle i sverhu Apostolah, koi jesu pervi, i najplemenitii dio Cerkve. Razlog jest, zasctobo sctoje kamen, illiti temely u zidu, onoje u tilu glava, vladalac u kralyestvu, Petar u Cerkvi: dakle poglavica Apostolah. Scta radi buduchi Cerkva odmetnicska digla Petra scnyegova mista, nektiuchiga imati za pervi, i poglaviti za Isukerstom temely; nie csudo, scto nyu vrata paklena po zablugyenyu primogosce, i nadvladasce.

Pokazavsci, koje je bilo stanye Cerkve Carigradske posli Sabora Florentinskoga, szcinim, da nechu s-puta zajchi, akoli ovde protresem ono nikoih pitanye: kroz koi uzrok biva, da Gerci premda tako tescko od Boga pokarani, nedaduse na pravu Viru obratiti, i s-Cerkvom Rimskom ujediniti? Znadem da ovo pitanye moglobi imati i poslie, i morebiti podobnie misto; alli buduchise nesrichno odmetnisctvo u Carigradskoj Cerkvi zametnulo, i utverdilo, nekamu ovde bude misto. Razlicsnisu odgovori na ono pitanye: kroz koi uzrok biva, dase nedadu Gerci privesti na pravu Viru? Jedni za uzrok donose besidu svetoga Tharassia, Patriarhe Carigradskoga, koi u pervomu dillovanyu sedmoga opchinskoga Sabora recse: *Krivovirsto jest jedna bolest, mucsno izlicsiva.* 42

a) Iosaph. Simonius Asseman. T. 3. Biblioth. Oriental. p. 639.

Digitized by Google

Akobi pak tko upitao ovako govoreche: Istina jest, scto sveti Patriarha recse; alli istina je takojer, nahodese mlogi, koisu uzdignuti od ditinstva u krivovirnih naslidbah, i sa svim tiz m neprotivechise toliko, ostavivsci zablugyenya roditelyah svoih, prosvitlyeni darom Duha svetoga, zagerlisce Viru svete Cerkve Rimske; zascto ne i Gerci? Kadabi reko tako pitao, i nikoi pitaju, odgovaraju oni pervanyi: Vi pitajuchi donosite uzrok, kada govorite, da mlogi od druge naslidbe, i krivovirstva, neprotivechise toliko zagerlisce Viru svete Cerkve Rimske, *prosvitlyeni darom Duha svetoga.* Evo uzroka! Vira jest dar Boxji, i svitlost, skojom csovik prosvitlyen viruje, i ispovida sva kolika, koja viruje, i ispovida sveta pravoslavna Cerkva Rimska. Buduchi pako da Focianci novi Gerci u nauku, po starih svoih Otacah nauku neviruju podpuno, i cilovito otajstvo Duha svetoga, jeddachei Duh sveti blagodarno po svojoj kriposnoj, i dillotvornoj millosti prosvitliti? Velikaje zlocha grisciti suprot Duhu svetomu. Znano jest, scto sveti Mattea pisce u poglavju 12. *Koi recse ricsf protiva Duhu svetomu, nechemu biti prosto, ni na ovomu, ni na drugomu svitu,* to jest mucsnochemu biti prosto.

43 Drugi za razlog donose neumitnost pastirah cerkvenih. Stara ona prie cvatucha mudrost gercska, ako i nie posanula, doistoje povenula pod turskim jarmom. Nejmabo sada pervascnih ucsionicah, ni mudroskupstinah: stavlyajuse za vladanye duscah, ako samo znadu csatiti gercski, premako nerazumiu kakobi potribno bilo, ono scto csate; koje kadabi tko upitao csatuche, scto csate? moglibi i oni odgovoriti, kako onaj Eunuk, kada sctiuchega Isaiu proroka upita Filip, razumieli ona, koja csati? Odgovorimu Eunuk, kakobi mogao razumiti, akomi tko nekaxe? Od takvih pastirah neumitnih sctoche puk naucsiti? *Vira po csujenyu,* pisce Rimlyanom sveti Pavao, *csujenye pako po ricsi Kersta.* Kakoche poznati istinu Vire prave, i Cerkve Rimske nyegov puk, kada nie nisceta csuo? Istina nisctanemanye jest, da i posli rasutja gercskoga, nahodese velle mlogi naucsni Gerci, kakonam svidocse primloge nyihove knyige; koise ucsechi mucsisce, ne od xelye za poznati istinu, nego od oholosti, i otverdnosti za protivitise Cerkvi Rimskoj, za utemelyiti odmetnisctvo, za petverditi svoje u zablugyenyu. Ovise velle mucsno obrachaju, prilicsni Fariseom, od koi

go-

Digitized by Google

govoraſce Iſukerſt kod ſvetoga Mattea u poglavju trinaeſtomu: *Odebeliloje*, to jeſt, kako drugi cſate, i tomacſe, za sliplyenoje, i otverdlo ſerdce *puka ovoga, i zagluſceneſu uſci* nyihove, *i ocſi ſvoje zatvoriliſu, da kadgod ocſima nevide, i uſcima neſliſcaju, i ſerdcem nerazumiu, i neobrateſe.*

Oſim ovih uzrokah, donoſe joſc nikoi dva, kako oni ſzcine, oſobita uzroka, zaradi koih mucsno jeſt odmetnike priveſti u ujedinyenye s-Cerkvom Rimskom. Pervi uzrok jeſt, zaſctoboſe puk boji anathema, illiti prokleſtva. Drugi uzrok jeſt ona xeſtoka, u ſerdce upita i uſtarana na Latine omraza. Koliko po radi pervoga uzroka, govore Gerci, i nyiovi naslidnici, da anatheman illiti proklet od Sveſctenikah, dopade vodoſtaja, to jeſt da nemoxe naravne vode puſtiti, doklemſe neoſtavi one ſtvari, i neucſini pokoru, zarad koje jeſt proklet. Akoliſe pak dogodi, daſe preſtavi neodriſcen od prokleſtva, tada tilo mertva nemore iſtrunuti; nego po onomu prokleſtvu udareno, otverdne kao kamen illi gvozdje, poſtane cerno, i nadhuto kao bubany. Sverhu toga joſc dogagyaſe, da u takvo tilu unigye djavao, i izilazechi iz groba velike ſctete lyudma cſini. Ovu nakazu zovu Gerci *burkuluku, illi brukolaka;* a naſci, *vukodlaka* b). Da anathema kripoſt imade otverdnuti mertvaca tilo, da neſagnyie, daſe nadhune; ukazaoje ovo prid Carom Muhamedom Patriarha Makſim, u tilu jedne xenetine, i dviu Patriarhah Arſenia, i Joannicia, koih tileſa posli odriſcenya od prokleſtva, raſpadoſceſe, i u prah okrenuſceſe. Ovo iſto ſvidocſe od ovoga prokleſtva iſti Latini, koiſe u gercskoj nahogyau. Nikola Komnen Papadopol, rodom Gerk, a virom pravi i vruchoxelnyi Katolik, piſce od ſebe. Kada on joſc ditetom, iz ſctercalice polivſci Sveſctenika vodom po bradi, i obrazu, pogerdi; a druga dica naſmiaſceſe; Sveſctenik razyidjen, recſemu anathema, po nacſinu od ſvetoga Vaſilie pridatu. I udily zaboliga glava, uſſatiga ognyica. Bolujuchi cio miſec, najposli ocſitova materi, ſcto kakoliſeje dogodilo. Ona dakle molbom, i darovima dozva Sveſctenika; koi doſcavſci najpervo polyubi dite, zatim odriſcivſci od pro-

b) Allat. Epiſt. ad Zacchiam N. 12.

Digitized by Google

proklestva, oprostimu grihe, po oblasti onoga, koi je rekao: *U istinu sctogod zavexete na zemlyi, bitiche zavezano i na nebesih: i sctogod odvexete na zemlyi: bitiche odvezano, i na nebesih* c).

44 Iz ove kriposti anathema izvodese dva uzroka, zarad koih od gercske naslidbe nepovrachajuse u krilo svete Cerkve Rimske. Pervi jest, misle, i govore Gerci: Akobise ja ujedinio, uzaocsas pome; udariobime Svesctenik anathemom, nebi mogao vodu pustiti; najposli imaobi od vodostjaja umerti; posli smerti, otverdlobi tilo kao kamen, nadhuto kao bubany; i josc, sacsuvaj Boxe? postaobi vukodlakom. Drugi uzrok jest Margunia; koi za uzderxati Gerke u odmetnisctvu kao u pravoj Viri, na ovi nacsin razloxi: Ona je prava Vira, i spasonosna Cerkva, u kojojse nahode csudesa mloga, buduchi dasu csudesa biljezi, i svidocsanstva prave Vire, i spasonosne Cerkve. U nas pako po anathemu bivaju mloga csudesa, scto i Latini svidocse, koisu vidili. Dakle nasca Vira jest prava Vira; nasca Cerkva jest spasonosna Cerkva. Kakobi dakle Gerci nyu ostavivsci, mogli prichi u Cerkvu Rimsku? akoje nasca prava vira, i spasonosna Cerkva, slidi, da nie Rimska.

45 Prie odgovora, protresti valya ovo pitanye. Ovi anathema ova dillovanya, i ovi dogagyai, jesuli prava Boxja csudesa, illisu csarka djavaoska? Ovo pitanye jest obilato protresao falyeni ozgor Nikola Komnen rodom Gerk iz Kandie, Katolik, koi ovako pisce. *Pervo* veli: Bog ni po sebi, ni po drugomu nemoxe ucsiniti csudo za potverditi krivu viru, illiti zakon. *Zasctobo*, buduchi da csudo jest svidocsanstvo, i kao govorenye Boxje, Bog koi jest vicsnya istina, nemoxenam posvidocsiti, i kao rechi po csudu; daje ono istina, scto nie istina, daje ona prava vira, koja nie prava vira, i privaritinas po ti nacsin. *Drugo*, dase nemoxe ucsiniti csudo po drugi nacsin, nego po zazivanyu imena Boga pravoga, Isukersta spasitelya; i po molitvah, kojesu od svete Cerkve primlyene, illi barem nisu od nye odbacene. *Treche*, da za potvergyenye prave vire mogu i grisenici, eretici, krivovirci, i ne-

c) In Praenot. Mystag. Resp. 4. Sect. 5.

Digitized by Google

nevirnici ucſiniti kadkad cſudeſa, i cſine po zazivanyu kripoſti Boxje, i po molitvah od Cerkve naregyenih, ſcto i Kardinal Bellarmin d) ucſi. Alli u tomu dogagyaju, nie nyiov vlaſtiti xivot, illi doſtojanſtvo, illi molitva, koja iſproſi cſuda; negoje vira, kojuſu naminili potverditi, illi zazivanye imena Boxjega, illi zlamenye krixa, illi prilicſna koja druga ſtvar; kojomſe sluxe za ucſiniti cſudo. Tako i Bellarmin. Nadoſtavlya joſc Komnen, za potverdit, da i nevirnici mogu cſudeſa cſiniti, donoſechi ricſi one iz ſedmoga poglavja ſvetoga Mattea. Govoritiche opaki: *Goſpodine niſmoli u ime tvoje prorokovali, i u ime tvoje djavle izagnali, i u ime tvoje kripoſti* (to jeſt cſudeſa) *cſinili*? koimache Iſukerſt odgovoriti: *Nikada niſam poznao vas.* Gdi valya biljexiti rics onu *nikada*, po kojoj imaduſe razumiti nevirnici, buduchi da Kerſtjani barem na kerſctenyu, illi u diſtinſtvu jeſu poznani Iſukerſtu poznanyem onim, od koga Iſukerſt na drugomu miſtu govori: *Poznajem ovce moje.* Za potverdit kripoſnie ovoga nauka iſtinu, donoſi joſc dva razloga. Pervi jeſt, zaſctobo nie nepriſtojno velicſanſtvu Boxjemu poſvidocſiti iſtinu, na molitvu ſvoih nepriatelyah. Nitiſe od ovud ſcto izveſti moxe ſuprotivno vicſnoj iſtinitoſti boxanſtvenoj; pacſe izvodiſe, da ovo privelikoj dobroſtivoſti Boxjoj jeſt priſtojno. Drugi uzrok jeſt, zaſctobo milloſt, illiti dar cſudeſa cſiniti, jeſt milloſt e) *millodarna*, a ne poſvechujucha; koja milloſt millodarna, nedajeſe zato, jerboje nyu tko zasluxio, i zadoſtojao: i zato neslidi, da onaj, koi cſudeſa takva cſini, jeſt ſvet, i pravoviran. Scta radi, daſe povratimo k-Marguniu, skoimſe prigovaramo, premakoſe ova cſudeſa cſine u Cerkvi Gercskoj odmetnicskoj, niſcta nepomaxu nyegovo razloxenye, zaſctoboſe ova cſine, illi za potvergyenye Vire kerſtjanske prid Turcſinom; illi zaſctoboſe cſine na molitve od ſvetih Otacah sloxene s-nazivanyem kripoſnim ſvemoguchtva Boxjega; kakve molitve jeſu one, skoimaſe u ovomu poslu sluximo, koje po ſtaromu obicſaju pridateſu velikomu Vaſilii ſvetomu, kao od nyega sloxene, kako ſvidocſi Nikola Muzalo Pa-

d) Tom. 4. ult. P. Controv. L. 1. C. 9. Verſu *Reſpondeo tribus modis.*

e) Gratia gratis data.

Patriarha f) najposli zaſctoboſe ova cſudeſa cſine, za uzderxanye Vire kerſtjanske pod turskim jarmom pomanykajuche.

Ovi nauk, kako govori Komnen, jeſt takojer prinaucsnoga Katolika Pantaleona Ligaridia, koi piſce na ovi nacſin: Szcinim ja, da Bog i ſada ocſitujenam kripoſt prokleſtva; da pritisnuti fillom Saracenah neizgubimo Viru kerſtjansku, illi da obsluxujemo zapovidi Boxje, i da dilla lyubavi iskernyemu naſcemu cſinimo. Ocſitoſt cſuda potvergyuje Viru; a ſtrah pedepſe, to jeſt zla onoga, kogabi po prokleſtvu dopali uztezuje nas od griha, i zlocſinſtva. Ovi ſtrah toliki jeſt, da po nyemu Sveſctenici veche obicſaju puk ſvoj vladati, i upravlyati. Iſti nevirni Turci za toliko derxe ovi ſtrah prokleſtva; da kada pravda megyu Gerkom, i Turcſinom zametnuta, nemoreſe ni po razlogu, ni po ſvidocih ſverſciti: akoli Gerk govorechi, daje ono iſtina, ſcto on govori; i ſtvar ona takoſe nahodi, i ima, kako on kaxe; i ſverhu toga hoche anathema, illiti prokleſtvo podniti, Turcſin je zadovolyan, i pravdaje ſverſcena. Ovi ſtrah jeſt potriban Cerkvi, koju Turci progone, da nepogine. I zato Otac od milloſergya, koinas neche ſasma ſatariſati, nego nas uſterplyivo cſeka, ovu kripoſt prokleſtva, iſtim naſcim nepriatelyom Focianom je dopuſtio; da zakon oni, kogaſu poglavice Apoſctoli, najvechi naucſitelyi ucſili; i kervju ſvojom proslavili, ſasma nepogine.

46 Od ovud slidi, da po nauku Komnena Papadopoli, i Pantaleona Ligaridia, dviu naucsnih Katolikah, ona cſudeſa, koja po anathemu, illiti prokleſtvu bivaju, i u cerkvi Focianskoj, jeſu prava cſudeſa Boxja, koja Bog cſini ne za potverditi odmetniſctvo nyiovo; nego za uzderxanye Vire kerſtjanske, za zadati ſtrah lyudma; daſe od griah uztezaju uſtraſceni od prokleſtva; daſe najposli xivuchi kerſtjanski, laſcnye, nego dabiſe poturcſili, obrate na ſvetu Viru Katolicſansku Apoſctolsku, i ujedine s-Cerkvom Rimskom, premakoſu u ſvomu odmetnuju otverdnuli, i okamenili; zaſctoboje *Bog*

mo-

f) In Synod de ſignis fidei.

Digitized by Google

moguch i od kamenyah ſinove Abrahama uskriſiti g). Da pako niſcta nepomaxe zablugyenya, ono cſudo prokleſtva; daſe po nyemu razloxenye Margunia razmeche, i tare; daſe ſveta vira pravoslavne Cerkve Rimske ocſito potvergyuje, ſvidocſinam slidechi dogagyaj doneſcen od Pantaleona Ligaridia, koi na ovi nacſin piſce: U ono vrime, u koje ſveti oni Arhiepiskop Polocki Joſafat, naſtojechi u Polyskoj ſa ſvom pomnyom odmetniſctvo iskoreniti, poſtadde slavnim mucſenikom za viru Katolicſansku Rimsku, koga i *Allatio* ſpominya h) dogodiſe ovo veliko cſudo. Nikoi Sveſctenik Roſſnyacski odmetnik, dozvan, da jednoga mertvaca prokleta prie, otverdnuta, i nadhuta odriſci, po komu odriſceno ono tilo, okrenulobiſe u zemlyu, i prah, kako i oſtalih lyudih; pocſe dakle za odriſciti molitvu na ovi nacſin: *Goſpodine Boxe naſc! koi po tvomu neizrecſenomu,* i oſtala; nadoſtavivſci, ako pravo virujemo odbacujuchi opake prisnikare, i one, koi slide nauk Latinah. Doverſci on odriſcenye, alliſe nie dogodilo obicſajno cſudo; oſtadde tilo otverdnuto, kao i biaſce prie odriſcenya. Dogodiſe pak, da po provigyenyu Boxjemu dojgye Joſafat Sveſctenik ujedinyen s Cerkvom Rimskom, u ono vrime pripovidaoc ſvete Vire Katolicſanske Rimske. Zamoli nyega puk, dabi on govorio odriſcenye ſverhu onoga neſrichnoga tila. Niſctaſe draxje nemogaſce dogoditi vruchoxelynom pripovidaocu prave, i ſpaſonosne Vire. Sluxechiſe on velle podobnom prigodom za ukazat, da Vira, koju derxi ſveta Cerkva Rimska, jeſt prava, i ſpaſonosna Vira; a ne ona, koju derxe Focianci Gerci, i odmetnici Polyaci, Gerkah u zablugyenyu naslidnici, recſe puku: Moj pucſe bogomilli! nieſe dogodilo obicſajno cſudo, alli zaſcto? Znateli, da Bog, koi je vicsnya iſtina, nelaxe potvergyujuchi cſudom, da nauk Latinah jeſt nauk opak, koi po ocſitovanyu Boxjemu, i po pravima cſudeſih jeſt nauk ſvet? Nu dakle ſada poznajte, i virujte, daje ono iſtina, ſctoſam ja vami doſada od nauka ſvete Cerkve Rimske pripovidao. Zatim uzamſci cerkveno ruho, to jeſt *ſctolu*, illiti prikoramenicu, zavapi velikim glaſom, daga ſvi razumiu: ako mi

g) Matth. 3. v. 9.

h) De conſen. utriusque Eccl. L. 3. C. 11. N. 10.

Digitized by Google

pravo, i iſtinito virujemo, koi virujemo, da Duh ſveti od Otca, i Sina zajedno izhodi; da Arhiepiskop ſtaroga Rima, kakonas ucſi Sinod Florentinski, jeſt Otac, i meſctar ſviuh Kerſtjanah, namiſtnik Iſukerſtov, skoim i mi virujemo, i derximo, koja on viruje, i derxi: *Goſpodine Boxe!* i oſtala izgovori. Kada doverſci onu molitvu, illiti odriſcenye, razpadeſe tilo s-velikom praskom; da ſvi, i koi niſu onda vidili, cſuju ovo cſudo, i u prah okrenuſe; a puk zavapi cſudechiſe, i placſuchi. Ovako piſce Ligaridio, ne veliki, kako biljexi Papadopoli, Latinah priately. Evo kako Bog vicsnya iſtina, nemoguchi cſudom poſvidocſiti, da nauk Focianah jeſt nauk pravi, poſvidocſioje, da nauk Cerkve Rimske jeſt pravi, i ſpaſonosni nauk. Scto na ovo cſudo Margunio? Jeddaſe moxe vechma nadhut, nego onaj mertvac, dicſiti onim razloxenyem, da kod nyih anathema nyiov, i odriſcenye od nyega, jeſt ſvidocſanſtvo, daje nyiova Cerkva, ſpaſonosna Cerkva? Razpadeſe doiſta, i nyegovo razloxenye, kao oni mertvac, i tako rekavſci u prah, i u niſctoſe okrenu.

47 Razgovor ovi Nikole Komnena Papadopola, i Ligaridia niemi triba protreſati, nego ſamo pokazati, kako i hochu u ſlidechemu broju, da hotiuchi povratitiſe u krilo ſvete Rimske Cerkve Katolicſanske nejmajuſe bojati, dabi koje neſriche po anathemu dopali. Ono biljexim: iſtina jeſt, da Bog ni po ſebi, ni po drugomu nemoxe ucſiniti cſudo u onomu dogagyaju, u komu nebiſe moglo poznati, da Bog necſini za drugi uzrok cſudo; nego za potvergyenye krive vire. Tako kada ona Rimlyankina neznaboxica za ukazat neoskvernyeno divicſanſtvo doneſe u provertanoj poſudi vodu, bilo je pravo od Boga ucſinyeno po Angyelih, kako govori S. Auguſtin i), alli ne za potverdit neznaboxſtvo (jerboſe i tako znade, daje opako) nego za ukazat cſiſtochu Bogu ugodnu. Iſtina jeſt da s-pomochom djavla mloga cſudnovata mogu biti, kakono u Egiptu cfarovnici obratiſce ſcipku u zmiu; alli ova niſu prava cſuda. Iſtina jeſt, kadaſe primiſcaju nepodobne ſtvari za ucſiniti cſudo; ono dillo nie pravo cſudo, nego vragotvorje, i ovo

i) L. 10. Civ. c. 26.

Digitized by Google

ovo jedni ſude od anathema, i odriſcenya gercskoga. Razlog jeſt. *Pervo*, kada udare koga anathemom, obicſaju na liſtu lovorike neznanim slovih napiſati nyegovo ime, i u vodu metnuti; kadaſe pomerſe slovah, ondache umerti, nadhutiſe, i otverdnuti kao kamen. Od ovih ſtvarih niſcta neſpomina *Komnen. Drugo*, odriſcenye biva na ovi nacfin. Kada vukodlak cfini ſctetu lyudma, tadda po zapovidi, illi s-dopuſctenyem Episkopa, Sveſctenici skupeſe u Subotu (jerbo ſzcine, da u drugi dan nejma u grobu tila,) i iskopavſci ono nadhuto tilo, zaklinyaju djavlya na razlicſni nacfin. Kada po zaklinanyu nemogu niſcta opraviti, nitiſe tilo razpade, izvagyeno na komadiche izſicati obicſaju ſerdce, i u vinu kuhati, illi raxnyem od divje ſmokvenice nacfinyenim proboſti. Ovoje odriſcenye od prokleſtva: ovo prokleſtvo, i odriſcenye na ovi nacfin jeddaje cſudotvorſtvo Boxje? doiſto ne, negoje vragotvorſtvo, i ocſita cſarka, po otajnomu s-djavlom dogovoru ucfinyena. Razlog jeſt, zaſctoboſe u ovima dogagyaih ſluxe Sveſctenici takvim ſtvarma, koje niſu od Boga naregyene, ni od ſvete pravovirne Cerkve, niti od naravi ſvoje kripoſt imadu za uzrokovati ono, ſcto Sveſctenik hoche. Kojaboje naravna kripoſt oniu slovah na lovorike liſtu napiſanih, kadaſe pomerſe za uzrokovati ſmert? koja je naravna, illi duhovna kripoſt u izicanyu ſerdca, i kuhanyu u vinu, illi u probodenyu raxnyem, za izagnati djavla, i tilo u prah obratiti? Niti valya rechi, daſe u ovima poslovih ſluxe ſvetim molitvama; ovoboje iſto opako, ſctoſe ſluxe u cſarki molitvom Boga pogergyujuchi: ovoje iznaſcao djavao za privariti cſovika, i Boga pogerditi. Alli od toga viſce, nego doſta.

Sada na uzrok, koga donoſe Gerci, da neſmiu prichi u krilo 48
ujedinyenih s-Cerkvom Rimskom, bojechiſe, da anathemani nedopadu koje neſriche ozgor kazane; odgovaraju Latini nyih slobodechi, daſe nejmaju niſcta bojati, illi ona neſricha, kojaſe po anathemi, illiti prokleſtvu dogagya, bila pravo cſudo Boxje, illi cſarka djavaoska. Razlog ovo rechi jeſt, zaſctobo Bog zapovida ſvakomu naſtojati ſveſerdno za ſpaſenye duſce, koje dache izvan krila ſvete Cerkve Rimske zadobiti tko, nie moguche: dakle i ovo iſto Bog zapovida onima, koiſu izvan nyezina krila, daſe povrate u iſto krilo, i ſa ſvetom Cerkvom ujedine. Buduchi pako da

Digitized by Google

Bog ovo zapovida, kakobi on cſinechi cſudo, nevolyom, i nefrichom onom nyega ſtraſcio, i odbijao, daſe nepovrati k-ſvetoj Cerkvi? Od ovud slidilobi, dabi Bog jednu iſtu ſtvar hotio, i nehotio; ſcto od Boga nemoreſe rechi. Akoje pak djavaoska cſarka, po iſti nacſin nejmajuſe niſcta plaſciti; jerbo djavao nam niſcta nemore nahuditi, akomu Bog nedopuſti. Kakobi pak primilloſtivi dopuſtio djavlu; da on hudi onomu, koi obrachajuchiſe na pravu viru, slidi zvanye nyegovo, i iſpunya nyegovu volyu? Strah dakle ovi, koim plaſce Gerci neumitne, daſe neujedine s-Cerkvom Rimskom, jeſt ſtrah izprazan, po komuſe nebudu mogli opravdati na ſudu Boxjemu. Potvergyuju ſvoj razlog Latini, izgledom tolikih, koiſe s-Cerkvom Rimskom ujediniſce, niti kakva zla dopadoſce; a oſobito izgledom Miſſionarah, illiti Poslanikah duhovnih, iz megyu koih nahodeſe, podnoſechi veche progonſtvo od Gerkah odmetnikah, nego od iſtih Turakah. Razyidjeni Sveſctenici odmetnicski, bacaliſu na Miſſionare anatheme; a kolikoim nahudiſce? koliko ſtini baceno u nyu bobovo zerno; niti tko dopadde vodoſtaja, niti koje druge nemochi. Posli ſmerti nyihove, pomnyivo gledaliſu tileſa nyiova, niti ſcto ſpaziſce, daſu nadhuta, alli otverdnuta tileſa nyiova, nego kao oſtalih po obicſaju opchinskomu lyudih. I od ovudbi mogli, dabi hotili, poznati, daje naſca prava Vira, i ſpaſonoſna Cerkva, kojoj djavao po nyiovih cſarkah nemoxe huditi, kako hudi odmetnikom, koje po odmetniſctvu je podjarmio ſebi.

49 Drugi uzrok, zaradi koga kako rekoſmo velle mucſno jeſt, i mucſnie priveſti Gerke u ſvetu Cerkvu Rimsku, nego druge, koiſe takojer izvan nye nahode, jeſt jedna urogyena, xeſtoka, necſuvena, i slobodno mogu rechi paklena na Latine omraza, koju nyiov jezik ocſituje pſujuchi: *Bolyeſeje poturcſiti, nego porimiti;* i tako pſujuchi, daje ova pogerdna paklena beſida veche u obicſaj priſcla. Jeddaje bolye ſctovati Muhameda, nego Iſukerſta Sina Boxjega? O paklena, opet vapiem, omrazo! *O jezicſe,* kako ſveti Jakob piſce, *uxexeni od ognya paklenoga pun ſmertne otrove,* po kojoj duſcam zadajeſe ſmert vikovita. Zaſctobo kada neknixevni, i priproſti cſuju, od ſvoih Duhovnikah, koima zarad neumitnoſti ſvoje viruju, kao Evangyelyu, kada rekoh cſuju; da bolyeſeje poturcſiti, nego porimiti, to jeſt prichi u ujedinyenye, nie cſudo, da nyima vi-

Digitized by Google

virujuchi jednu neizkazanu, i paklenu omrazu na Latine zacſmu u ſerdcu ſvomu, radi koje ni pc jedan nacſin nedaduſe na pravi put od ſpaſenya priveſti, znadubo ſctoje kakvali je pogan muhamedska nevira, od koje, razumiuchi, daje goria pravoslavna ſveta Vira Cerkve Rimske, kakobi nyu zagerlili? Nieli, opet velim, ova paklena omraza? Tolikoje razlicſitih naslidbah Cerkvi Rimskoj ſuprotivnih, i joſc do Gerkah nitko nie tako pobiſnio, dabiſe uslobodio ovo izuſtiti. Znadu Latini, da u Focianskoj cerkvi nejma ſpaſenya, i ſaſvim tizim, joſc nitko nie tako pobudalio; dabi rekao bolyeſeje poturcſiti, nego pofocianiti. Alli od koga ova bogogerdnoſt, daſeje bolye poturcſiti nego porimiti, od koga rekoh, izcſiihli uztah izajgye? Jedda iz uſtah ſvetoga Joanna Zlatouſtoga, illi ſvetoga Athanaſia, illi ſvetoga Vaſilie? Iſtina jeſt, kakoſe ſpominyam, da ova beſida izajgye od Makſima Margunia Episkopa Citherenskoga. Alli jelli iſtina? Tkobi povirovao, dabi koi Episkop takvu pſoſt izrigao, vech akobi vragouſti Episkop bio? Alli ſctochemoſe viſce inaditi od toga? doſclaje iz Gercske, doſclaje iz pakla, doſclaje od omraze na Cerkvu Rimsku, koja omraza jeſt uzrok, kako vidiſmo, daſu Gerci ne poturcſeni, ſcto nedao Bog, nego daſu podturcſeni, to jeſt Turkom podloxeni, i bitiche na drugomu ſvitu u paklu podturcſeni, pod nyiovim nogama xexche muke podnoſiti, zaſctoboſe onoj iſtini, koju Turci niſu poznali, Gerci poznanoj, i Duhu ſvetomu protiviſce.

POGLAVJE DESETO.

Stanye oſtalih Cerkvah Iſtocsnih.

IStinaje ſctoſe nahodi, i iſtina radoſtna, ſctoſe reko nahodi u odlucsku od Eugenia Pape datu Jakovlyanom *godiſcta 1445.* poſli Sabora Florentinskoga: *Vas skoro Iſlok, koiſe slavnomu imenu Iſukerſlovu klanya; i ne malahan od Ponochke ſtrane dio, posli dugoga nesklada, ſa ſvetom Cerkvom Rimskom, u iſtoj vire i lyubavi zavezi ſaſtadeſe, pervo Gerci, i ovi koiſu podloxni cſetirima Patriarhami mlo-* 50

gi

Digitized by Google

gi narodi razlicsnih jezikah. Zatim Armeni, narod od mlogoga, i raz-plogyena puka; ſada pako Jakovlyani, veliki po Egiptu puci, ſa ſvetom Stolicom Apoſctolskom jeſu ujedinyeni. Etiopiani iz Afrike *godiſcta 1451.*, Siriani pribivajuchi megyu rikami Tigru, i Eufratu zagerlili jeſu Viru ſvete Cerkve Rimske, *godiſcta 1444.* Kaldei zablugyenyem Neſtoria, a Maronite krivovirſtvom Monothelitah oskvernyeni, po oſobitomu odlucsku s-velikim veſelyem Pape Eugenia u opchenye primlyeni jeſu *godiſcta 1445.* Alli kratko veſelye! potamnioje opet, o xaloſti! ſjajni Iſtok, premako ne vas, i ſasma; buduchi opet premako kaſnie, prave vire ſvitloſt proſinula. Posli Patriarhe Antiokenskoga Dorothea pervoga, koi posli Sabora Florentinskoga, je opet od ſvete matere Cerkve Rimske odſtupio, neſrichni oni puk ſidioje u tmini do vika ſedamnaeſtoga, to jeſt do Euthymia *Melkite* Arhiepiskopa Tyra, i Sidona. Za ova bolye razumiti, imaſe znati, da ovo ime *Melkite*, jeſt ime jednoga naroda u Sirii, i ova rics *Melkite*, rics arapska, rechiche: Pravovirac. Imade pako ſvoj pocſetak od vika petoga, kada Cerkva Antiokenska oskvernyena zablugyenyem Neſtoria, i Eutiketa, razdiliſe u dvi ſtrane. Oni, koi nektiau priſtati Saboru Kalcedonskomu, biau nazvani, kakoſe i ſada zovu: *Jakobite*, illiti Jakovlyani, od krivovirca Jakoba Syrianca, ucſenika Dioskora, i Eutiketa. A drugi, koi po odlucsku Cara Marciana, Sabor Kalcedonski primiſce, nazvani biau *Melkite*, to jeſt lyudi kralyevi, Carevi, pravovirci. U ovomu dogagyaju biau dva Patriarhe u Antiokii; jedan koi je vladao, i upravlyao *Melkite*, illiti pravovirce; a drugi naſlidnike Dioskora, i Eutiketa. Posli pak kada vika devetoga, Gerci iz rukuh Saracenah otetu Antiokiu ſebi podloxiſce; tadda Patriarhe Antiokenski od Carigradskoga, obrani, i regyeni biau. Scta radi *Melkite* po ovoj prigodi, primiſcajuchiſe u odmetniſctvo gercsko, nazvani biau Gerko-Melkite k). Imenovani dakle ozgor Euthymio, ſa ſvoima Episkopih proſvitlyen po Duhu ſvetomu, poznaoje Rimskoga Papu, kako i pervi pravovirni ſtari Antiokenski Patriarhe, za poglavara ſve opchinske Cerkve po okoliſcu ſvi-

k) Vide Pagi ad An. 622. N. 9. Bullar. Benedicti XIV. Tom. I. in Append. N. 6. p. 285.

Digitized by Google

ſvita razplogyene; i ſcto iz toga slidi poznaoje Cerkvu Rimsko za mater, i meſctricu ſviu Kerſtjanah. Na Stolici Patriarskoj slidioje Euthymia Athanaſio, Athanaſia Serafin Tunas, koi po obicſaju gercskomu obran za Patriarhu nazva ſebe Cyrillom trechim. Ovoga Cyrilla Patriarhu Gerko-Melkitah, koi pod ſobom broi dvanaeſt Episkopah, i mlogim pukom vlada, ſali oſobito Benedikt cſeternaeſti, 1) i ſcalyemu plaſct Arhiepiskopski, na zlamenye opchenya s-Cerkvom Rimskom, i pune oblaſti, koju ima nad ſvoim Arhiepiskopatom. Piſcemu takojer, da po obicſaju ucſinivſci iſpovidanye Vire Katolicſanske, primi plaſct od ſtrane Papine, iz rukuh Episkopa Babilonskoga Katolika. Ovi iſti ſalyeni Papa razumivſci, da primlogi Koſti, nazvani morebiti od grada u Egiptu Koſta, naslidbe Jakobitah u gornyemu, i dolynemu Egiptu, i oſtalih derxavah jeſuſe ujedinili s-Cerkvom Rimskom, da nebudu ovce brez paſtira, piſaoje Athanaſiu Episkopu Jeroſolimskomu; da ſverhu nyih oblaſt, i pomnyu imade, pokripljyujuchi u primitoj viri, kao novovirce godiſcta 1708. Armeni veliko progonſtvo od Turakah podnoſechi, podloxiſceſe Stolici Rimskoj, koiſe u Paleſtini nahode, illi u nikoih Zapadnih derxavah, podloxniſu Episkopom Katolicſanskim poznajuchi nyih, i poſctujuchi kako zakonite paſtire ſvoje.

Kolikoje pak poradi patriarſtva Alekſandrinskoga, Patriarha 51
Gavriel oſmi, poznajuchi, da odmetnik od Cerkve Rimske nie u ſtanyu od ſpaſenya, poslaoje godiſcta 1593. Arhidjakona ſvoga, i ſcnyime dva Duhovnika Papi Klementu ſedmomu, za ocſitovati ſvoj posluh, kao poglavici ſve opchinske Cerkve; i ſvoju xelyu za ujedinitiſe s-Cerkvom Rimskom. Pokliſari nyegovi, kakoim zapovigyeno biaſce od nyega iſtoga, prid iſtim Papom, i skupſctinom Kardinalah ucſiniſce iſpovidanye Vire m). Alli mallo koriſti bi od toga; zaſctobo, illi iſti Patriarha Gavriel, kakonoſu Gerci neſtalne, i prominlyive chudi, illi nyegovi na Stolici naslidnici, ne-

1) Tomo I. Bull. Bened. XIV. conſtit. 92. p. 109. Item in Appen. N. 6. p. 285.

m) Vide Baronium in fine Tomi VI.

Digitized by Google

nektiſce sliditi ucſinyeno iſpovidanye Vire, do Patriarhe Alekſandrinskoga Samuela Kapaſulis. On procinujuchi, i xalechi, da neſrichna Cerkva Alekſandrinska za toliko vrimena jeſt od Cerkve Rimske raſtavlyena, od koje raſtavlyenim nejma ſpaſenya, piſaoje *godiſcta 1712.* Papi Klementu jedanaeſtomu. U ſvojoj knyigi odricſujuchiſe ſveſerdno ſvakoga zablugyenya, priponizno moli, daga Papa primi u opchenye ſvete, i pravoslavne Cerkve. Primioje Papa kao dobroſtivi otac Samuela, i ſverhu toga joſc, kakonam ſvidocſi Skupſctina od Raſplogyenya Vire, po obicſaju posla nyemu plaſct. U iſto vrime, kakonam opet ſvidocſi knyiga Skupſctine od Raſplogyenya Vire, koi biau pod oblaſtju Patriarhe Carigradskoga u razlicſnih derxavah, i gradovih, ujedinyenye s-Cerkvom Rimskom zagerliſce, a oſobito u Galilei, Betlehemu, Nazaretu, i Jeroſolimi. Iz megyu nyih, nikoi obicſaje Cerkve Gercske oſtavivſci, primiſce obicſaje Cerkve Rimske, pod upravlyenyem Otacah Reda ſvetoga Francescka.

§2 Nebi bilo priſtojno mucſanyem prochi velle poſalyene od Papah Rimskih Maronite. Puk ovi ima ſvoje pribivanye u Sirii, Fenicii, Cypru, Egiptu, i drugih derxavah iſtocſnih. Guilielmo Arhiepiskop Tyra piſce, da u nyegovo vrime puk ovi jak od cſeterdeſet hilyadah, kralyem Jeroſolimskim u vrime vojske Krixarah, ſuprot Saracenom, je velle koriſtan u ſvojoj sluxbi bio. Iſti Arhiepiskop piſce, da imadu ſvoje ime, od nikojega eretika Monothelita imenom Marona; alli drugi ſude, da to nie prilicſno iſtini, zaſctobo da oni od ovoga eretika tako nazvani biau, ocſito jeſt, dabi i ovo pogerdno ime bili odbacili, kadaſe na pravu Viru obratiſce. Ime dakle ovo imadu od ſvetoga Marona Opata, koi xiviaſce na ſverhi cſetvertoga, i u pocſetak vika petoga n). Imadu ſvoga vlaſtitoga Patriarhu; zaſctobo kada na ſverhi ſedmoga vika Monothelite krivovirci derxechi, daje u Iſukerſtu jedna volya, patriarſtvo Antiokensko opoganiſce, Maronite za ucſuvati ſebe od ovoga zablugyenya odlucſiſce ſebi vlaſtitoga Patriarhu obrati, koga.

n) Fauſtus Naironus de Orig. Nomine, & Religione Maronit. Joſeph Simonius Aſſeman Tom. V. Bibliothecae Orient. pag. 438.

Digitized by Google

gabi Papa Rimski potverdio. Kada pako Saraceni oſvoiſce Antiokiu, i Latini od nyih iſtirani pobigoſce na goru Libana, Papa Alekſander cſetverti o) dadde nyima Patriarhu, nazvavſciga Patriarhom Antiokenskim. Pribivanye nyegovo jeſt na recſenoj glaſovitoj gori Libanu, u Manaſtiru Kanubienskomu. Onoje oſobito, daſe mogu sluxiti zvonovima, zaſctobo Turci nigdi nedopuſctaju Kerſtjanom zvonove imati. Oſobito, kakoje recſeno, Maronite falyeni jeſu od Papah Rimskih p) Pia cſetvertoga, Klementa oſmoga, Urbana oſmoga, Klementa jedanaeſtoga: Benedikt cſeternaeſti nazva Maronite ruxicom, koja obaſterta ternyem nevirnikah, krivovirnikah, odmetnikah, cvate. Oni vazda cilovito ujedinyeni biau s-Cerkvom Rimskom, i ſvomu Patriarhi poslusni; i kako falyeni ozgor *Joſef Simonio*, na miſto Petra Evodia obrana Patriarhe, Papi Benediktu cſeternaeſtomu q) zafalyujuchi, govoraſce: Maronite, Viru od iſtoga Petra Apoſctola ſebi pridatu, i od ſtarih ſvoih cilovito ſacſuvanu uzderxaſce tako, da nitiju texki jaram nevirnikah pokvariti, ni krivovirnikah, ni odmetnikah ſuſedſtvo nie moglo oslabiti r). Onoje ſa ſvim tizim iſtina, daſu Maronite posli Sabora Florentinskoga odbaciviſci zablugyenye Monothelitah po oſobitomu odlucsku od ujedinyenya, od Pape Eugenia cſetvertoga, s-velikim veſelyem primlyeni *godiſcta 1445*. Gergur Papa trinaeſti, kako za gercsku, tako i za maronitansku mladex ucſinioje ſagraditi *Collegium*, illiti ſtaniſcte u Rimu, iz koga prinaucſni Patriarhe, Episkopi, i Sveſctenici izajgyoſce cſuvari Vire Katolicſanske, i razploditelyi. Sluxbe boxanſtvene cſine po obicſaju gercskomu, oſim ſcto u priſnu poſvechuju, kako i prie obrachenya poſvechivaſce.

Oſtavlyam ovde na poſe ſpominati one, koje *Miſſionari* iz 53
razlicſnih Redovah, po Iſtoku raſuti na pravi put privedoſce s) u

o) Tom. I. Bullar. Bened. XIV. in Append. N. 7. p. 287.
p) Ibid. p. 289.
q) P. 287.
r) 291.
s) 2. Corint. 11.

Digitized by Google

pogibili u gradu, u pogibili u puſtoſcu, u pogibili na moru, u pogibili rikah, u pogibili od razbojnikak, u pogibili od nevirnikah, krivovirnikah, i odmetnikah; u trudu, i tugah; u gladu, i xegyi; na zimi, i vruchini; prōgonyeni, bieni, na ſmert iskani, i umoreni. Rechiche tko, nefrichan joſc ſa ſvim tizim tamni Iſtok; nevolynoje ſtanye duſcah, u ovoj velikoj nyivi mlogoje joſc kukolya, mlogo odmetnikah, mallo Katolikah. Iſtina jeſt, alli ſctochemo? i ovde imadu miſto ricſi Spaſitelya: *Mlogoje zvanih, alli malloje obranih* t). Viraje dar Boxji, slidechi darovah temely. Zato kako obicſaje ſveta mati Cerkva u) i mi za krivovirnike, i odmetnike molimo; *da Bog, i Goſpodin naſc nyih izbavi od ſvih zablugyenyah, i k-ſvetoj materi Cerkvi Katolicſanskoj, i Apoſctolskoj nyih prizvati doſtoiſe. Amen.* Izajgyimo iz Iſtoka, za viditi, u kakvomuſe ſtanyu nahode Cerkve, koje u drugih derxavah, pod drugim vladanyem slide zakon gercski.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Stanye Cerkve Moskovske posli Sabora Florentinskoga.

54 BUduchi pokazano u dillu ſedmomu, *broju 46.* i slidechima, kakvo biaſce ſtanye Cerkve Moskovske, kada Gerci po Cerulariu zavedeni odſtupiſce od Cerkve Rimske, ſzcinim da jeſt priſtojno takojer kazati, kakvoje bilo nyezino ſtanye posli, kada navlaſtito Gerci u Saboru Florentinskomu ujedinyeni, opetſe odmetnuſce. Od ſtrane ſve Ruſſie iſcaoje Iſidor Metropoliſa s-nikoima Moskovskima Episkopih s-pratnyom dviſta konyanikah. Bioje Iſidor iz megyu oſtalih Metropolitah na glaſu, od Dorothea Patriarhe Antiokenskoga, koi nemogaſce dochi, imenovan za Na-

mi-

t) Matth. 20.

u) Fer. 6. *Paraſceves.*

Digitized by Google

miſtnika, koi iz megyu pervih ſvoim biſtrim, i oſctrim razumom poznajuchi iſtinu nauka Cerkve Rimske, ne ſamo podpiſom, nego i ſa ſvim ſerdcem ujedinyenyu je privolyio. Posli ſverſcena Sabora, Papa Eugenio poslaoje nyega, da ovo ujedinyenye proglaſi u Polyskoj, i u Ruſſii, illiti Moskovii. Doſcavſci u Polysku, ſrichne ove novine najpervo navifti u gradu Kelmi, *Palatinata*, illiti Vojvodſtva Manye Ruſſie; zatim u gradu Sandecu Vojvodſtva Krakovskoga, gdi prid iſtoga Vojvodſtva Biskupom, po imenu Sbigneom, u Cerkvi Latinah po obicſaju gercskomu recſe Miſu, illiti Liturgiu. Srichno on u Polyskoj opravi ſvoj poſao; alli ne u Moskovii. Kada on u gradu Moskvu pocſe pripovidati od ucſinyena ujedinyenya, uffachen od poglavicah Moskovskih, oplinyen, i u tamnicu bi verxen, iz koje ſrichno izmacſe. Kakoſe dogodi ovo velikomu Metropoliti ucſinyeno nepoſctenye, illi po vichu Gerkah, illi Jone, koi je tadda u Moskvi na Stolici Metropolitanskoj ſidio, neznaſe ſtanovito. Od onoga vrimena Moskovi kako od Roſſnyakah, koi ſvoga Metropolitu u Kiovii imadiau, takoſe i od Cerkve Rimske raſtaviſce, ocſiti naslidnici Gerkah.

Slidechih godinah, niti Knezi, niti Metropolite pogerkcſeni 55
imadoſce koju pomnyu, dabiſe sloxili s-Cerkvom Rimskom do Ivana Vaſilievicha, koi posli ſmerti otca ſvoga Vaſilie pocſe vladati *godiſcta 1450.* i ſebe velikim Vojvodom nazivati. On posli ſmerti zakonitoga druga, xelyaſce imati Sofiu od roda Carskoga Paleologa, kcher Tome Paleologa, vladaoca Moree. Buduchi pako Sofia po blagodarnofti Pape u Rimu xivila, znadiaſce, da brez nyegova privolyenya nyu imati nemore. Zato najpervo zaprofi od Pape, dabi mogao ſvoje Pokliſare u Rim poslati. Ovomu bi dopuſcteno, kakoje ocſito iz knyige od Pape Pavla drugoga piſane Kaſimiru kralyu Polyskomu. Dakle *godiſcta 1472.* dojdoſce Pokliſari Moskovski u Rim za profiti Sofiu. Govorau ovi proſzci, da veliki nyiov Vojvoda prima Sabor Florentinski, nitiche dopuſtiti u napridak, daſe Moskovski Metropolita redi od Patriarhe Carigradskoga. Polak toga nadoſtaviſce joſc drugu proſcnyu velikoga Vojvode; dabiſe doſtojao Papa Pokliſara ſvoga u Moskoviu poslati, koibi izvidio, akoſu Moskovi s-puta Vire Katolicſanske zabludili, i nyih uputiti mogao. Svidocſi ovo Vola-

terra x) koi onda xiviaſce. Pouffaoſeje Papa, dache muxa ſvoga, i ſvu Moskoviu, kakono Anna Vladimira, na pravi zakon priveſti, i zato Papa, i Sofia lasno proſzcem priſtadde, i odpravi nyu u Moskoviu velle blagodarno, kako doſtojno biaſce takvoga roda zarucsnicu. Alli posli ukaza Ivan veliki Vojvoda, da on nie pravi, i ſpaſonosni zakon, nego zarucsnicu tako plemenitu od carskoga kolina iskao, po kojoj morebiti pouzdaſe, dache kadgodi Moskovi imati zakonitu pravdu na Carigrad, i na Iſtocsnu krunu. Onbo oſtadde odmetnik, i Sofiu u odmetniſctvo zavede.

56 Ukaza takojer uffanye ujedinyenya unuk ozgor imenovana Vaſilievicha, ſin Vaſilie Ivan Vaſilovich, Carom u ovomu iskazanyu nazvan. Nadvladan on od kralya Polyskoga Stipana Bathora, utecheſe k-Papi Gerguru trinaeſtomu, molechi nyega, da on odgovorivſci nyega od prolivanya kervi kerſtjanske ponukuje, da zajedno ſaſtave i obtrate oruxje na neviru tursku. Gergur Papa, kao i pridſtolnici nyegovi vazda fataſce prigodu za ſpaſenye tolikih duſcah u Iſtoku ginuchih, zato videchi, da u ovomu dogagyaju jeſt prigoda ujediniti Cerkvu Moskovsku s Rimkom, obra za ſvoga Pokliſara cſovika viſoke i oſctre pameti, i za takve poslove opraviti verſtna Antuna Poſſevina Miſnika. Poſſevin ovi poſao Bogu priporucſivſci, i od Pape s-blagoſovom primivſci knyigu, kakono i drugu od Rudolfa Ceſara, najgye Stipana kralya Polyskoga u taboru, kod Disne varoſca Bile Ruſſie. Onde posli razgovora oſobitoga, radi koga od Pape biaſce poslan, ſtixe u Moskoviu *godiſcta 1581.*, gdi, kako i prie na putu, bi docſekan od goſpode Moskovske, i s-oſobitim poſctenyem primlyen. Doſcavſci prid Cara ukaza ſvoju oſobitu razbornoſt, iskajuchi ona, kojaje Papa od Cara xelio; i *pervo*, akoli Papa odvrati Stipana kralya od ratta, da kakoje Car po ſvomu Pokliſaru obechao, dopuſti Pokliſarom Rimskim, po derxavah Moskovskih prolaziti u Perſiu, i Tatarsku. *Drugo*, da bude slobodno tergovcem Rimskoga zakona u Moskovii tergovati, i Cerkve imati. Zatim mudro vladajuchiſe Poſſevin, dogye u razgovor od ujedinyenya Cer-

x) Raynald. ad An. 1472. N. 48.

Digitized by Google

Cerkve Moskovske. Slisçaogaje Car zadugo, i odgovarao; najposli nemoguchi na kripoſne razloge Poſſevina odgovoriti, recſe, dache od toga posli ucſinyena mira obilatie beſiditi, kadaſe on iz Polyske ſrichno povrati. Odde dakle Poſſevin k-Stipanu kralyu, i kako biaſce plodne pameti, donoſechi mloge kripoſtne razloge, najposli prignuoje kralya, da mir ucſini s-Moskovih. Razumivſci Car velleſeje obradovao, i Poſſevina, kadaſeje u Moskoviu povratio, kakono ſarahnitelya ſvoga jeſt primio.

Poſſevin zafalivſci Bogu za ſrichan izhodak posla ſebi priporucſena, pouzdaſe dache nachi Cara velle vechma prignuta na ujedinyenye, negoli prie biaſce. Dakle buduchi Car rekao, dache od toga posli mira ucſinyena obilatie beſiditi, a i Poſſevin videchi veliku blagoſt Cara pram ſebi, pocſe od ujedinyenya govoriti. Ali ſcto? taddaſeje Poſſevin ſpomenuo, daje ono iſtina, ſctomu kraly Stipan govoraſce, da Car nie za drugo slao Poklisare, nego za dobiti ſvomu carſtvu mir koriſtan. Doiſta nikke divje chudi Car biaſce, zaſctobo kada Poſſevin govorechi od sjedinyenya ſtiſnu nyega s-razlozih, takoſe razyidi, daſuſe ſvi onde zacſudili, da on Poſſevina, kako mallo prie najſtarjega ſina, buzduvanom neudari. Alliga opet Poſſevin mudro, premako slobodniim govorenyem, utiſci. Da pak on Metropolitu Moskovskog polyubi u ruku, i da odmetnika Liturgiu sliſca, nekti ni pojedan nacſin priſtati. Niſcta dakle ſctoſe ticſe ujedinyenya nemoguchi opraviti, odlucſi Poſſevin povratitiſe. Car niſctanemanye za ukazat ſpoznanye radi ucſinyena mira, dopuſtioje ona, koja je Papa iskao, i Poſſevinu mloge Katolike zaroblyene poklonio y). A Poſſevin Caru od gercskoga odmetniſctva zaroblyenu, poklonioje Gennadia Patriarhe Carigradskoga u Ruſski jezik Branopis Sabora Florentinskoga; da iſtinu cſati, koju nekti sliſcati; veliki doiſta poklon, daſe hotio bude ſcnyime sluxiti.

Poſ-

y) Niremberg. in Hiſt. S. J. T. I.

Digitized by Google

Poſſevin povrativſciſe u Rim, dadde razlog ſvoga pokliſarſtva kazivajuchi, ſcto, kakoliſe dogodi; i u komu ſtanyu nahodiſe Cerkva Mosko-Gercska. Pofalyen bi oſobito od Pape radi ſvoga naſtojanya, premako nemogaſce razbiti odmetnicska otverdnuta ſerdca: i zadovolyan Papa biaſce, buduchi kakono dobar paſtir izgublyenu ovcu iskao. Poſſevin pako povratioſeje opet u Polysku, ſctoje onde koriſtio, ſpomina od nyega piſaoc od ſtvarih Cerkvah Slavenskih z), ne Katolik, kakoje iz iſte knyige poznati. *Antun Poſſevin*, govori on, *koiſeje dugo u ohodvoj Ruſſii zaderxavao, s-velikom pomnye ſvoje fàtom, velike poslove Papah Rimskih je opravio.* Razumitiſe ovdi ima ujedinyenye Roſſnyakah, po nyegovu ſvitovanyu ucſinyeno, kojeſe dogodi *godiſcta 1596.* kakochemo posli viditi, i iſti piſaoc biljexi.

17 Posli nikoliko godinah, Demetria, illi biaſce pravi ſin Ivana Vaſilievicha, illiſe za takva prokaza, piſaoje u latinski jezik vlaſtitom rukom Papi Klementu osmomu, dache ujediniti ſvu Moskoviu s-Cerkvom Rimskom, akoliju oſvoi. Alli iſti Moskovi *godine 1606.* nemillom, i pogerdnom ſmertju umoriſcega. Uzrok zadate lyute ſmerti izneſoſce nikoi, zaſctobo derxi s-Papom, i zaſctobo naminio biaſce cerkvene obicſaje gercske iskoreniti. Piſaoje takojer poslie *godiſcta 1673.* Alekſia Mihalyevich Papi Klementu deſetomu, obechajuchi mloga za koriſt kerſtjanſtva, akoliſe ſcnyime Polyaci ujedine ſuprot turskoj ſilli. Alli kakobimu virovao Papa, znajuchi da i Moskovi, kako i Gerci, o dobru vrimenitu vechma, nego o ſpaſenyu duſcah naſtoje. Izkaoje takojer od Pape po ſvomu Pokliſaru Ceſara nazivak; alli nie od nyega povolyan odgovor dobio, zaſctobo ni on nie dao. Papi doſtojan nazivak.

Doſtojanje ovde oſobite ſpomene nyegov Petar Alexievich
18 Samoderxac Ruſſie, nazvan veliki. On *godiſcta 1698.* poslaoje u Rim

z) Adrianus Regensvolſcius in Syſtem. Hiſt. Chron. Eccl. Slavisarum.

Digitized by Google

Rim poglavitoga ſvoga Vojvodu Czeremeta, koi ponizno pokloniv-ſciſe, i polyubivſci u noge Papu Inocencia dvanaeſtoga, darove od Petra poslane prikaza. Papa primioje Czeremeta s-velikom blagoſtju, od kogaje takojer tako podaren, daje mogao pripovidati, i faliti blagodarnoſt Pape Rimskoga. Iſte godine miſeca Lipnya, illi kako drugi piſcu, oſamnaeſti dan miſeca Travnya, Car Petar hotiuchi pohoditi razlicſita kralyeſtva u Europi, doſcavſci u Becs pozdravioje Ceſara Leopolda velikoga, koi takojer novoga goſta, kakoſe doſtoi, je docſekao. Naminio on biaſce iz Becſa u Italiu ichi, alli ovu nyegovu ſpaſonoſnu morebiti odluku izvernu buna od Strelicah u Moskovii zametnuta, i zato biaſce uſillovan povratitiſe. *Strelici* ovi biau vojnici slobodni, kao u Turakah Janicſari, iz megyu nyih Car kollovogye ove bune ſmacſe, a oſtale na Nimacski nacſin u red ſtavi, koga i ſada slide Moskovi slavodobitnici Turcſina. Povede on ſobom ſinove velike goſpode Moskovske, ſcto do onoga vrimena neobicſajno biaſce, dabi oni iz Moskovie izlazili; alli nepovede zato, kakoſu nikoi ſzcinili, dabi i oni vidili po koiſe nacſin oſtala kralyeſtva vladaju, nego za uztegnuti ſtrahom goſpodu, daſe neuslobode zaverchi koju ſmutnyu, nad koih ſinovih, koje uzaſe imadiaſce, mogaobiſe on oſvetiti. Kudje pako putovao, nemorega pero moje sliditi, o zacſetu poslu zabavlyeno.

Daje Car Petar na ujedinyenye prignut bio, ſvidocſinam do- 59
gagyaj slidechi. Kada on dogye u Paris pervoſtolni grad Francie, godine *1717.* pohodechi glaſovitia miſta, dogye i u dvor Sorboneskih naucſitelyah petnaeſti dan miſeca Junia, to jeſt Lipnya. Pozdravlyen od iſtih naucſitelyah, uveden biſce, kakoje xelio, u onu glaſovitu knyigaonicu, u kojojſeje namirio na knyige Slavenskim jezikom piſane od Vire, i zakona. Tadda buduchi on pocſeo befiditi od ſtvarih cerkvenih, Bogoslovci Sorboneski sluxechiſe ovom prigodom, s-velikom ulyudnoſtju, i blagoſtju, ukazaſce xelyu pomirenya i ujedinyenya Cerkve Moskovske s-Rimskom, za koim kadabi Car naſtojao, uzmnoxaobi slavu ſvoju, i neumerlo ime ſtekao. Nadoſtaviſce joſc, da ova ſtvar nebi bila mucſna; akolibiſe ne od oholoſti hotili inaditi, nego u duhu krocſine, i lyubavi pravu, i iſtinu ſpaſonoſnu iskati. Na to priblagoſtivi Car odgovori: Znadem, daſu nikoi cslanci, i dva imenova, radi koih neslaxuſe megyu ſo-

bom ove dvi Cerkve; alli buduchi, daſe ja nerazumiem toliko, kolikoje triba u cerkvenomu, koliko u vojnicskomu, i ſvitovnomu derxavah vladanyu, nemoguſe u iſte poslove puſtiti: vech akobi hotili ſcto na piſmu dati, ja koliko uzmogu, hochu pomochi od moje ſtrane, i s-mojom oblaſtju zapoviditi Episkopom, i Duhovnikom, da odgovor dadu. Ricſi ove Cara velle ugodne biau Sorboneskim Bogoslovcem, zato oni u hitnyi sloxiſce piſmo od ovoga posla cerkvenoga, i ſutra dan Carskomu Velicſanſtvu u ruke pridadoſce s-velikim uffanyem. Smotriſcebo da veliki Car, ne ſamo po nacſinu vojevanya, i nauka mlogoſtrukoga, ſvoje carſtvo xeli nakititi; nego i obderxavanyem prave Vire, i zakona, o komu ſricha, i slava kralyeſtva viſi. Piſmo ovo Bogoslovacah Sorboneskih ovde donoſim, premako ne od ricſi, do ricſi, niſctanemanye niſcta neoſtavivſci, ſcto jeſt potribno znati, kako ſvaki moxe viditi u knyigi a) iz kojeſam i ova, koja doneſo, i kaza, uzeo. Ovo prie toga imam napomenuti, da Bogoslovci niſcta od Focia neſpominyaju, buduchi da u nyegovo vrime nebiaſce Cerkva Iſtocsna cilovito raſtavlyena, i poslie nyegova neſrichnoga preſtavlyenya zatèrpano, i zaſuto neſrichno Bogu, i Cerkvi iznevireno odmetniſctvo, jeſt uzdigao Cerulario, koga oni radi toga uzroka derxe za otca od odmetniſctva. Polak toga valya joſc biſjexiti, da premako Cerulario za xivota Leona Pape nie niſca piſao Petru Patriarhi Antiokenskomu, piſaoje niſctanemanye posli, kakoje ocſito iz odgovora Petra Antiokenskoga.

PO-

a) Hiſtoire de Pierre I. ſurnommè le Grand Empereur de tutes Ruſſies .... A Amſterdam, et Leipzig chez Arkſtée et Merkus 1742.

Digitized by Google

POGLAVJE DVANAESTO.

Nacſin prikazan od Sorbone Caru Petru velikomu za ujediniti Cerkvu Moskovsku s-Rimskom.

SCtiemo, danamje pridanō, i pripomnyivo od Pavla Apoſctola priporucſeno; daſe pobrinemo cſuvati jedinſtvo Duha, u zavezi mira; zaſctoboje *jedan Goſpodin, jedna vira, jedno Kerſctenye* b). Za ucſiniti, i ſtechi ovo jedinſtvo, i ononamje ne za mallu podpomoch; jerbo u Moskovah, nenahodiſe toliko zaprikah ove sloxnoſti, koliko u drugih u Iſtoku naslidbah, xalechi poznajemo. 60

Iſpovida s-nami Cerkva Moskovska jedinſtvo Velicſanſtva Boxanſtvenoga, i triu priſvete Troice ſobſtvah jednobiſtvenoſt; i bogopſovke Arianah odbacuje. Iſpovida s-nami ſve nauke od cſudnovatoga ujedinyenya megyu Boxanſtvom, i cſovicſanſtvom, i od razlucſenya dviu naravi u Iſukerſtu, kojaſmo po ocſitovanyu Boxjemu primili. Iſpovida s-nami kojanas ucſi Vira Katolicſanska od griha iſtocsnoga; od odkuplyenya po Goſpodinu Iſukerſtu; danamje potribna pomoch milloſti Boxje za ucſiniti ſvako bogolyubno dillo. Iſpovida s-nami, daje Iſukerſt u Cerkvi naredio ſedam Sakramenatah, da kruh i vino na otarskomu poſvetiliſctu biſtveno obrachaſe, u tilo, i kerv Iſukerſta; i da Iſukerſtu, koi u iſtinu jeſt u otarskomu Sakramentu, cſini poklonyenye najviſcje od bogoſctovanya.

Poſctuje s-nami, i zaziva priblaxenu Divu Bogorodicu, i Svete zajedno na nebeſih s-Iſukerſtom kralyujuche: poſctuje s-nami Mochi Svetih, i Prilike Svetih, ukazujuchi poſctenye onima Svetim,

b) Ad Epheſ. 4. v. 5.

Digitized by Google

kojenam Prilike one prikazuju. Cſini s-nami molitve, lemoſine, i Miſe, illiti Liturgie za duſce virnih mertvih, virujuchi ſtanovito, daim ova pomaxu, i koriſna jeſu za oblakſcati muke, i od nyih izbaviti, akoliſu ſcto joſc duxni na drugomu ſvitu pravdi Boxjoj zadovolyiti. Poznaje s-nami datu od Iſukerſta oblaſt Cerkvi, ſtaviti zapovidi, koima imadu ſvi pravovirni poslusni biti; kakonoje ſveta zapovid, poſtiti, uzderxatiſe od meſa u ſtanovito vrime od Cerkve naregyeno.

Najposli daſe nezadarxavamo u broju oniu cslanakah, u koimaſmo sloxni, primaju s-nami Moskovi, i poſctuju ſveta Pisma od Boga nadahnuta, ſveto Cerkve pridanye, kakono ſtanovite naredbe od Vire. Poznaju s-nami, daje Cerkva jedna, Vidiva, Katolicſanska, kojaje neprivarlyiva, u ſudu, i odregyenyu nauka od Vire, i napokon, da izvan ove jedne ſvete, Katolicſanske, i Apoſctolske Cerkve, nejma uſſanya od ſpaſenya, s-nami iſpovida. Buduchi pako, da izvan jedinſtva Cerkve, nejma ſpaſenya, kakonas ucſi ſveto Pismo, i nepritergnuto Cerkve pridanye, ako nesklade, raſtavlyenya, koja ſveti Pavao broi megyu onima griſih, koje cſinechi neche zadobiti kralyeſtvo nebesko, ocſito jeſt, skolikom pomnyom, i brigom imadu Kerſtjani naſtojati, o sloxnoſti, i ujedinyenyu; i akoſu koje zaprike, brez kerzmanya, i udily dignuti.

I kojabi mogla biti zaprika, da nebi udily onomu priveliko-mu, i uzdiſanu kerſtjanſtva dobru privolyila Cerkva Moskovska, da nebiſe ujedinila s-Cerkvom Rimskom? Jedda zakon uſtavah, illiti obicſajah cerkvenih; alli ocſito jeſt, da s-razlicſnima obicſaih jedinſtvo Vire obſtajati moxe. U primlogih derxavah govori S. Firmilian c) mloga po razlicsnoſti miſta jeſu prominyena, nitiſu zato od Cerkve Katolicſanske mira, illi Cerkve jedinſtva odſtupili. Obilatie joſc ucſi ovo ſveti Auguſtin d). Neka dakle bude jedna vira opchinska, kojaje po ſvemu okoliſcu ſvita raſcirena, Cerkve

c) Epiſtola inter Cypriani Epiſtolas 75. N. 4.
d) Epiſt. 36. ad Caſulan. N. 22.

Digitized by Google

kve; kakono u nutra, i u udih, premakoſe iſto Cerkve jedinſtvo po razlicsnim obsluxivanyem slavi, po komu ni po jedan nacſin, ſcto u viri iſtinito jeſt, niſctaſe neprominyuje; zaſctobo ſva slava kcheri Kralya je iz nutra, ona pak obsluxivanya po nyezinoj odichi razumiuſe.

Znano jeſt, da do neſrichnoga vrimena Cerularia Iſtok, i Zapad, premako sluxechiſe razlicſitima obicſaih, mir, i sloxnoſt jeſt uzderxao, i cſuvao. Pacſe i u ovih ſtranah Latinah, u razlicsnih miſtih, razlicſne obicſaje vidimo; i ſverhu toga, koiſugodi do ſada Gerci s-Cerkvom Rimskom ujedinyenye ponovili, xivu po ſvoima obicſaih. Neche dakle biti ni jedne zaprike, kojabi zabranila, Cerkvi Moskovskoj vlaſtite obicſaje sliditi, kakono u kiſelu prikazivati poſvetiliſcte, akoliſe iſtom neuzſuprotivi obicſaju Latinah iſpovidajuchi, da i u priſnu pravo, i dobro poſvetiliſcte cſiniſe, kakono poznaju Theofilakt, Demetrio Komaten Episkop u Cypru, Barlaam Giracenski, Gregoria pervi Namiſtnik, i drugi iz megyu Gerkah naucſnii, i razboritii. Niti je pogibio, dabi koje druge obicſaje iſte Cerkve Papa Rimski digao, kakonoſe ni mi neboimo, dabi on primlyene od Cerkve Franceske digao, buduchi, da to nemoxe, kako mi ucſimo, ucſiniti. 69

Sctobi pak joſc moglo ſmetati ovo ujedinyenye Cerkve Moskovske? Jedda nacſin cerkvenoga vladanya? alli akobi i derxala za ſvoj oſobiti razlog od zaprike Cerkva Moskovska, ſvi protivni razlozi, tako rekavſci, izcſeznutiche, kadaſe ova ſtvar uprav, ocſito, i u kratko pokaxe. Mi najpervo ucſimo, daſu Episkopi po zakonu Boxjemu nadſtolnici Apoſctolah, i Iſukerſtovi Namiſtnici: a Papa Rimski, koi je zakoniti ſvetoga Petra nadſtolnik, po zakonu takojer Boxjemu jeſt pervi Biskup, pervi Namiſtnik Iſukerſtov, i po ti nacſin u okoliſcu Cerkve ſrida jedinſtva, i opchenya vidiona zaveza; i zato Apoſctolska nyegova Stolica imade *moguchie Poglavicſanſtvo*, kako govori ſveti Ireneo, nego kojagodi druga na poſe Stolica, da naſtoi u opchinskoj Cerkvi za obderxavanye ſvetih kanonah, i ucſuvanye Vire, i jedinſtva, kako ucſi ſveti Cyprian. Poglavicſanſtvo Pape Rimskoga u ricſih ſvetoga Evangyelya utemelyeno; po pridanyu pervaſcnyih vikovah poſvi-

Digitized by Google

docſeno, poznaliſu Otci u ſedam Saborih opchinskih, koje i Cerkva Moskovska prima. Ovo jedno jeſt od Poglavicſanſtva Pape Rimskoga, ſcto u ſvoj kolikoj Cerkvi pravoslavnoj Katolicſanskoj, sloxnom, i jednoucſnom virom derximo. A oſtala, u koimaſe neslaxu Katolici, niſu kakvi nauci, koibiſe u Katolicſanskoj Viri, i u iſte Vire iſpovidanyu zderxali. Ovoje poznao najposli priſveti Papa (Innocencio jedanaeſti) kada glaſovito dillo, illiti knyigu, za odbiti krivovirnikah pogerde od ſvete Cerkve, od jednoga iz megyunas priuzviſcena Biskupa e) sloxenu, po ſvojemu oſobitomu privolyenyu jeſt potverdio. Doiſta Franceſah nauk jeſt da ona oblaſt, koju ſveta Stolica ima ſverhu ſve Cerkve, i ſverhu ſvakoga na poſe Cerkve paſtira, nejmaſe miriti ni pruxati po volyi Rimskoga Pape; negoſe ima on sluxiti ſcnyome po nauku ſvetih kanonah, koiſu po nadahnutju Duha ſvetoga ucſinyeni, i s-poſctenyem pervanyih vikovah poſvecheni.

62 Nauk Franceſah jeſt, da skupſctina paſtirah, to jeſt Cerkva u Saboru skuplyena, ima od Iſukerſta viſcu i vechu oblaſt, kojoj i Papa ima posluſcan biti, u onim ſtvarma, kojeſe ticſu Vire, izkorenyenya odmetniſctva, i upravnoga xivlyenya Cerkvenikah. Ovoje odlucſeno od Saborah opchinskih Konſtantienskoga, i Baſileenskoga, od Cerkvenikah Franceskih ocſitovano, i od ſvetih Pariſińskih Naucſitelyah vazda derxano. Nauk Franceſah jeſt; da ſud Pape Rimskoga, nie neprominljiva naredba Vire, ako nyemu nepriſtane ſud ſve kolike opchinske Cerkve: i da Papi, koi ſamo duhovnu oblaſt imade, nie ni jedna oblaſt od Iſukerſta dopuſctena ſverhu kralyeſtvah vrimenitih, i zato on nemoxe ni pojedan nacſin, niti radi Vire, niti zakona odriſciti i oproſtiti od duxnoſti, i posluha, kogaſu podloxnici ſvoima vrimenitim, illiti ſvitovnim Poglavicama duxni ukazati. Ova da mi ucſimo, i derximo znadu Rimlyani; i premako nikoi, koi dilye raſcirujuchi Pape oblaſt, ſuproti nami ucſe, faſvim tizim, buduchi daſe ova od Poglavicſanſtva Pape neticſu Vire, Rimlyani

s-na-

e) Jacobus Benignus Boſſuet Epiſc. Meldens.

Digitized by Google

s-nami, i ſcnyima razlicſno ucſechi, u opchenyu ſvete Cerkve mir uxivamo.

Kojabi joſc zaprika mogla biti, daſe nebi Moskòvi s-nami ujedinili? Jedda oni nauk od izhogyenya Duha ſvetoga? Alli ni ova neche biti zaprika, akoli uzktiu ne inaditiſe ſamo, nego s-pomnyom ovi nauk protreſti. Pervo, Cerkva Gercska iſpovida, da Duh ſveti od Otca po Sinu izhodi; a Latini, da Duh ſveti od Otca, i Sina izhodi, nahodiſe ovi, i jedan, i drugi nacſin govorenya u knyigah ſvetih Otacah, koje ſctuju obedvi Cerkve. Smotriliſu ſveti Otci Vaſilia veliki, Grigoria Bogoslovac, da ove dvi ricſi ἐξ καὶ διὰ od i *po* ſve jedno zlamenuju, kako i drugi glaſoviti Bogoslovci ucſe. I ſctoche rechi: Duh ſveti izhodi od Otca *po Sinu?* jedda ono ſamo, ſcto nikoi Gerci ſuprotivni miru govore, da Duh ſveti izhodi od Otca, a Sin s-Duhom ſvetim jeſt jedne iſte naravi, illiti biſtva? Alli ako rics *po* imaſe tako razumiti, rechichemo po ti nacſin, da Sin izhodi od Otca po Duhu ſvetomu, buduchi da Sin izhodi od Otca; a Otac, i Sin, i Duh ſveti jeſu jedne iſte naravi, illiti biſtva. Da pako Sin izhodi od Otca po Duhu ſvetomu, doiſta neche ni jedan Gerk ovo rechi. Dakle na drugi nacſin imaſe razumiti ono, ſcto u knyigah ſvetih Otacah ſctiemo, da Duh ſveti izhodi od Otca *po* Sinu; da navlaſtito niſu ſamo jednoga biſtva, nego takojer da obadva ſobſtva jeſu jedan iſti pocſetak, iz koga izhodi Duh ſveti, i da od obadvoice izhodi, premakoje ovo dao Otac Sinu, da kako od nyega, tako i od Sina izhodi: kakono, akoje jedna ſvicha od druge uxexena, i ove obidve ſviche zajedno uxegu trechu (kako govori S. Grigoria Niſſenski) tadda, da ona trecha ſvicha, ne ſamo od perve, nego i po drugoj je uxexena, moreſe iſtinito rechi. I ovo iſto jeſt, ſcto Cerkva Latinska iſpovida, kada viruje, da Duh ſveti od Otca i Sina izhodi; a zato Cerkva Latinska ovako iſpovida, i govori, zaſctobo ovi nacſin govorenya imade ſebi pridat od ſvetih Otacah, i Saborah. Sluſcajmo ſcto Epifanio ſuproti krivovircem govori: Vazdabo s-Otcem, i Sinom jeſt Duh ſveti; ne Otca kao brat, ne rogyen, ni ſtvoren; ne Sina brat, ne Otca unuk, nego od Otca izhodechi, i uzimajuchi od Sina; niti Otcu, niti Sinu izvanski, nego iz iſtoga biſtva, i iz iſtoga Boxanſtva iz Otca, i Sina. Priliçsna ima, i ſveti Cyrill Alexandrinski u ſvojoj ſinodskoj knyigi 62

od

Digitized by Google

od ſvoje ſtrane, i Sinoda piſanoj Neſtoriu, koi nauk i u poslid-nyih nyegovih knyigah nahodiſe f), da tko nepoſumnyi, daje on kadgodi od ſvoga nauka vlaſtitoga odſtupio. Ovim dvima da priſtaje, i slaxeſe ſcnyima Athanaſio, Vaſilia veliki, Dydim, i oſtali Otci Iſtocsni, moglibi lasno pokazati, dabinam dopuſtila kratkocha vrimena. Da jeſt pako i Latinah iſti nauk, Ambroſia, Auguſtina, Leona, i oſtalih, znadu i Moskovi. Kakobiſe dakle Cerkva Moskovska protivila druſctvu, i sloxnoſti oniziu, od koih znade, da drugo neviruju, nego ſcto od ſvetih Otacah jedne, i druge Cerkve, i od poſalyenih opchinskih Saborah jeſu primili. Scto pako ſerdcem virujemo, tkoche zabavlyati, ako i uſtma iſpovidamo? a navlaſtito buduchi, da i Cerkva Latinska niſcta Gerkom nezabavlya, koi povrachajuchiſe u jedinſtvo, ſcto i Latini nadoſtaviſce u Simbolu ricſi one: *i Sina.*

64 Nie dakle ovi raſtavlyenya uzrok Gerkah od Cerkve Rimske. Niſcta u knyigah od Cerularia piſanih, i od Leona Akridanskoga; niſcta od Leona Pape datih knyigah nenahodiſe od izhogyenya Duha ſvetoga. Niti je ovi nauk iz pocſetka bio uzrok raſtavlyenya, kako piſce Petar Patriarha Antiokenski Dominiku Gradenskomu; pacſe govori, da Cerulario, okrivlyuje Latine ſamo, zarad poſvechenya u priſnu. I doiſta Cerulario neoſvagya Latine, nego zaſctobo poſvechuju u priſnu; nepivaju uz Korizmu Alleluja, i jos zarad nikoih ſctokakvih ſtvarih; i ſa ſvim tizim brez izvigyenya, i protreſanya, ſuprot nacſinu ſvakoga zakonitoga ſuda, necſuvſci drugu ſtranu brez oblaſti Sabora, ſam on s-nikoima Episkopih ſebi podloxnima uſudiſe Cerkve Latinah zatvoriti, Papu Rimskoga, i vas Zapad, koi je ſcynime iſti nauk, i obicſaje slidio, od cerkvenoga ſopchenya raſtaviti. Zarad ovih ſtvarih, mlogo i s-velikom krotcſinom, tuxiſe piſcuchi nyemu Papa Leo deveti, i prid ocſi ſtavlya ono prave matere millofergye, kojeſeje ſerdce ſmutilo, kakonam kaxe dogagyaj Salamuna, koja ne mo-

f) In Dialogis de ſanctiſſima Trinit. Dial. 7. Spiritum S. non eſſe alienum a Filio: quia ex ipſo, & in ipſo, & ipſius proprius eſt. Item Dial. 8. qui poſt pacem orientalem ſancitam ſcripti ſunt.

Digitized by Google

mogaſce podniti, daſe ſin razdili. Zatim nadoſtavlya: *Niſcta nehude ſpaſenyu virujuchih, razlicsni u vrimenu, i miſlih obicſaji, kada jedna vira po lyubavi cſinechi, koja moxe dobra, jednomu Bogu ſve kolike priporucſuje.*

I ovi je bio gercskoga raſtavlyenya od Latinah pocſetak, 65
koja doiſta tribaje ſveſerdno promisliti: zaſctobo od ſtvarih po nyiovome pocſetku obicſajemo ſuditi. Scta radi od onoga vrimena, velle, i nepriſtance bolinas ſerdce zaradi bratche naſce. Nechemo niſcta ovde ſpominyati, da nijedne pomnye nie oſtavila Cerkva Rimska, za dignuti ovi nesklad, koga ona nie uzrok, jerbo od nye neizajgye. Ono ſamo ovde zadoſta jeſt napomenuti; da nam niſcta nemore biti draxje, niſcta toliko uxgano nexelimo, koliko jedinſtvo: a uſuprot na niſcta toliko nemerzimo, koliko merzimo na nesklad, i odmetniſctvo. Koliko pak potribno jeſt naſtojati, daſe ovo opchenye s-Cerkvom Rimskom neodbaci, dva Otca, Cyprian, i Firmilian, koiſe biau s-Cerkvom Rimskom zavadili, xeſtokim ricsma opominajunas. Cyprian govori: Tko od biſa je poludio, dabi povirovao; daſe moxe razſichi jedinſtvo Boxje, odicha Goſpodinova, Cerkva Iſukerſtova? Ovonam napominya ſveto Evangyelye: *Bitiche jedan paſtir, i jedna ovcſarnica;* i ſveti Pavao: *Molimovas bratcho za ime Goſpodina naſcega Iſukerſta, da nebudu megyu vami razdilyenya.* Koim ricsma punim lyubavi nechemo niſcta drugo pridati, nego ſamo lyubomudraca Gerka Theoriana viche. Pokazavſci, da u priſnu kruhu, i kiſelu jednako biva pravo poſvetiliſcte, domorodce ſvoje Gerke na ovi nacſin opomina: ſvitujemo vas, daſe nepuſtite u zavade. Ovobo nie naſc obicſaj, niti Cerkve Boxje; nego ſa ſvima uzderxite mir, mir Iſukerſta uxivajuchi, koi obadvoja cſini jedno; i Latine tako, kako bratchu, lyubite, jerbo pravo od vire derxe, i viruju.

Pismo ovo zaradi odlazka carskoga velicſanſtva, hitechim 66
perom doverſcujemo; i Goſpodina Boga za ſrichan put Cara velikoga molechi naſcim molitvama pratimo. Poſcao u dobri cſas; i koi je po ponovlyenyu carſtva ſvoga slavni nazivak Cara velikoga ſebi ſtekao, neka joſc po uzmloxanyu nove slave, vladanye ſvoje ſvetoj Katolicſanskoj Viri podloxi; daſe po ti nacſin raſciri, i uzvelicſaje carſtvo Iſukerſtovo, po konu i on cſeſtito i slavno

Digitized by Google

caruje. Neka bude on Cyro drugi, koga desnicom, kako govori Prorok, sluxioſeje Bog u milloſergyu ſvomu: neka u ſvitloſt iſtine, i u jedinyenye privede, derxavah, i pukah ſvoih ponovitely, i razruſcivſci ſtinu megyu nami, koja nas raſtavlya, produlyeni nesklad megyu ſvojom, i Rimskom Cerkvom digne; da bude najposli puk viran, i jedan, kakonoje Cerkva, i jedna Vira. Po ovomu naſtojanyu, i bogolyubnoſti, mlogoche vechma nadichi, i nadſivati slavom pridſtolnike ſvoje, nego ſvoima viteſckima dillih. Po ovoj ſvojoj vlaſtito kripoſti, ne manye, nego po velicſanſtvu vladanya zadobitiche onu najvechu ſamovladajuchu, od ſvih ſctovanu oblaſt, koja ni po jedan drugi nacſin neche tako kripka, ſtalna, i neganuta biti, kako kada kao sluga Boxji, i ſin ſvete pravovirne Katolicſanske Cerkve, za ujedinyenye naſtojati bude. Piſano u dvoru Sorboneskomu petnaeſti dan miſeca Junia, *godiſcta 1717.*, i podpiſano od oſamnaeſt Bogoslovacah Sorboneskih.

67 Car Petar primlyeno od Sorboneſah pismo, kadaſeje povratio u Moskoviu, skupivſci Arhiepiskope, Episkope, i Kalugyere, kakoje u Pariſu obechao, pridadde nyima pismo, da protreſu za razviditi, jelli zakon koi Boxji, illi kripoſtan razlog, iz koga slidi, da ove dvi Cerkve Moskovska, i Rimska pod jednom iſtom glavom Papom Rimskim imaduſe ujediniti? i zatim da na ono pismo Bogoslovcem Sorboneskim odgovor dadu. Veliko, i teſcko brime nametnu Car, alli oni z-glave lasno sbaciſce, govorechi: Gerci, koi ugodno za Cerkvu Rimsku piſaſce, biau malloverſni uli zaoci, poſctujuchi Papu, da od nyega koju plachu zadobiu: i niſcta Sorboneſom neodgovoriſce. Jedda ne mudro? Kako ne? Doiſta oni Moskovski Bogoslovci veliku ſvoju neumitnoſt, illi opakoſt ukazaſce. Jedda kripoſt ovoga pisma ſtoi u ſvidocsbi nikoliko Gerkah, koje Sorboneſi imenovaſce? Drugi piſcu drugacſie. Nahogyauſe megyu Moskovih u ovomu vichu tri, illi cſetiri Gerka, i jedan iz megyu nyi oſobiti po imenu Kontoidi iz Karſa rodom, radi nauka ucſinyen Arhiepiskopom od Vologde. Dakle ono pismo joſc prie razvidivſci, kada u recſenomu ſaſtanku na glas cſatechi dogyoſce do poglavicſanſtva Pape, kao daſe biau prie dogovorili, razjigyeni ſvi jednoglasno zavapiſce: Mi nepoznajemo, niti moxemo poznati, jednu glavu ſve Cerkve opchinske, oſim ſamoga Iſukerſta. Papa Rimski u redu Episkopah jeſt pervi;

Digitized by Google

vi; i ovo ſctoje pervi, nejma po zakonu Boxjemu, nego po privolyenyu Episkopah, koiſuga po ti nacſin hotili poſctovati, zaſctoboje Rim ceſarska ſtolica. O zloumni! koi to biau Otci? zaſcto nepromatrate ono, kakoje doſtojno, ſcto u onomu piſmu nahodite, da ona Pape oblaſt jeſt utemelyena u ricſih ſvetoga Evangyelya, i od ſedam opchinskih Saborah poznana. Daſu pako oblaſt dali Otci, zaſctoboje Rim ſtolica Ceſarah, kako vi velite; pitaju Latini, od koih Ceſarah, buduchi Konſtantin prinio ſtolicu ceſarsku, iz Rima u Carigrad? jedda zaradi neznaboxacah, koiſu Iſukerſta progonili, i Cerkvu Rimsku razruſciti naſtojali; jedda za ucſiniti nyima ovo poſctenye, cerkveno doſtojanſtvo jeſu dali Rimskomu Papi Otci? I buduchi da od ovih Ceſarah govorimo, neznateli kadaſe zametnu ſmutnya zarad skinuta eretika Patriarhe Antiokenskoga, koi nekti dati miſto obranu za ovu ſtolicu Domnu, Episkopi, po zapovidi Pape, utekoſceſe k-Caru Aurelianu. A ſcto on? Neka bude recſe nyegova kucha, komu Episkop Rimski doſudi. Ovo recſe jedan neznaboxac. Tolikoje bila i u ono neſrichno vrime oblaſt Pape ſverhu Cerkve Gercske. Ovo iſto mogadiau znati iz ſvoih Mjeſacslovih knyigah g) iz koih, oſobito dana ſceſtnaeſtoga miſeca Januara, oſamnaeſtoga miſeca Februara, devetnaeſtoga Junia, mogadiau Moskovi pokazati, da Papa jeſt vidiona glava opchinske Cerkve, daſe pod ovom jednom glavom imade Cerkva Moskovska s-Rimskom ſjediniti, daje ona jedna i ſama ſpaſonoſna Cerkva.

Da neoſtavim, ſctomi padda na pamet; drugacſie, prid ovima, 68
Moskovi od Cerkve Rimske ſudiſce. Kada Kaſimir ovoga imena peti kraly Polyski naminio biaſce kralyevanye od ſvoje volye oſtaviti, u ovomu goſpode Polyacske prigovaranyu, i neslogi naſtojaſce Car Alekſia Mihalyevich pervorogyenoga ſina na priſtolye Polyacsko utiſnuti, i po ti nacſin vojskom dviu narodah Tursku ſillu slomiti. Znajuchi pak daga Polyaci nebi ni po jedan nacſin primili, akoſe nebi prie gercske naslidbe odrekao, i u krilo Cerkve Rimske priſcao. Zato dadde zapovid Episkopom daſe skuppe u

g) Libri Menaorum.

Digitized by Google

Sinod, i ovo pitanye protrefu: bili nyegov fin mogao fpafiti dufcu primivfci Viru, i zakon Cerkve Rimske? Scto Episkopi? Posli ucfinyena megyu fobom vicha odgovorifce: neka slobodno prigye u krilo Cerkve Rimske, koje jeft prava, i fveta Vira, i fveti obicfaji Cerkveni h). Neobrafce fina Alekfie Polyaci, nego Mihailya Koributa Wifnovicenskoga, fzcinechi; da nie priftojno tugyinu, i inoftrana za kralya imati. Mogaobife tko cfuditi, kako oni pod Carom Petrom Episkopi drugacfie fudifce od Cerkve Rimske, nego pod Carom Alekfiom? Scto, akoli oni Sinoda ovoga kollovogya Gerk Kontoidi fa fvoim Gercih od one neumerle gercske fuprot Latinom omraze zavede oftale Episkope, dafe protive iftini Cerkve Rimske, kakonofu i prie naftojali Gerci, dafe Moskovi odile od Cerkve Rimske? Pofumnyili oni morebiti biau, hocheli Car priftati nyihovoj ofuddi od Cerkve Rimske, zato znajuchi, kako Car naftoi za fvoje vladanye, rekofce jofc: dabife mogla velika fmutnya u nyegovomu carftvu zametnuti, kadabife ftvari od Vire prominile. Poznadde Car ifti, da ovi razlog nie podoban za odgovoriti na razlog Sorboneskih Naucfitelyah; fctoche? pohlepan za carevanyem, uzbojafe, dabife doifta buna zverchi mogla, kojabi fve nyegove odluke za uzvelicfanye carftva izverchi mogla, i nyega najposli fa ftolice carske zbaciti: dakle zapovid dadde, da od toga u napridak nitko nebefidi; da na pifmo Sorbonesko nifcta neodgovore. Szcinyafce, daje fvitnie muciati, nego nepodobnim odgovorom neumitnoft ocfitovati. Nati nacfin Car Petar, da nebi izgubio krunu Moskovsku, nefrichan izgubi krunu nebesku. Oftadofce dakle Moskovi u naslidbi gercskoj do danafcnyega dneva. Vladanye cerkveno ifpifaoje Bernardo Ribera u knyigi datoj na fvitloft u Becfu *godifcta 1733.* Broi on i) Metropolitah trinaeft, Arhiepiskopa fedam, dva Episkopa. Biljexim ovde, da nikoi odilnici neznajuchi na razloge Latinah odgovoriti, za osloboditife od prigovaranya, govore: Mi od Pape

ono

h) Papebroch. in fine Tomi I. poft diem 4. Maji in Praefat. Ephem. Orient. & Moscov. N. 18.

i) Par. 2. p. 277. Ennaratio Hiftor. praefentis ftatus Eccleſiaſtici Moscovitici.

Digitized by Google

ono virujemo, ſcto Franceſi. Alli vidiſmo, da nie iſtina, i zato neznadu ſcto govore. O dabi virovali, ſcto i kako Franceſi viruju! bilibi pravi Katolici. Srichnii u Polyskoj, i Litvanskoj biau Roſnyaci, kakochemo viditi.

POGLAVJE TRINAESTO.

Stanye Cerkve Ruske u Polyskoj, i Litvanskoj posli Sabora Florentinskoga.

ISidor Metropolita, od koga na *broju 54.* govoriſmo, oſtavivſci Moskoviu otverdnutu u ſvojoj naslidbi, i doſtojanſtvo Metropolite; priporucſioje Papi ſvoga privirnoga druga Grigoriu Bulgara, koga Nikola Papa poſvetivſci za Metropolitu, poslaoje u Polysku. Primlyen od Kaſimira kralya Polyskoga, i Vojvode Litvanskoga s-velikim poſctenyem oſvoioje on Metropolitansku Stolicu u Kiovii; i po ti nacſin vladaoje on oblaſtju cerkvenom u dolynoj Ruſſii podloxnoj kralyu Polyskomu; a odmetnik Jona u gornyoj Ruſſii, illiti Moskovii. Od ovoga vrimena ove dvi Ruſſie od razlicſnih Poglavicah Cerkvenih vladane biau. Iz megyu dvadeſet i viſce Episkopah, ſedam oſtadde podloxnih Metropoliti Kiovskomu u Polyskoj Ruſſii, a oſtali ſctuju Moskovskoga. U to vrime razlucſenya ove cerkvene vlade, i u Derxavah kralya Polyskoga odmetnici oſtadoſce, kako moxemo razumiti iz xivota ſvetoga Kaſimira mladicha, koi s-ovoga ſvita pogye u kralyeſtvo nebesko *godiſcta 1458.* onbo ſveſerdno naſtojaſce, daſe zabrani nove cerkve ſagraditi, i ſtare popraviti onima, koiſu od ſvete Cerkve Rimske odſtupili. Posli ſmerti Metropolite Kiovskoga Grigorie, obran bi *godiſcta 1474.* Miſael, koi skupivſci Sinod *godiſcta 1476.* poslaoje u Rim Pokliſare k-Papi Sixtu cſetvertomu, i iſpovidanye ſvoje vire, poznajuchi nyega za Poglavara ſve opchinske Cerkve, i molechi, dabiſe doſtojao ſvoga Pokliſara poslati, koi slidechi naredbe Sabora Florentinskoga, zametnutu ſmutnyu zaradi gercskih, i rim- 69

skih obicsajah bi mogao dignuti, i puk umiriti. Za Misaelom postadde Metropolitom Kiovskim Simon: za nyime Jona pervi, priimenkom Hlezna *godine 1482.* bogomilli Katolik, i osobito drag Kasimiru kralyu Polyskomu, koga on na samerti molitvama pokriplyivasce.

70 Imase ovde biljexiti, da u Mjesecslovu, illiti imeniku Svetih pritiskanu u Moskovii *godisscta 1679.* nahodise petnaesti dan misca Juna: *Svetoga otca nascega Jone, Metropolite Kiovskoga, i sve Rhossie csudotvorca.* Alli ovoga Jonu odmetnika ocsitoga, nikada za svetca nederxasce Katolici, nego odmetnici. Zato, kakoje smotrio osctroumni pisaoc *Stilting*, ovdise privarisce pisaoci *Papebrokio*, i osobito *Le Quien*, koi pisce, da *godisscta 1520.* od Jone Hlezne jest zablugyenye uzbunyeno, i ponovlyeno; scto nemoxe biti, buduchi on triest godinah prie umro. Dakle Jonu onoga sctuju Moskovi, koi u vrime Georgia drugoga, i Isidora sigyasce odmetnik na Stolici Moskovskoj. Nitise protivi pervo, sctoje nazvan Metropolitom Kiovskim, zasctobose i oni sluxau ovim nazivkom, koi u Moskovii Metropolite biau. Nitise protivi drugo, scto je csudotvorcom nazvan, zasctobo odilnici od Cerkve Rimske brez potribna izvigyenya, i protresanya lasno Duhovnike svoje takvim nazivkom sctuju; zatoi osctro kara Gennadio Patriarha, zasctobo Georgia Palamu Kalugyera, i poslie Episkopa Thessalonicenskoga, ocsitoga eretika derxe za sveta, gdi i ovo, znajuchi chud Gerhah, falyeni Gennadio nadostavlya govorechi Gerkom k), *nikakve kriposti, ni svetinye nejmajuche, (zasctobo govore samo, i pisscu suproti Latinom) nyi uzvelicsajete, proslavlyate, nyiove prilike kitite, blagdane sctujete, i kakono svetcem klanyatese.* Istina jest, kada u pervasnya vrimena pravovirni biau bogolyubnii, i u sluxbi Boxjoj uxganii, isti Arhiepiskopi, Episkopi u Sinodu nikoje stavlyasce u broj Svetih; alli ovu oblast dixe nyima Papa Alekssander trechi uzvisen na pristolye Rimsko *godisscta 1159.*; zasctobo buduchi da stavlyena u broj svetih, opchinska Cerkva sctuje, pristojnoje, da Papa ima-

k) C. 5. sect. 13.

Digitized by Google

imajuchi oblaſt ſverhu opchinske Cerkve ovi poſao cſini. Polak toga, daſe imade velika pomnya, u iziskivanyu kripoſtih, i cſudeſah, zatoje ovu oblaſt Papam Rimskim oſvoio; daſe neſtavi u broj Svetih tkogod iz megyu onih, od koih ſveti Auguſtin govori: *Mlogih tileſa poſctujuſe na zemlyi, koih duſce mucſeſe u paklu;* ſcta nejmaſe bojati Cerkva Rimska, buduchi, da ona ovi poſao cſini s-mlogoſtrukom i dugom pomnyom, kako ſvidocſe piſaoci od ovih ſtvarih 1), a oſobito jerboje vladana od Duha ſvetoga. I da ſctogod kao po namiri kaxem. *Pervo,* akoſe i najgye mertvoga tilo, da nie ſagnilo, daje cilovito i cſitavo, nie vazda zlamenye ſvetinye, kako mudro pokazuje prinaucsni Matta m) jerboſe ovo i naravnim nacſinom dogoditi moxe. *Drugo,* ni ugodan miris, kadaſe otvori grob, illi mertvacski ſanduk, kako ſalyeni Matta ſvidocſi n) nie vazda zlamenye ſvetinye, jerbo ſvaki miris, nie oni od koga govori Apoſctol: *Iſukerſta dobar miris jesmo.* Scta radi potribneſu kripoſti izvigyene, u ſaſtanku, illiti mlogoſtrukoj skupſctini protreſane, i poſvidocſene ocſito; i ne kakvegodi kripoſti, nego izverſtite, i vitescke, i takojer ſrichna ſmert. Polak toga cſudeſa, po zazivanyu i pomochi ucſinyena. Ovo obodvoje *kripoſti* i *cſudeſa,* jeſt oſobito potribno. Kojaſu pak prava cſudeſa, a oſobito u ozdravlyenyu nemochnih, pokazuje prinaucsni *Zacchia.* Ova jeſuli naſcaſta u Joni? nechuſe ovdi prigovarati, kakvie daje, razumiuchi ovo i od Serblyanah; ono niſctanemanye biljexim, da Jonu, koga, kako vidiſmo, Moskovi cſudotvorcem nazivaju, Papa Pio drugi, piſcuchi Grigorii Metropoliti Kiovskomu, nazvao jeſt: *Sinom izgublyenya.*

Poſli Jone Hlezne obrän bi za Metropolitu Makario Opat Vilnenski; za nyime Joſef Sultan plemenit Litvanac. Od nyegova ujedinyenya nemore biti ſumnya, kakonam ſvidocſi knyiga o) 71

Ni-

1) Jacobus Caſtellanus. Angelus Rocca. Carolus Felix de Matta.

m) De Canonizat. SS. Parte 3. C. 15.

n) Ibidem N. 7.

o) Raynald. ad An. 1486. N. 62.

Digitized by Google

Nifona Patriarhe Carigradskoga, iz koje kako vidiſmo na *broju 40.* ovoga dila, poznajemo i nyegovu sloxnoſt s-Cerkvom Rimskom. Knyiga ova Nifonova pokripilaje u ujedinyenyu Joſefa, i nyegov puk. Ujedinyenye nyegovo ocſitujenam takojer knyiga Pape Alekſandra ſceſtoga, iz koje razumiti moxemo, da mlogi Roſſnyaci oſtavivſci obicſaje gercske, zagerliſce rimske, i zato morebiti Moskovi nazvaſcega Latinom. Naſtojaoje falyeni Joſef vruchoxelyno za ſtaddo ſvoje, alli ſa ſvim tizim odmetniſctvo, kojeſe nikada nie moglo izkoreniti, ni ſaterti, razplodiſe u derxavah Polyskih, i Litvanskih; a oſobito kada neſrichom, za cerkvenoga paſtira obran biaſce vuk novi Metropolita odmetnik Jona drugi rodom Moskov. Ondaſe utemelyi odmetniſctvo, koje nadſtolnici Jone, i oni odmetnici, i zatoih ovde nechu imenovati, uzderxaſce, i potverdiſce. Raſutje ovo Cerkve Ruske, illiti Roſſnyacske produlyeno bi do Metropolite Mihaila trechega, onbo po ſpaſonoſnomu vichu Poſſevina, kakoje u pridnyemu poglavju recſeno, podloxiſe, i ujedini s-Cerkvom Rimskom na slidechi nacſin.

72 *Godiſcta 1594.* drugi dan miſeca Decembra u Litvanskomu gradu Brezici, ovi Metropolita Mihail ſaſtaddeſe ſa ſvoima Episkopih u jedno ſpaſonoſno viche, u komu ſvitujuchiſe megyu ſobom od xaloſnoga ſtanya Cerkve, odlucſiſce ujedinitiſe s-Cerkvom Rimskom. Odlucſak ovde donoſim, na slidechi nacſin ucſinyen.

U ime ſvete xivotvoreche, i nerazdilyene Troice, Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.

MI ozdol imenovani, koismoſe ovomu piſmu podpiſali obznanyujemo, da razmiſclyajuchi pomnyivo zvanye, i duxnoſt naſcu, da navlaſtito ſebe, i ſtaddo ovacah Iſukerſtovih, od Iſukerſta nami priporucſeno, na sloxnoſt i ujedinyenye privedemo, kakonasje Spaſitely naſc Iſukerſt naucſio, i iſti nauk kervju ſvojom zapecſatio: i oſobito u ova neſrichna vrimena naſca, u koja tolika krivovirſtva nahodeſe, zaradi koih primlogi od pravovirne Cerkve raſtavlyajuſe. Scto kroz drugi uzrok nebiva, nego zaſctoboſmoſe od Goſpode Rimske odilili, s-kojom buduchi mi jednoga

Bo-

Digitized by Google

Boga Iyudi, i kakono jedne matere ſvete Rimske Cerkve Katolicſanske ſinovi, od nye raſtavlyeni jeſmo; i zatoſe pomochi nemoxemo. I premako ſve udily za ſjedinyenye u viri Boga molimo, niſctanemanye nikada niſmo ſveſerdno promiſclyali, po koibiſe nacſin ovo ujedinyenye utemelyilo, cſekajuchi da naſci ſtari pocſmuſe briniti.

Alli jerbo ovo naſce uſſanye, dache oni o tomu naſtojati, ſvaki dan pomanykaje, ne zaradi drugoga uzroka, nego jerbo robſtvom nevirnikah Turakah pritiſnuti, akobi more biti i hotili, nemogu: ſcta radi po nadahnutju Duha ſvetoga, koga jeſu ova dilla, a ne Iyudih; promiſclyajuchi s-velikom xaloſtju naſcom, kolike zaprike Iyudi imadu hotiuchi ſpaſitiſe brez ovoga ujedinyenya Cerkvah Boxjih, u komu pocſimajuchi od Iſukerſta Goſpodina Spaſitelya naſcega, i ſvetih nyegovih Apoſctolah pridſtolnici naſci obſtajali jeſu, i jednoga najvechega paſtira, i pervoga Episkopa u Cerkvi Boxjoj, ovdi na zemlyi (kako od ove ſtvari Sabore, i Kanone ocſite imamo) i ne koga drugoga, nego priſvetoga Papu Rimskoga iſpovidaſce nyemu u ſvemu posluſcni: i doklemje ovi red u Cerkvi obſtajao, primucſnoje bilo krivovircem ſvoja zablugyenya ſiati. Alli posli kada pocſeſce mlogi ſtareſcine biti, iſtu oblaſt oſvoivſci, ſada ocſito vidimo, kolikiſu neskladi, i odmetniſctva, u koja Cerkva zaradi uzmnoxanya ſtareſcinah uppadde, i eretici objacſiſceſe.

Dakle nektiuchi, da toliko brime duſce naſce pritiſccche, akolibi zarad nesklada u zakonu Vire, joſc dilye mlogih duſcah ſpaſenye u pogibili bilo, premako mi iſti, i naſci pridſtolnici ovo namiſlili biau, videchi pako, da niſcta nie ucſinyeno, odrediliſmo s-Boxjom pomochom mi ſebe iſte, kao po jednoj zavezi na ovi poſao uzbuditi, i potverditi, da kakono prie iſtim uſtma i ſerdcem bi mogli faliti i ſlaviti cſaſtno, i uzvelicſano ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga, s-prilyublyenom bratchom naſcom Rimlyanima obſtojechi pod iſtim paſtirom vidione Cerkve Boxje, koja vazda ovu priuzviſcenoſt imadiaſce. Scta radi mi iſti megyu ſobom obechajuchi prid Bogom, koliko od naſce ſtrane uzmoxemo, pravim i iſtinitim ſerdcem, dachemo o poslu ovomu naſtojati; obechajemoſe dachemo u opchini, i ſvaki po naſe naſcu brachu Cerkvenike, i oſtali puk na prigerlyenye opchenya, i ujedinyenya ſvitovati,

nagovarati; prigibati, i pomnyiti, da ovo s-pomochóm Boxjom doverſcimo.

Da imamo pak kripoſtnii úzrok za opraviti ovo, pismo ovo cſinimo, po komu pravu i iſtinitu volyu naſcu ſvidocſimo, dachemo zagerliti ujedinyenye s-Cerkvom Rimskom. I Bog ſvemoguchi udilitely ſviuh dobarah, i pocſetnik na ujedinyenye, neka bude pomochnik, i branitely ovoga posla, komu kako ſerdca naſca, tako, i volyu ovim pismom ſvidocſechi, rukom vlaſtitom podpiſujemoſe: niſctanemanye obderxavajuchi cilovito uſtave, i obicſaje u sluxbi Boxjoj, i ſvetih Sakramenatah po obicſaju Cerkve Iſtocsne; iſpravivſci ſamo one cslanke, koje ujedinyenye ſmeta, daſe ſva cſine po ſtaromu obicſaju, kakono u pervaſcnye ujedinyenya vrime. Dato godiſcta Goſpodinova, hilyadu petſto devetdeſet i cſetverto, drugi dan Decembra.

Stavlyeniſu pecſati, i podpiſi ucſinyeni slidechim redom.

Mihail Metropolita Kiovski, Haliczeski, i ſve Ruſſie. *Rukom vlaſtitom.*

Hipation po milloſti Boxjoj Pervopriſtolnik, Episkop Volodimirski, i Breziczki. *Rukom vlaſtitom.*

Cyrill Terleczki *Exarcha*, illiti Pervaſtnik Metropolie Kiovske, Episkop Luſuczki, i Oſtrogski. *Rukom vlaſtitom.*

Grigoria imenovan Arhiepiskop, Vladika Poloczki, i Vitebski. *Rukom vlaſtitom.*

Dioniſio Zbiruiski Episkop Kelmskĭ, i Belſzki. *Rukom vlaſtitom.*

Leontio Peleziczki, Episkop Pinſzki, i Turobinski. *Rukom vlaſtitom.*

Jona Hohol Arhimandrita Kobrienski Cekve ſvetoga Spaſitelya. *Rukom vlaſtitom.*

Iſti

Isti Jona imenovan Episkop Pinszki, i Turobinski. *Rukom vlaſtitom* podpisaosam ovoj sloxnosti bratche moje.

Odlucsisce pak slideche godine u vrime podobno poslati u 73
Rim Poklisare, i obrasce dvoicu, Hipatia Episkopa Volodimirskoga, i Cyrilla Terleczki Episkopa Leukorienskoga, illiti Lusuczkoga, koima pridadosce knyigu od ujedinyenya sa svetom Cerkvom Rimskom, dvanaesti dan miseca Juna *godiscta 1595.* daju prikaxu prisvetomu Otcu Papi Klementu osmomu, na ovi nacsin sloxenu.

Prisveti Otcse, Gospodine, i Pastiru najvechi Cerkve Kerstjanske, Gospodine priblagostivi.

SPominyajuchi mi sloxnost, i ujedinyenye Cerkve Istocsne, i Zapadne, koje stari nasci pod posluhom, i vladanyem svete Stolice Aposctolske Rimske obderxavali jesu; a s-druge strane razmisclyajuchi nesklade, i rastavlyenya, xalilismo, i sve udily molilismo Boga, da nas u jedinstvu Vire skupi, csekajuchi, akolibi morebiti Starescine nasci, i Pastiri Istocsne Cerkve, pod koih posluhom dosada biahmo, od sloxnosti, i ujedinyenya, koje svaki dan od Boga u Liturgii prose, bi hotili sveserdno misliti, i nastojati. Alli videchi, dase od nyih ovo zaludu uffamo, ne morebiti toliko zaradi nyiove vlastite zloche, koliko zasctobo pod pritexkim jarmom nemilloga usillnika, i protivnoga nascemu kerstjanskomu zakonu cvile, i ono sctobi najvechma hotili, ucsiniti nemogu. Mi pak, koi u ovih stranah nahodimose, pod vladom privedroga Polyske, i Svecie Kralya, i Vojvode od Litvanie, buduchi slobodni, promatrajuchi, i procinyujuchi duxnost nascu, i nektiuchi ni sebi, ni ovcama sladda Isukerstova, brigi nascoj priporucsenim, nahuditi, niti tesćko okriviti dusce nasce, po izgublyenyu tolikih duscah, koje od ovoga rastavlyenya, i nesklada izhodi, s-pomochju Boxjom odlucsismo ujedinyenye zagerliti, koje i prie je bilo megyu Cerkvom Istocsnom, i Zapadnom, i od pristolnikah nascih u Saboru Florentinskomu ucsinyeno: da zavezom ujedinyenya pod posluhom Svetitosti vasce, i vladanyem, jednim ustma i serdcem slavimo svi kolici, i falimo Boxanstveno ime Otca, i Sina, i Duha svetoga.

Digitized by Google

Dakle ſa znanyem, i privolyenyem Goſpodina naſcega Sigismunda trechega, po milloſti Boxjoj, Polyske, i Svecie Kralya, i velikoga Vojvode Litvanie, koga takojer oſobito u ovoj ſtvari, i primudro naſtojanye je ukazano: ſcalyemo k Svetitoſti Vaſcoj, polyublyenu bratchu naſcu, cſaſtine u Iſukerſtu Hipatia Pociei Pervopriſtolnika, i Episkopa Vulodomirskoga, i Brezicskoga, i Cyrilla Terleczki Episkopa Lusuczkoga, i Oſtrogskoga, koimaſmo zapovidili; daſe prikaxu Svetitoſti Vaſcoj, i (akoli Svetitoſt Vaſca, sluxenye Sakramenatah, uſtave, i obicſaje Iſtocſne Cerkve, cilovito, i neoskvernyeno na oni nacſin, koimſmoſe sluxili u vrime ujedinyenya nami ſacſuvati, i potverditi, od ſvoje ſtrane i od ſvoih nadſtolnikah, daſe niſcta, i nigda neponovi uzdoſtoiſe) da od naſcih Pokliſarah, od ſtrane nyiove, Arhiepiskopah, Episkopah, i ſvega naſcega Cerkvenoga ſtanya, i ſviu nami izrucſenih ovaca, Stolici ſvetoga Petra, i Svetitoſti Vaſcoj kaono najvechemu Cerkve Iſukerſtove Paſtiru duxan posluh obechaſe, i pokaxeſe. Koja ſva kolika, ako zadobiemo, Svetitoſti Vaſcoj, i ſvima Vaſcim nadſtolnikom, mi i naſci nadſtolnici posluſcni, i pod vladanyem Svetitoſti Vaſce, vazda hochemo biti. Na koih veche povirovanye knyigu ovu rukama naſcima podpiſaſmo, i pecſatom potverdiſmo. Data iz kralyeſtva Polyske, i velikoga vojvodſtva Litvanie, dvanaeſti dan Juna, godiſcta Goſpodinova 1595. po ſtaromu Kalendaru.

Svetitoſti Vaſce,
Priponizni kod Boga molitelyi, i sluge.

74 Slide podpiſi s-pecſatih oni, koi na ſverhi *broja 27.* za odluczkom; i ovde podpiſani biau, i joſc dva Episkopa: Mihail Kopiſtenski Episkop Przemilski, i Samborski: Gedeon Baloban Episkop Luwowski. Pokliſari ovi Ruſski iſte godine miſeca Novembra u Rim ſtigoſce; s-velikom lyubavju, i poſctenyem primlyeni od Pape: od koga goſtionica za pribivanye, i hrana, doklem u Rimu biau, velle blagodarno jeſt data. Dvadeſet pako i trechi dan miſeca Decembra, u Subotu Cſetverovrimenu, iſte godine, kako naregyeno biaſce, dogyoſce Pokliſari u palac Pape, u komuſe on, ſvete Rimske Cerkve Kardinali, i oſtala velika razlicſna Goſpoda nahogyau. Kada iz daleka ugledaſce Papu na zemlyuſe proſterſce. Opomenuti, da uſtanu, priſtupiſce prid priſtolye Pape, i klecſechi priponiſno noge celovaſce. Upitani, ſcto proſe? Odgovoriviſci, knyigu, kojuſu noſili, pridadoſce. Procſatenaje knyiga

per-

pervo u Ruſski jezik, kakoje bila piſana, a posli u Latinski jezik. Sliſcavſci Papa iz knyige procſatene nyihovu molbu, zapovidioje Silviu Antonianu ſvomu Otajſtveniku, daim odgovori.

Govorenye Otajſtvenika Pape.

K-Vire kamenu, ſverhu koga Goſpodin Iſukerſt Cerkvu ſvoju je ſagradio; k-ſvetoj gori, na kojoj pribivati jeſt ugodno Bogu; k-materi, i meſtrici ſviu Cerkvah, k-ſvetoj Cerkvi Rimskoj povrachateſe Ruſski Episkopi posli ſlo i petdeſet godinah; i ovo po velikomu, i oſobitomu prama vami, i narodu vaſcemu dobrocſinſtvu Boxjemu: a ſlolikom radoſtju priſvetoga Goſpodina naſcega, koju nijedna ricſih obilnoſt iskazati nemoxe. Radujeſe nyiove Svetitoſti duh u Goſpodinu, i poznaje mudroſt Boxanſtvenu onu, koja ſva kripoſno i slatko, na ſverhu ſvoju naregyuje. Poznajete i vi takojer, i iſpovidate blago dobrote Boxje, kojaje ſvitloſtju ſvojom proſvitlila ſerdca vaſca, za poznati; da niſu u tilu uda ona, koja niſu s-glavom sloxna, da odkinuta od panya loza nemore plod doniti, da uſane potocſich pritvoren od vrutka; najposli, da nejma Boga za otca, koi Cerkvu za mater nepoznaje: jednaje Katolicſanska, i Apoſctolska Cerkva, pod jednom vidionom glavom Rimskim Papom, koi je otac otacah, i paſtir paſtirah; komu u Petru poglavici Apoſctolah, i janci, i ovce Iſukerſtove jeſu priporucſene; i komu od Goſpodina zapovigyeno jeſt, da brachu ſvoju Episkope potverdi.

Pametno dakle, i bogolyubno cſaſtni vaſc Metropolita, i vi s-druxberucih ucſiniſte, koi jedinſtvo Cerkve Katolicſanske, izvan koje nejma ſpaſenya s-tolikom pomnyom zaxelili jeſte, da iz toliko dalecsnih derxavah, amo doſcli jeſte u ſveti grad Apoſctolah; da pravomu na zemlyi Iſukerſtovu Namiſtniku, b'laxenoga Petra zakonitomu nadſtolniku posluh, i podloxnoſt ukaxete, i odbacivſci ſtara u viri zablugyenya, pravu, i neoskvernyenu viru od nyega primite. Dakle zaſctobo ſerdcem virujeſe za pravdu, uſtma pako biva iſpovidanye za ſpaſenye; vi cſaſtni Episkopi iſpunite veſelye Svetiſtoſti, i ove ſvete, i cſaſtne skupſctine, i Vire Katolicſanske iſpovidanye ucſinite. Gotov jeſt priſveti Goſpodin naſc, ocſinskom blagoſtju vas, vaſce zajedno Episkope, i narod vaſc Ruſski, u krilo od lyubavi, i opchenye, s-ovom cſaſtnom bratchom, ſvete Rimske Cerkve Kardinalih posluh, i podloxnoſt vaſcu primiti: uffaſe Sveti-

Digitized by Google

toſt nyiova u nyega, koi moguch jeſt, i cſini cſudnovata ſam od vika; da izgled vire vaſce, hoche na ſpaſonoſno naslidovanye i druge uzbuditi, da i oni odagnavſci tminu, ſvitloſt iſctu, slide jedinſtvo, i mir; i bude jedna ovcſarnica, i jedan paſtir.

75 Sverſcivſci u ime Pape ovo govorenye Silvio, Poklisari iſpovidanye Vire prid Papom izgovoriſce, i pervi Hipatio u latinski jezik na ovi nacſin: *Priſveti, i Priblaxeni Otcſe! ja ponizni Hipatia* (ovde iſpovidioje dache ono iſpovidanye ucſiniti, u ime Arhiepiskopa, Episkopah podpiſanih, Cerkvenikah Ruſskih, i ſviu nyiovih ovacah: obechajuchi, dache ono iſpovidanye biti primlyeno od Arhiepiskopa, i Episkopah, koiche posli ovo iſto iſpovidanye ucſiniti, i podpiſom, i pecſatom vlaſtitim potvergyeno u Rim poslati. Nacſin pako iſpovidanya Vire biaſce, koiſe obicſaje davati Gerkom, kadaſe povrachaju u jedinſtvo pravoslavne ſvete Cerkve).

Kripkom virom virujem, i iſpovidam, ſva kolika, kojaſe zderxe u Simbolu vire, koimſe Rimska Cerkva sluxi; navlaſtito: virujem u jednoga Boga Otca, slide oſtala kojaſu u Simbolu Nicenskomu, u komuje nadoſtavio one ricſi, *i od Sina.* Za Nicenskim Virovanyem: *Virujem takojer, primam, i iſpovidam ſva, koja ſveti opchinski Sinod Florentinski, za ujedinyenye Cerkve Zapadne, i Iſtocsne jeſt naredio, i ocſitovao, navlaſtito, da Duh ſveti od Otca i Sina*, i oſtala kakoſe nahode u recſenomu Sinodu. Zatim: *ſverhu toga iſpovidam i primam ſva oſtala, koja iz naredbah ſvetoga opchinskoga Sinoda Tridentinskoga, ſveta Rimska i Apoſctolska Cerkva, kojaſe nenahode ocſito u recſenomu Simbolu, zapovidilaje, da imamo virovati i primiti navlaſtito: Apoſctolska, i Cerkvena Pridanya*, i oſtala, kojaſe nahode u iſpovidanyu Vire za one, koiſe od Duha ſvetoga proſvitlyeni obracſaju na Viru Katolicſansku. Ucſinivſci na ti nacſin iſpovidanye, potverdi na Evangyelyu zakletvom: *Takome Bog pomogao, i ova ſveta Boxja Evangyelya.* Posli ovoga iſpovidanya u Latinski jezik, buduchiga razumio, ucſinioje u jezik Ruſski, i zakletvom potverdio. Po iſti nacſin i drugi Poklisar Cyrillo prie u Ruſski jezik, a poslie u Latinski jezik po tomacſitelyu iſpovidanye ſvoje jeſt potverdio. Posli iſpovidanya priſtupiſce Poklisari

k-Pa-

Digitized by Google

k-Papi, i u noge polyubiſce; a Papa tihim glaſom, daga blizu ſtojechi mogahu razumiti, zabeſidi na prilicſni nacſin.

Govorenye Pape Klementa osmoga.

VEſelye ſerdca naſcega, koje danaſcni dan u vaſcemu u Cerkvu Rimsku povrachenyu chutimo, nijednim ricsma nemoxemo zadoſta izkazati. Falu oſobitu uzdajemo neumerlomu Bogu, koiſeje doſlojao po Duhu ſvetomu, miſao ovu vami darovati; daſe k-vaſcoj, i ſviu pravovirnih materi, ſvetoj Cerkvi Rimskoj utekli jeſte, kojavas u krile ſvoje lyubeznyivo prima, kakono i mi ſercſano vas, Metropolitu vaſcega, i zajedno Episkope vaſce, i vas Ruſski narod primamo, virujuchi temelyito, daſte ſveſerdno prid Bogom, koi vidi ſerdca naſca, doſcavſci k-nami, Viru Katolicſansku iſpovidili. Poznajte bratcho, milloſt Boxju, i dar milloſergya Boxjega cſuvàjte. Budite poslusſcni ovoj pripolyublyenoj materi vaſcoj, koja ſpaſenye duſcah vaſcih uxgano xeli; a niſcta ſvitovnoga, illiti zemalyskoga neiſcte. Budite ponizni, i nemojte obilovati u misli, i ſudu vaſcemu. Bog, kako znate, poniznim daje milloſt; a oholim protiviſe. Neſrichna Gercska! koje neſrichu nepriſtance xalimo, ſvitloſt iſtine izgubilaje po oholoſti, ſada priteſckim ſuxanſtva jarmom ponixena, i pritisnuta. Poniznoſt dakle cſuvajte, i s-Cerkvom Rimskom Katolicſanskom ujedinyeni, ovo ſveto jedinſtvo, kripko obderxite. Mi kolikonam Goſpodin dopuſti, vamachemo u pomoch biti, i vami, i vaſcima, koiſe ovdi nenahode, ocſinski blagoſov dajemo. Na oviſe nacſin doverſci ovi poſao, od koga Baronio koiſe onda u Rimu nahogyaſce, obilato piſce p). 76

Biljexim ovde, da ovi Papa Klement oſmi, jeſt iſtomacſio, koiſu obicſaji gercski zabranyeni, i koi niſu q). U iſtoj knyigi na broju, illiti cslanku ſceſtomu naredio jeſt; daſu Gerci duxni virovati, da Duh ſveti izhodi od Sina, alli niſu duxni u Simbolu govoriti, nego akobiſe koja ſmutnya zametnula.

Po-

p) In Appendice Tomi VII.

q) Tomo III. Bullar. Conſtitut. 34. p. 46.

Digitized by Google

77 Poklisari Ruski, srichno opravivsci svoj od ujedinyenya posao, srichnose povratisce u Litvaniu. Obradovaosseje osobito Metropolita razumivsci spasonosne glase; i premda znadiasce, dachese brezobrazno protiviti nikoi zadahnuti duhom gercskim, i zasliplyeni; on sa svim tizim s-privolyenyem kralya Sigismunda odlucsi, dase ovo sveto ujedinyenye s-Cerkvom Rimskom proglasi. Kako odlucseno, tako i ucsinyeno bi slideche godine to jest *1596.* u Gradu Breznici u cerkvi svetoga Nikole, u kojuse biasce skupilo veliko mnóxtvo Gospode, i puka; xelyahubo svi kolici csuti novine, do onoga vrimena necsuvene. Dakle u istoj cerkvi, deveti dan miseca Oktobra, recsene *godine 1596.* Episkop Poloczki knyigu od ujedinyenya na koxici pizanu, razpecsativsci, da svi vide, i otvorivsci na glas je procsatio. Knyiga ova nahodise kod Petra Skarge Misnika, Pripovidaoca kralyevskoga r). Mlogi plemeniti, Cerkvenici, i iz megyu puka po nyiovomu izgledu protivisceše, hotiuchi ostati pod vladanyem Patriarhe Carigradskoga. Iz megyu ovih, kako biljexi *Adrian Rekensvolscio* s) pisaoc od naslidbe Cerkvi Rimskoj suprotivne, biau dva Episkopa Gedeon Baloban, i Mihail Kopistenski, koih imena, kakoje gori viditi, napisana, nahodese u knyigi molbenoj, za ujedinyenye Papi Klementu poslanoj; scto akoli je istina, ono mogasce Papa onim Ruskim Episkopom pisati, scto sveti Pavao odlazechi iz Mileta recse Esesianom: *Iz megyu vas istih ustatiche lyudi govorechi opaka; da vas odvedu ucsenike za sobom* t). Tadda u onoj zavadi, i razliki virujuchih Rosnyakah, illiti Ruthenacah, dase megyu sobom razlucsuju, izajgye i proglasise *novi* nazivak. Jedni nazvani biau Latinskim imenom *uniti*, to jest *ujedinyeni* s-Papom, i s-Cerkvom Rimskom, koju poznaju za mater, i mesctricu pravovirnih sviu, virujuchi sva kolika, koja viruje sveta mati Cerkva Rimska; obderxavajuchi pako stare obicsaje Cerkve Istocsne, koise neprotive Viri, ni upravnomu xivlyenyu, kakoje Papa dopustio, i zapovidio prosechi-

r) In concionibus miscellan. de Synod. Brestensi. p. 387.
s) In Hist. Eccl. Slavic.
t) Act. 29.

Digitized by Google

chima Episkopom Ruſskim. Drugi nazvani biau *non uniti*, to jeſt *neujedinyeni* u Viri s-Cerkvom Rimskom, koi priloxeni i podloxeni Patriarhi Carigradskomu oſtadoſce, naslidnici Focia, i Cerularia. Ovi nazivak razlicſit, biaſce ſamo u Polyskoj, i Litvanskoj obicſajan; a ne u Vlaſckoj, Moldavskoj, Moskovskoj, ni u Gercskoj, kako imenovani gori piſaoc biljexi od Roſsnyakah: dakle ova imena pocſetak uzeſce, i nerazumiuchi latinski, nazvaſce *uniate*, i *neuniate*.

Posli priminutja ſrichne uſpomene Mihaila Metropolite, koga narod Ruſski kakono otca ima vazda ſpominyati, ſtupioje na Metropolitsku ſtolicu *godine 1599.* pervi iz megyu Pokliſarah Hipatio Pociey. Ovoga vruchoxelynoga za ſpaſenye ovacah paſtira, tako pomamno nenavidiſce odmetnici, illiti neujedinyeni, da jedan iz megyu nyih naſtojechi ubitiga, u gradu Vilni u ſrid tergoviſcta uslobodiſe zadatimu lyutu rannu. Ovim kervnicskim dillom, dadde tadda prigodu ujedinyenim govoriti: Evo! kakoje dobra, i ſveta naslidba neujedinyenih. Pozvaga Bog k-ſebi *godiſcta 1613.* Slidioje nyega Joſef slavodobitni odmetnikah vitez Cerkveni. On za uzmloxati ovcſarnicu Iſukerſtovu, i bludeche u nyu priveſti, skupioje Sinod u Kobrinu, gradu Litvanie *godine 1626.*, poslie ſalyen, i potvergyen od Pape Urbana osmoga *godine 1629.* Ovi Joſef ima biti onaj, koga Szentivany u) zove Velamina Rudski. On uzdignut u Rimu u skupſctini Gercskoj, illiti Kollegiu, poſtadde Arhiepiskopom Ruſſie, i dvadeſet ſtotinah hilyadah odmetnikah privede u ſveto ujedinyenye s-Cerkvom Rimskom. Nahodiſe nyegova prilika u Rimu u Kollegiu Gercskomu s-podpiſom od Pape Urbana osmoga nyemu, datomu: *Athanaſio Ruſſie ujedinyenya Atlant;* to jeſt uzderxitely. Pogye s-ovoga ſvita, za primiti plachu ſvoga neumorna truda *godiſcta 1635.* Posli nyega odmetnici drugoga ſebi Metropolitu Kiovskoga obraſce; zametnuoje po nyima duh pakleni ovu ſmutnyu, i bunu, kao xalechi, damuje pokojni Metropolita toliki plin oteo, toliko hilyadah ſjedinivſci s-Cerkvom Rim- 78

u) Diſſert. Chronolog. Polemica de ortu, progreſſu, ac diminut. ſchiſmatis Graeci.

Digitized by Google

Rimskom. Imadiau odmetnici, u ovomu obranyu ſvoga Metropolite za pomochnike, Moskove, Kozake, i moguche Roſsnyake odmetnike; niſctanemanye Katolici, da nebudu brez paſtira, *godiſcta 1636.* obraſce ſebi Rafaela Korkorſaka, koi kakono za nyime *godiſcta 1642.* obran Antonia Slieva, mloga progonſtva od razjigyenih odmetnikah podniſce. Naslidnik na iſtoj Stolici Antonie bioje *godiſcta 1664.* Gavriel Kalenda; Gavriela, *godiſcta 1676.* Cyprian drugi; Cypriana *godiſcta 1705.* Leo Salenski, a Leona Georgia drugi, koi *godine 1720.* u gradu Zamoſzcii skupioje Sinod vladan od Jeronima Grimaldi Pokliſara Apoſctolskoga, i od Pape Benedikta trinaeſtoga potvergyen. Posli Georgia ucſinyen je Metropolitom *1728.* Athanaſio Szeptycki. Ovi najposlidnyi jeſt Metropolita, koga Kulczinski u ſvojoj knyigi donoſi. Ovomu Metropoliti, piſaoje Papa Benedikt cſeternaeſti *godiſcta 1744.* jedanaeſti dan miſeca Maja x) knyigu, u kojoj potvergyuje ſaſtavlyenye u jednu skupſctinu ſviu manaſtirah Reda ſvetoga Vaſilie, u kojoj knyigi nahodeſe naredbe za vladanye ovoga Reda.

79 Biljexiti ovde imamo: Kada Polyaci uſillovani biau *godine 1682.* Moskovom za vazda pridati Kioviu, nazivak Metropolite Kiovskoga (premakoga Moskov ima) pridat jeſt drugomu Epiſkopu, to jeſt Episkopu Voldomirskomu, i Breziczkomu; posli koga ſmerti odregyeno jeſt, daſe iſti nazivak dade Episkopu Luwowskomu, illiti Leopolskomu. Stolica, posli izgublyene Kiovie, jeſt prineſcena u Vilnu grad Litvanie. Episkopi pak Katolici, i ujedinyeni Roſsnyaci, jeſu slidechi: Episkop kako rekoſmo Volodomirski, i Brezniczki. Episkop Luſuczki, i Oſtrogski, *Exarcha* ſve Ruſſie y) Arhiepiskop Poloczki u Litvanii: od nyegova Episkopata vechi dio jeſt odkinut. Episkop Przemisliski, illiti Premſlawski, Sanoczki, i Samborski. Episkop Pinski u Litvanii. Episkop Kelmski, i Belski. Arhiepiskop Armenski. Ovi, kakoje recſeno, ujedinyeni jeſu. Sctoje pako to, da ima viſce Episkopatah,

x) Tom. I. Conſtit. 98. p. 168.
y) Qui in Oriente dicebantur Exarchi, in Occidente appellati ſunt Primates.

Digitized by Google

tah, nego Episkopah; jedanbo, kako vidimo, dva Episkopata imade? Uzrok morebiti jeſt ovi, zaſctobo u ovima Episkopatih nahodeſe mlogi slidechi obicſaje Latinah, i zato imadu ſvoje vlaſtite Episkope Latine. Scta radi bivſci manyi broj oniziu, koi slide obicſaje Iſtocsne Cerkve, zatoſu ovi Ruſski Episkopati zakonito ujedinyeni.

Narod ovi Ruſski ima dva *Seminaria*, illiti Staniſcta, za mla- 80
dicne, da u bogolyubſtvu, i u nauku uzdignuti, budu s-vrimenom ſvoga naroda Apoſctoli, cſuvari, i razploditelyi ſvetoga ujedinyenya. Jedno Staniſcte takvo jeſt u gradu Luwowu, za Ruſſe, i Armene; a drugo u Vilni gradu Litvanie podignuto od Pape Gergura trinaeſtoga. Ovo Staniſcte Papa Benedikt cſeternaeſti oſobito jeſt priporucſio z) Arhiepiskopom, i Episkopom u ſvojoj knyigi. Ovo vruchoxelynoſti velikoga Pape nebiaſce zadoſta, zatoje opet u drugoj knyigi a) nikoja naredio, daſe navlaſtito neprimaju mladichi Latini, nego Ruſſi, i Moskovi. Ako pak nebi hotili unichi Moskovi, neka miſto nyi primajuſe Ruſſi. Piſce takojer, iz koih Episkopatah imajuſe primati, i najposli, daſe barem dvaeſt mladichah hrani. Evo koje ſtanye je bilo, i ſada jeſt Cerkve Ruſske. O! da Goſpodin Bog potverdi, i uzmloxaje, koja doſtojaoſeje dillovati u ovomu narodu.

z) Tom. 4. Bullar. Conſtitut. 20. p. 54.
a) Tom. 4. Conſtit. 14. pag. 39.

Digitized by Google

POGLAVJE CSETERNAESTO.

Stanye Cerkve od naslidbe Gercske pod viſoko-slavnom Apoſctolskom Magyarskom krunom.

81 GOſpodin Bog, koi xeli daſe ſvi ſpaſe, i zato daſe ſvi ſakupe u ovcſarnicu Sina ſvoga Goſpodina Iſukerſta, providioje takojer Apoſctola, i onim derxavam u kralyeſtvu Magyarskomu, koje ne toliko od zloche, koliko od neumitnoſti slidileſu zablugyenya gercskah. Apoſctol ovi bioje ſvete Rimske Cerkve Kardinal, Arcibiskup Oſtrogonski, Pervaſtnik kralyeſtva Magyarskoga Leopoldo Kollonich neumerle ſale pridoſtojan. Uzviſcen on na ovo priſtolye Cerkveno, kadabi razmiſclyao, po koibi nacſin on mogao priteſckomu brimenu paſtirske ſvoje duxnoſti zadoſta ucſiniti, u kralyeſtvu, u komuſe tolike razlicsne naslidbe, jedna drugoj, i ſve zajedno ſvetoj Katolicſanskoj Apoſctolskoj Rimskoj Cerkvi ſuprotivre nahode, paddemu na um, da puk zapuſcten, koj slidi gercsko zablugyenye, naſtoi na pravu viru obratiti, i s Cerkvom Rimskom ujediniti. Poznavaoje, dabi bila ova ſtvar velle ſpaſonosna; alli vigyamuſe velle mucsna, i oſobito texak poſao, u koi iz megyu nyegovih pridſtolnikah nitkoſe neuſudi ſtaviti, premako druga mloga, velika za razplogyenye Vire Katolicſanske, i vechu slavu Boxju, ucſiniſce. Znadiaſce, daje puk neumitan, i kao divji; daje okorita ſerdca; da i na ime ujedinyenih razjidiſe govorechi: jachu u onoj viri xiviti, i umerti, u kojojſamſe rodio: kako naſci ſtari, tako i mi: ajdete Sveſctenikom naſcim, ſcnyimaſe inadite; a Sveſctenici buduchi malloumni, necheſe u razgovor puſtiti. Zaluduche dakle trud biti, pacſe bojatiſe jeſt, daſe u tolikomu mloxtvu buna nezametne. Alli Priuzviſcéni Arcibiskup velika ſerdca, ſve ove zaprike za niſcto derxechi, ſudioje; da ona miſao za obrachenye odmetnikah, jeſt oſobito nadhanutje Boxje, i zato pouffaſe kripko, dachemu biti on u pomoch, koimuje ovo nadhanuo. Odlucſi dakle temelyito, i do kervi za ovim poslom naſtojati. Odlu-

ku

ku ovu ocsitova Cesaru Leopoldu pervomu, nazivkom Velikomu. Viche ovo i velle spasonosnu odluku posali bogomilli Cesar, xelechi i on, da kakono kraly Magyarski slavnim oruxjem svoim izagnavsci Turcsina, kralyestvo Magyarsko jest rascirio, i sebi podloxio; takobi kao kraly Apostolski izagnavsci odmetnistvo rascirio pravu viru, i one derxave Isukerstu podloxio. I zato od strane svoje, koliko moguche bude, obilatu pomoch obecha. Dakle Leopoldo Arcibiskup, zaprosi dabise dostojao Leopoldo Cesar svima Svesctenikom i Cerkvenikom, koi sveserdno zagerliti budu sveto ujedinyenye, udiliti one slobodnosti, i millosti, koje uxivaju Cerkvenici zakona Rimskoga. Obecha udily, derxechi za dostojno, da oni, koisu jedne iste vire, i sinovi iste jedne matere sveste pravoslavne Cerkve, jedno isto poscstenye, i millosti imadu. Na ovise nacsin ova dva Leopolda velika u ovomu spasonosnomu poslu sloxisce.

Leopold Arcibiskup dakle, priporucsivsci Bogu ovi posao, na- 82
redioje, da poslenici Isukerkovi, koiche za obrachenyem nastojati, ne u nagłosti, nego u Duhu krocsine, najprie kaxu xelyu kralya Apostolskoga Cerkvenikom, a posli i svitovnim, da donesu razloge zasctose imadu odrechi zablugyenya gercskoga; da bistro istomacse, sctoche to rechi: ujedinitise? dache ujedinyeni istu viru onu, i zakon derxati, kogasu sveti stari Otci gercski derxali; dase neche nisста od nyiovih starih obicsajah prominit. Vladajuchise po ovoj opomeni Cerkveni texaci, neumorno trudisce; i sctase niti nadati nemogadiau, trudu nyiovomu velle blagodarno dostojase Gospodin Bog blagosoviti. Sime ono spasonosno, koje posiasce, donese s-vrimenom, ne samo stostruki, nego i hilyadustruki plod. U Magyarskoj Episkop Munkacski sa svoima Rosnyacih; a u Erdelyu Episkop Vlasцki, illiti Rumanyski b) pocse sa svoima

b) Hi Valachi in Transiluania, vti etiam illi in Valachia, et Moldauia originem habent a Latinis, quos misit Traianus Imp. post debellatos Getas; vt terram colerent, et exercitui Romano prouiderent. Vocant se *Romanyos* seu Romanos. Lingua illorum accedit ad Italicam, et Latinam corruptam.

Digitized by Google

Sveſctenicih, i pukom ſvoga jezika u ſveto ujedinyenye povrachatiſe. Buduchi pak ovi puci najviſce od neumitnoſti bludili; Priuzviſceni Goſpodin Arcibiskup ucſini, daſe ſalivaju slova oviu jezikah, i mlogo hilyadah Bukvarah, illiti Abecevicah s-potribitim naukom kerſtjanskim, u tri jezika u Ruſski, Rumanyski, i Illyricski ſtroſckom ſvoim jeſt na ſvitloſt dao, i blagodarno razdilio. Providioje od zakonitih Episkopah; u Hervatskoj Episkopat Svidnicenski jeſt ponovio; u Magyarskoj Munkacski dohodkom uzmloxao; u Erdelyu Rumanyski potverdio. Polak toga mlogu dicſicu oviu triu narodah hranechi, i odivajuchi uzdigao. Niti ovo nebiaſce zadoſta nyegovoj za ſpaſenye oviu narodah vruchoxelynoſti, da ono ſctoje pooſeo, za doſcaſta vrimena utemelyi, ucſinioje ſagraditi dva *Seminaria*, illiti Staniſcta, jedno u Koloſſvaru, drugo u Ternavi; a Ceſar Leopoldo treche u Zagrebu, koj ſadaſcnyi Priuzviſceni Goſpodin jurve po milloſti Stolice Apoſctolske, i blagodarju Prijaſne Ceſarice Marie Thereſie od godin 1777. Episkop Krixevacski gercskoga zakona ujedinyenih Vaſilia Boxicskovich Namiſtnik Apoſctolski ovoga imena pridoſtojan, je produlyio, i na plemeniti nacſin popravio. Hotio je Goſpodin Arcibiskup, da u ovomu ſvakomu Staniſctu, uzdignuſe u bogolyubſtvu, i nauku mladichi, koi posli ucſinyeni Sveſctenici bi mogli puku sluxiti, ſveto ujedinyenye cſuváti, i razploditi. Po iſtoga Leopolda Arcibiskupa naſtojanyu, od Leopolda Ceſara, i kralya data jeſt blagodarna knyiga od slobodnoſti, i milloſtih za ujedinyene Sveſctenike, i Cerkvenike *godiſcta 1699.* ſceſtnaeſti dan miſeca Velyacſe. U ovoj knyigi je podpiſano takojer ime Arcibiskupa Leopolda Kollonicha, koje da u ſerdcu oviu triu narodah za vikovitu uſpomenu upiſano bude, pridoſtojno jeſt.

83 Cvaloje ovo ſveto ujedinyenye; i po naſtojanyu Cerkvenih Stareſcinah, uzmloxavaloſeje. Alli ſcto? posli toliko godinah od nyegova ſvetoga ujedinyenya dogye nepriately cſovik, jedan iz megyu onih, od koih govori Apoſctol c) *Poslenici himbeni priobrazujuchi ſebe u Apoſctole Iſukerſtove, a jeſu prokleſtva ſinovi;* koi u nyivi Ruſskoj, i Vlaſckoj poſiaoje kukoly. Cſovik ovi nepriately

c) 2. Cor. II. v. 13.

Digitized by Google

tely ſin izgublyenya nazvan Sofroniom, dogye iz Trapezunta grada Natolie, gdi je on, kako govoraſce, Arhimandrita bio. Putujuchi on po derxavah Turskih, Moskovskih, Polyskih, Magyarskih, najposli ſtixe u Varadin, gdi takojer nahodiſe Episkop zakona gercskoga ujedinyenih. Posli zaderxavanya za tri godine u iſtomu miſtu, dogye u Ternavu. Ovde najgye prinaucsnoga Bogoslovca Francescka Borgiu *Keri* Miſnika, znajuchega izverſno gercski jezik, i zatoſe ſcnyime Sofronia mogaſce razgovorati, i prigovarati. Priporucſen Priuzviſcenomu Arcibiskupu Oſtrogonskomu onoga vrimena Goſpodinu Cſáky ovi kurjak gercski, najposli zaodioſeje ovcſiom koxom, to jeſt u pervoſtolnoj Cerkvi ucſinioje po obicſaju ocſito iſpovidanye Vire, i odrekavſciſe zablugyenyah gercskih priſcaoje u krilo ſvete matere Cerkve Rimske. Videchi pako, da ſcto xelyaſce, nemoxe zadobiti, to jeſt Xupu gercskoga zakona, odde u Becs traxiti ſrichu. Namiriſe i onde na prinaucsnoga Miſnika *Joſefa Ægidiis*, komu jerboje gercski razumio, kazivaoje ſva kolika, odkud, kakolie, i poſctoje doſcao. Razgovarajuchiſe od razlicsnih ſtvarih, od knyixevnikah, piſaocah, poſvidocſioje i on, da Ilia Meniata, na kogaſam knyigu odgovarao, jeſt bio uzkok od Cerkve Rimske, ſcto i ja u pridgovoru jeſam zabiljexio. Nahodechiſe Sofronia u Becſu, dadde neznam po koi nacſin prigodu ſumnyiti, daje on himbenik, i varaoc; a ne pravi ujedinac. Omiriſaoje i on, daje takva od nyega ſumnya, zato za uklonitiſe zla, kogaſe uzboja, ukradeſe, i mucſe otigye u Erdely, i u Varmegyu Sattmarsku. U ovih derxavah zbaciviſci ſa ſebe ovcſiu koxu, ukazaſe tkoje? daje navlaſtito, i kurjak, i nevira. Pogaziviſci ſvetu zakletvu u Ternavi ucſinyenu, dache xiviti, i umerti u jedinſtvu s-Cerkvom Rimskom, podbuniviſci puk, primloge priproſtite otrovah u recſenih derxavah; i odmamlyene od ſvetoga ujedinyenya, u krivovirſtvo odmetniſctva zavede. Biaſce data zapovid, daſe uffati puka uzbunitely, alli on izmacſe. Kuda pak najposli dopadde, nie vridno iziskivati.

Veliku i lyutu rannu ſvetoj Cerkvi, u onih derxavah zaddade Sofronia, i Gercske i Latinske Cerkve pogerditely toliku bunu zametnuviſci; za koju utiſciti, po naredbi bogomille Ceſarice Kralyice Apoſctolske, naſtojeche za ſpaſenye ſvoih podloxnikah, pri- 84

prisvitli Gospodin Miahil Manuel Olsavszky Episkop Ruski, Munkacski, i Marmaruski, Namistnik Apostolski, pohodioje godine hilyadu sedamsto sceſtdeſet i perve puk oni, svojoj zakonitoj Cerkvenoj oblasti podloxan, koj zabludio biasce; i s-Boxjom pomochom po svomu ponukovanyu, i govorenyu osobitomu, privedega opet u ovcsarnicu Isukerstovu. Za ukazati pak kakosu po himbeniku Sofroniu privareni, sluxiosеje ricsma Proroka Jeremie d) *Pitajte od ſtazah ſtarih, koi jeſt put dobar, i hodite po nyemu; i najchichete raslagyenye dusham vasim.* Iz koih on izvede govorenye svoje; iz koga ovde nikoja biljexim. Pervo pokazuje, daje vazda, iz pocsetka Cerkva Gercska s-Rimskom ujedinyena bila, i jedna ista; premakoje Cerkva Gercska razlicsne i obicsaje i Ceremonie obderxavala. Zasetobo razlika obicsajah necsini razlicsnu Cerkvu. Potvergyuje ovu istinu tako bistro, daju svaki priprost razumiti moxe. Govori on svoim Russom: Kalyugyerom meso jisti nie slobodno; a vi jidete. Kalugyerom xene imati jest zabranyeno; a vasci Popovi, i vi imate; iz megyu vas ako kogagod xena umre, drugu uzeti je dopusceteno, alli nie Popovom. Polak toga tolikoje skoro razlicsitih obicsajah, i nacsinah, kolikoje manastirah Redovnicskih, i nisetanemanye, vi zarad ove razlicsnosti negovorite, da jest druga vira vasca; druga Kalugyerah; a druga Popovah. Dakle drugi, i razlicsni obicsaji necsine drugu viru. Zatim za ukazat nyima kakosu za Sofroniom bludili, i za privesti nyih u sveto ujedinyenye, istomacsioje one ricsi Proroka: *Pitajte od ſtazah ſtarih.* Pitajte, ne od novih, po koima pocse hoditi Focio, Cerulario, Marko Efeski; po koimavasje onomadne vodio Sofronio, nego pitajte od starih stazah, po koimasu i Gerci, i Rimlyani od vrimena Apostolah zajedno hodili. Pitajte od starih stazah sveta stare Otce gercske, svetoga Polykarpa ucsenika svetoga Ivana Apostola, svetoga Dionisia, svetoga Athanasia, svetoga Vasiliu, svetoga Ivana Zlatoustoga, i oniche vam kazati, da jest Cerkva Rimska prava Isukerstova Cerkva, u kojoj i oni biau sluxechise razlicsnima obicsajih; jednaboje samo prava sveta Cerkva Katolicsanska. Pitajte dvi hilyade sto i osamdeset svetih Otacah, koi

d) Ierem. 6. v. 16.

Digitized by Google

koi u razlicſno vrime u onih ſedam opchinskih Saborih biau; jedaſuſe Cerkvi Rimskoj, i Poklisarom Rimskim zaradi Vire, illi obicſajah protivili? Doisto ne; nego zavezom Vire, i kerſtjanske lyubavi, megyu ſobom ũjedinyeni, kao jedno ſerdce, i jedna duſca, ſuprot krivovircem vojevaſce, ſpaſonoſne odlucske ucſiniſce, premakoſu i onda, kako i ſada druge obicſaje, a druge Rimlyani obderxavali. Pitajte, i ſtare Ceſare, i cſutichete koje oni poſctenye po ſvoima naredbama Cerkvi Rimskoj oſobito ukazivaſce. Pitajte Konſtantina, Theodoſia, Juſtiniana, koi neſamo s-Rimlyanih u Viri ujedinyeni biau, nego joſc naſtojaſce, da i drugi jedinſtvo ſcnyome obderxe. Slidite dakle oviu ſtarih Otacah ſtare ſtaze, i najchichete razlagyenye duſcam vaſcim. Ova priſvitli Goſpodin Episkop obilato, i kripoſtno iſtomacſivſci, u pervomu dilu ſvoga govorenya; u drugomu kaxe tko, i zaſctoje bio uzrok odmetniſctva, i odgovara na ona, koja odmetnici ſuprot Latinom donoſe; i odgovarajuch, ocſito pokazuje, daſu Gerci odmetnici, s-puta prave iſtine zascli. Najposli ponukuje ſvoje sliſcaoce; da u ſvetomu ujedinyenyu, obderxavajuchi obicſaje Iſtocſne Cerkve, ſtalni i neganuti obſtoje.

Alli doſta veche od ſtanya Cerkve Iſtocſne posli Sabora Florentinskoga, neſamo u Gercskoj, nego i u oſtalih derxavah recſeno jeſt. Vrime jeſt, daſe k-Gerkom, kojeſmo davno oſtavili, povratimo, i ſcnyimaſe na ſverhi razgovorimo.

POGLAVJE PETNAESTO.

Doverſcenye Iskazanya.

DOverſcujem Bogu fala! s-pomochu nyegovom pocſeto izkazanye raſtavlyenya Cerkve Iſtocſne od Zapadne, illiti Rimske, koju prie raſtavlyenya ſtari pravovirni Gerci za mater opchinske Cerkve po okoliſcu ſvita razplogyene, i za meſctricu iſtine derxali, i ſctovali jeſu. Doverſcujem velle kaſno, kako i ſam iſpovidam; alli tko je tomu kriv? Krivo je, akoliſe joſc rechi moxe, daje 85

krivo; jerbo veche velle ſtaro, i zato mlohavo, i neberxje od noguh moih, pero moje. Iziskivaoſam pak ſcto iz pocſetka obecha, kamen velike ſmutnye i iziskivajuchi naſcaoſam, ne ſamo jedan, nego tri kamena; i laſnoſam nafcao, jedno zaſctoboſam na ſvomu vlaſtitomu miſtu, to jeſt u Gercskoj, iziskivao; a drugo, zaſctoboſu ova ſva tri kamena velika: koje ſvako, premako ſlabo oko, akoli je iſtom od zablugyenya gercskoga cſiſto, laſno ſpaziti moxe. Pokazaoſam kripoſno, i ocſito, da pervi kamen velike ſmutnye jeſt bio Focio, koi od xeſtoke pohlepnoſti za Patriarskom Stolicom Carigradskom, nyu za xiva Ignatie zakonitoga Patriarhe nepravedno oſvoivſci, Cerkvu jeſt ſmuchivao, i zaſctoboſe nekti ni po ſmerti Ignatie poniziti, ni mirovati, da poſtane zakonitim Patriarhom: on dakle Cerkve uzbunitely od devet Papah Rimskih proklet, illi doiſto za prokleta derxan, cſeterdeſet i pet skoro godinah u prokleſtvu gniuchi u izagnanyu, u koje od Cara Leona Lyubomudraca biaſce protiran, s-ovoga ſvita na goryi pogye.

86 Drugi, i vechi kamen velike ſmutnye jeſt bio Mihail Cerulario, koi takojer od oholoſti hotiuchiſe oteti iz pod zakonite oblaſti Rimskoga Pape, ime nyegovo iz Diptikah, illiti knyige Cerkvene jeſt pomerſio, i zaſutu s Fociom ſmutnyu i odmetniſctvo po ti nacſin jeſt uskrifio, i uzmloxao. Najposli pako od ſvoih Episkopah oſugyen, od Cara Iſacia Komnena izagnan, ſvoj xivot xaloſtno je doverſcio. Xalechi Pape Rimski, *paſtiri ovcſarnice Goſpodinove*, izgublyenye toliko ovacah Iſukerſtovih, naſtojaſce ſmutnye zametnute utiſciti, i dignuti, ſveti Nikola pod Fociom, ſveti Leo deveti pod Cerulariom, i oſtali posli nyiove ſmerti, ſcalyechi nauczne, i mudre Poklifare, koi ukazaſce Gerkom, da hotiau razumiti, kako oni slidechi Focia, i Cerularia bludiſce; alli oni neimadoſce brigu toliku za pomiritiſe s-Cerkvom Rimskom, koliku za osloboditiſe od nepriatelyah, i za ucſuvati u miru ſvoje Carſtvo. Kupiliſu Pape Rimski Sinode: Urban Papa ovoga imena drugi *godiſcta 1098.* ſabraoje Sinod u Baru gradu Apulie, u komu ſveti Anſelmo Biskup Kantuarienski temelyito, i kripoſno ukaza; da Duh ſveti i od Sina izhodi. *Godiſcta 1274.* u gradu Lugdunu skupioje Gergur deſeti Sinod, u komu Gerci za poſvidocſit ujedinyenye pivaſce dva puta ricſi one u Simbolu: *koi od Otca, i Sina izhodi;* alliſe opet Cerkvi Rimskoj izneviriſce, premako iſti

Pa-

Digitized by Google

Patriarha Carigradski Veko, skoimſe nitko u Gercskoj izporediti nemogaſce, ſa ſvom pomnyom za ujedinyenye jeſt naſtojao. *Godiſcta 1343.* s-kolikom brigom dignuvſci mloge zaprike, i s-kolikim troſckom jeſt derxao Eugenio Sinod opchinski, u gradu Ferraru, i Fiorenci. Ovdiſe nahogyau Gerci, Cerkvu Iſtocsnu prikazujuchi, koi posli dugoga, i xeſtokoga prigovaranya, ucfiniſce ſveto ujedinyenye; alli kadaſe doma povratiſce ſmucheni, i podbunyeni, od ſvete Cerkve Rimske odpadoſce. Tkoje bio kamen ove najposlidnye, i najveche ſmutnye? Bioje Marko Efeski Metropolita, koi u Saboru, premakoſe ſvi podpiſaſce, on nekti u ſvomu odmetniſctvu otverdnut, kao dabi bila ſramota, kadabi Gerci od Latinah, to jeſt od iſtine pridobiveni bili. On, ſctoje zacſugyenya vridno, koi u Saboru zamuknuvſci, neznadiaſce Latinom odgovoriti, on bludechi u zablugyenye Iſtok zavede. Ova, kakoje obilato ukazano, biau tri neſrichna kamena velike ſmutnye, to jeſt tri pocſetka, i uzroka raſtavlyenya Cerkve Iſtocsne od Zapadne.

Iſtina jeſt, da Focio, Cerulario, i Marko Efeski, doneſoſce 87
tuxbe ſuproti Cerkvi Rimskoj, radi koih oni okrivlyujuchi Cerkvu Rimsku od nye raſtaviſceſe; alli je pokazano, da na ſve nyiove tuxbe, pogerde, protigovore, Latini temelyito odgovoriſce, kakono i na nyiovih naslidnikah. Razloge nyiove razpuhaſce, pokazujuchi ocſito; da oni nyiovi razlozi, akoliſe joſc mogu zvati iſtinito razlozi, niſu uzroci raſtavlyenya Cerkve Iſtocsne od Zapadne, negoſu ſamo zaſtori, za opoſcteniti odmetniſctvo izmiſclyeni, kaono oſtali prid nyima, i za nyima eretici Cerkve uzbunitelyi cſiniſce: i ſa ſvim tizim pravoslavnu ſvetu Cerkvu kao ereticsku, kao ſvetih Kanonah priſtupitelyicu uſudiſceſe okriviti, i oſuditi odmetnici Gerci oni obtuxitelyi, oni ſvidoci, oni ſudci. Alli jedda po pravici?

Pitaju Latini: kadaje Cerkva Rimska pogazila ſvete Kanone, 88
kadaje poſtala ereticska, illiti krivovirna? jedda prie Focia, illi u ńyegovo vrime, illi posli nyega? Nemoxete rechi, da prie Focia, zaſctobo prie biaſce s-Iſtocsnom Cerkvom ujedinyena, u viri i ſamo u nikoih obicſaih razlicsna Cerkva Gercska; koja, da u iſtinu biaſce onda Cerkva Rimska ereticska, slidilobi, daje i Cerkva Gercska bila ereticska, buduchi ona s-Cerkvom Rimskom op-

Digitized by Google

chila. Jedda u vrime Focia, illi poslie? Alli niti moxete rechi, da u vrime Focia, niti poslie nyega; zaſctobo Cerkva Rimska je ono iſto virovala, i one obicſaje derxala u vrime Focia, i posli nyega, kojeje virovala, i derxala prie Focia. Znate takojer, da Nikola Studinski, da Ignatia Patriarha u vrime Focia, a poslie nyega Patriarha Stefan Leona Cara brat, Patriarha Antonia, Patriarha Nikola Otajſtvenik, Patriarha Trifon, Patriarha Polyeukt; koje vi za Svete derxite, i u naregyeni dan ſctujete, jeſu bili s-Cerkvom Rimskom brez ikakve ſumnye ujedinyeni. Dakle Cerkva Rimska ni u vrime Focia, ni posli nyega nie bila ereticska, nego pravovirna; zaſctobo, da ona bude ereticska, ovi ſveti Patriarhe nebi bili hotili ſcnyome ujedinyeni biti, zaſctobo ſcnyome opchechi, i onibi eretici bili. Kaxite dakle, pitajuvas opet Latini, kadaje Cerkva Rimska poſtala ereticska? jeda morebiti u vrime Cerularia, illi poslie? Latinibo govore, daje vazda Cerkva Rimska virovala, i derxala ono, ſctoje iz pocſetka virovala, i derxala: illi vi, koi nyu ereticsku nazivajuchi brezobrazno pogergyujete, kaxite, koi cslanak, i nauk je ona prominila? Polak toga za ukazat zakonito, od potribeje, buduchi vi obtuxitelyi, dabi ukazali u Saboru opchenomu, gdiſe Latini takojer nahode, i ukazali ocſito, daſe nemore taiti nadrazloxechi, da oni ucſe, viruju, i derxe ono, ſctoje ſuprotivno pavoslavnoj, i pravovirnoj Cerkvi Katolicſanskoj. Ovoje potribno; jerbo (kako ucſi, i cerkveni, i ſvitovni zakon) doklemſe tko na zakonitomu ſudu nenadrazloxi, i neukaxe temelyito, i ocſito, daje krivac, dotlega zakon derxi za pravedna, i nemoxeſe zakonito oſuditi. Tako Ario ſa ſvoima u Saboru Nicenskomu, i oſtali eretici u drugima Saborih, zaſctobo biau nadrazloxeni, i ocſito naſcaſti, da blude, da ucſe nauk, koiſe ocſito ſuprotivi pravoj viri; zato oſugyeni biau. Sada kaxite Gerci, kada, u komu Saboru opchinskomu, i zakonitomu, vi ocſito ukazaſte, daje ereticska Cerkva Rimska, da ucſi nauk, koiſe pravoj viri protivi, da u takvomu opakomu nauku otverdnuta nektiga odbaciti; kaxite Gerci, kada, u komuliſe Saboru opchinskomu, i zakonitomu ovo dogodi?

89 Doiſto ako kada, najlipſcu prigodu imadoſte u Saboru Florentinskomu, u komuſe nahogyaſce zajedno Cerkva Rimska, i Gercska, buduchi da Sabor opchinski prikazuje Cerkvu. Nahodioſeje Papa Eugenio s-Latinih, kako vi ſzciniſte krivac, to jeſt

kri-

kriva Cerkva Rimska. Nahodioſeje Joſef Patriarha Carigradski ſa ſvoima Gercih kao obtuxitely, to jeſt Cerkva Gercska okrivilyujuchi, i oſvagyajuchi Cerkvu Rimsku, i oſobito od nyezine ſtrane Marko Eſeski Metropolita govorechi ocſito, daje ereſia, ſcto ucſi Cerkva Rimska. Naucſitelyi po izbor, i sjedne, i sdruge ſtrane xeſtoko, i za toliko miſecih prigovaraſceſe, nauk i jedne, i druge Cerkve protreſujuchi. Doneſoſce razloge iz ſvetoga Pisma, ſvidocſanſtva ſvetih Otacah, niſcta neoſtavivſci, ſctobi bilo vridno protreſti. Nieli iſtina? I ſctoſe najposli dogodi? Jedda pokazaſce Gerci, daje Cerkva Rimska ereticska, da ucſi nauk ſuprotivan Viri? Daje Papa Rimski potlacſitely ſveti Kanonah, daje eretik, i daje zato pomerſeno, i dignuto ime nyegovo iz Diptikah? Doiſto ne. Poznadoſce Gerci, da nauk Cerkve jeſt pravi nauk, i ſpaſonosni; koiſe slaxe ſa ſvetim Pismom, s-naukom Saborah, i ſvetih Otacah; da Duh ſveti, i od Sina izhodi; da i u kruhu prisnu biva pravo poſvetiliſcte; da Papa Rimski jeſt nadſtolnik ſvetoga Petra, pravi namiſtnik Iſukerſtov, ſve Cerkve glaval, ſviu Kerſtjanah Otac, i naucſitely.

Scto od ovud slidi? Slidi, da oni zlobno, i brezobrazno govore, koi govore, da Cerkva Rimska jeſt ereticska. Scto joſc slidi? Kadasmo na to doſcli, vele Latini, slidi da Cerkva Gercska jeſt ereticska, i ukazuju na ovi nacfin odmetnikom pogergyujuchima Cerkvu Rimsku. Pitaju Latini: kadaſeje Cerkva Gercska u Saboru Florentinskomu ujedinila s-Cerkvom Rimskom, illje bio nauk Cerkve Rimske pravi, ſpaſonosni, i katolicſanski nauk, illi nie bio takvi; negoje bio opak, i ereticski? Akoje bio nauk Cerkve Rimske pravi, ſpaſonosni, i katolicſanski; ſcto slidi? slidi da ſuprotivan nauk, nauku Cerkve Rimske, jeſt nauk opak, i ereticski, i Cerkva Gercska, koja od vrimena raſtavlyenya oni nauk jeſt virovala, i derxala, i ſadaga derxi, jeſt bila ereticska, i ſada jeſt ereticska. Akoli pak nauk Cerkve u vrime Sabora Florentinskoga, jeſt bio nauk opak, i ereticski; ſcto od ovud slidi? slidi da Cerkva Gercska, koja u iſtomu Saboru derxala je nauk Cerkve Rimske za pravi nauk, i ſcnyomeſe ujedinila, ujedinivſciſe ſcnyome poſtadde takojer ereticska? Scto na ovi uzao odmetnici? Razmerfitega, razriſcitega, odgovorite na ovo dvorogo razloxenye. Latini iz ovoga razloxenya izvode ovu iſtinu. Iſtina jeſt, da Cer- 90

Digitized by Google

kva skuplyena u Saboru opchinskomu nemore pomanykati, u istini csinechi odlucske, i naredbe od nauka Vire, i upravna xivlyenya; jerbo Isukerst jest obechao, dache biti scnyome do sverhe svita; *da neche suproti nyoj primochi vrata paklena* e), i zatoju nazva sveti Pavao *slup, i tvergyavu istine.* Dakle istina jest, da Cerkva skuplyena u Saboru Florentinskomu nie pomanykala u istini naregyujuchi, i csinechi one odlucske, da Duh sveti izhodi od Sina, daje pravo posvetilisete u prisnu, da Papa jest glava sve Cerkve: dakle Gerci vrativscise u Carigrad, odstupivsci od nauka po odlucsku sabornomu ocsitovana, odstupisce od istine.

91 Alli sctoje triba prigovaratise od toga? Pravdu ovu megyu Latinih, i Gercih sverscilaje pravica Boxja po tesckoj pedepsi odmetnisctva gercskoga, kako obilato je ukazano na Poglavju osmomu; i pokazaoje piscuchi Gennadio Patriarha Carigradski, iz koga ovde nikoja ostavivsci, i ne od ricsi do ricsi, donosim. Govori on, spomenitese bratcho, i otci, kakvi i koliki je nasc bio narod. Bioje mudar, pun slave, razborit, jak, sercsan, i koi je svu koliku zemlyu svomu vladanyu podloxio: polak toga nastojanyem za kripost, i svetinyu, sve narode je nadvisio, postom, bdenyem, molitvama, lemosinama, i da kaxem jednom ricsju, kakono spugga primaoje svaku kripost, narod Bogu ugodan; a u sadanye vrime, o xalosti! svakolika poginusce. Zaroblyen jest Carigrad! koje jedne stvari samo spomena, usillujeme vapiti, cviliti, i dussu ispustiti. Kada bi Carigrad zaroblyen, razrusceniju plemeniti otari, slidiloje veliko prolivanye kervi, oskvernyene Koludrice, obsillite divojke, Erceši od rukuh nevirnih padosce, razbienoje sudje sveto, plemenite i nagizdane prilike poplyuvane, i pogaxene; ruho cerkveno zlatom, i biserom nakicheno razdertoje, i razvlacseno; izgergyeni Duhovnici, Svesctenici, muxke, i xenske glave, xenidbe razkinute jesu. Ahjme nevolyna, i nesrichna! tkoche mochi igda toliki poraz izplakati? i tako lyutu nesrichu ricsma iskazati? Kamo Carsko blago, oblast, slava sve Kralye nadsivajucha? Kamo? gdi je tolikih Principah, i dvoranah mloxtvo? gdi ures

Cer-

e) Matth. 16.

Digitized by Google

Cerkvah? gdi Duhovnikah, i Koludricah, ſveti, i toliki broj? ſva kolika od Muhameda porazena, ſva poginula je'u. Nitiſe ſamo u Carigradu ova zla dogodiſce, nego u blixnyih derxavah joſc gorja i xalosnia, koja ſvaki dan cſujemo. Zaſctoſe pako ova dogodiſce, za Boga kaxitemi? Akochete rechi, kako obicſajete: ovaſe dogodiſce zarad grihah naſcih; nie tako, jachu rechi: zaſctobo niſmo mi vechma raſerdili Boga, nego drugi narodi, koi niſctanemanye nepodnoſi toliko, koliko naſc xaloſni, i najneſrichnii narod. Ah jao meni nevolynomu! Kada ova promislyam, ſvaki cſas drugi bivam, i ſmucſujeſe ſerdce moje. Dva zla ucſinioje narod Cſifutski *f*) oſtavioje vrutak xive vode, i klanyaoſeje krivim Bogovom; i zatoje u ſuxanſtvo, u Mediu, i Babiloniu odveden. Propeoje Sina Boxjega Goſpodina naſcega, i zatoſu poſcli ſuxnyi, po ſvuda raſuti brez kralya, brez vladaoca, ſviuh narodah sluge. Naſc pako narod, o neſriche! o xaloſti! nitiſeje igda krivim bogovom klanyao, niti je Sina Boxjega propeo; i niſctamanye neſamo ona, nego joſc velle gorja, i lyutcha, nego Cſifuti, podnoſi. Sctochu dakle tuxan, i xaloſtan ſada? Neznam nego roniti ſuze, gorko cviliti, i uzrok iziskivati, skoga mi tolika zla dopadoſmo? Ja doiſta, zaſcto narod naſc nie gorji od drugih; pacſe i bolyi je, kakoje recſeno, i iſtinito je recſeno, da ſve narode u kripoſti radhod, i nadviſuje: ja rekoh nemogu drugi uzrok nachi, nego *odmetniſctvo;* zaſctobo nektiuchi posluſcan, i podloxan biti, oteoſeje iz pod zakonite oblaſti Cerkve Rimske. Ovoje kako ja ſudim jedini, i ſam uzrok neſriche, i raſutja naroda naſcega. Zaſctobo od onoga vrimena, od kogasmo od nye raſtavlyeni, primilismo prokleſtvo, i ona zato terpimo, koja terpimo; nitiſe zato pokorimo oxaloſcteni, nego gorji bivamo, i iſtu Cerkvu pogergyujuchi proklinyamo, i ſuproti nyoj ona, na koja nebi ſmili pomisliti, brezobrazno rigamo. Nahodeſe nikoi tako budalaſti, i neſviſni, koi ocſito govore, da Latini jeſu eretici, i ſverhu ſviu nyih Papa najvechi, i zato od ujedinyenya bixite, niti ime Pape moxete cſuti: i ako koi iz megyu vaſcih Sveſctenikah ujedineſe, nemorete na nyih ni pogledati, a one koi ſcnyima opche, ni za kerſtjane ne-

f) Ierem. 2.

nederxite: i akoſe na ſctogod namirite, ſctovam Papu napominya, razjigyeni, i biſni ſuproti Miſnikom zubmi ſckriplyete. Scta radi bratcho moja, za Boga Iſukerſta, poznajmo grihe naſce, da nepoſtanemo od Cſifutah gorji, i pravo Kerſtjanah ujedinyenye zagerlimo. Ovako Gennadio Patriarha, alli obilatie ſvoje Gerke, za nyiovo ſpaſenye naſtojechi, ponukuje; xalechi gorko, kako vidiſmo zaroblyen Carigrad: alli velle vechma zaroblyene po odmetniſctvu duſce domorodacah ſvoih.

92 Buduchi dakle, da ovo vaſee odmetniſctvo je uzrok vaſce neſriche, i xaloſnoga raſutja, cſudeſe Latini, ſctoſe neoſichate, i podignuvſci glave, nepoznajete pruxenu joſc ſverhu vas, i pokarajuchu deſnicu Boxju. Govorite vi, da poznajete; i zato Boga u pomoch zazivate, ſvetkovine ſvetkujete, obicſajne po zakonu poſte obderxavate, i oſtala dobra dilla cſinechi, viſce nego triſta dvadeſet i ſedam godinah cvilite, i uzdiſcete; i joſc nedoſtoiſe vas raſergyeni Goſpodin Bog pomillovati. Alli zaſcto? Cſujte ſcto ſveti Auguſtin Latinski naucſitely, koga nauk i Cerkva Gercska prima, g) govori, i procinite h) ovu beſidu i iſtinu od ſvete Cerkve Rimske: *Koigoder dakle od ove Cerkve Katolicſanske raſtavlyen bude, premako ſzcini, da poſalyeno, to jeſt pravo, i ſveto xive, zarad ovoga ſamo griha, zaſctoboje od Iſukerſta raſtavlyen, ſercsba Boxja pribiva ſverhu nyega.* Nie dakle cſudo, ſcto za toliko godinah cvileche, i moleche joſc nievas Bog usliſcao. Ovu iſtinu ſveti naucſitely Auguſtin i), i ſveti Cyprian, koga drugi dan Liſtopada miſeca ſctujete, vami tomacſi k) kakoſte od Iſukerſta razdilyeni, i kaxe po slidechim ricſma: *Nejma Boga za Otca, koi nejma Cerkvu za Mater.* Akoje dakle od Cerkve razdilyen, i raſtavlyen, slidi; da jeſt razdilyen, i raſtavlyen od Iſukerſta. Od koje pako ovi Latinski i od vas ſctovani Otci govore, nego od Cerkve Rimske? Neche, govore, Boga imati za Otca, nego za ſudca, i za ſud-

ca

g) Synod. V. Collat. 3. Syn. VI. Act. 10.
h) Epiſtola 125. ad Donatiſtas.
i) Lib. 4. de Symb. ad Catechum. C. 13.
k) Lib. de Vnitate Eccl.

Digitized by Google

ca oſctro pedepſajuchega, ſcto i vi, akoli morebiti nechete poznati, doiſta chutite. Alli i u ovomu pedepſanyu, u lyutoj nevolyi, i raſutju vaſcemu pravda Boxja primilloſtiva ukazujeſe pram vami. Ona vas o xaloſni, i neſrichni Gerci! ovom do danaſcnyega dneva produlyenom nevolyom, kao bicſem na ſveto ujedinyenye natiruje, i filli onim ricſma ſvetoga Piſma opominajuchi 1) *Sinovi Iſraela* ſinovi Gercski! *povratiteſe k-Goſpodinu Bogu. Nemojte biti, kako otci vaſci, i bratcha, koiſu odſtupili od Goſpodina Boga otacah ſvoih: koi je nyih pridao u raſutje, kako ſami vidite. Nemojte otverdnuti kako otci vaſci: pridajte ruke vaſce Goſpodinu, i hodite u ſvetionik* m) *nyegov, kogaje poſvetio na vike.*

Nieli ovo lyubeznivo ocſinsko ſvitovanye, i ponukovanye, koje i otverdnuta zlovolyna ſerdca uzbuditi, i prignuti moxe? Procinimo, i promotrimo: *povratiteſe k-Goſpodinu Bogu*, alli ovo nemore biti, po nauku ozgor imenovanih Otacah ſvetoga Auguſtina, i Cypriana, akoliſe nepovratite k-ſvetoj materi Cerkvi Rimskoj. *Nemojte biti, kako otci vaſci, koiſu odſtupili* za Fociom, Cerulariom, Markom Efeskim *od Goſpodina Boga otacah vaſcih*, odſtupivſci od ſvete matere Cerkve, i bludechi ſonima trima, da Goſpodin Bog Duh ſveti neizhodi, i od Sina; koje i od Sina izhogyenye Otci vaſci ſtari prie oniu odmetnikah virovali jeſu: *koi* zaradi ove nevire, i odmetnutja *je nyih pridao u raſutje, kako ſami vidite*, jer kakonas ucſi ſveto Evangyelye n) *koi recſe rics protiva Duhu ſvetomu, nechemuſe oproſtiti ni na ovomu ſvitu. Nemojte otverdnuti kako otci vaſci*, toliko puta od Papah Pimskih po knyigah, po Poklisarih, po Sinodah ſvitovani, alli zaludu; jerbo otverdli biau. *Pridajte ruke vaſce Goſpodinu*, ne kako posli Cerularia pod nikoje ugovore obechivajuchi, i ovi veliki poſao od ſpaſenya odvlacſechi; *pridajte ruke vaſce Goſpodinu*, dillom iſpunite, ſcto ocſitovana vami kripko, i biſtro iſtina, i Goſpodin od vas iziskuje. A ſcto je ono? *Hodite u ſvetionik nyegov, kogaje on na vike poſvetio*, koi ſvetionik? Jeſt, koga iſpovidate u Simbolu: *u je-*

1) L. 2. Paralip. C. 30.

m) *Sanctuarium.*

n) Matth. 12. v. 32.

Digitized by Google

jednu, ſvetu, Katolicſansku, Apoſctolsku Cerkvu. A kojaje ovo Cerkva? Jeſt Rimska po ſvemu ſvitu razplogyena, koje ſinovi ſvi kolici Rimskoga Papu poznaju za Otca, i Poglavara ſviu Kerſtjanah. Ovi ſvetionik, illiti Cerkva Rimska jeſt *Jedna*, zaſctobo premako u nyoj nahodeſe razlicſni obicſaji, razlicſnih Duhovnikah i Redovnikah, niſctanemanye jerboje ſviu jedna Vira, zatoje jedna Cerkva, od Iſukerſta ſverhu Petra pervoga za ſobom kamena, i poglavitoga temelya ſagragyena, za datnam razumit; da kakono je Iſukerſt do Uzaſcaſtja ſvoga bio vidiona glava vidione Cerkve, tako i poslie nyega Petar Namiſtnik nyegov bude ſve kolike vidione Cerkve jedan Poglavar vidioni, jedan najvechi Vladaoc, jedan Paſtir, i iſtih ovacah Apoſctolah, koi ſcnyime jednaki biau u Apoſctolſtvu, alli ne u vladanyu. Ovu oblaſt Petra ſverhu Apoſctolah nikoi Gerkichi s-ereticih otimaju Petru; da laſcnye otmu nadſtolnikom Petra oblaſt ſverhu opchinske Cerkve, i po ti nacſin ſagragyenu od Iſukerſta Cerkvu razruſce. Alli zaludo trude, zaſctoboje nyoj Iſukerſt obechao, da vrata paklena neche nyu primochi. Ovi ſvetionik jeſt Cerkva Rimska *Sveta*, izvan koje nejma prave ſvetinye. Rechiche Gerci: necſineli i naſci dobra, i ſveta dilla, neprimajuli ſvete Sakramente? Odgovorioje na to ſveti Auguſtin o) *Sctogod brez druſctva jedinſtva, i zaveze mira imadu, koiſe od Cerkve Rimske raſtavlyaju, i odlaze, premakoje po ſebi ſveto i cſaſtno, oni niſctanemanye niſcto niſu.* Nejma dakle ſvetinye izvan ove Cerkve; ovie ſamo ſvetionik, ovu Cerkvu poſvetioje Goſpodin. Vi iſti one vaſce otce odmetniſctva Focia, Cerularia, Marka Eſeskoga, koi biau izvan ovoga ſvetionika, illiti ſvete Cerkve Rimske, jedda derxite za ſvete? Doiſta ne, premako nyiov opaki nauk slidite; a uſuprot one Patriarhe, koi posli Focia u ovoj Cerkvi jeſu xivili, i umerli, buduchi ſcnyome ujedinyeni, Stefana, Antoniu, i oſtale, kako ſvete poſctujete.

Ovi ſvetionik, jeſt Cerkva Rimska *Katolicſanska*, to jeſt opchinska po okoliſcu ſvita razplogyena, od nyebo jurve ſveti Pavao piſaoje Rimlyanom p) *Vira vaſca naviſctujeſe po ſvemu ſvitu,*

a

o) S. Auguſt. L. 2. q. 2. ad Simpl.

p) Rom. 1. v. 8.

Digitized by Google

a posli velle dilye, i ſcirje jeſt naviſctena u naſcaſtoj iz nova ſtrani ſvita, u kojojſe toliki Vladaoci Cerkveni Arcibiskupi, Biskupi, Duhovnici, razlicsni Redovnici, i Cerkve nahode, po koima ſve udily Cerkva Katolicſanska uzmloxajeſe: tako daſe od nye razumie prorocſanſtvo Iſaie q) *Otvoricheſe vrata tvoja vazda: ni obdan ni obnoch necheſe zatvoriti, daſe doneſe k-tebi jakoſt narodah, i kralyi nyiovi dovedu;* a ono ſcto slidi, od Carſtva gercskoga razumitiſe moxe: *Narod, i carſtvo, koje nebude sluxilo tebi, poginutiche.*

Ovi ſvetionik, jeſt Cerkva Rimska *Apoſctolska,* ne ſamo zato, jerboje pocſela od Apoſctolah; nego zaſctobo nepritergnutu slidenyu nadſtolnikah ſvetoga Petra, Papah Rimskih, do ſadaſcnyega Pape, nauke Apoſctolah cilovito, i neoskvernyeno jeſt uzderxala, koje nie uzderxala Cerkva Gercska, buduchi na nyezinih Stolicah Patriarskih, na Alekſandrinskoj, Antiokenskoj, Jeroſolimskoj, Carigradskoj slidili Episkopi *priobrazujuchi ſebe u Apoſctole, a jeſu* r) *prokleſtva ſmovi.* Dakle hodite u ovi ſvetionik, kogaje Goſpodin poſvetio na vike, i zato neche u ſvetinyi pomanykati, da i vi ſveti budete na vike. Hodite, u jednu, ſvetu, Katolicſansku, Apoſctolsku Rimsku Cerkvu, izvan koje nejma prave ſvetinye, nejma ſpaſenya.

PONUKOVANYE OSOBITO.

DOverſciviſci govorenye moje najposlidnye s-narodom Gercskim, dopuſctenochemi biti; da, tako rekaviſci, na ſverhi ſverhe upravim pero, i govorenye moje kvami od obodvojega ſtanya priſvitla pripoſtovana Goſpodo, cſaſtni Igumani, Kalugyeri, Sveſctenici, i oſtali ſvoga nazivka pridoſtojni, koiſte od gercskoga zakona neujedinyeni. Akoſe doſtojaſte cſatiti ovi najposlidnyi jedanaeſti dio izkazanya, a oſobito iſtoga dila poglavje osmo; mogliſte ocſito poznati, daje raſergyena pravda Boxja ſpokarala raſtavlyenye Gerkah, koi nektiuchi biti, kako ſtari nyiovi, ſinovi ſvete,

q) Iſ. 60. v. 11.
r) 2. Cor. 11.

Digitized by Google

i pravoslavne Cerkve Rimske, ſuxnyi turski poſtadoſce. Neſrichni doiſta oni! koi poznajuchi pedepſu Boxju, akolibi morebiti i hotili povratitiſe u krilo ſvete matere Cerkve Rimske, pod jarmom nevirnikah viſce od triſta dvadeſet i ſedam godinah uzdiſcuchi, nemogu. Nemoguli pako u iſtinu; i buduliſe mogli po ti nacſin prid Bogom ſudcem opravdati, nie ovde miſto ova protreſati. Alli ſrichni vi priſvitla, pripoſctovana Goſpodo, polyublyeni u Iſukerſtu otci, i bratcho, koje pod primilloſtivim vladanyem prislavne, primoguche Auſtrianske Kuche xivite. Doiſto akoli, kakoje i vridno, lyubav, dar, i dobrocſinſtvo, toliko za veche obicſajemo derxati, kolikoje onaj vechi, i doſtojnii, od koga ova primamo, ocſito jeſt, da koliko Gerci nevolyni, i pogergyeni tuguju, toliko vi imateſe radovati, i dicſiti. Da mucſanyem za ſad progyem, onu i od vas poznanu blagoſt, i lyubeznivoſt pram vami Prisjajnoga CESARA JOSIPA Drugoga, Srimske Derxave pohodechega; kolikuvam dobroſtivoſt, materinsku doiſta lyubav pokazuje Privelika Goſpoja, tolikim imenima nakichena, slavnocſeſtita kchi Ceſara, Ceſarica, mati Ceſara, mati Kralyicah, druga, i tako rekavſci Latinska Pulkeria; i ſcto ſviu kralyah na ſvitu, i kralyicah ime slavom nadſiva, KRALYICA APOSCTOLSKA, BOGOMILLA MARIA THERESIA. Ako ſada uzmirite po nyezinu tolikomu doſtojanſtvu, dobroſtivoſt, i lyubav nyezinu pram vami, kolikoje velika! koliko oſobita! ocſito jeſt. Ova nyezina Velicſanſtva dobroſtivoſt, i lyubav doſtojalaſeje, iz megyu vas nikoje, za podariti vitexka dilla, na Baronſtvo, na vojnicska oſobita doſtojanſtva uzviſiti. Ona za vaſcu oſobitu koriſt, da manyim troſckom, i laſcnye dobivati moxete knyige, doſtojalaſeje podignuti u Becſu Gercsko-Illyricsku pritiskoslovicu. Ona za dicſicu vaſcu, da neraſtu tupa, da ucſe knyigu, kakoje i u drugih ulyudnih narodah obicſaj, doſtojalaſeje priſtojne za nyih knyige na ſvitloſt dati. Ona pogerdnim u iſtinu onim Sismatikah imenom, koim Cerkva Rimska Gerke, od nye raſtavlyene, imenuje, naſtojechi za poſctenye vaſce, naſcim zabranilaje vas nazivati. Alli ova niſu zadoſta nyezinoj pram vami dobroſtivoſti, i lyubavi. Scto dakle joſc? Naſtoi za vas, i xelivam ono dobro, od koga ni vi iſti nemoxete veche zaxeliti: xeli vas u iſtinu ſrichne na ovomu joſc ſvitu ucſiniti. Neſumnyim, da kakoſte oſcroumni, oſichateſe. Xeli, i naſtoi nyezino Velicſanſtvo Apoſctolsko, ovo

sla-

slavno ime Kralyice Apoſctolske, koje nyu ſverhu ſviu vladaocah kitti, premakogaje i ona s-mlogoſtrukima dillih jurve nakitila, xeli rekoh, i ſveſerdno naſtoi, joſc jednim i vlaſtito Apoſctolskim dillom nakititi. Xeli kakono Gercska Pulkeria Carica, zablugyenye Neſtoriansko, i Carigradsko, tako i ova druga i Latinska Pulkeria zablugyenye Fociansko, i Cerulariansko, iz kralyeſtvah ſvoih izagnati, i izkoreniti. Xeli xelyom Apoſctolskom joſc za xivota ſvoga s-Cerkvom Rimskom vas ujedinyene viditi, to jeſt ona, i onako virovati i derxati, koja, i kako prie odmetniſctva ſveti Otci Gercski, i oſtali vaſci ſtari virovali, i derxali jeſu. Xaoje, i velleje xao nyezinu Apoſctolskomu Velicſanſtvu; zaſctoboſte izvan one Cerkve, izvan koje nejma ſpaſenya. Polyubleni u Iſukerſtu otci, i bratcho! Raſtavlyeni jeſte od Cerkve Rimske, neſamo po zakonu obicſajah, i sluxbah Cerkvenih, nego i po zakonu Vire; i zato, i od ſvete ſtare Cerkve Gercske raſtavlyeni, kojaje virovala, i derxala onu viru, i nauk za ſpaſenye potriban, koju i ſada viruje, i derxi ſveta Cerkva Rimska. Nieli dakle razloxna, ona prigorucha, i Apoſctolska xelya bogolyubne Kralyice naſce?

I ovoje zaſcto ſve udily Cerkva Rimska moli, pacſe i vi u Liturgii od Boga ujedinyenye, i mir proſite; alli jedda zatim, i naſtoite? Episkopi oni u Polyskoj, kakoje kazano na *broju 72.* u ſvomu odlucsku za iskati ujedinyenye, iſpovidaju ocſito, da niſu nikada ſveſerdno promiſclyali, po koibiſe nacſin ovo ujedinyenye utemelyilo, cſekajuchi dabi nyiovi ſtarji, to jeſt, Carigragyani pocſeli ovu brigu imati. Alli zaſctobo najposli promisliſce, dache oni, a ne Carigragyani, od nyiovih duſcah razlog davati, zato oni ſpaſonosni odlucſak ucſiniſce. Ovo ſveſerdno naſtojanye za ujedidinyenye jeſt priuxgana xelya Bogomille Goſpoje naſce: pacſe i slidechega ujedinyenya jeſt temelyto uſſanye nyezina Velicſanſtva Apoſctolskoga, procinujuchega daſeje toliko hilyadah u Polyskoj, i Litvanskoj pod kralyem Sigismundom; u Magyarskoj, i u Erdelyskoj pod slavne ſpomene Ceſarom, i kralyem Leopoldom Velikim, u jednu ſpaſonosnu viru, i lyubav ujedinilo, akoliſe s-tolikom pomnyom, koliku iziskuje ſpaſenye duſce, promotre ona, illi prilicsna onima, kojaſu oni promotrili prie, negoſu ſveto ujedinyenye zagerlili.

Digitized by Google

Pervo. Kakoje jedan ſamo Bog, jedna Vira, tako ima biti ſamo jedna pravovirna, i ſpaſonosna Cerkva, izvan koje nitko nemoreſe ſpaſiti; i zato one bogomolye, one metanie, one zaduxbine, oni poſti, premakoſu dobra dilla, niſctanemanye jerboſu mertva, niſu koriſna za zadoſtojati, i zasluxiti kralyeſtvo nebesko; akoſu ova dilla ucſinyena od oniziu, koiſu izvan ſvete pravovirne Cerkve. Buduchi pako Bog pripravedan, daje Bog nyima za takva dobra plachu vrimenitu na ovomu ſvitu, kakonoje na priliku, ſricha, zdravje, blago.

Drugo. Ova pravovirna i ſpaſonosna jedna Cerkva, jeſt brez ikakve ſumnye ſveta Cerkva Rimska, po ſvemu okoliſcu ſvita razplogyena, pod jednom vidionom glavom, najvechim namiſtnikom Iſukerſtovim, Patriarhom Papom Rimskim. Ovu Cerkvu Rimsku za takvu jeſu poznali ſtari ſveti Otci gercski, i ſvi pravovirni Gerci: u ovoj Cerkvi oni obicſaje ſvoje slidechi jeſu xivili i umerli. U ovoj Cerkvi je bio i Focio do odmetnutja ſvoga, i u nyojbi bio oſtao, damu bude dopuſtio ono, ſctoje on od Pape Rimskoga nepravedno iskao.

Treche. Promisliti valya, da Focio nie imao nikakva razloga od ſvete Cerkve Rimske, i u ono vrime od ſvete Cerkve Gercske, jednaboje bila prava Cerkva; nie, reko, imao razloga odſtupiti, i neſrichno odmetniſctvo zametnuti. Pohlepan on na Patriarsku Stolicu, hotiaſce himbeno, da Nikola Papa tomu privolyi: alli nekti, jerbo nemogaſce; buduchi joſc xivio Ignatia Patriarha Carigradski. Focio dakle kervnicskim nacſinom Ignatiu je progonio s-pomochu primoguchega dvorana Barde, koi je takojer, kako biaſce doſtojan, ſverſcio neſrichno. Najposli nejmajuchi nikakve oblaſti /anathemom je udario ſvetoga Ignatiu. Scta radi, i Nikola Papa prokleoje nyega, a on na ſvomu Kajfaskomu ſudu uslobodiſe prokleti Nikolu Papu s-velikim zacſugyenyem iſtih Episkopah nyegovih ſtranacah vapiuchih: *Starji, i vechi po ſvetih Kanonih nemoreſe od mlagyega, to jeſt manyega oſuditi; a oſobito Patriarha Rimski.* Jeddaje imao Focio uzrok odſtupiti od ſvete, i pravoslavne Cerkve? Prokletje bio od Nikole Pape, na koga ſud pozivaoſeje Ignatia, iſtina jeſt; alliga tako pokarati imadde uzrok Papa, buduchi Focio ſvete Kanone pod noge metnuo, i kao uſillnik pravedno-

ga,

Digitized by Google

ga, i zakonitoga Patriarhu Ignatiu s-Patriarske Stolice bacio, i prokleo; i po ti nacsin Carigradsku Cerkvu uzbunio.

Csetverto. Istina jest, da za pokriti svoju brezobraznost, i odmetnisctvo, iznio je Focio nikoje tuxbe proti Cerkvi Rimskoj, koje on nikada nebi bio iznio, da biasce Papa nyegovomu sillovitomu, i nezakonitomu uzviscenyu privolyio; alli, kako je kazano, nemogasce. Cerkva Rimska vladalaseje na oni nacsin, u vrime Focia, na koi prie nyega; i nikada Otci gercski toga radi nekriviscе Cerkvu Rimsku, sastavlyeni u Saborih opchinskih. Ignatia zakoniti Patriarha, ostadde do smerti ujedinyen s-Cerkvom Rimskom, i s-Papom Rimskim, kao vladaocem opchinske Cerkve. Po isti nacsin posli iznescenih onih tuxbah, i smerti Focia, Patriarhe Carigradski, sveti Stefan, S. Antonia, S. Polyeukt, S. Nikola Otajstvenik biau sjedinyeni s-Papom Rimskim, i s-Cerkvom Rimskom, koje Gerci derxe za svete, i sctuju. Dakle valyavam rechi, daje i Cerkva Rimska sveta, daje svet nyezin nauk, i poslie Focia; buduchi ovi Patriarhe scnyome ujedinyeni bili. A usuprot jerbo dva nauka sebi suprotivna, nemogu zajedno obadva sveta ni istinita biti; a nauk Cerkve Rimske kako vidismo jest svet, i istinit: slidi ocsito da nauk Focia, Cerularia, i ostalih nyiovih naslidnikah, nie svet, nie istinit; da odmetnisctvo od Cerkve Rimske nie dobro, nie sveto; ni vi nederxite, ni Gerci, za svete ni Focia, ni Cerularia, ni Marka Efeskoga, kako derxe i sctuju one ozgor imenovane Patriarhe Carigradske. Sctoje to? Vridnoje sveserdnoga promisclyanya.

Peto. Od potribeje znati, sctoche to rechi: *ujedinitise s-Cerkvom Rimskom?* I neche nisсta drugo rechi, nego da obderxavate pravu i istinitu starinu, to jest dase obratite, i povra'ite u onu istu viru, i nauk, kogasu s-Cerkvom Rimskom virovali i derxali stari sveti Otci gercski S. Athanasio, S. Vasilia, S. Grigoria Nissen, S. Grigoria Nazianzen, S. Epifanio, S. Ioan Zlatousti, S. Nicefor Patriarha, S. Tharasio, sveti Ignatia, i ostali koisu prie bune, prie novovirca Focia xivili; obderxavajuchi nisctanemanye svoje obicsaje Cerkve Gercske, u Liturgii, u sluxenyu svetih Sakramenatah, u postu, i ostalih. Evo sctoche rechi: *ujedinitise s-Cerkvom Rimskom.* Od ovud sada ocsito jest, kako ludo razji-

gyu-

Digitized by Google

gyujuſe nikoi na ovo ime : *uniati*, illiti *ujedinyeni ;* kako scuplyóglavo govore : Sctoſu uniati, illiti ujedinyeni ? niſu ni ovo, ni ono; rekoh, ſcuplyoglavo, zaſctoboſu u iſtinu ono iſto , ſctoſu bili ſveti ſtari Otci. Nebiau pako onda u ſtaro vrime nazvani Gerci ujedinyeni, zaſctobo ovo ime poslie izajgye , za razlucſenye oniu, koi od nauka vire , kogaje derxala Cerkva Rimska , i Gercska, zajedno, nikoi iznevireni uskocſiſce, ſvittu neſaſcivenu Iſukerſtovu, to jeſt jedinſtvo razderſce i razkinuſce?

Sceſto. Oni koiſe zovu : *od gercskoga zakona neujedinyeni* , ne ſamo jeſu neujedinyeni s-Cerkvom Rimskom, negoſu neujedinyeni ſa ſtarom ſvetom Cerkvom Gercskom; buduchi jednu iſtu viru obedvi derxale. Ova ſtara ſveta Gercska Vira nie poginula; primlogiſe, i ſada u iſtoj Gercskoj pod vladom turskom nahode , nazvani *ujedinyeni*, za razliku od neujedinyenih. I zato ovde biljexiti imaſe, kada nikoi od gercskoga zakona neujedinyeni govore naſcima : *miſmo kao i vi, nego ſamo po zakonu razlucſujemoſe* , za uklonitiſe od prigovaranya; nejmaſe ovo razumiti , daſu ſamo po obicſaih , i sluxbah Cerkvenih od nas razlucſeni, jer tadda nebi bili neujedinyeni, negoſu i po Viri od nas razlucſeni. Za ovo bolye razumiti, valya znati, daſe moxe *zakon* na dva razlicsna nacſina razumiti. Na pervi nacſin zakon , razumieſe zakon od vire, i upravnoga xivota; po ovomu zakonu razlucſujuſe pravovirci, Katolici, od krivovircah , i odmetnikah. Na drugi nacſin zakon, razumieſe zakon od razlicſitih sluxbah Cerkvenih, u razlicsnih Cerkvah, koja razlika moxe obſtajati s-jednom iſtom Virom , i upravnim xivotom , kakoche biti ocſitie.

Sedmo. Premako recſe Pavao Apoſctol: *Jedan Goſpodin , jedna Vira , jedno Kerſctenye*, nie rekao , jedan obicſaj; ſcto dabi iſtina bila, nebi bio Apoſctol oſtavio kazati. Znademo , daſu razlicsni obicſaji u iſtoj Cerkvi Rimskoj: po drugima naredbama vladajuſe Duhovnici, a po drugima ſvitovnici; pacſe, i megyu ſobom Duhovnici imaju razlicsne obicſaje. Ovu iſtu razliku valya da poznajete i u Gercskoj Cerkvi, drugacſieſe vladaju ſvitovni, drugacſie Kalugyeri, drugacſie Popovi; i niſctanemanye jedna jeſt ſviu Vira : jerbo obicſaji Cerkveni nekvare, niti nedvoſtrucſe Viru, nego kitte; kakoje od toga obilatie recſeno u nauku od Cerkve , i u

ulaz-

ulazku u iskazanye. Ova razlika je bila, i u ſtaro vrime od poſetka Cerkve, i ſa ſvim tizim bilaje jedna Vira. Nauk od vire nemore Cerkva prominiti; a more Cerkvene obiſaje. Gerczka Cerkva, posli pervoga Sabora opchinskoga Nicenskoga, govorilaje Virovanye Nicensko, a poslie primilaje Carigradsko, mlogo po iſtomaczenyu od Nicenskoga razlicsno. U poczetak kerſtiliſu Episkopi, a ſada Popovi. Prieſu ſveto Pricſeſtenye u ruke davali, a ſada ne. Nekvari dakle Viru razlicsni obiczaj; niti prominyenye obiczajah Cerkvenih.

Ove ocſite iſtine promotrivſci ſveſerdno, ſctochete odgovoriti Apoſctolskoj xelyi, i uſſanyu Bogomille Goſpoje naſce? Morebiti boiteſe, daſe koja buna u puku nezametne: iſprazanje ſtrah ovi, tolikoje hilyadah u Magyarskoj, i u Erdelyskoj zagerlilo ovi naczin od ſpaſenya, brez ikakve bune, i ſmutnye; nikoga nefilli nyezino Apoſctolsko Velicſanſtvo, govoribo, ſcto Cerkvenik u ſvetomu Pismu u poglavju 15. *Prid czovikom xivot i ſmert, zlo i dobro: ſctomu drago bude, daticheſe nyemu.* Nitichefe tko usloboditi bunu zametnuti; znadebo kogabi zla ocſiti uzbunitely u ovomu ſvetomu poslu dopao. Rechichete morebiti ono, ſcto jedan prifvitli Goſpodin Episkop govoraſce: dabi bio koi Sinod. Alli zaſcto? jedda daſe protreſu oni cslanci, koi nas raſtavlyaju? Alli ovo niſcta drugo nie, nego uklanyatiſe od ſvetoga ujedinyenya. Nie triba Sinoda; i ovdi imade miſto ona beſida ſvetoga Auguſtina: *Pravda ſverſcena jeſt, o daſe i zablugyenye ſverſci* s)! U Saboru Florentinskomu, u komu biaſce cvit Latinske i Gercske mudrosti, Iva kolika, i zadugo protreſcena, i od Gercske Cerkve primlyena jeſu, premakoſe posli Gerci izneviriſce, ſebe iſte oſudiſce, i najposli neizrecſene nefriche dopadoſce. Nie dakle triba Sinoda, vech akobiſe hotili ſaſtati u viche, po koibi naczin ovi veliki poſao mogli ſrichno ſverſciti.

O kadachete Priſvitla i Cſaſtna Goſpodo! ovu ſpaſonosnu odluku u ſerdcu zacſeti! kadachete proſvitlyeni darom Duha ſvetoga

s) In cauſſa Pelag. Serm. de Verb. Dom.

ga rechi, ono ſcto ſveti Auguſtin piſce t): *Jedalichemo ſumnyiti, ſtavitiſe u krilo one Cerkve, koja od Apoſctolske Stolice, po nadſtolniſctvu Biskupah, zaludu okolo lajuchih eretikah, jeſt verh vladanya zadobila?* u koje ſvete Cerkve krilu ſtari oni naſci Otci, prie novovirſtva Fociova jeſu xivili, i blaxeni poſtali. Ovo primogucha Kucha Auſtrianska, ovo Prijasni i Prislavni Ceſar, ovo Bogomilla Apoſctolska Kralyica, da od ſvoga slavne ſpomene dida Leopolda velikoga pocſeto ujedinyenye ſverſci, xeli i uzdiſce. Ovoje jurve onda nyezino Apoſctolsko Velicſanſtvo zaxelilo, kada s-opchinskim ſviu veſelyem krunom ſvetoga kralya Stipana biaſce okrunyeno. Oſobito pako ova xelya uxixeſe, kada nyu nazivkom Apoſctolske Kralyice je okrunio Papa Klementa trinaeſti. Scta radi kao s-ufterplyenyem velikim od onoga vrimena tescko cſeka, da poſtanete dionici vicſnye vaſce ſriche; i cſekanyem produlyenim, vami kao govori: *Poznajte (ako veche i kasno) daſte vi grane od ſtabla odkinute, daſte vi loze od panya odrizane, daſte potocſich od vrilla ſvoga pritvoren* u), to jeſt daſte od ſvete Cerkve Rimske, od Patriarhe Rimskoga Otca i meſctra ſviu Kerſtjanah, raſtavlyeni; i zato nejmate uffanye od ſpaſenya, jerbo kako grane odkinute, loze odrizane, tako ni vi nemoxete doniti plod oniu dillah, kojabi doſtojna bila krune nebeske. I zato, i ſveti Ireneo rodom Gerk, piſcuchi od Cerkve Rimske, govori: *K-ovoj Cerkvi zaradi moguchega poglavarſtva, potribno jeſt, daſe ſvaka Cerkva priloxi, to jeſt oni, koiſu od ſvakuda virni, u kojoj vazda od onih, koiſu odaſvuda, uzderxano je ono, koje jeſt od Apoſctolah pridanye* x). Evo ocſitüjenam ſveti Otac, da ſve oſtale Cerkve, i ſvi pravovirni imajuſe priloxiti, i ujediniti s-Cerkvom *zarad moguchega poglavarſtva:* dakle zaradi poglavarſtva ſverhu oſtalih Cerkvah, onaje meſctrica iſtine, zaſctoboje cſuvarica Apoſctolskih pridanyah. Od potribeje dakle priloxitiſe, i ujediniti s-Cerkvom Rimskom.

Alli zaſctoboje Vira dar Boxji, brez koga akoli i poznademo iſtinu, ſa ſvim tizim joſc i poznanoj iſtini protivichemoſe; zato za-

t) De util. cred. C. 17.
u) Optat. Milevit. L. 2. de ſchismate Donatiſt.
x) L. 5. aduer. Haereſ. C. 5.

zazovimo ſveſerdno u pomoch Duha ſvetoga od Otca, i Sina izhodechega, koi nas je na ſvetomu Kerſctenyu poſvetio, i milloſtima nadario, da kako ſviu jeſt jedno Kerſctenye, tako i jedna bude Vira. Nekaſe doſtoi on proſvitliti ſviu pamet za poznati ocſitovanu, i virovanu od ſvetih ſtarih Otacah iſtinu; daſe doſtoi pokripiti, i objacſiti ſerdca ſuproti napaſti duha paklenoga otca od nesklada, i odmetniſctva; da ſcto priuxgano Bogomilla Apoſctolska Kralyica od Boga proſi, od vas cſeka, i xeli nepritergnuti nauk Apoſctolah, u Cerkvi Rimskoj obderxavan, i ucſuvan slidechi, kakonosmo jednoga Otca Boga; tako i jedne Matere ſvete Cerkve Rimske ſinovi, jednoga Paſtira, jedne Ovcſarnice ovce budemo.

Sva kolika na vechu slavu Boxju, na poſctenye neoskvernyene Divice Marie, i razplogyenye ſvete pravoslavne Katolicſanske, Apoſctolske Rimske Cerkve.

Liſt.	Red.	Pomanykan.	Izpravi.
2	36	hachume	- hadume,
3	21	mlogo	- mloge
4	1	u posluh	- posluha
5	2	uſugyen	- oſugyen,
9	28	iziskizati	- iziskivati,
15	1	potreſao	- protreſao
16	13	ſvoje	- ſvoju
19	7	koliko	- koliku
22	20	Podjakonita	- Podjakonata,
24	7	obranya	- obranyu
28	7	P taju	- Pitaju
—	11	njegove	- nyegovo
34	9	uſjanim	- usjanim
35	3	bio od Barda	- bio Barda
—	18	nekt	- nekti
—	24	otiſnuobiſe	- utiſnuobiſe
40	20	za	- ſa
43	23	nepravedna	- nepravedno
55	14	Margunto	- Margunio,
96	18	ugo iti	- ugoditi
108	1	Naviſtionikah	- Naviſtionika
126	4	znaye	- znanye
133	8	odgovoramu	- odgovaramu
139	34	ſlucſajuchi	- ſluſcajuchi,
154	31	*primlyenu*	- *primlyenyu*
162	24	obicſajah	- obicſajih
164	6	*u*	- *a*
169	20	nego Papa Rimlyani	- nego Rimlyani
171	1	*navernu*	- *naſernu*
—	21	moglebiti	- moglibi
174	3	pakao	- pako
178	27	Bovanſtvenu	- Boxanſtvenu.
179	6	izkogyenya	- izhogyenya.
180	27	Od ovu	- Odovud
182	8	*ſedno*	- *jedno*
186	5	iſti	- iſto
192	19	Duha	- Duhu
199	3	oſobito	- oclito
201	5	razloxih	- razlozih
202	27	*poſtiti*	- *nepoſtiti*
259	6	u doſtojanſtvo	- u doſtojanſtvu
279	17	*za mir? Viru*	- *za mir? Brez*
—	21	Velirenski	- Velitrenski
284	19	Focio	- Fociu
296	10	*Inatie*	- *Ignatie*
304	17	Fociova	- Fociovu
307	24	Pokliſare	- Pokliſari
310	3	knyige	- knyigu
—	29	uglavnikom	- oglavnikom
311	27	procſaſtih	- proſcaſtih
312	5	Raju	- Raja

Liſt.	Red.	Pomanykan.	Izpravi.
313	2	grihu	- griha,
317	1	*Odgovoramti*	- *Odgovaramti*
—	15	*govoriſc*	- *govoriſc*
318	26	*Izkucſajte*	- *Izkuſcajte*
320	30	Cizichi	- Cizicki:
323	30	ſvoſe	- ſvoje.
328	15	*kovaſci*	- *kovacſi*
—	26	pata	- data
329	29	*lemonizu*	- *lemozinu*
346	6	porvergyujenam	- potvergyujenam
352	14	u Rimu	- u Rim
355	26	ſaſmo	- ſamo
379	23	sluxioje	- sloxioje
398	36	*obderxati*	- *obderxati.*
415	16	pignuti	- prignuti
458	20	*zapogyen*	- *zapovigyen*
470	13	do pridanyu	- po pridanyu
474	22	pa pravu	- na pravu
492	4	nepo	- nego
502	10	blagoſovaliſu	- blagovaliſu.
512	12	ja	- a
—	13	e	- je
527	31	hrane	- brane,
557	19	biti	- piti,
560	26	zlobodnobi	- slobodnobi
569	2	uza	- za
593	17	poſalyu	- poſcalyu
636	19	Gerkag	- Gerkah
672	33	nyega	- niega
685	32	zaſctobo a	- zaſctobo u
690	28	neslaxete	- neslaxeſe
702	18	praſaten	- procſaten.
702	24	prigovaraſeſe	- prigovaraſceſe.
712	28	onoj	- onaj,
718	26	mloga	- mogla
728	15	ſamu	- ſama
740	—	drugu	- drugo
743	4	u nadpiſu: *razloxi*	- *razlozi*
760	13	bogerdnim	- bogogerdnim
763	25	boyanſtvenomu	- boxanſtvenomu
789	16	pervo	- pero,
804	18	pr mamlyeni	- primamlyeni
805	32	ſvit	- cvit
838	36	petverditi	- potverditi
845	9	djavlya	- djavla
849	1	Rimsko	- Rimsku
870	23	Gerhah	- Gerkah
877	24	*od-*	- *ot-*
—	25	Pimskih	- Rimskih

Digitized by Google

Digitized by Google

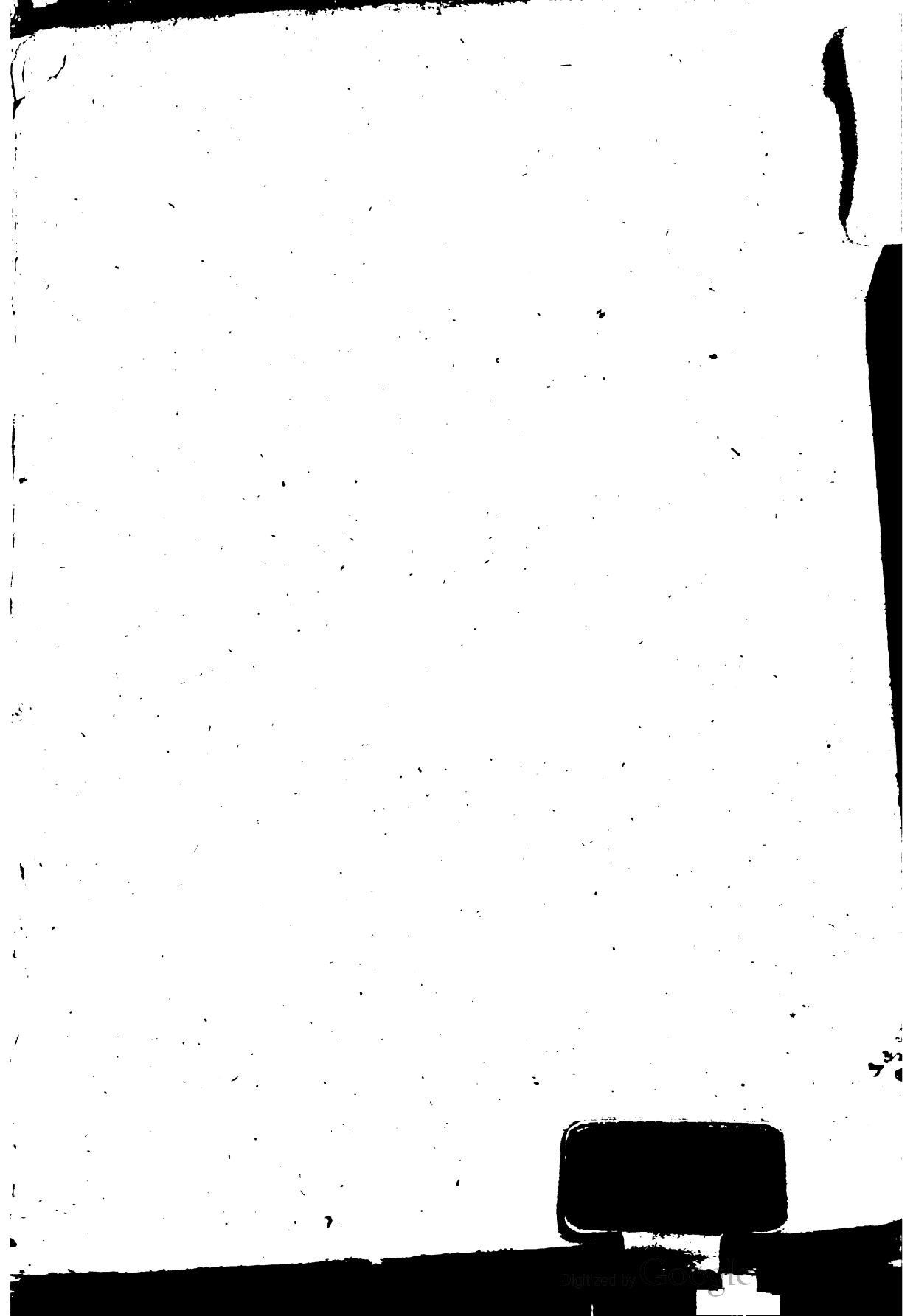
Digitized by Google

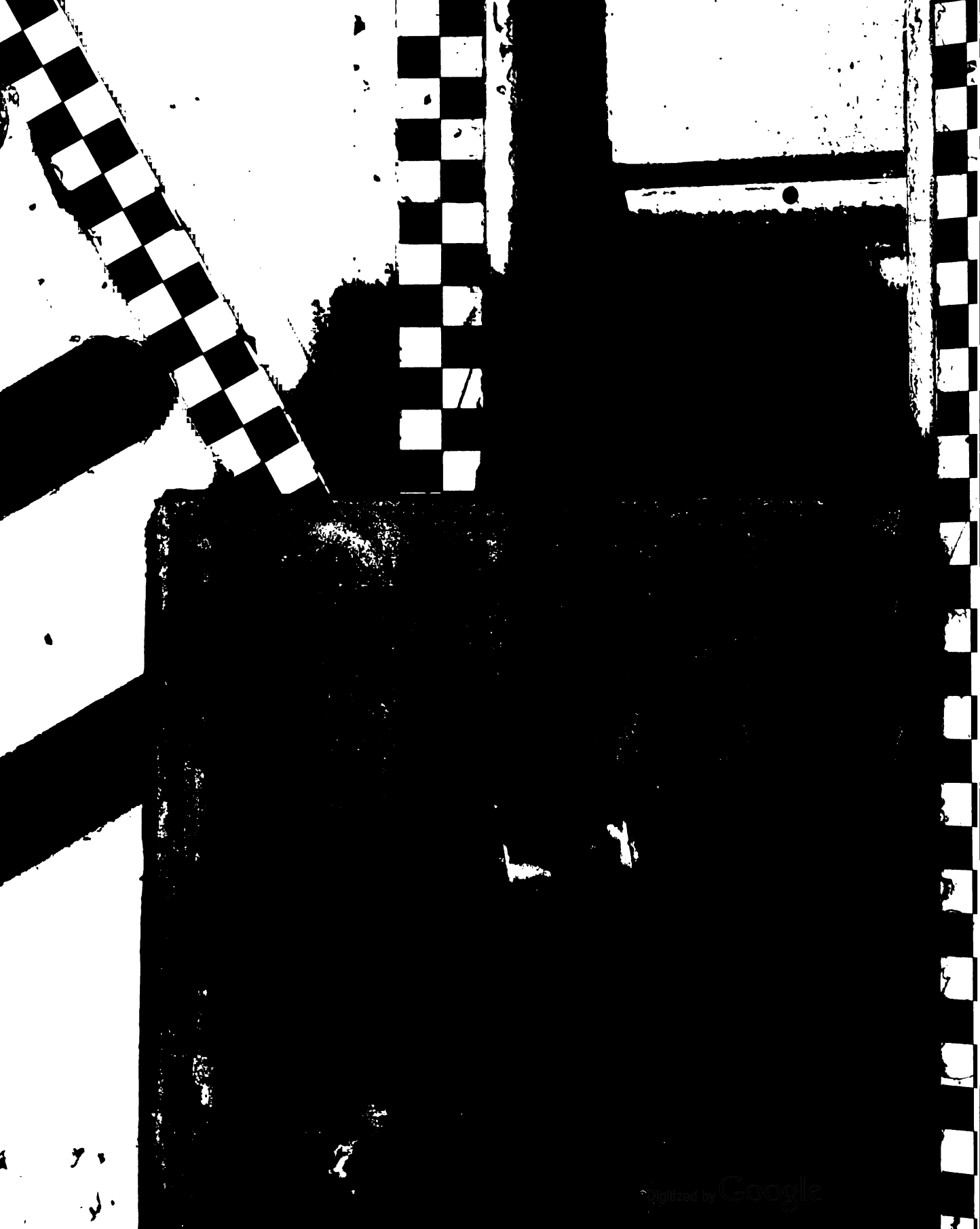
Digitized by Google